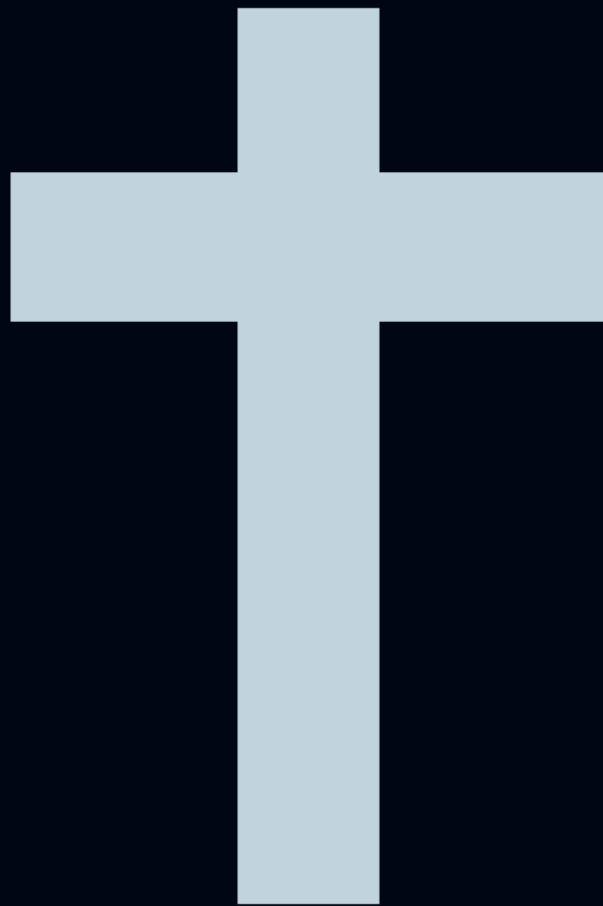


Gos Nge Ek Ka Ei
Sinim Kin Ngołum



The New Testament in the Nii Language of Papua New Guinea

Gos Nge Ek Ka Ei Sinim Kin Ngołum
The New Testament in the Nii Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tok ples Nii long Niugini

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nii

Dialect: Central Wahgi

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 4 Mar 2019 from source files dated 22 Dec 2018
57529bce-9e23-5350-904d-243a1b359818

Contents

FRT	1
MASYU	2
MAK	54
LUK	86
JON	139
APOSEL	178
ROM	221
1 KORIN	248
2 KORIN	275
GALEISIYA	292
EPESES	301
PILIPAI	310
KOLOSII	316
1 TESILONAIKA	322
2 TESILONAIKA	327
1 TIMOSII	330
2 TIMOSII	337
TAISIS	342
PAILIIMON	345
EIPRU	347
JEIMS	368
1 PIISA	376
2 PIISA	384
1 JON	389
2 JON	396
3 JON	397
JUS	398
REPELEISIN	401
Bible reading	432

Gos Nge Ek Ka Ei Sinim Kin Ngoŕum
The New Testament in the Nii language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Nii long Niugini

Gos Nge Ek Ka Ei Sinim Kin Ngoŕum

The New Testament in the Nii language of Papua New Guinea
[nii]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Web version

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.
<http://www.Wycliffe.org>

<http://pngscriptures.org>

<http://www.ScriptureEarth.org>

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-No Derivative Works).

https:

creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- Attribution. You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- No Derivative Works. You may not alter, transform, or build upon this work.
- In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-No Derivative Works license. Em i tok olsem yu ken givim kopi long narepela manmeri. Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Na tu, yu no ken senisim Tok.

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken askim mipela.

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, plis askim mipela.

Jiisas Nge Ek Ka Masyu Pułum

Jiisas Nge Kupam Noł Embe (Luk 3:23-38)

¹ Ei Jiisas Kraiss nge kupam noł tiłap ei, Deipis nge tiłap. Nga Deipis eim Eiparam nge tiłap ende.

² Eiparam eim kingam Aisik, Aisik eim kingam Jeikop, Jeikop eim kingam Jura ni angim noł pei.

³ Jura eim kingam Peres kin Sara, eł elip menjngił ei Tamar. Peres eim kingam Esran, Esran eim kingam Ram, Ram eim kingam Aminarap.

⁴ Aminarap eim kingam Neison, Neison eim kingam Salmon.

⁵ Salmon eim kingam Bowas, eim mam Reiyap. Bowas eim kingam Opes, eim mam embe Rus. Opes eim kingam Jesii.

⁶ Jesii kingam King Deipis, Deipis eim kingam Solomon. Mam ei ok Yuraiya nge ambim.

⁷ Solomon eim kingam Riyapom, Riyapom eim kingam Apaisa, Apaisa eim kingam Asa.

⁸ Asa eim kingam Jiyasopas, Jiyasopas eim kingam Joram, Joram eim kingam Yusaiya.

⁹ Yusaiya eim kingam Josam, Josam eim kingam Eiyas, Eiyas eim kingam Esekaiya.

¹⁰ Esekaiya eim kingam Manasa, Manasa eim kingam Amon, Amon eim kingam Josaiya.

¹¹ Josaiya eim kingam Jekonaiya kin eim angim noł, kunum ełe Esrel wumb Bapilon konu ełe kan ngii mił punjung kongun dinga enjing ku.

¹² Kan ngii mił punjung kongun dinga erik kunum ei Jeikonaiya eim kingam Siyalsiyel, Siyalsiyel eim kingam Serapapel.

¹³ Serapapel eim kingam Apiiyur. Apiiyur eim kingam Eliyakim, Eliyakim eim kingam Asor.

¹⁴ Asor eim kingam Sarok, Sarok eim kingam Akim, Akim eim kingam Eliyur.

¹⁵ Eliyur eim kingam Eliyeisa, Eliyeisa eim kingam Masan, Masan eim kingam Jeikop.

¹⁶ Jeikop eim kingam Josep, Josep eim ambim Maria, pe Maria eim Jiisas mengim, wumb eim Kraiss niłmin.

¹⁷ Yi mił Eiparam nge tiłap ełe opu Deipis tonu onum. Pe wumb tiłap ei nge engki nga kapil kapli mulnjung. Deipis nge tiłap ei pei Bapilon konu kan ngii mił punjung. Ei wumb tiłap engki nga kapil kapli mulnjung. Pe Bapilon konu kan ngii eł mułangin Kraiss tonu om kunum ei, wumb tiłap engki kapil kapli tonu ok mulk, yi mił mulnjung.

Maria Jiisas Kraiss Mengim (Luk 2:1-7)

¹⁸ Jiisas Kraiss nge ek poł yi to tu wunjung, mam Maria, Josep simba nik kuimi to mundnjung ninjing. Ba wumb tał tep to ende endnerangił, ba amb Maria Gos Gui Ka tuk wang kin amb Maria, kangil mundum. ¹⁹ Wam simba ninjing wu Josep eim wu kun ka mołpu endim. Wu ei eim kenim ni ambił kangil peng kanpi, ambił singambił simba nipi si kindmbii ni yi piim.

²⁰ Josep eim yi piipi pupu or pim konu, Gos nge Enjel kindang opu eim kin ek yi mił nim, “Josep nim Deipis nge kingam, nim amb Maria simbii ni singambił kulerii mon! Piini! Eim kangil mołum ei Gos Gui Ka kangil eim kin mołum. Or kumb yi mił kenim.

²¹ Pe eim kangi endi mengmba, kangi ei embe Jiisas ninjii. Nimbił erang, kangi ei wumb pei oł kis ei kil ngopu, nga sipi orung simba ku.”

²² Epi ombu pei tonu om kin, ok ek ni tor kindiłmin wumb Gos oł ekii se ermbe ei piipi nilim wu ei Gos gupu ełe ek keimi ei pei tor omba. Gos nge ok ek ni tor kindiłmin wumb ek ei ok nirim mił, tonu om.

²³ “Piini! Ambil ei kangi endi mengpi nim kin kangil ei embe Emanuwel, ningii,” pa yi nim. (Ei pułe yi mił, ‘Gos sinim kin ouni mołum.’)

²⁴ Josep or kumb er kenim mił, angpi pupu owundu nge enjel nim ek mił piipi, pupu eim ambim sim. ²⁵ Ba eim kin tep to endnenjingił, eim kangi mengim kunum ei, eim kangi ei embe Jiisas nim.

2

Wumb Orundung Konu Eipi Wu Kombur Ok Kangi Kenjing

¹ Maria Jiisas mengim konu kembis embe Beslem ei Juriya konu owundu mei konu ełe Eros King mułum kunum ei Jiisas mengim. Ekii se wu kombur ał mani eni tonu onum konu orung tonu ełe wu noman pim wu ombu ok Jerusalem konu ok yi ninjing. ² “Kangił konj endi mam mengim ei Jura wumb King mułmba nge tonu om; ei jili pałim? Sin kenjpin ni eim tonu om konu ełe kanjip konj ei tonu o peng kanpin eim embe ambił tonu kindpin ngumun ei nge onmun,” yi ninjing. ³ King Eros eim ek ei piipi, tungu enim. Nga wumb Jerusalem konu mulnjung wumb ei Eros kin tungu enjing ku. ⁴ Pe King Eros eim kułmał kałmin wumb owundu ni Esrel wumb num noman pim wumb ei pei neng kułou tunjung. Tangin, eim wu ombu kii sim. “Gos kindim wu Kraiss konu jili mił tonu omba?” ⁵ Wumb ei ek yi ninjing, “Beslem konu kembis ni Juriya mei owundu ok wumb oł ekii se tonu omba piipi niłim wu mon yi mił pułum ei pałim,” ninjing

⁶ ‘Nim Beslem konu kembis, Jura konu owundu wii mon. Nim konu owundu mił mulnjii. Nimbił erang, nim kin wu owundu endi omba wu na nge tiłap ełe Esrel wumb eim ekii singii tep ermba.’ ”

⁷ King Eros eim popuł sim, ba eim nge wu ombu ał konu orundung noman pim wu ombu wii tang wangin kin, wu ombu kii sim. “Enim eni tonu ołum konu orundung wu, enim kanjip ei kunum nenj tonu wang kenjing?” ⁸ Pe King Eros ek yi nim, “Enim Beslem konu puk kin kongun dinga er andik, kangił ei kan singii. Kan sik, nga orung ok na nengin kin, na yi ku pup men top ermbii,” pa nim. ⁹ King Eros ek nim mił piik punjung. Pe nga en enim eni tonu ołum konu molk, kanjip kanik kanjip ei, en enim pungii konu kumb se pang kanik ekii se punjung. Pe kanjip ei pupu, kangi pim ngii eł tonu kun pim. ¹⁰ Wu ombu en enim kanjip ei nga kanik kin wu ombu ka ka piinjing. ¹¹ Pe ngii ełe nirik punjung. Puk kenjing ni kangi ei mam Maria kin mulnjunguł. Pe wu ombu en enim mong gopsing pii polk molk, men tok erik, en enim kon apsik, ond muł tuk ełe muru ka tołum epi ni, dup kiłangin muru ka tołum ei ni, gol ni kangi Jiisas ngunjung.

¹² En enim epin or pinjing konu, or kumb kenjing ni Gos yi nim, “Enim King Eros kin orung punerngii mon! Andłam eipi endi puk kin en enim konu pungii,” nim. Yi neng kin, wu ombu en enim andłam eipi ełe puk, en enim konu ełe orung punjung.

¹³ Pe wu ombu orung punjung. Pangin, Josep or pepi or kumb kenim ni, Owundu nge enjel opu yi nim, “Nim angkin, kangi ei mam teł sikin Eisip konu sipnjii. Enim orung ongii kunum ei, na ek nimbii. Pe King Eros eim kangi ei to kundmbii ninim,” pa nim.

¹⁴ Pe Josep eim kangi ei kin mam teł epin tuk mii memb si mengpi Eisip konu sipim. ¹⁵ Pe Josep eim ni Eisip konu owundu mułangin kin King Eros eim kapli kułmba.

Oł ekii se tonu omba ei piipi niłim wu ei kin Gos Owundu eim neng, ek ei keimi pałim. Eim ek yi nirim, “Na kangi ei Eisip konu mołum ei na wii tamb tor omba.”

“Kangi Pei To Kundei!” Nipi, King Eros Yi Nim

¹⁶ Pe king Eros ei piim ni, eni tonu ołum noman pim wumb ei, na ek ei ekii sinenjing mon, yi peng kin, eim popuł kis sim. Sipi, eim wu kombur kindang puk Beslem konu ni konu orung mandi sim konu ełe puk, kangił kembis kung ngii tał o pum kangił ombu to kundngii nipi kindim. Eim yi piim wu noman pim wu ombu ok ninjing kunum ei kangi endi king mułmba nge tonu om ei, na en enim kii sinj kunum ei piik ninjing.

¹⁷ Kumb ok ek ni tor kindiłmin wu Jermaiya gupu ełe Gos ek nipi tor kindrim, ek ei keimi tonu om.

¹⁸ “Rama konu Beslem konu owundu endi salim wumb ek tanginmin dinga piinjing. Amb ke owundu nik, ek kaimb er ninim ni piinjing. Resel eim kingam noł piipi ke nim.

Wumb eim noman er ka erngii pinerim mon. Nimbił erang, eim nge kingam noł pei mulenjing, wumb to konduk poru ninjing.”

¹⁹ Ekii se, King Eros kułang kin, Josep or pepi or kumb kenim ni, Gos Owundu enjel kindang opu eim kin ek yi nim. ²⁰ “Nim kangi ei mam teł sikin, Esrel mei ełe si kind orung pui!” nim. “Wumb kangi to kundngii enjing wumb ei kolk poru ninjing,” pa yi nim. ²¹ Pe Josep eim kangi ei kin mam teł si mengpi, Esrel wumb mei konu ełe sipim.

²² Ba eim piim ni, wu Arkelos eim arim Eros mułum konu eim King mołum ninjing. Yi nengin kin, Josep eim konu ełe ba gał erim. Pe nga kunum endi eim or kumb er kenim ni, Gos eim kin ek nim. Pe eim Galilii konu orung pum. ²³ Eim pupu konu endi ‘Nasres’ niłmin konu ełe pupu mułum. Oł ekii se tonu omba piik niłmin wumb ninjing ek ei keimi tonu om ei yi mił, “Eim Nasres konu ełe wu.”

3

Jon Wumb Noł Pendilim Wu, Ei Ek Ni Tor Kindim (Mak 1:1-8, Luk 3:1-18, Jon 1:19-28)

¹ Kunum ełe Jon wumb noł pendilim wu ei opu, eim Juriya wumb konu mei wii sim konu ełe mołpu ek ni tor kindim. ² Eim ek dinga nipi yi nim, “Enim noman ak tungii! Nimbił erang Gos sinim tep er mołum ei enim kin mandi onum.” ³ Jon omba nge, Gos eim ek ni tor kindilim wu Aisaiya gupu ełe ni tor kindrim, ek yi mił nirim, “Mei wumb mulenjing konu ełe wu endi ek dinga nipi wii top mołum. ‘Owundu nge andłam er kun erei! Owundu omba nge piik, enim noman tuk er kun erik mułngii.’”

⁴ Jon eim konduk kindilim kon, ei kung kamil ngenj ełmin kon ei kindpi, kan eim kend ełe tuk si tałpi ei ka ngenj elim. Eim kuni nołum kuni ei guimbi gulnjambi ni ka piimi muł ombu nupu yi elim. ⁵ Kunum ełe Jerusalem wumb ni Juriya konu orung orung wumb pei noł Joran konu orung wumb pei ok Jon mułum konu onjung. ⁶ Nga en enim oł kis ombu ni tor kindik erangin ni, noman ak tok erik kin Jon en enim noł Joran ełe noł pendpi ngum.

⁷ Jon eim kenim ni, wumb kolk nga konj onerngii piik ełmin ni Lo ek piik ekii siłmin wumb ombu ok noł pimin nik onjung. Ei eim kanpi ek nipi yi nim, “Enim ka wembii nge kingam mił noł noman kis piik enjing, wumb nii enim neng oł ekii se tonu omba ei Gos nge popuł owundu ei tungu pungii nge onmun?” ⁸ Enim noman ak tungii nge, oł kun erik, noman ak tok ełmin oł ei mił kun erangin wumb keningii,” pa nim. ⁹ “Enim noman tuk ełe yi piinerngii, ‘Eiparam ei sin nge kupenjpın,’ sin noman ak tunermin ei kapli yi ni piinerngii. Gos eim kapli ya kom ku ombu erang, Eiparam nge kingam noł mułngii. Mułangin, Gos enim topu tor kindmba. ¹⁰ Pe nga tui mer ond puł eł pałim. Ond pei mong ka tunałmin, ond ombu kołmung tok dup kełngii. ¹¹ Na Jon enim noł mendpił ełe noł pendind ei, enim noman ak tangin pendind. Ba Gos kindang wu endi ekii se omba wu, ei eim dinga ei dinga wii, na dinga ei kapli enanim. Na wu kun ka mołal pim kin, eim simb su ei si kindmbii ei kapli enand mon. Nga eim enim wumb kopur Gos Gui Ka ei ngang singii ba wumb kopur Gos kin pii gii ninanmin wumb ei Gos nge popuł kis ei dup ningił ełe mułngii. ¹² Pe Gos kindim wu Krai, eim angıł ełe ambılpi kuni mong wiis kapur ei sik sik tang, wiis tindkan si kindpi wiis kułou tołmun ngii ełe nirik kindmba mił yi elim. Nga wiis rais tindkan ei sipi dup ełe kindmba, dup kumbułpu nga nupu yi elim dup endi mon. Kunum kunum nupu pałim dup.”

Jon Jiisas Noł Pendim (Mak 1:9-11, Luk 3:21-22)

¹³ Kunum ełe Jiisas eim Galilii konu si kindpi, noł Joran konu orundung Jon kin pum. Jiisas Jon angıł ełe noł pimba nge pum. ¹⁴ Ba Jon eim erang kin Jiisas eim noman ak topu pimba nipi erim, “Na nim kin noł pimbii, ba nim nimbił erang na kin on?” a nipi Jon eim Jiisas kin ek yi nipi orung kindim. ¹⁵ Ba Jiisas ek nipi orung kindim, “Mon, pe Gos nge noman ełe oł kun pałim mił yi na kin enjii ei kapli,” nim. Yi mił neng, Jon eim ek ekii sim.

¹⁶ Jiisas eim noŀ pepi poru nipi, noŀ si kindpi sikir tonu om ni ei epin wuŀ aŀ pang, Gos nge Gui Ka ei mani om. Sinim kei Kurmuŀ ninmin ei miŀ opu Jiisas kin muŀum. ¹⁷ Pe ek endi epin konu eŀe tor om ek ei yi nim, “Kangi ei, na kangil mendpiŀ, na eim noman ngond. Na noman ka eim kin paŀim,” pa nim.

4

Seisen Ek Nemb Jiisas Oŀ Ermba Miŀ Kenmbii Ni Piim
(Mak 1:12-13, Luk 4:1-13)

¹ Kunum eŀe Gos Gui Ka ei Jiisas sipipi wumb mulenjing konu eŀe muŀang kin, Seisen eim Jiisas ermba oŀ ei kenmbii nipi ek nimba pum. ² Jiisas eim kuni nunarpi muŀum, kunum ei kunum 40 epin, tinga pei muŀum. Moŀ pang, eim kuni owundu tang piipi muŀum. ³ Pe Seisen Jiisas kin ek neng ermba oŀ ei kenmbii ni piim Seisen yi piipi kin, ei Jiisas mandi tor opu ek nim. “Nim Gos kingam mendpiŀ pim kin, kapŀi nim ya kom ku moŀum ei ek nen kin bres pengŀi!” ⁴ Ba Jiisas ek dinga nipi orung kindpi yi nim, Gos ek ka ok nirim miŀ yi ninim, ‘Bres mendpiŀ ei wumb noman eŀe konj ngunermba mon. Ba Gos nirim ek ni tor onum ek ei, wumb noman konj ngonum.’ ”

⁵ Jiisas eim ek yi neng kin, Seisen Jiisas sipipi, Jerusalem men ngii owundu eŀe ei tonu mendpiŀ sipim. Sipipi, engndang engim. ⁶ Engang, ek nipi yi nim, “Nim Gos nge kingam pim kin, eŀe nim puku sikin mani pan, Gos ek ninim miŀ, ‘Enjel kindang neng ok, nim enim angil embiŀangin, nim simb eŀe ku ni epi endi nim tunermba,’ ” pa nim.

⁷ Nga Jiisas ek yi nim, “Gos nge ek ka nga ninim, ‘Ninim nge Gos Owundu ermba oŀ ei kenmbii ni enerii mon!’ ninim,” pa nim.

⁸ Nga Seisen eim Jiisas nga sipipi, komung owundu endi pim konu eŀe sipim. Sipipi, konu owundu orung orung pei andan topu, konu ka wii owundu pei wu king tep er moŀmun konu ei kenjingil. ⁹ Nga Siesen Jiisas kanpi yi nim, “Pe nim na kin simb eŀe ming gopsing pii polkun, na kin men tokun enjii, kapŀi na nim konu ka wii ni epi ombu pei ngumbii,” nim. ¹⁰ Pe Jiisas ek yi nim, “Nim Seisen po! Gos ek ka ok nirim miŀ yi ninim, ‘Nim Gos Owundu nge embe ambiŀ tonu kindkin men tokun enjii. Erkin, eim kongun ei mendpiŀ enjii,’ Gos nge ek ka yi ninim,” pa nim.

¹¹ Yi neng kin, Seisen Jiisas si kindpi pum. Pang kin, enjel ok Jiisas paki tunjung.

Galilii Konu Jiisas Kongun Puŀngun Mondpu Erim
(Mak 1:14-15, Luk 4:14-15)

¹² Jiisas piim ni Jon kan ngii kindinmin ninjing. Nengin piipi, Galilii konu eŀe pum. ¹³ Pupu, Naseres konu si kindpi, Kapaniyam konu eŀe pum. Kapaniyam ei noŀ gopu owundu eŀe orundung sim. Nga konu orung Sepulan ni Napsalii konu taŀ eŀe orung sim. ¹⁴ Yi miŀ erang kin, pe ok ek ni tor kindiŀmin wu Aisaiya gupu eŀe Gos ek nirim ei yi miŀ nirim,

¹⁵ “Sepulan mei konu ni Napsalii mei konu eŀe andŀam pupu noŀ gopu owundu eŀe pupu orung noŀ Joran tor punum. Galilii konu ei torung wumb eipi wumb konu. ¹⁶ Konu eŀe wumb noman tuk eŀe emii miŀ peng molk oŀ kis erik mulnjung wumb ei tiŀang owundu ei kaninmin! Nga wumb noman tuk ei emii tuk molk kulk poru ninjing konu miŀ moŀmun, ba tiŀang ei Jiisas enim wumb kin om, ei tiŀang erang nimba. Emii konu kuŀngii nge moŀmun, tiŀang ei ok orum poru nim!”

¹⁷ Kunum eŀe Jiisas kongun puŀngun mondpu ek ni tor kindpi wumb ngum. Ngopu, yi nim, “Gos epin konu sinim tep enim ei, enim kin mandi poru ninim, kapŀi enim oŀ kis si kindik noman tuk eŀe ak tok erngii,” pa nim.

Jiisas Wu Kapŀi Kapŀi Eim Kin Ekii Singii Nge Wii Tum.
(Mak 1:16-20, Luk 5:1-11)

¹⁸ Jiisas eim Galilii noŀ gopu owundu wer eŀe pupu endim. Pupu kenim ni, wu angim angim taŀ, endi Saimon nge embe nga endi Piisa. Nim eim angim Endru teŀ noŀ gopu eŀe

omu kon poſ simbiſ ni er mulnjunguſ. Wu taſ eſ elip omu toſmbuſ kongun ei erkiſ kin ku ſiſmbiſ. ¹⁹ Pe Jiisas eim wu taſ kanpi kin ek yi nim, “Eſip na kin ekii ſingii nge weſ! Wangiſ, na eſip wumb eipi nengiſ na kin ekii ſingii nge nip ngumbii,” pa nim. ²⁰ Kunum ei mendpiſ omu kon ni epi ſi kindpiſ, ſikir pukuſ, Jiisas pum konu ekii ſe punjunguſ.

²¹ Nga Jiisas noſ wer eſe pupu kenim ni angim taſ, endi Jeimis, Sependii kingam, angim Jon teſ erinjngiſ kin omu kon er ka er mulnjung. Muſangin, ei tonu noſ kanu eſ molk erinjngiſ Sependii kin er mulnjung. Nga Jiisas eim wu taſ wii tum. ²² Pe ſikir wu taſ erinjngiſ Sependii ſi kindiſ, Jiisas pum konu ekii ſe punjunguſ.

Jiisas Wu Amb Pei Er Ka Erim
(Luk 6:17-19)

²³ Jiisas eim Galilii konu orung pei endim. Andpi, en enim men ngii konu eſe pei ek ka ni tor kindpi wumb ngopu ek ei Gos ſinim tep enim miſ nipi ngum. Ngopu kin, eim wumb ngenj eſe ening kanim kanim ening, ei er ka erim. ²⁴ Eim erim oſ ei, wumb ek poſ to pangin Siriya konu orung orung wumb piik, pe wumb ening kanim kanim pim wumb ni, ngenj kumbii erpi, kinj num wumb, ni keku tum wumb ni, ſimb angii mapi erim wumb ni gui kis tuk muſang ni ening kanim kanim pim wumb ei pei tu wunjung. Wumb ei pei Jiisas eim er ka erim. ²⁵ Pe wumb tiſap owundu punjung wumb ei, Galilii konu ni Dekapolis konu ni, Jerusaleſ konu ni Juriya konu ni noſ Joran orung wumb pei ok Jiisas pum konu ekii ſe punjung.

5

Jiisas Eim Tonu Komung Eſe Ek Yi Nim

¹ Jiisas kenim ni wumb tiſap owundu pei ok, eim kin ongiſ nge onjung. Ok kin, pe eim komung eſe tonu pupu muſum. Nga eim nge ekii ſiſmin wumb eim muſum konu kuſou tunjung. ² Pe Jiisas eim ek man ek nipi, eim nge ekii ſiſmin wu ombu ngum.

³ “Wumb Gos Gui Ka nge ſimin nik wii mulnjung wumb, ei ka piyangin. Gos konu eſe tep er moſum epi ei eim nge.

⁴ “Wumb eipi oſ kis erangin kin wumb ei ke nik muſngii wumb ei ka piingii. Gos wumb ombu kin noman er ka ermbe.

⁵ “Wumb en enim embe ambiſ tonu kindnanmin wumb, ei ka piingii. Ei en enim Ernjing Gos epi ka pei ngumba nirim miſ, ei pei ſingii.

⁶ “Wumb kombur en enim noman eſe kunum kunum ei oſ kun ka er muſngii wumb ei, en enim ka piingii. Gos en enim epi pei ngang kapli ermbe.

⁷ “Wumb kombur en enim wumb eipi kin kaimb ſingii ei ka piingii. Gos en enim kin kaimb ſimba ku.

⁸ “Wumb noman tuk kun ka ſimba wumb ei, en enim ka piingii. En enim Gos kapli keningii.

⁹ “Wumb kombur en enim wumb eipi kin noman ende pimba nik kongun dinga enmin wumb, ei ka piingii. Gos wumb ei kin yi nimba. ‘Enim nanim kingam noſ,’ pa nimba.

¹⁰ “Pe wumb en enim Gos nge oſ kun erangin, wumb eipi ok en enim kin oſ embin tui erngii, ei en enim ka piingii. Gos ſinim tep eſim konu ei en enim nge konu ſimba.

¹¹ “Pe enim na ek ekii ſik erik endangin, wumb eipi enim kin ek ngok, ek kis kanim kanim kend nik ngok, enim kin kis yi enjing kin kapli enim ka piingii. ¹² Pe enim noman ka ſeng ka piingii. Enim nge kumep ka ſingii epi ka wii ei tonu epi ſaſim. Yi miſ, wumb Gos nge oſ ekii ſe ermbe piik ni tor kindiſmin wu, ombu ok kin yi enjing ku,” pa nim.

Enim Wumb Dup Alam Miſ Ni Ep Kusa Miſ Muſngii
(Mak 9:50, Luk 14:34-35)

¹³ “Pe ſinim mei wumb ei ep kusa miſ muſmun. Ei puſe yi miſ wumb oſ kis eſmin wumb ei tonu mani kindik oſ kis enerngii mon niſmin. Ba ep kusa ſingin ei poru nim kin wumb pii gii ei ep kusa ſingin miſ poru ni ſi kindim. Sinim nimbii oſ eramin nga opu ſingin

ermba? Ep kusa ei singin enermba ei wumb si kindiŋmin. Si kindangin, wumb kanik, simb eŋ kambik eŋmin.

¹⁴ “Enim mei wumb eŋ dup tiŋang miŋ erang muŋgii. Nga konu owundu endi tonu komung eŋe simba, ei koi enermba mon ku. ¹⁵ Pe wumb dup alam kaŋiŋmin, ei sipik peŋ mandring ni eŋ kindnaŋmin mon. Dup ei tonu peni eŋe mundangin, tiŋang erang wumb ngii nirik muŋgii wumb ei tiŋang erang keningii. ¹⁶ Yi miŋ ku, enim oŋ kun ka eŋmin ei tiŋang miŋ wumb pei andan tangin kanik, enim Ernjing ei epin moŋum, ei eim embe ambiŋ tonu kindngii.”

Gos Nge Lo Ek Ei Patim

¹⁷ “Na op lo ek ni Gos oŋ ekii se ermba ombu piik nik eŋmin wumb ei to tor kindmba om nik enim yi piinerngii mon. Na op lo ek ni Gos oŋ ekii se ermba oŋ wumb pei ek nik enjing ek, ei na pule nip ka erbii nge ond. ¹⁸ Na ek keimi nip enim ngond, tonu epin konu nga ya mani mei konu ei poru nimba kunum ei, mon min ek kembis endi tuk lo ek mon eŋ aninga endi pimba. Ek ei am punermba mon. Lo ek yi pepi muŋang, epi tor opu poru nimba,” pa nim. ¹⁹ Pe wu endi eim lo ek eŋ aninga endi sipipi, ek nipi wumb ngumba wu, ei eim embe tonu Gos epin konu sinim tep enim konu eŋ kembis wii pimba. Ba wu endi lo ek ekii sipi, nipi wumb ngopu ermba wu, ei eim embe Gos epin konu sinim tep er moŋum konu eŋ Gos eim embe ambiŋ tonu kindmba. ²⁰ Na enim nind, enim lo ek kin oŋ kun erik erngii ei, wumb lo ek poŋmun wumb ni lo ek piik ekii siŋmin wumb ni eŋmin oŋ ka ei kapŋi to mani kindnenjing kin kapŋi enim Gos epin konu tep er moŋum konu eŋ tuk punerngii mon.”

²¹ “Ok sinim kupenjpipin noŋ sinjing ek ei piik poru ninjing. Enim wumb to kundnerngii mon! Nga wu endi pupu wu endi to kundum kin, wu ei kos eŋe ba. ²² Ba na enim kanip nga nind, wu endi eim angim kin ek miŋ enjingiŋ kin, eim kos eŋe ba. Nga wu endi eim angim kin ek kis nimba, ‘Nim wu kis noman pinaŋim wu!’ ei eim kaunsul owundu moŋum konu ba. Nga wu endi moŋpu wu endi nim wu wulu mendpiŋ nimba, wu ei dup konu mendpiŋ ba. ²³⁻²⁴ Pe ninim Gos kin kuŋmaŋ kelnjii nge okun, kuŋmaŋ kaŋiŋmin konu mandi angkin piinjii ni ninim angnim kin ek endi paŋim. Ei piikin kuŋmaŋ kelnjii epi eŋ mond si kindkin, pukun angnim kin ek ni kun erkin poru nikin, nga orung okun, Gos kin kuŋmaŋ kaŋ ngunjii.

²⁵ “Pe wu endi nim kin kos ermba neng, eŋip andŋam eŋe pungaŋ konu eŋ nim ekii sikin eim kin noman ende sekin ek ka ni enjii. Yi ninen kin, wu ei nim sipipi ek pii kun eŋim wu ngang, nga ek pii kun eŋim wu ei ngang, wu ei sipipi opu ond wumb ngang, opu ond wumb eim sipik, kan ngii eŋ kindngii. ²⁶ Na nim kanip nind, pe nim ku epi ngo pendin, ei kopur pei ngunen kin nim kan ngii sikir tor onenjii mon!”

Wu Amb Kilip Tonmun Oŋ Ei Nge

(Masyu 19:9, Mak 10:11-12, Luk 16:18)

²⁷ “Enim kin ek ei ok tor om enim piik poru ninjing, ‘Nim wu amb eipi nge ningiŋ enenjii mon.’ ²⁸ Ba na enim kanip yi nind, wu endi eim amb eipi endi kanpi noman to piimba wu, ei eim oŋ kis noman eŋe erpi poru nim. Wu ei lo ek ei piinerim mon. ²⁹ Nga ninim ningiŋ tundung epi endi kanpi oŋ kis ermba, erim kin ningiŋ tundung kopis si kindnjii. Ei miŋ nim oŋ kis ei si kindnjii. Ninim nge ngenj orung kopur kopis kindnjii ei kapŋi. Mon pim kin, nim ngenj ei kopis kindnen kin, nim ngenj pei mer dup konu kis eŋe ba.” ³⁰ Nga ninim angŋiŋ tundung oŋ kis endi erim kin, angŋiŋ orung kilip to kindnjii. Nimbŋiŋ erang nim angŋiŋ tundung kilip to kindan, ei epi kis ba ninim ngenj orung pei dup konu ba ei epi kis mendpiŋ. Oŋ yi eran kin nim ngenj pei mer dup konu eŋe punermba.”

³¹ “Kumb ok lo ek endi tor orum ek ei yi nirim, ‘Wu endi eim ambim si kindmba wu, ei eim ok pupu kos pipe sipi amb ei ngumba,’ niŋmin. ³² Ba na enim kanip nind, wu endi eim ambim si kindmba, ei eim ambim wu eipi kin ningiŋ enermba wu ei lo ek to kindim. Nga wu endi ok ambim si kindim amb ei, nga wu endi simba wu, ei lo ek to kindmba.”

³³ “Ek endi sinim kupenjpjn noł sinjing ek ei enim piinjing. Ei yi mił, enim ek keimi endi nik tonu kindik ek dinga nik enjing, ei to kindnerngii mon. Ba ek keimi endi ninjing kin, enim ek kun nik Owundu kumb eł ninjing ek ei yi mił erngii. ³⁴ Ba na enim kanip nind, ek keimi endi nik tonu kindik dinga enerngii mon! Enim tonu epin Gos konu sik ek endi nik dinga enerngii. Epin ei Gos eim mołum konu. ³⁵ Nga mani mei eł nik ek endi nik dinga enerngii ei mon. Nimbił erang mei ei mei kembis Gos simb salim konu. Nga Jerusalem konu nik ek endi ni dinga enerngii ei mon! Jerusalem konu ei King Owundu konu salim. ³⁶ Na ek dinga endi kun keimi pinerang kin, eim na peng eł tui topu kołmung erpi si kindmba, pa ninjii mon. Enim peng enjin ei endi kuru erpi wu tukui mił pinermba; nga peng enjin endi ping erpi wu gał mił yi enermba mon ku. ³⁷ Ba enim wu nik mon ni owa ningii ei mendpił. Enim nga ningii, ei Seisen mendpił enim kin nei neng ninmin.”

Oł Endi Erngii Er Orung Kindnerngii Mon
(Luk 6:29-30)

³⁸ “Lo ek ei ok tonu om, ek ei kapłi enim oł yi mił erngii, ‘Nim wumb ningił ei si kindkin nin kin wumb nim ningił ei si kindngii ku. Nga nim wumb gupu mong ei si kindkin nin kin, wumb nim gupu mong si kindngii ku!’ ³⁹ Ba na enim kanip nind, wumb endi enim tumbii ni ermba wumb, ei enim eim to orung kindnerngii mon. Pe wu endi nim kon taki tum kin, nga ak tan orundung tumba ku. ⁴⁰ Pe wu endi nim kin kos erpi nim kumep sinerim kin, eim nim konduk simbii nim kin, nim torung muł etim kon ei ouni ngunjii ku. ⁴¹ Pe wumb endi eim nim kin konu mandi eł pambił nim kin, nga nim eim nga konu turii sipnjii. ⁴² Nga wu endi nim epi endi ngui nim kin, nim eim ngunjii. Wu endi nim epi endi ngan, nga ekii se nim ngumbii nim kin, nim wu ei kin buł ngunenjjii,” pa nim.

⁴³ “Enim lo ek ei ok tor om piinjing ek, ei yi mił, ‘Wumb nii endi nim kin mandi mułmba wumb ei noman ngunjii. Nga nim nge opu orung wumb ei nim eim kin kis piikin noman ngunenjjii mon!’ ⁴⁴ Ba na enim kanip nind, enim opu orung wumb noman ngok, nga opu orung wumb enim tumbii ni ermba wumb ei paki tok Gos kin prei erik, opu orung wumb paki tungii. ⁴⁵ Yi mił enjing kin, enim Gos epin konu ełe mołum ei enim Ernjing mił mułang kin, enim eim kingam noł mił wumb eipi kin andan tangin keningii ei enim. Gos eim eni erpi kindang opu wumb kis ka mołmun konu ełe eni pei topu tiłang enim. Nga Gos eim konu kumb erpi kindang opu wumb kis ka mołmun konu, ełe eim konu kumb kindang onum ku. ⁴⁶ Enim wumb noman ngołmun wumb ei kin noman ngunjing kin enim epi sinerngii mon. Pe wumb ku takis siłmin wumb ei oł yi ełmin ku. Ba enim nga oł kun ka wii pei erngii. ⁴⁷ Nga enim nge engnjing noł kin ek ka nik enim nipe epi ka wii enjing? Pe wumb torung ngenj eipi wumb ei oł yi ełmin ku. ⁴⁸ Yi palim ei piik en enim oł kun ka wii erik mułngii mił, enim Ernjing Gos tonu epin konu kun ka wii mendpił mołum mił yi mułngii.”

6

Wumb Paki Tungii Oł Ei

¹ “Enim pii kun erngii enim oł ka endi, eramin wumb eipi ei sin keningii nik yi enerngii mon. Pe enim oł yi enjing kin, enim Ernjing Gos tonu epin mołum ei, enim kumep epi ka endi ngunermba.

² “Ninim wumb epi sinerang wii mołmun wumb, ei paki topu epi ngumbii ni piinjii, ei nim wumb eipi kanik wii top ngumbii ni yi enjii ei mon. Ei yi mił, ek kend wumb men ngii nirik ni andłam owundu orung ełe angk prei erik wumb kanik kin, ‘Sin embe ambił tonu kindngii,’ nik ełmin mił yi enerngii. Yi ełmin ei Gos kin epi ka endi sinerngii mon! Na enim kanip nind, wumb ei en enim epi sinjing poru nim, Gos nga epi endi ngunermba mon. ³ Pe ninim wumb epi sinermba wumb ei epi ngumbii ni piinjii, ei yi mił. Nim angıł taring orung nimbił oł enjii ei, nim angıł tundung orung piinermba mon. Ei pule yi mił. Nim wumb epi sinermba wumb ei koi erkin epi ngunjii ei wumb kinerngii. ⁴ Yi mił, ninim

kongun kaimb sikin enjii mił yi koi er pimba. Nga nim Arnim tonu epin mohum ei nim nge epi koi er pimba, ei eim kanpi nim kin ngopu orung kindmba.”

Prei Etmin Oł Ei
(Luk 11:2-4)

⁵ “Enim kunum endi prei erngii, ei wumb ek kend tok etmin mił yi enerngii mon. Ek kend tok etmin ei andlam et ni men ngii kumb et angk prei kinan erik pengin kin wumb en enim keningii ni piik etmin oł ei nge enerngii. Na ek keimi ni enim ngond, wumb ombu nge kumep endi ei sinjing poru ninim. ⁶ Pe kunum ete ninim prei enjii pimba, ei nim pukun ngii nirik pukun, ondu ngokun, koi er prei enjii. Ei ninim Arnim Gos epin konu epi koi ete mohum ei kaninim. Nga eim epi pei koi er salitim ei kanitim, eim nim ngumba,” pa nim. ⁷ “Enim prei erngii, ei torung ngenj wumb ek wii pei nik kinan kind palmin mił enerngii. Ngenj wumb yi piinmin, ‘Nimbił erang sin ek pei nemin, Gos piimba,’ nim piik yi etmin. ⁸ Enim wumb enmin oł ei ekii sinerngii. Ernjing Gos enim epi simin ni piimin ei Gos eim piinim. Enim eim kin kii sinerngii kunum ba eim ok piitim. ⁹ Enim prei yi mił erngii:

‘Sin Erinjpin Gos. Nim tonu epin mohum. Nim embe ambil tonu mendpił kindmin ei ka wii. Gos ninim nge sin tep er mohum dinga sin kin omba.

¹⁰ Ninim nge noman ete tonu epin ekii sinmin mił yi ku sin ya mei et ekii sinmin.

¹¹ Pe sin kuni kunum kunum ete kapli ngon.

¹² Nim sin oł kis enjpin ei kil ngokun si kindnjii. Ei mił sin yi ku wumb sin kin oł kis enjing, ei sin kil ngo si kindmin ku.

¹³ Nim sin kin epi oł embin tui endi tonu omba kunum, nim sin kin wakin to si kindnenjii mon. Ba wu er kis etim wu, ei sin kin omba nim sin paki tokun, tep ka er mułii.’

¹⁴ “Piimin. Enim wumb endi enim kin oł kis ermba ei nik kun enjing kin, enim Ernjing Gos tonu epin mohum, ei nim oł kis kil ngopu si kindmba ku. ¹⁵ Ba enim wumb eipi oł kis ei nik kun enenjing kin, enim oł kis erngii Gos enim oł kis kil ngopu si kindnermba ku.”

Kuni Mowii Nitmin Oł Ei

¹⁶ “Pe enim kuni nunarik mowii piingii. Nimbił erang Gos eim enim kin noman ka piimba. Wumb ek kend wumb, en enim kumb dinga puk enmin. Nimbił erang wumb enim keningii ei oł yi enjing kin, wumb yi piingii wu ombu kuni mowii pek onjung ni kengii. Na ek keimi nip enim ngond, wumb epi ekii se singii kumep epi ei pe si poru ninmin. ¹⁷ Ba nim kuni mowii piin kin, noł was, kumb ningił et erkin, kopung peng et kalkin, yi erkin endnjii. ¹⁸ Yi mił en onjii ei, wumb nim kuni mowii pekin on ni yi kinerngii. Ba Gos eim epin konu mohum ei endeim mendpił eim epi koi er salim, epi ei piitim nga kanitim ku ei kanpi kin nim kumep epi nga ngopu orung kindmba.”

Epi Ka Sik Kulou Totmun Oł Ei
(Luk 12:33-34)

¹⁹ “Enim epi ka wii kan apirik ya mei ete kulou tunerngii. Mei ete tumb jingamb ok epi ombu er kis erngii, nga waning wu opu waning simba ku. ²⁰ Ba enim oł kun ka wii etmin oł, ei nge Gos eim enim kin ka piimba ei tumb jingamb ni waning erngii wumb ni ei epin konu et tuk puk er kis monduk enerngii mon! Nga waning wu pupu waning sipi ermba andlam sinałim mon ku. ²¹ Yi mił erang, en enim noman et epi ka wii simba konu et enim nge noman ei ete simba ku.”

Sinin Ngenj Et Tilang
(Luk 11:34-36)

²² “Ningił ei sinim ngenj ete nge dup alam mił. Pe nim ningił ei ka pim kin, nim noman tuk kun ka sim kin, oł kun ka enjii ku. ²³ Ba ninim ningił kis mułum kin, ninim noman tuk ei pei emii owundu pimba. Nimbił erang oł kis etmin oł ei nim kin pei sepi kin, nim noman tuk ei emii er palim,” pa Jiisas yi nim.

*Wu Endi Kundii Tał Kin Kongun Enermba
(Luk 16:13)*

²⁴ “Wu endi eim kongun wu owundu tał kin enermba mon! Nga wu ei owundu tał kin kongun erim kin, eim owundu endi kin ka piipi kin nga endi kin kis piipi ermba. Nga owundu endi kin noman ngopu endi kin noman ngunarpi ermba ei mon. Yi mił sinim noman tał sepin Gos kongun erpin nga ku kongun erpin kunum ende enermin mon!

*Epi Pei Noman Peng, Noman Nendii Piinmin
(Luk 12:22-31)*

²⁵ “Yi piik na enim kanip nind. Enim konj molk, noman embin to yi piinerei! Nga kuni nipe numun eł yi piinerngii mon. Sinim nge ngenj ele epi nipe telmin? Sinim konj mołmun ei epi owundu ba kuni ei epi owundu mon. Yi ku sin nge ngenj ei epi owundu ba alap ei epi owundu mon. ²⁶ Enim kei kaninmin ei tonu bur ni andinmin: ei kuni emb tilanmin, nga kuni tu wuk, ngii konu sinałmin. Ba enim Ernjing Gos tonu epin ei kuni ngołum. Enim kei ombu to mani kindik enim wumb mołmun. Gos enim kuni ni alap ngumba ku. ²⁷ Enim mołmun konu tuk eł, wu nii endi eim epi endi noman erang piim kin, eim kunum kinan konj mułmbii ni piimba, ei kapli enanim.

²⁸ “Pe nimbił erang enim ngenj ele konduk ni ei noman to piinmin? Enim andaring plawa kuk nin ond kuk tonu onum, ei er onum mił nenj ei keningii. Plawa kuk ei kongun dinga enałim, nga konduk ni epi endi enałmin ku. ²⁹ Ba na enim kanip nind, ok king Solomon eim konduk ka wii kindrim, ei ya ond kuk ka wii mił ei kindnerim mon. ³⁰ Keimi, pe kui engimb nin epi ei en enim Gos konduk mił ei ka wii akip ngang kindim. Topuł mer dup kałimni konu eł kindang dup numba. Pe nga enim konduk ni epi ei kindnermba ni piinmin min? Nimbił erang Gos epi ei enim kui pei ngunermba nik pii gii ninanmin? ³¹ Ei piik enim noman embin yi piinerngii. ‘Sinim kuni nipe kuni endi numun da, sinim noł nik piinerngii mon. Nipe noł endi numun da ni piinerngii mon. Ei sinim konduk nipe konduk endi kindmin da ni piinerngii mon.’ ³² Mon, oł ombu wumb torung ngenj wumb ei, kongun yi enmin. Ba enim nge Ernjing Gos tonu epin mołum ei piilim. Enim epi ombu nge pei ngang singii ku. ³³ Ba enim oł kun ka pałim mił ka erik, Gos sinim tep er mołum ni piik ekii sik er mułangin kin kapli Gos enim epi eipi ombu ngumba ku. ³⁴ Yi pałim ei piik, topuł ermin epi ni noman embin yi piinerngii mon. Topuł wumb endi ei eim ermbii ni piinim epi ei enim. Nga oł embin tui endi topuł tonu omba ei, enim noman to piinerngii mon.”

7

*Wumb Eipi Etmin Oł Ei Mok Tok Yi Enejjii Mon!
(Luk 6:37-38,41-42)*

¹ “Enim wumb kanik ek ngok erik kos piik etmin mił yi ninerngii. Enejjing kin, Gos enim kin kos piinenmba ku. ² Pe enim wumb kin erngii oł ei, Gos enim kin ermba. Nga epi wumb ngołmun mił yi ku Gos enim ngumba. ³ Nimbił erang nim angnim epi moł aninga ningił eł pałim ei kankin nin, ba ninim ningił eł ond owundu mił pałim? Ei ok si kindkin, ekii se eim nge ningił eł epi moł pimba ei si kindnjii. ⁴ Ond owundu mił ninim ningił pałim, ba ninim angnim kankin yi nin? “Engnan, nim ningił eł epi moł pałim, ei si kindmbii nin?” Ei pułe yi mił, sinim oł kis enmin oł ei epi moł mił, sinim nge noman tuk eł pałim ei si kindinmin. ⁵ Nim ek kend nge wu. Ninim ok ningił eł ond owundu mił si tor kindkin, ningił ka seng, kan kun erkin, nga angnim epi moł ningił eł pałim, ei si kindnjii,” pa nim. ⁶ “Enim Gos ek ka epi ka wii mił, ei nge wumb kis owu mił kapli ngunerngii mon! Nga biis ni epi ka wii ei sipik, wumb Gos kin ek buł ngok etmin wumb, ei kung mił ngunerngii mon ku. Mon peng, wumb kung mił, biis ka wii ei en enim simb eł kamb mani kindik, nga wumb owu mił ok enim kin erik kis erngii ku,” pa nim.

*Wu Endi Prei Kongun Dinga Erim
(Luk 11:9-13)*

⁷ Enim Gos kin prei er ngungii, “Enim Gos kii sik enmin ei epi enim ngumba. Enim epi kuruk endngii, ni keningii. Enim Gos ngii ondu eł to teki teki nengin, aki tumba,” pa nim. ⁸ “Wumb pei Gos kin prei ełmin, ei epi siłmin. Epi sipmin nik kurulumun, ei kaniłmin. Nga Gos ngii ondu eł to teki teki nimba wu, ei Gos eim ngii aki tołum ku. ⁹ Pe wu endi kingam aka numbii nimba, eim arim kom ku endi sipi ngumba min? Ei mon. ¹⁰ Nga kingam omu numbii nimba, eim arim ka wembii sipi kingam ngumba min? Ei mon ku. ¹¹ Yi mił, enim wumb kis ei kingenjring noł epi ka noman ka pend kingenjring ngołmun. Pe sinim piimin, Erinjpin Gos tonu epin mołum ei sinim prei erpin kii sipin ninjpin kin kaplı epi ka ei ngumba ku.

¹² “Wumb enim kin oł yi mił erngii nik piinmin oł ei, en enim wumb eipi kin oł yi erngii ku. Ek ei lo ek, nga Gos nge oł ekii se ermba piik niłmin wumb ek ei ende palim.”

Konj Mułngii Konu Ondu Kembis Wii Salim
(Luk 13:24)

¹³ “Enim epin konu andłam kembis ełe pungii. Nimbił erang andłam puk konu kis dup konu eł pungii andłam ei owundu salim. Andłam ełe wu amb ombu pei andłam ełe andik mołmun. ¹⁴ Ba kunum kunum konj ka mułngii konu, ei andłam kembis wii. Nga andłam puk konu ka eł pungii, ei kongun dinga erngii. Erik kin, wu amb endeim endeim ni andłam ei kan singii,” pa nim.

Ek Ni Tor Kindiłmin Ek Kend Wumb Ongii, Ei Kan Kun Er Mułngii

¹⁵ “Ek ni tor kindiłmin ek kend wumb ongii, ei kan kun er mułngii. Ek kend wumb siipsiip ngenj mił ei torung kun ka wii mił kindik ongii. Ba noman tukrung ei owu simbii mił enim kin onmun. Ok enim pii gii ei to kis erngii nge ongii. ¹⁶ Nga enim molk ek ni tor kindiłmin kend kongun er ongii, ei enim wumb ei nge oł kongun erik keningii. Nimbił erang wumb noł wain mong ond angıł ełe gał mołum ei siłmin; min wumb ond pik mong sik, engimb min epi gał mołum ei sik yi ełmin min? Mon, ei sin kaplı enałmin. ¹⁷ Yi mił ku, ond ka mong ka tołum ku. Nga ond kis ei mong kis tołum ku. ¹⁸ Ond ka ei mong kis tunałmin mon ku. ¹⁹ Pe nga ond endi mong ka tunałim, ei kołmung tok, sik dup kaniłmin. ²⁰ Ek ei yi mił, enim ek ni tor kindiłmin kend kongun ełmin wumb ei, enim keningii. Kanik, ek ei pułe piingii pa nipi ngum.”

²¹ “Wumb kombur aninga na kin ‘Owundu, Owundu,’ nik, ek dinga nik erngii wumb, Gos sinim tep er mołum konu eł tuk pungii ba wu endi nam Ernan tonu epin mołum ni piipi, eim noman eł ekii sipi endmba wu, ei eim Gos kin Owundu Owundu nimba wu, ei eim Gos kin epin konu tep er mołum konu eł kaplı tuk ba. ²² Pe kunum owundu tonu omba kunum, ei wu amb pei yi ningii, ‘Owundu, Owundu! Na nim nge embe eł oł ekii se ermba mił piik niłmin mił ninj ningii. Nim embe eł sin gui kis to si kindinjpin. Nim nge embe eł sin jep oł kanim kanim enjpin,’ pa ningii. ²³ Kunum ełe, na ek nip orung kindip yi mił nimbii, ‘Enim na kinał. Enim oł kis wumb mendpił, na kin tuk onerei!’ nimbii,” pa nim.

Ngii Takıłmin Oł Tał Ei
(Luk 6:47-49)

²⁴ “Pe wu endi na nind ek ei piipi, ekii simba wu, ei wu endi yi mił eim noman ka peng, eim ngii tonu kom ku peł takıłim. ²⁵ Pe konu kumb topu mani orum, konu pop owundu topu onum, noł owundu topu ełim ei ngii mani punałim. Nimbił erang, wu eim ngii ei kom ku peł ełe tonu takıłim ei dinga pupu ngii eim engim. ²⁶ Wu endi na ek ei piipi, ekii sinerim wu, ei eim yi mił wu ende noman pinałim wu mołum ei mił. Pinerang, eim ngii tonu noł ku kılta takıłim. ²⁷ Konu kumb owundu topu, mani orum, konu pop owundu topu orum, noł owundu to orum kunum ei ngii ei eskıł tołum. Ei keimi, ngii mani pupu er kis ełim.”

²⁸ Jiisas ek ei nipi poru neng, wumb tiłap owundu ok mulnjung ni, eim ek ei wumb piik mund mong enjing. ²⁹ Nimbił erang, Jiisas eim ek nim ek ei wumb noman peng niłmin

lo ek ei nge ninerim. Jiisas eim wu endi noman dinga, pii gii nik niłmin ek mił yi neng, wumb mund mong enjing.

8

Jiisas Wu Endi Kinj Bombułum Tum Ei Er Ka Erim

(Mak 1:40-45, Luk 5:12-16)

¹ Jiisas eim komung eł si kindpi mani wang, wumb pei eim pum konu ekii sik punjung. ² Pangin, ngenj kinj bombułum tum wu endi opu, Jiisas simb eł ming gopsing pii połpu, kan mani kanpi yi nim, “Owundu, nim na er ka ermbii ni piin kin, kapli enjii.” ³ Jiisas eim angil wu ei ambilpi ek yi nim, “Na yi mił ermbii, nim ngenj ka simba.” Neng, wu ei kinj bombułum tum ni poru neng, wii ka mułum. ⁴ Pe Jiisas ek yi nim, “Oł ei, nim pukun wumb endi kankin ninenjii mon. Nim ngenj ei sipkin, Gos kin kułmał katilim wu mołum konu ełe andan tan, ok Moses nirim oł ei erkił, Gos kin kułmał kiłan, wumb nim keningii ni, nim ening pim ei poru nim ni keningii,” pa nim.

Jiisas Opu Ełmin Tep Ełim Wu Nge Kongun Wu Endi Er Ka Erim

(Luk 7:1-10)

⁵ Jiisas pupu Kapaniyam konu tor pang, Rom wu endi opu wumb 100 pei tep ełim wu, ei opu, kii dinga sipi Jiisas ngum. ⁶ “Owundu, na nge kongun wu ei ening topu, ngenj dinga pinerang, peł ełe ngii konu pałim, eim ngenj kumbii owundu ei piipi pałim,” pa nim. ⁷ Neng, Jiisas yi nim, “Na pup, eim er ka ermbii,” pa nim. ⁸ Ba opu ełmin tep ełim wu, ei eim yi nim, “Owundu, na wu ka mon. Nim na ngii konu ełe onenjii mon! Nim ek wii nen, nam nge kongun wu ka mułmba. ⁹ Nam yi ku, wu num na tep ełim wu ei na tep erang, na nam nge opu wu ombu tep erip, endi ‘Pui!’ nemb, pułum. Nga endi, ‘Ya wei!’ nemb, ołmun. Nga nam kongun wu kongun ei ‘Erii!’ nemb, kongun ełim,” pa nim. ¹⁰ Jiisas wu ei ek piipi puku sipi erim. Erang, ek nipi, wumb eim kin ekii se onjung wumb ei ngum, “Na Esrel wumb konu ełe wu endi pii gii wu, yi nge endi kan sinenj mon! ¹¹ Na enim kanip nind, wumb konu eipi wumb orung eni tonu ołum konu, ni eni mani punum konu, wumb ei ok, Eiparam ni Aisik ni Jeikop ni kuni peł endi nok mułangin, Gos sinim tep er mołum konu ełe no mułngii,” pa nim. ¹² Ba wumb Gos mołpu tep erang tuk mołmun Jura wumb, ei topu tor kindpi, emii konu epi endi eł kindmba. Ei en enim ke nik, gupu mong kongk, kaimb er mułngii,” pa nim. ¹³ Pe Jiisas ek nipi opu ełmin tep ełim wu ei ngopu yi nim, “Ninim pii gii peng eramb ni pui mił yi ermba?” pa nim. Pe konu eni ełe Jiisas opu ełmin tep ełim wu kin ek tengim, kunum eł mendpił, eim nge kongun wu ei ening poru neng, ka mułum.

Jiisas Piisa Ambim Nge Mam Er Ka Erim

¹⁴ Jiisas pupu, Piisa ngii konu eł nirik pupu kenim ni Piisa ambim nge mam ei ening tang, peł ełe or pim. ¹⁵ Pe Jiisas eim angil embłang, ening ni si kindpi pum. Pang, amb ei eim Jiisas kin wumb ngungii kuni nge er kun erpi onguł erpi ngurum.

¹⁶ Pe konu pou neng, wumb gui kis mułum wumb pei tu wunjung. Jiisas ek nipi gui kis to kindpi, wumb ening pim wumb, pei er ka erim. ¹⁷ Yi mił erang kin, Gos ok ek ni tor kindilim wu Aisaiya gupu ełe ni tor kindrim ek ei keimi pim. Ek ei yi mił nirim, “Eim sinim nge ening pim pei si kindpi, sinim ening kanim kanim ei eim kin sim.”

Wu Nii Endi Jiisas Kin Ekii Simbii Ni Piinim

(Luk 9:57-62)

¹⁸ Jiisas kenim ni wumb tiłap owundu eim mułum konu orung orung mułangin kanpi mułum. Eim ek yi nim, “Sinim noł gopu orundung pamin!” nim. ¹⁹ Pe lo ek kengpi tołum wu endi opu yi nim, “Ek emb tołum wu, nim konu orung orung min konu endi punjii konu, ei na nim kin ekii sip bii,” pa nim. ²⁰ Jiisas ek yi nipi orung kindim, “Owu simbii mei tukpu ełe pałilmin. Nga kei andinmin ngii angłim. Ba Gos wu kingam ya mani mei ełe kindang, wu ngenj sipi mołum eim nge peng sipi salim konu endi sinatim. Yi mił,

wu endi na kin ekii simba wu, ei kongun dinga palim,” pa nim. ²¹ Nga eim nge ekii siłmin wu endi ek nipi kii sim, “Owundu, na nim kin ekii simbii ba kumb se kapli na kindan pup, ernan tukpu tumbii min?” ²² Ba Jiisas ek nipi yi nim, “Mon, wumb Gos ek piinanim wumb, kułii mił wumb, ei wumb kułii er kun erngii ba nim na ond konu ekii se oi!” pa nim.

Jiisas Konu Pop Owundu Tum, Ei Ek Neng, Pop Owundu Ei Poru Nim
(Mak 4:35-41, Luk 8:22-25)

²³ Jiisas noł kanu ełe tonu pang, eim nge ekii se andiłmin wumb ekii sengin ouni punjung. ²⁴ Konu pop owundu topu, noł gopu tuk pinin nipi noł kanu tuk opu, noł kanu to ak tumba erim, ba Jiisas eim or pim. ²⁵ Eim nge ekii se andiłmin wumb eim to konj kindnjing. Kindik, ek yi ninjing, “Owundu, nim sin paki to! Sin to kundmba enim,” pa ninjing. ²⁶ Jiisas eim ek dinga nipi eim nge ekii se andiłmin wu ombu ngum, “Nimbił erang enim tungu enmin? Enim pii gii kembis ninmin.” Pe eim angpi, eim konu pop kin noł ei ek neng, nga ka wii mendpił sim. ²⁷ Jiisas eim nge ekii se andiłmin wumb, mund mong erik yi ninjing, “Ei wu kanim eipi endi mołum. Eim ek neng kin, konu pop topu, noł pinin ni erim, ei nga eim ek ekii sik enmin,” ni yi ninjing.

Wu Tał Gui Kis Mułum Ei Jiisas To Kindim
(Mak 5:1-20, Luk 8:26-39)

²⁸ Jiisas noł gopu orundung tor pupu, Garariin wumb konu ełe pum. Pe gui kis tuk mułum wu tał, eim kin tor onjnguł, ei wumb guimeng eł molkuł onjnguł. Wu tał wu simbii mił. Wumb konu ełe andiłam endnałmin mon. ²⁹ Pe wu tał wii dinga tokuł yi ninjngił, “Gos kingam, nim sił kin nimbił oł enjii on? Kunum ei epi poru nimba ei poru ninerang okun sił ngenj kumbii ngunjii nge on min?” ³⁰ Pe kung konu ełe pei orundung ei nok mulnjung. ³¹ Gui kis ombu ek dinga nik yi ninjing, “Nim sin tor kindnjii pim kin, sin kindan kung mołmun konu ełe tuk bin,” pa ninjing. ³² Pe Jiisas ek yi nipi ngum, “Enim pei!” Pe gui kis wu tał si kindik puk, kung pei mulnjung konu tuk pangin, kung ombu pei sikir puk, konu tumbułam noł gopu mołum ełe mani puk, noł nok kolk poru ninjing.

³³ Kung es to mulnjung wumb, oł ei kanik tungu puk, konu owundu wumb mulnjung konu kanik, wumb ei ek yi ninjing. Wu tał gui kis er kindim oł, ei pei nik wumb ngunjung. ³⁴ Wumb konu owundu ełe ek ei piik ok Jiisas kanik yi ninjing, “Sin mei ełe mulenjii; konu eipi pui!” nik ek dinga yi ninjing.

9

Wu Endi Simb Angił Kis Mułum Ei Jiisas Er Ka Erim
(Mak 2:1-12, Luk 5:17-26)

¹ Jiisas eim noł kanu eł nga tonu pupu, noł gopu ełe nga orung pupu eim konu kin tor pum. ² Wumb wu endi ening pim wu ei, tu wunjung. Wu ei eim ngenj kołpu poru neng, embił dinga pinerang, eim peł ełe or pim. Pe Jiisas kenim ni wumb ei kin pii gii ninjing. Kanpi, ening pim wu kin ek yi nim, “Na nim oł kis ei si kindind,” pa nim. ³ Pe lo ek piłmin wu kombur, en enim noman ełe yi piinjing, ‘Wu ei Gos kin ek ambilim,’ ni piinjing. ⁴ Jiisas wu kei en enim noman yi piyangin, kanpi yi nim, “Nimbił erang enim noman tuk oł kis yi piinmin? ⁵ Nipe ek ei oi mił to peng nimbii? Pe na nim oł kis ei kil ngond nimbii ei kapli min? Nga nim peł ei si mengkin pui yi nimbii ei kapli min? Ek endi na nim oł kis kil ngond ei nimbii. ⁶ Ba na end ei enim kanik piingii nip end. Na tonu epin si kindip, mei mani op, wu kingam tels ei na noman dinga peng, wumb oł kis ei kil ngop ek nip ya wu embił dinga pinernang ei kanip nind. ‘Nim angkin, ninim peł ond sikin, ninim ngii konu pui!’ nind,” pa nim. ⁷ Jiisas ek yi neng kin, wu ei eim peł sipi, eim ngii konu sipim. ⁸ Nga wu amb ni wumb pei oł ei kanik, mund mong erik, yi piinjing, Gos wu yi nge noman dinga, ni noman ka, wu ei kin ngonum nik, yi erang Gos embe ambil tonu kindnjing.

*Jiisas Wu Masyu Wii Tum
(Mak 2:13-17, Luk 5:27-32)*

⁹ Jiisas andpi pupu kenim ni wu endi mułum ei ku takis silim ngii ełe mułum. Wu ei embe Masyu. Jiisas wu ei kanpi ek yi nim, “Na ond konu oi!” Nipi yi neng, wu ni angpi, Jiisas pum konu ekii se pum.

¹⁰ Jiisas Masyu eim ngii konu ełe mołpu kuni num. Wumb pei ku takis silmin wumb ni oł kis elmin ei kin mołpu kuni ende num. Eim nge ekii silmin wu ombu ouni nunjung. ¹¹ Lo ek piłmin wumb, ei Jiisas wumb kis kin kuni nang kanik, eim nge ekii sik elmin wu ombu kanik yi ninjing, “Nimbił erang enim nge ek emb top ngołum wu ei wumb kis ni ku takis silmin wumb kis ni ombu kin kuni nonum?” ¹² Jiisas eim ek ei piipi yi nim, “Wumb ening tunałim wumb ei, ening ngii ełe punałmin mon. Ening pałim wumb ei mendpił pulmun. ¹³ Enim puk Gos nge ek ka ełe kanik piingii, ‘Ka kułmał kalimmin epi ei na noman pinałim. Na noman kaimb silmin ei na noman pałim.’ Na wumb ka mulnjung ei kin, paki tumbii onenj. Ba wumb kis mulnjung ni oł kis enjing wumb ei, paki tamb, noman ak tungii nip onj,” pa nim.

*Kuni Mowii Pałmin Oł Ei
(Mak 2:18-22, Luk 5:33-39)*

¹⁴ Jon wumb noł pendlim wu, ei eim nge ekii sik andilmin wumb Jiisas kin ok, ek yi kii sik ninjing. “Nimbił erang sin kin lo ek ekii silmin wumb kin kuni mowii elmin, ba nim nge wu ombu kuni mowii enałmin, ei nimbił erang elmin?” ¹⁵ Jiisas ek ekin nipi orung kindpi yi nim, “Pe wu endi eim simba ermba kunum ełe, eim nge wumb puł, eim paki tołmun wumb kunum ełe kapli amb simba wu ei eim wumb kin kuni no mułmba kunum ei eim nge wumb kis piik mułngii min? Ei mon. Ba ekii se amb simba wu ei wumb kis eim konu eipi si pangin, eim nge wumb ei kapli kuni mowii piingii,” pa nim.

¹⁶ Wu endi eim konduk endi piltan top kis ermba, konduk ełe alap konj endi sipi, mui tumba mił mon? Pe wu endi yi erim kin, alap konj ei pepi, konduk topu, kis owundu nga ermba. ¹⁷ Jura wumb kung meme ngenj kulk, noł wain tuk kindilmin. Ei kung meme ngenj konj ełe noł wain konj kindilmin, epi tał ka mułangił. Nga noł wain ok nge ei kung meme ngenj ok nge ełe kindilmin. Nga noł wain konj ei sipik, kung meme ngenj ok nge ełe kindilmin ei noł tok nipi noł wain tor pang, kung ngenj kis mołum ku. Yi mił na ek konj ei Jura lo ek ok nge ei kin ende punermba.”

*Wu Num Endi Ambłam Er Konj Sipi Kindang Nga Amb Ambłim. Eim Konduk Ambłim Amb Ei Er Ka Erim Ku
(Mak 5:21-43, Luk 8:40-56)*

¹⁸ Jiisas eim ek ei nipi mułang, Jura wu num endi opu, eim simb ełe ming gopsing pii połpu ek yi nim, “Na ambłam pe mendpił koltum, nim okun, eim ngenj ełe embłan, nga konj mułmba,” pa nim. ¹⁹ Pe Jiisas wu ei kin pum. Pang, eim nge ekii sik andilmin wu ombu ni punjung.

²⁰ Puk, amb endi mułum amb, ei eim kunum kunum eim miyem ei o pupu minj mułang, kung ngii engki nga tał o purum. Amb ei eim opu, Jiisas buł morung ełe eim opu Jiisas konduk embilim. ²¹ Eim nge noman ełe yi piipi om. “Na pup, Jiisas konduk minjin tamb, na ening ei kapli wii simba, ka mułmbii,” ni piim. ²² Ba Jiisas eim piipi ak topu kanpi yi nim, “Ambił, nim na kin pii gii nin, ełe nim ei ka seng, wii mulnjii,” pa nim. Pe kunum ełe mendpił, amb ei ka mułum.

²³ Jiisas opu, Jura wu num ngii ełe opu kenim ni mingał pop tok golang nik wumb ke dinga wii nik mulnjung. ²⁴ Jiisas opu ek dinga nipi yi nim, “Enim kunerei! Ambil ei kulerim ba or pałim,” pa nim. Neng, wumb eim kanik tokuł enjing. ²⁵ Pe wumb to anda kind poru nik, Jiisas eim nirik pupu, ambił ei angil ambiłpi, er konj sim. ²⁶ Jiisas yi erim, ek ei wumb konu orung orung pei nik pangin, wumb pei piinjing.

Jiisas Wu Tał Ningił Tumbun Mułum, Er Ka Erpi, Endi Ek Tinerim Ei Er Ka Erim Ku.

²⁷ Jiisas konu ele si kindpi, andlam ele andpi pang, ningil tumbun muhum wu tal okul wii dinga tokul yi ninjingil, "Nim Deipis kingam, nim sil kin kaimb sinjii." ²⁸ Pe Jiisas eim ngii ele nirik pang, wu tal eim ekii sikil onjungul. Wangil, Jiisas ek yi nim, "Elip pii gii na kin piinjngil na ol ei ermbii." Wu tal yi ninjingil, "Owundu, keimi sil pii gii ninmbil." ²⁹ Pe Jiisas eim wu tal ningil ele ambilpi yi nim, "Elip pii gii pim mil, kapli ol yi ku ermba," pa nim. ³⁰ Wu tal ningil ka mulang, Jiisas ek dinga nipi wu tal ngum. Ngopu yi nim, "Na elip kin ol ei, wumb endi kangil ek nineret mon!" pa nim. ³¹ Ba wu tal el elip anda pukul, wumb konu orung orung pei Jiisas kongun erim ol ei kankil nikil punjungul.

³² Andlam ele bil ni erangil, nga wumb wu endi gui kis tuk mulang, eim ek tingnerim wu ei Jiisas kin tu wujung. ³³ Pe Jiisas eim gui kis ei to kindpi yi erang, gupu ek tingnerim wu ni ek tangpi erim. Yi erang, wumb pei mund mong enjing yi ninjing. "Ok Esrel konu ol yi endi tonu onerim, sin kinerpin," pa yi ninjing. ³⁴ Ba lo ek ekii silmin wumb yi ninjing, "Gui kis nge wu num eim kin molpu, eim kin noman dinga ngopu, eim gui tor kindnim," nik yi ninjing. (Ei ek keimi mon, Jiisas ek keimi ninim.)

Jiisas Wu Amb Kaimb Sim

³⁵ Jiisas konu owundu ni konu orung orung pei andpi, wumb men ngii ele nirik pupu, Gos ek ka nipi wumb ngopu, Gos sinim tep er mulum mil nipi ngopu, wumb ngenj ele ening kanim kanim pim, ei er ka erpi yi erim. ³⁶ Jiisas eim wumb tilap owundu ei kanpi kaimb sim. Nimbil erang wumb noman embin piik kin, wu endi paki tumba nge kuruk endnjing yi er mulnjung. Ei kung siipsiip tep elim wu mulaam mil, yi er mulnjung. ³⁷ Jiisas ol ei kanpi, ek nipi eim nge ekii sik andilmin wu ombu ngum. "Kuni wiis pol topu pei molum, ba tengingii kongun wumb mon palim. Ei yi mil, wumb Gos ek ka piingii wumb ei pei molmun ba ek ni tor kindik wumb ei ngungii wumb mon palim. ³⁸ Yi piik kin enim kongun ei nge arim kin prei erangin, eim kongun wu kombur kindmba," pa nim.

10

Jiisas Nge Ek Se Andilmin Wu Ombu Engki Nga Tal (Mak 3:13-19, Luk 6:12-16)

¹ Jiisas eim nge ekii sik andilmin wu engki nga tal, wii tang wangin, noman dinga nipi wu ombu ngum. Noman ei ni ngopu gui kis to kindik, ening ni ngenj ele ol kanim kanim ermba ei to kindngii nge nipi ngum. ² Eim nge ek ka endngii nge engki nga tal, wu ombu embe yi mil: kumna Saimon embe endi Piisa, eim angim Endru, nga Jeims ei eim Sependii kingam ni eim angim Jon. ³ Pilip ni Barsolomyu ni Tomas ni Masyu ku takis ok silim wu, ni Jeims arim Sariyas. ⁴ Saimon Selos ni Juras wu ei Eskerios, eim Jiisas opu orung wumb onjung konu Jiisas molum ei nipi andan tum wu.

Jiisas Ek Nipi Eim Ek Se Endngii Wu Ombu Ngum (Mak 6:7-13, Luk 9:1-6)

⁵ Jiisas eim nge wu engki nga tal, ek dinga nipi kindang punjung. Jiisas ek yi nim, "Enim wumb konu eipi punerngii, nga Sameriya konu owundu ele tuk punerngii mon! ⁶ Enim puk Esrel wumb, kung siipsiip mil am punjung ele pungii," pa nim. ⁷ Enim puk, wumb kanik, ek yi ningii: 'Gos sinim tep er molum kunum ei pei mandi omba enim,' ningii. ⁸ Enim puk, wumb ening pimba ei er ka erik, wumb kungii, ei er konj sik, wumb gui kis mulmba ei tor kindik, wumb ngenj kinj bumbulum tonum wumb, ei erangin ka mulngii. Pe enim epi ei sinjing, ei epi endi ngok enjing. Yi mil nga wumb kin ol yi erngii, epi endi sinerngii mon," pa nim. ⁹ Enim ku gol ni, ku silpa ni, ku kapa ni ombu endi pendik epi ombu sipnerngii mon," nim. ¹⁰ Kon andlam pungii kon ni, konduk ni nim su ni dolu ni epi ei endi sipnerngii mon. Wu kongun elim wu, ei kuni ngangin notum, mil yi enim nungii.

¹¹ Enim puk konu kembis min owundu endi tor pungii, ei wumb kan kun erngii. Konu endi tor pangin wumb konu, ele ol kun er mulngii. Ei enim wumb ei kin molk, puk, nga

enim konu ei si kindik pungii. ¹² Pe enim wumb ngii endi efe nirik punjung kin, wumb ngii puł wumb ei ek yi ningii, 'Enim noman emin penghi!'. ¹³ Wumb ngii efe tuk pangin, ek ka nik enjing kin, "Enim nge noman emin ei wumb ombu kin ba. Ba wumb en enim ngii konu efe, 'Enim nirik wei!' a ninarik enjing kin, enim noman emin ei wumb ei kin noman emin ei ngunerngii. ¹⁴ Nga wumb nii endi enim nge ek piinarik min enim tuk sinarik kin kapli enim ngii konu efe si kindik kunum efe konu eipi pungii kunum ei enim simb efe kulman si kindngii. ¹⁵ Na ek keimi nip enim ngond. Ekii se Gos kunum owundu kos owundu piimba kunum, efe wumb mok tumba kunum ei Gos Sorom konu ni Gomora konu efe eim kaimb simba. Ba nga konu eipi efe wumb ei enim kin, 'Weiyo,' nik enenjing kin, Gos konu efe wumb kaimb sinermba mon," Jiisas yi nim.

Oł Embin Tui Kanim Kanim Tonu Omba
(Mak 13:9-13, Luk 21:12-17)

¹⁶ "Piingii! Na enim kung siipsiip mił tuk owu simbii wumb mił mulnjung konu kindind. Ei piik enim ka wembii noman ka peng oł ei nge ekii singii. Nga kei Pułmu noman emin seng ełmin oł ei nge ekii singii. ¹⁷ Pe enim kan kun er mułngii! Wumb enim ambii gii nik, kos ngii sipik, en enim men ngii efe enim kepii tok yi erngii. ¹⁸ Erik, na nge ek ni na to mani kindngii nge, enim sipik king ni kumb efe sipik gapman nik erngii. Ei nimbii erang enim ek nik en enim kin wumb tiłap eipi ngok yi enjing konu efe. ¹⁹ Nga wumb enim kos efe tonu tu wangin, enim yi piingii. 'Sinim nimbii ermin? Sinim nipe ek nimin?' ni piik mułngii. Kunum efe mendpił, Gos enim ningii ek ei nipi enim ngumbii," pa nim. ²⁰ Enim nge ek ninerngii, ba enim Ernjing Gos nge Gui Ka ei enim kin mołum ei ek nipi tor kindmba.

²¹ "Nga wu endi eim angim kos efe tonu si pang to kundngii. Yi ku arim eim kingam kos efe tonu si pang to kundngii. Nga kangii en enim, ernjing, menjing noł kin opu orung erik to kundngii ku. ²² Wumb pei enim kin noman kis piingii. Ei nimbii erang na nge embe ei enim kin pimba, ba wu endi eim ambii gii nipi na kin pii gii dinga pupu mułum kin, ekii se kunum poru nimba kunum, wu ei Gos eim sipi orung simba, ei wu eim nge. ²³ Pe nga wumb enim kin oł embin tui kis enjing kin, enim konu ei si kindik, tungu puk, konu owundu endi eipi pungii. Na enim kanip nind, enim kongun endi Esrel wumb konu owundu efe kapli poru nininang, kapli na wu kingam tonu epin konu efe si kindip, mani mei ei sikir tor ombii," Jiisas yi nim.

²⁴ "Pe nga men kangii ei ek emb topu eim ngonum wu, ei to mani kindmba mił mon? Nga kongun kunum kunum wii minj elim wu, ei eim nge wu owundu to mani kindmba mił mon? ²⁵ Pe men kangii ei mołpu, ek emb topu ngumba wu ei mił kapli, nga kongun wu ei eim wu owundu mił mułmba ei kapli. Ngii ei arim embe Biyelsipul ei ek kend wu pim kin, wumb en enim ngii ende wumb embe kis mendpił singii. Ei yi mił, wumb na Biyelsipul nik embe singii."

Gos Owundu Kin Mund Mong Kulmun
(Luk 12:2-7)

²⁶ "Pe wumb enim tungii ei mund mong enerngii. Epi pei koi er sałim, ei Gos nga peni efe tor kindmba. Epi pei kum top pałim ei ekii se wumb keningii. ²⁷ Ek na enim ya emii peng nind ek, ei enim tinga eni kin nik wumb ngungii. Nga en enim kom efe ek piinjing ek, ei ngii efe tonu puk, ek nik wumb ngungii. ²⁸ Wumb nii endi enim ngenj efe to kundngii, ei gał piinerngii. Ba ei enim noman tuk ei to kundnerngii mon. Ba enim Gos eim kin gał kulk mułngii. Nimbii erang Gos eim kapli ngenj kin noman tuk kin ouni topu kondpu, dup konu efe kindmba. ²⁹ Wumb kei Winu kembis tał ku kundii ei nge endeim nga siłmin. Ba enim Ernjing Gos kei endeim endi boi nipi, mani mei efe ba, ei eim piinim. ³⁰⁻³¹ Yi piik kin, enim noman embin to piinerngii mon! Enim kei Winu kembis ku ngok sinmin ei to mani kindinmin. Yi peng kin, Gos sin tep ka er mułmba. Enim peng enjin Gos eim gerpi, kanpi si kindpi mołum."

Jiisas Embe Ni Tor Kindngii Oł Ei
(Luk 12:8-9)

³² “Wu endi na embe ełe nipi wumb pei ningił ełe nimba wu, ei eim embe na Ernan Gos ningił ełe nimbii. ³³ Ba wu endi na embe ei, wumb ningił ełe koi erpi ni tor kindnerim kin, wu ei eim na Ernan Gos ningił ełe eim embe tonu epin konu ełe ni tor kindnermbii mon ku.”

Jiisas Eim Om, Ei Opu Erngii Si Tonu Kindim
(Luk 12:51-53, 14:26-27)

³⁴ “Enim piik, na op mei ełe opu enmin ei to mani kindip noman emin ngumbii nge onj, ni piinerngii mon! Ba na wumb mok top noman kanim eipi eipi ngumbii nge onj. ³⁵ Na onj ei opu erngii nge onj, wu endi eim arim kin opu orung erang, eim ambłam ei eim mam kin opu erang, nga amb ei eim wam nge mam opu orung erngii nge onj. Ei yi mił wumb kombur na kin pii gii ninerngii. Nga wumb kombur na kin pii gii ninmin. ³⁶ Wu endi eim na kin pii gii nimba wu, ei kin ngii ende wumb ei en enim eim kin opu, orung erik mułngii ku.

³⁷ “Wumb en enim ernjing, menjing noł noman ngok, enmin oł ei, ba na kin noman ngunanmin. Wumb ei na nge wumb puł mon. Nga wumb en enim kingenjing, embilenjing noman ngonmun, oł ei ba na kin noman ngonanmin. Wumb ei na wumb puł mił mulerngii mon! ³⁸ Wu endi eim ond peri ei ko wupu na kin ekii sinerim kin, wu ei na wu puł mił kapli pinermba mon. ³⁹ Wu endi eim nam noman konj kan simbii ni piipi endmba wu, ei eim noman konj ei am ba. Wu endi na kin piipi, eim nge noman konj si kindmba wu, ei eim noman konj nga orung simba,” pa nim.

Wu Endi Kumep Ka Simba
(Mak 9:41)

⁴⁰ “Wu nii endi enim eim ngii ełe nirik sim kin, eim na eim ngii ełe nirik sim ku. Wu nii endi na eim ngii ełe nirik sim kin wu endi ei Gos na kindang onj, ei eim ngii ełe nirik simba ku. ⁴¹ Wu nii endi oł ekii se ermba piipi niłim wu, ei paki topu eim ngii konu sipipi erim kin, eim oł ekii se ermba piipi niłim wu nge kumep ka simba mił yi ku simba. Pe wu nii endi eim kinang, wu kun ka endi wang, eim sipipi, kuni ngopu ełim wu, ei eim wu kun ka, ei eim kumep ka eim ngumba. ⁴² Pe wu nii endi eim wumb ei kanpi, eim noł jii ni kułpu tu wupu, nam nge ekii sik andiłmin wu ombu ngopu ermba, wu ei na ek keimi nip enim ngond. Wu ei kumep simba, epi ei am punermba mon,” pa nim.

11

Jon Eim Nge “Kongun Wu Kombur Jiisas Mułum Konu Kindim
(Luk 7:18-35)

¹ Jiisas eim nge ekii sik andiłmin wu engki nga tał wu, ombu ek nipi kongun ełe kindpi, eim konu ełe si kindpi, konu eipi pupu, wumb ek emb topu, ek ka ni tor kindpi erim.

² Jon wumb noł pendiłim wu, ei eim kan ngii pepi mołpu piim ni, Gos kindang wu Kraiss kongun yi erpi, oł yi erpi enim nengin piipi, eim nge ekii sik andiłmin wu kindang, Jiisas mołum konu punjung. ³ Puk, Jiisas kin kii sik yi ninjing, “Nim Gos kindim wu Kraiss ei nim on, min sin wu endi eipi kui er mołmun?” ⁴ Jiisas ek nipi wu ombu ngum, “Enim Jon mołum konu puk, enim epi kanik piik enmin mił, ei nik Jon ningii,” pa nim. ⁵ “Ningił tumbun mołum ei nga ka seng kaninmin. Simb kis mułum ei nga kun kamb andinmin. Ngenj kinj bumbułum tum wumb ei, nga ngenj ka sałim. Kom ngum wumb ei nga ek piinmin. Wumb kolk, ei nga tonu konj onjung. Nga wumb epi sinerim kaimb mulnjung wumb, ei ok Gos ek ka piinmin. ⁶ Pe wu nii endi eim pii gii ei na kin dinga pim kin, wu ei eim ka piyangli!” pa nim.

⁷ Jon wumb noł pendpi ngołum wu, ei nge ekii se andiłmin wu si kindik orung pangin, Jiisas eim Jon nge ek ei nipi wumb ngum. “Kumb ok enim wumb mulenjing konu punjung, ei epi nipe keningii punjung? Enim puk, wu endi gumei mił mołpu kin konu

pop tang ek eipi eipi nipi enim wu, ei enim keningii nge punenjing mon. ⁸ Enim epi nipe keningii punjung? Enim puk, wu endi eim konduk mon kanim kanim kindpi mułum, ei keningii nge punenjing mon. Wumb konduk mon ka kanim kanim kindiłmin, ei king ngii ełe mułumun wumb,” pa nim. ⁹ Ba enim nimbił erang punjung? Oł ekii se tonu omba piik niłmin wu, ei keningii nge punjung. Ba oł ekii se tonu omba piik niłmin wu kombur tonu ok wu ombu, eim to mani kindpi poru nim, eim wu owundu mułum. ¹⁰ Wu ei mendpił Gos nge ek ka ełe ek yi nim,

‘Piini! Na ek se andiłim wu endi kindamb pupu, na ek ni tor kindmba Wu ei eim kumb se ba. Pupu, Jiisas nim nge andıam er ka ermba.’

¹¹ Jiisas yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond. Jon wumb noł pendpi ngołum wu, ei oł ekii se tonu omba piik niłmin wumb tonu onjung wumb, ei pei kamb mani kindim. Ba Jon eim wu endi Gos sinim tep er mułum konu ełe wu num mił mon. Ba wu wii endi Gos ek ka ni tor kindmba wu ei, Jon to mani kindmba. Nimbił erang Jon eim Gos ek ka aninga kopur piim, ba pe sinim Jiisas kin pii gii ninmin wumb, ei Gos ek ka ei pei piik sinmin. ¹² Jon wumb noł pendpiłim wu tonu orum kunum ei, wang wang pe kunum ełe sinim mułmun. Pe wumb kis Gos sinim tep er mułum ek ei kin ek buł ambilk ninjing. Pe wumb num ni wumb dinga wii ei wumb eipi kin Gos sin tep er mułum ei, sinerngii mon nik, mani kindik si kindngii enmin. ¹³ Gos nge oł ekii se tonu omba piik niłmin wumb ok nik, Moses lo ek om nin, pe Jon tonu om kunum ei ek ombu pei Gos sinim tep er mułum ek ei kin ninjing. ¹⁴ Pe enim ek ei pii gii ninjing kin piingii. Jon eim Elainja mił oł ekii se tonu omba piipi niłim wu ei omba nge om. ¹⁵ Wu nii endi kom simba wu, ei kom se piyanglı!

¹⁶ “Pe wumb kunum ełe mułmun wumb ei, na epi nipe mił su simbii? Wumb ei yi mił, kangıł tuk konu endi molk, ek dinga nik kangıł kombur ngok yi ninjing. ¹⁷ ‘Sin gising topun enmin, ba enim golang ninanmin. Sin golang kaimb er ninmin, ba enim ek ninanmin mon! ¹⁸ Jon om kunum ei eim noł ni kuni nunerim. Yi erang kin, wumb yi ninjing, ‘Gui kis eim kin mułum,’ pa ninjing. ¹⁹ Pe na Gos kingam tonu epin si kindpi, mani mei ełe opu wumb ngenj kułpu ei, enim wumb yi ninmin. ‘Wu ei kuni pei nupu, noł wain pei nupu ełim wu,’ nik yi ninmin. ‘Eim wumb puł ei ku takis sik, nga oł kis kanim kanim ełmin wumb ei nge wu puł mułum,’ pa niłmin. Sił epi pei enjpił ei enim pei ka piinenjing mon. Ba Gos nge noman ka ei pep onum. Pe ei sinim kanpin, Gos noman ei keimi ni piimin.”

*Konu Owundu Kombur Wumb Noman Ak Tok Pii Gii Ninanmin
(Luk 10:13-15)*

²⁰ Konu owundu kombur Jiisas eim jep oł pei ok erim konu, ełe wumb noman ak tunenjing. Yi erangin kin, kunum ełe Jiisas wumb ek ngum. ²¹ Ngopu ek yi nim, “Enim Korasin konu wumb ni Besaira konu wumb, kaimb piind,” pa nim. “Pe wu endi Sairon konu ni Taiya konu, wu endi jep oł yi na end mił ermba ei enim ok enim Sairon ni Taiya ni wumb ei kon alap kis mił sik, dup sik ełe kunum kunum molk, noman ak tunjung. ²² Ba na enim kanip nind, Sairon kin Taiya konu oł embin tui tonu om mił enim kin onermba. Enim kin oł embin tui kis wii owundu tonu opu pimba,” pa nim. ²³ “Pe enim Kapaniyam konu wumb, enim si tonu epin konu simba ni piinmin? Ei mon. Enim dup konu mendpił pungii. Pe wu endi Sorom konu jep oł na enim kin end oł ei, Sorom konu ełe wumb oł yi ełangin kin wumb ei en enim piram mułangin ku. ²⁴ Ba na enim kanip nind, “Sorom konu wumb Gos to kondpu kis erim mił yi enim konu wumb onermba. Ba enim konu ełe mułmun wumb ei kin, Gos kunum Owundu tonu omba memb ei oł embin tui owundu kis ei tonu omba,” pa nim.

*Enim Na Kin Ok Kor Ka Mułngii
(Luk 10:21-22)*

²⁵ Kunum ełe Jiisas eim ek yi mił nim, “Arnan, nim tonu epin konu kin mani mei konu ei kin, nim wu num owundu mułun. Na nim kin noman ka piind. Nimbił erang ninim

nge epi ombu ek keimi wumb noman ka piik elmin wumb, ei kin koi erpin pendin. Nga ninim nge epi ombu ek keimi, ei mendpił kangil kembis andan ton. ²⁶ Keimi, Arnan nim nge noman ei yi mił pałim ei en.

²⁷ “Na Arnan eim epi pei na angil ełe kindpi ngum. Wumb endi eim kingam ei pii poł tunanmin mon. Arim eim mendpił kingam piinim. Wumb endi Arim ei pii poł tunanmin mon, kingam eim mendpił arim piinim. Wumb pei kingam noman ełe ei arim mołum nipi andan topu wumb ngum kin, wumb eim arim ei pii poł tungii,” pa yi nim.

²⁸ “Wu nii endi epi embin ko wumba kis erim kin, na kin wang eim kor ngamb, kor mułmba. ²⁹ Pe oł embin tui na pindang ełe pałim ei, enim sik enim pindang ełe ko wungii. Ko wuk, na ek ekii sik piingii. Nimbił erang na wumb kin oł ka ełe erip, nam embe to mani kindił. Pe enim nge noman tuk ełe kan sik kor ka mułngii,” pa nim. ³⁰ Oł embin tui ei enim pindang ełe pendind, ei ka wii. Epi na enim ngopu, singii pa nimbii, ei embin owundu enałim mon.”

12

Ek Ei Kor Kunum Kongun Enerngii Mon (Mak 2:23-28, Luk 6:1-5)

¹ Ekii se kor kunum endi, Jiisas kuni wiis pin tuk ełe endim. Eim nge ekii sik andiłmin wu ombu kuni tum. Pe tuk andik, kuni wiis mong ei tangk nunjung. ² Wumb lo ek piłmin wumb, ek nik Jiisas ngunjung, “Nim nge ekii sik andiłmin wumb ombu oł ei kor kunum enmin ei mon ninjing.” ³ Jiisas ek nipi yi nim, “Enim Deipis ek poł ei ger piinjing min? Na nind, ei eim kin eim wu ombu ei kuni tum kunum, ei nimbił oł enjing? ⁴ Molk kin, Gos men ngii owundu ełe nirik punjung. Puk, bres Gos ngii ełe sałim ei wumb eipi mon niłmin. Gos kin kułmał kałiłmin wumb ei minj nungii niłmin. ⁵ Enim ek ei lo mon ełe pim, ei ger kinenjing min? Pe kułmał kałiłmin wumb ei Gos men ngii owundu ełe kongun elmin. Kor kunum mon nik elmin oł ei elmin, ba ek endi ninałmin. ⁶ Pe na enim kanip nind, noman dinga ei ya sałim ei men ngii sałim epi ei to mani kindim. ⁷ Ba enim na nind ek ei piingii, ‘Na kułmał kałiłmin oł ei na noman pinałim. Na noman kun ka sałim wumb ei noman enim.’ Enim wumb oł endi enjing wumb ei oł embin tui enerngii mon. ⁸ Na Gos kingam tonu epin si kindip mani mei ełe op, mei kingam mił tałip moł ei, na kor kunum puł wu Owundu moł. Wumb nipe oł endi kor kunum erngii, ei na dinga ełe wumb oł yi mił erngii,” pa nim.

Kor Owundu Kunum Jiisas Wu Endi Angil Kis Mułum Ei Er Ka Erim (Mak 3:1-6, Luk 6:6-11)

⁹ Jiisas konu ełe si kindpi, men ngii ełe tuk pum. ¹⁰ Wu endi mułum wu, ei eim angil ełe epi endi sinałim. Angil kulii erim. Pe wu kombur Jiisas kos er ngonmun nik, Jiisas kii dinga sinjing. “Pe sinim kor kunum ening pałim wumb ei er ka ermin min?” ¹¹ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim mołmun konu, wu endi kung siipsiip es tołum ei kor kunum kung siipsiip endi konu tukpu endi mani pupu pimba ei, kor kunum si tonu sinermba min? ¹² Nga wumb endi eim kung siipsiip ei to mani kindiłim yi mił pe sinim lo ek ełe kapłi nipin kin sin kor kunum ełe wumb kapłi paki tumun. ¹³ Pe eim ek nipi wu ei ngopu yi nim, “Nim angil tun kindii!” Neng, tun kindim. Yi erang, wu ei eim angil ei ka mułum. Wu eipi endi ka mułum mił yi mułum. ¹⁴ Jiisas kor kunum oł ei erang kanik puk kin, wumb en enim ek nik piik Jiisas to kundngii nge ek ninjing.

Jiisas Eim Gos Nge Kongun Wu Mendpił

¹⁵ Ba Jiisas eim ninjing ek ei piipi, konu ełe si kindpi pang, wumb tiłap pei eim kin ekii se pangin, eim wumb ening ombu er ka erim. ¹⁶ Jiisas ek dinga nipi wumb ngopu yi nim, “Enim ek nik tor kindnerii mon!” pa nim. ¹⁷ Gos ok oł ekii se ermba oł piipi niłim wu Aisaiya ek ni tor kindpi yi nirim. Ekii se oł yi tonu omba nirim, ek ei pe keimi pałim. Ek ei yi mił,

¹⁸ “Wu ei na eim kongun ermba nip to mundunj wu. Na eim ka piip, nam noman eim kin salim. Nam nge Gui Ka ei eim ngamb, eim na kos dinga ek kun nipi, torung wumb tilap eipi ngumba. ¹⁹ Pe eim wumb ek ngopu ek dinga nipi enermba. Wumb eim andlam ele angpi wii topu yi erang, eim ek piinerngii. ²⁰ Gumei endi ek nimba er pimba, ei eim to engin tunermba. Dup alam kan endi, dup kembis nopu pimba, ei eim to kumundpu poru ninermba. Ei yi mił wumb nii endi en enim pii gii dinga pinermba wumb ei, eim to tor kindnermba. Eim kongun ermba ei Gos eim kunum owundu tonu omba kunum ele, na ek ka ei erang kin ol kun minj erpi pang poru nimba. ²¹ Pe wumb torung tilap eipi wumb eim kin pii gii nik, eim kui er mułngii.”

(Gumei kin dup kan ninmin ei yi mił; wumb Gos ek ka ei piipin ol ermin mił nenj ni piik mułngii wumb ei, Jiisas eim mani opu kongun erang wumb ol ka wii mendpił erik mułngii nip piipi, ol ekii se ermba nipi piifim wu Aisaiya ek yi pułum.)

*Wumb Ek Yi Ninjing, Jiisas Biyelsipul Kin Kongun Enim Ninjing
(Mak 3:20-30, Luk 11:14-23)*

²² Kunum ele, wumb wu endi tunjung wu ei gui kis tuk mułum. Wu ei ningił tumbun mułang, gupu ele ek tengnerim ku. Jiisas eim wu ei er ka erim. Erang, gupu ek nipi kin, ningił kanpi erim. ²³ Wumb tilap pei molk kanik puku sik yi ninjing, “Wu ei Gos kindim wu Krai min mon?” Wumb en enim noman ele yi piinjing. ²⁴ Ba lo ek piifmin wumb ek ei piik yi ninjing, “Dinga ele enim ei gui kis nge tep elim owundu Biyelsipul nge dinga ele enim,” pa ninjing. ²⁵ Ba Jiisas eim wumb noman ele piipi, ek nipi yi nim, “Pe king tep erim konu endeim ele wumb, en enim opu erngii ei, en enim konu ka dinga sinermba. Pe wumb konu ende wumb, min ngii ende wumb orung orung puk, opu erngii ei, en enim ngii konu ni konu ka sinermba. ²⁶ Pe Seisen nge wumb en enim eipi eipi bin ni, erngii dinga ermba min? ²⁷ Biyelsipul na paki tang na gui kis tor kindinj, ba wumb nii enim ekii sik andiłmin wumb paki tang, gui kis to kindinmin? Pe en enim kos piifmin wu mił molk kapli enim ek kanim kanim ei nik kun erang, ²⁸ ba Gos nge dinga ele na gui kis top kindinj kin, enim piingii. Gos sinim tep er motum ei, sinim kin mandi onum ni piingii,” pa nim.

²⁹ “Nimbił erang, na pup, wu num Seisen nge wumb waning ermbii ni piind, ba ok na pup, wu num Seisen eim simb angil kan ngo pendip, ekii se na eim nge wumb ei waning simbii.

³⁰ “Wu endi na wu puł mon, ei na kin opu ermba wu. Pe wu endi na kin kung siipsiip es tunermba wu, ei eim kung siipsiip topu eipi eipi kindiłim. ³¹ Yi mił pałim ei piip na enim nip ngond. Gos eim wumb ek kis nik enmin ei, kapli ol kis kil ngumba, ba wumb endi Gui Ka kin ek buł ngok erngii, ei Gos wumb ol kis ei kil ngunermba mon. ³² Na Gos kingam tonu epin si kindip mani op, mei kangił mił muls ei wu endi ek kis nipi, na ngumba, ei Gos kapli kil ngumba. Ba wu endi Gui Ka kin ek kis nimba wu ei, Gos eim kapli kil ngunermba mon.”

*Ond Kis Ei Mong Kis Totum Ek Ekin Endi
(Luk 6:43-45)*

³³ “Pe ond ka pimba ei, ond mong ka tumba. Nga ond kis pimba ei, mong kis tumba ku. Wumb ond ei kanik kin, ond mong ka min kis ei kan poł tołmun. ³⁴ Enim lo ek ekii siłmin wumb wembii kis Seisen nge kingam noł, enim ek ka er ningii mił nenj? Enim wumb kis enim noman tuk ele noman kanim kanim pałim mił, ek yi gupu ele ni tor kindinmin. ³⁵ Wumb kun ka endi eim noman tuk ele ol kun ka kanim kanim pei pałim mił ei ol kun ka ei pei ni tor kindiłim. Nga wu kis endi eim noman tuk ele ol kis kanim kanim pei pałim mił ei ol kis ei pei ni tor kindiłim.

³⁶ “Ba na enim kanip nind, wumb en enim ek wii mił nik ełmin ol kanim kanim ombu, ekii se Gos wu amb mok tumba kunum, ei wumb pei nipi ek ninjing ek ei, Gos kin ek orung kindngii. ³⁷ Wumb ninim ka ninjii ele Gos nim, wu ka nimba. Pe nga ek kis nin

kin, en kin Gos nim, wu kis nimba. Ei ninim oġ erkin ek nikin enjii miġ ku, Gos nim kanpi nimba,” pa nim.

Wumb Kombur Jep Oġ Eran Kenmin Yi Ninjing
(Mak 8:11-12, Luk 11:29-32)

³⁸ Pe kunum eġe, wu num lo piġmin ni lo ek ekii siġmin wu, kombur kin ok, ek yi ninjing. “Ek emb to ngoġun wu, sin nim jep oġ endi eran kenmin ni onmun,” pa ninjing. ³⁹ Ba eim ek dinga nipi yi nim, “Wu amb kunum eġe oġ kis er andiġmin wumb, ei na jep ei erang kenmin niġmin ei, ek ni tor kindiġim wu Jona oġ ei andan top ngoġ. ⁴⁰ Kumb ok Gos ek ni tor kindiġim wu Jona eim omu owundu kirim eġe tuk pupu pim. Ei eim kunum tekliki epin, tinga ouni pep muġum. Yi miġ ku, na Gos nge kingam tonu epin konu si kindpi mani mei eġe wu kingam miġ telim, ei eim mei eġe kunum tekliki epin, tinga ouni yi pimba,” pa nim. ⁴¹ Ekii se Gos wumb mok tumba kunum ei, wumb Ninipa konu owundu wumb tonu ok wumb pe moġmun wumb angk ei enim oġ kis kanim ei ni tor kindngii. Ei nimbii erang, wumb ei wu Jona Gos ek nipi ngum, ei noman ak tunjung. Pe ya epi endi moġum ei wu Jona to mani kindpi, owundu mendpiġ moġum,” pa nim. Ei Jiisas eim piipi nim, wumb endi mon, eim mendpiġ, ba enim wumb eim pii gii ninanmin. ⁴² Gos wumb mok tumba kunum ei, kuin owundu konu orundung eipi moġum ei, opu wumb ya eġe moġmun wumb ei oġ kanim kanim enjing ei nipi tor kindpi ngumba. Nimbii erang kuin owundu embe Siipa konu mei orundung moġpu omba. Ei opu King Solomon nge noman ka peng ek ka nipi tor kindim, ei piimba nge om. Ba epi endi ya eġe moġum ei eim King Solomon noman ei to mani kindpi, eim wu num owundu mendpiġ moġum.” (Ei Jiisas eim ermba oġ ei piipi nim.)

Gui Kis Muġum Ei Nga Orung Om
(Luk 11:24-26)

⁴³ “Pe gui kis ei wu endi si kindpi puġum ei pupu konu kep endi muġmbii ni puġum. Pepi muġmbii ni puġum ba konu endi sinaġim. ⁴⁴ Eim yi piġim, ‘Na ok muls ngii eġe nga orung bii,’ nipi opu kaniġim ni ngii was erik, brum er ka er sinjing. ⁴⁵ Seng, kanpi pupu gui kis angii orung nga taġ pei kanpi neng onjung, ba gui ombu oġ kis wii enjing. Pe ok ngii eġe nirik puk ngii eġe mulnjung ok, wu oġ kis aninga er muġum, ba pe am er kis mendpiġ pup muġum. Oġ ei nge, wu amb kis pe moġmun kunum, yi ku tonu omba.”

Jiisas Mam Ni Jiisas Nge Angim Nol
(Mak 3:31-35, Luk 8:19-21)

⁴⁶ Jiisas ek nipi wumb ngopu muġang, Jiisas eim mam ni angim noġ ok ngii andaring engnjing. Eim kin ek nimin nik ok mulnjung. ⁴⁷ Pe wu endi kanpi opu ek nipi yi nim, “Nim manim ni angnim noġ ok nim kin ek nimin nik ok moġmun,” pa nim. ⁴⁸ Ba Jiisas wu ei kin ek nipi orung kindpi yi nim, “Na minan ei nii? Nga na nge engnan noġ ombu nii?” ⁴⁹ Pe eim nge ekii sik eġmin wu amb ombu kin angii tuġ ngopu ek yi nim, “Enim kinei! Wu amb ombu na nge engnan noġ ni minan noġ miġ moġmun,” pa nim.

⁵⁰ “Wu endi na Ernan Gos noman palim miġ ekii singii wumb, ei na minan ni, na engnan nga, na ainan noġ muġngii,” pa nipi wumb ngum.

13

Wu Endi Kuni Er Sipi Kuni Mong Wiis Emb Kindim
(Mak 4:1-9, Luk 8:4-8)

¹ Pe akip kunum eġe Jiisas ngii eġe si kindpi, pupu noġ gopu wer eġe muġpu, ek nipi wumb ngum. ² Wumb pei Jiisas eim muġum konu eġe ok mulnjung. Muġangin, pe Jiisas eim noġ kanu endi eġe tonu pupu muġum. Wumb noġ wer eġe muġangin kin eim wumb kin ek nipi ngum. ³ Jiisas eim ek nim ek ei pei ek ekin topu nipi wumb ngum. Ngopu yi nim, “Enim piinmin! Wu endi kuni mong wiis emb kindim. (Ei yi miġ wu endi kongun er sepi kinapi mong emb kindinmin oġ ei miġ yi kindim.) ⁴ Pe kuni wiis emb kindpi pang, kombur pu andġam eġe mani pang, kei ok sik nunjung. ⁵ Kuni wiis mong kombur pupu,

mei aninga pim, ku pei mandring mułum konu ełe mani pum. Kuni ei sikir tonu om. Ei nimbił erang, mei aninga tonu peł ele pim. Mei pei sepi mani punerim mon. ⁶ Ba konu eni dinga tang, kuni wiis mong ei dumbuł mani punenim. Tonu ku peł ele pim, ei kufii erpi pei kułum. ⁷ Pe kuni mong wiis emb kombur pupu mei sim konu pum. Ei tonu omba erim ba eri ei tonu opu kuni mong wiis to mani kindim. ⁸ Kuni mong wiis kopur pupu, mei ka sim ełe mani pum. Ei tonu opu ka erpi, mong pei tum. Kombur mong 100 to mułum, kombur mong 60 to mułum, kombur mong 30 to mułum.” ⁹ Jiisas ek ei nipi poru nipi yi nim, “Wumb endi kom pimba wumb ei, ek ei piyanghi!”

Jiisas Ek Ekin Tołum Oł Ei
(Mak 4:10-12, Luk 8:9-10)

¹⁰ Jiisas eim nge ek se andiłmin wumb ombu ok yi ninjing, “Nimbił erang nim ek ekin to nikin wumb ngon?” ¹¹ Eim ek nipi orung kindim, “Gos enim epin konu tep er mołum konu, ei ek koi er pim, ei nipi enim ngum, ba wumb ombu mon,” pa nim. ¹² Pe wu endi eim epi sepi mułum kin, Gos eim kin epi nga ngumba. Wu endi eim epi sinerang mułum kin, nga eim nge epi kembis endi simba, epi ei am ba. ¹³ Na ek ekin nind ek ei pułe yi pałim, ‘Ningil ełe epi kaninmin ba epi kinanmin. En enim kom ełe ek piinmin, ba mendpił piik kun enanmin mon.’ ¹⁴ Wumb oł yi enmin ei, ok ek ni tor kindiłim wu Aisaiya ninim ek ei keimi pałim. Ei wumb ekii se oł yi erngii ni piipi nirim mił keimi pałim. Nirim ek yi nirim.

‘Enim piinmin ba pułe piinanmin. Enim keningii ba epi endi kinerngii. ¹⁵ Enim noman ełe pirek neng, ek piinanmin. Enim kom ełe ek piingii, kis enim. Nimbił erang en enim ningil kumbuł gii ninmin. Yi erik epi kinanmin. Kom ełe er piik tuk sinanmin. En enim noman ełe ek pułe pii poł tunanmin. Tunarik, na kin onan Gos yi ninim. Wangin kin, na en enim er ka ermbii.’

¹⁶ “Ba enim ka piingii ei enim ningil epi kanik, kom ełe ek piik yi enmin. ¹⁷ Enim piingii! Na ek keimi nip enim ngond, kumb ok Gos nge oł ekii se tonu omba, ei piik niłmin wu ni, kombur wu oł kun ka ełmin ombu en enim noman ka ka piik, enim pe kanik enmin ei kenmin ni mulk ba kinenjing mon. Nga enim piinmin ek ei piimin ni, ka piik mulk ba piinenjing.”

Kuni Emb Ek Ekin Tum Ek Ei Pułe Jiisas Nipi Tor Kindim
(Mak 4:13-20, Luk 8:11-15)

¹⁸ “Wu endi kuni emb pani pin kindim, ei ek ekin ei nge pułe yi pałim ei enim piingii,” pa nim. ¹⁹ Wumb pei Gos tonu epin mołpu sinim tep enim ełe ek ei kuni mił, tał pendnim ei pir sinanmin. Ei yi mił kuni mong wiis emb ei mani andıam ełe pang, kei sik nunjung. ²⁰ Nga kuni mong wiis emb pupu, mei ku mułum ełe mani pum ei yi mił, wumb Gos ek piik, ka piik sikir sinmin. ²¹ Pe kuni wiis ei dumbuł mani punanim. Ei yi mił, wumb kombur Gos ek to mani kindik wu ei kin oł kis erangin, wu ei eim pii gii sikir kis mołum ei, nge pułe yi pałim. ²² Kuni mong wiis emb kombur pupu, ond kan dumbuł mułum ełe mani pum. Ei pułe yi mił, wumb endi Gos ek ei piim ba mei ełe oł embin tui eim kin tonu opu, Gos ek ka ei to mani kindim. (Ei yi mił eim Gos nge kongun enerim.) ²³ Ba kuni mong wiis emb ei pupu, mei ka ełe mani pum ei yi mił, wumb Gos piik, ekii sik, kongun yi erangin kin kuni mong 100 min, 60 min, 30 yi top mułum.” (Ei yi mił wumb Gos piik, nga kongun erangin, wumb konj nga tuk ok Gos piinmin mił, ek yi nim.)

Ek Ekin Ei Aka Pin Engimb Kis Endi Tonu Om

²⁴ Jiisas eim ek ekin endi nipi ngopu yi nim, “Gos sinim tep er kanpi mołum mił yi, wu endi eim kuni emb sipi kindim. ²⁵ Ba epin konu emii peng opu, orung wu endi opu, kuni mong wiis pim konu engimb kis mong pim, ei kindpi pum. ²⁶ Ekii se kuni mong wiis ei tonu opu, mong tumbii ni erang, engimb kis endi tonu opu pim. ²⁷ Pe kongun wumb puk en enim nge wu Owundu mułum konu kanik, yi ninjing, ‘Wu Owundu, sin piipin nim kuni mong wiis ka wii ei aka pin kindin ni, piinjpin ni, engimb kis endi tonu opu mołum,’ pa ninjing. ‘Ei nimbił erang enim?’ a ninjing. ²⁸ Eim ek yi nim, ‘Opu orung wumb endi

opu erim.’ Neng, kongun wumb eim kanik yi ninjing. ‘Sin pupun, engimb kis ei pirpin, tor kindmin min?’²⁹ Ba wu owundu ei ek nipi yi nim, ‘Enim engimb kis ei er tor kindmin ni erngii ei, enim kuni mong wiis ei ouni er tor kindngii mon!’ pa nim.³⁰ ‘Pe enim epi tał ouni kan wiik tangin tonu onkuł, pengił, ekii se kuni poł tumba kunum, ei engimb kis ei eipi or tok, kuni mong wiis ei sipik, nanim kuni ngii ełe kindngii, ba engimb kis ei or tok dup ełe kindngii,’ pa nim.

Ek Ekin Ei Maser Mong Kin Yiis Tel Ek Poł
(Mak 4:30-32, Luk 13:18-19)

³¹ Jiisas eim ek ekin endi eipi nipi ngum. Ei yi mił nipi, “Gos tonu epin konu sinim tep enim mił yi eim kuni mong endi embe maser mong,” pa niłmin.³² Kuni ei wu endi eim sipipi, eim aka pin ełe telim. Maser niłmin kuni ei mong kembis wii, kuni wii emb ombu kuni mong wiis mił kaplı mon. Ba ekii se, kuni ei tonu opu, ond mił mendpił peng kei ok ond ełe ambilk molk, ngii takik ełmin.”

Kuni Yiis Ek Ekin Endi Nipi Ngum
(Luk 13:20-21)

³³ Nga eim ek endi ekin topu nipi ngopu yi nim, “Epin konu tep er mołum, ei yi mił kuni yiis ei amb endi sipi kin, ming endi sipi, noł kin erang, plawa owupu tonu ołum. Ei yi mił, wumb Gos ek ka ei piik wumb, pei ok Jiisas kin ekii sinmin.”

Jiisas Ek Ekin Kunum Kunum Top Nirim
(Mak 4:33-34)

³⁴ Jiisas eim ek ekin ombu ni tor kindpi wumb pei ngum. Ek ombu pei eim nipi tor kindim ei, Jiisas eim er endeim ni tor kindnerim mon; ek pei ek ekin ni tor kindim.³⁵ Na ek ni tor kindinj ei yi, ok oł ekii se tonu omba, epi ei piipi nirim ek ei keimi, tonu om wu eim ek yi nirim.

“Na ek ekin top nip wumb en enim ngumbii. Nga nam ek koi er pirim ek ei nip tor kindip ngumbii ei kumb ok Gos mei eririm ek ei nip ngumbii,” pa nim.

Engimb Kis Ek Ekin Ei Pułe Nipi Tor Kindim

³⁶ Pe eim wumb si kindpi ngii konu pum. Nga ekii se eim nge ekii sik ełmin wu ok, eim kin kii sinjing, “Nim engimb kis endi ek ekin, ei pułe ni peni ełe kindii!” pa ninjing.³⁷ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Wu endi kuni mong wiis ka emb kindim wu, ei wu kingam.³⁸ Aka pin ei pułe, mei orung orung pei. Nga kuni emb ei, Gos sinim tep enim konu ełe pei mołmun. Nga engimb kis ei yi pałim; Seisen nge wumb, ei engimb kis mił mołmun.³⁹ Sinim nge opu orung wu ei, Seisen eim mołpu, eim engimb kis emb mił ei kindim. Ekii se kunum poru nimba ei, kuni ngungii kunum ei yi mił ku, muł, mei poru nimba kunum ei, Gos enjel kuni ei kułou tungii.⁴⁰ Engimb kis ei kułou tok, dup kelnjing ei, yi mił ku ekii se ya mei ełe poru nimba kunum ei yi pimba.⁴¹ Gos kindim wu kingam pupu, enjel kindang ok, wumb endi oł kis erik oł kanim kanim yi erangin kin, wumb pii gii to kis ełim ei sik, epi kanim kanim endi pii gii to kis ełmin ei, Gos tep ełim wumb ei kin tep to mulerngii mon.⁴² Pe wumb ombu, pei olkup to dup ełe kindngii. Dup ełe en enim ke nik, anmbił kongk, er mułngii.⁴³ Kunum ełe, wu amb kun ka mułngii wumb ei, ngenj ełe eni mił tilang erang, en enim nge ernjing tep ermba konu tukrung mułngii. Wumb endi eim kom pim kin ek ei piyenghi!”

Ek Ekin Ei Wu Endi Ku Kum Mei Ełe Kan Sim

⁴⁴ “Gos sinim tep er mołum ei mił; wu endi ku kum mei ełe peng kan sim. Ku kum ei kan sipi nga aka pin ełe nga koi erim. Nga wu ei eim ka ka piipi pupu, eim epi wumb kanim kanim pei wumb ngopu ku minj sim. Eim nge ku ei sipi mei ełe nga top erpi sirim.”

⁴⁵ “Gos sinim tep er mołum konu ei yi mił; wu endi epi top erpi, nga wumb ngopu ku sipi, eim biis ni epi mon ka wii pałim ei nge kurnum.⁴⁶ Pe eim kenim ni biis ka wii endi kanpi eim epi sipipi wumb eipi kin ku sipipi biis ka wii ei top erpi sim.”

⁴⁷ Pe nga endi yi ku, Gos sinim tep er mołum konu ei yi mił; omu kon ei oł tok noł gopu, ełe mani kindik, omu kanim kanim sik tor siłmin. ⁴⁸ Pe omu kon ei piki tang sik, noł wer ełe tor tu wułmun. Tu wuk, omu ka mił ombu apir sik, ming endi ełe kindik, kis mił ombu kułou tok sipik si kindiłmin. ⁴⁹ Ekii se muł mei poru nimba kunum, ei yi mił ermba. Enjel ok wumb kis tuk wumb ka mułngii konu tuk mułngii, to sipi tor kindngii,” pa nim. ⁵⁰ Pe wumb ombu pei sipi, dup konu ełe kindangin, ke nik, en enim gupu anmbił ni gupu mong ei kongk, kunum kunum dup peł ełe minj mułngii.”

Wu Endi Epi Ka Wii Nge Konj Simba

⁵¹ “Jiisas eim ek nipi kii sipi yi nim, “Enim ek ombu pei piik poru ninmin?” Pe eim ek nipi ngopu yi ni dinga nim. Wumb eim kanik, yi ninjing. ⁵² “Gos sinim tep ełim ek ei piik poru nik ełmin wumb kin, ngii ełe ngii arim mił molk. Pe eim top ngii endi ełe epi pei konj min oknge ei pei sipi top simba. Ei yi mił, Gos ek oknge nim nga ek konj ei pei Jiisas ni tor kindim.”

Nasares Konu Wumb Jiisas Nim Ek Piinenjing
(Mak 6:1-6, Luk 4:16-30)

⁵³ Pe Jiisas eim ek ekin nipi poru nipi, eim konu ełe si kindpi pum. ⁵⁴ Nga eim si kindpi pupu, eim nge mei ełe pum. Pupu, eim Gos ek nipi wumb ngopu, erang wumb Gos ngii ełe molk, piik puku sik yi ninjing. “Wu ei noman dinga ni, jep oł enim, ei eim konu jili orung pupu sim? ⁵⁵ Wu ei eim wu kamnda nge kingam. Mam Maria ei eim nge mam. Eim nge angim Jeims ni Josep ni Saimon ni Juras wu ombu eim angim noł mołmun. ⁵⁶ Pe nga eim nge aim noł pei sinim kin mołmun ba wu ei ek jili orung pu sim?” ⁵⁷ Wumb ek yi nik kin en enim noman kis piinjing. Ba Jiisas eim ek nipi yi nim, “Ek ni tor kindiłim wu eim konu orung orung eipi wumb eim kaimb sik, noman kulk ełmin, ba eim ngii konu ni eim nge konu ełe wumb, oł yi enałmin mon,” pa nim. ⁵⁸ Pe nga eim jep oł pei konu ełe enerim mon. Nimbil erang wumb eim kin pii gii ninenjing.

14

Jon Wumb Noł Pendilim Wu Ei Kułum
(Mak 6:14-29, Luk 9:7-9)

¹ Kunum ełe, King Eros wu owundu, eim Galilii konu tep mołum wu, ei eim Jiisas ek ei piim. ² Eim ek nipi eim nge kongun wu ombu ngopu yi nim, “Wu ei Jon wumb noł pendpi ngołum wu ei, tukpu ełe angpi tonu om ełe dinga ei eim kin kongun er mołum.”

³ Ei yi mił, King Eros ni wu ei Jon ambil gii nipi sipi kan ngum. Erosiyas Pilip nge ambim, ei eim kamim ba eim King Eros bii nipi kin King Eros kin pum. Pang, Jon, “Mon!” pa nim, ełe nge King Eros Jon kan ngii ełe kindim. ⁴ Kumb ok, Jon eim King Eros kanpi yi nim, “Nim amb ei sin, ei kapli enanim,” pa nim. ⁵ Nga King Eros eim Jon to kundmbii nim; ba eim wumb pei kin mund mong kułum. Ei nimbil erang, wumb pei Jon ek ni tor kindiłim wu mołum ni yi piinjing.

⁶ Kunum ełe wu kombur King Eros kin kułou tunjung. Tok, mam eim mengim kunum ei piik er mulnjung. Kunum ełe Erosiyas eim nge ambıam ei tuk golang nipi, non er endim. Endim ei, King Eros eim kan ka kenim. ⁷ Kanpi, eim ek dinga nipi ambil ei ngopu yi nim, “Nim epi endi simbii ninjii ei, na nim kapli ngumbii,” pa nim. ⁸ Ambil ei nge eim mam ei nim ek mił piipi yi nim, “Nim wu Jon wumb noł pendilim wu, ei peng ming endi kindkin tu, nam ngui!” pa nim. ⁹ Ambil ei ek yi neng kin, King Eros eim noman embin to piim, ba ok eim ek dinga nipi ngum ei piim. Pe nga eim wu kombur eim kin kuni ende nok mulnjung, ei piinjing ku. Yi peng piipi kin, “Yi na epi ei ngei!” pa nim. ¹⁰ Eim wu kombur kindang puk, Jon kan ngii pim konu, pang, “Kołmung er tu wei!” pa nim. ¹¹ Wumb puk, Jon peng embil ei ming ełe tu wuk kindik, ambil ei ngangin kin ambil ei sipipi eim mam ngum. ¹² Ba Jon nge ekii siłmin wumb ei ok, Jon ngenj sipik, tukpu tok pendik. Ekii se puk, Jiisas kanik, yi ninjing.

Jiisas Wumb 5,000 Pei Kuni Ngum

(Mak 6:30-44, Luk 9:10-17, Jon 6:1-14)

¹³ Jiisas eim Jon ek ei piipi, konu eŕe si kindpi noŕ kanu sipi, konu eipi wumb mulenjing konu eipi eŕe pum. Eim endeim mendpiŕ pum. Ba wumb konu owundu orung orung pei piik, eim pum konu ekii se punjung. ¹⁴ Ekii se Jiisas eim tor pupu kenim ni wumb tiŕap owundu pei ok mulnjung. Eim wumb ombu noman ka ngopu, ening pim wumb ei er ka erpi yi erim.

¹⁵ Konu pou neng, Jiisas nge ekii siŕmin wumb ok eim kanik yi ninjing, “Sinim ya konu eŕe wumb endi mandi mulatmin; nim wumb ei kindan orung puk, kuni kan sik, nok erngii,” pa ninjing. ¹⁶ Ba Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Nimbiŕ erang wumb pei orung pungii? En enim wumb ei kuni ngungii,” pa yi nim. ¹⁷ Jiisas eim nge ekii siŕmin wumb eim kanik yi ninjing, “Sin kuni endi pei sinalim. Bres angii orung kin, omu taŕ mendpiŕ saŕim,” pa ninjing. ¹⁸ Jiisas eim ek nipi, “Kuni ombu ya na moŕ konu tu wei!” nim. ¹⁹ Eim ek nipi, “Wumb pei mani eŕe mulei!” pa neng, mulnjung. Mulangin, eim bres angii orung sipi, omu taŕ sipi, tonu kanpi, Gos kin ek ka nipi, bres engin topu, eim nge ekii siŕmin wu ngang, sipik wu amb ombu ngunjung. ²⁰ Wumb kuni ei nok pangin orung pei muŕum ei, kon engki nga taŕ to piki tunjung. ²¹ Wu kuni nunjung ei 5,000, ba amb kangii ei pei gerik kun enenjing mon.

Jiisas Tonu Noŕ Peŕ Eŕe Pum

(Mak 6:45-52, Jon 6:15-21)

²² Pe Jiisas eim nge ekii siŕmin wumb ei kanpi yi nim, “Kumb se enim noŕ kanu eŕe tonu puk, noŕ orundung pei! Nam wumb ei ‘Pei!’ nip kindip, ombii,” pa nim. ²³ Jiisas eim wumb ei pei nipi kindpi, eim mendpiŕ tonu komung eŕe tonu pupu, prei erim. Konu pou neng, eim mendpiŕ tonu komung eŕe muŕum. ²⁴ Noŕ kanu ei pupu, tuk noŕ miim eŕe mandi pang, konu pop owundu topu yi erim. Ei noŕ kanu kumb eŕe om. Opu, noŕ kanu to ak tumba erim. ²⁵ Konu tengmba mandi erim, ba aninga kopur emii miŕ pim konu kenjing ni eim noŕ gopu peŕ eŕe tonu opu, eim ekii siŕmin wu mulnjung konu mandi om. ²⁶ Wu ombu molk kenjing ni wu endi noŕ peŕ eŕe wang miŕ, wu ombu mund mong kulk, mon gui endi onum, ninjing. Nik, mund mong erik, wii dinga wii tunjung. ²⁷ Pe Jiisas sikir tor opu yi nim, “Enim mund mong enerei! Ei na, na mendpiŕ ond. Enim puku sinerei, mon!” pa nim. ²⁸ Piisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Owundu, ei nim mendpiŕ on kin, na nen noŕ peŕ eŕe op, nim moŕun konu ombii,” pa nim. ²⁹ “Oi!” a nipi Jiisas ek yi nim. Pe Piisa eim noŕ kanu ei si kindpi, noŕ peŕ eŕe pupu, Jiisas muŕum konu bii ni pum. ³⁰ Ba eim konu pop owundu tang, eim mund mong erim. Erpi, noŕ eŕe si mani simbii ni erim. Erpi, eim wii dinga topu yi nim, “Owundu, nim na paki to!” nim. ³¹ Jiisas eim sikir opu, angii mani kindpi, Piisa ambiŕ tonu sim. Sipi yi nim, “Nim pii gii dinga pinaŕim. Nim nimbiŕ erang nim na kin pii gii ninan?” pa nim. ³² Pe wu taŕ noŕ kanu eŕe tonu pangii, konu pop owundu tum ni poru nim. ³³ Noŕ kanu eŕe mulnjung wu ombu, en enim Jiisas kin men tok erik Gos embe ambiŕ tonu kindik, “Nim Gos kingam keimi moŕun,” pa ninjing.

Genesares Konu Jiisas Ening Pim Wumb Pei Er Ka Erim

(Mak 6:53-56)

³⁴ Galilii noŕ gopu ei orundung puk si kindik, Genesares konu orung tor punjung. ³⁵ Wumb konu eŕe wumb, Jiisas piik poŕ tok yi eŕmin. Erik, “Wumb ening pim wumb tu wei!” pa nik kindnjung. ³⁶ Wumb en enim ek dinga nik yi ninjing, “Wumb ening pim wumb ei, ok nim konduk embiiŕngii,” pa yi nengin, ening pim wumb ei ok Jiisas kon eŕe embiiŕangin, ening pim wumb pei ka mulnjung.

Gos Nge Lo Ek Ei Sinim Kuppenjing Ek, Ei To Mani Kindnim

(Mak 7:1-13)

¹ Kunum eŧe, lo ek piŧmin wumb kombur ni lo ek emb toŧmun wumb kombur ni Jerusalem konu si kindik, Jiisas muŧum konu tor onjung. Ok yi ninjing. ² “Nimbiŧ erang nim nge ekii siŧmin wumb ei sinim ok kupenjpini noŧ, ‘Erei!’, nik oŧ ei enarik, kuni nungii kunum ei, angii was enanmin,” pa ninjing. ³ Jiisas ek nipi orung kindipi yi nim, “Nimbiŧ erang en enim nge eŧmin oŧ ei ekii sinmin. Sik, Gos nge lo ek ei si kindinmin min? ⁴ Gos ek yi nim, ‘Nim arnim manim ningii ek ekii sik erngii,’ pa nim. ‘Pe wu endi arim mam kin ek kis nipi ngopu erim kin, eim to kundngii,’ pa nim. ⁵ Ba en enim yi niŧmin, ‘Wu endi eim epi pei saŧiŧim wu, ei eim arim mam paki tumba,’ ba ei eim ek yi nimba, ‘Na epi ei Gos ngumbii nipi poru ninj,’ pa yi niŧmin. ⁶ Ernjing, menjing ei er ka erngii miŧ mon nik, en enim eŧmin oŧ ei erik, Gos nge ek to mani kindik, en enim eŧmin oŧ ei ambiŧ tonu kindiŧmin. ⁷ Enim ek kend nge wu ombu, Aisaiya Gos ek ni tor kindiŧim wu enim kin ek keimi kun yi nirim. ⁸ Eim ek yi nim, ‘Wumb tiŧap ombu en enim gupu eŧe na embe ambiŧ tonu siŧmin. Nga en enim nge noman ei na kin am turii saŧiŧim. ⁹ En enim wumb lo pendik eŧmin ek ei ni tor kindik yi niŧmin, Gos nge ek ni tor kindinmin,’ pa yi niŧmin. ‘Yi nik kin na kin men tok wii niŧ nik yi eŧmin,’ ” pa nipi ngum.

Epi Erpi Wumb To Penj Totum
(Mak 7:14-23)

¹⁰ Jiisas eim wu amb pei wii topu, “Wei!” a nim. Nipi yi nim, “Enim piik kun erngii. ¹¹ Wumb epi nanging mani punum ei kis mon. Mer gupu eŧe ek nengin tor onum ek, ei erang, wu noman tuk ei penj kun ka pinalim mon.”

¹² Kunum eŧe eim nge ekii sik eŧmin wu ombu ok, eim kanik yi ninjing, “Lo ek piik eŧmin wumb, nim nin ek ei piik, kis piinmin ninjing ek, ei nim piin min mon?” ¹³ Eim yi nim, “Emb epi kanim kanim endi nanim Arnan tonu epin moŧum ei erip taŧ pendnenim, epi endi kapŧi dumbuŧ pei puŧ erngii. ¹⁴ Enim kan wiik tei! Wumb ei ningii tumbun muŧum wumb, ei puk, ningii tumbun moŧum wumb kombur andŧam andan tungii enmin. Pe ningii tumbun muŧum wumb endi pupu, endi andŧam andan tumbii ni ermba, ei wumb taŧ ouni bok tunguŧ,” pa nim. ¹⁵ Piisas ek nipi orung kindipi yi nim, “Nim ek ekin ei puŧe ni peni eŧe kindan, sin piimin,” pa nim. ¹⁶ Jiisas ek yi nim, “Enim yi ku noman kun ka pinalim, wumb eipi miŧ moŧmun. ¹⁷ Enim piinanmin, wumb kuni gupu kindiŧmin, epi nok mani kindinmin ei, mer kirim eŧe punum. Pupu, nga sipi tor kind si kindinmin. ¹⁸ Ba epi noman tuk paŧim, nik tor kindinmin ei, noman eŧe tor onum. Epi ei mendpiŧ wumb erpi kis mondnum. ¹⁹ Nga wumb noman tuk eŧe tor onum ei yi miŧ, ek kis nik, epi waning erik, wumb to konduk, amb eipi ngunduk, oŧ kis eipi erik, epi waning sik, ek kend tok erik, wumb kin ek buŧ ambiŧ erik yi eŧmin. ²⁰ Oŧ eipi oŧ ombu erpi wumb er kis monduŧum, ba wumb endi angii was enarpi kuni noŧum, ei wumb er kis penj mundnaŧim mon,” pa yi nim.

Keinan Amb Ei Jiisas Kin Pii Gii Nim
(Mak 7:24-30)

²¹ Jiisas konu eŧe si kindipi, pupu Taiya kin Sairon konu eŧe mandi tor pum. ²² Keinan konu eŧe wumb tiŧap eipi, amb endi opu konu eŧe muŧum. Amb ei opu, ek dinga nipi yi nim, “Owundu, nim Deipis nge kingam, nim na kin kaimb se. Na nge ambiŧ ei gui kis ei er kis mundang moŧum,” pa nim. ²³ Ba Jiisas ek endi nipi ngunerim mon. Eim nge ekii sik eŧmin wu ombu ok, ek dinga ninjing, “Amb ei eim wii dinga topu sinim onjpun konu onum ei, nim eim orung kindan orung pangŧi!” ninjing. ²⁴ Jiisas ek orung kindipi yi nim, “Gos na kindang op Esrel wumb kung siipsiip miŧ am punjung ei, mendpiŧ sip orung simbii nge onj.” ²⁵ Amb ni opu, eim simb eŧe mani ming gopsing pii poŧpu ek yi nim, “Owundu, nim na paki to!” ²⁶ Jiisas ek nipi yi nim, “Sinim kangii kuni sipin, owu ngunermin ei, oŧ kun pinalim mon.” ²⁷ Amb ei yi nim, “Owundu, nim ek keimi nin, ba wumb en enim kuni noŧmun kuni eŧim mani puŧum ei owu noŧmun,” pa nim. ²⁸ Amb ni ek yi neng kin Jiisas ek nipi yi nim, “Amb, ninim pii gii na kin ei owundu tonu om, epi

ninim piin mił yi tonu omba.” Yi neng kin, kunum ełe mendpił amb ei ambłam ka wii mułum.

Jiisas Ening Wumb Pei Er Ka Erim

²⁹ Jiisas konu ełe si kindpi, pupu noł gopu Galilii niłmin konu ełe tor pum. Pupu, komung endi ełe tonu pupu, mei ełe mułum. ³⁰ Wumb tiłap owundu endi ok, eim mułum konu onjung. Ok, wumb ningił tumbun mułum, ni kom ngang ek piinenjing wumb, ni simb angıł kis mułum wumb pei sik, eim mułum konu tu wunjung. Tu wuk, Jiisas mułum konu simb ełe mandi tuk mundangin, Jiisas eim wumb pei er ka erim. ³¹ Yi mił erang kin, wu amb pei noman nendii tok piinjing. Nimbil erang wumb ek tingnenjing wumb ei, nga ek tengrjing; nga simb kis mułum wumb ei nga simb ka mułum; ningił tumbun mułum wumb ei, nga ningił ka mułang kenjing. Gos oł ei yi mił erang kin, wumb en enim Esrel nge Gos embe ambil tonu kindnjing.

Jiisas Wumb 4,000 Pei Kuni Ngum

(Mak 8:1-10)

³² Jiisas eim nge ekii sik ełmin wu ombu, wii tang wangin kin ek yi nim, “Wu, amb ombu na kaimb kis piind,” pa nim. “Wumb kunum tekliki pe na kin mulnjung, pe wumb kuni tang piinmin ei, na nga orung pei nimbii kaimb enim. Nimbil erang wumb ei dinga sinerang, ngii konu bin ni puk, kumb kuni tang mełim tumba.” ³³ Jiisas nge ekii sik ełmin wumb ok ek yi nik, “Ya konu ełe orung orung ei wumb mulałmin, sinim kuni jili orung sipin wumb ombu kuni ngumun?” ³⁴ Jiisas eim ek nipi kii sim, “Enim bres nimerii salim?” Wu ombu yi ninjing, “Sin bres, angıł orung nga tał ni omu endeim endeim ni salim,” pa ninjing. ³⁵ Pe Jiisas ek nipi wumb ngang, wumb pei mei ełe mani puk mulnjung. ³⁶ Pe eim bres pei sipi, omu ombu sipi, eim Arim Gos kin prei erpi ngopu, kuni ombu sipi eim nge ekii sik ełmin wu ombu ngang, wu ombu sik mok tok wumb mulnjung wumb, ei ngunjung. ³⁷ Wumb pei kuni nok pangin, pinang pang kin, kuni orung mułum ei kon angıł orung nga tał, takik piki tunjung. ³⁸ Kuni nunjung wu ei 4,000 pei mendpił nunjung. Nga amb, kang ambil angıł pendik tuk kindnenjing mon.

³⁹ Jiisas wumb ei pei nipi kindpi, eim noł kanu endi sipi, pupu konu orung Makaran ni konu ełe orung pum.

16

Jep Oł Kenmin Nik Wii Tunjung

(Mak 8:11-13, Luk 12:54-56)

¹ Jura wumb wu num ombu lo ek ekii sik ełmin ni wumb kolk nga konj angk tonu onerngii ni piik wumb ok, Jiisas kanik, eim nimba ek piimin nik eim ermba mił kenmin nik yi ninjing. Nik, “Eim epin konu ełe jep oł andan topu oł, endi eranghi!” ninjing. ² Ba Jiisas eim ek orung kindpi yi nim, “Konu pou nipi, eni mani pang, enim molk kunum ka simba niłmin. Ei nimbil erang kupu muł kundii erang kanik niłmin. ³ Konu kupiiring okrii ni molk, konu kupu ping erpi elim ei, enim molk konu pop topu, kumb owundu tumba, nik ełmin. Ba akip kunum ei, na jep oł kanim kanim end oł ei, enim kapli pii poł tunanmin mon. ⁴ Enim wumb kis molk kin oł kis ełmin. Enim molk jep oł andan topu oł kenmin ninmin, ei na kapli enerbii. Jep oł andan top erbii oł ei, Gos ek ni tor kindiłim wu Jona kin elim jep oł andan tum oł, ei mendpił. Wumb Jona ołup tok, noł ełe mani kindnjing kin, ba nga Gos eim sipi, tonu orung sipi konj mundum.” Eim yi ni pendpi poru nipi, wu ombu si kindpi pum.

Lo Ek Ekii Siłmin Wumb Nin Wumb Kolk Nga Konj Angk Piinarik Ekii Siłmin Wumb Ombu En Enim Oł Kend Tok Ełmin Ei Nge Ek Ekin Patim

(Mak 8:14-21)

⁵ Jiisas eim nge ekii se ełmin wu ombu, noł gopu ełe tumb tok puk, ba en enim kuni bres ni epi endi sik nungii ei, piinarik pendik puk. ⁶ Jiisas eim ek nipi yi nim, “Enim kan kun er mułngii! Jura wumb wu num ombu lo ek ekii sik ełmin wumb ni wumb kolk nga konj

tonu puk piinalmin wumb ei kin ek kend tok ek ak mak erik ei yiis bres eke tok kindangin opu tonu olum ei miŕ yi erngii. Ei enim piik kun erik muŕngii. ⁷ Jiisas nge ekii sik elmin wu ombu ek enim kin ek nik yi ninjing, “Eim yi miŕ neng kin, ‘Sin bres tu wunenjpin,’ ” pa ninjing. ⁸ Ba Jiisas eim bres ni kuni epi sinalim ni piipi kin eim ekii siŕmin wumb kin ek yi nim, “Enim wu pii gii dinga pinaŕim miŕ wu, nimbil erang enim en enim kin ek nik orung orung kindik enmin?” ⁹ Enim ek ei piinanmin min? Na bres angil orung ei wumb 5,000 pei ngamb nunjung. Nangin, enim kuni orung muŕum ei, kon nimberii kon tunjung ei piinmin min? ¹⁰ Pe nga bres angil orung nga taŕ ei wumb 4,000 pei ngamb nunjung. Nga kuni orung sik kon nimberii tunjung? ¹¹ Nimbil erang enim piinanmin na enim bres nga ek kun ninand mon? Na nind ei, enim Jura wumb wu num ombu wumb ei ok ek kis ka pei pei nik, kend tok erngii ek ei, piip nind,” pa nim. ¹² Yi miŕ neng kin, wumb ei nim ek ei piinjing bres eke kuni yiis mon ek eipi endi ninmin, ni piingii, Jura wumb wu num ombu ei lo ek emb toŕmun ek pei nga emb tunjung. Wumb ombu en enim ol yi miŕ elmin ba noman tuk ka wumb eipi kin ngonalmiŕ mon.

Piisa, “Jiisas Eim Kraiŕ,” Pa Nipi, “Gos Kindim Wu Mei Mani Om.”
(Mak 8:27-30, Luk 9:18-21)

¹³ Jiisas pupu Sisariya Pilipai konu eke pum. Kunum eke eim nge ekii sik elmin wumb kii sipi ek yi nim, “Wumb pei na embe nii niŕmin?” ¹⁴ Eim nge ekii sik elmin wu ombu yi ninjing, “Wu kingam wumb kombur, ‘Nim Jon wumb noŕ pendilim wu,’ ninmin; nga wumb kombur, ‘Nim Elainja,’ pa ninmin. Nga wumb kombur, ‘Nim Jeremaiya ek ni tor kindilim wu endi,’ pa ninmin. Wumb kombur molk, ‘Nim Gos ol ekii se ermba ol ei piikin nilim wu,’ ” pa ninmin. ¹⁵ Pe Jiisas eim ek nipi yi nim, “Enim na nii ninmin?” ¹⁶ Saimon Piisa ek yi nim, “Nim Kraiŕ, nim Gos nge kingam molkun, wumb noman konj ngan, wumb konj muŕngii,” pa nim. ¹⁷ Jiisas ek nipi ngopu yi nim, “Saimon, nim Jon kingam ka piinjii. Ya mei eke wu endi nim ek ei ni neng, nim ninan mon. Na Ernan tonu epin moŕum ei, nim ek ei nipi nim ngonum. ¹⁸ Piisa, na nim kanip nind. Pe na Gos nge ngii tekmbii ei, ya ku peŕ eke tekmbii. Ku peŕ eke tekmbii, nim embe ei puŕe Piisa ei ku miŕ. Pe wumb kuŕngii konu kis eke nge dinga ei, to mani kindnermba mon. ¹⁹ Na Gos sinim tep er moŕum konu ei kii waŕ sip, nim ngumbii. Epi nim mei konu ambil gii nin epi ei, tonu epin Gos ambil gii nimba ku. Nim mei eke epi endi si kindin kin, tonu epin Gos epi ei si kindimba ku.” ²⁰ Jiisas eim nge ekii sik elmin wu ombu kanpi kin ok yi nim, “Enim wumb endi kanik na Kraiŕ Gos kindim wu mei mani om, ninerei mon!” nim.

Jiisas Eim Kolu, Nga Konj Ba
(Mak 8:31-9:1, Luk 9:22-27)

²¹ Kunum eke Jiisas eim Jerusalem konu ba nge puŕe andan tum. “Wumb noman peng pim wumb ni, Gos kin kuŕmaŕ kaŕilmin wumb, ni lo ek emb toŕmun wumb pei ok, eim ngenj kumbii ngungii. Ngok, to kundngii, tukpu konu mani pupu, epi nga kunum tekliki eke tonu opu konj ba, ek ei ni tor kindim.” ²² Piisa eim sipipi tor sipi eim ek kis ngum. Ngopu ek yi nim, “Owundu, nim ek keimi ninan, nim nin ek ei tonu onermba mon.” ²³ Jiisas kan ak topu, ek nipi Piisa ngum, “Seisen, nim na buŕ morung pui! Nim na kin ek eipi ninjii en? Nim Gos nge ermba ol ei piinan mon. Nim wumb noman eke erngii epi ei mendpil piin!” pa nim.

²⁴ Kunum ei Jiisas eim ek nipi eim nge ekii sik elmin wu ombu ngum, “Wumb endi na kin ekii simbii ni piimba wu, ei eim noman to piinarpai kin, eim ond peri ei kou sipi, na bii konu ekii simba. ²⁵ Wu endi eim nge noman konj peng ka moŕ ni piimba wu, ei eim noman konj am ba. Wu endi na nge piipi erang, eim noman konj am ba; ei eim noman konj ei nga sipi orung simba ku. ²⁶ Wu endi eim mei eke epi piipi si kuŕou topu er muŕang, eim noman konj kuŕmba ei, mei eke epi er sipi orung simba miŕ nenj? Nga eim epi nipe endi eim noman konj ei nga top er sipi orung simba ei epi sinalim. ²⁷ Na tonu epin si kindip, mani op wu kingam talip onj. Kunum ei Arnan Gos nge tiŕang owundu ei kin enjel ni ouni ongii. Kunum eke, na ek keimi ni pendind miŕ keimi tor omba ei, en enim ol

erngii mił yi ku, Gos eim enim kumep orung kindmba.” pa nim. ²⁸ “Na ek keimi nip enim ngond, wumb kombur ya ełe angilmin wumb ei, konj mułngii. Mułangin, na wu kingam ei king mołup ombii,” pa nipi ngum.

17

Jiisas Ngenj Ei Kanim Eipi Kulum (Mak 9:2-13, Luk 9:28-36)

¹ Pe kunum angil orung nga endeim poru neng, Jiisas eim Piisa sipi, Jeims angim Jon kin nipi, seng puk tonu komung owundu endi ełe tonu punjung. Komung ei am ei tonu sim konu, en enim mendpił mulnjung. ² Jiisas nge ngenj ei nga ngenj endi eipi mił peng kenjing. Eim kumb ningil ei eni topu tiłang enim mił, yi tiłang owundu erim. Nga eim alap ełe kuru mił tiłang erim. ³ Moses kin Elainja tał ouni tor okuł, Jiisas eim kin ek tangk kenjing. ⁴ Piisa ei kanpi kin eim ek yi nim, “Owundu, sinim ya mołmun ei ka wii. Nim kaplı nin kin, ya ełe na ngii tika tekliki tekmbii. Endi nim nge; nga endi Moses nge; nga endi Elainja nge,” pa nim. ⁵ Ek nipi mułang, kupu kuru tiłang owundu erpi opu, wu kei enjing konu om. Kupu ei opu wu kei kin peli erim. Erang, kupu tuk ełe Gos ek endi tor om ei yi nim, “Ei na nge kingam, na eim kin noman ka wii ngond. Na eim ka wii piind; nga enim eim ek piingii.” ⁶ Jiisas nge ekii sik elmin wu ek ei piik, mund mong erik, mani mei ełe puk pinjing. ⁷ Jiisas eim mandi opu, wu ombu embłim. Ambıpi, ek nipi ngopu yi nim, “Enim mund mong enerei mon!” nim. ⁸ Pe wu kei tonu angk kenjing ni, wumb endi mulenjing; ba Jiisas eim mendpił mułum kenjing.

⁹ Jiisas ni wu kei kin komung ei si kindik mani puk, Jiisas eim kin ek nipi ngum, “Enim pe kanik onmun, ei wumb eipi kanik ninerngii mon. Pepi, pang pang tonu epin si kindpi mani mei ełe opu, wu kingam mił mołpu kołpu, nga opu konj pum kin, ek ei tor panglı,” pa nim. ¹⁰ Jiisas eim nge ekii sik elmin wu kei eim kin kii sinjing, “Nimbił erang lo ek emb tok mołmun wumb ei, Elainja kumb se omba ninjing?” ¹¹ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Ei keimi! Elainja eim kumb se omba. Opu, oł kanim kanim ei er kun ermba nge omba. ¹² Ba enim kanip nind, Elainja ok om ba wumb eim om mił pii kun enenjing. Enarik, en enim noman ełe eim kin oł kanim kanim erik enjing. Yi mił ku, akip tonu epin si kindpi, mani mei ełe om, wu kingam ei ngenj kumbii simba ku.” ¹³ Jiisas ek yi neng kin eim nge tekliki ekii sik elmin wu ombu piinjing ei, Jon wumb noł wii pendilim wu ei, kin ninim ni piinjing.

Jiisas Kangi Endi Gui Kis Pim, Er Ka Erim (Mak 9:14-29, Luk 9:37-43)

¹⁴ Pe puk, wumb tiłap owundu endi tor onjung konu ełe, wu endi Jiisas kin tor opu, ming gopsing pii połpu, eim simb ełe mani opu mołpu mei ełe pim. ¹⁵ Pepi, ek yi nim, “Owundu, nim na kin kaimb piin kin, nanim kangı ei noman wulu mił pang, pupu dup peł ełe pułum; nga noł tuk pupu, eim ka mulałim mon. ¹⁶ Na sip tu wup, nim nge ekii sik elmin wumb mulnjung konu ninj ei, wu ombu kaplı ka enenjing mon!” pa nim. ¹⁷ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim wumb tiłap pei pii gii pinerim; nga enim noman tuk kun ka pinerim wumb. Kunum nimberii na enim kin kongun er mołamb kin, enim Gos nge noman dinga ei pii poł tungii? Enim kangı ei na kin tu wei!” nim. ¹⁸ Jiisas kangı ni tu wangin, gui kis ni ek ngopu tor kindim. Kindang, kangı ei pe mendpił ka wii mułum. ¹⁹ Jiisas eim nge ekii sik elmin wu mendpił ok, Jiisas kanik ek nik kii sinjing. “Nimbił erang sin gui kis ei to tor kindnenjpin?” ²⁰ Eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim pii gii aninga mendpił pim. Peng kin, enim ermin ni enjing kaplı enerim. Na enim kin ek keimi nip enim ngond, enim pii gii ei kuni maser mong kembis wii ei sem simbii mong mił yi pim kin, enim mei komung ya pałim ei mon, pukun orung ełe pui,” nengin kin ba. Pe enim epi endi ermin, ni pii gii, epi ei kaplı erngii. ²¹ Ba andłam eipi endi seng, gui kis ei mił to kindmin mił mon. Ba prei erpin ngopun, kuni mowii pepin ermin ei, mendpił pałim. Epi endi eipi kaplı enermba mon.”

*Jiisas Eim Kolpu Nga Konj Ba Ek Nga Nim
(Mak 9:30-32, Luk 9:43-45)*

²² En enim puk Galilii konu o ende puk molk, Jiisas ek nipi eim ekii sik elmin wumb ngum. “Na tonu epin mani mei ele op wu kingam mol. Molamb, wumb na sik, opu orung wumb ok angil ele ngungii ei, piip nind.” ²³ Nipi yi nim, “Pe na to kundangin kulmbii; tukpu konu pep kunum tekliki opu pang, nga angip tonu op konj bii,” pa nim. Jiisas eim ek yi neng, eim nge ekii sik elmin wu ombu noman embin tang piik mulnjung.

²⁴ Ekii se puk, Kapaniyam konu ele tor punjung ni men ngii owundu ele andik men ngii ku takis silmin wumb ei ok Piisa kii sik yi ninjing, “Enim nge ek emb topu ngolum wu, men ngii owundu ele ku takis tolum min mon?” a nik. ²⁵ Piisa ek nipi orung kindpi yi nim, “Owa, eim enim.” Nga Piisa eim pupu ngii ele nirik pum, ba Jiisas Piisa kin opu kii sipi ek yi nim, “Saimon, nim noman nipe noman piin? Ya mani mei ele wu num ei eim kingam amb seng kuimi ngum, ba nga wumb eipi ei wu num eim paki yi ku tum. Tum ele wumb, nii endi epi ei nga ngopu orung wu eim kin kindngii?” pa nim. ²⁶ Piisa ek nipi yi nim, “Wumb tilap eipi kin ngołmun,” pa nim. Jiisas ek nipi ngum. “Yi erpi kin, eim nge kingam ku ni epi ngopu orung kindnermba. Yi mił, na Ernan ngii konu ku takis kindnermbii ku,” pa nim. ²⁷ “Pe sinim yi eramin kin, wumb ei sin kin kis piingii ei mon. Nim pukun, noł gopu ele omu wuk kindan, omu endi ok tonu opu pim kin, sikin, gupu ele ambil aki tokun kenjii ni, ku monii endi pimba ku ei, tu wukun wumb ei ngunjii. Ngunjii ku ei, wumb ei nge tilap ouni ngunjii; ei kapli ermba,” pa nim.

18

*Gos Sinim Tep Mołum Konu Ei Ni Epin Tep Mołum
(Mak 9:33-37, Luk 9:46-48)*

¹ Kunum ele Jiisas nge ekii sik elmin wu ok kin ek yi ninjing, “Wu nii endi Gos sinim tep er mołum konu ei wu owundu mendpił mołum?” ² Jiisas eim kangki kembis endi tu wupu, tuk mulnjung konu ele engndim. ³ Eim ek nipi yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond. Enim ok kangil kembis mił ek keimi ni piik mulnjung kin, enim Gos sinim tep er mołum konu ele tuk punerngii. ⁴ Wu endi eim ngenj ei mani kind si kindpi, eim noman to piinarpi mułmba wu ei Gos sinim tep er mołum konu wumb tuk mułngii ei, to mani kindpi mołum kumb ele ba. ⁵ Nga wu endi na nge embe ele piipi kangil ei mił ‘Oi!’ a nipi, eim ngii ele nirik simba wu ei, na yi ku, ‘Oi!’ a nipi, eim ngii ele nirik simba,” Jiisas eim ek yi nipi wumb ngum.

⁶ “Wu endi opu, na kangil mołmun ei na kin pii gii peng mołmun ei to kis ermbii ni ermba wu ei, eim kumep owundu kis mendpił ei eim simba. Ba wu ei kom ku owundu endi sik num goltum ele kan kulk sipik, ep noł mii ele to mani kindngii wu ei, kumep kembis simba,” pa nim. ⁷ “Mei wumb kaimb kis piind. Wumb eipi ei ok kin wumb, na kin pii gii ninjing wumb ei si tor singii. Keimi, ol ei mił tonu olum. Ba wumb nii endi wumb ei ol yi mił erngii nipi si tor sim wumb ei, eim kin ol embin tui kis endi ei eim kin tonu omba.

⁸ “Pe nim simb min angil ei endi Gos buł ngopu ermbii ni erim kin, endi kiłpi to si kindnjii. Yi erang kin, ninim simb endeim min angil endeim ei peng konu ka ele punjii ei ka. Simb angil orung orung ouni pimba ei, dup konu tukpu ele mani kindngii ei, kulałmin kunum kunum dup no mułmba. ⁹ Pe ninim ningil ei erang kin Gos buł ngokun si kindkin en kin kapli ninim nge ningil kopiskin tor sikin, olkup tokun si kindnjii ei, ninim konj mulnjii. Nim ningil endeim peng konj mulnjii ei kapli, ba nim ningil tał pim kin, nim ol kis kanim kanim eran kin, nim olkup tok dup konu kindngii ei kis.”

*Kung Siipsiip Am Pum Ek Ekin
(Luk 15:3-7)*

¹⁰ “Enim kan kun er mułngii; tuk kangil kembis mołmun ei epi wii mon. Na enim kanip nind, tonu epin en enim enjel tep elmin ei, na Ernan tonu epin mołum ei mandi mołmun

piilmin. ¹¹ (Nimbił erang na tonu epin si kindip, ya mani mei ełe op telim moł. Mołamb, wumb am punjung ei, sip orung simbił nge onj.) ¹² Enim er piinmim mił nenj? Wu endi eim kung siipsiip 100 pei mulnjung ei, endeim am pum. Ei eim kurnermba min? Ei mon. Eim kung siipsiip 99 pei tonu komung ełe mond si kindpi, eim pupu, kung siipsiip endeim am pum ei kurpu ba. ¹³ Na ek keimi nip enim ngond, wu ei pupu, eim kung siipsiip ei kan sim kin, eim ka wii piimba. Nga eim kung siipsiip 99 am punenjng ei kin ka wii piinalim mon. ¹⁴ Yi mił ku, sinim Erinjpin ei tonu epin konu mołum, ei eim tuk kangił kembis mołmun ei am punerngii ni piinim.”

Engnjng Oł Kis Ełim Ei, Nik Ka Ełmin Oł Ei

¹⁵ “Pe ninim angnim ei oł kis nim kin erim ei, pe nim pukun eim kin molkun, eim oł erim ei andan tunjii ba eł ełip mendpił konu koi erkił ek ningił. Ek yi nen ninim, angnim nim ninjii ek ei piim kin, ninim angnim si orung sinjii. ¹⁶ Ba wu ei nim ek piinerim kin, nim pukun nga wu tał nga sinjii. Sen, enim tep to pungii. Puk, wu tekliki ni tał ni ek ni tor kindngii ei, Gos nge ek ninim mił yi erngii. ¹⁷ Ba eim wu ombu ek piinermbii nim kin, nga pukun Gos nge tiłap men ngii endi wumb mołmun ełe sipnjii. Nga eim Gos nge tiłap wumb ei ningii ek piinermbii nim kin, enim yi mił piingii wu ei torung pii gii ninanim wu, ni ku takis sipi ełmin wu ei mił mołum.”

¹⁸ “Na ek keimi nip enim ngond. Pe nga enim kin ya mei ełe oł endi wumb erngii ei, enim buł ngok noman to piinenjng kin, ei yi ku Gos tonu epin konu mołum buł ngopu noman to piinermba. Pe nga ya mei ełe enim kin oł endi wumb erngii oł, enim noman to piinjng kin, ei yi ku Gos tonu epin konu mołum yi mił ermba. ¹⁹ Na ek nga nip enim ngond. Enim tuk mei ełe mołmun ei wu tał eł ełip noman ende sekił prei erkił, epi endi simbił ningił. Ei na Ernan epin mołum ei, kapli paki tumba. Topu singił, epi ei ngumba. ²⁰ Keimi, wu tał min tekliki mił molk, na nge embe piik tuk kułou tungii ei, na op tuk ełe op mułmbii,” pa nim.

Kongun Wu Epi Sipi Nopu Pendilim, Ei Nge Ek Ekin

²¹ Kunum ełe Piisa opu ek kii sipi Jiisas ngum, “Owundu, kunum nimberii na engnan opu oł kis endi na kin erang, na eim si kindip ngumbii. Kunum angıł orung nga tał min?” ²² Jiisas ek nipi eim ngopu yi nim, “Nim kunum angıł orung nga tał nin ba na nim kanip nind, kunum kunum pei eim nim kin oł kis ermba, ei kil ngunjii,” pa nim. ²³ “Yi mił eran, Gos sinim tep er mołum oł, ei yi mił king owundu endi mołpu, eim kongun wumb eim epi se no pendngii, ei eim mołum ei er kun ka erpi, akip tor sipi yi ełim. ²⁴ Pe wu king ei eim wumb ei epi se nok pendilmin ei, akip orung simbił nipi kongun pułngun mondup erang, wumb wu endi eim kin tu wunjung. Wu ei ku owundu kis dinga er sipi no pendim. ²⁵ Ba wu ei ku kapli ngo orung kindmba mił pinerim mon. Yi peng kin, eim nge wu owundu king ei mołpu yi nim. “Wu ei eim ambim ni eim kingam ambilim noł nin eim epi kanim kanim pei wumb ngok, ku singii. Sengin, ku ei nanim kin orung omba,” pa nim. ²⁶ Yi mił neng kin, wu ni opu, king enim konu simb ełe mani mei ełe pepi, ek dinga nipi yi nim. ‘Wu owundu, nim na kin kaimb sin kin, na kindan andip kapli ku epi kanim kanim na sip no pendinj, ei kapli ngo orung kindmbii,’ pa nim. ²⁷ Pe wu owundu ni eim kongun wu ek nim mił, ei piipi, kaimb sipi, ku no pendim ku ei kapli ngo orung kindmba pinerim ku, ei nim, ‘Epi endi ngunerii mon kul’ nim. Nipi, nga eim noman ełe to piinerim mon.

²⁸ “Kongun wu ni eim si kindpi pupu, nga eim angim kongun wu endi eim ku sipi no pendim wu ni om konu ambıł gii nip, yi nim, ‘Na ku sikin no pendin ku, kapli pe mendpił ngo orung kindnjii!’ pa nim. ²⁹ Yi mił neng kin, angim kongun wu endi ni mani mei ełe ming gopsing pii połpu ek dinga nipi yi nim, ‘Nim na kaimb piin kin, kapli kui er mułan, na andip kapli, nim ku ngo ninim kin orung kindmbii.’ ³⁰ Ba eim mon nipi, sipipi kan ngii ełe pindamb, ‘Kapli, eim nanim ku sen mił ngo orung kindpi poru nipi, kan ngii tor omba,’ nipi yi nim. ³¹ En enim kongun wu endi oł ei kanik, noman embın to kis piinjng. Piik, puk, wu owundu mułum konu kanik erim oł mił pei nik, wu owundu ngunjung. ³² Yi mił nengin kin, wu owundu ni kongun wu ei wii to nirik sipi yi nim, ‘Nim kongun wu kis,

nim ok na kin ke nen, na nim ku owundu kis no pendin ei ngo orung kindnerii mon nip, nim kaimb sip mon minj. ³³ Na nim kin kaimb sip ngunj, ei mił ku nim kongun wu endi ombu kin, yi mił ku kaimb sinjii, ba nimbił erang yi mił enen?" ³⁴ Yi nipi, wu owundu wu ei sipi kindang, wumb eim sipi kan ngii kindnjing ele pepi mołum. "Eim wu owundu kin ku sim mił ngopu poru nipi, eim kaplı kan ngii ele si kindpi tor omba," pa nim. ³⁵ Jiisas eim ek nipi poru nipi yi nim, "Pe en enim nge noman ele enjing oł kis ei si kindnenjing kin, na Ernan tonu epin mołum, ei enim kin yi ku ermba," pa nim.

19

Jiisas Ek Nipi, "Amb Sik Nga Si Kindnerngii," Ek Ei Nim (Mak 10:1-12)

¹ Jiisas ek ei nipi poru nipi pendpi, Galilii konu si kindpi, pupu Juriya konu owundu ei si kindpi, pupu noł tungun orundung Joran ni konu ele pum. ² Wumb pei eim pum konu ekii se punjung; ening pim wumb pei tu wunjung, ei er ka erpi yi erim. ³ Lo ek emb tołmun wumb ei, ok Jiisas nimba ek piimin nik, kii sik yi ninjing, "Wu endi kaplı eim amb kiłpi to si kindmba ei, sinim lo ek ele kaplı yi ermba ninim min mon?" ⁴ Pe eim ek nipi orung kindpi yi nim, "Enim Gos nge ek ei ger kinenjing min? Gos epi am pei kumb ok eririm, Gos eim ei kumb ok wu kin amb tał eririm." ⁵ Ek yi nim, "Peng kin, wu ei eim mam arim si kind opu, eim ambim kin o dambiltpi ende punjnguł. Pukuł, wumb tał nga o endeim molkuł poru ningił. ⁶ Yi mił wu amb wumb tał mon, wumb endeim. Gos epi erpi ende kindpi pendnim ei, pep poru ninim ei, nga wumb endi to eipi eipi kindnermba mon." ⁷ Wu ombu ek dinga nik yi ninjing, "Nimbił erang Moses lo ek yi niłim, wu endi amb kiłpi tumba ei, pipe mon endi eim ambim ngopu, kaplı si kindmba nirim?" ⁸ Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, "Moses enim embnjing to tor kindngii nirim ei, nimbił erang Moses nirim ek ei enim piinarik, buł ngok yi erangin kin, Moses yi nirim, ba kumb ok Gos epi kanim kanim pei eririm kunum ele oł yi endi tonu wang enałmin mon. ⁹ Pe wu endi eim ambim eim kin mandi mularpi, wu eipi kin ningił erang wu ei eim ambim tor kindpi, nga pupu amb konj simba ei, Gos nge lo ek ei wu to kis enim, oł kun pałim mił enanim," pa yi nim.

¹⁰ Jiisas eim nge ekii sik elmin wu ombu, ek nik ngok yi ninjing, "Oł yi pimba ei, wam ambim tał, el ełip kongun nikił kun erngił, yi pimba ei wu pupu, nga amb konj sinermba; nga amb yi ku pupu wu konj punermba mon ku." ¹¹ Jiisas eim ek yi nim, "Ek ei na nip ngond, 'Ei wumb pei pei kaplı erngii oł mił mon. Ba wumb Gos kaplı paki tang ermba wumb ei, kaplı nanim nind ek ei kaplı piyanglı," pa nim. ¹² "Pe mani mei ele wu kanim kanim amb sinałmin wu mołmun ei, puł kanim kanim pałim. Nimbił erang, kombur menjing yi mengpi pendrim mił; nga kombur wumb erangin mołmun mił; nga kombur en enim amb sinałmin ei nimbił erang, en enim Gos sinim tep enim kongun eii ekii sik puk mułngii. Wumb ombu ek emb tołum ek, ei piik ekii sik erngii."

Jiisas Kangił Kembis Kengip Ek Ka Nipi Ngum (Mak 10:13-16, Luk 18:15-17)

¹³ Kunum ele, wumb kangił kembis kembis kombur tu wuk ei, Jiisas eim kangił peng ele ambilpi, Gos kin prei erpi ngumba, ni tu wuk ba Jiisas nge ekii sik elmin wu molk. "Kangił tu wuk ei mon," pa nik. ¹⁴ Jiisas yi nim, "Enim kangił ei kun erangin nam kin wangin, enim mon nik yi enerngii mon. Nimbił erang Gos sinim tep enim oł, ei kangił yi mił mułngii wumb ei tuk pungii," pa nim. ¹⁵ Pe Jiisas eim angil peng ele ambilpi, Gos kin prei er nipi, yi er poru nipi pendpi, konu ele si kindpi pum.

Kangi Wu Epi Pei Sim Wu (Mak 10:17-31, Luk 18:18-30)

¹⁶ Pe wu endi Jiisas pum konu tor opu yi nim, "Ek emb tołum wu, na oł ka nimbił oł endi erip, kaplı noman konj kunum kunum ei sip kin, konj kunum kunum mołup simbii?" pa nim. ¹⁷ Jiisas yi nim, "Nim na nimbił erang na kin epi ka ei kii sikin? Epi ka endi ermbii

ek ei noman to piikin nin, wumb endeim mendpił ka mołum. Pe nim lo ek palim mił piikin, ekii sikin kapli noman konj kunum kunum mołum ei sinjii.”¹⁸ Wu ni kii sipi yi nim, “Lo nipe lo?” Jiisas ek yi nim, “Lo ek yi palim; nim wumb endi to kundnenjii mon! Nga wu amb eipi nge ngundpu sinermba mon! Nga wumb eipi nge epi waning enenjii, mon! Nga wumb endi kin kankin ek kend to ngunenjii, mon!”¹⁹ Ninim arnim manim ek piikin, ekii sinjii. Pe nga ninim noman kultun mił yi wumb eipi mułngii ei, yi ku noman kulkun ngunjii,” Jiisas yi nim.²⁰ Wu kangi wu ni yi nim, “Na kumb ok kangil kembis kin moł lo ek ombu ekii sip poru nił; nga na nipe epi endi nga ermbii?”²¹ Jiisas eim ek yi nipi ngum, “Pe ninim am wu kun ka mendpił mułmbii ni piin kin pukun, ninim epi pei wumb ngo, ku sikin ku, ei tu wukun wumb ku sinerang mułngii wumb, ei ngunjii. Yi mił en kin, nim epi ka wii pei nga tonu epin simba sinjii; nim kapli nanim ond konu ekii sinjii,” pa nim.²² Pe wu ei eim ek ei piipi eim noman embin to piim. Nimbił erang wu ei eim epi kanim kanim pei sałimim.

²³ Jiisas eim ek nipi, eim nge ekii sik ełmin wumb ngum, “Na ek keimi nip enim ngond. Wu endi epi kanim kanim pei simba wu ei, Gos sinim tep er mołum konu ełe tuk ba, ba ei kongun dinga wii ermba. Nimbił erang eim epi kanim kanim ei erpi, eim sipi konu ka ełe kindnermba mon.”²⁴ Na ek nga endi nip enim ngond. Kung kap endi mułmba kung, ei eim kung gui ondu ełe tuk ombii ni ermba, ei kapli enermba mon! Nimbił erang ei kung gui ondu ei dinga owii sałim. Ei yi mił ku, wu endi epi kanim kanim pei sałimim wu ei, Gos sinim tep er mołum konu tuk ba, ei kongun dinga owii mendpił palim,” pa nim.²⁵ Jiisas eim nge ekii sik ełmin wu ombu ek ei piik, puku sik yi ninjing, “Wumb nii endi kapli noman konj kunum kunum mułmba ei simba?”²⁶ Jiisas wu kei kun kanpi yi nipi ngum, “Wumb kin epi oł yi ei kapli enerngii ba Gos eim kapli epi kanim kanim pei ermba.”

²⁷ Eim ek yi neng kin, Piisa ek nipi orung kindim, “Nim kenjii, sin epi pei ngii konu si kindpin, nim kin ekii sipin onjpun. Ei sin nipe epi endi simin?”²⁸ Jiisas ek nipi wu ombu ngum, “Na ek keimi nip enim ngond. Ekii se kunum tonu omba kunum ei, na tonu epin si kindip, mani mei ełe wu kingam moł. Mołamb, na opu tiłang owundu sipi king mołum peł ełe mułmbii. Kunum ei, enim na kin ekii sinmin wu ombu ok, peł engki nga tał simba konu ełe mułngii ku. Enim wu num molk, Gos nge wumb ei tep erik kan kun er mułngii,” pa nim.²⁹ “Nga wumb nii endi eim ngii konu si kindpi omba, angim aim noł nin arim mam noł nin nga eim kangi ambił nin eim mei konu si kindpi opu, nanim kin ekii sipi na kongun ermba, ei kapli eim si kindpi omba epi mił sipi, nga mering pei mendpił pendpi sipi, nga noman konj kunum kunum mułmba ei simba ku.”³⁰ Ba wumb nii endi pe opu kumb ełe bii ni piimba wumb ei, ok ekii simba. Nga ekii se ni piimba wumb endi ei ok kumb ełe ba.”

20

Ond Wain Talmin Konu Kongun Wu Kombur Kongun Enjing

¹ “Keimi Gos sinim tep enim oł ei yi mił, wu endi eim noł wain ond pin seng eim pupu kongun wu simbii nip kupiiring ok purum. Ei ok, noł wain kongun erngii nge nip purum.”² Eim kongun wu kombur kin ek tang piipi, noman ende sipi, kunum endeim ni wu endeim endeim kumep ngumbii nim. Pe wu ombu puk, wain tałimim konu ełe puk kongun erngii nge nipi kindim.³ Pe konu kupiiring eni 9 erang, eim nga pupu kenim ni epi top ełmin konu ełe wu kombur wii angk kongun endi enenjii.⁴ Pe wu ombu kanpi ek dinga yi nim, ‘Enim yi ku puk noł wain konu ełe kongun erngii,’ pa nim. ‘Erik mułangin kin na enim kongun erngii mił ku ngumbii.’⁵ Wumb pangin, eim nga beli kunum 12 erang, nga pou neng kunum 3 erang, yi ku erpi epi top ełmin konu wumb kurpu sipi kongun ngumba nge pum.⁶ Nga pou pou nipi emii pimba erang kin, eim nga epi top ełmin konu ełe pupu kenim ni wu kombur nga ełe piram angik mulnjung. Mułangin kin eim pupu yi nipi kii sim, ‘Nimbił erang enim ya ełe angik mułangin kunum wii mił poru ninim?’⁷ Wu ombu ek yi nik eim ngunjung, ‘Sin kongun ngumba wu mulatim.’ Pe eim

ek nipi yi nim, 'Enim yi ku puk, no! wain konu e!e kongun yi ku erngii,' nipi kindang punjung.

⁸ "Konu eni mani pupu poru nipi emii ermbe. Erang, ond wain arim opu, kongun wumb tep e!im wu kanpi yi nim, 'Nim kongun wumb wii tokun, tuk sikin, embe sikin, ku ngunjii. Ba wumb ok kongun enjing wumb ei, ku ekii se ngunjii, nga pe ekii se tuk ok kongun enjing wumb ei, ku kumb se ngunjii,' pa nim. ⁹ Pe tep wu ni yi nim, 'Konu pou pou nipi emii pimbe erang ok, kongun enjing wumb ei wangin!' Neng, ok pangin, kunum endeim pei ni ku kumep ngum. ¹⁰ Pe nga wumb kongun ok kumb se enjing wumb ei, en enim yi piinjing, 'Sin kongun ok enjpin, ku kopur pei simin,' ni yi piinjing ni ekii se onjung wumb ku engki ngum mi! yi ku en enim ngum. ¹¹ Ngang sik pendik, ond wain kin kongun wumb kun tep e!im wu ei kin ek kanim kanim nik ek kis nik ngunjung. ¹² Ngok yi ninjing, 'Wu ekii se kongun enjing ei konu eni endi pei enenjing mon, ba sin kumb se konu eni kopur pei kongun erpin, nga tinga konu eni dinga tum konu kongun owundu enjpin,' nik yi ninjing. 'Ba nim wumb ekii se onjung wumb ku ngun mi! sin yi ku ngun,' pa ninjing. ¹³ Wu ombu ek yi nengin, ond wain arim wu ei opu, eim ek yi nipi orung kindpi kongun wu endi mo!um konu ngum. 'Wu pu!, na nim kin o! kis endi enand mon. Ba enim na kunum endeim ni ku ngumbii ninj, ei enim na kin kap!i ninjing,' pa nim. ¹⁴ 'Nim ku se mengkin ninim ngii konu puil!' a nim. 'Ekii sik ok kongun enjing wumb ei, enim ku ngunj mi!, yi ku ngumbii end,' pa nim. ¹⁵ 'Pe na nam ku kumep ei kap!i wumb ngop, nga sip kongun epi end ermbii. Ei na kap!i ermbii min? Enim na ku e!e kanik, pei simin na wu ka mo!um ni piinmin min?' " Ond wain arim ek yi nipi ngum. ¹⁶ Jiisas eim ek ei nipi poru nipi yi nim, "Pe nga wumb kombur en enim kumb simin ni piik mo!mun wumb ei, nga ok ekii singii. Nga ekii sik ongii ni piinmin wumb ei, ok kumb singii," pa nim.

Jiisas Ek Kunum Tekliki Nim Ei Ko!pu Konj Ba Nge Nim

(Mak 10:32-34, Luk 18:31-34)

¹⁷ Jiisas eim Jerusalem konu tonu bii ni pupu, eim ekii sik e!min wu engki nga ta! sipi sipim. And!am e!e puk, Jiisas eim ek nipi eim nge wu ombu mendpi! ngum. ¹⁸ "Piiyei!" a nim. "Pe sinim Jerusalem konu tonu bin onmun. Pamin! Na tonu epin si kindip mani mei wu kingam mo!. Mo!amb, na sik sipik, ku!ma! ka!i!min wumb nga lo ek pi!min wumb ei kin ngungii. Ngangin kin, wumb ei kos piik, nga na to kundngii nge nik piik erngii," pa nim. ¹⁹ "Nga na wumb ei sik, sipik, wumb ti!ap eipi endi ngungii. Ngangin, wumb ei sik, na kepii tok, na kin ek kanim kanim nik, ek korum tok sipik, ond peri e!e to kundngii. Nga kunum tekliki tukpu e!e pep, nga angip op konj bii," pa nim.

Jeims Kin Jon Te! Menjngi! Epi Dinga Endi Kii Sim

(Mak 10:35-45)

²⁰ Kunum e!e, Sependii ambim eim nge kingam ta! sipi opu, Jiisas mu!um konu tu wupu, eim mei e!e ming gopsing pii po!pu kan, mani kan pepi prei erpi Jiisas kin epi endi kii sim. ²¹ Pe Jiisas yi nim, "Nim epi nipe sinjii nin?" Eim ek yi nipi Jiisas kin orung kindim, "Ekii se ninim king mulnjii kunum ei, na kang! ta! oku!, endi nim ang!i! tunding mu!ang kin, endi opu nim ang!i! taring mu!ang. Molku!, elip Gos nge wumb tep er mu!ngu!." ²² Eim ek yi neng, Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, "Enim kii sinmin epi ei, enim pii po! tunanmin, mon! Pe enim kap!i na epi embin tui owundu pe ko wumbii er mo! mi!, enim yi kap!i ko wungii ku? Nga pup ond peri e!e ku!mbii mi!, enim yi ku kap!i erngii min?" En enim kap!i ninjing, "Sin kap!i yi ermin." ²³ Jiisas ek nipi ngopu yi nim, "Keimi, elip kap!i na epi embin tui ko wumbii mi! nga elip yi ku puku! epi embin tui ko wungu!. Ko wuku! yi erng!i! ei kap!i. Ba oku! endi ang!i! tunding mu!ang kin, nga endi ang!i! taring mu!ang yi erng!i!, ei na kongun mon! Elip ngumbii mi! pina!im. Wumb nii endi nanim Arnan ok konu e!e mu!ngii pa nimba wumb ei kap!i ok konu e!e mu!ngii," pa nim.

²⁴ Jiisas eim ekii sik e!min wu engki kei, wu angim angim ta! ek ei piik kin, wu angim angim ta! kin kis piik, noman embin peng yi erik mulnjung. ²⁵ Ba Jiisas eim wu ombu wii tang, wangin eim ek yi nim, "Enim piinmin ya mani mei konu e!e wu king wu ei, wumb

tiŕap eipi ei to mani kindiŕmin, en enim wu owundu ombu molk wu amb ek nik ngok yi eŕmin piingii,” pa nim. ²⁶ “Ba oŕ ei nge, ya sinim moŕmun konu eŕe yi tonu onermba mon. Wu endi tuk wu owundu muŕmbii ni pimba ei, wumb pei paki topu, eim kongun wu mendpiŕ moŕpu, eim embe ambiŕ mani kindimba. ²⁷ Wu endi eim moŕpu o kumb eŕe bii ni piimba, wu endi enim moŕmun konu eŕe tuk muŕmba, ei eim kapŕi kongun wu miŕ enim eim no kulkuŕ se muŕangin kin eim enim kanpi kun erpi se muŕmba. ²⁸ Yi miŕ, tonu epin si kindip mani mei eŕe, na wu kingam moŕup yi miŕ ermbii oŕ. Na nam op, ei opu wumb na kin kongun erik, na paki tungii nip onenj mon! Na op, wumb paki tumbii nge onj. Op, na ond peri eŕe kuŕamb, na miyem eŕe wu amb pei sip, orung simbii nge onj,” pa nim. (Ek ei eim ermba nge ei piipi nipi ngum.)

²⁹ Pe Jeriko konu si kindik pangin, wumb tiŕap pei Jiisas pum konu ekii se punjung. ³⁰ Ningiŕ tumbun muŕum wu taŕ, andŕam wer eŕe molkuŕ piinjngiŕ ni Jiisas andŕam eŕe ek tengpi o pang, piikiŕ wii dinga tunjnguŕ. Tokuŕ ek dinga nikiŕ yi ninjngiŕ, “Gos kindim wu Kraiŕ nim sin orung sinjii wu, nim Deipis nge tiŕap wu siŕ kin kaimb sinjii.” ³¹ Wumb pei onjung wumb ei ok kin wu taŕ wii tokuŕ yi ninjngiŕ, “Wu ei kin ek tingnenel mon!” pa ninjing. Ba wu taŕ wii dinga tokuŕ nga yi ninjngiŕ, “Owundu, nim Deipis nge tiŕap wu nim siŕ kin kaimb sinjii,” pa ninjngiŕ. ³² Jiisas angpi ek dinga nipi yi nim, “Na eliŕ kin nimbii oŕ ermbii ninmbii?” ³³ Wu taŕ ek yi ninjngiŕ, “Owundu, nim siŕ ningiŕ ei er ka enjii nipiŕ ninmbii ninjngiŕ.” ³⁴ Jiisas eim wu taŕ kin kaimb sipi, eim wu taŕ ningiŕ el embiŕang, pe sikir wu taŕ ningiŕ ka wii seng kankiŕ, Jiisas pum konu eŕe ekii sikiŕ punjunguŕ.

21

Jiisas Jerusalem Konu Wu King Miŕ Pum

(Mak 11:1-11, Luk 19:28-40, Jon 12:12-19)

¹ Andŕam andik puk Jerusalem konu mandi puk, Bespeis ni konu eŕe komung Olip eŕe tor puk, Jiisas eim ekii sik eŕmin wu taŕ nipi kindang ok punjunguŕ. ² Jiisas eim wu taŕ kin ek yi nipi ngopu kindang punjkuŕ. “Eliŕ punmbuŕ konu eŕe alting mandi konu kembis endi salim konu eŕe, kung dongkii endi waŕ kin, kan kulk kindnjing paŕim ei, pe eliŕ kan poskiŕ se mengkiŕ, na kin tu weŕ!” a nipi, kindang punjunguŕ. ³ “Eliŕ pangiŕ, wu endi eliŕ kii sim kin yi ningiŕ, ‘Owundu eim kongun peng simbiŕ onmbuŕ pa ningiŕ.’ Nengiŕ, ngumba,” pa nipi yi nim. ⁴ “Epi ei tonu onum ei, Gos oŕ ekii se ermba piik niŕmin wu ek yi nik pendik miŕ pe keimi tonu onum pa nipi ek dinga nim,” yi nim.

⁵ “Enim Jerusalem moŕmun wumb ei ningii. Pe enim nge king ei enim kin onum. Eim noman emin seng kung dongkii endi kin giiyeng giiyeng ni opu, kung dongkii waŕ eŕe mendpiŕ moŕpu onum.”

⁶ Jiisas nge wu taŕ kumb se pukuŕ, Jiisas yi ereŕ nim miŕ, pukuŕ enjngiŕ. ⁷ Wu taŕ kung dongkii mam, waŕ taŕ tu wukuŕ, el eliŕ tor konduk gulk tonu kung dongkii eŕe kin sengiŕ, Jiisas eim tonu pupu peŕ eŕe muŕum. ⁸ Pe wumb kopur pei en enim konduk tor gulk sipik, andŕam eŕe kumbuk sinjing. Wumb kombur ond onguŕ tok sipik, andŕam eŕe sinjing. ⁹ Wumb pei kumb se pangin, nga kombur ekii se Jiisas pum konu eŕe puk, wii dinga tok yi ninjing, “Deipis nge kingam eim embe ambiŕ tonu kindamin tonu pangŕi. Gos eim wu ei kin noman ka ngumba, wu ei Owundu nge embe eŕe onum. Gos embe am ei tondrung pangŕi!” pa nik yi ninjing.

¹⁰ Jiisas Jerusalem konu owundu eŕe tuk pang, wumb kanik, pukuŕ sik noman kanim endi eipi miŕ piik. “Wu ei nii?” yi ninjing. ¹¹ Wumb punjung wumb ei yi ninjing, “Wu Gos oŕ ekii se tonu omba ei piipi niŕim, wu Jiisas eim Nasares konu Galilii mei konu owundu eŕe wu,” pa ninjing.

Jiisas Gos Men Ngii Owundu Engim Konu Eŕe Pum

(Mak 11:15-19, Luk 19:45-48, Jon 2:13-22)

¹² Jiisas pupu, Gos men ngii owundu engim konu nirik pupu kenim ni wumb puk, epi top erik enjing ei, en enim kung ni kei ni epi ei sik Gos kin kuŕmaŕ keŕngii enjing. Wumb

enim ku sik erik mulnjung ei, kanpi to makrip anda kindim. Kindpi, ku tonu pe! ele ku mong erik kin, nga epi top erik, mulnjung wumb ei to pu!pe! topu, nga pe! ambilpi sipi ak topu yi erim. Nga kei ni pe! ele ku sek enjing wu ei mulnjung konu pe! ele, ambilpi sipi ak topu, yi erpi to kindang, si kindik anda punjung. ¹³ Eim wumb kin ek dinga nipi yi nim, "Gos nge ek yi mi! ninim, 'Gos nanim men ngii ei prei e!min ngii ningii,' pa nim. Ba enim ngii ei erangin kin epi waning wumb mi! ngii sa!im," pa nim.

¹⁴ Jiisas eim Gos men ngii owundu ele mo!pu yi nipi mu!ang, wumb ningi! tumbun mu!um wumb, ni simb ak tum wumb tu wangin, Jiisas er ka erim. ¹⁵ Ba ku!ma! ka!i!min wumb ei ni lo ek pi!min wumb ni molk piinjing ni, eim jep o! erpi erang, kangi! nirik Gos men ngii owundu ele molk wii dinga tok 'Osana,' ninjing ei, nik kin 'Deipis nge ti!ap ende kingam,' yi ninjing, ei wu ombu en enim molk piik kin kis piinjing. ¹⁶ Piik, ek nik Jiisas ngok yi ninjing, "Nim ek ninmin ei nim piin min mon?" Nga Jiisas ek nipi orung kindim, "Na piind, enim Gos ek ei gerik piinenjing min? Ek ei yi ninim, 'Kangi! kembis menjing am nok mo!mun, ni kangi! dinga mi! mo!mun ei, Gos eim erpi gupu ele nanim embe ambil tonu kindngii nipi yi ninim,' pa nim."

¹⁷ Pe eim Jerusalem konu owundu ele mulnjung ei si kindpi, tor pupu Besanii konu kembis ele emii peng pupu mu!um.

Jiisas Ek Neng Ond Pik Kutum

(Mak 11:12-14,20-24)

¹⁸ Mo!pu, kupiiring ok, eim Besanii konu kembis si kindpi tor pum, ni eim kuni tum. ¹⁹ Tang, kenim ni ond pik mong no!mun ond endi engim, ei pupu kenmbii nipi and!am ele pum. Pupu kenim ni ond ei mong endi to mulerim mon! Ongu! mendpi! erpi engim. Jiisas ek dinga nipi ond ei ngum, "Nim nga ond mong nga tunerii mon!" Yi neng kin, ond ni sikir kutum. ²⁰ Jiisas eim nge ekii sinjing wumb o! ei kanik puku sik endnjing. Andik ek yi ninjing, "Nimbi! erang ond ei sikir ku!ii enim?" ²¹ Jiisas ek nipi eim nge ekii si!min wumb ngopu yi nim, "Na ek keimi nip enim ngond. Pe enim pii gii mendpi! peng, enim noman ta! sinerang mulnjung kin, na ond pik ele enj o! ei mi! enim yi erngii. Ba enim o! yi mendpi! enerngii mon! Pe nga enim pii gii mendpi! molk kin komung owundu pa!im ek dinga nik, 'Komung pukun ep no! ele mani pui ningii, ei kap!i ba,' " pa nim. ²² "Pe enim pii gii nik prei enjing kin, enim epi nipe simin nik erngii ei, kap!i singii."

Wumb Jiisas Kii Sinjing, "Nii Endi Nim Kin Noman Dinga Ngum?"

(Mak 11:27-33, Luk 20:1-8)

²³ Jiisas Gos men ngii owundu ele orung opu, ek emb topu wumb ngopu mu!um. Mu!ang kin, Jura wumb nge ku!ma! ka!i!min wu owundu ni Esrel wu num kombur ok eim kanik yi ninjing. "Nim nipe noman dinga sikin kongun ei en? Wumb nii nim noman dinga ei ngum?" ²⁴ Jiisas ek nipi yi nim, "Na ku yi enim kin ek endi nip kii simbii. Ei enim na ek ei nik ngunjung kin, na nam nipe noman dinga peng kongun end, ei nip enim ngumbii," pa yi nim. ²⁵ "Jon wumb no! pendifi!im wu ei noman dinga ei jili mi! orung tonu om? Pe o! ei Gos epin konu mani om min mei mani wumb ngenj ele om?" Pe Jura wu num ombu ei en enim ek nik piik piik erik yi ninjing, "Pe sinim o! ei Gos epin nge epi epin konu ele mani om, ei ninjpin kin, eim sinim kin ek yi mi! nimba; 'Kap!i, nimbi! erang en enim Jon nge ek ei pii gii ninenjing?' ²⁶ Ba pe sinim nimin o! ei mei mani wumb kin om ninjpin kin, sinim wumb tungii ni mund mong ku!mun. Ku!pun ek ni tor kindnermin yi nik piinjing. Nimbi! erang, wumb ei yi ni piinjing, Jon Gos o! ekii se ermba ei piipi ni!im wu," ei yi ni piinjing. ²⁷ Wu ombu ei piik, Jiisas kin ek ni orung kindnjing, "Sin piinanmin," pa ninjing. Jiisas ek yi nipi wu ombu ngum, "Na yi ku, na noman dinga nipe dinga peng kongun end ei, nip enim ngunermbii."

Wu Endi Kingam Ta! Mulnjung Ei Nge Ek Ekin

²⁸ "Ba enim er piinmin mi! nenj? Wu endi kangi wu ta! meng seng mulnjungu!. Arim pupu, kingam kumna mu!um konu kanpi ek nipi yi nim, 'Nim pukun pani aka pin kongun

eriii! nipi kindim. ²⁹ Kingam yi nim, 'Na punermbii,' nim, ba nga ekii se pum. ³⁰ Arim nge pupu kingam ekii kanpi yi ku nim. Ba kingam, 'Owa bii,' nipi, nga ekii se punerim. ³¹ Pe kangi wu taŋ kangi wu nii eim arim nim ek ei ekii sim?" Wumb yi ninjing, "Kingam kumna arim nim ek ei ekii sim," pa ninjing. Pe Jiisas ek nipi ngopu yi nim, "Na ek keimi nip enim ngond. Ku takis siŋmin wumb ni amb wu eipi eipi ningiŋ erik endnjing amb, ni wumb ombu oŋ kis mendpiŋ er endnjing wumb ei, nga ok Gos sinim tep er moŋum konu tuk pungii. Nimbii erang en enim noman ak tok, Gos nge ek ekii sinjing eŋe pungii. ³² Nimbii erang, Jon opu oŋ kun erpi enim andan tum, ba enim pii gii ninenjing mon. Ba wu ku takis siŋmin wu, ni amb wu eipi eipi ningiŋ erik erik endnjing amb, ni wumb ok pii gii eim kin piinjing. Enim oŋ ei kanik poru ninjing, ba enim nge noman ak tok pii gii ninenjing mon," Jiisas ek yi nim.

Ek Ekin Ei Wumb Kis Kombur Kuni Wain Pin Tep Er Mulnjung
(Mak 12:1-12, Luk 20:9-19)

³³ "Enim wu num wumb tep eŋmin wu ek ekin endi nga nimbii end piyei!" Jiisas ek yi nim, "Wu endi eim ond mong wain pin nge konu owundu endi erpi telim, konu eŋe tel mei konu orung orung pei kung gui erim. Nga tukrung eŋe, noŋ wain ming owundu endi erim er sepi ond mong wain tep mulngii ngii endi tekim, yi er sim. Sepi kin, wu kombur eŋe kongun top siŋmin wu er noŋ wain muŋei nipi pendpi, eim konu turii endi eŋe pum. ³⁴ Ekii se ond mong wain nungii kunum mandi erang, noŋ wain arim eim kongun wu kombur kindang puk, wumb wain pin tep er moŋmun eŋe pangin eim kuni wain kombur ngungii nipi kindang punjung. ³⁵ Pe kongun eŋe wain pin tep er mulnjung wumb ei molk, wu onjung wu ombu ambii gii nik, wu endeim to konduk, wu endi kepii tok, wu endi ku tok kindnjing. ³⁶ Pe nga ekii se kuni wain arim ei kongun wu kombur nga kindim. Ei ok kindim miŋ mon, kongun wu kombur pei kindim. Pe kuni wain kongun tep er mulnjung wumb kembin ei ok oŋ ei ku nga enjing. ³⁷ Pe ekii se mendpiŋ, eim nge kingam ek piingii ni piipi kindim. ³⁸ Ba kongun tep er mulnjung wumb ei molk kenjing ni, eim kingam mendpiŋ wang kanik kin, ek nik piik piik enjing. Erik yi ninjing, 'Kang wu onum, ei eim arim epi ombu pei simba, sinim eim to kundamin! Yi erpin kin, eim kuni wain nin pan aka pin pei ei sinim simin,' pa ninjing. ³⁹ Nik, kangi wu om ni tor sipik, kuni wain pin torung eŋe to kundnjung.

⁴⁰ "Pe enim er piinmin miŋ nenj? Ekii se kuni wain pin nge arim wu ei opu, kongun tep er moŋmun wu ombu kin nimbii oŋ ermba ei piinmin min?" Jiisas yi nim. ⁴¹ Wumb ek yi ninjing, "Kuni wain pin nge arim wu ei opu, kongun tep er mulnjung wumb kis ombu ei to kundmba mendpiŋ. Nga kuni wain pin arim wu ei pani wain pin ei sepi, wu kombur eipi kongun top siŋmin er noŋ wain konu eŋe muŋei nipi pendmba. Wumb eŋe ouni wain arim nge kuni wain ngungii," pa ninjing. ⁴² Jiisas ek yi nim, "En enim Gos nge ek ka mon ei gerik piinjing min mon? Ei yi nim,

'Kom ku ngii endi takinmin wumb ei endi si tor kind si kindnjing ku ei, pe ngii ekin miŋ orung opu tonu opu ku dinga wii palim. Ku ninim ei Jiisas eim ninim, Gos owundu eim oŋ ei erang tonu onum ei, sinim kan ka wii kaninmin.'

⁴³ "Yi miŋ peng kin, na enim kanip nind," Jiisas yi nim. "Gos sinim tep er moŋum konu ei, enim kin sipi orung simba. Sipi, wumb tiŋap eipi endi Gos sinim tep er moŋum konu ei wumb ngumba wumb ei, Gos oŋ kun ka erngii. ⁴⁴ (Wumb nii endi eim bok topu pupu, ku peŋ eŋe pim kin, eim topu puŋpeŋ to eipi eipi kindmba, ba nga kom ku ei opu wumb endi ngenj eŋe pim kin, wumb ei topu kiŋpi topu puŋpeŋ topu, dup sik miŋ eipi eipi kindmba," Jiisas yi nim.)

⁴⁵ Pe kuŋmaŋ kaŋiŋmin wumb owundu ni lo ek piŋŋmin wumb Jiisas eim ek ekin ei piinjing ei eim wu kei kin ninim ni piinjing. ⁴⁶ Piik, eim ambii gii ninim ni piinjing, ba wumb pei moŋumun nik mund mong enjing. Wu amb en enim yi piinjing, "Jiisas eim Gos oŋ ekii se ermba oŋ ei piipi niŋim wu, ni piinjing.

22

Ek Ekin Wu Endi Amb Simba, Kuni Owundu Erimim
(Luk 14:15-24)

¹ Jiisas nga ek ekin topu ek yi nim. ² “Gos sinim tep er moŕum oŕ ei nge oŕ konj miŕ, king endi oŕ yi erim. Eim kingam amb simba erang, eim kuni owundu erim. ³ Kumb ok, wu king eim nge kongun wumb kindpi, wumb kanik yi ningii, ‘Na kangi amb simba kunum kuni owundu er simbii, ok nungii,’ nirim. Pe kuni owundu nungii kunum ei mandi erang, king ei eim nge kongun wu ombu kindang, wumb andik nengin, wangin neng, puk, wumb kanik nik, ba wumb kan nirim wumb ei, ‘Onermin mon!’ ninjing. ⁴ King ni nga eim kongun wu kombur kindpi yi nirim, ‘Enim puk yi ningii, “Na kung kou top nui, epi owundu pei sipi, kangi amb simba kuni pei kun er sepi moŕum, enim ok, kuni nungii. Wei!” Nim nik puk yi nei!’ nipi kindim. ⁵ King ei nge kongun wumb puk, wumb kanik nik ni wumb ek ei piinerman nik wumb, en enim si kindik, eipi eipi puk. Kombur en enim ku singii kongun erngii nge puk; nga kombur en enim aka pin kongun erngii nge eipi eipi puk. ⁶ Ba wumb kombur king nge kongun wu ombu ambii gii nik, kepii tok, kombur to konduk erik. ⁷ Erangin kin, king eim popuŕ sipi, eim nge opu wu ombu kindang puk, wumb ombu ambii gii nik, ei eim kongun wumb to kundnjung wumb sik to kundngii, nga konu orung orung pei dup kindangin, ‘Nangŕi,’ nirim. ⁸ King ni eim ek nipi eim kongun wumb ngopu yi nim, ‘Na kuni owundu wumb nungii ninj wumb ei, kuni er kun er sinj ba wumb wii tunj ei, en enim enmin oŕ ei kapŕi enanim. ⁹ Yi paŕim ei piik enim puk, andŕam eŕe molk wumb eipi ongii ei, nik tu wangin ok. Ok amb simba kuni owundu er sinj, ei nungii,’ pa nipi, kindang punjung. ¹⁰ King eim yi nipi eim kongun wumb ngang, puk konu orung orung pei puk, wumb kanik ninjing ei, wumb kis, ka ouni ninjing. Nengin, wumb ok eim kingam amb simba erim konu ngii nirik molk piki tunjung.

¹¹ “Wumb wu amb ok muŕangin kin, king nirik pupu wumb ok mulnjung ei kenmba nge nirik pum. Pupu kenim ni, wu endeim eim wu endi amb simba erang konduk kindiŕmin kon ei, kindnerim mon. ¹² Pe king ek nipi wu ei ngum, ‘Wu puŕ, nimbii erang nim kuni owundu wu endi amb simba erang konu nirik on, ba konduk kindiŕmin kon ei kindnan?’ Ba wu ei eim ek nimba ek pinerim mon. ¹³ King ni kongun wumb kanpi kin ek yi miŕ nim, ‘Enim wu ei simb angŕi eŕe kan tok, olkup to anda emii enim konu eŕe pindangin pengŕi!’ pa nim. ‘Emii kunum eŕe wu ei eim ke dinga nipi, eim nge gupu mong kongpu nopu muŕmba,’ ” pa nipi yi nim. ¹⁴ Jiisas nga ek yi nim, “Keimi, Gos eim wumb pei ngii nirik wii tum ba wu kopur endeim endeim ni eim ngii eŕe nirik wangin,” a nim.

¹⁵ Lo ek piŕŕmin wumb en enim ek nik piik yi ninjing, “Sinim Jiisas ambii gii nimin, ei nipe ek nipin ambii gii nimin?” ¹⁶ Pe enim lo ek piŕŕmin wumb ei nge kongun wu kombur kin King Eros nge kongun wu kombur kin ouni ok, Jiisas muŕum konu kanik yi ninjing, “Ek mon wu, nim sin piinmin nim ek keimi niŕin wu, ninim ek keimi minj nikin, Gos oŕ kun ka eŕim miŕ yi nikin wumb ngoŕun. Pe nim wumb endeim kin noman ngunaŕin, wumb pei noman ende minj ngoŕun. ¹⁷ Pe nim er piin miŕ nenj ei ni sin ngo? Sinim Rom wu King Siisa kin ku takis ngumun min mon?” ¹⁸ Ba Jiisas eim wu ombu noman tuk piik ninjing ek, ei piipi ek dinga nipi orung kindpi yi nim. “Enim ek kend nge wumb, enim ni ek endi nimbii min, yi piik ninmin ei, nimbii erang ninmin?”

¹⁹ Enim ku takis tunjung ku endi tu wuk, na ngangin kenmbii,” nim. Neng, takis ku endi tu wujung. ²⁰ Tu wangin, wu ombu kii sim, “Ku min men ni embe ei nii nge moŕum?” ²¹ Wu ombu yi ninjing, “Wu King Siisa nge,” ninjing. Pe eim ek nipi ngopu yi nim, “Siisa nge epi ei Siisa ngungii; Gos nge epi ei Gos eim ngungii,” pa nim. ²² Wu onjung wu kei Jiisas nge ek piik, mund mong erik kin, si kindik punjung.

Wumb Kolk Nge Konj Pungii Ei, Er Pungii Miŕ Nenj?
(Mak 12:18-27, Luk 20:27-40)

²³⁻²⁴ Akip kunum ei mendpiŕ, wumb koltmun wumb ei nge nga konj onerngii yi niŕmin wumb ok, Jiisas kin ek nik kii sinjing. Sik yi ninjing, “Ek mon wu, Moses nge lo ek yi ninim,

'Pe wu endi eim kangil mulerang kulum kin, eim angim eim amb sipi, eim kingam mił endi meng simba," pa nim. ²⁵ "Kumb ok wu angim angim angil orung nga tał mulnjung, ba wu kumna amb ei sipi mułum ei, kulum. Ba kangi endi mulerim. Yi erang kin, eim nge angim ei amb ei sim. ²⁶ Nga angim tuk ei yi ku erim, nga enginjngil ekii ei yi ku erim, yi minj er puk. Puk wu angil orung nga tał pei yi mił erik kolk poru ninjing. ²⁷⁻²⁸ Wu ombu pei kolk poru nengin, amb ei eim mendpił ekii se kulum. Pe nim ne! Ekii se wumb kulnjung wumb ei angk, nga konj tonu ongii kunum ei, wu nii endi amb ei wam mułmba? Nim piin, wu pei amb endeim minj sinjing."

²⁹ Ba Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, "Enim Gos nge ek ei piinenjing min? Enim yi ku Gos nge noman dinga ei piinanmin min? Yi mił enim ek ninmin ei kapli enanim. ³⁰ Yi mił ekii se kulii wumb ok nga konj pungii kunum ei, wu amb sinenjing; ni amb wu punenjing; wumb ombu Gos enjel mołmun mił yi mułngii. ³¹⁻³² Nga enim wumb kulnjung wumb angk, nga konj mułngii ninmin ei, na enim kii simbii end. Enim Gos nge ek ei ger kenjing min mon? Eim ek ei yi mił ninim, 'Na Eiparam nge Gos, Jeikop nge Gos, Aisak nge Gos.' Ek pułe yi mił, wu ombu kulnjung, ba nga puk konj mołmun. Wumb ombu Gos ei konj kunum kunum mołum Gos ei nge," pa nim. ³³ Wu amb, wumb pei ek ei piik, mund mong erik, ek ni Jiisas eim ngum.

Gos Nge Lo Ek Kumna

(Mak 12:28-34, Luk 10:25-28)

³⁴ Kunum ełe Jiisas eim ek neng wumb kolk nge konj tonu puk piinalmin wumb ei, gupu ełe ek tingninenjing ek ei lo ek piilmin wumb piinjing. Piik, eim mułum konu ełe mandi ok mulnjung. ³⁵⁻³⁶ Wumb mulnjung konu tuk ełe, wu endi lo ek piilim wu mołpu, Jiisas nimba ek piimbii ni piinim, ek ei Jiisas kin kii sim. "Ek mon wu, ek nipe ek endi lo pei to mani kindpi ek ei minj owundu enim?" ³⁷ Jiisas ek nipi, wu ei ngopu yi nim, "Nim nge Owundu nge embe ambil tonu kindkin, ninim kaimb ni, noman tuk ni, noman poru, nga noman ka pei Gos Owundu ngunjii. ³⁸ Lo ek ei endeim owundu mendpił ei, ek lo ka wii mendpił. ³⁹ Nga lo ek endi ei yi mił pałim ku. Ei yi mił, 'Nim ninim noman ełe kul ngonum yi ku wumb erpi ei kin, ninim noman ka ngunjii.' ⁴⁰ Pe ek lo ek tał ei, ek pułe endeim pałim. Ek ei, Gos oł ekii se ermba ei piik niłmin wumb kin, Moses lo ek pei ei yi ku pałim," pa nim.

Jiisas Lo Ek Ekii Silmin Wumb Kii Sim, 'Krais Ei Nipe?'

(Mak 12:35-37, Luk 20:41-44)

⁴¹⁻⁴² Lo ek piik ełmin wumb mułangin kin, Jiisas ek kii sipi nipi ngum. "Enim Gos kindim wu Krais ei er piinmin mił nenj? Eim nii kingam?" Wumb ei kanik yi ninjing, "Eim Deipis nge kupam," pa ninjing. ⁴³ Eim ek nipi wumb ngum, "Pe nimbił erang Gos Gui Ka ei Deipis kin neng, Deipis mołpu wu ei, 'Nam Owundu,' nim? Eim yi nim,

⁴⁴ 'Owundu ek nipi nam nge Owundu ngopu yi nim: Nim na nge angil tunding orung mulnjii. Ekii se ninim nge opu orung wumb ongii ei sipi, ninim simb mandring ełe kindmbii,' pa nim.

⁴⁵ Deipis eim nge ek ełe nipi eim, 'Na nge Owundu,' pa nim. "Nimbił erang wu ei eim nge kupam?" a ninim. ⁴⁶ Wu endi Jiisas nim ek ei nik orung kindngii mił wu endi mulenjing mon. Nga kunum ełe pułngun monduk wumb eim kin kał kulk nga ek kii sinenjing mon.

23

Lo Ek Emb Tolmun Wumb Nin Lo Ek Polmun Wumb Oł Etmin

(Mak 12:38-39, Luk 11:43,46, 20:45-46)

¹ Pe Jiisas ek nipi wumb pei ngopu, nga eim nge ekii sinjing wumb kin ouni ngum. ² Eim ek yi mił nim, "Lo ek piilmin wumb kin, lo ek polmun wumb kin puk, Moses nge lo ek dinga nik ngok mulnjung. ³ Pe enim wumb ombu ei, lo ek nik ngonmun ei piik, ekii singii. Ba en enim etmin oł ei, enim ekii sik enerngii mon. Wumb ombu en enim, ek ni tor kindilmin; ba en enim ek ei ekii sinałmin mon. ⁴ Wumb en enim epi oł embin

tui tu wuk, wumb pindang ełmin; ba en enim angil mong ełe endeim, wumb paki tok yi enałmin mon. ⁵ En enim epi pei ełmin oł ei, wumb keningii ni piik, yi ełmin. Nga en enim ka owundu peng ełe talk, prei ełmin. Yi mił erik, en enim konduk ełe olt, moke kanim kanim ełmin. Yi mił ermin ni piik, epi ei wumb keningii. ⁶ En enim noman yi piilmin kuni owundu nungii ei, 'Sin sinim o pun, peł kumb ełe mułmun,' ni piilmin. Nga men ngii konu ei pupun, kumb ełe mułmun nik, yi piik andilmin. ⁷ En enim yi piilmin, 'Sin tuk wumb konu ełe endamin wumb molk, sin ek mon wu, yi ningii,' ni piilmin. Ei mon! Enim wu endeim mendpił ek mon wu, enim angim angim mułngii. ⁸ Ba wumb molk, enim 'Ek mon wu,' ninerngii mon! Wu endeim enim nge ek mon wu, nga enim angim angim yi mułngii. ⁹ Ya mani mei ełe enim, 'Sin erinjpin endi mołum,' yi ninerngii mon. Enim nge Ernjing endeim mendpił, ei tonu epin konu ełe mołum. ¹⁰ Enim wumb molk, 'Enim wu num peng pim wu,' yi mił ninerngii mon. Enim wu num endi mołum ei, Krai mendpił mołum. ¹¹ Ba enim nge wu owundu ei, enim kin kongun wu mił yi mułmba. ¹² Wu endi eim embe ambił tonu kindim kin, eim nge embe ei mani ba. Wu endi eim embe ambił mani kindim kin, ei eim tonu ba," pa nim.

Jiisas 'Ek Mon Wu Oł Kis Enjing,' Ei Nipi Ngum.

(Mak 12:40, Luk 11:39-42,44,52, 20:47)

¹³ "Enim lo ek piik ełmin wumb ni, połumun nik ełmin wumb, enim kan kun er mułngii. Enim noman tał sek enjing wumb. Nimbił erang enim Gos sinim tep er mołum ei andlam ondu ngok erangin kin, wumb tuk ełe pungii kapli enanim mon! Nga en enim konu ełe punarik, nga wumb tuk bin ni enmin ei, pei nik yi enanmin ku.

¹⁴ ("Enim lo ek piilmin wumb ni, andlam ełe prei olt er mułamin kin, wumb keningii nik ełmin wumb ni enim kan kun er mułngii! Enim kend tok nik ełmin wumb, enim amb wenjing kulnjung amb ngii konu ełe epi waning erik, yi ełmin. En enim prei kinan erik, ei enim oł ełmin, ei nge enim kumep kis endi singii," pa nim.)

¹⁵ "Enim lo ek piilmin wumb ni, andlam ełe angk prei olt ermin; wumb keningii nik ełmin wumb ni, enim piik kun er mułngii! Enim nge noman tał er palim. Enim ep noł ni, konu mei orung orung andik, wu endi semin Jura nge wu mułmba nik endnjing. Andik kin, wu endi tuk sinjing wu ei, am dup konu peł ełe kun tuk ba wu mołum. Ei en enim yi mił ku; ba enim eim kin nengin erpi, eim am oł kis wii erpi, enim to mani kindnim," pa nim.

¹⁶ "Enim lo ek nga pei nik enmin, ei kun punatim mił enim; ek eipi eipi nik lo ek ei ekii sik niłmin; ba Gos lo ek ekii sinałmin. Enim ningil tumbun kis mułum; ba nga wumb andlam andan to ngungii enmin. Kapli enim kan kun er mułngii! En enim ek yi niłmin, 'Wumb endi men ngii kin, ei nipi, ek keimi mendpił nind. Nipi, angil tonu kindimba wu ei, ek wii mił nimba. Pe wumb en enim lo ek eipi eipi en enim noman ełe nik ełe, en enim ekii sik, andlam kun salim mił punarik kin, Gos nge lo ek ei ekii sinałmin mon. En enim nge lo ek ni pendnjing ek lo kembis kembis, ei nge ekii siłmin. ¹⁷ Enim ningil tumbun kis mułang, noman wulu pang mołmun wumb! Epi nipe ei owundu? Min gol ei epi owundu min? Men ngii ei erang, gol opu kun ka mendpił mułmba min? ¹⁸ Pe nga enim wumb molk yi niłmin, 'Wu endi kułmał kałilmin konu ełe angpi, ek tonu dinga nipi, ek keimi nind niłim ek ei, enim ek wii niłmin. Nga wu endi kułmał kałilmin epi sipi, tonu kumo ełe sepi, ek keimi nimba ei keimi, eim yi ku erpi mułangli!' niłmin. ¹⁹ Enim ningil tumbun kis mułang, ek ninmin min, epi nipe owundu? Kułmał kałilmin epi tonu kumo ełe sepi, epi owundu min? Kułmał kałilmin kumo ei erang, kułmał epi ei kun ka mendpił min? ²⁰ Pe wu endi eim kułmał kałilmin konu kumo ełe kin, ek endi tonu nipi, dinga erbii nipi ermba ei, tonu kumo ełe epi pei mułmba epi ei kin, ouni ek dinga nimba. ²¹ Wu endi men ngii owundu ek tonu nipi, ek ni dinga ermba ei, eim men ngii owundu ełe ni, Gos men ngii nirik mołpu, ku ouni ek dinga nimba. ²² Wu endi tonu epin ek tonu nipi, ek endi ni dinga ermba ei, Gos peł mołum owundu ei kin, ouni ek nipi dinga ermba," pa nim.

²³ "Enim lo ek piik ełmin wumb ni, wumb enim lo ek andan tołmun wumb; enim kan kun er mułngii! Enim noman tał pim wumb. En enim aka pin me min, kuni singin erang,

epi engki tu wuk, endeim aninga tonu ei Gos ngok yi elmin. Ba enim lo ek pei enim si kindilmin ek ei, nga ekii sinermin mon. Ei ek yi ek, wumb nok tumba kun ka ek ni, ol kun erngii ek ni, noman ka wumb ngungii ek ni, lo ek Gos kin epi engki nga sipi, Gos ngok erngii ol ei, enim si kindnanmin mon! Ba epi lo ek owundu ei ol keimi erngii,” pa nim. ²⁴ “Enim ningil tumbun kis mutum wumb molk kin, wumb andlam kun andan tungii enmin min? Ei kapli enanim mon! Enim epi kembis kembis noman peng kongun er molk kin, ba Gos nge epi owundu ei, enim ambil gii ninarik molmun,” pa nim.

²⁵ “Enim lo ek andan tolmun wumb ni, lo ek piilmin wumb; enim kan kun erik mutngii! Enim noman tal er palim wumb. Enim ngenj torung ele nol was er ka erik molmun; ba enim noman tuk ei tukrung ol kis pei seng, ei penj mendpil molmun. ²⁶ Enim ningil tumbun lo ek andan tolmun wumb! Enim ming kap tukrung ok was er ka erik, nga torung ei eim ka wii konj simba ku,” pa nim.

²⁷ “Enim lo ek andan tolmun wumb ni, enim lo ek piik nik elmin wumb; enim kan kun er mutngii! Enim noman tal seng kin, ek tal er nik nik enmin. Ei enim wumb yi mil molmun ei guimeng tukpu ele, torung kopung kuru ka kand sengin ka salim; ba tukrung ele wumb kulii embil piki topu, epi kis er salim mil enim noman ele yi salim. ²⁸ En enim yi mil ku molmun. Wumb enim ngenj ele kanik kin, enim wumb ka molmun ni piinmin; ba noman tukrung orung epi waning ni, lo ek to kindik, ol kis ei tuk ele piki to molmun.”

Jiisas Ek Nipi, Ek Emb Tolmun Kumep Kis Singii
(Luk 11:47-51)

²⁹ “Enim lo ek piik elmin wumb ni, enim lo ek andan tolmun wumb, enim kan kun er mutngii! Enim noman tal peng ek tang muljung wumb, enim ek ni tor kindilmin wumb nge tukpu ele, kung gui pok ni, kom ku ka wii elmin. Nga wumb ol kun ka elmin wumb ei nge, tukpu ka wii elmin ku. ³⁰ Molk ek yi nilmin, ‘Pe sin ok kupenjpin nol mulk kunum ei, sin molpun kin, kapli sinim ek ni tor kindilmin wumb paki tamin, to kundnalmin mon!’ ³¹ En enim ek ei nilmin ei, enim ek ni tor kindilmin wumb to kundulmun ek ei piik nilmin. Enim ek ni tor kindilmin wumb to kundjung wumb ei nge tilap ende molk kin, ninmin,” pa nim. ³² “Kapli, en enim kupenjng nol ok elmin ol ei, erik poru ningii. ³³ Enim wembii, enim wembii kis nge kingenjing nol; Gos enim kos owundu piimba kunum ei, enim dup konu mendpil pungii. Nimbil erang enim kos ele tungu erngii. Tungu ermin ni erngii, ei kapli enermba mon. ³⁴ Yi palim ei piik, pe na ek ni tor kindilmin wu kombur sip, noman ka piim wu kombur kin, mon ek tolum wu kombur kin, Gos ek ka piik tor nilmin wu kombur kindamb, enim kin ongii ei, enim kombur to konduk, nga kombur sik, ond peri ele to kundngii ku. Nga kombur enim men ngii ele tungii. Nga wu kombur konu owundu endi ele bulun to sipik, konu owundu endi ele tor sipik, yi erngii,” pa nim. ³⁵ “Wu kombur mei konu wu ol kun ka mulk wu ei, enim to kundjung ei, enim nge kumep enim kin pei owundu pimba. Gos nge tilap wumb kumna kin, Eipel wu ol kun ei Jura wumb to kundjung. Kulang kin, pepi, opu opu ni, ekii se mendpil Sekaraiya kingam Berekaiya, eim enim tuk men ngii ka ele kumo kind sik ele to kunduk, kumep ei pepi, opu enim ngenj ele palim. Ei enim pe ya mei molmun wumb ei, enim pul ele enim pe epi kis enim mei ele molmun wumb ei, pe kumep kis singii,” pa nim. ³⁶ “Na ek keimi nip enim ngond. Kumep pe kis enim wumb tilap pe molmun wumb ei singii. Nimbil erang, enim wumb ol kun ka enjing wumb ei to kundjung.”

Jiisas Jerusalem Konu Ele Wumb Kanpi Ke Nim
(Luk 13:34-35)

³⁷ “Jerusalem konu wumb, Jerusalem konu wumb! Enim Gos ol ekii se ermba ol ei piik nilmin wumb, enim to kundulmun. Nga Gos nge ek se andilmin wumb kombur kindang ku, to kundmun nik tolmun. Kunum kunum na enim nge kingenjing nol sip, kulou tumbii nip ele, ei yi mil kei kultu mam ei kei wal ombu sipi eim kong mandring kindilim mil, na yi ermbii nip enj, ba en enim mon ni piilmin,” pa nim. ³⁸ “Enim piinmin! Akip enim ngii konu ele wii simba, wumb mulerngii mon! Na enim si kindmbii. Si kindamb, kangil

menjing mulerang mołmun, ei mił mułngii. ³⁹ Keimi na ek yi mił nip enim ngond, enim na nga kinerngii mon, molk puk puk ekii se enim ek yi ningii, 'Gos wu ei kin epi ka wii ngangli, eim wu owundu embe ełe onum, pa ningii,' ” Jiisas pa nim.

24

Jiisas Ek Nipi, “Gos Men Ngii Owundu Ei To Kis Mundmba,” Nim.

(Mak 13:1-2, Luk 21:5-6)

¹ Jiisas eim Gos men ngii owundu ei, si kindpi anda pupu pum. Pang, eim nge kongun wu eim pum konu ekii se punjung. Puk, eim kin ek nik Gos men ngii angilim mił nik, andan tungii nge punjung. ² Ba Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim epi pei ei kan poru ninmin min? Na ek keimi nip enim ngond, ya ku ei endi wii sinermba, pei tangin ku endi pupu, ku endi tang pei ombult mani opu poru nimba.”

Oł Embin Tui Pei Tonu Omba

(Mak 13:3-13, Luk 21:7-19)

³ Jiisas eim tonu komung Olip ełe mułum ni, eim nge ekii siłmin wu mendpił eim kin onjung. Ok ek kii sik yi ninjing, “Nim sin kankin ne! Kunum nenj kin oł ei tonu omba? Nga oł endi ok tonu wang kenmin ei, epi nipe tonu omba? Nim orung wan, ya mei ei kunum nenj kin poru nimba?” nik kii sinjing.

⁴ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim kan kun er mułngii. Mon peng kin, wu endi opu enim kin, ek kend topu ngumba,” pa nim. ⁵ “Nimbił erang, wumb pei ok na nge embe ełe ongii. Ok ek yi ningii, ‘Na nam Gos kindim wu Krais,’ pa ningii. Nik, wumb pei ek kend tok ngungii. ⁶ Pe enim molk piingii ni wumb opu enmin ni piingii; nga wumb ek nik tu wangin wumb opu erngii ei piingii ku; ba ei kan kun er mułngii. Enim puku sinerngii mon. Epi ei tonu omba ba kunum poru nimba kunum ei sikir tonu onermba mon. ⁷ Konu mei owundu wumb tiłap endi kin nga konu tongndung mei owundu endi wumb tiłap endi kin opu erngii. Nga king endi nge tiłap ei puk nga king endi nge tiłap kin opu erngii. Nga konu kombur wumb kumb kuni owundu seng mułngii; nga konu kopu owundu pei tumba,” pa nim. ⁸ “Oł ombu pei tonu omba ei mił amb endi kangil mengmba kunum ei, eim ngenj kumbii piinim mił yi piingii,” pa nim.

⁹ “Kunum ełe, wumb enim sik ngenj kumbii ni oł embin tui enim kin tonu omba. Wang kin, enim to kundngii ku. Nga mei wumb pei enim kin noman kis mendpił piingii. Nimbił erang, na nge embe ełe ei wumb oł kis yi mił enim kin tonu wang erngii. ¹⁰ Kunum ełe, wumb pei en enim pii gii si kindngii. Si kindik, en enim engnjing noł sik, opu erii wumb ongii ei ngok; nga en enim engnjing kin opu orung erik, popuł sik erngii. ¹¹ Yi erangin kin, pei ek kend wumb oł ekii se tonu omba pa nik yi erngii ei, enim wumb kanik, ek kend tungii. ¹² Oł kis ei opu owundu ermba, yi erang kin, wumb en enim noman ngok enmin oł ei, si kindngii,” pa nim. ¹³ “Ba wu nii endi eim dinga mołpu, Gos kunum owundu ekii se mendpił tonu omba kunum ei mułum kin, Gos eim sipi eim kin orung simba. ¹⁴ Pe Gos sinim kin tep er mołum oł konj oł ei nge ek ka ei, wumb konu orung orung mołmun wumb ei kin, ek ni tor kind ngangin piik poru nengin kin, ekii se Gos kunum owundu kunum poru nimba kunum ei tor omba.”

Epi Kis Mendpił Tonu Omba

(Mak 13:14-23, Luk 21:20-24)

¹⁵ “Pe enim keningii ei epi oł kis mendpił ei opu konu to kis erpi yi ermba. Epi ei Gos oł ekii se ermba ei piipi nilim wu Danyel ek nirim mił, epi opu Gos nge konu kun ka wii ełe engmba. ¹⁶ Kunum ełe, Juriya wu amb pei Juriya konu ei si kindik, tonu komung ei tonu sikirik pungii. ¹⁷ Pe wu nii endi eim tonu ngii ełe mułmba wu ei, nga mani pupu eim epi sinermba mon, eim sikir ba. ¹⁸ Pe nga kunum ełe wu nii endi eim aka pin mułmba wu, ei nge orung pupu, eim ngii konu konduk simbii ni piimba ei sinermba mon. ¹⁹ Nga amb kangil kembis am ngok mołmun ni, amb kangil mundii mołum amb ombu kaimb er mołmun. ²⁰ En enim prei er mulnjung kin, jii nimba kunum min, kor owundu kunum

ei enim tungu sikir punerngii. ²¹ Kunum ei ol embin tui owundu tonu omba, mei konj sirim kunum ei pepi opu, pe yi ku, ol embin tui ei mił ok tonu oneririm mon. Nga ekii se mendpił, ol embin tui owundu ei nge tonu onermba mon ku. ²² Gos eim kunum ei sikir mandi onerim kin, wumb ei pei am pungii. Ba Gos eim wumb simbii nipi mundum wumb ei piipi kin, kunum ei mandi omba.

²³ “Kunum ei wumb molk yi ningii, ‘Kinei! Gos kindim wu Krai ya mani mei ełe onum!’ min ‘Orung onum,’ ya nik erngii ei, enim keimi ni piik pii gii ninerngii mon. ²⁴ Kunum ełe wumb kombur ok yi ningii, ‘Na wu Krai,’ nga wu endi ol ekii se tonu omba epi ei piipi niłim wu; ei ek kend tok erik. Jep ol kanim kanim pei erik erngii ei, Gos eim tuk sipi mundum wumb noman ei to wulu kindngii piim kin, kapłi kindngii. ²⁵ Enim piinmin ei, na enim kanip ok ninj.

²⁶ “Wumb ei ok ek kend tok yi ningii, ‘Eim orung wumb mulałmin konu ełe mołum,’ yi ningii ei, enim punerngii; min wumb yi ningii, ‘Kinei, eim ya konu ełe koi er mołum,’ ei enim pii gii ninerngii mon. ²⁷ Enim piinmin, kupu endi tiłang erim kupu ei o pupu, wuł tiłang erpi pupu, wuł mani purum mił yi, Gos mei mani kindang wu kingam ei, eim orung omba kunum ei, yi mił ku ermba.

²⁸ “Wumb ni epi kolk pengin konu ełe kei Sikapi ok kułou tołmun.”

Ekii Se Gos Kindang Wu Teł im Ei Omba
(Mak 13:24-27, Luk 21:25-28)

²⁹ “Kunum ei ol embin tui ei opu poru neng, ekii se eni opu emii ermba; nga oi opu tiłang enermba; yi erang kanjip tonu muł ełe boi boi nik mani ongii. Wangin, tonu muł ełe epi kanim kanim pei owundu ei ołup ołup ermba. ³⁰ Kunum ełe, Gos kindang mani mei ełe wu kingam tełim wu ei omba. Erang, tonu muł ełe jep ol endi erang keningii. Erang, mani mei ełe wumb pei keningii. Ei molk keningii ni, Gos kindang wu kingam tełim wu ei tonu muł peł ełe mołpu omba. Ei eim nge noman dinga owundu ni, tiłang owundu wii peng omba. ³¹ Ei eim nge beli owundu tumba ei, ek owundu tengmba. Tengang kin, Gos eim enjel pei kindang, Gos eim wumb nge, simbii ni mundum wumb ei, si kułou tok wumb pei konu orung orung mei ekin tongndung pupu, endi mei ełe molk sik orung singii.”

Ond Pik Ek Ekin Endi
(Mak 13:28-31, Luk 21:29-33)

³² “Enim ond pik ei ond oi mił onguł okuł nipi, nga mun erpi enim mił piingii. Ond kirang ei noł mołpu, onguł konj tołum, ei enim piinmin. Ond pik yi niłmin, ‘Akip konu eni mandi ba,’ pa niłmin. ³³ Yi mił ku, ekii se enim epi ombu pei keningii. Kanik, yi ni piingii kunum poru neng omba, kunum mandi enim ni piingii,” pa nim. ³⁴ “Na enim kanip ek keimi nip enim ngond, wu amb enim akip mołmun wumb ei kularik kin, kopur konj mułangin kin, Jerusalem konu owundu ei to kis ermba, ei wumb kombur keningii,” nim. ³⁵ “Tonu muł, mani mei ei, pei poru nimba ba Gos ek ka ei poru ninermba mon.”

Wumb Endi Kunum Ełe Min Eni Ełe Yi Ni Piinanmin

³⁶ “Ba ya mei ełe wu endi Jiisas nga orung omba kunum ei, wu endi pii poł tunanim mon. Nga Gos nge enjel ombu piinałmin ku. Nga Gos eim kingam ei pii poł tunanim ku. Arim Gos eim endeim mendpił kunum ei eim piipi mołum. ³⁷ Ok wu endi Nowa multum kunum ei, wumb ol kis erik mulnjung. Mulk, ol ei nge ekii se wu kingam orung omba kunum ei, wumb ol yi mił ku er mułngii. ³⁸ Kumb ok noł owundu topu enerim kunum ei, wumb en enim noł kuni ka nok, amb sik, ol yi er pangin opu erik poru neng, Nowa nge eim wumb sip owundu ełe tuk puk. ³⁹ Noł owundu tonu om ei, wumb piinarik mułangin kin konu topu noł opu pim mił, yi Gos kindang mani mei wu kingam tełim wu ei, omba kunum ei yi omba, wumb piinerngii ku. ⁴⁰ Kunum ei wu tał aka pin kongun er mułnguł ei, Gos wu endi sipi, endi sinermba. ⁴¹ Nga amb tał kongun er talkił mułnguł ni, Gos opu amb endi sipi, endi mundang mułum. ⁴² Ei piik kin enim kan kun er mułngii; nimbił erang, kunum nenj en enim nge wu owundu ei omba kunum, enim piinanmin mon. ⁴³ Enim epi

ei piingii; pe wu endi eim ngii konu piilim ei waning wu endi omba ni piipi, eim ngii ele tep erpi kanpi mohum. Ei waning wu opu tuk punalim mon. ⁴⁴ Yi mił peng kin, en enim er kun er mułngii. Nimbił erang Gos kindang opu mani mei ele opu wu kingam telim wu ei, omba kunum ei enim pii kun erik mulerngii kunum, eim omba.”

Kongun Wu Kis Elim Ei Kin Kongun Ka Elim Ei Nge Ek Ekin
(Luk 12:41-48)

⁴⁵ “Pe kongun wu ka nii endi eim noman ka peng mołum? Wu eim kongun ei tep ka er mołum ei wu owundu nga wu ei eim nge kongun wumb pei, ‘Tep er mułii!’ nim. Nipi, ‘Kuni singii kunum ei, kuni ngokun yi er mułii!’ nim. ⁴⁶ Ekii se eim nge wu owundu ei eim orung opu kenim ni, eim ok ek nirim mił yi er mułum. Mołang, pe kongun wu ei eim ka piyengli. ⁴⁷ Na ek keimi nip enim ngond, kongun wu ei wu owundu eim epi ombu pei tep er mułii neng, tep er mułmba. ⁴⁸ Ba kongun wu kis ei eim nge noman ele piim. ‘Na nge wu owundu ei sikir onermba,’ ni piipi yi er mułum. Ba wu owundu orung omba kunum ei eim piinerim mon. ⁴⁹ Pe eim kongun endi enjing wumb ei kepii topu, eim pupu kuni ni noł nok, wulu pang enjing, konu ele tuk pupu er mułum. ⁵⁰ Pe eim nge wu owundu ei orung omba erim kunum ei piinarpi, eim wu owundu omba ei kui er mulerim mon. ⁵¹ Pe kongun wu mułang, eim nge wu owundu ei opu, eim kongun wu ei kepii kis tum. Topu, sipipi wumb ek keimi ninmin ba ele enmin keimi pinalim elmin wumb mulnjung konu ele tok kis enjing. Konu ele, wumb ei ke dinga nik, en enim gupu mong ni anmbił kongk kilip tok mułngii.”

25

Ambił Wenip Engki Nge Ek Ekin

¹ “Kunum ele, Gos sinim tep er mołum konu ei mił ambił wenip engki mulnjung. Ambił ombu en enim wu endi eim amb simba nge omba nik, en enim dup alam si mengk punjung. Sik puk, wu ei andlam ele wang, kan sipin omun nik punjung. ² Ba ambił angil orung en enim noman dinga pim. Nga ambił angil orung en enim noman pinerim. ³ Pe ambił angil orung noman pinerim ombu, en enim dup alam mendpił si mengk tu wunjung; ba nga dup alam noł kopur tu wunenjing mon. ⁴ Ba ambił angil orung noman pim ambił ombu, en enim dup alam sik, ming ele dup noł kulk sik ouni sipnjing. ⁵ Ba amb simba erim wu ei, sikir onerim mon. Yi erang kin, ambił ombu or wang, or pingii pim.

⁶ “Pe or pek mułangin, epin tuk mii memb, wumb wii tok onjung ni yi ninjing, ‘Amb simba wu ei onum. Puk, andlam ele puk, kan sik ongii,’ pa ninjing. ⁷ Pe ambił ombu en enim angik, dup kalk er kun erik punjung. ⁸ Ambił noman pinerim ambił ombu, ek nik ambił noman pim ambił ombu ngunjung. ‘Sin dup alam noł poru ninim, enim dup noł kopur sin ngei!’ a ninjing. ⁹ Ba ambił noman pim ambił ombu, ek nik orung kindik yi ninjing, ‘Dup noł ei sin kindamin, nga enim kindngii ei kapli ermba min mon da. Enim kapli puk top ngii ele konj top erngii,’ ninjing. ¹⁰ Yi nengin kin, noman pinerim ambił ombu dup alam noł top ermin ni pangin, amb simba erim wu ei mandi tor om. Wang, wu omba nik kui er mulnjung ei ni ambił en enim er kun er mulnjung ei ok, wu amb simba erim ele tuk punjung. Puk, kuni owundu er sim, ei ouni molk kuni nunjung. Nga ngii ondu pim.

¹¹ “Ekii se, ambił eipi noman pinerim kombur onjung. Ok yi ninjing, ‘Owundu, wu owundu! Nim ngii ondu aki to!’ ninjing. ¹² Ba wu owundu ek nipi orung kindpi yi nim, ‘Enim na kin puł mendpił keimi pinalim mon!’ pa nim. ¹³ Oł yi mił tonu omba ei piik kin, enim kui er mułngii! Kunum endi eim omba ei, tinga omba min, emii peng omba ei, enim pii poł tunanmin mon.”

Kongun Wu Tekliki Ek Ekin
(Luk 19:11-27)

¹⁴ “Nga ek endi yi ku, Gos wumb tep er mołum konu yi mił. Wu owundu endi eim konu eipi endi ba ni piipi, eim nge kongun wu wei neng, wangin, eim ku nin epi mok topu eim

nge kongun wu ombu ngang, kongun erngii nipi ngum. ¹⁵ Eim nge kongun wu ombu ol erik, kongun dinga erik ełmin mił piipi nim kin, eim nge ku ei mok topu erim. Kongun wu endi ku 5,000 ngum, nga kongun wu endi ku 2,000 ngum, nga kongun wu endi ku 1,000 ngopu yi erim. Er pendpi, eim konu eipi endi pum. ¹⁶ Pang, kongun wu endi eim ku 5,000 ngum kongun wu ni, eim sikir kongun top ełim endi erpi pupu, ku 5,000 ngum ku, ei sipi nga ku 5,000 orung tuk sipi kindpi se mułum. ¹⁷ Pe nga kongun wu endi eim ku 2,000 sim wu, ei eim kongun top ełim er pupu, ku 2,000 nga endi sipi tuk kind sepi mułum ku. ¹⁸ Ba kongun wu endi ku 1,000 sirim wu, ei eim sipipi ku ni, tukpu sipi mei ełe mandring kind pendpi, wu owundu ngum mił ei mendpił pengli nipi pendim.

¹⁹ “Wu owundu ei eim kumb ok purum, nga andpi orung om. Kunum ei opu, eim nge kongun wu ombu wii topu tuk sipi, eim ku ngum ek ei nipi piipi ermbii nipi wii tum. ²⁰ Tang, wu endi eim ku 5,000 ngurum wu ni om. Opu yi nim, ‘Wu owundu, nim na kin ku 5,000 ngun ni, na top erip ku 5,000 orung sip, tuk kind pendip moł,’ pa nim. ²¹ Wu owundu eim ek ei piipi yi nim, ‘Nim kongun wu ka wii! Ninim kongun tep ka er mołun ei, epi kembis tep ka mułun ei, akip nim kindamb, na epi owundu tep er mulnjii. Pe nim okun, na noman ka ei siłip mok to sipił er mułmbuł,’ pa nim. ²² Nga wu kongun endi eim ku 2,000 ngurum wu, ei opu yi nim, ‘Wu owundu, nim na ku 2,000 ngun ni, na kongun top erip er pup ku 2,000 endi se tuk kindip sinj salim,’ pa nim. ²³ Eim nge wu owundu ni ek nipi eim ngum, ‘Nim kongun wu ka! Nim wu ka, nim ol ka wii en. Erkin, ninim kongun tep ka en,’ pa nim. Nipi yi nim, ‘Nim kongun kembis ei tep ka molkun ei, akip na nim epi pei tep enjii. Nim okun, na noman ka ei siłip mok to sipił er mułmbuł,’ pa nim. ²⁴ Pe nga wu endi ku 1,000 sim wu ni, opu yi nim, ‘Wu owundu, nim ełin ol ei na piil. Nim ek dinga nikin ełin ei na piip, nga nim wumb kuni epi tał pendkin pukun si nołun, nga konu epi endi kuni emb kindiłmin ei pukun, kuni wiis ei si nołun ełin na kanił. ²⁵ Kanip yi mił piinj. Piip, mund mong erip ni ku 1,000 ngun ei, koi er pendinj palim ei, epi nim nge ninim si!’ a nim. ²⁶ Ba eim nge wu owundu ei ek dinga nipi wu ei kin ek ngum. Ngopu yi nim, ‘Nim kongun wu kis, nim kongun enjii kis erang kor mołun wu. Nim keimi na kaniłin, na pup, wu kuni epi ei sip, nga pup, wu kuni wiis emb eipi kindiłmin ei sip tangip ełe sił? ²⁷ Nim nga na ku ei sipkin, ku beng ngii ełe kindnjii. Nimbił erang en? Yi mił er eran kin, nam orung ombii kunum ełe, nam nge ku ei sip, nga ku kopur pendip simbił.’ ²⁸ Pe wu owundu ni ek yi nim, ‘Enim wu ei ku 1,000 ei sik, wu endi ku 10,000 se mołum wu ei, ku 1,000 ei sik ngei!’ nim. ²⁹ Nimbił erang wumb en enim epi pei sek mołmun wumb ei, na epi pei ni noman ka wii nga sip ngumbii. Ba nga wumb endi epi pei ni noman ka ei sepi mulermba wumb ei, eim epi ni noman aninga kopur simba epi ei, nga na sip orung simbił; eim wii mułmba,’ pa nim. ³⁰ Pe enim molk, kongun wu kis ei sip, olkup tok torung emii enim ełe kindei! Kindangin, konu ełe molk ngenj kumbii sik, en enim gupu mong kongk, ke nik, kunum kunum kaimb er mułngii,’ ” pa nim.

Gos Epin Kindang Opu Wu Kingam Eim Wumb Pei Mok Tumba

³¹ “Ekii se, Gos kindang mani wu tełim ei, omba kunum ei eim embe owundu seng kin, enjel kin ouni ongii. Kunum ei, Gos eim nge king peł tiłang ka wii ermba konu ełe mułmba. ³² Kunum ei, wu amb pei ok, eim mułmba konu ełe kułou tungii. Mułangin kin, eim wumb mok topu, wumb sipi, tiłap tał ermba. Ei yi mił, wu endi eim kung siipsiip sipi eipi kindpi, nga kung meme sipi eipi kindpi, ełim mił Gos kindim wu Kraisi yi ermba. ³³ Ei eim kung siipsiip sipi, eim angil tunding mondpu, nga kung meme sipi angil taring mondłum, ei mił yi ku ermba. ³⁴ Nga king owundu eim mołpu yi nimba, ‘Enim na angil tunding mołmun wumb ei, Gos enim kin noman ka ngopu erim wumb ei, Gos sinim tep er mołum konu ei enim nge Gos konu am kumb ok eririm konu ełe, nirik wei!’ a nimba. ³⁵ ‘Nimbił erang ok na kuni tum kunum ei, enim na kuni ngołmun, nga na noł numbii nił ei, enim na noł ngołmun. Nga na konu eipi wu ei, enim na enim ngii konu sipiłmin. ³⁶ Na alap pei sineririm kunum ei, enim na alap ngołmun. Na ening pałiłim kunum ei, enim na paki tok, kan kun er si mołmun, nga kan ngii peł kunum ei, enim ok na kanik ełmin,’

a nimba. ³⁷ Nga wumb oł kun ka ełmin wumb ei ek nik orung kindik yi ningii, 'Owundu, sin nim kunum nenj nim kuni mułun, sin nim kuni ngunjpun? Pe nga kunum nenj nim noł numbii nen, sin noł tu wupun nim ngunjpun? ³⁸ Kunum nenj nim wumb eipi konu mułun, sin nim sipin sin ngii konu sipinjpun? Nga kunum nenj nim alap pei sinerang, sin alap nim ngunjpun? ³⁹ Kunum nenj nim ening tang pen sin nim er ka er paki tupun, nga kan ngii pen sin opun kanpin enjpin ei, kunum nenj enjpin?' ⁴⁰ Pe king owundu ek nipi orung kindipi yi nimba, 'Na enim kin ek keimi nind. Enim epi endi na nge angnan noł kin endi enjing ei, na kin enjing ku.'

⁴¹ "King owundu eim ek ei nipi poru nipi, nga wumb angil tundung mulnjung wumb ei kin ek yi nimba, 'Enim am pungii wumb, enim am si kindik, dup konu pungii ei poru ninermba mon. Pe dup ei, na Ernan er sim konu ełe Seisen kin eim enjel ei poru dup konu ełe kunum kunum mułngii,' pa nimba. ⁴² 'Nimbił erang ok na kuni muls kunum ei, enim na kuni ngunerik mon. Nga na noł numbii nił ba enim na noł ngonatmin mon ku. ⁴³ Na wu konu eipi wu mult ba enim na sik, enim ngii konu sipnerik. Nga alap pei sinerim kunum ei, enim na alap na ngunerik mon. Nga na ening peng, kan ngii pep muls kunum ei, enim na ok kinarik na paki tunenjing mon.' ⁴⁴ Yi mił neng kin, wumb ombu ek nik orung kindik yi ningii, 'Owundu, kunum nenj nim kuni tang mułun, sin nim kanpin kuni ngunenjpun? Nga kunum nenj nim noł nuwa erang mułun, sin nim noł ngunenjpun, nga nim alap pei sinerang, sin alap ngunenjpun, nga nim ening peng, kan ngii ei, sin kunum nenj sin opun kinenjpun?' ⁴⁵ Wumb ek yi nengin, owundu eim ek nipi orung kindipi yi nim, 'Ba na ek keimi nip enim ngond. Pe enim kunum endi na engnan noł paki tok enenjing kin, nga enim na kin paki tok enanmin mon ku,' pa yi nimba. ⁴⁶ Pe, wumb tiłap ei enim kumep kis singii ei, kunum kunum ngenj kumbii sik, dup konu kis mułngii. Ba wu oł kun ka ełmin wumb ei, en enim Jiisas Owundu kin kunum kunum konj mułngii."

26

Peng Pim Wumb Jiisas To Kundmin Ninjing (Mak 14:1-2, Luk 22:1-2, Jon 11:45-53)

¹ Jiisas eim ek ekin nipi poru nipi pendpi, kunum ełe eim ek eim nge er se endim wu ombu ngum. ² "Enim piinmin! Kunum tał mendpił Gos Esrel wumb paki tum kunum ei 'Pasopa' kuni owundu nołmun kunum; niłmin, ei tonu wang kunum ełe, Gos tonu epin konu ełe mani kindang opu ya mei ełe wu kingam telim mułum ei, wumb sik, ond peri ełe to kundngii," pa nim.

³ Kunum ełe, eim kułmał kałiłmin wumb ni wumb noman pim wumb pei, en enim kułou tunjung. Ei wu Kaiyapas eim kułmał kałiłim wu owundu eim ngii ełe kułou tunjung. ⁴ Tok, "Sin nipe oł mił erpin Jiisas ambil gii nipin, sipin koi erpin tumun?" ⁵ Ba en enim nik yi ninjing, "Sinim kor kunum kuni owundu numun kunum ei yi enermin, wu amb sinim kin opu erngii," ninjing.

Amb Endi Jiisas Peng Ełe Kopung Mur Ka Wii Bein Tum (Mak 14:3-9, Jon 12:1-8)

⁶ Jiisas eim Besanii konu kinj num wu Saimon ngii konu ełe mułum. ⁷ Pe amb endi om. Opu, eim noł mił kopung ku ming mił epi endi ku owundu mendpił pułum noł mił, kopung mur ka tołum ni sipipi, Jiisas kuni peł ełe kuni nopu mułum konu, peng ełe bein tum. ⁸ Jiisas nge ekii siłmin wumb oł ei kanik, en enim popuł sik, ek yi kii sinjing. "Nimbił erang noł mił kopung ei mur ka wii ku owundu pułum ei wii kindim? ⁹ Pe sinim kopung ka wii ei nge simin ni piłamin kin, kopung ei ku owundu sipin ei, wumb kurpu epi sinerang wii mołmun wumb ei ngołmun." ¹⁰ Jiisas en enim ninjing ek ei eim piipi, eim ek nipi wu ombu ngum, "Nimbił erang enim amb ek embin nik ngonmun? Amb ei eim oł ka wii na kin erim," pa yi nim. ¹¹ "Kunum kunum wumb epi sinałiłim wumb enim kin ouni mołmun. Ba na enim kin kunum kunum mulał mon! ¹² Amb ei eim kopung ka wii ei na ngenj ełe kindim, ei eim erpi na tukpu ełe mani kindimba nge erim," pa nim. ¹³ "Na ek

keimi nip enim ngond, konu orung orung ei Gos nge ek ka ei ba. Pang, wu amb ek ei piik, wumb en enim ol ei piingii. Piik, amb ei ol yi erim ni piingii,” pa nim.

Juras Eim Jiisas Sipi, Opu Orung Wumb Ngumbii, Nipi Ek Dinga Nim
(Mak 14:10-11, Luk 22:3-6)

¹⁴⁻¹⁵ Kunum ele kii silmin wu engki nga ta muljung wu ei endi embe, ‘Juras Eskeriyas’ nilmin, wu ei pupu kulma kalim wumb owundu muljung konu ele pupu nim. “Na Jiisas enim angil ele ngunj kin, enim nipe na ngungii?” Yi mi neng kin, en enim ku engki tekliki beltik tor kindik, eim ngunjung. ¹⁶ Kunum ele, Juras Jiisas sim kulma kalmin wumb angil ele kindmba nge, kurpu endim.

Jiisas Eim Kin Ekii Sinjing Wu Ombu Kin Kuni Pasopa Nunjung
(Mak 14:12-21, Luk 22:7-14,21-23, Jon 13:21-30)

¹⁷ Kunum kumna kuni owundu Esrel wumb bres, ‘yiis’ nilmin, epi ei kindnalmin, bres wii nolmun kunum ei, tonu om. Jiisas eim nge ekii silmin wumb ok yi ninjing, “Sin konu jili nim kuni owundu ei yi ku Pasopa nilmin kuni ei, sin er kun er mulamin nunjii?” ¹⁸ Pe eim ek yi nim, “Enim konu owundu Jerusalem ele tuk pungii. Puk, wu endi kanik yi ningii, ‘Sin ek emb to ngolum wu endi nge kuni numba ngii kan si ngui! Eim kunum mandi enim,’ pa ningii. ‘Na nge ekii sik kongun elmin wumb kin ouni kuni nungii ei Pasopa nilmin, kunum ei tonu wang nim ngii ele numun enmin,’ ” pa nim. ¹⁹ Pe Jiisas eim nge ekii sik elmin wumb eim nim mi yi erik, kuni owundu Pasopa nungii nge er kun enjing.

²⁰ Konu pou neng, Jiisas eim nge ekii sik elmin wumb engki nga ta ouni kulou tok, kuni nungii enjing. ²¹ Molk kuni nok molk, Jiisas eim ek yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond, sinim ya nolmun konu tuk ele, wu endi molum wu ei, na sipipi, opu orung wumb ongii kanpi ni ngumba,” pa nim. ²² Pe ekii sik elmin wu ombu en enim noman embin piik, wu eipi eipi eim kii sik yi ninjing, “Owundu, ei na min mon?” ²³ Ba Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Wu endi na kin ouni eim bres ele mani dis ele kindim wu ei, na sipi, opu orung wumb ngumba. ²⁴ Gos kindim wu kingam na kulmbii pa ni Gos nge ek ka mer mon ele yi ni palim mi ermbii. Ba wu endi eim na sipipi, opu orung wumb ele kanpi nipi ngum wu ei, Gos eim kin kumep kis wii ei eim kin ngumba. Pe mam eim mengnenelang kin ei ka wii pilang.” ²⁵ Yi neng, Juras wu eim sipipi ni peni ele kindmba wu ei ek yi nim, “Ek mon tolum wu, ei na min?” Jiisas ek nipi yi nim, “Ninim ek nin wu ei mendpi.”

Jiisas Eim Nengj Mi Bres Nol Wain Ei Eim Nge Ekii Silmin Wumb Ngum
(Mak 14:22-26, Luk 22:15-20, 1 Korin 11:23-25)

²⁶ Kunum ele en enim kuni nok molk, Jiisas eim bres sipi, Gos kin noman ka ngopu, prei erpi bres engin topu, eim nge ekii silmin wumb wu ombu ngum. Ngopu ek yi nim, “Enim sik bres, ei na nge nengj mi mei!” ²⁷ Nga sipi ond mong nol wain ming kap ei sipi, Gos kin noman ka ek ni ngopu prei erpi nol wain ni ngum. Ngopu, yi nim, “Enim nol wain ei pei nei!” pa nim. ²⁸ Nipi yi nim, “Nol wain ming ei, na nge miyem mi enim nunjung. Na miyem ei nge andan topu, Gos ek dinga nipi pendim ei dinga keimi palim, nga na miyem bein top, wumb ol kis enjing ei, kil ngumbii ku. ²⁹ Na ek keimi nip enim ngond; pe nga ekii se ei na nol wain endi nga nunermbii mol pup ekii se Erinjpin Gos sinim tep er molum konu ei, sinim ende mulmun kunum ei, nol wain konj numbii,” pa nim. ³⁰ En enim golang konj endi nik poru nik, anda puk, tonu komung Olip ele punjung.

Jiisas Ek Yi Nim, “Piisa Nim Na Bul Ngunjii.”
(Mak 14:27-31, Luk 22:31-34, Jon 13:36-38)

³¹ Jiisas ek nipi eim ekii sik elmin wumb wu ngopu yi nim, “Akip emii pimba kunum ei, enim na kin pii gii dinga pei pinermba ba aninga kopur pimba. Nga na si kindik konu eipi eipi pungii. Nimbil erang Gos ek yi ninim, ‘Na kung siipsiip tep wu to kundamb, kung siipsiip ei konu eipi eipi pungii,’ ninim. ³² Ba nga na angip konj tonu pup, ok Galilii konu ele kumb se tor pamb, enim ekii se ongii,” Jiisas eim yi nim. ³³ Piisa eim Jiisas kin

ek nipi yi nim, “Nim kin ekii silmin wu ombu, en enim pii gii ei wakin tungii; ba na nim kin pii gii nind ei, wakin tunerbii mon!” pa nim. ³⁴ Jiisas ek nipi Piisa ngopu yi nim, “Na ek keimi nip nim ngond, akip emii pimba kunum ele, kei kultu wii tunerang kin, nim kunum tekliki ek yi ninjii, ‘Na wu ei na kan pol tunał,’ pa yi ninjii.” ³⁵ Piisa ek nga nipi yi nim, “Na nim kin ouni kulmbii; ba nim na kan pol tunał, yi ninerbii mon!” Nga eim nge ekii sik elmin wu pei ek yi minj nik punjung.

*Gesemanii Konu Ele, Jiisas Gos Kin Eim Prei Erpi Ngum
(Mak 14:32-42, Luk 22:39-46)*

³⁶ Pe Jiisas kin ekii sik elmin wumb konu endi orung punjung, konu ei embe Gesemanii, nilmin. Konu ele pu molk, Jiisas eim ek nipi eim wu ombu ngum, “Enim ya ele mułei! Na orung pupu, prei ermbii,” nipi pum. ³⁷ Pupu, Piisa sipi, nga Sependii kingam tał kin ouni punjung. Puk, eim noman tuk ele endi mił erpi, eim noman embin piim. Piipi kin, eim pii kis piim. ³⁸ Piipi, ek nipi wu kei ngopu yi nim, “Na noman embin tang, ei owundu erang kulmbii peng piind. Enim ya ele molk, na kin ouni tep er mułngii,” pa nim. ³⁹ Nipi, aninga kopur andpi pupu, eim kumb sipi, mei ele kindpi Erinjpin Gos kin prei erim. Erpi, ek dinga nipi yi nim, “Na Ernan, ol embin tui ei nim kapli orung sinjii. Nim na nge noman ele kapli ekii sinenjii ei mon; ba ninim noman ele piinjii mił ei, nim erii,” pa yi nim.

⁴⁰ Jiisas eim orung pupu, eim ekii sik elmin wumb ei kenim ni or pengin kin opu to konj kindim. Kindpi kin, eim ek nipi Piisa ngopu yi nim, “Nimbił erang enim wu tekliki kei na kin akip eni endeim ei mendpił na kin tep er mulałmin mon? ⁴¹ Enim tep ka er mułngii ni prei er mułangin, mon pim kin Seisen nge epi ei enim kin sikir tor omba. Enim noman tuk ele dinga salim ba; nga ngenj ol ei dinga pinałim mon,” pa nim.

⁴² Kunum nga endi eim orung pupu, prei erpi ek dinga nim, “Na Ernan, ya ol embin tui ngenj kumbii ei, na si kindmbii ni piind; ba nim na noman ele ekii sinerii! Ninim nge noman ol minj erii!” pa yi nim. ⁴³ Jiisas eim nga opu kenim ni ekii se elmin wu ombu or pek mulnjung. Mułangin, wu ombu en enim ningił or peng mulnjung.

⁴⁴ Nga wu ombu si kindpi pupu, prei erim. Ei kunum tekliki mił yi erim. Prei erim ei eim ok prei erim mił nga yi erim. ⁴⁵ Ekii se eim opu, eim nge ekii sik elmin wu ombu kanpi, to konj kindpi, ek yi mił nim. “Enim nga or pek kor mołmun min? Pe mendpił kunum tonu om wu endi opu, Gos kindang wu kingam mołum wu ei sipi, ol kis elmin wumb angil ele pendngii nge ongii enmin. ⁴⁶ Enim angk, mułangin sinim pamin! Wu endi na opu orung wumb kin ngumba, eim pe mandi onum.”

Juras Opu Jiisas Sipi, Wumb To Kundngii Nipi Ngum

⁴⁷ Jiisas eim ek nipi mułang, Juras wu ei Jiisas nge ekii sik elmin wu engki nga tał, wu tuk mołmun wu, endi om. Om konu wumb tiłap owundu endi ouni onjung. Onjung wumb ei tui kileng epi ni, kepii owundu mułum epi sik si mengk onjung ei wumb kulmał kałilmin wu ni, Jura men ngii noman pim wu ombu wumb ei kindnjing. ⁴⁸ Juras wu ei opu orung wumb ngum wu Jiisas kan sipi ninj kin pupu ngunj kangiłpi yi enj kin, ei “Enim noman peng onmun wu ei ermbii,” pa nim. “Nga enim ok kin eim ambił gii nik sipngii,” pa nim. ⁴⁹ Pe Juras eim opu Jiisas mułum konu mendpił kun opu yi nirim, “Ek emb tołum wu, nim kapli mołum min?” Nipi kin, Jiisas mułum konu ele eim ngunj kangilim. ⁵⁰ Pe Jiisas ek nipi yi nirim, “Wu puł, nim enjii on ol ei sikir enjii!” Wumb pei sikir ok eim ambił gii ninjing. ⁵¹ Wu endi Jiisas kin mandi mułum wu ni angil mani kindpi, tui kepii endi sipi kulmał kałilim owundu nge kongun wu onjung wu ei endi tang kom kilip topu mani pum. ⁵² Pe Jiisas ek nipi yi nim, “Nim tui kepii ei orung kind pim konu pend. Nimbił erang wumb pei tui ele opu ermin ni erangin wumb pei tui mond kulngii. ⁵³ Pe nim piinan. Na Ernan wii tamb eim nge enjel pei, na paki tok kindang ongii, ei opu tiłap engki nga tałtał ei to mani kindmba mił,” pa nim. ⁵⁴ Ba na yi mił eramb kin, Gos nge ek ok ele pałim ele nge na kulmbii nge nind ei, ek pułe keimi tonu onermba mon!” pa nim.

⁵⁵ Pe kunum ele Jiisas eim ek nipi, wumb tiłap onjung wumb ei ngopu yi nim, “Eim tui ni dolu epi ambilk tu wunmun na sik ei waning wu endi mił ambił gii ningii enmin

min? Kunum kunum na Jura men ngii owundu eŧe moŧup ek nip wu amb ngop er mulŧ ba enim na ambiŧ gii ninenjing mon! ⁵⁶ Ba kumb ok Gos oŧ ekii se ermba ei piik niŧmin wumb ombu ek mon ok pulk ek ei keimi tonu om. Ei yi miŧ epi pei tonu om.” Pe Jiisas nge ekii sik eŧmin wumb pei eim si kindik sikir punjung.

Juras Jiisas Sipi Opu Orung Wumb Onjung Konu Ngum
(Mak 14:53-65, Luk 22:54-55,63-71, Jon 18:13,14,19-24)

⁵⁷ Wumb ok Jiisas ambiŧ gii nik sipik, kuŧmaŧ kaŧiŧim wu owundu Kaiyapis eim ngii eŧe sipnjing. Pe lo ek poltmun wumb ni peng pim wumb pei kuŧou tok mulnjung. ⁵⁸ Piisa Jiisas sipnjing konu ekii se pum; ba eim turii miŧ yi pum. Eim pupu kuŧmaŧ kaŧiŧim wu ei ngii kung gui eŧe nirik pum. Pupu, opu wu mulnjung konu ouni mulnjung. Pe Piisa eim epi nipe erngii nipi kan muŧum. ⁵⁹ Nga kuŧmaŧ kaŧiŧim wu owundu ni kaunŧil wumb pei ek piik kun pinaŧim ek kend wu ni ek nipi nik Jiisas to kundngii ek ei wu kombur kan simin ninjing. ⁶⁰⁻⁶¹ Pe wumb pei ok ek kend tok yi ninjing. Ba eim to kundngii ek endi kan sinenjing mon. Nga ekii se wu taŧ okuŧ. Ek yi ninjingiŧ, “Wu ei, ‘Gos men ngii owundu ei er kis mondpu, nga kunum tekliki mendpiŧ tekmbii,’ nim,” pa yi ninjingiŧ.

⁶² Nga kuŧmaŧ kaŧiŧim wu owundu angpi ei ek nipi Jiisas ngum, “Nim ek endi ni orung kindnenjii min? Nipe ek wumb ek ei nik nim kin ngonmun?” a nim. ⁶³ Ba Jiisas eim ek endi ninerim. Nga kuŧmaŧ kaŧiŧim wu owundu ni ek nipi ngum, “Na nim kin nip kii simbii end ei Gos Owundu nge embe eŧe ni kunum kunum konj moŧum ei nge nimbii end. Ei nim ek nikin sin ngan piimin. Nim Gos kindim wu Kraŧis Gos nge kingam min mon?” pa nim. ⁶⁴ Jiisas ek ni orung kindpi yi nim, “Nim ek nin miŧ ei poru ninim. Ba na enim kanip nind. Ekii se kunum nga Gos kindang opu mei eŧe wu kingam wu ei na keningii ni Gos dinga owundu angii tundung eŧe moŧup, na Gos nge epin kupu eŧe pei peng mani ombii,” pa nim. ⁶⁵⁻⁶⁶ Jiisas ek yi miŧ neng kin, kuŧmaŧ kaŧiŧim wu owundu ni popuŧ sipi eim konduk ei to piltan to kembis kembis erim. Erpi ek yi nim, “Gos kin ek buŧ morung ninim. Sin eim kin ek nga piinermin. Ek kis ei enim wumb pei piik poru ninmin. Enim er piinmin miŧ nenj?” a nim. Wu num ombu eim ek dinga nik orung kindik yi ninjing, “Eim oŧ kis endi erim, kumep kis sipi eim kuŧmba,” ninjing.

⁶⁷⁻⁶⁸ Pe enim Jiisas kumb eŧe jipambiŧ tok, eim tunjung. Wumb ombu en enim angii kin se andik eim tunjung. Tok ek yi ninjing, “Nim ek nikin oŧ ekii se tonu omba nge ek niŧin eŧin wu ni pe nim nii kepii tonum?” a ninjing.

Piisa Ek Yi Nim, “Na Jiisas Kinaŧ!”
(Mak 14:66-72, Luk 22:56-62, Jon 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Piisa eim torung moŧpu, eim ngii eŧe kung gui tukrung muŧum. Kunum eŧe pe kongun amb endi opu yi nim, “Nim wu ei Jiisas Galilii konu eŧe wu ni moŧum,” pa nim. ⁷⁰ Ba Piisa ek nipi wumb pei ngopu yi nim, “Nim ek nin ek ei na pii kun enand mon,” pa nim. ⁷¹ Pe nga eim anda pupu ngii tak tor kindiŧmin eŧe muŧum. Nga amb endi opu ek nipi wumb mulnjung ei kanpi nim, “Wu ei Jiisas kin ouni Nasares konu eŧe mulnjunguŧ kenj wu,” pa nim. ⁷² Piisa nga ek dinga nipi tonu kindpi yi nim, “Na ek keimi mendpiŧ nind, na wu ei na kinaŧ,” pa nim. ⁷³ Ekii se wumb molk nga wu kombur ok ek nik yi ninjing, “Keimi, nim tiŧap wu ei nge ek ninim ei miŧ ku nim ek ende nin ei sin piipin ninmin,” pa ninjing. ⁷⁴ Nga Piisa eim ek dinga mendpiŧ nipi yi nim, “Na ek keimi mendpiŧ ninenj kin Gos na to kundmba. Na wu ei kinaŧ mon,” nim. Nipi poru neng, kei kultu wii tum. ⁷⁵ Pe Piisa moŧpu piim ni Jiisas eim kanpi nirim ek ei piim. Ek yi nirim, “Kei kultu wii tunerang, na nge embe kunum tekliki yi miŧ ninjii ei, ‘Nim na piinan.’” Pe Piisa anda pupu ke dinga nim.

Pailos Muŧum Konu Jiisas Sipnjing
(Mak 15:1, Luk 23:1-2, Jon 18:28-32)

¹ Konu tingang, kułmał kałiřim wumb ni wu peng pim wu pei Esrel wumb kin ek nik piik Jiisas to kundngii ek endi nimin ninjing. ² Jiisas eim kan tok sipik, Pailos Rom gapman owundu endi mułum konu sipik ngunjung.

Juras Kułum Poru Nim
(Aposel 1:18-19)

³ Pe Juras eim Jiisas sipi, opu orung wumb ngum wu ei, eim kenim ni Jiisas kos erik kin, oł embin tui ngangin, Juras kanpi kin, eim noman ak topu kin, ku engki tekliki se mengpi, orung tu wupu kin kułmał kałiřmin wumb ni peng pim wumb mulnjung konu sipi ngumbii ni tu wum. ⁴ Pe eim ek yi nim, “Na oł kis enj. Na wu ei mong endi sinerim ei ni to kindinj. Pe eim to kundngii enmin,” pa nim. Ba wu ombu en enim ek yi ninjing, “Ei sin epi mon ei, ninim nge epi,” pa yi ninjing. ⁵ Pe Juras ni wu ei eim ku ni olkup topu men ngii owundu ełe tuk kindim. Kindpi, eim pupu kan to kułmbii ni pupu, kułum.

⁶ Ba kułmał kałiřmin wu Owundu ombu ku ei sik kin ek yi mił ninjing, “Wu endi to kundmun nipin ku ngunjpun ku ei nga ya sinim kin orung ngonmun, ei men ngii ełe nirik sipnermin. Nimbił erang ku ei miyem ku.” ⁷ Wumb ombu en enim ek endi ni piinjing, Piik yi ninjing, “Ku ei sipipin mei endi wumb niłmin mei ełe, ‘Wu endi mei ming sin ełim,’ mei ei top enjing. Konu turii, wumb ei tukpu ełe simba.” ⁸ Yi ninjing konu ei embe sik wumb yi niłmin, “Mei ei miyem mei,” nik konu ei pe sałim ku.

⁹⁻¹⁰ Kumb ok Gos eim ek endi ni tor kindiřim wu Jeremaiya gupu ełe neng kin oł ekii se tonu omba ei piip nirim mił keimi tonu om. Eim ek yi mił nirim, “Esrel wumb ku 30 ei, Jiisas top nik enjing mił ku ei wu endi mei ming sin ełim mei ei top er sinjing. Ei Owundu nirim mił yi mił keimi tonu om poru nim.”

Pailos Jiisas Kanpi Kii Sim
(Mak 15:2-5, Luk 23:3-5, Jon 18:33-38)

¹¹ Jiisas sipik Rom gapman owundu Pailos mułum konu kumb ełe endindnjing. Pe Pailos ei ek nipi eim kii sim. “Nim Jura wumb king mołun min?” Jiisas ek yi nim, “Ei ninim ek yi nim.” ¹² Ba kułmał kałiřmin wu ni peng pim wu ombu kin ek endi nik Jiisas kin ngunjung ni eim ek endi nipi orung kindpi ngunerim. ¹³ Pe Pailos ek nipi Jiisas ngopu yi nim, “Nim kos erngii wumb ek pei ninmin ei nim piinan min?” ¹⁴ Ba Jiisas eim ek endi nipi orung kind ngunerim mon. Yi erang kin Pailos eim puku sipi nimbił erang enim ni piim.

Pailos Yi Nim, “Jiisas Ond Peri Ełe Teil”
(Mak 15:6-15, Luk 23:13-25, Jon 18:39-19:16)

¹⁵ Nga kuni owundu ‘Pasopa’ niłmin kunum ełe, kan ngii pałiřmin wumb ei kung ngii endeim endeim ni gapman wu owundu ei kan wu tor kindpi ełim ei wumb pei en enim wu ei omba nengin Pailos tor kindiřim. ¹⁶ Pe kunum ei, wu kis wii endi kan ngii pirim, wu ei embe ‘Barapas,’ niłmin. ¹⁷ Wumb kułou tok mułangin kin, Pailos ek nipi wumb kii sirim, “Na wu nii endi enim kin tor kindmbii? Pe na Barapas kindmbii min? Jiisas Kraiș ninmin ei kindmbii?” ¹⁸ Pailos eim piim, wumb pei Jiisas embe to mani kindmin ni piinmin sin sinim embe to tonu ba ni piik, tu wuk kos ełe tu wunjung ni piim.

¹⁹ Pailos eim kos piipi ek nipi kun ełim konu ełe mułang, eim nge ambim ei ek nipi kindpi yi nim: “Nim wu oł kun ka wii ei oł kis endi enerim wu ei kin oł endi enerii! Na akip epin or kumb wu ei kin er kanip noman embin tang moł,” pa nim.

²⁰ Ba kułmał kałiřmin wumb ni peng pim wumb ei ok wu amb wii mulnjung ełe ek dinga ngok yi ninjing. Enim Pailos kin kii sipi, “Barapas kindan wii pangłi nik Jiisas to kundei yi nei!” pa yi ninjing. ²¹ Ba gapman owundu ni ek yi nim, “Ya wu tał mołmbuł ei wu nii endi enim kin kindmbii?” Wumb pei molk yi ninjing, “Barapas wangłi!” ninjing. ²² Pailos ek nipi orung kindpi yi nim, “Pe na Jiisas kin nimbił oł ermbii Kraiș pa ninmin ei?” Wumb pei molk yi ninjing, “Ond peri ełe tonu to kundii!” ninjing. ²³ Ba Pailos ek yi nim, “Nimbił erang wu ei eim oł kis nimbił oł endi erim?” Pe wumb wii dinga tok yi ninjing, “Tonu ond peri ełe to kundii!” ninjing. ²⁴ Pailos eim yi piim, “Na ek nind ei kapłi

enanim, wumb ek pei nik dinga enmin ei opu tonu omba,” ni yi piim. Piipi, eim wumb pei mulnjung konu ningiŕ eŕe eim angŕiŕ was erpi yi nim, “Na wu ei kin oŕ kis endi erpi wu ei to kundngii ninand mon. Ei enim wumb pei en enim noman eŕe nimbiŕ oŕ erngii, na mon.” ²⁵ Pe wu amb wumb pei ek ni orung kindik yi ninjing, “Ei sin oŕ kis enmin wumb ei nge sin kangŕiŕ ni sin pe puŕe sin sinim kin kumep kis tonu omba,” pa yi ninjing. ²⁶ Wumb yi nengin kin, Pailos Barapas tor kindang pum. Pe Jiisas eim opu wumb angŕiŕ kindnjing, kepii tok ei sipik ond peri eŕe to kundngii nge sipnjing.

²⁷ Pe Pailos nge opu eŕmin wu ombu Jiisas sipik gapman ngii eŕe nirik sipik eim kin kuŕou tok mulnjung. ²⁸ Molk, eim konduk ei gulŕ kindik, king miŕ kon sakis kundii eipi endi kindnjing. ²⁹ Kindik, nga eim peng eŕe peng kon mondunmun nik kan jimbiltang ei nge kirang ombu engin to sik kin tonu eim peng eŕe mundnjung. Pendik dolu endi sipik eim angŕiŕ tundung eŕe engindnjing. Nga en enim mandi ming gopsing pii poŕ molk eim kin se ek kulsik ek paki tok yi enjing. “Jura wumb wu king owundu nim kunum kunum kinan moŕuŕum wu,” pa ninjing. ³⁰ Nik, eim kumb eŕe jipambiŕ tok, kepii sim ni sik eim peng eŕe kepii tok yi enjing. ³¹ Eim kin se ek kulsik oŕ yi er poru nik, king miŕ konduk kundii eipi ni gulŕ tor sik, konduk eim nge orung kind pendnjing. Pendik eim sipik, ond peri eŕe ni tungii nge sipnjing.

Jiisas Ond Peri Eŕe Nil Tunjung

(Mak 15:21-32, Luk 23:26-43, Jon 19:17-27)

³² Pe andŕam eŕe punjung ni Sairiini wu endi om wu ei embe Saimon. Wu om konu, “Ond peri ei ko wii!” Nengin, Jiisas ond peri ei wu ni ko wum. ³³ Puk konu endi tor punjung konu ei embe, ‘Golkasa’ niŕmin, konu eŕe tor punjung. Konu ei wumb kaniŕmin ni, wumb peng embiŕ ni kumb ningiŕ ni yi miŕ seng kanik kin konu embe yi miŕ niŕmin. ³⁴ Wumb noŕ wain endi ngunjung eim nopus piim ni epi endi eim num ni kumbii erang piipi mon nim. Nimbiŕ erang eim noŕ ei nopus kuŕii miŕ koŕpu peng kin eim ngenj kumbii simba pinerang kin mon nim.

³⁵ Pe Jiisas ond peri eŕe nil to pendik, eim nge konduk sik kin opu ond wumb ku kembis miŕ epi ei kinjmaŕ erik kin wu nii endi eim konduk simba nik yi enjing. ³⁶ Pe opu ond wu ombu mani molk kin Jiisas kin tep er mulnjung. ³⁷ Ok mon endi to pendnjing konu eŕe Jiisas peng eŕe pim. Ei kos piinjing ek ei nge nik mon polk pendnjing, “Ei Jiisas, Jura wumb nge king.” ³⁸ Jiisas pim konu orung orung eŕe wu taŕ opu erkiŕ epi waning sikiŕ epi eŕmbiŕ wu taŕ ond peri eŕe to pendnjing. Wu endi Jiisas angŕiŕ tundung pim. Endi angŕiŕ taring orung pim.

³⁹ Wu amb ni wumb ok Jiisas kin ek buŕ morung nik peng ak tok orung enjing. ⁴⁰ Erik yi ninjing, “Nim men ngii owundu ei kis muŕang nga kunum tekliki konj tekmbii nin wu; pe nim Gos kingam keimi pim kin, tonu ond peri ei si kindkin mani wan kinamin!” yi ninjing. ⁴¹⁻⁴² Yi miŕ ku lo ek piŕmin wumb ni peng pim wumb ni kuŕmaŕ kalk eŕmin wumb pei molk eim kin ek buŕ ambilk yi ninjing. “Eim wumb eipi kin paki tum; ba eim akip eim paki tunermba mon. Eim sin Esrel nge wumb king pim kin, kapŕi pe tonu ond peri eŕe si kindpi mani wang, sin eim kin pii gii nimin,” pa ninjing. ⁴³ “Eim Gos kin pii gii nipi kin na Gos kingam moŕ ninim. Ei Gos eim kin noman ngum kin, akip eim paki tang kenmin,” ninjing. ⁴⁴ Pe wu taŕ epi waning sikiŕ eŕmbiŕ wu taŕ ond peri eŕe to pendnjing wu taŕ Jiisas pim konu mandi pinjingiŕ wu taŕ ek buŕ ambikiŕ ninjingiŕ ku.

Jiisas Eim Kuŕum Poru Nim

(Mak 15:33-41, Luk 23:44-49, Jon 19:28-30)

⁴⁵ Pe konu tinga eni kunum beli salim kunum ei emii pim. Pep, pang pang nga konu pou neng eni tekliki erim. ⁴⁶ Konu eni tekliki ermba erang, Jiisas eim wii dinga topu Jura nge wumb ek eŕe yi nim, “Eli eli lama sambasani?” Yi nim ei puŕe yi, “Na Gos nim na nge Gos nim na nimbiŕ erang si kindin?” ⁴⁷ Ba wu kombur mandi molk piinjing ni yi nim, “Neng kin, wu ombu molk mon, wu ei ek ni tor kindiŕim wu Elainja wii tonum,” pa yi ninjing. ⁴⁸ Pe sikir wu endi tuk mulnjung wu ni pupu omb ngenj nok sinjing ei sipi noŕ

wain ele mani kindpi; kindang kin no! wain kopup tuk seng dolu endi sipi dolu topu sipi Jiisas ngamb no! ei numba ni sipim. ⁴⁹ Ba wu kombur molk yi ninjing, "A nim giyeng ni mo!. Eim nimbi! o! ermba ei kenmin, yi neng kin, Elainja opu eim paki tonum min ei kenmin," ninjing. ⁵⁰ Jiisas nga wii dinga tum. Pe eim nge noman tuk ele kindang pum.

⁵¹ Kunum ele mendpi! men ngii owundu ele alap owundu endi tuk Gos nge men ngii paltng ele ondu ngo pendnjing konu ele wumb tuk puna!min konu pendnjing alap ei tonu piltan topu mer mani tor pum. Pupu, alap opu ta! mi! yi erim. Erang kin, wumb Gos kin pungii nge aki tum. Topu, kunum ele, mendpi! kon kopu owundu tang kin, kom ku owundu pim ni mani pupu purum. ⁵² Nga mer mei ele wumb kulii tukpu to!mun konu ei ombu!pu aki topu wii seng kin Gos eim wumb pii gii ni molk, kulnjung wumb ombu angk tonu ok konj mulnjung. ⁵³ Nga en enim mer tukpu ele wakin to si kindik angk tonu ok kin ok Jiisas eim ko!pu; nga angpi tonu opu konj mo!pu, tonu konu owundu ka wii ele tuk peng wumb pei kenjing konu ele en enim tuk punjung.

⁵⁴ Opu elmin wumb tep elmin wu ni opu wu kombur kin mulnjung ni konu kopu topu o! kanim kanim erim ni kenjing ei Jiisas pim konu tep er mulnjung wu ombu en enim o! ei kanik tungu erik," yi ninjing. "A keimi wu, ei Gos nge kingam mo!um," pa ninjing. ⁵⁵ Amb pei mulnjung amb ei Jiisas ek ekii si!min amb ombu Galilii konu si kindik eim kin ouni tu wunjung ok eim paki tunjung; ok konu turii mi! angk kenjing. ⁵⁶ Amb mulk konu tuk ele amb kombur mulk, amb ei endi Mariya Makandala kin Mariya endi Jeims angim kin Josep ta! menginjngi! kin, nga amb endi Sepndii nge kingam ta! ei menginjngi! kin mulnjung.

Jiisas Ngenj Ei Sipik Ku Tukpu Ele Pendnjing

(Mak 15:42-47, Luk 23:50-56, Jon 19:38-42)

⁵⁷ Konu pou neng, wu endi om wu ei embe Josep, wu ei Jiisas nge ekii si!im wu, Aramasiya konu ele wu eim ku pei salilim wu. ⁵⁸ Josep eim opu, Pailos mu!um konu kii sipi yi nim, "Jiisas ngenj ei na sipmbii min?" nipi kii sim. Seng kin, Pailos eim opu wumb ei neng, Jiisas ngenj ei tu wuk eim ngunjung. ⁵⁹ Pe Josep ni wu ei eim alap konj kuru endi sipi, Jiisas ngenj ele pandi tum. ⁶⁰ Pe Jiisas ngenj ei sipipi eim nge tukpu konj ele pendim. Eim tukpu ei tuk kom ku owundu ele wumb kombur sik, konu ele Jiisas tuk kind pendik, kom ku owundu endi sik peri ngok sipik pendik tukpu ele pendnjing. Pendik, en enim punjung. ⁶¹ Mariya Makandala ni!min amb ei kin, Mariya ni!min amb endi kin ouni mulnjungu!. Amb ta! tukpu peng ele mandi molku! kanki! mulnjungu!.

Jiisas Tukpu To Pendnjing Ele Opu Wumb Tep Er Engnjing

⁶² Kupiiring nga kor kunum epi er kun almin kunum ei opu peng, kulma! kalilmin wu ni, lo ek ekii si!min wu ni pei puk Pailos ngii konu ku!ou tunjung. ⁶³ Tok, Pailos kanik yi ninjing, "Wu owundu, sin piinmin ei, wu ek konj mu!pu ek kend wu ei, 'Kunum tekliki mendpi! tukpu ele angip op tonu bii,' ninim ninmin," pa ninjing. ⁶⁴ Nga ek yi ninjing, "Nim ek yi ninjii, 'Tukpu ele pandi dinga tok, tep ka er mu!angin kin, kunum tekliki poru nimba. Mon peng kin, eim nge ekii sik elmin wu ok waning sipik wumb kanik nengin ninjing, ei eim ngenj tuk ele pina!im, eim angpi tonu opu konj pum.' Ek ok ek ei op ekii seng, ekii se ek kend ei opu kumb ele ba pa!im." ⁶⁵ Pailos ek nipi orung kindim, "Enim puk tep mu!ngii opu wu ti!ap endi singii. Sengin, puk tukpu ei pandi tok dinga wii er pendngii. Enim elmin mi! erngii." ⁶⁶ Yi neng, puk tukpu pandi dinga tungii punjung. Puk, tukpu ele o! endi dinga enjing ei wumb tuk onerngii nik kin, tukpu ele to dangndik pendnjing. Nga opu wu kombur tukpu ele, "Tep er mufei!" nengin, tep er mulnjung ku.

28

Jiisas Nga Angpi Tonu Konj Pum

(Mak 16:1-10, Luk 24:1-12, Jon 20:1-10)

¹ Kor owundu kunum poru neng, kupiiring mandi ele amb Mariya Makandala seng kin, nga Mariya endi kin ouni oku!, Jiisas tukpu ele kenmbi! niki! onjngu!. ² Pe sikir konu

kopu owundu tum, Gos Owundu nge enjel tonu epin si kindpi mani om. Opu, ku ni ambił ak tang, ak topu orung pupu pim. Peng kin, tonu peł ełe eim tonu mułum. ³ Eim nge kumb ełe kupu kuru mił tiłang erim. Nga konduk ei kupu mił kuru mendpił pim. ⁴ Opu wu ombu en enim mund mong erik, puku sik wumb kufii mił mendpił pek mulnjung.

⁵ Ba enjel ek nipi amb tał ngopu yi nim, “Ełip mund mong enereł mon! Na piind ełip Jiisas kurkuł onmbuł ni piind. Wu ei ond peri ełe to kundnjung. ⁶ Eim ya konu ełe mulałim, eim angpi nga konj tonu pum. Eim ok ek nirim mił yi erim. Pe ełip okuł eim pim konu ei keningił weł!” nim. ⁷ Pe ełip amb tał sikir pukuł, eim nge ekii siłmin wu ombu mulnjung kankił kin, ek yi ninjngił, ‘Eim tukpu ełe si kindpi, nga angpi konj tonu pum. Piinmin! Eim Galilii konu ek pupu mułmba punum, enim ekii se puk eim konu ełe keningii,’ pe na ek nipi ełip ngunj,” pa nim. ⁸ Amb tał eł ełip mund mong erkił ka piikił sikir pukuł tukpu si kindkił ei nge ekii siłmin wu mulnjung konu kankił yi ninjngił.

⁹ Nikił pangił nga sikir Jiisas eim amb tał andłam ełe kan sipi ek yi nim, ‘Ełip onmbuł?’ Nga amb tał eł ełip eim simb ełe ambił gii nikił molkuł ek ka nikił prei enjngił. ¹⁰ Jiisas ek nipi amb tał ngopu yi nim, “Ełip mund mong enereł! Ełip pukuł na engnan noł kan ningił. Nengił kin, puk Galilii konu ełe puk mułangin kin, na konu ełe wumb ei keningii,” yi nim.

Opu Ełmin Wumb Ek Poł

¹¹ Amb tał andłam ełe tuk pukuł opu wu ombu konu owundu ełe puk kin kułmał kałiłmin wumb mulnjung konu epi tonu om mił ek kanik onjung mił ninjing. ¹² Pe kułmał kałiłmin wumb ei ni peng pim wu num ombu kułou tok molk ek nik, “Opu ełmin wu ombu ku owundu ngumun,” pa yi ninjing. ¹³ Nik, opu wu kanik ku owundu ngok ek yi ninjing, “Enim yi ningii, ‘Sin or pinjpin kunum ei eim nge ekii siłmin wu ok eim ngenj ei waning sipnjing,’ yi ningii,” pa nik. ¹⁴ “Nga gapman wu owundu ei eim ek endi nim kin, sin eim kin ek nemin, enim kin ek endi pinermba,” pa ninjing. ¹⁵ Yi mił nengin kin, opu ełmin wumb ku ei sik kin, oł ei nik mił endi ei enjing. Nga ek ei Jura wumb konu orung orung pei piik pangin, pe ek ei piinmin ku.

Jiisas Eim Kin Ekii Sik Wu Ombu Kin Tonu Om

(Mak 16:14-18, Luk 24:36-49, Jon 20:19-23, Aposel 1:6-8)

¹⁶ Eim nge ekii sik wu engki nga endeim ei puk Galilii komung konu punjung. Puk, ełe punjung ei Jiisas ek nipi mił konu ełe punjung. ¹⁷ Puk, Jiisas kanik eim kin ek ka nik men tok erik; ba wu kombur noman tał er pim; “Ei Jiisas mendpił min wu eipi da?” ni piinjing? ¹⁸ Jiisas eim wumb mandi opu ek dinga nipi eim wu ombu ngopu yi nirim, “Gos eim mei ełe noman dinga ni tonu epin noman dinga ei pei na ngum. ¹⁹ Enim ei piik, konu orung orung wumb pei kin puk, na ek ka enim kin ngok, wumb ei na kin pii gii ningii ei na nge wumb pei ekii sik mułngii. Wumb ei noł pingii ei, na Ernan embe ni na eim kingam embe ni Gos Gui Ka embe ełe noł pendik dambiltik ende puk ngungii. ²⁰ Enim na ek nip ngond mił yi enim puk wumb kanik ek yi nik ngungii, enim piinmin ei na enim kin kunum kunum moł, ei moł pamb kunum poru nimba,” pa nim.

Jiisas Nge Ek Ka Mak Pułum

*Wu Jon Wumb Noł Pendpi Ngołum Wu Gos Ek Ni Tor Kindim
(Masyu 3:1-12, Luk 3:1-18, Jon 1:19-28)*

¹ Ek ka ei nge Gos kingam Jiisas Kraiss nge ek ka tonu om. ² Wu endi embe Aisaiya, Gos ek ni tor kindilim wu, ek kos ei nge ok yi mił pułum. Eim Gos ek ka nipi eim kingam kin ngum,

“Na wu endi nim nge ek poł kindamb sipi nim. Ei nim andłam topu ba; yi mił ekii se wumb nim onjii ni piik mułngii. ³ Wu endi wumb mulenjing konu ełe wii dinga topu mołum. ‘Wu owundu eim omba enim. Enim noman tuk ełe er kun erik mułngii!’ ”

⁴ Jon wumb noł pendpi ngołum, wu eim ełe wumb mulenjing konu, eim Aisaiya kumb ok nirim mił tonu orum. Jon eim Gos ek ka endi nipi wumb ngum. Ngang kin, “Wumb noman ak tok pii gii nengin kin noł pendpi ngum. Ngang kin, Gos wumb oł kis ombu kil ngopu si kindmba. ⁵ Pe Jura mei owundu wumb kin, Jerusalem konu tuk mulnjung wumb kin pei punjung. Puk, Jon mułum konu ełe tuk punjung. Puk, Jon mułum konu oł kis ombu ni tor kindik ngunjung. Ngangin kin, wu Jon wumb noł pendpi ngum. Noł ei embe Joran.

⁶ Pe Jon eim kon endi kindilim, konduk ei, kung kamil ngenj ełmin, kon ei kindim. Jon eim kan endi tuk kend ełe, tuk sipi telim ku. Eim guimbu kin, piimi muł kin, nopu endim. ⁷ Pe Jon ek nipi wumb ngum, “Wu num endi na ond konu ełe ekii se omba wu ei, na dinga ei kaplı si kindmba. Na wu ka mon, na mei ełe wu mendpił. Na eim simb su kan ei kaplı si kindmbii, ba eim wu num mołum,” pa nim. ⁸ “Na enim noł mendpił pendpi ngond; ba wu endi ekii se omba wu ei eim, Gos Gui Ka ełe noł pendpi enim ngumba,” pa nim.

*Jon Jiisas Noł Pendpi Ngum
(Masyu 3:13, Luk 3:21-22)*

⁹ Kunum ei, Jiisas Galilii Nasres konu ełe si kindpi om. Pe Jon Jiisas noł Joran ełe noł pendpi ngum. ¹⁰ Kunum ełe Jiisas eim noł si kindpi, opu kenim ni, tonu kupu muł wuł ał pum. Pang kin, Gos Gui Ka kei Kurmuł mił mani opu, Jiisas kin mułum. ¹¹ Pe Gos ek ka endi ei tonu muł ełe tor opu yi nim, “Nim na kingam mendpił, na nim noman palim. Na noman ka wii nim kin ngond,” pa yi nim.

*Seisen Eim Jiisas Ermba Mił Kenmbii Ni Erim
(Masyu 4:11, Luk 4:1-13)*

¹² Sikir Gos Gui Ka Jiisas sipi mei wumb mulenjing konu ełe sipi kindim. ¹³ Jiisas mułum kunum ei 40 pei mułum. Pe Seisen eim Jiisas ermba mił kenmbii ni erim. Erang kin, Jiisas eim kui, ka, kei, kung simbii nin, epi mulnjung konu ełe mułum. Ba wumb mulenjing mon. Nga Gos enjel eim paki tunjung.

*Jiisas Eim Kongun Pułgun Mondpu Erim
(Masyu 4:12-22, Luk 4:14-15, 5:1-11)*

¹⁴ Nga ekii se Jon kan ngii mułum, kunum ei Jiisas Galilii konu ełe opu, Gos ek ka nipi ngum. ¹⁵ Ngopu yi nim, “Gos kunum ełe tonu omba nirim pe tonu onum. Gos sinim tep erpi omba enim. Enim noman tuk ak tok Gos ek ka pii gii ningii,” pa nim.

*Jiisas Wu Kapıł Kaplı Wii Tum
(Masyu 4:18-22)*

¹⁶ Nga Jiisas noł gopu Galilii wer ełe andpi mułum. Jiisas Saimon kin, angim Endru tel kenim. Wu tał noł gop ełe omu kon polkuł mulnjunguł. Wu tał, omu kongun ełe ełmbił wu. ¹⁷ Jiisas ek nipi wu tał ngum, “Ełip na ond konu ekii se weł! Ełip na ek ka nip ngamb,

elip wu yi mił singił,” pa nipi ngum. ¹⁸ Pe sikir, wu tał omu kon si kindkił, onjnguł. Okuł, Jiisas pum konu ełe ekii se punjnguł. Pukuł, ekii se, eim ek piingił nge punjnguł.

¹⁹ Nga Jiisas aninga kopur pupu kenim ni, wu Sependii nge kingam Jeims kin, angim Jon kin, alting noł kanu ełe molkuł, omu kon er ka er mulnjunguł. ²⁰ Pe kunum mendpił, wu tał eim “Elip weł!” nim. Neng kin, wu tał erinjngił, Sependii kin, kongun wu kin konu ełe mond si kindkił, Jiisas pum konu ełe, ekii se punjnguł.

Wu Endi Gui Kis Mułum Ei, Jiisas Tor Si Kindim
(Luk 4:31-37)

²¹ Nga enim Kapaniyam konu ełe punjung. Kunum ei kor kunum, Jiisas men ngii konu ełe nirik pum. Pupu, Gos nge ek ka pułngun mondpu wumb nipi ngum. ²² Nga wumb ei Jiisas ek nim piik puku sinjing. Nimbił erang, Jiisas Gos nge ek ka kengip tołmun wumb mił, nipi ngunerim mon; ba eim wu num endi noman dinga pim mił, yi nipi ngum.

²³ Nga kunum ei, wu endi men ngii ełe tuk mułum wu ei gui kis tuk mułang kin, wii dinga tum. ²⁴ “Nim Nasares nge konu ełe wu Jiisas nim sin kin nimbił oł enjii en? Nim okun sin to kis enjii on min? Na nim piind, nim Gos nge wu kun ka kindang on,” pa nim. ²⁵ Ba Jiisas gui kis ei ek dinga nipi ngum, “Nim ek tingnerii! Nim wu ei si kindkin pui!” nim. ²⁶ Pe gui kis ei wu ek ei to kindpi, wii dinga tum. Topu kin, wu ei topu si kindpi tor pum. ²⁷ Pe wu amb pei puku sik endnjing. Andik, wumb en enim ek nik, piik piik enjing. “Ei epi nipe? Ei ek konj endi nim, wu ei noman dinga pałim. Nimbił erang, eim ek nipi, gui kis ngang, gui kis eim ek piinjing?” pa ninjing. ²⁸ Jiisas yi mił erang, eim ek mei Galilii konu ełe pei sikir pang, wumb piinjing.

Jiisas Piisa Ambim Mam Er Ka Erim
(Masyu 8:14-15, Luk 4:38-39)

²⁹ Pe men ngii si kindik anda puk, wumb Saimon kin Endru kin ngii konu ełe nirik punjung. Jeims kin Jon teł nirik punjnguł ku. ³⁰ Pe Saimon ambim mam peł ełe eim ening tang or pim. Wumb Jiisas kanik ninjing. ³¹ Nengin kin, Jiisas pupu kin amb mam nge angil amblang, engim. Angpi, ening tum ei, ening poru nim. Pe amb mam eim kuni nungii ni kałpi er kun er mułum.

Jiisas Wumb Pei Er Ka Erim
(Masyu 8:16-18, Luk 4:40-41)

³² Pou neng ełe, eni mani ba erang, wumb pei ening pim wumb Jiisas mułum konu ełe tu wunjung. Wumb kombur gui kis pim, kopur ening pim wumb onjung ku. ³³ Konu owundu, wumb pei kułou tok, ok ngii ondu ełe mandi ok mulnjung. ³⁴ Nga Jiisas eim wumb ening kanim kanim pim er ka erim. Pe eim gui kis kopur pei si kindim ku. Gui kis ombu, Jiisas eim piyangin kin, ek yi nim, “Gui kis enim ek ninerngii!” pa yi nim.

Jiisas Galilii Mei Konu Ełe Kongun Er Endim
(Luk 4:42-44)

³⁵ Nga kupiiring okrii, Jiisas eim tor pupu, konu wumb mulenjng konu ełe pum. Eim Gos kin prei er mułum. ³⁶ Nga Saimon kin angim noł Jiisas pum konu ełe ekii sik punjung. ³⁷ Puk, kan sik kin, yi ninjing, “Wumb pei nim kuruk mołmun,” pa yi ninjing. ³⁸ Jiisas ek nipi wumb ngum, “Sinim mei konu eipi eipi endi pamin! Ya mandi na ek nipi, wumb ngumbii patim ku. Ełe nge, na okrii onj.” ³⁹ Pe Jiisas Galilii mei konu pei pupu endim. Jiisas men ngii konu nirik pupu, Gos ek ka wumb nipi ngum. Eim wumb gui kis pei top tor kindim.

Jiisas Wu Endi Kinj Num Er Ka Erim
(Masyu 8:1-4, Luk 5:12-16)

⁴⁰ Nga kinj num wu endi opu, eim gopsing pii poł mołpu, Jiisas kanpi, ke nim, “Nim noman pim kin, kapli na er ka enjii,” pa nim. ⁴¹ Jiisas wu ei kaimb sipi piim. Piipi kin, wu angil ambiłpi kin, ek yi nipi ngum. “Na piind ei nim ka mulnjii!” pa nim. ⁴² Jiisas ek nipi, wu ei ngang kin, kinj num wu ei sikir ka mułum. ⁴³ Jiisas wu ei ek dinga ni ngopu,

sikir kindang pum. ⁴⁴ Jiisas wu ei kin ek yi nipi ngum, “Nim wu endi kankin, o! e!e ninerii mon! Ok Moses ek nirim mi! nim pukun, ‘Nim ngenj men ngii kulma! ka!itim wu konu e!e andan tunjii. Kumo kindpi, kulma! ka!pi nim si kin ngunjii. Ki!ang kin, nim ngenj ka erim ni keningii!” pa nim. Nipi, Jiisas wu ei kindang pum. ⁴⁵ Ba wu ei pupu, wumb pei kanpi nipi, eim wumb mulnjung konu e!e, pei kanpi, ek pol topu ngum. Yi mi! erang Jiisas eim konu endi kanpi nim, wumb pei mulnjung konu tuk ba pinerim mon. Eim andaring minj mu!um konu orung wumb mulenjing wumb konu e!e orung orung wumb pei eim kin onjung.

2

Jiisas Wu Endi Simb Angi! E!e Embi! Dinga Pinerang Er Ka Erim (Masyu 9:1-8, Luk 5:17-26)

¹ Nga kunum kopur o pang, Jiisas Kapaniyam mei konu e!e nga orung om. Wumb Jiisas piinjing ni, eim ngii konu e!e mu!um. ² Nga wumb pei kulou tunjung. Pe ngii konu e!e piki topu, poru nim. Ngii ondpu! e!e konu endi wii sinerim mon. Nga Jiisas eim ek ka nipi wumb ngum. ³ Wumb wu endi ening pim wu endi eim mu!um konu tu wunjung. Wu ei miyem kulang eim embi! dinga pinerim. Wu kap! kap! ening pim wu ei, ko wuk tu wunjung. ⁴ Konu e!e wu amb pei piki tum. Pe wu ei tuk Jiisas mu!um konu tuk tu wungii pinerim. Pe Jiisas mu!um konu orung, ngii engimb tok altap ninjing. Pe wu miyem kulum wu nge pe! e!e kindik mani kindnjing. ⁵ Pe Jiisas wumb pii gii pim ei kenim. Kanpi kin, ening pim wu ei kin yi nim, “Kingnan, na nim o! kis kil ngop si kindind.” ⁶ Pe men mon po!mun wumb mulnjung. En enim noman e!e ek dinga ni piinjing. ⁷ “Nimbi! o! erang wu ei Gos ek bu! morung?” ninim. Nipi, “Eim Gos ek ambilim,” a ninjing. “Wu endi o! kis kil ngopu, si kindnermba mon! Ei Gos nge kongun minj pa!im,” pa yi ninjing. ⁸ Noman kis piik wu kei en enim noman tuk e!e, Jiisas piipi, eim ek yi nipi ngum, “Nimbi! o! erang enim noman tuk e!e yi piinmin? ⁹ Nipe ek endi nga embin pina!im? Na yi nimbi!, ‘Na nim o! kis kil nop, si kindmbii’ ei min, ‘Nga nim pe! sikin, angkin pui!’ a nimbi!? Ei enim o! embin ei enim kin pa!im min? ¹⁰ Ba na minj ek nemb eim ka mo!ang, enim na pii po! tungii! Wu kingam ei noman dinga mei e!e pa!im ei kap!i, o! kis kil ngumba.” Pe ek nipi, wu ei simb ang! kis mu!um wu ei ngopu, yi nim. ¹¹ “Na nim ek nipi ngond, nim pe! sikin angkin, ngii konu pui!” ¹² Wu ni wumb mulnjung konu sikir angpi, pe! sipi, pum. Pe wumb pei puku sinjing. Sik kin, Gos embe amb! tonu kindik yi ninjing, “Ok sin jep o! ei nge endi kinenjpin,” pa yi ninjing.

Jiisas Liiwai Wii Tum (Masyu 9:9-13, Luk 5:27-32)

¹³ Jiisas nga no! gop e!e endim. Wumb ti!ap owundu endi eim mu!um konu e!e kulou tok onjung. Pe Jiisas eim Gos nge ek ka nipi wumb ngum. ¹⁴ Pe eim andpi pupu, Liiwai, Alpiyas nge kingam kenim ni, ku takis si!im wu ngii konu e!e mu!um. Pe Jiisas eim ek yi nipi ngum, “Nim na ond konu e!e ekii se oi!” a nim. Neng kin, eim angpi, Jiisas pum konu ekii se pum.

¹⁵ Jiisas Liiwai ngii konu e!e mu!pu, kuni num. Nopu, wumb takis si!min wumb kin o! kis e!min wumb pei, Jiisas kin kuni nunjung. Jiisas nge ekii si!min wumb eim kin kuni nunjung ku. Nga yi mi! wumb kanim kanim pei Jiisas pu!um konu e!e, ekii se pu!mun ku. ¹⁶ Nga wumb lo ek pi!min wumb nge mon ek po!mun wumb kenjing ni, Jiisas eim wumb ku takis si!min wumb kin wumb o! kis e!min wumb kin, Jiisas kuni ende nopu mu!um. Pe wumb ombu ek nik, Jiisas nge ekii si!min wumb kin ninjing, “Nimbi! erang Jiisas wumb ku takis si!min wumb kin, wumb o! kis e!min wumb kin, kuni ende nonmun?” ¹⁷ Jiisas ek ei piipi pendpi kin, eim ek nipi wumb ngum, “Wumb ening pa!im wumb ond mong pi!min wumb mo!um konu e!e pu!mun. Wumb ening pina!im wumb, ond mong pi!min wumb mo!um konu e!e puna!min. Na wumb kun ka mo!mun wumb kin onenj mon! Na mani opu, wumb o! kis e!min wumb kin onj; enim noman ak tok piingii,” pa yi nim.

Kuni Si Kindik, Gos Ek Ka Nik Ngołmun
(Masyu 9:14-17, Luk 5:33-39)

¹⁸ Kunum endi Jon nge ekii siłmin wumb kin lo ek piik ekii siłmin wumb kin kuni mowii mulnjung. Mułangin kin, wu kopur ok Jiisas kanik yi ninjing, “Nimbił oł erang Jon nge ekii siłmin wumb kin lo ek piik ekii siłmin wumb kin kuni mowii mołmun? Ba nim nge ekii siłmin wumb ei kuni mowii mulałmin.” ¹⁹ Pe Jiisas ek nipi kii sim, “Eim kan nołum wumb pei wu endi amb simba erim kunum ei, enim kuni ende nunerngii min? Pe wu ei en enim kin ende molk kin, kunum ełe kuni si kindnerngii mon. ²⁰ Ekii se wu ei angil sengil poru nimba kunum, ei eim kan nołum wumb kin tep to mulermba. Nimbił erang wumb eim sik orung sipi enjing kunum ełe, eim kan nołum wumb kuni ei kapli mowii mułngii.”

²¹ Jiisas ek ekin nga yi mił nim, “Wu endi alap konj tilarpi endi sipi, tukpu ełe pandi tum kin, konduk ei eim yi mił erim kin konduk ei piltan tumba. Alap konj ei opu kembis, ba kon ok nge piltan topu kis mondpu tukpu owundu ermba. ²² Wumb ond mong wain noł sik ming konj ełe kindiłmin. Nimbił erang noł wain ei dinga elim. Nga ming ok nge tuk kindiłmin ei noł wain dinga tor opu ming gał tołum. Pe noł wain ming gał tang, noł wain mei ełe pum.” Ek ei yi mił ninim Jiisas ek ok nge kin konj kin ende pinermba nipi ek ekin yi mił tum.

“Kongun Kor Kunum Enerei!” Pa Ninjing.
(Masyu 12:1-8, Luk 6:1-5)

²³ Kor kunum Jiisas aka pin andłam sim konu ełe andpi pum. Pe Jiisas nge ekii siłmin wumb eim kin tep tok punjung. Puk kin, kuni kopur aka pin puk andik sik nunjung. ²⁴ Pe lo ek piik ekii siłmin wumb, Jiisas kanik ek dinga ninjing, “Piini! Kor kunum ełe kongun mowii ninjing ba nim nge ekii siłmin wumb oł ei nimbił erang enmin?” ²⁵ Nga Jiisas ek nipi ngum, “Enim Deipis Gos ek ka enim ger piinenjing min? Na ek ei nind, kunum ei eim kin eim wumb pei kuni sineririm kunum nind. ²⁶ Nimbił erang Deipis kuni tang, Gos ngii ełe nirik pum. Pang kin, kułmał kalilim wu ei mołpu bres sipi eim ngum. Ngang kin, Deipis sipi nga eim wumb kin bres ei nunjung ku.” ²⁷ Jiisas ek nipi wumb ngum, “Gos kor kunum ei wumb paki tumbii nipi kor kunum sim. Ba wumb kor kunum paki tunerngii mon,” yi nirim. ²⁸ “Yi mił wu kingam epin konu si kindpi mani mei ełe opu tonu om; wu ei mendpił kor kunum wu owundu mułmba ku.”

3

Kor Kunum Jiisas Wu Endi Angil Kis Mutum, Er Ka Erim
(Masyu 12:9-14, Luk 6:6-11)

¹ Jiisas men ngii konu ełe nga nirik pum. Wu endi mułum wu ei, angil orung kis mołpu, miyem kułii erim. ² Wumb Jiisas mułum konu kanik mulnjung. Kor kunum Jiisas wu ei er ka ermba min mon, ni kanik mulnjung. Molk kin, kunum ełe en enim Jiisas kin kos ermin ni piinjing. ³ Jiisas ek nipi wu ei angil kis mułum wu ei kin ngum, “Nim ya wa!” pa nim. ⁴ Jiisas ek nipi wumb pei ngum, “Sinim kor kunum oł ka ermin ei kapli min? Sinim kor kunum epi kis ermin ei kapli min? Sinim wumb to kundmun min paki tamin ka mułngii min?” Ba wumb ek nik orung kindnenjing mon. ⁵ Jiisas wumb mulnjung konu orung orung kind kenim. Kanpi kin, eim popuł sim. Nimbił erang Jiisas wumb kanpi wumb noman tuk ełe piim. Wumb noman tuk ełe dinga peng, wumb pii gii ninenjing ei eim piim. Pe Jiisas ek nipi wu ei angil kis mołum wu ei ngum, “Nim angil tun kindii!” nim. Pe wu ei angil tun kindang kin, nga kapli ka erim. ⁶ Lo ek piik ekii siłmin wumb ok punjung. Puk kin, Eros wu owundu wumb mulnjung konu kułou tunjung. Tok kin, en enim ek ni piik piik erik Jiisas tumun ni piinjing.

Wumb Pei Jiisas Ekii Sik Endnjing

⁷ Jiisas kin eim ekii siłmin wumb konu ei si kindik, noł gop mułum konu ełe punjung. Pe wumb pei Jiisas pum konu ełe ekii se punjung. Wumb Galilii konu ełe kin, Juriya konu

wumb kin pei punjung. ⁸ Pe Jerusalem konu ele wumb kin Erumiya konu ele wumb kin, noŀ Joran orung, Taiya konu kin Sairon konu ele wumb, pei Jiisas erim oŀ, ei piik pendik Jiisas muŀum konu onjung. ⁹ Pe Jiisas eim ekii siŀmin wumb kanpi yi nim, “Wumb pei moŀmun ei, na ambil gii ningii, ni piind. Wumb ei na ambil gii ningii, en enim noŀ kanu endi tu wangin kin, na kapŀi tonu pup muŀmbii,” pa nim. ¹⁰ Pe wumb ening pim wumb ei, Jiisas ambil gii ninjing. Wumb Jiisas ngenj ele embiŀmin nik enjing. Nimbil erang, ok Jiisas wumb ening toŀmun wumb ei er ka eŀim ni piik onjung. ¹¹ Nga wumb gui kis Jiisas kanik kin, enim gopsing pii polk molk kin, ek dinga tangk yi ninjing, “Nim Gos nge kingam moŀun!” pa ninjing. ¹² Pe Jiisas ek dinga nipi ngum, “Enim gui kis, na embe ele ek ni tor kindnerngii mon!” pa nim.

Jiisas Ek Se Anditmin Wumb Engki Nga Taŀ Topu Kind Mundum
(Masyu 10:1-4, Luk 6:12-16)

¹³ Pe Jiisas komung endi ele tonu pum. Pupu kin, eim kin muŀngii wu ombu to tonu kindmbii ni piipi kin wii tang, onjung. ¹⁴ Nga eim wu engki nga taŀ wumb nipi tonu kind mundpu wumb, ei eim kin muŀngii nipi tonu kind mundum. Eim ekii siŀmin wumb kindang, “Na ek ka ningii,” nipi kindang nge punjung. ¹⁵ Jiisas noman dinga ngamb kin, “Gui kis wumb kin moŀmun ei tor kindngii!” pa nim. ¹⁶ Wu engki nga taŀ topu mundum wumb ei yi miŀ: Saimon, embe eipi endi ngum embe ei Piisa nim. ¹⁷ Pe nga Sependii nge kingam Jeims angim Jon wu taŀ embe eipi endi sipi ngum, embe ei Bonesis. Embe puŀ yi miŀ nim, “Kupu muŀ ek tangiŀim,” embe ei sipi ngum. ¹⁸ Pe nga Endru kin Pilip, Basolomu, Masyu, Tomas, Alpiyas nge kingam Jeims, Tariyas, Saimon Siilas. ¹⁹ Nga wu Juras Eskeriyas konu ele wu, ei eim Jiisas sipi opu orung wumb kin ngum.

Wumb Ek Nik, “Jiisas Nim Biyelsipul Kin Kongun Ende Erngil,” Pa Yi Ninjing.
(Masyu 12:22-32, Luk 11:14-23, 12:10)

²⁰ Nga Jiisas ngii konu ele pupu kin, nga wumb pei ok kuŀou tunjung ku. Yi erangin kin, Jiisas kin eim ekii siŀmin wumb kuni nungii nge kunum endi sinerim. ²¹ Nga Jiisas nge tiŀap ende wumb ek ei piinjing. Piik, ok kin “Jiisas simin,” nik onjung. Wumb ei ek yi ninjing, “Eim wulu punum,” ninjing.

²² Wu num kombur lo ek piik nik tep eŀmin wumb ei Jerusalem konu ele molk mani onjung. Ok yi ninjing, “Gui kis Biyelsipul Jiisas eim kin tuk mulnjung. Ei eim gui kis owundu nge noman dinga ei gui kis pei wumb tuk moŀmun ei, to tor kindim.” ²³ Jiisas eim wumb mandi, “Wei!” nim. Jiisas ek ekin kopur topu wumb ngopu yi nim, “Yi miŀ Seisen eim kapŀi Seisen to mani kindmba min?” ²⁴ Yi miŀ, king endi moŀpu eim wumb tiŀap palsik taŀ erik, “Opu erei!” nimba. Kapŀi, tiŀap ei dinga simba min? Ei dinga sinermba mon! ²⁵ Pe ngii ende beltik en enim opu erngii. Erangin kin, ngii ele dinga engnermba mon. ²⁶ Pe Seisen eim wumb kin opu orung eim kin kapŀi Seisen eim dinga pupu mulermba mon. Eim poru nimba.

²⁷ “Pe Jiisas ek ekin ei yi miŀ nim, “Wu endeim eim pupu, wu king owundu ngii endi epi simba miŀ pinatim mon. Simba, pim kin yi ermba. Wu owundu ei kan ngo pendpi, epi ei kapŀi simba. Yi miŀ erpi nim kin, wu num ei epi ngii nirik muŀum, epi sipi ngii er kis mondpu simba,” pa yi nim.

²⁸ Jiisas yi nim, “Na ek keimi nind. Gos wumb pei kapŀi oŀ kis kil ngo si kindmba. Si kindpi, wumb kin ek buŀ morung niŀmin wumb ombu pei kapŀi kil ngopu si kindmba,” pa yi nim. ²⁹ “Ba wu endi Gos Gui Ka ek buŀ morung nipi, to mani kindmba wu ei, Gos eim oŀ kis ei kil ngopu si kindnermba mon mendpiŀ. Pe yi ku sinim wumb endi ek yi ninermin ek ei, nga pepi tonu omba palim wu ei, oŀ kis ei poru ninermba mon; kunum kunum pep muŀmba,” pa nim. ³⁰ Nimbil erang wumb ek yi ninjing, “Jiisas gui kis nge dinga eim kin moŀang palim,” pa ninjing.

Jiisas Mam Kin Angim Noŀ
(Masyu 12:46-50, Luk 8:19-21)

³¹ Kunum ele Jiisas mam kin angim no! ok, andaring enginjing. Angk kin ek ni kindik, “Jiisas anda omba,” pa ningii. ³² Wumb pei Jiisas mu!um konu orung orung mulnjung wumb ei ek nik Jiisas ngunjung, “Nim manim, ainim, angnim no! ok kin andaring molk kin, nim wii tonmun.” ³³ Pe Jiisas ek nipi orung kindim, “Nimbi! o! enim? Wumb nii na angnan, manan no! mo!mun, ei enim piinmin min?” ³⁴ Jiisas orung orung kind kenim ni, wumb eim mu!um konu orung orung pei mulnjung. Jiisas ek yi nim, “Ya kind kinei! Wumb ya mandi mo!mun, wumb ei na manan, angnan no! mo!mun,” pa yi nim. ³⁵ “Wumb endi eim Gos nge noman ele ekii sipi erim kin, wumb ei na manan, einan, engnan no! mi! mu!mba.”

4

Wu Kuni Emb Telim
(Masyu 13:1-9, Luk 8:4-8)

¹ Nga Jiisas kongun nga erpi wumb kengip ek ngopu konu no! gop wer ele nipi ngum. Nga Jiisas mu!um konu wumb pei ok ku!ou tunjung. Tangin kin, Jiisas no! kanu endi ele tuk pum. Jiisas pupu no! kanu ele mo!ang kin, no! kanu ei pupu tuk no! gop ele pim. Wumb pei no! gop mu!um konu wer ele mandi mulnjung. ² Pe Jiisas eim ek ekin pei to wumb ngopu ek yi nipi wumb ngum. ³ “Enim piyei! Wu endi kuni mong pei sipi aka pin kindim. ⁴ Kindim, kuni mong kopur ei ok and!am ele mani pum. Pang kin, kuni ei kei ok nunjung. ⁵ Pe nga kuni mong kopur ku mu!um konu ele mani pum mei ele, aninga pim konu ele, kuni mong ei sikir tonu om. ⁶ Nga eni tonu wang kin, kuni mong ei ku!ii erpi ku!um. ⁷ Nga kuni mong kopur ei ond guimbin mu!um konu ele pum. Pupu kin, tonu omba konu sinerim. Sinerang kin, ond guimbin to mani kindang, mong tunerim. ⁸ Pe nga kuni mong kopur mei ka sim konu ele pum. Kuni mong ei tonu opu, kuni mong ka tum kuni mong ei, tonu opu, kuni mong 30 aninga kopur tum. Nga tum ei kuni mong kopur 60 pei mi! tum. Nga tum, pii ke!pi topu ond kirang engin tumba er mu!um ei 100 pei tum. ⁹ Wumb endi kom sepi piim kin, am dinga piyang!i!”

Jiisas Ek Ekin To!um Mi!
(Masyu 13:10-17, Luk 8:9-10)

¹⁰ Ekii se Jiisas eim mendpi! mu!um. Pe Jiisas ekii si!min wu engki nga ta! mulnjung wumb kin tep tok mo!angin wumb ei, Jiisas kii sik ninjing, “Nim ek ekin ei er ton mi! nenj?” a ninjing. ¹¹ Jiisas ek yi mi! ni wumb ngum, “Gos koi er nim ek ei nge, Gos wumb top erpi mo!um ei, enim kin andan top konu enim pei ngond. Ba wumb anda mo!mun wumb ei, na nge ek ekin ei minj piik mo!mun. ¹² Yi mi!, ‘Ger piinjing, ba epi ei pii po! tunenjing mon. Nga ek ei piinjing, ba ek pu!e ei pii po! tunenjing mon. Nga ek ei piinjing, ba ek pu!e ei pii po! tunenjing mon ku. Mon pim kin, wumb ek ei pii po! tok kin, noman ak tok enjing kin, Gos en enim o! kis ei kil ngopu si kindmba.’”

Ek Ekin Kuni Mong Yi Mi! Tum
(Masyu 13:18-23, Luk 8:11-15)

¹³ Nga Jiisas ek nipi wumb ngum, “Enim ek ekin ei piinanmin min? Pe nga enim ek ekin eipi pei er piingii mi! nenj? ¹⁴ Wu endi kuni mong telim wu ei, Gos nge ek ka ei telim. Ta!pi, kuni mong ei Gos nge ek ka mi! mo!um. ¹⁵ Nga kuni mong kopur and!am ele pim mi! ei, wumb Gos ek ka yi mi! piinjing. Piik kin, wumb ek ei piinjing kunum ele mendpi!, Seisen sikir opu, Gos ek ka ei to ak topu eipi kindim. ¹⁶ Nga kuni mong kopur pupu mei ku mu!um konu pupu sikir tonu opu yi mi! pimba,” pa nim. “Wumb yi mi! enmin wumb ei, Gos ek ka sikir piik sik kin, ka ka pi!min. ¹⁷ Ba en enim dumbu! ei pinerang mulnjung kin, kunum aninga kopur mu!angin kin, pe wumb kombur Gos ek ka to mani kindangin kin, o! embin tui tonu wang kin, wumb ei nge pii gii ei sikir to kis ermba. ¹⁸ Pe nga wumb kopur yi mi! mu!angin kin, kuni mong kombur ond guimbin mu!um konu ele mani punjung ei tonu omba erim; ba ond guimbin ei to mani kindim. ¹⁹ Ba wumb pei ya mani mei ele epi

ei noman to piinjing. Piik kin, ku ni epi ei noman kulk, nga ya mani mei eŕe epi ei pei bun bun kulk yi enjing epi ei Gos nge ek ka ei to mani kindpi pandi tum. Wumb ei kuni mong ka wii miŕ endi tunerim mon. ²⁰ Ba wumb kombur Gos ek ka piik sik kin kuni mong miŕ mei ka wii eŕe mani pum. En enim noman tuk eŕe kindnjing ek ka ei kindik ei, ambiŕ gii ninjing. Pe kuni mong ei tonu opu kuni mong 30 miŕ aninga kopur tum. Nga tum kuni mong ei kopur pei 60 miŕ tum. Nga tum kuni mong ei pii keŕpi topu ond kirang engin tumba er muŕum ei 100 pei pei tum.”

*Ek Ekin Eŕe Dup Alam Kalk Peŕ Mandring Pendnatmin
(Luk 8:16-18)*

²¹ Nga Jiisas ek ekin endi nipi ngum, “Wu endi dup alam kaŕpi, sipi mani peŕ eŕe min kuni ming endi mandring pendmba min? Mon; ba wu ei dup kaŕpi sipi tonu peŕ eŕe pindang, tiŕang erang wumb nirik ngii konu eŕe muŕangin kin, kaŕpi kan kun erngii,” pa nim. ²² Epi pei koi er moŕum epi ei, ekii se pei peni eŕe tor omba. Nga wumb pei sik ok ei er moŕmun epi ei, ekii se peni eŕe tiŕang erang enim kenjngii. ²³ Pe wu endi kom pim kin, kapŕi wu ei eim kom se piyangŕi.

²⁴⁻²⁵ Jiisas ek nipi wumb ngum, “Enim ek piik ek ei pii kun erngii,” pa nim. “En enim ek ei piik pendik wumb eipi nik ngangin kin, Gos enim noman eŕe ek ka ngumba. Wumb kopur epi aninga se muŕngii ei, Gos nga ngumba. Ei puŕe yi miŕ paŕim. Wumb kopur Gos ek aninga ambiŕ gii nik mulnjung kin, Gos wumb ei noman eŕe eim Gos ek pei ngumba. Pe wumb kombur ek aninga ei nik wumb eipi endi ngunarik mulnjung kin, Gos ek ei topu tor kindmba,” pa nim.

Kuni Ek Ekin Topu Nim

²⁶ Jiisas ek ekin endi nga nipi wumb ngum, “Gos eim wumb tep enim yi miŕ, wumb kopur enim kuni mong aka pin kindnjing. Kindangin kin, kuni mong tonu opu kuni mong tum. ²⁷ Kunum kunum emii peng, wu ei or paŕiŕim. Tinga, wu ei eim wii andpi moŕuŕum. En enim kuni mong taŕiŕmin ei, poŕpu tonu opu owundu ermba miŕ nenj? Wu ei eim ei pii poŕ tunatim mon. ²⁸ Nga mei eim erang kuni tonu opu, onguŕ tum. Topu, kuni mong topu onguŕ kumna tum. Topu, nga muŕ mondpu kin ekii se kuni mong tum. ²⁹ Ba ekii se kuni mong topu owundu erim. Erang, kuni simba kunum mandi erang kin, wumb sikir tui kapera sik kiŕip toŕmun.”

*“Kuni Embe Endi Maser,” Pa Niŕmin
(Masyu 13:31-32,34, Luk 13:18-19)*

³⁰ Jiisas ek nipi wumb ngum, “Na kapŕi Gos sinim tep enim ei nip ngamb, enim kapŕi piingii min? Pe nipe ek ekin endi enim piingii, ek ei nemb piingii min mon?” ³¹ Gos eim wumb tep ka erang wumb pei tonu oŕmun ei, yi miŕ kuni mong embe maser, niŕmin. Kuni mong maser ei ya mei eŕe kuni mong ei endi ende miŕ mon. Kuni mong ei kembis wii, wumb mani mei eŕe taltmin. ³² Kuni mong ei talk poru nengin kin, pe kuni mong tonu opu, kuni kopur to mani kindiŕim. Kuni maser ond kirang owundu ngoŕum. Kapŕi, kei ombu emin eŕe ok ond kirang eŕe ngii takik jii niŕim konu eŕe moŕuŕmun.”

Jiisas Ek Nim, Ek Ekin Minj Nim

³³ Jiisas ek ekin pei nipi wumb ngum, ek ei ek ekin minj nipi wumb ngum; wumb noman piingii miŕ nipi ngum. ³⁴ Jiisas ek ekin minj topu nipi wumb ngum. Ek endi kun nipi tuk kindnerim mon; ek ekin minj nipi ngum. Jiisas nge ekii siŕmin wumb mendpiŕ mulnjung kunum eŕe, ek ei puŕe nipi eim ek ekii siŕmin wumb nipi ngum.

*Jiisas Ek Nipi, “Pop Owundu Tum Ei Poru Nengŕi,” Nim.
(Masyu 8:23-27, Luk 8:22-25)*

³⁵ Kunum eŕe pou neng, Jiisas ek nipi eim ekii siŕmin wumb kin nipi ngum, “Sinim noŕ gop eŕe orundung pamin!” nim. ³⁶ Pe wumb pei mulnjung konu eŕe si kindik pendik, Jiisas noŕ kanu muŕum konu eŕe, Jiisas ekii siŕmin wumb tonu puk punjung. Nga noŕ kanu kombur oui punjung ku. ³⁷ Nga konu pop owundu endi tum. Pe noŕ kanu eŕe noŕ tuk

pupu kin, no! piki tumba erim. ³⁸ Ba Jiisas no! kanu orung peng kilandi erpi pim. Peng kin, eim ekii silmin wumb Jiisas a nik wii tunjung, “Ek mon wu, sinim kulmun patim ei, nim sin kin piin min mon?” pa ninjing.

³⁹ Pe Jiisas konj angpi, konu pop ek dinga wii nipi ngang, pop poru nim. Pe eim ek nipi no! ngum, “No! nim mani pui!” pa yi nim. Neng kin, no! mani pang, pop poru nim. Pe no! tunarpi wii sim. ⁴⁰ Nga Jiisas ek nipi eim ekii silmin wumb ngum, “Enim nimbi! erang tungu enmin? Enim nimbi! erang enim nga pii gii ninenjing?” ⁴¹ Pe en enim ek nik piik enjing, “Wu ei noman dinga ei erpi sim mi! nenj? Yi mi! no! kin pop kin eim ek piik! pendki! mani pupu poru ninim,” pa ninjing.

5

Wu Endi Gui Kis Tuk Mo!ang, Jiisas Er Ka Erim (Masyu 8:28-34, Luk 8:26-29)

¹ Jiisas ekii silmin wumb kin no! gop orundung punjung. Puk kin, mei Genesares konu ele wumb nge mei. ² Pe kanu ele tor wangin kin, wu endi gui kis pim endi, sikir opu Jiisas kenim. Kanpi, wu ei kom ku tukpu wumb sa!ilmin konu mo!pu om. ³ Wu ei eim or guimeng ku tukpu ele pa!ilim. Wumb wu ei kin kan sen to pendngii ei, dinga kapli enermba mon. ⁴ Yi mi! kunum kunum wumb kan sen simb angil ouni to pendilmin ei, topu kilip to!um. Eim wu dinga wii mo!pu kin, wu kombur wu ei kapli kan tunerngii mon. ⁵ Kunum emii peng, tinga, kunum kunum eim tonu komung nin ku guimeng ele minj mo!!um. Eim kunum kunum wii dinga topu, eim ngenj ku ele topu, yi minj elim.

⁶ Nga wu ei Jiisas konu turii opu kenim. Kanpi kin, eim sikir opu, eim mong gopsing pii pu!um. ⁷ Eim wii dinga topu yi nim, “Jiisas, nim Gos kingam mendpi!. Gos ei tonu mo!pu wu dinga owii mo!um ei, nim na kin nipe o! enjii?” pa nim. “Na ek keimi nip, Gos embe ele nind ei, nim na kin ngenj kumbii nga ngunenjii!” pa nim. ⁸ Nimbi! erang wu ei ek dinga nipi Jiisas ngum? Ngang kin, Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Nim gui kis, nim wu ei kin si kindkin pui!” pa nim. ⁹ Jiisas wu ei kii sim, “Nim embe nii?” a nim. “Na embe opu ond wumb; nimbi! erang sin pei mo!mun,” pa nim. ¹⁰ Wu ei ek dinga nipi Jiisas ngum, “Nim gui kis pei mei ele mo!um to tor kindnenjii mon!” pa nim.

¹¹ Pe kung pei tonu komung ele kuni nok mulnjung. ¹² Pe gui kis pei wii tok ek dinga nik Jiisas ngunjung, “Jiisas, nim ni kindan, sin pupun kung mo!mun konu ele tuk bin,” pa ninjing. ¹³ Pe Jiisas kapli neng kin, punjung. Gui kis pei ei wu ei kin si kindik punjung. Puk kin, kung mulnjung konu ele tuk punjung. Pe kung dinga wii sikirik puk, konu kis endi sim konu punjung. Kung pei 2,000 yi mi! mulnjung puk, no! gop mani puk kolk poru ninjing. ¹⁴ Pe wumb kung tep enjing wumb, o! ei kanik kin en enim tungu puk, konu owundu sim konu puk, wumb kanik, ek ninjing. Nengin kin, wumb ei puk o! ei kenjngii. ¹⁵ Nga wumb ei Jiisas mu!um konu ele ok, wu ei kenjing. Wu ei ok gui kis pei eim kin mulnjung; ba pe eim alap ta!pi kin eim noman ka seng mu!um. Nga wumb wu ei kanik kin tungu enjing. ¹⁶ Nga wumb kung tep enjing wumb epi ei kanik kin wumb eipi kin po! tok yi ninjing. “Ok, gui kis wu ei kin mu!um; ba pe eim wumb kin mo!pu pum. Nga gui kis ei pei kung kin tuk puk kin kolk poru ninjing.” ¹⁷ Pe nga wumb Jiisas kin ek dinga nik, “Nim mei ele sikin, mei eipi endi punjii,” pa ninjing.

¹⁸ Pe Jiisas kapli no! kanu ele tonu pum kunum ei, wu endi ok gui kis tuk mu!um wu kii dinga sipi, “Na nim kin bii,” nim. ¹⁹ Ba Jiisas wu ei kin mon nirim. Nipi kin, Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Nim nge ngii konu wumb tilap ende mo!mun konu ele pui! Nim pukun, Owundu o! erim ei, wumb kankin Owundu eim nim kin kaimb piipi ngum, ek ei wumb kin ninjii,” pa nim. ²⁰ Pe wu ei pupu kin Diikapolis konu ele pupu, Jiisas eim kin erim mi! ei wumb konu orung orung wumb pei kanpi ek ni tor kindpi pum. Pang kin, wumb ek ei piik kin, wumb ei noman embin tok piinjing.

Men To!mun Wu Owundu Endi Am!lam Kulang Kin, Jiisas, “Engnjii,” Neng, Angpi Pum. (Masyu 9:18,19,23-26, Luk 8:40-42,49-56)

²¹ Pe nga Jiisas noŀ kanu ele pupu, nga noŀ orung pum. Pupu kin, Jiisas noŀ gop wer ele muŀum kin, wumb pei eim muŀum konu kuŀou tok onjung. ²² Pe wu owundu endi men ngii kongun tep elim wu endi, ei eim embe Jairas. Wu ei Jiisas muŀum konu opu kin, Jiisas simb ele mong gopsing pii poŀpu ngum. ²³ Pe eim kii dinga sipi yi nim, “Na ambilnan pe mandi kuŀmba enim. Nim okun, eim ngenj ambilan, eim nga konj kindpi muŀmba,” pa nim. ²⁴ Pe Jiisas wu ei kin pum. Pupu kin, wumb pei Jiisas pum konu ele ekii sik punjung ku. Yi miŀ peng kin, wumb Jiisas muŀum konu piki topu pim.

²⁵ Nga amb endi konu ele moŀuŀum amb ei, eim miyem gu nilim. Nilim, amb ei eim miyem opu pupu muŀang muŀang kung ngii angil orung orung nga taŀ o pang muŀum. ²⁶ Nga amb ei ngenj kumbii pei ko wupu kin, ond mong ngoŀmun wumb pei amb ei kenjing. Kanik kin, eim ku pei ngang sik, ba eim ening poru ninerim mon. Nga eim ening kis nga piram patilim. ²⁷ Nga amb ei Jiisas oŀ kanim kanim erim miŀ piipi kin, Jiisas muŀum konu ele om. Wang kin, eim wumb pei Jiisas muŀum konu ele kuŀou tunjung konu ele opu Jiisas nge konduk buŀ morung ele embilim. ²⁸ Nimbiŀ erang, amb ei eim yi ni piim, “Na Jiisas konduk ele embilamb kin, na ening poru nimba,” ni piim. ²⁹ Yi miŀ erang kin, eim miyem koŀpu sikir poru nim. Nipi, eim ngenj tuk piim ni eim miyem ening poru nim kin, ka moŀ, ni piim. ³⁰ Pe nga Jiisas yi piim ni, eim noman dinga kopur tor pum. Pupu kin, Jiisas eim kan orung kindpi wumb pei kanpi ek yi nim, “Wumb nii endi na konduk embilim?” ³¹ Jiisas ekii siŀmin wumb ek nik Jiisas eim ngunjung, “Nim kan! Wumb pei piki tonum. Nim nimbiŀ erang wumb endi na konduk embilim nin?” ³² Jiisas kanpi orung kind, wumb kanpi kin wumb nii endi enim ni piim. ³³ Ba amb ei eim piim ni, epi ei Jiisas kin enim ni piipi kin, tungu erim. Amb ei opu Jiisas muŀum konu ele ming gopsing pii puŀum. Poŀpu kin, eim ek keimi pei nipi Jiisas ngum. ³⁴ Nga Jiisas eim ek nipi amb ei ngum, “Ambilan, nim pii gii je, nim er ka enim. Nim pukun, noman ka seng kin, mulnjii. Nim ening ei poru neng, ka moŀun,” pa yi nim.

³⁵ Pe Jiisas ek ei nipi muŀang kin, wu owundu endi men ngii tep elim wu, ei eim wumb kombur onjung. Ok kin, ek yi ninjing, “Nim ambil ei koltum. Nimbiŀ erang nim ek mon wu noman embin nga ngon?” pa ninjing. ³⁶ Jiisas ek ei kom se piinarpi kin, ba Jiisas ek nipi men ngii tep elim wu ei ngum, “Nim ek ei piikin, tungu enenjii mon; ba nim pii gii nikin mulnjii?” pa nim. ³⁷ Nga Jiisas eim wumb eim ba konu punerngii. Wu Piisa kin Jon, Jeims angim kin wu kei minj tep tok pungii. ³⁸ Nga wu kei puk, men ngii tep elim wu ngii konu ele punjung. Puk kin, Jiisas kenim ni, wumb ke dinga owundu ninjing. ³⁹ Pe Jiisas ngii nirikring pupu, eim ek nipi wumb ngum, “Nimbiŀ erang enim ke dinga wii nik moŀmun? Ambil ei mendpiŀ kulerim mon ba eim or miŀ paŀim,” pa nim. ⁴⁰ Nga wumb ei eim kin tokuŀ enjing. Pe Jiisas wumb pei topu tor kindim. Kindpi kin, arim mam kin, Jiisas ekii siŀmin wu tekliki kin, nirik puk, ambil ei pim konu ele punjung. ⁴¹ Pe Jiisas ambil angil ele ambilpi yi nim, “Taliisa kum!” Ek ei puŀe yi ninim, “Ambil kembis, na ek nip ngond, nim ang!” ⁴² Neng kin, sikir ambil kembis ei angpi tonu om. Eim kung ngii engŀi nga taŀ mendpiŀ. Wumb oŀ ei kanik kin, puku sinjing. ⁴³ Jiisas ek dinga nipi wumb ngum, “Enim wumb oŀ end ei kanik kin ek ninerngii mon! Enim kuni endi sik, ambil kembis ei ngei!” yi nipi wumb ngum.

6

Nasares Konu Ele Wumb Jiisas Buŀ Ngunjung (Masyu 13:53-58, Luk 4:16-30)

¹ Jiisas konu ei si kindpi, eim nge mei konu ele pum. Jiisas ekii siŀmin wumb, Jiisas pum konu ele ekii sik punjung. ² Nga kor kunum endi Jiisas pupu, men ngii ele Gos ek nipi, wumb ngum. Ngopu, wumb pei Jiisas eim ek ei piik, puku sinjing. Sik kin, wumb ek yi ninjing, “Wu ei ek ei jili sim?” a ninjing. “Eim noman dinga ka ei jili miŀ sim? Pe eim jep oŀ ei erpi, owundu miŀ enim!” pa ninjing. ³ “Pe wu ei ngii takpi elim wu min? Nga eim Maria kangil, angim Jeims kin, Joses, Juras, Saimon, aim kin ya sinim kin moŀmun min?” Yi nik kin, noman kis piinjing. ⁴ Pe Jiisas ek nipi, wumb ngum, “Ek keimi, ni tor kindilim

wu nge embe konu pei punum. Ba eim konu mendpił, eim miyem ende wumb nge ngii konu ei embe pinalim mon!” pa nim. ⁵ Nga eim jep oł endi eim konu ełe ermba kaplı enanim mon; ba eim wumb kombur ening tumb wumb ei ambıłpi, er ka erim. ⁶ Nga eim noman embin sipi yi piim. Nimbił erang wu amb eim kin pii gii ninanmin. Yi mił erang kin, pe eim pupu, meı konu orung orung andpi, eim Gos ek nipi, wu amb pei ngum.

Jiisas Nge Ekii Siłmin Wumb Engki Nga Tał Kongun Mok Topu Kindang Punjung
(Masyu 10:5-15, Luk 9:1-6)

⁷ Pe Jiisas eim wu engki nga tał eim kin wii topu, “Wei!” nim. Eim wu tał tał ni kindang, punjung. Jiisas eim noman dinga ekii siłmin wumb ngum. Ngang kin, wumb gui kis tuk seng kin, tor kindngii nipi, wumb ei noman dinga ngum. ⁸ Eim ek nipi ekii siłmin wumb ngum, “Andłam pungii dolu epił endi singii. Epi eipi endi sinerngii! Enim andłam turii kepıi embilerngii! Enim kuni bres endi sinerngii! Nga kon endi sinerngii; nga ku endi sinerngii mon ku. ⁹ Ba enim simb kum kindngii! Kindik kin, nga enim konduk torung tał kindnerngii mon!” ¹⁰ Pe Jiisas ek nipi wumb ei ngum, “Enim puk konu endi tor puk kin, ngii endi nirik pungii. Puk kin, ngii ełe minj pek wumb ek nik ngok, andik molk ekii se pungii. ¹¹ Pe enim konu endi pangin kin, wumb enim ek piınarik kin, nga enim sik nirik sinenjing kin kaplı, en enim wumb ei si kindik pendik; konu eipi endi pungii. Puk kin, enim simb ełe kulman mułmba ei si kindik pungii. Yi mił erangin kin, wumb en enim ełmin oł kis ei kom se piingii,” pa yi nim. ¹² Yi mił erang, pe Jiisas nge ekii siłmin wumb punjung. Puk kin, Gos ek ka ni tor kindnjing, “Enim wumb noman tuk ełe ak tungii,” pa ninjing. ¹³ Pe puk kin, gui kis mułum wumb ei gui kis tor si kindik, nga wumb kombur ening pim wumb ei, kopung kindik er ka erik punjung.

Jon Wumb Noł Pendpi Ngołum Wu Eim Kulum
(Masyu 14:1-12, Luk 9:7-9)

¹⁴ Pe King Eros eim ek ombu eim piim. Nimbił erang Jiisas nge embe konu pei andpi, kaplı erim. Wumb kopur yi ninjing, “Jon wumb noł pendıłim wu kulum ni, nga angpi orung onum. Yi mił erang kin, pe Jiisas eim oł dinga yi mił enim,” pa ninjing. ¹⁵ Ba wumb kombur eipi yi ninjing, “Elainja ok ek keimi ni tor kindıłim wu ei pe onum,” pa ninjing. Pe wumb kombur eipi yi ninjing, “Ei ek keimi ni tor kindıłim wu ei mił, ek keimi ni tor kindıłmin mił wumb ok mulnjung,” pa ninjing.

¹⁶ Ba King Eros eim pii poł tunarpi, yi ni piim, “Wu ei Jon wumb noł pendıłim wu, ok na eim peng kołmung enj ni, nga tonu onum,” Eros yi ni piim. ¹⁷ Yi mił kumb ok, Eros wumb kombur kindang puk, Jon ambıł gii nik, kan sen tok kan ngii ełe kindnjing. Nimbił erang, Eros amb Erosiyas eim angim Pilip nge ambim ei sim. ¹⁸ Yi mił kin, Jon ek nipi Eros ngum, “Nim wu angnim ambim sin, ei kaplı enanim,” pa yi nipi ngum. ¹⁹ Nga amb Erosiyas eim, “Jon to kundmbii,” nipi piim, ba ei kaplı enerim. Nimbił erang, Eros eim Jon kin mund mong tang kin, sipi kan ngii kindim. ²⁰ Yi mił Eros eim yi ni piim, “Jon eim wu ka wii nin oł kun ka ełim wu mołpu kin, eim sipi kan ngii ełe tuk kindim. Eim Jon ek piipi mułum, ei eim noman embin tum; ba eim Jon ek nim ei piipi ka piim.

²¹ Ba ekii se Erosiyas, Jon to kundmba nge andłam yi mił kan sim. Eros ei kuni owundu endi erim. Eim mam mengim kunum ei eim kuni erpi, wumb wu num eim kin, tep ełmin paki tunjung wumb kin, opu enjing wu num kin, Galilii wu num kopur eim kin mulnjung wumb ei kin kuni owundu endi erim. ²² Yi mił Erosiyas ambıłam opu, non erang kin, pe Eros kin wumb eim kin kuni nunjung wumb eim kin noman ngunjung. Pe King Eros ek nipi ambıł ei ngum, “Nim epi nipe sinjii? Ei nim na kin ek nen kin, piip na nim ngumbii,” pa nim. ²³ Pe Eros ek keimi mendpił nim, “Nim epi endi simbii nin kin, kaplı na nim ngumbii. Na epi konu orung orung pei safim ei, aninga orung na ngunjii nin kin, na kaplı nim ngumbii,” pa yi nim. ²⁴ Pe ambıł ei eim anda pupu eim mam kii sim, “Na kii sip, epi nipe endi simbii?” a nim. Eim mam ek nipi ngum, “Nim pukun yi ninjii, ‘Na Jon wumb noł pendpi ngołum wu ni peng simbii,’ ” pa ninjii. ²⁵ Pe ambıł sikir pupu Eros wu num mułum konu om. Pe ek dinga nipi Eros ni ngum, “Pe minj na piind, nim wu Jon

wumb noŀ pendpi ngoŀum wu ei nge, peng sikin ming endi eŀe tuk kindkin na ngunjii!” pa nim. ²⁶ Ambil ei yi neng kin, wu num Eros noman embin tum. Ba eim yi piim ni, “Ok na ek dinga wii nipi tonu kindinj.” Pe eim noman yi piim, “Wumb eim kin kuni nok mulnjung wumb, eim ambil ei ek nim ei, to kindmba pinerim mon,” ni piim. ²⁷ Pe sikir wu num Eros opu elim wu endi kindang pupu, Jon topu, peng simba nge pum. Opu elim wu ei pupu, Jon kan ngii muŀum topu, peng koŀmung tum. ²⁸ Nga wu ei Jon nge peng sipi, ming endi kind sipipi kin, ambil ei ngum. Ngopu, ambil ei sipi kin mam ngum. ²⁹ Pe kunum eŀe, Jon nge ekii siŀmin wumb ek ei piik, Jon ngenj ei sik kin, tukpu tunjung.

Jiisas Wumb 5000 Pei Mendpiŀ Mulnjung Ei Kuni Ngum

(Masyu 14:13-21, Luk 9:10-17, Jon 6:1-14)

³⁰ Jiisas nge ek se andiŀmin wumb orung ok, Jiisas kin kuŀou tunjung. Ok kin, ek poŀ tok, en enim enjing miŀ nik Jiisas ngunjung. Ngok kin, ek wumb kanik ninjing miŀ ok, Jiisas kanik ninjing ku. ³¹ Yi miŀ, wumb pei ok kin punjung kin, Jiisas kin ek se andiŀmin wumb kin kuni nungii kunum endi sinerim. Pe Jiisas ek nipi eim ek se andiŀmin wumb ngum, “Sikir, sinim wumb mulenjing konu endi pamin! Wei! Sinim pupun kor aninga muŀmun,” pa nim. ³² Pe nga noŀ kanu endi sik puk, wumb mulenjing konu eŀe en enim minj puk mulnjung.

³³ Pe wumb pei kenjing ni Jiisas ek se andiŀmin wumb kin, noŀ kanu eŀe punjung. Puk kin, wumb konu owundu nge wumb orung orung onjung. Wumb kanik, noŀ orundung sikir puk, orung tor puk muŀangin kin, Jiisas ek se andiŀmin wumb kin noŀ kanu eŀe tor onjung. ³⁴ Pe Jiisas orung tor pupu kenim ni, wumb pei onjung wumb ei Jiisas kaimb piim. Wumb ei kung siipsiip miŀ, wumb tep elim wumb endi mulerim. Nga Jiisas eim kengpi ek pei puŀngun mondpu, nipi wumb ngum. ³⁵ Nga eni mani ba erang kin, Jiisas nge ek se andiŀmin wumb ok, Jiisas kanik, ek yi ninjing, “Konu orung wumb mulenjing konu moŀpun kin, eni mani ba enim. ³⁶ Nim wumb kindan pangin kin, puk konu eipi eipi puk, en enim kuni top tungii,” pa ninjing. ³⁷ Ba Jiisas ek nipi eim nge ek se andiŀmin wumb ngum, “En enim kuni wumb ei ngangin, nungii.” Pe en enim yi ninjing, “Sinim ku pei 200 miŀ sipin, bres top ermin, ei kapŀi ermba min?” pa ninjing. ³⁸ Nga Jiisas ek nipi ek se andiŀmin wumb ngum, “Enim bres nimberii saŀim? Enim puk kinei!” Kanik poru nik, ek yi ninjing, “Sin bres angŀi orung kin, omu taŀ saŀim,” pa ninjing.

³⁹ Jiisas ek dinga nipi ngum, “Wumb pei mani muŀei!” pa yi nim. “Tiŀap mok tok muŀei!” Jiisas yi neng mulnjung. ⁴⁰ Pe wumb mulnjung wumb tiŀap kopur 100 mulnjung; nga wumb tiŀap kopur 50 mulnjung. ⁴¹ Pe Jiisas bres angŀi orung kin omu taŀ sim. Pe Jiisas kanpi, tonu epin kanpi prei erpi, Gos ngum. Pe Jiisas bres engin topu, eim nge ek se andiŀmin wumb ngum. Ngang kin, eim ek se andiŀmin wumb sik, mok tok, wumb mulnjung wumb ei ngunjung. Pe Jiisas omu taŀ, yi ku engin topu, wumb ngum ku. ⁴² Wumb pei kuni ei nangin kin kapŀi erim. ⁴³ Pe Jiisas nge ek se andiŀmin wumb bres kin omu orung kin pei sim. Orung sim kuni ei sik gerenj kon engki nga taŀ tok piki tunjung. ⁴⁴ Nga wumb kuni bres ei nunjung wu ei, 5000 pei pei tuk mulnjung.

Jiisas Eim Noŀ Peŀ Eŀe Pum

(Masyu 14:22-23, Jon 6:15-21)

⁴⁵ Jiisas eim ekii siŀmin wumb kin, ek nipi tu wum. Tu wupu kin, “Noŀ kanu eŀe tonu pei!” nim. Noŀ kanu sik, kumb se puk noŀ orung pungi,” pa nim. Konu endi Beseira, wumb ok kindang punjung. ⁴⁶ Jiisas wumb pei neng, punjung. Puk kin, eim komung endi eŀe tonu pupu, prei ermbii ni piipi, pum. ⁴⁷ Nga pou neng, noŀ kanu tuk noŀ eŀe pupu pim. Pe Jiisas ei mendpiŀ minj noŀ orundung mei eŀe muŀum. ⁴⁸ Pe Jiisas kenim ni konu pop topu, noŀ kanu andŀam punerim. Pe mandi tengmba erang kin, Jiisas ei eim noŀ peŀ eŀe tonu angpi om. Opu, eim nge ekii siŀmin wumb ei si kindip op bii ni erim. ⁴⁹ Ba Jiisas ekii siŀmin wumb eim kenjing ni, Jiisas eim tonu noŀ peŀ eŀe om. Eim ekii siŀmin wumb yi piinjing, “Ei gui endi moŀum,” ni piinjing. Pe enim dinga wii tunjung. ⁵⁰ Yi miŀ, eim nge ek ekii siŀmin wumb pei kanik, tungu enjing. Ba sikir Jiisas ek nipi eim ek ekii siŀmin

wumb ngum, “Enim noman tuk eŕe dinga kindei! Na mendpiŕ ond. Enim tungu enerngii mon!” pa nim. ⁵¹ Pe Jiisas opu, noŕ kanu eŕe tuk tonu pum. Pupu, eim ek ekii siŕmin wumb ei kin muŕang kin, konu pop ni tunerim. Nga eim ek ekii siŕmin wumb mund mong tok kin, kom sek piinjing. Nimbil erang Jiisas ekii siŕmin wumb eim nge noman dinga ei piinenjing. ⁵² Nga Jiisas bres sipi, wumb pei nga nunjung ei, en enim pii poŕ tunenjing mon! Ba en enim noman tuk eŕe dinga puk kin, pii gii mendpiŕ ninenjing mon.

*Jiisas Wumb Pei Ening Pim Wumb Genesares Konu Eŕe Er Ka Erim
(Masyu 14:34-36)*

⁵³ Wumb noŕ gop tumb tok orung Genesares konu eŕe onjung. Ok kin, noŕ kanu ei noŕ wer eŕe kan tunjung. ⁵⁴ Wumb noŕ kanu si kindik kin, tor punjung. Puk kin, sikir wumb Jiisas kanik kin, ei Jiisas ni piinjing. ⁵⁵ Pe wumb sikir puk konu orung orung mandi sim konu eŕe punjung. Puk kin, Jiisas muŕum konu eŕe ening pim wumb Jiisas muŕum konu eŕe tu wunjung. ⁵⁶ Nga konu pei nin, konu owundu nin, konu eipi eipi nin, pei Jiisas andpi kin kapŕi wumb ening pim wumb kuŕou tok mulnjung. Molk kin, wumb ek dinga nik, wumb ening pim wumb Jiisas nge konduk ambifangin kin eim er ka ermbe. Wumb pei Jiisas nge konduk embilnjing wumb, ei pei ka molk poru ninjing.

7

*Kupenjing Noŕ Nge Kengip Ek
(Masyu 15:1-9)*

¹ Pe lo ek piik ekii siŕmin wumb kopur, kin men lo ek piik poŕmun wumb Jerusalem si kindik, Jiisas kin kuŕou tunjung. ² Wumb ei kenjing ni Jiisas nge ek ekii siŕmin wumb kombur kuni nangin kin, angil ok noŕ kindnarik, angil ka sinerim kuni noŕmun. En enim nimbil erang sinim men tok oŕ enmin oŕ ei enanmin? Ei en enim noman tuk ka sinaŕim ni piinjing.

³ Yi miŕ lo ek piik ekii siŕmin wumb kin Jura wumb pei kin, en enim ok wumb eŕmin miŕ men tok oŕ ei yi enjing. Angil noŕ kindnaŕmin kin kapŕi kuni nunaŕmin. ⁴ Nga kuni top ngii eŕe puŕmun ei, orung ok angil noŕ kindnaŕmin, ei kuni nunaŕmin. Pe en enim men tok oŕ kanim kanim nga eŕmin. Ok wumb oŕ ei nik ekii siŕmin ku. Enim ming kin, kuni ming kin noŕ ming eŕe nin peŕ eŕe ei noŕ kind kindiŕmin ku.

⁵ Pe men lo ek piik ekii siŕmin wumb kin, men lo ek piik poŕmun wumb ok, Jiisas kii sinjing. “Nimbil erang nim nge ekii siŕmin wumb men tok oŕ eŕmin wumb oŕ ei miŕ enanmin? En enim angil penj muŕang kin kuni nonmun.” ⁶ Pe Jiisas ek nipi wumb ngum, “Ek keimi ni tor kindiŕim wu Aisaiya ek keimi nipi enim kin ngum. Enim oŕ endi piŕŕmin ba oŕ eipi eŕmin wumb kin Gos ek yi miŕ Aisaiya mon enim kin puŕum:

‘Wumb ei na embe ninim ei gupu eŕe embe ambil tonu kindiŕmin. Ba en enim noman tuk eŕe kin na kin konu turii miŕ moŕmun. ⁷ Wumb ei men tok, na Gos kin eŕmin ba ei wii miŕ eŕmin. Nga en enim nge men toŕmun kengip ek ei, wumb nge men tok kengip ek Gos nge ek keimi mon.’

⁸ “Wumb en enim Gos kengip ek dinga ei si kindik kin, en enim wu eŕmin oŕ minj ambil gii ninmin,” pa nim.

⁹ Pe Jiisas ek nipi wumb ngum, “En enim Gos nge kengip lo ek ei ambil gii ninarik si kindiŕmin; ba en enim noman eŕe nge ekii siŕmin,” pa nim. ¹⁰ “Yi miŕ, wu Moses lo ek yi ninim,

‘Nim arnim manim ek ningil ei piikin, nga ekii sinjii. Nga wu endi eim arim mam kin ek kis nimba, wu ei kuŕmba,’ pa nirim.

¹¹ Ba enim yi niŕmin, ‘Wu endi eim ku ngumba wu, ei eim arim mam paki tumba; ba wu eim ek dinga nipi ngum ku ei, na Gos ngumbii, nip sinj,’ pa niŕim. ¹² Nga eim nge arim mam teŕ kin kapŕi nga paki tumbii ni kapŕi enermba mon. ¹³ Yi miŕ enim ok wumb eŕmin oŕ, ei enim enmin. Pe enim Gos ek ei ek wii miŕ si kindinmin ba, en enim oŕ kanim kanim pei yi miŕ enmin. Nga en enim nge kengip ek ei wumb eipi kin ngoŕmun ku.”

Epi Ei Erpi Wumb Er Penj Mondum
(Masyu 15:10-20)

¹⁴ Nga Jiisas eim wumb wii topu kin, eim wumb ei kin ek nipi ngum, “Enim na ek ei kom sek piik erik muŋgii! ¹⁵ Epi wu ngenj torung moŋum epi ei, nga wu noman tuk pupu wu, ei to peni ermbe ei kapli enanim mon. Ba wu noman tuk eŋe kis moŋum epi ei, tor opu wu ei minj kapli er penj mundmba. ¹⁶ Wumb endi kom sepi piim kin, am dinga piyanghi.”

¹⁷ Jiisas wumb ei si kindpi kin, ngii konu eŋe pum. Pe ekii siŋmin wumb Jiisas ek ekin ei puŋe piimin ninjing. ¹⁸ Jiisas ek nipi orung kindim, “Enim ek ei nimbiŋ erang pii poŋ tunanmin? Enim yi ku piinenjing min? Na ek ei enim piyei! Epi ngenj torung eŋe safim, epi ei nga wu ngenj eŋe tuk pupu nim kin, wu ei noman tuk eŋe penj mulermbe mon! ¹⁹ Nimbiŋ erang epi ei wu noman tuk eŋe tuk punermbe mon! Ba kuni ei kirim eŋe tuk pupu, nga ekii se tor onum.” (Kunum eŋe, Jiisas kuni pei ka pei konj moŋum.) “Kuni ombu wumb nungii ei, wumb noman tuk eŋe er penj mundnermba mon!” ²⁰ Pe eim ek yi nim, “Epi endi wu noman tuk eŋe moŋpu tor onum, ei minj erpi wumb noman tuk eŋe er penj mondnum. ²¹ Yi miŋ, epi wumb noman tuk eŋe moŋum, epi ei tor opu, yi miŋ enim. ²² Noman kis piik ni; oŋ kis erik; wu amb eipi oŋ kis erik; wumb eipi nge epi waning sik, wumb to konduk; wu amb eipi nge ngunduk; wumb nge epi kan bun bun kulk; oŋ kis kanim kanim erik; ek kend tok erik; wu amb oŋ kis ni piik noman eŋe yi erik; wumb kin noman kis piik ngok erik; wumb kin ek kis ni ngok en enim nge embe ambiŋ tonu kindik kin, nilkeng sik erik; en enim noman kun pinerang kin, Gos kin piinenjing mon. ²³ Epi ombu wumb noman tuk eŋe pepi kin, nga tor wang kin, epi ei wumb pei oŋ penj tui ei enim.”

Piniisiya Amb Jiisas Kin Pii Gii Nim
(Masyu 15:21-28)

²⁴ Jiisas konu eŋe si kindpi, pupu Taiya konu owundu eŋe orung pum. Pupu kin, ngii endi nirik pum. Ei eim wumb kin koi ermbii ni piim; ba eim kapli enerim mon. ²⁵ Ba amb endi ek yi piipi, Jiisas moŋum ni piipi, amb ei eim ambiŋam gui kis tuk muŋum amb ni sikir opu, Jiisas muŋum konu eŋe ming gopsing pii puŋum. ²⁶ Pe amb ei wumb tiŋap eipi kin eim Piniisiya konu eŋe wumb kin Siriya konu eŋe muŋum. Muŋum kin, amb ei Jiisas kin dinga kii sim, “Na ambilan gui kis moŋum ei, nim kil ngo tor kindii!” pa yi nim. ²⁷ Nga Jiisas ek nipi yi nim, “Kumb se, sinim kangit kuni ok ngumun. Nim kangit nge kuni ei sikin owu kin oŋup to ngonmun, ei miŋ enenjii mon.” ²⁸ Ba amb ei ek nipi orung kindim, “Wu Owundu, nim ek ei keimi nin; ba owu peŋ mandi minj moŋpu kin, kangit kuni orung mani puŋum ei, owu noŋum.” ²⁹ Pe Jiisas ek ni orung kindim, “Yi miŋ nim ek yi miŋ nin, ei kapli, nim nga si kind orung ngii konu punjii! Gui kis ei nim ambiŋanim si kindpi pum,” pa yi nim. ³⁰ Amb ni eim ngii konu eŋe orung pum. Pupu kenim ni, ambiŋam ei eim peŋ eŋe pim. Peng kin, gui kis ei ambiŋ ei si kindpi pum poru nim.

Wu Endi Kom Ngum Wu Endi Jiisas Er Ka Erim

³¹ Pa Jiisas nga Taiya konu owundu eŋe si kindpi, pupu, konu Sairon konu owundu eŋe orung pum. Am pupu Diikapolis konu eŋe pum. Pupu, noŋ gop Galilii muŋum konu eŋe mani pum. ³² Pe wumb wu endi Jiisas muŋum konu eŋe tu wunjung. Tu wuk kin, wu ei ek tingnarpi kin, kom ngopu, wu ei sik tu wunjung. Wumb Jiisas kin kii dinga sik yi ninjing. “Nim wu ei ambiŋan kin, kapli eim ek tengmba,” pa ninjing. ³³ Jiisas wu ei kin, eŋe eŋip mendpiŋ wumb mond si kindkiŋ, eŋe eŋip mulnjunguŋ. Jiisas eim angit mong sipi, wu ei nge kom eŋe embiŋim. Nga eim angit mong eŋe jipambiŋ topu, wu gupu anmbiŋ eŋe kindim. ³⁴ Jiisas kan tonu epin kind kanpi, eim gek dinga nim. Pe ei eim noman tuk eŋe embin to piim. Piipi kin, ek yi nim, “Epipasa,” ek puŋ yi miŋ paŋim. “Nim kom nin gupu nin ei pirek nenghi!” nim. ³⁵ Pe wu ei kom pirek neng piim. Nga eim anmbiŋ ak tang kin ek tengim. Tangpi kin, wu ni ek ka nipi muŋum. ³⁶ Jiisas ek dinga nipi wumb ngum, “Oŋ ei yi enim pa ni wumb ni tor kindik, ba eim ek dinga nga ninim, ninerngii mon! Enim ek nik wumb ngonerei mon!” nim. Ba wumb ei ek dinga nga nik tor kindnjing. ³⁷ Nga wumb mund

mong tum, ek ei yi ninjing, “Epi kanim kanim eim erpi epi ka wii erim. Neng kin, wumb kom ngum wumb ei ek piinjing. Nga wumb anmbil ak topu pim wumb, ei ek tengnjing,” pa ninjing.

8

Jiisas Wumb 4,000 Wumb Pei Kuni Ngum (Masyu 15:32-39)

¹ Kunum ele mandi erang kin, wumb pei Jiisas kin kulou nga tunjung. Tok kin, wumb ei kuni sinerim, wii mulnjung. Jiisas eim ekii silmin wumb, “Wei!” a nim. Neng, wangin kin, Jiisas enim kin ek nipi ngum. ² “Na wumb ei kin kaimb sind. Nimbil erang wumb ei kunum tekliki na kin mulnjung. Molk kin, akip wumb ei kuni sinafim. ³ Pe wumb ei kuni tum kin, na kindamb pungii; ba puk andlam ele ningil sendang kin, bok tungii mil palim. Wumb kopur konu turii ele onjung ku.” ⁴ Pe Jiisas ekii silmin wumb eim kin ek nik orung, kindnjing. “Wumb molalmin konu ele sinim kuni ei jili sipin wumb ei kuni ngumun?” a ninjing. ⁵ Jiisas eim ekii silmin wumb ei kin kii sim, “Enim bres nimberii salim?” Nga ekii silmin wumb yi ninjing, “Bres angil orung nga tal salim,” pa ninjing.

⁶ Pe Jiisas ek dinga nipi, wumb pei ngum, “Enim mani mei ele mufei!” nim. Neng, molangin kin, Jiisas bres angil orung nga tal ei sipi, Gos kin prei erpi ngum. Pe eim bres ei sipi, eim ekii silmin wumb ei kin ngum. Ngang kin, eim ekii silmin wumb kuni sik, wumb pei molangin kin, wumb kuni mok tok ngunjung. ⁷ Jiisas ekii silmin wumb omu kembis kembis endeim endeim ni ku se mulnjung. Jiisas omu ei sipi, Gos kin prei erpi, ngopu, eim ekii silmin wumb omu sik, wumb mulnjung ei mok tok ngunjung ku. ⁸ Nga wumb ei kuni nunjung, ei kapli erim. Erang kin, kuni ei mend orung pei mulum, kuni ei sik gerenj kon angil orung nga tal tu wunjung. ⁹ Wumb mulnjung wumb ei 4,000 pei pei mulnjung. Pe wumb ei Jiisas, “Pei!” nim. ¹⁰ Sikir, eim nol kanu ele kin, eim ekii silmin wumb kin, nol kanu ele sik puk, Dalmanusa konu owundu ele orung punjung.

Lo Ek Ekii Silmin Wu Kopur Jiisas Eim Jep Ol Ei Erang Kin Kenmin Ni Piik, Kii Sinjing. (Masyu 16:1-4)

¹¹ Lo ek ekii silmin wumb kombur ok, Jiisas kin ek ele opu mil enjing. Wumb ei ok, Jiisas ol ermba mil kenmin ni piik enjing. Wumb ei ok, Jiisas kin kii sinjing, “Jep ol ei epin konu nge sin andan tan, sin kenmin,” pa ninjing. Wumb ei Jiisas ermba ol ei kenmin ni piik, kii sinjing. ¹² Jiisas eim noman tuk gui ele dinga gek nim. Nipi kin, eim ek yi nim, “Nimbil erang enim tilap wumb ei akip jep ol ei eramb, kenmin ninmin? Na ek keimi nind, na enim wumb tilap ei kin jep ol endi kapli enermbii mon!” pa yi nim. ¹³ Nga eim wumb si kindpi, nga nol kanu ele tonu pupu, nol gop ele orundung pum.

Yiis Ni Epi Ende Ek Ekin Ei Kengip Nge Lo Ek Ekii Silmin Wumb Kin King Eros Mulum. (Masyu 16:5-12)

¹⁴ Jiisas nge ekii silmin wumb orung tok, bres ni epi endi sik tu wunarik wii onjung. Ok kin, bres endeim mendpil mer kanu ele tuk sim. ¹⁵ Nga Jiisas eim enim kin ek dinga nipi ngum, “Enim piik kun erik kan pol tok mulngii. Lo ek ekii silmin wumb nge bres yiis kin, Eros nge bres yiis kin, epi bres tonu opu owundu olum epi ei erim pii kun erngii. Ek pulu yi mil, wumb ol kis aninga elmin ba ekii se ol kis ei tonu opu owundu elim. ¹⁶ Pe Jiisas ekii silmin wumb en enim kin ek nik piinjing, “Sinim bres endi sinafim,” pa ninjing. ¹⁷ Pe Jiisas ei piipi, ek yi nipi, eim ekii silmin wumb ngum, “Nimbil erang en enim ek nik piik piik enmin ei, ‘Sinim bres sinafim,’ ninmin? Pe en enim noman pinafim, mil piik enanmin min? Nimbil erang enim noman tuk ele dinga palim? ¹⁸⁻¹⁹ Enim ningil ele palim ei epi kinenjing min? Enim konu palim ei enim ek piinanmin min? Enim ek ei wakin tok si kindnjing min kunum endi na bres angil orung sip, wumb 5,000 mulnjung ei na kuni ngamb nunjung? Enim kuni ngunjung kuni ei, gerenj kon nimberii orung tu wunjung?” “Engki endeim nga tal,” pa yi ninjing. ²⁰ Nga kunum endi na wumb 4,000 wumb pei kuni ngunj ei enim kuni mend orung enim gerenj kon nimberii tu wunjung?” Eim ekii silmin

wumb yi ninjing, “Gerenj kon angil orung nga ta! tu wunjpun,” pa yi ninjing. ²¹ Jiisas ek nipi ekii silmin wumb ngum, “Enim ol ei pii pol nga tunanmin min?”

Beseira Konu Ele Wu Ningil Tumbun Mu!um Wu Ei, Jiisas Er Ka Erim.

²² Nga Jiisas kin eim ekii silmin wumb Beseira konu ele tor punjung. Pe wumb kombur wu ningil tumbun wu endi, Jiisas mu!um konu ele tu wunjung. Wumb ei ek dinga nik, Jiisas wu ei angil embilang ka ermba ninjing. ²³ Jiisas wu ningil tumbun mu!um wu ni angil embilim. Jiisas wu ei sipi, konu owundu ele tor sipim. Sipang kin, eim jipambil topu, ningil ele kindpi, eim angil tonu ambilim, pe wu ei kii sim, “Nim epi endi kan min?” ²⁴ Pe wu ei tonu kindpi kenim. Kanpi kin, ba “Wumb ei ond mi! angk mo!mun,” pa nim. ²⁵ Jiisas nga wu ei ningil ele embilim. Pe wu ei dinga kenim ni, wu ningil ei ka mu!um. Mu!ang kin, epi pei kanpi poru nim. ²⁶ Jiisas wu ei kindang kin, eim nge ngii konu ele ba nge pum. Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Ninim wumb nge konu ele punenjii,” pa nim.

Piisa Jiisas Nge Embe Nipi Peni Ele Kindim
(Masyu 16:13-20, Luk 9:18-21)

²⁷ Jiisas ekii silmin wumb kin tor pupu, Sesariya Pilipai konu ele tuk pei punjung. Andlam ele puk, Jiisas eim ekii silmin wumb ek dinga nipi kii sim, “Wumb pei na embe nii nilmin?” ²⁸ Pe eim ekii silmin wumb yi ninjing, “Wumb kopur nim Jon wumb nol pendilim wu, pa nilmin. Nga wumb kopur nim Elaineja, ok ek keimi ni tor kindilim wu,” pa ninjing. “Nga wumb kopur nim ek ni tor kindilim wu eipi endi mo!un,” pa ninmin ku. ²⁹ Jiisas ekii silmin wumb ei kin kii sim, “Pe enim na nii pa nilmin?” Piisa ek nipi orung kindim, “Nim Krai, Gos mei konu ele mani kindang orun wu,” pa nim. ³⁰ Pe Jiisas ek dinga nipi yi mi! nim, “Enim wumb eipi kin, na embe ni to kindnerngii, mon!”

Jiisas Ek Nipi, “Na Kolup, Nga Engmbii.”
(Masyu 16:21-28, Luk 9:22-27)

³¹ Pe Jiisas nga kengip ek mon kindpi nipi, eim ekii silmin wumb kin ngum. “Na wu kingam mani mei ele op, epi embin se andip, ngenj kumbii simbii. Nga kulma! kalilmin wumb owundu kin, men tok elmin wu num tok, lo ek piik polmun wumb kin, wu kingam ei bu! ngok, tok kundngii,” pa nim. “Kunum tekliki o pang kin, nga na angip konj tonu ombii,” pa nim. ³² Nga Jiisas ek pul nipi kun erpi wumb ngum. Pe Piisas Jiisas sipi tor pupu ek ngum, “Jiisas nim ek ei nin, ei kapli enanim,” Piisa yi nim. ³³ Ba Jiisas ak topu eim ekii silmin wumb kenim. Kanpi kin, wu Piisa ek ngum, “Nim Seisen Piisa kin mo!un, ei si kind pui!” a nim. “Nim Gos noman ei nim pii pol tunan mon! Nim wumb noman ei mendpil piikin mo!un,” Jiisas yi nim.

³⁴ Nga Jiisas wumb pei eim kin ekii silmin wumb kin wii tang, eim mu!um konu ele onjung. Eim ek nipi wumb ngum, “Wumb endi na kin ombii ni pimba wumb, ei eim nge embe ei ambil mani kindmba. Wu ei eim na ond peri ambil si mengpi, na ond konu ele omba,” pa nim. ³⁵ “Yi mi!, wu endi yi mi! enarpi, noman konj ambil gii nipi mu!mba, wu ei eim noman konj ei sinermba mon. Ba wu endi na kin piipi kin, na kin men topu ermba wu, ei eim nge noman konj si kindim kin, eim nga noman konj sipi kunum kunum ka mu!mba. ³⁶ Yi mi!, wu endi eim mei ele, epi pei noman to piipi mu!mba wu, ei eim noman konj ei sinenmba mon!” pa nim. Jiisas yi nim, “Mei ele epi ei eim noman konj er simba mi! nenj? Ei mon! ³⁷ Yi mi!, wu ei epi nipe ngopu, eim noman konj sipi orung simba? ³⁸ Yi mi!, pe kunum ele wumb ol kis kanim kanim er mo!mun wu endi, na ek ei piipi nipi wumb ngumba wu ei, singambil erang mu!um kin, ekii se wu kingam omba wu, ei eim kin singambil piipi ngumba ku. Na Jiisas kin Gos nge tilang ka wii ei kin nga Gos eim nge enjel ka wii pei omun kunum ei eni mi! topu tilang ka wii ermba,” pa nim.

9

¹ Pe Jiisas ek nga nipi wumb ngum, “Na enim kin ek keimi nip ngond. Wumb kopur ya ele angilmin wumb ei, nga kulerngii mon! Ba wumb ei Gos wumb tep enim noman dinga ka wii ei tonu onum ni keningii.”

*Jiisas Nge Ngenj Ete Epi Eipi Mił Tonu Om
(Masyu 17:1-13, Luk 9:28-36)*

² Nga kunum endi angil orung nga endeim o pang, Jiisas Piisa kin Jon kin Jeims wu kopur sipi komung owundu ete eim ei si tonu sipim. En enim minj molk kin, Jiisas nge ngenj ei nga endi eipi mił tonu om. ³ Wu kei ningil ete kenjing ni, Jiisas wu endi eipi mił mułum. Nga eim nge alap ni epi ei tiłang erang kin, ei kuru ka wii sim. Sipi kin, mei wumb endi alap ni epi kapli tiłang yi mił enermba mon! ⁴ Pe wu tał Elainja kin Moses teł tor wangil kin, Jiisas kin ek tengnjing. ⁵ Piisa eim Jiisas kanpi kin, ek yi nim, “Ek emb tołum wu! Sin ya ete mołmun ei ka wii. Sin ngii tekliki tekmin. Tekmin ei, ngii endi nim nge, nga ngii endi Elainja nge, nga ngii endi Moses nge; sin ngii pei tekmin,” pa nim. ⁶ Yi mił erang kin, wu kei mund mong enjing. Pe Piisa eim nipe ek endi nimba ei piinerim. ⁷ Pe kupu endi opu wu kei pandi tum. Gos ek tuk kupu muł ete tor om, “Ei nam nge kingam; na eim kan ka wii piind. Enim eim ek piyeyi!” pa yi nim. ⁸ Pe sikir kan orung orung kind kenjing ni, wu endi eipi kinenjing mon. Ba Jiisas endeim mendpił minj mułum.

⁹ Nga komung ei si kindik kin, mani wangin kin, Jiisas ek dinga nipi wu kei ngum, “Epi ei enim kenjing oł ei, enim wumb endi kanik kin ei ninerngii mon! Pu molk kin, ekii se wu kingam mani mei ete opu, kołpu kin nga angpi, nga tonu orung ba. ¹⁰ Yi mił, nga wu kei ek ei ambil gii nik mulnjung. Molk kin, en enim ek nik piik piik enjing, ek ei, “Kołpu, nga angpi tonu ba,” pa ninim, ei ek nipe ek ninim?” ni piik piik enjing. ¹¹ Nga wu kei Jiisas kii sinjing, “Nimbił erang men lo ek piik połmun wumb yi ninmin ei, Elainja ek ni tor kindihim wu ei kumb se omba?” ¹² Nga Jiisas ek nipi wu kei ngum, “Ei keimi, Elainja ok opu epi pei er ka ermba nge omba. Nimbił erang, ek endi eipi mer Gos mon ok pulk, ete patim, ei yi ninim? ‘Wu kingam eim ngenj kumbii sipi kułmba kunum ei, wumb eim kin buł ngunjung?’ ¹³ Ba na ek nip enim ngond, wu Elainja eim om poru nim. Neng kin, wumb en enim noman ete eim kin oł kanim kanim enjing ei, Gos ek ok pulk, yi mił ninim.”

*Kangil Endi Gui Kis Tuk Pim Ei, Jiisas Er Ka Erim
(Masyu 17:14-21, Luk 9:37-43a)*

¹⁴ Jiisas kin wu kei ekii siłmin wumb mulnjung konu ete orung onjung. Wangin kin, ekii siłmin wumb kin wumb pei kułou tok mulnjung. Nga lo ek piik niłmin wumb kopur ek dinga nik, Jiisas nge ekii siłmin wumb ei nge ek mił ngunjung. ¹⁵ Nga wumb molk kenjing ni Jiisas om. Wang kin, wumb ei sikir puku sinjing. Sinjing kin, wumb ei Jiisas mułum konu ete sikir puk kin, Jiisas kanik kin yi ninjing, “Nim on?” a ninjing. ¹⁶ Pe Jiisas eim ekii siłmin wumb kin kii sim, “Eim wumb ei kin enim nimbił oł erang enim gupu ete ek mił enmin?” a nim. ¹⁷ Nga wu endi tuk wumb mulnjung konu mułum wu ei, Jiisas kin ek nipi orung kindim, “Ek emb tołun wu, nim na kangil gui kis endi tuk mułang kin, eim ek tingnałim. Na nim kin tu wund, ei nim er ka enjii,” pa nim. ¹⁸ “Nga kunum kunum gui kis ei kangil ei ambilpi, topu mani mei ete kindihim. Pe gupu noł gupu ete tor ołum kin, nga gupu mong giikir nipi kin, eim ngenj dinga punum. Nga na nim ekii siłmin wumb kanip kin, kii sip ninj, ba wumb ei kapli er ka enenjing mon,” pa yi nim. ¹⁹ Jiisas ek nipi orung kindim, “Enim wumb pii gii pinałim wumb! Kunum nimberii na enim kin mułmbii? Kunum nimberii na enim ngenj kumbii kułmbii? Enim kangil ei na kin tu wei!” pa nim. ²⁰ Nga wumb kangil ei Jiisas mułum konu ete tu wunjung. Tu wunjung kunum ete, gui kis ei Jiisas kanpi, kangil ei sikir to ak topu, kangil ei mani mei ete kindang pepi, ak mak erim. Erim kin, kangil ni, gupu ete jipambil mił epi kuru endi tor om. ²¹ Nga Jiisas kangil arim kii sim, “Kunum nimberii eim oł yi mił erim?” Arim ek nipi orung kindim, “Kumb ok kangil kembis kin er pim. ²² Nga gui kis ei kangil topu, dup ete nin noł ete nin kindmbii ni erang kin, topu kundmbii ni erim. Ba nim sin kin kaimb sikin kin, paki tokun kapli er ka enjii!” pa nim. ²³ Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Nim pii gii niłan kin, kapli, nim epi ei pei siłan,” pa nim. ²⁴ Sikir arim ek dinga nipi yi nim, “Na pii gii nind; ba pii gii ei kapli enanim. Nim na paki tunjii!” pa nim.

²⁵ Pe Jiisas kenim ni, wumb pei sikir ok kulou tunjung. Pe Jiisas gui kis ei ek dinga ni ngopu, "Pui!" nim. Neng kin, "Nim gui kis gupu ek tingnen kin, nim kom pirek ninan; na ek nipi nim ngond ei, nim kangil si kind pui! Nim nga kangi ei kin nga tuk punenjii mon!" pa yi nim. ²⁶ Pe nga gui kis ei wii dinga topu, kangil ei kulii mił kolpu pepi pum. Pe wumb pei yi ninjing, "Kangil ni koltum," pa ninjing. ²⁷ Ba Jiisas kangil ni angil ele embilang kin nga konj engim. ²⁸ Ekii se Jiisas ngii konu ele tuk pupu, eim ekii silmin wumb minj molk, eim kin kii sinjing, "Nimbił erang, sin gui kis ei si kindmin ei kapli enanim?" pa ninjing. ²⁹ Pe Jiisas eim ekii silmin wumb ek nipi ngum, "Gui kis ei prei erangin kin, mendpił kapli ermba," pa nim.

Jiisas Kunum Tał Ek Nipi Kolpu Nga Angpi Tonu Ba Nge Nim.
(Masyu 17:22-23, Luk 9:43-45)

³⁰ Jiisas kin eim nge ekii silmin wumb konu ei si kindik pendik puk, Galilii konu ele tuk punjung. Jiisas eim yi ni piim, "Wu endi na jili moł ni piinergii mon!" pa yi nim. ³¹ Nimbił erang Jiisas ekii silmin wumb kanpi, eim kulmba nge kengip ek ei nge nipi ngum. Jiisas ek nga nipi ngum, "Wumb kombur na wu kingam mani mei ele op tonu onj; ba wu ei sik wumb opu erii wumb kin ngok kin, nga wumb ei na to kundngii. To kunduk, nga kunum tekliki na angip tonu ombii," pa yi nim. ³² Ba eim kin ekii silmin wumb ek ei pii poł tunenjing. Tunarik kin, en enim singambił kulk, Jiisas nga kii sinenjing mon.

Nii Eim Wu Owundu Mołum?
(Masyu 18:1-5, Luk 9:46-48)

³³ Pe Jiisas kin ekii silmin wumb ok Kapaniyam konu ele onjung. Ok, ngii endi nirik pangin kin, Jiisas eim ekii silmin wumb ei kin kii sim. "Enim andłam ele ok, nipe ek mił endi ninjing?" ³⁴ Ba eim ekii silmin wumb ek endi ninenjing. Nimbił erang andłam ele ok yi ninjing, "Wumb nii sinim wu num mułmba," yi ninjing. ³⁵ Pe Jiisas mani kan mołpu kin, eim wu engki nga tał, 'Wei!' a nim. Nipi kin, ek nipi ngum, "Wu endi ei wu num mendpił mułmbii ni piim kin, eim embe to mani kindpi mułmba. Wu ei ekii se wumb pei paki topu ngopu mułmba," pa nim. ³⁶ Pe Jiisas kangil kembis endi sipi, tuk en enim mulnjung konu ele engndim. Pe eim kangil ei angil ambilpi kin, eim ek nipi wu kei ngum. ³⁷ "Wu endi na embe ele piipi kin, kangil kembis ei mił endi paki tumba wu ei, na paki tumba. Nga na paki tum kin, wu ei na mendpił paki tunanim mon. Wu ei na Arnan paki tonum ei, na kindang onj, ei paki tonum ku.

Wu Ei Sinim Kin Opu Orung Enanim Wu Ei Sinim Wu Puł
(Luk 9:49-50)

³⁸ Jon ek nipi ngum, "Ek emb tołun wu, sin kenjpin wu endi nim embe ele nipi, gui kis si tor si kindim. Ba wu ei sinim kin tep to kongun ende endnerim. Wu ei yi erang sin, 'Eim mon!' pa ninjpin." ³⁹ Ba Jiisas ek nipi Jon ngum, "Enim ei yi ninerngii mon! Wu endi na embe ele nipi, jep oł endi ermba wu ei, na kin ek kis sikir ninermba mon!" pa yi nim. ⁴⁰ "Wu endi sinim kin opu orung mulerim kin, wu ei sinim wu puł," pa nim. ⁴¹ "Yi mił, na enim kin keimi nip ngond, wu nii endi enim kin kanpi noł ming endi enim kin paki topu ngumba wu ei, Krai nge kongun ei piipi kin, paki topu erim. Erim kin, wu ei eim nge kumep ngang simba ei am punermba mon."

Oł Kis Kanim Kanim Ei Noman Pii Gii Er Kis Mondłum
(Masyu 18:6-9, Luk 17:1-2)

⁴² "Pe wumb kombur kangil pii gii to kis mundmun ni erngii wumb ei, num goltum ele ku owundu endi kan kulk, ep noł ele mani kindngii. Kindangin kin, na ek ni piik mulnjung kangil ei, ka mułngii," pa nim. ⁴³ "Pe enim angil ele oł kis enjing kin, enim pii gii ei kis mułmba. Kis mułang kin, enim angil ele orung kopus si kindang kin, enim angil oł kis enerang, nim ka mułngii. Mon pim kin, enim angil ele tał peng kin, enim dup konu kis ele pungii dup ei, kumblałim mon, piram nopu minj palilim. ⁴⁴ (Konu ele, 'Dup nopu nopu minj er mołang kin, ei kumblermba. Nga ka Pisapis mił epi ei wumb ngenj ele

noŀum ei, poru ninermba; ba enj enj nopus pimba.)⁴⁵ Pe nga enim simb eŀe oŀ kis enjing kin, enim pii gii ei kis muŀmba. Kis muŀang kin, nga enim simb eŀe orung kopus si kindang kin, enim simb oŀ kis enerang, nim ka muŀngii. Mon pim kin, enim simb eŀe taŀ peng kin, enim dup konu kis eŀe pungi. Dup ei kumblermba, piram nopus minj paŀitim.⁴⁶ (Konu eŀe, ‘Dup nopus nopus er muŀang kin ei, kumblermba. Pe ka Pisapis miŀ epi ei wumb ngenj eŀe numba ei, poru ninermba; ba enj enj nopus pimba.’)⁴⁷ Pe nga enim ningiŀ eŀe oŀ kis enjing kin, enim pii gii ei kis muŀmba. Nga enim ningiŀ eŀe orung si kindang, enim ningiŀ eŀe oŀ kis enerang, enim ka muŀngii. Mon pim kin, enim ningiŀ taŀ peng kin, enim dup konu kis eŀe pungi. Dup ei kumblermba mon, ba piram nopus minj paŀitim.⁴⁸ Konu eŀe, ‘Dup nopus nopus er muŀang kin, ei kumblermba. Pe ka Pisapis miŀ epi ei wumb ngenj eŀe numba, ei poru ninermba; ba enj enj nopus pimba.’

⁴⁹ Yi miŀ, pe dup eŀe wumb pei nopus poru nimba, ei yi ep kusa miŀ.⁵⁰ Epi kusa ei, epi ka wii mendpiŀ. Ba ep kusa nge singin ei poru nim kin, kapŀi ep kusa ei nimbiŀ oŀ erpi kin nga singin simba? Ep kusa nge singin ei enim kin muŀang kin, kapŀi enim wumb eipi kin endeim endeim ni noman emin sek muŀngii.

10

Jiisas Amb Si Kindinmin Kengip Ek Ei Nipi Ngum (Masyu 19:1-12, Luk 16:18)

¹ Jiisas eim konu eŀe si kindpi, orung pupu, orung Juriya konu owundu eŀe noŀ Joran pum. Pupu kin, wumb pei ok Jiisas muŀum konu eŀe nga kuŀou tunjung. Jiisas eim nge oŀ yi miŀ erpi, nga Gos ek ka kengip ek nipi wumb ngum.² Men ek piik ekii siŀmin wumb kopur ok, eim ermba oŀ ei kenmin ni piik kii sinjing. “Sinim nge men kengip ek yi paŀim ni, wu endi eim amb sim ei kiŀip topu si kindmba min mon?”³ Jiisas ek nipi orung kindim, “Ok Moses enim nipe pipe mon ek dinga nipi ngum?”⁴ Pe wumb ek yi ninjing, “Moses eim kapŀi enim mon endi polk kin, amb kiŀip to si kindmin nik, mon endi polk kindik kin, kapŀi amb ei si kindngii,” pa nirim.⁵ Ba Jiisas ek nipi orung kindim, “Nimbiŀ erang enim noman tuk eŀe dinga peng kin, kumb ok Moses lo ek dinga endi pultum. Puŀpu kin, enim noman ok wumb paŀitim miŀ enim yi peng kin Moses mon yi poŀpu ngurum,” pa nim.⁶ Ba kumb ok, Gos oŀ pei eririm kunum eŀe, Gos wu kin amb teŀ eririm ku.⁷ Yi miŀ erang kin, nga wu ei arim mam taŀ si kindpi kin, eim ambim kin dambiltpi ende pupu endeim miŀ muŀmba.⁸ Pe nga wu amb taŀ ngenj ende miŀ simba. Yi miŀ ku, wumb taŀ nga ngenj taŀ nga pinermba mon. Wumb taŀ ngenj endeim miŀ pimba.⁹ Yi miŀ Gos wu amb taŀ sipi, ende kindpi mundmba ei, wu min amb eipi endi to kiŀip tunermba mon!” pa nim.

¹⁰ Nga ekii se ngii konu eŀe puk, epi eŀe Jiisas nge ekii siŀmin wumb, eim kin kii sinjing.¹¹ Jiisas ek nipi orung kindim, “Wu endi ei ambim si kindpi, nga amb konj endi sim, wu ei eim ambim oŀ kis erpi kin, eim amb kin kiŀip tonum.¹² Nga amb ei eim wam si kindpi, eim wu eipi endi pupu kin, amb ei wam kin oŀ kis erpi, wam kin kiŀip tonum.

Jiisas Kengip Ek Ka Nipi Kangiŀ Ngum (Masyu 19:13-15, Luk 18:15-17)

¹³ Nga wumb kombur kangiŀ kembis Jiisas muŀum konu eŀe tu wunjung. Tu wuk kin, wumb ei kangiŀ kembis ei embiŀmba ni piik, ba eim ekii siŀmin wumb kangiŀ tu wangin wumb ei ek ngunjung.¹⁴ Ba Jiisas oŀ ei kanpi, eim noman kis piipi kin, ek nipi orung kindim. “Kangiŀ kembis na ngangin kin enim ambiŀ gii ninerngii! Ei yi miŀ, wumb endi pii gii pim kin, kangiŀ miŀ yi Gos muŀum konu ka eŀe tuk pungi,” pa nim.¹⁵ “Na enim kin ek mendpiŀ nip ngond. Wumb endi Gos sinim kin tep er muŀum konu eŀe, kangiŀ eŀe kembis miŀ yi sinerim kin, kapŀi Gos muŀum konu eŀe tuk punerngii mon mendpiŀ!”¹⁶ Nga Jiisas eim kangiŀ kembis embiŀpi erim kin, kangiŀ kembis ombu eim angŀi ambiŀpi, kengip ek ka nipi ngum.

Wu Endi Epi Pei Saŀitim Wu (Masyu 19:16-30, Luk 18:18-30)

¹⁷ Nga Jiisas angpi andlam ele pupu kin, wu endi sikir opu, Jiisas mułum konu ele opu, mani simb ele gopsing pii połpu, ek nipi kii sim. “Nim ka wii ek mon wu, na nimbił oł erip, noman konj kunum kunum sip mułmbii?” ¹⁸ Jiisas ek nipi orung kindim, “Nimbił erang nim na wu ka nin? Gos endeim mendpił ka mołum,” pa nim. ¹⁹ “Nim lo ek pei piifin: nim amb sikin, kilip tokun, amb eipi sinenjii; nim wumb nge epi waning sinenjii; nim ek kend tokun wu endi ngunenjii mon! Nim ek kend tokun, wu epi eipi ni ngonenjii; nim arnim manim ek ningił ei piinjii! Piikin, arnim manim paki tunjii!” ²⁰ Nga wu ei ek nipi Jiisas ngum, “Ek mon wu, na kumb ok kangił kembis kin moł ei, na lo ek pei piipi kin, ekii sip poru nił. ²¹ Pe Jiisas wu ei kanpi kin ka piipi ngopu, eim ek nipi wu ei ngum, “Nim epi endi kapli enenim. Nim nge epi pei sikin, wumb ngokun ku sinjii! Sikin, nim ku nin epi sinerang mołmun wumb ei, ngunjii! Nim epin konu ele epi ka mendpił sałim ei, sinjii! Nim na ond konu ele, ekii se onjii. ²² Yi mił, wu ei ek ei piipi kin, eim kumb dinga erim. Pe eim noman embin topu kin eim orung pum. Nimbił erang, wu ei epi pei sałim nge wu.”

²³ Nga Jiisas kanpi orung orung kind kanpi kin, eim nge ekii siłmin wumb kin ek yi nim, “Pe wumb epi pei mani mei ele sałim wumb ei, kongun dinga wii erik Gos sinim tep er mołum konu ele tuk pungii,” pa nim. ²⁴ Pe Jiisas ekii siłmin wumb Jiisas ek ei piik kin puku sinjing. Ba Jiisas ek nga nipi orung kindpi yi nim, “Na nge kingnan noł, wu endi Gos sinim tep er mołum konu tuk ba; ba ei kongun dinga erpi ba. ²⁵ Pe kung kamil endi alap mui gal tundii ele andlam ele tuk ba; ba eim kongun dinga erpi ba. Yi mił ku, wu endi epi pei sałim wu ei, kongun dinga wii mendpił erpi, Gos sinim tep er mołum konu ele tuk ba.” ²⁶ Jiisas ekii siłmin wumb ek ei piik, puku sinjing. Sik kin, enim Jiisas kin ek nik kii sinjing, “Yi mił, wu nii kapli erang, noman konj kunum kunum sipi mułmba?” ²⁷ Pe Jiisas eim ekii siłmin wumb kin kan kanpi, ek nipi ngum, “Ei wumb en enim kapli enermba mon, ba Gos eim kapli ermba. Gos eim mendpił epi kanim kanim kapli pei ermba.”

²⁸ Ba Piisa ek nga nipi Jiisas ngum, “Kani! Sin epi pei si kindpin, nim kin ekii se onjpun.” ²⁹⁻³⁰ Pe Jiisas ek nim, “Na enim kin ek mendpił nip ngond, wumb endi na kin Gos nge ek ka ei piik kin, ngii konu ele si kindik; engnjing noł si kindik; einjing noł si kindik; menjing noł si kindik; ernjing noł si kindik; kingenjing noł si kindik; aka pin kuni si kindik; na nge kongun erngii onmun kunum ele, Gos epi 100 pei ngopu orung kindmba. Ya mani mei ele mułngii kunum ele, Gos eim enim kin ngii ni, angim ni, aim ni, mam ni, kangił ni, aka pin kuni ei, Gos enim ombu kin pei orung kindpi ngumba. Ngang kin, wumb kombur wumb ei kin oł embin tui erik ngungii ku. Nga kunum ekii se, noman konj sik, konj kunum kunum mułngii. ³¹ Ba wumb kombur wu owundu mołmun kumb se mołmun wumb ei, ekii se nga wumb wii mił mułngii. Ba wumb kombur wumb wii ekii sik mołmun wumb ei, ekii se kunum ele, kumb se wumb num mułngii.

Jiisas Ek Nipi Kunum Tekliki Eim Kułmba
(Masyu 20:17-19, Luk 18:31-34)

³² Wumb Jerusalem konu ele pungii pendik, andlam ele punjung. Pe Jiisas andlam ele andpi sikir ok pupu, Jiisas ekii siłmin wumb puku sinjing. Nga wumb ekii se onjung wumb tungu enjing. Jiisas eim ekii siłmin wumb engki nga tał sipi, orung sim kin, ek pułe eim kin tonu omba ei, nipi ngum. ³³ Jiisas ek yi nim, “Enim piyei! Sinim Jerusalem konu ele tonu bin. Pe wumb wu kingam sipangin kin, ek emb tołmun wumb kin, Gos kułmał kałiłmin wumb owundu kin ngungii. Ngok kin, eim wumb omba ni piik kin, kan ngok tok kundngii. Pe wu kingam ei sik, wumb eipi endi ngangin kin, tok kundngii nik, wumb eipi ngunjung. ³⁴ Nga eim wumb sik, ek kulsingii, jipambił tok, kepil tok kundngii. Tok kundangan kin, pepi kunum tekliki poru neng kin, angpi nga konj tonu omba,” pa yi nim.

Jeims Kin Jon Tet, Et Etip Wu Owundu Mołmbuł
(Masyu 20:20-28)

³⁵ Nga Sependii nge kingam tał, Jeims, Jon tel okuł, Jiisas kin yi ninjngił. “Ek mon wu, sił nim kin epi endi kii simbił nge onmbuł. Nim epi ei sił kin enjii!” pa ninjngił. ³⁶ Pe Jiisas ek nipi, wu tał ngum, “Na elip kin nimbił oł ermbii?” ³⁷ Pe wu tał Jiisas kin ek nikił orung kindinjngił, “Nim ekii se king peł ełe, tiłang owundu ei ninim noman dinga sikin onjii kunum ei, kapli sił piinmbił ei nim sił wu tał endi sikin, angil tunding mundan kin, nga endi angil taring mundan mułmbuł,” pa ninjngił. ³⁸ Ba Jiisas ek nipi wu tał ngum, “Na kin ek ei kii sinmbił ei elip ek ei pii poł tunanmbił. Elip kapli noł na nond noł ming ei, kapli nunguł min? Nga elip kapli na noł peł ełe elip kapli pingil min?” ³⁹ Pe wu tał eim kin ek nikił, “Sił kapli ermbił.” Jiisas ek nipi wu tał ngum, “Keimi, ming ei na pe noł nond, elip ming ei kapli noł nunguł ku. Pe na noł peł ełe, elip kapli noł pingil ku. ⁴⁰ Pe wumb nii endi eim na angil tunding min angil taring ełe mułmba ei, na nge epi endi mon. Ba Gos ei eim peł ei eim ngumbii ni, er ka er mundum wumb ei ngumba.”

⁴¹ Nga Jiisas nge ekii siłmin wumb engki orung ek ei piik, nga Jon kin Jeims tał kin noman kis piinjng. ⁴² Ba Jiisas eim ekii siłmin wumb eim kin wii topu, “Wei!” pa nim. Eim ek nipi wu kei ngum, “Enim piinmin, wumb embe mołum wumb num ei, tiłap eipi ełe pałim ei, en enim noman dinga to mani kindngii ei pałim. Pe en enim wumb owundu ombu tep dinga wii elmin. ⁴³ Ba oł ei enim kin tuk pinermba mon! Wu endi eim enim kin wu owundu mułmbii ni ermbe ei, enim kin kongun wii paki tumba wu mułmba. ⁴⁴ Pe wu endi enim kin wu owundu endeim mułmbii ni ermbe, wu ei eim enim wumb pei kin kongun wii paki tumba,” pa nim. ⁴⁵ “Nimbił erang wu kingam eim yi ku, eim opu wumb eim kin kongun paki tungii nipi onerim, mon! Eim opu wumb paki tumba nge om. Opu kin, ond peri ełe kołpu, eim noman konj ka ngopu, wumb pei nga sipi orung simba nge om.”

Jiisas Wu Endi Ningil Tumbun Mułum Wu Ei Er Ka Erim.
(Masyu 20:29-34, Luk 18:35-43)

⁴⁶ Pe Jeriko konu ełe onjung. Jeriko konu ełe si kindpi pupu kin, Jiisas ekii siłmin wumb kin, wumb pei eim kin punjung. Puk kin, Barsimeiyas, Tiimeiyis nge kingam ei, ningil tumbun mołum wu ei, andłam wer ełe mołpu, wumb ku ni epi ei kenim nipi siłim. ⁴⁷ Nga Jiisas Nasares konu ełe wu ei orum eim piipi kin, eim wii dinga topu, “Nim Jiisas, nim Deipis nge kingam. Nim na kin kaimb si ngo!” pa nim. ⁴⁸ Nga wumb pei wu ei ek ngok yi ninjing, “Nim ek tingnerii!” Ba eim nga wii dinga topu, “Nim Deipis nge kingam, nim na kin kaimb si ngo!” pa nim. ⁴⁹ Pe Jiisas eim opu yi nim, “Enim wii tangin kin, wanghi!” nim. Pe wumb wu ningil tumbun mułum wu, ei wii tunjung, “Nim noman dinga pimba. Nim angkin po! Jiisas eim nim wii tonum,” pa ninjing. ⁵⁰ Kapli, pe eim konduk si kindpi kin, eim sikir engim. Angpi kin, Jiisas mułum konu ełe pum. ⁵¹ Pe Jiisas wu ei kin ek nipi ngum, “Na nim kin nimbił oł ermbii?” Wu ningil tumbun mułum wu ei, ek nipi ngum, “Ek mon wu, na ningil er ka eran, kenmbii,” pa nim. ⁵² Jiisas ek nipi orung kindim, “Nim po! Nim pii gii je erang kin, nim ningil ełe ka enim.” Pe wu ningil tumbun mułum wu ei, sikir erang ka mułang kenim. Kanpi kin, wu ei Jiisas andłam pum konu ełe, ekii se pum.

11

Jiisas Jerusalem Konu Ełe King Mił Pum
(Masyu 21:1-11, Luk 19:28-40, Jon 12:12-19)

¹ Pe Jerusalem konu ełe mandi ok kin, Bespeis kin Besanii konu ełe mandi komung Olip ełe tor onjung. Pe Jiisas eim nge ekii siłmin wu tał kindang punjnguł. ² Jiisas eim ek nipi wu tał ngum, “Elip pukuł, konu ełe keningil konu ełe mandi mołum. Pe sikir keningil ni kung dongkii wumb mulenjung kung endi kan kuł pendnjing ei, na kin tu wunguł,” pa nim. ³ “Pe wu endi elip kanpi, ‘Elip ei nimbił erang enmbił?’ ” a nim kin, kapli elip yi ningil, ‘Sił wu owundu tu wel!’ a neng kin onmbuł. Ekii se eim kung dongkii sikir sipi ya orung kindimba,” pa nim. ⁴ Kapli wu tał pukuł, kenjngil ni kung dongkii endi kan kuł pendnjing. Kung ngii ondu ełe pendnjing pim ei, kan si kindkił nga tu wunjnguł.

⁵ Nga wu kombur mandi angk, ek nik ngunjung. “Etip nimbil ol erang kung dongkii ei kindangil punum?” a ninjing. ⁶ Nga wu ta ek nikit wumb ngunjungul, “Jiisas ek nim mił ninjingil.” Nengil kin, kung dongkii wumb, “Kung kapli sel!” ninjing. ⁷ Pe ele elip kung dongkii wał ya Jiisas mołum konu ele tu wunjungul. Tu wukul kin, konduk tukul ei peł ele singil. Pe Jiisas kung dongkii ele tonu pupu mułum. ⁸ Pe wumb pei konduk gulk, andlam ele mundnjung. Pe nga wumb kombur ond ongul tok tu wuk, andlam ele mundnjung ku. ⁹ Nga wu amb pei Jiisas pum konu ele kumb se punjung. Nga wumb kombur ekii se punjung ku. Nga wumb pei puk kin wii dinga tunjung, “Wu owundu onum,” pa ninjing. “Gos wu owundu ei kin eim noman ka ngumba. Eim Gos nge embe owundu ele onum! ¹⁰ Gos sinim noman ka ngopu, eim kingam wu owundu Krai kindang opu, sinim konu orung orung tep ermbe nge onum. Kumb ok, kupam Deipis sinim tep elim mił, yi ermbe nge onum. Gos embe ambil tonu kindinmin.” pa ninjing.

¹¹ Pe Jiisas Jerusalem konu ele om. Opu kin, men ngii owundu ele nirik pupu kin konu ele kan andpi, pupu kin epi kanim kanim kanpi poru nim. Ba konu eni mani pupu poru nim. Konu pou neng Jiisas eim ekii silmin wumb engki nga tał sipi Besanii konu ele pum.

Jiisas Ek Nipi Ond Mong Tunermba Nim
(Masyu 21:18-19)

¹² Nga kunum endi, Besanii konu ele si kindik, nga Jiisas kuni tum. ¹³ Nga eim kenim ni ond pik endi turii mił engim. Pe Jiisas kenim ni, ond ongul pei mułum ni kenim. Kanpi pupu kin, “Ond mong, kurup simbii,” ni piim. Ond engim konu ele, eim ond mong endi eim kinerim mon! Ongul mendpil mułum. Nimbil erang, ond pik mong tunatim kunum ei mułum. ¹⁴ Pe Jiisas ond ei nipi ngum, “Nim ond mong nga tunenjii mon!” pa yi nim. Pe Jiisas ekii silmin wumb ek ei piinjing.

Jiisas Men Ngii Konu Ele Kil Ngopu Si Kindim
(Masyu 21:12-17, Luk 19:45-48, Jon 2:13-22)

¹⁵ Wumb Jerusalem konu ele punjung. Pe Jiisas men ngii konu ele andaring mandi pum. Pupu, kenim ni wumb men ngii konu ele andaring mandi wumb, kei nin ku ongul sik mong top elmin, epi pei wumb tu wuk ya epi top erik, er mulnjung wumb ei Jiisas pupu, to kindang kin, konu eipi eipi tor si kindang punjung. ¹⁶ Pe Jiisas ek dinga nipi wumb ngum, “Epi top ei Gos ngii mandi tu wuk enerngii mon!” pa yi nim. ¹⁷ Jiisas kengip ek nipi ngum, “Gos ek yi mił wumb kombur ok pulk yi ninim, na ngii ei kin wumb yi mił ningii, ‘Na ngii ei prei nge konu ele er mulmba,’ yi ningii; ba enim wumb ek ei piinarik sik, wumb koi erik, epi waning sik erik nge ngii mił enmin,” pa nim.

¹⁸ Nga kulmał kałilmin wumb owundu kin, ek emb połmun wumb ombu kin, Jiisas enim epi ei piik, en enim andlam endi kuruk Jiisas tumun ni piinjing. Wumb ombu Jiisas kin mund mong enjing. Nimbil erang wumb pei Jiisas nge kengip ek piik, puku sik, tungu enjing.

¹⁹ Nga konu pou neng, Jiisas ekii silmin wumb kin Jerusalem konu ele si kindik punjung.

Ond Pik Kengip Ek Endi
(Masyu 21:20-22)

²⁰ Pe kupiiring okrii, Jiisas kin eim ekii silmin wumb andlam ele puk kenjing ni, ond pik kulii erim. Ond ongul kin dumbul kin pei kulii er poru nim. ²¹ Nga Piisa eim ol endi erang piipi kin, eim yi nim, “Ek emb tołun wu, keniyol! Ond Pik ei nim ek ngon, ond ei kulum.” ²²⁻²³ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim Gos kin pii gii nik molk kin, ol ei enim kapli erngii,” pa nim. “Na ek keimi nga nip enim ngond. Pe wu endi kapli komung ei ek neng kin, kapli pupu mani ep noł ele ba. Pe wu endi eim noman tał pinermba mon, ba eim pii gii ele mendpil pimba. Pe eim ek ei kapli peni ele omba. Nga epi ele tonu omba ei, wu endi ek nim mił mendpil pimba. ²⁴ Yi mił erang, ele nge na enim kin ek nind, kunum ele enim prei erik, epi endi simin ni kii sinjing kin, kapli enim pii gii nik epi ei singii. Sik kin, prei erik, kii sik, epi ei enim singii. ²⁵ Nga kunum ele enim angk prei

erangin kin, wu endi enim kin oł kis erpi nim kin, enim wu ei oł kis ei kaplı si kindngii. Yi mił, enim Ernjing Gos ei epin konu ele mołum, eim enim noman kis kaplı kil ngopu si kindmba ku,” pa nim. ²⁶ (“Ba enim wu endi oł kis ei si kindnenjing kin, kaplı Erinjpin Gos enim noman oł kis ei kil ngopu si kindnermba mon ku,” pa nim.)

Jiisas Nge Noman Dinga Nii Ngołum
(Masyu 21:23-27, Luk 20:1-8)

²⁷ Wumb Jerusalem konu ele nga orung onjung. Wangin kin, Jiisas men ngii konu ele nirik andpi mułum kin, wumb kułmał kałıfmin wumb owundu kin, mon ek tołmun wumb kin, men ngii kongun ełmin wumb ombu ei Jiisas mułum konu ele onjung. ²⁸ Wumb ok Jiisas kin ek nik ngunjung, “Nim nipe noman dinga peng oł ombu en? Pe wumb nii nim noman dinga ngang, kongun ombu mił en?” a ninjing. ²⁹ Jiisas ek nipi ngum, “Na enim ek endi kii sip ngumbii. Enim na ek nik ngunjung kin, ek ei nga na enim nip orung kindmbii. Ei na kongun noman dinga peng enj mił ei nimbii ku. ³⁰ Ya noł wu Jon wumb noł pendilim oł ei; Gos nge oł min mei ele wumb nge oł?” Jiisas ek nipi, “Ek ei nik orung kindei!” pa nim. ³¹ Pe wumb en enim ek yi ni piik piik enjing. “Pe sinim epin konu ele epi ninjpin kin, kaplı Jiisas yi nimba, ‘Enim nimbil oł erang enim Jon pii gii ninanmin?’ a nimba. ³² Pe nga sinim wumb ek epi ninjpin kin, ek ei kaplı enermba mon.” Nimbil erang en enim wumb pei mułangin kin, mund mong enjing. Wumb pei Jon eim Gos ek ni tor kindilim wu ni piinjing. ³³ Pe wumb Jiisas kin ek nik ngunjung, “Sin piinanmin.” Pe Jiisas ek yi nim, “Na yi ku enim kanip nind, na noman dinga peng yi kongun enj pa nip, ninermbii mon,” pa nipi wumb ngum.

12

Jiisas Ond Mong Pin Ek Ekin Nim
(Masyu 21:33-46, Luk 20:9-19)

¹ Jiisas ek ekin topu wumb ngopu eim ek yi nim, “Wu endi eim kan ond mong pin endi telim. Talpi, kung gui torung er pok erim. Erang kin, ming owundu endi yi mił er sepi kin, ond mong tangpi tuk kindmba nge erim. Erpi kin, tep ngii endi tuk ele takpi sim ku. Ond mong pin ei sipi wumb kongun, ‘Erngii!’ nipi, wumb kin kindim. Kindpi kin, eim pupu konu turii endi pum. ² Tengingii kunum mandi erang kin, eim kongun wu endi kindang pupu, ond mong wumb kongun er mulnjung konu ele pum. Eim yi ni piim, ‘Ond mong pin kuni kombur numbii. Nop sipip, ku simbii,’ ni piim. ³ Pe wumb wu ni ambil gii nik, kepil tunjung. Tok kin, nga wii kindangin orung pum. ⁴ Pe nga, eim kongun wu endi nga kindang om. Wu ei yi ku tok kin, peng to tokun tunjung. Nga wu ei kin oł kis enjing. ⁵ Pe nga eim kongun wu endi nga kindim. Kongun wumb erik molk, wu ei to kundnjung. Pe nga kongun wumb pei kindang onjung. Pe enim wumb kopur tok, nga enim wumb kopur tok kundnjung ku. ⁶ Pe eim kingam endeim mendpil mułum. Mołpu kin, eim kingam ei eim noman piim. Piipi kin, ekii se mendpil, eim nge kingam ei kindang, pupu wumb ond mong pin kongun er mulnjung konu ele pum. Pupu kin, ek yi nim, ‘Nam nge kangi ei ek nimba ei kom singii,’ pa yi nim. ⁷ Ba ond mong pin kongun ełmin wumb en enim ek nik piik, piik enjing. ‘Kingam eim arim nge epi eim pei simba,’ ni piinjing. ‘Sinim sikir to kondpun kin, ond mong epi ei sin sinim simin!’ pa ninjing. ⁸ Yi nik kin, tok konduk sipik, ond mong pin torung ele kindnjing.”

⁹ Pe Jiisas ek nipi kii sipi wumb ngum, “Pe ond mong pin ei arim opu kin nimbil oł endi ermba? Eim opu kin eim ond mong pin kongun er mulnjung wumb ei to kundmba. Pe nga ond mong pin ei sipi, wumb eipi endi ngang kin, kongun er mułngii. ¹⁰ Enim ek mon endi mer poł pendnjing ei gernenjing min? Gos ek yi mił ninim, ‘Pe ku ei ngii takilmin wumb si kindnjing kin ku, ei ku dinga ka wii mendpil, ngii ekin ele engim.

¹¹ Gos owundu eim mendpil oł ei erang kin tonu onum, sin ei kan ka wii kaninmin.’ ”

¹² Jiisas ek ei wumb piik nik ełmin wumb owundu ei pupun, Jiisas ambił gii nimin ni piinjing; ba wumb mund mong enjing. Wumb piinjing ni Jiisas ek neng kin, en enim konu ei si kindik punjung.

Ku Takis Silmin Ei Kii Sinjing
(Masyu 22:15-22, Luk 20:20-26)

¹³ Lo ek piik ekii silmin wumb kombur kin, Eros wumb kopur kin Jiisas mułum konu ełe punjung. Puk kin, wumb ei en enim ek endi nik Jiisas simin ni piik punjung. ¹⁴ Pe wumb ei ok Jiisas kin ek dinga nik, “Ek emb tołun wu, sin piinmin nim ek keimi nikin nikin en wu. Pe nim wu endeim noman ngonan. Nim wu endi noman peng ek ninmin mił ninan. Nga wu embe pinatim mił ninan mon? Gos ek keimi mendpił minj nikin, wu amb pei ngon. Nim piin ei sinim ermin mił nenj? Ei kaplı sinim wu num Siisa yi mił Rom tep ełmin wu owundu mił, ku takis ngumun min mon? Sinim kaplı ngumun min sinim ngunermin?” ¹⁵ Jiisas ek kend tok ełmin wumb ei piim. Piipi kin, Jiisas ek nipi ngum, “Nimbił oł erang enim na kin ek ak mak enmin? Pe kom ku end tu wuk, na ngangin kin, ei kenmbii,” pa nim. ¹⁶ Wumb kom ku sik tu wunjung. Tu wangin kin, Jiisas wumb ei kin kii sim, “Ei min men mił ku ei nii nge?” Pe wumb ek nik orung kindnjing, “Ei Siisa nge.” ¹⁷ Pe Jiisas ek nipi orung kindim, “Epi Siisa nge epi ei Siisa ngungii! Gos nge epi ei Gos eim ngungii!” Pe wumb ek ei piik pii pol tunarik kin, piik kun enenjing.

Wumb Kolk Nga Angnatmin
(Masyu 22:23-33, Luk 20:27-40)

¹⁸ Wumb kolk nga konj punatmin ni piitmin wumb kopur Jiisas mułum konu ełe onjung. Wumb tałap ei men ek eipi mił yi niłmin, ‘Wumb kolk nga konj punatmin.’ Wumb ei, Jiisas kin kii sinjing. ¹⁹ “Ek emb tołun wu, Moses lo ek yi mił połpu sinim ngum. ‘Pe wu endi kułum kin, eim kangil endi mulerim ba, eim ambim ei mołum. Mołum kin, amb ei eim angim sipi kin, kangil endi mengpi ngumba. ²⁰ Pe wu angim angim angil orung nga tał mulnjung. Molk kin, wu kumna ei amb sim wu ni kułum ba, kangil endi mengnerim. ²¹ Pe angim ekii amb ei sipi kin, nga wu ei kułum, ba kangil endi mulerim ku. Pe nga angim tuk ei, amb ei eim sim, ba nga eim kułum ku. ²² Yi mił wu angim angil orung nga tał angim ei, amb endeim ei ku sik punjung; ba kangil endi mengnenjing mon. Angim angim ni pei kulnjung. Kolk kin, ekii se mendpił amb ei kułum ku. ²³ Pe kunum ekii se kulnjung wumb nga angk tonu ongii kunum ei, amb ei wu nii simba? Amb ei wam nii, nim piin min? Wu angim angil orung nga tał amb endeim sinjing,” pa ninjing.

²⁴ Jiisas ek nipi ngum, “Gos ok pultum ek ei, enim pii pol tunarik mołmun. Pe enim Gos epi dinga ermba, ei enim piinanmin. Pe enim ek ninmin ei, kun pinatim mon. ²⁵ Wumb kulnjung wumb angk tonu ongii kunum ełe, wu amb sinerngii mon, ba Gos enjel epin konu ełe mołmun mił ei yi ku mułngii. ²⁶ Ba ek ei wumb kułii wumb nga angk tonu ongii; enim Moses nge mon mer pultum palim ei kenjing min? Dup endi ond kembis ełe dup num ek poł ei Gos nipi wu Moses kin ngum,

‘Na wu Eiparam nge Gos, wu Aisak nge Gos, wu Jeikop nge Gos,’ pa yi nim.

²⁷ Gos wumb kułii wumb nge Gos mon! Gos wumb konj mołmun nge Gos mołum. Gos wumb eim kin pii gii ninjing wumb ei, Gos noman konj nga, en enim ngang konj mułngii. Enim ek ei kun mendpił pinatim mon,” pa nim.

Gos Ek Dinga Kumna Mendpił
(Masyu 22:34-40, Luk 10:25-28)

²⁸ Nga men kengip ek tołum wu endi opu moł piipi kin, Jiisas wumb kin ek mił enjing ni orung kindpi ka erim. Pe wu ei Jiisas kii sim, “Lo nipe lo kumna mendpił ka wii palim?”

²⁹ Jiisas ek nipi orung kindim, “Lo ek kumna yi mił palim. ‘Enim Esrel wumb pei enim piingii! Sinim Erinjpin Gos Owundu ei sinim Gos ei endeim mendpił, sinim nge Owundu mołum. ³⁰ Nim Gos kin noman ka pei mendpił ngokun, “Nanim Gos,” nikin mulnjii. Ninim noman tuk ełe poru Gos kin ngokun; nga nim noman pei Gos kin ngokun, nim

noman dinga pei Gos kin ngokun er mulnjii,' pa nim. ³¹ Nga lo endi ei yi mił: 'Nim wumb eipi noman ka ngunjii ei, ni ninim noman ka ngon mił yi ngunjii.' Nga lo eipi endi lo tał ei kamb mani kindnanim mon," pa nim. ³² Pe ek emb tołun wu ek nipi Jiisas ngum, "Ek mon wu! Nim ek ka nin keimi mendpił, Gos endeim mendpił mołum. Eim Owundu mołum. Gos eipi endi molałum, mon! ³³ Sinim eim kin noman ka pei ngumun; sinim noman tuk ełe pei ngumun; sinim noman dinga eim kin pei ngumun; sinim wumb mołmun noman ka ngumun. Pe sinim lo tał ei piipin kin sin sinim lo tał ei ekii se punjpun kin, kapli oł ei erpi wumb kułmał kałmin kanim kanim pei to mani kindim," pa nim. ³⁴ Nga Jiisas piim ni, wu ei ek ka nipi orung kindim. Jiisas wu ei kin ek nipi ngum, "Nim Gos sinim kin tep er mołum konu ełe mandi mołun," pa nim. Yi mił, nga wumb endi Jiisas kin nga kii sik mund mong erik mołmun.

Krais Eim Nii?

(Masyu 22:41-46, Luk 20:41-44)

³⁵ Pe nga Jiisas men ngii mołpu, kengip ek nipi wumb ngum, "Nimbił erang kengip ek tołmun wumb ei Krai ei opu, wumb paki tumbii ni, omba wu ei Deipis nge kingam mendpił mołum?" pa ninmin. ³⁶ "Gos Gui Ka neng, Deipis kin ek nim, 'Owundu nipi, na owundu ninim mił, nim na angil tunding orung mulnjii. Molkun kin, ekii se nim opu orung wumb na sipi, nim simb ełe mandring kindamb kin, nim opu orung wumb to mani kindnjii,' pa nim.

³⁷ Deipis ei eim 'Owundu' ninim; nimbił erang Owundu Deipis nge kingam mendpił mołum ninim?" Pe wumb tiłap owundu molk kin, eim ek ei piik kin ka piinjing.

Jiisas Lo Ek Kengip Tołmun Wumb To Mani Kindim

(Masyu 23:1-36, Luk 20:45-47)

³⁸ Pe Jiisas kengip ek ni ngopu yi nim, "Enim lo ek piilmin wumb kan kun erik mułngii. En enim alap olt talpin endmin ni piilmin. Puk kin, en enim wumb kanik kin, 'Mułeiyo,' nik kin wumb ei kułou tołmun konu ełe mołmun. ³⁹ Nga en enim konduk olt kindik kin men ngii kumb ełe mułngii ei ka piilmin. Nga en enim kuni owundu nołmun ei, en enim puk peł kumb ełe mułmun ni ka piilmin ku. ⁴⁰ 'Wumb ombu amb ngii konu bin ni piilmin.' Amb wengin mołmun konu ełe pułmun. Puk kin, amb epi ngii konu epi mołum ei, pei sik poru niłmin. Nga en enim ek kend tok prei olt elmin. Erik kin, ekii se kunum, Gos wu ombu epi embin tui endi wu kei kin ngumba."

Amb Kurpu Endi Gos Kin Epi Endi Ngum

(Luk 21:1-4)

⁴¹ Nga Jiisas men ngii konu ełe ku sim konu ełe wumb ku tu wuk ming ełe kindilmin konu ełe mandi mułum. Pe wumb ku sim wumb, ku pei ngunjung. ⁴² Pe nga amb endi wam kultum, amb ku kurpu mułum ni, ku kundii kembis ei endeim mił sipi kindim. ⁴³ Nga Jiisas nge ekii silmin wumb eim wii topu kin, "Wei!" nim. Nga eim enim kin ek nipi ngum, "Na ek keimi nipi enim ngond, amb ku kurpu eim wam kułum amb ei, ku owundu tuk kindnim. Kindim, amb ei wumb ku pei men ngii ełe ku tołmun ming ełe tu wunjung wumb ombu, amb ei to mani kindim. ⁴⁴ Pe wumb pei en enim ku pei salilim, ba mer ming ełe pei kindnałmin. Ba amb ei eim ku pei pinerim, ba eim ku pei tuk kindim. Kindpi kin, pe eim nga kuni sipi nupu ermba, ku sinałim," pa nim.

13

Men Ngii To Kis Ermba

(Masyu 24:1-2, Luk 21:5-6)

¹ Pe Jiisas men ngii si kindpi, tor pupu kin, Jiisas ekii silim wu endi ek nipi, Jiisas ngum, "Ek mon wu! Kani! Ku owundu ka wii nin ngii ka wii ka wii mołum," pa nim. ² Nga Jiisas ek nipi orung kindpi yi mił nim, "Nim ngii owundu ombu kan min? Pe ku endi tonu ku ełe pałim ku ei, ekii se pei to mani kindngii," pa nim.

*Epi Embin Tui Pei**(Masyu 24:3-14, Luk 21:7-19)*

³ Jiisas tonu komung Olip eŕe muŕpu, men ngii owundu orung engim ni kenim. Pe Piisa, Jeims, Jon, Endru wu kei mendpiŕ molk kin, eim kin kii sinjing. ⁴ “Nim ek nikin sin ngon, ei kunum nenj oŕ embin tui ei tonu omba? Nipe oŕ endi kumb se tonu omba sin piimin? Epi ombu pe mandi tonu omba min?” pa ninjing.

⁵ Pe Jiisas ek nipi ekii siŕmin wumb ngum, “Enim kanik kun er muŕngii! Mon pim kin, wu endi enim ek kend topu ngopu tor simba. ⁶ Wumb pei ok, ‘Na embe Kraiŕ,’ ningii. Nik kin, ek yi ningii, ‘Na wu ei mendpiŕ ond,’ pa ningii. Nik kin, wumb pei ek kend tok ngok tor singii. ⁷ Nga ekii se, enim wumb opu erngii ei piik kin, wumb opu erngii ek poŕ omba ei piik kin, en enim tungu enerngii! Ei epi tonu ongii, ba poru nimba kunum ei, poru ninanim. ⁸ Yi miŕ, wumb tiŕap endi puk, wumb tiŕap endi kin opu erngii. Wu king tiŕap endi puk, wu king endi kin opu erngii. Nga konu orung kopur konu kopu tumba. Kopu tang kin, wumb kuni simba. Epi ei amb endi kangiŕ mengmba erang ngenj kumbii sinmin, yi miŕ pepi ba,” pa nim.

⁹ “Ba en enim mandiŕ kan kun erik muŕngii! En enim wu num ek ei kos piimba. Pe enim men ngii konu tu wuk enim kepii tungii; enim kin nin tep eŕim wu owundu muŕngii konu eŕe, tu wungii enim. Na ek ka nik wumb ei ngok kin, na kongun yi miŕ erngii,” pa nim. ¹⁰ Pe wumb tiŕap eipi eipi wumb pei Gos ek ka nengin kin, eŕe ok endi piyangin kin, ekii se muŕ mei poru nimba kunum ei, oŕ embin tui tonu omba nim. ¹¹ Pe wumb kombur enim sik tu wuk, kos eŕe tonu tu wunjung kin, enim mund mong kulerngii. Kularik kin, sinim ek nipe ek nimin noman yi to piinerngii mon! Kunum eŕe, Gos enim kin ek ei pei nipi enim ngumba ei, enim nik tor kindngii. Nimbiŕ erang, ek ei enim mendpiŕ ni tor kindnerngii mon. Ba Gos Gui Ka enim kin ek ei nipi ngumba. ¹² Wumb enim engnjing sik, kos erik nga to kundngii. Ernjing, kingenjing kin opu orung erik to kundngii. Pe kingenjing, arim mam ni opu orung erik, to kundngii. ¹³ Wumb pei enim kin noman kis piik ngungii; na ek enim piik moŕmun, oŕ ei erngii. Ba wu endi na kin pii gii dinga peng muŕum kin, kunum eŕe poru nimba kunum ei, Gos eim sipi orung simba.”

*Epi Kis Mendpiŕ Tonu Omba**(Masyu 24:15-28, Luk 21:20-24)*

¹⁴ “Ba enim epi ei keningii, konu er kis ermba, epi kis ei konu ka moŕpu konu engmba. Wu endi ek ei gerim kin, ka piyangiŕ! Kunum eŕe Jura wumb mulnjung, tungu puk, tonu komung eŕe sikir tonu pungii. ¹⁵ Pe wu endi ngii tonu eŕe moŕpu kin, nga sikir mani pupu eim epi ngii nirik moŕum, epi endi sinermba mon. ¹⁶ Nga wu endi aka pin moŕpu kin, kan ak topu sikir pupu, konduk endi sinermba mon ku. ¹⁷ Kaimb mendpiŕ singii amb kangiŕ mundii mondunmun ei, nin amb kangiŕ am ngok kunum ei, wumb ei kaimb sik ngungii. ¹⁸ Pe enim prei erangin kin, konu jii nimba kunum ei, oŕ ei nge tonu onermba mon. ¹⁹ Kunum eŕe, oŕ embin tui owundu kumb se tonu omba. Kumb ok, Gos epi pei eririm kunum, pei o pum; nga pe yi ku oŕ embin tui ei nge ok tonu oneririm. Ekii se oŕ embin tui, ei yi ku tonu onenmba. ²⁰ Nga Gos Owundu eim kunum eŕe aninga kopur wak tuŕang kin, wu amb pei kunum eŕe poru niŕangin. Ba eim nge ni mundum wumb ni piipi kin, kunum eŕe aninga kopur wak topu kindang moŕmun.

²¹ “Nga kunum eŕe wu endi moŕpu yi nimba, ‘Kenei! Kraiŕ ya eŕe moŕum. Kraiŕ wuŕ eŕe moŕum,’ yi nimba. Wu ei enim kin ek yi nimba, enim pii gii ninerngii mon. ²² Pe Kraiŕ ek miŕ ek kend tok ningii. Nga ek kend tok ni tor kindiŕmin wumb ok kin, jep oŕ kanim kanim nin, oŕ kanim kanim erngii ku. Keimi kapli erim kin, Gos mundum nipi wumb ek kend tok singii nge, erngii. ²³ Ba enim kan kun erik muŕngii! Na ek pei enim kin ok nip poru ninj oŕ ei nge, endi ekii se tonu om kin, enim pii poŕ tungii.”

*Ekii Se Wu Kingam Omba**(Masyu 24:29-31, Luk 21:25-28)*

²⁴ “Ba kunum ele of embin tui pupu poru neng kin, pe eni emii pimba; nga oi tilang enermba mon ku. ²⁵ Nga muł ele, kanjip pei mani ongii. Nga kupu muł dinga epi mołum epi ei ołup ermba. ²⁶ Nga kunum ele, na wu kingam ekii se kupu muł kin, ele mani ombii ni enim keningii! Kanik kin, na noman dinga wii kin nga tilang ka wii kin mani ombii. ²⁷ Nga kunum ele, Gos nge eim enjel pei kindang, ongii. Ok kin, eim nge wu amb pei kułou topu mundum wumb eim konu ele orung orung pei sipi orung simba. Sipi kin, mei konu ekin orung orung pei, sin epin konu ele orung orung pei sipi orung simba.”

²⁸ “Enim ond pik ele ek ei piingii. Kunum endi ond angit ele noł mołpu, onguł konj tonu opu, nim kin enim piingii ei, konu eni ba kunum tonu onum ni piingii. ²⁹ Ei mił, ekii se na ek nind mił epi yi tonu omba keningii. Enim piingii, eim mandi opu kin, ngii ondu ele mołum ni piingii. ³⁰ Na ek keimi nip enim ngond! Wu amb pei kulerngii kunum ele, na ek nind mił epi yi tonu omba. ³¹ Kupu muł kin mei teł poru nimba; ba na ek ei poru ninermba mon,” pa nim.

*Wu Endi Kunum Ele Kin Eni Ele Ni Piinanim
(Masyu 24:36-44)*

³² “Ba wu endi kunum ele kin, eni ele ni piinanim mon. Gos enjel ei epin konu ele mołmun, ei pii poł tunanim. Nga Gos kingam yi ku, pii poł tunanim. Ba Arim Gos mendpił pii poł tołum. ³³ Enim kan kun erik kui erik mułngii! Enim piinanmin kunum nenj of ei tonu omba. ³⁴ Ei yi mił, wu endi eim ngii konu ele si kindpi kin, konu eipi orung pum. Pupu kin, eim kongun wumb eim nge epi ombu tep er mułngii, ni kongun wu endeim endeim ni ngum. Ngopu kin, ngii ondu ele tep er mułmba wu, ei eim tep ka er mułmba. ³⁵ Yi mił, enim tep ka erik mułngii! Enim piinanmin ngii arim kunum nenj orung omba. Emii pang omba min, tinga omba min, kupiiring okrii kei kultu wii tołum kunum ele omba min, ei enim pii poł tunanmin mon. ³⁶ Mon pim kin, eim sikir opu, kenmba ni enim or pek mułngii. ³⁷ Nga ek ei enim nip ngond, ei na wumb pei nip ngunj, ei enim tep ka wii erik kin, kui erik mułngii!” pa nim.

14

*Wumb Owundu Jiisas To Kundngii
(Masyu 26:1-5, Luk 22:1-2, Jon 11:45-53)*

¹ Pe kunum tał opu pang, ekii se ‘Pasopa Kuni Owundu’ kunum endi sim. Nga kułmał kałitmin wumb owundu kin kengip ek niłmin wumb yi ninjing, “Sinim nimbił of erpin, Jiisas kin ek kend nipin kin, Jiisas ambił gii nipin, to kundmun?” a ninjing. ² Yi mił wumb ek yi ninjing, “Sinim of ei kunum owundu safim kunum ei, enermin mon. Mon pim kin, wumb opu tonu sik erngii.”

*Amb Endi Jiisas Peng Ele Kopung Kindim
(Masyu 26:6-13, Jon 12:1-8)*

³ Nga Jiisas eim Besanii konu ele pupu, Saimon ok kinj nang pirim, ngii konu ele pum. Pupu mołpu kin, kuni nołmun peł ele mułang kin amb endi om. Opu kin, amb ei ming ka wii endi sipi tu wum. Tu wupu kin, ming ei mur ka wii, ku owundu pułum ming ei, topu gał tum. Topu kin, kopung ka wii sipi, Jiisas peng ele kindim. ⁴ Ba wumb kombur mulnjung wumb ei noman kis piinjing. Wumb en enim ek ni piik piik enjing, “Nimbił erang kopung muru ka wii ei wii bein to kindnim?” ninjing. ⁵ “Pe sinim wumb top erei nipin ngumun, ei ku 300 mił simin. Sipin kin, wumb kurpu mołmun wumb ei ngumun.” Nik kin, amb ei kin ek ngunjung. ⁶ Ba Jiisas yi nim, “Enim amb kanik, wiik tei!” a nim. “Enim nimbił erang noman embin tui eim kin ngonmun? Ei na kin of ka enim. ⁷ Kunum kunum wumb kurpu enim kin mołmun. Kunum kunum enim wumb kurpu kin paki tumun ni piinjing kin, kapli paki tei! Ba na enim kin kunum kunum mulermbii mon. Muleramb kin, enim na kin paki tungii mił nenj?” pa nim. ⁸ “Amb ei epi kapli ermba mił erim. Amb eim kopung muru ka wii sipi, na ngenj ele kełim ei na kułmbii of erim. ⁹ Nga

na enim kin ek keimi nind! Ei konu orung orung pei wumb Gos ek ka nik ngungii. Epi nipe amb eim erim mił nik ngangin kin, wumb pei piingii ku!”

Juras Jiisas Opu Orung Wumb Ngum

(Masyu 26:14-16, Luk 22:3-6)

¹⁰ Pe kunum ełe, Jiisas ekii siłmin wumb engki nga tał mulnjung konu ełe, wu endi embe Juras Eskeriyas eim pupu, kułmał kałiłmin wumb mulnjung konu ełe pum. Pupu kin, eim Jiisas sipi, opu erii wumb ngumba nge pum. ¹¹ Nga en enim ek ei piik Juras Eskeriyas ek nim mił piik, ka piinjing. “Pe eim kom ku ngumun,” pa ninjing. Pe Juras, “Jiisas sipi, kułmał kałiłmin wumb ngumbii,” ni yi piim.

Jiisas Pasopa Kuni Eim Ekii Siłmin Wumb Kin Kuni Num

(Masyu 26:17-25, Luk 22:7-14,21-23, Jon 13:21-30)

¹² Nga kunum kumna kunum bres yiis punałim kunum ei, tonu om. Kunum ełe, kung siipsiip wał to kondulmun ku. Kunum ełe Jiisas ekii siłmin wumb Jiisas kin yi ninjing, “Sin nim kuni Pasopa jiłi er ka er semin nunjii?” pa ninjing. ¹³ Nga Jiisas wu tał kindang punguł nge punjnguł. Pe eim ek yi nipi wu tał ngum, “Ełip konu owundu ełe wu endi noł ming owundu ełe noł kułpu tumba konu ełe, ełip kurkuł ba konu ełe, ełip ekii se punguł. ¹⁴ Nga ekii se pukuł, eim ngii endi nirik pum kin, ełip ngii arim kin ek yi mił ningił, ‘Ek mon wu yi nim, ngii palting jiłi seng, na ekii siłmin wumb kin kuni Pasopa numbii?’ ¹⁵ Nga eim kaplı andan topu, konu owundu tondrung palting ełe tuk peł simba ełe, er kun er kindang, simba ełe sinim kuni er ka er singił.” ¹⁶ Pe Jiisas ekii siłmin wu tał punjnguł konu ełe owundu sim. Seng kin, epi kanim kanim Jiisas ek nim mił kenjngił. Pe wu tał kuni Pasopa er ka enjngił.

¹⁷ Nga konu pou neng, Jiisas eim ekii siłmin wumb sipi tu wum. ¹⁸ Nga peł ełe kuni nok molk kin, Jiisas eim yi nim, ‘Na ek keimi nip enim ngond, enim mołmun wu ei endi, na sipi opu orung wumb ngumba wu ei, na kin kuni ende nonum.’ ¹⁹ Pe Jiisas ekii siłmin wumb en enim, noman embin tum. Tang kin, pe wu endi nii nik eim kii sinjing, “Na min?” pa ninjing. ²⁰ Pe Jiisas ek yi nipi ngum, “Enim wu angıł orung orung nga tał endi ełe mołum. Wu ei nam kin ming ełe bres ende kindinjpił. ²¹ Yi mił, na wu kingam oł embin tui tonu omba, ei Gos ek ełe ok polk pendik mił ninim. Wu kingam ei topu tonu kindim wu, eim kaimb mendpił sim. Kaplı, wu ei mam wu ei mengnerim!” pa nim.

Jiisas Kuni Eim Ekii Siłmin Wumb Kin Num

(Masyu 26:26-30, Luk 22:15-20)

²² Nga en enim kuni noł molk kin, Jiisas eim bres endi sipi, eim prei erpi Gos ngum. Ngopu kin, bres engin topu, eim ekii siłmin wumb kin ngum. Ngopu kin, ek yi nim, “Enim Sei! Ei na nge ngenj mił.” ²³ Pe eim ming wain endi sipi kin, prei erpi, Gos ngum. Ngopu kin sipi, eim ekii siłmin wumb kin ngum. Pe wumb pei noł nunjung. ²⁴ Nga Jiisas ek nipi wumb ngum, “Ei miyem mił ei, Gos ei kumb ok eim wumb ek mendpił nirim ek ei pułe, akip tonu onum. Ei yi mił, na miyem ei bein tamb kin, wu amb pei paki tumba. Pułe yi mił, na kuls kin, mei wumb pei paki top ngumbii,” pa nim. ²⁵ “Na ek keimi nip enim ngond, na nga noł wain ei nga nonarip pup kin, nanim noł wain konj endi Gos mołum konu ełe nga numbii,” pa nim. ²⁶ Nga wumb golang nik, puk tonu komung Olip ełe tonu punjung.

Piisa Jiisas Buł Ngumba Nge Nin

(Masyu 26:31-35, Luk 22:31-34, Jon 13:36-38)

²⁷ Nga Jiisas ek nipi wumb ngum, “Enim pii gii ei pei dinga mulerang kin, enim tungu pungii. Gos ek ok połmun ek ei yi mił ninim, ‘Kung siipsiip tep mołum wu ei to kundangin kin, kung siipsiip konu ełe eipi eipi pungii.’ ²⁸ Ba nam nga angip tonu bii, pe na pup ok, Galilii konu ełe bii. Enim na kin ekii sik ongii,” pa nim. ²⁹ Pe Piisa ek yi nim, “Kaplı, wumb pii gii pei dinga mulerim kin, na pii gii ei dinga mułmba. Wumb kombur tungu puk kin, ba na tungu punermbii mon!” pa nim. ³⁰ Pe Jiisas ek nipi Piisa ngum, “Na ek keimi nip

nim ngond, akip emii pimba kunum ele, kei kultu wii tunermba kunum tał ninim kin, nim na embe kunum tekliki kii sengin, ni tor kindnenjii,” pa nim. ³¹ Ba Piisa ek dinga nim, “Na nim kin ende kułmbii, ba na nim embe nip koi enermbii mon mendpił!” pa nim. Pe Jiisas ekii siłmin wumb pei yi minj ninjing.

Jiisas Gesemaniai Konu Ele Mołpu, Prei Erim
(Masyu 26:36-46, Luk 22:39-46)

³² Pe puk konu endi ele tor punjung, konu ei embe Gesemaniai. Nga Jiisas ekii siłmin wumb ek nipi ngum. “Enim ya ele mułngii! Nam prei ermbii!” ³³ Pe eim Piisa kin Jeims kin Jon sipi, eim kin punjung. Pe eim noman tuk ele embin tang piipi eim kis mendpił piim. ³⁴ Pe eim ek nipi wu kei ngum, “Nam noman tuk ele embin tonum. Nam kułmbii ni piind,” pa nipi wu kei ngum. “Enim ya ele molk kin, tep ka erik mułngii!” ³⁵ Pe eim aninga kopur pui mił erim. Pupu kin, mei ele mani pupu kin prei erim. Na kułmbii ni piim kin, ngenj kumbii owundu ei na kin si kindmba. ³⁶ Jiisas yi nim, “O Arnan, nim epi pei kaplı enjii, ni piind. Nim na ming ei oł embin pałim, na oł embin tui ei si kindnjii, ba nim na noman ele ekii se enenjii mon! Ba ninim noman ele yi enjii.”

³⁷ Pe eim pupu, kenim ni eim ekii siłmin wumb or pinjing. Nga Jiisas eim ek nipi Piisa ngum, “Saimon, nim or pałin min? Nim kunum endeim kaplı na kin tep mulenjii min? ³⁸ Enim tep ka kun erik molk kin, prei erngii! Mon pim kin, epi endi enim ermba epi ei kan simba. Keimi, noman tuk gui ei dinga piinim, ba ngenj ei dinga pinałim.”

³⁹ Pe Jiisas nga pupu kin prei erim. Pe prei ei ok erim mił, eim nga prei ei nge nga erim ku. ⁴⁰ Pe Jiisas nga opu, ekii siłmin wumb or pinjing konu opu, kenim ni or pek mulnjung. Eim ekii siłmin wumb en enim ningił embin tum. Tang kin, pe en enim ek nipe ek nimin ni piinenjing.

⁴¹ Nga Jiisas nga kunum tekliki pupu kin, nga orung om. Opu kin, ek nipi ekii siłmin wumb ngum, “Enim or pek kor mołmun min? Ei kaplı, pe kunum ei na wu kingam mani mei ele sik, opu orung wumb noman kis piik wumb ngonmun. ⁴² Enim angangin kin sinim pamin! Kinei! Wu na nipi kindmba wu, ya mandi onum.”

Juras Jiisas Sipi, Opu Orung Wumb Ngum
(Masyu 26:47-56, Luk 22:47-52, Jon 18:3-12)

⁴³ Pe Jiisas ek nipi mułang kin, Juras sikir opu, wu ei Jiisas ekii siłmin wu angıł orung orung nga tał, ei nge wu endi eim om. Pe wumb tiłap owundu eim kin onjung. Onjung kin, wumb ei tui nin kepıi ambił sik onjung. Wu owundu kułmał kałiłmin wumb kin, wumb mon tołmun wumb kin, men tok kongun wumb kindangin onjung. ⁴⁴ Pe wu endi Jiisas sipi, opu orung wumb wu ei oł erpi, nipi wumb kin ngum, “Pe na wu endi kin gupu top nop ninj, wu ei Jiisas. Enim ambił gii ningii! Enim tep ka molk sik sipngii!” pa nim.

⁴⁵ Pe Juras opu Jiisas mułum konu ele pupu kin, ek yi nim, “Ek emb tołun wu!” Pe eim Jiisas gupu topu num. ⁴⁶ Pe wumb pei Jiisas ambił gii ninjing. ⁴⁷ Ba en enim enjing konu ele wu endi mandi angpi mułum wu ei, tui kepera sipi tor sipi, kułmał kałiłim kongun wu endi topu, eim kom kopispi mani kindim. ⁴⁸ Pe Jiisas ek nipi wumb ngum, “Enim na singii wangin kin, pe enim tui ambilk enmin ei, waning wu endi mułum mił ambił gii ningii enmin min? ⁴⁹ Kunum kunum na enim kin men ngii ele ende mołpun, na enim ek emb top top enj, ba enim na ambił gii ninenjing,” pa nim. “Ba Gos ek ka ok pulk ele, ek nim mił ei mendpił keimi tonu om.” ⁵⁰ Pe Jiisas eim ekii siłmin wumb tungu puk, konu eipi eipi puk kin, en enim Jiisas buł ngunjung.

⁵¹⁻⁵² Pe kangi wu gał ei Jiisas pum konu ele ekii se pum; ba eim alap kuru endi ngenj ele telim. Pe wumb eim ambił gii nimin ni enjing; ba eim alap kuru ei si kindpi, eim ngenj wii si kindpi tungu pum.

Wumb Jiisas Kos Enjing
(Masyu 26:57-68, Luk 22:54,55,63-71, Jon 18:13-14,19-24)

⁵³ Pe wumb Jiisas sipi, kułmał kałiłmin wu mułum konu ełe sipnjing. Pe wumb kułmał kałiłmin wumb kin mon tołmun wumb kin men tok kongun wumb pei ok kułou tunjung.

⁵⁴ Pe Piisa Jiisas pum konu ełe ekii se pum. Ba pupu kin mandi punerim mon; eim turii mił pupu mułum. Eim pupu kin, wu kułmał kałiłmin wu ei kung gui ełe tuk pum. Pupu kin, pe tep ełmin wumb molk kin, eim dup piipi kin konu ełe pełe erpi mułum. ⁵⁵ Pe wumb kułmał kałiłmin wumb kin Jura wumb owundu pei ok, wumb kopur wii tangin ok kin, 'Jiisas oł nimbil oł erim ei ni piimin,' ninjing. Ek pułe nik kanik, Jiisas to kundmun ni piinjing; ba en enim oł endi kan sinenjing mon. ⁵⁶ Pe wumb pei ek kend tok, 'Jiisas oł yi erim,' nik ninjing. Ba en enim ek ei dinga punerang kin, en enim ek ende punerim mon.

⁵⁷ Pe wumb kopur angk, ek kend tok, Jiisas kin ngok ninjing. ⁵⁸ "Sin piinjpin Jiisas yi mił nim, 'Na nam men ngii wumb angil kin teknjing, ei nam erip kis mundmbii. Nga kunum tekliki mendpił na ngii endi tekmbii, ba wumb angil ełe teknałmin mon! Enim wumb ngii ei nge kunum kapli teknerngii!' yi niłim," pa ninjing. ⁵⁹ Ba ek ei ninjing ei, opu ende punerim mon.

⁶⁰ Nga wu kułmał kałiłmin wu ei wumb tuk ełe angpi, Jiisas kii dinga sim. "Nim ek endi nikin, orung kindnenjii min? Ek nipe ek wumb nim ngenj ełe ek ambiltmin?" pa nim. ⁶¹ Ba Jiisas ek endi nipi orung kindnerim. Pe wu kułmał kałiłmin wu ek nga nipi ngum, "Nim Gos kindim wu Krai, Gos kingam mendpił min?" ⁶² Pe Jiisas ek nim, "Ei na mendpił. Nga enim keningii ni na wu kingam mani mei ełe op, Gos tonu mołum konu ełe angil tundung orung dinga wii ei pang mułmbii. Pe na tonu kupu muł epin konu ełe mołup, ombii," pa nim. ⁶³ Pe kułmał kałiłmin wu ei eim kis piipi kin, eim konduk piltan topu yi nim, "Sinim wumb kopur wii tamin ok elim oł ei, nga ninerngii mon!" ⁶⁴ Eim Gos kin ek nipi kis mondpu, Gos embe to mani kindim ei, enim piik poru ninjing. Pe enim er piinmin mił nenj?" Wumb pei Jiisas tungii ek yi mił ninjing, "Enim oł kis endi erim, eim kułangli," pa ninjing.

⁶⁵ Pe wu kopur tumun! Ke nik, jipambil tok enjing. Pe enim alap endi sik, ningil kum tunjung. Tok kin, Jiisas enim angil kin tok, yi ninjing, "Nim pe ek keimi mendpił niłin wu, nii kepil tonum?" Pe tep ełmin wumb sipik, eim angil kin tunjung ku.

Piisa "Jiisas Ei Na Kinał," Nim

(Masyu 26:69-75, Luk 22:56-62, Jon 18:15-18,25-27)

⁶⁶ Piisa mer mandring mułum, kung gui tukrung ełe mułum. Pe wu kułmał kałiłmin wu nge kongun amb endi om. ⁶⁷⁻⁶⁸ Pe eim kenim ni Piisa dup piipi mułum. Pe amb ei opu, Piisa dinga kanpi ek nim, "Nim yi ku Jiisas kin Nasares konu ełe andkin mułun," pa nim, "Na mon! Na piinand! Na nim ek nin ek pułe ei na piinand." Pe eim kung gui ondu mandi ełe anda pum. Pang kin, kei kultu endi wii tum. ⁶⁹ Pe kongun amb Piisa kenim ni, nga amb ei ek nga wumb mandi mulnjung wumb nipi ngum, "Wu ya mołum wu ei, wumb tiłap ende," pa nim. ⁷⁰ Ba eim nga ek dinga nim, "Mon!" Nga ekii se nga wumb Piisa kin ende mulnjung, wumb ek ninjing, "Keimi, nim wu ei kin tiłap ende, nim Galilii konu wu mendpił," pa nim. ⁷¹ Pe Piisa ek dinga wii nim, "Na ek keimi mendpił nind! Na enim ninmin wu ei, na piinand." ⁷² Pe sikir kei kultu kunum tał wii tum. Pe Piisa piim ni Jiisas yi nim mił piim, "Kei kultu kunum tał wii tunerang kin, pe nim ek kunum tekliki ninjii, 'Nim na kin piinand.'" Pe Piisa eim ke dinga wii nim.

15

Jiisas Pailos Mułum Konu Ełe Mułum

(Masyu 27:1-2,11-14, Luk 23:1-5, Jon 18:28-38)

¹ Nga kumb kupiiring ok, wumb kułmał kałiłmin wumb kin men kengip ek tołmun wumb kin men tok kongun wumb kin Jura wumb owundu pei ek endi ninjing. Pe wumb Jiisas kan tok, Pailos Rom tep elim wu owundu mułum konu ełe, sipnjing. ² Pe Pailos eim Jiisas kii sim, "Nim Jura wumb nge king mołun min?" Jiisas ek nipi ngum, "Nim ninim ek yi mił." ³ Pe wumb kułmał kałiłmin wumb eim kin ek pei nik ngunjung. ⁴ Pe Pailos

nga Jiisas kii sim, “Nim ek nikin orung kindnjii min? Nim kani! Wumb nim kin ek pei ninmin,” pa nim. ⁵ Ba Jiisas ek nga nipi orung kindnerim. Yi erang kin, Pailos kom sepi piim.

“Jiisas Ond Peri Ele Nil Tei!” Nim

(Masyu 27:15-26, Luk 23:13-25, Jon 18:39-19:16)

⁶ Pe kung ngii pei Pasopa kunum ei, kuni nołmun kunum ei, Pailos eim kan ngii pahłmin wumb endeim ni nipi kindilim. Wumb en enim wu endi nik wii tangin kin, kaplı Pailos eim wu ei mendpił en enim kin kindilim. ⁷ Pe kunum ele wu endi kan ngii ele pim wu ei embe Barapas. Wu ei eim tep elmin wumb kin opu erim kin, pe opu elmin wumb kan ngii ele pendik kindnjing. Wumb tilap ei opu erpi wu kopur to kundnjung. ⁸ Pe wumb pei ok Pailos mułum konu ele, kanik ninjing. “Ok nim elin oł, ei ni pe yi enjii!” pa ninjing. ⁹ Pe Pailos ek nipi orung kindim, “Enim Jura wumb na enim king ei en enim ngumbii min?” ¹⁰ Pe eim yi piim, “Kułmał kalıłmin wumb Jiisas kin noman kis sek, kos ele tu wumun,” ni piim. ¹¹ Ba kułmał kalıłmin wumb owundu wumb paki tok nengin wumb yi ninjing, “Nim Barapas kindan wumb mołmun konu wanglı!” pa ninjing. ¹² Pe Pailos ek nga nipi wumb ngum, “Pe enim Jura wumb nge king enim nilmin wu ei kin, nipe oł endi ermbii?” pa nim. ¹³ Wumb wii nga tu wunjung, “Eim ond peri ele nil tei!” pa ninjing. ¹⁴ Pe Pailos ek nipi wumb ngum, “Nimbił erang? Nipe oł kis endi eim erim?” Ba wumb ek nik nga wii tunjung, “Eim ond peri ele nil to!” pa ninjing. ¹⁵ Yi mił, pe Pailos wumb ek taki taki nipi, ka piingii ni piipi kin wumb ngum. Pe eim yi mił erim ei Barapas sipi, wumb kin kindang pum. Jiisas sipi, opu orung wumb mulnjung konu ele ngum. Ngang kin, opu wumb ond peri ele eim nil tumun, ni kepıi tok sipnjing.

Opu Wumb Jiisas Kin Ek Buł Morung Ninjing

(Masyu 27:27-31, Jon 19:2-3)

¹⁶ Pe opu wumb Jiisas sik, orung sipik tep elmin owundu wu nge ngii konu ele tuk sipnjing. Sipik kin, opu wumb kopur wii tangin kin, pei onjung. ¹⁷ Nga opu wumb Jiisas konduk kundii endi kindnjing. Nga opu wumb peng kon endi kan gał mułum endi sik enjing, peng kon ei Jiisas peng ele pendnjing. ¹⁸ Pe Jiisas tungii pendik yi ninjing, “O Jura wumb ei nge King,” pa ninjing. ¹⁹ Nga opu wumb goł mił epi endi sik, Jiisas peng ele kepıi tunjung. Pe wumb eim jipambił tunjung. Pe en enim eim kin men tok kend tok mani molk kin, ka wii piinjing. ²⁰ Piik kin, pe Jiisas kin ek ngok poru nik, Jiisas konduk kundii si kindik, nga Jiisas eim konduk nga eim kin kindnjing. Kindik kin, pe Jiisas sipik, ond peri ele tungii nge sipnjing.

Jiisas Ond Peri Ele Nil Tunjung

(Masyu 27:32-44, Luk 23:26-43, Jon 19:17-27)

²¹ Nga wu endi Saimon, Sairiin konu ele orung opu, kangi wu Aleksandir kin Rupus tał nge arim, opu konu owundu ele tuk bii, ni om. Opu kin, pe opu wumb ek dinga yi ninjing, “Nim Jiisas ond peri ko wunjii!” pa ninjing. ²² Nga wumb Jiisas sipik, konu endi tor sipnjing konu ei embe Golkasa. Sinim embe ei ak topun yi ninmin, “Konu wumb peng embił konu.” ²³ Nga wumb kopur Jiisas wain kin ond mong kindnjing epi ei Jiisas ngungii nge tu wunjung; ba Jiisas ei epi nunerim. ²⁴ Pe opu wumb Jiisas ond peri ele nil tunjung. Pe eim konduk ni epi ei opu wumb en enim mok tok sinjing. Pe opu ond wumb ku kembis mił epi ei kinjmał erik kin konduk ei singin nik enjing. Epi ombu ni simba nge nik enjing. ²⁵ Pe kunum eni angıł orung nga kapıł kaplı kupiiring, eim ond peri ele sik tonu kindnjing. ²⁶ Pe tonu embe pulnjung, eim kos enjing mił embe yi mił pulnjung, “Jura Wumb King,” ninjing. ²⁷ Nga Jiisas pim konu ele mandi wu tał ond peri ele pinjingił. Wu tał opu erkił kin epi waning sikił elmbił. Wu endi Jiisas angıł tunding tonu kindik, nil tunjung. Nga endi sik, Jiisas angıł taring tonu kindik nil tunjung. ²⁸ (Pe Gos ek ok pulk mił keimi tor onum. Ek ei yi mił ninim, “Enim wumb kis kin mułum ni kenjing.”)

²⁹ Pe wumb ok puk erik, eim kin ek kis nik ngunjung. Wumb peng ak mak erik yi ninjing, “Nim wu men ngii top kis erpi, nga kunum tekliki nga tekmbii,” nin wu. ³⁰ “Pe ninim paki to! Tokun, nim ond peri eŕe si kindkin, mani wa!” ³¹ Yi miŕ ku, wumb kuŕmaŕ kaŕiŕmin wumb kin, wumb mon toŕmun wumb kin, ek kis nik Jiisas ngunjung ku. Pe wumb en enim ek nik piinjing, “Eim wumb eipi kin paki tum, ba ei eim kapŕi paki tunermba! ³² Kapŕi, Gos kindim wu Kraiŕ ei Eŕrel wumb king, eim ond peri eŕe si kindkin, mani wangŕi! Wang kin, ŕin kanpin, pii giŕi nimin wu ei wumb paki tumbii ni orum ni kenmin,” pa ninjing. Wu taŕ Jiisas kin ouni nil tunjung, wu taŕ yi ku ek nikiŕ Jiisas ngunjunguŕ.

Jiisas Kuŕum Poru Nim

(Masyu 27:45-56, Luk 23:44-49, Jon 19:28-30)

³³ Nga tinga konu beli paŕim kunum ei, mei konu orung orung pei emii pim. Emii pepi pang, konu pou neng konu eni tekliki erim. ³⁴ Pe pou neng konu eni tekliki erang kin, Jiisas wii dinga tum. “Eloi, Eloi, Lama Sambaksanii.” Sinim ek ei ak topun yi nimin, “Na Gos! Na Gos! Nim na nimbii erang na si kindin?” ³⁵ Pe wumb kopur mandi mulnjung wumb ek ei piinjing. Piik ek yi ninjing, “Piyei! Wu Elaineja ni wii tonum,” pa ninjing. ³⁶ Pe wu endi ŕikir pupu, ep noŕ epi endi ŕipi noŕ wain eŕe tuk kindim, epi kumbii eŕim epi ei ŕipi, Jiisas ngum. Pe wu ei yi nim, “Sinim tep er moŕpun kinamin, pe Elaineja opu, Jiisas ond peri eŕe ŕipi mani ŕimba min?” ³⁷ Nga Jiisas eim dinga wii topu kin, eim kuŕum.

³⁸ Pe alap owundu endi men ngii eŕe pim, ei tonu piltan topu, mer mani tor pupu topu, orung orung pum. ³⁹ Pe opu eŕmin wumb tep eŕim wu, Jiisas pim konu mandi opu angpi kenim ni Jiisas kuŕmba miŕ yi erim. Pe eim ek nim, “Keimi mendpiŕ, wu ei Gos kingam,” pa nim. ⁴⁰ Nga amb kopur mulnjung ei turii miŕ yi angk, kanik mulnjung. Molk kin, tuk endi muŕum ei, Mariya Makandala muŕum, nga endi Mariya Jeims mam ekii kin Josiŕ, pe endi Salom muŕum. ⁴¹ Kumb ok Jiisas Galilii konu multum kunum eŕe, amb ombu eim kin ekii ŕik eim paki toŕmun. Pe amb pei eipi mulnjung konu ei, en enim Jiisas kin Jerusaleŕm konu eŕe onjung.

Jiisas Tukpu Eŕe Pendnjing

(Masyu 27:57-61, Luk 23:50-56, Jon 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Nga kunum pou neng, Josep Arimasiya konu eŕe moŕpu om. “Eim kos piŕim wu num, ka wii moŕum,” pa niŕmin. Eim yi ku, Gos kunum tep ermba omba nipi, kui erpi moŕum. Pe yi miŕ, Josep eim ngii eŕe nirik pupu, Pailos kumb eŕe engim. Pe eim mund mong kulerim mon! “Pe na Jiisas ngenj ŕimbii ond,” pa nipi pum. ⁴⁴ Pe Pailos noman embin top piim. Pe opu eŕmin wu endi kii ŕim, “Eim kuŕum poru nim min?” ⁴⁵ Eim opu wumb tep eŕim wu ek piipi poru nipi om. Opu, Josep kin ek nim, “Eim ngenj ei kapŕi ŕinjii,” pa nim. ⁴⁶ Josep eim alap kuru endi top erim. Pe eim Jiisas ngenj ŕipi mani tu wum. Pe eim alap kuru ŕipi, Jiisas ngenj eŕe kum tum. Pe ŕipi, komung endi tukpu ŕim, konu eŕe mani kindim. Pe tukpu ŕinjing, ei ku tukpu owundu pendnjing. Pe Josep eim ku endi ŕipi, tukpu eŕe pandi tum. ⁴⁷ Nga Amb Mariya Makandala kin Mariya endi Josiŕ mam, amb taŕ kan mulnjunguŕ. Pe tukpu eŕe Josep Jiisas ŕipi mani kindpi kankiŕ mulnjunguŕ.

16

Jiisas Angpi Korj Tonu Pum

(Masyu 28:1-8, Luk 24:1-12, Jon 20:1-10)

¹ Nga kor kunum pupu poru neng kin, Mariya Makandala kin amb Mariya Jeims mam kin Salom, en enim kopung ni epi muru ka tum epi ei top enjing. Erik, ŕipik Jiisas nenj kopung erngii nge ŕipnjing. ² Kor niŕmin kunum ei opu pang kin, kupiiring eni tang, wumb en enim wumb tukpu konu eŕe punjung. ³ Puk kin, en enim ek yi ninjing, “Wumb nii opu, ku owundu ei ŕipi ak tang, ŕinim wumb tukpu konu nirik bin,” pa ninjing. ⁴ Pe en enim kenjing ni, ku owundu tukpu eŕe pim ni pinerim mon! Wu endi ku ei ŕipi, ak topu kindim pim. Pe ku ei ku owundu wii muŕum. ⁵ Nga wumb tukpu eŕe tuk punjung. Puk kin kenjing ni, wu kangŕi wu endi angŕi tundung orung muŕum. Muŕum wu, eim konduk

kuru olt endi kindim wu ei kanik, puku sinjing. ⁶ Pe wu ei ek nipi ngum, “Enim puku sinenei! Enim Jiisas Nasares konu eŕe wu ei enim kuruk onmun, wumb eim sik, ond peri eŕe nil tunjung. Ba pe eim angpi nga konj pum. Pupu kin, eim ya eŕe mulaŕim. Kinei! Eim pendnjing konu eŕe kinei! ⁷ Ba enim puk, eim ekii siŕmin wumb kanik ningii! Pe Piisa kanik ningii ku! ‘Jiisas eim ok Galilii konu eŕe ok pum, yi miŕ eim ek nipi ngurum. Enim eim keningii,’ ” pa nim. ⁸ Nga amb ombu nga sikir tor punjung. Puk kin, en enim tukpu ei si kindik, tungu punjung. Puk kin, en enim mund mong tang, en enim noman tuk eŕe miŕ pinerim. Pe en enim wu endi kin ek tingnenjing. Nimbiŕ erang, en enim mund mong tum.

Mariya Makandala Eim Jiisas Kenim
(Masyu 28:9-10, Jon 20:11-18)

⁹ Kupiiring ok mendpiŕ kunum kumna, Jiisas eim angpi nga tonu pum. Pe eim opu Mariya Makandala muŕum konu eŕe pum. Amb ei ok, Jiisas gui kis angil orung nga taŕ to tor kindim. ¹⁰ Pe Mariya eim pupu, wumb ok Jiisas ekii siŕmin wu ombu kanpi nim. Pe wu ombu noman embin erang, ke nik mulnjung. ¹¹ Pe Mariya ek nipi wu ombu ngum, “Jiisas eim konj muŕum, na kenj,” pa nim. Pe amb ei ek piik ek nim, ek ei pii gii ninenjing, mon!

Jiisas Nge Ekii Siŕmbiŕ Wu Taŕ Jiisas Emeiyas Andŕam Eŕe Kenjingil.
(Luk 24:13-35)

¹² Pe ekii se, Jiisas ekii siŕmbiŕ wu taŕ konu eŕe si kindkiŕ, tor punjunguŕ. Pe Jiisas wu eipi miŕ, wu taŕ onjnguŕ konu eŕe tor om. ¹³ Pe Jiisas ekii siŕmbiŕ wu taŕ nga orung pukuŕ. Jiisas ekii siŕmin wu kopur mulnjung konu eŕe kan ninjingil, ba wu ombu wu taŕ ek ei pii gii ninenjing.

Pe Jiisas Ekii Siŕmin Wumb Eim Nge Kongun Ngum
(Masyu 28:16-20, Luk 24:36-49, Jon 20:19-23, Aposel 1:6-8)

¹⁴ Nga ekii se, Jiisas ekii siŕmin wumb engki nga endeim molk, kuni nok kin, Jiisas mulnjung konu eŕe tonu om. Jiisas ek dinga yi nim, “Enim pii gii dinga pinaŕim,” pa nim. “Pe en enim noman pirek ninim. Nimbiŕ erang enim piinenjing? Wumb kopur kanik ninjing ba, ei pii gii ninenjing.” ¹⁵ Jiisas ek dinga nipi eim ekii siŕmin wumb ngum, “Enim pei konu owundu orung orung pei eŕe puk, na ek ka ningii. ¹⁶ Wumb kopur pii gii nik, noŕ pinjing kin, Gos eim paki topu sipi orung simba. Ba wu ombu pii gii ninenjing kin, kos owundu omba kunum ei eim oŕ embin tui eim kin tonu omba. ¹⁷ Nga wumb kombur Gos kin pii gii ninjing kin, Gos eim jep oŕ er sipi, peni eŕe kindmba. Yi miŕ, na embe eŕe ek nik gui kis ei to tor kindik si kindngii,” pa nim. “Pe wumb ek ei endi miŕ ningii. ¹⁸ Wumb ombu ka wembii angil eŕe embiŕngii, wembii ei wumb toŕum epi ei enim tunermba. Wumb kombur to konduŕum epi tumba ei kulerngii. Wumb endi kis ermba piingii, ei enim ngenj eŕe embiŕngii. Embiŕangin kin, wumb ening tumba ei poru nimba,” pa nim.

Jiisas Gos Eim Epin Konu Eŕe Tonu Sim
(Luk 24:50-53, Aposel 1:9-11)

¹⁹ Yi miŕ, pe Jiisas Owundu ek nipi poru neng kin, Gos ei epin konu eŕe tonu sim. Pe Jiisas Gos angil tundung orung moŕum. ²⁰ Pe Jiisas ekii siŕmin wumb ei punjung. Puk kin, Gos nge ek ka ei konu orung orung wumb pei kanik nik ngunjung. Nga Owundu en enim kin ouni kongun er endim. Nga en enim ek nik jep oŕ enjing ei, Owundu eim er dinga kindim ku.

Jiisas Nge Ek Ka Luk Putum

Luk Ek Ei Potpu Tiopilas Ngum

¹ Nim wu owundu Tiopilas. Ok Gos sin kin oġ kombur eririm oġ ei, pe keimi sin kin pe punum en enim pei angil eġe mon pulnjung. ² Kumb ok, wumb kombur gupu eġe piik kanik erik Gos nge ek ka kongun eġmin ku. Ek ei nge sin sinjpin, ek mon pulnjung wumb pei ei oġ ei nge pulnjung. ³ Pe akip na yi ku, ek poġ ei poġup nim ngond. Ek ombu nge kii sip kom sep piip muls kunum kinan, na oġ ei ekii sinj. Sip, ei piip kin puls ek ei oġ pulk miġ kun poġup ngond. ⁴ Ek ei ek keimi, enim ok gerik piik. Yi miġ erik ei enim pii kun erik muġngii. Pe ek ei yi ku poġup ngond.

⁵ Eros eim Jura wumb king multum kunum ei, wu endi Gos kin kuġmaġ kaġiġim wu endi multum wu ei embe Sekaraiya. Eim kuġmaġ kaġiġmin wumb ei Apaisa nge tiġap eġe tep to eġmin. Nga wu ei eim ambiġ Eron nge tiġap eġe amb ei, Elisembes pa niġmin. ⁶ Pe wu amb yi taġ eġ eġip, Gos ningiġ eġe oġ ka er mulnjunguġ. Pe Gos Owundu nge ek dinga kanim kanim ni pendim, pei ekii sikiġ kun ka mulnjunguġ. Oġ kis endi enerkiġ. ⁷ Ba wu amb yi taġ kangiġ endi mingnenjngiġ mon! Eġ eġip wii mendpiġ mulnjunguġ. Wu amb tukui mendpiġ mulnjunguġ.

⁸ Sekaraiya eim Gos kin kuġmaġ kaġiġim kongun ei eġim kunum ei, Sekaraiya nge tiġap wumb ei kongun eġe tonu onjung. ⁹ Kuġmaġ kaġiġmin wumb eġmin oġ ei erik, Gos andan tang wu ei embe pe nik wang to tonu kindnjing. Kindangin kin, eim Gos ngii owundu palting ka eġe moġpu kin, epi muru ka toġum epi ei sipi kin, dup eskiġ erpi kin, muru ku piġmin. ¹⁰ Kunum eġe Gos kin dup eskiġ muru ka kaġpi eġim kunum ei, wumb pei ok, andaring molk prei erik mulnjung. ¹¹ Pe Sekaraiya eim kenim ni, dup kaġim konu angil tunding eġe Owundu nge enjel angpi muġum ei kenim. ¹² Pe eim enjel kanpi eim puku sipi, mund mong tang piim. ¹³ Ba enjel ek nipi Sekaraiya ngopu yi nim, "Sekaraiya, nim mund mong tunerii mon! Gos nim prei en ek ei piim. Nim ambnim Elisembes eim wu kangil endi mengmba. Kangil ei, nim eim embe Jon ninjii," pa nim. ¹⁴ "Mengang kin, nim noman ka peng, nim ka piinjii. Kangi ei tonu omba ei wumb pei ka piingii ku. ¹⁵ Yi miġ kangi ei wu owundu muġang, Gos Owundu eim kangi ei wu num muġmba ni piim. Pe eim noġ wain ni noġ dinga ombu nunermba. Eim mam kirim eġe multum kunum ei Gos Gui Ka eim kin piki to muġmba," pa nim. ¹⁶ "Jon eim ek neng kin Esrel wumb pei noman ak tok pii gii nik, Gos Owundu kin orung pungii nge nipi wumb ngumba. ¹⁷ Gos Jon kindang opu, owundu nge ek ei ni pendim. (Jon eim owundu omba eġe kumb se omba). Ek ni pendpi opu eim noman dinga piimba ei ok Elainja ek ni tor kindiġim wu pirim miġ yi eim yi ermba. Erpi kin, arim kingam noman to ak tungii nge nipi, wumb Gos ek to kindiġmin wumb ei neng noman kun ka seng, wumb kun ka molk Owundu omba nge kui er muġngii nipi kongun yi ermba," pa nim.

¹⁸ Sekaraiya ek nipi Gos nge enjel ngopu yi nim, "Na tukui er poru ninj. Na nam amb tukui erim ku. Nimbil erang na ek ei keimi ni piimbii?" pa nim. ¹⁹ Pe Gos nge enjel ek yi nim, "Na Gepriyel, na Gos kumb eġe kun moġup enj. Gos Eim na kindang, na op nim nimbii nge onj. Pe ek poġ ka ei nim kanip nind," pa nim. ²⁰ "Kapli nim piinjii. Nim na ek ei piikin noman eġe kindnen kin, nim anmbil ak tang kin, ek tingnenjii, yi pepi pang, oġ ombu opu poru nimba. Na nind ek ei keimi ekii se tonu omba."

²¹ Wumb pei Sekaraiya anda omba ni piik kui er mulnjung. Epi nipe endi eim kin erang moġum ni piinjing; tuk konu Gos ngii owundu eġe ka moġum? ²² Ekii se eim anda opu, eim wumb kanpi ek nimba pinerim. Yi erang kin wumb en enim piik, Gos ngii owundu palting ka tuk eġe epi nipe endi kenim ni piinjing. Pe eim ek tingnarpi, angil eġe minj erpi ek miġ tangpi erang kenjing.

²³ Ekii se Sekaraiya eim Gos ngii owundu tuk kongun poru neng eim si kind ngii konu efe pum. ²⁴⁻²⁵ Ekii se eim ambim Elisembes kangit mundii mutum. Pe amb ei eim koi er mutang oi angit orung o pang kin eim ek yi nim. “Pe Gos Owundu na kin noman ka ngum. Ok na kangit mulerim kunum efe, na wumb kin ngenj singambit peng muls. Ba pe nga na singambit pinermbii,” nim.

Enjel Mariya Kin Jiisas Tonu Omba Ek Nim

²⁶ Pe oi angit orung nga endeim o pang, Elisembes wu kangi endi mengmba ei Gos enjel Gepriyel kindang pupu Galilii mei owundu konu efe orung endi sim konu ei Naseres efe pui ni kindim. ²⁷ Gos enjel kindang pupu kin, ambit endi mutum konu efe pum ambit ei, wu endi simba nik kuimi to mundnjung. Wu ei embe Josep, wu ei King Deipis nge titap. Pe ambit ei embe Mariya. ²⁸ Pe enjel er pupu ambit kanpi ek yi nim, “Nim motun ei? Gos Owundu nim kin eim noman ka ngopu nim kin motum,” pa nim. ²⁹ Ba eim nim ek ei piipi, eim noman embin tang piim. Eim noman efe yi piipi, ei nipe ek ninim ni piim. ³⁰ Enjel ei ek yi nim, “Mariya, nim mund mong tunerii mon! Gos nim kin noman ka ngopu motum. ³¹ Nim piin min? Nim kangit mundnjii; nga kangit endi mengnjii. Kangi ei embe Jiisas ninjii,” pa nim. ³² “Eim wu owundu mutmba. Pe wumb eim kanik yi ningii, ‘Gos Owundu kingam mendpit,’ ningii. Nga Gos eim King mundang eim kupam King Deipis motulum konu efe eim simba,” pa nim. ³³ “Eim kunum kunum Jeikop nge wumb titap efe eim King mutmba. Pe eim tep erpi mutmba konu kunum ei poru ninermba!”

³⁴ Mariya enjel kin ek yi nim, “Of ei erpi tonu omba mit nenj? Na ambit wii mot, wu endi molatim molatim.” ³⁵ Nga enjel ek ni orung kindpi yi nim, “Gos Gui Ka kapli nim nge noman tuk efe omba nim, Gos Owundu mendpit eim dinga kapli nim kin omba. Yi erang nim kapli kangi ei ekii se mengnjii, wumb eim embe sik yi ningii. Ei King ka wii Gos Owundu nge kingam yi ningii. ³⁶ Nim piin min? Bipanim Elisembes amb tukui sim, ba kangi endi kirim efe motum. Okrii wumb yi nitmin, kangit endi mingnermba nitmin. Ba pe eim kangi mundii mutang, oi angit orung nga endeim o pang motum. Pe Gos nim kin yi ku enim. ³⁷ Epi endi Gos kapli enermba mit mon? Epi pei ei eim kapli ermba.”

³⁸ Mariya ek yi nim, “Piin! Nam Owundu kongun ambit eim na kin nimit of ermba ni piimba ei kapli nim nin ei mit ermba.” Nga Gos nge enjel eim si kindpi pum.

Mariya Elisembes Kenmbii Ni Pum

³⁹ Kunum ei, Mariya eim sikir pupu mei komung efe tonu pum. Jura mei owundu endi sim konu efe pum. ⁴⁰ Sekaraiya ngii efe nirik pupu Elisembes kanpi, “Muliyo!” nipi yi nim. ⁴¹ Elisembes Mariya kanpi, “Muliyo,” nipi erim ek ei piipi eim kangit mundii mutum ei puku sipi piim ni Gos Gui Ka eim kin piki to mutum. ⁴² Pe Elisembes eim wii dinga tum. Topu yi nim, “Gos noman ka nim ngum, ba amb eipi kombur noman ka yi ngonatim mon! Pe kangi mundii motun ei Gos noman ka kangi ngonum. ⁴³ Na nii epi owundu ei na kin tonu onum? Nim Owundu mam ei na kin on; na kapli enanim. ⁴⁴ Piini! Nim na muliyo nin, ei piind, na kangi kirim efe motum, ei eim noman ka piipi tonu mani erang puku sim. Puku sipi, na piind nam Owundu mam mot ni piind. ⁴⁵ Owundu ek ei nim neng kin nim pii gii nin. Yi eran Gos nim kin noman ka ngonum. Ek ei ekii se yi mit ermba,” Elisembes yi nim.

Mariya Nge Golang

⁴⁶ Pe Mariya ek yi nirim,
 “Nam noman efe Gos Owundu embe ambit tonu kindind. ⁴⁷ Gos Owundu na kin paki tonum nam nge noman tuk efe ka piind. ⁴⁸ Na eim kongun wii ambit mot ba eim na noman ngonum. Pe ekii se wu amb pei Gos nge eim na kin noman ka ngotum pa ningii. ⁴⁹ Gos Owundu nge dinga wii eim of Owundu na kin ei nim. Gos eim embe ka wii sim. ⁵⁰ Wumb nii endi Gos Owundu mendpit motum ba sinim mei wumb minj motmun ni piinjing. Wumb ei Gos eim wumb ombu nge kingam not ni mering kingenjing not pei Gos eim kaimb kutum. ⁵¹ Gos kongun dinga wii erim; wumb en enim wumb Owundu motum ni piinjing wumb ei en

enim noman eŧe eŧmin. Wumb ei Gos to kindang eipi eipi puŧmun. ⁵² Wumb King dinga moŧmun Gos wumb ei to mani kindiŧim. Kindpi, wumb wii moŧmun wumb ei Gos wumb num tonu kindiŧim. ⁵³ Wumb kuni tang moŧmun wumb ei eim nge epi kanim kanim ka wii ngoŧum. Wumb epi pei saŧiŧim wumb ei Gos kindang wii punjung. ⁵⁴ Eim Esrel kongun wumb eim paki tang, sinim kupenjpin noŧ ek keimi dinga niŧim. Wumb ei eim ok kaimb sipi eririm. Yi miŧ ku sinim kin kaimb sinim. ⁵⁵ Yi peng piipi kin, eim ek nipi sinim wumb kupenjpin noŧ ei ngum, Eiparam nge wumb ekii se tonu ngii kaimb sipi ngum. Nga kunum kinan molk pungiŧi,”
 Mariya pa nim. ⁵⁶ Mariya Elisembes kin muŧangiŧ oi tekliki miŧ o pang, nga ekii se eim ngii konu eŧe orung pum.

Jon Wumb Noŧ Pendiŧim Wu Mengiŧmin Kunum Tonu Onum

⁵⁷ Elisembes kangi mengmba kunum mandi erang, eim wu kangi endi mengrim. ⁵⁸ Wumb Elisembes nge opam noŧ wumb kin mandi moŧmun wumb kin, molk piinjing ni ek om piinjing ei Owundu kin kaimb topu ngum. Nga wumb en enim eim kin ka piinjing. ⁵⁹ Kunum angii orung nga tekliki o pang, wumb kangi ei tu wuk ngenj kopisngii nge tu wunjung. Pe kangi ei embe Sekaraiya ninim ninjing ei eim arim embe miŧ. ⁶⁰ Ba kangi mam eim yi nim, “Mon! Sinim kangi ei embe Jon ninim!” ⁶¹ Pe ek yi ninjing, “Nim bipanim embe endi yi pinaŧim.” ⁶² Wumb eŧe ek miŧ enjing kangi eim arim yi miŧ kii sinjing. Arim kangi embe nipe embe simba erim. ⁶³ Eim ku pirambi ei sipi mon endi poŧpu embe Jon ni puŧum. Nga wumb en enim kanik puku sik kin piinjing. ⁶⁴ Pe mendpiŧ Sekaraiya gupu aki tang kin eim anmbiŧ kapŧi erim. Eim ek nipi Gos embe ambiŧ tonu kindpi muŧum. ⁶⁵ Pe eim nge wumb konu mandi mulnjung wumb, mund mong tunjung. Oŧ ombu nge ek ombu orung orung konu Jura mei owundu ni konu komung ei ombu pang piinjing. ⁶⁶ Wumb ek ei piik en enim noman to piik, nga en enim yi ninjing. “Ekii se kangi ek er muŧmba miŧ nenj?” Wumb yi piinjing, “Gos Owundu eim kin moŧum,” ni piinjing.

Sekaraiya Oŧ Ekii Se Tonu Omba Nge Nirim

⁶⁷ Gos Gui Ka arim Sekaraiya kin piki to moŧpu eim paki tang yi nim. Pe eim Gos oŧ ekii se ermba oŧ piipi ek dinga nim. ⁶⁸ “Sinim Gos embe ambiŧ tonu kindmin. Eim Esrel nge Gos eim opu sinim orung simba nge onum. ⁶⁹ Eim nge kongun wumb tiŧap ei King Deipis, Gos eim Owundu dinga wii endi mundang sinim sipi orung simba nge onum. ⁷⁰ Yi erang Gos eim ek keimi niŧmin wumb ei gupu eŧe ni tor kindim. ⁷¹ Eim ek yi nim, sinim opu wumb dinga eŧe sipi orung simba enim. Pe sinim kin noman kis piik wumb er muŧngii konu eŧe sinim wumb ei dinga eŧe sipi orung simba. ⁷² Sipi pang, eim sinim kupenjpin noŧ kaimb se ngopu paki toŧum. Pe eim kumb ok ek dinga nipi pendpi oŧ ka elim oŧ ei piipi kin, yi miŧ erim. ⁷³ Ei keimi minj nipi sinim kupenjpin Eiparam multum konu ek keimi nipi ngurum. ⁷⁴ Eim sinim opu orung wumb eim nge dinga sipi orung simba. Eim ek dinga sinim ngum ei sinim eim kongun er muŧmun. Sinim mund mong tunermin. ⁷⁵ Kunum kunum sinim moŧpun, eim kongun ka erpin, kunum kunum ka minj muŧpun, oŧ kun ka er moŧpun, eim kumb eŧe mendpiŧ erpin muŧmun,” wumb kin ek yi nim. ⁷⁶ Nga ek yi nim, “Pe nim na kangi, ekii se nim Gos Owundu mendpiŧ nge ek ni tor kindiŧim wu endi mulnjii yi ningii. Pe nim kumb se pukun, Owundu nge kongun er kun er mulnjii. ⁷⁷ Nim sinim eim nge wumb ek nikin wumb ngan, wumb en enim oŧ kis kil ngangin kin wumb ei Owundu sipi orung simba nge omba. ⁷⁸ Sinim Gos nge kaimb owundu sipi, sinim kin kindpi yi er ngumba. Eim epin konu tonu mendpiŧ tiŧang ka wii ermba. Yi ermba ei nge Gos sinim wumb sipi orung simba nge omba. ⁷⁹ Tiŧang ei opu wumb kin emii tuk moŧmun, ni wumb mandi koltmun ni piik tungu enjing. Wumb ei tiŧang ngumba sinim endmin nge andŧam ei er ka erang sinim noman emin peng endmin.”

⁸⁰ Ekii se kangi ei tonu opu dinga erpi eim noman tuk ele dinga pim. Peng kin, eim wumb mulerngii konu moŋpu Gos kongun ermba nge opu Esrel wumb muŋgii konu ele tor omba.

2

Ambil Wenip Mariya Kangi Jiisas Mengim (Masyu 1:18-25)

¹ Kunum ei, Rom wu owundu King muŋum wu ei embe Akasas eim ek lo endi yi nipi pendrim. Wumb pei en enim konu ele mendpiŋ ele puk kin, en enim embe puŋgii nirim.

² Kunum ei kumna kin wumb embe poŋmun kunum ele Sairiiniyas ei wu owundu Siriya mei owundu ele tep er muŋum kunum ei. ³ Yi erang kin, wumb en enim konu ele punjung. Puk kin, en enim embe puŋgii. Polk poru neng kin, en enim konu ele orung punjung.

⁴ Josep eim King Deipis nge wumb tiŋap ende. Pe Josep eim Naseres konu ele Galilii mei owundu si kindpi, pupu Jura mei owundu Deipis nge konu ele purum konu ei embe Beslem konu niŋmin. ⁵ Eim ambim Mariya kin tep to pukuŋ, el eŋip embe ni wumb ngunguŋ nge pukuŋ. Punjunguŋ kunum ei Mariya kangit mengmba miŋ mandi erang pukuŋ. ⁶ Wumb taŋ konu ele muŋangit ei Mariya kangit mengmba kunum mandi erim. ⁷ Pe eim kingam kumna kung kou ngii ele mengrim. Nimbil erang wumb paŋmin ngii pei piki tum. Pe alap endi sipi pandi topu pindang mer kung kou kuni noŋmun konu ele pindang pim.

Kung Siipsiip Es Toŋmun Wumb Kung Siipsiip Tep Er Mulnjung

⁸ Kunum ei, wu kombur kung siipsiip es toŋmun wumb Juriya mei konu ele andaring mulk. Wumb en enim kung siipsiip tep erik mulnjung. ⁹ Pe Owundu nge enjel kindang om. Opu, Owundu nge dinga tiŋang opu en enim mulnjung konu ele erang wumb ombu en enim mund mong enjing. ¹⁰ Ba Owundu nge enjel ek nipi wumb ngum, “Enim mund mong tunerngii! Piik, mulei! Na enim kin ek ka endi tu wund. Enim wu amb konu orung orung pei piik noman ka piingii nge ek tu wund,” pa nim. ¹¹ “Kunum ele King Deipis nge konu owundu ele amb endi kangit kembis mengnim. Kangi kembis ei enim sipi orung simba wu ei Kraiss, ei wu Owundu Gos kindang om. ¹² Pe na ek endi nemb enim yi miŋ piik kin, puk keningii. Enim keningii ei kangi kembis endi alap kin tuk kindik mer kung kou kuni noŋmun konu ele paŋim ei keningii. Kanik kin, enim piingii ni na ek eim kin nind ei keimi pimba.”

¹³ Owundu nge enjel ei ek yi neng kin; pe sikir enjel pei mani ok eim kin mulnjung. Noman ka piik golang nik Gos ngunjung.

¹⁴ “Gos embe ambilk tonu kindngii. Mani mei wumb noman emin pengŋi! Gos eim enim noman ka ngonum.”

¹⁵ Pe enjel pei epin konu orung punjung. Pe kung siipsiip es toŋmun wumb ei en enim ek dinga ninjing. “Sinim pamin! Beslem konu sikir pupun, Owundu ek yi miŋ nim epi tonu onum ei kinamin,” nik punjung. ¹⁶ Pe wumb sikir puk, Josep kin Mariya teŋ mulnjunguŋ kenjing. Kangi kembis ei mer kung kou kuni noŋmun konu ele pim kenjing. ¹⁷ Pe kan poru nik, orung puk kangit kembis ei nge ek piinjing miŋ nik tor kindnjing. ¹⁸ Pe wumb pei molk piinjing ni, kung siipsiip es toŋmun wumb ninjing ek ei piik kin, kom sek piinjing. ¹⁹ Ba Mariya eim ek ei piipi noman ele kindpi, kom se piipi minj muŋum. ²⁰ Kung siipsiip es toŋmun wumb orung puk Gos embe ambilk tonu kindik punjung. Wumb en enim ka piik, Gos ek piik kanik enjing. Ei Gos enjel ek nipi erim miŋ kenjing ku.

²¹ Ekii se kunum angit orung nga tekliki o pang, kangit kembis ngenj kopisnjing. Kopsik, kangit ei embe Jiisas ninjing miŋ eim mam mingnerim kunum ei Owundu enjel kindang opu nim. Ei kangit embe yi nengin nim miŋ ninjing.

Simion Kin Ana Teŋ Jiisas Men Ngii Owundu Kenjingit

²² Kunum poru neng, Mariya kin kingam kin ka muŋguŋ oŋ enjing ei, Moses lo ek niŋim miŋ enjing. Pe arim mam teŋ kangit ei Jerusalem konu ele sipkiŋ Gos Owundu kin ngunguŋ nge sipinjngit. ²³ Ei yi miŋ, Gos Owundu lo ek yi er penditim miŋ niŋmin. “Kangit wu kumna

mengilmin kangil ei Gos Owundu kongun ermba nilmin ol ei nge enjngil.”²⁴ Wumb tał el elip Gos kin kulmał kelngil ei Moses lo ek nilim mił yi mił enjngil. Ei Owundu lo ek pałim mił ermbil ni piinjngil. Kei Pułmu mił tał min kei wał eipi tał sikil Gos kin kulmał kelmbil ni sipinjngil.

²⁵ Kapłi, wu endi Jerusalem konu ele mułum wu ei embe Simion. Ei wu kun minj mołum wu ek piipi elim wu, ei eim wumb Esrel wumb sipi orung simba nge wu endi omba, ni kui er mułum. Gos nge Gui Ka ei Simion kin mułum. ²⁶ Gos nge Gui Ka ei eim yi nirim, “Simion sikir kulenjii mon!” pa nirim. “Nim Owundu nge kindang wu Krais kumb se kenjii,” pa nim. ²⁷ Gos nge Gui Ka je erang Simion pupu men ngii owundu ele nirik pum. Pe kingam arim mam tał sikil tu wukuł lo ek ninim mił ermbil ei Gos Owundu kin ngunguł nge onjnguł. ²⁸ Simion eim kangi ei sipi sipim. Si pang kin, Gos embe ambil tonu kindpi, yi nim.

²⁹⁻³⁰ “Pe Owundu pe ni ninim kongun wu ei er ka eran noman emin sepi piyangłi nim. Nam ningil ele nim sin sikin orung sinjii nge on ei kanip ka piip moł. ³¹ Nim ek ok nirim, ‘Simion, sikir kulenjii mon! Nim Owundu nge kindang wu Krais kumb se kenjii,’ pa nim. Wu amb pei keningii nge en. Wu ei kindang sinim sipi orung simba nge om yi nirim mił en. ³² Gos eim tilang mani kindim. Kindpi, tilang ei erang wumb tilap eipi nim ol ei nge ekii sik noman tok piik erngii. Nga nim nge enjel wumb embe owundu erim,”

Simion Jiisas nge ek pei nirim.

³³ Kangi mam arim tał Simion nim ek ei piikil puku sikil piinjngil. ³⁴ Pe Simion Gos ek ka nipi en enim ngum. Nga ek yi mił nipi Mariya ngum, “Piini! Gos eim noman ele kangi ei yi erang Esrel wumb pei bok tonmun, ba wumb kombur nga angk gii nik dinga mołmun. Eim Gos nge noman ele tuk mundum mułmba. Mułang kin, wumb pei eim kin ek kis nik ngok erngii. ³⁵ Erangin kin, nim noman tuk ele tui mił tang yi mił kaimb erang piinjii. Eim wumb en enim noman tuk ele andan tang kin noman tuk ei to tor kindmba,” pa nim.

³⁶ Gos nge ek ni tor kindilim amb endi mułum amb ei embe ‘Ana’ nilmin. Eim arim Panul mułum; eim nge wumb tilap Asir; amb ei amb tukui mendpil mułum. Ok, eim wam kin kung ngii angil orung nga tał mułum. ³⁷ Ekii se wam kulang kin, eim wii mułang kung ngii 84 pei o pum. Amb ei eim men ngii owundu mei wak tunatim. Eim konu kuni mowii nipi eim Gos kin prei tek tek elim. Ei epin, tinga Gos embe ambil dinga kindpi kongun elim. ³⁸ Kunum ei Jiisas arim mam tel eim tu wunjnguł eim men ngii opu Gos kin noman ka piipi ngum. Pe eim kangi ei nge ek ni tor kindpi nim. “Kangi ei enim wumb pei kui er mulnjung wumb kin Jura wumb pei sipi orung simba nge om,” pa nim.

³⁹ Wumb en enim Owundu nge lo ek nilim mił ele enjing. En enim Galilii mei orung puk, Naseres konu ele punjung. ⁴⁰ Pe kangi ei oupu tonu opu dinga er mułum. Mołpu kin, eim noman ka wii peng mołpu, nga Gos eim noman ka Jiisas ngum.

Kangi Jiisas Men Ngii Owundu Ele Pum

⁴¹ Kangi mam arim tał el elip ei kung ngii endi o pułum kunum ei kunum kunum Jerusalem konu ele pułmbuł. Kunum ei konu kor owundu kunum ei yi nilmin, ‘Pasopa kuni owundu numun,’ pa nilmin kunum ei. ⁴² Jiisas eim kung ngii engki nga tał yi mił multum kunum ei, kor owundu ekii silmin ol ei sik Jiisas arim mam ni Jerusalem konu ele punjung. ⁴³ Ekii se, ‘Pasopa kunum’ ei poru neng, nga si kindik orung punjung; ba kangi Jiisas Jerusalem konu ele enj multum. Pe arim mam tał Jiisas multum ei piinerkil. ⁴⁴ Kunum ei arim mam tał Jiisas wu amb kin onmun ni piikil. Yi ni piikil okuł, nga el elip wumb tilap ende kin wumb puł kin endik konu kurkuł endkil mon pirim. ⁴⁵ Nga topultung kurkuł endkil, ba mon pirim. Yi peng kin, nga Jerusalem konu ele orung pukuł, kur keningil nge pukuł. ⁴⁶ Nga kunum ei, wumb tał kurkuł andangil kunum tekliki o purum. Nga ekii se pu kenkil ni men ngii owundu ele nirik multum kenkil. Wumb ek mon połmun wumb mulk konu ele tuk multum. Wumb ei ek ninjing ek ei kii se piipi nga wumb nik ek mił piipi nipi orung kindpi multum. ⁴⁷ Wu ombu eim ek ei piik kin, kangil ei eim

noman ka peng ek nipi kii sipi erang, wu ombu en enim puku sik endnjing. ⁴⁸ Arim mam tał Jiisas kankił nga puku sinjngił. Mam ek nipi yi nirim, “Kangił nim nimbil erang sil kin yi en? Nim arnim kin na kin noman embin tang kin, nim kurpuł andinmbil,” pa nim. ⁴⁹ Kangi Jiisas eim ek ni orung kindpi yi nim, “Nimbil erang, ełip na kurkuł andinmbil? Ełip piinenjngił min; na nam Arnan ngii owundu konu moł?” pa yi nim. ⁵⁰ Ba wumb tał Jiisas ek nim ei ek pułe pii kun enenjngił.

⁵¹ Kaplı, mam arim tał kin orung punjung. Nga Naseres konu ełe tor punjung. Pe mam arim tał ek ninjngił ek ei piipi ekii siłim. Pe eim mam eim niłim ek ombu piipi noman ełe tuk kind piip mułum. ⁵² Jiisas oupu tonu wang, eim noman ka wii tonu om. Wang kin, wu amb eim kan ka kaniłmin ei nga Gos kan ka kaniłim ku.

3

Jon Wumb Noł Pendilim Wu Gos Ek Wumb Ngum (Masyu 3:1-12, Mak 1:1-8, Jon 1:19-28)

¹ Kung ngii engki nga angil orung o pang Taipiriyas Siisa Rom King owundu mił mułum. Nga wu Pansiyas Pailos Jura mei owundu wu num mułum. Nga Eros Galilii mei owundu wu num mułum. Pe angim Pilip Esuriya kin Trakonaisis ełe wu num mułum. Pe wu endi Laiseniyas Apiliin konu ełe wu num mułum. ² Anas kin Kaiyapas ni wu owundu kułmał kaniłmbil wu tał mołmbuł. Kunum ei Jon Sekaraiya kingam eim wumb konu ełe mulenjngi konu ełe mułum. Pe Gos ek eim kin ek nipi ngurum. ³ Yi erang kin, Jon eim Jura noł Joran konu wumb mulk konu ełe orung orung pum. Pupu, Gos ek piirim mił ni Joran wumb ngang, “En enim piyei! Oł kis si kindik, noman ak tok ok noł pingii,” ei mił nirim. “Pe Gos enim oł kis kil ngumba,” pa nim. ⁴ Ek ni tor kindiłim wu endi Aisaiya eim mon ełe ok ek yi mił pułum ei keimi tonu orum.

“Wumb mulenjngi konu ełe wu endi wii top yi nim: ‘Owundu nge andłam er kun erei!’ nim. ⁵ ‘Pe mei mani pum ni komung tonu pum ni, peng mei kis tonu mani er punum kin andłam mapi erim ei, enim nge nipi eim er kun ermba,’ pa nim.

⁶ ‘Wumb pei keningii ni Gos kongun erpi wumb pei sipi orung simba nge ermba.’”

⁷ Wumb pei wangin kin, Jon wumb noł pendpi ngumba nge ok. Eim ek yi nim, “Enim ek kend oł ełmin wembii kis mił mołmun. Enim wumb nii nipi ngum, Gos nge oł ekii se enim kin tonu omba ei nge enim kaplı koi erik si kindik punerngii. ⁸ Enim noman ak tok onjung kin, enim noman konj ka sik mułngii, nge nipi ngum. En enim noman piik ełe molk nik, ‘Eiparam ei sin erinjpın’ ei ninerei mon! Na enim kanip nind, Gos ya ku ombu, kaplı erang, Eiparam kingam noł mułngii. ⁹ Wu endi tui maimi kin ond tami tumba enim mił yi ku wumb noman tuk to ak tunenjngi kin, ond mong tunanim ond ei kołmung to dup kaniłmin mił Gos eim wumb ombu kin yi ku ermba.”

¹⁰ Eim ek yi neng kin, wumb pei eim kii sinjing, “Pe sin nimbil oł er wamin, nim sin noman tuk ak tunjung ni piinjii?” ¹¹ Pe ek nipi orung kindim wumb ngopu yi nim, “Wu endi konduk tał simba wu ei wu endi ngunjii. Nga wu endi kuni sinermba ei ngunjii,” pa nim. ¹² Wumb ku takis siłmin wumb ok noł pingii nge onjung. Wumb ei eim kin sinjing, “Ek emb wu, sin nimbil oł er wamin nim sin noman tuk ak tunjung ni piinjii?” ¹³ Ek yi nipi wumb ei ngum, “Enim lo ku takis singii nimba mił sei! Nga enim ku endi pendik simin ni enerei mon!” ¹⁴ Pe opu wumb ok eim kii sinjing ku, “Sin nimbil oł er wamin nim sin noman tuk ak tunjung ni piinjii?” nik kii sik ninjing. Pe Jon ek nipi ngum, “Enim wumb wii kepii tunarik, kos wii enerik, ku wii sinerngii mon! En enim kongun ku ei mendpił ambilk, noman ka piingii,” pa nim.

¹⁵ Wu amb epi simin ni noman dinga piik kin, en enim noman ełe kom sek yi er mulnjung. Molk, yi piinjngi, Jon ei Gos kindang om wu Kraıs min, ni piinjngi. ¹⁶ Pe Jon ek nipi orung kindim, “Na noł sip enim noł mendpił pendip ngond. Ekii se wu endi omba wu ei eim dinga ei kaplı ermba ei na dinga ei kaplı enanim. Eim dinga ei kaplı ermba. Na wu ka mon. Na eim kongun wu eim simb su kan ei na kaplı si kindmbii, ba na kaplı enanim. Eim wu num mułum. Eim enim Gos nge Gui Ka ełe nin dup ełe kin ouni yi mił wumb noł

pendip ngumba. ¹⁷ Eim kapor sipi ambilpi kuni wiis nginamin si kindpi er ka ermba. Pe kuni wiis ei sipi kuni ngii ele kapli kulou tumba. Ba wiis tindkan ei dup kelmba. Dup ei nopu kumbulermba mon! Piram kunum kunum nopu pimba.”

¹⁸ Jon eim ek kanim eipi eipi neng kin wumb ek dinga ngopu, yi mił, kunum ei Jon eim Gos ek ka nipi wumb ngum. ¹⁹ Ba Jon Eros kin ek ngang, Eros eim wu num endi eim nge angim nge ambim embe Erosiyas sim. Eros eim ol kis kanim kanim eipi erim. ²⁰ Jon Eros kin ek nipi ngum. Ngang kin, eim Jon kan ngii pendim. Pendang, Eros mong owundu sim.

Jon Jiisas Nol Pendim

(Masyu 3:13-17, Mak 1:9-11)

²¹ Wumb pei nol pek mułangin kin, Jiisas nol pim ku. Jiisas nol pepi tonu opu, peri er mułang kin, ei kupu muł ei wuł al pum. ²² Gos nge Gui Ka ei mani opu eim kin om. Gos Gui Ka ei kenjing ni kei Kurmuł mił mani om. Ei epin Gos ek endi nipi mani opu yi nim. “Nim na kang! Na nim kin noman ngond. Na nim kin ka piip ngond,” nim.

Jiisas Kupam Nol Nge Embe

(Masyu 1:1-17)

²³ Kunum ei Jiisas eim kongun mendpit ermba erim. Nga eim kung ngii engki nga tekliki o pang eim kongun ermba erim. Wumb piik eim Josep kingam ni piinjing. ²⁴ Elai nge kingam Josep; Masas nge kingam Elai; Liiwai nge kingam Masas; Melkai nge kingam Liiwai; Janai nge kingam Melkai; Josep nge kingam Janai; ²⁵ Masaraiyas nge kingam Josep; Emos nge kingam Masaraiyas; Neiyam nge kingam Emos; Eslii nge kingam Neiyam; Nakai nge kingam Eslii; ²⁶ Mas nge kingam Nakai; Masasaiyas nge kingam Mas; Semen nge kingam Masasaiyas; Josek nge kingam Semen; Jora nge kingam Josek; ²⁷ Jonan nge kingam Jora; Tesa nge kingam Jonan; Serapapel nge kingam Tesa; Sialsiel nge kingam Serapapel; Nerai nge kingam Sialsiel; ²⁸ Melkai nge kingam Nerai; Endai nge kingam Melkai; Kosam nge kingam Endai; Elmaram nge kingam Kosam; Er nge kingam Elmaram; ²⁹ Josuwa nge kingam Er; Eliyesa nge kingam Josuwa; Jorim nge kingam Eliyesa; Masas nge kingam Jorim; Liiwai nge kingam Masas. ³⁰ Saimon nge kingam Liiwai. Jura nge kingam Saimon; Josep nge kingam Jura; Jonam nge kingam Josep; Elaikim nge kingam Jonam; ³¹ Meliya nge kingam Elaikim; Mena nge kingam Meliya; Masas nge kingam Mena; Nesan nge kingam Masas; Deipis nge kingam Nesan; ³² Jesii nge kingam Deipis; Oper nge kingam Jesii; Bowas nge kingam Oper, Salmon nge kingam Bowas; Naison nge kingam Salmon; ³³ Aminarap nge kingam Naison; Armin nge kingam Aminarap; Arni nge kingam Armin; Esran nge kingam Arni; Peres nge kingam Esran; Jura nge kingam Peres; ³⁴ Jeikop nge kingam Jura; Aisak nge kingam Jeikop; Eiparam nge kingam Aisak; Tera nge kingam Eiparam; Neiyor nge kingam Tera; ³⁵ Serak nge kingam Neiyor; Tiyu nge kingam Serak; Pelek nge kingam Tiyu; Eper nge kingam Pelek; Sila nge kingam Eper; ³⁶ Keinan nge kingam Sila; Apaksas nge kingam Keinan; Sem nge kingam Apaksas; Nowa nge kingam Sem; Lemek nge kingam Nowa; ³⁷ Mesusala nge kingam Lemek; Enok nge kingam Mesusala; Jeres nge kingam Enok; Manalail nge kingam Jeres; Keinan nge kingam Manalail; ³⁸ Enos nge kingam Keinan; Ses nge kingam Enos; Andam nge kingam Ses; Gos nge kingam Andam.

4

Seisen Jiisas Ermba Mił Kenmbii Ni Erim

(Masyu 4:1-11, Mak 1:12-13)

¹ Gos Gui Ka opu Jiisas kin paki to mułang, Jiisas eim nga nol Joran si kindpi orung pum. Pang kin, Gos Gui Ka eim sipi konu wumb mulenjing konu sipim. ² Gos Gui Ka Jiisas paki tang mułum. Mołang kin, wumb mulenjing konu ele mułang kunum 40 o pum. Kunum ele Seisen opu Jiisas kanpi ek nipi eim ermba mił ei kenmbii ni erim. Kunum ele Jiisas eim kuni nunerim, wii minj mułum. Ekii se kuni tang piim.

³ Seisen yi nim, “Nim Gos kingam pim kin, kom ku ei nen kin bres eranghi!” nim. ⁴ Pe Jiisas ek nipi orung kindim, “Gos ok połmun ek ełe yi nim, ‘Kuni bres mendpił wumb nołmun ei kaplı enalıim, wumb konj mulerngii,’ ” pa nim.

⁵ Seisen Jiisas tonu sipi sikir andan topu mei orung orung tep ełiim wumb pei mołmun konu ei andan tum. ⁶ Pe Seisen ek yi nim, “Tep ełim wumb ełe dinga pałim ei kin epi ka wii ya mołum ei kin ei na nim ngumbii,” pa nim. “Epi ka ya mołum ei na epi ei nga kaplı nanim noman ełe wu endi ngumbii,” pa nim. ⁷ “Pe nim na kin prei en kin na epi ei pei nim ngumbii,” pa nim. ⁸ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Gos ok połmun ek ełe yi ninim, ‘Nim Gos Owundu embe ambił tonu kindkin eim kongun ei minj enjii ninim,’ ” pa nim.

⁹⁻¹¹ Pe nga Seisen Jiisas sipipi, Jerusalem konu ełe men ngii owundu engim ełe tonu mondpu ek yi nim. “Gos ok połmun ek ełe yi ninim, ‘Gos nge enjel nim kin tep er mułngii. Er mołangin kin, enjel en enim angil nim ambilk tonu singii. Embiłangin kin, ku endi simb ełe tunermba yi mił ninim.’ Pe nim Gos kingam pim kin, nim ya ełe angkin puku si mani punjii,” pa nim. ¹² Jiisas ek nipi orung kindim, “Gos ok połmun ek yi ninim, ‘Nim Gos Owundu oł ei ermba nim kenjii ba oł ei nim kaplı enenjii,’ ” pa nim. ¹³ Pe Seisen ek nipi erim oł ombu Jiisas ermba ni kanpi erim, ba mon peng Seisen kunum endi nga op ermbii ni piip si kindpi pum.

*Jiisas Galilii Konu Ełe Kongun Pułngun Mond Erim
(Masyu 4:12-17, Mak 1:14-15)*

¹⁴ Gos nge Gui Ka dinga ełe Jiisas kin mołang kin, Galilii mei ełe orung pum. Pe eim ek ka ei konu orung ełe pei pang wumb piinjing. ¹⁵ Kunum ei Jiisas eim, wumb men ngii ełe Gos ek kunum kunum nipi wumb ngołum. Ngang, wumb pei eim embe ambił tonu kindiłmin.

¹⁶ Jiisas Naseres konu ełe pum. Konu ei ok Jiisas kangil kembis kin konu ełe mołpu owundu erim ei, konu ełe mołum. Kor kunum ei, pupu men ngii ełe pułum. Pupu, Jiisas kunum kunum Gos ek ka gerpi ełim ei wumb piıłmin. ¹⁷ Pe wumb, Gos ek ni tor kindiłim Aisaiya wu ei ok pułum ek sik ngangin, ek ei gerpi kenim ni ek yi piim.

¹⁸ “Gos nge Gui Ka ei na kin mułang kin, eim na kongun ngopu enjii nipi kindim. Ei na op wumb epi sinałim wumb kin Gos ek ka yi nip ngumbii nge onj. Wumb kan puk mołmun ei tor wii mułngii. Ningil tumbun mołum wumb ei ka nik mułngii. Wumb endi noman embin peng mołmun wumb ei na paki tumbii nge onj. ¹⁹ Na op enim nip ngond, pe kunum Owundu nge wumb eim sipi orung simba nge om.”

²⁰ Jiisas ek mon połmun ni tuk kindpi, ngopu eim mani mułang, wumb men ngii ełe tuk mołangin wumb ei Jiisas kin ningil kanik minj mulnjung. ²¹ Pe eim ek nipi wumb ngumba nge erim. “Akip Gos ek ei tor onum. Yi mił enim piik poru ninmin.” ²² Pe wumb eim embe ambilk tonu kindik, eim ek ka nim ni piik mulnjung. Molk, en enim ek yi ninjing, “Wu ei Josep kingam min mon?” ²³ Jiisas eim piipi kenim wumb pei eim ek pii gii ninenjing. Ninerangin kin, eim ek yi nipi wumb ngum, “Ek ekin endi na kin enim yi nik na ngungii, ‘Ond mong ngopu ełim wu ninim nge ngenj er ka enjii. Nim Kapaniyam konu ełe oł en ei sin piinjpin. Pe ya ninim mei ełe oł ei nge enjii,’ ” pa nim. ²⁴ Eim ek yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond. Wu endi ek ni tor kindiłim wu mołpu ek keimi nimba; ei eim nge ngii konu mołmun wumb ei eim ek ei piinerngii. ²⁵ Na ek keimi nip enim ngond ei enim piinmin. Elainja multum kunum ei Esrel amb pei mulk, wenjing noł kulk kunum ei kupu muł ei poru nirim. Pe kung ngii tekliki o pang oi angil orung nge endeim purum kunum ei konu pei orung orung kumb kuni owundu sirim. ²⁶ Ba Gos Elainja kindpi pupu Esrel amb wei endi mułum konu pui ni kindnerim. Mon! Gos Elainja Serepas konu ełe Sairon mei orung pui nirim konu ełe, amb endi wam kultum amb ei, kuni sałim konu ełe nim pui nipi kindrim. ²⁷ Gos nge ek ni tor kindiłim wu endi Elainja orung kunum ei wumb kinj wumb pei Esrel konu mulk, konu ei tuk ełe wumb endi ka mulerik mon! Siriya konu ełe kinj wu Neimin ni wu ei minj ka multum.” Jiisas nirim ek ei eim nge wumb tiłap ende ei eim ek piinenjing. ²⁸ Wumb men ngii ełe nirik molk ek ei piik popuł sinjing. ²⁹ Pe wumb

tonu angk, Jiisas ambilk konu owundu anda kindnjing. Kindangin kin, konu owundu ei, tonu komung endi ele sim. Pe wumb eim sik komung ele orung tonu sip komung ele to olkup to kindngii. ³⁰ Ba eim tuk wumb onjung konu opu, tuk ele opu am pum.

*Wu Endi Gui Kis Mułum
(Mak 1:21-28)*

³¹ Eim Kapaniyam konu ele tor pupu, mei owundu endi sim ei Galilii niłmin. Pupu, kunum ei kor kunum wumb mulnjung Gos ek ka nipi wumb ngum. ³² Wumb eim ek ei piik wumb tuk puku sik enjing. Nimbil erang Jiisas ek ei dinga palim. ³³⁻³⁴ Men ngii ele wu endi gui kis tuk mułum wu ei ngii ele tuk mułum. Mołpu kin wii dinga topu, ek dinga nipi yi erim. “Jiisas, Naseres konu wu, nim ya ele nimbil ol enjii on? Nim sin kin tunjii on min? Nim sin kan wiik to si kindnjii! Na nim piind ei Nim Gos nge wu kun ka wii,” pa nim. ³⁵ Ba Jiisas ek nipi orung kindpi, ek dinga ngum, “Nim ek tingnarkin, wu ei si kind o pui!” nim. Gui kis ni wu ei to kindang mani pupu wumb mulnjung konu tuk pim. Pe gui kis wu ei kin ol endi nga enerim wii si kindpi pum. ³⁶ Wumb pei puku sik, yi ninjing, “Ek ei nipe ek yi ninjing? Wu ei wu Owundu eim dinga salim ei eim ek dinga nipi gui kis ngang kin, gui kis pei eim ek piik wu endi si kindik punjung,” pa ninjing. ³⁷ Ol yi mił erang kin, Jiisas eim erim ol ei wumb nik pangin, wumb konu ele orung orung pei piinjing.

*Jiisas Wumb Pei Er Ka Erim
(Masyu 8:14-17, Mak 1:29-34)*

³⁸ Jiisas men ngii ei si kindpi anda opu, pupu Saimon ngii engim konu ele nirik pum. Pupu, kenim ni, Saimon ambim mam ening owundu tang pim. Pe wumb ok Jiisas kii sengin, “Amb ei paki tunjii,” pa ninjing. ³⁹ Pe eim pupu amb mułum konu ele mandi angpi ek dinga neng, ening tum ni poru nim!” Neng kin, amb ni sikir angpi kuni wumb pei ngum.

⁴⁰ Eni mani ba erang, wumb pei ening kanim kanim pim wumb, Jiisas mułum konu ele tu wunjung. Pe eim wumb kis pim wumb, peng ele endeim endeim ni angil ambilpi pang, wumb pei ka mulnjung. ⁴¹ Jiisas ek nipi ngum. Pe gui kis ombu wumb pei si kindik konu eipi eipi punjung. Gui kis ombu wii dinga tok yi ninjing, “Nim Gos kingam.” Ba eim gui kis ek ngopu, “Ek tingnerei!” nipi ek dinga ngum. Gui kis ombu Jiisas nim ek piik, “Eim Krai wu endi Gos kindang om,” ni piinjing.

⁴² Pe kupiiring ok, Jiisas pupu wumb mulenjing konu ele pum. Pang kin, wumb eim pum konu kanik, ekii sek punjung wumb ei si kindik punenjing mon! Eim konu eipi punermba nik, eim endim konu ekii sik punjung. ⁴³ Ba eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Pe na ek ka nip wumb ngumbii ei nge Gos sinim tep er mołum mił ei nip wumb tiłap eipi kin nip kongun ei nge ermbii,” pa nipi kindim. ⁴⁴ Pe eim Jura konu wumb, men ngii engim konu ele pupu Gos ek nipi wumb ngum.

5

*Jiisas Ek Neng, Piisa Eim Ekii Sim
(Masyu 4:18-22, Mak 1:16-20)*

¹ Kunum endi noł wer ele mandi Genesares noł gop ele Jiisas eim angpi mułum. Nga eim wu amb pei Gos ek ni ngang piimin nik wumb pei eim kin ok wumb piki tok mulnjung. ² Eim kenim ni noł kanu tał noł gop wer ele pinjngil, omu tołmun wumb tor punjung. Wumb omu kon polk omu tołmun wumb en enim omu kon ei noł was er kun erik mulnjung. ³ Jiisas eim noł kanu endi ele tonu purum. Purum noł kanu ei Saimon nge kanu. Nga eim Saimon kanpi yi nirim, “Nim noł kanu ei noł ele pip to tuk kindii!” nirim. Pe eim noł kanu ele mołpu, Gos ek ka nipi wumb ngurum.

⁴ Eim ek ni poru nipi, ekii se eim Saimon kanpi nim, “Nim noł kanu pip to sipkin, omu kon tuk noł ele mani kindkin omu sinjii nge kindii,” nim. ⁵ Saimon ek nipi orung kindim, “Epin kunum endi sin kongun enjpin omu tunenjpın. Pinerang, sin omu endi tunenjpın mon, ba nim nin, ei kapli nga omu kon pulmbii,” pa nipi mani kindim. ⁶⁻⁷ Omu tołmun

wumb kombur yi erangin kin, omu kon omu piki top mułum. Mułang kin, omu kon kilip tumba nge erim. Yi erangin kin, omu tołmun wumb ei en enim kongun ende ełmin wumb noł kanu eipi se mulnjung ei tu wangin nik angil pinou enjing. Erangin wangin kin, noł kanu tał omu kindnjing piki topu noł kanu tał noł ełe mandring simba erim. ⁸ Saimon Piisa eim jep oł ei kanpi Jiisas simb ełe mani pupu yi nim, “Nim si kind po! Na oł kis ełe wu moł,” pa nim. ⁹ Pe eim omu pei sinjing omu ei kanpi, eim puku sim. Pe wumb eim kin tep to mulnjung wumb, puku sinjing ku. ¹⁰ Sependii nge kingam tał, Jeims kin Jon tał ei Saimon kin tep to andilmin, wu tał yi ku puku sinjingil. Pe Jiisas ek nipi Saimon ngum, “Nim mund mong tunerii! Ekii se wumb na ek piimin nik ongii ei nim wumb pei nik tuk sikin, na ek ni wumb ngunjii ei omu yi mił, wumb yi mił tuk ongii.” ¹¹ Omu tołmun wumb ei noł kanu noł wer ełe tu wunjung. Tu wangin kin, en enim epi kanim kanim pei si kindik Jiisas kin ekii sinjing.

*Wu Endi Kinj Tum Ei Jiisas Er Ka Erim
(Masyu 8:1-4, Mak 1:40-45)*

¹² Eim konu owundu ełe multum konu ełe, nga wu endi multum. Multum wu ei, eim ngenj kinj owundu tum. Eim Jiisas kanpi, opu Jiisas simb ełe mani mołpu prei erpi yi nirim. “Owundu, nim noman ełe erim kin kapli, nim na er ka enjii,” pa nirim. ¹³ Jiisas eim angil ei kinj tum wu embilmbii ni erpi ek yi nim. “Na noman ełe nim ka mulnjii,” pa nirim. Neng kin, kunum ełe mendpil Jiisas kinj tum wu ei er ka erim. ¹⁴ Nga Jiisas ek dinga nipi eim ngopu yi nim, “Nim wu endi ek ninenjii mon! Nim ngenj sipkin Gos kułmał wu ei andan tunjii. Tan kin, ngenj ka sałim ni piingii nikin kułmał kelnjii ei Moses lo ek ełe pałim mił erang, wumb yi piingii nim ening ni poru nim ni piingii. Nim nga ek wumb ninenjii mon!” ¹⁵ Ba Jiisas oł erim ombu konu orung orung pei eim ek pang wumb pei piinjing. Piik kin, Jiisas mułum konu ełe onjung. Ok Jiisas ek ei piimin nik wumb kis pim ei tu wunjung kin er ka nge ermba. ¹⁶ Ba eim wumb mulenjing konu pupu kunum ei eim prei ełim.

*Wu Endi Simb Angil Kis Mułum Ei Er Ka Erim
(Masyu 9:1-8, Mak 2:1-12)*

¹⁷ Kunum endi eim wumb ei ek nipi ngopu multum kunum ei lo ek piłmin wu kombur kin lo ek emb tołmun wu kombur mulk ku. Wumb ei Galilii mei orung orung kin Jura mei nin Jerusalem konu owundu ełe ni wumb ombu onjung. Owundu nge dinga Jiisas ngang, Jiisas ening pirim wumb ei er ka ermba nge om. ¹⁸ Wu kombur wu endi peł ełe pendik tu wuk. Wu ei embil poru, dinga pineririm wu, ei en enim nirik sipik Jiisas mułum konu ełe kumb ełe mandi pendngii sipik. ¹⁹ Ba konu ełe wu amb pei piki topu pirim. Nga wu ening pim wu ei nirik sipngii konu ełe tuk sineririm. Yi erang kin ngii andaring ełe sipik tonu ngii beł ełe ambil wu ał kindik peł ełe pim wu mani Jiisas mułum konu ełe kun mani kindik. ²⁰ Jiisas wu ombu pii gii pirim wu ei kanpi kin yi nirim, “Wu puł, nim oł kis ei kil ngum,” pa nim. ²¹ Wumb lo ek połmun wumb ni lo ek piłmin wumb en enim noman nendii to piik yi kii sinjing. “Wu ei wu nii opu Gos kin ek ambilmin? Wu endi wumb oł kis ei kil ngunermba; ba Gos endeim minj yi ermba.” ²² Jiisas wumb ombu noman ełe piipi si kindim. Pe eim ek nipi orung kindpi, yi nirim, “Nimbił erang en enim noman ełe ek eipi eipi nik punmun? ²³ Nipe ek endi enim noman ełe embin tonum? Na ninj ek ei embin tonum min? Na nim, ‘Oł kis ei si kindind!’ min ‘Na nim angkin pui!’ nind? Pe na oł endi eramb enim kanik keimi nik piingii. ²⁴ Ba na enim piingii ni piind, na wu kingam noman dinga ya mei ełe sałim. Kapli wumb oł kis kil ngumba, yi erang kin eim ek nipi wu endi embil dinga punerim ei nge er ka erim. Na nim kanip nind, ‘Nim angkin, peł sikin, ninim nge ngii konu ełe orung pui!’ ” nind. ²⁵ Yi erang, pe mendpil wu amb ningil ełe eim engim. Angpi peł sipi eim ngii konu ełe pupu Gos embe ambil tonu kindim. ²⁶ Pe wumb pei Jiisas erim oł ei ka nik puku sik enjing. Ba wumb Gos embe ambil tonu kindik. En enim noman ełe piik nik minj endnjing. Yi mił ninjing, “Pe sin oł eipi minj endi kenjpin,” pa ninjing.

*Jiisas Liiwai Wii Tum**(Masyu 9:9-13, Mak 2:13-17)*

²⁷ Ekii se Jiisas eim andlam andpi pupu, kenim ni wu endi ku takis silim wu, ei eim ku takis ngii efe mutum wu ei embe Liiwai. Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Nim na onj konu efe oi!” nim. ²⁸ Pe eim angpi epi pei si kindpi Jiisas pum konu efe ekii se pum. ²⁹ Liiwai eim ngii konu efe kuni owundu endi erpi Jiisas ngum. Pe ku takis silmin wumb pei kin, wumb eipi pei kulou tok wu tal kin kuni ei nunjung. ³⁰ Pe lo ek ekii silmin wumb ni, peng lo ek mon potmun wumb ni wumb ok Jiisas nge ekii silmin wumb mulnjung konu efe noman kis piik mulk kii sinjing. “Nimbi! erang enim ku takis silmin wumb kin nga ol kis elmin wumb kin enim kuni ende nonmun?” ³¹ Jiisas ek nipi wumb ngopu yi nim. “Enim wumb ening endi pinafim wumb ei, ond mong ngopu elim wu kin punafmin min, ba ening pim wumb ei minj ond mong ngopu elim wu pangin kin ond mong ngotum. ³² Na wumb ol kis er motmun wumb ei ol kis kil ngop sip orung simbii nge onj. Ba wumb kun ka motmun ni piinjing wumb, ei kin na onenj,” pa nim. “Nimbi! erang na nga wumb ol kis enjing ei kin ngii konu pup onermbii ku?” pa nim.

³³ Pe wumb kombur ek nik Jiisas ngok yi ninjing, “Jon nge ekii silmin wumb kuni mowii elmin. Erik, Gos prei kunum kunum elmin. Lo ek ekii silmin wumb nge ekii silmin wumb ombu yi ku elmin. Ba nim nge ekii silmin wumb kuni nok yi elmin. Ei nimbi! erang elmin?” ³⁴ Jiisas ek nipi wu ombu ngum, “Enim wu endi amb simba elim kunum ei kapli ei wumb pul kuni mowii erngii min? Ei mon! ³⁵ Ba ekii se opu wumb wu amb simba er motum wu ei si tor singii kunum ei eim kan se notum kin tep to mulermba kunum efe kuni mowii erngii.”

³⁶ Jiisas ek ekin endi nipi ei nge wumb noman konj kin wumb noman ok nge ende punermba ek ei wumb ngum. Eim yi nim, “Wu endi konduk konj ei kihip to kembis kembis erpi, aninga konj endi sipi konduk ok nge efe mui tumba. Pe wu endi yi ermba ei eim konduk konj er kis mondpu ermba ei, konduk konj ei kanim eipi mi! pimba. Nga konduk ok nge kanim eipi mi! pimba ku. ³⁷ Pe wu endi kung meme ngenj ming, mi! ok nge efe not wain konj tuk kindnalmin. Ei mon! Wu endi yi mi! ermbii ni ermba wu ei eim kung meme ngenj ming mi! ok nge tok neng, not wain konj ei tor putum. Nga kung meme ngenj ming mi! nge ei kis motum ku. ³⁸ Ba wu endi not wain konj kulpu kung meme ngenj ming mi! konj efe tuk kindmba. ³⁹ Pe wu endi eim not wain ok nge notum, ‘Ei not wain ka wii,’ pa nim. Eim not wain konj singin ka pinafim.”

6

*Gos Kor Kunum Ei Kongun Mon Nitim**(Masyu 12:1-8, Mak 2:23-28)*

¹ Kor kunum Jiisas eim tuk kuni mong wiis palitim konu efe andpi mutum. Jiisas nge ekii silmin wumb ombu ok kuni wiis mong ei sik ambil winin tok nuk. ² Ba lo ek ekii sinjing wu ombu yi ninjing, “Gos kor kunum, ei kongun mon nitmin kunum ei, ba enim nimbi! erang enim?” ³ Jiisas ek ni orung kindpi yi nirim, “Enim king Deipis sin kupenjpin eim epi erim mi! enim piinarik na ek yi nind. Kunum ei eim kin eim wumb kin kuni kulnjung. ⁴ Deipis eim Gos ngii owundu efe nirik pupu, bres Gos nge kumb efe sim bres ei sim. Pe bres ei wumb pei nunerngii mon nik, Gos kin kulmal kalmin wumb minj ambil nungii nitmin. Ba Deipis eim bres nopu nga eim nge wumb ei bres ngang nunjung ku. Ek ei enim gerik piinjing min?” Ei kii sipi nim, “Nimbi! erang enim King Deipis kin ek ninanmin, ba na sin kin ek ninmin?” ⁵ Jiisas ek dinga nga nipi yi nim, “Gos kindang mei efe na wu kingam mot. Motup, kor kunum owundu mot.”

*Wu Endi Angil Kis Mutum Ei, Jiisas Kor Kunum Er Ka Erim**(Masyu 12:9-14, Mak 3:1-6)*

⁶ Pe nga kor kunum endi eim pupu men ngii efe pupu Gos ek nipi wumb ngum. Kunum ei wu endi mutum wu ei angil tunding orung miyem poru nim. ⁷ Lo ek emb tolmun wumb

kin lo ek ekii siłmin wumb kin ei Jiisas ermba oł ei kenmin nik kui er mulnjung. Mol kin, yi piinjing ni kor kunum wumb endi kis pimba er ka ermba ni kanik mulnjung. Mol kin, Jiisas kos er ngumun nik mulnjung. ⁸ Ba Jiisas eim wumb noman tuk ele piinim. Piipi kin, wu angil miyem poru nim wu ni, “Angkin Oi!” Neng, wu ni sikir opu wumb mulnjung konu tuk engim. ⁹ Pe Jiisas eim ek nipi wumb ngum, “Na pe enim kii simbii end. Sinim lo ek nipi kunum oł ka ermin min oł kis ermin, ei ninim min? Wumb kin paki topu er ka ermin, min wumb topu er kis ermin?” a nim. ¹⁰ Jiisas wumb mulnjung konu tuk kanpi andpi, wu endi angil miyem poru nim ei kan sipi nim. “Nim angil tun kindii!” Yi neng kin, wu ei yi erang eim angil ni ka erim. ¹¹ Ba wumb en enim noman kis dinga piinjing. En enim ek nik piik piik enjing. Erik, en enim yi ninjing, “Jiisas kin nimbił oł ermin,” ninjing.

Jiisas Nge Ek Se Andilmin Wu Engki Nga Tał
(Masyu 10:1-4, Mak 3:13-19)

¹² Kunum ei Jiisas eim prei ermbii ni piipi komung endi ele tonu purum. Eim prei erpi Gos ngurum kunum ei eim prei er mułang kin, konu tengrim. ¹³ Tengmba erang kin, Jiisas ekii sinjing wumb wangin nim. Neng, wangin wu engki nga tał sipi wumb embe ‘Ek se andilmin wumb’ pa yi nirim. ¹⁴ Wu embe endi Saimon, Jiisas embe Piisa ni ngum. Nga endi Endru ei Saimon nge angim. Embe nga Jeims kin Jon teł, Pilip ni Barsolomu. ¹⁵ Pe Masyu ni Tomas ni Jeims Alpiyas nge kingam Saimon wu ei lo ekii siłim wu. ¹⁶ Pe Jeims nge kingam Juras nin nga Juras Eskeriyas konu wu eim Jiisas opu orung wumb mulnjung konu ni peni ele kindmba.

Jiisas Wumb Pei Kin Kongun Erim
(Masyu 4:23-25)

¹⁷ Pe Jiisas wumb ei kin mani punjung. Nga puk konu kun sim konu eim nge ekii siłmin wumb kin pei tep to engnjing. Pe wumb pei Jura mei konu ele orung orung ni Jerusalem konu owundu ele ep noł wer ele konu ele Taiya konu ni Sairon konu ni wumb pei ok mulnjung. ¹⁸ Wumb ei ok eim ek piimin nik onjung. Pe eim wumb ening pim wumb ombu er ka erpi, wumb gui kis tuk mułang onjung wumb ei Jiisas wumb ombu er ka erim. ¹⁹ Wumb pei angil Jiisas embilngii enjing. Nimbił erang Jiisas dinga pupu wumb pei, wumb ening pim wumb ei Jiisas er ka eririm.

²⁰ Jiisas eim nge ekii siłmin wumb ombu kanpi ek yi nim, “Enim wumb wii epi sinerang mołmun wumb ei, ka piyei! Gos sinim tep er kanpi mołum oł ei enim nge sałim.

²¹ “Enim kumb kuni pałmin, enim ka piyei! Ekii se enim noman ka piik mułngii. Pe enim wumb ke ninmin, ei enim ka piyei! Ekii se enim tokuł erngii.

²² “Ekii se wumb enim wu kingam ei kin ekii se punmun ei keningii. Kanik kin, wumb en enim noman kis peng piingii. Piik kin, enim kon si kindngii ni, enim kin ek kis ningii ni, enim embe sik epi kis mił ombu nge singii kunum ei, enim ka piingii.

²³ “Pe wumb enim kin yi erik ninjing kin enim ka piik noman ka seng mułngii. Enim piingii, epin konu ele enim kumep singii ei owundu sałim. Kumb okrii enim kupenjing noł oł ei, Gos nge ek ni tor kindilmin wumb kin yi ku elmin. Yi mił ku enim kumep ka singii. Ei Gos nge ek ni tor kindilmin wumb kin tep to singii.

²⁴ “Ba enim kom ku ngenj ele peng, enim noman ka piik er mołmun ei enim noman ka piik erngii. Erangin, oł ei er poru nik mołmun ei enim wumb ei kan kun er mułngii.

²⁵ “Enim wumb epi pei kanim kanim sinjing kin enim noman ka simba. Ekii se enim epi sinerang kin kuni kułngii. Enim wumb pe tokuł er ka piinmin wumb ei kan kun er mułngii. Ekii se enim ke nengin ningił ka mani omba.

²⁶ “Pe enim wumb pei enim embe ambil tonu kindik ninjing kin enim pii kun er mułngii. Ok en enim kupenjing noł ek kend tok, ek ni tor kindilmin kend wumb embe ambil tonu kindik elmin oł yi erngii ei kanik mułngii,” pa nirim.

Wumb Opu Orung Wumb Kin Noman Ngunjii Oł Ei
(Masyu 5:38-48, 7:12a)

²⁷ Ba enim na ek piik mołmun wumb ei, na ek nind ei piyei! Enim opu orung wumb mułngii, ei kapli noman ka ngok mułngii. Pe wumb enim noman kis piingii, ei enim wumb ei kin epi ka erngii. ²⁸ Wumb enim kin ek bultung ningii ei, enim kengip ek ka nik wumb ombu noman ka ngungii. Nga wumb enim kin oł kis erngii wumb ei, enim Gos kin prei erik paki tungii,” pa nim. ²⁹ Wu endi nim kon taki tum kin, nga orung ak tan orung tumba ku. Wu endi nim kon takis ei simbii nipi erim kin, nim konduk ei kin ouni mon ninenjii ku. ³⁰ Wu endi epi endi kii sipi nim kin, nimba epi ei ngui! Pe wu endi nim epi wii sipim kin, nim nga orung tu wii nikin, ek dinga ninerii! ³¹ Enim ermin ni piingii oł ei, wumb enim kin enjing kin, nga enim wumb ombu kin oł yi ku erngii.

³² Wumb enim kin noman ngołmun wumb ei, nga enim noman ngangin enim nipe noman piingii? Pe wumb oł kis enmin wumb ei, wumb kombur noman ka piik ngołmun ku. ³³ Pe enim wumb kombur oł ka er ngangin kin, nga wumb enim kin oł ka er ngungii. Nga ei enim nipe noman piingii? Wumb noman kis piik oł kis ełmin wumb ei kombur oł ka yi mił ełmin. ³⁴ Enim epi kombur wumb ngunjung kin, nga orung simin ningii ei enim noman nipe noman piingii? Wumb oł kis ełmin wumb oł ka erik wumb eipi ngołmun ku. Pe wumb ombu epi ende mił siłmin. ³⁵ Ba enim opu erii wumb ei noman ka ngok, enim oł ka erik wumb ngungii. Enim wumb ngungii epi ei nga ngok orung kindmin ni piinerei! Enim oł ei erik epi ka wii owundu singii. Enim ele yi erik molk punjung kin enim Gos kingam noł mendpił mułngii. Wumb Gos kin noman ka piinałmin ei Gos wumb ombu kin noman ka ngołum. Ngopu kin, wumb kis kin noman ka ngołum. Ngopu, wumb kis kin ouni ngołum. ³⁶ Enim wumb eipi kaimb singii, ei enim Ernjing Gos kaimb siłim mił ku singii.

Wumb Eipi Kin Kos Ninmin Ei
(Masyu 7:1-5)

³⁷ Enim wu endi ek ei nge nik mok tołum wu oł ei mił enerngii. Enim wumb oł kis ei si kindangin kin, Gos enim oł kis ei kil ngumba ku. Pe nga enim epi endi mok tołum wu er kun ełim mił enerngii. Yi mił enjing kin Gos enim epi embin tui ei mok tumba. Wumb oł kis ei ni ka enjing kin enim oł kis ei Gos kil ngumba ku. ³⁸ Pe enim oł kanim kanim yi erngii mił yi ku Gos enim kin yi ermba. Pe wumb enim kin pimba mił ngungii ei, pei ngungii. Ei ngok pangin piki topu bein tumba ermba, ei enim ngungii. Pe enim epi wumb ngungii yi mił ku Gos enim ngumba.

Jiisas Ek Ekin Nga Ngum

³⁹ Jiisas ek ekin endi nipi wumb ngum ku. Ei yi nim, “Wu ningił tumbun mołum wu ei, nga wu endi ningił tumbun mułmba wu ei, andłam andan top simba min? Ei mon! Wu tał ouni tukpu ełe bok tunguł. ⁴⁰ Mon kangił ei ek mon wu ek nipi ngołum wu ei to mani kindnermba. Eim mon kanpi poru nimba ei kapli eim ek mon wu mił mułmba.

⁴¹ Enim wumb eipi kanik oł kun pinermba mił ermba ei ni kun enerngii mon! Ei nimbił erang ninim oł yi nge ełin ku? Nimbił erang nim angnim ningił ełe epi moł pałim ei kankin nin? Ba ninim epi moł owundu endi ningił ełe pałim ei piin min? ⁴² Nimbił erang nim angnim ek nin? ‘Angnan, nim ningił ełe epi moł endi pałim, na si kindmbii,’ nin. Ba ninim ningił ełe epi owundu pałim ei ninim piinan min? Nim ek kend wu, nim epi owundu endi ninim ningił ełe pałim ei si kindkin, ekii se ninim angnim ningił ełe kun kankin epi moł pimba ei kapli si kindnjii,” pa nim.

Ond Kis Ei Mong Kis Tołum
(Masyu 7:16-20, 12:33-35)

⁴³ Ond ka ei, mong kis tunalim. Yi ku ond kis ei nga mong ka tunalim. ⁴⁴ Wumb en enim ond anglim ei kanik piłmin. Piik kin, ond ei ond ka min mon, ni kaniłmin. Wumb en enim ond pik ei gał mołpu mong tołum ei tingnałmin. Nga ond wain yi ku, ond wain

ei ond kembis angpi gal moŋpu mong toŋum ei tingnaŋmin mon. ⁴⁵ Wu endi eim noman ka paŋim wu ei oŋ ka elim ku. Erpi, oŋ ka wii elim. Nga wu kis ei eim noman kis piki topu peng, eim oŋ kis elim. Noman ele oŋ yi miŋ paŋim ei gupu ele tor oŋum.”

Ngii Takilmin Ei Oŋ Tal Paŋim

(Masyu 7:24-27)

⁴⁶ “Nimbiŋ erang enim na ‘Owundu, Owundu’ niŋmin, ba na ek nind ek ei enim piinanmin? ⁴⁷ Wu endi na kin opu na ek piipi ermba wu ei na eim kanip moŋ. Moŋpu, eim ermba oŋ ei andan tamb enim piingii. ⁴⁸ Wu ei yi miŋ, wu endi ngii tekmbii ni tukpu sipi mer mani pupu, mei ele ku owundu pei kindpi siimen elim. Ekii se ngii tonu ele takilmin, noŋ owundu topu ngii ei nirik omba, ba kapŋi onermba. Nimbiŋ erang wu ei eim ngii dinga wii tekim. ⁴⁹ Ba wu endi na ek piipi nga ekii sinermba wu ei yi miŋ wu endi ngii tonu mei peŋ ele tekim. Eim mei mani ei ku dinga kindnarpi siimen enerim. Ekii se noŋ owundu topu, noŋ ngii ele nirik wang kin, ngii sikir er kis muŋum. Nimbiŋ erang wu ei ngii miŋ dinga pinerim.

7

Jiisas Opu Elim Tep Elim Wu, Ei Eim Nge Kongun Wu Endi Er Ka Erim.

(Masyu 8:5-13)

¹ Jiisas ek ei nipi wumb ngopu poru nipi, ekii se eim Kapaniyam konu ele pum. ² Rom wu endi opu elim wumb 100 pei opu elim wumb pei tep elim, wu ei kongun wu endi muŋum. Opu tep elim wu eim kongun wu eim noman ka ngoŋum wu ni ening peng erang kuŋmba mandi erim. ³ Opu tep elim wu ei eim Jiisas kin ek ei piipi muŋum. Pe eim Jura wu num kombur kindang puk ek nengin kin, Jiisas opu, na kongun wu ei er ka ermba nipi kindim. ⁴ Wumb puk Jiisas multum konu ele tor puk ek dinga nik, Jiisas nik yi ninjing, “Wu ei wu ka nim wu ei paki tunjii min? ⁵ Eim sinim Jura wumb kin noman ka ngoŋum. Eim mendpiŋ men ngii ei takpi sinim ngurum.” ⁶ Pe Jiisas wu ombu kin tep to purum. Jiisas opu, opu tep elim wu eim ngii konu mandi pang kin, opu wu 100 tep elim wu ni wu puŋ kombur kindang puk Jiisas kin ek ningii nge puk. Puk yi nik, opu tep elim wu ni yi nim, “Jiisas, nim wu Owundu! Nim na ngii konu ombii nikin okun kis piinjii; na wu ka mon. Nim na ngii nirik onerii!” yi ninim pa nik. ⁷ “Pe yi ku, na wu ka pim kin, nim ngii konu ele na ombii min, ei mon. Ba nim ek ei nen na kongun wu ei ka muŋmba,” pa nim. ⁸ “Nimbiŋ erang, na yi ku wu num kombur kongun ngokuŋ elim oŋ ei na kongun er moŋ. Pe na nge opu wumb ei na ek piŋmin. Pe wu endi ‘Pui’ nimbii, ei kapŋi ba. Nga wu endi ya ‘Oiyol’ nimbii, ei kapŋi omba. Pe nam kongun wu, ‘Nim oŋ ei erii!’ nimbii, ei kapŋi ermba. Na nge wu num ombu kongun ei na ngunjung miŋ na yi end. Ba nim noman dinga peng ening ei nge er ka elim ei kapŋi nim na nge kongun wu ening ei kapŋi er ka enjii,” pa yi nim. ⁹ Pe Jiisas ek ei piipi, eim wu ei noman ka jiŋi sim ni piim. Pe eim ak topu wumb eim orung konu ekii se ok ei kanpi yi nirim. “Na enim kanip nind, Esrel wumb pei moŋmun konu ele wu endi noman ka peng, pii gii yi miŋ peng na kinenj mon!” pa nim. ¹⁰ Opu elim wu tep elim wu, wu puŋ kombur kindang ok wu ni nga orung puk kenik ni, kongun wu kuŋmba erim ni nga konj multum.

Jiisas Nein Konu Ele Kang Wu Endi Er Konj Sim

¹¹ Ekii se nga Jiisas eim konu owundu endi purum konu ei embe Nein. Jiisas eim nge ekii sinjing wumb kin, wumb pei eim purum konu puk. ¹² Eim pupu konu owundu ele andŋam ondu paŋim ele mandi pang, wu endi kultum wu ni tu wuk wu kultum ei, mam eim kingam endeim mendpiŋ muŋum ei, kuŋang kui tunjung nge ei tu wuk. Tu wangin kin, amb ei wam kumb ok kultum. Pe wumb konu ele wumb pei amb ei kin ouni ok. ¹³ Jiisas Owundu amb ei kanpi, kaimb piipi yi nirim. “Amb, nim ke ninerii mon!” pa nirim. ¹⁴ Pe eim mandi pupu, wu kuŋi pirim konu ele eim peŋ ele embilim. Pe wumb wu tu wuk wumb ei angik mulk. Pe Jiisas nipi yi nirim, “Kangi wu, kanpi nind, nim engnjii!” pa nim. ¹⁵ Pe nga kultum wu ei tonu muŋum. Moŋpu, ek nipi multum. Muŋang kin, Jiisas wu

ei sipi mam eim ngurum. ¹⁶ Yi erang kin, wumb pei mund mong tok, Gos embe ambilk tonu kindnjing. Wumb yi ninjing, “Gos ek nipi of ekii se ermbe wu owundu sinim konu eke tuk onum,” ninjing. Wumb ek nga yi ninjing, “Gos eim opu eim wumb si orung simba nge opu wumb paki topu enim,” ninjing. ¹⁷ Jiisas erim of ei pang kin, wumb Jura mei konu ni wumb konu orung orung pei piik punjung.

*Jon Wumb Nol Penditlim Wu Eim Ekii Sinjing Wu Tal Jiisas Kin Kindim.
(Masyu 11:2-19)*

¹⁸ Jon nge ekii sinjing wumb ei epi pei ek nik eim ngunjung. ¹⁹ Jon eim ekii sinjingil wu tal wii tum. Eim yi nim, “Etip puku! Owundu kankil yi kii singil,” pa nim. “Ok Gos wu endi kindmbii neng, sin kui er mulnjpun wu ei nim min? Min sin nga wu endi omba ni kui ermin min?” ²⁰ Wu tal Jiisas kin oku! ek yi ninjingil. “Jon nol sipi wumb nol penditlim wu, ei sil nim kin pel neng onmbu! ninjingil. Nikil yi ninjingil, ‘Ok Gos wu endi kindmbii neng sin wu endi omba ni kui enjpin wu, ei nim waim min?’ ” ²¹ Kunum ei Jiisas wumb ening kanim kanim pirim wumb kin, wumb ening kis pirim wumb ni, wumb gui kis tok multum wumb ei pei er ka erim. Pe wumb pei ningil tumbun multum ei pei er ka eririm ku. ²² Pe Jiisas ek nipi wu tal ngopu yi nirim, “Etip pe puku! Jon konu eke kankil, na ya pe nipe of erip ek nipe ek nip eramb etip piikil, kankil enmbil ei puku!, Jon kan ningil pel nim. Wumb ningil kis mulum wumb ei, kenjing. Simb kis mulum wumb, nga ka seng andlam endnjing. Wumb kinj tum wumb ei, ka sim. Wumb kom ngum wumb ei ek piingii neng ek piinjing. Pe wumb kulnjung wumb ei nga ok tonu konj molmun. Wumb epi endi sinatim wumb ei Gos ek ka ngang piki tolum. ²³ Wumb na Jiisas kin pii gii ninjing, en enim pii gii ei mani punerim, wumb ei ka piingii. ²⁴ Jon ek ni kindang onjngu! wu tal nga orung pangil; Jiisas Jon nge ek nipi wumb pei ngopu yi nim. “Ok, enim Jon mulum konu eke wumb mulenjing konu eke puk epi nipe endi kenjing? Min enim puk konu pop tang go! kembis ei kenjing min mon? Wu ei go! mil mon? ²⁵ Enim epi nipe kengii nge punjung? Enim wu endi epi konduk ka wii erpi mulum ei keningii punjung min? Ei mon! Wumb konduk ka wii kindik, en enim ngenj eke epi ka elmin ei King ngii owundu eke minj molmun. ²⁶ Ba enim puk epi nipe keningii nge punjung? Enim pu! wu endi Gos of ekii se ermbe ei nge nipi mulum wu ei kenjing min? Ei keimi; wu ei eim nge kongun ende ek ni tor kinditim wu pei to mani kinditim. ²⁷ Wu ei mendpil Gos nge ek yi ninim, ‘Piini! Na ek se endmba wu endi kindmbii wu ei, na ek ok sipipi nim, kumb se pupu nim andlam ei to ka er sipi mulmba.’ ” ²⁸ Jiisas ek yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond, ‘Kunum eke Jon ya mei eke wumb pei ei kamb mani kind poru ninim. Ba akip kunum eke wu endi Gos sinim tep er kanpi molum of ei wu wii mil pii gii nim kin, wu ei Jon to mani kindnim,’ ” pa nim.

²⁹ Wumb ek ei piik poru nik, wu amb ni wumb ku takis silmin wumb pei ek yi ninjing, “Gos eim kun ka wii molum wumb ei Gos noman eke ekii sengin ok Jon angil eke wumb nol sipi wumb nol pendpi ngum.” ³⁰ Ba lo ek piilmin wumb kin, lo ek emb tolmun wumb ei Jon angil eke nol pinenjing yi mil erik, Gos nge noman eke wumb ei bu! ngok kin, andlam andan tum ei si kindnjing.

³¹ Jiisas ek yi nirim, “Akip kunum ei na enim wumb ekii sinenjing mil wumb sip mondup ei nimbil of erngii? Wumb ei jili wumb? ³² Pe wu ombu yi mil, kangil kembis kombur konu endi tuk eke molk, kangil kembis kombur eipi kin wii tunjung. Tok yi ninjing, ‘Sin mingal kepil tonmun nimbil erang enim golang ninanmin?’ a ninjing. ‘Pe nga sin golang kaimb er ninmin ei enim ke ninanmin. Ei yi mil en enim noman endi pinalim eipi eipi punum.’ ³³ Jon sinim nol pendpi ngotum wu ei tonu om. Eim opu nol wain ni bres ei endi nunerim. Pe enim wumb yi ninjing, ‘Wu ei gui kis tuk molum,’ ninjing. Ei mon!” ³⁴ Pe na wu kingam op kuni nop, nol wain nop end. Pe enim wumb molk yi ninjing, ‘Wu ei kuni pei minj notum,’ ninjing. ‘Wu ei nol wain pei minj nopu,’ yi elim nilmin. Nik, ‘Eim wumb ku takis silmin wumb kin wumb of kis erik elmin wumb

ei kin puł pałim,' pa niłmin. ³⁵ Ba wumb noman ka pałim wumb, ei yi niłmin. 'Gos nge noman ka ei epi ka wii niłmin.' "

Oł Kis Elim Amb Endi Jiisas Simb Ele Kopung Erim

³⁶ Lo ek piilim wu endi embe Saimon Jiisas kin ek nipi eim kin kuni numbuł nirim. Eim lo ek piilim wu ei ngii konu ełe pupu kuni no multum. ³⁷ Amb endi oł kis elim amb, konu owundu ełe mułum. Pe amb ei mołpu piim ni Jiisas pupu lo ek piilim wu ngii konu ełe kuni nonum nik. Nengin, piipi kin amb ei eim kopung muru ka ming endi sipi om. ³⁸ Pe eim pupu Jiisas buł morung orung angpi, simb ełe mołup ke nipi mułum. Ke nim ningił ka ei, Jiisas simb ełe purum. Ei kanpi eim peng enjin olt sipi, Jiisas simb ełe kil ngum. Ngopu kin, Jiisas simb ełe kum su sipi er mułum. Mołpu kin, kopung muru ka ni sipi, Jiisas simb ełe kindrim. ³⁹ Lo ek piilim wu ei, Jiisas wii tang om wu ei, eim epi ei kanpi eim noman yi piim. "Wu ei, Gos oł ermbe oł ei, keimi nipi elim kin amb ei piipi mon. Amb ei, yi elim nimba ni piim amb ei, amb oł kis elim." ⁴⁰ Yi erang kin, Jiisas eim wu noman ełe, piinim ek nipi ngumbii ni piim. Piipi kin, Saimon kanpi neng, "Saimon," yi nim. "Ek mon wu, nim ek ninjii pim ek ei ni!" a nim. ⁴¹ Pe Jiisas ek yi nim "Wu tał, wu endi kin kom ku sikił, nga ekii se ngo orung kindmbił ni sikił, wu endi kom ku 100 pei mił sirim. Nga wu endi, kom ku kum endeim mendpił sirim. Wu tał kom ku yi mił si ngokuł, pendkił pirim," pa nim. ⁴² Wu tał epi endi ngo orung kindngił pinerang, wu ni kan wiik turum. Yi erang kin, wu tał eim kin noman ngunjguł wu endi nii eim noman ka wii piipi eim ngumba?" ⁴³ Saimon ek nipi, orung kindpi yi nim, "Na yi ni piind, wumb endi oł kis pei kil ngo si kindmba wumb ei," pa nim. Neng kin, "Nim ek kun nin," pa ni Jiisas yi nim. ⁴⁴ Pe eim ak topu amb ei kanpi kin, ek nipi Saimon ngum. "Nim ya amb ei kan min? Na nim ngii konu onj ei, nim noł kulkun, na simb ełe noł kindnen; ba amb ei na simb ełe, noł kindpi enim ei eim ke nim ke noł sipi na simb ełe noł kindnim. Pe eim peng enjin sipi, na simb ełe kil ngonum," pa nim. ⁴⁵ "Nim nam kin kum su sinen. Ba na tuk op mułamb, pe amb ei opu, na simb ełe kum su sipi enim," pa nim. ⁴⁶ "Nim nam peng ełe kopung kindnen; ba amb ei eim kopung ka wii na simb ełe kindim." ⁴⁷ Yi mił peng kin, na nim kanip nind, "Eim na kin noman ka ngum. Ngopu kin, nim ei piinjii; eim nge oł kis ei pei elim; ba na eim oł kis kil ngop poru nind, Gos wu endi kin oł kis aninga er kil ngum kin, wu ei Gos noman pei ngunałim; ba aninga ngotum." ⁴⁸ Jiisas ek nipi amb ei ngum, "Na nim nge oł kis ei si kindin." ⁴⁹ Wumb eim kin peł ełe ende mulnjung wumb ei, en enim ek nik piik piik enjing. Nik ek dinga nik, "Wu ei nii, wumb oł kis ei kil ngonum?" ⁵⁰ Jiisas ek nipi, amb ei ngopu yi nim, "Amb, ninim nge pii gii je erpi, nim si orung sinim. Pe nim pukun, noman emin ka peng mulnjii.

8

Amb Kombur Jiisas Pum Konu Ele Tep Tok Punjung

¹ Pe nga Jiisas konu owundu ni konu kembis andpi Gos ek ka nipi wumb ngopu, Gos sinim tep er mułum mił ei nipi wumb ngum. Jiisas eim nge ekii siłmin wu engki nga tał eim kin andik mulnjung. ² Pe amb kombur ok, ening pim amb ombu ni, gui kis tuk mułum amb ombu, Jiisas er ka eririm. Amb ombu, Jiisas pum konu ełe punjung ku. Amb endi 'Mariya' niłmin, ei 'Mariya Makandala,' pa niłmin. Ok Jiisas eim amb ei, gui kis angıł orung nga tał pei tor kindrim. ³ Pe Jo Ana, Susa nge ambim wu ei King Eros ngii ełe tep er mułum ei, eim embe Susana. Pe Susana ni amb pei onjung ku. Amb ombu puk, Jiisas kin, Jiisas nge ekii siłmin wu ombu, kom ku paki tok elim amb ombu, ouni puk ku.

Pe Ek Ekin Wu Endi Kuni Emb Kindim Ek Poł (Masyu 13:1-9, Mak 4:1-9)

⁴ Wumb tiłap owundu endi ok, kulou tunjung wumb ei, konu owundu eipi eipi wumb pei Jiisas mułum konu ełe onjung. Wangin kin, Jiisas ek ekin endi topu nipi ngum.

⁵ "Wu endi kuni wiis emb sipipi emb kindrim ei kombur wumb andłam endik konu ełe mani pang, wumb kimbangin, kei ok nok nok enjing. ⁶ Pe kuni wiis emb kombur pupu,

mei ku mułum konu ełe mani pum. Pe kuni wiis ei sikir tonu om, ba mei noł muł erang, kuni ei kułii erpi, kołpu poru nim. ⁷ Pe kuni wiis kopur, pupu kan gał pim konu ełe mani pum konu ełe, kan gał mul ei tonu opu, kuni wiis ei to mani kindim. ⁸ Pe kuni wiis emb kombur mei ka ełe mani pum ei sikir tonu om. Opu kin, kuni wiis pei topu mułum. Tum, ei 100 pei pei kuni wii yi tonu mułum.” Jiisas ek yi nipi ek dinga wii nim, “Wu endi kom pimba, wu ei kom sepi ek ei piyangti!”

⁹ Jiisas eim nge ekii siłmin wumb ei, ek ekin topu ninim, “Ek ei, pułe piimin nik kii sinjing. ¹⁰ Pe eim yi nim, “Gos sinim tep er mułum mił ei eim ek koi er pałim ek ei piipi kin nipi enim ngonum. Ba torung wumb eim ek ekin top nim ek ei mendpił piinjing, ba ek ekin ei pułe pii poł tunenjing. Tunarik kin, en enim konu orung orung kind keningii, ba epi endi kinenjing. Pe nga ek ei pingii, ba pułe piinerngii mon!” pa nirim.

¹¹ “Ek ekin tum ek pułe yi pałim. Kuni wiis mong ei Gos nge ek. ¹² Pe kuni wiis kopur pupu andłam ełe mani pang kin, wumb andik kambinmin ei Gos ek wumb piinmin, ba nga Seisen opu Gos ek ka ei topu eipi kindnim. Eim yi piinim, wumb Gos kin pii gii nengin kin Gos sipi orung simba ni piipi enim. ¹³ Pe kuni wiis emb kombur pupu, mei ku mułum konu ełe mani pum, ba dumbuł mer mei ełe mandring punałim mon. Pułe yi mił wumb Gos ek piik sik, noman ełe kindik ka mołumun. En enim pii gii dinga ninarik mułangin kin, epi embin tui endi tonu ołum ei, wumb en enim dinga mułamin kin, bok tołmun. ¹⁴ Pe kuni mong kombur pupu, kan gał mułum konu puł ełe mani pum ei wumb Gos ek ka piik, nga kongun erik, ba mei ełe epi kanim kanim noman peng, kom ku ni epi ka wii ka ka piik, yi er mułangin kin Gos ek ei piinarik, to mani kindinmin. Yi erangin kin, en enim kongun ei tonu opu mong tunenim mon, ba mani pupu koltum. ¹⁵ Ba kuni wiis mong kombur, pupu mei ka ełe mani pum ei yi mił; wumb Gos ek piik, ambii gii nik mulnjung. Molk kin, en enim noman dinga peng, kongun kunum kunum yi erik mulnjung ei, kuni wiis mong pei tum mił yi er mulnjung.

Dup Alam Ek Ekin Endi

(Mak 4:21-25)

¹⁶ Wumb endi dup alam kałpi, ming ełe mani kind pendmba min? Dup alam kałip peł mandring pendmba, ei kałpi tiłang erip tor omba min? Ei mon! Dup alam kalk tonu peł ełe sengin kin, wumb kanik nirik puk anda ok yi erngii. ¹⁷ Epi pei nim kinan koi er salim ei, ekii se kenjii wumb nii oł pei koi er pendmba ei ekii se, wumb eim pii poł tungii.

¹⁸ Enim kan kun er molk, ek ka piik erngii. Wu endi eim noman dinga peng, eim piipi kun er mołpu pii gii nipi mułmba, wu ei Gos nga eim dinga ngumba. Nga wu endi eim noman ka ni oł kun ka ombu piipi kun enarpi mułmba wu ei, Gos wu ei noman ka ni oł kun aninga pimba ei Gos sipi orung sipi si kindmba.

¹⁹ Kunum ełe Jiisas nge mam ni angim noł ok, ba wumb konu ełe piki topu peng kin, wumb ei mulk konu tuk ongii konu endi sineririm. ²⁰ Wumb kombur molk yi nik, “Jiisas nim nge wumb, manim ni angnim noł ok, nim kenmin nik anda mołmun,” pa nik. ²¹ Ba Jiisas ek nipi orung kindpi yi nirim, “Wumb Gos ek ka ei piik, ekii singii wumb ei, na nge engnan noł ni, minan noł mułngii,” nirim.

Jiisas Ek Neng Konu Pop Owundu Tum Ei Poru Nim

(Masyu 8:23-27, Mak 4:35-41)

²² Kunum ełe Jiisas kin eim ekii siłmin wumb, noł kanu endi ełe puk. Pe Jiisas ek yi nirim, “Sinim noł gop mołum konu ełe orundung pamin!” nirim. Neng, noł tuk ełe puk. ²³ Pe noł kanu sikir pang kin, Jiisas eim or pirim. Konu pop owundu endi noł gop ełe pop owundu endi turum. Topu, noł mer kanu ełe tuk pang, wumb kułngii kunum mandi eririm. ²⁴ Pe wumb en enim puku sik andik Jiisas or pirim konu ełe to konj kindik yi nik, “Owundu! Owundu! Sinim kułmun pałim,” pa nik. Pe Jiisas eim angpi konu pop owundu ei kin, noł topu tonu omba eririm ei ek dinga nipi ngurum. Ngang kin, konu pop kin noł owundu tumba eririm ei wii sirim. Noł ołup enerim, wii pim. ²⁵ Pe Jiisas eim ek nipi, eim ekii siłmin wumb ngum, “Enim pii gii ei konu jiłi pum?” Yi neng kin eim ekii siłmin

wumb en enim mund mong tok noman embin tang mołmun. Molk kin, yi nik, “Wu ei nii? Eim ek nipi konu pop kin noł ei ek neng, eim ek ei piinmbi!”

*Wu Wulu Endi Ei Gui Kis Pim, Jiisas Tor Kindim
(Masyu 8:28-34, Mak 5:1-20)*

²⁶ Ekii se Gerasiin konu ełe tor punjung. Galilii konu noł gop ełe orundung sipim konu ei, orung sim. ²⁷ Jiisas eim noł kanu si kindpi tor pum. Pang kin, konu ełe wu endi eim mułum konu ełe tor om. Wu ei gui kis kombur eim kin mułum. Wu ei kumb ok eim alap pandi topu tilałim mon! Eim ngii endi pinałim mon ku. Eim pupu wumb guimeng ełe pu pałim. ²⁸ Wu ei Jiisas kanpi, eim ek dinga nipi wii tum. Topu kin, Jiisas simb ełe mani pupu pim. Pepi ek nipi, wii dinga topu yi nim, “Jiisas, nim Gos Owundu mendpił kingam. Sinim kongun ende enałmin mon. Nim na kin nimbil oł enjii on? Na nim kin prei erbii, ei nim na ngenj kumbii ngunenjii mon!” pa nim. ²⁹ Gui kis ei ek yi nim. Nimbil erang Jiisas eim ek dinga nipi wu ei kin si kind kin tor punjii nim. Eim ek nim mił erim. Kunum kunum gui kis ei, wu ei kin mołum. Pe wumb wu ei ambil gii nik, kan tok angil ełe, kan tok er pendımin ei, wu eim to kilip tołum. Pe gui kis ei yi erpi mił wu ei si mengpi wumb mulałmin konu ełe si pang, eim mołum. ³⁰ Jiisas wu ei gui kis mułum wu, ni ek nga ngopu kii sim, “Nim embe nii?” Pe eim yi nim, “Na embe, ‘opu ond wumb,’ ” nimbil erang, gui kis pei eim kin pei mołmun. ³¹ Pe gui kis ombu wii dinga tok yi ninjing, “Jiisas nim sin konu kis ełe kindnenjii!”

³² Kung tilap pei konu komung endi ełe mandi kuni nok er mołmun. Yi nik kin, gui kis ombu Jiisas kin wii tok ek dinga ninjing, “Nim kaplı sin kung ombu kin pei! Neng kin, bin,” ninjing. Pe Jiisas wak tang, punjung. ³³ Gui kis ombu wu ei si kindik, kung mulnjung konu ełe tuk punjung. Pe kung ombu andłam dinga sikirik puk konu kis endi ełe punjung. Punjung, konu ei noł gop ełe tuk puk noł nok kulnjung. ³⁴ Kung es tok mulnjung wumb ei, oł ei kanik tungu erik punjung. Puk kin, konu kembis ni konu owundu sim konu wumb kanik ninjing. ³⁵ Pe wumb pei puk, erim oł ei kenmin ni punjung. Puk kin, kenjing ni Jiisas kin wu gui kis mułum wu ei kin, mulnjunguł ei kenjing. Wu ei gui kis pei eim si kind pangin, eim alap talpi mułum kenjing. Pe eim noman ka peng, eim Jiisas mułum konu ełe simb ełe mani mułum. Wumb pei onjung wumb ei kanik mund mong enjing. ³⁶ Kung es tołmun wumb ei ok kanik puk, wumb ei Jiisas wu ei kin erim oł ei ek poł tok er mulnjung. Ok eim gui kis eim kin mułang, Jiisas opu gui kis topu tor kindang, wu ei er ka erim. ³⁷ Gerasiin konu ełe wumb pei onjung. Wumb ei ek nik Jiisas ngunjung, “Nim, sin konu ełe si kindkin pui!” pa ninjing. Wumb en enim mund mong erik ninjing. Nga Jiisas eim noł kanu endi ełe tonu pupu, orung bii ni pum. ³⁸⁻³⁹ Gui kis wu ei si kind punjung wu ei eim prei erpi yi nim, “Jiisas, na nim kin tep to bii,” pa nim. Ba Jiisas wu ei, “Orung pui!” nipi yi nim. “Ni ninim ngii konu ełe orung pukun, Gos owundu nim kin nimbil oł erim, ei nikin wumb ngunjii,” pa nim. Yi neng kin, wu ni orung pupu wumb konu owundu ełe pupu Jiisas eim kin nimbil oł erim ei nipi wumb pei nipi ngum.

*Jiisas Wu Num Ei Ambılam Er Ka Erpi Nga Amb Eim Kon Embılim Ei Er Ka Erim.
(Masyu 9:18-26, Mak 5:21-43)*

⁴⁰ Pe Jiisas noł gop nga orung wang kin, wumb pei ka piinjing. Nimbil erang wumb Jiisas orung omba ni piik kui er mulnjung. ⁴¹ Pe wu endi om wu ei embe Jairas. Wu ei eim wu num endi, eim Jura wumb men ngii tep erpi mołum. Wu ei Jiisas simb ełe mandi mani pupu, prei erpi ek dinga nim. “Nim na ngii konu ełe onjii!” pa nim. ⁴² Wu ei eim ambılam endeim mendpił multum ambil ei kung ngii engki nga tał multum. Multum, ambil ei kułmba mandi erim.

Pe Jiisas Jairas ngii konu ełe bii nipi andłam ełe pang kin, wumb pei eim pum konu ełe ambil gii nik punjung. ⁴³ Pe amb endi mułum amb ei eim kung ngii engki nga tał, ei pei eim miyem o tor minj pupu mułum. Pe wumb endi eim miyem o tor pum, ei er ka erngii wumb endi mulenjing mon. ⁴⁴ Pe amb ei Jiisas mułum konu ełe mandi om. Opu, eim Jiisas kon takis ełe minjin tamb kin, “Nam nge miyem tor pum ei kep ermba,” ni piim. Pe

opu yi erang kin, sikir miyem tor pum ni kep erpi nga tor onerim mon, ka muhum. ⁴⁵ Pe Jiisas ek yi nim, “Wumb nii na kon takis ei minjin tonum?” Pe wumb pei molk, “Na mon! Na mon!” pa ninjing. Piisa ek yi nim, “Owundu, wumb tilap pei nim kin mohum konu ele angik mohum. Ei sin er kan pol tumun mił nenj?” ⁴⁶ Ba Jiisas ek yi nim, “Wumb endi na minjin tang piinj. Piyamb kin, na dinga kombur tor pang piinj,” pa nim. ⁴⁷ Nga amb erim amb ei koi ermba mił pinerim, Jiisas eim piim. Yi peng kin, amb ni opu, Jiisas muhum konu ele mani mei ele kan mani kanpi muhum. Mułang kin, wumb pei kumb ele eim Jiisas kon takis minjin tang ek ei pule nipi wumb pei mulnjung konu ni tor kindim. Kindpi yi nim, “Na ol ei eramb kin na ening ei sikir poru ninim,” pa nim. ⁴⁸ Pe Jiisas ek nipi amb ei ngum, “Nim pii gii je ninim er ka enim, nim orung pukun, ninim noman emin ka seng punjii!” pa nim.

⁴⁹ Pe eim ek nipi mułang kin, wu endi om. Om wu ei Jairas wu num Jura men ngii tep elim wu num ei ngii konu ele wu ei mułpu om. Opu, yi nim, “Wu num! Nim ek mon wu owundu ei kongun dinga ngunenjii! Nim ambitanim ok kułum,” pa nim. ⁵⁰ Ba Jiisas ek ei piipi, ek dinga nipi orung kindim, “Nim mund mong tunenjii! Nim pii gii nen, ninim ambitanim ei konj mułmba,” pa nim. ⁵¹ Pe Jiisas wu ei ngii konu ele pum. Wumb punjung ei kan wiik tang nirik onerngii, mon nim. Jiisas kin Piisa ni Jon, Jeims ni eim arim mam tał mendpił nirik punjung. Wumb ei mendpił eim kin nirik punjung. ⁵² Wumb pei en enim ambii ei nge nik ke dinga nik mulnjung. Jiisas opu ek nipi wumb ngopu yi nim, “Ambii, ei mendpił kulerim mon, ba eim or mił palim,” pa nim. ⁵³ Pe eim ek nim ei wumb kanik tokuł enjing. Nimbii erang, ambii eim kułum poru nim, wumb ei kanik tokuł enjing. ⁵⁴ Ba Jiisas ambii ei angii ambii pi, ek dinga nipi ngum, “Ambii kembis, nim engii!” a nim. ⁵⁵ Pe ambii ei noman konj opu eim kin tuk wang, eim sikir engim. Engang kin, Jiisas yi nim, “Enim kuni endi ambii kembis ei ngei!” pa nim. ⁵⁶ Pe ambii kembis ei arim mam tał puku sinjingił. Ba Jiisas ek dinga nipi wumb tał ngum, “Etip wumb kankii na ol endi ei, kankii ninerngii mon!” pa nim.

9

Jiisas Eim Ek Se Andiiłmin Wu Engki Nga Tał Eim Kongun Kindang Puk. (Masyu 10:5-15, Mak 6:7-13)

¹ Pe Jiisas eim nge er se endiiłim wu engki nga tał wii tum. Wangin kin, eim noman dinga wu ombu ngopu kindang puk kin wumb gui kis to kindik, ening pimba wumb ei er ka erik, erngii pa nipi, eim nge noman dinga ngopu kindim. ² Wu ombu kindang, puk wumb kanik Gos ek ka nik wumb ngok, nga Gos sinim tep er mohum ek ei nik, wumb ening pimba ei nengin wii mułngii pa nip kindang punjung. ³ Pe eim ek nipi wu ombu ngum, “Enim andiiłam turii pungii pendik, silmin epi ei sinerngii. Pe dolu ni, kon kembis ni kom ku ni, kuni bres ni, epi endi sipnerngii. Konduk tał er sipnerngii mon!” pa nim. ⁴ “Enim puk konu endi tuk puk, ngii endi mułngii ngii ele minj mułngii. Molk kin, ek nik wumb ngok er molk poru nik. Nga ekii se enim ngii konu ele pinjing konu ei si kindik pungii. ⁵ Pe nga enim konu eipi pangin wumb enim ngii konu ele sipnarik enjing kin, enim konu ele si kindik pungii. Puk kin, mer simb ele mei kułman mułmba ei tami to kindik pungii. Yi erik pangin kin, wumb en enim enjing ol ei piingii,” pa nim. ⁶ Yi neng kin, wu ombu puk konu pei andik punjung. Puk kin, Gos ek ka ei nik wumb ngok, wumb ening pepi erim, ei er ka erik punjung.

⁷ King Eros eim mołpu Jiisas nge ek ombu pei piipi, eim noman embin to piim. Nimbii erang wumb kombur molk, “Jon wumb noł pendiiłim wu mer tukpu ele tonu onum,” ninjing. ⁸ Pe wumb kombur yi ninjing, “Ok ek ni tor kindiiłim wu endi Elainja tonu onum,” ninjing. Nga kombur, yi ninjing, “Ok Gos ol ekii se ermba ol ei piik niłmin wu ni nga endi onum,” pa ninjing. ⁹ Wumb yi nengin kin King Eros yi nim, “Na Jon peng ei kołmung enj, ba ek ei er piik ninmin mił nenj nipi opu kin, ‘Jiisas kenmbii,’ ” ni piim.

Jiisas Wumb 5,000 Pei Kuni Ngum
(Masyu 14:13-21, Mak 6:30-44, Jon 6:1-14)

¹⁰ Jiisas nge ek se andilmin wu orung ok, en enim erik ol ombu Jiisas kanik ek pol to nguk. Pe Jiisas wu eipi ombu si kindpi, en enim mendpil Beseira konu owundu ele punjung. ¹¹ Ekii se wumb eim ek ei piik, eim pum konu ele ekii se punjung. Eim pum konu pangin kin, eim ka piim. Piipi, eim Gos sinim tep er motum, ek ei nipi ngum. Ngopu, wumb ening pim wumb, ei er ka erim.

¹² Ekii se pou neng, eim nge er se andilmin wu engki nga tal, orung ok yi ninjing, "Nim wumb ombu kindan, en enim konu orung pungii. Puk kuni simba, kan sik nungii," pa ninjing. "Ya konu ele sinim motmun, konu ei kuni sinatim mon. Nga wumb konu ele mulatmin." ¹³ Ba Jiisas ek yi nim, "Enim kuni endi wumb ei ngungii. Kuni endi salim min?" Pe eim nge er se andilim wumb ombu yi ninjing, "Sin kuni endi sinatim. Ba bres angil orung kin omu tal, ei mendpil salim," pa ninjing. "Pe sin pei kapli pupun, wumb pei ombu nge kuni pei top ermin min?" ¹⁴ Wumb pei mulnjung wu ei 5,000 yi pei mulnjung. Jiisas eim nge er se andilim wumb kanpi nim, "Enim wumb kulou konu eipi eipi wumb 50 mil to munde!" pa neng yi enjing. ¹⁵ Jiisas nge er se andilim wu ombu, eim nim mil yi enjing. Erangin kin, wumb pei mani mulnjung. ¹⁶ Jiisas eim bres angil orung ei sipi, omu tal ei sipi, ei epin konu ele kanip, Gos kin prei erim. Erpi, bres engin topu, eim er se andilim wu ombu ngum. Nga eim er se endim wumb sik, kuni mok tok wumb pei mulnjung wumb ei ngunjung. ¹⁷ Pe kuni ngunjung kuni ei, wumb pei nunjung. Pinang pang kin, kuni orung pei mutum ei sik gerenj kon engki nga tal to piki tunjung.

¹⁸ Kunum endi, Jiisas eim mendpil prei er motum. Pe eim nge er se andilim wumb ei eim kin ouni mulnjung. Mutangin kin, Jiisas ek nipi, wu ombu kii sim. "Wumb na nii, pa ninmin?" ¹⁹ Wu ombu ek ni orung kindik yi ninjing, "Wumb kombur, nim Jon wumb nol pendilim wu pa ninmin. Nga wumb kombur, nim wu Elainja pa ninmin. Nga wumb kombur yi ninmin, 'Gos ol ekii se ermba ei, piipi nitim wu ok kultum, nga konj tonu onum, ninmin,' " pa ninjing. ²⁰ Pe Jiisas ek nipi, eim er se andilim wu ombu ngopu yi nim, "Enim na nii pa ninmin?" Piisa ek nipi orung kindpi yi nim, "Nim Gos kindim wu Kraiss, mendpil motum," pa nim.

Jiisas Eim Kolpu Nga Ngenj Kumbii Sipi Ermba Nge Nim
(Masyu 16:20-28, Mak 8:30-9:1)

²¹ Pe Jiisas ek dinga nipi eim nge er se andilim wu ombu ngum, "Enim wumb endeim, endeim kanik, ek ei ni tor kindnengii, mon!" nipi ngum. ²² Pe eim ek yi nim, "Na Wu Kingam ei, ngenj kumbii kulmbii," pa nim. Kulmal kalitmin wumb owundu ni, lo ek polmun wumb pei, na kin bul ngungii. Ngok kin, na to kundngii. Kundangin kin, na mei konu ele kunum tekliki pimbii. Pep, nga angip tonu ombii," pa nim.

²³ Jiisas ek nipi, eim nge er se andilim wumb ngum, "Pe wu endi na kin ekii simbii ni piimba wu, ei eim noman ele ol kanim kanim ermbii nipi piimba noman ei to mani kindpi, kunum kunum eim ngenj kumbii sipi, kongun dinga erpi, endmba ei yi mil eim ond peri ei kan sipi andpi, na ekii simba," pa nim. ²⁴ "Wu endi eim noman ele er endmba wu ei, eim noman konj am ba. Pe wu endi na nge noman piipi, eim noman ele to kundmba ni erim, ei eim noman konj punermba; ba eim kunum kunum konj mulmba. ²⁵ Pe wu endi eim, kongun owundu erpi, eim mei epi pei simba wu, ei eim noman konj am ba. Pang kin, mei ele epi, ei opu, eim paki tumba mil nenj? Ei kapli enanim. ²⁶ Pe wu endi na ek ni tor kindnermba; eim na kin bul ngang piipi, yi ermba wu ei, na Gos kindang na mani op wu kingam mot; na wu ei kin bul ngop piimbii ku. Wu kingam eim nge tilang owundu kin, eim nge arim Gos kin, Gos nge enjel ka wii ouni ongii kunum ei, eim kin yi ku erngii. ²⁷ Na ek keimi nip enim ngond, 'Wu kombur ya ele angitmin wu ombu, ei kulerngii. Nga molk kin, Gos sinim tep er motum ei nge noman dinga ei keningii.' "

Jiisas Nge Ngenj Ei Kanim Eipi Mil Pim
(Masyu 17:1-8, Mak 9:2-8)

²⁸ Jiisas ek ei nipi, mu'ang kunum angil' orung nga tekliki poru neng, eim Piisa, Jon ni Jeims sipi, eim prei ermba nge, komung endi ele tonu punjung. ²⁹ Eim prei er mu'ang kin, eim kumb ningil' ei eipi mi' ku'um. Eim konduk ni kupu kuru mendpi' mi' ti'ang erim. ³⁰ Pe wu ta' eim kin tor oku', ek tang muljung. Sin ok kupenjpin no' wu ta' ei Moses kin Elainja tel' kin ek tengnjing. ³¹ Wu ta' ti'ang owundu erim konu tor oku', Jiisas Jerusalem konu o' endi ermba ei niki', nga Jiisas mei ele si kindpi ba, ei niki' enjingil'. ³² Pe Piisa kin eim angim ta', ningil' se andpi erang kin, mani pu pingii pim. Ba yi er mu'angin kin, Jiisas nge ti'ang owundu ni wu ta' ti'ang owundu muljung konu ele erim. ³³ Wu ta' Jiisas mondku' si kindki' pungu' enjingil'. Pe Piisa ek dinga nipi yi nim, "Wu Owundu, sinim ya mo'mun ei ka; sin ngii wii tekliki ele tekmin. Ngii endi nim nge, endi Elainja nge, endi Moses nge," pa nim. Ba Piisa eim ek ei pii po' tunarpi nim. ³⁴ Pe ek ei nipi mu'ang kin, konu kupu endi opu, wu kei kin peti erim. Erang kin, kon kupu ei en enim pandi tang kin, mund mong enjing. ³⁵ Konu kupu peti erim, konu tuk ele, ek endi tor om. Ek yi nim, "Ei na kangi, na eim noman ngop mo'. Enim eim nimba ek, ei piingii," pa nim. ³⁶ Ek tor om, ei poru neng kin, kenjing ni Jiisas eim, endeim mendpi' mu'um. Mu'ang kin, en enim ek tinenjing. Ekii se kunum ei wu kei epi endi kaninmin pa nik, yi ninenjing mon.

*Kangi Endi Gui Kis Mu'um Ei Er Ka Erim
(Masyu 17:14-18, Mak 9:14-27)*

³⁷ Kupiiring komung ei si kindik, mani punjung. Puk, kenjing ni wumb ti'ap owundu endi andlam ele ok Jiisas kan sinjing. ³⁸ Wumb onjung konu, tuk ele wu endi om, wu ei wii dinga topu yi nim, "Owundu! Na nim kin prei end, nim na kangil' ei kenjii. Na kangil' endeim mendpi' mo'um. ³⁹ Gui kis endi, eim ambil' gii nipi, sikir wii topu yi elim. Pe gui kis ei, o' kis eim kin elim. Erang kin, jipambil' kuru endi eim gupu ele tor o'um. Pe gui kis ei ngenj tuk, er kis mondpu, eim tor punalim," pa nim. ⁴⁰ "Pe nam nim nge, er se andilim wu ombu kanip nemb, to tor kindngii, nemb puk; ba nim nge er se andilim wumb ei enjing kapli enerim mon! ⁴¹ Jiisas ek dinga nipi, orung kindpi yi nim, "Enim wu amb pei kunum ele, enim pii gii dinga ninanmin. En enim noman ele kun pinalim. Kunum nimberii na enim kin mo'up o' embin tui ei nge, er kun er mu'mbii? Nim kangil' ei ya tu wa!" ⁴² Pe eim kangil' ei andpi wang kin, gui kis ni elim o' ei erang, kangi ei olkup topu kindang, am pupu bok kis topu pim. Ba Jiisas eim gui kis ei ek dinga ngopu kindpi, kangil' ei er ka erpi, arim mu'um konu ngo orung kindim. ⁴³ Wumb pei molk kenjing ni, Gos nge noman dinga ele o' ei erang, wumb puku sik enjing. Nga epi pei erim ele nge, enim embin to piinjing.

Pe Jiisas eim er se andilim wumb kanpi, ek dinga nipi ngum. ⁴⁴ "Enim kom ka sek, molk ek ei piingii. Kunum kinan mon; pe nga wu Gos kindang mani opu wu kingam ei, wu kombur sipik, wumb pei angil' ele ngungii." ⁴⁵ Ba eim er se andilim wumb, en enim ek nim ek ei, pule pii po' tunenjing. Tunarik kin, nga ek ei pule koi er pim. En enim mund mong tok Jiisas kin ek ei kii se piimin, min mon ni piik muljung.

*Nii Owundu?
(Masyu 18:1-5, Mak 9:33-37)*

⁴⁶ Jiisas nge er se andilim wu ombu, en enim ek mi' enjing. Erik, yi ninjing, "Sinim mo'mun, tuk ele wu nii owundu mu'mba?" ⁴⁷ Pe Jiisas eim yi piim, en enim noman tukrung yi patim, ni kenim. Kanpi, eim kangil' kembis endi tu wum. Kangi ei eim kin tep to engim. ⁴⁸ Jiisas eim ek nipi yi nim, "Wumb endi kangil' ei kanpi nam kangil' ni piipi paki tumba, ei yi mi' eim na paki tum ku. Pe wu endi na paki tumba, ei Gos Owundu na kindrim wu ei paki tumba ku. Kangil' kembis tuk mo'um ei mi' wumb endi yi erpi kangil' kembis noman patim mi', yi peng na kongun yi erpi mu'mba ei wu owundu mendpi'."

⁴⁹ Pe Jon ek ni orung kindpi yi nim, "Owundu, sin kenjpin wu endi nim nge embe ele nipi gui kis piim wu ei to tor kindrim. Ba eim sinim andinmin konu ele ekii se onanim. Sin yi nipin kin mon ninjpin." ⁵⁰ Ba Jiisas ek nipi eim ngum, "Enim mon nik yi enerngii mon! Wu endi enim kin ek ka nipi ermba, ei enim opu orung wu mon!"

⁵¹ Gos eim Jiisas sipi, ei tonu nga orung simba, kunum ei mandi erim. Yi erang kin, Jiisas noman dinga kindpi Jerusalem konu eŕe ba erim. ⁵² Jiisas eim ba pendpi, wu kombur ok puk, wumb kanik ningii nge, nipi kindim. Pe wu ombu ok puk, Sameriya konu eŕe ok tuk puk, eim omba nge er kun er mulnjung. ⁵³ Ba wumb konu eŕe wumb, en enim ngii konu Jiisas sipngii kis erang piinjing. Nimbiŕ erang, wumb en enim yi miŕ piinjing; Jiisas Jerusalem konu eŕe ba onum ni piinjing. ⁵⁴ Pe Jiisas nge, er se andiŕim wu taŕ, Jon kin Jeims teŕ Sameriya konu eŕe wumb oŕ ei kankiŕ orung onmbuŕ, ek nikiŕ Jiisas ngunjunguŕ. “Owundu! Nim er piin miŕ nenj? Sin ei epin konu eŕe dup opu wumb ombu nangŕi nimin min?” ⁵⁵ Ba Jiisas kan ak topu, wu taŕ kanpi ek ngum. ⁵⁶ Ek ngang kin, nga konu eipi endi punjung.

*Wumb Endi Jiisas Kin Ekii Singii
(Masyu 8:19-22)*

⁵⁷ Andŕam eŕe andik puk, pangin kin, wu endi tor opu ek yi nirim, “Nim pe punjii on konu ei na bii. Nim konu eipi endi punjii konu ei, na bii ku.” ⁵⁸ Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Owu simbii ei mei tukpu eŕe or paŕiŕmin. Nga kei ei ngii saŕim. Ba mei mani opu wu kingam ei, peng sipi or pimba konu eŕe sinalim,” pa nim. “Pe nim na kin kii yi sikin ekii simbii nin, ei ninim pii poŕ ton min?” ⁵⁹ Pe wu endi eipi kanpi, ek dinga nipi ngum, “Nim na ond konu eŕe ekii se wa!” nim. Wu ei ek yi nim, “Nim na kapŕi pup arnan kuŕum ei, tukpu top pendip ombii min?” ⁶⁰ Pe Jiisas ek nipi wu ei ngum, “Wumb na noman konj sinanim ei wumb kuŕii miŕ moŕmun ei kapŕi wu ei tukpu tungii; ba nim pukun wumb kankin, Gos sinim tep erpi, moŕum miŕ ei ninjii,” pa nim. ⁶¹ Wu endi opu yi nim, “Owundu! Na kapŕi, ok pup nam nge wumb tiŕap ei, angŕi sip pendip kin, na nim kin ekii sip ombii min?” ⁶² Pe Jiisas ek yi nim, “Wu endi eim andŕam kun bii ni pupu, nga kan orung kindpi, nga na noman paŕim miŕ er nimba wu ei Gos sinim tep er moŕum kongun paŕim ei kapŕi enermba mon!”

10

Jiisas Wu Engki Angŕi Orung Nga Taŕ Gos Kongun Eŕe Kindim

¹ Ekii se Owundu eim wu nga engki angŕi orung nga taŕ to tonu kind mondpu, eim wu taŕ taŕ ni kindang punjung. Ei ekii se eim omba konu eŕe ok ni kindang punjung. Eim wu ombu puk konu owundu ni, konu wii ni pei nipi kindim. Ekii se eim konu ombu pei andpi ba nge piipi nim. ² Kindpi yi nim, “Kuni pei poŕ top moŕum, ba kongun wu pei mulaŕmin. Yi piik kin, enim kuni arim ei kin prei kunum kunum er muŕangin kin, kuni arim eim kongun wu pei kindang kuni kuŕou tungii nge pungii,” pa nirim. ³ “Piinmin! Enim pei! Na enim kung siipsiip waŕ miŕ tuk owu simbii mulnjung konu eŕe kindind. ⁴ Enim ku kon min simb su min kon erik se moŕmun ei mendpiŕ sipngii. Enim epi eipi endi sipnerngii. Andŕam eŕe puk wumb kin ‘Wei!’ a ningii; ba enim ek kinan tangk yi erik mulerngii mon!” pa nim. ⁵ “Pe enim puk, wumb ngii endi eŕe, nirik punjung kin, ok enim ek yi ningii. ‘Enim ngii eŕe wumb noman emin seng muŕngii!’ ek yi ok ningii,” pa nim. ⁶ Pe wu endi eim noman emin peng, ngii eŕe muŕum kin, eim ek noman emin ningii ek ei wu eŕe kin ba, min wumb endi noman yi pim endi mulenjing kin, enim noman emin ningii ek ei; nga en enim kin orung wang kin, ‘Enim kin noman ka pimba; ba wumb ei kin noman ka piinenmba, mon!’ ⁷ Pe en enim konu endi tuk puk kongun erangin kin, nga wumb endi enim ngii konu eŕe sipik kuni mok to nungii kuni ei minj. Nga ngii endi puk, endi puk enerngii mon. ⁸ Nga enim ngii eŕe minj molk, kuni ni, noŕ ni, nipi epi endi ngungii ei nungii minj. Nimbiŕ erang kongun enmin wumb ei ku kapŕi siŕmin enim ngii eŕe puk yi enerngii mon! ⁹ Wumb kombur ening tang, piingii ei er ka erei! Erik yi ningii, ‘Gos sinim kin tep erpi moŕum, kunum ei ya mandi onum,’ pa ningii. ¹⁰ Pe enim konu owundu, endi tuk pangin kin, wumb enim sik ngii konu eŕe sipnarik, ninjing kin, enim puk andŕam wer konu owundu eŕe angk, molk, ek yi ningii. ¹¹ ‘Enim nge kuŕman, sin simb eŕe muŕum, ba nga en enim kin orung kindinmin. Ba enim piik kun erngii, Gos sinim tep er moŕum,

omba kunum mandi enim.’ ¹² Na enim kanip nind; kunum poru nimba kunum ei, Sorom konu ele of embin tui tonu orum ya konu ele tonu onermba. Ba konu ele of embin tui owundu mendpił tonu omba.

*Konu Owundu Kombur Wumb Noman Ak Tunanmin Ei Kaimb
(Masyu 11:20-24)*

¹³ Enim Korasin ni Beseira konu ele wumb piik kun er mułngii. Pe na jep of yi enim kin enj of ei Sairon konu ele kin Taiya konu ele ok yi elamb kin, wumb ombu molk, kon mił epi geltii kend munduk, dup sik ele molk sik, pakik andan tok, en enim of kis buł ngok, noman to ak tunjung ni wumb, keningii nik yi elmin. ¹⁴ Gos wumb mok tumba kunum mandi ermba ei, Taiya kin Sairon konu ele of embin tui, tonu orum ei kembis. Ba akip of embin tui, enim kin tonu omba ei, owundu tonu omba. Nimbił erang, enim noman ak tunenjing. ¹⁵ Pe enim Kapaniyam konu ele wumb ei, epin konu ele ambilk tonu pungii erngii ei mon! Ba enim dup konu ele mani pungii.”

¹⁶ Pe Jiisas ek yi nipi, eim nge er se andilim wumb ngum, “Wu endi enim ningii ek ei piipi nim kin, ei na ek piimba. Wu endi enim kin, buł ngopu nim kin, ei na kin buł ngonum ku. Pe wu endi na ek piinarpi; buł ngopu mułmba ei, Owundu na kindang onj ei, eim kin buł ngumba ku,” pa nim.

¹⁷ Ekii se wu engki angil orung nga tał, 70 pei orung ok, ka piinjing. Jiisas kanik yi ninjing, “Owundu! Nim embe ele nemin, gui kis ni ombu, sin ek piik, ekii sik tor punjung,” pa ninjing. ¹⁸ Pe Jiisas Seisen eim dinga poru nipi yi nim, “Na mołup kenj ni, Seisen ei epin konu ele kupu kuru mił, boi ni mani om. Opu, gur gafi owundu nipi kumb kinang erim. ¹⁹ Enim piyei! Na enim dinga ngunj. Ngamb kin, enim ka wembii ni epi, enim kin tumbii ni ermba, ei eim piik kanik, enim opu orung wumb ongii ei, enim to mani kindngii. Enim pungii konu ele epi endi, enim to mani kindnermba mon! ²⁰ Ba enim ka piik yi ninerngii, ‘Gui kis enim sin ek ekii sik, tor punmun.’ pa ninerngii mon! Enim Gos kin ka piingii, Gos enim ei epin konu ele enim embe poł pendim pałim. Nimbił erang enim Gos kingam noł mołmun.”

*Jiisas Eim Ka Piipi Arim Gos Ngum
(Masyu 11:25-27, 13:16-17)*

²¹ Kunum ele Gos Gui Ka je, Jiisas kin ka piipi ngang kin, Jiisas ka piipi, ek yi nirim, “Gos Owundu! Nim tonu epin ni mani mei ele owundu mołun. Ei na nim kin ka piind. Nim wumb noman ka pepi, peng pim wumb ei kin, of ka dinga ei en enim kin koi erkin pendin, ba nga kangil kembis mił noman yi peng mołmun ei kin, of ei andan tokun en, ei ka ninim noman ka pim mił en.

²² Na arnan eim epi pei na angil ele pei ngołum. Eim kingam ei wumb endi pii poł tunałmin mon! Arim, eim mendpił, kingam pii poł tołum. Nga arim wumb endi pii poł tunałmin. Kingam mendpił arim piilim. Pe kingam mendpił eim noman ele Ernjing wumb andan tumba, wumb ei Ernjing piingii.”

²³ Jiisas nge er se andilim wumb mendpił eim kin mulnjung. Molk kin, eim kan ak topu ek nim, “Enim piik kanik enmin of ei, wumb kombur yi kenjing kin, wumb ei ka piyangin. ²⁴ Na enim kanip nind, kumb ok Gos nge of ekii se ermba of ei piik niłmin wumb kin, wu King ni, wumb ei ok, enim pe kaninmin of ei nge kenmin nik mulk. Ba en enim kinerik mon. Enim pe piinmin ek ei piimin ni mulk, ba en enim piinerik.”

Sameriya Wu Endi Eim Wumb Kaimb Sim Ek Poł

²⁵ Pe wu endi lo ek piipi elim wu, ei eim yi piim. Nam ek nemb Jiisas nimba mił ei kenmbii nip nirim. “Ek andan wu! Na nimbił of erip, noman konj sip kunum kunum ka mułmbii?” ²⁶ Pe Jiisas ek nipi yi nim, “Gos lo ele nipe ek pałim? Nim er gerin mił nenj?” ²⁷ Pe eim ek dinga nipi orung kindpi yi nim, “Owundu, ei Gos nim nge, nim eim kin noman ka ngunjii ei, ninim noman nge ninim noman tuk, ninim dinga pei eim kin ngunjii. Pe ninim kapli wumb nii endi ninim piikin, nanim wumb nii ni piimbii ei nanim wumb ende mił na kin mandi pep mołum; yi mił ninim noman kultun mił yi kulkun

wumb ei ngunjii.” ²⁸ Pe Jiisas ek nipi ngopu yi nim, “Nim ek kun nin, ninim nin mił yi enjii! Erkin nim noman konj kunum kunum ka sikin mulnjii.”

²⁹ Ba lo ek piifim wu ei, eim embe ambil ka ermbii ni piim. Piipi kin, nga Jiisas kii sim. Sipi yi nim, “Na wumb nii ni piimbii ei nanim wumb endi mił na kin mandi mołum?” ³⁰ Pe Jiisas ek yi mił nipi orung kindim, “Jura wu endi Jerusalem konu ełe si kindpi, wuł mani Jeriko konu ełe pum ni, wumb waning ełmin wumb kombur, eim andłam ełe kan sinjing. Wu waning ełmin wu ombu ok, eim epi pei sik, eim kepii tok erik pendik, en enim pangin kin, wu pupu kułmba peng pim. ³¹ Pe kunum ełe kułmał kałim wu endi, eim andłam ełe wuł mani pum. Pupu, andłam ełe pum ni wu pim ei kan si kindpi pum. ³² Yi ku, pe nga Liiwai kułmał kałim paki tołum wu endi andłam ełe tor opu pum. Pupu kin, wu ei kanpi si kindpi, opu orung andłam ełe pupu pum ku. ³³ Ba Sameriya konu ełe wu endi andłam ełe opu, pupu mer wu ei pim konu ełe tor pum. Eim wu ei kanpi, eim mund mong ełe kaimb kis piim. ³⁴ Pe wu ni eim mandi pupu, kepii mundum konu ei kanpi, kopung kindpi, noł wain kindpi yi erim. Yi erpi sipi, tonu sipi, eim nge kung dongkii ełe tonu kindim. Kindpi sipipi, sing ngii ełe pendpi, tep ka er mułum. ³⁵ Pekil kupiiring, eim ku mong engki sipi, ngii sing ngii tep elim wu ei ngopu yi nim. ‘Nim na wu ei tep ka er mułii! Pe nim epi endi ya wu ei kin ngun kin, na ya orung ombii kunum ei, na nim kum epi top orung kind ngumbii,’ pa nipi eim pum. ³⁶ Pe nim er piin mił nenj? Wu tekliki andłam ełe andik onjung. Nim wumb nii piinjii ei ninim wumb endi mił nim kin mandi mułang wumb kis ei ok wu ei tunjung?” ³⁷ Lo ek piifim wu ei ek yi nim, “Eim wu ei kan kaimb piipi wu ei, paki tum.” Pe Jiisas ek nipi, wu ei ngopu yi nim, “Nim pukun oł yi ku erii!” pa nim.

Jiisas Opu Amb Masa Kin Mariya Teł Kenim

³⁸ Pe andik puk, Jiisas pupu konu endi ełe tuk pum. Amb endi mułum amb ei, embe Masa. Eim Jiisas sipi eim ngii konu ełe sipim. ³⁹ Masa ni amb ei eim angim endi mułum amb ei, embe Mariya. Mariya eim Jiisas mułum konu simb ełe mandi opu mołpu Owundu ek nim mił piipi mułum. ⁴⁰ Ba Masa eim kongun pei erpi, kuni kelim. Pe eim noman eipi eipi pum. Masa pupu, Jiisas kanpi yi nim, “Owundu, na nge engnan ei, na wak tang, na mendpil kuni er ka end. Ei nim piinan min; eim kindan opu, na paki tumba,” pa nim. ⁴¹ Ba Owundu ek nipi orung kindim, “Masa! Masa! Nim noman ełe epi kanim kanim piikin nin. ⁴² Ba epi endeim mendpil ka wii ei, pe Mariya epi ka ei, piipi simba enim. Ei wumb endi eim epi ka ei sinermba mon!”

11

Prei Erngii Oł Ei

(Masyu 6:9-13, 7:7-11)

¹ Jiisas eim konu orung endi prei er mułum. Ekii se prei er poru nipi wang, eim nge er se andifim wu endi opu yi nim, “Owundu, nim sin prei ermin mił ei, andan to!” pa nim. “Ok Jon wumb eim se andifim wumb prei erpi eim nge kongun wu ombu andan tum mił yi, sin prei ermin mił enjii,” pa nim. ² Pe eim ek nipi ngum, “Enim prei enjing kin yi erngii.

‘Sinim Erinjpin, nim embe ełe kun ka wii mendpil tonu mułmba. Nim sin tep er mołun konu ei tor omba. ³ Sin nge kuni nim kunum kunum ełe sin ngo! ⁴ Nim sin oł kis enjpin ei kil ngunjii. Nimbił erang, sin yi ku, wumb oł kis sin kin erik ei, ninim noman palim mił, sin kin yi enanmin, ei pei si kindinmin. Nim sin oł embin tui endi tonu opu, sin kin erang kin, sin oł kis ermin ei kapli, nim sin paki to si orung sin kin, sin konu ełe mandi punenmin.’ ”

⁵ Pe eim ek yi nipi ngum, “Enim mołmun konu tuk ełe, eim wu angim endi mołum ei, eim pupu, epin tuk memb, ngii andaring pupu angim ek dinga nipi ngopu yi nim, ‘Engnan, nim bres tekliki na ngui!’ a nim. ⁶ ‘Na nge wu puł endi konu turii andpi om. Na kuni ngumbii sinerang kin; na op nind,’ pa nim. ⁷ Angim ngii nirik pim wu ei, ek dinga

nipi yi nim. 'Na angip tonu ombii pinaim; ngii ondu pa'im. Na kangit kin or palmin. Na angip, nim epi endi sip ngumbii pinaim.' ⁸ Kapli, ei nimbit ol ermba? Na ek nip enim ngond, 'Eim na engnan nipi piinarpi, epi endi ngunerim, eim yi piimba; wu ei wii tek tek top mo'mum nipi, eim kapli angip opu, angim epi sinerang om, ei paki top ngumba.' ⁹ Na enim kanip nind, nim Gos kin kii sin kin nim ngumba sinjii. Enim epi endi kuruk endngii ei, kapli keningii. Enim ngii ondu, to seki ningii ei Gos kapli aki tumba. ¹⁰ Wumb Gos kin prei e'min ei epi silmin. Wu endi epi kurpu and'im ei, kan silim. Pe wu endi Gos kin mandi mo'pu, ngii ondu to teki teki nimba ei, Gos kapli aki topu ngumba. ¹¹ Enim mo'mun konu tuk e'e, wu nii endi eim kingam opu, kii sipi, omu endi ngumbii nimba; ba eim arim ei ka wembii kis endi ngumba min? Ei mon! ¹² Wu endi kingam ei, kei mu' numbii nimba; ba eim arim ei ka ep min, epi endi ngumba ei numba min? Ei mon ku! ¹³ Pe enim wumb kis, ei en enim kingenjing epi ka ngolmun. Ei en enim piingii ku. Yi mi'l, enim Ernjing ei epin konu mo'mum ei, enim prei erik, Gos Gui Ka simin ningii ei, enim kapli ngumba. Ngang kin, Gos sin kin ol ka pei erpi ngonum."

Jiisas Biyelsipul Kin Kongun Ouni Enim Ninjing
(Masyu 12:22-30, Mak 3:20-27)

¹⁴ Jiisas wu endi gui kis mu'ang, ek tingna'im ei, to tor kindim. Gui kis ei pang kin, wu ei ek tangpi yi er mu'ang kin, wumb kanik, noman embin to piinjing. ¹⁵ Ba wumb kombur yi ninjing, "Eim gos kend owundu Biyelsipul nge e'e gui dinga kis ombu, to tor kindnim. Ei gui kis nge tep elim wu," pa ninjing. ¹⁶ Pe wumb kombur eim ermba jep ol ei, kenmin nik, ol endi ermin, ninjing. Nik yi ninjing, "Nim jep ol endi ei epin konu e'e ol endi erii!" ninjing. ¹⁷ Ba Jiisas wumb noman tuk e'e eim piim. Piipi kin, eim ek dinga nipi ngum, "Pe wumb mei ende wumb en enim eipi eipi puk, paltik opu ermin nik erngii. Ei en enim konu kunum kinan olt ka sinermba. En enim mei konu kis mu'mba. Nga ngii endi eskit topu pupu, ngii endi e'e pimba ei ngii endi eskit topu, mani ba ku. ¹⁸ Seisen nge tilap ei ok eipi eipi puk, opu ermin nik erngii ei, kapli ka mu'ngii mi'l nenj? Enim nik na gui kis tor kindind; ei nimbit erang Biyelsipul nge dinga e'e gui kis ombu to, tor kindind, ninmin ei na nind. ¹⁹ Enim yi ninmin, "Na gui kis to tor kindinj ei Biyelsipul dinga e'e to tor kindinj pim kin, kapli en enim Jura engnjing nol gui kis to tor kindinmin ei kindinmin mi'l nenj? Yi mi'l ku en enim ek e'e ni peni e'e kindpi kos er ngumba. ²⁰ Gos angit e'e erang, na gui kis top kindinj pim kin, kapli Gos sinim kin tep ermba om ni piimin.

²¹ Pe wu dinga endi, opu kileng ambilpi, eim ngii e'e mu'mba ei eim ngii konu ka simba. ²² Ba wu endi eim dinga pupu wang kin, wu ei kin opu erngit ei, wu ei kapli, eim wu endi opu kileng ni kumb tepii ei kapli simba. Eim opu ermbii nip piingii ni opu, wu ei topu eim epi sipi, wumb mok to ngopu yi ermba pend piipi omba.

²³ Wu endi na kin opu ermba wu ei, na kin wu pu'l mon! Wu endi na nge kung siipsiip kin, tep er kun enermba, ei eim na kung siipsiip ombu, to eipi eipi kindilim."

²⁴ "Gui kis wu endi si kindpi pu'tum ei, pupu mei kep ka salim, konu mo'umum. Gui kis ei konu endi kan sina'im kin, yi ni piilim. 'Ok nam muls, ngii konu si kindip onj konu ei nga bii,' ni piilim. ²⁵ Pe pupu ngii e'e kurpu kenim ni, ngii ei er kun er salmin ei sim. ²⁶ Ka seng kanpi, pupu gui kis angit orung nga ta'l nipi tu wum. Ei eim dinga ei to mani kindik ol kis e'min. Erik, ngii e'e nirik puk mo'umun. Ok wu ei kis aninga mu'mum, ba pe kis mendpit mo'mum."

²⁷ Jiisas eim ek ei nim, kunum ei wumb pei mulnjung. Konu tuk e'e amb endi mu'mum. Amb ei ek dinga nipi wii yi mi'l tum. "Amb ei ok nim mengpi nim am ngurum amb ei eim ka piyanghi." ²⁸ Jiisas ek nipi yi nim, "Ei minj mon, ba wumb Gos kin ek piik ekii sinmin wumb ei kapli ka piyanghi."

Wu Kombur Jep Ol Kenmin Nik Wii Tunjung
(Masyu 12:38-42)

²⁹ Wumb pei ok kulou tangin, Jiisas ek yi nim, "Akip kunum e'e, wu amb pei wumb kis mo'mun. En enim kii sik ek nik, jep ol minj kenmin ninmin. Ba na jep ol endi andan

tunermбии. Ei Jona nge jep ol mendpił ei andan tumbii. ³⁰ Gos kumb ok Jona Ninipe konu ele pui nipi kindrim, ba Jona Gos ek nirim mił ekii sinerang kin, Gos jep ol endi erpi andan tang, omu owundu eim kirim ele tuk pupu kunum tekliki pirim. Ei Ninipe konu ele mołmun wumb keningii nipi enerim mił yi ku wu kingam mołum. Ei eim Gos ol ei ermba ei akip wumb mołmun kunum ele keningii nipi ermba. ³¹ Ekii se Gos eim wumb, mok tumba kunum ei, wumb tep er mułum amb kuin konu mei orundung mułum amb ei tonu opu, wumb ol kis enjing ei ni peni ele kindpi ermba. Nimbił erang amb kuin mei wer orung mendpił mułum. Pe eim opu King Solomon eim noman ka piim ei piimba nge om. Ba pe wu endi Solomon to mani kindim wu endi ya ele mołum; ba en enim eim ek piinenjing mon. ³² Ekii se Gos eim, wumb pei mok tumba kunum Ninipe konu ele mołmun wumb kin, wumb akip kunum ei wumb ouni orung tonu ongii. Ok ol kis ombu nik tor kindngii. Nimbił erang Ninipe konu ele wumb Jona nirim ek ei piik, noman ak tok. Ba pe ya mołum wu ei Jona ek to mani kindim, ba enim noman ak tunanmin.

Ngenj Ele Tiłang
(Masyu 5:15, 6:22-23)

³³ Wumb dup alam kałiłmin ei sik ngii nirik mandring, peł ele kindngii ele mandring kindik pendngii ei mon! Wumb dup kalk tonu peł ele pendıłmin, wumb ngii ele nirik ongii ei, dup tiłang ei kanik ongii. ³⁴ Nim ningił, ei ninim ngenj ele nge tiłang. Pe ninim ningił ka piimba ei ninim ngenj tiłang ka ermba. Pe nim ningił kis mułum kin, nim ngenj pei emii ermba. ³⁵ Ei piik en enim, kan kun er mułngii. Mon pim kin tiłang noman tuk salim ei nga emii ermba. ³⁶ Pe ninim noman tiłang pei pim kin, noman ele emii endi pinermba mon. Ninim noman pei tiłang ermba. Ei dup alam tiłang enim mił yi ninim noman ele tiłang erpi pimba,” pa nim.

Ek Mon Wu Ni Kułmał Kałiłmin Wumb Ol Kis Enjing
(Masyu 23:1-36, Mak 12:38-40)

³⁷ Jiisas ek ei nipi poru neng kin, lo ek piıłim wu endi opu, “Jiisas, nam ngii konu wang kuni numbuł,” pa nim. Yi neng kin, Jiisas pupu peł ele mułum. ³⁸ Lo ek piıłim wu ei mołpu kenim ni, Jiisas noł was enarpi, kuni ok num. Nang kanpi wu ei, eim noman embin to piim.

³⁹ Ba Owundu yi nim, “Enim lo ek piıłmin wumb enim kuni nołmun ming torung was er ka ełmin wumb tukrung penj mołum. Yi mił enim noman tuk ele ol kis ni, waning epi erngii nge piki top pałim. ⁴⁰ Enim wumb noman pinalim. Gos enim nge ngenj torung erim, ba eim enim ngenj tukrung enerim min? ⁴¹ Ba enim noman tuk pałim ol ka epi yi erngii nge wumb kaimb er mołmun wumb ei paki tungii. Enim yi erangin kin, enim noman tuk ka seng kin, enim wumb paki tungii,” pa nim.

⁴² “Ba enim lo ek piik kin wumb, piik kun er mułngii. Enim keming ni tem ni epi mok tok engki erik, epi orung endeim sik Gos ngołmun. Ba enim wumb noman ngok ełmin, ol ei si kindik, andłam kun si kindik, Gos kin noman ngunałmin. Enim ol ei erik, nga ol endi si kindnałmin mon ku.

⁴³ “Enim lo ek piik ełmin wumb, piik kun er mułngii. Enim yi mił piıłmin, sin men ngii ele kumb se mułamin kin, wumb keningii nik ełmin. Pe kunum endi, wumb kułou tołmun kunum ei, sin onmun nik angıł sik, yi erangin wumb eipi, ei sin keningii nik. Enim noman yi piıłmin wumb. Yi erngii ei kan kun erik mułngii. ⁴⁴ Enim mołmun ei yi mił, wumb tukpu tołmun, ba jep ol er pendnałmin, mei mandring koi er pałim ei kan kun enarik tonu peł ele andłam andıłmin, ba mandring mei konu ele ka sinałim mił enim yi mołmun. Ba wumb kan kun enarik kin, nga wumb ok emin mołmun mił yi ku molk kapli enanmin.”

⁴⁵ Wu endi lo ek piik nik ełmin wu ei nge endi ek nipi orung kindpi yi nim, “Ek mon wu! Nim ek yi nikin, sin kin ek embiłin ku,” pa nim. ⁴⁶ Pe Jiisas ek ni orung kindpi yi nim, “Enim lo ek piıłmin wu, enim kan kun er mułngii. Enim ol embin tui er wumb ngołmun. Ngangin kin, wumb kongun dinga ełmin; ba en enim angıł endi tuk kindik, wumb ei wurii

wii paki tunaŋmin mon! ⁴⁷⁻⁴⁸ Enim kan kun erik muŋgii! Ok enim kupenjing noŋ Gos oŋ ekii se ermbe oŋ ei piik niŋmin wu ombu to kundnjung. To konduk kin, tukpu eŋe en enim epi kuk moke ngok pendnjing. Yi enjing ei, en enim kupenjing noŋ enjing oŋ ei en enim noman eŋe kapŋi en enim ni piik enjing. Keimi, nimbil erang enim kupenjing noŋ Gos ek ka ni tor kindiŋmin wumb to kundnjung? Nga enim tukpu sik epi kuk moke ngok enjing. Oŋ ei ngenj torung oŋ keimi miŋ pim, ba noman tukrung oŋ keimi enenjing, mon! ⁴⁹ Yi erangin kin, Gos eim noman ka piim ek ei ok eim nim, 'Pe na Gos oŋ ekii se ermbii oŋ ei, piip nimba wu kin, Gos ek ka ei si endngii wumb kindamb ongii. Ei wumb kombur konu eipi eipi pangin, embii monduk to kundngii. ⁵⁰ Pe kunum eŋe, wumb ei ok Gos oŋ ekii se ermbe ei piik ni tor kindiŋmin, wumb to kunduk. Akip kunum eŋe en enim oŋ embin tui singii. Ei ok wumb ombu to konduk miŋ ni, pe kunum eŋe erik miŋ singii.

⁵¹ Am kumb ok, wu Eipel kultum. Nga mering wu Sekaraiya kultum. Ei Gos ngii kuŋmaŋ kaŋiŋmin konu kin men ngii konu tuk eŋe kultum. Ei ngenj kumbii singii nim ei, pe moŋmun wumb ei keimi. Na enim kanip nind, enim wumb tiŋap ei pe ngenj kumbii singii.

⁵² "Enim ek ka piik sinjing, ba wumb kombur tuk puk ek ka simin ni enjing, ba en enim singii andŋam ei, enim ondu ngunjung ei, enim kapŋi konu eŋe tuk punerngii mon!"

⁵³ Jiisas ngii eŋe si kindpi anda pupu pum. Pe lo ek poŋmun wumb kin, lo ek piik niŋmin wumb en enim ek nik, eim ngunjung. Ngok kin, eim gupu eŋe ek kanim kanim kopur kii sipin, yi nimin nik piik enjing. ⁵⁴ Eim ek endi nipi ngumba min, nik kui er mulnjung. Eim Jiisas ek endi nipi nim kin, ek nipin eim kos er ngumun ni piinjing.

12

Oŋ Kend Oŋ Ei Kan Kun Er Kindngii (Masyu 10:26-27)

¹ Wumb puŋe mam pei ok kuŋou tunjung, ba konu wumb pei piki topu pim, wumb endi kombur kembngii pim. Kunum ei Jiisas eim ek ok, nipi eim er se endim wumb ngum. "Enim kan kun er muŋgii. Lo ek piik niŋmin wumb ei ek kend tok niŋmin ei, yiis bres tuk kindiŋmin miŋ." Jiisas ek ei puŋe yi miŋ nirim, "Lo ek piik niŋmin wumb ek kend tok, ek ei wumb eipi ngangin piik kin en enim er kis monduŋmun. ² Pe epi pei koi er salim ei ekii se nga peni eŋe omba," pa nim. Epi pei kum topu paŋim ei, ekii se nga peni eŋe wang wumb keningii. ³ Yi paŋim ei, enim ek koi erik emii peng ninjing kin, ei nga kupiiring eni topu tiŋang enim miŋ ek ei tiŋang erpi, peni eŋe wang kin, wumb piingii. Enim ek aninga ngii nirikring ninjing ek ei, nga tonu ngii tondrung eŋe angk nik tor kindiŋmin miŋ pimba," pa nim.

⁴ "Enim na wumb puŋ, na enim kanip yi nind. Wumb enim ngenj ei to kundngii ei mund mong tunerngii! Mon!" pa nim. "Pe nga ekii se wumb ei oŋ endi nga kapŋi enerngii mon! ⁵ Ba na enim mund mong tungii wu, endeim na enim andan tumbii," pa nim. Enim wu ei kin mund mong tungii; wu ei wumb to konduŋum. Nga ekii se, eim wumb sipi dup konu kis eŋe kindmba ku. Na enim kanip nind, enim eim kin mund mong tok muŋgii.

⁶ "Enim piinmin! Kei Winu angil orung ei, ku kundii taŋ ngok siŋmin ei, enim piinmin. Ba Gos kei ei pei kanpi piinim. Nga endeim Gos ourun tunanim mon! ⁷ Na ek keimi nind. Gos enim peng enjin tukrung, ei pei gerpi kanpi poru ninim. Enim mund mong tunerngii! Enim kei Winu kembis miŋ ei, to mani kindinmin. Yi miŋ ku Gos enim kin pei tep er kanpi moŋum."

⁸ "Na enim kanip nind, wumb endi na embe eŋe ek nipi wumb kumb eŋe kanpi nimba wumb ei, eim na kin nimba ei wu kingam yi ku nimba. Ei eim Gos enjel kumb eŋe wu ei embe ambil tonu kindmbii. ⁹ Pe wumb endi na kin, wumb ningil eŋe buŋ ngopu nim kin, na eim Gos enjel ningil eŋe eim buŋ ngumbii ku.

¹⁰ "Wumb nii endi wu kingam kin, ek ambilpi ek kis nimba wu ei, Gos eim oŋ kis kil ngumba. Ba wumb endi eim yi nipi Gui Ka dinga kongun owundu erim, ei embe ambil

mani kindpi, yi nimba wumb ei Gos kapli ek kis yi mił nimba wu, ei kil ngo si kindnermba mon!

¹¹ “Pe wumb enim sik sipik men ngii ełe wu owundu mułngii ningił ełe ni, wumb num mułngii konu ningił ełe sipngii ei, enim mund mong enerngii mon! ‘Pe sin nipe ek ei nimin?’ Nik, yi ni piinerei mon! ¹² Wumb enim kin ek ningii kunum ei mendpił, Gos Gui Ka, enim ningii ek ei, enim ek andan tumba. Nipi ngang kin, enim ningił ek ei mił ningii.”

Ku Ni Epi Ambil Notum Wu Wulu Pum Ek Ekin

¹³ Wumb pei muljung konu tuk ełe, wu endi opu Jiisas kanpi, ek nipi ngum, “Ek mon wu! Nim ek nikin na angnan ngunjii. Ngan kin, eim sił erinjpił epi ei pei mok to simbił,” pa nim. ¹⁴ Ba Jiisas ek nipi orung kind ngopu yi nim, “Nimbił erang wumb nii na ek kos mił piimbii nik to tonu kindnjing min, nga elip erinjngił koł epi elip kin mok top kapil kapil erpi elip ngumbii min ei kapli enanim mon!” ¹⁵ Pe Jiisas eim ek nipi orung kindpi wumb ngopu yi nim, “Enim kan kun er mułngii. Wumb epi pei simba ei nik, kan bun bun kulerngii mon! Pe epi pei simba wumb ei, eim kułmba kunum ei, epi ombu eim paki tunerngii mon!” ¹⁶ Pe eim ek ekin endi topu wumb ngopu ek dinga nim, “Wu num endi epi ni ku pei satilim wu ei, eim kuni telim ei, poł pei topu mołum. ¹⁷ Pe wu num ei eim noman ełe piipi, ‘Na nimbił oł endi ermbii?’ ni piim. ‘Na kuni tuk kindmbii ei ngii pei sinatim,’ ni piim. ¹⁸ Eim yi nim, ‘Nam ermbii mił nenj?’ ni piim. ‘Na yi ermbii, kuni ngii kembis kembis ombu to kis erpi, kuni ngii owundu konj tekmbii,’ nim. ‘Takip kin, kuni tem ni kuni kanim kanim sip nam ngii ełe tuk kindmbii. Nam kuni pei satim, kung pei nop mułmbii,’ nipi kin, kor mułum. ¹⁹ Mołpu kin, eim ei ek nipi yi nim, ‘Nim kung ngii pei kor molkun, kuni ni epi satim. Nokun kin, ka ka piikin mulnjii,’ pa nirim. ²⁰ Ba Gos ek nipi wu ei ngum, ‘Nim wu kom noman ka pinerang nikin mołun. Nim epin mendpił nim kulnjii. Kufan kin, epi pei ka er sin, ei wumb nii simba?’ ²¹ Ei yi mił, wumb en enim epi pei kułou mondułmun wumb ei, Gos kumb ełe ok epi sinerii mił mołmun,” pa nim.

*Gos Kin Noman Pii Gii Nimin
(Masyu 6:25-34)*

²² Jiisas eim er se andilim wumb kanpi, ek dinga nim, “Na enim kanip nind, ‘Enim noman konj ełe noman to minj kulerngii mon!’ Enim yi ningii, ‘Sinim kuni nipe kuni numun? Nga enim ngenj ełe piik kin, alap ni epi nipe endi kindmin,’ yi ni piinerngii mon! ²³ Noman konj sikin konj mulnjii ei, kuni minj ni piinerngii; nga ngenj ełe alap minj ni piinerngii! ²⁴ Enim kei Goi ni kei kanim kanim ei piingii. Enim kei piin min? Kei ei kuni tilalmin, nga kuni kełngii ngii sinatim; nga kuni tu wuk kułou tunalmin; ba Gos eim kei kuni ngołum. Enim wu amb ei kei to mani kindinmin ei, enim wumb owundu mołmun. ²⁵ Pe enim mołmun konu tuk ełe wu endi noman dinga pimba. Ei eim nga nipi, pupu eim noman konj ei kung ngii kopur nga sipi, mułmbii ni pimba, ei kapli enanim; ba Gos mendpił ei kapli ermba. ²⁶ Pe enim epi kembis endi erngii ei kapli enerim kin, Gos mendpił kapli ermba. Nimbił erang enim epi kanim kanim pei noman to piinmin? ²⁷ Enim epi kuk ka wii ei piin min? Ei kongun endi enalmin mon. Ei wii tonu onum. Pe enim alap enalmin; ba na enim kanip nind, kumb ok King Solomon, eim alap ka wii kindim. Ba ei ya epi kuk ka wii ei mił alap endi kindnerim mon!” pa nim. ²⁸ “Pe kuni talilmin konu epi ka wii tonu opu mołum ei, pe mołum; ba topuł tok tor kindik dup kełngii. Pe epi wii ei nge Gos kan wiik tołum. Ei enim kan kun erngii. Gos enim tep ermba ku; ba enim wu amb pii gii dinga pinałim. ²⁹ Yi piik, enim noman embin to piinerngii. Sin nipe kuni kin noł numun, epi nipe epi simin nik yi piinerngii mon! ³⁰ Mei konu orung orung torung mołmun wumb ei, epi pei er simin mił nenj ni piik mołmun; ba enim Ernjing ei epi ei nge singii ni piinim. ³¹ Enim Gos enim tep er mołum oł ei, kan kun er mułngii. Pe Gos eim enim epi ombu kapli ngumba ku.”

*Ei Epin Konu Epi Pei Satim
(Masyu 6:19-21)*

³² “Enim wumb tilap kembis kung siipsiip mił ombu, enim mund mong tunerngii. Enim Ernjing Gos ka piipi, eim tep er mołum konu ei, ‘Enim ngumbii mułngii,’ pa nirim, ek ei pałim. ³³ En enim epi pei wumb ngangin kin, wumb top tok singii ku ei, wumb wii mułngii wumb ei, paki tok ngungii. Ngangin kin, enim ku nin epi ombu am punermba. Pe ninim kon endi sinjii kon, ei sikirpi kilip topu numun tunermba; ba kon dinga wii seng kindnjii. Pe enim epi ka wii kanim kanim, epin konu kułou tungii ei am punermba. Konu ełe waning wumb tuk ok waning sinerngii; nga ka pila min, epi kis endi tuk ok epi ombu, nok erik kis mundnerngii mon! Pe enim epi ka wii, ei epin konu kułou tungii, ei am punermba. Epin konu ełe waning wumb tuk onerngii; nga ka pila min, nga epi kis endi tuk onerngii mon. ³⁴ Enim nge epi ka konu ełe sałim konu ełe, kunum kunum enim noman tuk konu ełe sałim ku.”

Kongun Wu Ek Er Kun Er Mułngii Ek

³⁵ “Enim kan talk, dup alam si kalk, konduk kindik, nipe epi endi erik, en enim er kun erik mułngii. ³⁶ Jiisas ek nipi yi nim, “Enim mułngii ei, wu owundu endi omba. Nik kin, wumb en enim or pinarik, er mołmun mił mułngii. Ei yi mił, wu ei eim kuni owundu nok erngii ei, orung omba ei si kindpi kin, opu ngii ondu to teki teki nimba, ei sikir ok aki tungii. ³⁷ Wu owundu ei opu kaniłim ni, eim nge kongun wumb or pinałmin ei, wumb ka piingii. Na enim kanip nind, wu owundu eim alap sipi osii er tałpi, kan tałpi, eim nga kuni er kun er sepi yi nimba. ‘Na nge kongun wumb ok peł ełe molk, kuni owundu nungii nge ngumbii,’ pa nim. ³⁸ Pe wu owundu ei epin tuk mii memb omba min, kei kultu kumna tumba kunum ei omba min, eim opu kenmba ni, eim kongun wumb or pinarik omba nik, kui mułngii wumb ei ka piingii,” pa nim. ³⁹ “Enim oł ei piinmin! Wu endi eim ngii konu waning wumb ongii ni piipi kin, eim ngii konu tep ka wii er mołum ei, tuk punałmin mon! ⁴⁰ Enim yi ku er kun erik mułngii. Wu kingam eim omba kunum ei, enim piik kunum ełe, omba ni piinerngii.”

*Kongun Wu Ka Min Kongun Wu Kis Nge Ek Ekin
(Masyu 24:45-51)*

⁴¹ Pe Piisa ek ekin yi nim, “Owundu, nim sin kin ek ekin pei ni ngon min, sin wumb eipi kin ek ouni nin min?” ⁴² Pe Owundu yi nim, “Pe tep enim ei nii tep mołum? Mołpu kin, eim noman ka pałim. Peng kin, eim kongun tep ka mołum. Mołpu kin, owundu eim wu endi to mundang mołpu, kongun wumb tep er nim min? Nipi kin, wumb kuni kunum simba kunum ei ngopu erangłi nim min? ⁴³ Ekii se wu owundu ei orung opu, eim kongun wu ei ok ek nim mił, ei piipi kin, kongun er mołum wu ei eim ka piimba. ⁴⁴ Na ek keimi nip enim ngond, wu owundu eim, ‘Epi pei tep er mułii!’ nimba. Neng kin, tep er mułmba. ⁴⁵ Ba kongun wu ei eim noman yi piim, ‘Na wu owundu ei sikir orung onermba,’ ni piipi, kongun wumb ei wu amb ni kepii topu kin, eim pupu kuni nopu, noł nopu, wulu pang er andpi mułum. ⁴⁶ Pe eim yi er mułum ei, eim wu owundu ei kunum nenj omba nipi kin, kui er mulerim. Pe kunum endi eim pii poł tunarpi mułum. Pe wu owundu opu, eim kongun wu ei kepii topu, wu sipipi wumb wii molk kongun pii poł tunarik mulnjung konu ełe mundum. (Konu ełe wumb pii gii ninenjing wumb).

⁴⁷ Kongun wu ei eim wu owundu ełim oł ei piilim; ba eim wu owundu noman ełe kongun kun enarpi mułum. Wu ei wu owundu opu, ek ngopu kin, kepii dinga wii tumba. ⁴⁸ Pe kongun wu ei, eim wu owundu kongun ełim oł ei piinarpi kin, oł eipi er mułum kin, wu owundu ei opu, ek ngopu kin kepii aninga er tumba pałim. Wumb endi epi pei ngang sim pim kin, wumb ei epi yi ku erpi kin nga pei ngo orung kindmba. Nga wumb endi ek ka min, kongun ka ni, epi pei kanim kanim ngum ei, wumb kin kongun oł yi mił ku erpi ngo orung kindmba.

*Jiisas Eim Wumb Tilap Mok Tumba Wu
(Masyu 10:34-36)*

⁴⁹ “Na op dup owundu kindamb, mei ele opu dup numba. Nam noman dinga ni piip, nam dup ei sikir numba. ⁵⁰ Na no! endeim pimbii ei yi mi!, na kin ol embin tui owundu endi tonu onum. Onum ol ei na kin sikirip poru nimba. Nip mo!; ba sikirpi poru ninerang kin, nanim noman embin enim. ⁵¹ Pe enim piinmin! Na op enim opu erik erngii ol ei (opu ond wu mi! op) mon nimbii onj min? Mon. Na enim kanip nind, “Na op wumb tilap ende en enim opu erngii, nge onj. ⁵² Akip ni, nga ekii se, wu amb kangil kombur ngii ende mu!ngii wumb ei, ok eipi eipi puk, tilap ta! er mu!ngii. Pe tilap endi, opu orung erpi tilap ta! ngumba. Ngang kin, nga tilap ta! opu orung er eim kin ngungu!. ⁵³ Yi er puk kin, kangi ei arim kin opu ermba ku. Nga arim kingam kin opu ermba ku. Nga amb mam eim ambilam kin opu ermba; nga ambilam eim mam kin opu ermba ku. Pe amb mam eim kingam ambim ei kin opu orung erang; nga kingam ambim ei kingam mam kin opu orung erang kin yi erngii.”

Epi Nipe Tonu Omba Ei Piilmin Ol Ei
(Masyu 16:2-3)

⁵⁴ Pe eim ek dinga nipi wumb ngopu nim, “Enim konu eni tonu opu, mani pupu, enim konu ei kon kupu endi tonu onum ei kaninmin. Kanik kin, enim yi ninmin, ‘A konu kumb tumba.’ Enim yi ni!min ol ei keimi, konu kumb to!um. ⁵⁵ Pe enim mu!angin kin, konu pop owundu endi mer ele to!um kunum ei, enim yi ni!min, ‘A konu eni owundu pimba,’ pa ni!min. Yi ni!min, ol ei keimi tonu olum. ⁵⁶ Enim ek kend wumb! Enim kupu kin mei ele ol ermba ei kan poru ni!min. Ba nimbil erang, enim Gos ol kombur pe tonu onum, nga tonu omba ei, kan kun enanmin?

Pe Nim Giyeng Ni Molkun Wumb Nim Kin Kos Ningii Ei Er Kun Enjii.
(Masyu 5:25-26)

⁵⁷ Nimbil erang enim ol ei ek nik kun kind piinarik, ol kun ni!min? ⁵⁸ Kunum endi nim wu endi nim kin kos er ngumba wu ei kin, tep to punjii. Ei andlam ele puku!, wu ei kin ek ni ka enjii. Mon pim kin, wu ei nim sipi, kos piilim wu endi angil ele ngang kin, kos piilim wu ei nim sipi opu ond wumb angil ele ngang, opu ond wumb nim sipik, kan ngii ele kindngii. ⁵⁹ Na enim kanip nind, nim kan ngii ele sikir tor onenjii mon! Ok ninim kom se piikin, ku epi owundu endi min, ku kembis pei ei ngo orung kind poru ninjii,” pa nim.

13

Wumb Endi Gos Kin Noman Ak Tunermba Ei Eim Am Ba

¹ Kunum ele, wumb kombur mo!angin kin, enim nik Jiisas ngunjung. Galilii wumb kombur mo!angin kin, Pailos eim kulma! kelnjing wumb ei, topu miyem sipi nga kulma! kelnjing, kung miyem ei sip endi kindim. ² Jiisas ek dinga nipi orung kindpi yi nim, “Galilii wumb ei er molk, Galilii wumb kombur to mani kindinmin, ni piik ninmin min? Pe Galilii wumb tilap ei ol kis elmin, wumb ni piik ninmin min? Ele nge kap!i wumb ei ol embin tui sinjing min? ³ Na enim kanip nind. Ei mon! Ba enim yi ku, noman ak tunenjing kin, enim pei yi mi! ku kolk am puk poru ningii. ⁴ Kumb ok kunum Sailom ngii olt endi eski! topu mani pupu wumb engki nga kap!i kap!i pei to kundum. Wumb ei ol kis erik ol ei, wumb eipi Jerusalem konu mo!mun wumb ol kis ei to mani kindim ni piik ninmin min? ⁵ Ei mon ku! Na enim kanip nind, ‘Enim noman to ak tunenjing kin, enim yi mi! ku kolk am puk poru ningii,’ pa nind.

Ond Pik Mong Tunanim Ei Nge Ek Ekin

⁶ Pe eim ek ekin endi nipi ngopu yi nim, “Wu endi eim ond pik tuk kuni wain pin talim. Ba ekii se opu, ond pik ei mong tonum min? Op, mong tang numbii ni piipi opu kin, kenim ni mon pim. ⁷ Mon peng kin, ek nipi eim kongun wu ngum, “Nim piin! Kung ngii tekliki mo!up op kin, ond pik mong numbii ni onj, ba mong tunerim. Palim, ei nim ko!mung to kindii! Nimbil erang ond ei mei no! wii nonum?” pa nim. ⁸ Kuni mong nge kongun elim wu ei ek nipi orung kindpi yi nim. “Wu owundu! Nim kap!i nen, kung ngii

endeim minj nga mułmba min? Mułang kin, na mer ond puł ele mei akip kung kou enj tu wup, kindip kin, yi ermbii,” pa nim. ⁹ “Yi erpi pindamb kin, nga kung ngii endi ele kapli mong tumba. Yi eramb kin, mong tunerim kin, nga kolmung tui nen kin, to si kindmbii,” pa nim.

Kor Owundu Kunum Jiisas Amb Endi Er Ka Erim

¹⁰ Kor kunum endi Jiisas Gos ek ka nipi wumb ngum. Ei men ngii endi ele mołpu ek nipi ngum. ¹¹ Kunum ele amb endi mułum, amb ei gui kis endi mułum. Gui kis ei, amb ei ening ngang kin, kung ngii engki nga kapil kapli pei o pum. Gui kis ei erang kin, amb ei ening kan sipi pim ei eim buł engin tang kin, kun ba pinerim mon. ¹² Pe Jiisas amb ei kanpi yi nim, “Nim ya wa!” Amb ni wang kin, Jiisas ek yi nim, “Na nim ening ei er ka er poru nind,” pa nim. ¹³ Amb ei wang kin, Jiisas angil sipi, amb ei embilim. Embilang kin, amb ni sikir kun engim. Angpi kin, Gos embe ambil tonu kindim. ¹⁴ Ba men ngii ele tep mołum wu ei, Jiisas amb ei kor kunum er ka erim ei, mon nipi, Jiisas kin popuł sim. Sipi kin, ek dinga nipi wumb pei ngopu yi nim, “Kongun ermin kunum ei kongun minj ermin. Kunum angil orung nga endeim ele kongun ermin. Enim ei ngenj er ka ermba ni pingii wumb ei, kongun kunum wangin kin, er ka ermba. Enim ele nge piik kin, kor kunum wumb yi nge, ya ele tu wunerei!” pa nim. ¹⁵ Pe Owundu ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim wumb kanik ek kend nik pendik, nga puk ol eipi eipi elmin wu, kor kunum enim kung kou ni, kung dongkii ni konu kuni ngo pendilmin konu ei kan posik sipik, noł ngok, nga tu wuk, yi elmin ol ei piinarkin nin min? ¹⁶ Ba amb ei, Eiparam nge tilap ambilam, Seisen ambil gii nipi mułang kin, kung ngii engki nga kapil kapli pei opu pum. Ei akip kor kunum ei na eim kan mił pe mułum ei, pilngan to kindind,” pa nim. ¹⁷ Eim ek yi neng kin, opu orung enjing wumb ei singambil sinjing. Pe wumb pei eim erim ol ka ei kanik ka wii piinjing.

Ek Ekin Kombur Jiisas Wumb Ngum

(Masyu 13:31-32, Mak 4:30-32)

¹⁸ Jiisas ek ekin nga topu yi nipi ngum, “Na nipe epi endi su sip kin, nga Gos wumb tep enim ei tonu ok pei mołmun ei nip ngumbii? ¹⁹ Ei yi mił, kuni emb kembis wii endi sinim embe ‘maser,’ pa ninmin. Wu endi kuni emb maser ei sipi kin eim kuni talim konu ele talpi pendim. Pe kuni maser ei ekii se ond mił tonu om. Ond ei engim konu kei ok mołmun.”

²⁰ Ek ekin nipi nga nim, “Na Gos wumb konu orung orung wumb pei tep er mołum ol ei, na epi nipe endi mił su sep nimbii? ²¹ Ei yiis bres tuk kindilmin mił, amb endi bres plawa ming owundu endi sipipi, yiis kin endi kindim ei, ekii se bres plawa ei oupu tonu om. Ei yiis ninmin epi ei konu orung orung pang kin, yi elim.

Ngii Ondu Kembis

(Masyu 7:13-14, 21-23)

²² Jiisas eim pupu, konu owundu ni konu kembis kombur sim konu tor pum. Pup andpi kin, Gos ek emb topu, wumb ngopu yi erim. Erpi kin, eim Jerusalem konu ele ba nge pum. ²³⁻²⁴ Pang kin, wu endi opu yi nim, “Owundu, Gos wumb endeim, endeim ni sipi orung simba min?” Ba Jiisas ek nipi wumb ngopu yi nim, “Enim embil dinga kindik, kongun dinga erik, ngii ondu kembis wii ele tuk pungii. Ei yi mił enim kan kun er mułngii nge Gos erim. Na ek nip enim ngond, ei nimbil erang wumb pei ngii ondu kembis wii nirik bin nik erngii; ba kapli enermba mon! ²⁵ Ekii se ngii arim ei opu kin, ngii ondu ngumba. Ngang kin, enim ok andaring ok, molk yi ningii. ‘Owundu, ngii ondu aki to!’ yi ningii. Pe eim ek yi nipi ngumba, ‘Enim jili wumb, na piinand.’ ²⁶ Nga enim yi ningii, ‘Sin nim kin ende mołpun, kuni nopun, noł nopun, nim andlam ele andpin, ek emb topun, sin konu owundu ngołan,’ pa ningii. ²⁷ Ba eim ek yi nipi enim ngumba, ‘Enim jili wumb, na enim piinand. Enim ol kis elmin wumb, na moł konu kunerei!’ ²⁸ Ba enim molk ke ningii ni, Eiparam ni, Aisak ni, Jeikop ni, Gos ek ka ni tor kindilim wumb pei Gos konu sinim tep enim konu ele, tuk mułngii ei keningii. Ba en enim mon, si kindik torung mułngii.

Molk kin, en enim gupu mong kongk kin ke nik muŋgii. ²⁹ Pe wumb konu eni tonu onum konu wumb ni, eni mani punum konu wumb ei ni, ei orung wumb ni, mer mani orung wumb ni, wumb ei tonu ok, Gos sinim kin tep er moŋum konu peŋ eŋe, kuni owundu nok er muŋgii. ³⁰ Keimi! Pe wumb kombur en enim ekii se omun ni erngii wumb ei, nga ok kumb se pungii. Wumb kombur pe o kumb se bin ni erngii wumb ei, am ekii se mendpiŋ ongii.

Jiisas Jerusalem Konu Eŋe Kanpi Kin Ke Nim.
(Masyu 23:37-39)

³¹ Kunum eŋe mendpiŋ lo ek piik niŋmin wumb kombur ok, ek yi ninjing, “Nim konu eŋe si kindkin, konu eipi endi eŋe pui! King Eros nim tumba enim,” pa ninjing. ³² Jiisas ek nipi orung kindim, “Enim eim kanik ek ningii, ‘Piimin! Akip min, topuŋ endi, gui kis ei na to tor kindip, ening pimba wumb ei, er ka erip, ermbii. Toi na kongun poru nimba. ³³ Ei yi miŋ, pe min, topuŋ min, taŋ kunum na andip kongun ermbii. Ei nimbiŋ erang wumb, wu endi Gos oŋ ekii se ermba oŋ, ei piik niŋmin wu, endi to kundngii ei, Jerusalem konu tu wuk minj, to kundngii.

³⁴ “O Jerusalem konu eŋe wumb! Jerusalem konu eŋe wumb! Enim wumb Gos nge ek keimi nik oŋ ekii se ermba oŋ ei piik nik eŋmin wumb, ei enim to kundmun. Gos kindiŋim wumb ei ku tok yi eŋmin. Kunum kunum na enim kei kultu mam waŋ ombu sipi eim kong mandring kindiŋim miŋ, na enim yi ermbii; ba en enim mon niŋmin. ³⁵ Piinmin! Gos enim konu owundu si kindpi, enim to anda kindim poru nim. Na enim kanip nind, ekii se na enim kinarik, ek yi ningii, ‘Wu endi Gos owundu nge embe eŋe om wu ei, eim embe ambiŋ tonu kindamin,’ ningii ei, enim na kinerngii mon.”

14

Jiisas Wu Ngenj Owum Wu Endi Er Ka Erim

¹ Kor kunum endi, Jiisas pupu lo ek ekii sik eŋmin wumb nge wu num endi ngii konu kuni num ni, Jiisas eim ermba oŋ ei kanik kui erik mulnjung. ² Wu endi simb ni angiiŋ ngenj ombu pei oupu muŋum wu ni, Jiisas muŋum konu eŋe mandi opu muŋum. ³ Jiisas wu ei kanpi kin, ek nipi, wu lo ek piŋmin wu kin lo ek ekii sik eŋmin wumb kin wu ombu kii sim, “Sinim lo ek kapŋi ninim ni, kor kunum wu ei endi ening pimba er ka ermin min mon?” ⁴ Ba en enim ek tinarik mulnjung. Muŋangin kin, Jiisas wu ni sipi, er ka er kindang pum. ⁵ Pe ek nipi yi nim, “Enim moŋmun konu eŋe wu nii endi eim kingam endeim muŋmba min; wu endi eim kung kou ni endi pupu kin noŋ tukpu eŋe mani pupu pimba ei, kor kunum kapŋi sikir sipi kin, tonu simba min mon?” ⁶ Pe wumb en enim eim nim ek ei ni orung kindnenjing.

Wumb En Enim Nge Embe Ei Ambii Mani Kindngii

⁷ Jiisas moŋpu kenim ni, wumb kuni owundu ngungii onjung. Wumb ei pe kumb se eŋe konu ka wii muŋmun ni piinjing, yi kanpi Jiisas eim ek ekin endi nipi, yi nim. ⁸ “Wu nii eim amb simba pendpi nim kunum eŋe; ‘Oi!’ nimba. Ei nim pukun peŋ kumb eŋe mulenjii. Muŋang kin, wu owundu endi wii tangin kin, opu peŋ kumb eŋe muŋang, nim enjii miŋ nenj? ⁹ Nim ‘Oi!’ nin wu ni, opu yi nim, ‘Nim peŋ kumb eŋe sim peŋ ei, ya wu ei ngui!’ nimba. Yi neng kin, nim singambiŋ owundu peng kin, pukun buŋ morung peŋ eŋe mulnjii,” pa yi nim. ¹⁰ “Ba wu endi nim wii topu, kuni numbuŋ oi nikin, nim pukun, buŋ morung peŋ eŋe mulnjii. Wu endi wii topu opu nim kanpi yi nimba, ‘A— na wu puŋ, nim ya peŋ tonu eŋe muŋii!’ nimba. Yi neng kin, nim embe tonu pang kin, wumb pei ningiiŋ eŋe kuni ende nunjii,” pa nim. ¹¹ “Ei yi miŋ, wu endi eim embe ambiŋ tonu kindmba wu ei, wu eipi endi wu ei nga to mani kindmba ku; ba wu endi eim embe to mani kindmba wu ei, wu eipi endi eim embe ambiŋ tonu kindmba.”

¹² Pe wu ei kanpi kuni owundu ngumbii oi nirim wu ei, ek yi nim, “Nim kuni owundu endi en kin, angnim noŋ ni, wu puŋ ni, ninim tiŋap ende wumb min, konu ende wumb ku pei simba wumb ei min, pei kan ninenjii! Yi en kin, ekii se wumb ei nim wii tangin

kin, nim pan kuni nunjii kuni ei, nga ngo orung kindngii!” pa nim. ¹³ “Mon! Pe nim kuni owundu endi en kin, pukun wumb epi sinerang kaimb wii mołmun wumb ni, wumb ningił kis mułum wumb ni, wumb simb angıł kis mułum wumb ni, wumb ening peng pimba wumb ei nge ninjii!” pa yi nim. ¹⁴ “Pe wumb ombu nge nim kuni owundu ngunjii wumb ei, nga ngo orung kindnerngii! Nimbił erang ei ninim ekii se Gos epi ei ngo orung kindmba kunum ei, wumb kun ka molk wumb ei, nga angk, tonu konj ongii kunum ei, Gos nim epi ka ngumba.”

*Kuni Owundu Nonmun Ei Nge Ek Ekin
(Masyu 22:1-10)*

¹⁵ Pe tuk ełe wu endi en enim kuni endi no mulnjung wu ei mołpu, piim ni, Jiisas ek nim ek ei piipi, ek yi mił ngum, “Wu endi Gos sinim tep er kanpi mołum konu ełe, wu endi kuni konu ełe nopu mułmba wu ei, ka piyangi!” nim. ¹⁶ Jiisas wu ei ek nipi ngum, “Wu endi eim kuni owundu endi er sepi kin, wumb pei tung kindim wumb ei, kuni owundu ełe ngungii ongii. ¹⁷ Pe kuni nungii kunum ei, eim kuni er kun er sepi kin, eim kongun wumb kindang, puk ok, eim kan nirim wumb ei wangin kin, ‘Kuni er kun er sep moł,’ nirim. Neng kin, eim kongun wumb puk, ‘Kuni er kun er sim, enim wei!’ pa nik. ¹⁸ Ba eim ek kanpi nirim wumb ei, pei ek yi minj ku nik, ‘Sin omun pinatim ku,’ nik. Wumb endeim opu yi nirim. ‘Na aka pin konj endi top enj ei, pup kenmbii pałim. Na ombii pinatim, ei kaplı min?’ pa nim. ¹⁹ Nga wu endi ek yi nirim, ‘Na kung kou kongun erngii nge kung engki top er sinj. Na kung kou kongun erngii kanip bii. Na kaplı bii pinatim mon!’ nirim. ²⁰ Pe nga wu endi eipi ek yi nirim, ‘Na pe minj amb konj sinj kin, na kaplı bii pinatim,’ pa nirim. ²¹ Pe kongun wu ni orung pupu, eim wu owundu ni kanpi nirim. Pe ngii arim ni, popuł sipi yi nirim. ‘Nim sikir pukun, konu andłam owundu ni, kembis ni, pei pukun, wumb epi sinerang mułngii wumb ni, simb kis mułmba wumb min, ningił tumbun wumb ni, wumb simb angıł kilip to pum wumb min, wii to sikin, ya na ngii ełe nirik tu wunjii pui!’ ni kindim. ²² Pe ekii se kongun wu ni, orung opu yi nirim, ‘Wu owundu, nim nin ek ei na piip enj; ba ond peł kopur wii simba pałim,’ pa nim. ²³ Nga wu owundu ek dinga nipi kin, eim kongun wu ngum. ‘Nim pukun, andłam owundu nim konu owundu ełe tuk mołmun wumb ei, se kułou to kinan kaplı erim kin, nga konu owundu taring wumb tałip epi ni, wumb mołmun ei ni, tu wunjii ku! Na ngii ełe wumb piki tumba,’ pa nipi, kindang pum. ²⁴ ‘Na nim kanip nind; wumb kumb se kuni owundu nungii pa nir wumb ei, na kuni owundu ełe, kaplı nunerngii mon!’ pa nim.”

*Wumb En Enim Ok Noman To Piik Jiisas Kin Ekii Singii
(Masyu 10:37-38)*

²⁵ Wumb tałap owundu Jiisas pum konu ełe ekii se punjung. Jiisas kan ak to yi nim. ²⁶ “Noł ei wakin to si kindnarpi, nga eim noman ełe oł kanim kanim ermbii. Nip, piimba noman ei top mani kindnerim kin, op nanim kongun wu mendpił mulermba mon. ²⁷ Wu endi eim na kin noman to piipi kin, eim ngenj kumbii sinarpi, kongun dinga enarpi, eim nge ond peri kon sinarpi yi ermba wu ei, na kin ekii se omba ei, na nge kongun wu mulermba mon! ²⁸ Nimbił erang enim mołmun konu ełe wu endi ngii olt takpi ei, tonu bii ni piimba wu ei, eim mołpu kin, ngii ei ku nimberii ba ei piipi kin, ermba wu ei, ngii kaplı tekmba min mon? ²⁹ Ok eim yi ni piinarpi kin, mei ełe ku simin er poru nipi kin, ngii tekmba mił pinerim. Wumb pei wu ei kanik kin, ek kulnjung. ³⁰ Pe wumb kanik yi niłmin, “A— wu ei ngii pułngun mond, ba eim tekim ni, ngii ei takpi poru ninerim mon!” pa ninjing. ³¹ Pe kang endi eim pupu kin, king endi kin opu ermbii niłim ei, eim mołpu kin, kom sipi piipi kin, kun er pendpi, king ei opu wumb 10,000 pei mendpił mołmun, (kar angıł orung mił) ni piipi, eim opu wu 20,000 pei nga mendpił mołmun (kar engki mił) ni seng kin, eim kin ouni pułmun. Pupu kin, eim kom se piipi kin, wu king endi ei topu kindmbii min mon, ni piim. ³² Pe king endi eim opu wu kanilim kaplı enalim kin, wu king endi opu wumb sipi, opu konu turii mił mołum konu ek ni kindpi, ‘Opu

enerambil,' ek ni ka erambil nipi yi niim. ³³ Ei yi mił ku, enim mołmun konu ele, wu endi eim epi pei buł ngunarpi mułum kin, wu ei na nge kongun wu mon.”

³⁴ “Wu endi eim noman ele epi kanim kanim pei buł ngopu, na kin ekii simba. Nga noman to orung kindpi piim kin, ei eim ep kusa kis mułang kin, kongun endi pinerang si kindinmin mił eim yi mołum. Ep kusa ei epi ka; ba ep kusa singin ei pinarpi nim kin, sinim er ka ermin mił nenj? ³⁵ Ep kusa ei nge sinim aka pin ele kindnermin. Nga ep kusa ei nge kung kou enj kin endi kindnermin ku. Ep kusa ei wii si kindmin. Wumb endi eim kom pim kin, ek ei piyanghi!” pa nim.

15

Kung Siipsiip Am Pum Ek Ekin Top Nim (Masyu 18:12-14)

¹ Oł kis elmin wumb kin, wumb ku takis siłmin wumb kin, ok Jiisas nim ek piinjing. ² Lo ek piik ekii siłmin wumb kin, lo ek połumun wumb, en enim yi ninjing, “Wu ei wumb oł kis elmin wumb kin, kuni ende nonum,” nik ek kis ninjing. ³ Yi ninjing kin, Jiisas eim ek ekin topu nipi wumb ngum.

⁴ “Enim mołmun konu ele wu endi, kung siipsiip 100 pei mułum wu ei, kung siipsiip endeim am ba; ba ei eim kung siipsiip 99 pei wii mondpu, si kindpi pupu kin, kung siipsiip endeim kurmba wu ei, eim kung siipsiip endeim am pum ei, kur kan sipi minj omba. ⁵ Eim kurpu andpi kan sipi kin, tu wupu, eim pepił ele pendpi tu wum. Tu wupu kin, eim ka piipi mołum. ⁶ Sipi tu wupu kin, eim nge puł wumb ni, wumb ngii mandi mołmun wumb ei, wii tang kułou tunjung. Tangin kin, ek nipi ngum, ‘Enim na kin ouni ka piingii! Na kung siipsiip endi am pum; ba nga kur kan sip tu wunj!’ ⁷ Na enim kanip nind; yi mił ku, tonu epin konu ele wumb 99 pei ka mołmun wumb ei, nga noman ak tunerngii ka piingii. Ba oł kis erpi elim wu endi, eim noman ak tumba ei, tonu epin wumb ka wii owundu piingii,” pa nim. Pe nga ek ekin yi mił nim.”

Kom Ku Amb Pum Ek Ekin

⁸ Pe amb endi eim ku engki se mułmba ei, kom ku endi am ba. Kapli ei eim dup alam kał pingii, nirikring brum erpi, kur mołpu kin, kan sim. ⁹ Amb ei eim ku kan sipi kin, eim wumb puł ni, ngii mandi mołmun wumb ei, wii top wangin kin, kułou tunjung. Tangin kin, eim ek nipi wumb ngum. ‘Enim na kin ka piik ngungii; nimbił erang na ku ni kan sinj.’ ¹⁰ Na enim kanip nind yi mił, ‘Epin konu ele Gos nge enjel pei, wu endi eim oł kis er andiim wu ei, noman ak topu wang kin, enjel wu ei onum wu ei kin ka nik ka ka piilmin.’ ”

Kangi Endi Arim Si Kindpi Pum Ek Ekin

¹¹ Jiisas ek ekin nga yi nim, “Wu endi eim kingam tał mołmbuł. ¹² Pe eim kingam ekii ni, arim kanpi yi nim; ‘Wusa, nim sił epi mok tokun sił ngan kin, na nge epi mił pe simbii,’ pa nim. Pe erinjngił epi ombu mok topu, kingam tał ngum. ¹³ Pe kunum kinan enerang kin, kangi ekii ni eim epi pei sipi kin, konu turii eipi pupu mułum. Mołpu kin, eim ku ni, epi pei sipipi, oł kis erpi, wumb ngopu yi elim. ¹⁴ Eim epi sipipi, wumb ngopu, yi erpi pang kin, ku poru nim. Neng kin, kumb kuni owundu simba kunum mandi erim. Pe eim epi endi sinerim mon. ¹⁵ Sinerang kin, eim pupu konu ele wu endi kin kongun eririm. Wu ei eim kindang, pupu kin, kung es tum. ¹⁶ Wu ei kung eim aka kis ngum. Ngang kin, aka kis ei eim kirim ele numbii, ni piim. Pe wumb endi eim kin epi endi ngunenjing mon. ¹⁷ Pe eim mołpu piim ni, ‘Na ernan nge kongun wumb ei, kuni pei seng nok er mołumun; ba na kuni je kułmbii end,’ ni piim. ¹⁸ Piipi kin, yi nim, ‘Nam ernan kin bii,’ pa nim. Pup kin, eim kanip nimbii, ‘Wusa, na nim kin, Gos kin oł kis enj,’ pa nim. ¹⁹⁻²⁰ ‘Akip na wu ka endi mił onenj; na nim nge kangił pa ninenjii mon; ba na nim kin kongun wu mił mułmbii,’ ” pa nim. Pe eim angpi kin, eim arim kin pum.

Ba eim pupu kin, konu turii ele mułum. Mułang kin, arim eim kenim. Kanpi kin, eim kingam kaimb sipi piim. Eim kaimb kis piipi kin, eim sikir pupu, eim kingam wunj

kangilpi, gupu to num. ²¹ Pe kangi ni eim arim kanpi yi nim, 'Na wu ka mon; nim na kangil pa yi ninerii mon! Na nim kin, Gos kin, na ol kis enj,' pa nim. ²² Pe arim ni, kongun wumb kanpi yi nim, 'Enim puk kin, konduk olt ka wii ni sikir tu wuk kin, kangi ei talk kindei! Kindik kin, eim simb su kindik kin angil dong eim angil ele kindik, yi eriei!' pa nim. ²³ 'Puk kin, kung kou wal ka wii endi kanik kin to tu wangin kin, sinim kuni nopun, ka piyamin! Nimbil erang sinim eim onum nipin, ka piimin. ²⁴ Nimbil erang, na kangi ei koltum ni piinj; ba nga konj moŋpu kin nga orung onum. Eim am mendpil pum; ba nga orung onum,' nik ka piinjing.

²⁵ Pe eim kingam kumna ei aka pin ele muŋum. Ekii se opu kin, ngii orung ele muŋum. Moŋpu piim ni, golang nik, ek ka nik, non enjing, eim piim. ²⁶ Pe kongun wu endi wii topu kin, kii sipi yi nim. 'Ei nimbil ol enmin?' ²⁷ Wu ei ek yi nim, 'Nim nge angnim ni orung om. Wang kin, nim arnim kung kou wal ka wii endi to koipi kin, kingam om konu ka piipi kuim. Nimbil erang, eim kingam kuŋum ni piim; ba nga orung wang kin, eim noman ka piipi enim.' ²⁸ Ba eim kingam kumna ni popuŋ sipi, nirik punerim. Punerang kin, arim anda opu, ek ka kombur nipi ngum. ²⁹ Kingam ek nipi arim ngopu yi nim, 'Kung ngii kinan na nim kin kongun wii minj er moŋ. Na nim niŋin ek ei endi to kindnaŋ mon; ba nim kung meme wal ni, endi na ngonan. Ngan kin na sip nam wu puŋ ombu ouni kin, kuni nok, ka piik, yi eranmin mon!' pa nim. ³⁰ 'Ba nim kinganim ei, nim ngurun epi no poru nipi kin, ol kis erpi, andŋam amb kan andpi kin, nga orung wang kin, nin kung kou wal ka wii ei to koin,' pa nim. ³¹ Pe arim ek nipi eim ngum; 'Kangi! Kunum kunum nim na kin molkun, na epi ombu pei nim tep er moŋuŋum. ³² Ba pe sinim ka piipin kin, noman ka simba. Nimbil erang, ninim angnim koltum ni piinjpin; ba konj moŋpu kin, nga orung onum. Eim am pum; ba sinim si orung sinmin,' pa nim."

16

Ek Ekin Topu Kongun Tep Er Moŋuŋmun Wu Ei Wu Kis

¹ Jiisas ek nipi, eim er se andiŋim wumb ngum. Ngopu kin, yi nim, 'Wu endi ku pei saliiŋim wu ei eim nge kongun wumb, eim epi pei wu endi tep monduŋum. Nga wumb kombur ok, wu num ei kanik kin, ek kis nik yi ninjing. 'Nim tep mundun wu ei, nim epi pei wii si kindin,' pa ninjing. ² Pe eim tep kongun wu ni, wii tang kin om. 'Nimbil erang nim ol ei eran kin na ek ei piind? Nim pukun kin, na epi pei nim kin salim miŋ ei nen piimbii,' pa nim. 'Nim nga na epi pei ni, na kongun wumb tep enenjii mon,' pa nim. ³ Pe kongun tep er muŋum wu ni yi piim, 'Na nimbil ol ermbii? Wu owundu, na kongun wumb tep muls kongun ei, na tor kindmba ninim; na pup kin, mei akip ermbii ei, na dinga pinaŋim. Nga wumb kuni kenim nimbii ei, na singambii enim. ⁴ Ba nam epi endi ermbii piind ol ei eramb kin, wumb na sik, en enim ngii konu sipngii ei, wu owundu na to tor kindmba kunum ei, na wumb tep mulermbii kunum.' ⁵ Pe eim wumb endeim endeim ni, wii topu yi nim, 'Enim wu owundu kin epi endi ngo pendngii ei weil! nim. Yi neng kin, wu endi ok om. Wang kin, kongun tep wu ei kii sim, 'Nim epi nipe miŋ, na wu owundu ei kin ngo pendin?' ⁶ Pe wu ni yi nim, 'Na wu owundu kin ming owundu kopung ei nge 100 pei sinj,' pa nim. Pe tep wu yi nim, 'Nim sirin pipe ei sin kin, pipe ei nge 50 ming minj pei sikir pulii,' pa nim. ⁷ Ekii se nga wu endi om. Wang kin, kongun tep wu ei kanpi yi nim, 'Nim na nge wu owundu ei kin, epi nipe miŋ nim sin?' Pe wu ni yi nim, 'Na kuni mong wiis kon 100 pei sinj,' pa nim. Neng kin, tep wu ni yi nim, 'Nim pipe sirin pipe ei tu wan kin, nga 80 pei kon minj pulnjii!' pa nim. ⁸ Nga ekii se wu owundu eim kongun tep er kis mundum wu ni, embe ambii tonu kindim. Nimbil erang, wu ei eim wumb noman ka peng enmin ol miŋ erim. Ba mei wumb en enim ol kis kanim kanim ei puŋe erngii nge noman ka peng, piik kun erik moŋmun; ba Gos nge wumb tiŋang erang, ol ka er moŋmun wumb ei yi miŋ mon!" Ya mei ele wumb ol kis eŋmin wumb ei nge enmin ei, wumb noman dinga peng, enmin ol erik kin, wumb tiŋang ele moŋmun wumb Gos nge wumb ei to mani kindinmin.

⁹ Na enim kanip nind, 'Mei eŕe ku ni epi ei sik, en enim wumb eipi ei ngok, yi erik kin, wumb puŕ ei tonu ongii. Pe ekii se ku ni epi ei poru nim kin, enim Gos moŕum konu eŕe puk epi ka wii orung singii. ¹⁰ Pe wu endi eim epi kembis ei kan kun er moŕuhum kin, epi owundu ei kan kun er muŕmba ku. Pe wu endi epi kembis ei, kongun kun er mulerim kin, epi owundu ei kongun kun enermba ku. ¹¹ Pe enim ya mei eŕe epi kis eŕe ku ei kan kun er mulenjing kin, wumb nii enim Gos oŕ epi ngang ei, kan kun er muŕngii? Wu endi yi erpi kin, kan kun enermba mon. ¹² Pe enim mei eŕe epi ei kan kun er mulenjing kin, Gos ninim ngumba epi ei, wumb ni kapŕi yi nimba epi ombu kan kun er se endnjii ei, nii miŕ endi yi nimba? Ei mon!

¹³ Wu endi eim noman dinga piim kin wu ei, mei eŕe wumb wu owundu Seisen nge kongun ermba. Yi erim kin wu ei, Gos Owundu nge kongun kunum ende ermba ei kapŕi enanim, ei mon mendpiŕ!

¹⁴ Lo ek piik ekii siŕmin wumb en enim ku nin epi noman paŕiŕim. Pe en enim molk piinjing ni, Jiisas ek ei neng kin, en enim Jiisas kin ek buŕ morung opu er ninjing. ¹⁵ Ba eim ek ni ngopu yi nim, "Enim oŕ ka enmin nik, wumb ningiŕ eŕe enmin; ba Gos enim noman eŕe kaninim. Epi endi wumb en enim embe ambiŕ tonu kindmin ei, Gos ningiŕ eŕe oŕ kis mendpiŕ enmin.

¹⁶ Gos nge ek ka ni tor kindiŕmin wumb ek ei ok pirim; nga lo ek ei ok pirim kunum ei, Jon wumb noŕ pendiiŕim wu orum; ba Jon kunum ei o purum. Pe kunum ei Gos nge ek ka ei opu, konu orung orung pei punum. Pang ek ei yi miŕ; sinim Gos sinim tep er moŕum konu ei, wumb pei piimin ei, wumb pei konu eŕe tuk bin nik, kongun dinga eŕmin. ¹⁷ Ekii se muŕ mei ei poru nimba; ba lo ek ei am punermba mon. Lo ek aninga wii kopur ku am punermba, ei mon!

¹⁸ Wumb pei en enim amb si kindik, amb eipi sik, wu eipi amb ei wunduk yi enmin. Pe wu endi eim ambim si kindrim amb ei, nga wu endi eipi sim oŕ ei, amb sinmin lo ei wu ei to kindpi kin, amb wundpu miŕ sim."

Wu Endi Ku Saŕiŕim Wu Kin Lasaras Kin

¹⁹ "Ok ku ni epi pei saŕiŕim wu endi multum wu ei, eim konduk ka wii minj kindiŕim. Wu ei kon kundii ka wii, wu king miŕ kindiŕim; nga kunum kunum eim kuni ka minj noŕum. ²⁰ Wu ku saŕiŕim wu ei, ngii ondu eŕe, wu endi epi sinaŕim wu endi muŕum. Wu ei eim ngenj eŕe mong moŕpu kin, toru miŕ pei muŕum wu ei embe Lasaras. ²¹ Wu ei eim piŕiŕim wu; ku ni epi pei saŕiŕim wu ei kuni nang kin, kuni eŕim ni, kuni mend ei eim numbii ni piŕiŕim. Nga owu ok eim ngenj tonu o muŕum ei, anmbiŕ kin pen siŕmin. ²² Ekii se wu endi epi sinaŕim wu ni kuŕum. Kuŕang kin, Gos nge enjel ok kin, eim sipik, Eiparam kin ende mundnjung. Pe nga wu ku ni epi pei saŕiŕim wu ei kuŕum. Kuŕang kin, sik tukpu to pendnjing. ²³ Pe wu ku ni epi pei saŕiŕim wu ni, dup konu kis eŕe moŕpu kin, ngenj kumbii owundu sipi muŕum. Moŕpu kin, tonu kind kenim ni, Eiparam muŕum konu ei turii miŕ muŕang kin, Lasaras mandi muŕang kin, ouni mulnjunguŕ. ²⁴ Pe wu ku ni epi pei saŕiŕim wu ok ku ngenj eŕe peng no endrim wu ni, wii dinga topu yi nrim. 'Ernan Eiparam! Nim na kaimb sikin, Lasaras kindan eim angŕi ei noŕ kindpi tu wang kin, na anmbiŕ eŕe kindang jii nimba. Na ya dup eŕe ngenj kumbii owundu piind,' pa nim. ²⁵ Ba Eiparam yi nim, 'Kingnan, na nim piikin ok ninim konj multun kunum ei, nim epi ka kankin si noŕum; ba Lasaras epi kis minj noŕum. Ba akip kunum eŕe, eim noman ka seng muŕang kin, nim ngenj kumbii owundu piin,' pa nim. ²⁶ 'Epi endi eipi yi paŕim ku. Sin moŕmun konu ei, enim moŕmun konu ei, Gos duŕ owundu endi saŕim duŕ ei, wumb ya moŕmun wumb ei, enim moŕmun konu eŕe onerngii mon! Nga wumb orung moŕmun wumb ei, nga ya sin moŕmun konu eŕe, onerngii mon ku!' ²⁷ Pe ok wu ku nin epi saŕiŕim wu ni yi nim, 'Ernan, na nim kanip nind. Nim Lasaras kindan pupu, na ernan ngii konu eŕe ba,' pa nirim. ²⁸ 'Na engnan noŕ angŕi orung pei moŕmun ei Lasaras pupu, ek dinga neng kin, piingii. Mon peng kin, engnan oŕ ei noman ak tunenjing kin, na ya ngenj kumbii sip ei moŕ konu eŕe, ongii ku, ei mon!' pa nim. ²⁹ Ba Eiparam yi nim, 'En enim Gos ek ka ni tor kindiŕmin wumb nge ek ni, Moses nge ek ei saŕim, min mon? Seng kin, ek ei piingii,' pa

nim. ³⁰ Pe nga wu ni yi nim, 'Wusa Eiparam! Ei kapli enermba mon! Wumb koltmun wu ei endi pupu nimba, ei kapli piik kin, noman ak tungii,' pa nim. ³¹ Pe nga Eiparam ek nipi wu ei ngum, 'Pe Moses kin Gos ek ka ni tor kindilim wumb nge ek po! ei piinenjing kin; nga wumb kulii mer tukpu e!e angk tonu ok ningii ek ei, pii gii ninerngii mon ku.' "

17

O! Kis Erpi Wumb Pii Gii Ei To Kindilim (Masyu 18:6-7,21-22, Mak 9:42)

¹ Pe Jiisas eim er se andilim wumb kanpi yi nim, "Epi kanim kanim tonu omba ei je erang, wumb o! kis erngii. Ba wumb endi kis ei erang, wumb o! kis je erik mulnjung. Wumb endi o! kis erim wu ei, epi kis eim kin tonu wang kin, eim kaimb er mulmba. ²⁻³ Mon peng, wu ei mo!pu, wumb kombur pii gii dinga pina!im wumb ei kin, o! kis erpi mulmba. Enim ku owundu endi sik kin, wu ei num goltum e!e kan to pendik sipik, ep no! e!e kindei!" nim. "Yi erangin kin, eim o! kis wu endi, wumb pii gii dinga pina!im o! kis je erngii ei, enermba, mon mendpi! Ei en enim kan kun er mulngii!

Pe nim angnim o! kis enim kin, nim eim ek dinga ngunjii. Nga eim noman ak tum kin, eim o! kis erim ei ni, ka enjii,' pa nim. ⁴ "Pe wu endi eim nim kin o! endi kunum angil! orung nga ta! pei erim kin, nga wu ei, orung opu, noman ak tumbii nim kin opu, kunum angil! orung nga ta! ermba. Yi erim kin, nim eim o! kis erim ei, kil ngo, ka enjii."

⁵ Nga Jiisas nge ek se andilmin wumb, Owundu kanik yi ninjing, "Nim sin pii gii je erang opu kin, dinga pimba," pa ninjing. ⁶ Pe Owundu yi nim, "Enim pii gii palim ei, kuni 'Maser,' nilmin, mong kembis wii mi! yi pim kin; pe enim ond mong owundu to!um ond ei kanik yi ningii. 'Nim pu! pei pir pukun, ep no! pe! e!e, nga polkun piinjii!' Nengin kin, ei kapli; enim ek ningii mi!, ekii se sipi, piipi ba."

Kongun Wumb Etmin O! Ei

⁷ "Enim konu e!e wu endi mo!pu kin, eim wu kongun wii etim wu ei, eim kindang pupu, kung siipsiip es to!um min, kongun mei e!e akilim min, er andpi wang kin, eim mo!pu yi nimba. 'Nim sikir wa! Kuni nunjii wa!' nimba min? ⁸ Min pe eim kin ek yi nimba; 'Nim, na kuni er kun er sekin kin, ninim kan takin kin, na kuni si mengkin tu wunjii. Tu wan kin, na kuni kin no! ok namb; nga nim kuni kin no! kin ekii se nunjii.' ⁹ Wu endi eim kin kongun wii er mo!utum wu ei, o! ka enim kin eim ka piipi ngumba min? Ei mon! ¹⁰ Yi palim ei enim yi ku. Enim Gos ek nimba mi! ei erngii ei kapli; ba enim yi ningii, 'Sin kongun wu wii, sin kongun ei minj enmin.' "

Wu Engki Kinj Tum Ei Jiisas Er Ka Erim

¹¹ Jiisas eim Jerusalem konu and!am e!e andpi pum. Pupu kin, Sameriya ni konu Galilii konu e!e tuk pum. ¹² Pe eim opu konu endi tor wang kin, ngenj kin bumb!um tum wu engki ok, eim kan sinjing ei, en enim konu turii mi! engnjing. ¹³ Angk kin, ek nik wii dinga tok yi ninjing, "Jiisas tep wu owundu! Nim sin kaimb sinjii min?" ¹⁴ Pe eim en enim kanpi yi nim, "Enim puk, kulma! kalilmin wumb mo!mun konu e!e ngenj andan tungii. Tangin kin, kulma! kalilmin owundu enim kin kulma! ketangin kin wumb pei keningii." Yi neng pangin kin, en enim ngenj ei opu, ka erim. ¹⁵ Pe kinj bumb!um tum wu mulnjung konu e!e, wu endi eim kenim ni, eim ngenj ka seng kanpi kin, sikir orung pum. Pupu kin, Gos embe ambil tonu kindim. ¹⁶ Wu ei pupu, Jiisas simb e!e gopsing pii po! mo!pu kin, "Jiisas! Nim o! ka en!" pa nim. Wu ei eim Sameriya konu e!e wu. ¹⁷ Pe Jiisas wu ei kanpi, yi nim, "Na piip mi!, wu engki kinj bumb!um tum ni piinj; ba wu angil! orung nga kapil kapli kombur jili mo!um? ¹⁸ Pe wu kombur ok, Gos embe ambil tonu kindngii onanmin? Ba ya wu konu eipi wu ei, mendpi! om min?" ¹⁹ Pe eim kanpi, ek nipi ngum, "Nim angkin po! Nim nge pii gii je erang, er ka enim," pa nim.

Gos Sinim Wumb Tep Erpi Omba Enim (Masyu 24:23-28,37-41)

²⁰ Pe lo ek piik siłmin wumb Jiisas kii sinjing, “Kunum ngenj Gos opu, sinim tep erpi omba?” Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Gos opu sinim tep ermba kunum ei, omba oł ei, enim ningił ełe kinerngii mon!” pa nim. ²¹ “En enim piinmin! Wumb ek yi ninerngii, ‘A ya ełe mołum, mon orung mołum,’ yi piinmin. Gos sinim ya tuk tep er kanpi mołum.”

²² Jiisas eim nge er se andiłim wu kanpi yi nim, “Enim nge noman ełe ek dinga piingii. Pe mei mani nga opu wu kingam ei, omba oł ei kenmin; ba enim kan sinerngii mon! ²³ Enim mułngii konu ełe wumb yi ningii, ‘Orung ełe mołum, a mon ya mołum. Ya onum, mon wuł onum, mon ał ełe onum.’ Yi nik erngii ei, enim piik, ekii sik punerngii, mon! ²⁴ Ei yi mił ełim, kupu tiłang enim, ei tonu, wuł, ał pułum. Pe wu mei mani, nga wu kingam opu mei ełe wu kingam tełim wu ei, eim omba kunum ei, sikir wang kin, wumb pei keningii. ²⁵ Ba ok wu ei, eim ngenj kumbii sipi erang kin, akip kunum ełe mołmun wumb, en enim wu ei kin, buł ngungii,” Jiisas yi nim. ²⁶ “Ok Nowa kanu mulk wumb oł yi tonu orum mił; nga ekii se, wu mei mani nga opu, wu kingam tełim wu ei, yi ku erngii. ²⁷ Ok wumb pei yi erik puk, amb ngok, amb sik, kuni nok, noł nok, yi er pangin kin; Nowa eim noł kanu owundu ełe tuk purum kunum ei, wumb pei kulnjung poru nim. ²⁸ Nga Los multum kunum ei, wumb yi erik ku. Noł nok, kuni nok, kongun erik, epi emb talk erik, ngii takik, epi top erik sipik, nga wumb eipi kin ku sik, yi erik. ²⁹ Ba Los eim Sorom konu ei si kindpi purum ei, dup kin ku sulpa ni, ei konu kumb mił, muł ełim epi ei, Gos kindang orum. Opu kin, wumb pei to kundrum. ³⁰ Pe yi ku, mei mani nga opu, wu kingam mołum wu ei, tor sikir omba kunum ei, oł yi ku ermba,” pa nirim.

³¹ “Kunum ełe, wu endi ngii tondrung mołpu; nga mani opu, nirikring eim epi simbii nipi omba ei, kapli enermba. Yi mił ku, wu endi eim aka pin ełe mułmba ei, nga orung pupu, ngii konu epi endi sinermba mon! ³² Enim Los ambim erim oł ei piingii. Amb ei ak to kan orung kind kanpi kin, eim ku mił połpu angrim. ³³ Wu endi eim noman konj kunum kunum mołpu kin, eim sipi orung simbii ni ermba wu ei, eim noman konj am ba. Pe wu endi eim nge noman konj ambił gii ninarpi, mułmba wu ei, eim ekii kunum kunum ka mułmba. ³⁴ Na enim kanip nind. Akip kunum ełe, wu tał ngii endeim ełe or pingił ei, Gos wu endi sipi, endi pindang pimba. ³⁵ Pe nga amb tał eł elip, aka pin kongun ouni ełmbił ei, Gos amb endi sipi kin, endi mundang mułmba. ³⁶ (Pe wu tał pani pin ełe mułnguł ei, Gos wu endi sipi kin, wu endi mundang mułmba.)” ³⁷ Jiisas eim nge kongun wumb ek ei piik, kii sik yi ninjing, “Owundu, epi ei er omba mił nenj?” Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Wumb min epi endi kołpu pałim konu ełe, kei sikapi puk, kułou tok mołumun. Yi mił ku, mei mani opu wu kingam tałpi mułum ei, sikir tor omba kunum ei, wumb pei eim keningii.”

18

Ek Ekin Ei Ek Pii Kun Ełim Wu Kis

¹ Jiisas ek ekin endi nipi, er se andiłim wumb ngum, “En enim kunum kunum enim prei erik kin, enim ten kulk yi enerngii,” pa nim. ² Eim ek yi ni nim, “Konu owundu kos piłim wu endi mułum wu ei, Gos kin men tunałim. Nga eim wumb kin kaimb piinalim ku. ³ Amb endi wam kultum amb ei, konu ełe mułang kin, kunum kunum amb ei opu, yi niłim. ‘Na nga opu orung wumb ei onmun. Nim na paki tokun kin, na kin kos piinjii,’ pa niłim. ⁴ Kos piłim wu ei ok, ‘Nam amb ei paki tunermbii,’ ni piim. Nga eim noman ełe yi piim ei, ‘Gos kin mund mong kulermbii; nga na wumb ombu kin piinermbii ku,’ niłim. ⁵ ‘Ba amb ei wam kultum amb ei, na kin kongun owundu ngołum ei, na eim kos ełe paki top nimbii,’ pa nim. ‘Kos piineramb kin, kunum kunum wang kin, na piip kis piimbii,’ ni piim.” ⁶ Pe Owundu ek yi nim, “Enim kos piipi kun ełim, wu kis ei, nipi ek ninim ei, enim piyei! ⁷ Nimbii erang Gos eim nge wumb sipi, mundum wumb ei, kunum kunum epin, tinga pei, Gos kin ke minj nik mołmun. Gos wumb ombu kos ełe paki tumba min mon? Pe eim kunum kinan er mołpu kin, ekii se paki tołum min mon? ⁸ Na ek nip enim ngond. Gos eim wumb ombu sikir paki tumba. Ba ekii se, wu mei mani opu wu kingam wu ei,

ekii se opu kenmba; ya mei eke wumb pii gii nik, prei erik, er muŋgii min mon? Ei opu kenmba.”

Kuŋmaŋ Kaŋiŋmin Wumb Kin Ku Takis Wumb Ek Ekin Ei

⁹ Wumb kombur en enim yi piinmin, “Sin oŋ ka erpin pii gii nipin moŋmun,” ni piinmin. Piik kin, wumb kombur ei, wumb kis moŋmun nik piinmin. Ba Jiisas ek ekin topu, wumb ei ngum. ¹⁰ Ngopu yi nim, “Wu taŋ Gos kin prei erngiŋ, pendkiŋ pukuŋ, men ngii owundu eke tuk punjnguŋ. Wu endi ku takis siŋim wu, nga wu endi lo ek ekii sipi elim wu, wu taŋ punjnguŋ. ¹¹ Pe lo ek ekii sipi elim wu ei eim eipi pupu angpi, prei yi erim, ‘O Gos, na wu kombur miŋ mon. Na nim kin ka piip ngond. Nga wumb epi waning sik erik, oŋ kun enarik kin, amb wam moŋum ei wunduk enmin oŋ ei, na yi enaŋ mon! Pe na ya wu ei ku takis sipi elim wu ei miŋ, na mon ku. ¹² Kunum kunum kongun endeim tuk eke, kunum taŋ ni ku, na kuni nonarip mowii peŋ. Pep kin, kuni ni epi pei ei mok top engki erip, eipi epi kandip, endeim ni ku nim ngoŋ.’ ¹³ Ba ku takis siŋim wu ei, eim konu turii engim. Angpi kin, ei epin konu kinerim mon! Nipi kin, eim pepiŋ eke topu ek nim, ‘O Gos, na oŋ kis eŋ wu. Gos nim na kaimb se!’ a nim. ¹⁴ Na enim kanip nind; wu ei ku takis siŋim wu ei, Gos nge ningiŋ eke wu ei, kun moŋum; ba lo ek ekii sipi elim wu ei mon. Wu endi eim embe si tonu kindmbii ni ermba wu ei, Gos wu ei to mani kindmba. Ba wu endi, eim embe to mani kindmbii ni ermba, Gos wu ei, eim embe ambiŋ tonu kindmba.”

*Jiisas Noman Ka Ek Nipi Kangiŋ Ngum
(Masyu 19:13-15, Mak 10:13-16)*

¹⁵ Pe kangiŋ kembis Jiisas muŋum konu eke to wangin kin, Jiisas angŋ tonu peng eke kindpi, ek kengip ngumba ni tu wunjung. Ba Jiisas nge ek se andiŋmin wu ombu kanik kin, wumb ek ngunjung. ¹⁶ Pe Jiisas kangiŋ kembis ombu wii topu, mandi sipi, ek yi nim, “Enim kangiŋ kembis ei kun erangin kin, na moŋ konu eke wangin kin, Gos sinim tep erpi moŋum oŋ ei, wumb pii gii pim kin, kangiŋ miŋ yi Gos oŋ ei sinmin,” pa nim. ¹⁷ “Na ek ei keimi nip enim ngond. Gos sinim tep er moŋum oŋ ei, tuk ba, ei kangiŋ yi miŋ; wu endi ek ei pii gii ninenim kin, Gos sinim tep er moŋum konu eke tuk punermin, mon!”

*Wu Num Ei Epi Pei Moŋum
(Masyu 19:16-30, Mak 10:17-31)*

¹⁸ Pe Jura wumb nge wu num endi Jiisas kin kii sipi, ek ni ngoŋum. “Wu ka wii, na noman konj sip kunum kunum er muŋmbii miŋ nenj?” ¹⁹ Pe Jiisas ek nipi ngum, “Nim na wu ka wii nin; ba Gos endeim mendpiŋ ka wii moŋum. Nimbiŋ erang nim ek yi miŋ nin? Nim kan kun erkin piinjii. ²⁰ Gos kengip ek Moses ngurum ek ei nim piin. Ek yi niŋim, ‘Ek kend tokun ninenjii; nim epi wangin enenjii; wumb to kundnenjii; amb wam muŋmba amb ei wundnenjii; ninim arnim manim ek ningii ei piikin, ekii sinjii.’” ²¹ Pe wu num ni ek yi nim, “Na kangiŋ kembis kin moŋ; pe op wu dinga moŋ ei, na oŋ ombu poru ekii sip poru niŋ,” pa nim. ²² Jiisas ek ei piipi, ek nipi, wu ei ngum, “Nim epi endi sinarpi nim kin, nim epi pei wumb ngokun, nga ku sinjii ku ei, wumb kurpu wii muŋgii wumb ei ngunjii. Nim oŋ yi en kin, nim epi ka wii epin konu eke saŋim epi ei, am punaŋim mon! Epi ei nim sinjii. Pe nim na ond konu eke ekii se oi!” pa nim. ²³ Ba wu num ni, ek ei piipi, eim noman embin to piim. Nimbiŋ erang wu ei, eim ku nin epi pei sim ei, wakin top si kindip punermbii ni piim.

²⁴ Jiisas wu ei kanpi yi nim, “Wumb ku pei saŋiŋmin wumb ei, Gos sinim tep er moŋum oŋ ei, singii ei, kapŋi enermba mon! Ba wumb ei kongun dinga erik singii. ²⁵ Pe kung kamil ya gal alap mui gal tundii eke miŋ ondu kembis ei tuk bii ni ermba; ba ei kongun dinga erpi, ngenj kumbii sipi tuk ba paŋim. Yi miŋ ku, wu ku nin epi pei saŋiŋim wu ei, Gos sinim tep er moŋum oŋ ei, simbii ni ermba; ba eim kongun dinga wii erpi, noman embin sipi, simba paŋim ku.” ²⁶ Wumb ek ei piik, yi ninjing, “Ek mon wu, wumb nii endi epi erpi kin noman konj sipi kunum kunum muŋmba?” ²⁷ Ba Jiisas ek yi nim, “Epi endi wumb erngii kapŋi enermba mon; ba ei Gos kapŋi ermba,” pa nim.

²⁸ Pe Piisa ek yi nim, “Piini! Sin kongundpun, ngii, mei, amb kangil ni, epi si kindpin, nim kin ekii se onmun.” ²⁹ Pe Jiisas ek nipi, eim er se andilim wu ombu ngum, “Na ek keimi nip, enim ngond. Wumb endi Gos sinim tep er moŕum oŕ ei, kongun paki topu erpi wu ei, eim amb angim noŕ, arim mam kangil ni, epi pei si kindpi omba. ³⁰ Wu ei nga akip Gos epi pei ngo orung kindpi oŕ ka erang kin, nga ekii se epin konu ka eŕe, noman konj kunum kunum sipi, ka muŕmba,” pa nim.

³¹ Pe Jiisas eim nge ek se andilmin wu, engki nga taŕ sipi, ek yi nip ngum. “Enim kinei! Akip sinim Jerusalem konu eŕe tonu punmun. Ok Gos ek ka ni tor kindilmin wumb ek mon polk, pei yi nik, wu mei mani opu wu kingam moŕum wu nik, ek keimi tor omba. ³² Pe nga Jura wu num kombur eim sik kin, wumb tiŕap eipi endi ngungii. Ngangin kin, wumb ei eim kin ek buŕ morung nik, oŕ kis erik kin, jipambil tok erngii. ³³ Erik kin, kepil tok, ond peri eŕe to kundangin kin, nga kunum tekliki eŕe, nga konj angpi tonu ba,” pa nim. ³⁴ Ba Jiisas eim nge ek se andilmin wumb ei, ek ei puŕe pii poŕ tunenjing. Pe eim ek ei puŕe koi erim. Pe eim nge kongun wu ombu, eim ek ei pii kun enenjing.

*Wu Endi Ningil Tumbun Muŕum Wu Ei, Jiisas Er Ka Erim
(Masyu 20:29-34, Mak 10:46-52)*

³⁵ Pe Jiisas eim Jeriko konu eŕe tor wang, wu endi ningil tumbun multum wu ei, andŕam wer eŕe muŕpu kin, wumb ku nin epi ngei, ni multum. ³⁶ Pe eim moŕpu piim ni, wumb pei onjung. Wangin kin, eim wumb kii sim, “Ei nimbil oŕ enmin?” a nim. ³⁷ Pe wumb eim kanik, yi ninjing, “Jiisas Naseres konu eŕe wu onum,” pa ninjing. ³⁸ Wu ni wii dinga tum, “Jiisas, nim King Deipis nge miyem ende wu. Pe nim Owundu moŕun, na kaimb se!” ³⁹ Pe wumb kumb se onjung wumb ei, eim ek ngunjung, “Nim ek tingnar!” ninjing. Ba wu ei, wii dinga nga tum. “Jiisas nim King Deipis nge miyem ende kingam, na kaimb se!” ⁴⁰ Jiisas opu angpi, wumb kanpi kin, ek yi nim, “Wu ei, ya tu wei!” nim. Wu ni mandi opu angang kin, Jiisas eim wu ni kii sim. ⁴¹ “Na nim kin, nimbil oŕ ermbii ni piikin nin?” Pe wu ni yi nim, “Owundu, na ningil ei, ka seng, kenmbii nip nind,” pa nim. ⁴² Pe Jiisas wu ei kin, ek nipi ngum, “Nim ningil eŕe tiŕang ermba ei, ninim nge pii gii je, er ka enim,” pa yi nim. ⁴³ Yi neng kin, sikir wu ni, ningil ka seng kenim. Wu ei, Jiisas pum konu eŕe, ekii se pupu, Gos embeambil tonu kindim. Kindpi kin, wumb en enim oŕ ei, kanik kin, Gos embeambil tonu kindjing ku.

19

Jiisas Kin Sakiyas Takis Siŕim Wu

¹ Jiisas Jeriko konu eŕe tor pupu, nga bii ni pum. ² Wu endi muŕum wu ei, embe Sakiyas. Wu ei, wu ku takis siŕmin wumb ei, tep er moŕum. Wu ei, eim ku nin epi pei saŕilim. ³ Eim Jiisas kenmbii ni piim; ba wumb pei onjung. Sakiyas eim wu osii peng kin, Jiisas kenmba miŕ pinerim. ⁴ Pe eim sikir kumb se pupu, ond endi ‘Sikimor’ niŕmin eŕe, tonu pum. Pupu, moŕpu kin, Jiisas andŕam eŕe, omba kenmbii ni muŕum. ⁵ Pe Jiisas konu eŕe tor opu, kan tonu kindpi yi nim, “Sakiyas, nim ond si kindkin sikir mani wa! Akip na nim kin muŕmbii,” pa nim. ⁶ Pe eim ka piipi, sikir mani om. Opu kin, Jiisas sipi, eim ngii konu eŕe sipim. ⁷ Pe wumb pei kanik kin, ek kis ninjing. Nik kin, yi ninjing, “Jiisas eim wu kis ei kin, or pimba punum,” ninjing. ⁸ Pe Sakiyas eim opu wumb kumb eŕe angpi, yi nim, “Owundu, akip na epi pei kuŕou to mondup kin, epi orung sip, wumb epi sinaŕim wumb ei ngumbii. Nga orung sipip, wu endi kin epi waning erir konu eŕe, wu ei kin, kunum kapiŕ kapli sipi, ngo orung kindmbii,” pa nirim. ⁹ Pe Jiisas eim ek nipi ngum, “Akip nim ni ninim nge wumb, ya ngii eŕe moŕmun wumb ei, Gos sipi, orung sinim,” pa nim. Pe nga ek nipi, wumb ngopu yi nim, “Pe wu ei Eiparam nge tiŕap ende wu. ¹⁰ Wu mei mani opu wu kingam teŕim wu ei, wumb am punjung ei, sipi orung simba nge om.”

*Kongun Wu Engki Ku Sinjing Nge Ek Ekin Ei
(Masyu 25:14-30)*

¹¹ Wumb ek ei piyangin kin, Jiisas nga ek ekin topu ngum. Nimbił erang Jiisas eim Jerusalem konu ełe mandi om. Wumb yi ku ni piinjing ei, Gos sinim tep er mołum oł ei, mandi tor omba enim, ni piinjing. ¹² Piyangin kin, eim ek ekin yi nim, “Wu Owundu endi konu turii endi pupu, king owundu mundangin mołpu kin, nga orung omba nge punum. ¹³ Wu owundu ei opu kin, eim ku engki mił sipipi, eim kongun wu engki wii topu, ku ngond ei sik, kongun erik mułngii. Mułangin kin, “Na nga orung ombii,” pa yi nim. ¹⁴ Wumb konu ende wumb ei, wu owundu kin kis piinjing. Piyangin kin, wu owundu ei, eim si kind pendpi pum. Pang kin, wumb kombur ekii se punjung. Puk kin, yi ninjing, “Sin wu ei king mulermba,” pa ninjing.

¹⁵ Ba mon, wu ni king mundangin kin, nga si kind orung om. Opu kin, yi nim, “Na ok ku ngunj wu ombu, wii tangin wangin,” pa nim. “Na piimbii, kongun erik ku nimberii orung sinjing ei, piimbii,” pa nim. ¹⁶ Pe wu endi kumb se opu yi nim, “Wu owundu, nim ku endeim mił na ngun ei, na kongun erip pup kin, kum endeim nga sinj,” pa nim. ¹⁷ Pe king ni yi nim, “Nim kongun wu ka, nim kongun ka en. Nim epi kembis ei tep ka en ei akip na nim kindamb pukun, konu ełe owundu orung orung sałim ei, konu engki pei tep enjii,” pa nim. ¹⁸ Nga kongun wu endi opu yi nim, “Wu owundu, nim ku endeim mił na ngun ku ni, kongun er piip kin, ku angil orung mił sinj,” pa nim. ¹⁹ Pe wu owundu yi nim, “Na nim kindamb pukun kin, konu ełe owundu angil orung pei tep er mulnjii,” pa nim. ²⁰ Pe nga kongun wu endi om. Opu kin, yi nim, “Wu owundu, nim ku endeim mił ni, ya alap kin kum to pendinj pałim,” pa nim. ²¹ “Nimbił erang na nim kenj ni, nim wu wumb kin ek nikin ełin. Na kanip kin, nim kin mund mong kuls. Nim wumb eipi epi siłin, nga kuni wumb eipi kuni ei siłin.” Nga epi eipi nge nim sikin yi ełin. ²² Pe king ei ek dinga nipi, kongun wu ei ngum, “Nim kongun wu kis, ninim nin ek ełe, na nim kos er ngumbii. Keimi nim piin; na wu wumb kin ek dinga nip erip, epi wumb eipi nge ei pup sip kin, kuni wumb eipi nge sip ełe nin min? ²³ Nim na ku ei mer ku beng ełe tuk kind sen ełe, kongun er pukun, na ku endi seng, nam op kin, simbii ei, nimbił erang kindnen?” ²⁴ Wumb mandi mulnjung wumb ei kanpi yi nim, “Enim wu ei, ku endeim mił ei, sik sipik, wu endi ku kum endeim sałim wu ei ngei!” pa nim. ²⁵ Pe wumb yi ninjing, “Owundu, ei wu ku kum endeim sim,” pa ninjing. ²⁶ Eim ek yi nim, “Na enim kanip nind. Wu endi epi pei simba wu ei, epi nga na epi pei eim ngumbii. Nga, wu endi eim epi kembis simba epi ei, na sip orung simbii,” pa nim. ²⁷ Ba pe wumb na kin opu orung er nik, ‘Sin kin king mulermba ninjing wumb ei, na ya ełe kumb ningil ełe tu wuk, to kundngii!’ ” pa nim.

*Jerusalem Konu Owundu Ełe Jiisas King Mił Tuk Pum
(Masyu 21:1-11, Mak 11:1-11, Jon 12:12-19)*

²⁸ Jiisas ek ei nipi pendpi, eim andłam ełe ok andpi pupu kin, Jerusalem konu ełe tor pum. ²⁹ Pe eim pupu, Bespeis ni, Besanii konu ełe mandi opu, komung endi, ‘Olip,’ wumb yi niłmin, konu ełe tor pum. Pupu kin, eim nge ek se andiłmbił wu tał kindang, kumb se punjunguł. ³⁰ Eim wu tał kanpi, yi nim, “Ełip konu orung ełe peł. Pukuł kin, konu endi tuk pu keningil ni, kung dongkii wał endi, kan kuł kindnjing pałim ei ok wumb mulenjing kung dongkii ei, kan pos si mengkil, tu weł!” pa nim. ³¹ “Wu endi ełip kii sipi, ‘Kung dongkii ei, nimbił erngil enmbił?’ Yi nipi nim kin, ełip yi ningil, ‘Sił Owundu ei, kongun peng tu weł neng, enmbił pa ningil,’ ” pa nim. ³² Pe Jiisas wu tał kindang pukuł, kenjngil ni, Jiisas nim mił yi kenjngil. ³³ Pe wu tał ni, kung dongkii kan pos sikil, pengil. Kung dongkii arim opu, kanpi yi nim, “Nimbił erang ełip kung dongkii wał kan posinmbił?” ³⁴ Pe wu tał ni, yi ninjngil, “Sił wu Owundu ei, kongun peng tu weł neng, enmbił,” pa ninjngil. ³⁵ Pe wu tał kung dongkii ni, Jiisas mułum konu ełe, tu wunjnguł. Pe eł ełip konduk ei sikil kin, tonu kung dongkii ełe sengil kin, Jiisas tonu peł ełe mułum. ³⁶ Jiisas kung dongkii ełe mołpu pang kin, wumb en enim nge wu Owundu onum ni piik, en enim konduk gulk, andłam ełe sengin pum. ³⁷ Pe eim opu, komung Olip ełe mandi mani ba erang kin, pe eim nge ek se andiłmin pei wu ombu, ka ka piinjing. Piik kin, “Sin jep oł pei kenjpin,” nik, wii dinga tok kin, Gos embe ambił tonu kindnjing. ³⁸ Pe enim wii dinga tok,

yi ninjing, "Owundu nge embe eŕe, king ei onum ni, Gos embe ambiŕ tonu kindmba," nik yi ninjing. "Pe epin konu eŕe emin ngo, ka sengŕi. Seng kin, nga Gos embe tonu mendpiŕ pangŕi."

³⁹ Pe lo ek piik ekii sik eŕmin wumb kombur, wumb tuk eŕe molk ei, piik yi ninjing, "Ek mon wu Owundu, nim nge ek se andiŕmin wu ombu, ek ngo." ⁴⁰ Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, "Na enim kanip nind. Ek nik wii tok yi enerangin kin, kom ku ombu, kapŕi wii tok, ek tengingii," pa nim.

⁴¹ Jiisas eim Jerusalem konu eŕe mandi opu, wumb ombu kanpi kin, ke nim. ⁴² Nipi yi nim, "Pe enim oŕ ka ombu piik, noman emin sek kin, ka piingii. Ba pe epi ombu koi er paŕim ei, enim kinerngii," pa nim. ⁴³ "Ekii se kunum endi tonu omba ei, enim nge opu orung wumb ok, enim muŕngii konu eŕe sik, pok pok erik, mei akikik, mei ngo tonu kindik monduk, enim kin opu ermin nik, yi erngii," pa nim. ⁴⁴ "Pe nim kinganim noŕ ni, nim kin tuk muŕngii wumb ei kin, pei to kundngii. Pe ku endi sik, ku endi peŕ eŕe pindnerngii! Nimbiŕ erang enim Gos opu paki tumba kunum ei, pii poŕ tunenjing," Jiisas ek yi nim.

*Gos Ngii Owundu Eŕe Wumb Epi Top Enjing Ei Jiisas To Kindim
(Masyu 21:12-17, Mak 11:15-19, Jon 2:13-22)*

⁴⁵ Akip Jiisas eim men ngii owundu eŕe nirik pupu, wumb men ngii eŕe epi top er mulnjung ei, to tor kindim. ⁴⁶ Eim ek dinga nipi yi nim, "Gos nge ek eŕe, yi ninim, 'Na nge ngii eŕe prei ngii simba;' ba enim erangin kin, ngii kis moŕpu kin, ngii ei, koi er seng kin, wumb epi waning erik kin, er kis monduŕmun."

⁴⁷ Pe kunum kunum eim wu amb sipi, men ngii owundu eŕe, ek emb to ngopu yi elim. Erang kanik kin, lo ek puŕmun wumb ni, lo ek piik ekii siŕmin wumb ni, wumb tep eŕmin wu num ombu ni, eim to kundngii nge andŕam kurnjung. ⁴⁸ Ba wumb pei Jiisas eim ek piimin nik, eim endim konu eŕe wumb pei endinjing. Pe wu num ombu, eim kin ek endi nik, to kundngii nge andŕam endi sinerim, mon.

20

*Wumb Jiisas Kii Sik, "Nim Nii To Mundum," Ninjing
(Masyu 21:23-27, Mak 11:27-33)*

¹ Kunum endi Jiisas men ngii owundu eŕe ek ka nipi, wumb ngum. Pe lo ek piik ekii sik eŕmin wumb ni lo ek poŕmun wumb ni, wu num ombu, nirik onjung ku. ² Nga wumb ombu, eim kanik yi ninjing, "Nim sin kankin nei! Nim dinga ei, jiŕi sikin okun nin? Nim noman dinga ei, nii ngopu oŕ ei, erii nim?" ³ Pe Jiisas ek nipi, wumb ombu ngopu ek nim, "Pe yi ku, enim na kii sinmin oŕ ei nge, enim kii simbii. Enim na ek nei! ⁴ Jon wumb noŕ pendilim oŕ ei, Gos epin konu eŕe dinga ngum min; ya mei wumb eŕmin oŕ ei, dinga sipi erim min?" ⁵ Pe wumb en enim yi ninjing, "Sinim ei epin epi pa yi nimin ei, kapŕi eim yi nimba, 'Nimbiŕ erang enim eim ek pii gii ninenjing?' nipi yi nimba," yi ni piinjing. ⁶ Pe 'Sinim wumb oŕ minj,' pa nimin ei, wumb piik kin, Jon Gos ek kan ni tor kindiŕim wu nik, pii gii nik, sinim tungii," pa ninjing. ⁷ Pe wu num ombu ek nik, Jiisas ngok yi ninjing, "Sin pii poŕ tunanmin," pa ninjing. "Jon wumb noŕ pendilim wu ei, eim nge dinga konu jiŕi siŕim?" ⁸ Pe Jiisas ek nipi, ngopu yi nim, "Yi miŕ ku, na enim kanip ninermbii ei, na nipe dinga paŕim."

*Kongun Wumb Kis Ei Nge Ek Ekin
(Masyu 21:33-46, Mak 12:1-12)*

⁹ Pe Jiisas eim ek yi nipi pendpi, ek ekin endi nipi, wumb ngopu yi nim, "Wu endi eim ond mong wain konu ei teŕim. Pe ond mong wain konu ei sipi, wumb kombur kongun erngii wumb ei ngang kin, ekii se wumb ei, ond mong wain orung kindngii ni ngum. Ngopu pendpi kin, eim konu turii endi pupu, kunum kinan muŕmba pum. ¹⁰ Pe ond mong wain ei noŕmun kunum mandi erang kin, ond mong wain arim ei, eim kongun wu endi kindang opu kin, wumb ond mong wain kongun er mulnjung konu eŕe om. Pe eim yi ni piim, 'Kongun wu ombu, ond mong kuni aninga ngangin kin, tu wumba,' nipi kindang

om. Ba wumb kongun ele er mulnjung ei, kongun wu ei, kepii tok, ek ngok, wii to tor kindnjing. ¹¹ Pe nga, wu endi nga kindang om. Ba wumb yi ku nga erik, wu ei tok, eim kin of kis erik, wii pui nengin kin, pum. ¹² Pe nga wu endi kindang om. Ba wu ei, kepii tok, miyem sik, olkup to tor kindnjing. ¹³ Pe wumb yi erangin kin, ond mong kuni arim ei, yi ni piim. 'Na er ermbii miñ nenj?' nim. 'Pe na kangii endeim ei na eim noman ngoñ kangii ei, kindmbii ei, eim kapli ek nimba ek ei piingii,' pa nim. ¹⁴ Ba kongun er mulnjung wumb ei, kenjing ni, wu num ni kingam om. Kanik kin, en enim ek nik, piik enjing. Erik kin, yi ninjing, 'Wu ei, eim arim nge epi eim simba wu ei, sin tamin! Topun kin, ya konu ei, sin sinim kongun er muñmun,' pa yi nik mulnjung. ¹⁵ Pe wu ni ambiiñ gii nik, sipik tor sipik, to kundnjung.

Ek ekin top yi nim, 'Pe wu num ei wumb kongun wumb ei kin, nipe of ermba?' ¹⁶ Wu num ei opu, ond mong wain konu ele kongun enjing wumb ei, pei to kondpu kin, ond mong wain konu ei wumb eipi endi ngumba. Pe wumb en enim ek ekin ei piik kin, yi ninjing; "Mon peng yi enermba," ni piinjing. ¹⁷ Ba Jiisas eim wumb kan orung kind kanpi kin, ek yi nim. "Ek ei nipe ek Gos ek poñmun ek puñ er piimin min mon? 'Wumb ngii tekmin wumb ei, ngii tumunj ei si kindik; ba tumunj ei, ngii tumunj ok nge mendpiñ tonu orum.'

¹⁸ Pe wumb pei ngii tumunj ele, bok tunjung kin, wumb glas ming miñ tumb tumb ermba; min ngii tumunj ei, mani opu wumb topu nim kin, wumb ei kuñgii ngenj kinerngii, kuñman miñ ermba," pa nim.

Jiisas Siisa Kin Ku Takis Ngumba Nik Kii Sinjing
(Masyu 22:15-22, Mak 12:13-17)

¹⁹ Jiisas ek ekin endi nipi kin, kuñmañ katiñmin wumb owundu ni, lo ek poñmun wumb ombu, piingii nge piipi nipi ngum. Ngang kin, pe kunum ele mendpiñ eim ambiiñ gii ningii miñ pim; ba wumb pei muñangin kin, en enim mund mong enjing. ²⁰ Erik kin, Jiisas ermba of endi koi er kan mulnjung. Muñangin kin, eim of endi ermba ni kan mulnjung wumb ei, wu kombur kindangin ok, Jiisas eim ek nipi ermba ei, ok kan mulnjung. Ok kan mulnjung wu ombu, ek kend tok, ek kun miñ ninjing. Nik, "Eim ek yi nim," pa nik kin, eim ambiiñ gii nik, ek piipi kun elim wu, gapman owundu muñmun konu epi sipngii enjing. ²¹ Pe wumb ombu, Jiisas kii sik, ek ninjing, "Ek mon wu, nim nin ek ei sin piinmin ei ek kun pañim. Pe nim ek kun nikin, wumb ngokun etin. Pe nim wumb mei ele wumb pei, kankin ek ei, ek ende minj nikin puñun. Ninim Gos nge ek ei mendpiñ nikin, wumb ngokun yi minj etin. ²² Pe nim er piin miñ nenj? Sinim Siisa wu owundu ei kin takis ngumun min mon?" ²³ Ba Jiisas eim of kend tui ei enjing ei, Jiisas eim piim. Piipi kin, eim ek nipi, wumb ombu ngum. ²⁴ "Pe enim ku endi na andan tungii. Tangin kin, ku ele min men endi moñum ei, wumb nii moñum?" Pe wu ombu yi ninjing, "Min men ei Siisa moñum." ²⁵ Pe Jiisas ek nipi ngopu yi nim, "Pe enim Siisa nge epi ei Siisa ngungii. Pe nga Gos nge epi ei Gos ngungii," pa nim. ²⁶ Wumb pei mulnjung konu ele, ek neng kin, Jura wu num ombu, kunum endi eim ambiiñ gii ningii pinerim. Eim ek nipi, orung kindim ek ei, piik noman embin tang kin, ek nik orung kindngii pinerang kin, gupu mum to mulnjung.

Wumb Kolk Nga Konj Moñmun Nik, Jiisas Kii Sinjing
(Masyu 22:23-33, Mak 12:18-27)

²⁷⁻²⁸ Pe wumb kolk nga konj tonu piinarik piñmin wumb tiñap kombur ok, ek yi niñmin. "Wumb kulnjung wumb ei nga konj tonu punerngii," niñmin wumb ombu, Jiisas kii sik yi ninjing, "Ek mon wu, Moses lo ek endi yi pultum. 'Pe wu endi amb sipi, moñpu kin, kuñmba ei, eim ambim kangiiñ endi mulerim kin, eim nge angim amb ei simba. Sipi kin, eim angim nge kang ambiiñ mengpi simba.' ²⁹ Pe wu endi eim angim noñ angiiñ orung nga tañ mulnjung. Wu kumna amb sim ei, kangiiñ endi mingnarpi kin, kultum. ³⁰ Nga angim amb ei sim kin, eim kuñum ku. ³¹ Kuñang kin, nga angim endi sim ei ku, wu ni kuñum. Yi miñ, wu angiiñ orung nga tañ pei, amb endeim minj sik kolk, yi minj er puk. Wu angiiñ orung nga tañ pei ok, kangiiñ endi mingnarik kin, kolk poru ninjing. ³² Nga ekii se, amb

ei eim mendpił kultum ku. ³³ Pe wumb kulii, nga konj tonu ongii kunum ei, amb ei, wu nii ambim mendpił mułmba? Wu angil orung nga tał, amb endeim ele sinjing ei, wu nii amb ei, wam mendpił mułmba?" pa ninjing.

³⁴ Pe Jiisas wumb ei ek nipi ngum, "Wu amb ni, akip kunum ele, en enim wu amb seng kin, yi enmin. ³⁵ Wumb nii endi, Gos kunum ekii se kapli konj tonu ongii nimba wumb ei, noman konj kunum kunum sik mułngii wumb ei, wu amb sik erngii ei, pii poł tunałmin mon! ³⁶ Nga wumb ei, nga kulerngii. Nimbil erang, Gos nge enjel mołmun mił yi mułngii. Gos eim wumb ei tukpu ele, nga tonu konj sim ei, Gos eim kingam ambilał noł mułngii. ³⁷ Pe Moses wumb kulii ei, nga konj ok mułngii, pa yi niłim ku. Gos ok ek ka mer poł pendrim ek ei, Moses ond kembis endi dup nang kenim. Moses Gos Owundu ni, sinim kupenjpin noł ni, ek yi nim. 'Eim Eiparam nge Gos; Eim Aisak nge Gos, eim Jeikop nge Gos mołum,' pa nim. ³⁸ Pe Gos ei wumb kulii ei nge Gos mon. Ba wumb ok pei konj mołmun wumb ei nge Gos. Eim ningil ele, wumb pei konj mołmun." ³⁹ Eim ek nipi ngang kin, nga lo ek pułmun wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, "Ek mon wu, nim ek ka wii nin," pa ninjing. ⁴⁰ Wumb ei mund mond kulk, nga ek endi kii sik erngii, pinerim.

*Gos Wu Endi Mei Mani Kindang Om Ei Nii?
(Masyu 22:41-46, Mak 12:35-37)*

⁴¹ Ba Jiisas ek nipi wumb ngopu kii sim, "Nimbil erang, wumb molk, Krais Gos wu ei kindang na op wu ei, King Deipis nge miyem ende wu," pa nimin. ⁴² "Mer mon Sam ele Deipis yi nirim, 'Sin Owundu na Owundu kanpi yi nirim, Nim na angil tundung orung mulii!' pa nirim.

⁴³ Nga ekii se, 'Nim nge opu orung wumb sip kin, nim simb ele mani kindmbii,' pa nim.

⁴⁴ King Deipis eim Krais Gos kindang wu ei, eim 'Owundu' nirim. Pe nimbil erang, Deipis eim miyem ende wu ninmin?"

⁴⁵ Wumb pei molk, eim nim ek ei piinjing ni, Jiisas eim ek nipi, eim nge ek se andilmin wumb ngum. ⁴⁶ "Enim lo ek piik elmin wumb ei, ek ningii ei, enim piik kan kun erngii! En enim konduk ele olt endi kindik erangin kin, wumb keningii nik elmin. En enim yi piilmin; oł ei erpin, wumb konu kułou tungii ni, wumb men ngii ele konu ka wii keningii ni piilmin. Nga kuni owundu ei, sin sinim kumb ele pu mułamin kin, wumb keningii ni piik, enim embe tonu kindik, yi elmin. ⁴⁷ Pe wumb ei, en enim puk, amb wenjing kołmun amb ei, ngii konu ni, ku ni, epi ombu waning sik; ba wumb kumb ele prei kinan er puk elmin. Gos wumb mok tumba kunum ei, wumb ombu kos owundu singii," pa nim.

21

*Amb Kurpu Endi Gos Kin Epi Pei Ngum
(Mak 12:41-44)*

¹ Jiisas eim men ngii mołpu kenim ni, wu ku sałimmin wu ambil ngołmun wu, en enim Gos nge men ngii ku konu ele Gos kin noman ka ku kindnjing. ² Pe eim kenim ni, amb endi wam kultum amb ei, epi endi sinałim amb, kurpu endi eim, ku kundii kembis tał, mer Gos kin noman ka piik kindnjing konu ele, kindim. ³ Pe Jiisas eim ek nim, "Na ek keimi nip enim ngond. Ya amb kurpu ei, wam kułum amb ei, eim ku kindnim amb ei, enim wumb pei eipi kindnjing ku ei, to mani kindnim. ⁴ Pe enim wumb eipi ei, enim ku pei sałim ei, enim epi wii Gos kin ka pii ngonmun. Ba amb ei, eim epi endeim sinałim; ba ei ku tu wupu ngonum. Nga eim kuni simba ku ei, sinałim, mon!"

⁵⁻⁶ Wumb kombur men ngii owundu ele nik ek ninjing, "Ngii ele kom ku mon ka wii ngunjung. Nga wu amb Gos kin noman ka epi kindnjing." Nga Jiisas ek yi nim, "Oł ei pe enim kaninmin ei, nga kis mułmba ei kunum endi simba kunum ei, ku endi tondrung peł ele pinermba. Pei er kis erpi, konu orung orung pei eipi eipi mani kindmba," pa yi nim.

*Oł Embin Tui Tonu Omba Jiisas Yi Nim
(Masyu 24:3-14, Mak 13:3-13)*

⁷ Pe wumb eim kii sik, yi ninjing, “Ek mon wu, kunum nenj epi ei tonu omba? Epi ei omba kunum oġ endi erang kin, sin kenmin kunum ei, mandi omba, min mon?”

⁸ Jiisas eim ek yi nim, “Enim kan kun er muġngii! Wumb kombur ok, enim kin ek kend to ngungii. Ngok kin, wumb pei ok, na embe ei singii. Sik kin, yi ningii, ‘Wu ei na ond kunum mandi enim.’ Nik kin, yi erngii; ba enim ningii ek ei piik, pungii konu ekii se punerngii, mon!” pa nim. ⁹ “Wumb tiġap kembis tuk eġe, en enim nginmaġ enmin ningii, ku. Nga wumb tiġap pei konu orung orung pei opu owundu enmin nik erngii ei, enim piingii; ba enim mund mong tunerngii mon! Oġ ombu ok tonu omba; ba kunum poru nimba kunum ei, sikir tonu onermba,” pa nim. ¹⁰ Jiisas eim wumb kanpi ek nipi ngum, “Pe wumb tiġap endi pupu kin, wumb tiġap endi kin ermba. Pe wu king endi nge tiġap ei pupu kin, king endi nge tiġap eġe opu erngii. ¹¹ Pe konu kopu owundu tonu omba; nga konu kombur kumb kuni owundu sepi kin, wumb ening owundu pimba ku. Nga kupu muġ eġe keningii ni, muġ ei owundu erpi, oġ kanim kanim erang kin, enim mund mong erngii. ¹² Ba epi ombu tonu onerang kin, enim wumb ok, enim ambiiġ gii nik kin, oġ embin tui kanim kanim erngii. Erik kin, enim sik sipik, men ngii eġe kos piik kin, nga enim sik, kan ngok, yi erngii ku. Yi erik kin, enim na embe ambiiġ to mani kindmin ni erngii nik sipik, king ngii konu eġe gapman muġngii konu eġe, enim sipngii,” pa nim. ¹³ “Yi erngii kunum eġe, enim na ek ka ni tor kindngii. ¹⁴ Kunum eġe en enim noman eġe, piik dinga erik kin, nga nipe ek endi ok ni orung kindmin ni, yi piinerngii mon! ¹⁵ Na nam ek enim ngamb ek ei, keimi ni piik, ni tor kindngii. Enim kin noman ka ngop ermbii, nim. Enim nge opu orung wumb ei, enim ek tok kindik, enim to mani kindmin ni erngii ei, kapġi enermba. Na enim nip ngunj ek ei, kapġi dinga pimba. ¹⁶ Arnim manim ni, angnim ni, miyem ende wumb ni, puġ wumb ok, enim nge opu orung wumb kin ngungii. Ngok kin, kombur en enim muġngii wumb ei, kombur to kundngii ku. ¹⁷ Pe wumb pei enim kin popuġ kis singii ei, nimbiġ erang enim na embe ambiiġ tonu kindngii. ¹⁸ Gos epi ei piinerim kin, enim nge peng enjin ei, endi am punermba mon. Gos wumb pei noman tuk piinim ku. ¹⁹ Kunum kunum en enim dinga kind er mulnjung kin, kapġi en enim noman konj mendpiġ singii.

²⁰ “Ba enim molk kinangin kin, opu wumb ok Jerusalem konu owundu eġe orung orung onjung kin, enim pii poġ tungii ei, Jerusalem konu eġe owundu ni, konu er kis mundngii kunum ei, mandi enim ni piik muġngii,” pa nim. ²¹ “Kunum eġe, wumb Jura konu eġe moġmun wumb, ei sikir puk kin, tonu komung eġe pungii. Nga Jerusalem konu eġe owundu tuk moġmun wumb ei, tungu puk, konu eipi eipi simba konu eġe pungii. Nga wumb konu orung orung eġe torung moġmun wumb ei, nga konu eġe tuk punerngii. ²² Kunum eġe, oġ kis eġmin wumb ei, Gos wumb ombu kin kumep ngumba ei, mer Gos mon eġe paġim ek ei, pei keimi pimba. ²³ Kaimb kunum eġe, amb kangiiġ am ngopu muġmba min, kangiiġ muġang muġmba amb ei, kaimb er muġngii! Oġ embin tui eġe, konu orung orung tonu wang kin, Gos eim popuġ sim miġ ei, eim wumb ombu kin kos erpi ngumba. ²⁴ Wumb ei tui pei nopu poru nimba. Nga opu orung wumb ok, kan ngok, konu eipi orung orung pei kindngii. Wumb tiġap eipi simb ei, Jerusalem konu eġe kembngii. Yi er muġangin kin, wumb tiġap eipi kunum ei, Gos to mundum kunum ei, poru nimba,” pa nim.

*Gos Kindmba Wu Ei, Wu Kingam Omba
(Masyu 24:29-31, Mak 13:24-27)*

²⁵ “Nga tonu muġ eġe eni ni, kanjip ni, oi ombu, oġ kanim kanim erngii. Mani mei eġe konu orung orung, wumb en enim, oġ embin tui peng muġangin kin, ep noġ topu, gur gali nipi ermba ei, wumb piik mund mong erngii. ²⁶ Wumb pei en enim mei eġe tonu omba ei, noman embin to piingii. Pe wumb kuġmun ni piik kin, noman pepi kun enerang muġngii. Nimbiġ erang tonu muġ eġe oi ni, kanjip ni ombu, oġup, ermba. ²⁷ Oġ ei tonu wang kin, molk keningii ni, Gos kindang opu mei wu kingam teġim ei, eim kupu peġ eġe omba. Opu kin, eim dinga owundu peng kin, nga eim tiġang owundu ka wii ei, erang kin omba. ²⁸ Nga ekii se, oġ ombu tonu wang kin, enim kunum eġe angk, en enim peng kan tonu kanik er

muŋgii. Nimbił erang, sinim kis mułamin kin, oł embin tui tonu orum ei, Gos sinim paki tumba nge kunum ei, mandi erang orum,” pa nim.

*Ond Pik Ei, Konu Eni Ba, Min Kumb Tumba Ei, Andan Tolum
(Masyu 24:32-35, Mak 13:28-31)*

²⁹ Nga Jiisas eim ek ekin endi nipi ngopu kin, yi nim. “En enim ond mong pik kanik kin, nga ond eipi pei kanik erei!” pa nim. ³⁰ “Pe enim kinangin kin, ond ei, onguł konj topu nim kin, konu eni owundu ba, enim nik, yi piingii. Akip kunum ei kuni mong poł tonum. ³¹ Yi mił, enim oł ombu kinangin yi mił erpi nim kin, en enim piingii. Gos sinim tep er mułmba kunum ei mandi omba, enim ni piingii!” pa yi nim.

³² “Na ek keimi nip enim ngond. Wumb kunum ełe wumb konj mułngii kunum, ei epi ombu tor omba. ³³ Muł kin mei poru nimba; ba na ek ei poru ninermba,” pa yi nim.

³⁴ “Ba enim kan kun er mułngii! Mon pim kin, enim noł kunum kunum nok wulu pang kin, en enim molk, ngenj epi ełe noman piingii; ei mon! Pe enim noman ka peng mulenjing kin, Gos kindmba wu ei, wu kingam omba kunum ei, sikir tor omba. Eim omba ei yi mił; kung min, kei endi, karip tan sikir pupu kin, kei min, epi mondnum mił, yi sikir omba. ³⁵ Epi ei tonu omba kunum ei, wumb mołmun konu ełe orung orung pei tonu omba. ³⁶ Kunum kunum en enim kan kun er mułngii! En enim Gos kin kunum kunum prei er mułangin kin, Gos enim dinga ngumba. Ngang kin, oł embin tui enim kin tonu ombii ni ermba; ba enim pii gii nik, dinga pimba. Peng er molk kin, wu kingam Gos mei mani kindrim ei, kumb ełe engingii,” pa nirim.

³⁷ Kunum kunum Jiisas wumb pei sipipi, Gos ngii owundu ełe, wumb ek nipi ngopu, yi ełim. Ba emii peng, eim pupu, komung Olip ełe mołum. Mołpu or pepi kin, Jerusalem konu men ngii orung om. ³⁸ Nga wumb en enim ngii konu pek, kupiring ok Gos ngii owundu ełe Jiisas nge ek ka piłmin.

22

*Juras Ek Dinga Nipi, Jiisas Sipi Kin, Noman Pim Wumb Ngum
(Masyu 26:1-5, Mak 14:1-2, Jon 11:45-53)*

¹ Pe kunum endi bres yiis punenim kunum ei, kuni owundu, ‘Pasopa,’ niłmin kunum ei, mandi erim. ² Pe kułmał kałiłmin owundu ni, lo ek piłmin wumb ni, en enim wumb pei mulnjung ei, mund mong tunjung. Mułangin kanik kin, en enim yi ninjing, “Sinim Jiisas koi erpin kin, er to kundmun, mił nenj?” a ninjing.

³ Pe Seisen Juras noman ełe tuk pum. Nga Juras eim ‘Eskeriyas,’ niłmin. Jiisas eim nge ekii siłmin wumb ende wu engki nga tał, ei nge wu. ⁴ Pe Juras eim pupu, kułmał kałiłmin owundu kin, men ngii ełe tep mołumun wu ombu ni, kanpi nim. Eim Jiisas sipi, wumb ngumba ei nge er endim. ⁵ Yi ngang kin, wumb en enim ka piik, ku nin epi sik kin, wu ei ngumun, ninjing. ⁶ Pe Juras eim kaplı nipi, eim Jiisas sipi, wumb ngumba ei nge, kanpi endim. Eim kunum endi mołpu kenim ni, wumb pei Jiisas kin mulenjing.

*Jiisas Kin Ekii Sinjngił Wu Tał, Kuni ‘Pasopa’ Er Ka Enjngił.
(Masyu 26:17-25, Mak 14:12-21, Jon 13:21-30)*

⁷ Pe kunum ei, bres yiis punerim kunum ei, tonu wang kin, wumb kung siipsiip wał endeim ni, to kałiłmin ei, ‘Pasopa’ pa niłmin. ⁸ Pe Jiisas eim Piisa kin, Jon teł konu endi ełe kindpi yi nim, “Ełip pukuł kin, ‘Pasopa,’ kuni er kun erangıł, sinim kuni numun,” pa nipi kindim. ⁹ Wu tał eim kankił, yi ninjngił, “Nim piin! Sił konu jili er kun ermbił?” ¹⁰ Pe Jiisas ek yi nim, “Ełip konu owundu ełe tuk pangıł kin, wu endi noł ming endi sipi, tu wumba konu ełe, ekii se pukuł kin, wu ei ngii jili nirik ba, konu ełe, ełip nirik punguł. ¹¹ Pe ełip ngii ei, arim mułmba ei, kankił ningił, ‘Ek mon wu ek yi nim, Na nge ek se andiłmin wu engki nga tał ei kin, kuni numbii palting ełe, jili salim?’ ¹² Yi nengił kin, wu ei eim ngii tondrung ełe palting owundu endi salim ei, ngang kin, ełip sinim kuni ‘Pasopa’ er kun er singił,” pa nipi kindim. ¹³ Wu tał ni punjnguł. Pukuł kin, kenjngił ni, Jiisas nim mił yi kenjngił. Kankił kin, kuni ‘Pasopa’ nungii nge, er ka enjngił.

*Jiisas Kin Ekii Sinjingił Wu Tał, Kuni 'Pasopa' Er Ka Enjingił.
(Masyu 26:26-30, Mak 14:22-26, 1 Korin 11:23-25)*

¹⁴ Pe kuni nungii kunum seng kin, Jiisas ni, eim er se andiłmin wu kin, tonu peł ełe molk kin, kuni nok mulnjung. ¹⁵⁻¹⁶ Kuni nok molk kin, Jiisas yi nim, “Na ek keimi nind. Na enim kin kuni ‘Pasopa’ endi nop moł ei, na ka piind. Ekii se ngenj kumbii simbii. Nimbii erang ‘Pasopa’ kunum nga simba ei, na enim kin, kuni endi nunermbii, mon! Nga Gos sinim tep er mułmba kunum ei, peni ele wang kin, oł ei ek keimi pimba,” pa nim. ¹⁷ Eim ming kap noł wain endi sipi kin, Gos kin prei erim. Nga eim yi nim, “Enim noł wain ming kap ei, endeim endeim ni nui!” nim. ¹⁸ “Na ek keimi nind. Akip min ekii se, mering pei, na ond mong noł wain ei nunerngii mon! Nga Gos sinim tep er mułmba kunum ei tonu omba,” pa nim. ¹⁹ Nga bres sipi kin, Gos kin prei erpi, ngopu kin, Eim bres engin tum. Topu kin ek yi nim, “Bres ei na ngenj mił mołum. (Na ngenj ei enim paki tond; enim nok kin, na kin piik er mułngii! ²⁰ Nok poru nengin kin, nga yi mił ku erpi, ming kap endi, ond mong noł wain mułum ni sipi, yi ku erang kin, nok poru nengin kin, yi nim; “Noł wain ei, enim kin oł konj endi erip ngond. Yi mił enim Gos nge wumb nanim kin, tep to mołpun, o ende punmun. Nga ming kap ond mong noł wain mułum ni, sipi kin, yi ku erim. Erpi kin, yi nim; ming kap ond mong noł wain ei, na enim kin kondrak konj endi end ei, na miyem mił peng kin, enim kin paki to ngond.)

²¹ Ba wu endi na sipi kin, wumb opu orung wumb angii ełe pendmba ei, akip sił kuni ende nopol kin, peł ełe ende mołmbuł, wu ei minj. ²² Wu ei, mei mani opu wu kingam pim ei, Gos eim noman piim mił yi erim. Ba wu ei wu kingam sipi kin, wumb opu orung wumb ngumba wu ei, na kaimb sind,” pa nim. ²³ Jiisas eim ek yi neng mił, wu ombu en enim endeim endeim ni, ek nik, kii sik, piik piik enjing. Erik kin, “Sinim kin wu nii endi oł ei ermba?” enim yi kii sinjing.

²⁴ Pe eim nge ek se andiłmin wumb molk kin, ek mił enjing. Erik kin, yi ninjing, “Sinim mołmun konu ełe, wu nii owundu mołum?” ²⁵ Pe Jiisas ek nipi ngum, “Wumb king eipi ei konu eipi eipi mołmun ei, king en enim noman dinga peng kin, king owundu molk wumb tep erik, wumb yi mił ninjing. Nga en enim embe ełe oł ka erik, wumb ngok ełmin. ²⁶ Ba wu endi, wu num mułmbii nipi ermba wu ei, wu kongun wii mił mułmba. Nga wu noman peng wu owundu mułmbii ni piimba wu ei, kongun wu mił, enim paki topu ngopu kin, kongun erpi mułmba. ²⁷ Wu nii endi wu owundu mołum? Pe wu kuni kałpi tu wułum wu ei, min tonu peł ełe mołpu kin, kuni nołum wu ei min? Nga en enim yi ku ni piik, kuni peł ełe mołpu kin, kuni nołum wu ei mendpił. Ba na enim mołmun konu ełe tuk mołup kin, kongun wu mił, enim paki top moł,” pa nim.

²⁸ “Epi kanim kanim oł embin tui na kin tonu onum kunum ei, enim na wak tunenjing; ba enim na kin mulnjung. ²⁹ Na nge Ernani sinim tep er kanpi mołum, Eim noman dinga ei na ngum. Akip na noman dinga ei, enim ngamb kin, enim mułngii,” pa nim. ³⁰ “Nam enim tep er mułmbii noman dinga ei, enim kuni peł seng kin, nok mułngii. Pe enim ok, King mił molk, Esrel wumb engki nga tał, wumb tiłap ei kin, kos piłmin wu mił, mułngii.”

*Piisa Nim Nam Buł Ngunjii, Nipi Jiisas Yi Nim
(Masyu 26:31-35, Mak 14:27-31, Jon 13:36-38)*

³¹ “Saimon! Saimon! Nim piikin; pe Seisen eim enim kin kuni mong wiis ełmin oł ei mił, enim kin yi ku ermba. Ei eim enim kin mok topu wumb dinga mołamin wumb nin, nga dinga mołmun wumb, kapli kongun erpi sipi, eim andlam ełe kindmbii ni ermba ei, dinga mił mołamin kin, wumb wii mił mołmun. ³² Ba na prei erip kin, nim Saimon paki tunj ełe nge nim pii gii ei, dinga pimba. Ekii se nim noman ak tokun orung on kin, ninim angnim noł paki tunjii,” pa nim. ³³ Piisa ek yi nim, “Owundu, na er kun er moł. Nim kin kan ngii ełe ouni bił; nga nim kulnjii ei, na er kun er moł, na nim kin ouni kułmbuł,” pa nim. ³⁴ Jiisas ek nipi yi nim, “Piisa, na nim kanip nind. Akip kunum ełe epi peng kin, kei kultu wii tunenerang kin, nim ek kunum tekliki ninjii, ‘Na wu Jiisas ninmin, ei na kinal!’ pa ninjii.”

³⁵ Pe Jiisas ek yi nim, “Ok na enim kindinj ei, enim ku ni, kon ni, simb su ei sipnerei! Kunum ei, enim epi endi simin ni piinjing min mon?” Pe en enim yi ninjing, “Sin of endi yi enerim mon.” ³⁶⁻³⁸ Enim Jiisas ek nipi ngopu yi nim, “Pe enim tuk mołmun wu endi ku kon pimba ei simba. Nga kon yi ku. Wu endi tui kepii sinerim kin, eim kon takis ei sipipi, ku sipi, tui kepii top ermba. Erpi kin, tui kepii simba,” pa nim. Pe wumb yi ninjing, “Owundu, nim ya kan! Sin tui kepii tał sałim.” Eim yi ni piim, “Enim na ek ei pii poł tunenjing. Eim yi nim, ‘Ek ei kapli poru nim,’ pa nim. Na enim kanip nind, Gos ek ok pułum yi nirim, ‘Enim of kis etmin wumb mił, eim kułou tum,’ pa nim. Nimbil erang ek ei, na nind mił, keimi tonu omba. Gos mon ete na ek nim ek ei, akip keimi tonu onum.”

Gesemanii Konu Ete Jiisas Prei Erim
(Masyu 26:36-46, Mak 14:32-42)

³⁹ Jiisas eim anda pupu, tonu komung Olip ete, ba pum ei, eim kunum kunum prei erpi, yi etim. Of ei erang mił, eim nge er se andilmin wumb ombu, ekii se punjung. ⁴⁰ Pe eim konu ete opu kin, ek nipi er se andilmin wu ombu ngum, “Enim prei erangin kin, epi kis endi erangin kin, kenmbii nip tonu omba epi ei enim kin onermba,” pa nim. ⁴¹ Pe nga eim wu ombu mondpu kin, eim konu eipi mandi pum. Pe eim simb gopsing pii poł mołpu kin, prei erim. ⁴² Jiisas eim wumb epi kis kanim kanim eim kin tonu wang kin, eim arim kin ke nipi, ek ekin yi topu nim. “Arnan! Nim na ming kap embin tui ei, na numbii ni piin kin, ninim noman ete sinjii. Ba nim na noman ete, nim ekii sinenjii mon. Ninim noman ete piikin enjii,” pa nim. ⁴³ Jiisas eim Gos kin prei er mułang kin, pe tonu epin konu ete enjel endi mani opu kin, eim dinga ngum. ⁴⁴ Jiisas eim noman embin kis piipi kin, eim prei dinga erpi mułang kin, eim kurun ei, miyem mił opu, mei ete mani pum.

⁴⁵ Pe eim prei er pendpi angpi kin, eim ek se andilmin wumb mulnjung konu ete pum. Pupu kenim ni, or pinjing kenim ni, en enim noman embin tang kin, piik pinjing, kenim. ⁴⁶ Pe Jiisas ek nipi yi nim, “Enim nimbil erang, enim or pałmin? Enim konj kind, angk prei erei! Mon pim kin, of kis endi enim kin tonu omba,” pa nim.

Juras Jiisas Sipi, Opu Orung Wumb Ngum
(Masyu 26:47-56, Mak 14:43-50, Jon 18:3-11)

⁴⁷ Jiisas eim ek nipi mułang kin, wumb tiłap owundu endi onjung. Wu endi Juras nilmin wu ei, Jiisas nge ek se andilmin wu engki nga tał tuk mołmun wu endi eim kumb se om. Eim mandi opu kin, Jiisas kin kumb gupu to numba nge om. ⁴⁸ Ba Jiisas ek nipi Juras ngum, “Juras, nim wu kingam ei, nim eim gupu to nokun sikin kin, opu orung wumb ngunjii min?” ⁴⁹ Jiisas eim nge ek se andilmin wumb molk, kenjing ni, of ei tonu omba enim nik, Jiisas kanik kin, yi ninjing, “Owundu, sin tui kepii sipin kin, wumb ei tumun, min mon?” ⁵⁰ Yi nik kin, wu endi tui kepii tang kin, kułmał kałilim owundu nge kongun wu ei, eim nge kom orung angil tundung orung, kilip topu mani om. ⁵¹ Ba Jiisas kanpi yi nim, “Mon! Of ei si kindei!” pa nim. Yi nipi kin, wu ni kom ete embilang kin, kom ni, nga ok pim mił, pim.

⁵² Pe Jiisas ek nipi, kułmał kałilim owundu ombu ni, men ngii owundu ete tep mołumun wu ombu ni, wumb num pei, wumb eim ambil gii ningii nge ok wumb ei, Jiisas yi nim, “Enim tui nin, kepii epi ei sik kin, tu wunmun ei, enim waning wu endi tungii nge onmun min?” ⁵³ Na enim kin kunum kunum men ngii owundu ei mołumun. Ba enim na peng ete, enim angil embilamin, mon. Ba akip kunum ei, enim kunum seng enmin. Akip Seisen emii ete mołpu kin, epi kis elim ei nge, dinga akip tor onum,” pa nim.

Piisa Ek Yi Nim, “Na Jiisas Ninmin Ei, Na Kinał.”
(Masyu 26:57,58,69-75, Mak 14:53,54,66-72, Jon 18:12-18,25-27)

⁵⁴ Jiisas eim ek nipi poru neng kin, wumb ombu eim ambil gii ni sipnjing. Pe wumb ei, eim sipi kin, kułmał kałilim owundu ngii konu ete tuk sipnjing konu ete, Piisa eim ekii se pum. Pupu kin, konu turii mił mołpu, kan mułum. ⁵⁵ Ngii owundu kung gui tukrung ete engim konu ete, dup kalk mulnjung konu ete, Piisa tep to mulnjung ku. ⁵⁶ Kongun

amb endi moŕpu kenim ni, Piisa eim dup eŕe muŕum kenim. Amb ni, eim kanpi kin, yi nim, “Wu ei, Jiisas kin tep to moŕuŕum wu,” pa nim. ⁵⁷ Ba Piisa ek nipi, “Mon!” pa nipi yi nim, “Amb, wu ei, na kinaŕ!” ⁵⁸ Ekii se nga, wu endi Piisa kanpi kin, yi nim, “Nim eim nge tiŕap ende,” pa nim. Ba Piisa yi nim, “Kawukeiya! Na mon!” ⁵⁹ Moŕang kin, nga ekii se, wu eipi endi pupu yi nim, “Keimi mendpiŕ, wu ei, eim kin tep to andiŕim wu. Eim Galilii konu eŕe wu,” pa nim. ⁶⁰ Ba Piisa ek dinga nipi ngopu, yi nim, “Wu, nim nin ek ei, na pii poŕ tunand.” Piisa eim ek yi nipi muŕang kin, kei kultu wii tum. ⁶¹ Pe Owundu eim ak topu, Piisa kenim. Pe Piisa eim piim ni, Owundu ek endi eim kin nirim ek ei piim. Ek eŕe nge, eim kei kultu wii tunermba kunum ei, nim yi ninjii, “Na Jiisas kinaŕ, pa nikin, kunum tekliki enjii,” pa nirim. ⁶² Pe Piisa eim tor pupu, ke dinga wii nim.

⁶³ Wumb Jiisas ambiŕ gii nik, ek ngok, kepŕi tok enjing. ⁶⁴ Pe wumb Jiisas eim ningiŕ eŕe, alap pandi to pendik, kepŕi tok, yi ninjing. “Pe nim ek ni tor kindiŕim wu mendpiŕ min mon; ek ni! Wu nii nim kepŕi tonum ei, ninjii,” pa ninjing. ⁶⁵ Wumb ek kis kanim kanim nik, eim kin ngunjung.

Kaunsil Wumb Ningiŕ Eŕe Jiisas Kos Enjing
(Masyu 26:59-66, Mak 14:55-64, Jon 18:19-24)

⁶⁶ Ekii se konu eni tang kin, Esrel wumb num ei ni, lo ek piŕmin wumb ni, ek kengip toŕmun wumb ni, Gos kin kuŕmaŕ kaŕiŕmin wumb ni, ok kuŕou tok molk kin, Jiisas sik sipik, kaunsil muŕum konu eŕe sipik, yi ninjing. ⁶⁷ “Nim sin kan kin, ‘Na Gos er saŕim wu kindang, Kraiŕ,’ pa niŕin, ei keimi min mon?” Pe Jiisas ek nipi ngopu, yi nim. “Na enim kanip nimbii; ba enim pii gii ninerngii. ⁶⁸ Nga na enim kin ek kombur kii simbii nim kin, enim na ek ei ni orung kindnerngii, paŕim. ⁶⁹ Ba pe ekii se, kunum kunum mei mani opu wu kingam ei, eim Gos angŕi tundung eŕe muŕmba konu ei, Gos eim dinga wii saŕim,” pa nim. ⁷⁰ Pe wumb yi ninjing, “Nim ek ei nin ei, nim Gos kingam moŕun min?” Pe eim ek yi nim, “Enim ninmin ek ei, na mendpiŕ.” ⁷¹ Nga wumb en enim yi ninjing, “Sinim nipe ek nga nipin kii simin? Eim gupu eŕe, ek ei ninim, sin sinim piinmin, ei poru!”

23

Pailos Kumb Eŕe, Jiisas Kos Enjing
(Masyu 27:1-2,11-14, Mak 15:1-5, Jon 18:28-38)

¹ Yi nik kin, wumb pei eim sipik, Pailos muŕum konu eŕe sipnjing. ² Pe kos piingii nge nik, eim kin ek yi ninjing. “Sin wu ei kenjpin ni, eim sin wumb tiŕap eŕe, eŕmin oŕ ei, eipi erpi eŕim. Pe eim sin ku takis Siisa ngoŕmun ei, eim mon nipi, eim ‘Nam Gos kindang wu Kraiŕ nipi, nam King,’ pa nipi, yi eŕim,” pa ninjing. ³ Pe Pailos eim kii sim, “Nim Jura wumb King min?” Pe Jiisas eim ek nipi, orung kindpi, ek yi nim, “Ninim nin miŕ yi,” pa nim. ⁴ Pailos ek nipi, kuŕmaŕ kaŕiŕim owundu ni, wumb pei kanpi yi nim, “Na wu ei, erim oŕ endi kan sinand, mon!” pa yi nim. ⁵ Ba wumb ek dinga nik, yi ninjing, “Eim ek nipi wumb ngang kin, wumb eim ek piik, Jura konu ni, konu orung orung pei, mund mong eŕmin. Pe Galilii konu eŕe, eim er opu opu ya eŕe onum,” pa ninjing.

Nga Jiisas Sipik, Eros Kin Kos Enjing

⁶ Pailos eim ek ei piipi kin, wumb kii sim, “Wu ei Galilii konu eŕe wu min?” ⁷ Nga wumb eim kanik yi ninjing. Pe eim piim ni, Jiisas nge konu ei, Galilii konu orung eŕe, Eros tep eŕim konu ei piinim. Kapŕi Pailos ek ei piipi kin, nga kindang pupu, “Eros moŕum konu eŕe orung pangŕi,” nim. Kunum ei, Eros Jerusalem konu eŕe muŕum. ⁸ Eros Jiisas kanpi kin, eim ka piim. Nimbŕi erang Jiisas ek ei Eros piim; ba kunum kinan, eim Jiisas kenmbii ni piipi muŕum. Eros eim yi piim, “Jiisas jep oŕ endi erang, kenmbii,” ni piim. ⁹ Yi piipi kin, Eros eim epi pei Jiisas kin kii sim; ba Jiisas eim ek endi nipi kin, orung kindnerim, mon! ¹⁰ Kuŕmaŕ kaŕiŕmin owundu ni, lo ek piŕmin wumb ei ok, mandi angk kin, Jiisas kos erngii nge, ek dinga kind ninjing. ¹¹ Eros ni, eim nge opu ond wumb ni eim ek ngok, ek kis kanim kanim nik erik, konduk ka wii endi mon kanim kanim muŕum kon ei kindik

kin, nga eim Pailos mułum konu ełe orung kindnjing. ¹² Kumb ok, Eros eim Pailos kin opu ełmbił; ba pe eł etip, ek ka nikił, ende punjnguł.

Pailos Yi Nim, "Ond Peri Ełe Nil Tei!" Nim
(Masyu 27:15-26, Mak 15:6-15, Jon 18:39-19:16)

¹³ Pe Pailos eim kułmał katiłmin owundu ni, wu num ni, wumb pei ok kułou tei nipi, wii tum. ¹⁴ Pe eim ek nipi, yi nim, "Enim wu ei ya sik tu wunjung ei, yi ninjing, 'Wu ei sin tiłap ełe, ek nipi wumb noman er kis ełim,' nik, tu wunjung. Pe na wu ei, enim kumb ełe ek nip, wu ei kii sind; ba eim enim enmin ek ei, endi neng kin, na piinand. Wu ei, oł endi enerim. Sinim wu ei kin, kos ermin mił mon! ¹⁵ Nga Eros eim erim oł endi enerim, mon ku! Nga ei eim orung kindang onum. Piinmin! Wu ei, oł kis owundu endi erang kin, sinim kapłi, eim to kundmun. ¹⁶ Pe na wu ei kepıi top kindamb kin, orung panglı," nim. ¹⁷⁻¹⁹ (Ba en enim ełmin oł ei, yi kor owundu kunum ei, kan ngii pałmin wu ei, endi tor kindiłim.) Pe wumb pei wii tok kin, ek dinga nik yi ninjing, "Wu ei to kondkun, Barapas kindan kin, sin kin wanglı!" ninjing. (Barapas eim konu owundu ełe gapman kin opu erpi, wu endi to kundrum. To kundang kin, Barapas sik kin kan ngii pendik.) ²⁰ Pailos wumb nga kanpi, ek yi nirim, "Wu ei Jiisas, eim orung kindamb, ba," ni piim. ²¹ Ba wumb wii tok, nga yi nik, "Ond peri ełe, to kond!" Wumb pei yi ku ninjing. ²² Pe Pailos nga kunum ei ngang kin, kunum tekliki mił nim, "Nimbił erang, wu ei nipe oł endi erim? Na eim oł endi erim min, nip kurunj; ba oł endi erang kin, tumun ei kaplı; ba, mon!" nim. "Yi piip kin, wii kepıi top kindamb, ba," pa nim. ²³ Ba wumb dinga puk, ek dinga nik, wii dinga tok, "Ond peri ełe kułanglı!" ninjing. Pe wii ek dinga nik, Pailos nim ek ei, to mani kindnjing. ²⁴ Wumb ek yi nengın kin, Pailos wumb kanpi, yi nim, "En enim dinga kindik, 'Wu ei tumun,' ninmin ei, wu ei, en enim sipik, tei! Na mon minj!" ²⁵ Wu ei, gapman kin opu erim ni, wu endi to kundmun nik, sik, kan ngii pendik, wu ei, wu amb pei si orung simin nik. Pe Pailos mani wu endi ei kindan, "Wanglı," nik. Pe Pailos Jiisas kindang wang kin, wumb sipik.

Jiisas Ond Peri Ełe Nil Tunjung
(Masyu 27:32-44, Mak 15:21-32, Jon 19:17-27)

²⁶ Pe opu ond wumb Jiisas sipik kin, wu endi ambił gii nik wu ei, embe Saimon. Saimon ni wu ei, eim Sairiini konu ełe wu. Wu ei opu, konu owundu ełe tuk bii ni erang kin, wumb ond peri ełe tu wunjung. Tu wuk kin, wu ei pındang ełe pındangın ko wupu kin, Jiisas pum konu ełe ekii se pum.

²⁷ Pe wumb ke nik, kaimb kulk, puk kin, Jiisas pum konu ełe ekii se punjung. ²⁸ Ba Jiisas ak topu amb kombur kanpi kin, ek yi nim, "Enim Jerusalem konu ełe amb! Enim na kin piik ke ninerei! Ke ningii pim kin, en enim nge kangıł ei piik ke nik kin, en enim nge piik ke ningii," pa nim. ²⁹ "Piinmin! Ekii se ek endi tonu omba ei yi pimba. 'Amb kangıł mengnarik amb ni, kangıł mengnenjing amb ni, amb am ngunenjing amb ni, amb ombu pei ka piingii.' Nimbił erang kunum ei, wumb mulnjung kin oł embın tui enim kin tonu omba. ³⁰ Tonu om kunum ełe wumb kombur komung ełe ek yi ningii. Enim komung ombu mani ok kin, 'Sin tei!' nimin. Nga komung kembis kembis ombu yi ku, 'Sin to pandi tei!' nimin. ³¹ Yi mił erang enim oł ei ond konj ełe enmin; ba nga ond kułii ełe enim nimbił oł erngii?" Jiisas eim ek yi nim, "Ei oł konj ei tonu wang kin, enim kaninmin," pa yi nim. "Nga ekii se ond kułii ei, mering ekii se oł ei enim na kin piik mułngii wumb ei, oł yi tonu omba ei, enim nimbił oł erngii?" pa yi nim.

³² Wumb eipi tał tu wunjung wu tał, oł kis ełmbił wu tał, Jiisas tok, wu tał ouni tungii nge enjing, enjing. ³³ Pe wumb konu endi ełe tor punjung konu ei, embe 'Wumb peng embił' konu ei yi niłmin. Niłmin konu ełe, Jiisas ond peri ełe tok, wu tał oł kis ełmbił wu tał, nil tunjung ku. Wu endi Jiisas angıł tunding orung peng kin, nga wu endi angıł taring orung pim. ³⁴ Jiisas ek nim, "Arnan, nim piin, wumb en enim oł kis en enim ei pii poł tunarik enmin. Kaplı nim wumb oł kis ei kil ngunjii," pa nim. Pe Jiisas konduk ni alap epi ei wumb ku kembis mił epi ei kinjmał erik kin, konduk ei simin nik enjing. ³⁵ Wumb

molk, kanik mulnjung; ba wumb peng pim wumb ei, en enim ek ngok yi ninjing. “Eim wumb eipi paki topu yi elim. Pe keimi Gos eim Kraiſ teſim wu ei, kindang opu, wumb paki topu elim pim kin, kapli akip ei eim paki topu, ond peri eſe ſi kindpi, mani omba,” yi ninjing. ³⁶ Opu ond wumb ei kin ek ngok, yi ninjing ku. Yi erik kin, mandi ok, epi kumbii elim epi ei, ſipi ngumun ninjing. ³⁷ Pe ek ngok kin, yi ninjing, “Nim keimi Jura wumb nge King pim kin, kapli ninim paki to!” ninjing. ³⁸ Ond peri eſe, tonu eim peng eſe, ek mon endi yi pulnjung, “Wu ei, Jura wumb ei nge King,” pa nik pulnjung.

³⁹ Epi waning eſmbiſ wu kis taſ tuk wu endi, Jiiaſ kin ek yi nirim. “Nim Kraiſ Gos kindang telin wu ei min? Kapli ninim paki tokun kin, ſiſ kin ouni paki tunjii ku!” pa nim. ⁴⁰ Ba wu eipi endi orung pim wu ni ek ei piipi kin, wu ek nim wu ni, ek ngum, “Nim ngenj kumbii ſin miſ wu ei yi ku ſinim. Eſe nge nim Gos kin mund mong tunan min? ⁴¹ Wumb ſiſip to kondunmun ei, ſiſip mong ſinjiſ eſe to kondunmun. Ba ya wu ei, eim oſ kis endi enerim konu ei tonmun,” pa nim. ⁴² Pe wu ni ek yi nim, “Jiiaſ ekii ſe, nim wu King dinga owundu muſun kin, na piinjii,” pa nim. ⁴³ Pe Jiiaſ ek nipi yi nim, “Na ek keimi nind, akip kunum eſe mendpiſ, nim na kin Gos nge konu ka wii eſe ouni muſmbuſ,” pa nim.

Jiiaſ Kuſum Poru Nim

(Masyu 27:45-56, Mak 15:33-41, Jon 19:28-30)

⁴⁴ Pe konu eni beli ſeng kin, Gos eni pandi topu erang kin, konu orung orung emii miſ pepi pang kin, pou miſ neng kin, emii pim ei poru nim. ⁴⁵ Pe mendpiſ alap ka wii endi, Gos ngii owundu eſe, pim alap ei, tuk kilip topu, orung orung taſ pim. ⁴⁶ Jiiaſ ond peri eſe pepi, ek dinga nipi yi nim, “Arnan, na noman tuk ei, nim angii eſe kindind,” nipi eim kuſum. ⁴⁷ Pe opu eſmin wumb ei, tep elim wu ni, kanpi kin, Gos nge embe ambiſ tonu kindim. Kindpi yi nim, “Keimi mendpiſ, wu ei, wu oſ kis endi enaſim.” ⁴⁸ Pe wu amb pei pei ok, enim miſ kenmin nik onjung. Ok molk, kenjing ni, epi keimi peng kanik, en enim kaimb ſik, pepiſ eſe tok, nga orung punjung. ⁴⁹ Pe Jiiaſ nge wu puſ ombu pei ni, Galilii konu eſe amb kombur kin, ekii ſe ok, turii angk, epi kis ei Jiiaſ kin tonu wang kin, ei kanik mulnjung.

Jiiaſ Nge Ngenj Ei Sipik, Kom Ku Tukpu Endi Eſe Pendnjing.

(Masyu 27:57-61, Mak 15:42-47, Jon 19:38-42)

⁵⁰ Pe wu endi multum wu ei, eim embe Joſep. Wu ei konu owundu eſe multum konu ei, Jura wumb moſumun konu eſe, embe ei, ‘Arimasiya,’ pa niſmin. Wu ei, wu kaunſil moſumun wu ei, oſ ka elim wu. ⁵¹ Wu ei eim kaunſil eipi ek niſmin, oſ kis eſmin eſe, ekii ſipi enaſim. Eim Gos konu ſinim tep er moſum konu ei, ekii ſe peni eſe wang kenmbii nipi, minj kui er moſumun. ⁵² Wu ei Pailoſ kin pupu, “Jiiaſ nge ngenj ei ſimbii,” pa nim. ⁵³ Pe Jiiaſ ngenj ſipi, mani tu wupu, alap kuru endi ſipi, pandi tum. Topu ſipipi kin, tukpu endi eſe mani kindim tukpu ei, kom ku owundu endi tunduk ſik, eſe ok wu endi tuk kindnaſmin, eſe kindim. Kindim tukpu andiiſim eſe ku owundu ondu eſe ngunjung.

⁵⁴ Kor kunum ei, tonu omba mandi enim ei, kunum ka wii kunum ei er moſumun.

⁵⁵ Amb ombu Galilii konu eſe ſi kindik, Jiiaſ kin ok, nga Joſep purum konu eſe ekii ſe puk. Puk kin, Jiiaſ tukpu to pendik miſ, kenmin ni punjung. ⁵⁶ Kanik poru nik kin, en enim ngii konu eſe orung puk. En enim kopung ka wii ni, epi muru ka toſum epi ei, er kun erik kin, Jiiaſ ngenj eſe kopung ei kindngii enjing.

Kor kunum “Kor muſei!” nik miſ kor mulnjung.

24

Jiiaſ Nga Angpi Konj Tonu Pum

(Masyu 28:1-10, Mak 16:1-8, Jon 20:1-10)

¹ Pe kongun kunum kumna, kor ei kupiiring ok, amb ombu en enim wumb tukpu eſe punjung. Puk kin, kopung ka wii ni, epi muru ka toſum epi ſik kin, epi ei er kun er ſik, miſ ſinjing. ² Puk kin, kenik ni, ku endi pandi to pendik ni, tukpu eſe pineririm. ³ Wumb ok wumb ni, tukpu eſe tuk puk; ba Jiiaſ Owundu ngenj ei kinerik mon. ⁴ Pe wumb en enim

noman eŧe piik, mund mong erik mulk. Molk kenik ni, wu taŧ konduk kuru pirim wu taŧ, eŧ eŧip mulkuŧ. Mulkuŧ wu taŧ nge konduk erang kin, wumb keningii pineririm. ⁵ Amb ombu en enim keningii pinerang kin, mani mei eŧe kan mani kanik mulnjung. Muŧangin kin, wu taŧ ek nikiŧ ngunjnguŧ; “Nimbiŧ erang enim wumb tukpu konu eŧe wumb endi konj moŧum nik kur onmun?” ⁶ Ba eim ya molaŧim! Eim angpi tonu pupu pum. Eim Galilii konu eŧe moŧpu kin, enim kin nipe ek nipi ngum ek ei, en enim piingii? ⁷ Eim ek yi nirim, ‘Wu kingam ei sipik, wumb oŧ eŧmin wumb ei ngangin kin, sipi to kundangin kin, tukpu konu eŧe mani pu pepi kin, nga kunum tekliki pang kin, eim nga opu konj ba,’ ” nirim. ⁸ Wumb ek ei piik ni, Jiisas ok ek nirim miŧ piinjing. ⁹ Wumb tukpu konu eŧe si kindik, orung punjung. Puk kin, ek nik, eim ek se andiŧmin wu engki nga endeim mulk, konu eŧe kanik nik ei, epi kenik miŧ nik, wumb eipi pei ngok yi enjing. ¹⁰ Pe Mariya Makandala ni, Jo Ana, ni Mariya Jeims mam ni, amb ombu muŧangin kin, ek ei nik, Jiisas ek se andiŧmin wumb mulk konu eŧe kanik ninjing. ¹¹ Ba wumb ei, ek ei ek wii ninmin ni piik kin, pii gii ninerik, mon. ¹² Ba Piisa angpi sikir pupu, Jiisas tukpu tuk konu eŧe kenmbii nipi purum. Pe eim sip topu, tukpu eŧe nirik pupu kenim ni, alap mendpiŧ sim. Seng kin, eim nga orung ngii konu eŧe pupu, epi ei kenim miŧ piipi muŧum.

Emeiyas Wumb Andŧam Eŧe, Wu Taŧ Jiisas Kenjngiŧ
(Mak 16:12-13)

¹³ Pe kunum eŧe mendpiŧ, Jiisas pii gii ninjngiŧ wu taŧ eŧ eŧip, konu endi Emeiyas ni konu eŧe punguŧ nge punjnguŧ. Pukuŧ andŧam ei Jerusalem konu eŧe pupu, nga Emeiyas konu eŧe tor pulum konu ei, angŧiŧ orung nga taŧ turii miŧ satilim. ¹⁴ Wu taŧ andkiŧ pukuŧ kin, epi pei kenjngiŧ miŧ ei, nikiŧ punjnguŧ. ¹⁵ Wu taŧ eŧ eŧip, ek nikiŧ, kii sikiŧ punjnguŧ ei, Jiisas eim wu taŧ onjnguŧ konu eŧe ekii se om ei kinenjngiŧ. ¹⁶ Ba epi endi wu taŧ ningiŧ eŧe peŧi erang kin, Jiisas kan poŧ tunenjngiŧ mon! ¹⁷ Pe eim opu, ek nipi kii sipi yi nim, “Eŧip epi nipe nikiŧ onmbuŧ?” Eim ek yi neng kin, wu taŧ ni nikiŧ ek piinerkiŧ; kan mani kankiŧ mulnjunguŧ. ¹⁸ Pe wu endi embe Kliyopas wu ei, ek nipi orung kindim, “Wumb konu orung orung pei ok Jerusalem konu eŧe minj moŧmun. Pe nim mendpiŧ Jerusalem konu epi ei tonu onum piinan min?” ¹⁹ Nga wu ei ek yi neng kin, Jiisas wu taŧ kii sim, “Epi nipe?” Wu taŧ eim kankiŧ yi ninjngiŧ, “Epi Jiisas Naseres konu eŧe wu oŧ ei tonu om. Eim ek ni tor kindiŧim wu moŧpu kin, kongun ei nga erpi, Gos ningiŧ eŧe ek dinga nipi wumb ngoŧum. ²⁰ Wumb peng pim wumb ni, kuŧmaŧ kaŧiŧmin owundu wumb ni, Jiisas sik sipik, kos piŧim wu owundu ngunjung. Pe kos piŧim wumb owundu ek nik piik kin, wumb kombur eim ond peri eŧe to kundnjung. ²¹ Ba kumb ok sin pii gii yi ninjpin kin, wu ei Esrel wumb kis mulnjung kin, oŧ embin tui tonu orum kin, Gos enim paki tumba nge orum. Pe nga ek endi paŧim ku. Epi ombu om ei, pe kunum tekliki kunum saŧim. ²² Akip sin amb kombur ok ek nengin kin, sin mund mong enmin. Kupiiring ok en enim Jiisas tukpu to pendnjing konu eŧe kenmin nik punjung. ²³ Ba Jiisas nge ngenj ei kinanmin nik, ok sin kanik yi ninjing. Eim kinenjpin, ba Gos nge enjel ok yi ninjing, ‘Eim konj moŧum,’ ninjing. ²⁴ Nga sin wu kombur puk kin, keningii nge punjung ei, amb ok ninjing miŧ ku ninjing. Ba eim kinanmin,” pa ninjing.

²⁵ Jiisas eim ek dinga nipi wu taŧ ngum, “Eŧip noman eŧe dinga pinatim min? Eŧip ek ni tor kindiŧmin wumb ek pei niŧmin ek ei eŧip pii gii ninenjngiŧ. ²⁶ Nimbiŧ erang eŧip piinanmbiŧ? Gos Kraiŧ teŧim wu ei kindang, eim ngenj kumbii ok sipi kin, nga kunum ka seng kin, Gos nge dinga tiŧang owundu ngang muŧmba?” ²⁷ Pe eim Moses lo ek ni, ek ni tor kindiŧmin wumb nge ek ei nimba erim. Pe eim ek nipi wu taŧ ngum ei, konu orung orung Gos mon eŧe ek nipi eim mendpiŧ pa ninim ei, ek pute nim yi miŧ nim.

²⁸ Pe wu taŧ eŧ eŧip konu eŧe mani punjnguŧ. Pe Jiisas eim yi erpi ba nge pum. ²⁹ Ba wu taŧ eim kin ya muŧmun konu eŧe, emii pimba mandi enim, yi nengiŧ. Nengiŧ kin, Jiisas wu taŧ kin muŧum. ³⁰ Ekii se kuni nungii pendik, Jiisas eim wu taŧ kin muŧum. Moŧpu kin, eim bres sipi, Gos kin prei erpi, wu taŧ ngum. ³¹ Jiisas eim wu taŧ kin yi erang kin, wu taŧ ningiŧ pirek neng kin, Jiisas kan poŧ tangiŧ kin, nga Jiisas eim mulerim. Eim am

pum. Pang kin, wu tał eim nga kinenjingil mon. ³² Wu tał eł elip ek nikił piinjngil. “Silip andlam ele wambił kin, eim silip kin ek ka nipi ngum. Ngopu kin, Gos nge ek pułe nipi ngopu erim. Kunum ele silip noman pirek neng,” yi ninjingil.

³³ Wu tał ek yi nikił kunum ele mendpił orung pukuł, Jerusalem konu ele pukuł. Pukuł ni, wu engki nga endeim mulk. Nga en enim nge puł wu kombur ouni mulnjung. ³⁴ Molk kin yi ninjing, “Keimi mendpił, Owundu ni nga orung om,” pa nik enjing. “Eim orung om ei, Saimon eim kenim.” ³⁵ Pe wu tał eł elip andlam ele erim oł ei, ek poł tunjunguł. Tokuł kin, yi ninjingil. “Eim bres ambił engin topu Gos kin prei erang kin, sił eim kan poł tunjpuł,” pa ninjingil.

Jiisas Kin Ekii Sinjing Wumb Jiisas Kenjing Ku

(Masyu 28:16-20, Mak 16:14-18, Jon 20:19-23, Aposel 1:6-8)

³⁶ Pe en enim ek yi nik mułangin kin, Jiisas eim opu tuk, mii memb ele engim, “Enim noman ende sek ka piik kin, mułngii!” Jiisas yi nim. ³⁷ Ba wu en enim mund mong tok enjing. Wu ombu, “Sin sinim gui endi kaninmin,” ni piinjing. ³⁸ Pe eim ek nipi wumb ngum, “Nimbił erang enim puku sik andinmin? Nimbił erang enim noman embin to piik mulnjung? ³⁹ Enim na simb ni angil ele kinei! Na mendpił mol! Na gui mon! Gui ei ngenj na pałim mił pinaliłim mon!” pa nim. ⁴⁰ Eim ek yi nipi kin, eim simb, angil pei andan topu ngum. ⁴¹ En enim ka wii piinjing; ba pii gii ninenjing. Pe en enim noman embin to piik mulnjung. Mułangin kin, eim yi nim, “Enim kuni kopur ya salim min?” yi kii sim. ⁴² Pe en enim omu endi ni ngunjung. ⁴³ Pe Jiisas eim sipi, nang kin, kenjing.

⁴⁴ Eim ek nipi ngopu yi nim, “Ok, na enim kin mołup, ek nip ngunj ei, piinjing. Moses nge ek nin, ek ni tor kindiłmin wumb ek poł nin, mon Sam ele ek pałim ek ei, na nge ek pałim. Ekii se keimi tonu omba nir mił tonu keimi onum.” ⁴⁵ Jiisas eim ek ei nipi kun erang kin, wumb Gos ek ei pii kun enjing. ⁴⁶ Pe eim ek yi nim, “Krais Gos kindang telim wu ei, eim ngenj kumbii sipi kołpu; nga kunum tekliki eim tukpu ele angpi, nga konj tonu opu ba,” nirim. ⁴⁷ “Pang kin, eim nge embe ele, wumb ek nik ngok erangin kin, wumb tiłap ok, noman ak tok Gos ek piingii. Piyangin kin, Gos wumb ombu oł kis kil ngumba,” pa nim. “Akip enim Jerusalem konu ele ni, konu orung orung pei ele puk, kongun ei erngii,” pa nim. ⁴⁸ Pe enim puk, ek ombu pei wumb kanik ningii. ⁴⁹ Enim piinmin! Gui Ka Gos ok enim ngumbii nirim mił, Owundu ei, akip na enim ngumbii. Ba enim puk kin, Jerusalem konu owundu ele mułangin kin, tonu epin konu ele Gos nge dinga ei enim kin kindmba,” Jiisas yi nim.

Gos Jiisas Sipi, Tonu Epin Konu Ele Tonu Sipim

(Mak 16:19-20, Aposel 1:9-11)

⁵⁰ Eim wumb ombu sipipi, Besanii konu ele sipipi, eim angil tonu kindpi, noman ka ek nipi ngum. ⁵¹ Pe eim ek ka nipi ngopu mułang kin, Gos eim sipi epin konu ele tonu sipim. ⁵² Wumb en enim Jiisas embe ambił tonu kindik, nga Jerusalem konu ele orung puk kin, en enim ka ka piinjing. ⁵³ Kunum kunum Gos ngii owundu ele molk kin, Gos embe ambił tonu kind mulnjung.

Jiisas Nge Ek Ka Jon Pułum

Ek Konj Ei Tonu Opu Wu Telim

¹ Am kumb ok Gos nge ek ka ei Jiisas Krai se multum. Mei eneririm kunum ei eim Gos kin ouni multum. Jiisas eim Gos Mendpił. ² Am kumb ok mendpił, Jiisas Krai eim Gos kin ouni mulkuł. ³ Molkuł, eim mendpił epi kanim kanim pei eririm. Epi endi andłam eipi endi ełe tonu enerim, mon! Eim erang tonu om. ⁴ Noman konj ei eim kin pim. Pe noman konj ei wumb tiłang ngum. ⁵ Tiłang ei wumb noman tuk emii konu tiłang ngołum. Emii ei erpi tiłang ełe tuk onermba mon!

⁶ Pe wu endi tonu om; wu ei embe Jon. Gos eim wu ei nipi, kindang om. ⁷ Wu ei opu, ek ni tor kindmba nge om. Eim Jiisas nge tiłang ei ni tor kindmba nge om; eim ek mong wumb ek ei piik, ambil gii nik, pii gii ningii nge nimba nge om. ⁸ Jon eim tiłang ei mon, eim Jiisas nge tiłang owundu palim ei ni tor kindmba nge mendpił om. ⁹ Jiisas eim tiłang ei keimi. Eim tiłang ei wumb pei ngołum. Eim mani mei konu omba eim kunum ełe.

¹⁰ Gos Jiisas Krai kin mei ei eririm. Erang, Jiisas eim opu mei ełe multum; ba mei wumb eim pii poł tunenjing mon! ¹¹ Eim pupu eim nge konu pum; ba eim nge wumb tiłap ei eim onum pa ninarik, eim ek ei piinenjing mon! ¹² Ba wumb kombur eim ek ei piik, wumb ei Jiisas kin pii gii ninjing. Pii gii ninjing wumb, ei eim sipi Gos nge kingam ambilam noł mułngii nipi mundum. ¹³ Gos nge kingam ambilam noł mułngii ei wumb miyem ełe mengk singii min; wumb nge ngenj ełe mengk singii; min wu noman ełe mengk singii ei ok Gos nge kingam ambilam noł mulerngii mon. Gos eim nge wumb er mondułum. Wumb ei Gos nge noman ełe eim kingam ambilam noł mendpił mułngii.

¹⁴ Jiisas eim mei mani opu wu tałpi Gos nipe mił mołum, eim sinim anda tum eim tuk sinim kin mołum. Sinim Gos nge kingam mendpił eim nge tiłang owundu ei kan poru ninjpin. Eim nge tiłang Gos Owundu kindang om. Jiisas eim noman kun ka ni ełe kun ka mendpił; ei eim kin piki top mołum.

¹⁵ Jon eim ek ei nipi eim wii dinga topu yi nim, “Wu ei ok na enim kanip yi ninj, ‘Wu endi na ond konu ekii se omba wu ei, na nge Owundu. Nimbił erang na tonu onerir kunum, ei eim kumb ok multum.’ ”

¹⁶ Sinim wumb pei, eim nge ka wii epi pei sinmin ei eim kin piki to mołum. Eim nge noman ka ei sinim kin am pei ngopu minj mołum. ¹⁷ Nimbił erang, Gos eim lo ek ei Moses angil ełe ngurum. Ba Jiisas Krai eim noman ka ngopu ni, ek keimi mendpił ei Jiisas Krai eim sin kin tonu om. ¹⁸ Wumb endi Gos endeim kinałim mon. Gos eim nge kingam endeim mendpił, ei eim mendpił Gos arim kin ouni mołum. Ei eim Gos nge ełim oł ei, pule ni tor kindpi sinim ngołum.

Jon Wumb Noł Pendiłim Wu Ek Ni Tor Kindim (Masyu 3:1-12, Mak 1:1-8, Luk 3:1-8)

¹⁹ Jura wumb molk, Gos kin kulmał kałimmin wu kombur ni, Liiwai wumb men ngii kongun paki tok ełmin wumb ei, nik kindangin Jerusalem konu si kindik ok, Jon kanik kii sinjing, “Nim Nii?” ²⁰ Pe Jon eim ek ei koi enerim mon. Eim ek ni tor kindpi ek dinga yi nim, “Na Krai Gos kindang wu mon!” pa nim. ²¹ Pe wu ombu eim kii sinjing, “Pe nim Elainga Gos nge ek ni tor kindiłim wu ok multum min?” Pe eim yi nim, “Ei na mon.” Nga wu ombu kii sinjing, “Sin wu endi oł ekii se tonu omba ei piipi nimba wu endi omba nipin kui er mulnjpun, wu ei nim min?” Nga Jon ek nipi orung kindpi yi nim, “Ei na mon,” pa yi nim. ²² Wu ombu en enim yi ninjing, “Pe nim nii? Wumb si kindik ninjing ek ei nim nipin ngonmun. Pe ninim ek nikin, ‘Na wu ei,’ pa nen piimin,” pa ninjing. ²³ Pe Jon eim ek yi nim, “Enim noman tuk ełe er kun erei!” Ek pule ei yi mił,

'Na wu endi eim konu wumb mulenjing konu eke wii top ek dinga nip,' yi ninim. 'Owundu nge andlam to kun erei!' Ei ok ek ni tor kindim Aisaiya ol ekii se tonu omba nge piipi nirim ek ei nge nimbii ond," pa yi nim.

²⁴ Lo ek piimin wumb, wu ombu kindangin Jon kin onjung. ²⁵ Pe wu ombu Jon kii sik yi ninjing, "Nim ok wu Aisaiya ol ekii se tonu omba ei piipi nirim wu ei mon. Nga nim Krai Gos kindang om mon; nga ol ekii se tonu omba ei wu endi mon. Nga nim nimbil erang wumb nol pendkin en?" ²⁶ Pe Jon eim ek nipi orung kindpi yi nim, "Na nol mendpil eke wumb nol pendind. Ba enim molmun konu tuk eke wu endi angpi molum. Ei enim piinanmin mon. ²⁷ Wu ei na ond konu ekii se omba; ba na nam wu ka mon, eim simb su kan ei pos kindnermbii mon. Eim ol kis min, ol embin ei na si kindnermbii, mon!"

²⁸ Epi ombu pei Besanii konu orung nol Joran eke tonu om. Konu orung eke, Jon wumb nol pendpi ngum.

Jiisas Eim Gos Nge Kung Siipsiip Wał Mił

²⁹ Jon eim topul molpu kenim ni, Jiisas eim mulum konu omba nge om. Pe Jon eim yi nim, "Ei Gos nge kingam kung siipsiip wał mił wumb kulmał katimin eim onum kinei! Eim onum kulang mei eke wumb pei kis kil ngumba nge onum," pa yi nim. ³⁰ "Wu ei na ek yi mił nir, 'Wu endi ond ekii se omba; ba wu ei na nge wu owundu nir. Nimbil erang na minan mingneririm kunum ei, eim am kumb ok mendpil eim multum.' ³¹ Na nam eim pii pol tunerir mon. Ba na op wumb nol mendpil pendip ngur. Ei nge Esrel wumb Gos kingam ni piingii."

³² Pe Jon eim ek nipi tor kindpi yi nim, "Na kenj tonu epin Gui Ka kei Kurmul mił ninmin mił yi mani om. Opu, eim kin mulum," pa nim. ³³ "Pe na nam eim piip pol tunerir; ba Gos na kindang op, wumb nol mendpil eke pendip ngur. Eim na kin ek nipi ngopu yi nirim. 'Nim mol kinan Gos Gui Ka ei opu, wu endi kin mulum kin, wu ei wumb Gos nge Gui Ka ei, wumb nol mił pendpi ngumba.' ³⁴ Pe na nam kanip poru nip, ek ei nip, tor kindinj. Ei Gos kingam mendpil," Jon eim ek yi mił nipi kindim.

³⁵ Nga kupiiring, Jon eim kin ekii sinjingil wu tał ouni muljung. ³⁶ Molk kin, Jon eim molpu kenim ni, Jiisas andlam eke, andpi pum. Pang kin, Jon eim ek yi nim, "Gos nge kung siipsiip wał ei onum, kenei!" pa yi nim. ³⁷ Eim kin ekii sinjingil wu tał, eim ek yi mił nim ei, piinjngil! Piikił, Jiisas pum konu eke ekii sikił punjngul. ³⁸ Jiisas eim pupu, kan ak topu, wu tał kanpi, ek nipi, wu tał ngopu, yi nim, "Etip epi nipe kurkuł, onmbul?" Pe wu tał ek ni, orung kindkił. "Nim ek emb tołun wu, nim ngii jili salim?" yi nikił, eim kii sinjingil. ³⁹ Pe Jiisas eim ek nipi, yi nim, "Etip ya okul kinei!" nim. Wu tał pukuł eim mulum konu ngii ei kankił kin, eim kin ouni muljung. Nimbil erang, konu eni kapił kapi erim ei, eni wul mani pupu, konu pou nim.

⁴⁰ Wu tał Jon ek neng, piikił, Jiisas pum konu eke, ekii se punjngul wu tał, endi Endru, ei Saimon Piisa angim. ⁴¹ Pe Endru eim pupu, angim Saimon kanpi, yi nim, "Sin Gos Kindim Wu Krai om, kenjpin ei, sinim Krai Gos Kindim Wu ei, sin kenjpin," pa nim. ⁴² Pe Endru eim angim Jiisas mulum konu eke, kenmba nipi sipim. Jiisas eim kanpi, yi nim, "Nim Saimon, Jon nge kingam; ekii se, nim embe endi Siipas ningii; Griik wumb embe ei yi mił niłmin. Piisa ei pułe, 'Kom ku,' yi niłmin," pa nim.

Jiisas Pilip Kin Nasaniyel Teł Wii Tum

⁴³ Nga kupiiring, Jiisas eim Galilii konu eke bii nipi opu, Pilip kan sipi, yi nim, "Na ond konu ekii se wał" a nim. ⁴⁴ Pilip ni wu ei, eim konu eke embe Beseira konu ei, Piisa kin Endru teł konu ende. ⁴⁵ Pilip Nasaniyel kur kanjpi yi nim, "Ok Moses lo ek polpu, nga ok ek ni tor kindimin wumb, eim kin ek polk wumb ei nge, ni wu ei sin kenjpin. Eim Jiisas Naseres konu eke wu Josep nge kingam," pa nim. ⁴⁶ Pe Nasaniyel ek nipi yi nim, "Naseres konu eke, akip epi ka endi tonu omba min mon?" Pilip ek nipi, orung kindpi, yi nim, "Nim okun kenjii; oi!"

⁴⁷ Jiisas kenim ni, Nasaniyel eim kin wang kanpi, eim ek yi nim, "Ei Esrel wu mendpil onum, kenei! Ek kend endi ni, eim kin pinałim, mon!" ⁴⁸ Nasaniyel ek nipi orung kindpi

yi nim, “Nim na er kanilin mił nenj?” Pe Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Pilip nim kin ek tinerim kunum ei, nim ond mong pik puł ełe mułun ni, na nim ok kenj,” pa nim. ⁴⁹ Pe Nasaniyel ek nipi orung kindpi yi nim, “Ek emb tołun wu! Nim Gos nge kingam mendpił. Nim Esrel wumb nge King,” pa nim. ⁵⁰ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Na nim ok kenj ond pik puł ełe mułun kunum ei na ninj, nim pii gii nin min? Ekii se nim kenjii ei epi owundu mendpił tonu omba,” pa nim. Ei Jiisas eim ekii se jep oł piipi nim. ⁵¹ Jiisas ek nga nipi ngopu yi nim, “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Ekii se enim molk piingii ni, na Gos kindang mani mei ełe tels wu moł; yi erang Gos nge andlam ełe sinim. Eim kin ek tangpin piipin ermin andlam ełe aki tum. Ekii se enim molk keningii ni, tonu epin wuł ał pang, Gos nge enjel pei, tonu puk, nga mani ok erngii ei, na kin ongii. Na Gos kindang mani mei wu tels wu moł.”

2

Wu Endi Keina Konu Amb Sim

¹ Kunum tekliki ełe, wu endi Keina konu orung Galilii nilmin konu ełe, wu endi amb simba erim konu ełe, Jiisas mam pupu konu ełe mułum ku. ² Jiisas eim nge ekii silmin wumb kin, Jiisas kin Keina konu ełe, wangin nik tung kindnjing. ³ Ekii se noł wain nunjung poru neng, Jiisas mam opu, Jiisas kanpi yi nim, “Noł wain nunjung poru ninim,” pa nim. ⁴ Pe Jiisas mam kin ek yi nim, “Amb ei nim epi mon. Na nam noman ełe, na nam andan tumbii kunum ełe tonu onanim mon,” pa nim. ⁵ Jiisas nge mam eim ek nipi kongun wii ełmin wu ombu kanpi yi nim, “Jiisas eim nipe ek endi enim kanpi nim kin enim eim nimba mił, ekii sik erei!” a nim.

⁶ Noł ming mił owundu angil nga endeim mił sim. Ei Jura wumb noł was ełmin oł ei nge ming. Noł kulngii ei noł kulk ming endeim piki top mułmba ei nge su 20 ni 30 su pei sik ninmin. ⁷ Jiisas ek nipi, “Noł ming pei ełe noł kulk piki tei!” pa nim. ⁸ Pe Jiisas eim kongun wii ełmin wu ombu kanpi yi nim, “Noł kopur bein tok, sipik wu kuni wumb ngonum tep elim wu ei ngei!” nim. Yi neng kin, sipik ngunjung. ⁹ Pe kuni mok topu tep er mułum wu ei, pe noł ei sipi nopolu piim ni, noł wain mendpił pim. Wu ni yi piim, “Noł wain ei jili orung sinjing,” ni piim. Ba kongun wu ming owundu noł kulnjung wu ombu en enim piinjing. Pe kuni mok topu tep er mułum wu ei eim ek nipi wu amb sim wu ei kii sipi yi nim. ¹⁰ “Wumb pei noł wain ka mił ei ok ngok, erang wumb nok kis er mułangin noł wain kis mił ei ekii se ngolmun. Ba ni nim noł wain ka ei ambil gii nikin, ekii se tu wun,” pa yi nim.

¹¹ Jiisas eim jep oł ei am kumna mendpił erang, eim nge noman dinga tilang ei andan tum. Kunum ełe eim nge ekii sinjing wu ombu Jiisas kin pii gii ninjing.

¹² Pe kunum ei poru neng, Jiisas eim mam angim noł ni eim ekii sinjing wu ombu kin Kapaniyam konu ełe puk, kunum kopur konu owundu ełe mulnjung.

Gos Ngii Ełe Wumb Epi Top Er Mulnjung Ei, Jiisas Topu Tor Kindim (Masyu 21:12-13, Mak 11:15-17, Luk 19:45-46)

¹³ Jura wumb kuni owundu Pasopa nołmun kunum mandi erang, Jiisas eim Jerusalem konu ełe tonu pum. ¹⁴ Nirikring, Gos nge men ngii owundu ełe wumb kung kou ni, kung siipsiip ni, kei ni, kom ku tilan erik. Enjing, wumb ombu ok peł ełe molk ku tilan erik mulnjung. ¹⁵ Pe Jiisas eim kan endi sipi, wumb ei kan pilangsi topu, wumb to anda kindim. Kindpi, wumb ku tilan erik mulnjung wumb ei top bein topu, ku peł ni ku ombu orung orung si kindim. ¹⁶ Jiisas kanpi, wu kei tu wuk, ku sik erik mulnjung wumb ei kanpi ek yi nim, “Enim epi ei sipei! Enim na Arnan ngii yi erangin opu, top ngii mił sinermba mon!” pa nim. ¹⁷ Jiisas eim kin ekii silmin wumb ei, en enim yi piinjing. Gos ek endi yi pałim mił keimi tonu om. “Na kongun dinga erpi, Arnan nge men ngii ka simba nipi end.”

¹⁸ Ba Jura wumb ei kanik yi ninjing, “Nim jep oł nipe jep oł endi eran, sin kenmin nim nge noman dinga peng oł yi mił en?” ¹⁹ Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim Gos men ngii ei to mani kindangin, nga na kunum tekliki mendpił ngii ei si tonu

kindip tekmbii,” pa yi nim. ²⁰ Pe Jura wumb yi ninjing, “Kung ngii 46 kinan, wumb ngii ei tekning. Ba nim kunum tekliki mendpił ngii ei tekmbii nin min?”

²¹ Ba Jiisas eim Gos men ngii ei nim ek, ei eim ngenj ełe kołpu nga kunum tekliki konj angpi tonu ba ei piipi, ek ei nim. Ba wumb ek ei pii poł tunenjing mon. ²² Ei mił, Gos eim kołpu ekii se eim sipi nga konj angpi orung simba nirim ek ei, eim nge ekii siłmin wumb ei Gos nge ek poł ei piik mił Jiisas eim yi kun nipi tor kindang, ek ei pii gii mendpił nik, mulnjung.

Jiisas Eim Wumb Pei Noman Tuk Piipi Poru Ninim

²³ Jiisas eim Jerusalem konu ełe Jura kor owundu Pasopa kunum ka ełe mułum. Mułang, wumb pei eim jep oł erim ei kenjing. Kanik, eim yi erim oł ei eim kin pii gii ninjing. ²⁴ Ba Jiisas eim wumb pii gii ninmin ninjing ei Jiisas eim keimi ni piinerim mon. Piinarpi, eim wumb kin bii ni piinerim. Nimbił erang wumb pii gii ninenjing. Jiisas wumb noman ełe kan poru niłim. ²⁵ Wumb endi molk wumb ombu yi mił oł yi mił ełmin pa nik Jiisas eim ek ngunerngii mon. Ełe nge nimbił erang Jiisas eim wumb pei noman tukrung nipe ełe noman pim ei eim kan poru nim.

3

Jiisas Eim Nikoriimas Kin Ek Nim

¹ Wu endi wu num ei, eim embe Nikoriimas. Wu ei eim lo ek piłim wu. Eim Jura wumb ei tep wu num mułum wu. ² Wu ei eim epin kunum opu, Jiisas mułum konu opu yi nim, “Ek emb tokun wumb ngołun wu. Sin piinmin, nim Gos kindang, ek emb tokun wumb ngunji nge on. Pe Gos wu endi kin mulermba, ei eim jep oł en mił yi kapli enermba mon.” ³ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Keimi mendpił na nim kanip nind. Pe wu endi ei opu noman tuk konj kangił kembis mił punerim kin, Gos sinim tep er mułum wumb ei kin konj mulermba mon.” ⁴ Pe Nikoriimas ek nipi orung kindpi yi nim, “Wumb tukui molk nga kangił kembis mił tonu ongii mił nenj? Nga menjing kirim ełe tuk pangin, nga menjing mek kindangin ok konj mułngii nin min?” ⁵ Jiisas eim ek nipi ngopu yi nim, “Keimi mendpił na nim kanip nind. Pe wu endi eim noł pepi, Gos Gui Ka ei sipi opu, wu konj mił punerim kin, keimi wu ei Gos sinim tep er mułum ełe tuk punermba mon. ⁶ Wumb nii endi ngenj ełe mengnim ei ngenj ełe wumb, nga Gos Gui Ka ełe wumb konj tonu ongii ei, Gos Gui Ka nge wumb,” a nim. ⁷ “Na nim kanip nind, ek ei piikin noman embin to pinerii mon! Nim okun, nga wu konj mił mułii,” pa nim. ⁸ “Konu pop tonum, ei eim pop top orung pupu, orung pupu enim. Konu pop onum ei nim piin. Ba konu jili opu, nga jili orung punum ei nim piinan. Yi mił, wumb pei Gos Gui Ka ełe ok, wumb konj mił mulnjung kin, yi mił ku,” pa nim. ⁹ Pe Nikoriimas ek nipi orung kindpi yi nim, “Epi ei er tonu omba mił nenj?” ¹⁰ Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Nim Esrel wumb nge ek emb tokun ngołum wu mułun, ba nimbił erang nim epi ei pii kun enan?” ¹¹ “Keimi mendpił na nim kanip nind. Sin ek nipin enim ngopun ninmin ei, epi sin kanpin poru nipin kin, ek ni tor kindpin enim ngonmun. Ba enim ek ei piinarik, buł ngok ngok enim,” pa nim. ¹² “Na enim mei ełe epi ei, enim kanip ninj; ba ek ei enim pii gii ninanmin mon! Pe na tonu epin epi ei nip enim ngumbii ei, er pii gii ningii mił nenj?” ¹³ Wumb endi tonu epin pupu kinalim mon! Gos Jiisas (Krais) kindang opu mei wu telip ei, na nam mendpił konu ei kanił. Nimbił erang ei nga nam moł konu.”

¹⁴ “Kumb ok Moses eim mei wumb mulenjing konu ełe ka wembii endi mił ond endi tonu kindpi pendim; yi mił ku Gos kingam kindang opu mei wu telim wu ei, wumb yi mił ku erik; nga eim ond peri ełe tonu kindik tok kundngii. ¹⁵ Kundangin, wumb pei na kin pii gii ninjing kin, en enim noman konj sik kunum kunum ka mułngii. ¹⁶ Keimi, Gos eim kingam endeim mendpił mułum. Ba Gos eim mei wumb pei noman mendpił ngopu, eim kingam endeim mendpił ei ngum. Gos eim yi mił erang kin, wumb pei eim kin pii gii ningii wumb ei, Gos kin mułngii. Wumb ei noman konj sik, kunum kunum konj mułngii.

¹⁷ Gos eim kingam kindang om ei, wumb kos piipi, wumb ek nipi kun erpi yi ermba nge onerim mon. Gos kingam ei kindang om ei, wumb sipi Gos kin orung simba nge kindim.

¹⁸ Wumb eim kin pii gii ninenjing kin, Gos kos owundu piimba. Kunum ei en enim Gos kin mulerngii mon, kunum kunum dup nok muŋgii. Nimbiŋ erang, Gos kingam endeim ei kin pii gii ninenjing. Nga wumb eim kin pii gii nik muŋgii wumb ei, noman konj sik, kunum kunum konj ka muŋgii. ¹⁹ Gos wumb kos piimba ei, ek pule yi patim. Jiisas tiŋang owundu ei mei wumb noman tuk kin tiŋang ermba. Ba wumb en enim emii konu noman kulk, tiŋang ete onenjing mon. Nimbiŋ erang, wumb en enim oŋ kis er mulnjung. ²⁰ Wumb oŋ kis etmin wumb ei, en enim tiŋang ei noman ngunaŋmin. Nimbiŋ erang, wumb en enim oŋ kis peni ete omba ni piik nge onaŋmin. Onarik, tiŋang ete oŋ ka ei kin, opu orung erik buŋ ngoŋmun. ²¹ Ba wu endi eim oŋ kun etim wu, ei eim tiŋang ete opu, erang wumb kaniŋmin. Wu ei eim Gos nge dinga ete enim ni piŋmin.”

Jon Eim Jiisas Nge Ek Pule Ei Ni Tor Kindim

²² Pe epi ei poru neng, Jiisas eim nge ekii siŋmin wu ombu kin, Jura konu orung ete puk. Konu ete pu molk, eim nge ekii siŋmin wumb ei wumb noŋ pendik, etmin. ²³ Jon eim yi ku wumb noŋ pendpi eririm, ei konu Einon ni konu ei, Salim konu mandi sirim. Noŋ pei pim konu ete wumb ok noŋ pinjing. ²⁴ Eros Jon sipi kan ngii pindneririm kunum ei erim.

²⁵ Jon nge ekii sik wu ei nge ombu ni Jura wu endi kin, tuk ek orung orung nik, wumb noŋ pendik etmin oŋ ei nge nik. ²⁶ Pe Jon nge ekii sik wu ombu ok, eim kanik yi nik, “Ek mon wu, nim wu endi kin ok nim kin Joran konu orung molkuŋ, wu ei nim ek ni tor kindin. Wu ei eim wumb noŋ pendnim nik, wumb pei eim kin punmun,” pa ninjing. ²⁷ Pe Jon eim nipi yi nim, “Gos tonu epin moŋum ei epi endi wumb ngunermba; nga wumb endi ei eim kapŋ sinermba mon. Nimbiŋ erang Gos eim Krai kindang ya mani opu, wumb noŋ pendik etmin oŋ ei ermba nge om. ²⁸ Enim ok piimin, na ek nip ngunj, ‘Na Krai mon. Ba Gos na eim ekii se omba konu na ok kindang ond,’ pa yi ninj. ²⁹ Pe wu endi eim amb sim kin, wu ei eim amb ei mendpiŋ muŋmba. Pe eim nge wu angim ei angpi piim ni, eim angim wu ei amb sipi ek tingang, eim piipi ka piim. Nimbiŋ erang wu ei amb simba wu ei ka piinim. Yi miŋ ku, na noman ka ka piki top moŋum. ³⁰ Eim nge embe ei am owundu ei tonu mendpiŋ pang, na nge embe ei am mani mendpiŋ ba,” nim.

³¹ “Wu endi tonu moŋpu mani om kin, ei owundu mendpiŋ moŋum. Wu endi mei konu tonu om kin wu ei mei wu. Mei ete epi ei nip ngonum, ba wu endi tonu epin mani om wu ei, Jiisas epi pei tep er moŋpu Owundu mendpiŋ moŋum,” pa yi nim. ³² “Wu owundu eim ek niŋim ei, piipi poru nipi, kanpi poru nipi, ek nipi tor kindim, ba wumb endeim endeim, endi eim nim ek ei piik, sik, ambiŋ gii nik, piik mulaŋmin min? ³³ Wumb endi eim ek ei ambiŋ gii nik muŋgii, wumb ei, ek ei piik ni orung kindngii. Gos ei eim ek keimi mendpiŋ niŋim,” pa ningii. ³⁴ Wu ei Jiisas Gos kindang om. Opu, Gos erim ek ei nipi tor kindim. Nimbiŋ erang Gos eim Gui Ka ei, wu ei kin dinga aninga er ngunerim mon; ba eim dinga owundu pei ngoŋum. ³⁵ Arim Gos eim kingam Jiisas ei noman ngopu, eim epi pei kingam angŋ ete ngopu, wu ei Jiisas epi pei tep er moŋum. ³⁶ Wumb endi Gos kingam ei kin pii ninjing kin, eim noman konj kunum kunum sipi muŋmba. Wumb endi Gos kingam ek ei pii gii ninenjing kin, noman konj ei, sinermba mon. Gos wumb ei kin kos owundu erpi kindang; nga kumep kis eim kunum kunum simba.”

4

Jiisas Sameriya Amb Endi Kin Ek Tengim

¹ Kunum ete lo ek piŋmin wumb ek endi yi miŋ piinjing, “Jiisas eim kin ekii siŋmin wu ombu ei wumb noŋ pendik ngoŋmun. Nga wumb pei Jiisas kin ekii siŋmin ninjing. Jon kin wu ombu aninga ekii sek punjung,” pa ninjing. ² Ba Jiisas eim wumb noŋ pendnerim mon. Eim kin ekii siŋmin wumb ei wu amb noŋ pendik ngunjung. ³ Jiisas eim lo ek piŋmin wumb ei ek ei piinmin ni piipi, eim Jura konu ei si kindpi, Galilii konu orung pum. ⁴ Pupu andŋam endi ete ekii sipi pupu, Sameriya konu ete tuk pup ete orundung tor bii ni pum.

⁵ Pe Jiisas eim pupu, Sameriya wumb konu owundu endi ele tor om. Konu ei embe Saikar nitmin. Konu ele kumb ok Jeikop mei nendii kingam Josep ngurum mei ei, konu ele mandi mił sim. ⁶ Noł tukpu ei kumb ok Jeikop siłim noł tukpu, ei konu ele sim. Jiisas eim noł tukpu ele mandi mułum. Jiisas andłam olt om eim ten erim. Ei konu eni tinga beli sim kunum.

⁷ Sameriya amb endi noł kułmba nge om. Jiisas eim ek nipi amb ei ngum, “Noł na ngan numbii,” a nim. ⁸ Jiisas ei kin ekii sik ok wu ombu konu owundu ele puk, kuni top erngii nge punjung. ⁹ Sameriya amb ni ek nipi orung kindpi yi nim, “Nim Jura wu, na Sameriya amb. Nimbił erang, nim na noł ngamb nin? Jura wumb kin Sameriya wumb kin tep tok ende andnałmin mon!” pa nim. ¹⁰ Pe Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Nim Gos eim epi wii wumb ngołum ei nim piin kin, kapłi nim na nii ei nim pii poł tokun kin na kii sen kin, noł ei ngamb nim nokun konj kunum kunum mulnjii noł ei na nim ngumbii,” pa nim. Jiisas eim noman konj ngumba ei nge piipi, ek nipi amb ei ngum. ¹¹ Amb ni ek nipi orung kindpi yi nim, “Owundu, noł ming endi sinatim; pe nim noł wumb nok konj kunum kunum mułngii noł ei, er sinjii mił nenj? ¹² Sinim nge kupenjpin Jeikop, eim noł tukpu ei sin ngum. Ok eim kingam noł ni eim kung kou ni, kung siipsiip ni, ei pei noł ei ngołum. Pe nim, eim to mani kindkin sin noł ka wii ngunjii min?” ¹³ Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Wumb ya noł tukpu ele nonmun wumb ei, nga noł ele kulkungii. ¹⁴ Noł ei kunum kunum tangpi, tonu opu topu tor wang ei noman konj ngang konj kunum kunum mułmba,” pa yi nim. ¹⁵ Amb ei ek nipi Jiisas ngopu yi nim, “Nim noł ei na ngo! Ngan, na noł nuwa enerang, nga ya noł tukpu ele op kulermbii,” pa nim. ¹⁶ Jiisas eim ek nipi amb ei ngopu yi nim, “Nim pukun, wanim nen. Nga ya weł!” nim. ¹⁷ Amb ni ek yi nim, “Na wu molałim,” pa nim. Pe Jiisas ek yi nim, “Amb, nim na wu mulatim nin ei keimi nin. ¹⁸ Ok, nim wu angil orung pun. Pe nim wu endi nim kin mołum ei ninim wu mendpił mon.” ¹⁹ Amb ni ek nipi orung kindpi yi nim, “Owundu na pe piind nim Gos oł ekii se ermba oł ei piikin nilin wu. ²⁰ Sin Sameriya konu ele wumb ok kupenjpin noł mulk, ei tonu komung Gerisim ele kułou tok Gos kin men tok ełmin. Nga enim Jura wumb ei yi nitmin. Men tok erngii konu ei Jerusalem konu ele salim,” pa nitmin. ²¹ Jiisas ek nipi amb ei ngopu yi nim, “Nim na ek ei pii gii ninjii. Ekii kunum endi tonu omba kunum ei, mandi wumb tonu komung Gerisim ele Gos men tok enarik, nga wumb pei Jerusalem konu ele Gos men tok enerngii ku. ²² Pe enim Sameriya konu ele wumb en enim Gos pii poł tunarik, men tok ełmin. Nga sin Jura wumb ei Gos piilmin eim kin men tok ełmin. Ei nimbił erang, Gos ei kongun erpi, wumb sipi eim kin orung simba nge wu ei, sin Jura wumb kin om. ²³ Kunum endi tonu omba nik, ei pe tonu om poru ninim. Wumb en enim Gos kin men tok keimi mendpił ełmin wumb ei en enim noman tuk ele Gos kin noman ka ngungii. Nga en enim men tok keimi erik, Gos kin ngungii. ²⁴ Gos wumb mił mon! Gos eim Gui Ka mołum. Wumb endi Gos kin men tok erngii ei, Gui Ka ele erik en enim noman ka ngok; ek keimi noman ka ngok ek keimi nik Gos ngungii.”

²⁵ Amb ni ek yi nim, “Na piind, wu endi omba, ‘Krais’ nitmin. Wu ei om kin, sinim kin Gos nipi oł erim ei nipi ngumba.” ²⁶ Jiisas eim ek nipi amb ei ngum, “Ei na; na pe nim kin ek tang moł,” pa nim.

²⁷ Eim ek yi neng kin eim nge ekii sik wu ombu orung onjung. Wu ombu en enim yi piinjing, “Eim amb ei kin nimbił erang, ek tangnim?” ni piinjing. Ba wu endi opu, “Nim amb ei kin nimbił erang ek tangkin mołun? Nim nimbił oł en?” Jura wumb oł yi mił enałmin; yi ningii wu endi onenjing nik, en enim yi piinjing. ²⁸ Pe amb ei eim noł ming ei mani kind sepi, konu owundu ele orung pum. Pupu, wumb kanpi yi nim. ²⁹ “Enim wu endi mołum ei, keningii wei!” pa nim. “Wu eim na ok ele mił pei ei nipi ngum. Ei Krais min mon?” ³⁰ Pe wumb konu owundu ele si kindik, Jiisas mułum konu ele bin ni punjung.

³¹ Kunum ele, eim ekii sinjing wu ombu ek dinga yi ninjing, “Ek emb tołum wu, nim kuni nui!” a ninjing. ³² Ba Jiisas eim ek nipi ngopu yi nim, “Na kuni kombur salim ei enim piinanmin,” pa nim. ³³ Yi mił neng kin, Jiisas kin ekii siłmin wu ombu, ek en enim yi ninjing, “Wumb endi eim kuni endi tu wuk ngunjung min?” ³⁴ Jiisas ek nipi ngopu yi

nim, “Na kuni ei ya mani mei eŕe kuni mon; ba yi miŕ. Na Gos kindang onj; ei eim noman eŕe na ekii sind. Eim nge kongun ei na er poru nimbii,” pa nim. ³⁵ “Enim ek yi niŕmin, ‘Oi kapil kapli paŕim ei poru neng, sinim kuni kuŕou simin kunum,’ pa niŕmin. Na enim kanip nind, enim kan orung kind kinei! Kuni pei pol top moŕum. Ei pe kunum eŕe kuni singii. (Ei Jiisas eim ek ekin miŕ end nim.) Wumb ok wumb ei pe na kin pii gii nik erngii,” pa nim. ³⁶ “Wu nii endi eim kuni wiis kilip topu kuŕou tum kin, ei eim kumep ka simba. Nga eim wu endi kuni wiis emb teŕim wu ei kin, eŕ elip ouni noman ka piingil. Nga yi miŕ ku, wumb nii endi eim yi erang kin wumb na kui erik pii gii ninjing kin, eim kumep ka simba. Nga nim wu endi kin Gos eŕe ka ei wumb kin ek emb topu ngum, eŕ elip ouni noman ka piingil. ³⁷ Pe ek yi miŕ ei keimi, ‘Wu endi kuni emb taŕpi pendilim kin, wu endi opu kuni kuŕou topu siŕim.’ ³⁸ Na enim kuni se nip kindamb punjung, ei enim kongun er tilenjing; wumb epi kongun dinga er taŕ pendnjing konu, enim puk kuni singii nge punjung.”

³⁹ Pe Sameriya wumb pei Jiisas kin pii gii ninjing. Nimbil erang, amb ei eim ok erim ol ei, Jiisas eim piipi nipi tor kindim. Amb ek yi neng kin, wumb Jiisas eim kin pii gii ninjing. ⁴⁰ Pe Sameriya wumb ok Jiisas eim kanik, kii sik yi ninjing, “Nim sin kin muŕmun min?” pa nengin kin, Jiisas eim konu eŕe kunum taŕ mendpil muŕum.

⁴¹ Pe kunum ei wumb pei nga Jiisas nge ek piik eim kin pii gii ninjing. ⁴² Pe wumb ei ek yi ninjing, “Amb, nim ek ei sin pii gii mendpil ninenjpin mon. Sin sinim eim ek ei piipin, nga eim kanpin enmin. Sin piipin eim wu ei mendpil mei wumb pei Gos kin sipi orung simba nge onum, pa ninjing.

Jiisas Wu Owundu Endi Eim Kingam Er Ka Erim

⁴³⁻⁴⁴ Jiisas eim ek nipi tor kindpi yi nim, “Gos ol ekii se ermbe ei piipi nipi tor kindpi eŕim wu, ei eim konu eŕe eim embe tonu punanim,” nim. Pe wumb Jiisas eim ek ei piinerangin kin konu eŕe kunum taŕ moŕ pu poru nipi pendpi, eim konu eŕe si kindpi, Galilii konu eŕe pum. ⁴⁵ Pe Jiisas eim pupu Galilii konu eŕe tor pang, wumb eim onum nik ka piinjing. Nimbil erang, ok en enim kor owundu kuni owii, ‘Pasopa’ niŕmin kunum ei Jerusalem konu eŕe puk Jiisas nge epi kanim kanim erim ei kenjing.

⁴⁶ Nga Jiisas eim opu, Galilii konu eŕe orung konu endi Keina niŕmin eŕe tor om. Konu eŕe ok eim noŕ mendpil ei erang opu noŕ wain mendpil pim konu eŕe. Pe Kapaniyam konu eŕe gapman nge epi tep eŕim wu endi muŕum. Wu ei eim kingam ening tum. ⁴⁷ Wu ei eim moŕpu piim ni, Jiisas Jura konu si kindpi, Galilii konu eŕe onum ninjing. Wu ei yi piipi eim pupu, Jiisas kin dinga kii sipi yi nim, “Nim kapli mani na ngii pukun, na kangi kuŕmba mandi enim. Ei er ka erkin se konj sinjii,” nim. ⁴⁸ Jiisas eim ek nipi eim ngum, “Pe enim jep ol kanim ei kinenjing kin, enim pii gii ninerngii,” pa nim. ⁴⁹ Pe gapman nge epi tep er moŕum wu ni yi nim. “Owundu, nim sikir mani oi! Mon peng kin, na kangi ei koŕpu ermbe,” pa nim. ⁵⁰ Jiisas ek nipi wu ei ngopu yi nim, “Nim po! Nim kinganim ei konj kindpi muŕmba,” nim. Wu ni Jiisas nim ek ei pii gii nipi pum. ⁵¹ Wu ni eim andŕam eŕe pupu peng, eim nge kongun wumb tor ok, eim kanik yi ninjing, “Nim kinganim ni ka wii moŕum,” pa ninjing. ⁵² Pe wu ni eim kongun wu ombu kii sim, “Konu eni kunum nenj eim ka wii miŕ muŕum?” “Oltin konu eni beli orung kunum ei, eim ening ei poru neng, ka wii muŕum,” pa yi ninjing. ⁵³ Yi nengin kin, arim eim piim oltin kunum eŕe Jiisas ek yi nim, “Nim kinganim konj muŕmba,” pa yi nim, ei piim. Pe eim pii gii neng, eim nge wumb tilap ei kin ouni Jiisas kin pii gii ninjing. ⁵⁴ Jiisas eim Juriya konu eŕe si kindpi pupu, Galilii konu om. Opu kin, Galilii konu eŕe, eim jep ol nga ei eririm. Jiisas eim ok noŕ wain eririm. Nga wu ei kingam er ka erim, jep ol taŕ miŕ erim.

5

Besera Konu Eŕe Noŕ Gop Kembis Eŕe Jiisas Wu Endi Er Ka Erim

¹ Pe ei poru neng kin, Jura wumb kor owundu nge kuni owundu endi tonu onum nengin kin, Jiisas eim Jerusalem konu eŕe tonu pum. ² Jerusalem konu eŕe mandi kung siipsiip ngii ondu konu eŕe endi sim konu eŕe, noŕ gopu kembis endi muŕum. Noŕ ei Eipru wumb

ek embe ele embe yi silmin, 'Besesra' nilmin. Konu ele ngii tika angil orung engim. ³ Ngii tika ele, wumb pei ening pim wumb ni, ningil kis muum wumb ni, simb kis muum wumb ni, wumb ngenj embil pei kuum wumb, pei konu ele muljung. Nol ei olup tumba ni kui er muumun. ⁴ Kunum endi, Gos Owundu nge enjel endi kindang opu, nol ele mandring pupu, nol ei olup tang kin, wumb endi ok opu mani nol ele puum ei, eim ening ei poru nipi, ka salim. ⁵ Wu endi ngii tika ele muum wu ei, eim ening kunum kinan tang palim. Wu ei kung ngii 38 pei muum. ⁶ Jiisas opu kenim ni, wu ei or pepi muum. Jiisas piinim ni wu ei ening kunum kinan tum pim. Pe Jiisas ek nipi wu ei ngum, "Nim ngenj ei opu, ka ba ni piin min?" ⁷ Ening pim wu ei ek nipi orung kindim, "Wu Owundu, nol ei olup elim kunum ei, wu endi na paki tangin bii ei, wu endi mon. Nam bii ni ele ei, kapli enerang, wumb na to mani kindik, ok ku nol ele puk puumun," pa nim. ⁸ Jiisas ek nipi eim ngopu yi nim, "Nim tonu angkin ninim pel ei sikin pui!" nim. ⁹ Pe sikir wu ni angpi, eim pel ei sipi pum.

Pe kunum ele, kor kunum. ¹⁰ Jura wumb wu ei kanik yi ninjing, "Pe kor kunum ei, nim nimbil erang pel ei ko wukun tu wun? Ninim nge pel tu wun ei, sin nge men tolmun lo ele mon ninim," pa ninjing. ¹¹ Ba wu ening peng opu ka pum wu, ni ek yi nim, "Wu ei ka er ka erim wu ei eim yi nim, 'Nim pel ei sikin pui!' nim," pa nim. ¹² Pe wumb eim kii sinjing, "Wu nii nim pel ele sikin pui nim?" ¹³ Ba wu ening pim wu opu ka pum wu ei, Jiisas pii kun enerim mon. Nimbil erang, wumb pei tuk ele muljung. Jiisas eim konu eipi pum.

¹⁴ Ekii se Jiisas wu ei, men tolmun ngii owundu ele kanpi wu ei nim, "Piini! Nim pe ka mohun; nga ol kis endi enenjii. Nim nga en kin ol embin tui owundu endi nim tonu omba," pa nim. ¹⁵ Pe wu ni pupu, Jura wumb kanpi yi nim, "Wu endi na er ka erim, ei Jiisas." ¹⁶ Yi neng kin, Jura wumb Jiisas tumun ni piik enjing. Nimbil erang, eim ol ei kor kunum men tolmun lo ele mon nilim kunum ei, Jiisas eim jep ol ei enim. ¹⁷ Ba Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, "Na Arnan ei kunum kunum kongun er mohum. Pe na yi ku kongun ei end," pa nim. ¹⁸ Yi neng kin, Jura wumb, "Jiisas to kundmun mendpil," ninjing. Nimbil erang, eim lo ek kor kunum palim ek ei, ekii sipi enalim. Ei ek yi ninim, "Gos ei na Arnan mendpil," ninim ek ei yi mil, "Eim Gos mil motpu ninim min?" a yi ninjing.

Gos Kingam Eim Dinga Peng Kongun Enim

¹⁹ Pe Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, "Na ek keimi mendpil nip enim ngond. Na Gos kingam nam noman ele ol endi enand, mon. Nam Arnan elim kanil epi ei minj end. Arnan eim elim epi pei ei, na eim kingam yi ku ermbii. ²⁰ Na Arnan eim noman ka na ngopu, eim epi pei enim mil na andan tofum. Nga Arnan eim kin kongun owundu kombur nga na andan tumba ku. Yi mil erang kin, enim puku sik erngii. ²¹ Arnan eim wumb kulii eim nga noman konj ngotum. Yi mil ku, nam noman ele wumb ombu noman konj ngamb konj mulngii ni piil ei, na yi mil ku el. ²² Arim, wumb ol kis enjing kin kos piinermba. Eim kongun ei mok topu, na eim kingam kos ei piip ermbii nip, eim kingam ngum poru nim. ²³ Yi mil palim, wumb pei Arim embe ambil tonu kindilmin. Yi mil ku, kingam anm embe ambil tonu kindngii. Wumb endi kingam nam embe ambil tonu kindnenjing kin, Arim eim kindang eim embe ambil tonu kindnerngii," pa yi nim. (Jiisas eim kin Gos eim kindang om ei, ek ekin mil nim.)

²⁴ "Na ek keimi mendpil nip enim ngond. Wumb endi na ek ni piipi na kindang onj ei, Gos kin pii gii nim kin, eim noman konj sipi kunum kunum ka mulmba. Wumb ei ol kis enjing, eim kos ei tonu onermba mon! Eim wumb koltmun ngenj ei si kindpi, pe eim noman konj nga sipi kunum kunum mulmba." ²⁵ Jiisas ek nga nipi yi nim, "Keimi mendpil na enim kanip nind. Kunum endi tonu omba min, ei pe tonu onum ei, wumb kulii wumb ei Gos nge kingam na ek ei piingii. Wumb na ek ei piingii wumb ei, noman konj sik kunum kunum ka mulngii. ²⁶ Na Arnan, eim noman konj nge pul wu, eim noman dinga ei na eim kingam ngum. Pe kingam na yi ku, nam noman konj ka nam kin palim. Wumb Gos ek pii gii ninjing kin, kingam na wumb ei noman konj ei ngumbii. ²⁷ Gos kindang opu mei wu

telim ei, na eim arim eim kingam wumb ol kis enjing kos piipi, 'Eranghi!' ni piipi ngum. ²⁸ Enim ek ei kin puku sinerngii mon. Kunum endi tonu omba wumb kufii mer tukpu ele wumb ei, na ek ei nimbii piingii. ²⁹ Piik, tukpu konu ele si kindik tor ongii. Wumb ol kun elmin wumb ei angk, noman konj sik kunum kunum mulngii. Wumb ol kis kanim kanim erik kulk wumb ei, angk tonu ok, nga ol kis enjing kos ele piik kin konu kis pungii."

Wumb Kombur Jiisas Nge Ek Pul Ei Ni Tor Kindilmin

³⁰ "Na nam noman ele epi endi enerbii. Na Arnan eim ek nim mił piinj ek ei nip, wumb ol kis enjing kos ermbii. Nimbił erang, wumb kos piimbii ei kun ka salim mił piimbii. Na kindang onj ei, eim noman ele na ekii sip ermbii end. ³¹ "Pe na nam mendpił ek endi ni tor kindmbii ek ei, ek keimi min mon? Nii piimba? ³² Ba Arnan mołpu na ek ek ei nipi tor kindim. Pe na piind, na ek ei nip keimi mendpił pałim. ³³ Ok enim Jon multum konu, ek nik, kii sik kindik ei, Jon ek keimi na kin nipi tor kindrim. ³⁴ Wumb na ek ni tor kindik, na enj ol pułe nik enmin ei, piinand mon. Ba na noman ele on ek ninim ek ei, Gos enim sipi orung simba ni piip ek ei nind. ³⁵ Jon eim dup alam mił tiłang erpi wumb ngum. Enim noman ele, dup alam ei kin kunum aninga er ka piinjing," Jiisas yi ninim. ³⁶ "Ba epi endi ei, Jon na kin ek nirim ei to mani kindim ei, na nge pułe ni tor kindnim. Kongun pei na Arnan ngum kongun ei, er poru nimbii. Kongun ombu na end, na kongun ei erip, wumb andan tamb, wumb piingii nip end. Na Arnan kindang onj ni piingii. ³⁷ Na Arnan ei, na kindang onj. Na Arnan, eim na nge pułe nipi tor kindim. Enim eim ek endi piinałmin. Nga eim kinałmin ku. ³⁸ Eim nge ek ei, enim kin pinałim ku. Nimbił erang Arnan wu endi kindang opu, eim kin enim pii gii ninenjing. ³⁹ Gos nge ek ka mon ele gerngii ei, enim noman konj sik, kunum kunum mulngii ni piłmin. Ek ei, na nge ek pułe ei, ni tor kindim," pa nim. ⁴⁰ "Ba enim na kin ok, noman konj ei simin ni piinanmin. Enim noman yi pinałim," pa nim.

⁴¹ "Wumb na embe ambił tonu kindngii ni piinand. ⁴² Ba na enim noman ele piind. Enim Gos kin noman ka ngok ngok enmin ol ei, enim noman ele pinałim. ⁴³ Na Arnan nge noman dinga ele na onj; ba ei na nind ek ei, enim piinanmin. Ba wu endi eim nge noman dinga ele nipi omba wu ei, eim nimba ek ei, piingii. ⁴⁴ Enim wumb eipi, sin embe ambił tonu kindngii ni piinmin. Ba enim Gos mendpił tonu mołum ei, sinim embe, ei ambił tonu kindmba ni piinanmin. Pe Gos Owundu tonu mołum ei, enim eim embe ele, pii gii ningii ei kaplı enanim mon. ⁴⁵ Enim piinmin mił, na Gos kin ek nip enim ol kis kos er ngumbii ni, noman to piinerngii mon! Wu endi enim kin kos er ngumba wu ei, Moses. Wu ei enim piik kin, 'Sin paki tumba,' ni piinmin, ba ei enim kos erpi ngumba wu," pa nim. ⁴⁶ Pe enim Moses nge lo ek ei pii gii nik pim kin, na ek ei pii gii ningii ku. Nimbił erang, Moses eim na nge ek ei pultum. ⁴⁷ Ba Moses eim pultum lo ek ei pii gii ninenjing kin, kaplı na nge ek ei enim pii gii ningii mił nenj?"

6

Jiisas Eim Wumb 5,000 Pei Kuni Ngum

(Masyu 14:13-21, Mak 6:30-44, Luk 9:10-17)

¹ Jiisas eim ek ei nipi poru ni pendpi, eim Galilii noł gopu ele orundung orung pum. Pum konu ei, nga embe, 'Taiperiyas noł gop' niłmin. ² Pe wumb tiłap owundu ei eim wumb ening pim wumb ni, eim jep ol pei erim ei, kanik kin, eim pum konu ele ekii sik punjung. ³ Jiisas eim nge ekii siłmin wu ombu eim sipi kin, tonu komung ele tonu puk mulnjung. ⁴ Jura wumb kor kunum ka niłmin ei, 'Pasopa' kuni owundu niłmin kunum ei mandi omba enim. ⁵ Jiisas eim mołpu kin, kan orung orung kind kenim ni, wumb tiłap owundu endi eim kin ongii nge onjung. Pe eim ek nipi, wu Pilip ngopu yi nim, "Sinim kuni min bres konu jili sipin wumb ei kuni ngumun?" ⁶ Pilip ek nimba ek ei piimbii nipi kin, Jiisas eim Pilip kii sim. Jiisas eim ermba mił ol ei pii poru nipi nim. ⁷ Pilip ek nipi, orung kindpi yi nim, "Sinim bres top ermin, ei ku 200 mił ba pałim, ei ya mołmun wumb ei, nungii ei kaplı enerbba," pa nim. ⁸ Jiisas kin ekii siłmin wumb ei, wu endi embe Endru

ei, Saimon Piisa angim, eim ek yi nim. ⁹ “Kangi endi eim kuni bres embe ‘barlii’ angil orung kin, omu tał eim se mołum. Ei ya wumb tiłap owundu mołmun ei, kapli ermaba pinalim,” pa nim. ¹⁰ Jiisas eim ek yi nim, “Wumb nengin kin, mani mułngii,” pa nim. Wumb konu ełe kui engimb pei pim konu ełe mulnjung. Pe wu konu ełe mulnjung wu ei, 5000 pei yi mił, wu am pei mulnjung. ¹¹ Wumb pei mani mułangin kin, Jiisas eim bres angil orung ni sipi kin, Gos kin prei erpi, mok topu, eim ekii siłmin wumb ngum. Nga eim omu tał yi ku erpi ngum. Eim ekii siłmin wumb kuni ei, wumb pei ngok, wumb ei en enim kuni numun ni piinjing mił, nunjung. ¹² Wumb tiłap owundu ei kuni nangin kapli erang kin, kuni mend orung pei mułum. Pe Jiisas eim ekii siłmin, wu ombu kanpi yi nim, “Enim kuni orung mołum ei, sik kułou tungii. Mon peng kin, kuni ei wii mił ba, ei mon!” pa yi nim. ¹³ Pe wu ombu, bres barlii nunjung orung mułum ei sik girenj kon engki nga tał tu wunjung ei, wumb pei kuni nunjung, orung mułum ei, sik girenj kon tunjung.

¹⁴ Pe wumb pei Jiisas eim jep oł erim ei kanik yi ninjing, “Keimi mendpił, wu ni tor kindiim wu ei Gos kindang mei konu ełe om ei, sin paki tumba nge om,” pa yi ninjing. ¹⁵ Pe Jiisas eim piim ni, wumb ei ok eim ambilk, eim en enim king mundngii enjing ei piipi kin, wumb pei si kindpi kin, eim endeim mendpił tonu komung ełe orung pum.

Jiisas Eim Tonu Noł Peł Ełe Andpi Pum
(Masyu 14:22-23, Mak 6:45-52)

¹⁶ Konu pou neng, Jiisas eim nge ekii siłmin wu ombu noł gopu ełe mani punjung. ¹⁷ Puk noł kanu ełe tonu puk kin, Kapaniyam konu ełe orung bin ni piik punjung. Pe konu emii ermaba erim kunum ei, Jiisas eim wu ombu kin tor onerim. ¹⁸ Pe wu ombu noł kanu ełe pangin kin, konu pop owundu topu, noł tuk ełe topu, pinin nipi yi erim. ¹⁹ Pe wu ombu noł kanu ełe eim dolu sik pu, konu turii mił ełe puk kenjing kin, ni Jiisas noł peł ełe opu, mani noł kanu ełe mandi om. Wang kin, wu ombu en enim mund mong enjing. ²⁰ Ba, Jiisas eim opu yi nim, “Enim mund mong enerei! Na mendpił ond,” pa yi nim. ²¹ Wu ombu, eim noł kanu ełe tuk simin nik enjing ni, noł kanu ei pe mendpił, en enim pungi ni piik onjung konu ełe, kun tor om.

Wumb Pei Jiisas Kur Andik Punjung

²² Nga kupiiring, wumb tiłap owundu pei en enim yi piinjing. Jiisas eim nge ekii siłmin wu ombu mendpił noł kanu ełe punjung. Jiisas eim noł kanu ełe, tonu pupu, punerim. Noł kanu endi konu ełe, sinalım mon. Jiisas konu ełe tor omba nik, noł gop ełe orungdung wumb ei kupiiring ok, ok konu ełe mulnjung. Ba Jiisas eim noł peł ełe andpi pum ei, wumb en enim piinenjing. ²³ Taiperiyas konu ełe nge noł kanu kombur ok Owundu Jiisas bres sipi, Gos kin prei erpi, wumb kuni ngang nok enjing konu ełe mandi onjung. ²⁴ Pe wumb tiłap owundu ei molk kenjing ni Jiisas kin eim ekii siłmin wu ombu kin, konu ełe mulenjing. Pe noł kanu kombur ełe tonu puk, Kapaniyam konu ełe pupun, Jiisas kurmun nik, Kapaniyam konu ełe punjung.

Jiisas Eim Epin Konu Ełe Bres Mił Mołum

²⁵ Wumb tiłap ni konu ełe tor puk, Jiisas eim kenjing. Kanik kin, yi ninjing, “Ek emb to wumb ngołun wu, nim kunum nenj ya on?” ²⁶ Jiisas eim ek nipi, wumb tiłap ei ngopu yi nim, “Na ek keimi mendpił enim kin nip ngond. Enim jep oł pei enj kanik kin, nga na kuruk onanmin mon. Ba enim kuni bres ei nangin, pinang punum ei piik kin, na kuruk onmun?” pa nim. ²⁷ Nga Jiisas eim yi pim, “Enim ya mei ełe kuni minj numun kuni ei namin ni piik, ełe nge kongun enerngii mon. Ba enim kongun erngii ei, noman konj kunum kunum mułngii ei nge kongun erngii. Noman ei kunum kunum konj sałim kuni ei singii. Singii kuni ei nge, wu kingam Gos kindang mei konu ełe mani opu wu telim ei, enim ngumba. Arnan Gos eim noman dinga wii ei, na kin ngum poru nim.” ²⁸ Pe wumb ei ek yi mił ninjing, “Sin nimbił oł erpin, Gos nge kongun ei erpin bin?” ²⁹ Jiisas ei nipi orung kindpi yi nim, “Gos nge kongun ei yi pałim. Enim Gos na kindang ya mei ełe op kin, na kin pii gii ningii.” ³⁰ Wumb ei en enim yi ninjing, “Nim jep oł nipe jep oł eran, sin nim kin pii

gii ninim? Pe nim kongun nipe kongun enjii? ³¹ Kumb ok sin nge kupenjing noŀ ei, wumb mulenjing konu eŀe kuni mana ei, sik nunjung. Gos nirim ek yi miŀ ninim, 'Gos tonu epin konu eŀe kuni ei, ngang kin nunjung.' Pe nim kuni yi ku, sin nga numun ni piik enjing." ³² Wumb ek yi miŀ nengin kin, Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, "Na ek keimi nip enim ngond. Moses eim tonu epin konu eŀe kuni keimi ei sipi kin enim kupenjing noŀ ei ngunerim mon. Na nge Arnan eim tonu epin konu eŀe kuni keimi ei, noman konj kunum kunum enim ngonum. ³³ Gos eim bres ei ngum bres ei, tonu epin konu eŀe si kindpi, mani om bres ei, mei wumb noman konj ka ngomun," pa nim. ³⁴ Pe wumb ei enim yi ninjing, "Owundu, nim bres ei, sin kunum kunum ngunjii!" pa yi ninjing. ³⁵ Jiisas ek yi nim, "Na nam kuni ei nge, noman konj wumb singii salim ei nam. Wumb endi na kin omba wumb ei, nga epi endi simbii ni piinermba mon. Ei yi miŀ, wumb ei, nga kuni tang piinermba. Nga wumb endi na kin pii gii nim kin, eim noŀ nga nuwa erang kin, piinermba mon. ³⁶ Na enim kanip ninj, enim na kan poru ninmin. Ba enim na kin pii gii ninenjing mon!" pa nim. ³⁷ "Pe wumb pei na Arnan ngumba wumb ei, na kin ekii sik ongii. Wumb endi na kin omba ei, na eim to tor kindnermbii; keimi mendpiŀ mon! ³⁸ Na tonu epin konu eŀe si kindip, mani mei konu eŀe onj ei, nam noman eŀe ekii sip, endmbii nip onenj, mon! Na Arnan eim kindang onj ei, eim nge noman piimba miŀ ei, na ekii simbii. ³⁹ Eim noman eŀe yi piipi kin, na kindang onj ei, yi miŀ; wumb pei eim na ngopu poru nim ei, na wumb endi si kindnermbii mon. Ekii se muŀ mei poru nimba kunum ei, nam wumb pei Gos kin, nga konj sip orung simbii. ⁴⁰ Na nge Arnan ei eim noman yi palim. Wumb pei na kangi ei kanik pii gii ninjing kin, noman konj ka sik kunum kunum muŀngii. Muŀngii wumb ei, na kunum poru nimba kunum eŀe, wumb ombu na konj sip orung simbii."

⁴¹ Jiisas eim yi nim, "Na nam kuni bres ei tonu epin konu eŀe, si kindip mani onj." Yi neng kin, Jura wumb ek ei piik, popuŀ sik, eim ek ngok, ek pei nik eim ngunjung. ⁴² Pe wumb en enim yi ninjing, "Wu ei Jiisas, Josep nge kingam. Sinim eim arim mam ei kaninmin. Nimbiŀ erang eim yi ninim? Na tonu epin konu eŀe si kindip mani mei konu eŀe onj,' ninim?" ⁴³ Pe Jiisas eim ek dinga nipi, orung kindpi yi nim, "En enim moŀmun tuk eŀe, ek eipi eipi ninerngii mon! ⁴⁴ Wumb endi na kin wii onermba, mon! Na nge Arnan ei na kindang kin, na onj. Eim wu endi tu wupu, na ngum kin wumb ei, eim kunum poru nimba kunum eŀe, na wumb ei, nga konj sip orung simbii. ⁴⁵ Ek ni tor kindi kindiŀmin wumb mon eŀe ek ka palim ei,

'Gos wumb pei, ek ei emb topu wumb ngoŀum. Pe wumb ei, na nge Arnan ek ei piik, ekii sik poru nik wumb ei, na kin oŀmun," pa nim.

⁴⁶ Wumb endi Gos endeim kinaŀmin mon. Na Gos kin oui moŀup kin, na kindang mei eŀe onj. Na endeim mendpiŀ, na Arnan Gos kaniŀ. ⁴⁷ Na ek keimi mendpiŀ nip enim ngond, wumb endi na kin pii gii nimba wumb ei eim noman konj sipi kin, kunum kunum muŀmba. ⁴⁸ Na nam kuni ei nge, noman konj wumb singii salim ei, nanim ngoŀ. ⁴⁹ Kumb ok, enim nge kupenjing noŀ, wumb mulenjing konu eŀe kuni mana niŀmin kuni ei nok, kolk mon erik, poru nik. ⁵⁰ Ba pe kuni ei eim tonu epin konu eŀe si kindpi mani om kuni ei, na nam moŀ kuni ei, wumb endi sik nungii ei, na kin pii gii ningii wumb ei, kunum kunum konj muŀngii. ⁵¹ Na kuni ei, noman konj peng kin, tonu epin konu eŀe si kindip, mani onj. Pe wumb endi, kuni ei sipi nim kin, eim noman konj sipi, kunum kunum muŀmba nge, ei simba. Pe na kuni ei, eim ngumbii ei, nam ngamb to kundangin kin, mani mei eŀe wumb ei noman konj singii."

⁵² Pe Jura wumb en enim moŀmun tuk eŀe ek eipi nik yi miŀ ninjing, "Nimbiŀ erang eim ngenj ngopu kin, sinim ei ngenj kuni miŀ ei ngumba?" ⁵³ Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, "Na ek keimi nip enim ngond ei, Gos kindang mani opu mei wu teŀim ei, na koŀup miyem bein tamb kin, wumb na kin pii gii ningii wumb ei, noman konj kunum kunum muŀngii ei, singii. Ei yi miŀ, wumb endi kuni ni, noŀ nunjung kin kunum kunum konj muŀngii. ⁵⁴ Wumb endi na nge miyem ngenj miŀ epi noŀmun wumb ei eim noman konj sipi kin, kunum kunum muŀmba. Gos Owundu kunum poru nimba kunum ei, na wumb ei nga konj sip orung simbii. ⁵⁵ Nimbiŀ erang, na nge ngenj kin miyem ei, noman tuk

nge kuni mendpit moŕum. ⁵⁶ Wumb endi na ngenj, miyem miŕ epi ei nopus, na kin piipi, muŕmba wumb ei, na nam wumb ei kin muŕmbii ku. ⁵⁷ Arnan eim konj kunum kunum moŕpu kin, na kindang op, Arnan nge noman dinga eŕe nge, nam noman konj moŕ. Pe yi miŕ ku, wumb endi na ngenj miŕ epi ei num kin, nam nge noman dinga eŕe, eim noman konj kunum kunum sipi, muŕmba ei, eim ngumbii. ⁵⁸ Pe kuni ei tonu epin konu eŕe si kindpi mani om kuni ei, ok enim kupenjing noŕ wumb mulenjing konu eŕe, kuni nok, kolk poru ninjing, ei kin ende mon. Wumb endi, kuni ei num kin, eim noman konj sipi, kunum kunum muŕmba,” Jiisas yi nim. ⁵⁹ Kapaniyam konu eŕe men toŕmun ngii eŕe, Jiisas eim ek emb topu, wumb ngopu, eim ek yi nim.

Ek Noman Konj Pimba Ek Ei Jiisas Nge Mendpit

⁶⁰ Pe Jiisas eim kin ekii siŕmin wu pei ek ei piik, noman embin to piinjing. Piik yi ninjing, “Wumb nii endi ek ei piimba?” ⁶¹ Ba eim ekii siŕmin wu ombu, ek ei piik kin, ek orung orung ninjing ei, Jiisas ei eim noman eŕe, ek ei piim. Jiisas eim nge ekii siŕmin wu ombu ngopu yi nim, “Enim ek ei enim noman eŕe to kis enmin?” pa nim. ⁶² “Pe Gos kindang mani mei wu teŕim ei, na mani onj, konu eŕe nga orung epin konu eŕe tonu pup kin, nimbiŕ oŕ miŕ piingii ei, enim kis piingii?” ⁶³ Noman konj ei, Gos Gui Ka wumb ngoŕum; ba sinim wumb noman konj sinatim. Pe sinim ngenj ei, wumb kulii miŕ moŕum. Na ek ei nip enim ngond ek ei, enim noman eŕe kuni miŕ moŕum ek ei, enim noman konj ngoŕum. ⁶⁴ Ba enim moŕmun konu tuk eŕe moŕmun wumb ei, kombur pii gii ninanmin.” Kumb ok pii gii ninarik mulnjung wumb ombu ei Jiisas piim. Wumb ei, na nge opu orung wumb konu eŕe, ni tor kindmba ni yi piirim. ⁶⁵ Pe Jiisas ek yi nim, “Wu endi na nge opu orung wumb kin na ni tor kindmba ei nge na piip kin, ok ek ei, nip enim ngunj,” pa nim. “Pe na nge Arnan ei, eim dinga wu ei ngunelang kin, wu ei na kin onelang mon.”

⁶⁶ Jiisas ek ei nipi, poru neng kin, wu ombu Jiisas kin ekii sik erik, wu ombu Jiisas si kindik, en enim orung punjung. Puk kin, nga Jiisas kin tep to endnenjing mon. ⁶⁷ Pe Jiisas eim ek nipi, eim kin ekii siŕmin wu engki nga taŕ ei, kanpi yi nirim, “Enim yi ku, na si kindik, pungii enmin min?” ⁶⁸ Saimon Piisa eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Owundu, pe sin konu jili orung bin? Nim nge ek ei mendpit, noman konj kunum kunum sin kin noman konj ngumba. ⁶⁹ Sin nim kin pii gii nipin poru ninmin. Nim Gos nge oŕ kun ka nge puŕ wu ei, sin piinmin,” pa nim. ⁷⁰ Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Nimbiŕ erang na enim wu engki nga taŕ wii top sinj; ba enim moŕmun konu tuk eŕe wu endi moŕum ei, Seisen gui kis eim kin moŕum,” pa nim. ⁷¹ Jiisas ek nim ei, Juras Saimon Eskeriyas nge kingam ei kin piipi nim. Jiisas kin ekii sinjing konu eŕe tuk moŕmun, wu engki nga endeim mulnjung konu eŕe tuk, eim muŕum. Ba ekii se, wu ei eim Jiisas sipipi, opu orung wumb angit eŕe ngopu kin, ku sim.

7

Jiisas Nge Angim Noŕ, Eim Kin Pii Gii Ninenjing

¹ Pe ei poru neng kin, Jiisas eim Galilii konu eŕe endim. Ba Jura wumb eim tumun ni erangin kin, eim Juriya konu eŕe nga endnerim mon. ² Jura wumb en enim kor owundu kunum endi alap ngii eŕe kuni owundu noŕmun oŕ ei nge, kunum ei tonu omba ei, mandi enim nik enjing. ³ Pe Jiisas eim angim noŕ yi ninjing, “Nim ya konu eŕe si kindkin Jura konu eŕe pan, nim kin ekii sik ok wu ombu, nim enjii kongun ei keningii,” pa ninjing. ⁴ Wumb ombu Jiisas kin ek yi ninjing, “Pe wu endi eim peni eŕe muŕmbii ni piip, yi elim ei, eim epi koi er enatim mon. Nim epi yi ermbii ni piikin kin, pukun wumb ningit eŕe pei enjii,” pa ninjing. ⁵ Jiisas eim nge angim noŕ ei, eim kin pii gii ninarik kin, ek yi miŕ ninjing. ⁶ Yi nengin kin, Jiisas ek nipi yi nim, “Kunum ei wumb pei na piik kanik erngii ei, tonu onanim; ba enim kuni owundu pungii kunum ei, noman eŕe pei salim,” pa nim. ⁷ “Ya mei wumb ei, en kin opu orung er ngunerngii mon; ba na kin opu orung enmin. Ei nimbiŕ erang, na ek nip tor kindiŕ ei, ‘En enim oŕ kis enmin ei,’ na ni tor kindip kin, ek yi miŕ ei na kin opu orung enmin,” pa nim. ⁸ “Pe en enim kuni owundu ei puk, Jura

wumb kor kunum ka niłmin kunum ei, puk keningii. Ba pe nga, na kor kunum ka ei pup kinermbii. Na bii kunum ei tonu onanim. ⁹ Jiisas eim ek yi nipi kin, eim Galilii konu ełe kunum kombur nga enj mułum.

Jura Wumb Kuni Owundu Nik Ełmin Alap Ngii Ele Jiisas Pupu Kenim.

¹⁰ Jiisas nge angim noł ei Jura wumb kułou tok ełmin konu ełe keningii nge ok punjung. Pe eim yi ku ekii se pum. Jiisas eim pum ei, peni ełe punarpi kin, koi mił erpi pum. ¹¹ Jura wumb kułou tok mulnjung kor kunum ka ełe molk. “Wu ni jifi punum?” pa nik, kuruk mulnjung. ¹² Pe Jura wumb eim kin ek kanim kanim ninjing. Wumb kombur molk, “Mon wu ei, wu ka,” pa ninjing. Ba wumb kombur molk yi ninjing, “Mon wu ei, eim wumb kanpi kin, ek kend topu niłim,” pa ninjing. ¹³ Jura wumb kombur Jiisas kin pii gii nik, wumb pei konu ełe tuk mulnjung; ba lo ek piıłmin wumb kin mund mong enjing. Erik kin, wumb endi tonu angk, Jiisas nge ek endi ninenjing. Nimbił erang, wumb endi ek nipi, “Jiisas ei Mesiya” nimba wu ei, men tołmun ngii ełe, to anda kindngii niłmin, pim.

¹⁴ Pe Jura wumb kuni owundu kunum ka nik ełmin kunum ei, aninga mandi no poru ningii, er mułangin kin, Jiisas Gos ngii owundu tuk ełe angpi, ek nipi wumb ngum. ¹⁵ Pe Jura wumb kenjing ni mon gerpi nim. Neng kin, wumb puku sinjing. “Eim mon konu endi pupu neng kin, kinenjpin mon? Nga eim mon ei gernim mił nenj?” ¹⁶ Pe Jiisas wumb ei ek nipi ngopu yi nim, “Na pe nip, enim ngond ek ei, na nge mon. Ei Gos nge ek, eim na ‘Pui’ nipi, kindang kin, na onj. ¹⁷ Pe wumb endi, Gos ek ei piipi nipi, ermba wumb ei, eim na nind ek ei piipi om kin, eim Gos kin ba. Min na nam noman ełe ek ei nind. ¹⁸ Wu endi eim noman ełe, ek ninim ei eim embe tonu ba ni piipi ninim. Ba wu endi kindang om ni piipi kin, eim embe er tonu kindpi kin, ek kun nipi ermba wu ei, eim oł kis endi eim kin pinermba, mon! ¹⁹ Kumb ok Moses enim lo ek nipi, ngurum kunum ei, enim mołmun konu tuk ełe, wumb endi lo ek ei, ekii sinarik; ba enim na nimbił erang na to kundmun, ninmin?” ²⁰ Wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, “Nim gui kis endi nim kin mołum. Wumb endi nim to kundnerngii mon!” pa ninjing. ²¹ Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na jep oł owundu endi enj ei, enim pei puku sinjing,” pa nim. ²² “Moses enim ngenj kopsingii oł ei, nipi ngum ei keimi. Pe enim oł ei, Moses kin onerim mon. Oł ei enim nge kupenjing noł kin tonu om; ba enim kangił kunum tonu opu, ngenj kor owundu kunum ełe kopsiłmin,” pa nim. ²³ “Pe enim Moses nge lo ek ei, am kun ekii siłmin. Ba en enim kangił ei, kor owundu kunum tu wuk kin, ngenj kopsiłmin. Pe na yi ku, kor owundu kunum ei, wu ening pim wu ei, er ka enj; ei nimbił erang na kin popuł sinjing? ²⁴ Epi ningił ełe kanik kin, epi mok tunerngii! Enim epi pei mok tungii ei, oł kun pałim mił kun erngii!”

Wumb Yi Ninjing, “Gos Kindim Wu Krai Wu Ei Min?”

²⁵ Pe wumb Jerusalem konu ełe mołmun wumb kombur ek yi ninjing, “Nimbił erang wu ei to kundmun ninjing wu min?” pa yi ninjing. ²⁶ “Pe kineł! Eim wumb mulnjung konu peni ełe, ni tor kindnim. Nga wumb ek endi ni orung kindnanmin. Pe keimi, Jura wu num peng pim wu ombu, piinmin ei, Gos kindim wu Krai min?” ²⁷ Pe sinim wu ei eim nge ngii konu ełe sinim piinmin. Nga Krai omba kunum ei; ba wumb endi eim nge ngii konu ełe piinerngii. Yi peng kin Jiisas ei Krai ya mon,” pa ninjing.

²⁸ Jiisas men tołmun ngii ełe Gos ek ei piipi wumb tor kindpi mułang kin, ek kombur ei piipi, eim ek dinga nipi, orung kindpi yi nim, “Enim na piinmin! Na ngii konu ełe enim piinmin ku! Ba na nam noman ełe onenj, mon. Na Arnan eim na kindang kin, onj ei, oł kun mendpił pałim mił end; ba enim pii kun enanmin mon! ²⁹ Na nam eim piind. Na Gos kin ouni muls. Gos eim na kindang kin, na mani mei ełe onj,” pa nim. ³⁰ Pe wumb eim kan ngumun ni piinjing; ba Jiisas eim kongun ei poru ninerim. Yi peng kin, wumb endi Jiisas embiłmba mił, pinerim mon. ³¹ Pe wumb pei eim nim ek, pii gii nik, yi ninjing, “Gos kindang wu Krai tonu om kin, eim jep oł pei erpi, ya ei enim jep oł ombu to mani kindpi, kapłi piipi yi enermba mon!” yi ninjing.

Opu Ond Wu Kombur Kindangin Puk Kin, Jiisas Kan Ngungii Nge Punjung.

³² Lo ek piitmin wumb ei, piinjing ni wumb pei Jiisas nge ek ei eipi eipi nengin kin piinjing. Lo ek ekii sik elmin wumb ni, kułmał kałitmin wumb pei puk, opu ond wu kombur nengin puk kin, eim kan ngungii nge punjung. ³³ Pe Jiisas eim ke nipi, wumb ngopu yi nim, “Na enim kin kunum aninga er moł. Nga na eim kindang onj konu ele orung bii,” nim. ³⁴ “Na bii konu ei, enim kuruk endngii ei, na kapli kan sinerngii, mon! Nga na bii konu ele, enim kan sinerngii mon!” ³⁵ Pe Jura wumb en enim ek nik yi ninjing, “Eim konu jifi pang kin, sinim eim kur andinmin ninim? Eim sinim Griik wumb konu ele pupu kin, Griik wumb kin, ek nipi ngopu, ermba ninim min? ³⁶ Pe eim yi ninim, ‘Enim na kuruk pungii ei, kan sinerngii,’ ninim. Nga, ‘Nam bii konu ele, enim kapli punerngii,’ pa ninim. Ek ei pułe er pałim mił nenj?” pa yi ninjing.

Noł Konj Kunum Kunum Mołum

³⁷ Jura wumb kor owundu kuni owundu simba kunum ei, mandi poru neng kin, kunum owundu mendpił pałim. Jiisas eim angpi ek dinga yi nim, “Wumb endi na kin pii gii ninjing pim kin, kapli na kin ok pii gii ningii. Yi mił peng kin, wumb endi noł nuwa mułum kin, na kin wang, noł ngamb numba,” pa nim. ³⁸ Ei Gos nge ek ele yi ninim, ‘Wumb na kin pii gii ningii wumb ei, eim noman tuk ele noł konj mił tonu omba,’” pa nim. ³⁹ Jiisas ek ei, Gos Gui Ka kin ek yi nim, “Wumb na kin pii gii ningii wumb ei, eim Gui Ka ei singii.” Kunum ei, Jiisas eim nge tiłang owundu ei sinarpi kin, epin konu ele tonu orung punerim kunum ei, Gui Ka ei tor onerim.

Wumb Tiłap Tał Er Mulnjung

⁴⁰ Wumb kombur Jiisas ek ei piik, “Keimi mendpił wu ei, Gos ek ni tor kindiim wu mołum,” pa ninjing. ⁴¹ Nga wumb kombur yi ninjing, “Wu ei, Gos kindang nge wu Kraiss tonu om,” pa ninjing. Nga wumb kombur ek eipi nik yi ninjing, “Gos kindim wu Kraiss eim Galilii konu ele tonu omba min? Jiisas eim Gos kindim wu Kraiss mon, ni piinjing. ⁴² Gos nge ek ele yi nirim, “Gos kindang wu ei Kraiss eim Deipis nge tiłap ende. Pe eim Beslem konu ele tonu omba nirim konu ele, ok Deipis multum konu ei salim.” ⁴³ Wumb ek yi nik kin, wumb tiłap tał erik, Jiisas kin eipi eipi punjung. ⁴⁴ Wumb kombur, “Eim kan ngumun,” ninjing; ba wumb endi eim embiłmba wumb endi, mulerim mon.

Jura Wu Num Ombu Jiisas Kin Pii Gii Ninenjing

⁴⁵ Pe opu ond wu ombu, nga orung puk kin, lo ek piitmin wu ni, kułmał kałitmin wu owundu ombu ni, kanik yi ninjing, “Enim nimbił erang, wu ei tu wunmun? ⁴⁶ Yi nik opu ond wu ombu, ek ni orung kindik yi ninjing, “Ok wu yi nge endi, opu ek wu ei ninim mił ei ninerim mon!” pa yi ninjing. ⁴⁷ Yi mił nengin kin, pe lo ek piitmin wumb ombu ek yi ninjing, “Wu ei, enim kin ek kend topu ngonum, ku min? ⁴⁸ Enim kanmin ei, sin lo ek piipin, elmin wu ombu ni, men tołmun wu num ombu ni, endi pii gii nik erangin kin, kenjing min? ⁴⁹ Ei mon! Ba wumb Jiisas kin pii gii ninjing ya wumb ei, Moses lo ek piinarik enmin, wumb ei, Gos kos owundu singii,” pa ninjing. ⁵⁰⁻⁵¹ Wu Nikoriimas ei wu ombu nge men tołmun ngii kongun ende elmin wu ei, eim ok, epin tuk memb kunum ele Jiisas kin purum. Wu ei eim ek yi nim, “Sinim lo ek ei wumb kos wii er ngumun ninim? Ei mon! Sinim eim nge ek ei ok piipin, eim nimbił oł erim ei piimin,” pa yi nim. ⁵² Pe lo ek piitmin wu kombur, eim kin ek nik kii sinjing. “Pe nim Galilii konu ele wu min? Lo ek ei, ger kankin, enjii. Ek ni tor kindiim wu endi, Galilii konu ele tonu onermba,” pa nik yi ninjing.

8

Amb Endi Wu Pułum Oł Ei To Kindim

¹ (Wumb pei en enim ngii konu ele eipi eipi pangin kin, nga Jiisas eim tonu komung Olip ele tonu pum. ² Kupiiring ok eim pupu kin, men tołmun ngii owundu ele nga pum. Pang kin, wumb pei eim kin wangin eim mołpu kin, ek emb to nipi, wumb ngopu kin, yi er mułum. ³ Lo ek piitmin wu ni, lo ek połmun wumb ni, amb sik elmin oł ei, amb endi

lo ek ei to kindim nik, tu wuk kin, tuk eġe engindangin engim. ⁴ Engang kin, ek nik Jiisas ngok yi ninjing, “Ek emb to wumb ngoġun wu, ya amb ei wu puk enmin oġ ei to kindim ni kenjing,” pa yi ninjing. ⁵ “Moses nge lo ek eġe, wumb ombu yi erngii ei, kom ku to konduk erngii, pa nipi pendim. Pe nim nipe ek ninjii?” ⁶ Wumb en enim yi piinjing, “Sin ek yi ninmin. Eim nipe ek nimba ei, piipin kin eim oġ kis kun pinermba miġ ermba, ni kenjing. Ba Jiisas eim kan mani kanpi kin, eim angil orung ei sipi, mei eġe mei tumb miġ nipi, mani kanpi er muġum. ⁷ Wumb am ek nik, kii sik muġangin kin, Jiisas eim angpi, ek nipi, wumb ngopu yi nim, “Enim moġmun konu eġe wumb endi eim oġ kis enaġim wu endi muġum kin, eim amb ei ok, ku tangġi,” nim. ⁸ Jiisas eim ek yi nipi kin, nga mani moġpu kin, mei eġe mei tumb nipi, mani kanpi er muġum. ⁹ Pe wumb ek ei piik kin, en enim oġ kis erpin ni piinjing wumb ei, pei endeim endeim ni, anda punjung. Puk wu num ombu, kumb se pangin kin, wumb wii ekii se punjung ku. Jiisas endeim mendpiġ muġum. Nga eim muġum konu eġe amb ni opu, eim kumb eġe engim. ¹⁰ Pe Jiisas eim angpi kin, yi nim, “Amb, wumb ni jili moġmun? Wumb endi, nim kin kos ermba wumb endi moġum min mon?” pa nim. ¹¹ Amb ni ek yi nim, “Owundu, wumb endi mulatim mon!” Pe Jiisas yi nim, “Na yi ku, nim kos enermbii. Nim po! Pukun, nga oġ kis endi enerii mon!” ni Jiisas yi nim.)

Jiisas Mei Wumb Eġe Tiġang Moġum

¹² Ekii se Jiisas wumb men toġmun tuk moġmun wumb ek nipi yi nim, “Na nam mei wumb eġe tiġang moġ. Wumb endi na kin pii gii nim kin, eim noman tuk eġe, emii pinermba mon. Wumb ei, eim tiġang konu ei eim kin pimba wu ei, noman konj simba,” pa nim. ¹³ Lo ek piik eġmin wumb ei ek nik, eim ngok yi ninjing, “Nimbiġ erang ninim nge nikin ek ei, ni tor kindin? Kindin ek ei, keimi mon,” pa ninjing. ¹⁴ Pe Jiisas eim ek nipi yi nim, “Keimi, na nam nge ek ei nind; ba na nind ek ei keimi. Nimbiġ erang na nam angip onj konu ei piind. Nga nam bii konu ei piip moġ. Ba enim na nam ngii konu ei enim piinanmin. Nga na konu jili bii ei, enim yi ku, piinerngii mon! ¹⁵ Pe enim mani mei oġ paġim miġ ei, wumb mok tonmun. Ba na wumb endi ei, mok tonaġ mon! ¹⁶ Ba na wumb mok tuġamb kin, kapġi na mok kun mendpiġ tuġamb. Nimbiġ erang, na nam endeim mendpiġ mon. Na Arnan na kindang mani mei eġe onj ei kin ouni kongun erpiġ wumb mok tumbuġ. ¹⁷ Enim nge lo ek ei yi paġim, ‘Pe wu taġ ek ende miġ, ni tor kindngil ei, ek keimi,’ pa yi niġmin. ¹⁸ Na nam ek ei nind. Ei na Arnan na kindang op kin, nam ek yi ku, nip tor kindind.” ¹⁹ Pe wumb eim kii sik, yi ninjing, “Nim Arnim konu jili moġum?” Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na Arnan, enim pii poġ tunanmin ei, enim na Arnan ei enim piinerngii. Ba enim na piinjing kin, kapġi enim na Arnan ei piingii ku.”

²⁰ Men toġmun ku saġilim konu eġe ek ei nirim kunum ei, eim men ngii owundu eġe wumb ek emb topu ngurum. Wumb endi eim sipi, kan ngungii miġ pineririm. Nimbiġ erang, Jiisas nge kongun ei poru ninerim mon!

Enim Na Bii Konu Eġe, Enim Kapġi Punerngii

²¹ Jiisas eim ek nga nipi, wumb ngum, “Na pe konu eġe bii ei, enim na kinerngii. Pe enim kuġangin kin, oġ kis ei enim kin pim kin, na Arnan kin tonu bii konu eġe enim onerngii mon.” ²² Eim ek yi neng kin, Jura wumb en enim yi ninjing, “Nimbiġ erang eim ek yi ninim? ‘Na eim tui min epi endi sipi, eim to kundmba ninim min? Eim kan to kuġmba nge ninim min?’” ²³ Pe Jiisas eim ek nipi ngopu yi nim, “Enim ya mei mani eġe wumb; ba na nam tonu epin konu eġe nge wu. Enim ya mei eġe wumb; ba na mei konu eġe nge wu mon!” pa nim. ²⁴ “Yi piip kin na ek nip enim ngond. Pe enim kuġangin kin, enim nge oġ kis ei pepi muġmba. Eġe nge Gos kindim wu ei, na enim pii gii ninenjing kin, pe enim kuġngii; ba oġ kis pei ei piram pepi muġmba.” ²⁵ Pe wumb ek yi ninjing, “Nim wu nii?” Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Ok na enim kanip ninj, wu ei mendpiġ na moġ,” pa nim. ²⁶ “Enim eġmin oġ ei nge, na am ek pei paġim. Na enim eġmin oġ eġe, kos wu miġ piip ermmbii. Ba ei eim, na pui nip kindang onj ei, eim nge ek ei keimi mendpiġ paġim. Eim nim ek ei, na piip op kin, mei wumb ombu kanip nind.”

²⁷⁻²⁸ Jiisas Erinjpin Gos kin ek nipi ngum ei, wumb en enim piinenjing mon. Piineran-gin kin, Jiisas eim ek nipi wumb ngopu yi nim, “Ekii se enim Gos kindang opu, mei wu telim wu ei, na ond peri ele, tonu kindngii. Kindngii wu ei na moł ei, enim piingii. Na nam noman ele, ek endi ninand mon. Na Arnan nipi, andan to ngurum ek ei mendpił, nip enim ngond. ²⁹ Na Arnan ‘Pui’ nipi kindang kin, na onj. Eim na kin ouni mołum. Na endeim mendpił mułamb kin, eim na si kindnalim mon. Kunum kunum na eim noman elim epi ei, minj erip yi el.” ³⁰ Jiisas eim ek yi neng kin, wumb pei eim kin pii gii ninjing.

Wumb Wii Mołmun Wumb Nin Kan Ngii Mił Ambil Gii Nik Mołmun Wumb

³¹ Jiisas ek yi nipi Jura wumb pii gii ninjing wumb ei ngum, “Pe enim na ek ele mendpił ekii sik mulnjung kin, na nge ek se endngii wumb mendpił mułngii. ³² Molk, ek keimi mendpił ei piik er mułangin kin, ek keimi enim erang tonu ok, kunum ka seng kin, wii mułngii. Oł kis ni, embin tui ni, oł kanim kanim ei enim kin tonu onermba. Ei yi mił enim wumb Seisen nge kongun wii erik, mulerngii mon!” ³³ Wumb ek nik, Jiisas ngok yi ninjing, “Sin Eiparam nge tilap ende wumb. Sin kunum endi wumb kin kongun wii enałmin. Nim nimbił erang sin opun, kongun ni endi tonu onerang kin, kunum ka seng kin, wii mołmun nin?” ³⁴ Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Wumb pei oł kis elmin ei Seisen nge kongun wii elmin; ba kumep pułe ei wumb kułngii. ³⁵ Kongun wii elmin wumb ei, ngii konu ele mulałmin mon. Arim kingam ei, mendpił kunum kunum mołum. Wumb kis en enim yi niłmin, wumb endi, sin tep enermba ninmin wumb ei, en enim am mendpił pungii. ³⁶ Pe yi mił, Gos kingam ei enim sipi, Gos kin orung sim kin, ei keimi mendpił; enim noman konj sik mułngii. Enim oł kis si kindangin kin, enim kunum ka seng mułngii. ³⁷ Na piind ei, enim Eiparam nge tilap ende; ba na nge ek ei enim noman tuk ele pinałim. Enim ek ei piinarik kin, na to kundmun ninmin. ³⁸ Na ek nip tor kindił ei, na Arnan nge epi pei kan poru nip nind. Pe enim yi ku, kupenjing noł elmin oł ei enim yi ku elmin.”

Enim Nge Erinjing Ei Seisen

³⁹ Wumb ei ek ni orung kindik yi ninjing, “Sin nge kupenjpin Eiparam,” pa ninjing. Pe Jiisas nga ek nipi, ngopu yi nim, “Pe enim Eiparam kupenjing noł mołmun; ba enim Eiparam elim oł ei mił enim enanmin, mon!” pa nim. ⁴⁰ “Na ek keimi nip enim ngunj ei, na Gos nirim ek ei piip kin, nip enim ngunj; ba pe enim na to kundmun, ninmin. Ba Eiparam eim oł yi nge eneririm, mon. ⁴¹ Enim kupenjing noł elmin oł ei enmin.” Yi neng kin wumb ek nik, eim ngok yi ninjing, “Mon, sin kupenjpin endeim mołum ei Gos. Sin eim nge kupam noł mendpił mołpun si kindinmin,” pa ni yi ninjing. ⁴² Pe Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Keimi, Gos ei enim kupenjing pim kin, enim kapli na noman ngungii. Nimbił erang, na Gos kin ouni mołup kin onj. Na nam noman ele onenj mon! Gos na pui nip kindang kin, na onj. ⁴³ Nimbił erang enim na nge ek ei pii kun enanmin? Pułe yi mił pałim, enim na ek ei piinermin ni piinmin. ⁴⁴ Enim kupenjing ei Seisen nge kupam noł mołmun. Pe enim kupenjing nge noman ele, ekii sik, dinga puk mołmun. Wu ei ok wumb to kondułum oł yi erpi kin, eim oł kun mendpił pałim ei ekii sinerim mon. Nimbił erang, oł kun ei eim kin pinerim mon. Eim ek kend topu nipi, ek kun mił niłim. Eim ek kend nge puł wu, ei eim mendpił mołum,” pa nim. ⁴⁵ “Ba na ek mendpił ei kun nip enim ngond. Nimbił erang enim na ek ei ekii sinanmin? ⁴⁶ Enim mołmun konu tuk ele wu endeim angpi kin, na oł kis kun pinerim mił ei en pa yi nimba min? Mon pim kin, na ek mendpił kun pim ek ei ninj. Ba nimbił erang, enim na nind ek ei pii gii ninanmin? ⁴⁷ Gos nge kingam noł ei, Gos nge ek pei ei piłmin. Enim Gos nge kingam noł molałmin mon! Nimbił erang enim Gos nge ek ei pinałmin mon.

Eiparam Tonu Oneririm Kunum Ei Jiisas Kumb Ok Multum

⁴⁸ Jura wumb ek dinga nik, orung kindik yi ninjing, “Sin nim Sameriya konu ele wu pa niłmin. Nim gui kis endi nim kin mołum, pa niłmin. Ei keimi mendpił, min mon?” ⁴⁹ Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na gui kis endi na kin mulałim mon. Na nam Arnan nge embe ambił tonu kindił ei, enim na embe ei to mani kindinmin,” pa yi nim.

⁵⁰ “Na nam embe ei, tonu ba ni, kongun ei enand mon. Wu endi na nge embe ambił tonu kindmbii ni piinim ei, eim wumb kos piipi, kun erpi, mok tumba. Eim na kin kun ermba ku. ⁵¹ Keimi mendpił, na enim kanip nind. Wumb endi na ek ei ekii simba wu ei, eim kulermba; ba kunum kunum konj mułmba,” pa yi nim. ⁵² Jura wumb ek yi ninjing, “Pe eim nim piinmin nim gui kis endi mołum. Eiparam mułum wu ei kułum; nga ek ni tor kindiłim wumb tonu onjung ei, kulnjung ku. Pe akip nim yi nin, ‘Wumb endi na ek ei, ekii simba wumb ei, kularpi kin, konj kunum kunum mułmba,’ pa nin. ⁵³ Nimbił oł en? Nim Eiparam sin nge kupenjpın ei, nim to mani kindkin nin min? Eiparam eim kułum, nga ek ni tor kindiłim wumb tonu ok, wumb ei kulnjung ku. Pe ninim wumb nii mił tonu onjii en?” ⁵⁴ Pe Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Na nam embe ambił tonu kindmbii ei, epi wii mił pimba. Ba nam nge Arnan eim na embe ei ambił tonu mendpił kindnim. Pe en enim yi niłmin, ‘Sin nge Gos’ niłmin. ⁵⁵ Ba enim eim piinanmin. Na nam eim piip moł. Pe na nam eim kinał, nimbił ei, enim ek kend tok niłmin mił, yi nimbii. Ei mon! Na nam eim piipi poru nipi kin, eim ek kun ei ekii sind. ⁵⁶ Enim nge kupenjıng Eiparam ei eim na mani mei ełe ombii kunum ei kenmbii ni, ka piipi mułum ei, eim kanpi kin, eim noman ka seng mołum.” ⁵⁷ Nga Jura wumb ek nik, Jiisas ngok, yi ninjing, “Nim wu gał kangı wu mołun. Pe nim Eiparam er ken mił nenj?” ⁵⁸ Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Ok Eiparam eim tonu oneririm kunum ei, na muls.” ⁵⁹ Yi neng kin, wumb kom ku sik, eim tumun nik enjing. Ba Jiisas eim koi erpi kin, men tołmun ngii owundu si kindpi anda pupu pum.

9

Ningił Tumbun Mułum Wu Endi Ek Poł Tonum

¹ Jiisas eim andpi pupu kin, kenim ni, wu endi ningił tumbun mułum wu endi mułum. Wu ei, kangił kembis mam kirim ełe tor orum ei, yi er pirim. ² Jiisas eim kin ekii siłmin wu ombu yi ninjing, “Ek emb to ngołun wu. Pe wu ei, eim oł kis erim min, eim arim mam teł oł kis enjngił min?” ³ Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Wu ei eim oł kis erim kin, nga eim arim mam teł oł kis enjngił pułe ei mon. Ba Gos eim kongun erpi, dinga owundu yi erang kin, eim nge pułe wu ei kin tor wang kin, wumb keningii nipi, wu ei kin tonu om. ⁴ Pe mendpił ei, eni kunum mił ka sałim ełe, sinim Gos kongun ermin. Eim na kongun ełe kindang kin, na onj. Gos eim nge kunum poru nimba kunum ei, epin mendpił mił mułmba kunum ei sinim kongun endi kaplı enermba mon. ⁵ Pe na ya mei ełe moł ei, na mei wumb nge noman tuk ełe tiłang moł.” ⁶ Jii Jiisas eim ek yi nipi, jipambił topu, mani mei eł kindpi kin, mei kin jipambił dangindpi sipi, noł oi mił, wu ningił ełe pendim. ⁷ Pendpi eim yi nim, “Nim pukun, noł gopu Sailom ełe was enjii!” nim. Sailom ei sinim pułe yi nimin, ‘Eim kindang pum.’ Pupu, noł ełe was erpi, orung opu, ningił ka seng kin, kenim.

⁸ Wumb eim konu ende wumb ni, ok eim kanik wumb ni, “Wu ei ok mołpu kin, wumb ku ni epi ngei nipi, mołum wu ei min?” Wumb eim ka mułang kin, kanik ek yi ninjing. ⁹ Ba wumb kombur yi ninjing, “Wu ei mendpił,” pa ninjing. Nga wumb kombur yi ninjing, “Mon, wu ei mił, wu endi mołum,” pa ninjing. “Ba wu ei, wu eipi.” Pe wu ei, eim mołpu kin, yi nim, “Ei na ya moł,” pa nim. ¹⁰ Yi neng kin, wumb ek nik ngok, yi ninjing, “Nim ningił ei opu, ka erim mił nenj?” ¹¹ Pe eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Wu ei, Jiisas niłmin wu ni, eim mei kin noł eningii erpi sipi, na ningił ełe pendpi kin, yi nim, ‘Nim pukun, noł gop ‘Sailom ełe,’ was enjii!’ Neng kin, na pup, was erip, nam ningił ei, ka seng kin, epi kenj,” pa nim. ¹² Wumb wu ei kii sinjing, “Pe wu jii pum?” Wu ni yi nim, “Na kinenj,” pa nim.

¹³ Pe wumb wu ei ok ningił tumbun multum ni, lo ek piıłmin wumb mulnjung konu ełe sipnjıng. ¹⁴ Kunum ei, kor owundu kunum Jiisas noł oi sipi kin, wu ei kin yi erpi kin, ningił tumbun mułum ei, er ka erim. ¹⁵ Lo ek ekii siłmin wumb nga wu ei kii sinjing, “Nim ningił ei opu, ka erim mił nenj?” Wu ni ek nipi, orung kindpi yi nim, “Eim noł oi sipi kin, na ningił ełe pındang kin, na pup was eramb kin, na ningił ei tiłang erim.” ¹⁶ Pe

lo ek piilmin wumb ek yi ninjing, “Gos wu ei kindang onerim; eim kor owundu kunum ei eim piinanim min? Eim kor owundu ei lo ek piilim min mon?” Ba wumb kombur ek yi ninjing, “O! kis elim wu ei, jep o! ei ermba mi! nenj?” Wumb en enim ek yi nik, en enim eipi eipi puk, tilap ta! mi! molk kin, ek yi ninjing.

¹⁷ Nik kin, nga wu ningil tumbun mulum wu ei, kii sik yi ninjing, “Pe nim wu ningil er ka erim wu ei, eim embe er sin mi! nenj?” Wu ei, ek yi nim, “Ei wu ek ni tor kindilim wu endi Gos kindim wu,” pa nim. ¹⁸ Keimi, ok wu ei, eim ningil tumbun multum; ba pe, eim ningil ei pirek neng kenim. Ba Jura wumb o! ele pii gii ninenjing. Pe wu ningil opu, ka pum wu ei, eim arim mam no! wii tunjung. ¹⁹ Wii tok kin, wumb ek nik, wu amb ta! kii sinjing, “Wu ei e!ip nge kingenjngil min? Mam mengrim kunum ei, wu ei eim ningil tumbun multum pa ninmbil. Ba pe, nimbil erang eim ningil ka seng kin, epi kan kun enim?” Nik yi ninjing. ²⁰ Arim mam te!, ek yi ni orung kindinjngil. “Sil piinmbil ei mam mengrim kunum ei, eim ningil tumbun mo! pirim ei, sil piinmbil. ²¹ Ba pe, eim ningil ei ka seng kin, epi kanpi enim ei, sil pii po! tunanmbil. Wumb endi ni, eim ningil ei er ka erim ei, sil pii kun enanmbil ku. Eim wu dinga mo!um ei, eim kapli enim kii sik piingii.” ²² Wu ei nge arim mam te!, Jura wumb kin mund mong erki! yi ninjngil. Nimbil erang Jura wumb owundu ek yi mi! ni pendnjing wu ei, Jiisas ei Krai Gos kindang wu ei om nimba wumb ei, men to!mun ngii ele, to anda kindngii nik pendnjing. ²³ Pe arim mam te!, ek pu!e niki! yi ninjngil, ‘Eim wu dinga mo!um ei eim kii sik piyei!’ ninjngil.

²⁴ Pe nga wumb ek nga nik kin, wu ei ok ningil tumbun multum wu ni, wii tok, se orung sik yi ninjing, “Gos eim jep o! ei erim. Nim Gos nge embe tonu kindkin, ek keimi ninjii. Sin piinmin wu ei, o! kis elim wu.” ²⁵ Wumb ek yi nengin kin, wu ningil ka mulum wu ni ek yi nim, “Na ningil er ka erim wu ei, o! kis elim wu min, ei na pii kun enand, mon! Ba epi endi na piind ei, na ok ningil tumbun multum; ba pe tilang erang kin, kanip ei piind,” pa nim. ²⁶ Neng kin, wumb yi kii sinjing, “Eim nim kin, nimbil o! erpi kin, nim ningil ei er ka erim?” ²⁷ Wu ni ek dinga nipi, orung kindpi yi nim, “Na enim ok kanip ninj ei, enim piinenjing min? Nimbil erang nga piimin, ninmin? Pe enim wu ei kin ekii singii nge ninmin, min?” ²⁸ Pe Jura wumb ek kis nik, orung kindik yi ninjing, “Nim eim nge ekii sin; ba sin Moses kin ekii sinjpin mo!mun. ²⁹ Sinim piinmin ei, Gos ek nipi, Moses ngurum. Ba wu ei, konu jili tonu om? Ei sin piinanmin!” pa ninjing. ³⁰ Yi nengin kin, wu ningil ka mulum wu ni yi nim, “Ei o! endi eipi mi!, owundu endi tonu om ei, enim piinanmin. Piinarik kin, konu jili wu ei tonu om; ba nam ningil ei erang opu, ka mulum ei piind,” pa nim. ³¹ Nga nipi yi nim, “Sinim piinmin ei, Gos wumb o! kis erik enmin, wumb ei ninmin ek ei, Gos piinanim mon. Ba wumb Gos kin men tok erik kin, Gos o! keimi palim mi! ekii sik enmin ei, en enim ek ningii ei Gos eim piilim. ³² Am kumb ok mendpil, wu amb endi kangi endi mingang ningil tumbun multum ei, wu endi opu, ei er ka eririm nengin kin, sin piina!min ei nge ek po!. ³³ Pe Gos ei kindnelang kin, eim o! yi nge endi enelang mon!” ³⁴ Lo ek piilmin wumb ek dinga nik, wu ei ngok yi ninjing, “Nim manim nim mengim ei, o! kis enjing konu ele nim molkun, okun tonu on. Ei nim o! kis wu mendpil molkun kin, nga sin kin ek emb tokun, man mi! ngunjii en min?” Wumb ek yi nik, eim men to!mun ngii owundu to tor kindnjing.

Noman Tuk Ele Jiisas Nge Tilang Ei Pinalim Mon

³⁵ Jiisas eim piim ni, wu ei to anda kindmin nengin kin, eim pupu, wu ei kan sim. Kan sipi yi nim, “Nim Gos kindang opu, mei wu telim ei kin pii gii nin, min mon?” ³⁶ Pe wu ei ek nipi, orung kindpi yi nim, “Wu Owundu, Gos kindang opu, mei wu telim ei, wu nii? Nim na kan nen kin, pii gii nimbii,” nim. ³⁷ Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Nim eim kan poru nin ei, pe nim kin, ek tang mo!um wu ei,” pa nim. ³⁸ Wu ei yi nim, “Owundu, na nim kin pii gii nind!” Nipi, mani mei ele mo!pu kin, Jiisas kin men topu erim.

³⁹ Jiisas eim ek yi nim, “Na mani mei ele op, wumb mok tumbii nge onj. Wumb Gos ek pii po! tunenjing kin, wumb ei ningil tumbun mi! mulang mulngii wumb ei, nga ka seng kin, tilang mendpil erang kin, kanik pii po! tungii. Ba wumb ningil pe ka seng kin, ka

nik, pii poŀ tonmun ni, wumb ei piik, nga ningiŀ tumbun miŀ muŀangin kin, tiŀang mendpiŀ kanik kin, pii poŀ tunanmin, mon.”⁴⁰ Pe lo ek piŀmin wu kombur ele mandi molk, Jiisas nim ek ei piinjing. Piik yi ninjing, “Sin yi ku, sin ningiŀ ele tumbun miŀ muŀang moŀpun kin, Gos ek pii poŀ tunanmin, nin min?” a yi ninjing.⁴¹ Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Enim ningiŀ ei tumbun miŀ muleŀang kin, enim kin Gos ek ei pii poŀ tunarik kin, enim oŀ kis endi eneneŀangin mon. Ba en enim yi niŀmin, ‘Sin ningiŀ ei, tiŀang mendpiŀ enim,’ yi niŀmin ele nge, enim kin oŀ kis ei moŀum,” pa nim.

10

Kung Siipsiip Nge Kung Gui Ei Nge Ek Ekin

¹ “Ek keimi mendpiŀ na enim kanip nind. Wumb endi, kung siipsiip nge kung gui ondu ele, tuk punermba mon; ba wu endi, konu eipi orung opu, kung gui to tangindpi tuk oŀum ei, wu epi waning wu opu, kung siipsiip sipi yi elim.²⁻³ Ba wu endi kung siipsiip kung gui ondu ele, tuk puŀum wu ei, kung es toŀum wu moŀum. Kung gui ondu ele, tep moŀpu elim wu ei, eim kung gui ondu aki tang kin, kung siipsiip ombu, eim ek tangiŀim ei piŀmin. Nga eim kung siipsiip pei embe sipi sipi elim wu ei, kung siipsiip kung gui anda siŀim.⁴ Eim kung siipsiip ombu pei anda sipi, poru nipi kin, wu ei opu kumb se pang kin, kung siipsiip ombu, eim ek ei piik kin, eim puŀum konu ele, kung siipsiip ekii sik puŀmun.⁵ Wumb eipi endi kin, ekii sinaŀmin mon. Kung siipsiip en enim tungu eŀmin. Nimbil erang kung siipsiip wumb eipi ek ei piinaŀmin mon.”

⁶ Jiisas eim ek ekin ei nipi ngum; ba wumb eim nim ek ei, puŀe pii poŀ tunenjing, mon!

Jiisas Wumb Kung Siipsiip Miŀ Tep Ka Elim

⁷ Nga Jiisas ek nipi yi nim, “Keimi mendpiŀ, na enim kanip nind. Na nam kung siipsiip kung gui ondu miŀ moŀ,” pa yi nim.⁸ “Wumb pei ok, kumb se onjung wumb ei, ek kend tok, epi waning sik eŀmin wumb miŀ onjung. Ba wumb Gos nge kung siipsiip miŀ mulnjung wumb ei, en enim ek kend tok eŀmin; wu ombu nge ek piinenjing mon.⁹ Na nam ngii ondu miŀ moŀ. Wumb endi na kin pii gii nim kin, ngii ondu ele, opu tuk ba wumb ei Gos eim sipi orung simba. Na nge wumb ei, kung siipsiip miŀ tep er muŀmbii ni, pupu anda opu, kuni ka wii sipi nopu ermba ei, yi miŀ ku, na wumb kuni nin, epi kanim kanim pei ngumbii.¹⁰ Epi waning wumb ei, epi eipi endi simba nge onaŀim mon! Ba kung siipsiip ei, to konduk kin waning sik erngii nge piik oŀmun. Ba na mei mani op, wumb pei noman konj singii nge onj. Wumb noman konj wii mendpiŀ sinjing kin, en enim noman ka wii peng piingii.

¹¹ Na kung siipsiip nge tep wu ka moŀ. Kung siipsiip teŀ ka er moŀuŀum wu ei, eim koŀpu kin, kung siipsiip ombu paki tumba. Jiisas eim koŀpu kin, wumb paki tumba ei piipi kin, ek yi miŀ nipi wumb ngum.¹² Wu endi ku simba nge piipi ni kongun erpi kin, kung siipsiip es toŀum wu ei, kung siipsiip tep wu ka mularpi kin, kung siipsiip nge ernjing miŀ mularpi elim wu ei, eim moŀpu kaniŀim ni, owu simbii endi oŀum ei, eim kung siipsiip ombu si kindpi kin, tungu puŀum. Pang kin, owu simbii ei opu, kung siipsiip nopu, to eipi eipi kindpi yi elim.¹³ Nimbil erang wu ku kongun elim wu erpi kin, kung siipsiip ombu piinaŀim mon; eim kung siipsiip si kindpi kin, puŀum.¹⁴⁻¹⁵ Na kung siipsiip nge tep wu ka wii moŀ. Na nam kung siipsiip ombu piyamb kin, nga kung siipsiip ombu na piŀmin ku. Ei yi miŀ, na nge Arnan ei, na piŀim. Nga na eim piŀ ku. Piip kin, nam nge ngenj ele koŀup kin, kung siipsiip ombu paki tumbii.¹⁶ Na nge kung siipsiip eipi kombur moŀmun ku. Ei ya ele nge kung gui tuk ele mulaŀmin. Kung siipsiip ei ya ele tu wamb kin, nam ek ei piingii ku. Ei kung siipsiip tiŀap endeim mendpiŀ muŀangin kin, nga kung siipsiip tep wu endeim mendpiŀ moŀup kin, tep ermbii.

¹⁷ “Na nge Arnan eim, na noman ngum ei, puŀe yi paŀim. Na nam noman konj ei, si kindamb kin, wumb to kundangin kin, nga angip, tonu op, konj muŀmbii,” pa nim.

¹⁸ “Wumb endi, na noman konj ei, sinermba mon. Na nam nge dinga ele, nam noman

konj ei, wak to kindip kin, nga nam nge dinga eŋe nam noman konj ei eipi orung simbii kongun ei, na nge Arnan nipi ek ei na ngum,” pa nim.

¹⁹ Jura wumb ei, ek ei piik kin, wumb ok eipi eipi puk, tiŋap eipi eipi miŋ mulnjung.
²⁰ Wumb pei molk yi ninjing, “Wu ei, eim gui kis tuk moŋum! Muŋang kin, eim noman wulu pang kin, ek eipi eipi ninim. Nimbil erang, enim eim nge ek piinmin?” yi ninjing.
²¹ Nga wumb kombur yi ninjing, “Ek ei, gui kis nge ek mon. Pe gui kis ei pim kin, wu ningil tumbun muŋum ei, kapli er ka er kindnermba mon; ba eim wu ei er ka erim,” pa ninjing.

Jura Wumb Jiisas Kin Buŋ Ngok, Opu Orung Enjing

²² Men toŋmun ngii ei ombu aki tok, kor owundu kunum ka ei tonu wang kin, wumb pei Jerusalem konu eŋe punjung. Puk kunum eŋe konu jii nirim kunum eŋe pirim. ²³ Men toŋmun ngii andaring ond pos olt konu eŋe ‘Solomon nge ngii tika,’ yi niŋmin konu eŋe, Jiisas eim andpi pupu, andaring ngii eŋe endim. ²⁴ Endang kin, Jura wumb ok eim si pok erik, eim kanik yi ninjing, “Kunum nimerii nim ek nen kin, sin noman taŋ tonum? Pe nim Gos kindang mei mani wu Krai pin kin, ek ni tor kindan kin, sin piimin,” pa ninjing.
²⁵ Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na enim kanip ninj; ba enim na pii gii ninanmin. Na kongun pei Arnan nge noman dinga eŋe, kongun end ei, nam nge embe eŋe andan tum kongun ei tonu onum. ²⁶ Ba enim kung siipsiip na nge tiŋap ende mon pim kin, enim na kin pii gii ninanmin. ²⁷ Nam nge kung siipsiip ombu, nam ek niŋ ei piinmin. Nga nam en enim piin. Nga en enim na niŋ ek ei ekii siŋmin ku. ²⁸ Yi erangin kin, na en enim noman konj sik, kunum kunum muŋgii nge ngoŋ ei, en enim am punerngii mon! Nga wumb endi na angil eŋe, kung siipsiip ombu sipnerngii, mon ku! ²⁹ Na nge Arnan ei, wumb ei kung siipsiip miŋ sipi kin, na ngum. Na Arnan eim nge noman dinga ei, epi pei to mani kindiŋim. Na nge Arnan angil eŋe, wumb endi, na wumb ei, si tor sinermba mon. ³⁰ Na Arnan kin sik ende mendpiŋ.”

³¹ Jura wumb kom ku nga sik, eim tungii nge enjing. ³² Jiisas eim ek nipi, yi nim, “Na nge Arnan kongun ei na ngang kin, enim kin kunum pei andan tunj. Enim kongun nipe kongun na end ei ni piik kin, enim na tungii nge enmin?” ³³ Jura wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, “Sin kongun ka endi en nipin kin, nim kom ku tumun enanmin. Ba nim Gos kin ek buŋ ambilin ni tumun nge enmin. Nim wu wii molkun kin, ‘Nam Gos moŋ,’ nin,” pa ninjing. ³⁴⁻³⁵ Nga Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Wumb ombu ok, Gos nge ek ei en enim piinjing. Gos eim ek nirim miŋ ei ngurum. ‘En enim gos,’ nim. Pe Gos nge ek ka ei am punermba mon! Nimbil erang ninmin? Enim nge lo ek ei Gos yi miŋ ninim. Na enim kanip ninj ei, enim Gos miŋ moŋmun. ³⁶ Ba na Arnan Gos eim na kindang, na ya mei eŋe mani onj. Pe na ek yi nind, ‘Na Gos nge kingam,’ pa yi nind. Pe nimbil erang, enim yi ninmin, ‘Nim Gos kin ek buŋ ambilin,’ ninmin? ³⁷⁻³⁸ Pe na nam nge Arnan Gos nge kongun enenj kin, enim na ek ei pii gii ninerngii. Ba na Arnan Gos, eim nge kongun ei na end. Pe enim na ek ei pii gii ninerngii pim kin, na nipe kongun enj ei piik kin, enim pii gii nei! Nik kin, en enim noman pimba miŋ, ei piingii. Na Arnan ei, eim na kin muŋang, nga na eim kin moŋ,” pa nim.

³⁹ Nga wumb Jiisas ambil gii nik, kan ngumun nik enjing; ba eim opu, tor pupu am pum.

⁴⁰ Jiisas eim am pupu, noŋ Joran konu eŋe Jon ok wumb noŋ pendpi erim konu eŋe tor pupu, konu eŋe muŋum. ⁴¹ Muŋang kin, wumb eim muŋum konu eŋe wumb pei onjung. Ok kin, en enim ek yi ninjing, “Keimi, Jon eim jep oŋ endi enerim. Ba Jon eim wu ei nge nipi kin, ek pei nim ek ei keimi mendpiŋ paŋim,” pa yi ninjing. ⁴² Pe konu orung eŋe wumb pei Jiisas kin pii gii ninjing.

11

Lasaras Kuŋum Poru Nim

¹ Wu endi ening owundu tang pim wu ei, eim embe Lasaras. Eim Besanii konu eŋe pim. Besanii konu eŋe, eim nge aim taŋ Mariya kin angim Masa teŋ mulnjunguŋ ku. ² Amb

Mariya ei eim kopung mur ka wii tolum epi ei sipipi, Jiisas simb eŧe, kopung ka wii kindpi kin, nga eim peng enjin ei sipi, Jiisas simb eŧe kil ngum. Ngopu, yi enim amb ei, eim aim Lasaras ei, eim ening owundu tang pim. ³ Peng kin, eim aim taŧ ek nikiŧ, Jiisas muŧum konu eŧe kindinjngiŧ. Kindkiŧ, ek yi ninjngiŧ, “Owundu, nim noman ngoŧum wu ni, eim ening owundu tang paŧim,” ninjngiŧ. ⁴ Pe Jiisas ek ei piipi kin, yi miŧ nim, “Ening ei eim kuŧmba ening mon! Ening ei, Gos nge embe ambiŧ tonu kindmba nge erim. Nga Gos nge kingam ei, na embe ambiŧ tonu kindmba erim ku.”

⁵⁻⁶ Jiisas eim Masa kin, Mariya kin, Lasaras ni, wumb kei noman ngoŧum. Jiisas eim moŧpu piim ni, Lasaras ening owundu tang paŧim, nengin kin, Jiisas eim kunum taŧ nga muŧum konu eŧe enj muŧum. ⁷ Nga ekii se Jiisas eim nge ekii siŧmin wu ombu kanpi nim, “Sinim Jura konu eŧe orung pamin!” nim. ⁸ Pe Jiisas eim kin ekii siŧmin wu ombu yi ninjing, “Ek emb to ngoŧun wu! Pe mendpiŧ, Jura wumb nim ku tumun nik enjing ei piinarkin kin, nga konu eŧe bii, nin min?” ⁹⁻¹⁰ Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Konu eni tonum kunum ei, wumb kongun eŧmin. Pe wu endi, konu eni pim kunum ei, andŧam ei bok tunaŧim. Nimbiŧ erang, konu eni topu mei eŧe tiŧang erang kin, kanpi andiŧim. Pe na kin yi miŧ ku; akip eni tonum kunum eŧe, na kongun poru ninanim. Na kunum kuŧmbii nge kunum ei tonu onanim. Ba nga wumb endi, konu emii paŧiŧim kunum eŧe, andŧam andiŧim ei, bok tolum. Nimbiŧ erang, tiŧang endi, eim kin paki tang kin, andŧam andnaŧim mon. Ba na kuŧmbii kunum ei tonu onenim kin, na kapŧi endmbii. ¹¹ Jiisas eim yi nipi kin, nga yi nim, “Sinim nge wu puŧ Lasaras eim or pim kin, pe na to konj kindmbii nge bii end,” pa nim. ¹² Jiisas eim kin ekii siŧmin wu ombu yi ninjing, “Owundu, pe wu ei eim or pim kin, eim nga kapŧi muŧmba,” ninjing. ¹³ Jiisas eim Lasaras koltum ni piipi, nirim ek ei nim: ba eim ekii siŧmin wu ombu, en enim yi piinjing. Lasaras eim or mendpiŧ peng ninim ni, yi piinjing. ¹⁴ Ba pe Jiisas eim ek yi nipi, wu ombu ngopu yi nim, “Lasaras eim kuŧum ei, na enim kin ek ekin top ninj ei, enim eim or paŧim,” ni ninjing. ¹⁵ Na enim kin ka piip kin kunum eŧe, Lasaras kuŧum kunum ei, na eim ngii konu eŧe sikir punenji. Nimbiŧ erang, akip enim na kin pii gii dinga nga ningii. Ba pe sinim eim kin bin,” pa nim. ¹⁶ Tomas embe endi, ‘Diriimas,’ niŧmin ei, eim ek yi nim. “Sinim eim kin ouni kuŧmun nge pamin!” nim.

Wumb Angk Konj Pungii Ni, Wumb Noman Konj Sik Erngii Ei Jiisas Nge Puŧ Wu

¹⁷ Pe Jiisas eim pupu, Besanii konu eŧe tor pupu kin, piim ni, Lasaras eim kuŧum. Kuŧang kin, tukpu tunjung ei, kunum kapŧi kapŧi, o pum ni piim. ¹⁸ Besanii konu ei Jerusalem konu eŧe owundu mandi miŧ sim. ¹⁹ Pe wumb pei ok, Mariya kin Masa teŧ enginjngiŧ kuŧum ei, ke nik ni, kaimb muŧmun nik, tep to moŧmun nik onjung.

²⁰ Amb Masa piim ni, Jiisas onum nengin kin, eim pupu, andŧam eŧe kan simbii nipi pum. Ba Mariya eim ngii konu eŧe enj muŧum. ²¹ Amb Masa pupu kin, Jiisas kanpi yi nim, “Owundu, nim ok ya eŧe muŧaŧan kin, na einan ei kuleŧang. ²² Nga pe na piind ku, pe nim Gos kin epi endi simbii ni, prei enjii ei, eim kapŧi nim ngumba.” ²³ Jiisas ek nipi, ngopu yi nim, “Pe nim ainim ei nge angpi kin, konj ba,” pa nim. ²⁴ Neng kin, Masa ek nipi, Jiisas kin yi nim, “Na piind, eim Gos kunum ei poru nimba eŧe angpi kin, nga konj tonu omba,” ni piipi, yi nim. ²⁵ Jiisas ek nipi, eim ngopu yi nim, “Angk kin, tonu ongii oŧ ei nin, nga noman konj sik eŧmin ei, pule na. Pe wumb endi na kin pii gii nim kin, eim ngenj eŧe kuŧang kin, eim noman tuk kulermba mon! Nga tonu opu, noman konj kunum kunum muŧmba. ²⁶ Wumb pei konj molk, na kin pii gii ningii wumb ei, am punerngii mon. En enim noman konj ei sik kin, kunum kunum muŧngii ei, nim pii gii nin, min mon?” ²⁷ Masa Jiisas kanpi yi nim, “Owundu, na nim kin pii gii nind. Nim Kraiŧ, nim Gos nge kingam. Gos ok ek nipi kin, nim mei konu eŧe kindmbii nirim ei, nim mendpiŧ!” pa nim.

Jiisas Eim Ke Nim

²⁸ Masa eim ek yi nipi pendpi kin, eim pupu, angim Mariya kanpi nim, “Ek emb to ngopu elim wu ei, opu moŧpu kin, ‘Nim oi! ninim,’ ” pa nim. Nipi kin, eim angim Mariya kanpi ek endi nipi ngum. ²⁹ Mariya ek ei piipi, sikir pupu Jiisas muŧum konu eŧe tor pum.

³⁰ Pe Jiisas Besanii konu ele tor onerim mon; ba Masa pupu eim kan seng kin, ek tangkil enjingil konu ele enj muhum. ³¹ Pe Jura wumb ok Mariya kin kaimb er muljung wumb ei, kenjing ni, Mariya eim sikir angpi kin, anda pum. Pe aim pendnjing konu ele ke nipi ermba punum ni piik, wumb eim pum konu ele, ekii sik anda punjung.

³² Amb Mariya opu, Jiisas muhum konu ele tor opu, Jiisas kenim. Kanpi opu, Jiisas simb ele mani pupu, pepi yi nim, "Owundu, nim ya muhutan kin, na einan ei kulenenefang mon!" ³³ Yi nipi kin, eim ke nim ei, Jiisas kenim. Nga wumb eim kin onjung wumb ei, ke ninjing ku. Pe Jiisas eim kaimb sipi kin, noman ele embin to piim. ³⁴ Piipi kin, Jiisas eim yi nim, "Enim eim sipik, konu jili orung pendnjing?" Wumb yi ninjing, "Owundu, nim ya okun, kenjii!" ³⁵ Pe Jiisas eim ke nim. ³⁶ Pe Jura wumb eim ke nim ei, kanik yi ninjing, "Jiisas eim wu ei noman ngohum ei, piipi kin, ke ninim," ninjing. ³⁷ Ba Jura wumb kombur ek yi ninjing, "Jiisas eim wu endi ningil tumbun muhum ei, eim er ka erim. Pe wu kuhum ei, Jiisas efang kin wu ei kapli kulefang.

Jiisas Lasaras Nga Er Konj Sim

³⁸ Jiisas eim noman ele embin peng piipi kin, eim tukpu to pendnjing konu ele om. Pe Lasaras tukpu to pendnjing ei, kom ku owundu endi ele, tunduk tuk puk. Nga ku endi sik kin, tukpu ei ondu nguk. ³⁹ Pe Jiisas eim yi nim, "Enim kom ku owundu ei aki tei!" nim. Wu kuhum wu ei, eim aim Masa moipu kin, yi nim, "Owundu, wu ei kuhum kunum kapi kapli poru nim ei, eim kumun ngonum," pa nim. ⁴⁰ Jiisas ek nipi, Masa ngopu yi nim, "Nim nimbit of enim? Na ok nim kanip ninj ei, nim pii gii nin pim kin, kapli Gos nge noman dinga owundu ei kenjii." ⁴¹⁻⁴² Pe wumb ku ei tukpu ele si kindnjing. Pe Jiisas eim kan epin konu ele tonu kanpi yi nim, "Arnan, nim na prei end ei, nim piin. Kapli na nim kin ka piip ngond. Na piind ei, kunum kunum nim na prei ele ei piilin. Ba pe wumb ya ele na kin ouni moimun wumb ei na nim kin nind. Pe wumb yi piingii ei, nim na kindan onj ni piik wumb ei, na kin pii gii ningii," pa nim. ⁴³ Jiisas eim ek yi nipi kin, eim wii dinga topu yi nim, "Lasaras, nim si kindkin anda wa!" nim. ⁴⁴ Pe wu kuhum ei, angpi kin, anda om. Eim kultum kunum, kan simb angil ele, kan to pendik miil ni, alap kumb ele peng to pendik miil ni, kun om. Pe Jiisas ek yi nim, "Eim alap ngenj ele palim ei, si kindangin kin, pangli!" pa nim.

Wumb Peng Pim Wumb Ek Nik Piik Kin, Jiisas To Kundmun Ninjing.

(Masyu 26:1-5, Mak 14:1-2, Luk 22:1-2)

⁴⁵ Pe Jura wumb kombur ok, Mariya kin ke nik muhum wumb ei, Jiisas jep of owundu erang kanik kin, eim kin pii gii ninjing. ⁴⁶ Ba wumb kombur en enim puk kin, lo ek piik ekii silmin wumb muljung konu ele puk kin, Jiisas eim of yi erim miil ei, kanik ninjing. ⁴⁷ Yi nengin kin, kulmal kalilmin wu ni, lo ek ei ekii sik elmin wu ni puk kin, kaunsil kanik nik kin, kulou tunjung. Tok yi ninjing, "Wu ei, epi jep of kanim kanim enim ei, er ermin miil nenj?" yi ninjing. ⁴⁸ "Pe sinim kan wiik tamin kin, of yi nge erpi pang kin, wumb pei eim kin pii gii ningii ei, nga Rom opu elmin wumb ok, sinim men toimun ngii owundu ni, sinim Jura wumb tilap ei, to kis erngii, ei mon!" ⁴⁹ Wumb muljung konu tuk ele, wu endi muhum wu ei, embe Kaiyapas. Wu ei, eim kulmal kalilmin ei, eim tep muhum kunum. Pe eim ek yi nim, "Enim noman ele epi endi to piik kin, enanmin mon," pa nim. ⁵⁰ "Enim yi to piinerngii mon. Wu endeim kulmba wu ei, eim wumb pei paki tumba ei ka. Mon pim kin, sinim Jura wumb tilap pei, Rom opu ond wumb ok, sinim pei to kundngii," pa nim. ⁵¹ Eim noman ele piim miil, ei piipi kin, ngunerim mon. Eim kulmal kalilmin owundu kongun tep ermba nik kin, ei kung ngii ele ermba. Ba Gos yi erang kin, eim of ekii se tonu omba ni piipi nilim wu yi nim. 'Jiisas eim kolpu kin, Jura wumb pei paki tumba,' ni yi nim. ⁵² Jiisas kolpu kin, Jura wumb mendpil paki tunermba mon. Gos nge kingam nol konu orung orung pei moimun ei kin, pei kolpu kin, Gos nge wumb pei sipi kin, tilap endeim mendpil kindmba. ⁵³ Pe Jura noman pim wumb ei, kunum ele ni piik kin, Jiisas eim to kundmun ni piik enjing. ⁵⁴ Yi miil nengin kin, Jiisas nga tuk Jura wumb kulou tok erik kin, konu peni ele endnerim. Pe eim konu ele si kindpi kin, am pupu, wumb mulenjing

konu ele orung mandi mił, sim konu owundu ele mułum. Pe eim mułum konu ei embe 'Epriyam.' Jiisas eim kin ekii siłmin wu ombu kin puk ele, ouni mulnjung.

⁵⁵ Jura wumb kor owundu kuni 'Pasopa' nołmun kunum ei, mandi erim. Pe 'Pasopa' kunum ei, mandi erang kin, wumb konu orung eipi eipi wumb ei, Jerusalem konu owundu ele tonu puk kin, en enim noman ele kil ngumun ni, oł ei pii kun erik kin, Moses lo ek nilim mił, yi kun erngii nge punjung. ⁵⁶ Pe wumb pei, Jiisas kurngii enjing. Wumb en enim men tołmun ngii nirikring ele angk molk, yi ninjing, "Enim er piinmin mił nenj? Eim pe kuni owundu 'Pasopa' ei, kanpi ermba nge omba, min mon?" ⁵⁷ Jura wumb kułmał kałımin wu owundu ombu ni, lo ek piıłmin wumb ni, ek ni piik enjing, "Wumb kii semin, eim jili mołum ei piipin kin, pe eim kan ngumun," pa yi ninjing.

12

Amb Mariya Kopung Ka Wii Tołum Ei Jiisas Simb Ele Kindim (Masyu 26:6-13, Mak 14:3-9)

¹ Kunum angıł orung nga endeim mił molk, kor owundu kuni 'Pasopa' nungii ei, tonu omba pim. Pe kunum ele, Jiisas eim Besanii konu ele Lasaras nge konu ele wu ei, Jiisas eim tukpu to pendnjing ei, Jiisas er konj nge sim wu ngii konu ele pum. ² Besanii konu ele wumb Jiisas nge kuni er sinjing sim. Amb Masa eim kuni onguł erim. Nga Lasaras eim Jiisas kin kuni nunjung wumb ei kin, ouni mulnjung. ³ Pe amb Mariya eim ku owundu top erpi sim kopung ka ming owundu mił endi ei, tu wupu kin, Jiisas nge simb ele kopung bein topu kin, nga Mariya eim nge peng enjin ei sipi kin, eim simb ele kil ngum. Pe kopung muru ka wii tołum ei tuk ngii ele pei muru ka tołum. ⁴⁻⁵ Ba Jiisas eim kin ekii siłim wu ei, embe Juras Eskerias konu ele wu ei, ekii se Jiisas opu orung wumb onjung konu ele nipi ngum wu ei, ek yi nim. "Sinim kopung ka wii tołum ei sikin, wumb eipi ngopun, ku 300 pei mił sipin kin, wumb wii mulnjung wumb ei ku ngopun. Nimbił erang sinim enenjpın?" pa nim. ⁶ Ba Juras eim ek yi nim ek ei, wumb wii mołmun wumb ei kin ek keimi ninerim mon. Eim waning ermba nge piipi, yi nim. Eim ku kon ei, eim tep mundang mołpu kin, ku waning nołum. ⁷ Jiisas eim yi nim, "Nim amb kun eran panglı! Ekii se, na tukpu ele pendngii kunum ei, eim yi ermba," pa nim. ⁸ "Wumb epi sinałim wumb ei, enim kin kunum kunum mołmun. Ba na enim kin, kunum kunum mulał, mon!"

Gos Kułmał Kałımin Wumb Lasaras To Kundmun Ninjing

⁹ Jura wumb pei, Jiisas Besanii konu ele mołum ni piik kin, eim mułum konu ele onjung. Ok kin, Jiisas mendpił keningii nge onenjing mon. Ok Jiisas eim Lasaras kułum ei, eim er konj sim ei, Lasaras kenmin nik kin, onjung. ¹⁰ Kułmał kalk ełmin wumb owundu ei, Lasaras to kundmun ku, ni piinjing. ¹¹ Nimbił erang, Jura wumb pei Lasaras piik kin, kułmał kalk lo ek piik ełmin wumb ei kin, si kindik kin, wumb ei Jiisas kin pii gii ninjing.

Jiisas Jerusalem Konu Ele King Mił Tuk Pum (Masyu 21:1-11, Mak 11:1-11, Luk 19:28-40)

¹² Kunum endi nga, wumb tiłap owundu ei ok, 'Pasopa,' kunum kor owundu kunum ei ok piinjing ei, Jiisas Jerusalem konu ele omba ni piinjing. ¹³ Yi piik kin, wumb ei puk kin, ond onguł ni epi sik, andłam ele kui er mulnjung. Molk kin, wumb ei, wii tok yi ninjing: "Pe Gos sin paki tumba! Sinim Owundu Gos eim kindang onum. Eim embe ambił tonu kindmin. Eim sin Esrel wumb nge King!" ¹⁴⁻¹⁵ Pe Jiisas kung dongkii wał endi, kan sipi, tonu ele mołpu kin, om. Ei Gos nge ek ka ok pułum ele yi mił nim.

"Saiyon konu owundu ele, wumb mund mong enerei! Pe nga enim nge king ei onum kin, eim kinei! Eim kung dongkii wał peł ele mołpu, onum."

¹⁶ Ok Jiisas kin ekii siłmin wu ombu, Jiisas eim epi oł erim ei, pii poł tunenjing. Ba ekii se Jiisas epin tonu ele pum, eim tiłang owundu ei seng kanik kin, en enim piinjing ni, Gos nge ek kumb ok pulk ele pim ei, kun erang piinjing. Nga wumb eim kin enjing oł ei piinjing ku.

¹⁷ Ok Lasaras kuŕang paki to pendik kunum ei, wumb pei Jiisas kin molk, Jiisas eim Lasaras tukpu eŕe wii tang kin, Lasaras angpi opu kin, konj nga multum eŕe wumb pei, jep oŕ erang kanik wumb ei, Jiisas eim oŕ yi eririm pa nik, ek yi ninjing. ¹⁸ Wumb pei ei jep oŕ erpi eririm ei piik enjing wumb ei, puk kin, andŕam eŕe, kuruk punjung. ¹⁹ Pe lo ek piik nik eŕmin wumb ei, en enim ek nik, piik piik erik kin, yi ninjing. “Pe enim enjing oŕ ei kapŕi enanim. Wumb pei en enim eim kin ekii sik punmun.”

Griik Wumb Kombur Jiisas Kenmin Ni Piik Kin, Punjung

²⁰ Wumb pei, Jerusalem konu eŕe tonu puk ei, en enim kor owundu kuni ‘Pasopa’ eŕe puk kin, Gos kin men tok ermin ni punjung. Nga Griik wumb kombur eŕe ouni punjung ku. ²¹ Wumb Griik wumb ei, Pilip kin onjung. Pilip eim Galilii konu eŕe orung Beseira konu kembis eŕe wu. Pe wumb eim kii sik, yi ninjing, “Wu puŕ, sin Jiisas kenmin ni piinmin,” ninjing. ²² Pe Pilip pupu kin, Endru kanpi ek ei neng kin, pukuŕ Jiisas kankiŕ yi ninjing. ²³ Pe Jiisas eim ek nipi, yi nim, “Gos na kindang mani mei wu teŕim ei onj. Pe na tiŕang owundu simbii kunum eŕe, mandi enim,” pa nim. ²⁴ “Na ek keimi mendpiŕ nip enim ngond. Pe Gos kingam Kraiŕ ei, eim mani mei eŕe kindim. Pe Gos nge kingam kindang, eim mani mei eŕe opu kuleŕang kin, eim mendpiŕ muŕuŕang. Ba Gos kingam mani mei konu eŕe opu kuŕmba ei, eim wumb eim kin pii gii ninjing wumb pei, eim sipi orung simba. Ei yi miŕ ku, kuni mong eim endi mei eŕe mani kulenenŕang kin, eim mendpiŕ muŕang; ba kuni emb endi mei eŕe mani kuŕang kin, kapŕi ei kuni mong pei simba. ²⁵ Wu endi ngenj eŕe bun bun kuŕpu ermba wu ei, eim nge noman opu konj pimba ei, am ba. Ba wu endi, eim ngenj ei mendpiŕ piinarpi kin, Gos nge ek ekii sipi, eim kongun er muŕmba wu ei, eim noman konj sipi kin, kunum kunum konj muŕmba ei, eim am punermba mon! ²⁶ Pe wu nii endi, na nge kongun ei erim kin, eim na kin ekii simba wu ei, na muŕmbii konu eŕe, na nge kongun wu ei, eim na kin ouni muŕmbuŕ. Pe wu endi, eim na kongun ei ermba wu ei, na nge Arnan eim embe ambiŕ tonu kindmba.”

Wu Kingam Ei Wumb Ond Peri Eŕe Tonu Kundei!

²⁷ “Pe nam noman tuk eŕe ei, embin tonum. Pe na nip kin, ek nipe ek nimbii? Pe nam Arnan kin yi nimbii, ‘Arnan, nim epi embin tui na kin tonu omba enim ei, nim se! Na ek yi miŕ ninermbii min? Nimbiŕ erang, oŕ embin tui ei, na kin tonu omba nge nip kin, akip onj. ²⁸ Nam Arnan ni nim nge embe ei, tonu opu owundu pimba.” Jiisas eim ek yi neng kin, pe Gos ek endi tonu epin konu eŕe tor opu, yi miŕ nim, “Na nam embe ei, wumb ambilk tonu kindnjing. Pe nga am opu owundu ba enim,” pa nim.

²⁹ Wumb Jiisas kin mandi angk mulnjung wumb ei, ek piik kin, yi ninjing. “Gur gaki endi enim,” ninjing. Nga wumb kombur yi ninjing, “Mon, enjel endi opu, eim kin ek tangnim,” ninjing. ³⁰ Jiisas eim ek nipi, wumb ngopu yi nim, “Gos ek ei na kin mendpiŕ ninanim mon! Ek ei, enim kin paki tungii nge piingii, ninim,” pa nim. ³¹ “Pe kunum mandi enim ei, Gos ya mei eŕe moŕmun wumb ei, mok tumba. Pe Seisen mei konu eŕe moŕmun wumb ei, tep moŕum wu kis topu kindmba. ³² Pe na mei eŕe moŕ, ekii se wumb na ond peri eŕe to kundngii kunum ei, na wumb pei sip kin, na nam kin orung simbii,” nim. ³³⁻³⁴ Jiisas eim ek yi nim ei, eim kuŕmba nge ei, piingii ni yi nim. Wumb ek orung kindik kin, yi ninjing, “Sin lo eŕe piinmin ei, lo ek yi ninim, ‘Kraiŕ Gos kindang wu, mei eŕe mani opu, eim kunum kunum konj muŕmba,’ ninim. Nimbiŕ erang, nim ek yi nin, wumb wu kingam ei ond peri eŕe to kundngii nin? Wu kingam ei nii?” a nim. ³⁵ Jiisas ek nipi, wumb ngopu yi nim, “Pe kunum aninga kopur, mei wumb nge tiŕang ei, na enim kin ouni muŕmbii. Pe enim tiŕang eŕe, oŕ kun andik er muŕngii. Mon pim kin, Seisen nge emii dinga ei, enim sipi orung simba. Wu endi eim emii peng ba ei, eim konu jii orung ba ei, eim piinermba mon! ³⁶ Pe enim tiŕang peng moŕmun eŕe tiŕang ei, na kin pii gii ningii. Enim na kin pii gii ninjing kin, enim tiŕang ei nge, kingam ambiŕam noŕ miŕ muŕngii. Nga enim tiŕang ei, andik kin, oŕ kun erngii ku!” pa nim. Jiisas eim ek ei nipi, poru nipi kin, eim wumb mulnjung konu eŕe, tuk am pup kin, koi erim.

Jura Wumb Jiisas Kin Pii Gii Ninenjing

³⁷ Jura wumb Jiisas eim jep o! pei erim ei, kanik kin; ba enim Jiisas kin pii gii ninenjing mon. ³⁸ Pe ok ek ni tor kindi!im wu Aisaiya nirim ek ei, pe keimi tonu pim. Ok wu ei, Aisaiya eim ek yi mi! nirim:

“Owundu wumb nii endi, sin ek ei ni tor kindin!pin ei, pii gii ninenjing mon. Pe Owundu eim nge noman dinga ei, wumb pei kin andan tang kin; ba wumb ei, pii po! tunenjing.”

³⁹ Wumb Jiisas kin pii gii ninenjing. Nimbi! erang ek ni tor kindi!im wu ei, Aisaiya ek endi nga nirim mi! ei, keimi pirim. Eim ek yi mi! nirim.

⁴⁰ “Gos eim, en enim ningi! ambi! ak tang kin, en enim ningi! e!e, kap!i kun kinerngii mon! Nga noman erang kin, kom ku mi! peng kin, en enim noman e!e, pii kun enerngii mon! Pe nga en enim, nanim kin wangin kin nanim paki top kin, o! yi ermbii ni piik, enanmin!” pa ni Gos Owundu yi nim.

⁴¹ Ek ni tor kindi!im wu ei, Aisaiya eim Krai! Gos kindang mei konu e!e mani wu nge ti!ang owundu ei, kanpi kin Krai! nge ek ka mendpi! nirim.

⁴² Pe Jura wumb num kombur, Jiisas kin pii gii nik kin; ba en enim lo ek piik nik e!min wumb ei kin, mund mong erik kin, ek nik tor kindnenjing. Nimbi! erang, lo ek pi!min wumb ei, sin men to!mun ngii e!e, to anda kindngii, ni piik. ⁴³ Gos en enim embe ei, ambi! tonu kindm!ba ni piinarik, mon! Wumb en enim nge embe ei, ambi! tonu kindngii, ni piik enjing.

Jiisas Wumb Kos Piimba Ek Ei

⁴⁴ Jiisas eim wii dinga topu kin, yi nim, “Wumb nii endi, na kin pii gii nimba ei, na kin mendpi! mon! Ba Gos na kindang onj kin, ouni pii gii nimba ku. ⁴⁵ Wumb endi, na kenm!ba ei mi! ku, na Arnan na kindang onj ei, kenm!ba ku. ⁴⁶ Na nam ya mei wumb e!e, ti!ang nge onj. Wumb nii endi na kin pii gii nimba wumb ei eim wumb nii endi, noman tuk emii o! kis e!e, min o! ei mi! mulerm!ba wu ei, na ti!ang e!e ekii simba. ⁴⁷ Pe wumb endi, na ek ei piipi, ekii sinerim kin, na eim ek kos mi! piip, yi enermbii. Na mani mei e!e op, wu amb ek piip, kun erip kin, kos piip, ermbii nge onenj mon? Na wu amb pei, Gos kin orung simbii nge onj. ⁴⁸ Pe wumb endi, na nge ek ei ekii sinarpi bu! ngopu erim kin, eim kin kos piipi, ermba wu endi mo!um. Pe na ek nip, tor kindind ek ei, pii gii ninenjing kin, ekii se Gos kunum poru nimba kunum ei, eim kos owundu piimba. ⁴⁹ Na nam noman e!e piip kin, ninand mon. Na Arnan eim na kindpi kin, eim ek ei nipi, na ngopu kin, yi mi! nim na nind. ⁵⁰ Pe na piind ei, na nge Arnan ek ei, kunum kunum konj ngumba nge nip kin, tonu kindi!im ei yi mi! pa!im. Na ek pei ni tor kindind ei, na nge Arnan na kanpi nim ek ei, na nip tor kindind,” Jiisas pa nim.

13

Jiisas Eim Ekii Si!min Wu Ombu Simb E!e, Was Erim

¹ Pasopa kuni no!mun kor owundu ei, tonu omba mandi erang kin, Jiisas eim piim. Eim mei e!e si kindpi kin, Arim kin orung ba nge ni piim. Piipi kin, eim nge wumb mei e!e mani mu!ngii ei kin, noman ngo!um. Nga eim mei e!e wumb pei noman ngopu pupu kin, ku!m!ba kunum ei, poru nim. ² Pe kunum poru neng kin, Jiisas kin ekii si!min wu ombu kin, kuni nok mu!angin kin, Seisen opu, Jura Eskerias konu e!e Saimon nge kingam eim noman tuk e!e pum. Pang kin, Juras eim Jiisas sipi kin, opu orung wumb ongii konu e!e nipi, tor kindm!ba nge piim. ³ Jiisas eim piipi, poru nim kin, eim Arim epi pei kin, noman dinga eim ngopu, poru nim. (Nga Juras Eskerias Saimon nge kingam ermba o! ei piim ku.) Gos eim kindang om kin, nga eim Arim Gos kin, orung ba, ku. ⁴ Pe Jiisas eim kuni pe! ei, si kindpi kin, eim angpi, kon takis ei, gu! topu sepi kin, kon alap endi sipi, eim kend e!e ta!pi kin, eim kongun wu mi! erim. ⁵ Eim yi erpi kin, no! sipi, ming endi sim e!e no! bein to kindim. Pe no! ming ni sipi, eim nge ekii si!min wu ombu simb e!e, was erpi kin, kon alap kend e!e ta!pi pendim ni sipi kin, eim simb e!e kil ngopu, yi erim. ⁶ Eim simb was

erpi opu kin, Saimon Piisa muhum konu ele tor wang kin, Piisa eim ek yi nim, “Owundu, nim na simb ele was enjii on?” a nim. ⁷ Pe Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na pe ol ei, ermbii end ol ei, nim pe pii pol tunenjii. Ba ekii se, ol ei pule, nim pii kun enjii,” pa nim. ⁸ Piisa ek dinga yi nim, “Nim na simb was enenjii mon!” Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pe na nim simb ei was enenj kin, nim na kin ouni mulenjii mon!” ⁹ Nga Saimon Piisa yi nim, “Owundu, nim na simb ele mendpił was enerii! Ba na peng ele ni, angil ele, pei was erii!” pa nim. ¹⁰ Nga Jiisas eim ek yi nim, “Wumb ngenj ele, nol was ok pei enjing ei, nga was enerngii mon! Ba simb ele mendpił, nol was erngii nge safim ei, erngii. Pe enim noman tuk ele ka seng kin, mołmun. Ba enim wumb pei mon! Wu endi, Juras Eskerias wu ei, eim noman tuk ele ol kis safim. ¹¹ Jiisas ek ei piipi, poru nim wu ei, eim opu orung wumb nipi, tor kindmba wu yi nim, “Enim wumb pei noman tuk ele ka mulałmin,” pa nim.

¹² Pe Jiisas eim kin ekii silmin wu ombu simb was er poru nipi kin, eim kon takis ei, nga kindpi kin, eim peł konu ele orung muhum. Mołpu kin, ek yi nim, “Na enim kin ol enj ei enim piinmin, min? ¹³ Enim na ek emb to ngokun etin wu owundu nilmin. Nik kin, enim ek kun yi nilmin. Na yi mił moł. ¹⁴ Na ek emb top wumb ngop, wu Owundu mołup kin, na enim simb ei was enj. Nga enim yi ku, enim engnjing nol kin, ol yi mił erei!” nim. ¹⁵ Na ol ei pe erip kin, enim andan top enj ol ei, nga enim engnjing nol kin yi ku erngii. ¹⁶ Na ek keimi mendpił enim kanip nind, ‘Kongun wu ei, eim nge wu Owundu ei kapli to mani kindnalim. Nga wu endi kongun ermba pum wu ei, eim kindang pum wu ei, to mani kindpi kin, eim wu Owundu mił mulermba mon. ¹⁷ Pe enim ol ei nge pule piik kin, enim yi mił enjing kin, enim noman ka piingii.

¹⁸ “Na nam sip mundunj kin, enim wumb ombu kin nind ei, enim pei mon. Ba pe epi ele nge wumb ok pulmun Gos nge ek nirim ei, keimi palim. Gos nge ek yi mił nirim: ‘Wu endi, na kin ende mołpuł kuni nunjpuł wu ei, na nge opu orung wu, tonu opu mołum.’ ¹⁹ Ol ei tonu onerang kin, na pe ek ei nip, enim ngond. Pe ekii se wu ei, ol yi erang kin, enim kanik kin, na Krais Gos kindang mei wu onj kin, pii gii ningii.” ²⁰ Jiisas eim yi nim, “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Na nge kongun wu kindamb pangin kin, wumb endi sipi tuk simba wu ei, eim na kin ouni simba. Nga wu endi na sim kin, na Arnan na kindang onj ei, ouni simba ku.”

*Juras Jiisas Sipi Kin Opu Orung Wumb Ngumba Nge Pum
(Masyu 26:20-25, Mak 14:17,21, Luk 22:21-23)*

²¹ Jiisas eim ek yi mił neng kin, eim noman tuk ele embin tang kin, piipi yi nim, “Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Enim mołmun konu tuk ele wu endi mołum wu ei na opu orung wumb ongii konu ele nipi, tor kindmba.” ²² Eim ek yi mił neng kin, eim kin ekii silmin wumb ombu, en enim kumb kin erik kanik, “Wu nii endi ninim,” ni piinjing. ²³ Wu endi Jiisas kin ekii silim wu ei, Jiisas eim noman ngołum wu ei, Jiisas muhum konu ele mandi wii muhum wu ei, embe Jon. ²⁴ Pe Saimon Piisa, Jon kanpi, peng ku tonu nim eim mandi mołum ei, eim kii se, Jiisas wu nii endi nimba ei, piimin ni piim. ²⁵ Pe Jon eim Jiisas muhum konu ele mandi pupu, Jiisas nge kom sipi mołpu kin, yi mił nim, “Owundu, nim nii kin nin?” ²⁶ Jiisas eim ek nipi, orung kindpi kin, yi nim, “Pe na kuni bres sup kin kindip orung sip kin, eim ngamb numba ei, wu ei mendpił. Pe Jiisas eim kuni bres sup kin kindpi kin, orung sipipi, Juras Eskerias, Saimon nge kingam ei ngum. ²⁷⁻³⁰ Pe Juras kuni ei sipi nang kin, Seisen Juras noman tuk ele tuk pum. Pe Jiisas eim ek yi nim, “Nim epi endi enjii pin kin, sikir enjii,” nim. Pe Juras kuni orung ei, sipi nopu kin, sikir anda pupu pum. Pe konu emii pim ei, poru nim. Jiisas eim ek ni piim; ba ei tonu peł ele kuni ende nok mulnjung wu ombu, ek ei pule pii pol tunenjing. Wu kombur en enim yi piinjing. Juras ku tep elim wu ei kin, ninim ni piinjing. Juras eim epi top ermba ni konu kor owundu kunum top erpi, min wumb epi sinerang, wii mulnjung wumb ei ngopu, yi erang kin, Jiisas piipi ninim ni, yi piinjing.

Lo Ek Konj

³¹ Juras anda pupu pang kin, Jiisas eim ek yi nim, “Pe Gos kindang opu wu kingam telim, tilang owundu seng kin, nga Gos wu kingam ei kin, tilang owundu simba. ³² Pe na Gos nge tilang owundu ei, na andan top ninj kin, Gos kindang mei wu telim ei, na nge tilang owundu andan yi ku tumba. Gos eim andan topu, sikir ermba. ³³ Enim na kangil mił, na enim kanip nind. Kunum endi ekii se aninga, enim na kurngii. Pe kunum aninga, na nam enim kin ouni moł. Pe ek ei Jura wumb kan yi ku ninj ek ei, enim kanip nind ku. ‘Na bii end konu ei, enim punerngii.’ ³⁴ Na enim lo ek konj endi nip, enim ngond endi ei, yi mił. Enim engnjing noł noman ngungii ei, na enim noman ngoł mił, yi ngungii. ³⁵ Pe enim engnjing noł endeim endeim ni, noman ngunjung kin, wumb pei yi piingii ei, enim na kin ekii sik endnjing wumb, ni piingii,” Jiisas yi nim.

“Piisa, Nim Nam Buł Ngunjii,” Nipi Jiisas Yi Nim

(Masyu 26:31-35, Mak 14:27-31, Luk 22:31-34)

³⁶ Saimon Piisa ek kii sipi, yi nim, “Owundu, nim konu jili punjii nin?” Nga Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pe na bii end konu ei, nim na kin ekii sikin punenjii. Ba ekii se, nim na kin ekii sinjii,” nim. ³⁷ Piisa nga ek nipi yi nim, “Owundu, nimbił erang pe, na nim kin ekii sip onerbii? Na pe kołup kin, nim paki tumbii,” Piisa yi nim. ³⁸ Nga Jiisas ek kii sipi, Piisa ngopu yi nim, “Pe nim kolkun, na paki tumbii nin min? Na ek keimi mendpił nip, nim ngond; kei kultu peti wii tunermba kunum ei, nim na nge embe ei, kunum tekliki ni tor kindnenjii,” Jiisas yi nim.

14

Erinjin Gos Kin Pungii Andlam Ei Jiisas Mołum

¹ “Enim noman embin tonum, yi enerei mon! Enim Gos kin pii gii ninjing kin, na kin pii gii ningii ku,” Jiisas pa nim. ² “Na nge Arnan mołum konu ełe, konu pei salim. Pe yi sinelang kin, na enim ok kanip niłamb. Na nge Arnan ngii ei pup kin, enim nge konu ełe, er kun ermbii ni pund. ³ Na pup konu ełe er ka er sep kin, nga orung op, enim kin ouni bin. Ei yi mił, na mułmbii konu ełe, enim na kin ouni mułngii ku.” ⁴ Jiisas eim yi nim, “Na bii end konu ełe andlam ei enim piinmin min?” ⁵ Pe Tomas ek nipi yi nim, “Owundu nim konu jili punjii nin? Sin piinanmin. Pe nim punjii andlam ei, sin er piimin mił nenj?” ⁶ Jiisas ek nipi ngopu, yi nim, “Na nam Arnan mołum konu ełe, andlam ei nge moł. Nga na nam ek keimi ei nge puł wu. Nga na nam noman konj kunum kunum ei nge puł wu moł, ku! Wumb endi na Arnan mołum konu ełe andlam eipi endi punermba, mon, andlam ei, na mendpił. ⁷ Pe enim na piik mulnjung kin, na nge Arnan ei, enim piingii ku. Pe enim eim piik kanik enmin mił, nga yi kun kanik piik erngii,” Jiisas yi nim.

⁸ Nga Pilip ek yi nim, “Owundu, nim Arnim ei, andan tan, sin kapłi piimin,” a nim. ⁹ Nga Jiisas ek nipi, Pilip ngopu yi nim, “Na enim kin kunum kinan muls. Pe Pilip nim na pii poł tunen, min? Wumb endi na piim wumb ei, na nge Arnan piim ku. Nimbił erang nim yi nin, ‘Nim Arnim, sin andan tan kenmin, nin?’ ¹⁰ Pe nim Pilip, na kin pii gii ninen, min? Na Arnan kin moł; nga na Arnan ei nam kin mołum. Na ek nip, enim ngond ei, na nam nge noman ełe nip ngunand mon. Na Arnan eim na kin eim nge kongun ei end. ¹¹ Enim na kin pii gii ningii. Na nam Arnan kin moł. Nga Arnan eim na kin mołum. Pe enim ei piik, pii gii ninenjing kin, nga na kongun ni, jep oł pei erip punj ei, enim piingii. Piik kin, na kin pii gii ningii. ¹² Na ek keimi mendpił nip enim ngond, wumb endi na kin pii gii nim kin, eim na kongun ełe mił, yi ermba ku. Nga kongun owundu ermba ei, na enj kongun ei am tonu kindmba. Nimbił erang, na Arnan mołum konu ełe bii pund. ¹³ Epi endi simin nik kin, na nge embe ełe prei enjing kin, enim kapłi singii. Yi erangin kin, na Arnan eim nge kingam na kin embe ambil tonu kindmba. ¹⁴ Enim na nge embe ełe oł endi ermbii nik, Gos kin kii sik, prei enjing kin, na kapłi ermbii.”

Jiisas Gos Nge Gui Ka Ei Kindmbii Nim

¹⁵ “Enim na kin noman ngunjung kin, na lo ek ei piik, ekii singii ku. ¹⁶ Nga na Arnan kin kii simbii Gos eim nge Gui Ka kindang, enim paki tumba wu ei, ek keimi puł wu. Ei

enim kin kunum kunum mułmba. ¹⁷ Ei Gos ek ka ei, ek keimi mendpił nimba. Mani mei wumb pei eim singii ei, kaplı enanim. Nimbił erang, eim kanik kin, pii poł tunanmin. Nga eim kongun elim mił, ei piinanmin ku. Ba enim ei piinmin. Nimbił erang, ei eim enim noman tuk ele mołum kin, nga mułmba ku.

¹⁸ “Na enim kin si kindip pamb kin, enim kangil ernjing, menjing mulerang mołmun mił, yi mulerngii mon. Na enim kin orung ombii. ¹⁹ Mani mei ele pii gii ninenjing wumb ei, na kunum aninga kinerngii mon, ba enim na keningii. Na noman konj sip, kunum kunum mułamb kin, ei nga enim yi ku, noman konj kunum kunum mułngii. ²⁰ Kunum ele, enim piingii ei, na Arnan kin mułamb kin, yi mił ku, enim na kin mułangin kin, nga na enim kin, yi ku moł.

²¹ “Wumb nii endi, na nge lo ek ei sipi, ekii simba wumb ei, na kin noman ngonum. Ngang kin, na nge Arnan eim noman wumb ei kin ngang kin, nga na wumb ei kin, noman ngumbii ku. Nga na eim mułmba konu ele tor wamb kin, na nam eim kin andan tumbii ku.” ²² Jiisas eim ek yi mił neng kin, wu Juras endi, eim Eskerias Saimon nge kingam mon. Wu eim ek nipi, Jiisas ngopu yi nim, “Owundu, nimbił erang nim sin kin, ni ninim andan tunjii nin, ba ya mani mei ele pii gii ninenjing wumb ei kin, nim andan tunenjii nge nin, min?” ²³ Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pe wumb endi na noman ngołum ei, eim na nge ek ekii simba wu ei, na nge Arnan wumb ei, kin noman ngumba ku. Nga sił Arnan kin, na ouni o puł, wumb ei kin mułmbuł. ²⁴ Wumb endi na kin noman ngunafim ei, eim na nge ek ei ekii sinałim ku. Pe enim piinmin ek ei, na nam nge ek mon. Na Arnan nge ek ei, eim na ngopu kindang kin, na onj.

²⁵ “Pe na enim kin ouni mołpun kin, na ek ombu enim kanip nind. ²⁶ Ba enim paki mendpił tołum ei, Gos Gui Ka enim paki tumba. Na nge noman dinga ele, na Arnan ei kindmba. Gos Gui Ka enim kin epi pei andan tumba. Tang kin, enim nge noman ele pirek neng kin piingii ei, na enim ok nip ngur ek ei, pei enim noman ele piingii.

²⁷ “Na enim si kindip, bii peng kin, na enim noman emin ngond. Nam nge noman emin kanim eipi enim ngond ei, mani mei ele pii gii ninenjing wumb ei, en enim noman emin ngok enmin ol ei nge, na enim ngunand mon. Enim noman embin tum kin, mund mong yi enerngii mon! ²⁸ Na enim kanip kin nip ngunj ek ei, pii poru ninmin, ‘Na pe enim si kindip kin, na Arnan kin bii end. Ba na nga enim kin orung ombii.’ Pe enim ok na kin noman ngunjung kin, na nge Arnan kin bii nge, enim ka piingii. Ei nimbił erang, na Arnan kin bii kunum ei, Gos Gui Ka kindamb kin, enim kin mołpu kin, dinga ngumba. Nga na Arnan eim Owundu mołang kin, na mani moł. ²⁹ Nga pe ol ei, tonu onerang kin, na ek ei, ok nip enim ngond. Pe ekii se, yi mił tonu om kin, enim na kin pii gii ningii. ³⁰ Pe na enim kin ek pei nip, enim ngumbii pinalim. Nimbił erang, mani mei ele pii gii ninenjing wumb ei, Seisen noman tuk ele mułang kin, ei ongii mandi onum. Pe eim ol endi na kin ermba ei, kaplı enanim. ³¹ Ba mani mei ele wumb pei, epi endi piingii ei, na Arnan kin noman ngop ei nge, na Arnan ek nirim mił ei, na ekii sił.”

“Pe enim engngei! Sinim pamin!” Jiisas pa nim.

15

Jiisas Eim Ond Mong Wain Mił Mendpił Mołum

¹ Jiisas eim ekii silmin wumb ek nipi ngum, “Nam na ond wain mendpił mił moł. Na nge Arnan ei, ond wain pin nge tep elim wu mił mołum. Nga wumb ei na kin pii gii ninjing wumb ei, na nge ond angil mił mołmun. ² Na nge angil ele ond mong tunafim ei, na Arnan top tor kindilim. Ei yi mił, wumb nga ol kun ka enarik wumb ei, na kin pii gii ninenjing wumb ei, na Arnan wumb ei, top tor kindmba. Ond angil kombur mong tołum ei, na Arnan eim kołmung topu, er ka erpi erang kin, nga mong pei ka tumba. Ei yi mił, wumb ol kun ka kombur ol ei elmin; ba ol kun pinalim mił ol ei, top si kindmba. Yi erang kin, wumb ei, ol kun ka mendpił nga erngii. ³ Na nge ek nip, enim ngond ei erang kin, enim noman tuk ele, kun ka wii mułngii. ⁴ Enim na kin ouni mułangin kin, na enim kin

mułmbii. Pe ond angil ei pupu, ond mam ele kin pinerim kin, ei ond mong tunermba. Yi mił ku enim na kin mulenjing kin, enim yi ku, oł kun ka wii enerngii mon!

⁵ “Na ond wain mendpił mił moł. Nga enim ond wain ei angil mił mołmun. Wumb endi eim na kin mułang kin, na eim kin mułmbii ei, eim oł kun ka wii pei ermba. Pe enim na wak tunjung kin, enim oł kun ka wii endi enerngii, mon! ⁶ Pe wumb endi na kin mulerim kin, ei yi mił, ond wain angil kułii erang kin, to tor kindinmin mił, yi erngii. Erik kin, ond angil ei, kułou tok kin, dup kalilmin. ⁷ Pe enim na kin mułangin kin, na nge ek ei enim noman tuk ele pim kin, enim noman ele Gos kin prei erngii ei, enim kin oł yi mił ku, tonu omba. ⁸ Pe enim oł kun ka wii enjing kin, na Arnan oł ele nge, eim embe ambił tonu ba. Seng kin, enim na nge kongun wumb mendpił erik mułngii. ⁹ Na Arnan na noman ngołum mił, yi ku, na enim kin noman ngoł. Enim na kin mulnjung kin, na noman ele, enim kin kunum kunum er ngumbii. ¹⁰ Pe enim na nge lo ek dinga ei ekii sinjing kin, enim na nge noman kunum kunum er ngumbii. Ei mił ku, na nam Arnan nge lo ek dinga ei, kun ekii sił. Sip kin, eim nge noman kaimb ngopu ele ei, na moł.

¹¹ “Na nam ek ei, enim kin ngond ei nge, noman ka ei enim kin peng kin, enim noman ka piik mułngii. Ei enim noman tuk ele piki to peng kin, kunum kunum ka piingii. Yi ni piip kin, na ek ei enim kin ngond. ¹² Na nge lo ek dinga ei yi mił palim. Enim engnjing noł mołmun ei, noman ele ngungii ei, na enim noman ngoł mił ngungii. ¹³ Pe wumb endi eim nge wu puł pei ni, wumb endi paki tumbii ni, erpi kułmba ei, noman ngok, ngok enmin oł ei, to mani kindmba. ¹⁴ Pe enim na ek dinga nind ek ei ekii sinjing kin, enim nam nge wumb puł mendpił mułngii. ¹⁵ Kongun wu ei eim nge wu owundu ermba oł ei piinalim. Pe yi ku, na enim kongun wu ninermbii mon. Nimbił erang, na Arnan nge ek nipi ngurum ek ei, na enim kin nip poru ninj. Ei nge, na piip kin, enim nge wu puł mendpił nind. ¹⁶ En enim na sik, mundnenjing mon! Ba na enim sip, poru nip kin, mundunj. Mondup kin, enim kongun ele kindinj ei, enim Gos kongun erangin kin, oł kun ka wii tonu omba nge nip kindinj. Pe enim nge kongun kun ka wii tonu wang kin, kunum kunum yi erik mułngii. Mułangin kin, enim na nge noman dinga ele, Gos kin prei erik na Arnan ngok epi endi simin ningii ei, enim kapli ngumba. ¹⁷ Na enim ek dinga yi mił nip ngond. Enim engnjing noł, endeim endeim ni, ei noman ngungii.”

Mei Wumb Pei Jiisas Kin Ekii Siłmin Wu Ombu Kin, Opu Orung Ernngii

¹⁸ “Ya mei ele pii gii ninenjing wumb, enim kin opu orung enjing kin, enim piingii ei, na kin kumb se, opu orung erik, ei piingii. ¹⁹ Nga enim pii gii ninenjing mei ele wu mendpił piłang kin, wumb ei, enim si tuk, noman ngok siłangin. Ba enim ya mei ele nge wumb mon. Na enim pii gii ninenjing wumb ei si tor kindip kin, enim nam nge sip mundunj. Ele nge, mei ele pii gii ninenjing wumb ei, enim kin opu orung ernngii. ²⁰ Na enim kanip nind ek ei piik mułngii, ‘Kongun wu ei eim nge wu owundu ei, to mani kindnermba mon! Pii gii ninenjing wumb ei, na muls konu ele ok, na kin oł embin tui ngunjing ei, oł ei mił, enim mułngii konu ele, yi erngii ku. Na nge ek ekii sinjing pim kin, enim nge ek ei, ekii singii ku. ²¹ Ba wumb ei, na Arnan mołpu kin, na kindang onj ei, piinenjing wumb ei, enim kin oł pei yi erngii. Nimbił erang, enim na nge ekii siłmin wumb mołmun. ²² Pe keimi onarip kin, na ek wumb ei ngunenj pim kin, wumb en enim oł kis enjing ei, singambił piinerngii. Ba pe, wumb en enim oł kis ei koi erngii konu ele endi sinałim mon. ²³ Wumb endi, na kin opu orung ermba ei, eim nge Arnan ei kin, opu orung ermba ku. ²⁴ Kongun ele kanim kanim ok, wumb endi enerik oł ei nge, na enim konu tuk ele enj. Pe keimi, na jep oł ei enenj pim kin, wumb en enim oł kis ei pim kin, ei piinerngii. Ba pe oł ei kanik poru nik, na nge Arnan kin ouni, opu orung enmin. Nimbił erang, enim na kin pii gii ninenjing. ²⁵ Ba en enim enmin oł ei, en enim lo ek endi, lo mon ele poł pendnjing ek ei, pei keimi tor onum. Ek ei yi mił ninim, ‘Wumb en enim na kin opu orung wii enmin.’

²⁶ “Ba paki tołum nge wu endi, enim kin erang, dinga mułngii ei, eim na Arnan kin mołum ei, na kindamb, enim kin omba. Omba wu ei Gos nge Gui Ka ei ek keimi mendpił niłim. Gos Gui Ka pim kin, na Arnan kin mołpu kin, omba. Gui Ka ei opu, na nge ek ei

nip tor kindmba. ²⁷ Nga enim na nge ek ni tor kindngii ku. Nimbił erang, ok enim na kin mułangin kin, na kongun ei pułngun mondup kin enj. Nga ok molk kin, pe mołum,” Jiisas pa nim.

16

Jiisas Ek Nga Eim Ekii Siłmin Wumb Ngum

¹ Jiisas nga ek yi nim, “Na enim pii gii ei, si kindik, enerngii ni piip kin, ek ei nip enim ngond. ² Enim Jura men tołmun ngii ełe wumb enim to anda kindngii. Nga ekii se, enim Gos nge kongun paki tok ermin ni piik kin, wumb ei, ok enim to kundngii. ³ Wumb en enim na nge Arnan ei piinarik kin, nga na piinarik kin, oł yi mił erngii. ⁴ Ba na enim kin oł embin tui oł ei nge, tonu omba ni piip kin, na enim kengip ngop nind. Nga ekii se, oł ei tonu om kin, enim ei piingii.

Na enim kin ek yi nir mił, ei piingii. Nimbił erang, ok na enim kin mołup kin, ek ei nip enim ngunerir.

Gos Nge Gui Ka Kongun Yi Ełim

⁵ “Ba na Arnan kindang onj konu ei, nga orung bii end. Ba enim mołmun wu ei, endi na, ‘Nim konu jii punjii en?’ Ek yi endi nik kin, na kii sinenjing mon. ⁶ Ba na ek ei, enim kanip nemb kin, enim nge noman ełe embin mendpił enim. ⁷ Ba na ek keimi nip enim ngond. Na enim si kindip kin, na bii ełe nge, enim paki tumbii. Pe na punenj kin, Gos Gui Ka ei, enim paki to ermba ei, enim paki tunermba. Pe na punenj kin, enim dinga paki to ermba Gos Gui Ka ei, enim kin onermba. Ba na punj kin, eim kindamb kin, enim kin omba. ⁸ Nga Gos Gui Ka opu, ya mei konu ełe, pii gii ninenjing wumb ei, kongun erpi andan tang kin, en enim piingii ei, oł kis enjing pimba. Nga oł kun ka oł pałim ni, Gos en enim kos pimba ei, piingii ku. ⁹ Gos Gui Ka andan tang kin, wumb en enim oł kis enjing pułe ei, en enim na kin pii gii ninarik kin, endnjing ei, piingii ku. ¹⁰ Nga oł kun mendpił ei nge pułe andan yi mił tumba. Nimbił erang na Arnan kin nga orung bii ei, enim nga na kinerngii mon. ¹¹ Gos wumb kos piimba ei nge pułe andan yi mił tumba. Nimbił erang, mei ełe wumb tep er mołum wu ei Seisen, eim dup owundu kin kunum kunum mułmba. Yi mił ku, wumb pii gii ninenjing wumb ei kos owundu singii ku.

¹² “Na ek pei pałim ei nip enim ngumbii end; ba pe na enim ngumbii end ei, pe enim kaplı ei piinerngii pałim. ¹³ Ba Gos nge Gui Ka ei ek keimi mendpił niłim ei, opu ek nipi enim kin ek keimi andan tumba. Nga eim noman ełe ek endi nipi enim ngunermba mon! Ba Gos nge ek eim piipi ek ei nipi enim ngumba. Ngopu kin, nga oł ekii se tonu omba ei nipi enim ngumba ku. ¹⁴ Gos Gui Ka eim na nge ek ei sipi opu kin, enim tor pułe nipi andan tumba. Oł yi ermba ełe, na embe ambił tonu kindmba. ¹⁵ Na Arnan nge epi pei ei, na nge ei piip kin yi mił nind. Gos Gui Ka na nge epi pei ei sipi opu kin, enim kin andan tumba,” pa nim.

Noman Embin Tonum Ei, Nga Kunum Kunum Ka Piimba

¹⁶ Jiisas nge ek yi nim, “Pe nga kunum aninga kopur enim kinerngii. Nga ekii se kunum aninga enim na keningii!” ¹⁷ Jiisas eim kin ekii siłmin wu kombur en enim ek yi mił ninjing, “Ek ei pułe sinim piimin ni, ninim mił nenj? Eim yi nim, ‘Enim pe kunum aninga na kinerngii. Nimbił erang nga nam Arnan kin bii ni pund,’ pa nirim. ¹⁸ Nga ek yi ninjing, ‘Pe kunum aninga,’ ninim ei nipe ek ninim? Sinim eim ninim ek ei, pułe pii poł tunanmin,” ninjing. ¹⁹ Nik kin, Jiisas eim kii singii enjing ei, Jiisas eim piipi kin, ek nipi ngopu yi nim, “Na ninj ek ei, pułe piimin nik, kii sik orung orung er mołmun min? Na ek yi mił ninj, ‘Kunum aninga pe enim na kinerngii. Nga ekii se kunum aninga enim na keningii,’ pa ninj. ²⁰ Ei na ek keimi mendpił nip enim ngond. Mani mei ełe wumb ombu pei, na to kundnjung kin, ka piingii. Ba ełe nge, enim noman embin to piingii. Nga noman embin ei, opu ka peng kin, nga enim ka mendpił piingii. ²¹ Amb endi kangıł mengmba ei piipi kin, noman embin to piilim. Nimbił erang ei ngenj kumbii elim; ba eim kangıł mengpi kin, eim ngenj kumbii nga piinerim mon. Eim kangıł mengpi tonu

om ei, kangil kan ka kanpi se mułum. ²² Ei mił pe enim noman embin piinmin. Ba na enim nga kenmbii kunum ei, enim ka piingii. Enim noman ka piingii ei, wumb endi to eipi kindnermba mon!

²³ Kunum ełe enim epi endi na kin kii sinerngii mon! Na ek keimi mendpił nip enim ngond. Pe enim na Arnan kin epi endi simin ni, prei erngii ei, na nge noman dinga ełe, enim kii singii epi ei enim ngumba. ²⁴ Ok enim na nge noman dinga ełe epi endi simin nik kin, Gos kin prei enenjing mon! Pe enim epi endi ei kii sik ei, sinjing kin, en enim noman ka mendpił seng piingii,” pa nim.

Mei Ełe Oł Kis Ei Jiisas To Mani Kindim

²⁵ Jiisas nga ek yi nim, “Na ek ombu nip ek ekin top ninj. Nga ekii se kunum endi, tonu omba ei, enim kin ek ekin top nip enermbii, mon! Ba nam ek kun nip tor kindip kin, Arnan mołum mił eim kin nip tor kindmbii. ²⁶ Kunum ełe, enim na nge noman dinga ełe, Gos kin prei erngii; ba na enim kin ek nip yi ninenj ełe, na nam prei eramb kin, na Arnan kii sip enim paki tumba, ei mon nip end. ²⁷ Na nge Arnan enim noman ngonum. Ngang kin, nimbił erang, enim na kin noman ngonmun. Na Arnan Gos kin mołup, enim kin onj ei enim pii gii ninjing. ²⁸ Kumb ok na nam Arnan kin ouni mołup, Arnan si kindip mani mei ełe onj. Pe na mei konu ełe ei si kindip kin, Arnan kin nga orung bii,” pa nim.

²⁹ Pe Jiisas eim kin ekii siłmin wu ombu en enim yi ninjing, “Pe nim ek ekin tunarkin kin, ek ni tor kindin,” pa ninjing. ³⁰ “Pe sin pii kun enmin ei, nim wumb endi epi kii simba ni, kui enan mon. Ninim, epi pei pii poru niłin wu ei, pe sin pii gii ninmin ei, nim Gos kin ouni molkun on,” pa ninjing. ³¹ Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Pe enim na kin pii gii ninmin min? ³² Piinmin! Pe kunum mandi enim ei, tor wang kin, wumb enim endeim endeim mułngii konu ełe, si pok erik, en enim konu eipi eipi kindngii. Kindangan kin, enim na si kindik kin, konu ełe eipi eipi pungii. Ba na nam mendpił mulernmbii mon! Na Arnan kin ouni mułmbuł,” pa nim. ³³ “Na nam noman ełe yi piind ei, enim na kin noman emin seng mułngii ei, na enim kin ok ek yi ninj, ‘Mani mei ełe enim oł embin tui pałim. Ba enim noman dinga peng mułngii! Mułangan kin, na ya mei ełe wumb dinga oł kis ei na to mani kind poru ninj,’ ” pa nim.

17

Jiisas Eim Prei Erpi Kin, Eim Kin Ekii Siłmin Wu Ombu Paki Tum

¹ Jiisas ek yi ni poru nipi, eim tonu epin konu ełe tonu kanpi yi nim, “Arnan, kunum tonu op poru ninim. Ninim nge kinganim ei eim embe ambił tonu kindnjii. Yi mił Arnan, ninim nge kinganim na, nim embe ambił tonu kindmbii. ² Nimbił erang, nim na noman dinga ngun, poru nim. ‘Na wumb pei tep er mułmbii,’ nin. Ninim wumb sikin kin, na ngun wumb ei, nam nge noman konj ei, wumb ngumbii. Pe noman konj ei ngunj, wumb ei sik, kunum kunum konj mułngii. ³ Noman konj sik, kunum kunum mułngii ei yi mił; wumb en enim piinmin. Nim Gos keimi endeim mendpił molkun kin, nam Jiisas Kraiss, nim mendpił na kindan onj ni, yi piingii. ⁴ Arnan, na nim nge embe ambił tonu kindip kin, ya mei ełe wumb ei, andan tunj poru nim. Neng kin, nim na kongun ei erii ni ngun, kongun ei, na er poru ninj. ⁵ Pe na Arnan, kumb ok mei sineririm kunum ei, na nim kin ouni mult ei, nam tiłang owundu pirim. Pe na yi piind, Arnan, ok nam tiłang owundu ei na ngunjii!

⁶ “Nim mei wumb ełe tor sikin kin, wumb na ngun wumb ei, ninim nge noman dinga ei, na andan tunj. Ninim nge wumb ei, na ngo poru nin. Nga wumb ei nim nge ek ei ekii ka sinjing. ⁷ Pe wumb en enim piinmin ei, Arnan nim epi pei na noman dinga ngo poru nin ei piik kin, nga epi ei, ninim kin onum ni piinmin ku. ⁸ Nim ek pei ni na ngun ek ei, na nip wumb ombu ngunj ei piik kin, keimi na nim kin ouni mołup kin, onj ni piinmin. Piik kin, nim na kindan onj ni, nim kin pii gii nik mołmun.

⁹ Na prei eramb kin, nim wumb omba paki tunjii. Tokun kin, mani mei ełe pii gii ninenjing wumb pei ei kin, nim paki tunjii na prei enand mon. Ba Gos, ninim wumb

sikin kin, na ngum wumb ei kin, prei erip paki tunjii. Nimbił erang wumb ei, ninim sikin mundkun eran kin pii gii ninjing wumb ei, nim nge wumb mołmun. ¹⁰ Na nge wumb ei, nim nge wumb pei, nga nim nge wumb ei, na nge wumb. Pe wumb ei, na embe ambil tonu kindinmin. ¹¹ Na nim kin ombii. Pe na mei konu ełe nga mulermbii; ba wumb ei mei konu ełe mułngii. Na Arnan oł kun ka nge puł wu. Arnan, ninim wumb ei, tep eran kin, ninim nge noman dinga ełe mułngii. Silip noman ende palim ei mił, wumb en enim yi mił peng ku, mułngii. ¹² Na wumb ombu kin, ouni muls kunum ei, na tep ka eramb kin, nim nge noman dinga ełe ka mulnjung. Nim noman dinga endi nikin, na ngun ei, piip kin, na tep ka er mułamb kin, endi am punerim ei, ninim nge mon pułun ełe, ek yi nirin mił ei, keimi pimba palim. Wu endeim mendpił am ba. ¹³ Arnan, pe na nim kin ond. Na mei konu ełe mołup kin, na ek ei nemb kin, na nge noman ka ei, wu ombu kin piki tang, mułngii ei nge, en enim noman ka peng yi er mułngii. ¹⁴ Arnan, nim nge ek ei, na nip wu ombu ngunj. Ba wumb pii gii ninenjing wumb ei, wumb ombu kin opu orung enjing. Nimbił erang wumb en enim pii gii ninenjing wumb ei mił, wumb endi mon. Nga yi mił ku, na pii gii ninenjing wumb ei mił endi mon ku. ¹⁵ Na prei erip kin, mei ełe si tor sinjii ninand mon! Na prei erip kin nimba wumb ombu tep ka enjii nge nind. Yi eran kin, wu kis endi Seisen ei opu enim pii gii ei to eipi eipi kindnermba mon. ¹⁶ Nga en enim mei ełe nge wumb mon! Pe na yi ku, mei ełe nge wu mon ku! ¹⁷ Gos nim wumb ei eran kin, ninim na nge ek ei, ekii singii. Ninim ek ei ek keimi mendpił. ¹⁸ Ok nim na kindan op mei ełe wumb mulnjung konu ełe muls ei, yi mił ku; na wu ombu mei ełe wumb mołun konu tuk ełe punmun. Punmun ei, kindind ei nge, mei wumb pei nim ek piingii. ¹⁹ Na nam nge noman konj ngop kin, wu ombu kin paki tumbii ei, ninim nge ek keimi ei, pii gii ninjing kin wumb ei, ninim nge ek ekii singii. Pe wu ombu nim nge wu mendpił mułngii.

²⁰ “Na wu ombu kin mendpił, prei er ngunand mon! Ba wu ombu puk kin, na nge ek ei ningii wumb ei kin, wumb na kin pii gii ningii nip end ku. ²¹ Na nim prei er ngond yi; wu ombu pei noman ende sek mułngii. Arnan, nim na kin mułan, na nim kin mułamb enmbil oł ei, wumb ei yi erngii. Erik kin, silip kin piik mułngii, ei nge, mani mei ełe pii gii ninenjing wumb ei, yi piingii. Gos nim kindan onj ni piik kin, pii gii ningii. ²² Nim na embe ambil tonu kindin ei mił ku, na en enim kin yi ku erinj. Ei nge, en enim noman ende sek mułngii. Ei yi mił ku, kumb ok silip noman ende se mułmbuł. ²³ Nim na kin ende mołmbuł yi ku, na en enim kin ende mołmun. Yi mił ermbil ei, en enim noman ende sek mułngii. Pe nga mei ełe pii gii ninenjing wumb ei, en enim piingii ei, Gos nim na kindan onj, ni piingii. Nim wumb ei noman ngołun mił ei, na noman ngoł.

²⁴ “Arnan, na noman ełe yi piind. Nim wumb sikin kin, na ngum wumb ei, na pu mułmbii konu ełe, ouni mułmun nind. Ei nge, na wumb nam nge tiłang owundu ei keningii. Kumb ok mei sineririm kunum ei, Gos nim na noman ngołun. Nga tiłang owundu ei, ngurun ku. ²⁵ Na Arnan! Nim Gos oł kun ka mendpił puł wu. Mani mei ełe pii gii ninenjing wumb ei, nim pii poł tunerik mon! Ba na nim piil. Nga ya wu ombu nim piilmin ku. Gos nim na kindan onj ni piinjing. ²⁶ Na nim nge oł dinga ei, wumb kanik andan tunj. Na nga andan tumbii nge wumb, en enim noman ngok enmin, oł ei piingii. Nim ei piikin kin, nim na noman ngun yi ku, wumb ei kin ngunjii. Nga yi ku, na en enim kin, ende mułmbii,” pa nim.

18

Juras Jiisas Opu Orung Wumb Kin Ngum (Masyu 26:47-56, Mak 14:43-50, Luk 22:47-53)

¹ Jiisas eim prei erpi ei poru neng kin, eim kin ekii silmin wu ombu kin, ouni puk, noł endi embe Kiron. Noł Kiron ełe orung puk kin, orung ond Olip mong nołmun ond pin pendnjing konu ełe, tuk punjung. ² Juras Jiisas nipi, opu orung wumb ngumba wu ei, eim konu orung ełe ond Olip telnjing konu ełe, eim piim ku. Nimbił erang, kunum kunum Jiisas eim kin ekii silmin wu ombu kin, ond mong Olip telnjing konu ełe, kułou tołmun konu ełe Juras eim piim. ³ Pe Juras eim opu wu kombur sipi kin, nga kułmał kałilmin

owundu enim nge opu ond wu kombur kindangin wu ni, lo ek piilmin wu ei sipi, konu orung ele, tuk om. Pe wumb ombu, dup jep kandik sik, opu epi sik, ambilk tu wunjung. ⁴ Jiisas eim kin, ol ombu pei tonu omba erim ei, Jiisas eim piipi poru nim. Nipi kin, wumb onjung konu ele mandi pupu yi nim, “Enim nii kuruk onmun?” pa nim. ⁵ Pe wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, “Sin Jiisas Nasares nge konu ele wu ei kurpun onmun,” pa ninjing. Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim. “Ei na mendpiil mo!”

Nga Juras eim Jiisas sipi, opu orung wumb ngumba wu ei, wumb kin ouni angk mulnjung. ⁶ Nga Jiisas eim ek yi nim, “Ei na mendpiil mo!” Yi neng kin, wumb puku sik, orung bin ni erik, mei ele mani bok tunjung. ⁷ Jiisas nga ek nipi yi miil kii sim, “Enim nii kuruk onmun?” Wumb ek nik yi ninjing, “Jiisas Nasares konu ele wu ei kurpun onmun,” yi ninjing. ⁸ Jiisas ek nipi, ngopu yi nim, “Na enim ek poru ninj ei, ‘Na mendpiil mo.’ Pe enim na kuruk onjung kin, wu ombu wak tangin pungii,” pa nim. ⁹ Eim ek yi nim ek ei, ok eim nirim ek ei, keimi pimba ni piipi nim. “Arnan, nim wu ombu na ngun ei, endi wak top kindnenj.” ¹⁰ Saimon Piisa eim tui kepil olt endi, se muum ei sikir sipi, kulmaal kaalim owundu wu ei nge kongun wu endi nge kom ele, tui topu, kilip to kindim. Tum kongun wu ei, eim embe ‘Melkas’ nilmin. ¹¹ Pe Jiisas eim Saimon Piisa kanpi yi nim, “Tui kepil olt ei nge, konu ele orung kindii! Na Arnan ol embin tui ei to mundum ei, na kin tonu onermba ni piin min?” pa nim.

Jiisas Anas Muum Konu Ele Sipnjing

¹² Pe opu elmin wumb tilap ei ni, opu tep elim wu ni, Jura wumb opu ond wu ombu ni, enim ok Jiisas ambil gii nik, kan ngunjung. ¹³ Wu Kaiyapas guum Anas muum konu ele ok sipnjing kunum ele, Kaiyapas eim kulmaal kaalim wu owundu kongun konj ei erim. ¹⁴ Kaiyapas eim ok Jura wumb kanpi yi nirim, “Wu endeim kapli kolpu, sinim wumb pei paki tumba,” nirim.

Piisa Yi Nim “Na Jiisas Kinal,” Nim (Masyu 26:69-70, Mak 14:66-68, Luk 22:55-57)

¹⁵⁻¹⁶ Saimon Piisa kin, na Jon, Jiisas sipnjing konu ele ekii se punjngul. Nga wu endi eim kulmaal kaalim wu owundu ei kaniim. Yi peng kin, wu Piisa ni pupu, Jiisas sipik enjing konu ele tuk pum. Pupu, kulmaal kalk elmin wumb ei, ekii se pum; ba Piisa eim kung gui ondu mandi ele torung angpi muum. Pe na Jon, wumb onjung konu ele tuk ele onj. Pe na pup kin, kung gui ondu tep muum ambil ei kin ek neng kin, na Piisa nirik tu wunj. ¹⁷ Ambil kung gui ondu ele tep er muum ambil ei, ek nipi, Piisa ngopu yi nim, “Nim wu ei kin, ekii sikin endin wu kun min?” Piisa ek nipi yi nim, “Na mon!”

¹⁸ Kongun wumb ni, opu ond wumb ei, en enim dup endi kelnjing. Nimbil erang konu jii nim. Wumb ei, dup ele mandi dup piik mulnjung. Nga Piisa eim tuk ele pupu angpi kin, dup ele piipi muum ku.

Kulmaal Kaalim Wu Owundu Ei Jiisas Kii Sim (Masyu 26:59-66, Mak 14:55-64, Luk 22:66-71)

¹⁹ Kulmaal kaalim wu owundu ei, eim Jiisas kin ekii sik ok, wu ombu nge kii sim. Nga eim ek nipi, wu ngopu eririm ek ei miil piimbii nipi kin, Jiisas kii sim. ²⁰ Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, “Na wu amb pei kanip ek peni ele nip ngo. Nga kunum kunum men tolmun ngii ele ni, Gos nge men ngii owundu ele, nirik wumb pei ek emb top nip, wumb ngo ku. Konu ele Jura wumb kulou tolmun konu ele, ek embe top nip ngo. Na ek endi koi er ninal mon. ²¹ Nimbil erang nim na kii sin? Ek emb top wumb ngop ei piinjing wumb moimun wu, kii sikin piinjii. Wumb ombu na nir ek ei piik moimun,” pa nim. ²² Jiisas eim ek yi miil neng kin, opu ond wu endi mandi angpi muum ni opu, Jiisas angil misin topu, yi nim. “Nim ek yi miil nikin, kulmaal kaalim wu owundu ngon min?” pa nim. ²³ Pe Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Pe na ek kis endi nil pim kin, kapli pe nim ni tor kindan wumb pei piingii. Ba ek kun ninj pim kin, kapli pe nimbil erang nim na ton?” pa nim.

²⁴ Pe Jiisas kan to pendnjing mił peng kin, wu Anas Jiisas kindang, kułmał kałiřim wu num Kaiyapas mułum konu ełe kindim.

Piisa Nga Yi Nim, "Na Jiisas Kinał Mon!"

(Masyu 26:71-75, Mak 14:69-72, Luk 22:58-62)

²⁵ Saimon Piisa eim dup piipi, angpi mułang kin, wumb eim kanik yi ninjing. "Nim wu ei kin ekii sikin wu min?" Pe eim ek kend topu yi nim, "Ei na mon!" nim. ²⁶ Kułmał kałiřim owundu wu ei nge kongun wu endi Piisa eim wu ei kom tui kepri kin tum ei nge, tiłap ende wu endi, opu yi nim, "Keimi mendpił na nim kenj ei nim eim kin ouni tuk ond mong Olip pin ełe, tuk mułun ni kenj," pa nim. ²⁷ Piisa nga eim ek dinga nipi yi nim, "Na Jiisas kinał mon!" Yi neng kin, pe mendpił kei kultu peli wii tum. Wii tang kin, Piisa eim kin Jiisas ok nirim mił, ek ei piim.

Jiisas Pailos Mułum Konu Ełe Sipnjing

(Masyu 27:1-2,11-14, Mak 15:1-5, Luk 23:1-5)

²⁸ Kułmał kałiřim wu num ombu ngii ei kin si kindik. Pe nga Jiisas sipik, gapman owundu ngii ełe mułum konu ełe sipnjing kunum ełe, kupiiring sipnjing. Jura wumb en enim gapman owundu ngii ełe nirik punenjing. Nimbił erang, en enim lo ek yi mił pařim. "Sin wumb eipi ngii ełe nirik bin ei, sin ngenj ełe penj mułmba; ei mon!" niřmin. "Ełe nge, sin kuni owundu 'Pasopa,' ei nunermin," ni piinjing. ²⁹ Yi piik kin, torung mulnjung. Pe Pailos eim tor opu, yi nim, "Enim wu ei, nimbił oł erim nik, kos erngii tu wunjung?" ³⁰ Wumb ek nik, orung kindik yi ninjing, "Pe wu ei, oł kis endi enelang kin, sin nim kin tu wunelamin mon," pa ninjing. ³¹ Pailos ek nipi, orung kindpi yi nim, "En enim wu ei sipik, en enim lo pařim mił, kos piik erngii, sipei!" a nim. Nga Jura wumb ek yi ninjing, "Sin lo ek wu endi to kundmun min niřmin, ei sin to kundmun mił mon?" pa yi ninjing. ³² Nengin kin, oł ei, Rom wumb oł yi mił ełmin oł ei nge ok, Jiisas eim ond peri kułmba nge, ei ni pendrim. Pe eim ok, wumb kan nirim ek ei mił, keimi pimba erim. ³³ Nga Pailos gapman ngii owundu ełe nga nirik pum. Pupu kin, Jiisas wii tang wang kin, Pailos ek nipi, Jiisas kii sim. Sipi kin, yi nim, "Nim Jura wumb nge king min mon?" ³⁴ Jiisas eim ek nipi, orung kindpi yi nim, "Pe ninim noman ełe, ek ei piikin nin, min wumb endi eipi, na king nim ek yi mił nengin kin, nin min?" ³⁵ Nga Pailos ek nipi, orung kindpi yi nim, "Na Jura wu min? Nimbił erang ninim nge Jura wumb tiłap ei ni, kułmał kalk ełmin wu num ombu ni, nim tu wuk, na moł konu ełe ngunjung. Pe nim nimbił oł kis endi en?" ³⁶ Pe Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, "Na nge konu sinim tep er mołum konu ei, ya mei ełe konu tep er mułamb kin, keimi na nge kongun wumb ei opu erik, Jura wumb endi ok, na sik, Jura wumb ngunenelangin mon! Ba na sinim tep er kanip mołum konu ei, ya mei ełe mon!" pa nim. ³⁷ Nga Pailos ek yi nim, "Pe nim king endi min?" Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, "Ei ninim na king pa nin. Na minan ei na mei ełe mengim. Na mei ełe tonu onj ełe nge, na ek nip, wumb ngop, kongun yi mił erip, ek keimi nip tor kindip eł. Wumb pei ek keimi mendpił ei ekii siřmin wumb ei, na ek ei piřmin." ³⁸ Pailos ek nipi, ngopu yi nim, "Ek keimi nim nin ek ei nipe mił?" Yi ni pendpi anda pupu kin, Jura wumb kanpi kin, ek nipi ngopu yi nim, "Na wu ei, oł kis endi erim ei, na kur kan sinand. Wu ei kin, oł kis endi eim erim pinalim.

Pailos Yi Nim, "Jiisas Ond Peri Ełe Nil To Kundei!" Nim

(Masyu 27:15-31, Mak 15:6-20, Luk 23:13-25)

³⁹ Ba enim nge oł endi yi pařim. Ei 'Pasopa' kunum ei, kan ngii wu endeim ni kindmbii, niřmin. Pe na Jura wumb king ei, enim kin tor kindmbii min mon?" ⁴⁰ Wumb pei nga wii dinga tok, yi ninjing, "Ei mon! Nim Barapas kindan wangli!" Barapas eim wumb to kondpu, wumb eipi epi nge waning sipi elim wu mołum.

19

¹⁻² Yi nengin kin, Pailos ek yi neng kin, opu wumb Jiisas sipik kepri tunjung. Nga opu wumb kan jimbiltang gał mułum ei nge sik, king nge peng kon endi mił erik, peng ełe

pendik kin, king nge alap mił alap kundii endi sik, eim telnjing. ³ Talk pendik kin, opu wumb ok yi ninjing, “Jura wumb nge king owundu mołun?” Nik, ek kulsik, angil misin tok, yi enjing.

⁴ Pailos nga tor opu wumb kanpi yi nim, “Enim kinei! Pe na eim sip tor tu wup, enim ngamb kin, enim piingii ei, na eim erim oł ei endi, na kan sinand mon!” ⁵ Pe Jiisas tor om. Opu kin, eim kan jimbiltang gał mułum ei sik, eim peng kon mił enjing, ei eim peng ełe mułang kin om. Nga alap kundii king mił talk kin, kindangin om. Opu kin, Pailos wumb kin ek yi nim, “Wu ei, enim kinei!” ⁶ Yi mił peng kin, kułmał kałiłmin wu owundu nin opu ond wumb ombu nin Jiisas kenjing ni, wumb ombu wii dinga tunjung, “Eim ond peri ełe nil to! Eim ond peri ełe nil to,” yi wii tunjung. Pe Pailos ek nipi, wumb ngopu yi nim, “En enim wu ei sik, ond peri ełe nil tei! Na wu ei oł kis erim oł ei, kan sinenj mon!” pa nim. ⁷ Jura wumb ek nik orung kindik yi ninjing, “Sin lo ek endi pałim ei, lo ek ei yi ninim, ‘Wu ei kułmba. Nimbił erang na Gos nge kingam moł,’ niłim.”

⁸ Pe Pailos ek ei piipi kin, mund mong nga erim. ⁹ Yi erang kin, Pailos kin Jiisas nga gapman ngii owundu ełe nirik punjnguł. Pukuł kin, Pailos kin ek yi nim, “Nim jili molkun on?” Ba Jiisas eim ek endi nipi, orung kindnerim mon. ¹⁰ Pailos ek nipi yi nim, “Nimbił erang nim na ek ei, ni orung kindnan? Na dinga ełe, nim si kindamb punjii. Nga na dinga ełe, nim ond peri ełe nil tumbii ei, nim pii poł tunan min?” ¹¹ Jiisas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pe Gos tonu mołum ei, nim dinga ngunelang kin, nim kapli na to mani kindnełan mon! Nga wu ei na sipi, nim angil ełe ngum wu ei, eim nge oł kis ei nim nge oł kis en ei to mani kindim. Eim nge oł kis am tonu mendpił pałim!” ¹² Pailos eim ek ei piipi kin, Jiisas ek dinga nip, tor kindamb ba, ni piim. Ba Jura wumb wii tok, ek dinga nik yi ninjing, “Pe nim wu ei kindan pum kin, nim Rom wu owundu, Siisa nge wu puł mon!” pa ninjing. “Wu nii endi, ‘Na king’ nimba wu ei, Rom wu owundu, Siisa nge opu orung wu mułmba.” ¹³ Pailos eim wumb ek ei piipi kin, ek yi nipi, opu wu endi Jiisas sipi anda tu wum. Pe Pailos eim tonu kos piik ełmin konu ełe mułum. Pailos mułum konu ei, kom ku peł kuł sałmin konu ełe mułum. Nga Eipru wumb konu ełe embe yi niłmin, ‘Gapasa’ niłmin. ¹⁴ Pe kunum ei, kuni owundu ‘Pasopa,’ kor kunum nik, kuni er kun erik ełmin. Nga ‘Pasopa’ kunum ba konu eni beli pim. Peng kin, Pailos ek yi nim, “Jura wumb en enim king ei kinei!” pa nim. ¹⁵ Pe kułmał kałiłmin wu owundu ek orung kindik yi ninjing. “Sin nge king endi eipi mulatim, ba wu Siisa sin nge king endeim mołum. ¹⁶ Pe nga Pailos eim Jiisas wumb nge angil ełe ngum. Ngang kin, wumb ombu Jiisas ond peri ełe nil to pendngii nge ngum.

Jiisas Ond Peri Ełe Nil Tunjung

(Masu 27:32-44, Mak 15:21-32, Luk 23:26-43)

¹⁷ Yi mił peng kin, wumb ombu Jiisas sipnjing. Sipangin kin, Jiisas eim ond peri ei ko wupu sipi kin, tor pum. Pum konu ei embe, ‘Wumb peng embił konu,’ niłmin. Konu ei embe endi Eipru ek nik, ‘Golkasa’ niłmin. ¹⁸ Konu ełe, wumb ombu Jiisas ond peri ełe nil tunjung. Tok kin, nga wu eipi tał ond peri ełe tał eipi yi ku nil tunjung. Wu endi Jiisas nge angil taring ełe nil tok kin; nga endi Jiisas nge angil tunding ełe nil tunjung. Tok nga, Jiisas wu tał kin tuk mii menb ełe nil tungung. ¹⁹ Pailos eim mon endi połpu kin, Jiisas pim ond peri ełe tonu kind pendim mon ei, ek yi mił nim, “Jiisas Nasares Konu Ełe Wu Ei Jura Wumb King.” yi ni poł pendim. ²⁰ Konu orung ełe, Jiisas ond peri ełe nil tunjung ei, konu owundu ełe mandi mił sim. Pe Jura wumb pei Pailos ek pułum ei gerik piik enjing. Erik ek ei, Eipru wumb ek ni, Griik wumb ek ni, Rom wumb ek ni, ei mił poł pendim. ²¹ Pe Jura kułmał kałiłmin wu num ombu Pailos kin ek yi ninjing, “Pailos, nim ek mon yi pulerii mon! ‘Jura wumb nge king’ ei mon; ba nim ek mon yi mił poł! ‘Wu ei eim yi nim, na Jura wumb nge king,’ yi pulii!” pa ninjing. ²² Pailos ek nipi, wumb ngopu yi nim, “Ek na puls, ei poł poru ninj ei penghi!” pa nim.

²³ Nga opu ond wumb kapli kapli ombu, Jiisas ond peri ełe nil to pendik kin, Jiisas alap ni konduk ei, mok tok, en enim wu endeim endeim ni sinjing. Nga kon takis ei sik ku; ba

kon takis ei mui tolmun konu endi sineririm. Sinerang kin, kon ei, tonu orung orung er mani puk pirim. ²⁴ Pe opu wumb en enim ek yi nik, “Sinim kon takis ei, to piltan to yi enermin mon!” nik. “Sinim kom ku kembis mił siłin kin kinjmał erpin kin, wu endeim mendpił konduk ei simba,” ninjing. Nik oł yi erik kin, Gos nge ek ok pultum yi nirim, mił keimi tonu opu poru nirim.

“Na nge alap konduk ei mok to sinjing. Nga na kon takis ei, kom ku kembis mił kinjmał erik kin, wu endeim simba nik, yi enjing.”

Ei keimi tonu wang kin, wumb yi enjing ei Gos nge ek nirim mił keimi tonu om.

²⁵ Pe Jiisas ond peri ełe to pendnjing konu ełe, Jiisas eim mam ni, angim Mariya ei, Kliyopas nge ambim ni Mariya Makandala ouni ok engnjing. Amb ombu ok, Jiisas to pendnjing ond peri ełe, mandi ok engnjing. ²⁶ Jiisas eim kenim ni, mam kin, Jiisas eim noman ngopu ełim wu ei, na Jon ouni mandi ond peri ełe enginjing. Pe Jiisas eim ek nipi, mam ngopu yi nim, “Wu ei, nim kinganim mił mołum.” ²⁷ Nga Jiisas eim noman ngołum wu, na Jon kanpi yi nim, “Amb ei, nim manim mił mołum,” pa nim. Pe kunum ełe, na Jon, Mariya nam ngii konu ełe orung sip kin, tep er se moł.

Jiisas Kulum Poru Nim

(Masyu 27:45-56, Mak 15:33-41, Luk 23:44-49)

²⁸ Pe ei poru neng kin, Jiisas eim piim ni, eim kongun ei pei poru nim. Nga Gos nge ek mon ok pułum ei, keimi tonu orum ei, poru nipi yi nim, “Na noł nuwa enim,” nim.

²⁹ Noł ming endi piki to pim ei, epi gupu tołum noł wain ei kindangin kin, piki top pim. Pe wumb endi sikir pupu, noł tuk siłim epi ei mił epi endi sipi mułang kin, Jiisas numba piipi kin, epi endi tu wupu kin, noł gupu tołum epi tuk kindim. Kindpi kin, goltum endi tu wupu kin, Jiisas gupu ełe pendim. ³⁰ Pe Jiisas eim noł gupu tołum noł wain ei, nopu yi nim, “Nam kunum pei ei poru ninim,” a nim. Yi mił nipi kin, eim peng to mani kindpi kin, kulum. Nga eim noman tuk gui ei, wak tang pum.

Opu Ond Wu Endi, Jiisas Demb Ełe Kileng Tum

³¹ Pe kunum ei, kuni owundu ‘Pasopa’ numun nik, kuni er kun ełmin. Nga kor owundu tonu wang kin, Jura wumb lo ek yi mił ni pendilmin ei yi mił, “Kor owundu ełe, wumb kongun endi enerngii mon!” pa niłmin. Ei yi mił peng piik kin, kulnjung wu kei ngenj tonu ond peri ełe mulerngii, ni piinjing. Pe wu Kombur Pailos kanik kii sik, ek yi ninjing. “Enim sikir ok kin, wu kei nge simb angil ełe sikir embil engin tangin kin, sikir kulangan kin, si mani singii,” pa ninjing. ³²⁻³³ Pe opu ond wumb puk kin, wu tał Jiisas kin ouni ond peri ełe nil tunjung wu tał, simb angil ełe, ambilk engin tok enjing; ba puk kin, Jiisas kenjing ni kulum pim. Nga eim simb angil embil kin engin tok enenjing, mon. ³⁴ Ba opu ond wu endi Jiisas demb ełe kileng tum. Tum konu ełe, sikir miyem kin noł ouni tor om. ³⁵ Pe na Jon, oł ei erim, ei kanip piinj. Pe nga, na Jon ek ei nip tor kindind ei kapli, enim pii gii ningii. Na ek nind ek ei, keimi mendpił! Na piip kin, ek nind ei, ei keimi mendpił nip tor kindind. ³⁶ Epi ei tonu om ei, Gos nge ek ok pułum ei nirim ei, keimi tor om. Ek ei yi mił pałim,

“Eim nge embil endi to engin tunerngii mon!”

³⁷ Nga Gos nge ek ok pułum ełe, ek endi yi mił ninim,

“Opu ond wu ei, kileng to kundum wu ei keningii,” pa nim.

Kom Ku Tukpu Ełe Jiisas Tukpu Tunjung

(Masyu 27:57-61, Mak 15:42-47, Luk 23:50-56)

³⁸ Ei epi poru neng kin, Josep wu ei eim Airmasiya konu ełe wu ei, eim Jiisas kin ekii siłim wu endi om; ba eim Jura wumb kin mund mong erpi kin, eim pii gii ei ni peni ełe kindnerim. Josep eim opu, Pailos kanpi kin, yi nim, “Na Jiisas ngenj ei simbii ond,” pa nim. Pe Pailos kapli neng kin, Josep Jiisas ngenj ei sipim. ³⁹ Nikoriimas wu ei, eim ok, Jiisas multum konu ełe epin kunum kunum orum wu ei, eim om ku. Om wu ei, eim ond kanim eipi eipi tał ei nge muru ka tołum epi ei sipi tu wum. Tu wum ond tał nge, epi muru

ka wii tolum ei ende kindik mundnjung. Pe ond kopung ei, epi embin owundu er 100 mił yi kapli erim. ⁴⁰ Wu tał Jiisas nge ngenj ei sipinjngił. Pe wu tał epi muru ka tolum ei, Jiisas ngenj ełe kindikił. Nga alap ka wii pandi tokuł ei enjngił Jura wumb, wumb kufii tungii pendik ełmin oł ei, enjngił. ⁴¹ Jiisas ond peri ełe, to pendnjing konu ełe, aka pin endi sim. Pe aka pin ełe, tukpu konj endi sim. Tukpu konj ei, ok wumb kufii endi tukpu ełe tunenjing mon. ⁴² Pe kunum ei, kor owundu kuni 'Pasopa' kunum mandi erang kin, Jura wumb kuni er kun ełmin kunum ei, mandi poru nimba. Nga tukpu konj mandi mołum ei, wu tał Jiisas konu ełe pendinjngił.

20

Jiisas Nga Angpi Tonu Opu Konj Pum (Masyu 28:1-8, Mak 16:1-8, Luk 24:1-12)

¹ Pe Mariya Makandala eim kor kunum kupiiring ok tangpi kun enerang kin, eim Jiisas pendnjing konu tukpu ełe tor om. Opu, eim kenim ni Jiisas eim pendik, tukpu ełe kom ku owundu endi, ondu ngok pendnjing; ba eim kenim ni, ondu ngok pendnjing mił pinerim. ² Yi peng kin, eim nga sikir pupu, Saimon Piisa kin wu endi Jiisas eim noman ngołum wu ei, Jon kin mulnjunguł konu ełe kanpi yi nim, "Sinim Owundu tukpu ełe pinalim; sipinjng palim. Sin piinamin; eim sipi jifi orung pendnjing da." ³ Pe Piisa kin na kin sił ngii konu ełe punjkuł. ⁴ Pupuł kin, sikir punjpuł; ba na Jon, Piisa eim pend si kindip na ok punj. Pup kin, Owundu tukpu tunjung konu ełe, ok tor punj. ⁵ Pup kin, mani pii połup, tukpu ełe epi sip kenj ni alap tuk sim; ba eim tuk pup kinenj. ⁶ Saimon Piisa ekii se tor opu, tukpu ełe tuk pupu, kenim ni alap ei mendpił sim kenim. ⁷ Nga alap, Jiisas eim peng ełe pandi tok pendnjing alap ei, sinerim mon! Alap ei simbir ka erpi, orung ełe eipi kind sim. ⁸ Pe na Jon ok onj, tukpu ełe tuk punj ku. Pup, epi ei kanip kin, na pii gii ninj. ⁹ Pe kunum ei, Gos nge ek ok pułum ei, sił pii kun enenjpił. Gos nge ek ei yi nirim, "Jiisas eim tukpu ełe angpi konj ba," yi mił ninim. ¹⁰ Pe sił Jiisas kin ekii siłmbił wu tał, nga ngii konu ełe orung punjpuł.

Mariya Makandala Eim Jiisas Kenim (Masyu 28:9-10, Mak 16:9-11)

¹¹ Pe Mariya eim, tukpu ełe, torung angpi kin, ke nipi engim. Ke ni, pendpi kin, tukpu ełe kan tuk kind kenim. ¹² Kenim ni, enjel tał alap kuru kindinjngił wu tał mulnjunguł ni kenim. Ok Jiisas eim ngenj pim konu ełe mulnjunguł enjel endi, Jiisas nge peng sim ełe mułang kin, endi Jiisas nge simb sim konu ełe mułum. ¹³ Pe enjel tał ek nikił Mariya ngokuł yi ninjngił. "Amb, nim nimbił erang ke nin?" Pe eim ek nipi, ngopu yi nim, "Na nge Owundu sipnjng palim ei, eim sipik, jifi orung pendnjing ei na piinand," nim. ¹⁴⁻¹⁵ Yi nipi, kan orung kind kenim ni, wu endi engim. Ba amb Mariya ei, eim wu ei Jiisas ni piinerim mon! Pe amb Mariya eim yi ni piim; ei eim aka pin tep mułum wu endi ni piim. Nga Jiisas eim kanpi kin, yi kii sim, "Amb nim nimbił erang ke nin? Nim wumb nii kurun?" Mariya ek nipi, ngopu yi nim, "Pe nim eim si pendin kin, na nen kin, piip eim simbił," pa nim. ¹⁶ Pe Jiisas eim ek nipi yi nim, "Mariya!" Pe amb Mariya nga ak topu, Eipru wumb ek ełe yi nim, "Raponai!" Pule ei yi mił, 'Ek emb to ngołum wu,' yi nim. ¹⁷ Jiisas ek nipi, eim ngopu yi nim, "Nim na ambił gii ninerii mon! Na Arnan kin nga orung tonu punenj, kokuł. Nim orung pukun kin, na engnan noł kankin yi ninjii! 'Na Arnan nga enim Ernjing mołum ełe tonu pund. Nga nam nge Gos ni, enim nge Gos mołum konu ełe, tonu bii pund,' " Jiisas yi nim. ¹⁸ Pe amb Mariya Makandala eim orung pupu, Jiisas eim kin ekii siłmin wu mulnjung konu ełe pum. Pupu, ek nipi yi nim, "Na Owundu kan poru nip ond." Nipi, Jiisas eim kanpi, nipi ngum ek ei nipi, wu ombu ngum.

Jiisas Kin Ekii Siłmin Wu Ombu Jiisas Nga Kenjing (Masyu 28:16-20, Mak 16:14-18, Luk 24:36-49)

¹⁹ Jiisas kin ekii siłmin wu ombu, Jura tep ełmin wumb owundu kin mund mong enjing. Erik kin, en enim ngii endi ondu dinga ngo pendik kin, nirik mulnjung. 'Konu kor kunum

endi, konu eni mani pang kin, en enim ngii nirik mulnjung. Pe Jiisas eim opu tuk eġe engim. Angpi kin, yi nim, “Enim noman emin pangġi,” nim. ²⁰ Yi miġ neng kin, Jiisas ngenj orpuġ angġi ni, demb ei andan tum. Jiisas kin ekii siġmin wu ombu, nga Owundu kanik kin, ka piinjing. ²¹ Jiisas ek nga nipi wumb ombu ngopu yi nim, “Enim noman emin ka piingii. Arnan kindang onj miġ, yi ku nga enim kindamb kin, nam kongun ei er pungii!” pa nim. ²² Eim ek yi miġ nipi kin, eim pop topu, wu ombu kin kindpi kin, yi nim, “Gos nge Gui Ka enim kin ngond,” pa nim. ²³ “Na enim noman dinga ngond. Pe enim wumb kombur oġ kis ei kil ngonmun ningii; ei kapġi poru nimba. Nga enim wumb kombur oġ kis ei pangġi ningii wumb ei, oġ kis pimba ku,” pa nim.

Tomas Jiisas Kenim

²⁴ Jiisas eim kin ekii siġmin wu engki nga taġ mulk konu eġe Jiisas wumb ei kin, nga tor orum kunum ei, wu endi tuk eġe mulerim wu ei Tomas, nga eim embe endi ‘Dirimas,’ niġmin. ²⁵ Pe wu eipi ombu, Jiisas kanik Tomas ninjing; ba Tomas eim ek nipi, wu kombur ngopu yi nim, “Pe na Jiisas nge ngenj orpuġ ei kanip, nam angġi mong ei sip ambġip, eim angġi ni, demb eġe orpuġ ei kanip enenj kin, kapġi na pii gii ninermbii mon,” pa nim.

²⁶ Nga ekii se, kongun endi opu pang, Jiisas kin ekii siġmin wu ombu kin, Tomas ni ouni mulk. Molk kin, en enim Jura tep eġmin wumb kin, mund mong erik kin, ngii ondu dinga ngo pendik poru nik, en enim nirik mulk konu eġe, Jiisas opu tuk eġe engim. Angpi kin, ek yi nirim, “Enim noman emin ka sengġi,” nirim. ²⁷ Pe Jiisas eim ek nipi, Tomas ngopu yi nim, “Nim angġi mong ei yi eġe pendkin kin, na angġi orpuġ eġe kenii!” nim. “Nga nim nge angġi ei, na demb orpuġ eġe, tuk kindii! Pe nim pii gii ei to kindnenjii; ba nim pii gii dinga ninjii!” pa nim. ²⁸ Tomas ek nipi, orung kindpi yi nim, “Nim na nge Owundu! Nim na nge Gos mendpiġ!” ²⁹ Jiisas ek nipi, Tomas ngopu yi nim, “Nim na kankin pii gii nin min? Wumb na kinarik kin, pii gii nik yi enmin wumb ei, ka piingii.”

Jon Nge Puġe Ek Ei Pultum

³⁰ Jiisas eim jep oġ nga pei erpi kin, eim nge ekii siġmin wu ombu mulk, tuk eġe erim. Ba na Jon Jiisas erim jep oġ ei, pei mon eġe pulenj, mon. ³¹ Ba na ek poġ poru ninj ei, enim Jiisas ei eim Krai Gos kindang wu eim, enim pii gii ningii ei, eim Gos nge kingam. Pe enim eim kin pii gii ninjing kin, kapġi enim eim nge embe eġe, enim noman konj sik, kunum kunum muġngii nge singii.

21

Jiisas Eim Kin Ekii Siġmin Wu Angġi Orung Nga Taġ Jiisas Kenjing

¹ Ekii se nga, Jiisas eim kin ekii siġmin wu ombu kin tor om. Opu kin, Taipiriyas konu eġe ni konu orung ep noġ gop moġum konu eġe, Jiisas eim nge yi miġ tor om. ² Saimon Piisa ni, Tomas eim embe nga endi ‘Dirimas,’ niġmin ei ni, Nasaniyel, Kena konu kembis eġe, Galilii konu owundu eġe wu ei ni, Sependii nge kingam taġ ni, nga wu taġ Jiisas kin ekii sinjngġi wu taġ kin, ouni mulnjung. ³ Pe Saimon Piisa ek nipi, wu ombu ngopu yi nim, “Na omu tumbii pund,” nim. Wu ombu ek nik, eim ngok yi ninjing, “Sin nim kin ouni bin,” ninjing. Pe puk, noġ kanu eġe, tonu puk punjung. Ba kunum pei ei emii peng kin, en enim omu endi tunenjing mon. ⁴ Pe konu kupiiring konu eni tonu omba erang kin, Jiisas eim pupu, noġ gop orung wer eġe, engim. Ba eim kin ekii siġmin wu ombu ei, Jiisas ni piinenjing mon. ⁵ Pe Jiisas ek nipi, wu ombu ngopu yi nim, “Kang wu kei, enim omu endi sinmin min?” Pe wu ombu ek nik, orung kindik yi ninjing, “Mon.” ⁶⁻⁷ Nga eim yi nim, “Enim omu kon nga sik, noġ kanu angġi tundung eġe kindik, omu kombur singii,” nim. Yi neng kin, omu kon pulnjung ni, omu pei sinjing. Pe omu kon ei tonu singii pinerim mon; kon ei wurup mendpiġ nim. Na Jon, ek nip, Piisa ngop yi nim, “Ei Owundu!” Pe Saimon Piisa eim kon takis guġpu sepi, kongun erim. Nga eim Owundu ek ei piipi kin, kon takis ni kindpi, puku sipi, noġ eġe mani pum. Pupu kin, Jiisas muġum konu eġe sikir pum. ⁸ Jiisas kin ekii siġmin wu kombur wangin kin, omu mer kon eġe, piki top pim ni, ambġi gii nik tonu sinjing. Nga wu ombu noġ wer eġe, turii miġ mulenjing. Mulk konu eġe ei su yi miġ,

300 simb mił sim. ⁹ Pe ok noł wer ełe, tor ok kenjing ni, dup endi nopu pim. Pim konu ełe, kenjing ni omu kombur dup ełe pim. Nga bres orundung kenjing ni sim ku. ¹⁰ Jiisas ek nipi wu ombu ngopu yi nim, “Enim omu pe kon poł sinjing ei, kopur tu wei!” ¹¹ Pe Saimon Piisa eim noł kanu ełe tonu pupu, omu kon ni ambilpi kin, noł peł ełe ambilpi sipi kin noł wer ełe sipim. Omu owundu owundu tuk omu kon ełe piki top pim. Omu tuk mołmun ei, omu peng yi mił 153 pei mołmun. Mulnjung omu pei ombu mulk, ba omu kon kiłip tunerim mon. ¹² Jiisas ek nipi, wu ombu ngopu yi nim, “Enim ok, kuni nei!” a nim. Pe Jiisas nim ek ei, wu endi eim kii sinerim mon, “Nim nii?” En enim piinjing ni, “Ei Owundu,” ni piinjing. ¹³ Jiisas eim dup konu ełe opu, bres ni sipi, wu ombu ngum. Nga omu yi ku erim.

¹⁴ Jiisas eim kołpu nga tukpu ełe angpi opu kin, nga konj pupu endim. Pe eim kin ekii siłmin wu ombu kin, kunum tekliki peni ełe tor wang kin, kenjing.

Piisa “Nim Na Nge Kung Siipsiip Ombu Kuni Ngo!”

¹⁵ Kuni nok poru nik, Jiisas ek nipi, Saimon Piisa ngopu yi nim, “Saimon, nim Jon nge kingam, nim epi eipi pei ełe to mani kindkin, na noman ngon min?” Saimon ek yi nim, “Keimi Owundu, nim piin; na nim noman ngond.” Pe Jiisas ek nipi eim ngopu yi nim, “Nim na nge wumb kung siipsiip wał mułangin kin, na nge ek emb tokun ngunjii ei, kung siipsiip mił kuni ngunjii.” ¹⁶ Jiisas ek nga nipi, Piisa ngopu yi nim, “Saimon Jon nge kingam, nim na noman ngon min mon?” Piisa ek orung kindpi yi nim, “Owundu, na nim noman ngond,” nim. Nga Jiisas ek nipi, Piisa ngopu yi nim, “Nim na nge pii gii ninjing wumb kung siipsiip mił ei, tep ka er mułii!” a nim. ¹⁷ Jiisas nga ek kunum tekliki nipi, Saimon ngopu yi nim, “Saimon Jon nge kingam, nim na noman pałim min?” Pe Piisa eim noman embin to piim. Nimbił erang pe ek kunum tekliki mił nipi, Piisa kindpi yi nim, ‘Pe nim na noman ngokun nin min?’ ” Pe Piisa ek nipi, Jiisas ngopu nim, “Owundu, ninim epi pei piłin wu. Nim piin, na nim noman ngoł.” Pe Jiisas nga ek yi ku nim, “Nim na nge wumb kung siipsiip mił mułangin kin, na nge ek emb tokun ngunjii ei kung siipsiip mił kuni ngunjii,” pa nim. ¹⁸ Na ek keimi mendpił nip nim ngond, ok nim wu kangi wu multum kunum ei, ninim kan talkin, ninim konu jili bii ni piłin konu ełe kunum ei, ninim kan talkin, ninim konu jili bii ni piłin konu ełe pułun. Nga ekii se, nim tukui enjii kunum ei, nim angil tonu kindkin mułan kin, wumb nim kan kend ełe talk, ninim bii ni piinenjii konu ełe sipngii,” Jiisas yi nim. ¹⁹ Jiisas ek nirim ei pułe yi mił, Piisa eim ond peri ełe kułmba oł ei mił nirim kunum ei, eim Gos nge embe ei ambil tonu kindmba nge nim. Jiisas eim ek ełe nge piipi kin yi nim. Pe Jiisas Piisa kanpi yi nim, “Nim na bii konu ekii se!” a nim.

Jiisas Eim Noman Ngołum Wu Ei Nge Ek

²⁰ Piisa eim kan ak topu, kenim ni, na Jon ekii sip onj. Na ok kuni nuk kunum ełe, na Jiisas multum konu ełe, mandi mołup yi ninj, “Owundu, nim wu nii opu orung wumb ongii konu ni tor kindmba?” ²¹ Piisa na kanpi kin, ek yi nipi Jiisas ngum, “Owundu, wu Jon ei eim nipe oł mił endi eipi kułmba?” ²² Pe Jiisas ek nipi, Piisa ngopu yi nim, “Pe nam noman ełe, eim konj mułang kin, na nga orung ombii kunum, ei kapłi. Pe ei nim nge epi mon! Nim na kin ekii se onjii.” ²³ Yi mił nga ek ei, angim noł mulnjung konu ełe, eipi eipi nipi angim noł kin ngum. Ngopu, yi nim, “Ekii siłim wu ei, Jon eim kulermba. Ba Jiisas eim ‘Wu ei kulermba,’ ei, yi ninerim mon. Ba Jiisas eim yi nim, “Ei na nam noman ełe pim kin, wu ei konj mułang kin, na orung ombii kunum ei, ei nim nge epi mon!” ²⁴ Ei ekii siłim wu endi, eim ek ei ni tor kindnim. Nga eim ek mon ei połpu, poru nim ek mon ei, sinim piinmin ek mon ei, ek keimi mendpił ninim. ²⁵ Ba nga oł kanim kanim pei, Jiisas eim erim ku. Kapłi wu nii endi, eim Jiisas nge oł erim mon ei, pułmbii ni piim kin, kapłi mon pułngii ei, pei mułmba. Na piind ei, ya mei konu ełe orung orung pei mon pułułangin kin, kapłi konu endi wii sinenełang, mon!

Luk Mon Aposel Połpu Ek Se Andilmin Wumb Oł Enjing Ei Pułum

Jiisas Eim Ek Dinga Nipi, "Gos Gui Ka Kindmbii," Nim

¹⁻² O Tiopilas, na mon ei, ok nam pei puls. Jiisas eim epi pei erpi, wumb andan topu erim ek ei, na puls. Kumb ok ni, pe kunum ełe, eim kongun pułngun mundum. Ekii se, eim tonu epin ba erim kunum ei, eim ek se andilmin wumb kengip ngopu noman dinga ei, Gos Gui Ka kin ngurum. Ekii se, nga Gos Jiisas tonu epin sim. ³ Jiisas ngenj kumbii kułum. Kułum poru neng kin, nga ekii se, eim ek se andilmin wu mulnjung konu konj tor om. Pe eim epi ei erang kin, nam konj moł ni piingii nipi yi nim. Pe kunum 40 ełe, Jiisas eim kenjing kunum ełe, Jiisas eim Gos epi pei tep erpi, kanpi mołum ei, ek nipi ngum. ⁴ En enim tep to molk kin, eim wumb ei ek nipi ngum. Enim Jerusalem konu, ełe si kindnerngii, ba Erinjpin Gos ek yi nim, "Na enim epi ngumbii ei, enim epi ei kui erik mułngii. Molk kin, na ek yi mił nip enim ngunj. ⁵ Jon wumb noł pendpi ngum, ba kunum endi kinan punenmba ei, Gos Gui Ka enim noł pendpi ngumba."

⁶ Pe kunum ełe, Jiisas wumb kin tep tok mulnjung. Molk kin, eim kii sinjing, "Jiisas Owundu! Nim Esrel tiłap wumb paki tokun, Rom wumb to mani kindnjii min? Kunum ełe, Esrel wumb nga wii mułngii." ⁷ Pe eim ek nipi ngum, "Ei enim epi mon; pe enim kunum kunum pingii kaplı enermba ei Erinjpin Gos eim elim. Pe eim enim tep mołum. ⁸ Ba ekii se Gos Gui Ka, enim kin omba. Nga eim enim noman dinga ngumba. Ngang, na ek Jerusalem konu ningii ei Juriya konu orung ni Sameriya konu ni, mei konu orung orung pei pang kaplı ermba."

Jiisas Eim Ei Epin Konu Orung Pum

⁹ Jiisas eim ek ei nipi poru nim; pe en enim kanik mulnjung. Mułangin kin, Jiisas eim tonu pum. Pe kupu endi eim tonu sipim. Sipang wumb kanik mulnjung ni am sipim.

¹⁰ Eim pum, pe Jiisas nge wumb en enim ei muł ełe kanik enjing. Pe sikir wu tał konduk kuru pim, wu tał tor onjnguł ¹¹ Wu tał okuł yi ninjngił, "Enim Galilii wumb, enim nimbił erang angk ei muł ełe kanik mołmun? Ei Jiisas, pe Gos eim kin sipi orung sipi ei tonu epin sipipi, eim nga orung omba ei enim pe kaninmin mił yi orung omba."

Wu Endi Juras Kongun Simba Ni To Tonu Kindnjing

¹² Yi erang, en enim komung ei si kindik, komung ei embe Olip, pe Jerusalem konu orung punjung. Komung pim ei, Jerusalem konu mandi pim. ¹³ Pe en enim konu owundu ełe tuk punjung; en enim tuk mołumun konu ełe tonu punjung. Punjung, wu embe yi mił Piisa, Jon, Jeims, Pilip, Endru, Tomas, Basolomu, Masyu, Elpiyas kingam Jeims, Jeims kingam Juras. Saimon wu endi wumb ei nge Rom wumb to mani kindngii nirim. ¹⁴ Pe wu ombu en enim noman ende kindik, prei erik mulnjung. Amb kombur ni, Mariya Jiisas mam ni, Jiisas angim noł yi ku prei erik mulnjung.

¹⁵⁻¹⁹ Wu Juras yi mił erim. Wu ei mei endi top erim ku ei kułmał kalilmin wumb owundu ngunjung. Ngangan kin, eim oł kis er pendpi, wumb sipipi Jiisas mułum konu andan tum. Eim bok topu mani pum. Pe eim nge ngenj tuk ełe engin topu eim kirim ni tułup nipi tor pum. Ekii se wumb pei Jerusalem konu mulk wumb pei ek ei piik nik punjung. Pe en enim ek ełe konu ei 'Akeltama' nik mei konu ei wumb miyem konu ninjing. Wumb kułou tołmun kunum ei, Piisa pii gii wumb kumb ełe angpi, ek endi nipi ngum. Pe wumb 120 mił pei mulnjung.

Piisa ek nim, "Engnan noł, enim piyei! Gos pipe mon endi multum, kumb ok Gos Gui Ka wu Deipis gupu ełe nipi tor kindrim. Juras kin nim, pe ei eim Jiisas ba konu andlam andan tang, wumb Jiisas keningii. Ek ei pepi peni ełe omba, nik pe pepi tor onum.

Ok Jiisas Juras sin kin to tonu kind mondum. Moŋpu, sin kongun ende er muŋpun eŋmin nipi,” Piisa yi nim.

²⁰ Piisa yi nim, “Ek ei mer mon Sam eŋe Jura wumb golang Deipis puŋum ek yi nipi nim, ‘Eim ngii konu wii simba, wu endi mulermba,’ mon Sam eŋe ek yi ninim. ‘Pe nga wu eipi endi eim kongun simba,’ pa ninim.”

²¹⁻²² “Wumb endi Jiisas nga konj tonu om kenim ni wu ei sin kin tuk omba. Wu ei sinim kin tep topun endinmin. Kunum kunum Jiisas eim sinim kin pupu opu er moŋum. Kunum eŋe Jon eim wu amb noŋ pendpi ngurum. Kunum eŋe nga Gos Jiisas sipi orung epin konu simba,” pa nim. ²³ Piisa ek yi miŋ nim, “Kapli wu taŋ embe tumun.” Wu endi Josep, Basapas ninmin wu ei, wu ei embe eipi endi paŋim ku, embe endi Jasas, pe wu endi embe Masaiyas. ²⁴ Pe en enim prei erik, “Owundu! Nim wumb pei noman tuk nim piin. Wu taŋ nii endi muŋmba ei nim to tonu kindin ei nim sin andan to! ²⁵ Tan wu ei Juras eŋim kongun ei ermba. Juras eim kongun ei si kindpi eim dup konu eŋe pum.” ²⁶ Pe wumb en enim prei erik, Gos wumb andan tang angil tonu kindnjing ni Masaiyas wumb pei engki nga endeim eŋe tuk kindangin kin, kongun eŋe enjing.

2

Gos Gui Ka Mani Om

¹ Gos Gui Ka mani om kunum ei Pendikos niŋmin. Pasopa kunum 50 poru neng, Pendikos kunum om. Pii gii wumb en enim ngii endi eŋe kuŋou tunjung. ² Pe sikir tonu muŋ eŋe ek tengim, konu gur gati miŋ, owundu endi top ngii eŋe nirik wumb mulnjung konu om. ³ Pe wumb molk kenjing ni dup anmbiŋ miŋ pei onjung. Pe epi ei gaŋ topu wumb mulnjung konu eipi eipi punjung. ⁴ Gos Gui Ka Jiisas nge wumb mulnjung konu tuk opu poru nim. Gos Gui Ka je erang wumb pei, wumb ek eipi eipi tengnjing. Ei Gos Gui Ka erang yi enjing.

⁵ Pe Juras wumb Jerusalem konu mulnjung wumb, ei Gos ek piŋmin wumb konu orung orung pei onjung. ⁶ Pe konu gur gati owundu neng kin, wumb ok kuŋou tunjung. Wumb ok molk ek ei piinjing ni, Gos nge wumb ek eipi eipi nik muŋangin kin, nimbiŋ erang puku sik mulnjung. ⁷ Wumb puku sik noman embin tang mulnjung. Molk, ek yi ninjing, “Nimbiŋ erang wumb ei ek eipi eipi nik enmin, ei Galilii wumb min? ⁸ Nimbiŋ oŋ erang sinim ek erinpin menjpin noŋ sinim ngopun eŋe ek ei piŋmin miŋ niŋmin. Wu ombu Galilii konu wumb min? ⁹ Sinim wumb Parsiya ni konu Miriya ni Eilam, Mesoposemiya konu sinim wumb konu orung orung wumb, Juriya ni Kaparosiya, ni Ponsas ni Eisiya wumb moŋmun. ¹⁰ Prisiya ni Pampiliya, Eisip ni, wumb orung orung Aprika konu Sairiini, ni sin Rom wumb ya eŋe pei ya eŋe moŋmun. ¹¹ Wumb Griis ni Areipiya ni sinim Jura wumb ni wumb tiŋap eipi ei sinim Jura eŋmin oŋ ei enmin. Ba sinim wumb pei sin sinim ek piimin; Gos nge jep oŋ pei nipi sinim ek eŋe nipi ngoŋum.” ¹² Pe puku sik, noman embin tang mulnjung. En enim ek dinga nik piik enjing. “Epi nimbiŋ oŋ enim?” ¹³ Ba wumb kombur en enim ek buŋ morung nik ek dinga ninjing, “En enim noŋ nok wulu pang kin, ek eipi eipi ninmin,” pa ninjing.

Piisa Gos Ek Ka Ei Nipi Wumb Ngum

¹⁴ Pe Piisa engki nga endeim mulnjung konu eŋe tuk angpi wii dinga topu ek dinga nipi wumb ngum. “Enim Jura wumb ni wumb ok Jerusalem konu wumb ok moŋmun; enim kom sek, oŋ enim ei ni ngamb piingii,” pa nim. ¹⁵ “Enim wumb ombu noŋ nok wulu punum ni piinmin ba mon; akip konu kupiiring eni pim. ¹⁶ Ba oŋ ei Gos nge ermba oŋ ei piipi niŋim wu Joel yi ninim.

¹⁷ ‘Gos ek yi nim, ekii se poru nimba kunum mandi erang Gos Gui Ka wumb pei ngamb eim Gos pei ngumbii,’ pa yi nim. ‘Pe enim kingenjing embitenjing ni Gos oŋ ekii se ermba ei piik niŋmin wumb ek tangiŋmin miŋ yi tengingii. Noman ka wii enim wu kangi wu muŋngii konu andan tumbii, or kumb miŋ er keningii. Pe wu tukui ombu piingii konu or kumb ka andan tamb keningii, pa nim. ¹⁸ ‘Kunum ei enim wu amb kongun wumb na Gui Ka pei ngumbii ku. Ngamb kin Gos oŋ ekii se ermba

ei piik niłmin wumb ei ek niłmin mił ningii. ¹⁹ Pe na tonu kupu muł ełe jep oł eipi mił kombur ermbii. Mani mei ełe na miyem ni dup ni, dup eskił owundu ni jep oł ermbii,' nim. ²⁰ 'Eni kunum ei eramb emii pimba; pe oi ei eramb, miyem mił ermba. Pe ekii se Jiisas orung omba kunum ei tangpi tiłang owundu ermba,' pa nim. ²¹ 'Pe wumb pei Gos embe pii gii nik wii tungii wumb ei sipi orung seng kin, Gos eim nge wumb mułngii. Gos ermba oł piipi nilim wu Joel,' yi ninim.

²² "Enim Esrel wumb, enim ek ei piingii: na enim Jiisas Naseres wu nge nip ngumbii end. En enim kaninmin, oł dinga ni kongun erpi jep oł kanim kanim enim oł ombu enim piik kanik elmin ei, Gos eim mendpił wu ei Jiisas kindang om. ²³ Wu ei Jiisas kumb ok epi pei Gos Eim piipi ek nipi pendrim. Pe wu ei enim angil ełe kindim. Enim Jura wumb ek kis nik enjing. Nimbil erang tor wumb ei Jiisas ond peri ełe nil to kundjung? ²⁴ Ba Gos eim Jiisas nga er konj sim. Eim ngenj kumbii kułpu erim ei Gos eim kulnjung wumb konu ełe si kindpi nga er konj sim. ²⁵ Ok Deipis yi mił pułum, Jiisas ek dinga nirim, 'Gos Owundu na kumb ełe kunum kunum mołum. Eim nam angil tundung orung mułang kin na epi endi kapli to mani kindnermba mon! ²⁶ Yi erang kin, na noman ka seng, gupu tokuł palim. Nam piind ei nam ngenj ei epi ekii se omba nip moł. (Ba Gos kin pii gii nip moł). Yi mił ku epi endi nam ngenj ei kapli ambil gii ninermba. ²⁷ Pe na noman tuk ei pang, Gos eim dinga ełe na paki tang, wumb kułii konu mulermba mon. Pe nim nge kinganim mendpił eim ngenj purnermba mon! ²⁸ Nim na noman konj bii andlam ełe andan to kun erngii. Nim na kin mułun na ka piip minj mułmbii,' Deipis ek yi nim.

²⁹ "Engnan noł na sinim kupenjpin Deipis multum mił nip kun kun ermbii end. Deipis eim kultum tukpu tuk, tuk ei akip sinim mołmun konu ya salim. ³⁰ Ba Deipis eim Gos ekii se ermba oł ei piłim ku. Gos ek dinga nipi yi nim, 'King Deipis kinganim ekii se nim peł mołun konu ełe mułmba,' nim. ³¹ Ba kumb ok Deipis eim Gos ermba epi ei kan poru nirim. Pe yi nirim,

Krais Owundu wu ekii se omba wu ei, nga konj tonu orung omba nirim. 'Gos eim wumb kułii konu wak tunenmba. Eim ngenj purpu kumun ngunermba ku.'

³² Jiisas wu ei, Gos eim sipi orung nga konj sim. Sin wumb pei ei kanpin kin ninmin. ³³ Pe Jiisas eim angpi tonu pupu Gos Jiisas eim angil tundung wu Owundu mundum. Pe ei Gos Gui Ka sim. Ei ok Gos nirim mił yi erang kin akip Gos Gui Ka pei ngang, sinim wumb sipin kin sin ek eipi eipi ninmin ei enim kanik piik enmin. ³⁴ Deipis eim ngenj ei epin konu tonu punerim. Ba ei ek nipi pułum. Gos Owundu ek nipi nam wu num ei ekii se omba. Yi mił nipi ngum,

'Nim na angil tundung orung mulnjii. ³⁵ Pe ekii se nim opu orung wumb ei na to mani kindmbii mendpił. Sip, nim simb ełe mandring kindmbii.'

³⁶ "Pe sinim Esrel wumb tiłap pei sinim ek ei pii kun er mułmun. Pe Jiisas ei sinim sipin ond peri ełe tonu kindpin, ei Gos eim sipi Krais wu Owundu ekii se omba ei mundang mołum!" Piisa ek yi nim.

Wu Amb Gos Ek Piik Noman Ak Tok Noł Pinjing

³⁷ Wumb en enim ek ei piinjing noman ełe embin tum. Piisa kin wu kombur kin kan yi ninjing, "Enginjpin noł, sin nimbil oł ermin?" ³⁸ Pe Piisa ek nipi wumb ngum, "Enim noman ak tok ok Jiisas Krais embe ełe noł pingii, ei Jiisas enim noman kis kil ngumba. Enim yi erangin kin Gos nge Gui Ka enim kin wii ngumba. ³⁹ Ok Gos ek dinga yi nipi pendim. Enim kin en enim kangil ni wumb konu turii mołmun wumb pei ngumbii nirim mił Gos Owundu wumb ei wii tang, onjung. Wumb ei Gos eim ek dinga nipi ngum."

⁴⁰ Piisa ek nga endi nipi tuk kindim; ek pei dinga nipi ngum, "Enim piik kun er mułngii; mon pim kin, enim wumb oł kis enmin wumb ei kin pei poru nimba." ⁴¹ Yi neng kin, wumb pei Piisa ek nim mił pii gii nik noł pinjing. Pe kunum ełe wumb 3,000 pei Jiisas kin pii gii ninjing. ⁴² Gos nge ek se andiłmin wumb ei ek ninjing. Wumb ei dinga piinjing ei engnjing noł paki tok, kuni ende nok, prei erik enjing.

Wumb Tuk Ok Gos Ek Piinjing Wumb Ei Oł Ka Enjing

⁴³ Pe wumb pei puku sik Gos jep oł pei eim nge ek se andiłmin wumb kin erim. ⁴⁴ Wumb pei Jiisas kin pii gii ninjing, wumb ei ende mulnjung. Pe epi sałim min simba ei pii gii wumb epi ende sałim. ⁴⁵ Wumb ei en enim epi ni, mei ni, wumb ok top to sengin, ku ni epi ei sik, wumb eipi epi sinerang mołmun wumb ei ngunjung. ⁴⁶ Wumb en enim noman ende sek, ka piik enjing. Kunum kunum en enim men ngii owundu engim konu puk puk ełmin. En enim kuni ngii eipi eipi ełe ende nok nok ełmin. ⁴⁷ Kunum kunum Gos embe ambilk tonu kindik, Jerusalem wumb yi piinjing. Wumb pii gii wumb, en enim noman tuk ka seng mołmun. Kunum kunum Gos eim wumb kopur sipi orung sipi erang, wumb Jiisas kin pii gii nik enjing wumb ei pei pei orung sim.

3

Wu Endi Eim Simb Kis Mułum Ei Opu Ka Pum

¹ Piisa Jon teł tonu men ngii owundu prei ermbił ni punjnguł. Kunum ei konu eni tekliki erang punjnguł. ² Wu endi mułum, wu ei ok mam mengrim kunum ei simb yi er pirim mił pim. Wu ei tu wuk men ngii owundu ełe, ondu embe, “Ka wii ełe mundangin,” kunum kunum mołpu, wumb ongii kom ku kenim nipi, er mułmba nik mundangin mołumuł. ³ Wu ei mołpu kenim ni Piisa kin Jon teł men ngii owundu ełe nirik punguł nge onjnguł. Wu ei ek nipi wu tał ngopu yi nim, “Epi endi na ngeł,” nim. ⁴ Piisa kin Jon kin wu ni dinga kenjingił. Piisa ek nim, “Nim ya sił kenjii!” ⁵ Pe eim kan ak topu kenim ni, wu tał epi endi na ngunguł ni piim. ⁶ Ba Piisa ek yi nim, “Na ku pinałim. Ba na pałim epi ei ni ngumbii. Naseres konu, Jiisas embe ełe na nind, ‘Nim angkin po!’ ” ⁷ Piisa angıł tundung orung wu ni ambıl tonu sim. Wu ni Jiisas dinga sipi, simb si kun er engim. ⁸ Wu ni puku sipi angpi pum. Pe wu tał kin men ngii nirik punjung; wu ni men ngii owundu pupu, puku sipi er andpi Gos embe ambıl tonu kindim. ⁹ Wumb pei mulk kenjing ni wu ei andpi Gos embe ambıl tonu kindpi endim. ¹⁰ Wumb piinjing wu endi men ngii owundu ondu ka wii ełe mołpu, ku ni epi ngei nipi, kenim ni mołumuł, ei wumb kenjing ni wu ei keimi mułum, kanik puku sik oł erim pułe pii poł tunenjing.

Piisa Gos Ngii Owundu Ełe Gos Ek Ka Ni Ngum

¹¹ Wu ei Piisa kin Jon teł punjnguł konu ekii se pum. Pe wu amb pei sikir ok Solomon palting men ngii owundu palting endi konu andaring ełe onjung. ¹² Piisa ei kanpi ek dinga nipi wumb ngum, “Enim Esrel wumb nimbił erang, enim oł ei noman embin to piinmin? Nimbił erang sił kin kanik enmin? Enim yi ni piinmin, sił nge dinga ełe ni sił oł ka ełmbił ełe nge wu ei erambił opu andpi punum ni piingii? Ei mon!” ¹³ Eiparam ni, Aisak ni, Jeikop ei, Gos sinim ok sinim kupenjpın noł Gos ei, eim kongun wu Jiisas eim ambıl tonu kindmin. Wu ei enim sik opu orung wumb ngunjung. Ba wu num owundu Pailos si kindmbii ni piim; ba enim wumb dinga puk mon nik eim kin buł ngunjung. ¹⁴ Enim wu ei oł kis endi enarpi wii kun ka multum, wu ei Jiisas Gos kingam mendpił buł ngok, yi nik, wu endi wumb to kundum wu ni piimba, ei kindangin kin, sin kin wangti nik. ¹⁵ Jiisas Gos kingam mendpił ei sinim wumb sipi noman konj ngołum. Wu ei enim to kundnjung, ba Gos nga er konj sim. Pe sił mołpuł kenjpił, ek ei ni tor kindmbił nge mołmbuł. ¹⁶ Sił Jiisas kin pii gii nembıl kin Jiisas enim. Jiisas dinga ełe yi wu ka ełim. Enim kanik piinmin ei Jiisas eim sił pii gii ełe nge erpi, enim wumb pei ningił ełe enim. ¹⁷ “Keimi na piind engnan noł enim kin wumb owundu kin pii kun enarik kin Jiisas to kundjung. ¹⁸ Ba kumb ok Gos eim nge ek keimi niłmin wumb ek yi nik, Gos eim nge kingam Kraıs ngenj kumbii kułpu kułmba nirim. Pe akıp enim wumb oł kis enmin ei, ek ni tor kindiłmin wumb ninjing opu peni ełe keimi punum. ¹⁹ Pe enim piik kin noman ak tunjung kin, kaplı Gos eim enim oł kis ombu kil ngopu poru nimba. ²⁰⁻²¹ Yi enjing kin Gos enim kin tep mułmba. Pe Gos enim noman tuk dinga ngang, ka piik mułngii. Gos ok ek dinga nirim, ‘Na Kraıs King Owundu enim kin kindmbii.’ Gos eim wu owundu ei sinim kin kindmba, wu ei embe Jiisas. Pe epin konu Jiisas er mołum. Kunum ei Gos epi pei konj

nga ermba mił ok eim ek keimi niłmin wumb en enim gupu ele niłmin. Kunum ele Gos Jiisas mei ele mani nga kindang eim oł ei ermba. ²²⁻²³ Moses ek yi nirim,

‘Owundu ei enim Gos, pe enim engnjing sipi, Gos eim ek keimi niłmin wu ei, nam mił yi mułmba. Enim eim ek nimba mił piingii. Piik, nimba mił erngii. Pe wumb pei ek keimi niłmin wu mił nimba ei piinerngii wumb ei Gos wumb top kundmba. Pe wumb ei Gos nge wumb nga mulerngii, Gos yi neng,’ Moses piipi nirim.

²⁴ Gos ek ni tor kindiłmin wumb ok yi nik, Samyuel kin Gos ek niłmin wumb ekii se tonu onjung. Pei yi ninjing,

‘Kunum ei akip satim kunum ei,’

pa ninjing. ²⁵ Enim Gos nge ek keimi niłmin wumb ei nge kingenjing mił mułngii. Enim nge kupenjing noł Gos ek dinga nipi pendrim mił sił mułngii. Gos Eiparam kanpi ek dinga nipi ngurum.

‘Nim nge tiłap ele wumb tiłap pei na kengip ek ka nip ngumbii.’

²⁶ Gos eim nge kongun wu Jiisas er mundum. Pe kindang enim mulnjung konu ok om. Opu, enim Gos ek ka kengip top nipi ngumba nge om. Nimbił erang eim enim oł kis ombu kil ngumba nge om.”

4

Piisa Kin Jon Teł Kan Ngunjung

¹⁻³ Wu tał wumb kankił, ek nikił mulnjunguł; pe men ngii owundu ele wu tał wumb kankił ek yi mił ninjingił, Jiisas angpi tonu konj nga om. Pe yi ku wumb kulnjung wumb ei angk tonu ongii. Yi nengił, kulmał kałiłim owundu kin, men ngii tep elim wu owundu kin, wumb kolk nga konj punałmin ni, piłmin wumb ombu ok, mon ek piik kis piinjing. Pe emii peng wu tał ambil gii nik, kan ngunjung. “Kupiiring elip kos piimin,” ninjing.

⁴ Ba wumb pei ek ei piik, pii gii ninjing. Pe wumb pii gii nengin kin, wumb pei ei yi mił 5,000 wumb mulnjung.

⁵⁻⁶ Topuł Jura wumb owundu ni, men ngii kongun wumb ni, lo andan tołmun wumb ni, Jerusalem konu kułou tumun ninjing. Men ngii ele mołumun wumb ei Anas ni Kaiyapas ni Jon ni Eliksander ni kulmał kałiłim owundu, eim nge wumb pei, kułou tunjung. ⁷ Gos nge ek se andiłmbił wu tał en enim kumb ele engnjingił. Angkił, wu tał kii sinjing, “Ełip dinga nipe elip embe nii nge ele oł ei enjingił?” ⁸⁻⁹ Gos Gui Ka Piisa kin piki top mułum; pe eim ek yi nipi ngum, “Enim Esrel wu owundu ni men ngii kongun ełmin wumb. Enim sił wu endi simb kis mułang, paki topuł enjpił ni, sił kin ek ningii enmin min? Wu ei er ka mułum mił nenj ei enim piinmin min?” ¹⁰ Yi erpi nim kin enim pei piyangin, enim Esrel wumb ei pei piingii ku. Jiisas Krai Naseres konu wu, eim embe ele wu ei ka mułum. Mołpu, yi enim kumb ele mułum. Enim Jiisas ond peri ele to kundnjung, ba Gos eim Jiisas nga er konj seng opu konj pum. ¹¹ Ond tumunj endi enim ngii takiłmin wumb si kindnjing ei nimbił erang enim konu ele kindngii ni piinenjing. Jiisas eim ond tumunj ei mił mułang kin Jiisas eim ngii tumunj mendpił mił mułum. Eim ngii takiłmin wumb si kindnjing. ¹² Wu eipi endi sinim kapı paki tunermba mon! Ei Gos sinim wu endi eipi andan topu ngunanim. Jiisas endeim sinim sipi orung simba.

¹³ Wumb kenjing ni Piisa kin Jon teł ek dinga nikił, dinga pu mulnjunguł. Wu tał wumb kin mund mong kulenjngił. Yi piinjing ek mon ngii punałmbił ni piinjing. Wu tał mulnjunguł yi piik kin noman pei piinjing ei ok wu tał ele Jiisas kin tep to mulnjunguł ni piinjing. ¹⁴ Pe wu ei kenjing, ni wu ei ka mołpu, wu tał kin angpi mułum ei, wumb en enim kenjing. Pe ek nik wu tał ngungii ek endi pinerim. ¹⁵ Wu tał kaunsil ngii si kindkił tor peł ninjing. Wu tał pangił mił, en enim ek nik piinjing. ¹⁶ “Pe sinim wu tał kin nimbił oł ermin? Wu tał jep oł endeim erangił kin, wumb Jerusalem wumb pei kenjing. Pe ei sinim kapı koi ermin mił mon. ¹⁷ Ba mon pim kin, ek ei wumb konu pei pang piingii. Yi ermba ei piikił kin wu tał kin ek dinga nimin. Pe wu tał nga Jiisas embe ele nikił wumb eipi ngunerngił.” ¹⁸ Pe wu tał wii to orung sik yi ninjing, “Ełip nga ek endi Jiisas embe ele nikił enerngił mon!” ninjing.

¹⁹ Ba Piisa kin Jon tel nikiŋ orung kindinjngiŋ. Pe siŋ Gos ek si kindpiŋ enim ek ningii miŋ piimbiŋ. Ei Gos kumb ele kapŋi ermba min? Ei enim piingii. ²⁰ Ba wu taŋ yi ninjngiŋ, ‘Siŋ gupu pandi tumbuŋ miŋ mon. Epi kanpiŋ ek piipiŋ enjpiŋ miŋ ei, wumb kanpiŋ nimbiŋ ni piinjngiŋ. ²¹ Pe kaunsil wumb ek dinga endi nik wu taŋ ngunjung. Wu taŋ si kindkiŋ punjnguŋ. Pangŋi, kaunsil wumb andŋam endi kurpun, wu taŋ kan ngumun, ni piik enjing. Nimbiŋ erang wumb pei Gos eim embe ambilk tonu kindangin kin, kaunsil wumb wu taŋ kan ngumun nik enjing kapŋi enerim. ²² Wu ei wu taŋ, Gos jep oŋ erangiŋ opu konj pum wu ei, kung ngii 40 pei moŋum.

Gos Nge Tiŋap Wumb Prei Dinga Erik, Dinga Sik Gos Ningii Enjing

²³ Wu taŋ eŋ eŋip wumb puŋ kombur kin punjnguŋ. Pukuŋ, wumb ei kankiŋ kuŋmaŋ kaŋiŋim owundu, ni tep eŋmin wumb ombu ek ninjing miŋ wumb kan ninjngiŋ. ²⁴ Ek ei piik poru ni pendik, en enim noman ende kindik prei yi miŋ enjing. “Gos Owundu nim ei epi en, ya mani mei en, pe ep noŋ en, ei pei nim er sin. ²⁵ Gos Gui Ka je sin erinjpin Deipis ek gupu ele tor orum.

‘Ei Gos nim nge kongun wu, Gui Ka ek nirim. Nimbiŋ erang wumb tiŋap eipi ei popuŋ sinmin. Pe wumb tiŋap ek yi ninjing. Sin epi owundu eramin piingii nik piinjng; ba ei kapŋi enerngii. ²⁶ Pe King pei konu orung pei kui er molk opu ermin ninjing. Pe wumb tep eŋmin wumb owundu kuŋou tok Gos Owundu to mani kindmin ninmin. Eim kingam Kraiŋ eim ekii se omba wu ei to mani kindmin nimin.’

²⁷ Keimi mendpiŋ konu owundu ele, ya Eros ni Pailos ni wumb eipi ni Esrel wumb pei kuŋou tok Gos nim nge kongun wu ka wii, nim Kraiŋ ok kindan eim ya mani om. ²⁸ En enim kuŋou owundu tok, ek nik pendik, ek ei dinga pimba ni Jiis as ok yi nirim miŋ yi erik. ²⁹ O wu owundu, nim piin wumb nim kin ek dinga ninmin. Ninim sin kongun wu moŋmun ei paki tan, sin nim ek ei sin dinga kindpin ni tor kindmin. Kindpin, sin mund mong piinermin mon! ³⁰ Nim angŋi to kindan ening pimba wumb ei ka muŋngii. Jiis as nge embe ele jep oŋ enjii. Nim nge kongun wu ka wii Jiis as.” ³¹ Prei er poru nengin kin ngii mulnjung ngii ei oŋup erim. Pe Gui Ka en enim kin tuk opu piki to poru nim. Pe Gos embe ambilk tonu kindik Gos ek dinga nik, wumb kin mund mong piinenjing.

Gos Nge Tiŋap Wumb Noman Ende Sinjing

³² Pii gii wumb en enim noman ende sinjing. En enim ek endeim minj piik mulnjung. Wu endi epi eipi simba, ei na epi mendpiŋ ninermba mon; epi sinim epi ende. ³³ Jiis as nge ek se andiŋmin wumb ei, Jiis as nga konj tonu pum nik, ek ei ninjing. En enim ek ninjing, ek ei dinga pim. Pii gii ninjing wumb ei Gos nge noman ka moŋpu poru nim. ³⁴ Enim moŋmun konu wu endi kuni ni epi sinerang, ka muŋmba wu ei wumb pei mei sep ngii moŋangin wumb, ei epi wumb eipi ngok, ku siŋmin, ku ei tu wunjung wunjung. ³⁵ Tu wangin kin, ku ei sipik, Jiis as nge ek se andiŋmin wumb simb ele kindnjng. Pe Jiis as nge ek se andiŋim wu ei sik kanik, wumb kuni sinarpi eŋim wumb kanik mok tok ngoŋmun.

³⁶ Pe wu endi Saipris konu muŋum wu ei embe Josep. Eim Liiwai wu endi, Gos nge ek se andiŋmin wumb, eim embe eipi endi ngunjung ei embe Banapas ninjing. Embe ei nge puŋe yi, wumb noman tuk paki toŋum wu. ³⁷ Wu ei eim, wu eipi endi, eim mei ei top erim ku ei tu wupu kin, Gos nge ek se andiŋmin wumb mulnjung simb ele kindim.

5

Ananaiyas Kin Sipaira Tel

¹ Ba wu endi muŋum wu ei embe Ananaiyas, ambim nge embe Sapaira. Ananaiyas eim mei orung ei wu eipi ngopu ku sim. ² Pe ku sirim ku aninga ei nge ambiŋpi wiik top se muŋum. Eim ambim ei piipi muŋum. Ananaiyas eim ku orung sipi tu wum. Tu wupu, Gos nge ek se andiŋmin wumb mulnjung konu simb ele sim. ³ Pe Piisa ek nim, “Nimbiŋ erang Seisen nim noman kin piki topu moŋum. Pe nim Gui Ka kin ek kend to pendkin, mei ku orung sin ku ei orung tu wun palim. ⁴ Ok wumb mei top enenjing kunum ei, mei ei nim nge, ba mei top er poru nengin, pe ku ei nim nge sim. Nimbiŋ erang nim noman yi

mił pałim. Nim wumb kankin ek kend ton ni piin ei mon; nim Gos kin ek kend to ngon.”
⁵ Ananaiyas ek ei piipi, mani pupu, bok topu kułum. Pe wumb ek ei piik, mund mong kulnjung. ⁶ Pe wu kangi wu ok, wu ei alap pandi to sipik, kui tunjung.

⁷ Ekii se eni tekliki o pang, Ananaiyas ambim opu tor om. Ba oł yi eim piinenim. ⁸ Pe Piisa ek nipi amb ei ngum, “Nimbił oł en? Ełip mei ku sinjngił kapłi yi mił enim min mon?” Pe amb ek nim, “Ei keimi nin. Yi mił sił sinjpił.” ⁹ Piisa ek nga nipi ngum, “Nimbił erang ełip ek ni endi kind pendkił Gos Gui Ka enim mił ei kenmbił ni enjngił? Nim nge wanim wumb sik kui tungii sipnjing wumb ei ok ngii ondu ełe mołmun. En enim pe nim sipngii ku.” ¹⁰ Pe nga sikir amb ni, Piisa simb ełe mani opu bok topu kołpu pim. Ba wu kangi wu ombu nirik onjung. Ok, kenjing ni amb ei kołpu pim. Ok, sipik wam pim konu mandi eim kui tunjung. ¹¹ Pe Gos nge pii gii wumb konu orung orung ei mulnjung wumb ei, mund mong kulk mulnjung.

¹² Gos nge ek se andiłmin wumb, jep oł kanim kanim wumb pei mulnjung konu tuk enjing. Pe pii gii niłmin wumb en enim, men ngii owundu andaring Solomon nge palting ełe ek nik kułou to mołmun. ¹³ Pe tor wumb mund mong kulk ok ende mulenjing. Pe wu amb en enim pii gii wumb Gos embe ambilk tonu kindnjing. ¹⁴ Wumb pei Jiisas kin pii gii ninjing. Pe Jiisas nge tilap ełe wumb pei tuk onjung. ¹⁵ Wumb enim kis erim wumb ei, tu wuk andłam ełe pendnjing. Pe peł kanim kanim tu wuk pendnjing. Pendik, yi ni piinjing, eni tang, Piisa opu kin, eim min men ei wumb to tingndang wumb ombu ka mułngii ni piinjing. ¹⁶ Wumb konu orung orung wumb, kin Jerusalem wumb orung pei mulnjung wumb, pei ok kułou tunjung. Wumb ei ok mił, ening pim wumb tu wunjung. Pe gui kis tuk mułum wumb kombur tu wunjung wumb ombu pei ka molk poru ninjing.

Gos Nge Enjel Kindang Ek Se Andiłmin Wu Ombu Si Tor Sim

¹⁷ Kułmał kałiłim wu owundu ni, eim nge wumb ni wumb kolk nga konj angk piinałmin wumb ni pei wumb ei Jiisas nge ek se andiłmin wumb kin noman kis piinjing. ¹⁸ Pe wumb ombu ok Gos nge ek se andiłmin wumb sik, er kan ngii kindnjing. ¹⁹⁻²⁰ Ba epin emii peng, Gos eim enjel kindang opu, kan ngii owundu aki topu, wu ombu si tor tu wum. Tu wupu yi nim, “Enim puk, nirik men ngii owundu ełe puk, pe noman konj ek onum ek ei wumb kanik ningii,” pa nim. ²¹ Gos nge ek se andiłmin wumb ek ei piik pendik punjung. Kupiiring okrii puk men ngii owundu ełe wumb ek ni wumb ngunjung. Kułmał kałiłim wu owundu ni ei wu kombur kin onjung. Ok kaunsil ni Esrel wumb noman pim wumb kin kułou tunjung. Tok, ek nik kan ngii kindik, Gos nge ek se andiłmin wu ombu kindangin, wangin ninjing. ²² Pe kan ngii ełe tep mołmun wumb puk kan ngii ełe kenjing ni, Gos nge ek se andiłmin wumb mulenjing. Kanik, puk ek yi ninjing. ²³ “Sin kan ngii ełe kenjpin ni ngii ondu dinga ngo pendnjing. Nga kan ngii tep wumb ngii ondu ełe angk mulnjung. Pe sin kan ngii aki topun, kenjpin ni wumb endi nirik mulenjing.” ²⁴ Men ngii owundu ełe tep mołum wu owundu ni kułmał kałiłim wu owundu ni wumb ek ei piik noman embin to piinjing. Piik yi ninjing, “Pe nga nimbił oł ermba,” ninjing. ²⁵ Pe wu endi opu yi nim, “Enim wu kombur kan ngii kindnjing, wu ombu puk mer men ngii owundu ełe wumb kanik Jiisas ek nik ngok mołmun,” pa nim. ²⁶ Kan ngii tep ełim wu ni eim wu kombur ni puk, wu ombu simin ni punjung. Puk, wu ombu keprii tunenjing. En enim mund mong kulnjung, wumb ok ku sik tungii ni piinjing.

²⁷⁻²⁸ Pe wu ombu tu wuk kaunsil wumb mulnjung konu tuk ełe engindnjing. Pe kułmał kałiłim wu owundu ek dinga nim. “Sin enim kanpin mon ninjpin, enim wumb kanik Jiisas embe ei nge nik wumb ngunerei mon ninjpin. Pe enim wumb Jerusalem konu wumb enim ek ei nge pei mołmun. Enim ek nik, sin wu ei to kundunjpun,” ninmin. “Gos sin kin ekii se kos piimba.” ²⁹ Ba Piisa kin Gos ek se andiłmin wu pei ek dinga ninjing. “Sin Gos nge ek ei piimin, wu ek ei piinermin mon!” pa ninjpin. ³⁰ “Enim Jiisas ond peri ełe to kundnjung. Ba sinim ok kupenjpin noł nge Gos opu Jiisas erpi konj sim. ³¹ Gos eim si mengpi sipi, eim angıł tunding orung mundang mołum. Pe eim sinim nge wu owundu mołpu, sinim paki top mołum. Pe Esrel wumb noman to ak topu sinim oł kis ombu kil

ngopu erpi pum mołum. ³² Sin wu ombu epi pei mołum, ei nge kenjpin ni tor kindpin onmun. Pe Gos nge Gui Ka ek yi ninim. Gos eim ek piik pii gii ninmin wumb ei Gos Gui Ka wumb ombu ngonum.”

Gameliyel Ek Nim Ek Se Andilmin Wumb Kaunsil Ek Ka Nim

³³ Pe wu owundu ombu ek ei piik, noman kis peng kin, Jiisas nge ek se andilmin wumb to kundmun, ni piik enjing. ³⁴ Pe kaunsil konu lo ek piilmin wu endi engim. Wu ei eim lo ek piilim wu num, wu ei embe Gameliyel. Eim wumb lo ek nipi ngang wumb eim embe ambil tonu kindilmin. Wu ei yi nim, “Jiisas nge wumb ei anda kindangin pangin,” nim. ³⁵ Eim ek nipi kaunsil wumb ngum, “Enim Esrel wumb, pe enim oł endi ya wu ombu ermin ni enjing kin, enim Esrel wumb, en enim pii kun erik erngii,” pa nim. ³⁶ “Enim piinmin! Ok wu endi multum. Embe ei Tiyuras eim yi nim, ‘Na, nam noman dinga pałim.’ Yi neng kin, wumb 400 eim ek ekii sinjing. Ba wumb eim to kundnjung. Pe eim ekii sinjing wumb tungu punjung. En enim kongun ei wii mił enjing. ³⁷ Ekii se gapman wumb embe pułang Galilii wu Juras eim wumb kombur nipi sim. Wumb ei Juras nim ek ei puk gapman wumb kin opu erpin tumun ninjing. Ba eim yi ku kułum. Kułang, wumb eim kin ekii sinjing wumb, ei tungu eipi eipi puk poru ninjing. ³⁸ Yi ku akip na enim kanip nind. Enim Jiisas ek se andilmin wumb ombu nge kanik tungu erngii. Erik, kan wiik to mułngii. Pe wu endi eim kongun ei puł pendip ermbii ni ermba. Wumb ombu ek ei keimi punermba mon nik. ³⁹ Gos eim kongun ełe nge puł wu pim kin, enim andłam ondu ngunerngii. Ondu ngunenjing kin enim Gos kin opu erngii.” ⁴⁰ Yi neng kin, eim nim ek ei piinjing; Gos ek se andilmin wu ombu wangin tunjung. Enim Jiisas ek se andilmin wu ombu wangin kepil tunjung. Tok, ek yi ninjing, “Enim nga Jiisas embe ełe nik enerngii mon!” ek dinga nik ninjing. Nik, si kindangin punjung. ⁴¹ Pe Jiisas ek se andilmin wu ombu kaunsil ni wumb mulnjung si kindik, anda punjung. Puk yi piinjing, Gos yi nipi piim, “Sinim wumb owundu mił mołmun ni, Gos sinim to tonu kind mundum. Nimbił erang, Jiisas nge embe ełe sinim singambil piinmin.” ⁴² Kunum kunum men ngii owundu ełe ni en enim ngii konu ei, wumb kanik Gos ek nik ngok er mulnjung. Ek yi ninjing, “Jiisas wu ei ekii se omba, wu ei eim ek poł ka wii ei si kindnenjing, kongun er andik nik minj mulnjung.”

6

Wu Angil Orung Nga Tał Jiisas Nge Se Andilmin Wumb Paki Tunjung

¹ Kunum nga Jiisas nge wumb pei tonu onjung. Wumb Jiisas nge wumb Griik ek nilmin wumb ei Eipru wumb ek nilmin wumb ei kin kis piinjing. Yi nilmin, “Wumb kombur kuni ni epi sinerim wumb ei kunum kunum paki tołmun. Ba sin amb enim paki tunanmin. Amb wenjing kulnjung amb ombu sinim paki tunanmin.” ² Yi erangin kin, Jiisas nge ek se andilmin wu engki nga tał molk Gos nge wumb pei wii tok, “Wei!” ninjing. “Pe sin Gos nge ek ni ngołmun ei si kindpin kuni mok to mulnjupun kin ei kapli enermba mon. ³ Ba engnan noł enim wu angil orung nga tał kurngii. Wu ombu en enim embe ka peng, wumb Gos ek piik erangin, en enim Gos Gui Ka tuk ełe mułang wumb ei ni Gos Gui Ka wumb ei kin mułngii. Wumb ei ni peng ka pepi ermba wu ei, sin to tonu kindamin sinim kongun ei tep erngii. ⁴ Pe sinim kunum kunum prei erpin Gos ek nipin, wu amb ngopun mołmun.” ⁵ Pe wumb pei ek ei piimin ni, ka piinjing. Pe wumb nik tonu kindangin Siipen ni wu ei pii gii wu dinga wii, Gui Ka eim kin piki to mułum. Pe Pilip to tonu kindnjung. Prokoras ni Nikanor, ni Taimon, ni Parmenas, ni Nikolas. Nikolas eim tiłap eipi Andiyok konu wu, ba ok Jura wumb tiłap ełe tuk orum. ⁶ Pe wu ombu Jiisas nge ek se andilmin wumb kumb ełe engnjung. Pe Jiisas nge ek se andilmin wu prei erik angil tonu kindik enjing.

⁷ Pe Jiisas ek ei pang wumb pei piinjing. Pe wumb pei Jiisas nge wumb Jerusalem konu mulnjung. Jiisas kin kułmał kałilmin wumb ei pei pii gii ninjing ku.

⁸ Siipen eim Gos nge noman ka nipi eim wu dinga mułum. Pe eim jep oł pe wumb kin mołmun konu tuk ełim. ⁹ Pe wumb ok Siipen kin ek opu er nik. Wumb men ngii

endi engim. Wumb ombu ngii takik ei Jura konu tuk ele tekik. Ek ei men ngii ele nge “Priiman,” pa nilmin. Pe Jura wumb kombur konu Sariiniya ni Aleksandriya ni Silisiya, Eisiya konu wumb onjung kin Siipen ek opu er ninjing. ¹⁰ Gos Gui Ka Siipen muhum konu noman ka ngum. Yi erang kin, wumb wii eim ek to mani kindngii ba pinerim. ¹¹ Pe wumb ek kend tok erangin, wumb eipi kombur ek ni piik punjung. Pe wumb ombu yi ninjing, “Sin piinjpin. Eim Moses kin Gos tel ek ei nipi kis erim.” ¹² Wumb ei ok, wu amb mulnjung konu kend tok nik, wu lo ek pulmun wumb ni men ngii kongun wumb ei kanik nik, pei mulnjung konu kanik ek kend tok ninjing. Nik puk, Siipen ambil gii nik sipik, kos ngii konu sipnjing. ¹³ Enim wu kombur kindangin kin andik angk eim kin ek kend tok ninjing wumb ombu yi nik. “Kunum kunum wu ei eim ek kis nipi ya Gos ngii konu ele nipi lo ek nipi elim ku. ¹⁴ Sin piinjpin eim yi nim, ‘Jiisas Naseres eim konu ele kis mondpu, Moses ol ok nirim ek ei topu eipi kindpi ermaba,’ ” pa nim. ¹⁵ Wumb pei kaunsil ngii mulnjung wumb ei, pei wu ei minj kenjing. Pe wumb kanik mulnjung ni Siipen kumb ningil ei Gos wu sinim tep elim wu kumb ningil yi mil nge sim.

7

Siipen Eim Ek Nipi Ek Pii Kun Elmin Wumb Ngum

¹ Pe kulmal katilim wu owundu ei yi nim, “Ek ei keimi min?” ² Siipen yi nim, “Erinjpin nol ni engnan nol, enim piyei! Ok sinim kupenjpin Eiparam eim Mesoposemiya konu owundu multum. Eran konu puneririm kunum ele Gos eim nge tilang ka wii ele Eiparam kin tor om. ³ Pe yi nim, ‘Nim mei konu ni angnim nol si kindnjii. Pe nim pan, na mei endi nim andan to ngumbii,’ nirim. ⁴ Pe Eiparam eim Kaltiya konu si kindpi, Eran konu pupu muhum. Pe ekii se eim arim kulum. Kulang, Gos eim kindang opu, ya mei ele muhum; konu pe sinim molmun konu ei. ⁵ Gos Eiparam mulmba mei konu endi ngang, kongun er mulmba mei konu endi ngunerim mon! Pe mei aninga endi ngumba ei ngunerim mon. Ba Gos ek yi nim, ‘Ekii se mei ei ngamb, nim embilnjii, ei nim tilap ni nim kinganim nol ele mulngii.’ Eiparam kangil mulenjing kunum ei Gos ek yi nim. ⁶ Gos ei yi mil nim, ‘Ekii se nga kinganim nol wumb mei eipi nge ele mulngii. Nim nge kinganim nol wumb mei eipi nge ele molk wumb mei wumb ei kongun wii er mulngii. Mulangin, wumb eipi enim ol embin tui er kis mundngii, ei kung ngii 400,’ pa nim. ⁷ ‘Nim nge kinganim nol wumb ei kin kongun wii er mulngii, ba ekii se, na wumb tilap eipi ei kin kos er ngumbii. Nimbil erang nim nge tilap mei ei si kindik pungii.’ ⁸ Ba ok kunum ele Gos eim Eiparam kin, ek dinga mon endi ni pendrim. Gos eim Eiparam kin ek dinga nip ekii se ermaba ei nirim.

⁹ “Ok sinim kupenjpin nol wu engki nga tal, Josep kin noman kis piik, Josep wumb eipi ngok ku sik. Pe wumb ei Josep sik Eisip konu sipik. Ba Gos Josep paki topu multum. ¹⁰ Epi endi eim kin omba erim ei Gos eim paki tum. Pe Gos Josep kin noman ka ngopu erang, Josep kongun ka erim. King Pero yi nim, ‘Nim Eisip konu tep wu owundu molkun, na ngii konu epi pei tep mulnjii,’ nirim. ¹¹ Ekii se Eisip konu kumb kuni owundu sim. Pe Keinan konu orung orung, kuni owundu sim ku. Ol embin tui ei pim. Pe sinim kupenjpin nol ombu kuni ka si nungii mil pinerim. ¹² Ba Jeikop molpu piim ni, kuni wul Eisip konu pei molum ninjing. Pe eim kingam nol, sin kupenjpin nol ei kumna Eisip konu kindang punjung. ¹³ Ekii se nga kindang punjung. Pe Josep eim angim nol ek dinga nim, ‘Na Josep mol.’ Yi neng kin, Pero piim Josep nge wumb tilap ende onjung ni piim. ¹⁴ Pe Josep ek nipi kindpi, ‘Arim Jeikop wanghi,’ nim. Eim kin eim nge wumb tilap ei 75 mendpil ouni onjung. ¹⁵ Pe Jeikop wul mani Eisip konu pum. Pu molpu kulum. Eim kingam nol ei sinim kupenjpin nol kulnjung ku. ¹⁶ Pe Jeikop eim kingam nol eim sipik Sekim konu kui tunjung. Ok Eiparam eim Emor wumb kin mei Sekim top er sirim.

¹⁷ “Gos kunum ei epi ei erbii ni piirim. ‘Ok Eiparam kanpi ermaba,’ pa nirim. Kunum ei epi pei tonu omba enim. Esrel wumb tilap ei Eisip konu owundu tonu onmun ei ok Eisip konu piki tonum. ¹⁸ Ekii se Eisip king endi tonu orum. Ei Josep pii pol tuneririm. ¹⁹ Wu King ei sinim nge wumb tilap ele ambil gii dinga nirim. Sinim nge kupenjpin nol ol kis erpi ngum. King ei ek dinga nipi Esrel wumb, wu kangil mengingii ei anda kind

pandangin kolk poru ningii nirim. ²⁰ Kunum ele Moses tonu om. Kangi ei Gos kan ka kenim ni Gos kangi ei kin noman ngum. Arim mam tel ngii konu tep er mułangil oi tekliki o pum. ²¹ Ekii se kangi Moses eim andaring pendnjing. Pe king Pero ambilam eim kan sim. Sipipi eim kingam mił se mułum. ²² Moses eim Eisip ol elmin mił ei andan tangin er mułum. Eim wu dinga mołpu, kongun erpi, ek dinga nipi elim.

²³ “Moses eim mołpu pang kin, kung ngii 40 pei o pang, mołpu piim. Esrel engnan noł mołmun konu pup kenmbii ni piim. ²⁴ Pupu kenim ni, Eisip wu endi pupu Esrel wu mułum konu kepil tum. Pe pupu Esrel wu ni paki tum. Moses eim wu ei to orung kindim. Kindpi, Eisip wu ei to kundum. ²⁵ Eim yi piim, nam tilap Esrel wumb ende ni piim. Gos sinim Moses angil ele paki tonum ni piingii ni piim. Ba wumb yi ni piinenjing. ²⁶ Kupiiring nga wu tał opu enjingil, Moses konu ele tor om. Opu, wu tał opu enjingil ei, embii ermbii ni erim. Yi nim, ‘Elip angim angim, nimbil erang opu erngil enmbil?’ ²⁷ Pe wu endi angim kin opu erim wu, ei Moses ambil peri ngum. Ngopu yi nim, ‘Nim wu wumb nii nim wu owundu mundang molkun sin tep erii?’ nim. ²⁸ ‘Oltin Eisip wu endi to kundun mił, akip na to kundnjii en min?’ ²⁹ Wu ei yi neng kin, Moses sikir tonu pupu Miriyan konu eipi nge ele mułum. Ekii se eim kingam tał mulnjungul.

³⁰ “Mułangil, eim kung ngii 40 pei opu pum. Gos kindang sinim tep enim, enjel ei nge opu ond kembis endi pim konu ele dup erang num. Konu ele mandi pupu dup kenmbii ni piim. Dup komung Sainai mani num. Dup tukrung ele mołpu ek endi yi nim. ³¹ Moses ol ei kanpi piim; eim kum sep piipi mandi pup kenmbii ni pum. Pe Gos Owundu ek yi nim, ³² ‘Na Gos nim nge kupanim noł Gos moł. kupenjing Eiparam, Aisik, Jeikop, wu kei na Gos moł.’ Pe Moses puku sim. Sipi, eim Gos kenmba gał erim. ³³ Pe Owundu ek yi nim, ‘Nim simb kum palim ei sikind! Na Gos moł, ya konu ele nim angilin konu ei konu ka wii mendpil salim. ³⁴ Na nge wumb, Eisip konu kis er mołmun ei, na kanip moł. Na enim kei ninjing ei piinj. Pe na mani op paki tumbii nge ombii. Kongun embin tui ei si kindmbii. Pe nim na kindamb Eisip konu punjii,’ ” pa yi nim.

³⁵ Siipen ek yi nim, “Moses ei ok enim ni wu owundu mołpu sin tep mulii nim?” Yi ninjing, “Gos eim dinga ele enjel ei kindang ond kembis Moses mandi ele pum. Wu ei nga Gos kindang pupu tep wu mołpu Esrel wumb sipi orung simba nge pum. ³⁶ Moses eim wumb sipim. Pe eim Gos nge jep ol kanim kanim erim. Erpi pupu, ep noł kundii mułum konu jep ol erim. Pe konu wumb mulenjing konu, kung ngii 40 pei opu pum. ³⁷ Esrel wumb pei mulnjung. Pe Moses eim Esrel wumb kanpi nim. Enim nge engnjing endi Gos sipi, to tonu kindmba wu ei, nga Gos kongun endi, ol ekii se ermba ei piipi nipi ermba. ³⁸ Ekii se wumb mulenjing konu ele kulou tunjung. Pe Moses Esrel wumb kin mulnjung. Enjel eim ek nikił tonu kumung Sainai komung mulnjungul. Molkul kin, Gos nge ek sim. Ek ei ek konj ka seng kin sinim kupenjpil noł, Moses nipi ngurum. Ek ei konj seng kin, pe nga ek ei sinim salim ku.

³⁹ “Ba sinim kupenjpil noł ei Moses ek piinermin ninjing. Nik, ‘Mon,’ pa nik. ‘Sinim Eisip konu orung nga pamin,’ pa nik, yi piinjing. ⁴⁰ Pe Esrel wumb Eron kanik ninjing, ‘Nim sin nge gos eran kin kumb se pang kanpin ekii se bin,’ ninjing. ‘Pe Moses eim sin Eisip konu tor tu wumba; ba eim jili orung punum, sin piinanmin.’ ⁴¹ Kunum ele kung kou wał endi enjing. Pe kulmał kalk gos kend ei ngunjung. Pe epi ei en enim angil ele enjing epi ei kin ka piik embe ambil tonu kindik er mulnjung. ⁴² Yi erangin kin, Gos en enim kin buł ngum. Ngang kin, en enim oi, kanjip, eni ei embe ambil tonu kindik, epi ombu sin gos erngii nik, Gos erngii mer mon ele Gos ek ei ekii se ermba piilmin. Wumb ei ek pulk ek ei yi nim.

‘Enim Esrel wumb enim ok ya konu wumb mulerik kunum ei enim kung ngii 40 pei mulk, enim kung kou ni kung siipsiip ni ombu kulmał kalk na ngonarik elmin. Ba enim ek kend gos kulmał kalk ngok enmin. ⁴³ Enim kend Moluk gos ngii ele sipnjing. Pe kanjip kin gos kend Rapan elmin. Enim epi ombu erik embe ambil tonu kindik enmin. Pe na enim kindamb Bepilon konu orung orung pungii.’ Gos Owundu ek yi nim.”

⁴⁴ Siipen ek yi nim, “Sinim kupenjpin noŀ, ok wumb mulnjung mei eŀe mulnjung. Kunum eŀe Gos ek piimin nik, alap ngii endi Gos nge alap ngii tekik, nimbiŀ erang Gos nge eim embe ambilk tonu kindngii. Erik, alap ngii ei Moses kanpi yi miŀ tekei, nirim. ⁴⁵ Kunum ekii se sinim kupenjpin noŀ Josua kin ok en enim wumb mei singii onjung. Wumb konu tiŀap eipi nge mei sinim kupenjpin noŀ pangin kin, Gos wumb tiŀap eipi ei to kindrim. Kunum ei, Gos nge ngii alap ei sipnjing. Sipik, alap ngii takik Gos eim embe ambilk tonu kindnjing kunum eŀe Deipis tonu orum. ⁴⁶ Gos eim Deipis kin noman ngang, Deipis prei erpi Gos Jeikop kin ngii endi tekmbii nim. ⁴⁷ Ba Solomon Gos ngii endi tekim.

⁴⁸ “Ba Gos Owundu mendpiŀ wumb takitmin ngii ei mulaŀim. Gos nga ekii se ermba oŀ ei piipi niŀim wu yi nirim miŀ. ⁴⁹ Owundu ek yi nim,

‘Epin konu ei na peŀ miŀ tep erip moŀ, mei konu ei na simb eŀe tonu kind send konu tep erip ku moŀ. Ngii nipe ngii na ngii nik takinmin? Pe na kor moŀup ermbii ei konu jiiŀi? ⁵⁰ Pe nga na angil eŀe epi ombu pei enenj min? Gos yi nim. Gos nge ek ni tor kinditim wu endi yi miŀ nirim. Gos Owundu mendpiŀ eim wumb takitmin ngii ei molaŀitim.’

⁵¹ Enim wumb Gos ek piinaŀmin, enim wii moŀmun wumb noman kom, ni epi pinaŀim. Kunum kunum enim Gos Gui Ka to kindik kindik enmin. Enim ok kupenjing noŀ mulk oŀ ei nge enim yi moŀmun. ⁵² Ok Gos ermba oŀ piipi niŀim wu ei wu nii muŀum? Pe enim kupenjing noŀ wu ei kin oŀ kis endi enjing min mon? Mon! Wumb ok tonu ok Gos ek kun paŀim miŀ nik wu endi ekii se omba wu ei oŀ kis endi enaŀim mon. Yi nik erik wu ombu to kunduk. Wu ei wu ka; ba pe akip enim wu ei enim puk wumb opu orung mulnjung konu nengin eim to kundnjung. ⁵³ Enim Gos nge lo ek ei sik ei, enjel gupu eŀe sinim kupenjpin noŀ sik. Pe nga ek ei sinim piinmin ku, ba ekii sinanmin.”

Siipen Ku Tangin, Kulum

⁵⁴ Ek ei piinjing miŀ nenj noman eŀe keimi tang kin, piinjing. En enim gupu mong kongk, Siipen kin popuŀ kis sinjing. ⁵⁵ Ba Siipen, Gos nge Gui Ka kin piki to muŀum. Muŀang kin, eim ei epin konu dinga kenim ni, Gos konu ka wii tiŀang ka wii er sim konu Jiisas Gos angil tundung orung engim. ⁵⁶ Pe Siipen ek nim, “Kinei! Na epin konu ka wii seng kand; wu kingam Jiisas Gos angil tundung orung angŀim.” ⁵⁷ Yi neng kin, wumb wii dinga wii tunjung. En enim kom ambilk pandi tunjung. Sikir puk, Siipen ambiŀ gii ninjing. ⁵⁸ Pe eim konu owundu eŀe to tor kindnjing. Kindangin pang, ku sik pum konu ku tunjung. Wumb ok kin ek kis nik enjing, wumb en enim konduk gulk, wu kongun wu endi muŀum konu mandi kindnjing. Kangi wu ei embe Sol. ⁵⁹ Pe wumb Siipen ku to kundmun ni enjing. Pe Siipen prei yi erim, “Owundu Jiisas, na nge noman tuk ei nim se!” ⁶⁰ Pe Siipen eim gopsing pii poŀ moŀpu wii dinga tum, “Gos Owundu, nim oŀ kis ei er orung kindnenjii.” Siipen ek yi nipi, eim kulum.

8

Siipen To Kundnjung Ei Sol Eim Noman Ka Piim

¹⁻² Siipen to kundnjung. Wumb kombur Gos nge ek ei pii gii ninjing wumb ombu Siipen kui to pendik, ke owundu ninjing. Sol noman ka piim kunum eŀe Gos nge wumb Jerusalem konu mulnjung wumb ei oŀ embin tui enjing. Yi erangin kin, wumb Gos ek piik mulnjung wumb ei tungu punjung. Puk, Jura konu ni Sameriya konu eipi eipi punjung. Ba Jiisas nge ek se anditmin wumb Jerusalem konu er mulnjung.

³ Pe Sol eim Gos nge wumb er kis er endim. Wumb ngii konu pei nirik pupu wu amb ni sim. Sipi, kan ngii eŀe kindpi elim.

⁴ Pe Gos ek piinjing wumb tungu puk eipi eipi puk, Gos ek ka ei nik wumb ngunjung. ⁵ Pilip Sameriya konu owundu eŀe mani pum. Pupu, Jiisas nge embe Krai ekii se omba ek puŀ eŀe nipi wumb ngum. ⁶ Wumb pei Pilip Gos ek nim ei piik. Pe Pilip ek nim ei wumb kom se piinjing. Piik, Gos jep oŀ erim ei kanik enjing. ⁷ Wumb pei gui kis tuk muŀum;

wu onjung wii dinga tok wumb nga ka mulnjung. ⁸ Yi erang kin wumb konu owundu ele mulnjung wumb pei ka piinjing.

⁹ Wu endi konu owundu ele mułum, wu ei embe Saimon. Ok eim kum kondpu ol kanim kanim elim wu. Yi erang kin, Sameriya wumb noman pei piinjing. Eim yi niłim, “Na wu owundu.” ¹⁰ Pe wumb embe pim wumb pinerim, wumb pei Saimon ei piinjing. Wumb molk yi ninjing, “Wu ei Gos nge dinga piinim,” ninjing. Wumb eim kanik wu owundu dinga wii niłmin. ¹¹ Wumb Saimon ek ei dinga piinjing. Nimbil erang ei kunum kunum ol ombu erang kanik, jep ol ei keimi ni piłmin.” ¹² Ba ekii se Pilip eim Gos enim ek ka ei nipi, Gos nge epi kanim kanim ei andan tang kanik, Gos embe ele nipi sinim tep er mołum ni, Jiisas embe ele neng, pii gii nik, wu amb ni ok noł pinjing. ¹³ Pe Saimon pii gii nim ku. Pe noł pepi Pilip kin ouni mułum. Saimon mołpu kenim ni Gos nge jep ol kanim kanim Pilip erim. Erim ei, kanpi tungu erim.

¹⁴ Jiisas nge ek se andilmin wumb Jerusalem konu molk piinjing ni Sameriya wumb Gos ek piinmin, ninjing. Yi nengin kin, Piisa Jon tel konu ele kindangin punjnguł. ¹⁵ Wu tał al mani pukuł Gos kin prei erangil, Gos wumb ombu paki topu Gos nge Gui Ka ngumba ni punjnguł. ¹⁶ Nimbil erang Gos nge Gui Ka ei mani wang kin, ei sinenjing. Jiisas kin pii gii nik, eim embe ele mendpil noł pinjing. ¹⁷ Pe wu tał wumb angil tonu kindangil wumb ei Gos nge Gui Ka sinjing.

¹⁸ Saimon kenim ni Jiisas nge ek se andilim wu tał wumb angil tonu kindangil wumb Gos Gui Ka sinjing. Yi erangil kin, Saimon kom ku si ngopu wu tał kin tu wum. ¹⁹ Eim ek yi nim, “Ełip noman dinga ei nge na nge! Na wu endi angil tonu kindamb Gos nge Gui Ka simba,” nim. ²⁰ Ba Piisa ek nipi ngum, “Gos eim epi ei wii ngołum ei, nim ku ngop simbii ni piikin nin min? Pe Gos nim kin ku kin, ouni poru nimba. ²¹ Ei nim epi mon, nim noman tuk Gos kananim, ba ei kaplı enanim mon. ²² Nim noman to ak tokun, keimi ol kis en ei si kindkin, ninim Gos Owundu kin prei enjii. Erang kin, nim nge noman kis piin ni ol ombu Gos kil ngopu si kindmba. ²³ Na nim kand. Nim noman tuk epi kis pei noman pałim. Yi ku nim keimi poru nimba mendpil.” pa nim. ²⁴ Pe Saimon ek nipi orung kindpi yi nim, “Ełip Gos kin prei erngil na paki tumba. Prei erangil kin, epi ełip ek ninjngil epi ei na kin tonu onenmba.”

²⁵ Pe Gos nge ek se andilmin wu tał ek nikil poru ninjngil. Owundu ek ni poru ni pendkil Jerusalem konu nga orung punjnguł. Andlam ele pukuł Gos ek ka Sameriya konu wumb tilap pei ni ngokuł ngokuł punjnguł.

Esiopiya Wumb Mulnjung Konu Pilip Ek Ka Nipi Ngum

²⁶ Owundu kindang sinim tep enim enjel ei opu Pilip kin ek nim, “Nim pukun orung tor pukun Jerusalem andlam si kindkin, Geisa konu orung mani punjii.” Andlam salim ei orung wumb mulałmin. ²⁷ Pe Pilip angpi andlam ele pupu kenim ni Esiopiya wu endi mułum. Wu ei wu owundu mołpu, Kandesi konu Kuin kin kongun er mułum. Pe Esiopiya wu eim ku ni epi pei tep er se mułum. Wu ei Jerusalem konu Gos embe ambil tonu kindim, ek piimbii ni om. ²⁸ Pe eim nga ngii konu orung ba erim. Eim kung os karis ele mołpu, Aisaiya Gos nge ek ni tor kindilim wu ei mon poł pendim er gerpi pum. ²⁹ Pe Gos nge Gui Ka Pilip kin yi nim, “Nim sikir tonu pukun kung os karis ei kin tep to punjii!” ³⁰ Pe Pilip sikir pupu tonu pum. Pupu, piim ni wu ei Gos Aisaiya nge ek ger pum. Pilip ek nim, “Pe nim gerin ek pule, nim piin min mon?” ³¹ Wu ei ek yi ni orung kindim, “Pe wu endi na andan tunenjing kin, na er kanip piimbii mił nenj?” Pe Pilip kanpi nim, “Nim na moł konu tonu wa!” ³² Ek ei Gos ek gerim yi mił gerim.

“Eim tu wunjung ni kung siipsiip mił to kundngii nge tu wułmun ol ei tu wunjung. Kung siipsiip wał ei enjin kopus silmin ei ke ninałim. ³³ Eim to mani kindik, kos er kun enenjing mon. Wumb endi opu eim tilap wumb yi mulnjung. Mołmun nimba wu ei kaplı enanim. Eim epin konu pum.”

³⁴ Pe Esiopiya wu ei Pilip kii sim, “Gos nge ek ni tor kindilim wu piipi yi nim ek ei nii pułum? Eim kin ninim min, wumb eipi kin ninim?” ³⁵ Pe Pilip ek nipi wu ei ngum. Eim Gos ek nipi Jiisas ek ka ei nipi ngum. ³⁶ Andlam ele pukuł, noł endi pim konu punjnguł.

Wu num ni yi nim, “No! endi patim. Epi nipe endi erang na no! pinenmbii?” ³⁷ Pe Pilip ek nipi ngum, “Nim noman e!e pii gii keimi nin kin kapli. Wu ei ek dinga nim, ‘Na Jiisas Kraias Gos kingam ei na pii gii ni mo!,” wu ni yi nim. ³⁸ Pe ek neng, kung os engim. Pe Pilip kin wu num ei kin no! e!e mani punjungu!. Pe Pilip wu ei no! pendpi ngum. ³⁹ Wu ta! no! si kindi! tonu onjungu!. Pe kunum e!e mendpi! Gos Owundu nge Gui Ka opu, Pilip sipim. Wu num ni Pilip eim kinenim. Pe wu num ni eim ka piipi, eim ngii konu andlam e!e orung pum. ⁴⁰ Pe Pilip pupu konu Asros ni konu endi tor om. Eim pupu konu owundu sim konu orung Jiisas ek ka ei nipi wumb ngum. Ekii se pupu konu Sameriya ni konu e!e tor om.

9

Sol Eim Noman To Ak Top Gos Ek Pii Gii Nipi No! Pim
(Aposel 22:6-16, 26:12-18)

¹⁻² Sol nge ek dinga nipi, owundu nge wumb ei to kundmun ni ek nipi ku!ma! ka!ilim wumb Gos ek piik muljung konu kindim. Pe men ngii Jura wumb muljung konu ei embe Damaskas. Pe pipe sipi Sol ngum, pipe ek yi nim, “Pe Sol wumb kombur kindang Owundu nge wumb andlam e!e puk ninjing kin, kan ngopu Jerusalem tu wangli!” nim.

³ Pe Sol andlam andpi pupu Damaskas konu e!e tor pum ni, ei epin ti!ang e!e tor opu Sol om konu orung orung ti!ang erpi eni mi! dinga tum. ⁴ Pe ti!ang ei Sol tang mani mei pepi piim ni ei epin ek endi tor om, “Sol! Sol! Nim nimbil erang na wumb ti!ap ei er kis mondu?” ⁵ Sol ek yi nim, “Owundu nim nii?” Pe eim yi nim, “Na Jiisas. Nim na ti!ap wumb ei nimbil erang tokun en? Ei nim na tokun en ku. ⁶ Nim angkin konu owundu e!e tuk punjii. Pan, wu endi mo!um wu ei, nim o! endi enjii mi! yi nipi ngumba,” pa nim. ⁷ Wumb Sol kin tep to onjung wumb ei muljung wumb ei ek ningii; ba ningii pinerim. Ek ei epin tor om ek ei piinjing, ba wumb endi kinenjing. ⁸ Pe Sol angpi kenmbii ni erim, ba ningil tumbun mu!um. Mu!ang, wumb eim angil ambilk Damaskas tonu tuk sipnjing. ⁹ Kunum tekliki ningil ka enerim, kuni ni no! ni ombu nunerim mon.

¹⁰ Pe Jiisas nge wu endi Damaskas konu mu!um wu ei embe Ananaiyas or kumb kenim ni Gos ek nim, “Ananaiyas!” Nga eim yi nim, “Owundu na mo!.” ¹¹ Owundu ek yi nim, “Nim pukun konu embe ek yi nim, ‘Kun salim’ konu e!e punjii. Juras ngii konu e!e kii sinjii. Wu endi mu!mba wu ei Tasas konu wu ei, eim embe Sol eim prei er mo!um. ¹² Prei er mu!pu kunum e!e eim noman kindpi piim ni wu endeim angpi mu!um. Wu ei embe Ananaiyas. Wu ei opu eim angil tonu Sol peng e!e embi!im. Yi erang kin, eim ningil er kun ermba,” Owundu yi nim. ¹³ Ananaiyas ek nipi orung kindim, “Owundu, na piinj wumb pei wu ei kin ek yi ninjing, ‘Wu ei o! embin tui e!im, Jerusalem nim wumb muljung konu e!im,’ wumb yi ninjing. ¹⁴ Sol, ku!ma! ka!ilim wu owundu kin wumb pipe sipi poru nim. Wumb konu e!e wumb Gos ek piik er muljung wumb ei, Jiisas embe ambil tonu kindik enmin.” ¹⁵ Ba Owundu ek nipi ngopu yi nim, “Nim po! Wu ei akip na nge kongun wu. Na eim kongun eipi endi kindamb pupu wumb ti!ap eipi nge ni, King ni mu!ngii konu e!e na embe nge e!e nipi sipipi, Esrel wumb kin mu!mba ku. ¹⁶ Pe na eim epi embin tui kanim kanim andan tamb kanpi, na nge embe e!e ek nimba.”

¹⁷ Pe Ananaiyas eim pum. Pupu, ngii e!e nirik pupu angil Sol nge peng, tonu kindpi ek nim, “Engnan Sol, Jiisas Owundu nim andlam e!e kenim ei na kindang ond. Nimbil erang nim ningil ka erang kenjii. Gos nge Gui Ka nim kin piki to mu!mba.” ¹⁸ Pe sikir Sol ningil e!e pim epi omu kindin mi! ei sikir tor pang, eim ningil nga ka seng kenim. Eim angpi pupu no! pim. ¹⁹ Ekii se Sol eim kuni nupu erpi dinga peng mu!um. Damaskas konu Sol eim Jiisas nge wumb kin tep to mu!um. ²⁰ Mo!pu, sikir Gos nge ngii Jura konu orung orung sim. Konu pum, eim Jiisas ek nipi wumb ngopu yi nim, “Jiisas ei Gos kingam mendpi!.” ²¹ Wumb pei ek ei piik, puku sinjing. Sik, ek yi ninjing, “Wu ei Jiisas embe e!e nge prei erik enjing ei eim mon nipi, Jerusalem wumb topu e!im wu mendpi!.”

²² Ba Sol eim noman tuk dinga nga pang, Damaskas mulnjung wumb eim ek ei piik ek ei kapli enerang orung kindngii. Eim wumb andan ka topu yi nim, Jiisas ei Kraiis wu ekii se omba, niłmin ei nipi ngum.

Jura Wumb Sol Kin Opu Orung Erangin Kin Sol Tungu Pum

²³ Kunum pei o pang, Jura wumb kulou tok ek ni piik, Sol to kundmun, ninjing. ²⁴ Ba Sol wumb ninjing ek ei piim. Jura wumb konu owundu ełe andłam ełe epin, tinga, kui er molk, Sol to kundngii nge mulnjung. ²⁵ Ba Sol eim ek ekii sinjing wumb, eim ku ngii ełe tuk tonu sipnjing. Pe Sol gerenj kon owundu endi sim konu mułum. Mołang, eim nge ekii sinjing wumb kan pilngan tangin, mani mei ba ni enjing.

²⁶ Ekii se Sol Jerusalem konu pum. Eim Jiisas ekii sinjing wumb kin kulou topu nipi sipipi, wumb eim kin mund mong kulk, eim Jiisas nge wu endi min nik pii gii ninenjing. ²⁷ Ba Banapas Sol nipi sipipi, Gos ek se andłmin wumb mulnjung konu sipim. Pe eim ek poł topu Sol, Owundu Jiisas kenim mił yi poł top ngum. Pe Jiisas nge embe Sol dinga nipi Damaskas konu wumb nipi ngopu erim mił ei poł tum. ²⁸ Yi erang, Sol en enim kin tep to mołpu Jerusalem konu and mulnjung. Gos Owundu ek ei dinga nipi wumb ngopu eim mund mong kulerim. ²⁹ Sol Jura wumb Griik niłmin wumb ei kin ek tangpi erim. Wumb ei kin ek mił erim. Ba wumb en enim andłam endi kan sipin, eim to kundmun ninjing. ³⁰ Ekii se Sol angim noł ek ei piik, Sol si mengk Sisariya konu mani sipnjing. Sipik, eim Tasas konu kindnjing.

³¹ Pe Jura konu ni Galilii konu ni Sameriya konu ei pei orung Gos nge kulou tunjung wumb ei kunum ełe ka mulnjung. Opu ni epi pinerang kin, Gos nge wumb dinga mulnjung. Wumb en enim Gos Owundu ek nim mił ekii sengin, Gos nge Gui Ka en enim noman tuk to dinga erim. Wumb pei Gos ngii ełe ok Gos ek piinjing.

³² Pe Piisa konu pei andpi pum. Pupu, Lira ngii konu ełe pum. Pupu, Gos nge wumb pii gii ninjing wumb mulnjung konu ełe pu mułum. ³³ Konu ełe wu endi mułum. Wu ei embe Einiyas. Wu ei ngenj dinga punerim, wii sirim. Wu ei eim or minj pepi mułang, kung ngii angil orung nga tekliki o purum. ³⁴ Pe Piisa ek nipi wu ei ngum, "Einiyas! Pe Jiisas Kraiis nim er ka ermbe enim. Nim angkin, or pin peł er kun enjii!" Pe wu ni sikir engim. ³⁵ Pe Lira wumb ni Seron wumb pei noman ak tok Owundu kin pii gii ninjing.

Piisa Tapisa Nga Er Konj Sim

³⁶ Jopa ni konu ełe Gos nge amb endi mułum, amb ei embe Tapisa. Griik wumb ek eipi Dorkas niłmin Amb ei kunum kunum oł ka erpi, wumb epi sinałim ei eim wumb paki topu ełim. ³⁷ Kunum ei eim ening endi kan sipi kulum. Pe eim nge was er ka erik tukrung palting ełe tonu kind pendnjing pim. ³⁸ Lira ni konu ei Jopa konu ełe mandi sim. Pe Gos nge wumb molk piinjing ni, Piisa eim Lira konu ełe mołum ni piinjing. Pe wu tał kindangin pukuł ni, Piisas ek ningil, "Nim sin kin wa; mulerii!" ³⁹ Pe Piisa eim tał kin sikir punjung. Piisa pupu tor pang, eim sik tuk palting ełe tonu sipnjing. Amb pei wenjing noł kulnjung ombu ok Piisa mułum konu mandi ok ke nik mulnjung. Dorkas konduk ni kon enim konduk ei en enim mołum epi ombu tu wuk andan tok enjing. ⁴⁰ Piisa amb pei anda kindim. Eim gopsing pii poł mołpu prei erim. Er pendpi, kan ak top amb ngenj ełe nim, "Tapisa, nim ang!" Pe amb ni ningil kanpi Piisa kenim ni kanpi angpi mułum. ⁴¹ Piisa amb ni angil ambilpi angndang engim. Pe amb Tapisa konj mułum. Pe Piisa wumb Gos kun er molk enjing wumb wii topu, amb wenjing noł kulnjung amb poru wii tum. Wangin kin, Dorkas en enim ngum. ⁴² Ek ei Jopa konu orung orung pang piinjing. Piik, wumb pei Gos Owundu kin pii gii ninjing. ⁴³ Jopa konu Piisa kunum kinan mułum. Piisa wu endi kin mułum wu ei kung kou ngenj kongun ełim wu kin mułum. Wu ei embe Saimon.

10

Enjel Opu Koniiliyas Mołum Konu Ek Nipi Ngum

¹ Pe wu endi Sisariya konu mułum wu ei embe Koniiliyas. Wu ei opu wumb, pei 100 tep ełim. Wu opu ełmin wumb ei, Rom opu wumb embe Esalii konu niłmin. ² Wu ei eim

Gos ek piitim. Eim ni ngii ende palmin wumb ombu Gos embe ambilk tonu kinditmin. Jura wumb epi endi sinarpi elim, ei eim ku pei sipi ngoŕum. Kunum kunum eim Gos kin prei er ngoŕum. ³ Kunum ele eni pou neng eni tekliki erang kin, epi endi kenim ni or kumb miŕ yi erim. Gos nge enjel endi kindang, eim kin opu, ek yi nim, "Koniiliyas!" ⁴ Koniiliyas enjel kanpi mund mong erim. Erpi kin, ek yi nim, "Owundu, ei epi nipe?" Pe enjel ek nipi Koniiliyas ngum, "Nim prei erkin wumb epi sinerim ei nim paki tokun en ei Gos piipi moŕum. ⁵ Pe nim wumb kombur kindan, Jopa konu puk wu endi kurngii, wu ei embe Saimon, wu endi embe Piisa wu ei wii tangin ya omba. ⁶ Wu ei Saimon endi ele, ngii konu moŕum. Wu kung kou ngenj kongun elim wu. Eim ngii ep noŕ wer ele angitmin." ⁷ Gos enjel Koniiliyas kin ek ni pendpi pum. Pe Koniiliyas eim kongun wu taŕ wii topu, opu wu endi wii tum ku. Opu, wu ei eim Koniiliyas kin paki topu moŕpu, Gos embe ambil tonu kindim wu. ⁸ Koniiliyas enjel nim ek ei kun nipi wu tekliki ngum. Ek nipi ngopu, pe Jopa konu pei ni kindang punjung.

⁹ Andŕam ele andik puk, emii peng or pinjing; tingang puk, Jopa konu owundu ele mandi punjung. Kunum ele Piisa ngii ele tonu pupu prei erim kunum ele konu eni tinga miŕ sim. ¹⁰ Piisa eim kuni tang kin, kuni numba erim, kuni er ka enjing epi endi Piisa or kumb miŕ er kenim. ¹¹ Eim kenim ni ei muŕ ele epi endi wuŕ aŕ pang kin, epi endi mani om. Ei alap owundu mendpiŕ epi ei orung orung ambil epi tuk si ya mei ele mani om. ¹² Tukrung ele kung ni kei ni, epi nui nunerii, ka wembii, ni epi pei muŕum. ¹³ Pe ek endi Piisa kanpi nim, "Piisa, nim angkin kung ni epi to kaŕ nui!" nim. ¹⁴ Ba Piisa ek nim, "Owundu, na mon! Na epi nonaŕ. Epi ei nge na nonaŕ." ¹⁵ Ek ei nga tor opu yi nipi, Gos ngoŕum. "Epi ei Gos konj erim ni nonaŕmin nin min?" ¹⁶ Epi ei kunum tekliki mani opu nga ei muŕ tonu pum.

¹⁷ Piisa noman embin to piipi, or kumb ei pule er palim miŕ nenj ni piim. Eim yi piipi muŕang kin, Koniiliyas wumb ei ngii ondu andaring ele engnjing. ¹⁸ Ok, wii dinga tok yi ninjing, "Saimon, eim embe endi Piisa konu jili moŕum; ya ele moŕum min mon?" ¹⁹ Piisa eim or kumb kenim ei noman embin to piim. Pe Gos nge Gui Ka ek nim, "Piisa, wu tekliki, nim kuruk onmun. ²⁰ Pe nim pukun, wu ombu kin pungii. Nim noman embin to piinenjii. Na wu ombu na kindamb, onmun." ²¹ Wu ombu mulnjung konu Piisa pupu yi nim, "Enim wu endi kur endnjing wu ei na. Enim er onmun miŕ nenj?" ²² Wu ombu ek yi ninjing, "Opu elmin wumb 100 pei tep erim wu Koniiliyas sin 'Pei' ni kindang onmun. Eim wu ka moŕpu Gos nge embe ambil tonu kindpi moŕum. Jura wumb pei molk wu ei ka niŕmin. Pe enjel ek nipi ngum wu ei ngii konu wang kin, nim ek kombur nen piimba," ninim. ²³ Pe Piisa ek nipi wu ombu, "Nirik wei!" pa nim. Eim wu ombu kin pim. Pek kin, kupiiring Piisa wu ombu kin punjung. Jopa konu wumb pii gii nik mulnjung wumb ei, eim Piisa kin unni punjung.

Piisa Koniiliyas Ngii Konu Pum

²⁴ Puk, andŕam ele andik punjung. Kunum ele endeim or pinjing. Pek, puk Sisariya konu tor bin ni punjung. Pe Koniiliyas eim wumb ongii ni kui er muŕum. Eim nge wumb tiŕap ei wii topu eim nge wumb puŕ ei wii to tuk sipi er muŕum. ²⁵ Piisa ngii ele ni ei bii ni pum. Koniiliyas anda o pupu, Piisa kumb ele om. Opu, Piisa simb ele mong gopsing pii poŕpu pepi ka piim. ²⁶ Ba Piisa eim angil ambil tonu sim. Eim ek yi nim, "Na nim miŕ wu ende, eipi mon, na wu ku." ²⁷ Piisa wu ei kin ek nipi nirik punjnguŕ. Pukuŕ, kenjngiŕ, nirik wumb pei kuŕou to mulnjung. ²⁸ Piisa ek dinga nipi yi nim, "En enim piinmin! Jura wumb endi kin wumb tiŕap eipi kin ende endnerngii niŕmin. Pe nga wumb tiŕap ei ngii wu endi ba konu punerngii niŕmin ku. Ba Gos na kin oŕ yi erim. Na wumb endi kis moŕum nip wu endi ka moŕum nip yi ninenmbii mon. ²⁹ Ei piip kin, na ek ei ni tor kindind. Na enim ek nik kindnjing ei piip kin na ya ond. Pe na enim ek ei to kindnenj. Ei nimbiŕ erang, enim na wii tunjung ei piip ond?"

³⁰ Pe Koniiliyas ek yi nim, "Epi endi na kin wang pe kunum tekliki o pang, ei yi miŕ, na nam ngii konu moŕpu konu eni tekliki erang, prei er muls. Kunum ele, wu endi opu

na kumb eŧe engim. Eim alap telim epi ei tiŧang enim miŧ yi erim. ³¹ Pe eim ek yi nim, 'Koniiliyas, Gos nim prei en ei piinim. Pe Gos eim piinim, nim wumb epi sinerim wumb ei paki ton ei piinim. ³² Pe nim wu ombu kindan Jopa konu puk Saimon muŧmba ei ningii. Wu ei embe endi Piisa. Wu ombu puk kin, Saimon wu endi ngii konu eŧe moŧuŧum. Wu ei kung kou ngenj kongun eŧim wu. Pe eim ep noŧ wer eŧe eim ngii angilim.' ³³ Yi neng kin, na wu ombu nim muŧun konu pei nemb punjung. Pe nim oŧ ka erkin on. Pe sin wumb pei ya Gos kumb eŧe o moŧmun. Ei ek pei Owundu nim nipi ngum, ek ei ni sin ngan piimin," Koniiliyas ek yi miŧ nim.

Piisa Koniiliyas Ngii Konu Ek Ka Ni Tor Kindim

³⁴⁻³⁶ Pe Piisa ek yi nim, "Keimi, pe na piind, Gos eim wumb kanpi ende kindnim. Wumb eipi eipi Gos ningiŧ eŧe ende miŧ moŧmun. Wumb pei konu orung orung wumb ende oŧ ka erpi Gos kin mund mong kuŧmba wumb ei noman Gos ngoŧum. Enim piinmin! Gos sin Esrel wumb kin ek nipi kindiŧim. Kindang kin, eim ek ka Jiisas Kraiŧ wu endi Gos eim kindang om. Pe sinim pei kin Owundu moŧum. ³⁷ Pe en enim piinmin! Ok Jon noŧ pingii ek ei nipi poru nirim. Ekii se ek kanim kanim ei enim piik. Kunum eŧe ek ei Galilii konu opu, Jura konu orung pei piik. ³⁸ Ek ei Jiisas Naseres ek, Gos eim Gui Ka kin dinga eim ngum. Pe eim konu eipi eipi pupu wumb paki tum. Gos eim kin muŧang, Seisen wumb kin moŧpu, wumb Seisen er kis mundum wumb ei, Jiisas er ka erim. ³⁹ Sin ek ni tor kindim ek, kanpin ninmin. Wumb sin konu Jura konu ni Jerusalem konu kindinmin wu ombu, konu pei wu ei ond peri eŧe to kundnjung. ⁴⁰ Pe kunum tekliki pang, Gos eim nga er konj sim. Sipi peni eŧe kindim. ⁴¹ Pe Jura wumb pei ningiŧ eŧe kinenjing, mon! Gos eim erang sin Gos eim ok nirim wu ombu eim ek nipi tor kindpin ermin. Wu eim tukpu eŧe angpi nga orung wang, sin eim kin kuni ende nopun, noŧ ende nopun enjpin. ⁴² Eim sin kanpi nim, 'Enim wumb pei kanik, ek ei ni tor kindngii. Gos Owundu eim wu ei Jiisas minj mundang moŧpu, wumb kuŧii konj pei kos ermbe ni mundum.' ⁴³ Kraiŧ wu endi Gos kindang omba wu, ei Gos ek ni tor kindiŧmin wumb ek dinga nik wumb ngunjung. Gos wumb ei pii gii ninmin wumb ombu oŧ kis ei kil ngumba."

⁴⁴ Piisa ek ei nipi muŧang kin, Gos nge Gui Ka mani opu wumb pei ei piik mulnjung konu om. ⁴⁵ Pe Jura wumb pii gii pim ninjing wumb Piisa kin onjung, wumb ei puku sinjing. Nimbiŧ erang Gos Gui Ka erpi wumb tiŧap eipi ei ngonum. ⁴⁶⁻⁴⁷ Jura wumb ombu molk piinjing ni, wumb en enim ek eipi eipi nik Gos embe ambiŧ tonu kindnjung ek ei yi nengin kin, Piisa ek nim, "Wumb nii endi noŧ pek enmin ei mon nimba? Wumb ei sinim Gui Ka sinjpin miŧ sinmin." ⁴⁸ Pe ek nipi wumb ngum, "Enim Jiisas Kraiŧ embe eŧe noŧ pingii." Pe wumb ek ninjing, "Nim sin kin kunum kopur mulnjjii," ninjing.

11

Piisa Konu Eipi Ek Poŧ Sipipi Jerusalem Wumb Ngum

¹ Gos nge ek se andiŧmin wumb kin, pii gii wumb Jura konu orung orung molk piinjing ni, wumb tiŧap eipi ei Gos ek piinjing poru ninim ninjing. ²⁻³ Pe Piisa Jerusalem konu tonu pum. Pang kin, ngenj kopus siŧmin pii gii niŧmin wumb, Piisa kin ek dinga ninjing. Nik, eim ek ngunjung. ⁴⁻⁵ Ba Piisa epi tonu om miŧ nipi ngum. Ek yi nim, "Jopa konu owundu eŧe muls. Moŧup, prei erip moŧup, or kumb miŧ endi enj. Epi ei alap owundu kupu muŧ si kindpi mani om. Epi ei orung orung kapli pim ni, mani na muls konu om. ⁶ Pe na moŧup, epi ei mandiŧ kenj ni mani mei eŧe, epi ei ni ka wembii ni kei ni epi pei mulnjung. ⁷ Na moŧup piinj ni, ek endi yi nim, 'Piisa, nim epi ombu to kaŧ, no!' nim. ⁸ Ba na yi ninj, 'Owundu na mon! Na epi kis moŧum epi endi nop nga ka sim nop enaŧ, mon!' ninj. ⁹ Ei epin ek ei nga tor om. 'Epi Gos enim epi ei ka salim, ei kis ninenjjii!' ¹⁰ Epi ei kunum tekliki tor om. Pe sikir epi ei pei ei muŧ eŧe tonu pum. ¹¹ Pe kunum eŧe wu tekliki sin mulnjpun ngii ele tonu onjung. Sesariya wu endi, wu kei kindang na muls konu onjung. ¹² Pe Gos nge Gui Ka ek nim, 'Nim wu kei kin ouni pungii,' nim. 'Nim noman embin kulerii!' Pe wu kei kin pii gii wumb angii orung nga endeim na kin pupun Koniiliyas ngii konu nirik

punjpun. ¹³ Pe wu ei eim ek nipi nim, 'Eim Gos kindang opu sinim tep enim wumb ei nge kenim mił nipi sin ngum.' Ei yi nim, 'Nim Jopa konu pukun wu Saimon mołum nen omba, wu ei embe endi Piisa. ¹⁴ Eim nim ek kombur nipi ngumba. Ek ełe nim Gos nim sipi orung sipi, nim ngii endi wumb ei Gos sipi orung simba,' yi nim. ¹⁵ Na ek nip mołamb kin, Gos nge Gui Ka wumb mulnjung konu om. Ei sinim kin ok orum mił yi om. ¹⁶ Na owundu ni eim ek ei nga piind, 'Jon wu amb noł mendpił pendpi ngum. Ba enim Gos nge Gui Ka ełe noł pendmba.' ¹⁷ Ok sinim Jiisas Krai kin pii gii nemin epi ka wii sinim kin wii ngumba. Gos Gui Ka sin ngurum mił ei nge akip wumb ombu ngonum. Nii na kapli? Gos andłam owundu ngumbii min?" Piisa ek yi nim. ¹⁸ Piisa ek nim ek ei piik, "En enim ek ei si kindik Gos embe ambil tonu kindik," enjing. "Yi erangin, Gos wumb tiłap eipi noman to ak tum ku, wumb ei noman konj sik mułngii ku."

Andiok Wumb Gos Ek Piik Mulnjung Wumb Tonu Ok Kongun Enjing

¹⁹ Ok Siipen kołpu pang kin, oł embin tui owundu endi tonu om. Pe pii gii wu kombur tungu puk konu eipi eipi punjung. Puk, Piniisiya konu ni Saipris konu ni Andiok ni konu ełe punjung. Ek nik wumb eipi Gos ek ngunenjing; Jura wumb minj ek nik ngunjung. ²⁰ Ba wu kombur tuk ełe mulk, Saipris konu ni Sairiini ni konu ombu puk, Andiok konu puk Griik wumb Jiisas ek ka ni ngunjung ku. ²¹ Gos Owundu nge dinga ełe opu seng kin, wumb pei pii gii nik, Gos kin noman to ak tok Gos Owundu kin pii gii ninjing.

²² Jerusalem konu Gos nge tiłap ek ei piik wu, Banapas Andiok konu kindangin pum. ²³ Eim opu kenim ni, Gos wumb ombu kaimb sipi piki to mułum. Banapas opu kanpi ka piim. Pe eim Gos ek dinga nipi wumb ngum. Wumb piik kin, Gos Owundu kin kunum kunum mandi ok mulnjung. ²⁴ Banapas ei wu ka, Gos nge Gui Ka eim kin piki to mułum. Enim Gos kin pii gii dinga pim. Pe wumb pei Gos nge tiłap ełe tuk onjung.

²⁵ Pe Banapas Sol kurpu, Tasas konu ełe pum. ²⁶ Pupu, kur kan sipi, Andiok konu ełe orung tu wum. Kung ngii endeim Gos nge tiłap wumb Andiok konu mulkuł, Gos ek ka nikił, wumb ngunjunguł Andiok konu ełe Gos nge wumb ełe kumna embe, 'Krisin' o ninjing.

²⁷ Kunum ełe, ekii se piik niłmin wu kombur Jerusalem konu si kindangin Andiok konu mani onjung. ²⁸ Ek ni tor kindiłmin wumb mulnjung konu, wu endi tuk mułum wu ei embe Akapas. Wu ei Gos Gui Ka piki tang, orung orung pei kumb kuni owundu simba nim. Ekii se Kloriyas King owundu mułum kunum ełe, kumb kuni owundu simba kunum. ²⁹ Yi neng kin, Gos pii gii wumb Andiok konu ełe ek nik piik. Jura wumb engnjing noł eipi mołmun ei paki tumun. Gos nge tiłap wumb endeim ni yi piinjing. Ku seng kin, kongun ełe ku orung paki to kindmin ni piinjing. ³⁰ Ek yi ni pendik, ku ngangin Banapas kin Sol tał kindangin sipkił, peng pim wumb mulnjung konu ngunjunguł.

12

King Eros Jeims To Kondpu Piisa Kan Ngii Ełe Kindim

¹ Kunum ełe, wu King Eros tiłap ełe mulnjung wumb ei topu kan ngopu oł embin tui erim. ² Pe King Eros Jeims angim Jon tui to kundum. ³ King Eros Jura wumb kenim ni, erim oł ei ka piinjing. Piyangin, kanpi Piisa kan ngum ku. Erim, kunum ei Jura wumb bres yiis punerang nunjung kunum ełe erim. ⁴ Piisa ambil gii nik, kan ngunjung. Piisa kan ngopu, opu wu kapil kapli mulnjung konu kindim. Kindang kin, tep er mulnjung wu kapil kapli mulnjung konu opu wu kapli tep er mulnjung. Wu King Eros eim yi piim, Pasopa kunum ei ekii se Gos wumb Jura wumb Piisa sipi wumb mułngii konu ełe kos ermbii ni piim. ⁵ Yi erangin kin, Piisa kan ngii ełe mułang kin, opu wu tep er mulnjung. Ba Gos nge tiłap ełe prei erangin kin, Gos Piisa kan ngii pałim ei paki tumba nik prei dinga kind er mulnjung.

Sinim Tep Enim Wumb Ei Piisa Kan Ngii Ełe Si Tor Sim

⁶ Wu King Eros 'Piisa kos ełe tumbii,' nim, kunum ełe epinding, opu ond wu tał enginjngił konu ełe Piisa eim tuk ełe or pim. Piisa simb angil ełe kan sen to pendnjing.

Pe opu wu ta! kan ngii ondu e!e tep er ang mulnjungu! ⁷ Gos Owundu sinim tep enim wu ei kindang kin, opu kan ngii nirikring wang kin, konu eni mi! topu ti!ang erim. Pe sinim tep enim wu ei opu, "Piisa, Piisa!" nipi, or pim to konj kindim. Kindpi, ek yi nim, "Nim sikir angkin," kan sen angil to pendnjing ei Gos nge dinga e!e wii pilngan to mani pum. ⁸ Pe sinim tep enim wu ei ek nipi Piisa ngum, "Nim kan talkin, su kindkin er!" Neng, Piisa yi erim. Pe sinim tep enim wu ek nipi Piisa ngum, "Nim konduk kindkin, na ond konu wa!" nim. ⁹ Piisa mu!um palting ei si kindpi, sinim tep enim wu ei pum konu ekii se pum. Ba Gos sinim tep enim wu ei kindang opu erim o! ei, keimi ni piinerim. Piisa eim yi ni piim, "Na or kumb end," ni piim. ¹⁰ Pe puku! and!am e!e tep mulnjung konu si kindki! puku!, endi si kindki!. Ekii se, puku! ain kin ondu dinga ngo pendnjing ni, Gos nge dinga ei eim aki to sim. Ondu ei aki tok konu owundu e!e pu!mun and!am ondu e!e tor puku!, and!am endi punjngu!. Pe sikir enjel sinim tep enim wu ei Piisa si kindpi am pum.

¹¹ Pe Piisa noman o peng piim. Piisa ek yi nim, "Pe na piind. Gos sinim tep enim wu ei kindang, wu King Eros angil e!e na si tor sinim ni piim. Jura wumb na kin epi kis ermin ninjing ei, kanpi eim nge dinga e!e na sip tor sinim," ni piim.

¹² Pe ei piipi pendpi, Jon mam Mariya ngii konu e!e pum. Jon ei embe endi eipi 'Mak' pa ni!min. Wumb pei ku!ou to molk prei er mulnjung. ¹³ Piisa opu ngii ondu andaring e!e to teki teki ni mu!um. Pe kongun amb endi mu!um, ambil opu ngii aki tumba nge om. Ambil ei embe Ronda. ¹⁴ Ambil ei opu piim ni Piisa ek tengim. Piisa anda ngii ondu e!e engim. Engang piipi, eim ka piipi ngii aki tunarpi; nga sikir orung pum. Pupu kin, wumb kanpi yi nim, "Piisa om, ngii ondu e!e mo!um," pa nim. ¹⁵ Pe wumb ambil ei kanik yi ninjing, "Nim wulu pang nin min?" Ba ambil ei ek dinga kind yi nim, "Keimi, mo!um," nim. Wumb molk, yi ninjing, "Piisa nge anjel onum ninjing." ¹⁶ Ba Piisa ngii ondu e!e piram to mu!um. Pe ngii ondu aki to kenjing ni Piisa angpi mu!um. Kanik, puku si endnjing. ¹⁷ Piisa eim angil tonu kindpi, "Ek tingnerei!" nim. Piisa eim kan ngii pim, Gos Owundu er tor tu wum mi! ei po! topu wumb ngum. Ngopu yi nim, "Enim Jeims kin angim no! yi nei!" a nim. Piisa ek yi ni pendpi, nga anda pupu konu eipi endi e!e pum.

¹⁸ Pe ekii se tingang, opu wumb kenjing ni Piisa mulerang opu wumb mund mong kulk Piisa jili pum, nik kurnjung. ¹⁹ Pe wu King Eros Piisa kurum ba kan sinerim. Sinarpi yi nim, "Opu wu tep mulnjung wu, ombu to kundmbii," nim. Neng kin, opu wumb to kundngii enjing. Erik kin, wu King Eros Juriya konu si kind pupu Sisariya konu e!e mu!um.

Wu King Eros Kutum

²⁰ Wu King Eros eim Taiya wumb kin Sairon konu wumb ei popu! kis piim. Wumb en enim ok, wu King Eros wu num endi mondu!um, wu ei embe Balasis kanik yi ninjing. "Nim ek nin sin noman kis ei mani pangli. Sin wu King Eros konu e!e, sin wumb pei eim kin kuni si nopun mo!mun."

²¹ Wu King Eros eim kunum endi ku!ou tumun ni pendrim. Kunum ei, eim king e!min epi ei sipi, king mo!u!um konu e!e mo!pu ek kinan nipi mu!um. ²² "Wumb king nim ek ei piik ek kend tok yi ninjing, ek ei eim wumb gupu e!e tor onanim. Gos gupu e!e tor onum," ninjing. ²³ Wu King Eros eim Gos mendpi! embe ambil tonu kindnerim. Yi erang kin, Gos sinim tep enim wu ei kindang opu King Eros tum. tang kin, King Eros kirim ki!anj nang, eim ku!um.

²⁴ Ba Gos ek ei dinga tonu opu wumb konu orung orung e!e pei pum.

²⁵ Banapas kin Sol ta!, kongun ei Jerusalem konu er poru niki!, si kind orung Andiok konu punjngu!. Puku!, Jon ni wu ei sinjngil, wu ei embe eipi endi Mak, wu ta! kin tep to punjung.

13

Banapas Kin Sol Te! Gos Ek E!e Kongun Erngil Nge Punjngu! Wu Sol Kongun Kumna Erim

¹ Andiok konu e!e, Gos nge wumb ti!ap mulnjung konu e!e Gos o! ermba, o! ei piik ni!min wu kombur mulnjung. Pe ek embe to ngo!mun wu kombur mulnjung ku.

Mulnjung kin, wu ombu embe yi: Banapas, Simiyon, embe endi eipi Naisa ni Lusiyas, wu ei Sairiini konu eke wu, Manain ngii endi palmbil wu Eros Terak, angim endi Sol wu ombu Andiok konu eke mulnjung. ² Wumb ombu prei er molk, kuni mowii mulnjung. Molk kin, Gos nge Gui Ka ek yi nim, “Enim Banapas kin Sol tel to tonu kindangin nam kongun wii top ngumbii kongun ei erngit.” ³ Pe kuni mon nik mowii molk, angit tonu kindik prei erik, wu tal Gos kongun eke kindnjing. Pe wu tal kindangin punjngul.

Saipris Konu Wu Tal Gos Ek Ka Ei Ninjngit

⁴ Gos nge Gui Ka ei, wu ombu kindang Selusiya konu eke punjung. Selusiya konu eke wu ombu nol kanu owundu sik Saipris mei konu kembis eke punjung. ⁵ Wu ombu puk, Salamis konu ep nol wer eke tor punjung. Puk, Jura wumb men ngii engim konu Gos ek nik wumb ngunjung; wu endi Jon Mak wu tal paki topu muum.

⁶ Pe wu tekliki Saipris konu eke punjung. Puk, Pepos konu tor punjung. Pepos konu eke wu endi kum kondpu ol kanim kanim elim. Wu ei yi nim, “Na Jura tilap ek ni tor kindit wu mol,” ba eim ek kend tum. Wu ei embe Bar-Jiisas. ⁷ Wu ei gapman owundu kin tep to muum gapman wu ei, eim embe Serkiyus Polas. Serkiyus Polas eim noman ka peng, Banapas kin Sol tal wii tang okul. “Gos ek nengit piimbii,” pa nim. ⁸ Ba Elimas ni wu ei eim kum kondpu, epi kanim kanim erpi elim wu. Griik wumb ek eke wu ei embe Elimas ninjing. Wu ei eim wu tal to mani kindmbii ni erim. Erpi, wu gapman owundu wu ei noman to kis eramb, Gos kin pii gii ninim ei si kindmba nipi erim. ⁹⁻¹⁰ Ba Sol eim Pol pa ninmin ku, ei Gos Gui Ka noman dinga ngum. Elimas dinga kanpi ek nipi ngum, “Nim Seisen nge kingam, nim ol ka ombu nim er kis mondun. Nim ek kend tohun wu. Nim Gos Owundu ol ka ei er kis mundnjii en. Nim ol ei si kindnjii nimbil enim?” ¹¹ Pe Gos Owundu angit eke nim tang, nim ningit kis mulmba. Pe nim kinarkin, mulun kunum kopur epi ei ba,” nim. Pol ei yi nipi mulang kin, kupu mit epi emii erim endi opu Elimas eim ningit eke pandi tum. Pe Elimas eim pupu, wumb endi eim angit ambilk, andlam andan to sipngii nipi pum. ¹² Wu gapman owundu ol ei kanpi puku sim. Sipi, eim Gos Owundu ek pii gii nim.

Pisiriya Konu Ol Andiok Wu Tal Ombu Kongun Enjngit

¹³ Pol kin kongun ende er mulnjung wumb, Pepos si kindik nol kanu eke puk Perka konu Pampiliya konu owundu eke punjung. Ba Jon eim wumb ombu si kindpi, Jerusalem konu orung pum. ¹⁴ Perka konu si kindik, puk Pisiriya konu owundu Andiok konu tor punjung. Kunum ei, kor kunum tor punjung. Puk kin, Jura wumb Gos ngii eke nirik puk mulnjung. ¹⁵ Gos ngii eke wu owundu ombu Moses lo ek ei gerik, Gos nge ek keimi nilmin wumb ek ei gerik poru nik, Pol kin tep to onjung wumb ei kii sinjing. “Engnan nol enim onjung. Ek endi pim kin, nengin sin noman eke tang piimin,” pa ninjing.

¹⁶ Pe Pol angpi angit tonu kindpi ek nim, “Enim Esrel wumb kin, wumb tilap eipi Gos kin mund mong kulnjung wumb, enim piingii!” ¹⁷ Gos Esrel nge wumb, ok wumb sinim nge kupenjing nol, Eisip konu mulk kunum ei, Gos erang wumb tilap owundu tonu ok. Ekii se Gos nge dinga eke konu ei si kindpi tor tu wum. ¹⁸ Pe ok konu wumb mulngii konu eke ol embin tui endi tonu wang kin, kung ngii 40 kinan mulnjung. Pe ok konu wumb mulngii konu eke Gos kupenjin nol paki tum; ba wumb ei Gos ek piinenjing, ei nge wumb ei kung ngii pei mulnjung. ¹⁹ Pe Keinan konu eke, Gos wumb tilap angit orung nga tal topu eipi kindim. Kindpi, Esrel wumb mei eke mulnjung. Mei eke no mulangan kin, kung ngii 450 kinan no mulnjung.

²⁰⁻²¹ Ekii se Gos Esrel wumb kombur tep erngii nipi mundum. Mundum wu ombu mulangan kin, kunum eke ek ni tor kindim wu Samuyel muum. Muum kunum eke, king mulmba, pa ninjing. Kis kingam Sol, Gos sipi ngum wu ei, Benjamin nge tilap eke, pe Sol king mulang kung ngii 40 kinan muum. ²² Ba Gos king Sol tor kindpi, king Deipis mundum. Molpu, wumb kanpi yi nim, ‘Na Jesii kingam kan sind. Na wu ei noman ngond. Eim na noman piimba mit kongun ermba,’ pa nim. ²³ Gos eim ok nirim mit ol ei erim. King Deipis nge tilap eke, Gos eim kingam Jiisas kindim. Sinim sipi orung simba wu ei,

Esrel wumb muljung konu kindim. ²⁴ Kunum ele Jiisas oneririm kunum ei, Jon wumb noŀ pendilim, wu Gos ek nipi yi nirim. ‘Enim Esrel wumb, noman ak tok, noŀ pingii,’ pa nirim. ²⁵ Jon eim kongun poru nimba erang yi nirim, ‘Enim na er piinmin miŀ nenj? Enim kui er muljung wu ei na mon. Enim na nind ek ei kom se piingii! Wu endi ekii se omba wu ei, na eim simb su kan ei kapŀi si kindnermbii mon! Eim wu owundu.’

²⁶ “Engnan noŀ! Enim Eiparam nge tiŀap ele, pe wumb kombur Gos nge ek ele mund mong kuljung wumb ei, Gos sinim sipi orung simba ei, Gos nge ek sinim kin kindim. ²⁷ Jerusalem wumb ni wu muljung wumb ei, wu ei piinenjing. Gos epi nipe ekii se ermbe ei, piik niŀmin wumb ek ninjing kor kunum ele mon gerilmin ei piinenjing ku. Wumb kis ombu Jiisas sipik kos erik ngunjung. Yi miŀ Gos oŀ ermbe ni tor kindilmin wumb ninjing miŀ yi enjing. ²⁸ Wu ei mong endi sipi erang tungii ei kapŀi, ba wumb Pailos kin wii to kundii minj ninjing. ²⁹ Ok Gos oŀ ermbe ei piik niŀmin, wu ek poŀ ek gerik poru ninjing. Ekii se ond peri ele, Jiisas si mani sinjing. Sik, tukpu ele kui tunjung. ³⁰ Ba Gos eim Jiisas tukpu ele er konj sim. ³¹ Wumb Galilii konu si kindik, Jerusalem eim kin ouni punjung wumb ei eim kenjing. Ekii se eim nga orung wang kin, kenjing wumb ei eim nga keningii ku. ³² Pe sin enim kin Gos ek ka ei yi nimin. ‘Oŀ ei ok Gos eim Jura wumb kupenjpın kanip ngumbii,’ nirim. ³³ Ei pe Gos eim kingam sinim ngonum. Eim Jiisas nga er konj sim, Gos ek mer mon ok nge Sam 2 puŀum miŀ ei yi nim, ‘Nim na kangi mendpiŀ. Pe na nim arnim moŀ.’

³⁴ Eim mer tukpu ele er konj sim; nga tukpu ele orung ba miŀ mon. Gos eim ek yi nim, ‘Na enim noman ka ngumbii. Ok na Deipis ngumbii nir, ei enim kapŀi pii gii ningii.’

³⁵ Sam nga puŀum ek endi yi ku nim, ‘Nim kongun wu ka wii nga kulermbe.’

³⁶ Sinim piimin! Deipis eim Gos nge noman ele kongun er moŀpu sinim wumb muljung konu mei ele tuk moŀpu erim. Ekii se koŀpu pupu eim nge kupenjing noŀ muljung konu ele purpu mani pum. ³⁷ Ba wu ei Jiisas Gos nga er konj sim wu ei purnerim. ³⁸ Engnan noŀ, enim ei dinga piingii! Sin Gos ek ka ei enim kin yi ninmin. Gos wu ei Jiisas kin enim oŀ kis ei kapŀi kil ngumba. ³⁹ Moses sinim lo kengip topu ngurum ek ei, sinim oŀ kis kil ngopu, sinim ka muŀngii ninerim mon. Ba wu ei Jiisas eim kin pii gii ninjing wumb ei kanpi oŀ kis ei kil ngopu, wumb kun ka muŀngii nirim. ⁴⁰ Enim oŀ kun ka erik muŀngii! Epi kis ei enim kin onermbe; ok Gos ermbe oŀ ei piik ek dinga niŀmin wumb yi nik.

⁴¹ ‘Enim wumb ek, buŀ mong tung, noman kis piik, enim ei epi kis tonu omba. Pe na enim kin kongun endi end. Ek ei, wu endi enim nik ngangin pii gii ninenjing.’ ”

⁴² Banapas kin Pol teŀ anda punguŀ enjingiŀ ni, wumb ek yi ninjing. “Nga kor kunum elip okuŀ, Gos ek ka ei nge nengiŀ,” wumb piimin ninjing. ⁴³ Wumb pei Gos ngii si kindik anda puk punjung. Jura wumb pei ni wumb tiŀap eipi ei, Gos ek pii gii ninjing ku. Jura wumb men tok eŀmin oŀ ei enjing. Pol kin Banapas punjnguŀ konu ekii se punjung. Wu taŀ ek nikiŀ ngunjnguŀ, wumb noman to dinga erangiŀ, Gos nge noman ngopu, enim piik muŀngii.

⁴⁴ Kor kunum endi mandi erang, wumb konu orung orung wumb pei ok Gos ek piimin ni ok kuŀou tok muljung. ⁴⁵ Ba Jura wumb molk kenjing ni, wumb pei ok kuŀou tunjung. Tangin kin, ei nge Jura wumb popuŀ kis sik, Pol ek nim ei to mani kindmin. Pol buŀ morung ek ambilk muljung. ⁴⁶⁻⁴⁷ Pol kin Banapas teŀ ek dinga nikiŀ yi ninjingiŀ, “Keimi, siŀ Gos ek ei enim kin ok kanpiŀ nimbiŀ. Ba en enim Gos ek pinarik buŀ ngok. Yi nimin, sin Gos konu ka ele kunum kunum muŀmun. Pinalim ninmin ei, enim piingii. Siŀ pe Gos Owundu yi ninim,

‘Elip wumb tiŀap eipi endi kin peŀ!’ pa nim. Gos Owundu siŀ kin ek yi nim, ‘Elip wumb muŀngii konu dup miŀ tiŀang erang muŀnguŀ ei nge Gos wumb pei sipi orung simba.’

⁴⁸ Wumb tiŀap eipi Gos ek ei piik, Gos Owundu kin ka piinjing. Wumb pei en enim ka piik konu ele pupun kunum kunum konj muŀmun. Nik, Gos ek pii gii nik muljung.

⁴⁹ Gos Owundu ek ei konu orung orung pei pang piinjing. ⁵⁰ Piik kin, Pol Banapas teġ Gos ek nikiġ, wumb ngunjunguġ. Amb kombur ni wu owundu ni ok, Gos ek piik mulnjung. Ba Jura wumb ok, wumb tiġap eipi kin ek nik, kunj tangin erangin wumb ok Pol kin Banapas teġ ek ngunjung. ‘Sin konu eġe mulerngiġ!’ nik, to tor kindnjing. ⁵¹ Wumb yi erangin kin, wu taġ wumb keningii nikiġ, simb su mei eġe tami to kindambiġ piingii. Sin oġ kis enjpin ni piingii nikiġ enjngiġ. Er pendkiġ Aikoniyam konu eġe punjnguġ. ⁵² Andiok konu Gos nge tiġap eġe tuk onjung, wumb ei Gos nge Gui Ka ek sik, ka piik mulnjung.

14

Wu Taġ Aikoniyam Konu Gos Kongun Enjngiġ

¹ Aikoniyam konu wu taġ, Pol kin Banapas kin pukuġ. Jura men ngii eġe nirik punjnguġ. Pukuġ, Gos ek ka ei nikiġ wumb ngangiġ. Wumb tiġap eipi ni Jura wumb pei pii gii ninjing. ² Ba Jura wumb kombur pii gii ninenjing, wumb ei tiġap eipi kan nengin, Gos tiġap er kis ermin nik enjing. ³ Banapas kin Pol teġ Aikoniyam konu eġe kunum kinan mulkuġ. Gos Owundu ek nikiġ, wumb ngokuġ mulnjunguġ. Owundu wu taġ paki dinga tang kin, wu taġ jep oġ kanim kanim enjngiġ. Jep oġ erangiġ, Gos wu taġ epi noman ka ngum. Ngang kin, wumb kanik Gos ek ei keimi, ni piinjing. ⁴ Wumb konu owundu eġe mulnjung wumb ei, sikind eipi puk, wumb kombur puk Jura wumb ek ninjing miġ ei piinjing. Wumb kombur puk, Gos nge kongun wu taġ Gos ek sinjngiġ konu eġe puk piinjing.

⁵ Ekii se wumb tiġap eipi kin Jura wumb kin wu noman pim wumb ok, “Pol kin Banapas tep tumun,” nik onjung. Wumb ombu ok, kom ku sik, “Wu taġ to kundmun,” ninjing. ⁶ Wumb ek yi nengin piikiġ, tungu pukuġ konu kembis Lisra kin Derpii taġ sim, konu owundu Laikoniya konu orung orung mandi sim. ⁷ Pe wu taġ konu eġe molkuġ, Gos ek ka ei nikiġ wumb ngokuġ mulnjunguġ.

Lisra Konu Eġe Wu Taġ Kongun Er Mulnjunguġ

⁸ Lisra konu eġe wu endi muġum wu ei, simb taġ ouni kis muġang, andġam endmba pinerim. Ok mam kirim tuk multum, eim yi er peng tor orum. Wu ei andġam endmba pinerim. ⁹ Wu ei Pol ek nim miġ dinga kanpi muġum. Pe Pol wu ei dinga kenim ni wu ei pii gii pim, ei eim simb ka ermba, ni piim. ¹⁰ Pol ek dinga nipi yi nim, “Nim angkin simb kun kamb!” neng, wu ni sikir angpi pum. ¹¹ Wumb pei Pol erim oġ ei kanik, en enim Laikoniya konu ek ei dinga ninjing. “Owundu wumb miġ okuġ, sinim konu okuġ,” ninjing. ¹² Banapas wumb eim embe ‘Sus’ ninjing. Pol ek niġim wu nik, wumb Pol embe ‘Ermes’ ninjing. ¹³ Sus ngii owundu ei konu owundu eġe torung eġe engim. Sus ngii owundu eġe kuġmaġ kaġiġim wu ei, kung kou peġe kombur tuk tu wum. Pe plawa kuk wulu kindnjing ei, sipi konu owundu eġe mandi om. Eim kin wumb kin kuġmaġ kaġpin wu taġ ngumun nik onjung. ¹⁴⁻¹⁵ Gos nge ek se andiġmbiġ wu taġ, Banapas kin Pol teġ ek ei piikiġ oġ ei nge er mulnjung. Wu taġ kis piikiġ eġ eġip konduk to kis enjngiġ. Erkiġ, sikir pukuġ, wumb punjung konu eġe pukuġ wii tunjnguġ. “Nimbiġ erang, enim oġ ei enmin? Siġ wu sinim ngenj ende. Siġ Gos ek ka ei nipiġ enim ngambiġ oġ yi nge si kindik Gos ek ka piik molk Gos konu ka eġe pungiġ. Nipiġ kongun er onmbuġ. ¹⁶ Keimi, ok wumb oġ kis er endnjing ei, Gos eim kan wiik tum. ¹⁷ Ba ei koi enerim; wumb kinerngii ni enerim mon. Gos epi pei kanim kanim eririm. Sinim kaninmin, eim epin konu moġpu, sinim kin konu kumb ngopu, sinim erang, epi pei ka tonu onum. Gos sinim kuni ka ngang, sinim noman ka seng, ka piimin.” ¹⁸ Wu taġ ek dinga yi nikiġ, pe wumb eġ eġip kin kuġmaġ keġngii eġmin wu ei mon nikiġ enjngiġ.

Wumb Pol Kom Ku Tunjung

¹⁹ Andiok konu kin Aikoniyam konu Jura wumb kombur ok, wumb mulnjung konu kunj tangin, wumb ku sik Pol to kundnjung. To konduk, nga ngundundii sik, konu owundu eġe tor sipnjing. Sipik, yi piinjing, kuġum ni piinjing. ²⁰ Pe Gos nge tiġap ok orung muġangin kin, Pol angpi konu owundu eġe tuk pum. Kupiiring Pol kin Banapas teġ Derpii konu eġe punjnguġ.

²¹ Wu tał Gos nge ek ka, ei nengił wumb pei tuk ok Gos nge kongun wumb mulnjung. Ekii se wu tał Lisra konu ni Aikoniyam konu ni Andiok konu ele orung punjnguł. ²² Pukuł, Gos nge tilap ele mulnjung wumb ei, Gos ek nikił, wumb ngangıł wumb Gos ek pii gii nik mułngii nikił ek dinga ninjngił. Enim pii gii nik mułngii. “Sinim Gos tep er mołum konu tuk bin ei, ok sinim epi embin tui endi sinim kin omba ei ko wupun andpin bin.” ²³ Gos nge tilap mulnjung wumb ei, wu tał pukuł tep wumb mułngii nge to tonu kind mundunjnguł. Pe wu tał kuni nunarkił, prei erkił Gos ngunjnguł, wumb Gos kin pii gii nik mulnjung wumb pei, Gos owundu angıł ele kindinjngił.

Andiok Konu Kin Siriya Konu Ele Wu Tał Orung Punjnguł

²⁴ Ekii se wu tał andkił pukuł Pisiriya konu tor pukuł, Pampiliya konu ele tuk punjnguł. ²⁵ Wu tał pukuł mani Perka konu Gos ek ka ninjngił. Nikił, ekii se pukuł Aseliya konu punjnguł. ²⁶ Aseliya konu pukuł, noł sip ele pukuł, Andiok konu tuk punjnguł. Ok konu ele, Gos nge tilap mulnjung wumb ei, wu tał Gos angıł ele tuk kindnjing. Kindangin, Gos wu tał paki tumba nik ninjing. Wu tał pukuł Gos kongun er pendkił, nga konu ele orung onjnguł. ²⁷ Andiok konu tor okuł, Gos tilap ei nengił kułou tunjung, el elip Gos kongun er pangıł, Gos paki top erim ek yi ninjngił. Gos wumb tilap eipi noman aki tang, wumb ei Gos ek piik pii gii ninjing. ²⁸ Wu tał Gos tilap wumb ele tuk onjung wumb kin kunum kinan mulnjunguł.

15

Gos Nge Tilap Ele Mulnjung Wumb Kułou Owundu Jerusalem Konu Tunjung

¹ Jura konu wumb kombur mani ok Gos nge tilap ele mulnjung, wumb kanik kengip ek yi ninjing. “Enim Moses lo ek piinarik, ngenj kopsik enenjing kin, Gos enim sipi orung sinermba,” ninjing. ² Wumb ei ok yi nengin, Pol kin Banapas teł, wumb ei kin ek popuł kis sikił. Wumb ei kin wu tał kin ek opu er ninjing. Pe Gos nge tilap ele mulnjung, wumb ek nik, Pol kin Banapas teł kin wu kombur kin kindangin, Jerusalem konu tonu puk, Gos ek se andik kongun elmin wumb kin, wumb noman pim wumb kin, ek ei nik, ka erngii ni punjung.

³ Gos nge tilap wumb, wu ombu kindangin puk, en enim Piniisa konu kin Sameriya konu tuk ele puk. Gos nge wumb konu tał ele mulnjung, wumb ei kanik, ek yi nik. Gos wumb tilap eipi erang, noman tuk aki tok, Gos eim ek piimin nik, Gos nge tilap wumb noman ka piik wumb ek ei nik ngunjung. ⁴ Jerusalem konu tor pangin, Gos nge tilap wumb pei ni Jiisas nge kongun wumb ni, wumb peng pim wumb kin ek tengnjing. Pe Pol kin Banapas teł Gos paki tum mił nikił ngunjnguł. ⁵ Lo ek piilmin wumb wumb ei, ok yi ninjing. “Elip wumb nengił, ngenj kopsik, Moses lo ek patilim mił yi erngii.”

⁶ Yi nengin, Jiisas ek se andilmin wumb nin, wumb noman pim wumb, ek ei nik kun erngii nge enjing. ⁷ Ek pei nik poru nengin, Piisa angpi ek nipi yi nim. “Engnan noł, enim piinmin ok Gos sinim kongun mok topu, na kongun Gos ek ka ei wumb tilap eipi kin pup ek nip ngamb, wumb pii gii ningii kongun ei Gos na ngum. ⁸ Gos eim wumb pei noman tuk kaninim, ei eim sinim andan topu ngonum. Ei Gos eim ka kanpi sinim andan tum. Gos sinim eim Gui Ka ngum mił yi wumb ngonum. ⁹ Gos sinim kin ol eipi erpi, wumb tilap eipi kin ol erpi yi enanim, mon! Wumb Gos kin pii gii nengin kin, Gos wumb erang ka mołmun. ¹⁰ Enim nimbil erang Gos nimba mił piimin nik enmin? Enim ol embin tui ei Gos tilap ele nimbil erang ol embin tui ngonmun? Ok sinim kupenjpin noł ol embin tui ei nge ko wunerik, ol ei nge akip sinim ko wunermin ku. Sinim pei kapli enanim. ¹¹ Sinim pii gii nimin, Jiisas Owundu noman ka ngopu, Gos sinim sipi orung simba yi mił ku, wumb ombu orung sinim.”

¹² Piisa ek yi nim, “Sinim kułou tunjpun, ek peng endi pinalim.” Kom sek mułangin, Banapas kin Pol teł ek nengił piinjing. Pe Pol kin Banapas teł ek yi ninjngił, “Wumb tilap eipi mulnjung konu, Gos sił paki tang sił jep ol ele enjpił.” ¹³ Wu tał ek ni poru nengił,

Jeims ek yi nim, “Engnan no!, enim na ek nimbii end, kom se piyei!” ¹⁴ Saimon ek yi nim, ‘Kumna Gos wumb tilap eipi kin om. Opu, eim nge wumb tuk seng kin ok mulnjung.’

¹⁵ Gos nge ek piik ni!min wumb ek ei ende mi! ek yi mi! pulnjung. Ek ei nge Deipis nge tilap wumb, ok ninjing. ¹⁶ Owundu yi nim,

‘Ekii se na orung ombii, Deipis ngii mani pum ngii ei nga tekmbii. Eim ngii konu e!e mu!um epi, kis mu!um ei nga konj ermbii. ¹⁷ Wumb eipi Gos nam Owundu ni kurngii. Ei wumb pei, wumb tilap eipi nam sip mundunj wumb.’ ¹⁸ Kumb ok Gos Owundu eim, ek nipi tor kindpi,” yi nim.

¹⁹⁻²¹ “Sinim piinmin, kumb ok ek ei pepi opu pe yi ku pa!im. Konu owundu kembis pei orung orung salim konu ei kor kunum Moses lo ek ei ger piik minj mo!mun.” Jeims ek nga yi nim, “Nimbi! erang na noman e!e yi pa!im. Wumb tilap eipi noman ak tok Gos ek ekii sinjing. Ei sinim noman embin piingii ek ninermin. Sinim pipe topun yi nimin, ‘Kuni epi gos kend nik kuingii epi ei nunerngii. Amb wam mu!ang ngunduk enmin o! ei si kindik. Kung min epi nipe endi kan kulk pindangin ku!ang, nungii ei nunerngii. Kung min epi nipe miyem ei nunerngii ku.’ ”

Wumb Tilap Eipi Gos Nge Tilap E!e Tuk Ok Gos Ek Piik Mulnjung Konu Pipe Pol Kindnjing

²² Yi nik kun erik, Jiisas ek se andi!min wumb kin, wu owundu ni Gos tilap e!e mulnjung wumb pei, ku!ou tok yi nik. Wu ta! kindangin wumb tilap eipi, Gos nge tilap e!e tuk ok mulnjung konu pungu! nik. Andiok konu Pol kin Banapas te! kin kindangin punjngu!. Pe Juras ei embe endi Basapas, kin Sailas kin kindnjing. Wu ta! puku!, Gos nge tilap wumb mulnjung konu e!e kumna punjngu!. Puku!, tep er mulnjungu!. ²³ Pipe endi kindik yi ninjing, “Sin Jiisas nge ek se andi!min wumb kin men ngii kongun wumb ombu sin enim enginjp!in no! mo!mun. Sin pipe ei po!pun, enim tuk wumb tilap eipi tonu ok, Andiok konu ni Siriya ni Silisiya konu e!e mo!mun. ²⁴ Sin ek ei piinjp!in, sin wu kombur ok ek kanim kanim nik enim noman to wulu mi! kindngii, enjing. Wumb ombu ok enim noman tuk to kis enmin ei, sin yi erei ninenjp!in mon. ²⁵ Sin noman ende sepin ek ka piipin, Gos ek se andi!min wu kindmin. Wu ta! Banapas kin Pol te! sin noman ngo!mun wu ta! enim kin kindinmin. ²⁶ Wu ta! e! elip ngenj e!e piinarki!, Jiisas Krai Owundu kongun e!e embe ambi! tonu kind punjngu!. ²⁷ Sin Juras kin Sailas te! kindinmin. Wu ta! ek siki! tu wunmbu!, ek ei nengi! enim piingii. ²⁸ Gos nge Gui Ka ei sin kin mu!ang, sin ek ei ninmin. Sin ek eipi endi nipin, enim ngunermin. Enim piinmin, ek ei minj piik mu!ei! ²⁹ ‘Enim kung ni epi eipi endi gos kend nik kuingii epi ei nunerei! Pe kung miyem ni kung kan kulk pindangin ku!mba ei nunerei!’ yi ninjing. ‘Wu eipi embinjing ei ningi! enarik, en enim ka mu!ngii. Pe enim ek ninmin ei piik ka mulnjung kin kap!i ermba, enim ka mu!eiyo.’ ”

³⁰ Gos nge tilap wumb, ek se andi!min wu ombu kindangin, Andiok konu e!e punjung. Puk, Gos nge tilap wumb mulnjung konu tuk sik pipe ei wumb ngunjung. ³¹ Konu e!e Gos nge tilap wumb pipe ei ger kanik piinjing; pipe ei gerik ka piinjing. ³² Juras kin Sailas wu ta! e! elip Gos ekii se ermba o! ei piiki!, wumb kanki! ek ni dinga enjngi!. ³³ Wu ta! Andiok konu e!e kopur kinan mulnjungu!. Pe Gos nge tilap wumb noman ende sek, ka piik, wu ta! nga orung kindangin punjngu!. E! elip kindangin onjngu!, wumb mulnjung konu orung punjngu!. ³⁴ Ba Sailas eim punarpi, Andiok konu e!e mu!um.

³⁵ Pol kin Banapas te! Andiok konu e!e enj mulnjungu!. Pe wu ta! wumb eipi kin andki!, Gos ek niki! wumb ngoku! enjngi!.

Pol Kin Banapas Te! Eipi Punjngul

³⁶ Ekii se kunum kopur o pang, Pol Banapas kanpi yi nim, “S!lip orung pupu!, enginjp!i no! konu owundu orung mo!mun konu e!e pupu! kenmbi!. Ok s!lip Gos ek nipi! wumb ngunjpu! wumb, akip pupu! kenmbi! ni wumb ka mo!mun min kis mo!mun, ei pupu! kenmbi!.” ³⁷ Banapas, Jon kin e! elip kin tep to bin ni piim. Jon embe endi Mak. ³⁸ Ba Pol ek yi nim, “Wu ei ok s!lip Pampiliya konu si kindpi konu eipi pum. S!lip kin kongun e!e punerim. Pe eim s!lip kin ouni punermba mon!” ³⁹ Pe wu ta! ek opu er ninjngi!. Banapas kin Pol te! noman ende punerim. Punerang kin, wu ta! konu eipi eipi punjngu!. Banapas

eim Mak ni sipim. Pukul, no! kanu endi ele tonu pukul Saipris konu ele punjungul. ⁴⁰ Sailas Pol kin punjungul. Pe Gos nge tilap wumb mulnjung konu yi ninjing, "Gos noman ka peng, elip kin tep er mulang pungul," ninjing. ⁴¹ Pol Sailas kin pukul Siriya, Silisiya konu ele tor pukul, Pol Gos ek dinga nipi Gos tilap mulnjung wumb ngum.

16

Timosii Pol Kin Sailas Kin Tep To Punjungul

¹ Pe pupu Derpii kin Lisra konu ele tor pum ku. Konu ele wu endi mulum, wu ei embe Timosii. Wu ei Gos nge tilap ele tuk pupu Gos ek piipi mulum. Wu ei mam Jura amb, Gos ek piilim. Arim Griik wu. ² Gos tilap wumb Lisra konu kin Aikoniyam konu wumb molk, eim elim ol ei ka nik tor kindnjing. Yi ninjing, "Timosii ei wu ka," ninjing. ³ Pol Timosii kin tep to bil ni piim; pe Pol Timosii sipipi ngenj kopsim. Pol yi ni piim, Jura wumb konu orung ele molmun nipi yi erim. Nimbil erang Jura wumb ol ei erim, wumb pei piinjing, Timosii arim Griik wu. ⁴ Pe andik puk konu owundu ele andik punjung. Ek ei ok Jiisas nge ek se andilmin wumb ni wumb peng pim wumb, kulou tok ek yi ninjing. Ek ei nik Gos tilap mulnjung wumb, Jerusalem konu ei ngok yi ninjing, "Enim ek ei minj piik ekii singii," ninjing. ⁵ Yi nengin kin, wumb Gos tilap wumb pei kin pii gii dinga nik mulnjung. Gos nge tilap ele tuk onjung wumb pei.

Pol Maseroniya Wu Endi Kenim

⁶ Andik konu puk Prisiya konu kin Galasiya konu tuk ele and punjung. Gos nge Gui Ka ek neng kin, "Gos ek ele Eisiya konu ele ninenei!" nim. ⁷ Puk, Misiya konu ele puk, nga Bisiniya konu ele bin ni piik punjung. Ba Jiisas nge Gui Ka andlam ele puneningii mon nim. ⁸ Pe puk Misiya konu tonu ele si kindik Trowas konu tor punjung. ⁹ Epinding Pol pepi or kumb mi! er kenim ni Masironiya wu endi molpu ek dinga yi nim. "Pol, nim ya Maseroniya konu ele okun sin paki tunjii." ¹⁰ Pol or kumb er kanpi ek yi nim, "Sinim Maseroniya konu bin," nim. "Gos sinim wii tonum. Sinim pupun, Gos ek ka ei nipi wumb konu ele wumb ngumun."

Liriya Konu Gos Tilap Ele Tuk Om

¹¹ Na Luk mon ele puls, enim na kin tep to punjung. Yi erang kin, no! sip endi tonu puk, Samoreis konu ele tor punjung. Nga kunum endi puk Niyapolis konu tor punjung. ¹² Pe sin konu ele si kindpin, pupun Pilipai konu ele tor punjung. Pe konu endi ok Rom wumb mulk konu ele, konu owundu embe Maseroniya ele kunum kopur aninga mulnjpun. ¹³ Pe kor kunum, sin konu owundu andlam ele tor punjpun. Pupun, no! endi pim konu ele punjpun. No! owundu ele, konu ka seng, prei ermin ni piinjpin. Pe no! wer ele amb kombur mulnjung, amb ombu sin kin tep to ek tang mulnjpun. ¹⁴ Amb endi embe Liriya, amb ei ek ninjpin, Gos ek ei piim. Eim Gos embe ambil tonu kindim; amb ei konu Taiyasaira konu owundu ele amb. Amb ei eim alap ku owundu pulum ei, kongun erpi ku owundu silim. Amb ei Gos paki tang piim, amb ei Pol ek nim mi! kom sipi piim. ¹⁵ Amb ei ni wumb eim ngii ende wumb pei no! pinjing. Amb ei no! pepi, sin kanpi ek yi nim. "Enim na Gos kin pii gii dinga nind ni piinjing, na ngii konu ongii," pa nim. Eim ek dinga nipi yi neng kin, sin eim ek piipin punjpun.

Pol Kin Sailas Tet Pilipai Konu Kan Ngii Pinjingil

¹⁶ Kunum endi sin prei elmin konu ele punjpun. Pe wii kongun ambil endi sin andlam ele om kan sinjpin. Ambil gui kis patilim, ambil ei epi ekii se omba ol ei piipi nilim. Yi erang kin, wu amb ei tep elmin wumb ei ku pei silmin. ¹⁷ Ambil ei sin kin andpi mulum. Molpu, wii topu ek dinga nipi yi nim, "Wu ombu Gos kongun mendpil enmin. Gos owundu ek ei nik, sinim Gos kin orung simba nge onmun." ¹⁸ Kunum kunum ambil ei ek yi minj nipi endang, Pol eim piipi ten enim. Pe ek dinga nipi yi nim, "Gui kis, nim ambil ei si kindkin pui! Jiisas Kraiss nge embe dinga ele, na ek nind." Yi neng kin, gui kis ni ambil sikir si kindpi am pum. ¹⁹ Ambil tep elmin wumb ombu ku sik elmin, ol ei

am pang kanik Pol kin Sailas teġ ambil gii nik. Sipik, wu num kombur mulnjung konu kuġou tu wunjung. ²⁰ Wu taġ sipik, kos piġmin Rom wumb muġum konu yi ninjing, "Wu taġ Jura konu eġe wu, sinim wumb noman er kis ermbiġ," ninjing. ²¹ "Pe wu taġ sinim Rom wumb mon, ei piġpin sinim eġmin oġ ei piġnarkin enmbiġ," pa ninjing. ²² Wumb wu taġ kin ek ngok nengin, kos piġmin wumb enim ek yi ninjing, "Wu taġ konduk gulk kindik kepiġ tei!" ninjing. ²³ Pe wu taġ kepiġ tok tok sipnjing. Sipik, kan ngii eġe kindnjing. Wumb puk, kan ngii tep eġmin wu kanik ninjing, "Nim wu taġ tep dinga er muġei!" ninjing. ²⁴ Kan ngii eġe tep eġim wu, ek ei piġpi wu taġ sipi kan ngii tukrung eġe pendim. Pe wu taġ simb eġpi eġpi sipi ond tundii eġe tuk kind to gii ni to pendim.

²⁵ Pol kin Sailas teġ mulnjunguġ, epin tuk mii memb prei erkiġ Gos kin golang nikiġ enjngiġ. Kan ngii wumb kombur wu taġ ninjngiġ ei piġk mulnjung. ²⁶ Pe sikir konu kopu miġ owundu endi tum. Topu, kan ngii ondu tumunj, ond ei to tor kindim. Pe kan ngii ondu aki topu wii sim. Seng kin, kan sen wumb kan wumb to pendnjing, kan sen ni wii piġngan topu sim. ²⁷ Kan ngii tep wu ei kenim ni kan ngii ondu ombu pei ak topu wii sim. Kanpi, yi ni piġim, "Kan wumb pei tor punjung," ni piġpi eim tui kepiġ sipi, eim to kundmbii ni erim. ²⁸ Ba Pol kanpi wii dinga topu yi nim, "Nim yi eneriġ! Sin kan wumb pei ya moġmun," pa nim. ²⁹ Kan ngii tep eġim wu ei wii topu, tiġang er nipi sikir nirik om. Wu ei eim mund mong kuġpu, Pol kin Sailas teġ mulnjunguġ konu simb eġe mani pupu muġum. ³⁰ Tep wu ni wu taġ sipi anda sipi yi nim, "Eġip wu owundu, na nimbġi oġ eramb Gos nga na sipi orung sipi paki tumba?" ³¹ Pe Pol kin Sailas teġ yi ninjngiġ, "Nim Jiisas Owundu pii gii nin kin Gos nim sipi orung seng, eim kin mulnjii. Nim amb kangġi ni yi ku muġngii." ³² Pe Pol kin Sailas teġ Gos ek ka nikiġ, wu ei ngii ende pinjing wumb, Gos ek nikiġ ngunjnguġ. ³³ Pe kunum eġe mendpiġ, kan ngii tep eġim wu ni wu taġ sipipi kepiġ mundunjnguġ konu noġ kindpi er ka erim. Erpi, kingam ambġam noġ, Gos ek piġk noġ pek enjing. ³⁴ Wu ni wu taġ sipipi, eim ngii konu sipipi kuni ngopu yi erim. Eim ka ka piġpi, eim ngii ende wumb Gos kin pii gii nik kulnjung.

³⁵ Ekii se tingang, kos piġmin Rom wumb tep wumb kombur kindangin onjung. Ok yi ninjing, "Wu taġ kan ngii si kindan pangġi," pa ninjing. ³⁶ Pe kan ngii tep moġuġum wu ei ek ei piġpi Pol nimba nge om. Opu yi nim, "Kos piġmin Rom wumb ninmin, 'Eġip peġ!' ninjing," pa nim. Yi nim, "Eġip noman ka seng peġ," nim. ³⁷ Ba Pol ek nipi tep wu ombu ngum, "Siġ Rom wu, ba kos piġmin Rom wu ombu siġ kin kos pii kun enanmin. Mon! Siġ wumb kumb ningġi eġe kepiġ tok yi enjing. Tok kin sipik, kan ngii eġe kindnjing. Pe akip siġ kos piġk ka enarik, koi erik siġ kindngii enmin min? Mon mendpiġ! En enim ok siġ sik tor sipngii." ³⁸ Pe kan wumb tep eġmin wumb puk, kos piġmin Rom wumb mulnjung konu puk ninjing. Kos piġmin Rom wumb, wu taġ ek ei piġk mond mong kulnjung. Nimbġi erang wu taġ ei Rom wu ku. ³⁹ Pe puk kaimb sik, wu taġ sik tor tu wunjung. Ok wu taġ kanik yi ninjing, "Eġip ya konu eġe mulerngġi, tor pukuġ peġ!" ninjing. ⁴⁰ Yi nengin kin, wu taġ ngii si kindkiġ kin, tor pukuġ Liriya ngii konu punjnguġ. Pukuġ kin, Gos tiġap wumb mulnjung kankiġ, Gos ek nik ngangġi wumb piyangin kin, konu owundu biġ ni punjnguġ.

17

Teslonaika Wumb Pol Kin Sailas Tumun Ninjing

¹ Pol kin Sailas teġ andkiġ pukuġ, Ampipolis konu tor punjnguġ. Konu eġe si kindkiġ pukuġ, Apoloniya konu eġe tor punjnguġ. Konu eġe nga si kindkiġ, pukuġ Teslonaika konu tor punjnguġ. Jura wumb men ngii konu eġe engim. ² Pol eim ok eġim oġ ei nga erim. Pol pupu wumb men ngii eġe nirik pum. Kor kunum tekliki eġe enj moġpu kin, Gos ek ei andan topu wumb ngopu muġum. ³ Gos nge ek puġe nipi wumb ngopu muġum. Gos nge Kraiss wu endi mundum wu ei kindang om ek ei, nipi ngum ku. ⁴ Pe wumb kombur Pol kin Sailas teġ, ek piġk pii gii ninjing. Griik wumb kombur Gos ek ei piġk eġmin ku. Pe wumb tiġap owundu wu taġ ek piġk ekii siġmin ku. Pe wu num embilenjing ombu yi ku wu taġ ek piġnjing ku.

⁵ Ba Jura wumb wu tał kin kis piinjing. Yi erangin kin, wumb epi sinerim wumb ok, wumb mulnjung konu eke tuk molk punjung. Wumb ombu konu eke tuk puk, epi kis er mundnjung. Wumb ok Jeison ngii konu si pok erik, wu tał si tor sipipin wumb ngumun nik sipnjing. ⁶ Ba Pol kin Sailas teł sinenjing. Sinarik kin, Jeison kin Gos nge tilap mulnjung wumb ambıl gii ni sipnjing. Sipik, gapman mułum konu eke sipnjing. Sipik, gapman wu kanik yi ninjing, “Wumb ombu konu orung orung pei oł kis enmin,” pa ninjing. “Wumb ombu pe ya mołmun ei,” pa ninjing. ⁷ “Pe Jeison wumb ombu sipi eim ngii konu sipim. Wumb pei en enim wu king owundu ek niłim, ek ei piinałmin. King endi mołum ei, eim embe Jiisas. Wumb en enim yi niłmin,” pa ninjing. ⁸ Wumb konu eke wumb ni gapman wumb ek ei piik noman embin kulnjung. ⁹ Yi piik, Jeison ku sik, eim kin wumb epi kombur ku sinjing ku. Sik poru ni kindangin kin punjung.

Pol Kin Sailas Teł Beriya Konu Kongun Enjingil

¹⁰ Kunum eke epinding, Gos nge tilap wumb Pol kin Sailas teł Beriya konu eke kindnjing. Pol kin Sailas tep pukuł Beriya konu eke tor punjnguł. Pukuł kin, Jura wumb men ngii engim konu nirik punjnguł. ¹¹ Jura wumb Derpii konu mulnjung ei, Gos ek kunum kunum piik mulnjung. Ba Teslonaika konu Jura wumb mulnjung ei, Gos ek kopur piik kun erik mulnjung. Wumb ombu Gos ek piik ka piik mulnjung. Kunum kunum Gos ek gerik kanik, wu tał ei keimi ninmbıl min, ni ger piik minj mulnjung. ¹² Wumb pei pii gii ninjing. Griik wumb num pei pii gii ninjing ku. Wu amb pei pii gii ninjing. ¹³ Ekii se Jura wumb kombur Teslonaika konu piinjing, ni Pol Beriya konu opu Gos ek ka nipi wumb ngopu mołum ninjing. Yi nengin piik, konu eke punjung. Puk kin, wumb konu eke wumb noman to wulu kindik ek kend tok ngok enjing. ¹⁴ Yi erangin kin, wumb Gos tilap wumb molk, Pol mani ep noł wer eke kindangin pum. Ba Sailas kin Timosii teł Beriya konu mulnjunguł. ¹⁵ Wumb Pol sipik andlam eke tu wunjung wumb ombu Pol sipik Asenj konu sipnjing. Sipi kindik kin, orung omun ni erangin kin, Pol ek nipi kindim. Ek nipi kindipi Sailas kin Timosii kin, ‘Elip sikir wel!’ nim.

Asenj Konu Pol Ek Ni Tor Kindim

¹⁶ Pol Asenj konu wu tał onguł nipi kui er mułpu kin, kenim ni konu eke wumb ek kend gos mendpił konu eke piki topu mułum. Mułangin kin, eim noman embin to piim. ¹⁷ Wumb yi nge mułangin kanpi pupu Jura wumb men ngii eke pupu, wumb Gos ek niłmin wumb kin ek nipi mułum. Kunum kunum pupu wumb kułou tangin konu andpi, men ngii konu wumb kanpi nipi yi erim. ¹⁸ Pe wumb ek mon wumb Epikuriyan wumb kin Soik wumb kin ek orung eim kin ek ngok ninjing. Wumb kombur molk yi ninjing, “Wu ei ek owuł owuł nipi endim, wu ei nimbił erang ek ei ninim ninjing?” Pe wumb kopur molk yi ninjing, “Eim gos konu eipi endi mułang nipi onum,” ninjing. Pol eim Jiisas nge ek ka nipi, Jiisas konj angpi nga orung pum, ek ei nipi wumb ngum. ¹⁹ Pe wumb Pol sik sipik, Ariyopakas konu kaunsil mułum konu sipnjing. “Wu ei ek konj endi nim, ek ei neng sin piimin,” ninjing. ²⁰ “Sin nim ek ei piimin. Ei ek eipi mił endi pałim. Ek ei pułe er pałim mił ei sin piimin,” ninjing. ²¹ Asenj konu wumb kin konu eipi wumb ok Asenj konu eke mołmun wumb ei, oł eipi endi enałmin mon. Ba ek konj ningii min, ek poł konj minj piik nik ełmin.

²² Yi nengin kin, Pol Ariyopakas konu kaunsil mułum konu tuk mułpu ek yi nim. “Enim Asenj wumb, na enim kand ei Griik enim men ngii eke puk oł ełmin oł ei dinga peng ełmin pałim. ²³ Ok na enim konu ombu andip, Griik enim men ngii ek nik enmin ei kanip endinj. Enim kułmał kełngii konu endi er ka er sek mon yi pułmun. Ku mon endi polk pendik yi niłmin. ‘Gos endi sin pii poł tunanmin. Ba wii embe sipin kułmał kałmin ninjing. Ok enim gos kinarik wii noman je piik yi ełmin. ²⁴ Akip na Gos epi pei eririm. Epi mei eke epi kanim kanim eririm. Gos ei Gos Owundu ei, epin ni mani mei konu pei tep er mołum. Pe Gos eim wumb angıl kin, Gos ngii tekinmin ei nirik mułam. ²⁵ Gos eim epi sinerang wumb endi epi sipi Gos ngunałmin mon. Gos eim mendpił, eim epi kanim kanim er pendpi, sinim wumb tep erpi, noman konj ngopu mułang kin, sinim oł yi er mołmun. ²⁶ Wumb

kupenjpin endeim mendpił nge ełe, opu opu pe sinim wumb pei mołmun. Wumb erang konu orung orung pei mołmun; Gos eim wumb kunum ełe ei konu mułngii nipi er sirim. ²⁷ Wumb kuruk ok kan singii, Gos nipi piim. Wumb endi Gos kan simbii nipi piimba, wu ei piipi er mołpu kaninim. Gos konu turii molałim; ya sinim wumb pei endeim endeim ni tep er mołum,” pa nim. ²⁸ “Gos eim kin sinim noman konj ngołum. Ngang kin, sinim andpin mołpun enmin.’ Ei yi mił ku enim nga wumb noman piłmin wumb kombur ei yi mił polk pendnjing. ²⁹ ‘Sinim Gos kingam noł mołmun.’ Yi mił Gos kingam noł mołamin kin, pe sinim noman yi piinerman, Gos wu angil ełe ku ni ond ni endi er kindang, Gos mił endi mołum ni piinerman, mon! ³⁰ Ok wumb pii poł tunarik mulnjung kunum ei, Gos eim wumb epi pei yi erangin ei, ek ninanim. Ba pe Gos wumb pei kanip nip, konu orung orung wumb noman ak tok nam kin wei!” pa ninim. ³¹ “Gos eim kunum endi nipi mondpu, kunum ełe wumb oł kis min ka enmin ei kanip, kun er mułmbii,” pa nim. “Gos eim wu endi Jiisas to tonu kindim, wu ei gupu ek nimba, ek ei piimin. Wu ei eim tukpu si kindpi, tonu opu konj mołum. Mułang kin, yi mił Gos wumb pei andan topu, eim ek niłim ei keimi niłim.”

³² Piik tukpu ełe pepi nga konj angpi tonu omba ninim, ek ei wumb kombur yi ninjing, “Nim ek ei nga nen piimin,” ninjing. ³³ Yi nengin kin, Pol wumb ombu si kindpi pum. ³⁴ Ba wumb kombur Pol nim ek pii gii ninjing. Wu endi embe Daiyonisiyas, eim Ariyopakas konu ełe, kaunsil wu endi, amb endi embe Damaris. Pe wumb eipi pii gii ninjing ku.

18

Pol Korin Konu Kongun Erim

¹ Ekii se Pol Asenj konu si kindpi, Korin konu pum. ² Pol pupu Jura wu endi kan sim wu ei, embe Akuila. Eim ngii konu embe Ponsus. Eim ambim embe Pisila. Pe Esalii mei owundu molkuł onjnguł. Nimbił erang, King Kloriyas Jura wumb pei kanpi nim, “Enim Jura wumb Rom konu owundu si kindik pungii,” pa nim. Pe Pol wu amb tał mulnjunguł konu pum. ³ Eim kin wu amb tał kongun ende ełmin. Pol eim wu amb tał kin mułum. Molk kin, kongun er mulnjung. Molk kin, alap ngii ei nge kongun er mulnjung. ⁴ Kor kunum kunum Pol eim Jura wumb men ngii ełe pupu ek nipi tep to mułum. Pol Gos ek ka ei dinga nemb, Jura wumb kin Griik wumb Gos kin pii gii peng mułngii ni piim.

⁵ Ba kunum ekii se, Sailas kin Timosii teł Maseroniya konu si kindkił mani punjnguł. Kunum ełe Pol Gos ek ei kunum kunum wumb kanpi nipi minj endim. Jura wumb kanpi ek dinga nipi yi nim, “Jiisas ei Kraiss mendpił, Gos wu endi kindang om,” pa nim. ⁶ Ba Pol nim ek ei piinarik, Pol buł morung ek embilnjing. Yi nengin kin, Pol eim konduk ełe kułman mułum ei, sik sik topu kindim. Pol ek yi nim, “En enim oł kis erik mulnjung kin, en enim dup konu ełe pungii. Na ek endi pinałim. Akip na pup wumb tiłap eipi endi kin bii,” pa nim. ⁷ Pol men ngii ei si kindpi, wu endi ngii konu pum. Wu ei embe Taisas. Wu ei eim Gos kin pii gii peng mułum wu. Eim Jura wumb men ngii engim konu eim ngii konu mandi engim. ⁸ Jura wumb men ngii tep er mułum wu ei, embe Krispas. Wu ei eim ambim kingam noł pei Gos Owundu kin pii gii ninjing. Pe Korin wumb pei Pol ek nim ek ei piik, ekii sik, pii gii nik, noł pek enjing.

⁹ Kunum endi emii peng kin, Pol or kumb mił er kenim ni Gos Owundu ek yi nim, “Nim mund mong kulerii! Gos ek ni tor kindnjii; nim gupu mum tunerii mon!” nim. ¹⁰ “Na Gos nim kin moł, wumb endi nim topu enermba mon! Nam wumb konu ełe tuk pei mołmun,” pa nim. ¹¹ Pol Korin konu ełe mołpu, kung ngii endeim mołpu, oi angil orung nga endeim pei mułum. Mołpu kin, Gos ek nipi wumb ngopu mułum.

¹² Ba ekii se Rom gapman wu Galiyo Akaiya konu ełe, wu owundu mułum. Kunum ełe, Jura wumb en enim Pol kin opu orung enjing. Pe Pol kos ełe tonu tu wuk yi ninjing. ¹³ Wu ei wumb ek nipi ngonum, “Gos embe ambilk tonu kindngii yi mił yi erei!” nim. Ek ei nipi ek lo pałim mił kun er ninanim mon, ninjing. ¹⁴ Pol eim ek nimba erang kin, Galiyo ek nipi Jura wumb ngum, “Enim Jura wumb, wu ei ek kis endi nipi, lo ek endi kis erpi erim. Na enim ningii ek ei piimbii,” pa nim. ¹⁵ “En enim ok na kanik ek endi ningii min, enim

lo min embe kombur ningii ei na piinermbii mon. En enim nik kun erngii. Na ek ei kos piinermbii!” pa nim. ¹⁶ Yi nipi kin, wumb kos ngii ele to anda kindim. ¹⁷ Pe wu num endi Jura wumb men ngii tep er muhum wu ni ambil gii ninjing. Wu ei embe Sosreniis kos ngii konu ele kepii tunjung. Ba gapman wu Galiyo ol ei enjing ei noman to piinerim.

Pol Andiok Kin Siriya Konu Ele Si Kind Orung Pum

¹⁸ Pol pupu konu ele, kopur kinan muhum. Moł kin, pendpi Gos tilap wumb mulei nipi, noł sip endi tonu pupu si kindpi pum. Pang sip, ei pupu konu endi Siriya ni konu ele bii ni pum. Pisila kin Akuila eim kin tep to punjung. Puk, Senkriya konu ele, Pol eim peng pek tum. Nimbil erang eim ek dinga nipi tonu kindim. ¹⁹ Pe puk Epesas konu ele tor punjung. Pol wu amb tał konu ele si kindpi, Pol eim pupu Jura wumb men ngii engim konu nirik pupu, wumb kin ek tangpi muhum. ²⁰ Wumb Pol kanik yi ninjing, “Kunum kopur sin kin mulnjii!” ninjing, ba Pol wumb ninjing ek ei piinerim mon! ²¹ Pol eim orung ba pendpi yi nim, “Gos noman ele na orung pui nim kin, nga orung ombii,” nim. Gos tilap wumb angil sipi, “Mulei!” nipi pum. Noł sip ele tonu pupu Epesas konu si kindpi pum.

²² Noł sip pupu Sisariya konu tor pang kin, Pol Jerusalem konu Gos nge tilap mulnjung wumb ei, kanpi mulei nipi pendpi, Andiok konu mani pum. ²³ Andiok konu ele Pol kunum kinan muhum. Mołpu, nga si kindpi pum. Pupu kin, Galesiya konu kin Perkiya konu tuk andpi, Gos nge tilap mulnjung wumb ei kanpi ek nipi, dinga erpi endim.

²⁴ Jura wu endi eim Aleksandriya konu ele wu eim opu Epesas konu muhum. Wu ei embe Apolos. Wu ei ek ka nipi Gos ek ei piipi nipi elim. ²⁵ Wumb kombur eim ok Gos Owundu ek ei nik ngołmun. Wu ei eim noman ka ele dinga pim. Wu ei wumb kanpi, Gos ek ka nipi wumb ngopu yi niim. Jiisas elim ol ni epi ei nga nipi kun er ngołum. Ba wu ei Jon wu wumb noł pendpi ngołum, ek ei mendpił piilim. ²⁶ Wu ei eim pupu, Jura men ngii sim konu ele tuk pupu Gos ek nipi Jura wumb ngum. Gos ek palim mił kun Pisila kin Akuila tel wu ei ek dinga nikił ngunjungul. Ekii se wu Apolos noman ka dinga kindpi muhum. ²⁷ Ekii se wu Apolos Akaiya konu ele tor pum. Epesas konu wumb Gos nge tilap ele mulnjung wumb, ombu pipe polk Akaiya konu Gos tilap mulnjung konu kindik, Apolos eim singii nge ninjing. Wu Apolos Akaiya konu ele tor wang kin, wumb Gos noman ngang mulnjung konu pupu, wumb ombu Gos ek ka ei nipi ngopu, eim wumb tilap ei paki ka topu muhum. ²⁸ Pe eim kongun dinga erpi, Jura wumb ek kanim kanim nik ei to mani kindpi, “Gos ek andan kun ka topu wu amb ngumbii,” nim. “Gos nge ek ele wumb andan ka tum. Topu, Jiisas eim Kraiss wu endi Gos kindang om,” pa nim.

19

Pol Epesas Konu Kongun Erim

¹ Apolos Korin konu muhum kunum ele, Pol Andiok konu mołpu, Epesas konu ele om. Epesas konu ele opu, Jiisas nge er se andilmin wumb mulnjung kenim. ² Pol opu wumb kii sim, “Ok enim pii gii ninjing kunum ei, enim Gos Gui Ka sinjing min?” Pe wumb ek yi ninjing, “Mon! Gos Gui Ka mołum min? Sin ok ek ei piinenjpin,” ninjing. ³ Pol ek yi nim, “Enim noł nipe noł pinjing?” Wumb ek yi ninjing, “Jon wumb noł pendpi ngołum wu ei ek yi mił nirim, ele nge sin noł pinjpin.” ⁴ Pe Pol ek yi nim, “Ok Jon wumb noł pendilim wu ek yi mił nirim, “Enim wumb noman ak tangin kin, noł pendim. Pe enim eim om konu ekii se omba wu ei pii gii ningii. Omba wu ei embe Jiisas.” ⁵ Wumb ek ei piik kin, Jiisas owundu embe ele noł pinjing. ⁶ Pol eim angil tonu kindang kin, Gos Gui Ka wumb kin om. Pe wumb en enim ek eipi eipi nik, Gos ol ekii se ermba ol ei, wumb piik nilmin mił yi nik mulnjung. ⁷ Pe wu mulnjung wumb ei engki nga tał, mił mulnjung.

⁸ Pol Jura wumb men ngii engim konu tuk pupu, Gos ek ka nipi wumb ngum. Pol eim kunum tekliki konu ele mołpu, Gos ek ka nipi wumb ngum. Pol eim Gos ek nipi, Gos tep er mołum konu ele, ek ei nipi wumb ngum. ⁹ Ba wumb kombur en enim noman dinga peng, noman ak tunarik molk kin, Gos ek pii gii ninarik, wumb kanik ek kis nik, Gos Owundu ek ei pii kun enenjing. Yi erangin kin, Pol Gos nge wumb sipi sipim, wu Tiranass ei nge

konu men ngii mił ełe, Pol wumb sipim, wumb Gos ek ka ei kunum kunum nipi ngum. ¹⁰ Yi erpi mołang kin, kung ngii tał o pum. Pe Eisiya mei konu owundu ni, Jura wumb ni Griik wumb ni wumb pei ok Pol ek nim ek ei piinjing.

¹¹ Pol angil ełe Gos nge jep oł dinga wii mendpił pei erim. ¹² Wumb ok, Pol mułum konu alap ni epi tu wuk Pol ngenj ełe minjin tok sipik, wumb gui kis pim wumb ni ening pim wumb ei embilangin kin, gui kis ni ening pim wumb pei erpi ka erpi ngum. ¹³ Jura wumb kombur puk andik, wumb gui kis mułum konu puk kunji erik to tor kindik enjing, wumb kombur Jiisas Owundu nik embe ei nge nik elmin. “Pol, Jiisas ek niłim wu embe ełe niłim, ek na nip enim ngond,” yi mił niłmin. ¹⁴ Jura wu Gos kin kułmał kałiłim wu ei, kingam noł angil orung nga tał wu ei embe Skiipa. Wu ombu kongun ei nge elmin. ¹⁵ Ba wu endi gui kis tuk mułang kin, eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Jiisas eim na piinim, Pol eim na piinim ku. Enim ei nii? Na pii poł tunand,” pa nim. ¹⁶ Pe wu ei gui kis pim wu, ni puku sipi wumb ombu topu topu se endim. Topu, wu ombu kepil topu, wumb ngenj er kis mondpu, konduk ni to piltan to er kis erim. Erang kin, wumb ei ngii ełe si kindik ngenj wii punjung. ¹⁷ Ekii se Jura wumb kin Griik wumb kin Epesas konu mulnjung wumb ei, piik mund mong kis kulk mulnjung. Molk kin, Jiisas Owundu nge embe ambil tonu kindik mulnjung. ¹⁸ Wumb pei pii gii pim wumb, kum erik, oł ok nge oł kanim kanim enjing, wumb ei en enim ok nik tor kindik enjing. ¹⁹ Wumb pei kum konduk oł kanim kanim elmin, mon ei tu wuk wumb mulnjung konu dup kalk enjing. Pe wumb en enim mon ei ku ngok elmin ei ku yi mił 50,000 mił pei. ²⁰ Oł ei nge Gos Owundu nge embe opu dinga pum. Pe Gos ek dinga mendpił pupu tonu pum.

Epesas Wumb Pol Kin Ek Kis Nik Wii Tunjung

²¹ Ekii se, Pol Gos nge Gui Ka je Pol ek nipi pendim. Pendpi kin, Pol Maseroniya konu ełe andpi pupu kin, Griik konu ełe pupu Jerusalem konu ełe bii ni piim. Pe Pol ek yi nim, “Konu ełe pup kin, nga Rom konu ełe orung bii ku,” nim. ²² Pol eim paki tołmbuł wu tał, embe Timosii kin, Erusus tel, Maseroniya konu ełe, kindang punjunguł. Pol eim Eisiya konu ełe kunum kopur mułum. ²³ Kunum ełe, wumb kombur Gos nge tilap wumb ei, ek kanim kanim nik, wii tok, ek owuł owuł ninjing. ²⁴ Konu ełe, wu endi mułum wu ei, eim embe Demiisriyas, wu ei, kom ku epi kongun ełe epi kanim kanim elim. Wu ei, eim epi kombur kom ku epi ombu erpi, Aremiyas kend gos ngii ełe nirik kind mondułum wu ei, oł yi nge elmin wumb ei, ku pei siłmin. ²⁵ Pe wu ei, eim kongun wu ombu wii topu kin, wu kongun wii elmin wu ombu wangin kin, kułou tok, Demiisriyas ek nipi wumb ngum. “Wu kei sinim kongun ka ei erpin kin, ku pei wang sipin enmin. ²⁶ Wu ei, Pol wumb pei ek neng kin, wumb eim ek niłim ek ei, Epesas konu ełe mendpił enerim. Enim piik kanik enmin konu orung orung ni, Epesas konu ełe pei andpi, yi nim, ‘Sinim gos angil ełe enmin ei gos mendpił mon?’ ²⁷ Pol ek ei je erpi kin, sinim kongun ei to mani kindmba. Yi nge mon. Pol ek ei erpi, sinim noman ełe tang kin, sinim gos amb Aremiyas ngii owundu ei, ni piinerim. Kumb ok, Eisiya ni konu ełe orung orung pei, gos amb Aremiyas ei kin, embe ambil tonu kindiłmin. Ba Pol ek ei erpi, gos amb Aremiyas embe to mani kindnim.”

²⁸ Wumb ek ei piik kin, wii dinga tok yi ninjing, “Sinim Epesas konu ełe gos Aremiyas embe, am ei tonu kin ba!” ninjing. ²⁹ Pe wumb en enim wumb pei wii tok puk konu owundu ełe tor pangin kin, wumb pei wii tok punjung. Puk kin, wumb kułou tołmun konu ełe kułou tunjung. Wumb puk kin, wu Geiyas kin Arisakas kin, ouni sik, ngii owundu ambil gii nik, tor sik punjung. Maseroniya wu tał Pol kin tep to andiłmin. ³⁰ Pol eim wumb punmun konu bii ni erim; ba Gos nge tilap ełe tuk punjung wumb ei, ambil gii ninjing. ³¹ Eisiya gapman owundu pei, Pol kin wu puł mił mołangin kin, ek ni Pol kin kindim. Nik kin, yi ninjing, “Pol wumb kułou tonmun konu ełe nim tor punerii!” nik yi ninjing. ³² Wumb tilap owundu ei, wumb noman eipi eipi peng mołmun. Wumb kombur ek endi nik nengin kin, wumb kombur wii eipi tok enmin. Pe wumb pei kułou tok ninmin, ek piinarik, wii ok kułou tonmun. ³³ Pe Jura wumb kombur wu Aleksander ekii se kindangin pupu kin, tuk ełe angpi, angil tonu kindpi, wumb ninjing ek ei, ni orung kindmbii ni erim.

³⁴ Ba wu Aleksander ei, wumb wu ei Jura wu ni piik, gupu endi kindik, yi ninjing, “Sin Epesas konu ele gos Aremiyas ei, eim embe ambil tonu kindmin,” ninjing. Nik kin, wu dinga to er mulangin konu eni ta! o pum.

³⁵ Ekii se Epesas konu ele mon kongun elim wu ei, eim wu amb kin ek tingnerei mon! Nipi, ek dinga nipi, yi nim, “Enim Epesas wumb, wumb nii endi Epesas konu ele owundu seng gos kend Aremiyas men ngii owundu ele Epesas konu ele tep elim ei wumb endi pinalim min? Pe nga tonu epin konu ele Gos nge kom ku mowii nilmin mani om min?

³⁶ Wu endi ek nipi, orung kindmba ei, kapli en enim wiik to muljung. Enim nge epi endi sikir ermin ningii ei, enerngii,” pa nim. ³⁷ “Enim wu ta! enim tu wunjung; ba wu ta! enim gos kend amb Aremiyas ngii owundu ele, epi waning enenjngil. Pe wu ta! enim gos kend amb ei, endi ek bul morung ninenjngil mon. ³⁸ Pe wu Dimiisriyas eim kongun wumb kin, enim wu endi, ek kis nipi ermba ei, kos piingii ningii ele kunum safim. Pe gapman owundu ombu molmun ei, ek ei piik kin, kos er kun erngii,” pa nim. ³⁹ “Enim ek endi ningii pimba ei, en enim kulou tolmun konu ele ni kun erngii. ⁴⁰ Pe sinim kapli kos silmin. Pe kunum ele, sinim mong sinmin; ba ek pule endi pinafim.” ⁴¹ Nga kulou tolmun ngii ele tep elim wu ek yi nipi, kulou tunjung ei to tor kindim.

20

Pol Maseroniya Kin Griik Konu Ek Ka Nipi Andpi Mulum

¹ Wumb ek dinga nik enjing ei, poru neng kin, Pol eim Gos tilap ele muljung wumb wii to, tuk sim. Pol ek ei nipi, wumb Gos tilap wumb ngopu, noman to dinga erim. Wumb ek ka nipi, angil sipi pendpi kin, Maseroniya konu ele pum. ² Pe Pol konu ele angpi kin, Gos nge tilap muljung wumb ei, Gos ek nipi ngopu, noman to dinga erim. Erpi andpi kin, nga Griik konu ele pum. ³ Pol pupu Griik konu ele oi tekliki mulum. Ekii se sip endi pupu kin, Siriya konu ele bii ni piim. Pe Jura wumb kengip erik, eim to kundmun ninjing. Ba Pol eim noman dinga kindpi kin, nga Maseroniya konu ele orung bii ni piim. ⁴ Wu Sopasa, Beriya konu ele wu ei, eim arim Piras Pol kin tep to pum. Pe Teslonaika konu ele wu ta!, endi Arisakas kin Sekandas, Geiyas ei, Derpii konu ele wu, Eisiya konu ele wumb Timosii kin Tropimas wu ombu, Pol kin ouni ok punjung. ⁵ Wumb ombu kumb se puk kin, Trowas konu ele sin omun ni, kui er muljung. ⁶ Sinim bres yiis sinafim kuni ei, nolmun kunum ei, pe Gos Esrel wumb Eisip konu ele sipi orung sirim kunum ei sinjpin. Sipin ele piimin, sin pupun Trowas konu punjpin ei, kunum angil orung ele tor punjpin. Sin kongun endeim Trowas konu ele punjpin.

Trowas Konu Ele Pol Yusikas Er Konj Sim

⁷ Kor kunum sin kulou topun kuni numun. Pe Pol Gos ek nipi wumb ngum. Kupiiring sin bin kunum, Pol ek nipi pang kin, emii pim. ⁸ Sin tuk ngii ele kulou tunjpin konu ele dup alam pei mulum. ⁹ Wu kangi wu endi embe Yusikas. Wu kangi wu ei, eim ngii ondu ele mandi mulum. Pe Pol ek kinan nipi pang kin, Yusikas eim Pol ek ei piipi molpu kin, or tumek er bok tum ngii ei, tonu kin engim. Wumb mani puk kin, Yusikas simin ni punjung; ba Yusikas kulum pim. ¹⁰ Pe Pol mani pupu, ek yi nim, “Enim noman embin tunerii! Ke ninerii mon! Wu ei, eim konj kindpi kin, eim konj mulmba,” pa nim. ¹¹ Pol nga tonu opu kuni nopu, ekii se wumb kin ek kinan nipi molpu kin konu tengim. Tingang kin, Pol si kindpi pum. ¹² Wu kangi wu ei, si pangin wu ei, konj mulang kin, wumb en enim ka piinjing.

Pol Trowas Konu Si Kindpi Milirus Konu Pum

¹³ Ba sin ok pupun sip ele tonu pupun kin, Asos konu ele tor punjpin. Pupun kin, Pol Asos konu ele mulum. Sin sip ele bin ni pamin kin, Pol eim yi ninim. “Andlam ele andip pup Asos konu ele bii,” nim. ¹⁴ Sinim pupun Asos konu ele pupun Pol kan simin. Kan sipin kin, sip ele pupun, Misiliini konu ele punjpin. ¹⁵ Pe sin Misiliini konu ele si kind punjpin. Pupun, singil pepin kin, tingang Kiyos konu ele mandi tor punjpin. Nga pupun, Samos konu ele kan sipin kin ele pinjing. Kupiiring nga pupun, Milesis konu ele

tor punjpun. ¹⁶ Pol eim noman dinga ele yi piim, “Epesas konu ele si kindpin bin,” ni piim. Pol eim Eisiya konu ele kunum ei, “Mulermbii,” ni piim. “Eim sikir bii,” ni piim. Kapli tor punj kin, wumb Gos Gui Ka mani kindrim kunum ele, tor pup Jerusalem konu ele wumb kenmbii ni piirim.

Pol Eim Epesas Konu Ele Wu Num Ombu Angil Sipi Pum

¹⁷ Sin pupun Maileisas konu ele si kindpin. Pol ek nipi Epesas wumb mulnjung konu ele kindim. Nipi yi nim, “Gos nge tilap ele mołmun wumb ei, wu num kombur wangin,” nim. ¹⁸ Wu num ombu eim kin wangin kin, Pol eim ek dinga nipi wu num ombu ngum. “En enim piinmin, na Eisiya konu ele ok op, erir ol ei piinmin. Yi erip kin, na enim kin tep to mulnjpun. ¹⁹ Enim piinmin! Jura wumb na to mani kindinmin ni erangin kin, na noman embin owundu tum. Ba na nam ngenj ei piinarip kin, Gos Owundu nge ek ka ei kongun erip punj. ²⁰ Na ek endi mund mong kularip kin, ek endi nip, enim ngunenj. Na ek ninj ei, enim paki tołum. Wumb kułou tołmun konu ni, ngii konu pei, na enim ek nip ngoł ei, enim piik mołmun. ²¹ Kunum kunum na Jura wumb kin, Griik wumb kanip yi mił nił, “Sinim noman ak topun Gos kin bin. Pe Jiisas sinim sipi orung simba wu ei, Jiisas kin pii gii nimin,” pa nim. ²² “Pe enim piyei! Na Gos nge Gui Ka ei je na Jerusalem konu ele sipnim. Jerusalem konu ele epi ni endi, na kin tonu omba ei, na piinand. Ba Gos piinim,” pa nim. ²³ “Ei na piil, konu orung orung puł ei, Gos nge Gui Ka ei, ek dinga nipi na ngołum. Nipi ngopu kin, yi niłim, ‘Nim ol embin tui kan sikin, kan ngii punjii,’ nipi na ngołum. ²⁴ Ba na nam ngenj ei kaimb kulenj. Na nam ngenj ei piinenj. Na nam andind andlam ei, endmbii minj ni piinj. Nam Jiisas Owundu kongun ngum kongun ei minj erip, poru nimbii,” ni piinj. “Kongun ei, Gos ek ka nip wumb ngop, wumb Gos eim wumb noman ka ngumba ek ei minj nip, endinj.

²⁵ “Enim piinmin! Ok na andip, Gos kingam Jiisas ek mon nip ngunj; ba ekii se, enim pei na kineningii mon,” nim. ²⁶ “Ei piip kin, na ek ei nip enim ngond. Pe tuk ele, enim wu endi am pum kin pułe, na kin pinermba,” pa nim. ²⁷ “Na Gos ek ka wii mund mong kularip kin, enim ngunenj mon! ²⁸ En enim ka molk, Gos nge tilap wumb mułngii ei, tep er mułngii. Gos nge Gui Ka ei, enim kongun ei nge ngonum. Gos nge tilap wumb ei ka molk kin, Gos nge wumb tep ka er mułngii. Gos eim nge kingam miyem ei, sinim ol kis kil ngum. ²⁹ Na piind, na enim si kindip pund. Ekii se wumb kombur enim kin tuk ok, Gos nge tilap wumb ei, ek kis nik, noman to wulu kindangin kin, enim Gos keimi ek ka ei nge, pii gii ninerngii,” pa nim. ³⁰ “Pe wumb kombur enim tuk mołmun konu ele tilap endi, wumb ok, ek kis kend kanim kanim nik erangin kin, Gos nge tilap ele tuk puk mołmun. Wumb ei nge, yi ningii ek ei, piingii,” pa nim. ³¹ “Yi piik kunum kunum enim tep ka er mułngii. Enim ol ei piingii nip kin, na enim kin tuk kung ngii tekliki mołup kin, ek dinga wu endeim endeim ni ngunj. Na ningil ele ka mani wang kin, ek ei ninj. ³² “Akip na enim Gos angil ek mundamb mołmun, Gos eim enim noman ka ngumba. Eim enim kapli er dinga ermba, Gos wumb nii endi noman ka ngumbii ni piilim. Enim wumb pei pii gii ninjing wumb ei ngang kin, epin konu ele ka pungii. ³³ Na nam noman ele, alap ni, ku ni, ei wu epi pei seng mołmun ei, kom se piinenj mon!” pa nim. ³⁴ “Enim piinmin, na angil tał ei nge, kongun erkił. Na epi endi sinerim ei, sip yi el. Wumb na kin ende mołmun wumb ei, paki tołum ku. ³⁵ Na kongun pei ele kongun ei, enim andan top kin, sinim kongun ei, dinga kind er bin. Sinim kongun yi erpin kin, wu endi epi sinermba ei, paki tumun. Sinim Jiisas Owundu ek ni mił piipin ermin. Wumb endi eim ka ka piipi kin, eim epi wumb eipi ngumba ei, ka wii. Pe wumb endi epi ngang sipi kin, ka ka piimba ei, aninga ka piipi simba.

³⁶ “Pol eim ek ei nipi poru nipi kin, eim mong gopsing pii połpu prei erim. Erang kin, wu num ombu ni prei ouni enjing. ³⁷ Ekii se Pol ba erang kin, wumb Pol ambilk gii nik, ke nik, kaimb sinjing. ³⁸ Pol ek yi nim, “Enim nga na kinerngii,” pa nim. Yi neng kin, wumb kaimb kis sik, noman embin tang mulnjung. Mułangin kin, noł sip ele ouni si pangin pum.

21

Pol Sip Ele Tonu Pupun Jerusalem Konu Ele Ba Pum

¹ Sin wumb wakin topun, sip ele pamin kin, kos konu ele ba pum. Kun pupun pupun kunum endi, Kos konu ele tor punjpun. Nga Kos konu ele si kindpin kin, Pasara ninjing konu ele tor punjpun. ² Sip endi, Piniisiya konu ele ba nge bin ni, kui er mulnjpun. Pe sip ele tonu pupun, punjpun. ³ Pe sin pupun, Saipris konu ele orung pupun, si kindpin punjpun. Sin pupun, Siriya konu ele tor pupun, Taiya konu ele mulnjpun. Sip epi sipim ei, konu ele tor kindim. ⁴ Pe sin pupun, Gos tilap mulnjung wumb kan sipin, kunum angil orung nga ta! mulnjpun. Gos Gui Ka ei Gos tilap wumb noman ele ek ngang kin, wumb Gos tilap wumb molk yi ninjing, "Pol, nim Jerusalem konu ele punerii!" ninjing. ⁵ Sin konu ele mol pendpin kin, nga punjpun. Gos tilap ele mulnjung wu amb kang ambil pei, sin sinim konu owundu ele tor tu wunjung. Pe ep nol wer ele molpun kin, Gos kin prei enjpin. ⁶ Pe sin sip ele bin, pendpin, angil sipin, sip ele pamin. Wumb en enim si kindik, ngii konu ele orung orung punjung.

⁷ Sin sip ele tonu pupun, Taiya konu ele si kindpin kin pupun, Solemes konu ele tor punjpun. Sin Gos tilap ele mulnjung wumb kin, kunum endeim molpun, nga punjpun. ⁸ Pepin kin, kupiiring sin konu ele si kindpin kin, Sisariya konu ele punjpun. Sin pupun, Gos ek ngolum wu Pilip, ngii konu ele punjpun. Pupun kin, eim kin mulnjpun. Eim Gos nge wumb mulangin kin, angil orung nga ta! nge wu endi mulnjung konu ele mulum. ⁹ Wu eim ambilam kapil kapli mulnjung ambilam wii ombu, Gos epi ermba ek ei piik nilmin. ¹⁰ Pe sin Sisariya konu ele, kunum pei mulmun. Gos ol ekii se ermba ol ei piipi nilim wu ei, eim embe Akapus. Eim Juriya konu ele si kindpi kin, Sisariya konu ele mani om. ¹¹ Eim sin kin mani opu, Pol kan mum pendim kan mum ei sipi, ei eim simb angil ele, kan mum topu, yi nim, "Gos Gui Ka ek yi nim, 'Jerusalem konu ele Jura wumb, en enim kan mum arim kan, yi mi! tungii,' pa nim. 'Yi erik sipik, wumb tilap eipi endi ngungii,'" nim. ¹² Sin wu amb pei ek ei piipin kin, Pol kin ek dinga nik kin, "Pol Jerusalem konu ele tonu punerii!" pa ninjing. ¹³ Ba Pol ek yi nim, "Enim nimbil erang ke nik? Na noman embin tungii. Na kan ngii ele bii nip er kun er mula! mon. Ba na Jerusalem konu ele kulmbii ei kapli ku. Jiisas Owundu nge embe ambil tonu kindip eramb kin, na tungii ei nge, ngenj ele gal kularip mol." ¹⁴ Pe sin eim noman ele eipi enermin. Sin ek tingnarpin wiik tunjpun. Sin yi ninjpin, "Owundu eim noman ele kapli," ninjpin.

Jerusalem Konu Ele Pol Eim Opu, Kongun Er Endim Mi! Nim

¹⁵ Kunum kopur o pang kin, sin Jerusalem konu ele bin ni, epi er kun er mulnjpun. ¹⁶ Pe wumb kombur Gos tilap ele tuk puk kin, Sesariya konu ele mulnjung wumb ei, sin kin tep to punjung. Sin pupun, Neson ngii konu ele sipinjin wu ei, Saipris konu wu ei, eim am kumb ok eim Gos tilap ele tuk purum. Eim yi piim, sin eim ngii ele mulmun ni piim.

¹⁷ Sin Jerusalem konu ele tor punjpun wumb ei, Gos tilap ele mulnjung wumb ei, tor ok, sin kanik, ka piik, angil embilk enjing. ¹⁸ Pe kupiiring, Pol eim sin kin pupu kin, Jeims mulum konu ele pupun, kenmin ni punjpun. Pe Gos ngii engim konu ele wu num Jeims kin mulnjpun. ¹⁹ Pol eim kongun er endim mi!, ek pol topu, Gos eim paki topu erang kin, Pol eim wumb tilap eipi ele, tuk kongun er endim mi!, ni wumb ngum. ²⁰ Wumb ek ei piik, Gos embe ambil tonu kindnjing. Wumb ek nik, eim ngunjung, "Pol nim ek piik! Jura wumb pei, Gos kin pii gii ninjing wumb ei, pei ek dinga nik, lo ek ambil gii ninjing. ²¹ Ba wumb kombur, wumb kanik nik kin, ek nim kanik ninjing. Pol eim Jura wumb kanpi, wumb tilap eipi tuk ele mulangin kin, ek nipi, Moses lo ek ei si kindngii ni elim. Enim kangil ngenj kopisnarik kin, ok elim ol ei, ekii sinerei nipi elim. ²² Pe sinim nimbil ol ermin? Keimi, enim piik ni nim ya on. ²³ Pe akip sin nim ek nimin ei, akip enjii, ninjing. Sin wu kapil kapli molmun wu kei, ek keimi endi ninjing. Nik kin, tonu kindnjing. ²⁴ Nim wu kei kin, Jura wumb men ngii pungii. Enim elim ol ei, Moses lo ek ei nim ekii sikin eran kin, enim pei ka mulngii. Pe nim wumb ombu ku ngan kin, wumb en enim peng

enjin pek tungii,” pa nim. “Nim yi eran kin, wumb molk keningii ek ei, nim kanik ek kend ni piingii. Wumb nim kin piingii wu ei, lo ek elim ni piingii. ²⁵ Wumb tilap eipi, Gos ek piik, tuk ok mołmun wumb ei, sinim pipe Pol kindinjin ei, kindpin kin, sinim ok ek ni pendinjin ek ei, nipin ngunpun. Nipin yi nipin kin, enim kan kun er mułngii. Enim kung ni, epi eipi endi, gos kend nik kuingii epi ei, nunerei! Pe kung miyem ni, kung kan kuł pindangin kin, kułmba ei nunerei!” yi ninjin. “Wu amb eipi ningił enerngii mon; ka mułngii.” ²⁶ Pe Pol wu ombu seng kin, kupiiring wu ombu seng kin, en enim ka mułngii er punjung. Pe yi erpi opu kin, men ngii owundu ełe tuk om. Opu kin, Gos kin kułmał kałim wu ei ek nim, “Kunum nenj wumb en enim konj molk kin, en enim endeim endeim ni ok, Gos kin kułmał kełngii nge ongii?”

²⁷ Ekii se kunum angii orung nga tał poru neng kin, Eisiya konu ełe Jura wumb ok kenjing ni, Pol tuk men ngii owundu ełe mułum. Kanik kin, wumb pei ek dinga nik piik kin, Pol ambił gii ninjing. ²⁸ Pe wumb wii dinga tok ninjing, “Enim Esrel wumb, sin paki tei! Ya wu ei, epi konu orung orung pei wumb andan topu ngonum. Esrel wumb to mani kindpi kin, sinim lo ek to mani kindpi kin, sin men ngii owundu ek nipi kis enim,” pa ninjing. “Pe eim epi endi sinim men ngii ełe tuk tu wupu kin, er penj mondpu kin, Griik wumb kombur sinim men ngii ełe nirik tu wum,” ninjing.

²⁹ Nimbił erang, wu Tropimas Epesas konu ełe wu ei, ok Pol eim konu owundu ełe tuk tu wupu kin, men ngii owundu ełe tuk tu wupu mundum, ni piinjing. ³⁰ Pe Jerusalem konu ełe wumb ni, wumb pei sikir ok kułou tunjung. Pe Pol ambił gii nik kin, men ngii owundu ełe sik, anda tu wunjung. Nga ngii ondu sikir ngunjung.

Rom Konu Ełe Opu Ełmin, Tep Elim Wu Pol Sim

³¹ Pe wumb si andik, Pol ek tangin ek ei nik kin, to kundngii enjing. Wu owundu opu ełim wu mułum konu ei piipi, wumb ek yi ninjing. Jerusalem wumb pei puku si endnjing. ³² Yi erangin kin, eim opu wu kombur sipi, wu opu ełmin wu tep ełmin wu kombur sipi, wuł mani pangin kin, pe Jura wumb molk kenjing ni, wu num owundu opu wumb sipi, tu wang kanik kin, Pol kepri tunarik, wakin tunjung. ³³ Pe opu ełmin wu num ni opu, Pol ambił gii nim. Nipi opu, wumb neng kin, kan sen tał tu wuk kin, kan tunjung. Eim wumb kii sipi, yi nim, “Wu ei nii? Wu ei nimbił oł erim?” ³⁴ Wumb tilap owundu molk wumb kombur ek endi nik, wii tok erangin kin, wumb kombur ek eipi nik, wii tok nengin kin, ek tał er pim. Pe wumb eipi eipi dinga nengin kin, opu ełmin wu num ni, ek ei pułe pii poł tunerim mon. Yi erangin kin, wu num ei, ek nipi, eim opu wu ngum. “Enim Pol, enim ngii dinga ełe nirik sipei!” nim. ³⁵ Pol ngii ond peri ełe kamb piip tonu pum. Pang kin, wumb ek dinga nik, Pol to kundngii erangin kin, opu wumb Pol ko wuk sipnjing. ³⁶ Wumb tilap owundu ekii se puk kin, wii tok yi ninjing, “Eim to kundi! Eim to kundi!” yi nik punjung.

³⁷ Opu ond wumb en enim, Pol sik sipik, en enim ngii ełe nirik sipnjing. Sipangin kin, Pol ek nipi, opu wu num ni ngum, “Na kapri, nim kin ek endi nip ngumbii min?” Pe opu wu num ni yi nim, “Nim Griik wumb ek piilin min?” ³⁸ Na piind, nim Eisip wu ni piind. Ok kembis kin nim gapman kin opu enjii en wu 4,000 tui kepri ambił sipinjing. Sipik puk kin, mei wumb mulenjing konu ełe punjung.” ³⁹ Ba Pol ek yi nim, “Na Jura wu moł,” pa nim. “Na konu ełe Tasas kin Silisiya konu ełe owundu ei, embe pułum. Na kapri ek nip kin, wumb ngumbii min?” ⁴⁰ Pe opu ełmin wu num ni kapri neng kin, Pol angii tonu kindang kin, wumb ek tingnarik mulnjung. Pol eim Eipru wumb ek ełe, nipi yi nim.

22

¹ “Engnan noł ni, arnan noł ni, enim wumb kom sek mułangin kin, na ek endi nip, orung kindmbii end.” ² Ek ei Pol nipi wumb ngum. Pol Jura wumb ei nipi wumb ngang kin, wumb ek ei piik, kom ka sek, ek tingnarik er mulnjung.

³ Pol ek yi nim, “Na Jura wu,” pa nim. “Na manan, na Tasas kin Silisiya konu ełe mengim. Na konu ełe ya mołup kin, owundu enj. Pe na ek emb top ngum wu ei, Gameliyel eim, na ek emb to ngum ei, sinim kupenjin noł ełmin oł ei kin, lo ek nipi, na ngum. Yi

nipi ngang kin, na Gos ek eke dinga piip muls. Yi mił ku, enim dinga puk enmin. ⁴ Nam pii gii ninj eke ei nge, ok wumb Gos kin pii gii ninjing wumb ei, se andip top eł. Wu amb ni, to kondup eł. Wumb kopur kan sen eke top kin, kan ngii kindip yi eł,” pa nim. ⁵ “Wumb kułmał kałiłmin wumb owundu, ek pii kun ełmin wu num ni, wumb ei kaplı ek ei piingii. Wumb ombu, na kin pipe ngangin kin, Damaskas konu eke Jura wumb pipe to ngopu kin, na Damaskas konu eke andip puł. Andip puł ei, wumb kan si sipip, kan sen top kin, kan ngii kan ngop eł.

*Pol Pii Gii Nirim Kunum Ei Ek Pol Tonum
(Aposeł 9:1-19, 26:12-18)*

⁶ “Na andip pup kin, konu eni tonu tuk mii memb pałim oł ei peng kin, Damaskas konu eke mandi punj. Pe sikir ei, epin dup mił tiłang dinga na muls konu eke erim. ⁷ Tiłang yi erang kin, na mei eke mani pup pemb kin, ek endi ei epin tor opu yi nim. ‘Sol! Sol! Nim nimbił erang, na kin oł embin tui ngon?’ ⁸ Na ek yi nip orung kindinj, ‘Owundu, nim nii?’ Ek na nipi yi nim, ‘Na Jiisas Naseres konu eke moł. Nim na kin oł embin tui en,’ pa nim. ⁹ Wumb na kin punjpun wumb ei, dup mił epi tiłang erim ei kenjing. Ba wu endi na ek nipi ngum ei, piinenjing, mon. ¹⁰ Pe na ek yi ninj, ‘Owundu, pe na nimbił oł ermbii?’ Pe Owundu ek nipi, na ngopu yi nim, ‘Nim angkin Damaskas konu eke pui!’ nim. ‘Konu eke wu endi mołum wu ei, nim kongun enjii mił nipi ngumba,’ pa nim. ¹¹ Pe tiłang ei, dinga erang kin, na epi kan dembin tumbii pinerim. Wumb na kin tep to onjpun wumb ei, na angıł ambilk kin, Damaskas konu eke sipnjing.

¹² Konu eke wu endi mułum wu ei, eim embe Ananaiyas. Wu ei lo ek pei ekii siłim wu mułang kin, Jura wumb en enim, Damaskas konu eke mołumun wumb ei molk kin, wu ei ka ni piıłmin. ¹³ Wu ei, na muls konu eke mandi opu angpi, ek nipi yi nim, “Engnan Sol, nim ningił nga kenjii,” nim. Pe kunum eke mendpił, na ningił ka seng kin, na kan poł tunj. ¹⁴ Pe eim ek yi nim, “Sinim kupenjpın noł paki topu elim Gos ei, eim tonu nim kindang molkun kin, eim ermba oł pii poł tokun. Pe Kraıs mułmba ei, kan poł tukun kin, ek nimba ei piikin, yi enjii ni to mundum,” pa nim. ¹⁵ “Nim pe nimbił oł erang kankin kin, piikin en? Nim oł ei pukun, wumb pei kankin kin, ek ni tor kindnjii. ¹⁶ Pe nim nimbił erang nim kui er mołun? Nim pukun noł pii nim. Nim Jiisas embe eke nikin ke nen, Gos eim nim oł kis kanim kanim ełin oł, ei kil ngopu si kindmba,” pa nim.

Gos Pol Kindang Wumb Tiłap Ei Kin Pum

¹⁷ “Ekii se na Jerusalem konu eke Gos ngii op kin, Gos kin prei er mołup kin, or kumb mił endi enj. ¹⁸ Or kumb mił erip kinamb kin, Gos Owundu na kin ek yi nim, ‘Sikir Jerusalem konu eke si kindkin po! Nim na ek ya eke ninjii ei, wumb nim ek ei, kaplı pii gii ninerngii,’ pa nim. ¹⁹ Na nam ek yi ninj, ‘Owundu, na konu eke orung orung nim ngii eke pup kin, wumb nim kin pii gii niłmin wumb ei, mon nipi, kepii topu, kan ngii eke kindił. ²⁰ Ok Siipen nim ek se andiłim wu ei, to kundnjung kunum eke, na eim kin mandi engir. Na orung kanip engamb kin, wumb konduk gulk tungii nip, orung engir.’ ²¹ Ba Gos eim ek yi nipi na ngum, ‘Nim po! Na nim konu turii endi kindamb pukun kin, wumb tiłap eipi endi kin mulnjii,’ pa nipi kindang punj. ²² Jura wumb Pol nim ek ei piik, ek dinga nik kin, “Eim to kundei” ninjing. “Wu ei nge, ya mei eke mulermba wu ei, konj mulermba,” ninjing. ²³ Wumb wii dinga tok kin, en enim konduk gulk kin, mei kułman si tonu kindnjing. ²⁴ Yi erangin kin, wu num mołpu ek yi neng kin, Pol sik sipik, opu wumb ngii eke nirik sipnjing. Wu num ei ek yi neng kin, opu wumb Pol kepii tok, Jura wumb ek dinga ninmin, “Ek pułe piimin,” pa nim. ²⁵ Pe opu ond wumb kan sik kin, kan tunjung. Opu ełmin wu tep ełmin wu ei, Pol engim konu eke mandi engang kin, Pol ek yi nipi wu ei ngum. “Lo ek nipi, Rom wumb yi kan ngei nim min? Enim ek nik, ka enarik, kepii ok tok enmin ei, kaplı min?” ²⁶ Opu wu tep elim wu ei, ek ei piipi pupu kin, wu num owundu mułum konu eke pupu, ek dinga nipi yi nim. “Nim wu ei kin nimbił oł enjii en? Wu ei Rom wu,” pa nim. ²⁷ Pe wu num ni, Pol mułum konu eke ek nipi Pol ngum, “Nim Rom wu min?” Pol mołpu yi nim, “Na Rom wu,” pa nim. ²⁸ Wu num ek yi nim, “Na ku owundu ngopu kin, na Rom wu moł,”

pa nim. Ba Pol ek nipi, yi nim, “Na manan na Rom konu ele ok mengim. Pe na Rom wu moł.”²⁹ Pe wumb Pol kii sik, kepil tok enjing wumb ei, mund mong kulnjung. Wu num ni, Pol Rom konu ele wu endi kan ngumbii enj ni piipi kin, gal kulum.

³⁰ Wu num ei, eim Pol palim mił ei, pule piimbii nim. “Pol eim nimbił oł erim ei piimbii,” nim. Yi nipi kin, kupiiring ok, eim Pol kan sen si kindpi kin, wumb kulmał kałiłmin owundu wumb ni, kaunsil wumb pei ok, kulou tungii nim. Pe wu num ni, Pol sipi ngii ele mani tu wupu kin, wumb ombu kumb ele engndim.

23

Jura Wumb Ek Pii Kun Ełmin Wumb Mulnjung Konu Ele Pol Ek Nipi Ngum.

¹ Pol kaunsil wumb mulnjung konu ele dinga kanpi kin, ek nim, “Engnan noł, na Gos kumb ele endinj. Endinj ei, nam noman ka seng, andip op kin, akip ya moł. Nam oł kis endi enj ni piinand.”² Pol ek yi neng kin, kulmał kałiłmin owundu Ananaiyas wu ei, ek yi nim, “Enim wumb Pol engim konu ele mandi mołmun wumb ei, Pol gupu ele angil kum tei!” nim.³ Pe Pol ek nipi, Ananaiyas ngum, “Nim ngenj torung orung ambilk ka ka en; ba tukrung ka sinatim. Gos ek nim kapli tumba,” pa nim. “Nim ya ele molkun lo ek ele piikin kin, na ek ngond; ba ninim lo ek ei to kindkin, wumb na tei!” pa nim.⁴ Wumb Pol engim konu ele mandi engnjing wumb ei, yi ninjing, “Nim Gos nge kulmał kałiłmin wu owundu ei, ek kis nikin ngon,” pa ninjing.⁵ Pol ek yi nim, “Engnan noł, na wu ei kulmał kałiłmin wu owundu ei na piinenj, ‘Nim wumb tilap ele wu num ei, ek yi ni kis enenjii mon!’ Gos lo ek niłim ek ei palim ei, na piip moł.”

⁶ Pol kaunsil wumb kombur eim piim. Piipi kin, wumb ek pii kun ełmin wumb wii topu, ek dinga nim, “Engnan noł, na lo ek piil wu. Na lo ek piilim wu nge kingam. Na pii gii nind ei, wumb kulnjung wumb ei, wii nga konj tonu pungii ei, na pii gii nind. Ek ele nge nip wumb ngop erip endamb kin, wumb na akip tu wuk, kan ngii ele kindangin kep mił nind.”⁷ Pol ek ei neng kin, lo ek piilmin wumb kin wumb kolk nga konj tonu ongii ni piinalmin wumb ba, tuk ele ek mił enjing. Yi erangin kin, en enim eipi eipi punjung.⁸ Pe wumb kombur en enim yi niłmin, ‘Wumb kolmun wumb ei nge angk tonu punengii,’ niłmin wumb ei, tep wumb mulałmin kin, gui ele mulałmin ni piilmin. Ba wumb ei, lo ek ekii sik ełmin wumb ei, ek pei pii gii niłmin.⁹ Yi erangin kin, wumb wii dinga tok onjung. Lo ek piilmin wumb ei, eim nge tilap ele punjung. Puk angk kin, ek dinga nik yi ninjing, “Wu ei oł kis endi en enim mon,” pa ninjing. Guimeng sinim tep enim wumb ei, min endi opu wu ei kin, ek ninim,” pa ninjing.

¹⁰ Wumb ek mił owundu enjing ei, wu num ei piipi kin, ek yi nim, “Wumb orung orung molk kin, Pol angil ambilk orung seng kin Pol kulmba,” ni piim. Yi piipi kin, opu wumb ni kindang puk kin, Pol sik, “Ya tuwei!” nim. Neng puk kin, Pol sipik, opu wumb en enim ngii konu ele nirik sipnjing.

¹¹ Ekii se emii peng kin, Gos Owundu Pol kumb ele angpi ek yi nim. “Pol, nim noman dinga peng piinjii! Jerusalem konu ele ek dinga nin, nim yi mił ku Rom konu ele na ek ninjii!” pa nipi, Gos Owundu ek yi nim.

¹² Tingang kin, Jura wumb ek endi yi ni pendnjing. Ek dinga nik, “Pol to kundmun ninjing, ‘Sinim Pol to kundmun pendpin kin, kapli kuni noł ni, epi nunermin, mon!’” ninjing.¹³ Wumb ek keimi nik, ek ei ni tonu kind pendnjing. Wumb mulnjung ei, wumb pei 40 mił mulnjung.¹⁴ Pe wumb ei puk kulmał kałiłmin wu owundu ni, wumb kin men ngii ele kongun wumb kin kanik, ek yi ninjing, “Sinim Pol to kundmun kunum, kuni noł mowii piimin, wii pepin, Pol to kundamin poru nimba,” ninjing.¹⁵ “Enim kulmał kałiłmin wumb owundu ni, kaunsil wumb ni, enim ek nik, ‘Wu num mołum konu ele nengin, Pol sipi mani tu wangli,’ ninjing. ‘Enim ek nga nik kii sik, Pol ek ninim ek pule nga nipin piipin kin, tor kindmba,’ ninjing. ‘Sin tumun nge, er kun er mołmun,’ ninjing. ‘Pol eim opu, enim kin opu kun enermba. Sin Pol to kundmun,’ pa yi ninjing.

¹⁶ Pol eim aim kingam ei mułum ni ninjing ek ei piipi kin, opu ond wumb ngii konu ele mułum konu nirik pupu, Pol kanpi, nim.¹⁷ Pol eim opu ełmin tep elim wu ei, Pol wii

tang kin, om. Wang kin, ek yi nim, “Kangi wu ei, wu num mołum konu ełe sipi, kangi ei, wu num ei kin ek endi nimbii, ninim. Kangi wu ei ek endi nipi wu num ei nipi ngumbii ninim,” pa nim. ¹⁸ Opu ełmin tep elim wu ni, kangi wu ni sipi, wu num mułum konu ełe sipim. “Kan pim wu Pol, na wii topu, kangi wu ei nim mołun konu ełe si pang kin, ek endi nimbii,” pa nipi onum. ¹⁹ Pe wu num ni, kangi wu ni angil embilim. Ambilpi kin, sipi orung sipim. Pukul kin, eł elip mendpil mulnjunguł. Pe wu num nipi yi nim, “Nim na kin nipe ek ninjii on?” ²⁰ Pe wu kangi wu ni, ek nipi yi nim, “Jura wumb kengip er pendik, nim kii semin kin, Pol, kupiiring nim si mani tu wunjii,” ninjing. “Pe wumb en enim ek kend tok, ek dinga nik, Pol, eim nim ek pułe, am kii si piimin ninjing,” pa nim. ²¹ “Ba nim wumb ombu ek pinerii! Pe wumb kopur mołmun wumb ei, kopur aninga 40 mił kopur mołmun. Wumb ei ek dinga nik, kuni noł ni, epi nunarik molk pangin kin, Pol to kundmun kunum ei, kuni noł epi numun ninjing. Pe wumb andlam ełe kui er mołmun. Pe nim en enim ek ninjii ek ei, kaplı nik mulnjung. ²² Pe opu wu num ni, kangi wu ni kindang orung pum. Pang kin, ek yi nim, “Nim na kankin nin ek ei, nga wumb eipi endi kan ninerii, mon!” nipi kin, kindang pum.

Opu Ełmin Tep Elim Wu Ei, Pol Piilikis Gapman Wu Ei Kin Kindim

²³ Pe opu wu num ni, opu ełmbil wu num tał wii tang wangil, ek yi nim. “Ełip opu wumb 200 sikił, kung os ełe mułngii wu 70 sikił kin, kiłeng embilngii wu 200 sikił, pukul kin, Sisariya konu eni emii peng 9 erang kin, andik pei! ²⁴ Pe enim kung os endi, er ka er sengin kin, Pol mułmba nge er ka er mułang kin, puk gapman wu owundu Piilikis mołum konu ełe, pei neng pungi. ²⁵ Opu wu num ni, pipe end yi pułum.

²⁶ “Na Kloriyas Lisiyas, na pipe ei połup kin, gapman wu owundu Piilikis mułum konu ełe kindind. ²⁷ Jura wumb wu ei, ambil gii nik to kundmun nik enjing. Ba na wu ei kii sip piinj ni, wu Rom konu ełe wu peng kin, na nge opu wu pei sip op kin, Jura wumb angil ełe si tor tu wunj. ²⁸ Na wu eim nimbil oł erim oł ei, pułe piimbii. Nip kin, kaunsil wumb mulnjung konu ełe mani sipinj. ²⁹ Yi erangin kin, na pup kenj ni, wumb en enim lo ek ełe nge piik kun enarik kin, wu ei, wii tumun, ninjing. Wu ei oł kis enerim. En enim wumb kepıi to si pipin kin, kan ngii kindpin erpin ei, kaplı enanim. ³⁰ Ek endi akip tor wang kin, piind ei, wumb en enim ek koi nik, wu ei to kundmun ninjing, piind. Yi nengin kin, na kanip wu sip nim kin kindind. Wumb wu ei kin ek ngok enjing ei, nim kanik ni tor kindik yi erangin kin, gapman wu owundu ei, pipe ełe ek yi ninim ni pułum.”

³¹ Opu wu num neng kin, opu wumb Pol sik sipik, Ansiparis konu ełe, emii peng sipnjing. ³² Konu tingang kin, opu wu en enim ngii konu ełe orung punjung. Pe opu ond wumb ombu, kung os ełe mulnjung wu ombu, Pol sik, Sisariya konu ełe sipnjing. ³³ Kung os ełe mulnjung wumb ei puk kin, pipe ni sik, wu gapman owundu ni ngunjung. Ngok kin, Pol sik gapman owundu kumb ełe engindnjing. ³⁴ Pe wu gapman owundu ni, pipe gerpi kanpi kin, Pol kii sim. ³⁵ “Wumb pei ya ok nim kin ninjing ek ei nengin kin, na piimbii,” nim. Pe wu ni, ek yi nim, “Eros gapman ngii ełe kan ngo pendngii,” pa nim.

24

Wumb Peng Pim Wumb Pol Kin Kos Piinjing

¹ Ekii se kunum angil orung o pang kin, wu kułmał kałilim owundu wu ei eim embe Ananaiyas. Eim ni, wu num kombur ni, wu endi ek niłim wu endi kin onjung. Ok kin, wu ei eim embe Tursulas. Puk kin, wu gapman owundu ei kanik, Pol kos enjing ek ei piik kin punjung. ² Gapman wu owundu ni Pol wii tang wang kin, Tursulas eim ek nipi ngumba nge om. Opu yi nim, “Wu owundu Piilikis, nim sin paki tang kin, sin ka mołmun. Mołpun kin, opu ni epi kis endi tonu onanim mon. Ninim noman ka peng kin, sinim wumb tiłap ei pei kumb ok kis mołpun onjpun; ba pe opun, konu pei ka seng mołmun. ³ Nim yi eran kin, nim kin noman ka piipin ngopun, nim kin noman ngumun. ⁴ Sin nim kin ek kinan nipin kis piinjpin kin, na ek aninga nip ngamb kin, nim noman ka seng kin, sin ek ei piinjii,” pa nim. ⁵ “Sin wu kenjpin, ba wu epi pei kis erpi, wumb pei kin ek opu ngopu

erim ei, eim kenjpin. Jura wumb ni, konu mei orung orung pei wumb kin, ek opu ngopu yi elim wu,” pa nim. Yi erpi kin, eim wu num mił mołpu kin, sin wu tiłap ei sipi, tiłap eipi Naseres tiłap embe sim. ⁶⁻⁸Pe wu ombu yi ninjing, “Pol, sin Gos ngii owundu er kis mundmbii, ni piipi elim. Erang kin, sin eim ambil gii nipin. (Sin sinim lo ek ei nge piipin, Pol Jura wumb kos ele tunmun. Ba wu num owundu Laisiyas ni opu kindpi kin, eim Pol sin angil ele, si tor kindnim ninjing. Eim yi nim, wumb Pol kin kos erngii wumb ei, nim kin tonu ok, nim kanik ningii,” nipi yi nim.) “Pe ninim wu ei, ek nikin kii sinjii. Sin wu ei kin kos ermin enjpin ei, Tursulas ek yi mił nipi ngum. ⁹Jura wumb pei paki tok, Pol ek ngok, wumb ek ninmin ek ei, keimi mendpił ninjing.

Pol Ek Nipi Piilikis Ngum

¹⁰Wu gapman owundu ni, Pol peng tonu kindpi erang kin, Pol ek yi nipi orung kindim. “Na piind, nim kung ngii pei, wumb tiłap ei kin lo pii kin mołun. Yi erang kin, ei na noman ka piip nim ek ni orung kindind. ¹¹Ninim wumb kii se piin kin, ninim ek yi mił piinjii. Na Jerusalem konu ele Gos kin prei ermbii nge onj ei, kunum kinan endi op punanim kunum 12 o pum. ¹²Jura wumb na men ngii owundu ele, wu endi kin ek opu mondup ninenj. Pe na wumb nip sip, kułou top, men ngii ni, konu owundu ele ni, na wumb endi nip, si kułou top yi end nip enenj mon. ¹³Akip ek endi nik, na kin kos er ngungii ei, ek ei pułe enim piik kun enanmin. Enarik kin, ek ei ningii ei nim keimi piinjii,” pa nim. ¹⁴“Ba na ek endi nip nim ngumbii. En enim wumb yi mił ninjing, ‘Na ek eipi ol elmin ol kin ekii sip, wumb en enim yi mił,’ ninjing. Ek ei kend ek yi ninjing. Ol ei na piip, ekii sil; ba ol ei keimi mendpił. ¹⁵Na Gos kin nimbił ol ermba ol ei, kui er moł ei, wumb yi mołmun. Gos wumb kulnjung wumb erang kin, nga tonu ok konj pungii. Pungii wumb ka mulnjung wumb kin, wumb kis mulnjung wumb ouni konj angk tonu ongii. Na Gos kin kui er moł ku. ¹⁶Yi pałim ei piip kin, nam noman dinga kunum kunum piip end. Nam ol kis endi, Gos kumb ele ni wumb kumb ei pei na enał; nam kun moł.

¹⁷Na pup wumb konu eipi ele kung ngii kombur mołup kin, na nim Jerusalem konu ele op kin, nam wumb tiłap ende kin mołup yi el. Wumb endi epi sinarpi elim wumb ei, paki top ngoł. Ngop kin, Gos kin kułmał nge epi tu wuł ku. ¹⁸Na kongun ei nge erip, ol ele erip, men ngii owundu ele mułamb kin, nam ngenj konj kindrim. Wumb na kaniłmin ku. Pe wumb pei na kin mulałmin wumb ei, ek endi na kin ninałmin mon. ¹⁹Ba Jura wumb Eisiya konu ele mołmun wumb ei, ok na ambil gii ninjing. Wumb ei na kin ek ningii pim kin, nim kumb ele ok, na kin kos nengin piimbii,” pa nim. ²⁰“Pe mon pim kin, wumb ombu ya mołmun wumb ei, na nimbił ol enj ei nengin kin, na kunum endi kaunsil kin engir kunum ei, na erir ol ei ningii,” pa nim. ²¹“Mon pim kin, ek endeim mendpił. Ok na wumb mulk konu tuk mołup kin, wumb wii tur. Na Gos wumb kułii wumb ei nga er konj simba nipi, wii topu, wumb ngur konu ele, akip nim kumb ele, na sik kos ele tu wunmun ni piind,” pa nipi Pol ek yi nim.

²²Wu gapman Piilikis ek ei piim kin, Gos tiłap ele tuk punmun wumb, wu kopur piilim wumb gapman owundu ek yi piipi kin, Jura wumb kanpi nim, “Enim kui er mułangin kin, opu wu num Lisiyas eim ya mani wang kin, na enim kos ei piip kun ermbii,” pa nim. ²³Pe opu elmin wu owundu ni Pol sipi kin, kan ngii ele sipim. “Pol kan dinga mił ngunerei! Pol wumb puł endi ongii ei, mon ninerngii! Ninarik kin, Pol paki tungii nge ongii,” pa nim.

²⁴Kunum kopur o pang kin, Piilikis ambim Drusila kin onjnguł. Drusila ni amb ei, eim Jura amb. Piilikis eim Pol wii topu, ek kombur neng piimbii ni om. Pol Gos nge tiłap ele tuk pu molk kin, Jiisas Krai kin ek pii gii ninmin mił pułe pol topu nipi ngum. ²⁵Ba Pol ek ei piipi, ol kun ele, kun elmin mił ku pim kin, noman pim epi to mani kindpi, ekii se Gos wumb pei kos owundu ermba. Piilikis ek ei piipi kin, mund mong kułpu, “Pol, pui!” nim. “Ekii se na kunum endi sim kin, nim wii tumbii,” nim. ²⁶Piilikis ni wu gapman owundu ei, eim noman eipi endi peng piipi kin, Pol kunum kunum neng opu kin, ku ni, epi endi ngumba ni piipi, wii tang olum. ²⁷Ekii se, kung ngii tał o pang kin, wu eipi Porsiyas Peses

ni, wu ei Piilikis kongun elim kongun ei, wu ei sipi erim. Pe Piilikis eim, Jura wumb kanip nimbii ni piipi kin, Pol kan ngii efe enj pendngii nge, nimbii ni piim.

25

“Pol Siisa Wu Num Owundu Neng, Kos Piimba,” Pa Nim.

¹ Peses eim opu konu owundu efe kunum tekliki moŕpu kin, Sisariya konu efe si kindpi, Jerusalem konu efe tonu pum. ² Wumb kuŕmaŕ kaŕiŕmin owundu wumb ni, Jura wu num ni, wumb puk kin, Pol kin ek to monduk miŕ nik yi enjing. ³ “Nim sin paki tunjii, min? Tokun kin, wu ei Jerusalem konu efe sipnjii, ninjing. Wumb en enim ok andŕam efe koi er pek kin, Pol tumun ni piik, tu wunjung.” ⁴ Ba Peses ek nipi, orung kindpi yi nim, “Pol Sisariya konu efe kan ngii kan pim. Pepi kin, kunum aninga kopur moŕup kin, nga Sisariya konu efe orung bii,” nim. ⁵ “Enim wu num ombu, na kin ouni bin,” pa nim. “Wu ei oŕ kis endi erim kin, sin kos ni piimin.”

⁶ Peses eim wumb ombu kin, kunum nendii miŕ engki muŕum. Moŕpu kin, Sisariya konu efe mani pum. Pupu kin, kupiiring eim kos ngii efe moŕpu kin, “Pol si tu wei!” nim. ⁷ Pol wang kin, Jura wumb Jerusalem konu efe si kindik kin, mani onjung wumb ei ok, Pol engim konu efe mandi angk kin, ek kis kanim kanim nik, Pol ngunjung; ba wumb en enim wu owundu Peses piimba ek mendpiŕ, endi ninenjing. ⁸⁻⁹ Pe Pol ek nipi, orung kindim, “Na oŕ kis endi enenj mon! Jura wumb lo ek ei mon; pe men ngii owundu ek ei mon; Rom wu king owundu ei ek ei mon; na ek kis min oŕ kis ei endi enenj mon! Wu num Peses eim Jura wumb kin, ek ni piimba pendpi kin, yi nim, “Pol nim, Jerusalem konu efe tonu pu muŕan kin, na tonu op kin, kos piimbii,” pa nim. ¹⁰ Pol ek nipi yi nim, “Kos ngii, ya na angŕi ngii, ek king owundu angŕi konu efe mendpiŕ, na kos piingii,” pa nim. “Nim wu owundu nim piin. Na oŕ kis endi Jura wumb kin enenj mon! ¹¹ Na oŕ kis endi erip kin, mong endi sip eramb kin, enim na kapŕi to kundngii,” pa nim. Pe ek nik, na kos enmin ek ei, keimi mon! Wu endi na angŕi ambŕpi, wumb ngunermba mon. Wu king owundu ei, na kos piimba,” pa nim.

Pol Nipe Oŕ Erim Ei Wu Peses King Akripa Kii Sim

¹² Peses eim kaunsil kin ek nipi pendpi kin, Pol kanpi nim, “King owundu ei kin kos pinjii pim kin, king owundu kin kos efe piingii,” pa nim.

¹³ Kunum kopur o pang kin, king Akripa kin, Berniis kin Sisariya konu efe okuŕ. Peses kanpiŕ, angŕi simbiŕ ni onjnguŕ. ¹⁴ Wu amb taŕ pukuŕ, Sisariya konu efe kunum kinan mulnjunguŕ. Muŕangŕi kin, Peses Pol ek ombu ni, king wu owundu ei ngum. “Wu endi moŕum wu ei, ok Piilikis kan ngo pendrim wu ei, piram paŕim,” pa nim. ¹⁵ Ok, na Jerusalem konu efe mult kunum ei, kuŕmaŕ kaŕiŕmin owundu wumb ni, Jura wumb pei, wu ei ek ngok, “Na nim wu ei oŕ kis erim; ek eim kin ngunjii min, nik eŕmin. ¹⁶ Ba na ek nip, orung kindip yi ninj, ‘Sin Rom wumb wii endi, kos erpin enaŕmin mon! Wu ei opu, kos piingii konu efe engmba. Angpi kin, eim kos erngii ek ei nipi, orung kindpi, yi eŕim. ¹⁷ Wumb ei, na kin ouni onjpun kin, na op kunum kinan, kui er mulaŕ. Kupiiring kos ngii efe moŕup kin, wu ei, ‘Tu wei!’ ninj. ¹⁸ Pe wumb kos er ningii, wumb ei ok, engnjing. Ek kis endi nik, wu ei eŕim, oŕ kis nik, ngunenjing. Na piinj; ba wumb en enim ek eipi endi nik enmin ni piinj,” pa nim. ¹⁹ “Wumb en enim ek opu erik ninjing, Pol eim yi niŕim, ‘Wu ei Jiisas kuŕum wu ni, nga konj moŕum. Nga men ngii efe moŕpu kin, ek nirim ku.’ Ek nik sipik, Pol kin ek ngok, kos ermin ni sipnjing. ²⁰ “Pe na wu num kos piimbii, wu yi nind. Na ek ombu kii simbii ei, embin enim, ‘Ei nim pukun, Jerusalem konu efe muŕan kin, na Jerusalem konu efe op kos piimbii min?’ ²¹ Ba Pol ek yi nim, ‘Na kan ngii pemb kin, Siisa king owundu ei na kos piimba,’ pa nim. Neng kin, ‘Na Peses kan ngii efe nga pindamb pimba. Pepi kin, Siisa king owundu moŕum konu efe kindmba,’ ” pa nim. ²² Pe King Akripa ni, wu num Peses kii sipi, yi nim, “Na nam wu ei ek piimbii,” pa nim. Pe wu num Peses yi nim, “Topuŕ piinjii,” pa nim.

²³ Kupiiring, King Akripa kin Berniis kin oku!, alap epi ka siki!, onjngu!. Oku! puku! kin, kos piik, ku!ou to!mun ngii, wumb num ni konu owundu e!e opu, tep e!min wumb pei ku!ou to!mun ngii e!e nirik punjngu!. Pe Peses ek yi nim, "Pol, tu wei!" nim. ²⁴ Pe Peses ek yi nim, "Wu King Akripa ni, wumb pei ku!ou tok mo!mun. Enim ya wu ei kenei!" a nim. "Jura wumb pei ni Jerusalem konu e!e ya wumb pei ni enim wu ei kin, ek dinga ninjing. Nga wu ei konj mo!pu kin, enermba," a nim. ²⁵ "Ba na kanip kin, eim to kundmun o! endi enerim. Wu ei, eim wu owundu King Siisa nam kos piyamb kin, ekii se, "Na eim kindmbii end," pa nim. ²⁶ "Na eim ek piip kin, pipe po!pu, sinim wu num King mu!um konu e!e kindmbii ei, na wu ei, ek endi kan sinenj, mon!" pa nim. "Wu King Akripa ni, enim wu pei mo!mun konu e!e tu wamb kin, sinim wu ei, ek piipin, na pipe po! kindmbii," pa nim. ²⁷ "Na kan wu endi, eim wu num kindamb kin, kos piipin enjpin ek ei ni, kindnermbii ei, na piind ei kap!i enanim," pa nim.

26

Pol Ek Nipi Wu King Akripa Ngum

¹ King Akripa Pol kanpi yi nim, "Ninim ek endi piimbii," pa neng kin, Pol angpi eim ek yi nim.

² Pol yi nim, "King Akripa, nim ek nin ei, na piip kin, ka piind. Jura wumb na kin ninmin ek ei, na nip orung kindmbii end," pa nim. ³ "Nim sin Jura wumb e!min o! ei, nim piikin si kind!in. Pe sin noman kanim eipi eipi pa!im ei, nim pi!in. Nim piikin ek ei, na nip ngamb kin, nim ek ei piikin kin, ten sikir kulenjii.

⁴ Ok na kang! mo!up op kin, pe piram mo!. Mo!u! kunum ei, nam nge ti!ap e!e mo!up kin, Jerusalem konu e!e andi! ei, Jura wumb na pi!min. ⁵ Kumb ok, na ek nip e! ei, enim kanik e!min. E!min ei na ek nip e! mi!, ni tor kindngii," pa nim. "Wumb piinmin, na wumb lo ek piik e!min o! ei nge, mi! lo ek pi!min wumb o! ei o! endi eipi mi!; sinim men ngii lo ei mi! kap!i sina!im mon. ⁶ Akip na ya e!e engamb kin, na kin kos enmin, ei pu!e yi pa!im. Na Gos kin pii gii nip kin, ok sin kupenjpin no!, Gos ek dinga pi!min wumb o! ei nge, na yi piip mo!. ⁷ Sin nge wumb ti!ap engki nga ta! wumb ei, Gos keimi kin, emii peng, tinga, Gos ek ei minj pi!min. Piik kin, ek ei pii gii nik kin, kui er mo!mun. Na yi ku, King owundu, na ek ei pii gii nip, ku!ii wumb nga konj ongii nge, kui er mo!. E!e nge, Jura wumb, na sik, kos ngii e!e, tu wunmun," pa nim. ⁸ "Nimbi! erang, enim wumb kopur kulnjung wumb ei, Gos nga er konj simba. Nimbi! erang enim pii gii ninanmin?"

⁹ Kumb ok, na yi piir. Nam epi pei erip kin, Jiisas Naseres wu ei, eim embe to mani kindmbii, ni pir. ¹⁰ Na erip kin, ya Jerusalem konu e!e ku!ma! ka!i!min wumb owundu ei, pipe na sip, yi erip kin, Gos nge ti!ap e!e mulnjung wumb sip, kan ngii e!e kindip, wumb eipi kin yi ni piip kin, Gos nge wumb to kundmbii nip yi e!. ¹¹ Kunum kunum wumb Gos ngii e!e mu!angin kin, o! embin tui erip yi e!. Na erip kin, yi ni!. 'Enim pii gii ninjing kin, ek kis ni ngok, yi erei!' pa nip kin, na yi ni!. Na wumb kin kis piip kin, wumb pu!mun konu e!e ekii se pup, konu owundu turii sa!i!im konu e!e pu! ku."

Pol Eim Gos Ti!ap E!e Tuk Om Mi! Pol Tum (Apose! 9:1-19, 22:6-16)

¹² "Na ku!ma! ka!i!min wumb owundu pipe sip kin, Damaskas konu e!e punj. ¹³ King owundu konu e!e seng kin, and!am andip punj. Pup kenj ni, dup endi ei epin tonu e!e mani om. Opu kin, dup mi! ti!ang owundu erpi kin, eni ti!ang ei kap!i enerim mon. Ti!ang eipi mi! erang kin, na kin tep to onjpun wumb ei kin ouni erim. ¹⁴ Sin onjpun wumb pei, mei e!e kanpin mani punjpun. Na pep piinj ni, epin wumb ek mi! ei, tonu mu! e!e tor opu yi nim, 'Sol, Sol, nimbi! erang, nim na embe to mani kindin? Nim Gos opu en ei yi mi!, nim epi mul mo!um epi e!e ton ei, ninim ngenj kumbii sinjii,' pa nim. ¹⁵ Pe na ek yi ninj, 'Owundu, nim nii?' Owundu ek nim, 'Na Jiisas, nim na nimbi! erang ton? ¹⁶ Nim tonu simb e!e angkin mu!ii!' nim. 'Na nim kin ond ei, nim en o! ei kanip kin ond,' pa nim. 'Na nim kongun ngamb kin, nim na kongun enjii. Erkin kin, na end o! ei, kan mi! ninjii.

Ekii se, na nim epi endi andan top ngumbii,' pa nim. ¹⁷ 'Ekii se na nim wumb angil e'e sip, wumb tilap eipi e'e simbii ku. Na nim wumb ei mo'mun konu e'e kindind. ¹⁸ Nim pukun nen kin, wumb noman ak tok emii konu e'e si kindik kin, tilang enim konu e'e ongii,' pa nim. 'Seisen nge dinga ei, si kindik kin, Gos kin ongii. Wangin kin, na wumb o' kis elmin ei, kil ngop wumb ei na kin pii gii nik kin, na nge wumb mo'mun konu e'e ouni mulngii,' pa nim.

¹⁹ Pol ek yi nim, "King Akripa, na ei epin Gos ek ei piip kin, na ek ei to kindnenj. ²⁰ Mon, na ek nip, Damaskas konu e'e wumb ok ngop; ekii se Jerusalem wumb mulnjung konu e'e pup, ni ngop; nga pup, Jura wumb konu e'e orung nip; nga pup, ek ka ei nip, wumb ngamb kin, enim wumb noman ak tok, Gos kin orung ongii nge ninj. Nip yi ninj kin, enim noman ak dinga tok, Gos kin orung ongii ninj," pa nim. ²¹ "Ek e'e nge mendpi'l, Jura wumb na men ngii owundu e'e, ambil gii nik kin, na to kundngii nge enjing. ²² Gos Owundu na kin paki tang kin, na ek ei akip ya angip nip, wumb num ni, wumb pei mulnjung konu e'e nind. Moses gupu e'e ni, ek ni tor kindilmin wumb gupu e'e ni, tor om ek ei minj na nind. ²³ Gos ek ni tor kindilmin wumb ek yi ninjing. 'Krais eim ngenj kumbii kulmba ninjing. Pe eim kulpu kin, nga angpi konj orung omba. Ekii se wumb kulii wumb pei eim kin tonu ongii ku. Eim opu ek yi nimba, Gos wumb orung simba nge tilang Esrel wumb kin wumb tilap eipi wumb kin, ouni ni tor kindmba," pa nim.

²⁴ Pol eim ek yi mi'l piipi nirim. Wu owundu Peses, Pol kin wii dinga tum, "Pol, nim noman wulu punum. Nim epi kanim kanim pei piikin sin epi ei, nim to wulu kindnim." ²⁵ Pol ek yi nim, "Wu owundu Peses, na wulu punand mon! Na ek keimi nind, na noman kun peng nind," pa nim. ²⁶ "King epi ombu pei piifim ek ei piip kin ek pei ni poru nip kin, na mund mong kuland. Na piind ek ombu, wu king ei eim ningil e'e ke kanpi, ek piinanim ni piinenj min? Eim piifim. Nimbil erang epi ombu endi koi er tonu onanim? ²⁷ King Akripa, nim Gos nge ek mendpi'l nilmin wu ninjing, ek pii gii nin min? Na piind, nim pii gii nin." ²⁸ Pe King Akripa ek nipi Pol ngum, "Kunum aninga mo'pu'l, nim na Gos ek andan ton ei, na Gos kin tuk pup mulmbii," pa nim. ²⁹ Pol ek yi nim, "Kunum olt min aninga ei kapli ku. Enim wumb pei akip kunum e'e mo'pun kin, na prei er Gos ngamb kin, enim wumb ya mo'mun wumb ei pei, na mo' mi'l yi mulngii; ba kan sen ei enim angil e'e, pendnermba ni piind," pa nim. ³⁰ Pol ek yi neng kin, pe king ni, wu num ni, amb Berniis ni, angk mulnjung. ³¹ Wumb pei anda puk poru nengin kin, en enim molk ek dinga nik yi ninjing, "Wu ei sinim kin o' endi enerang kin, sinim kan ngii e'e kindmin, min to kundmun ei kapli enanim." ³² King Akripa ek nipi Peses ngum, "Wu ei Siisa kin kos piinenmbii nilang kin, nim wu ei kindan pulang," pa nim.

27

Pol No'l Kanu E'e Pupu Rom Konu Ba Pum

¹ Wumb ek ni poru nengin kin, sin sip e'e pupun, Rom konu e'e bin nge punjpun. O' elim tep erpi, opu wu 100 se andpi elim wu mu'um konu e'e kan wu kombur ni, Pol ni punjung wu ei, eim embe Juliyas. Wu ei wu owundu king Siisa nge opu tep wu num mo'um. ² Sin sip endi tonu pupun kin, Aramisim konu e'e punjpun. Pe sip ei pupu, no'l wer e'e Eisyas mei owundu e'e tor pum. Pe sin punjpun kin, Arisakas ni, Tesalonaika konu e'e ni, Maseroniya ni konu e'e wu ei, sin kin tep to punjpun. ³ Pe kupiiring sin Sairon konu e'e tor punjpun. Juliyas ni wu ei, Pol kin o' ka endi erim. "Pol eim kapli pupu kin, wumb pu'l kanpi, kuni si ngopu ermba," pa nim. ⁴ Sin Sairon konu e'e si kindpin pamin kin, konu pop owundu endi topu, sip konu eipi pupu kin, konu pop kembis topu, Saipris konu e'e orung pum. ⁵ Pe sin ep no'l pupun Pampiliya kin Silisiya konu e'e pupun kin, Maira kin Lisiya konu e'e tor punjpun. ⁶ Kunum e'e, opu elmin tep elim wu ei, opu kenim ni Aleksandriya konu e'e sip endi Esalii mei owundu e'e bii ni om. Pe sin sip e'e pamin neng kin, sin sip e'e tonu punjpun.

⁷ Pe sin sip e'e mon kind pupun pamin kin, konu pop tang, sip ei andlam punerim. Nga orung pupun, wumb sip kongun elmin wu kongun dinga erangin kin, Nairas konu

ele pupun. Sin pupun, mei owundu mandi pamin kin, Kriis ni Salmoni konu ele mandi punjpun. ⁸Pe sip wumb kongun dinga erangin kin, taki taki pupu, konu endi tor punjpun. Konu ei embe 'Konu ka' ni'min, konu ele Lasiya konu owundu ele mandi punjpun.

⁹Kunum pei o pang kunum endi konu pop owundu topu kin, no' owundu tum. Tang kunum pei poru neng kin, Pol ek nipi wumb ngopu yi nim. ¹⁰"Enim wumb sinim pupun pamin kin, kongun owundu tonu wang kin, epi pei am ba. Ei epi ni, no' sip ni kis ermba. Sinim pei poru nimba ku," pa nim. ¹¹Opu el'min wumb tep elim wu yi piim. Sip ambilim wu ek nim piimbii, ni piim. Pe sip amblim wu ni, sip ele tep elim wu ni, Pol nim ek ei piinjing mon! ¹²Pe sip tor opu, pek el'min konu ni, konu ei sip konu pop topu ermba ei, pimba mi' konu ka sinerim. Pe wumb en enim sip ele mulnjung, wumb kengip erik, "Pamin," ninjing. "Sinim pupun, Piiniks konu ele mu'mun. Wumb kengip erik pamin," ninjing. "Sinim pupun Piiniks konu ele pupun mu'mun sip tor opu palilim konu ei konu ka seng kin, pop onermba, konu ele pu mu'mun," pa ninjing.

Konu Pop Owundu Topu, No' Dinga Om

¹³"Ekii se konu ka seng kapli sikir pupu, en enim ninjing konu tor bin," ni piinjing. "Pe epi embin elim epi ele, pimba epi konu endi ni tonu sik, no' ele puk, Kriis konu bin," ni punjung. ¹⁴Ba ekii se konu pop owundu endi opu, Kriis konu ele tor om. ¹⁵Konu pop owundu tang kin, sip ba pinerim. Pinerang kin, pop owundu topu, sip si mengpi konu ele orung pum. ¹⁶Sin si kindpin tor pupun, no' tuk ele mei kembis endi sim konu ele punjpun konu ei, embe Kora. Sin kongun dinga erpin kin, no' kanu kembis kan ku' sipmin ni enjpin. ¹⁷Pol no' kanu kembis ei kan se andik, kan ku' gii nengin kin, sip yi ku kan ku' enjing; ba mund mong tang, er mulnjung. Molk kin, en enim yi piinjing, "Sinim konu ku mo'mum pupu kin, enim konu ele sipipi, Aprika konu ele simba enim nik, sip pop to sipim alap kan ei mani pendik, tonu no' ele enj mulnjung." ¹⁸Konu pop ni no' owundu tang pepin kin, kupiiring sip ele mu'mum epi ei, sip no' ele si kindpin enjpin. ¹⁹Kunum ta' poru neng kin, kunum endi ele, en enim kongun dinga erik kin, sip ele kan epi ni endi si kindik. ²⁰Kunum kunum sin pop owundu ni, no' owundu topu elim. Erpi kin, sin eni ni, kanjip endi kina'min mon. Ba sin noman pep kun enerang kin, sin konu endi ele tor bin pina'im. Sin pupun ku'mun mendpi' onmun ni, yi piipin punjpun.

²¹Kunum kinan wumb kuni sinarik, wii mu'angin kin, Pol ekii se opu, tuk angpi, ek nipi wumb ngum. "Enim wu ok na ek nir ek ei piik, Kriis konu ele si kindnarik. Pe yi ku epi enim kin pei am punermba. ²²Ba pe na kanip enim nind. Enim noman ka sengfi! Sin wu endi am punermba mon. No' kanu ei kapli pupu mani ba minj. ²³Na Gos nge wu, na Gos nge embe ambil tonu kindip ku mo'. Pe oltin epin emii pep erang kin, Gos kindang sinim tep enim wumb ei, endi opu, na or pe' konu ele mandi engim. ²⁴Pe ek yi nim, 'Pol, nim mund mong enerii! Nim pukun, wu king owundu mo'mum konu kumb ele, pu engnjii. Nim piin! Wumb pei konu mu'mun ei, Gos nim ngopu poru nim; enim wumb konj mu'ngii,' pa nim. ²⁵Yi mi' peng piipin kin, enim wumb mund mong kularik mu'e! Gos eim epi pei erbii nim ek ei, nind ei, na pii gii nip mo'. ²⁶Ba sinim sikir pupun, konu mei wii salim punmun," nim.

²⁷Kunum engki nga kapil kapli no' sip pe' ele or pepin, wamin kin, konu eni beli sirim. Seng kin, no' sip ele kongun el'min wumb, en enim piinjing ni, mei konu ele mandi onmun ni piinjing. ²⁸Puk, kan su sipin ei simb 120 mi' pirim. Nga pupun su epi kindim ei simb 90 mandi mi' sim. ²⁹Mei konu ele mandi mi' seng kin, sip kongun wumb en enim mund mong kulk, sip no' pimba nik, epi embin owundu elim kapil kapli epi ei, mani kindnjing. Kindik kin, prei erik, eni sikir tonu wangli, nik er mulnjung. ³⁰⁻³¹Sip ele kongun el'min wumb en enim andlam endi kan sipin tor bin ni piinjing. Sip wurup owundu epi si to mani kindmin yi kend tok ninjing. Nengin kin, no' kanu kembis ele kan topun bin ni enjing ba, Pol ek nipi opu el'min tep elim wu ei nipi ngum. "Sip ele kongun er andilmin wu mulenjing kin, kapli enim konj mulerngii," pa nim. ³²Yi neng kin, opu ond wumb kan ni kilip tangin kin, no' kanu kembis mani wii pum.

³³ Eni tonu omba mandi erang kin, Pol wumb ek nipi ngum. Wumb to konj kindpin, kuni endi kan si numun ni piim. “Kunum engki nga kapil kapli pepin onjpun, ba kuni endi nunenjpun. Akip wii ku mołmun,” pa nim. ³⁴ “Yi peng piip kin, na nind, ‘Kuni nei! Neng nok kin, enim embil dinga pimba. Enim peng enjin ei endi opu punermba. Enim wumb pei konj mułngii.” ³⁵ Pol ek yi nipi, “En enim kumb ele angpi kin, Gos ka piipi ngopu,” bres sipi, engin topu, nopu erim. ³⁶ Yi erang kin, wumb pei noman ka peng, wumb en enim kuni nunjung ku. ³⁷ Sin ya sip ele tuk mulnjpun wumb ei, 276 pei yi mulnjpun. ³⁸ Wumb kuni nunjung kapli erang kin, kuni wiis mułum kuni ei mołpu, sip embin ermba nik kin, ep noł ele mani si kindnjing.

Noł Sip Er Kis Mułum

³⁹ Konu eni topu erang kenjing, ba konu ei pii poł tunenjing. Molk kenjing ni, konu ka endi sepi, tuk pupu, ku kulta ka sepi erim. Ele nge kindangin kin, ka sim konu ele pepin; nga noł wer ele tonu bin ni piinjing. ⁴⁰ Epi embin owundu erim epi pei, kan kuł mani kindnjing ei, kopis kilip tok kindangin kin, ep noł ele pim. Ok sip buł morung kumb ele, kan kuł kilip tunjung. Kan ei pos kindangin kin, pe endi sel tonu kindangin kin, sip ele tor ok mułangin kin, sip pupu, ep noł ele pupu pim. ⁴¹ Ba sip pupu, noł ku połpu tonu opu pim konu ele pupu pim. Sip kumb ei pupu, ku pim konu ele dinga er pim. Sip buł morung ei, noł ep noł topu, to kis erim.

⁴² Opu wumb yi ni piinjing, “Kan ele pinjing wumb ei, angil noł si kinalmin ei pei to kundmun,” ni piinjing. ⁴³ Ba opu elmin tep elim wu ei, “Pol paki tumbii,” ni piim. Ba Pol eim opu wumb mon nipi, yi nim, “Wumb angil noł sik kanilmin wumb ei puku sik kin, angil noł sik, tor pangin,” nim. ⁴⁴ Pe wu eipi sip epi kis mułum epi ei sik, noł peł ele pek puk, tor pungii nge punjung.

28

Pol Molta Konu Ele Mułum

¹ Sin konu ele opun, tor opun, konu embe Molta, pa ninjing, piinjpin. ² Wumb konu ele wumb, sin kin oł ka enjing. Pe konu kumb topu, sin jii neng kin, wumb ond tukuk, dup kalk, sin sik dup ele mundangin kin mulnjpun. ³ Pol eim ond apirip kułou topu si dup kelim. Pe ka wembii endi dup muł erang kin, tor opu, Pol angil ele tumbum. ⁴ Wumb konu ele, wumb molk kenjing ni, ka wembii ei Pol angil ele nop enj pim. Kanik kin, yi ninjing, “Wu ei, wumb keimi to kundum. Wu ei ep noł kularpi kin, ya piram mołum. Ba wu owundu ei, kun elim gui ei, wu ei konj mulermba ni piinim,” pa yi ninjing. ⁵ Ba Pol ka wembii ni erang kin, pupu dup ele peng kin, Pol eim oł endi enerim; ba eim ka mułum. ⁶ Wumb yi ni kanik, mulnjung. Pol eim angil ei oupu mani opu pepi kin, kułmba ni kanik, mulnjung. Ba wumb kunum kinan molk, kenjing ni, Pol oł endi enenim, mon. Pe wumb en enim noman endi sek yi ninjing, “Wu ei gui min?”

⁷ Konu sim konu ele wu num endi, eim mei ele tep elim wu ei, eim embe Publiyas. Wu ei sin sipipi, eim ngii konu ele sipim. Pe wu ei, sin tep ka erpi, kuni ngopu, yi er se mułang kin, kunum tekliki o pum. ⁸ Pe Publiyas nge arim ei ening peng mułum. Ening tang kin, ngenj muł erang kin, enj kunum mułum. Pol wu ei mułum konu ele mandi pupu, ambilpi, prei erang kin, wu ni eim ka mułum. ⁹ Pol yi erang kanik kin, wumb konu ele wumb ening peng tang pinjing wumb ei wangin kin, Pol yi ku erang kin, wumb en enim ka mulnjung. ¹⁰ Yi eramin kin, wumb sin kin oł ka wii enjing. Ekii se en enim sin kin epi pei paki tok sipik, sip ele kindnjing.

¹¹ Sin konu ele oi tekliki moł kindpin. Konu ele sip endi sin tu wum kunum ei, konu pop owundu tum kunum ei, sin sip ele sipim. Sip ei, Eleksandriya konu ele nge, kumb ele orung wu kangil min men tał mułum ei, gos kend Sus nge er mondułmun. ¹² Sin pupun, Sairakus konu ele tor punjpun. Pupun kin, kunum tekliki mulnjpun. ¹³ Sairakus konu ele si kindpin kin, pupun Telim konu ele wang kin, nga kunum endi konu pop owundu tum. Tang kin, nga ekii se kunum tał pupun, Pusiylolai konu ele tor punjpun. ¹⁴ Konu ele, Gos

nge tilap wumb kombur mulnjung. Wumb ei molk yi ninjing, “Sinim kin kongun endeim ya ele mulei!” ninjing. Yi nengin kin, sin opun kin, Rom konu ele punjpun. ¹⁵ Rom wumb Gos tilap ele tuk pu mulnjung wumb ei, sin tor wamin ni piinjing. Pe wumb ombu, ok epi top konu ele Apiyas epi top ngii tekliki engim konu ele tor ok, sin andlam ele kenjing. Pol wumb ombu kanpi kin, Gos kin ka piipi, eim noman dinga piim.

¹⁶ Sin Rom konu ele tuk punjpun konu ele, gapman wu kapli nipi, ngii endi Pol ngang kin, pinjing. Opu ond wu endi tep er muum.

¹⁷ Kunum tekliki o pang kin, Pol Jura wumb num mulnjung wumb ei, wii tum. Pe wumb ok kulou tangin kin, Pol ek yi nim, “Engnan no, na o endi erip, sinim tilap ei to mani kindnenj, min sinim nge kupenjpin no elmin o ei, to kindnenj mon. Ba wumb na wii kan ngii Jerusalem konu ele kindnjing. Rom wumb kin kindnjing. ¹⁸ Rom wumb na kin kos piinjing. Piinjing, ba ek endi ni to kundnenjing; nga to kundngii pinerim. Ei kanik kin, na wak tunjung. ¹⁹ Ba Jura wumb ek ei piinenjing. Yi erangin kin, na bii andlam endi sinerim. Pe nam yi ninj, ‘Wu num owundu ei, na ek ei pii kun ermba,’ ninj. Ba ei na wumb tilap ei kin, o kis endi ermbii ni piinenj. ²⁰ Pe ek pul ei minj, ‘Na enim wii tamb onmun,’ pa nim. Na enim kanip ei nimbii ninj. Na pii gii nip, epi ei kui er mo, yi mi ku, sinim Jura wumb pei epi ei minj kui er mo mun o ei, min na simb ele kan tangin pe,” pa nim. ²¹ Wumb ek ni Pol ngunjung, “Jura wumb endi pipe polk, ek endi yi ninenjing mon.” Pe Jura wu endi opu ek nipi, “Nim kin ek ni kis erpi, ermba ei mon. ²² Pe sin sinim nim noman ele, ek pimba mi nenj piimin ni, onmun?” pa ninjing. “Sin piinjpin, wumb konu ele orung pei wumb yi ninjing, ‘Tilap ei eipi eipi punmun,’ ” yi ninjing.

²³ Kunum endi Pol palim ngii ele, kulou tumun nik pendik, ok kulou tunjung. Kupiiring nik pangin kin, eni wul mani pum. Eim ek ei pule nipi, wumb ngum. Pe eim Gos sinim kanpi, er mo mun mi nipi, Moses lo ek ei nipi, Gos ermba o noman ele piik ni min wu, ek ei ngang kin, wumb Jiisas kin pii gii ninjing. ²⁴ Wumb kombur Pol nim ek ei, pii gii ninjing. Ba wumb kombur pii gii ninenjing. ²⁵ Wumb en enim, noman eipi eipi peng punjung; ba Pol ek endi, kumna ek dinga nipi ngum. “Gos Gui Ka ek dinga nipi, Gos ermba o piipi nilim wu ei, Eisiya pultum ek yi nim.

²⁶ ‘Nim pukun wumb tilap mo mun ei, kankin yi ninjii. Pe enim ei dinga piingii; ba pule piinergii,’ pa nim. ‘Pe enim epi endi dinga keningii; ba epi endi kun enerngii,’ pa nim. ²⁷ ‘Wumb noman tuk ek ei, pii kun enenjing. Kom ele, ek piingii kis erim. Pe en enim kom ele, ambil pelkip ninjing. Yi erangin kin, en enim ningi ele, epi endi kinenjing; kom ele ek piinenjing, noman tuk ek pule piinenjing. Pe en enim puk puk, nga noman ak tok, na kin onenjing mon. Wangin kin, na en enim er ka ermbii; ba onenjing.’

²⁸ Pe en enim noman tuk piingii, Gos Owundu eim ek ka eipi sinim wumb sipi, orung simba nge erim. Gos eim ek yi nipi kindang kin, wumb tilap eipi ei ek piingii.” ²⁹ Pol ek ei nipi poru neng kin, Jura wumb en enim punjung. Puk kin, wumb en enim ek opu, er monduk ninjing.

³⁰ Kung ngii tal Pol eim ngii endi top to sim konu ele, pep mo pu kin, wumb eim kin onjung wumb ei, o ka erpi, ngopu muum. ³¹ Pol eim Gos sinim kanpi mo mun ek ei nipi, wumb ngopu, wumb Jiisas Krai Owundu ei nipi, ek dinga neng kin, wumb piinjing. Wu endi opu, Pol ek to mani kindmba pinerim mon!

Pol Mon Rom Wumb Poŋpu Kindim

Pol Mon Poŋpu Rom Wumb Konu Eŋe Kindim Kraiŋ Nge Ek Se Andiŋmin Wumb Nge Kongun

¹ Na Pol, Kraiŋ Jiisas nge kongun wu, mon poŋpu ngond. Gos na ek se andiŋ wu to tonu kindpi mundum. Mondpu kin, na kindang, Gos eim nge ek ka ei nip to tor kindmbii, nipi mundum.

² Kumb ok, Gos ek keimi dinga nipi pendim miŋ ei, eim ek nirim miŋ, eim nge ek keimi niŋmin wumb, Gos nge ek ka mon ei, kun keimi mendpiŋ nik. ³ Gos kingam Jiisas Kraiŋ, Gos nge ek ka eim kin nirim. Gos kindang opu mei wu teltim ei, eim king Deipis nge kupam noŋ, tiŋap ende eŋe, tonu orum. ⁴ Eim Gos erang kin, noman tuk gui oŋ kun ka moŋum ei, andan topu kin, peni eŋe kindim. Kindpi kin, eim Gos nge kingam dinga saŋim ei, Gos eim tukpu eŋe erpi sipi, nga tonu konj sim. Jiisas eim sinim nge Owundu moŋum. Gos eim Jiisas piipi kin, noman ka sinim ngum. Ngopu kin, Kraiŋ kin eim na ek se andiŋ wu, nipi mundum. Mundang kin, wumb tiŋap eipi eipi, konu orung orung wumb pei, eim kin pii gii nik, ekii sik yi erngii. ⁵ Gos na to tonu kindang ei, Jiisas nge noman dinga eŋe, na kongun ngum. Ngang kin, na eim ek nip, tor kindip kin, wumb orung orung wumb tiŋap pei kopur, Gos nge ek ka pii gii nik, ekii sik erngii. ⁶ Ei enim yi miŋ ku, enim Rom wumb, Gos to tonu kindpi mundang kin, Jiisas Kraiŋ nge wumb tiŋap ende puk moŋmun.

⁷ Yi miŋ ku, na mon ei poŋpu kin, enim Rom konu wumb pei ngond. Gos enim noman ka ngopu, enim to tonu kindpi mundang kin, eim nge wumb muŋgii.

Nga sinim Erinjpin Gos kin, Owundu Jiisas Kraiŋ enim kin noman ka ngopu, nin noman emin ka ngumba.

Wumb Ka Piik, Prei Erik Gos Ngungii

⁸ Kumb se, na ek yi miŋ nimbii end. Na enim piip kin, na Gos Kraiŋ Jiisas kin ka piip ngond. Nimbii erang, wumb konu orung orung pei wumb ei piik kin, enim Jiisas Kraiŋ kin pii gii ninjing ei piinmin. ⁹⁻¹⁰ Gos piinim ei, na nipe ek ninj ei keimi. Eim piinim, na noman tuk gui eŋe dinga kindip kin, eim kingam Jiisas nge ek ka nip, tor kindip nind. Eim piinim, na kunum kunum, enim Gos kin prei erip ngond. Na prei end ei, Gos eim noman eŋe, kunum endi, na enim kin ombii ei, kapŋi Gos piinim, na ombii. ¹¹ Nimbii erang, na enim moŋmun konu eŋe, ombii ni piind. Na enim kin op, Gos Gui Ka epi ka na ngum ei, enim ngumbii. Ngamb kin, enim noman tuk eŋe dinga peng, pii gii nik, dinga erik muŋgii. ¹² Na ek puŋe yi miŋ, na pii gii eŋe, enim paki tumba. Nga enim pei pii gii eŋe ei, na paki tumba ku. Yi miŋ kunum endi, sinim ouni pii gii ei, dinga peng muŋmun.

¹³ Na engnan noŋ, enim ei pii kun erngii ei, kunum kunum na enim moŋmun konu eŋe, ombii nip nip enj. Ba na andŋam endi sinatim. Na yi ni piinj, enim wumb moŋmun konu eŋe, na kongun enj miŋ, mong tang, enim Jiisas kin pii gii ningii ku. Yi miŋ, wumb tiŋap eipi wumb kopur pii gii ninjing ei, yi miŋ ku enim yi erngii. ¹⁴ Nimbii erang, na Jiisas epi endi na ngo pendim epi ei, orung kindip wumb pei paki tumbii. Wumb kopur Griik ek niŋmin wumb ni, ek eipi niŋmin wumb ku; wumb kopur noman ka wii seng, gerik piik niŋmin wumb, nga wumb kopur noman ka sinerang kin, gerik piinarik moŋmun ku. Wumb pei kin, na Gos nge ek ka ni tor kindip paki tumbii. ¹⁵ Yi miŋ peng, na noman tuk eŋe dinga kindip, na enim Rom konu moŋmun wumb yi ku, Gos nge ek ka, na enim kin ni tor kindip ngumbii ku.

Gos Nge Dinga Ei Eim Ek Ka

¹⁶ Yi miŋ, Gos ek ka ei na ni tor kindmbii ei, singambii sinand, mon. Nimbii erang, ek ka ei, Gos nge noman dinga yi erang wumb nii endi, Jiisas kin pii gii ningii wumb ei, Gos sipi orung simba. Kumb se Jura wumb, nga wumb tiŋap eipi Griik wumb ku. ¹⁷ Yi miŋ, Gos nge ek ka ei, Gos nge oŋ kun ka eŋim oŋ ei, peni eŋe kindpi, sinim andan topu ngum.

Ngang kin, ele nge wumb pii gii ele, tonu onum. Wang kin, nga pii gii ei, of kun ka of ei, tonu onum ku. Gos nge ek ka ok putum ek ei, yi miŕ ninim.

“Wumb nii endi Gos kin pii gii nim kin, Gos wu ei kun ka pa nipi kin, nga erang konj kunum kunum muŕmba.”

Gos Nge Popuŕ Kis Pii Gii Ninenjing Wumb Kin Ngumba

¹⁸⁻¹⁹ Yi miŕ, Gos nge noman popuŕ kis sipi, epin moŕum konu ele, mani mei peni ele, wumb pei andan tum. Tang kin, wumb of kis erik, nga of kun ka paŕim miŕ enarik. Nga Gos nge ek ka keimi ei to mani kindik enmin of ei, Gos nge kumep kis ei, wumb tiŕap ei kin tonu omba. Nimbiŕ erang Gos of kun ka ei, wumb pei andan tum ei yi miŕ; Gos nge of kun ka eim peni ele kindim ei, wumb piik kanik er moŕmun. ²⁰ Kumb ok mendpiŕ, Gos epi kanim kanim pei eririm kunum ei, pepi wang kin, pe akip yi ku paŕim. Wumb pei, Gos eririm epi peni ele kindang kin, kanik piik enjing. Erik kin, Gos nge of kun ka ni, noman dinga ei piŕfangin kin, ba Gos kineniŕfangin mon. Yi miŕ erang, wumb pei en enim mong kis kanim kanim enjing; ba Gos kumb ele, koi enerngii mon. Erik kin, sin mong ei piinanmin, pa ninerngii mon. ²¹ Nimbiŕ erang, wumb pei Gos moŕum ei piŕmin; ba wumb ei, en enim Gos embe ambiŕ tonu kindnenjing kin, Gos ei Gos owundu mendpiŕ ni piinarik kin, Gos kin noman ka piik ngonaiŕmin ku. Wumb en enim noman ele, wulu pupu kun pinerang kin, nga en enim noman tuk ele, of kis piki topu emii er paŕim. ²² Wumb en enim nilkeng sik, yi ninmin, ‘Sin noman ka wii paŕim,’ pa ninmin: ba en enim noman ele, kun pinernang kin, wulu pang nik moŕmun. ²³ Nga wumb en enim, Gos tiŕang owundu ka wii saŕim ei, kulermba; ba konj kunum kunum muŕmba. Gos eim kin buŕ ngok, eim embe ambilk tonu kindnenjing mon. Ba en enim, Gos aki tok ya mani mei epi ku ni, ond ni, wu kuŕngii miŕ ni, kei miŕ ni, ka miŕ ni, wembii miŕ ni, epi wii ombu gos kend miŕ erik, ambiŕ tonu kindik, men tok ngok enjing.

Of Kis Kanim Kanim

²⁴ Yi miŕ erang, Gos wumb ei kan wiik topu en enim noman tuk noman ele, erngii enjing of kis kanim kanim pei ei, erangin nim. Wumb ei, en enim nge ngenj ele of kis penj muŕum of ei, en enim kin yi enjing. ²⁵ Nimbiŕ erang wumb ei yi miŕ ku, Gos nge ek ka keimi ei si kindik, nga en enim ek kend tok piik enjing? Wumb ei Gos epi erim epi ei embe ambiŕ tonu kindnjing; ba wumb ei, Gos mendpiŕ moŕum putwu eim buŕ ngok, embe ei ambiŕ tonu kindnenjing mon. Gos Owundu eim epi kanim kanim putwu, sinim wumb sinim Gos eim embe kunum kunum ambiŕpi, tonu kindmin ei keimi mendpiŕ.

²⁶ Yi miŕ erang, wumb yi miŕ enjing, Gos wumb ei kan wiik topu en enim noman ele erngii enjing of kis penj kanim kanim pei enjing. Erik yi miŕ ku, amb kopur en enim wenjing kin si kindik kin amb eipi kin of kis penj muŕum ei enjing; ba en enim of kun pim miŕ enenjing mon. ²⁷ Pe nga wu kombur yi miŕ enjing ku, wu kopur of kun ka miŕ enenjing mon. Wu kopur ei en enim nge embnjing ei si kindik, nga wu kopur eipi kin, of kis penj muŕum of ei enjing. Wu kopur ei, en enim noman tuk ele, dup miŕ gur neng kin, of kis kanim kanim pei penj muŕum ei enjing. Yi miŕ of kis enjing wumb ei, Gos kumbii kis owundu ngang singii.

²⁸ Nimbiŕ erang wumb ei, Gos nge of kun ka ei noman ele ambiŕ gii ninarik. Nga ekii sinarik enjing wumb ei, Gos kanpi, wiik topu muŕang kin, en enim noman ele erngii enjing of kis kanim kanim penj muŕum of ei enjing. ²⁹⁻³¹ Wumb pei noman tuk ele, of kis kanim kanim piki topu moŕum. Wumb ei of kun enarik; wumb eipi kin of kis erik; wumb eipi nge epi ei, noman dinga kindik simin ni piik; wumb eipi kin opu orung erik; wumb eipi epi pei saŕim wumb ei kin, kis piik, wumb eipi to konduk; wumb eipi kin ek miŕ erik; wumb eipi kin ek kend tok epi sik; nga wumb eipi kin noman tuk dinga kis piik ngok; wumb eipi kin ek kis dinga nik erik; wumb eipi kin ek poŕ kis tok ni ngok; Gos kin noman kis piik, opu orung erik ngok, ek dinga nik; nga wumb en enim embe ambiŕ tonu kindik; wumb en enim noman ele sin sinim wumb ka wii pa nik; nga nipe of kis kanim kanim pei konj ermin ni piik; wumb erinjing menjing noŕ ei nge ek piik kin, ekii sinenjing

ku. Wumb en enim noman ka pinalim mon. En enim oġ keimi ermin niġmin; ba ei kapli enaġmin mon. Nga wumb en enim miyem ende wumb kin kaimb sinaġmin mon. Nga wumb eipi kin noman ka piik ngonalaġmin mon ku. ³² Wumb pei, Gos nge lo ek dinga ei piġmin lo ek dinga ei, yi miġ ninim. Wumb nii endi, oġ kis yi nge enjing kin, wumb ei kolk kin, Gos kin kumep kis singii. Ba wumb en enim, epi kis kanim kanim pei er pangin kin, nga wumb eipi oġ kis yi ku erangin kin, en enim ka piinmin ei, oġ kis mendpiġ paġim.

2

Gos Nge Kos Piimba Konu Kun Ka Mendpiġ Saġim

¹ Yi miġ erang, enim Jura wumb pei, wumb eipi kin kos erik ngok enmin ei, na enim endeim endeim kin ek nip ngond. Ni ninim oġ kis en ei, koi enenjii mon. Enim piinmin, enim wumb eipi kin kos erik ngolmun. Eġe nge, en enim ekii se kos singii. Nimbiġ erang, enim wumb eipi kin kos erik ngolmun. Nga ni ninim oġ yi nge eġin ku. ² Nga sin Jura wumb piinmin ei, Gos kos owundu kun ka paġim miġ ermbe. Wumb ei oġ kis enmin wumb ei kin, Gos kumep kis ngumba. ³ Nga enim Jura wumb en enim wumb eipi kin, kos erik ngonmun; ba en enim oġ kis yi miġ enjing ku. Enim nipe ni piinmin? Enim Gos nge kos owundu ei si kindik kin, orung puk, wii muġngii min? ⁴ Pe nga enim nipe ni piinmin? Gos nge noman ka wii owundu enim ngonum ei, Gos enim kin kunum oġt kinan kis kui er moġum. Nga Gos enim kin kumep kis sikir ngonanim mon. Gos nge oġ kun ka ei nge, enim epi ei wii miġ ni piinmin min? Gos nge oġ kun ka ei nge, enim epi ei wii miġ ni piinmin min? Gos nge oġ kun ka ei erang kin, enim noman ei to ak tungii nge erim ei, enim piinanmin min? ⁵ Ba enim nge noman tuk ei, kom ku miġ dinga paġim. Peng kin, enim noman tuk eġe to ak tunenjing. Eġe nge, Gos kunum owundu kunum eġe, Gos popuġ kis sipi kin, nga kos owundu kun ka er ngopu, konu peni eġe kindpi ermbe ei, enim dup konu kumbii kis owundu singii. ⁶ Sik kin, yi miġ wumb nii endi nipe oġ enjing miġ oġ ei nge, Gos mok topu kumep ngumba. ⁷ Wumb kopur en enim oġ kun ka minj erik punmun. Nga en enim Gos nge tiġang owundu ka wii ei, kongun dinga erik kin, kur kanik singii. Sengin kin, Gos wumb ombu nge embe ambii tonu kindmbe. Nga wumb ei, noman konj kunum kunum konj muġmun ei, kur kanik kin, singii ku. Wumb ei, Gos noman konj kunum kunum ei ngumba. ⁸ Ba wumb kopur en enim ngenj eġe, noman kulk kin, Gos nge oġ kun ka ei ekii sinarik kin, buġ ngok enmin wumb ei kin, Gos kumep kis ngumba. Gos eim jiki pang kin, popuġ kis sipi, kumep kis wumb ei kin ngumba. ⁹ Kunum eġe, wumb pei oġ kis enjing ei, ngenj kumbii kis kin, oġ embin tui kis ei, enim kin tonu omba. Kumb se Jura wumb, nga ekii se tiġap eipi wumb, oġ kis enjing wumb ei minj, kumep kis singii. ¹⁰ Ba wumb nii endi, oġ kun ka eġmin wumb ei, Gos nge tiġang owundu ka wii ni, eim noman emin ka ei ni, nga embe owundu tonu kindilim ei, Gos wumb ombu kin ngumba. Kumb se Jura wumb tiġap, nga ekii se, torung wumb tiġap eipi ouni ngumba ku. ¹¹ Gos nge ningiġ eġe, wumb pei kanpi kin, su ende miġ kindim.

¹² Yi miġ erang, torung tiġap eipi wumb ei, Gos lo ek Moses ngurum ek ei sinenjing. Sinarik kin, Gos lo ek ei piinarik mulnjung wumb ei, en enim oġ kis enjing wumb ei, Gos kos piipi, en enim sipi kin, dup konu eġe kindang, am pungii. Ba Jura wumb tiġap ei, Gos lo ek Moses ngurum ek ei sinjing. Ba wumb ombu, oġ kis enjing wumb ei, Gos lo ek Moses ngurum wumb ei kin, Gos kos owundu piimba. ¹³ Yi miġ erang, wumb nii endi, Gos lo ek Moses ngurum ek ei piinjing; ba ekii sinenjing wumb ei, Gos kin kun ka moġmun wumb ei ninermbe mon. Ba wumb Gos lo ek Moses ngurum ek ei piik, ekii sik erngii wumb ei, Gos wumb kun ka moġmun wumb nimba. ¹⁴ Yi miġ wumb tiġap eipi, Gos lo ek Moses ngurum ek ei sinenjing; ba en enim noman eġe, Gos lo ek Moses ngurum ek ei piik, ekii sinimin kunum ei, wumb en enim lo ek endi pinalim; ba en enim noman tuk eġe, lo ek miġ peng kin, en enim nipe oġ erngii ei piġmin. ¹⁵ Yi miġ wumb en enim eġmin oġ ei, peni eġe andan tang kin, Gos lo ek wumb kongun erngii miġ, en enim noman tuk eġe Gos mon poġ pendim. Pindang kin, wumb en enim noman tuk gui eġe, yi miġ ku peni eġe, andan topu, keimi nipi ngolmun. Nimbiġ erang, en enim noman tuk eġe, ak mak erpi; nga kunum

endi, en enim kos erpi ngołum. Nga kunum endi, en enim enjing oł ei kapli nipi ngołum ku. ¹⁶ Ei yi mił peng kin, Gos ek ka yi mił ninim. Gos kunum owundu tonu omba kunum ełe, Krai Jisas kin kos owundu piimba. Ei epi kanim kanim wumb pei noman tuk ełe, koi er pałim epi ei kos piimba. Na Pol Gos ek ka ei ni tor kindind.

Jura Wumb Tiłap Lo Ek Ei Kapli Paki Tumba Ni Piłmin

¹⁷ Ba enim yi mił ninmin, “Sin Jura Wumb.” Nga enim lo ek ambił gii ninjing kin, ei en enim Gos kos owundu paki tumba, ni piinjing. En enim embe ambił tonu kindik kin, sin sinim Gos nge wumb mołmun, ningii. ¹⁸ Enim Gos nge noman ełe piłmin. Nga enim oł kun ka mił, kapli ninjing ku. Nimbił erang Gos lo ek ełe, enim piik sik, poru ninjing. ¹⁹ Nga enim yi mił ni piłmin, sin lo ek ełe, sin ek keimi pułe ei, sipin poru ninjpin. Nga sin kapli ei, ningił tumbun mołum wumb, andłam kun ka andan to sipmin. Nga en enim yi mił ni piinmin wumb ei, emii pałim konu ełe mołmun wumb ei, sin tiłang mił, andłam andan to sipmin, ni piinmin. ²⁰ Nga enim wumb noman kun pinalim wumb kin, wumb kangi ambił kembis kin, ek mon andan tok ngołmun wumb mołmun. Enim piłmin, Gos lo ek ei ek keimi ni, noman dinga tuk pałim ek ei, piłmin. ²¹ Nga enim wumb eipi, ek mon andan tok ngołmun; ba en enim kin, ek mon ei, andan tok ngołmun min? Kunum ełe, enim lo ek ei ni tor kindinmin ei, enim wumb eipi nge, epi waning sinerngii pa niłmin; ba en enim, wumb eipi nge epi waning siłmin min? ²² Nga enim lo ek endi yi mił niłmin. Wu eipi nge embnjing ei, enim wu eipi ngunduk enerngii, mon niłmin; ba en enim wu eipi embnjing ngundulmun! Nga enim ek kend gos ei, wumb men tołmun ei, enim noman kulermin mon, niłmin; ba enim wumb nge men ngii ek kend gos epi yi mił waning siłmin min? ²³ Nga en enim embe ambił tonu kindik kin, ek yi mił niłmin. Sin Gos lo ek ei sinjpin; ba enim Gos lo ek ei ekii sinałmin mon. Ełe nge, enim Gos embe to kis erik ełmin! ²⁴ Nimbił erang, Gos ek ka kumb ok pułum mił yi ninim, “Enim Jura wumb Gos kin oł kis enjing oł yi nge, wumb tiłap eipi oł ei kanik kin wumb ei, Gos kin ek kis nik, ek buł ambilk, yi ełmin.

²⁵ Yi mił, enim Jura wumb Gos lo ek ei piik, ekii sinjing kin, kapli enim ngenj kopsik ełmin oł ei, pułe kun pimba. Ba enim Gos lo ek ei ekii sinenjing kin, kapli enim ngenj kopsik ełmin oł ei, pułe ei wii mił pimba. ²⁶ Yi mił, wumb tiłap eipi wumb nii endi, ngenj kopsik ełmin oł ei enałmin; ba Gos lo ek ei ekii sinjing, kapli Gos wumb ei kanpi kin, yi mił enim nge Jura wumb mił, ngenj kopsik ełmin oł ei, ende mił ni piim. ²⁷ Keimi, enim Jura wumb Gos lo ek ełe, enim piik sinjing. Nga enim ngenj kopisnjing ku. Ba enim Gos lo ek ei ekii sinenjing mon. Nga wumb tiłap eipi wumb ngenj kopisnenjing wumb ei, Gos lo ek ei keimi ekii sinjing kin, wumb en enim enjing oł ei, enim Jura wumb kin kos erik ngungii. ²⁸ Wumb nii endi, eim noman tuk ełe, Jura nge wumb tiłap keimi mił mulerim kin, wumb ei Jura wumb mendpił mon. Nga ngenj kopsik ełmin oł ei, ngenj torung ełe epi mendpił, mon ku. ²⁹ Ba wu endi eim noman tuk ełe, Jura wu mułum kin, wu ei Jura wu mendpił mułmba. Nga ngenj kopsik ełmin oł ei, noman tuk ełe epi ei, lo ek ełe mendpił mon. Epi ei, Gos Gui Ka ełe epi mołum. Wumb endi oł yi mił erim kin, wu ei wumb ningił ełe, wu num mulermba mon; ba Gos ningił ełe wu num mułmba.

3

Oł Kis Ei Erpi, Oł Kun Ka To Mani Kindnermba, Mon!

¹ Jura wumb erpi, wumb tiłap eipi wumb ei, to mani kindinmin mił nenj? Nga nipe epi ka endi erpi, Jura wumb ngenj kopsik ełmin oł ei tonu ołum? ² Kawukeiya! Pe Jura wumb, Gos kin epi kanim kanim paki tang kin, pei sinjing. Kumna mina ei yi mił, Gos eim nge lo ek ka ei, Jura wumb ngang kin, tep ka erik mułngii nipi ngurum. ³⁻⁴ Nimbił erang, Jura wumb kopur Gos kin pii gii ninenjing. Ba en enim oł kun pinalim mił ei erik kin, Gos nge oł kun ka ei, to mani kindngii min? Ei mon mendpił. Gos endeim mendpił, ek keimi kun ka kunum kunum niłim. Ba wumb pei ek kend tok niłmin. Gos ek ka kumb ok mon poł pendrim ek ei, yi mił ninim,

“Nim Gos ek nilin ei, ek keimi kun ka palitim. Peng kin, wumb nim kos erik ngunjung kin, kapli nim dinga angkin kin, kos kun ka erkin poru ninjii.”

⁵ Ba nipe mił sinim oł kis ełmin oł ei erang kin, Gos oł kun ka mołum ei, andan tang kenmin min? Sinim nipe ek nimin? Ek ei Gos oł kun ka enarpi kin, sinim kin kumep kis kun pinałim mił ngumba min? Na wumb endi mił ya mei wu, noman ełe ekii sip ek yi nind. ⁶ Ei mon mendpił! Pe Gos eim kun ka mulerim kin kapli nga eim nipe mił erpi, ya mei wumb pei kos owundu piipi, mok topu, eipi eipi kindmba?

⁷ Ba na nam ek kend top ninj kin, kapli Gos nge ek keimi mendpił ei peni ełe tor omba. Ełe nge, Gos nge embe owundu ei, owundu mendpił tonu omba. Nimbił erang na wu oł kis eł wu? Nga nipe na kos piip kumep kis ngang simbii? ⁸ Pe sinim ek yi mił nimin? “Kapli sinim oł kis eramin nemin kin, kapli oł kun ka ei, tonu omba.” Kapli oł ei sinim ermin min? Wumb kombur sin kin ek buł morung ninmin wumb yi ninmin; ba ei ek kend to ninmin. Wumb ei en enim dup konu kumbii kis ei kapli singii. Ei oł kun ka mendpił.

Wumb Endeim Eim Kun Ka Molatim Mon; Wumb Pei Oł Kis Ełmin

⁹ Pe nga sinim nipe ni piinmin? Pe sinim Jura wumb tiłap mołpun kin, wumb tiłap eipi ei to mani kindmin min? Ei mon mendpił. Nimbił erang na ek yi mił nip poru ninj. Sinim Jura wumb tiłap ni, wumb tiłap eipi ouni pei, oł kis dinga ei ambił gii nipi to mani kindang mołmun. ¹⁰⁻¹³ Gos ek ka kumb ok pultum ek ei yi mił ninim.

“Wu endi oł kun ka ełim wu endi molatim, mon mendpił! Wu endi Gos nge oł kun ka ei, piinałim mon. Nga wu endi Gos mołum ni piipi kin, kur kinałim mon ku. Wumb pei Gos nge oł kun ka ei buł ngunjung. Ngok kin, en enim Seisen nge andłam kis ełe punjung. Wumb endeim eim oł kun ka enerim mon. Wu endeim mendpił mił mon. En enim num goltum ei, wumb kuhii kui tonmun tukpu ełe, aki mił to sałim. Wumb en enim gupu anmbił ełe, wumb eipi kin ek kend tok ngołmun. En enim gupu ngenj mandring ełe, wumb kin am ek kis mendpił tuk sałim ei, wembii kis kum keming mił, wumb to kondułum epi ei, yi mił ełmin. ¹⁴ Wumb en enim gupu ełe, ek mił enmin ni, ek kis penj mołum ei, en enim kin piki topu mołum. ¹⁵ Wumb en enim sikir puk kin, wumb eipi to kundangin kin, miyem kui ba nge punjung. ¹⁶ Wumb en enim konu orung orung punjung konu ełe, wumb eipi to kis monduk kin, ngenj kumbii kis ngunjung. ¹⁷ Wumb en enim noman emin ka seng molk kin, pungii nge oł ei, enałmin mon. ¹⁸ Wumb en enim Gos kin mund mong kularik kin, Gos kin pii kun enarik kin, nga Gos nge embe ambił tonu kindnałmin ku.”

¹⁹ Pe sinim yi ni piinmin. Gos lo ek ei, Jura wumb ni ngurum ei, wumb nii endi Gos lo ek ei piik kin, mandring mulk wumb ei kin nirim. Yi mił neng kin, wumb endeim kapli yi ninermba, ‘Nam wumb kun ka mendpił moł,’ ninermba mon. Ba wumb ya mani mei ełe wumb ei, Gos ningił ełe oł kis kun ka pinałim mił oł ei, pei enjing. Wumb ei, Gos kin kumep kis singii. ²⁰ Nimbił oł erang wumb endi eim Gos lo ek nirim mił erpi, ekii sipi kin, Gos ningił ełe wu kun ka mulermba mon. Nimbił erang, Gos lo ek ełe ei, sinim pei oł kis ełmin oł ei, andan to tor kindnim.

Gos Kin Pii Gii Ninjing, Wumb Kun Ka Mołmun

²¹ Ba pe Gos nge oł kun ka oł ei, peni ełe tor wang kin, wumb pei keningii nge om. Ei nge lo ek ełe kin ekii sipi onerim mon; ba andłam eipi mił om. Yi mił ku, lo mon ek ei nin, Gos nge ek mon ni, tor kindiłmin wumb ei kin ouni Gos nge oł kun ka oł ei nge, ek kun ka ni tor kindiłmin. ²² Gos oł kun ka ei yi mił, wumb nii endi Jiisas Krai kin pii gii ninjing kin, Gos wumb ei kin kun ka mołmun wumb, ni kananim. Jiisas wumb pei eim kin pii gii ninjing wumb ei Gos ek yi mił nim. Nimbił erang wumb pei Gos ningił ełe, wumb eipi eipi mił molałmin mon; wumb ei ende mił mołmun. ²³ Nimbił erang wumb pei oł kis minj erik kin, nga sinim Gos nge oł kun ka tiłang owundu ei sin sinim kin kapli enermin mon. Sin sinim Gos kin mandi molałmin mon ku. ²⁴ Ba Gos wumb pei eim kaimb sipi, noman ka ngopu erim ei, wumb Gos epi ka wii ei top enenjing mon; Gos wii ngum. Ei nge Krai Jiisas sinim eim kin pii gii ninjpin wumb ei, Gos eim sipi, orung sim. ²⁵ Gos Jiisas Krai

sinim kin ya mani mei eŕe kindim. Kindang opu kin, Jiisas eim ond peri eŕe koŕpu, eim miyem bein topu, sinim wumb oŕ kis enjpin oŕ ei, kil ngopu, si kindmba nge om. Eŕe nge Kraiss kin pii gii ninjing wumb ei mendpiŕ, kil ngopu sipi orung sim. Seng kin, eim oŕ kun ka sinim kin andan topu ngum. Ngang kin, kumb ok Gos eim wumb oŕ kis enjing ei, Gos kanpi kui erpi, wiik topu kunum olt kinan muŕum. Nimbil erang Gos eim wumb ei eim kin, noman ak tungii min mon ni piipi kin, kui er moŕum. ²⁶ Ba pe Gos nge oŕ kun ka eŕe ei peni eŕe kindpi kin, sinim mei wumb andan tum ei nge sinim piinmin. Piipin kin, Gos eim mendpiŕ kun ka moŕum. Pe nga wumb nii endi Jiisas kin pii gii ningii ei, Gos wumb ei kin, yi ku ‘Kun ka moŕmun wumb’ nimba.

²⁷ Pe nga nipe epi endi pim kin kapli sin sinim embe ambil tonu kindmin? Ei epi endi mon; Gos epi endi ei ondu ngopu poru nim. Nipe epi endi ei ondu ngum? Lo ek eŕe ekii sinmin ei min? Ei mon mendpiŕ! Yi miŕ peng kin, wumb Jiisas kin pii gii ninjing ei, epi ei nge mendpiŕ. ²⁸ Ba sinim yi miŕ ni piilmin. Wumb endi Jiisas kin pii gii ningii eŕe mendpiŕ, Gos wumb ei kin, ‘Kun ka moŕmun’ nimba. Ba wumb Jura lo ek eŕe mendpiŕ, ekii sik erngii eŕe mon. ²⁹ Mine Gos ei, Jura wumb tilap nge mendpiŕ, Gos min? Gos ei, wumb tilap eipi nge, Gos yi ku min? Ei keimi, Gos ei wumb tilap eipi nge Gos ku. ³⁰ Yi miŕ keimi, Gos endeim mendpiŕ moŕum. Gos eim kapli erang kin, Jura wumb ni, wumb tilap eipi pei oui, Gos kingam Jiisas kin pii gii ninjing wumb ei, Gos wumb ei kin, ‘Kun ka moŕmun wumb,’ nimba. ³¹ Yi miŕ peng piipin kin, sinim Jiisas kin pii gii ninmin oŕ ei, Jura lo ek ei, to mani kindmin min? Ei mon mendpiŕ! Ba puŕe eipi yi miŕ, sinim pii gii ninmin oŕ ei, Jura lo ek ei keimi nipin kin, ambil gii ninmin.

4

Gos Eiparam Oŕ Kun Ka Elim Wu Nim

¹ Pe nga sinim nge kupenjpin Eiparam ok muŕum wu ei, sinim moŕmun miŕ yi muŕum. Yi miŕ peng kin, sinim eim kin nipe ek ninmin? ² Yi miŕ, keimi Eiparam lo ek eŕe ekii silim pim kin, kapli eŕe nge eim, wu kun ka tonu opu muŕum ei, eim kapli eim embe ambil tonu kindmba. Ba Gos ningil eŕe, eim embe kapli ambil tonu kindnermba mon. ³ Yi miŕ, Gos ek ka ei nipe ek miŕ ninim? “Eiparam Gos kin pii gii nirim eŕe nge Gos Eiparam wu kun ka moŕum,” pa nirim. ⁴ Pe nga wumb nii endi kongun ermba ei, eim kumep simba kumep ei, epi ka wii endi wii sinermba mon. Ba kumep ei, eim kongun erim miŕ, kumep sim. ⁵ Ba wu nii endi lo ek eŕe kongun enerim ba wu Gos kin pii gii nirim wu ei, Gos eim wu ei oŕ kis erim wu ei oŕ kun ka elim wu nimba. Nimbil erang wu ei, eim Gos kin pii gii nirim eŕe nge, Gos wu ei je kun ka nipi mundrum. ⁶⁻⁸ Yi miŕ ku wu endi lo ek eŕe ekii sinerim; ba Gos wu ei kin wu kun ka nimba. Deipis wu ei kin yi miŕ nirim ku. Deipis wu ei ka piyangli nirim.

Deipis yi miŕ nirim, “Gos wumb pei oŕ kis kil ngopu si kindpi pandi tum wumb ei ka piingii.

Gos Owundu wu endi kin oŕ kis pinerim kin wu ei eim ka piyangli,” nirim.

⁹ King Deipis ok nirim ek ka ei, wumb nii endi ka piingii ei, Jura wumb tilap ngenj kopsik elmin wumb ei kin, mendpiŕ ngumba min? Min orung wumb tilap eipi wumb ngenj kopsinarik elmin wumb ei kin, oui ka piik singii ku min? Sinim pii kun ermin! Sinim yi nipin nipin enjpin, Eiparam Gos kin pii gii nirim eŕe nge, Gos Eiparam kin kun ka elim wu nipi mundrum. ¹⁰ Kunum nenj Gos Eiparam kin wu kun ka nirim? Kunum eŕe eim ngenj kopsisnerim kunum ei, min eim ngenj kopsim kunum ei min? Keimi, eim ngenj kopsisneririm kunum ei Gos Eiparam kin ‘Wu kan ka’ nirim. ¹¹ Eiparam ok Gos pii gii nirim. Nirim eŕe nge, Gos eim kin kun ka nipi mundrum. Mundang kin, jep oŕ wumb keningii ni epi eim ekii se ngenj kopsim. Pe nga Eiparam sinim wumb Gos kin pii gii nik kin, ngenj kopsisnenjing wumb ei nge kupenjpin. Yi miŕ ku, sinim Gos kin pii gii ninjpin wumb ei, Gos sinim kun ka moŕmun wumb pa nimba. ¹² Eiparam eim wumb ngenj kopsik elmin wumb ei nge, kupenjing miŕ moŕum ku. Ba nga wumb ngenj kopsilmin ei nge minj mon. Eiparam eim ok Gos kin pii gii nipi kin, ekii se ngenj kopsirim. Wumb ngenj kopsik elmin wumb ei kupenjing, Eiparam ok erim miŕ ei pii gii nik kin, ekii sik enjing ku.

Wumb Gos Kin Pii Gii Ninjing Ete Nge Ok Gos Ngumbii Nirim Epi Ei Ngang Singii

¹³ Yi mił, Gos eim Eiparam kin kupam noł ok ek dinga nipi ngumbii nirim ei, ya mani mei pei ngumbii nirim. Gos ek dinga Eiparam kin nirim ek ei, lo ek ełe tonu onerim mon! Ba Eiparam Gos kin pii gii nirim ei nge, Gos Eiparam wu kun ka nipi mundum. Yi mił peng kin, Gos eim Eiparam kin dinga ek nirim mił yi eririm. ¹⁴ Ei yi mił, wumb pei lo ek ekii siłmin wumb ei, Gos epi dinga nirim epi ei singii kapli, ba pii gii ei wii mił, pimba. Nga yi ku, Gos Eiparam kin ek dinga nipi pendrim ek ei, wii mił pimba ku. ¹⁵ Ei yi mił peng kin, Gos lo ek ei erang kin, Gos nge popuł kis wumb kin tonu omba. Ba lo ek endi pinełang kin, kapli wumb endi lo ek endi to kis enim pa ninelangan mon.

¹⁶ Yi mił erang kin, puł ełe nge wumb Gos kin pii gii ninjing wumb ei, Gos epi ngumbii nirim mił epi ei, ngumba. Ngang kin, Gos eim ek dinga nirim mił epi ei, Gos nge noman ka ngołum ełe nge mendpił, keimi tonu omba. Ełe nge mong keimi ek dinga ni pendrim ek ei, dinga peng kin, Eiparam kupam noł pei kin ekii se tonu omba. Ełe nge lo ek ekii sik ełmin wumb ei nge minj mon; ba wumb pei, Eiparam kin ekii sik kin, Gos pii gii niłmin ełe nge mendpił. Eiparam eim sinim pii gii ninjpin wumb ei nge kupenjpin mendpił mołum. ¹⁷ Yi mił, Gos ek ka ok ni pendrim mił, yi nim. “Na nim Eiparam wumb tilap eipi eipi pei ernjing mił, enim se mundunj,” pa nirim. Ek dinga nipi pendrim ek ei, Gos ningił ełe dinga pałim. Peng kin, Eiparam Gos kin pii gii nirim ei, Gos wumb kulnjung wumb ei nga si kindang kin, konj molk kin tonu ongii nge Gos. Gos ek neng kin, ełe ok sinerim epi ei, Gos ek piik kin, ełe tonu onjung. ¹⁸ Eiparam eim wu tukui ni, kangił endi mengnermbii ni piinerim mon; ba eim Gos kin pii gii nipi, kui er mułang kin, Gos ek keimi ok nirim mił ei, tonu omba ni piirim. Yi mił, wumb andłam kanik poru ninjing ei mił, Eiparam Gos kin pii gii dinga nirim nge kui er mułang kin, Gos ek nirim mił, eim kapli ermba. Pe Eiparam Gos kin pii gii nirim ei, Gos ek yi nirim mił, “Nim nge kupanim noł pei, yi mił tonu ongii.” ¹⁹ Nga Eiparam eim kung ngii pei 100 mił mułum ei, eim wu tukui mendpił mołpu kin, eim ngenj kułmba mił erim. Nga ambim Sera yi ku tukui mołpu kin, ngenj kułmba mił erim ku; ba Sera eim kangił endi mingnerim mon! Eiparam ełe nge ni piipi kin, ba eim Gos kin pii gii dinga peng kin, wakin tunerim mon. ²⁰ Nga Eiparam Gos ek dinga nipi, pendrim mił ni piipi kin, eim noman tał pinerang kin; eim pii gii ei ouru neng kin, wakin tunerim mon. Yi erang kin, Eiparam eim Gos kin pii gii dinga nipi kin, eim Gos kin noman ka piipi kin, Gos embe ambil tonu kindim. ²¹ Nimbił erang, Eiparam eim noman dinga piirim ei, Gos ek keimi dinga nirim mił ei, kapli keimi ekii se ermba ni piirim. ²² Yi mił erang kin, Gos Eiparam kin ek yi nirim, “Nim wu kun ka mołun.” Ełe nge Eiparam Gos kin pii gii dinga nirim. ²³⁻²⁴ Ba ek ei, Gos nge ek ka ełe Eiparam kin ni piirim. “Eim wu kun ka mołum,” ni piirim. Ba Gos ek ka ei Eiparam kin mendpił ninanim mon. Ba Gos ek ka ei sinim kin ouni ninim. Sinim nge pii gii ei, Gos eim Jiisas sinim nge Owundu tukpu ełe, nga konj tonu sim. Ełe nge Gos ni piipi kin, sinim wumb kun ka ełmin wumb ni piirim ku. ²⁵ Yi piipi kin, Gos Jiisas sinim kin, ya mani mei ełe kindang opu kin, ond peri ełe kołpu kin, nga eim miyem sinim oł kis enjpin ei kil ngum. Gos nga Jiisas sipi tonu seng kin, nga konj mołum. Yi mił erang kin, Gos sinim pii gii ninjpin wumb eim ningił ełe ‘Kun ka mołmun,’ wumb nimba.

5

Sinim Pii Gii Wumb Gos Kin Kun Ka Mołmun Wumb Nimba

¹ Pe yi mił erang, sinim Gos kin pii gii ninjpin ełe nge, Gos sinim kin kun ka mołmun, ninim. Yi mił erang, pe sinim Gos kin noman emin peng mołamin kin, sinim nge Owundu Jiisas Kraias eim oł ei nge erang kin, sinim pii gii wumb kin tonu om. ² Kraias Jiisas eim endeim mendpił, andłam ełe aki tang kin, sinim kapli Gos kin eim noman ka ngołum ełe, tuk bin konu ełe, sinim pe mołmun. Pe nga sinim ka piipin, Gos ngopun kin, kui er mołamin kin, Gos nge tilang owundu ka wii ei, eim kin ouni simin ni piipin kin, kui er mołmun. ³ Pe nga, sinim epi ei minj, ka piinerman mon. Ba sinim oł embin tui kanim kanim sinim kin tonu omba ei kin, ka piimin ku. Nimbił erang, sinim piinmin, sinim oł

embin tui ei erpi kin, sinim noman dinga ngang kin, sinim kapli angpin, dinga kindpin, er mołmun. ⁴ Nga sinim noman dinga peng mułamin kin, kapli sinim wumb oł embin tui tonu wang kin, dinga angk mołmun oł ei mił, mułmun. Mołpun kin, sinim oł dinga angk mułmun, oł ei nge pim kin, kapli sinim Gos ngumbii nirim mił, epi ei simin ni piipin kin, kui er mułmun. ⁵ Nga sinim Gos kin pii gii nipin kin, kui er mołmun ei nge, sinim singambil piinermin. Nimbil erang, Gos eim noman ka wii ngang kin, sinim kin noman ełe kindang ei, piki tum. Tang kin, Gos eim nge Gui Ka ei sinim paki topu kin, wii ngum. ⁶ Kunum ełe, sinim dinga pinerim kunum ei, kun mendpił, Gos Krai kin, Krai ya mani mei ełe opu, ond peri ełe kołpu, eim sinim mei wumb pei Gos buł ngopun kin, oł kis enjpin wumb ei, Gos sipi orung sim. ⁷ Na yi ni piind. Wu endi mołpu, wu kun ka endi kin kołpu kin, paki tumbii ni, noman to piinim; ba eim kapli enermba mon! Yi peng kin, wu wumb endeim endeim ni molk, en enim nge noman dinga kindik kin, kapli erang, wu ka endi kin kolk kin, paki tungii. ⁸ Ba Gos eim noman ka wii ei, sinim kin andan topu ngum. Ngang kin, kunum ei sinim oł kis pira er mułamin kin, Krai opu, eim ond peri ełe kołpu kin, sinim oł kis enjpin ei, kil ngopu si kindim. ⁹ Yi mił erang kin, pe Krai kołpu kin, eim miyem sinim oł kis enjpin ei, kil ngum. Ngang kin, pe Gos sinim kun ka mołmun ninim. Yi mił, sinim piinmin ei Krai sinim paki tang kin, Gos popuł kis ni, kumep kis ei, sinim kin tonu onermba, mon! ¹⁰ Yi mił, sinim ok Gos kin opu orung wumb mił mulnjpun kin, kunum ełe, Krai kołpu kin, sinim oł kis enjpin ei, kil ngum. Ełe nge, Krai eim sinim Gos kin sipi, nga orung seng kin, pe sinim Gos kin noman ende sepin mołmun. Krai nga angpi, tonu opu kin, konj mołum. Ełe nge, sinim yi mił ku, eim noman konj ngang kin, sinim eim kin ouni konj mułmun. Mułamin kin, Gos eim kos owundu ei, sinim kin tonu onermba mon. ¹¹ Ei yi mił mendpił, mon! Ba, sinim nge Owundu Jiisas Krai eim erang kin, sinim Gos kin nga orung sim. Ełe nge, sinim Gos kin noman ka pii ngonmun.

Andam Kułum Ba Krai Konj Mołum

¹² Yi mił erang, wu endeim Andam oł kis erim ełe nge, oł kis mani mei ełe tonu om. Wang kin, oł kis oł ei, wumb pei kułngii oł ei, pepi kin, tonu om. Wang kin, oł kis oł ei, wumb pei kułngii oł ei, pepi kin, om. Yi mił erang kin, wumb pei oł kis enmin ełe nge, wumb pei koltmun. ¹³ Yi mił, oł kis enjing oł ei, ya mani mei ełe ok pim. Nga ekii se, Gos lo ek Moses ngurum. Ngang kin kapli, ba Gos lo ek mulełang kin, wu endi mołpu, wu endi kin, nim oł kis yi en, pa ninelang. ¹⁴ Ba Andam mułum kunum ei pupu, Moses kunum ełe, wumb pei mulnjung ei, kolk minj punjung. Wumb eipi pei, Andam oł kos erim oł ende mił, enenjing; ba wumb ei pei oł kis eipi mił erik kin, kulnjung ku.

Nga wu Andam eim jep epi endi Krai ekii se omba, yi mił mułum. ¹⁵ Ba Gos epi ka wii ei, wumb pei wii ngopu epi ei kin, Andam oł kis erim ei kin, epi ende mił mon. Ei keimi, wumb pei wu endeim Andam oł kis erim ełe nge wumb pei kulnjung; ba Gos noman ka, wumb pei wii ngum ei, owundu mendpił. Gos eim noman ka ngopu ni, epi ka wii ełe nge, wumb pei wii ngurum ei, Krai Jiisas kin tonu opu kin, wumb pei paki tum. ¹⁶ Gos epi ka wii wumb pei wii ngum epi ei kin, wu endeim Andam oł kis erim ei kin, epi ende mił mon. Yi mił, wu Andam endeim kin oł kis ei tonu wang kin, wu Andam Gos kos owundu piimba kunum ei, wu ei am ba. Nga yi mił, wumb pei oł kis enjing ku; ba Gos epi ka wii, wumb pei kin wii ngang kin, Gos wumb ei kin, kun ka mołmun, nimba. ¹⁷ Ei keimi, wu endeim Andam eim oł kis erim. Ełe nge, wumb koltmun oł dinga ei wumb pei tonu wang kin ełe nge, wumb pei to mani kindnim. Kapli yi mił ku nga, wu endeim Jiisas Krai kin, wumb pei Gos nge noman ka ngołum ni, epi ka wii ei wii ngołum epi ełe nge, Gos sinim wumb kun ka niłim ełe nge, sinim wumb king mił, tep er mułmba.

¹⁸ Yi mił erang kin, wu endeim Andam oł kis erim ełe nge, kumep kis wumb pei sik kin, kułngii. Yi mił ku, wu endeim Krai eim oł kun ka erim ełe nge, wumb pei oł kis enjing, eim kil ngopu, si kindpi kin, noman konj ngurum. Ngang kin, wumb sik kunum kunum konj mułngii. ¹⁹ Yi erang, Andam Gos ek ekii sinerim ełe nge, wumb pei kin oł kis

oŋ ei tonu om. Yi miŋ ku, Kraiŋ Gos ek ekii sirim eŋe nge, wumb pei Gos kin wumb kun ka moŋmun, nimba.

²⁰ Pe nga, Gos lo ek wumb ngurum ei erang kin, wumb en enim oŋ kis erik miŋ ei, owundu mendpiŋ tonu om. Ba Gos nge noman ka ngopu ei, wumb oŋ kis enjing oŋ ei, to mani kindim. Kindang kin, Gos nge noman ka ngopu eŋim oŋ ei, owundu mendpiŋ tonu opu pim. ²¹ Yi miŋ peng kin, wumb oŋ kis eŋmin oŋ ei, dinga kis peng kin, wumb koltmun oŋ ei kin tep er moŋum. Ei yi miŋ ku, pe Gos noman ka ngopu erang kin, sinim Gos kin oŋ kun ka er moŋmun. Moŋamin kin, sinim Owundu Jiisas Kraiŋ kin, sinim noman konj kunum kunum muŋmun nge nipi ngurum. Ngang kin, Gos nge noman ka ngopu ei, dinga owundu tonu opu kin, tep er muŋmba.

6

Oŋ Kis Eŋmin Oŋ Ei, Sinim Kulnjpun Ba Sinim Kraiŋ Kin Konj Mendpiŋ Moŋmun

¹ Sinim nga nipe ek ninin? Sinim oŋ kis minj er moŋ pamin kin, Gos noman ka wii ei, tonu owundu mendpiŋ omba. Sinim ek yi miŋ ninin min? ² Ei mon mendpiŋ! Sinim oŋ kis eŋmin oŋ ei, sinim kulnjpun. Ei nge, sinim nimbiŋ erpin kin, nga oŋ kis er moŋpun bin? ³ Sinim Kraiŋ Jiisas kin dambiltpin ende pupun, noŋ pinjpin kin, kunum ei, sinim Kraiŋ kin ouni koŋpun kin, eim kin ende noŋ pinjpin. Enim ei piinanmin min? ⁴ Sinim noŋ pepin ngunjpin kin, ei puŋe yi miŋ, sinim Kraiŋ kin dambiltpin ende pupun, kulnjpun. Pe nga, Gos eim Kraiŋ kin, sinim ouni tukpu tum. Tang kin, Kraiŋ koŋpu, nga Arim Gos eim dinga wii eim sipi, angpi tonu opu, nga konj moŋum. Muŋang kin, sinim yi miŋ ku, nga sinim angpin tonu opun, nga noman konj sipin, er endmin ku.

⁵ Yi miŋ, sinim Kraiŋ kin dambiltpin ende pupun, eim kuŋum miŋ, sinim yi miŋ ku, kuŋmun. Keimi, yi miŋ ku, nga sinim eim kin ende pupun kin, eim konj tonu om. Sinim yi miŋ ku, konj tonu opun muŋmun. ⁶ Yi miŋ erang, sinim piinmin ei, sinim ngenj noman ok nge ei, Kraiŋ kin ouni, ond peri eŋe nil to pendinjin. Yi miŋ erang, sinim ngenj eŋe oŋ kis eŋmin oŋ ei nge, dinga sinim kin ambiŋ gii ni muŋum ei, si kindpi kin, poru nimba. Yi miŋ erang, oŋ kis eŋmin oŋ ei, sinim kin, nga ambiŋ gii ni, tep enermba mon. ⁷ Nimbiŋ erang, wumb endi koŋpu poru nim ei, nga oŋ kis dinga eŋe, wu ei ambiŋ gii nga ninermba, mon! ⁸ Ba sinim Kraiŋ kin ouni kulnjpun kin, kapli nga sinim pii gii nipin, Kraiŋ kin ouni nga, konj kunum kunum muŋmun. ⁹ Nimbiŋ erang, sinim yi ni piimin ei, Kraiŋ koŋpu, nga angpi tonu opu kin, konj moŋum. Moŋpu kin, nga kulermba mon. Wumb koltmun oŋ dinga ei, nga Kraiŋ kin to mani kindpi kin, tep mulermba, mon! ¹⁰ Yi miŋ, Jiisas kuŋum oŋ eŋe nge, yi miŋ Jiisas wumb oŋ kis eŋmin oŋ ei nge, dinga to mani kindpi kin, kunum endeim minj koŋpu, poru nim. Ba pe akip, Jiisas eim noman konj moŋum eŋe nge, kunum kunum Gos embe ambiŋ tonu kindpi, moŋum. ¹¹ Yi miŋ ku, enim komb se piingii ei, en enim oŋ kis eŋmin oŋ eŋe kin, koŋpun moŋmun. Pe oŋ kis dinga ei, enim kin nga ambiŋ gii ninanim, mon! Ba akip, enim Kraiŋ Jiisas kin dambiltik ende puk kin, Gos embe ambiŋ tonu kindpin kin, konj kunum kunum muŋmun.

¹² Pe nga, oŋ kis eŋmin oŋ ei, enim kan wiik tangin kin, enim ngenj eŋe, ambiŋ gii nipi, nga tep enermba, mon! Yi miŋ peng kin, enim ok nge ngenj noman eŋe oŋ ei, nga ekii sinerngii, mon! ¹³ Nga enim nga simb angil nin, epi ei, nga wak tangin pupu kin, oŋ kis nge oŋ ei, ekii sik kin, kapli oŋ kis nga enerngii, mon. Ba enim nge noman, kin simb angil ni, epi pei, Gos kin ngungii. Yi miŋ, wumb endi Kraiŋ kin koŋpu kin, nga tonu konj moŋpu kin, noman konj simba. Seng kin, nga sinim nge simb angil ni, epi pei Gos ngumun eŋe nge, Gos nge oŋ kun ka oŋ ei, erik kin, molk pungii. ¹⁴ Pe yi miŋ, oŋ kis eŋmin oŋ ei, nga enim kin dinga kindpi kin, tep nga enermba mon. Nimbiŋ erang, pe enim lo ek eŋe nge kos owundu ngopu ei, mandring mulaŋmin mon; ba enim Gos nge noman ka ngoŋum eŋe nge, mandring molk pungii.

Wumb Oŋ Kun Ka Kongun Wii Eŋmin

¹⁵ Yi mił, pe sinim nimbił of ermin? Sinim lo ek ełe nge, kos owundu ngopu ei, mandring pupun mulnjpin kin, sinim kin nga tep enerim mon; ba Gos noman ka ngołum ei, sinim mandring pupun mulnjpun kin, kaplı sinim of kis nga ermin min? Ei mon mendpił! ¹⁶ Ei keimi, enim ei piinanmin min? En enim nge ngenj nin, epi wu eipi kin, ek ekii sik erik kin, wu ei, en enim tep er mułang kin, kaplı wu ei kin, enim kongun wii wumb mił mułngii. Ei yi mił ku, enim of kis ełmin of ei kin, kongun wii wumb mił mułngii. Molk kin, enim kułngii of ei singii ku. Min mon pim kin, enim Gos nge of ekii sik kin, Gos eim kin kongun wii wumb mił, kun ka er mułngii. ¹⁷ Ba Gos kin noman ka piik ngungii. Ok enim of kis ełe kin, kongun wii er mulnjung. Ba akip Gos eim enim sipi orung seng kin, eim kin mandring mołmun. Mołangin kin, enim noman tuk ełe Gos ek keimi kun ka ekii sik kin, puk er mołmun. Ełe nge, enim Gos kin ka piik ngungii. ¹⁸ Pe Gos enim of kis ełmin of ei nge, kan ngo pendnjing ei, si tor seng kin, enim wii molk kin, Gos nge of kun ka ełmin of ei nge, kongun wii er molk pungii. ¹⁹ Na enim dinga sinałmin mei wumb kin, ek yi mił nind. Nimbił erang, enim dinga sinałmin mei wumb noman ełe, ekii sip nind. Ei yi mił, ok enim nge ngenj orung nin, epi sipik, noman ok nge of penj of ei, kongun wumb wii mił mulnjung kin, enim of kis penj pei pei enjing. Yi mił erang kin, pe enim ngenj orung nin, epi pei ei sipik, of kun ka of ełe kin, kongun wii wumb mił ngok erngii. Erik kin, enim Gos nge of kun ka of konj mendpił, tonu wang kin, mułngii.

²⁰ Yi mił, ok kunum ei, enim of kis ełmin of ei, kongun wii erik mulnjung. Kunum ei, enim of kun ka of ei, kan ngunerim, mon; ba enim of ei kin, wii mił mulnjung. ²¹ Ba kunum endi, enim of kis ełmin of ei, nipe epi ka endi siłmin ei nge, akip enim singambił sinmin? Pe enim of kis enmin of ei nge, kumep ei enim kułngii. ²² Ba pe, Gos enim of kis nge, kan ngii mił mulnjung ei tor sim. Sipi kin, sinim Gos eim nge kongun wii wumb mił mundum. Ełe nge, epi pułe yi mił tonu onum. Wang kin, enim of kun ka er molk kin, nga ekii se noman konj singii ei, kunum kunum molk pungii. ²³ Yi mił, of kis ełmin of ei nge, kumep ei kułngii. Ba Gos eim nge epi ka wii ei, sinim wii ngum epi ei, noman konj kunum kunum mułmba. Noman konj ei, Krai Jiisas sinim nge Owundu kin tonu om.

7

Wu Amb Siłmin Ek Ekin Endi

¹ Engnan noł, na ek ei nip enim ngond ei, enim lo ek ełe piłmin wumb kin nind. Kunum ełe, wu endi konj mułmba kunum ełe minj, wu ei lo ek ełe mandring mołpu kin, tep er mułmba. Enim ei piinanmin nimin? ² Kaplı yi mił, amb endi wu pang, wam konj mułum kin, kaplı lo ek ei, amb kin wam dambiltpi ende kindnim. Ba wam kułum kin, kaplı lo ek ei ok se ende kindim lo ek ei, nga wu amb tał ei, se ende kindnanim mon. ³ Yi mił, pe amb endi eim wam konj mułang kin, eim wam mani kind si kindpi pupu kin, wu eipi endi pum kin, amb ei eim of kis erpi kin, wam kin kun ka mulałim mon. Ba amb eim wam kułang kin amb ei, lo ek ei, eim ambił gii ninermba mon. Eim wii mułmba. Mołpu kin, amb ei, eim nga wu endi eipi pum kin, eim of kis enermba mon. ⁴ Yi mił ku, engnan noł, enim Krai kin dambiltik ende punjung. Kunum ełe, enim lo ek ełe kulnjung. Kułangin kin, lo ek ełe, enim nga ambił gii ninerim mon. Ei yi mił, enim wu eipi kin puk mołmun. Enim wenjing mił Krai eim tukpu ełe, tonu angpi opu kin, nga konj mołum. Mołang kin, sinim Gos eim nge of kun ka of ei, er mołamin kin, mong mił topu erang kin mułmba. ⁵ Yi mił ku, ok kunum ełe, sinim noman ngenj ok nge of kis ełe, tonu wang kin, ekii sipin er mulnjpun. Nga kunum ełe, lo ek ełe erang kin, sinim of kis nga pei tonu wang kin, er mulnjpun. Ełe nge, sinim ngenj ełe, kongun er pang kin, sinim kułmun of ei mong mił topu, ei sinim kin tonu om. ⁶ Ba akip, sinim kułamin kin, lo ek ei, sinim nga ambił gii ninanim, mon! Sinim wii mił mołmun. Nimbił erang, sinim ok kunum endi ei, lo ek dinga ei, sinim kan ngo pendim. Ba pe, sinim kongun enmin ei, sin noman tuk konj ełe nge enmin. Ełe nge, sinim lo ek mon ok nge ełe, ekii sinanmin mon. Ba pe, sinim Gos Gui Ka nge of konj ei, sinim andan tang kin ekii sinmin.

Jura Lo Ek Kin Oł Kis Ełmin Ek Kin

⁷ Pe nga, sinim nipe ek endi ninim? Jura lo ek ei, oł kis ninim min? Ei mon mendpił! Ba lo ek ei, na oł kis oł andan tunenełang kin, na kapli piinenełamb. Ei yi mił, lo ek yi ninim, “Nim wu eipi nge epi ei, bun bun kulenjii mon.” Yi mił ku, lo ek ełe, na kin yi ninerim kin, kapli na kan bun bun sinmin ei, sinenełamb. ⁸ Ba oł kis ei, lo ek ełe kin andłam ei, tonu om. Wang kin, bun bun kultmun oł kanim kanim ei, na noman tuk ełe, tonu opu er mołum. Ba lo ek ełe, pinenełang kin, kapli oł kis ei, koltmun oł yi mił piłang. ⁹ Yi mił, ok na Jura lo ek ei, na kin pinerim kunum ełe, na konj muls. Ba ekii se, Jura lo ek na kin tonu wang kunum ei, oł kis ełmin oł ei, nga angpi tonu opu, konj mułum. Mołpu kin, na noman tuk ełe topu kundang kuls mił enim. ¹⁰ Nga Jura lo ek ełe nge, wumb noman konj ngumba mił enim; ba na konj mił lo ek ei, na kos erpi ngopu kin, to kundmba mił enim. ¹¹ Nimbił erang, oł kis ełmin oł ei, lo ek ełe kin, andłam kan sim. Sipi kin, Jura lo ek ei kongun erpi, na kin kend topu ngum. Ngang kin, Jura lo ek yi mił erpi kin, na kos owundu ngopu ei, na to kundmba nge mił enim.

¹² Yi mił erang kin, Gos lo ek Jura ngum ei, kun ka mołum. Nga Gos ek dinga pei ei, kun ka ni, kun ni, ka wii mołum ku. ¹³ Ei nipe mił pałim? Pe lo ek ka wii ei, na topu kundang kin, na kuls min? Ei mon! Oł kis ełmin oł ei, na to kundang, na kuls. Yi mił erang, oł kis ełmin oł ei, peni ełe tonu om. Oł kis ei, oł kis mendpił! Ei lo ek ka wii ei sipi, kongun erpi kindang kin, oł kis koltmun oł ei, tonu om. Wang kin, lo ek ei, na oł kis pułe ei, andan topu ngum ei, oł kis mendpił.

Oł Kis Ełmin Oł Ei, Wumb Noman Tuk Ełe Kan Ngonum

¹⁴ Sinim piinmin, Jura lo ek ełe, Gos Gui Ka nge epi pałim. Ba na nam ngenj ei, mei wumb ngenj pałim. Peng oł kis ei, na ambił gii nipi, kan ngopu, tep er mołang kin, na eim nge kongun erip moł. ¹⁵ Keimi, na end epi ei, pułe ei piinand. Yi mił, na epi endi noman ngop ermbii ni piind epi ei, na enand mon. Ba epi, na noman ngonand epi ei, na kunum kunum end. ¹⁶ Pe nga, na epi endi enermbii ni piinj epi ei, na end; kapli na oł ei nge, na yi nił, ‘Lo ek ei kun ka pałim,’ nił. ¹⁷ Yi mił erang, pe oł ombu kun ka pinalim oł ombu, nam enenj, mon; ba oł kis ełmin oł ei, na kin tuk mołpu enim. ¹⁸ Yi mił, na yi ni piind oł kun ka ełmin oł ei, na nge noman ngenj ok nge ełe, tuk mulałim mon. Ba na noman ełe piind epi oł kun ka ei, na ermbii ni piind; ba na ermbii, kapli enanim mon. ¹⁹ Yi mił, na epi oł kun ka ermbii ni piind oł ei, na enand. Yi mił enarip kin, na epi oł kis enermbii ni piind oł ei, na end. ²⁰ Yi mił, na kunum kunum epi endi enermbii ni piind epi ei, enj kin kapli ei na nam enand mon. Ba yi mił, oł kis ełmin oł ei, na noman tuk ełe mołpu enim.

²¹ Yi mił erang, na kenj ei, lo mił epi oł ei, kongun yi mił erim. Kunum endi, na epi nipe kun ka ermbii ni piind ei, oł kis ełmin oł ei, mendpił mołpu kin, na kin mandi mołpu, ambił gii neng kin, na ermbii mił nenj? Ei kapli enanim mon. ²² Yi mił, na nam noman tuk ełe, Gos lo ek ei ekii sip, ermbii ni, noman ełe ka piind. ²³ Ba pe, na kand ei, lo ek eipi endi na ngenj tuk ełe, aninga kopur pałim. Lo ei, na noman tuk ełe, ok pim lo ei kin, nga Gos nge lo ek konj, na ekii sip piinj lo ek ei kin, opu orung orung enmbił. Pe lo ek oł kis ełmin oł ei, na kan ngopu, ambił gii nipi, dinga erim. Nimbił erang, oł kis ełmin oł ei, na ngenj tuk ełe aninga kopur pira kongun er pałim. ²⁴ Keimi, na wu noman embin kis pałim wu moł. Wumb nii endi, na nge ngenj kułmba ngenj ei, si kindmba? ²⁵ Pe na Gos kin, sinim Owundu Jiisas Krai, na oł kis ełmin oł ei, si kindang, wii mołup kin, noman ka wii piip ngond. Ei nam oł yi mił pałim. Peng kin, nam Gos lo ek ei mendpił, na noman tuk ełe, ekii sip kin moł; ba na nge ngenj ok nge ełe, lo ek oł kis ełmin oł ei, ekii sip kin, kongun er mołum.

¹ Yi miŕ erang, pe wumb nii endi Kraiŕ Jiiŕas kin dambiltipi ende kindim wumb ei kin, Gos kos owundu piipi, mok topu, oŕ kis nge kumep kis ei, Gos ngunermba, mon! ² Nimbiŕ erang, Gos Gui Ka nge lo ek kongun erpi, na noman konj ka ngoŕum. Ngum kunum ei, na Kraiŕ Jiiŕas kin dambiltipi ende kindipi kin, na lo oŕ kis eŕmin oŕ ei nin, koltmun oŕ ei nin, na sipi kin, wii kindang moŕ. ³ Yi miŕ, sinim ngenj noman ok nge ei kin, lo ek eŕe nge dinga eneneŕang, Gos eim oŕ yi miŕ erim. Erang kin, lo epi ei, lo ek kun kapŕi eneneŕang, ba Gos ei eim yi erim. Erpi kin, eŕe nge oŕ kis si kindim. Si kindipi kin, Gos eim nge kingam Jiiŕas kindang, mei mani opu, sinim mei wumb taŕpi erang kin, oŕ kis eŕmin wumb miŕ muŕum. Moŕpu kin, Kraiŕ nge eŕe Gos sinim oŕ kis eŕmin oŕ kumep ei, koŕpu kin, sipi orung sim. ⁴ Gos yi miŕ erang kin, eŕe nge lo ek ei, oŕ kun ka miŕ tonu opu pimba. Nimbiŕ erang, pe sinim nge ngenj noman ok nge oŕ ei, sinim andnanmin mon. Ba pe sinim Gos Gui Ka kin dambiltipin ende pupun kin, ouni andinmin. ⁵ Yi miŕ, pe wumb nii endi, eim ngenj ok nge eŕe oŕ kis endmba ei, eim noman eŕe ei, ngenj ok nge kin, minj piipi endmba. Ba wumb nii endi Gos Gui Ka noman eŕe, ekii sipi, oŕ kun ka ermba wumb ei, en enim noman eŕe, Gos Gui Ka ek nimba miŕ ekii sik, piik kin, andik muŕngii. ⁶ Pe wu endi ngenj ok nge eŕe oŕ kis eŕmin oŕ ei, eim noman tuk eŕe pim kin, wu ei kuŕmba. Ba nga wu endi, eim Gos Gui Ka nge oŕ ei ambiŕ gii nipi muŕum kin, kapŕi wu ei, noman konj sipi kin, noman emin peng muŕmba. ⁷ Ei yi miŕ, wu nii endi, eim ngenj ok nge noman eŕe ekii sipi muŕum kin, wu ei Gos kin opu orung erpi moŕum. Nimbiŕ erang, wu ei eim Gos lo ek ei mandring molaliŕim mon. Ei yi miŕ, kapŕi enermba mon. ⁸ Wumb nii endi eim ngenj ok nge eŕmin oŕ ei erpi, muŕum kin, wumb ei Gos eim noman eŕe kun ka erngii miŕ, ei kapŕi enerngii mon. ⁹ Ba akip, enim ngenj ok nge ei, ekii sik enanmin mon. Ba pe enim Gos Gui Ka nge oŕ eŕe, ekii sik, er moŕmun. Muŕangin kin, keimi Gos Gui Ka enim noman tuk eŕe muŕmba. Ba pe wumb nii endi, Kraiŕ nge Gui Ka eim noman tuk eŕe mulerim kin, wumb ei Kraiŕ nge wumb tiŕap ende miŕ mon. ¹⁰ Ba Kraiŕ enim noman tuk eŕe moŕpu nim kin, enim noman tuk eŕe gui konj muŕmba. Nimbiŕ erang, enim Gos nge ningiŕ eŕe, wumb kun ka moŕmun. Yi miŕ ku, enim ngenj ok nge eŕe, oŕ kis eŕmin oŕ ei, enim kin erang, kulnjung. Nimbiŕ erang, oŕ kis eŕmin oŕ ei, enim kin ngenj ok nge eŕe paŕim. ¹¹ Pe yi miŕ, Gos ei eim Jiiŕas koŕpu pim ei eim sipi kindang kin, nga angpi konj moŕum. Nga Gos nge Gui Ka ei enim noman tuk eŕe muŕmba ei, kapŕi eim Jiiŕas Kraiŕs koŕpu konu sipi kin, nga konj kindang moŕum. Ei eim, enim nge ngenj eŕe noman konj ei, yi miŕ ku, enim ngumba. Ngang kin, eim Gui Ka je erang enim noman tuk eŕe moŕum.

Gos Gui Ka Erang Sinim Gos Nge Kingam Noŕ Moŕmun

¹²⁻¹³ Yi miŕ erang kin, engnan noŕ, enim ngenj ok nge eŕe nge kumep endi ngok, orung kindngii ei, endi sinaŕim mon. Ba enim ngenj ok nge oŕ ei kin, ekii sik, er endinjing kin, kapŕi enim kulngii. Ba enim Gos nge Gui Ka nge dinga ei sik kin, enim ngenj ok nge oŕ ei, to mani kindngii. Kindik kin, kapŕi enim noman konj sik, kunum kunum muŕngii. ¹⁴ Wumb nii endi, Gos Gui Ka nimba miŕ ekii sipi, endim kin, wumb ei Gos nge kingam noŕ mendpiŕ muŕngii. ¹⁵ Keimi yi miŕ, enim gui endi enim sinjing ei, er kan miŕ ngang kin, enim kin ngum ei, enim sipi kindang, eim kin kongun wii enmin. Enmin kongun ei, enim mund mong kulerngii, mon! Ba enim Gos Gui Ka ei enim sinjing ei erang kin, enim Gos nge kingam noŕ muŕngii. Molŕ kin, Gos Gui Ka nge dinga ei enim kin peng, Gos kin prei erik ngok kin, enim eim kin yi niŕmin. “Arnan na nge Arnan,” pa niŕmin. ¹⁶ Gos Nge Gui Ka eim sinim kin noman tuk gui ei dambiltipi ende pupu paki topu kin, eim ek dinga nipi yi nim. “Enim Gos nge kingam noŕ moŕmun,” pa nim. ¹⁷ Pe sinim Gos nge kingam noŕ mulnjpun kin, kapŕi sinim Erinjpin Gos nge epi, ek keimi dinga nipi, ngumbii nirim miŕ epi ei, simin ku. Keimi, sinim Gos eim epi ka wii pei simin. Sipin kin, Kraiŕs ngum epi ei simin. Kraiŕs kin ouni simin. Ba nga sinim Kraiŕs eim nge ngenj kumbii sim miŕ yi ku sinim simin. Sipin kin, sinim eim kin ouni ekii se eim nge tiŕang ka wii owundu ei simin ku.

Ekii Se Sinim Gos Nge Tiŕang Owundu Simin

¹⁸ Na keimi ni piind, sinim ngenj kumbii sinmin ei, epi wii mił. Ba Gos nge tiłang owundu ka wii ei, Krai kin ngum epi ei mił, sinim yi ku simin. Ełe nge, tiłang ka wii ei, ekii se Gos sinim kin andan tumba. ¹⁹ Yi mił, Gos epi kanim kanim ya mani mei ełe ok eririm epi ei, akip kui er mołmun. Mułamin kin, Gos kunum owundu tonu omba kunum ei, eim kingam noł andan tang, peni ełe wang kin, enim kanik piik, erik mułngii. ²⁰ Yi mił, Gos ya mani mei ełe epi kanim kanim ok eririm epi ei, ekii se kis mołpu kin, epi wii kun mił pinerim mon. Ełe nge, en enim nge noman ełe yi mił enerik mon. Ba Gos eim nge noman ełe yi piipi eririm. Erpi kin, Gos eim kos owundu piipi, eim kin mandring kindpi mułang kin, ekii se oł tonu omba ei nge, kui erik mołmun. ²¹ Nimbił erang, Gos eim epi kanim kanim pei eririm epi ei, ambił gii nipi mołum epi ei, to kis erpi mołum konu ei, to tor seng kin, wii mołmun. Mułangin kin, Gos nge eririm epi pei ei, wii kun ka molk kin, nga Gos nge kingam noł nge tiłang ka wii ouni sik er mułngii. ²² Sinim yi ni piinmin, Gos ya mei ełe epi kanim kanim pei eririm epi ombu, ngenj kumbii sik, ke nik, tor kindinmin ei mił, amb kangil buł tang mengingii enmin yi mił pepi wang kin, akip yi mił ku palim. ²³ Ba ya mani mei ełe epi kanim kanim pei, Gos eririm epi ei mendpił mon. Ba yi ku, sinim Gos Gui Ka ei, sinim noman tuk ełe, kuni mong kumna mił aka pin sinjpin. Pe sinim yi ku, ngenj kumbii sipin, ke nipin, Gos eim kin sinim kui erpin mułamin kin, Gos kunum ei sinim eim kingam noł mił erpi kindang kin, kui er mołmun. Kunum ełe Gos sinim ngenj noman tuk pei erpi kindang kin, sinim sipi orung simba. ²⁴ Gos sinim sipi orung sim ełe nge, sinim kui er mołmun. Pułe yi mił, sinim epi nipe endi sinim epi ei, simin ni piipin kui er mołmun. Ba wumb nii endi, epi endi simbii ni piimba epi ei sim kin, nga kui er mułmba min? Ei mon! ²⁵ Ba pe sinim epi nipe endi simin ni noman dinga piinmin epi ei kinenjpin kin, kapli sinim nipe epi endi simin ni piipin ei, kunum ołt kinan kui er mołmun.

²⁶ Yi mił ku, sinim noman dinga pinermba wumb ei, Gos nge Gui Ka ei opu sinim kin paki tołum. Nimbił erang sinim nipe oł mił endi prei erpin kin, nga sinim epi nipe endi kii sipin simin nipin prei ermin ei sinim piinanmin. Ba Gos Gui Ka sinim nge nipi, eim prei dinga erpi kin, Gos kin ngonum ei sinim piinanmin ek ei, Gos kin kii sipi ngang kin, sinim paki tołum. ²⁷ Nga Gos eim sinim wumb noman tuk ełe, piipi kanpi enim. Nga Gos eim Gui Ka epi nipi endi piinim ei, Gos piipi kanpi enim ku. Nimbił erang Gos Gui Ka prei erpi, wumb nii endi Krai nge tiłap mołmun wumb ei kin, Eim Gos noman ełe prei ermba ni piinim mił erpi kin sinim paki tołum.

²⁸ Sinim piinmin, Gos epi kanim kanim pei sipi tikandi kindpi kin, kongun kun ka erpi, wumb nii endi Gos eim kin noman ka piipi ngonmun ei, yi mił enim. Wumb ei, Gos eim noman ełe yi ni pendrim mił wumb ei, Gos eim kin sipi orung sim. ²⁹ Nimbił erang wumb nii endi, kumb ok Gos eim ni piirim mił, eim noman ełe yi ni pendrim ku. Gos eim si orung sipi erang kin, ok eim nge kingam Jiisas mołum mił mułngii. Molk kin, Krai eim kumb se wu num mułang kin, nga wumb nii endi Gos kin pii gii ninjing wumb ei, eim angim noł ekii mił mułngii. ³⁰ Wumb nii endi, kumb ok Gos eim si orung simbii ni pendrim mił wumb ei, eim sipi orung sim. Seng yi ku wumb ei Gos eim kin 'Wumb kun ka.' nipi mundum. Mundum wumb ei, Gos eim wumb kun ka nipi wumb ei, Gos eim nge kingam noł mił, tiłang dinga ka wii ei mok to ngum ku.

Gos Noman Ka Ei Sinim Kaimb Sipi Ngonum

³¹ Gos epi kanim kanim pei sinim kin eririm ei, sinim nipe ek nimin? Pe Gos sinim kin mołpu kin, sinim epi kanim kanim paki dinga topu erim kin, wumb nii endi sinim kin opu orung erpi ngumba? ³² Gos eim nge kingam eim kin, ambił gii ninerim mon. Ba Gos eim nge kingam sinim wumb pei paki tumba nge kindim. Yi mił erang, Gos kingam sinim kin wii ngum kin, kapli nga eim sinim epi kanim kanim pei Krai eim kin ouni sinim kin epi pei ngunermba min? ³³ Wumb nii endi Gos eim sipi orung seng mołmun wumb ei, nga wumb eipi endi ok kapli kos piik kin, opu orung erik ngungii min? Ei mon! Gos eim mendpił sinim wumb kun ka mołmun, ninim. ³⁴ Yi mił, wumb nii endi kapli

wumb eipi kin kos piipi, mok tumba min? Ei mon! Ba Krai Jisas eim kolpu kin, nga Gos sipi kindang kin, angpi tonu opu nga konj molum ku. Pe eim Gos kin angil tundung orung kun molpu kin, nga sinim paki tumba nge Gos kin prei dinga erpi, ngopu molum.

³⁵ Wumb nii endi Krai nge noman ka ei sinim kin ngum ei to si kindmba? O embin tui sinim kin tonu omba min; nga ngenj kumbii simin min; nga wumb sinim kin kepii tok o embin tui ngungii ei min; nga sinim kuni tumba min; nga sinim alap nin, epi sinalim min; nga epi kis kombur sinim kin to kis ermba min; nga wumb sinim kin opu erik to kundngii min; nga o kanim kanim ombu pei, sinim nge noman ngolum ei, sinim Krai to tor si kindngii min? Ei mon mendpi! ³⁶ Gos ek ka ei ok mon pol pendim mi! yi ninim. “Pe sinim Krai nge wumb tilap mutamin ele nge, kunum kunum wumb eipi sinim to kundmun mi! nik erik erik enmin. Yi mi!, wumb ei sinim kung siipsiip to kondumun mi! sinim yi ni kani!min.”

³⁷ Ei mon! Sinim dinga peng kin, o embin tui epi ombu kanim kanim pei to mani mendpi! kindinjp kindinjp. Ele nge, Krai nge dinga ei, sinim kin ngum ele nge Krai eim kaimb sipi, sinim kin noman ka ngum. ³⁸⁻³⁹ Yi mi! erang, na keimi ni piind ei, epi endi Gos eim noman dinga ka ei, sinim to eipi kapli kindnermba, mon! Kulngii o ei min; nga konj o ei min; nga Gos nge enjel ei min; nga mut mei ele peng erik tep molmun wumb ei min; pe salim epi ei min; nga ekii se mendpi! tonu omba epi ei min; nga dinga kanim kanim ei min; nga mei tondrung epi ei min; nga ya mei mundrung epi ei min; nga epi eipi endi Gos kanim kanim ya mani mei eririm epi ei min; epi ei pei, Gos noman ka sinim wii ngum ei kapli si kindnermba mon! Gos noman ka ei Krai Jisas sinim nge Owundu kin tonu om.

9

Gos Kin Eim Nge Tilap Wumb Esrel

¹ Na ek keimi nind. Na Krai nge wu na ek kend tunand mon. Gos nge Gui Ka ei, na noman tuk ele paki topu kin, na noman ngolum. Yi ku, na noman tuk ele piimbii ek ei, Gos Gui Ka ni ngolum. ² Yi mi!, na noman tuk ele embin owundu pepi kin, na nge wumb tilap miyem ende Jura wumb kin, na noman tuk ele kumbii owundu kunum kunum pepi pupu kin, poru ninanim mon. ³ Yi mi!, na kapli erim kin, na en enim piip kin, na Krai wakin top mani kind si kindip yi enj kin, kapli Gos na kos owundu piipi kin, na sipi dup konu kis ele kindmba ele nge, na nge wumb tilap miyem ende Jura wumb ei, Gos sipi orung simba. ⁴ En enim Esrel wumb, Gos nge wumb tilap se mundum. Mundang Gos eim erang kin, eim nge kingam nol mutangin kin, eim nge noman dinga tilang owundu ei kenjing ku. Nga Gos eim ek dinga nipi pendrim ek ei ni ngopu kin, nga Gos eim lo ek ni ngopu kin; nga enim Gos keimi kin men tolmun o ei nin; nga Gos ok ek keimi nipi ngumbii nirim epi ei sinjing ku. ⁵ En enim kumb ok kupenjp pin nol Eiparam, Aisak, Jeikop nge tilap ende ele nge, en enim tonu onjung. Ok tilap ele nge, Krai ya mani mei ele opu, eim mei wu mendpi!, wumb ei nge tilap ende mutum. Mutang kin, pe eim epi kanim kanim pei Gos tep er molum. Eim Gos mendpi! Kapli sinim eim embe kunum kunum ambil tonu kindmin, keimi!

⁶⁻⁷ Ba na ek nind ei, Gos ok ek keimi ni pendim ek ei tonu onanim, pa ninand mon. Nimbi! erang, wumb tilap kopur, Esrel wumb kin tonu onjung. Ok wumb tilap ei Esrel nge wumb tilap mendpi! mon. Yi mi! ku, Eiparam nge tilap wumb aninga kopur eim kin tonu onjung; ba wumb ei, Eiparam nge kingam nol mendpi! mon. Gos ek yi nipi Eiparam ngum, “Aisak nge wumb tilap mendpi! ei, ninim nge wumb keimi mendpi! mutngii,” pa nim. ⁸ Ei pule yi mi!, kangil ya mani mei ele wumb ngenj ele mengk tor kindinmin kangil ei, Gos nge kingam nol mendpi! mon. Ba pii gii wumb kangil ngenj ele mengk tor kindinmin ei, Gos eim ok ek keimi ni pendrim mi! menginmin ei, Eiparam nge wumb tilap keimi mendpi! molmun. ⁹ Yi mi!, Gos ok ek keimi ni tor kind pendrim mi! ek yi ninim. Kunum ele, nga kung ngii ele na orung ombii ni pendinj kunum ei, amb Sera kangi endi mengmba.

¹⁰ Ba ei mendpił mon ku! Nimbil erang, amb Riipeka nge kangi tał erinjngil endeim eim sinim kupenjpın Aisak. ¹¹⁻¹² Ba Gos eim noman ełe, ok ni pendim mił mendpił, eim kangił endi to mundum. Nga Gos yi nipi, amb Sera ngurum, “Kangi kumna Eiso eim mołpu kangi ekii Jeikop eim ek nimba mił ekii sipi kin, eim kin kongun erpi kin, yi ermba. “Gos kumb ok ek yi ni pendrim mił, ekii se kangi tał mengim ei, eł elip kis min ka endi erngil ei, Gos kangił nii endi eim noman ełe ermba ni to mundum mił erim. Ei eim kongun wu Jeikop, epi endi ermba mił ei piinerim mon. ¹³ Yi mił, Gos kumb ok, ek ka mon poł pendrim mił ek yi ninim, “Na wu Jeikop kin noman ngond, ba na wu Eiso kin noman ngonarip kin, opu orung erip ngond.”

¹⁴ Yi mił, sinim nipe ek endi ninim? Sinim Gos oł kun ka endi enanim pa ninim min? Ei mon mendpił! ¹⁵ Yi mił, Gos Moses kin ek yi nirim, “Na wumb nii endi kin, noman ka ngumbii wu ei, kaplı yi erip kin, noman ka ngumbii. Nga na wu endi kin kaimb sinj kin, kaplı yi mił na kaimb simbii ku.” ¹⁶ Yi mił peng kin, Gos noman kaimb siłim oł ei, wumb en enim noman ełe, epi ei simin ni piınmin mił ei, sinerngii mon. Ba Gos eim noman ełe piıłim mił, wumb kin kaimb sipi ngołum. ¹⁷ Yi mił, ok Gos ek ka ei mon poł pendrim mił, King Pero kin nipi ngurum. “Na nim kin epi enj ei, nim king owundu mołun pułe ei, na nim si kindamb mołun ei nge, na nge noman dinga ei nge, andan tamb kin, wumb pei keningii. Kanik kin, na nge embe ei, wumb mei konu orung orung pei ambil tonu kindngii. Ełe nge mendpił, na nim king mundunj,” pa nirim. ¹⁸ Yi mił peng kin, Gos eim wumb nii endi kin, eim noman ka ngumbii ni piıłim mił ei, kaplı eim wumb ei kin, eim noman ka piipi kin, kaimb si ngołum. Nga Gos wumb nii endi kin, noman tuk dinga kis penglı niłim mił, kaplı Gos eim noman ełe, wumb ei kin, noman tuk dinga kis penglı niłim mił ełim. Nga Gos eim noman ełe ermbii ni piimba ei ermba ku.

Gos Nge Popuł Kis Kin Nga Noman Ka Kin

¹⁹ Enim wumb endi na kin ek yi nimba. “Ei yi mił kaplı nimbil erang Gos wumb oł kis enmin ninim. Nga wumb nii endi Gos noman ełe to eipi kindmba?” ²⁰ Ba ei nim wu nii endi dinga pukun kin, Gos kin ek ngokun ek ni orung kindnjii min? Ek ekin endi yi mił pałim. Kaplı mei nganmbi ming endi mił wu endi erim kin ek yi nimba? “Nimbil erang nim na yi mił en?” nimba. ²¹ Pe wu endi mei nganmbi sipi kin, ming ełim wu endi eim mei aninga kopur sipi, ming tał erim. Wu ei ming endi kongun ka ełim ming ka erim. Nga endi ming ka mon, ei kongun wii mił ming endi erim. Erim ei kaplı min mon?

²² Gos oł erim mił ei kaplı min mon? Gos eim popuł kis pim popuł ei, peni ełe tor kindmba enim kindang kin, wumb Gos nge noman dinga ei piik kun erngii. Pe nga, wumb ming mił wumb ei, mandi dup konu ełe ngenj kumbii singii er mołmun. Ba Gos eim wumb ei kin, kunum olt kanpi wiik tang kin, wumb molk punmun. ²³ Yi mił erang, Gos eim noman ełe, tiłang owundu pei ka wii ei, sinim wumb pei kin noman ka andan topu, ngo tor kindrim. Kindpi kin, wumb ming mił nii endi, Gos eim kin ok sipi mundrum wumb ei kin, noman ka piipi, kaimb sipi ngurum wumb ei, Gos nge tiłang owundu ka wii singii. ²⁴ Sik kin, sinim mendpił, Jiisas kin pii gii ninjpın wumb ei, Gos eim kin sipi mundrum. Ba ei Jura wumb tiłap mendpił mon. Ba nga kopur torung wumb tiłap eipi, Gos eim kin sipi mundrum ku. ²⁵ Gos ok ek ka ei ek ni tor kindiłim wu Osiya, mon poł pendrim mił yi ku ninim.

“Wumb nii endi, ok nam wumb mulenjing wumb ei, akip nam nge wumb mułngii, pa ni sip mundmbii. Nga wumb nii endi, ok nam nge wumb tiłap mulerangin kin, na noman ka en enim kin ngunenj wumb tiłap ei, akip nam nge noman ka ngo sip mundmbii.”

²⁶ Wumb en enim mulk konu mendpił ełe, Gos wumb ei kin ek yi nirim.

“Enim na nge wumb mulałmin konu ełe, Gos kunum kunum konj mołułum konu ełe enim, nam Gos nge kingam noł mołmun, pa nimbii.”

²⁷ Gos ok ek ka ek ni tor kindiłim wu Aisaiya poł pendrim mił Esrel wumb kin wii dinga topu yi ninim.

“Yi mił peng Jura wumb tiłap ele ep noł ku kulta mił pei mołmun. Sinim beltmin ei kapli enanim mon; ba Gos wumb ei kin aninga kopur, eim kin sipi orung simba.

²⁸ Nimbił erang, Gos Owundu ya mani mei ele wumb oł kis enjing ei, kos owundu piipi, kumep kis ei sikirpi sipi, wumb ei kin ngumba.”

²⁹ Gos ek ka ok Aisaiya mon poł pendrim mił yi ninim,

“Gos eim wumb tonu epin pei mułangin kin, tep er mołum Gos ei, sinim wumb kupenjpın noł tiłap aninga kopur wakın topu, mundnełangin kin, kapli sinim Sorom nin Gomora konu tał ele kulnjung wumb mił mułamin.”

Esrel Wumb Gos Kin Pii Gii Ninenjing Mon

³⁰ Yi mił erang, pe sinim nipe ek endi ninim? Ek yi mił endi ninim; torung wumb tiłap eipi ei, en enim Gos nge oł kun ka ei, kongun dinga erik sinenjing mon. Ba wumb en enim Gos eim kin sipi mundang kin, kun ka mulnjung. Nimbił erang, wumb ei, en enim Gos eim kin pii gii ninjing ei, sipi mundum. ³¹ Ba Jura wumb tiłap en enim kongun dinga erik, en enim Gos lo ek ele, kun ka ei ekii simin nik enjing. Ba en enim Gos nge lo ek ele, ekii sik enjing ei, kapli enerim mon mendpil! ³² Nimbił erang en enim kapli enerim? Yi erang kin, en enim Gos kin pii gii nik, Gos nge oł kun ka oł ei simin nik enenjing mon. Ba en enim kongun dinga erik kin, Gos nge oł kun ka simin ni piinjing wumb ei, en enim Kraıs ei kom ku mił mołum ei, wumb ei simb kom ku ele tok bok tunjung. Tok kin, Kraıs kom ku mił, eim kin pii gii ninenjing mon. ³³ Kumb ok, Gos ek ka mon poł pendrim mił ek ei Kraıs kin yi ninim.

“Enim kanik piik erngii! Ya Saiyan konu ele, kom ku mił endi palim ei, Gos nge kom ku dinga ei, wumb simb ele kep tang kin, en enim erpi to kindang kin, mani pungii ni pendim. Ba wumb nii endi eim Gos kindim kom ku kin, pii gii nimba wumb ei Gos kindim kom ku ek kin, eim singambił kulermba mon, ba dinga pupu engmba.”

10

Jura Wumb Tiłap En Enim Gos Nge Oł Kun Ka Ei Sinenjing

¹ Na engnan noł, nam noman tuk ele dinga piind ei, Esrel wumb ei Gos sipi orung simba. Ele nge, na wumb en enim kin prei erip Gos ngond. ² Na wumb en enim kin pii kun erip kin, ek ni tor kindind. En enim Gos kin dinga pang kin, ekii simin nik enmin; ba wumb en enim noman ele, Gos kin piik kun ka enalmin mon. ³ Yi mił erang, wumb en enim pii kun enarik kin, Gos enim wumb kun ka nimba mił, ei pii poł tunanmin mon. Nga en enim noman ele oł kun ka oł ei ambił tonu kindmin ni piinmin, ba Gos en enim wumb kun ka mołmun nim mił, ei mandring punarik kin, ba en enim noman ele ekii sik elmin. ⁴ Yi mił erang, Kraıs tonu wang kin, pe Jura lo ek ei mani pupu poru nim. Yi mił, wumb nii endi Kraıs kin pii gii nik, ekii sik enjing wumb ei, kun ka mołmun wumb nimba.

Gos Wumb Pei Si Orung Simbii Ni Piinim

⁵ Ei yi mił, Moses ok mon poł pendrim mił yi ninim. “Wumb nii endi, Gos lo ek pei ekii simba wumb ei, Gos kin kun ka se mułmba,” pa nirim. Wumb nii endi Gos lo ek nirim mił ekii sipi mułmba wu ei, konj sipi er mułmba. ⁶ Ba wumb en enim Kraıs kin pii gii ningii wumb ei, Gos kin kun ka mułngii ele nge yi ninim. ‘En enim kin noman tuk ele, ek yi piinerngii mon!’ Wumb nii endi eim ei tonu epin konu ele tuk ba, ele nge pupu kin, Kraıs ya mani mei ele tu wumba. ⁷ Nga enim yi mił ninerngii mon ku; ‘Wumb nii endi eim mer mei ele mandring ba,’ ele nge pupu kin Kraıs kołpu palim konu ei, sipi orung tonu tu wumba. ⁸ Ba Gos ek ka ei nipe ek ninim? Gos ek ka ei enim kin mandi opu salim ei, enim gupu ele kin, noman tuk ele palim. Peng kin, Gos ek ka sinim ni tor kindinjpın ele nge, enim pii gii ningii. ⁹ Yi mił, enim gupu ele ek dinga ni tor kindik yi ningii, ‘Jiıas eim Owundu,’ pa ningii. Nga enim noman tuk ele pii gii nik kin, Jiıas kołpu pim kin, Gos eim sipi kindang, angpi tonu opu, nga konj mołum ele nge. Kapli Gos enim Jiıas kin sipi orung simba. ¹⁰ Yi mił erang, enim noman tuk ele Jiıas kin pii gii ninjing kin, Gos kin kun ka mułmun. Nga enim gupu ele, ek dinga ni tor kindnjing kin, Jiıas kin pii gii ninim

ele, Gos enim sipi orung eim kin simba. ¹¹ Gos ek ka Krai kin yi ninim, “Wumb nii endi Eim kin pii gii nimba wumb ei, Eim kin singambi kulermba mon. ¹² Yi mi, Jura wumb kin wumb tilap eipi wumb kin, Owundu ningi ele molk, ende mi kindinmin. Sinim pei Gos sinim nge Owundu endeim mendpi motum. Motpu kin, eim nge noman ka ni, epi ka wii ei, wumb nii endi eim nge embe sipi kin, kii sipi elmin wumb ei ngotum. ¹³ Yi mi, Gos ek ka ei yi ninim, “Wumb endeim endeim ni Owundu nge embe kii sik kin, men tok erngii wumb ei, Owundu eim sipi orung simba.” ¹⁴ Ba wumb nii endi Jiisas kin pii gii ninelangan kin, nimbil ol mi erik Jiisas kin wii tulangin? Nga wumb nii endi, Jiisas ek ka piinengelangan kin, nimbil ol mi erik kin, pii gii nilangan? Pe nga wumb endi Jiisas ek ka ni tor kindmba wumb endi mulerim kin, kapli nimbil ol mi erik kin, piingii? ¹⁵ Nga Jiisas eim nge ek ka ni tor kindngii wumb endi kindnerim kin, kapli nipe mi wumb Jiisas ek ka ni tor kindngii? Jiisas ek ka yi ninim, “Wumb Jiisas ek ka sik, tu wunmun wumb ei, ol ka wii mendpi enmin.”

Esrel Wumb Gos Ek Ka Ekii Sinenjing

¹⁶ Ba wumb pei Gos ek ka ei en enim ekii sinenjing mon. Kumb ok ek ni tor kindilmin Aisaiya mon pol pendrim ek yi ninim. “Sinim nge Owundu wumb nii endi, Gos ek ka ei sin ninjpin ek ei pii gii ninjing? ¹⁷ Yi mi peng kin, sinim pii gii ninmin ei wumb ek ka ni tor kindnjing konu ele piipin kin, pii gii ninmin. Nga ek ka endi sinim piinmin ei, Krai nge ek ele, sin ni tor kindinmin.

¹⁸ Ba na ek endi kii sin. Wumb pei ek ka ei enim piinenjing min? Keimi, en enim piinjing ei, Gos ok ek ka yi ni pendrim mi ninim.

“Wumb en enim gupu ele Gos ek ka wumb konu mei orung orung ele am pei ni tor kindnjing. Nga ek ka ei, wumb pei mei konu orung orung turii ele pepi pum ku.”

¹⁹ Nga na ek endi kii sind.

“Esrel wumb Gos nge ek ka ei piik kun enenjing min?”

kumb se, Moses ek yi nirim,

“Na enim ol yi eramb kin, enim Esrel wumb molk kin, wumb tilap eipi, tilap ende mon wumb ei epi ka wii sengin kin, enim kanik, bun bun kulk kin, simin ni piingii. Nga na ol yi eramb kin, enim Esrel wumb molk wumb tilap wii mi, noman kun ka pinaim mi wumb ei kin, enim popul kis sik ngungii.”

²⁰ Pe nga, Aisaiya ok ek dinga ni pendrim ei, mund mong topu ninerim mon; eim ek yi nim,

“Nga wumb kopur en enim na kenmin ni piinenjing wumb ei, na kan sinjing. Wumb kopur na kanik kin, kii sinenjing wumb ei kin, na nam peni ele tor op kin, andan tunj.”

²¹ Ba na Gos Esrel wumb kin, piip ek yi nind, “Na kunum olt, nam angil tor kindip kin, enim nam kin ongii nip enj; ba wumb ei, na ek ekii sinarik kin, nga na kin kis piik ngok, opu orung elmin wumb mi motmun.”

11

Gos Esrel Wumb Aninga Kopur Kin Kaimb Sipi Ngum

¹ Na nga ek endi kii sind ei, Gos eim nge Esrel wumb tilap ei to tor kindim min? Ei mon mendpi! Na Pol Esrel wumb tilap ende wu. Nga na Eiparam nge miyem ende wu. Nga na Benjmin nge tilap ende wu ku. ²⁻³ Gos eim nge wumb tilap Esrel ei eim kumb se piipi mundum wumb ei, to tor kind mundnam mon. Ok Gos ek ka mon pol pendrim wu Elaine Gos ek ni tor kindnim wu endi kin nirim mi, ei piinanmin min? Elaine wu ei Esrel wumb kin kos er ngopu kin, Gos kin men topu yi nim.

“Gos Owundu, nim nge ek ka ni tor kindilmin wumb ei Esrel to konduk poru ninjing. Nga nim nge kulma kalilmin konu ei to kis monduk kin, mani kind si kindnjing. Pe nga na minj mo; ba na kuruk andik kin, na to kundngii enmin ku.”

⁴ Ba nipe ek endi Gos Elaine kin nipi orung kindpi ngum? Eim yi ninim, “Na nge wumb 7,000 pei motmun wumb ei, ek kend gos Beil kin mong gopsing pii polk, men

tok ngunenjing wumb ei, nam kin sip tuk si mundunj. ⁵ Pe nga akip yi mił ku, Gos Esrel wumb tiłap aninga kopur eim kin sipi, tuk si mundum. Mondpu kin, Gos eim wumb ei kin kaimb sipi, noman ka ngum. ⁶ Ba Gos eim noman ka ngołum wumb ei, si tuk sipi mundum. Mundum wumb ei, kongun yi nge enenjing mon. Sinim kongun yi nge ei enjpin kin, kapłi Gos noman ka ngołum oł ei, noman ka mendpił mon.

⁷ Yi mił, sinim nipe ek endi ninim? Gos epi ei Esrel wumb kan simin nik, dinga kindik enjing; ba epi ei sinenjing mon. Gos eim wumb kopur aninga si tuk, si mundum wumb ei mendpił sinjing. Ba wumb eipi kopur Esrel wumb en enim noman tuk ełe Gos dinga ei erang kin, nga wumb ei epi ka ei sinenjing mon. ⁸ Kumb ok Gos ek ka mon poł pendrim mił ek ei yi ninim,

“Gos eim wumb noman tuk ełe erang kin, or mił pik. Nga Gos wumb ningił ei erang kin, kengii pineririm. Nga Gos wumb kom ei erang kin, ek piingii pineririm ku. Pe en enim yi minj er molk wangin wangin kin, pe yi ku er mołmun.”

⁹ Pe Deipis ek nipi yi ninim,

“Pe nga wumb kuni nonmun peł ełe Gos erang kin, ka op mił nin, omu kon nin, nga kui ka nem seng pałmin mił, wumb en enim to mani kindang kin, en enim Gos kin kumep kis ngumba nge ei singii.

¹⁰ Pe nga en enim ningił ei tumbun mołpu, ei emii er peng kin, en enim kinałmin mon. Nga en enim buł to ek nik; nga sik er kun enerngii mon; ba ek ni peng kunum kunum mułngii.”

Gos Wumb Tiłap Eipi Wumb Sipi Orung Sin

¹¹ Yi mił, na nga kii sind kunum ei, Jura wumb tiłap oł kis enjing ełe, bok to mani punjung ei, nga Gos kin angk, tonu ongii pinerim; ei mon mendpił! Ba Esrel wumb en enim Gos kin buł ngok enjing ełe nge, Gos wumb tiłap eipi si orung sim. Gos epi ka wii ei, torung wumb tiłap eipi sinjing. Sengin kin, Gos oł ei erang kin, Jura wumb epi ka wii ei, en enim kanik simin ni piik kin, wumb kin popuł kis sinjing. ¹² Pe nga, Jura wumb Gos kin pii gii ninenjing ełe nge, ya mei konu ełe orung orung wumb tiłap eipi pei, Gos nge epi ka ngum ei sinjing. Nga Jura wumb en enim Gos nge oł ka ei si kindik kin, oł ełe nge, wumb tiłap eipi ombu kin, oł ka ei tonu om. Pe nga, Esrel wumb pei nga Gos nge oł ka ełe ekii sik kin, eim tiłap tuk punjung kin, kapłi oł ka ei nge, wumb tiłap pei kin, am oł kun ka wii tonu omba.

¹³ Pe na Pol ek ka ni tor kindip kin, enim torung wumb tiłap eipi wumb kin ngond. Ei na Gos nge ek se andił wu mołup kin, wumb torung wumb tiłap eipi kin, mołup kin, kongun yi ermbii. Erip kin, na nam ka piip, bong nip, Gos nge kongun ei end. ¹⁴ Na yi mił erip kin, na nam nge Jura wumb tiłap ei, en enim Gos epi ka ei, bun bun kulk, simin ni piik, erngii. Ełe nam nge Jura wumb kopur, en enim kapłi Gos eim kin sipi, orung seng ongii nge, na Pol kongun ermbii. ¹⁵ Yi erang, Jura wumb tiłap ei, Gos kin buł ngangin kin, to tor kindang mołmun. Ełe nge, Gos pe torung wumb eipi pei konu mei orung orung ei, Gos nga sipi orung sim. Yi mił, Gos nga Jura wumb orung sim kin, kapłi pułe yi mił, wumb kolk, nga angk, tonu ok, konj mołmun yi mił mułngii.

¹⁶ Ek ekin yi ninim, kumb se, bres plawa aninga kopur sik, bres erik kin, Gos kin ngołmun. Nga bres kumna ei. Gos nge kapłi nga plawa owundu ei, Gos nge ku. Nga endi yi ku, ond dumbuł ei, Gos nge pim kin, kapłi nga puł nin kirang ei, Gos nge ku. Pułe yi mił, ond dumbuł nin, bres kumna ei, wu Eiparam mił, nga ond kirang nin bres plawa ei, Esrel wumb mił. ¹⁷ Ba Gos ond olip kirang kopur engin to si kindim ei yi mił, Jura wumb kombur, ond olip kirang mił ei, to si kindim. Si kindpi kin, nga wumb tiłap eipi torung wumb ei, ond olip kirang wii mił, nga erang kin, ond olip kirang mendpił konu ełe, dambiltpi ende kindim. Kindang kin, nga akip enim ond olip mam ełe, Gos epi ka wii sik, Jura wumb kirang kumna mił, enim nge konu ełe sinmin. ¹⁸ Yi mił, enim Gos ok Jura wumb ond olip kirang mił, engin topu kindrim ełe, enim bong ninerngii mon. Enim ond

olip kirang ei kin, bong ninjing kin, kapli enim kom se piik, kun erngii eŕe nge, enim ond olip puŕ ei, enim mingnenjing mon; ba ond olip puŕ ei, enim mengim.

¹⁹ Ba enim yi ningii ni piind. “Gos eim Jura wumb ond Olip kirang miŕ, eim engin topu kindim. Kindpi kin, nga eim sinim dambiltpi ende kindpi kin, olip kirang ok pim nge konu eŕe, eim se ende kindim.” ²⁰ Ei keimi mendpiŕ, Gos Jura wumb ond olip kirang miŕ, eim enim engin topu kindim. Nimbiŕ erang, en enim Gos kin pii gii ninenjing mon. Ba enim torung wumb tiŕap eipi pii gii ninjing eŕe nge mendpiŕ, dinga angk moŕmun. Molk kin, enim noman tuk eŕe, Jura wumb kin bong nik, oŕ yi enerngii mon! Ba enim Gos oŕ erim miŕ, enim mund mong kulk yi erngii! ²¹ Yi miŕ, Gos Jura wumb ei, ond olip kirang mendpiŕ miŕ, eim enim to tor kind si kindim. Yi erang kin, Gos enim wumb tiŕap eipi ond olip kirang eipi miŕ ei, kan wiik tunermba mon ku! ²² Ya eŕe enim kinei! Gos nge noman ka ngopu kin, nga wumb kin kos owundu piipi, kumep kis ngoŕum ku. Jura wumb, Gos nge oŕ ka ei buŕ ngunjung kin, Gos wumb ei kin, kos owundu piipi, kumep kis ngoŕum. Ba enim tiŕap eipi wumb, Gos kaimb sipi ngum kin, kapli enim Gos nge kaimb sipi ngoŕum eŕe nge, mandi er muŕngii! Mon pim kin, Gos enim to kis erpi si kindimba ku. ²³ Pe yi miŕ, Jura wumb ok Gos wumb ond olip kirang miŕ engin to si kindim wumb ei, Krai kin pii gii ninarik, si kindnjing kin, kapli Gos wumb ei kin, dambiltpi ende kindang, ond olip puŕ eŕe orung pungii. Puk, Gos eim kapli dinga eŕe erang kin, wumb ond olip puŕ eŕe orung puk muŕngii. ²⁴ Enim piinmin! Ok, enim torung wumb ond olip kirang wii miŕ emi pin mulnjung. Muŕangin kin, Gos eim enim engin topu, si tuk sipi, ond olip mendpiŕ eŕe kin, dambiltpi ende kindim. Ond olip ei, enim nge ond mon. Yi miŕ erang kin, nga Jura wumb ond olip kirang mendpiŕ miŕ ei, kapli Gos nga sipi, orung sipi kindang kin, ond olip mendpiŕ nge puŕ eŕe, dambiltpi se ende kindimba.

Gos Eim Noman Ka Piipi, Kaimb Sipi, Wumb Pei Ngum

²⁵ Engnan noŕ! Ek keimi endi koi erpi paŕim ek ei, enim piingii ni piind. Mon pim kin, en enim noman eŕe epi ei sin sinim piinmin ni piingii. Yi miŕ, na enim kin koi erpi paŕim ek ei, puŕe nip ngumbii end ek ei, yi miŕ, Jura wumb kopur en enim noman tuk eŕe dinga puk mulnjung. Molk pangin kunum eŕe, wumb tiŕap eipi, Gos moŕum konu eŕe tuk ok, pei molk kapli enjing. ²⁶ Kapli oŕ eŕe nge, nga Jura wumb pei, Gos sipi orung simba. Sipi kin, Gos ek ka dinga ok mon poŕ pendrim miŕ Krai kin ek yi ninim.

“Saiyon konu eŕe paki toŕum wu ei tonu omba. Opu wu ei, Jeikop nge wumb kupam noŕ oŕ kis enjing oŕ ei, pei si kindimba.” ²⁷ Eŕe nge, na ek keimi dinga wii nip pendind kunum ei, na enim oŕ kis enjing ei, na si kindimbii.”

²⁸ Nimbiŕ erang, Jura wumb Gos ek ka ei ekii sinark mulnjung wumb ei kin Gos buŕ ngopu yi erim. Eŕe nge enim torung wumb tiŕap eipi eŕe Gos paki tum. Ba Gos eim Jura wumb kin noman ka ngopu kin, nga eim nge wumb mendpiŕ sipi er pendim. Eŕe nge Gos eim ok Jura wumb kupenjing noŕ kin ni piipi yi erim. ²⁹ Yi miŕ, Gos eim ok wumb eim kin sipi mundum wumb ei, Gos eim epi ka endi wii ngumbii nirim miŕ epi ei keimi ngoŕum. Eŕe nge Gos eim noman eŕe ekii se ak topu, orung kindpi ngunermbii, ni piinaŕim mon.

³⁰ Enim torung tiŕap eipi wumb ok, enim Gos ek ka ei ekii sinarik yi eŕmin. Ba akip, enim Gos noman ka piipi, kaimb sipi, Gos enim kin ngum epi ka ei enim sinjing. Nimbiŕ erang, Jura Gos nge tiŕap wumb ei, Gos ek nirim miŕ ei piinarik kin, ekii sinenjing mon. ³¹ Yi miŕ ku, pe Jura wumb tiŕap Gos ek ka ei piinarik kin, ekii sinanmin mon. Yi miŕ erang, akip Gos enim wumb tiŕap eipi kin, noman ka piipi kin, paki tonum. Ba eŕe nge, ekii se Gos eim Esrel wumb kin noman ka piipi, kaimb sipi kin, paki yi miŕ tang singii ku. ³² Yi miŕ erang, Gos eim wumb pei eim nge lo ek ei ekii sinarik kin, pii gii ninenjing wumb ei, kan ngopu mundum. Mundum eŕe nge Gos eim wumb pei kin kaimb sipi, noman ka ngumba.

Sinim Wumb Pei Gos Embe Ambil Tonu Kindngii

³³ Keimi mendpiŕ, Gos eim epi ka wii pei mendpiŕ salim ei nin, nga eim noman ka wii mendpiŕ ei nin, nga eim epi kanim kanim pei piinim epi ei, eim kin piki topu, owundu mendpiŕ moŕum. Sinim mei wumb kapli, Gos nge mok topu eŕim oŕ ei nin, eim nge oŕ

kanim kanim kun elim oł ei nin, sinim piinmin mił ei kapli enermin mon. ³⁴ Pe Gos kumb ok mon poł pendrim mił ek ka yi ninim,

“Wumb nii endi, sinim nge Owundu eim noman ele piinim mił epi ei, sinim kapli piimin min? Nga wumb nii endi, eim kapli ermbe mił oł ei Gos kin ek ni ngumba min?”

³⁵ Nga wumb nii endi, eim kunum endi Gos kin epi endi ngołum ei, Gos eim kin kapli ngo orung kindii nimba min?” Mon mendpił! ³⁶ Yi mił erang, Gos ya mani mei ele epi kanim kanim pei Gos eim pułwu mołum. Nga Gos eim yi ku epi kanim kanim pei se ende kindpi tep er mołum. Nga epi kanim kanim pei ei Gos nge seng kin, eim embe ambił tonu kindngii. Sinim Gos nge embe kunum kunum ambił tonu kindmin. Ei keimi!

12

Sinim Ngenj Kin Noman Konj Ei Gos Kin Ngumun

¹ Ei yi mił, engnan noł, nimbił erang Gos nge noman ka ngołum ele nge, na enim dinga to konj kindił. Enim ngenj pei ei Gos kin orung ngungii. Yi mił, wumb Gos kin kulmał kalk ngołmun mił enim yi erngii! Ba enim ngenj pei konj mułang kin, enim oł kun ka Gos kin ngungii. Ngangin kin, Gos eim noman ele, ei eim kin enim men tok ełmin oł ele nge mił Gos eim simba. Oł yi nge, ei Gos kin men keimi tołmun oł ei, sinim noman ele yi mił pimba. ² Peng kin, enim ya mani mei ele wumb oł kis enmin oł ei mił, enim yi enerngii mon! Ba Gos erang kin, enim noman tuk ele konj ka mendpił ngang kin, singii. Sengin kin, yi mił enim Gos nge nipe oł kun ka endi eim noman ele erngii, ni piinim mił, yi erngii. Erik kin, enim oł kun ka ni, Gos nge noman enim epi ei ni; Gos nge oł keimi mendpił pei piingii. ³ Nimbił erang Gos eim noman ka ei nge na kin dinga ngum. Ele nge, ek na enim kin endeim endeim ni ngond. Enim wumb owundu mołmun, ni piinerngii mon. Ba enim mołmun mił, yi erik pii kun erik mułngii. Enim noman tuk kun ka pałim mił ni piik Gos enim pii gii ningii nipi ngum mił, yi endeim endeim ni piik mułngii. ⁴ Yi mił ku, sinim wumb ngenj ele pei erpi kin, kanim eipi eipi kind pendrim. Pe ngenj eipi eipi er pendrim mił, ei pei kongun ende, endi enanmin mon. ⁵ Yi mił ku, sinim wumb pei mołmun. Ba Krai nge wumb ngenj ende minj mołmun. Nga sinim endeim endeim ni, wumb eipi kin Gos dambiltpi ende kindang kin, ngenj endeim mił peng mołmun. ⁶ Gos sinim kin noman ka ngołmun ele nge, sinim endeim endeim ni, kongun eipi eipi ermin nge dinga ngum. Ele nge, Gos nge noman ka, epi ka wii, ei wii ngum. Ngang kin, wu endi Gos ek ka endi sim mił, ni tor kindim kin, kapli eim pii gii pałim mił, ni tor kindmba. Sinim yi mił ermin ku. ⁷ Kapli wumb nii endi, eim wumb eipi paki tumba nge noman pim kin, kapli wu ei wumb eipi paki dinga wii tumba. Pe nga wu endi, eim ek emb tumba nge noman dinga pim kin, kapli wu ei, wumb eipi kin ek emb dinga topu ngumba. ⁸ Pe wumb endi eim wumb eipi noman to konj kindmba nge noman dinga pim kin, kapli wu ei wumb eipi kin yi mił, wumb noman to konj dinga kindmba. Nga wu endi, eim wumb eipi kin epi ka mok topu, ngumba nge noman yi pim kin, kapli wu ei wumb eipi kin ka piipi kin, epi pei ngumba. Nga wu endi Gos nge kongun tep wu mułum kin, kapli wu ei eim kongun ele minj piipi kin, dinga erpi mułmba. Nga wu endi wumb eipi kin kaimb si ngołum kin, kapli wu ei wumb eipi kin ka piipi kin, paki ka tumba.

Noman Ngołmun Oł Ei

⁹ Enim wumb eipi kin noman keimi ngungii. Nga enim oł kis kanim kanim pei buł ngungii. Ngok kin, enim oł kun ka ele, ambił gii nik mułngii. ¹⁰ Enim wumb eipi kin noman ka ngok kin, enim Krai kin pii gii nik kin, angim angim mił mułngii. Molk kin, noman dinga kindik, enim wumb eipi nge embe ambił tonu kindngii. ¹¹ Enim kongun ele ten kulk enerngii, mon! Ba enim kongun kunum kunum dinga kindik erngii. Yi mił, enim noman tuk gui dinga kindik kin, Gos Owundu nge kongun erik mułngii. ¹² Enim Gos Owundu orung omba ei nge kui erik mułngii. Mułangin kin, oł embin tui enim kin tonu om kin, kapli enim dinga angk, kui erik mułngii. Molk kin, enim kunum kunum Gos kin prei ełmin oł ei, ambił gii nik mułngii. ¹³ Kapli, Gos nge wumb kombur epi endi sinerang

mulngii wumb ei kin, enim paki ka wii tok, ngungii. Nga konu eipi wumb kombur enim ngii konu ele ongii ei, kapli enim wumb ei kin paki ka tok, tep ka erik mulngii. ¹⁴ Wumb kombur enim kin ol embin tui erik ngunjung kin, kapli enim Gos kin kii sik, prei erangin kin, Gos wumb ei kin paki ka tumba. Nga enim Gos kin prei erik kin, wumb ombu kin ek kis nik, prei enerngii, mon! ¹⁵ Wumb nii endi ka piim kin, kapli enim wumb ei kin ka piingii ku. Nga wumb nii endi eim ke nipi, noman embin pim kin, enim wumb ei kin ke nik, noman embin to piik, ngungii ku. ¹⁶ Enim wumb endeim endeim kin, noman ende sek ngungii. Enim noman ele, wu owundu molmun ni piinerngii mon! Ba enim wumb epi pei sinatim wumb ei kin, ende nok pek kin, molk pungii. Enim epi kanim kanim pei, sin piinmin, ni piinerngii mon! ¹⁷ Pe wumb endi enim kin ol kis erpi ngum kin, nga enim wumb ei kin ol kis er orung kind, ngunerngii mon! Enim kapli noman ele ka piik, wumb pei nge ningil ele, ol kun ka erik mulngii. ¹⁸ Pe enim kapli noman tok piik kin, wumb eipi kin opu ermin ni piinerngii mon. Ba enim wumb eipi kin noman ende sek kin, kun ka erik mulngii! ¹⁹ Engnan nol, na noman enim ngond. Wumb nii endi eim, enim kin ol kis erim kin, enim wumb ei kin ol kis erik, orung kindik ngunerngii mon! Ba enim wumb kin ei, kapli mering kindangin sengli. Gos eim popul kis wumb ei kin tonu opu si kun ermba! Kumb ok, Gos mon pol pendrim mil ek yi ninim. "Gos Owundu yi ninim, 'Na wumb nii endi ol kis elim kumep kis ngo orung kindngii pule ei, na mendpil,'" Gos Owundu yi ninim. ²⁰ Ba kumb ok, Gos mon pol pendrim mil ek yi ninim, "Enim nge opu erii wumb ei, en enim kuni sinerang kin, en enim kuni tang mulnjung kin, enim kuni ngungii. Nga nol nuwa erang mulnjung kin, nol kulk ngangin kin, nungii ku. Keimi enim yi mil enjing kin, kapli opu erii wumb en enim singambil erang piingii." ²¹ Enim ol kis elmin ol ei, enim kamb mani kindnerangli mon. Ba enim ol kun ka pimba mil erik kin, ol kis elmin ol ei kamb mani kindngii.

13

Enim Ya Mani Mei Ele Tep Elmin Wumb Ei, Ek Ningii Mil Ekii Sik Erngii

¹ Enim wumb pei ya mani mei ele wumb tep elmin wumb ek ningii mil, ekii sik erngii. Wumb tep enmin wumb ei, en enim nge noman dinga ele nge molałmin mon; ba wumb ei Gos nge angil ele er kindpi kin, kongun ei mundang molmun. Pe ya mani mei ele, tep enmin wu ei, Gos eim mulngii neng molmun. ² Yi mil erang, wumb nii endi eim, ya mani mei tep enmin wu ei ningii ek ekii sinarik, ek to kindnjing kin, wumb ei Gos nge ek ei to kindpi kin, ekii sinanmin ku. Pe nga wumb ei, ek ekii sinenjing wumb ei, Gos kin kumep kis ngang kin, singii. ³ Yi mil, pe wumb nii endi, eim ol kun ka ermba wumb ei, eim ya mani mei ele tep enmin wu kin, mund mong kulerngii mon. Ba wumb nii endi, eim ol kun ka mil enerim kin, ol kis erim wumb ei, eim kin, mund mong kulmba. Enim mani mei ele tep enmin wumb ei kin, mund mong kularpin kin, wii mulmun ni piinjing kin, kapli enim ol nipe ol kun ka endi pimba mil erngii. Yi mil erangin kin, tep elmin wumb enim embe ambil tonu kindik kin, ka piik ngungii. ⁴ Yi mil, ya mani mei tep enmin wu ei, Gos nge kongun wu noman dinga ngang kin, enim kin paki tang kin, kongun ka enmin. Ba enim ol kun ka pinermba mil erik ninjing kin, kapli enim mund mong erngii. Nimbil erang mei mani tep enmin wumb ei kin, Gos noman dinga ngang kin, ambilk molmun. Molk kin, tep enmin wumb ei noman dinga ei wii sinenjing mon. Ba tep enmin wumb ei, Gos nge kongun wumb molmun. Molk puk kin, wumb nii endi eim ol kis mil erim kin, kapli wu ol kis elim wu ei, kumep kis ngang simba. ⁵ Yi mil erang, sinim mei ele tep elim wu ei kin dinga ele mandring mulmun. Molpun kin, sinim Gos nge kumep kis ele nge minj, mund mong kulermin mon; ba nga yi ku, sin sinim noman tuk gui ele nge, ek nimba mil, ekii sipin er mulmun ku.

⁶ Ele nge, enim mei tep elmin wumb ei kin, enim ku takis tołmun ku. Nimbil erang, tep elmin wumb ei, Gos nge kongun wumb molmun; wumb ei, kunum kunum takis kongun ele nge tep erik molmun. ⁷ Enim wumb pei ku sinjing wumb ei ku ngo orung kindik ngungii. Nga ku takis silmin wumb ei kin, enim ku takis tok ngungii. Nga wumb endi

konu eipi epi konu endi tuk om kin, kapli enim ku ngo orung kindik ngungii ku. Nga enim wu num endi muŕum kin, enim wu ei kin ek ekii sik, mandring molk pungii ku. Nga enim wu num endi embe ambil tonu kindim kin, kapli enim eim embe ambil tonu kindngii ku.

Noman Ngoŕum Wu Ei Lo Mendpiŕ Ekii Sim

⁸ Enim wumb eipi endi epi endi si no pendik enerngii mon. Ba wumb eipi ngo penditmin oŕ yi miŕ, kunum kunum pepi muŕmba. Eŕe nge oŕ ei, enim wumb eipi kin noman ka ngungii. Nimbiŕ erang wumb endi wumb eipi kin noman ngoŕum ei, eim Gos lo ek eŕe keimi ekii siŕim. ⁹ Pe Gos nge lo ek ei yi ninim, “Enim wu eipi embnjing ngundnerngii mon; nga enim wumb eipi endi to kundnerngii mon; nga enim wumb eipi epi endi waning sinerngii mon; nga enim wumb eipi epi kan bun bun sik kin, simin ni yi piinerngii mon.” Nga lo ek eipi endi yi ninim ku. Ei lo ek eipi pei si ende kindpi kin, ek peng endeim mendpiŕ paŕim. “Enim nge tiŕap eŕe mandi moŕmun wumb ei, noman ka ngungii ei, en enim noman ngoŕmun miŕ, yi ku ngungii.” ¹⁰ Wumb nii endi, wumb eipi kin noman ngoŕum ei, eim wumb mandi moŕmun wumb ei kin, oŕ kis enaŕim mon. Yi miŕ, wu endi noman ngoŕum wu ei, eim Gos nge lo ek eŕe keimi ekii siŕim.

Sinim Kun Ka Endmin

¹¹ Pe nga, na yi miŕ nip enim ngond. Enim moŕmun kunum eŕe piinmin. Pe kunum eŕe mendpiŕ, enim or paŕmin ei, enim konj kindik muŕngii. Nimbiŕ erang enim piinmin; ok enim pii gii ninjing kunum eŕe, Gos enim sipi orung simbii nim kunum ei, kunum kinan sim. Ba pe, kunum ei mandi mendpiŕ enim. ¹² Konu emii paŕim ei mandi poru nimba enim. Nga konu tiŕang ei ya mandi opu saŕim. Pe nga sinim emii paŕim miŕ oŕ kis eŕmin oŕ ei, si kindmin. Si kindpin kin, sinim Gos nge tiŕang opu eŕmin alap kumb tepii miŕ ngum epi ei sipin kin, oŕ kis ei to mani kindmin. ¹³ Pe sinim oŕ kun ka, erpin endmin. Yi miŕ ku, wumb tiŕang erang eŕe andinmin. Nga sinim noŕ nopun, wulu pang kin, nilkeng sinermin mon. Nga wu eipi embinjing kin ngundpun, nga oŕ kis penj muŕum oŕ ei enermin mon. Nga sinim wumb eipi kin ek miŕ erpin kin, wumb eipi nge epi endi simba ei, kan bun bun sinermin mon ku. ¹⁴ Ba sinim Owundu Jiisas Kraiŕ simin konguk konj miŕ kindpin kin, eim oŕ kun ka oŕ erpin eim kin dambiltpin ende pupun muŕmun. Moŕpun kin, nga sinim ngenj ok nge eŕe nge nga noman ei to piinenmin mon.

14

Enim Engnjing Noŕ Kin Kos Erik Ngunerngii Mon!

¹ Pe wumb nii endi eim pii gii ei dinga pinerim kin, wumb ei enim eim si mengk kin, Gos nge tiŕap wumb kin tuk sipngii. Ba enim wu ei eim nge noman eŕe piinim miŕ ei, enim to pulpeŕ tunerngii mon! ² Wu endeim eim pii gii dinga nipi kin, eim kung kuni ni epi endi numbii ni piŕim miŕ, ei noŕum. Ba wu endi eim pii gii dinga pinerim kin wu ei, eim aka pin kuni ei mendpiŕ noŕum; ba kung minj nonaŕim. ³ Pe wu nii endi eim kung kuni kanim kanim pei noŕum wu ei, eim wu eipi endi aka pin kuni mendpiŕ noŕum wu ei kin, kis piipi ngunermba mon! Pe nga, wu endi eim aka pin kuni mendpiŕ noŕum wu ei, eim yi piipi kin, wu endi kung kuni kanim kanim pei noŕum wu ei, oŕ kun pinaŕim miŕ enim ninermba mon. Nimbiŕ erang, Gos wu ei eim tiŕap eŕe tuk sipi, mundum ku. ⁴ Wumb nii endi, enim wumb eipi nge kongun wu endi muŕmba eŕe, kanik kin, nim oŕ ei kun ka enmin oŕ kun pinaŕim miŕ, oŕ kis en ningii min? Wu ei eim nge kongun tep wu ei opu, wu ei eim kongun kis min ka erim ei, eim kapli mok topu, piimba. Pe nga keimi, wu ei eim dinga engmba. Nimbiŕ erang Owundu Kraiŕ eim wu ei, eim kapli paki tang kin, wu ei eim dinga angpi moŕum.

⁵ Wu endi eim yi ni piipi kin, kunum endi ei kunum kor owundu tangpi seng kin, nga kunum kopur to mani kindnim ni piinim. Nga wu endi eipi yi ni piinim; kunum kunum ei kunum ende miŕ ni piinim. Wumb endeim endeim ni, en enim noman eŕe, pii kun erik muŕngii! ⁶ Pe wumb nii endi eim kunum endi ei kor owundu ni piinim wu ei, eim

kunum eŋe men topu, Owundu nge embe ambil tonu kindpi moŋum. Nga yi ku, wu endi eim kung kuni kanim kanim noŋum wu ei, eim Owundu nge embe ambil tonu kindmba. Kindpi kin, eim Gos kin ka piipi kin, men topu ngopu kung kuni noŋum. Pe wumb nii endi eim aka pin kuni mendpil noŋum wu ei, eim Owundu kin piipi kin, kung minj kopur nonaŋim. Nonarpi kin, nga eim Gos kin ka piipi kin, men topu ngoŋum ku. ⁷ Yi miŋ, enim tuk moŋmun wumb endeim endeim ni, konj moŋpu kin, na noman eŋe yi ermbii ni, noman to piinermba mon! Nga yi ku, enim tuk moŋmun wumb endeim endeim ni, kuŋmbii ei nam noman eŋe ermbii ni, noman to piinermba mon, ku. Ba Owundu nge noman eŋe mendpil paŋim. ⁸ Nga sinim konj muŋmun ei kapŋi, sinim Owundu nge. Nga yi ku, sinim kuŋmun ei kapŋi, sinim Owundu nge ku. Yi miŋ, sinim konj muŋmun min, sinim kuŋmun ei, sinim Owundu nge mendpil moŋmun. ⁹ Eŋe nge mendpil, Krai koŋpu kin, nga angpi, tonu opu, konj moŋum. Yi miŋ erang, sinim koltmun wumb ei nin sinim konj moŋmun wumb ei nin, taŋ ouni eim Owundu muŋmba. ¹⁰ Nga nim nimbil erang nim angnim noŋ kin kos piikin ngon? Nga nim nimbil erang nim angnim noŋ kin ek kis nikin ngon? Yi miŋ sinim wumb pei Gos eim ningil eŋe engamin kin, Gos sinim kin kos owundu piipi ngumba. ¹¹ Ei yi miŋ kumb ok Gos mon poŋ pendrim miŋ ek yi ninim,

“Owundu yi ninim, ‘Na konj moŋup kin, na ek keimi nip enim ngond. Wumb endeim endeim ni mong gopsing pii polk, na kin men tok ngungii. Nga enim endeim endeim ni, gupu anmbil ek dinga ni tor kindik kin, nam embe ambil tonu kindik erngii.’”

¹² Yi miŋ erang, sinim wumb endeim endeim ni, ya mani mei eŋe nipe oŋ endi enjpin ei ni, tor kindpin kin, Gos ngumun.

Enim Oŋ Yi Erangin Kin Enim Engnjing Noŋ Bok Tok Oŋ Kis Enerngii Mon.

¹³ Pe enim wumb eipi endi kin, kos ni ngunerngii mon; ba enim noman tok piingii. Enim engnjing noŋ ei kin, epi endi erangin kin, oŋ kis endi erngii ei min, enim andŋam ondu ngok, yi enerngii mon! ¹⁴ Sinim nge Owundu Jiisas na andan tang moŋ. Moŋup kin, na piind epi kanim kanim pei ei, eim kin penj mulaŋim; ba konj ka moŋum. Ba wumb nii endi eim epi endi ei, penj tonum ni piinim epi ei, eim noman eŋe piinim miŋ epi ei, penj topu moŋum. ¹⁵ Yi miŋ, enim kuni penj muŋum kuni nonmun ei, enim engnjing noman tuk eŋe to kis mondunmun. Eŋe nge, enim piingii ei, enim nga wumb eipi kin noman ngonanmin oŋ eŋe nge andinmin. Nga Krai eim koŋpu kin, nga eim wumb yi nge, si orung simba nge kuŋum. Yi miŋ, nga enim wumb ei kin enim kuni nonmun eŋe nge erang kin, wumb ei nge noman tuk kis muŋmba ei, yi miŋ nga enerngii, mon. ¹⁶ Mon pim kin, enim epi ka wii saŋim ni piinmin epi ei, wumb endi epi ka wii ei kanik kin, epi ei kin, ek kis nik ngungii. ¹⁷ Yi miŋ, kuni nok, nga noŋ nok eŋmin oŋ ei, Gos eim wumb pei tep er moŋum konu eŋe puŋ miŋ mon. Ba Gos wumb pei tep er moŋum konu ei puŋe yi miŋ; noman emin ni, oŋ kun ka ei ni, noman ka ka piik enmin oŋ ei nge, Gos nge Gui Ka je erang kin, oŋ yi nge tonu oŋum. ¹⁸ Yi miŋ erang, wumb nii Krai kin ekii sik, oŋ ombu enjing kin, Gos wumb ei kin noman ka piipi ngumba. Nga wumb enim kun ka moŋmun wumb, pa nimba.

¹⁹ Yi miŋ, nga sinim kunum kunum kongun dinga yi miŋ erpin kin, wumb eipi kin paki topun eramin kin, wumb noman emin seng molk kin, noman tuk dinga pang muŋngii. ²⁰ Yi miŋ, enim mowii kuni ei piik kin, wumb noman tuk Gos nge kongun eŋe, to er kis mundnerngii mon. Keimi, kuni kanim kanim pei ei kun ka nungii; ba enim kuni eŋe erpi kin, wu endi bok topu, orung pupu, oŋ kis enim ei, yi miŋ, nim en kin, ei oŋ kun ka mon; ei oŋ kis enjii. ²¹ Ba enim kung minj nungii min, noŋ wain nungii ei min, epi endi eipi erngii oŋ ei erangin kin, enim engnjing noŋ bok tok, orung puk kin, oŋ kis enmin oŋ ei, kapŋi oŋ ei enim enenjing kin, enim oŋ kun ka mendpil erngii. ²² Enim nge pii gii ei tuk enim kin moŋum ei, Gos kin enim kin pii gii ouni moŋum ni piingii. Piik kin, wu endi eim epi ka wii ni piinim ei, eim noman tuk eŋe kos piipi, mok topu enanim; kapŋi wu ei eim ka ka piipi muŋmba. ²³ Ba wumb nii endi eim noman taŋ sepi piipi kin, kuni numba wu ei, Gos kos

piipi, wu ei ngumba. Nimbił erang, ei eim pii gii ninarpi kin kuni num. Yi mił, kuni ni, epi kanim kanim pei, wumb endi pii gii ele tonu onerim kin, kapli ei oł kis enim.

15

¹ Sinim wumb pii gii dinga pepi nim kin, kapli wumb endi pii gii dinga pinerim kin, sinim wumb ei paki topun, oł embin ei sinim ko wumun. Ko wupun kin, sin sinim noman ele mendpił enermin mon. ² Ba sinim endeim endeim ni, mandi mołmun wumb ei nge, noman ele erngii mił ermin. Eramin ele nge, enim oł kun erangin kin, ekii sik kin, noman dinga singii. ³ Yi mił, Krai ei eim noman ele ekii sipi, eneririm mon. Ba eim eririm mił, kumb ok Gos mon poł pendrim mił ek yi ninim, “Wumb ek kis niłmin ek kis ei, Gos kin nik ngunjung. Ba ek kis ei na kin tonu om,” pa ninim. ⁴ Yi mił, ek ka kanim kanim pei kumb ok Gos mon poł pendrim ei sinim andan to ngumba nge pultum. Poł pendrim mon ei, sinim noman tuk dinga ngopu kin, nga sinim dinga angpin, pii gii nipin kin, Gos orung omba ei nge kui er mołmun. ⁵ Pe nga, Gos ei eim wumb noman tuk dinga kindang kin, dinga angk, pii gii mołmun pułwu mołum. Mołpu kin, Gos eim enim paki tang, molk pangin kin, wumb endeim endeim kin noman ende sek kin, Krai Jiisas oł kun ka elim sinim andan topu kin, enim ei ekii simin. ⁶ Sipin yi mił, enim pei ek nik ende kindik kin, kułou tok, Erinjpin Gos sinim nge Owundu Jiisas Krai nge Arim, eim nge embe ambił tonu kindpin mułmun.

Krai Eim Jura Wumb Kin Torung Tilap Eipi Wumb Kin Paki Totum

⁷ Yi mił, sinim wumb endeim endeim ni sipin kin, ek ka nipin tuk simin. Yi mił ku, Krai sinim tuk sim mił, yi mił ku erngii. Erik kin, sinim pei Gos nge embe ambił tonu mendpił kindmin. ⁸ Na ek yi mił nind. Krai tonu opu kongun wu mił mołpu kin, wumb ngenj kopsik elmin Jura wumb ei, paki tumba nge om. Eim yi mił erpi kin, Gos nge ek ka keimi dinga kindpi kin, keimi tonu orum. Yi mił erpi kin, Gos ek mong keimi nirim mił, keimi sinim kupenjpin noł Eiparam, Aisak, Jeikop wu kei kin tonu orum. ⁹ Nga ele nge, wumb tilap eipi wumb Gos nge noman ka ei kanik kin, Gos embe ambił tonu kindngii. Yi mił, Gos eim kumb ok mon poł pendrim mił, ek yi ninim.

“Ei yi mił, na torung wumb tilap eipi ei kin na Gos embe tonu kindip ngumbii. Nga na golang nip kin, nim embe ambił tonu kindmbii.”

¹⁰ Nga Gos ek ka endi yi ninim,

“Enim torung wumb tilap eipi ei kin, ka piik Gos eim nge si mundum Jura wumb tilap ei kin, ka piik erngii.”

¹¹ Nga Gos ek ka endi yi ninim ku.

“Enim torung wumb tilap eipi enim Gos Owundu nge embe ambił tonu mendpił kindngii. Nga wumb pei Gos Owundu nge embe ambił tonu kindngii ku.”

¹² Nga kumb ok, Aisaiya Gos ek ka ni tor kindilim wu mon poł pendrim mił, ek yi ninim ku.

“Deipis nge arim Jesii nge kupam noł ele nge, wu endi tonu omba. Wu ei tonu opu, orung tilap eipi wumb ei kin, tep er mułmba. Mułang kin, wumb tilap eipi wu num ei kin, pii gii nik, eim en enim sipi orung simba nge kui er mołmun.”

¹³ Sinim Gos kin kui er mołmun Gos eim pułwu. Eim erang kin, enim pii gii ele nge, enim noman ka ka piik kin, nga noman emin enim kin, noman tuk ele piki topu mułmba. Mułang kin, enim Gos Gui Ka nge dinga ei sik kin, nga enim Gos sipi orung simba ei nge, kui erik mułngii. Mułangin kin, enim noman tuk ele piki topu mułmba.

Pol Gos Kongun Erim Mił Pule Patim

¹⁴ Na nge engnan noł! Na noman ele piind ei, enim noman tuk ele oł kun ka minj piki to mołum. Nga ei enim kin noman dinga kanim kanim enim kin peng kin, enim kapli wumb endeim endeim ni andan tok kin, noman ka ngungii. ¹⁵ Ba na enim kin mon połup ngunj ei kopur ek dinga mił nind. Nga na enim kin mund mong enenj mon; ba na enim noman tuk ele to konj kindmbii nge enj. Nimbił erang Gos eim na kin noman ka piipi

ngum. ¹⁶ Ngang kin, Krai Jiisas eim erang, na Pol Krai Jiisas nge kongun wu endi mił moł. Mołup kin, wumb tiłap eipi wumb kin, Gos nge kułmał kalmin oł ei nge erip kin, nga Gos ek ka ni tor kindinj. Kindip kin, nga tiłap eipi wumb ei, Gos sipi orung simba nge tu wunj. Tu wamb kin, Gos nge Gui Ka ei je erang, wumb ei Gos kin oł kun ka er mułngii. Yi mił, wumb Gos kin kułmał ka wii mił, Gos noman ełe piim mił ngunj. ¹⁷ Yi mił erang, na Krai Jiisas kin kongun erip ngunj ei, na ka ka piip kin, na Gos nge kongun erip ngunj. ¹⁸ Yi mił, na nga epi eipi endi ni tor kindnermbii mon; ba na epi endeim mendpił ni tor kindmbii. Na ek poł Krai na kin kongun erim mił ełe, ni tor kindmbii end. Ełe nge ek nin ełim oł ei, wumb tiłap eipi wumb ei, Gos nge ek ka ełe ekii sik erngii. ¹⁹ Gos eim dinga ei andan tang ei, na jep oł enj ełe kenjing. Ei Gos eim nge Gui Ka nge dinga ei, na ngang kin, kongun enj ełe, en enim kenjing. Yi mił nga, na Jerusalem konu ełe kongun pułngun mondup kin, na Krai nge ek ka ei ni tor kind erip kin, konu orung orung andip, Eiliikam konu ełe tor op erip kin, nip poru ninj. ²⁰ Yi mił, nam kunum kunum noman ełe ermbii ni piind oł ei, Krai nge ek ka ei ni tor kindip kin, konu jili mił endi Krai nge embe piinarik mołmun konu ełe, nimbii ni piind. Ba na konu endi eipi wumb ok, Krai nge ek ka ni tor kindnjing konu ełe, na ek ka ei ni tor nga ninermbii mon. Ba nga na wumb Krai ek ka piinarik mołmun konu ełe ek ka ei, ni tor kindmbii. ²¹ Ba kumb ok, Gos ek ka mon poł pendim mił, Krai kin ek yi ninim,

“Wumb nii endi eim nge ek ka ei piinenjing piim kin, pe kanik piik erngii. Nga wumb nii endi en enim eim nge ek ka ei piinenjing kin, pe piik kun erngii.”

Pol Eim Rom Wumb Konu Ełe Bii Nipi Piim

²² Yi mił erang, na enim Rom wumb kin ombii ni piind. Ba kunum kunum na nge kongun end ei, na andłam ondu ngonum. Ba na ombii kaplı enanim. ²³ Ba akip na ya konu ełe kongun enj ei, endi nga pinalim mon. Na kumb ok kung ngii pei o pang kin, na mołup enim kin op, kenmbii ni piinj. ²⁴ Yi mił erang, ekii se na Spein konu ełe bii ni piind. Kunum ełe, na enim kumb se kanip kin, ekii se Spein konu ełe bii. Na enim kin kunum kopur mołup kin, noman tuk ka piyamb kin, ekii se enim na si mengk, Spein konu andłam ełe paki tangin kin, kaplı na Spein konu ełe bii. ²⁵ Ba akip na ku kopur si mengip kin, na Gos nge wumb Jerusalem konu owundu ełe mołmun ei, ku sipip, paki top ngumbii. ²⁶ Yi mił, Masironiya konu wumb ni, Akeiya konu wumb ei, ku nin epi ombu sik kułou tok, Jerusalem konu ełe Gos kin pii gii ninjing wumb epi endi sinerang wumb ei kin ngok, paki tumun ni piinjing. ²⁷ Wumb ombu en enim noman ełe ka piik kin, oł yi enjing. Nga yi ku, en enim Jerusalem konu ełe wumb kin, ku nin epi ngo pendnjing epi ei ngo orung kindngii. Nimbił erang, Jerusalem konu ełe wumb, Gos Gui Ka nge epi ka wii ei torung wumb kin nik ngunjung. Ngok kin, nga yi ku, torung tiłap eipi wumb ei, kuni nin, ngenj ełe epi ei ngo pendnjing epi ei, Jerusalem konu ełe wumb ei paki tok ngo orung kindngii ku. ²⁸ Yi mił erang, na kumb se kongun ei er poru nimbii. Nga na ku nin epi ei, Jerusalem konu ełe wumb ei angil ełe kun ngop pendip poru ninj kin, kaplı na enim nge andłam ełe op, enim kanip kin, ekii se na Spein konu ełe bii. ²⁹ Pe na piind ei, na enim kin ombii kunum ei, Krai nge epi ka wii ngum epi ei, na kin piki top mołang kin, epi ka wii ei na tu wup, enim kin ngumbii.

³⁰ Na engnan noł, na enim dinga kii sind ei, enim sinim nge Owundu Jiisas Krai ei kin, nga Gos Gui Ka nge dinga noman ka ei kin, enim kongun dinga erik, na kin ouni men tok, Gos kin kii sik ngangin kin, Gos eim na paki tumba. ³¹ Yi mił erangin kin, na Juriya pii gii ninenjing wumb ei, kaplı na kongun ermbii mił, na ambił gii nik ngunerngii. Nga enim Gos kin men tok erangin kin, Jerusalem konu ełe Gos kin pii gii ninjing wumb ei, na kongun end ei noman erang piik kin, na paki tamb kongun ei singii. ³² Yi mił erang, Gos eim noman ełe, na enim kin ombii kunum ei, na ka ka piip ombii. Op kin, na enim kin kor aninga kopur sip kin, na noman tuk ełe dinga simba. ³³ Gos eim noman emin pułwu ei, eim enim pei kin mułmba. Ei keimi!

16

Pol Eim Ek Ka Nipi Wumb Pei Ngum

¹ Pe nga enim piyei; na enim kin ek endi ngamb kin, sinim nge einjpin Piipii nge ek endi ni ngamb piingii. Amb Piipii eim Senkreiya konu owundu ele men tolmun wumb paki tolum. ² Tang kin, na yi ni piind, enim Krai Owundu ni piik kin, amb Piipii ei sik tuk kindangin kin, enim pii gii wumb kin muimba. Enim Gos nge wumb yi mił enjing kin, ei ol kun ka. Amb Piipii eim noman embin endi pim kin, enim kapli paki tok nik, kun erngii. Nimbił erang eim wumb pei paki topu kin, nga eim na paki tum ku.

³⁻⁴ Enim Priska kin, Akuila kin, 'Wel!' a ningii ku. Nik kin, el elip, na kin Krai nge kongun ende elmin wu amb tał. Wumb tał el elip, mandi kolkuł kin, na paki tunguł nge pim. Yi mił na mendpił, wumb tał kin, ek ka nip ngunenj mon; ba torung wumb tilap eipi men tolmun wumb ei yi ku, wumb tał kin, ek ka nik ngołmun ku. ⁵ Nga enim na nge ek ka ei, Gos nge men tolmun wumb tał nge ngii konu ele, kułou tok mołmun ele, nik ngungii ku.

Nga yi ku, enim na nge ek ka ei, Epenesas nik ngungii wu ei, na nge noman ngoł wu ei, kumb se Eisiya konu owundu ele wumb kin, Krai kin pii gii nirim. ⁶ Na nge ek ka, amb Mariya kin nik ngungii. Mariya ei eim enim kin kongun dinga kind erpi kin, enim paki tolum. ⁷ Pe enim wu tał, Andronaikis kin Juniyas, kapli 'Ka mułnguł' a nik kin, ngungii ku. Ngok kin, el elip na nge wumb kin, miyem ende mił ei, na kin kan ngii ele ouni pinjpin. El elip ok, Krai kin pii gii nengii kin, na ekii se ninj. El elip Krai nge ek se andiłmin wumb ei nge, wu num mił mulnjunguł.

⁸ Pe enim wu Ambliyasis kapli 'Ka mołun' a nik ngungii ei, eim sinim nge enginjpin Owundu Jiisas kin pii gii neng kin, na nge noman ka ngoł wu. ⁹ Pe enim wu Erpanis kin, 'Kapli ka mołun' a nik ngungii ei, eim sinim nge kongun ouni wu, Krai nge kongun elim. Nga wu Sakis kin, 'Kapli ka mołun,' a nik ngungii ku. Ei eim na noman ngoł wu. ¹⁰ Pe enim wu Apelis kin, 'Kapli ka mołun,' a nik ngungii ku. Ei eim Krai nge kongun dinga kindpi elim wu. Pe nga enim wu Arisopulus kin, eim nge ngii ende wumb kin, ek ka, nik ngungii ku. ¹¹ Nga enim wu Erorijan kin, 'Kapli ka mołun,' a nik ngungii ku. Ei eim nam nge wumb miyem ende. Pe nga, Gos kin pii gii ninjing wumb ei, Narsisis kin ngii ende mołmun wumb ei kin, 'Kapli ka mołun' a nik ngungii ku.

¹² Pe enim amb tał Traipeina kin Traiposa kin, 'Ka mołmbuł,' a nik ngungii. Amb tał Owundu nge kongun elmbił amb. Nga yi ku, enim amb Persis kin, 'Ka mołun,' a nik ngungii. Ei eim sinim nge Owundu kin, noman ngopu kin, kongun dinga elim amb ei, na nge noman ngoł amb. ¹³ Nga enim wu Rupus sinim Owundu nge kongun ka elim wu ei kin, nga eim mam kin, 'Kapli ka mołmbuł,' a nik ngungii ku. Amb ei, na nge minan mendpił mił mołum. ¹⁴ Nga enim Asinkrisis Plekon, Ermes, Pasropus kin, Ermas wu pei, 'Enim kapli ka mołmun,' a nik ngungii ku. Nga sinim enginjpin noł kopur, wumb ombu kin mołmun wumb pei kin, 'Ek ka,' a nik ngungii ku. ¹⁵ Nga enim Pilolokus kin, Juliya kin, Neras kin, nga eim aim Olimpasi kin Gos nge wumb kopur pei en enim kin ouni mołmun ei, 'Kapli ka mołmun,' a nik ngungii ku.

¹⁶ Nga enim Gos nge wumb pei endeim endeim ni engnjing noł kin, angii sik, kangilk tuk sik erngii ku. Nga Krai nge men tolmun wumb pei, enim kin ek ka nik ngungii.

Ek Ni Poru Nipi Kengip Ngop Ek

¹⁷ Na engnan noł, na enim noman to konj kindamb kin, enim kan kun erik mułngii. Molk kin, wumb nii endi enim pii gii wumb kin, to eipi eipi kindngii enmin min; nga Gos ek ka enim sinjing ei, ekii sik enanmin ei min; nga wumb ombu ol kis erangin kin, wumb eipi bok tok kin, ol kis elmin. Enim wumb yi nge, buł ngok, ekii sinerngii mon. ¹⁸ Yi mił, wumb ombu en enim, sinim nge Owundu Krai Jiisas nge kongun ei enalmin mon; ba en enim ngenj noman ele ekii sipin kin, ermin ni piinmin. Piik kin, en enim gupu ele ek ka mił nik kin, nga ek kend mił tok nik kin, wumb eipi nge noman dinga pinalim mił, ei ek kend tok ngok, elmin. ¹⁹ Yi mił, enim Gos ek ka ei ekii siłmin ol ei, wumb pei piik poru

ninmin. Yi mił erang, na enim kin ka ka piip ngond; ba na noman ełe piind ei, enim oł kun ka erik mułngii. Erik kin, oł kis ełmin oł ei, noman to piinerngii mon! ²⁰ Pe nga, Gos eim noman emin ngołum pułwu, eim kunum olt mon, Gos eim Seisen erang kin, enim nge simb ełe, kamb mani kindmba. Pe Krajs sinim nge Owundu Jiisas ei, eim noman ka enim kin mułmba.

²¹ Wu Timosii, na kin kongun ende ełmbił wu. Timosii nin, Lusiyus nin, Jeisin nin, Sosipaser nin, wumb ei na nge tiłap ende wumb pei ei, 'Enim kapli ka mołmun,' a nik ngonmun.

²² Na Tersiyas, na Pol gupu ełe ek neng kin, na mon ei polt. Połup kin, na Owundu nge embe ełe, 'Enim kapli ka mułei,' a nip ngond.

²³ Wu Geiyas, na Pol kanpi kun er si mołułum wu ei, eim 'Enim kapli ka mułei,' a nipi ngonum. Nga men tołmun wumb tep ka ełim wu ku. Nga Erasus konu peni owundu ełe, ku tep ełim wu ni, Korsus sin nge enginjpin kin, eł ełip, 'Enim kapli ka mułei,' a nikił, ngołmbuł ku.

²⁴ (Pe sinim nge Owundu Krajs Jiisas ei, eim noman ka, enim kin pei ouni mułngii; ei keimi.)

Prei Erik Gos Embe Ambił Tonu Kindngii

²⁵ Pe nga, sinim Gos eim embe ambił tonu kindinmin. Pe nga, Gos eim kapli enim er dinga kindmba ei, na Jiisas Krajs nge ek ka ni tor kindinj ełe, kindmba ei, Jiisas Krajs nge ek ka ei, kumb ok koi er pałiim ek ei, pe mendpił, Gos sipi peni ełe kindim. ²⁶ Kindang kin, pe Gos ek keimi ei, ek ni tor kindiłmin wumb mon polk kin, peni ełe tor kindnjing. Nga kunum kunum konj mołułum Gos, eim andan tang kin, wumb tiłap pei kanik kin, piik erngii. Yi erik kin, Gos erang, wumb pei pii gii nik kin, Gos nge oł ei, ekii sik erngii.

²⁷ Gos ei eim endeim mendpił! Eim noman kun ka piinim nin, epi kanim kanim piilim pułwu. Sinim Jiisas Krajs kin, Gos eim embe ambił tonu kunum kunum kindmin; ei keimi!

Pol Mon Korin Wumb Kumna Poŕpu Kindim

Pol Mon Kumb Se Poŕpu Korin Wumb Kin Kindim Ek Ei

¹ Mon ek ei, na Pol poŕup kindinj. Na nam Gos eim noman eŕe, to tonu kindipi mundang kin, Jiisas Kraiss nge ek se andiŕmin wu miŕ erip moŕ. Nga Sosenes eim sinim enginjpin ei, eim ek ka yi ku, nipi kindim.

² Kindang kin, Gos eim nge wumb tiŕap Korin konu eŕe moŕmun wumb pei, en enim Gos erang kin, ok wumb konj kun ka mendpiŕ moŕmun. Molŕ kin, nimbii erang, enim pei Jiisas Kraiss nge wumb tiŕap ende puk moŕmun. Wumb nii endi Jiisas Kraiss kin ek ka nik, prei erik ngonmun wumb ei, Gos nge oŕ kun ka erik molŕ kin, sinim Owundu kin nga enim Owundu kin ouni muŕmun.

³ Pe kapŕi, sinim Erinjpin Gos kin, Jiisas Kraiss Owundu ouni, enim kapŕi noman ka ngokuŕ, nga noman emin pei ngunguŕ ku.

⁴⁻⁶ Pe Jiisas Kraiss nge eim ek ka enim kin erpi kin, dinga kindang paŕim. Peng kin, enim ok Jiisas Kraiss kin dambiltik ok ende punmun ei, enim Gos nge oŕ kun ka kanim kanim pei seng kin, moŕmun. Gos ek keimi ninmin eŕe ni, Gos noman ka paŕim eŕe miŕ, yi ku piinmin. Piyangin kin, na nanim kunum kunum enim piip kin, Gos kin ka piip ek ka nip ngond. Nimbii erang Gos eim noman enim ngonum. Ngopu kin, noman kuŕpu, enim ngonum ei, nimbii erang enim Jiisas Kraiss eim nge wumb mendpiŕ moŕmun. ⁷ Pe enim Gos nge oŕ kun ka wii ngonum ei, enim oŕ eŕe sinarik kin, wii endi mulaŕmin mon. Ba pei sinmin yi erik kin, nga muŕ mei poru nimba kunum ei, Jiisas Kraiss Owundu peni eŕe tor omba nge kui erik moŕmun. ⁸ Muŕangin kin, sinim nge Jiisas Kraiss Owundu peni eŕe tor omba kunum ei, ek kend tonmun ek ei ni, oŕ kis kun pinerim oŕ ei nge, endi enim kin peng kindnermba. Nga eim enim ambii gii nipi, dinga erpi sipi, muŕang pupu kin, Jiisas Kraiss Owundu nge kunum ei, muŕ mei taŕ poru nimba kunum ei kapŕi poru nimba. Neng kin, enim pii gii dinga pim kin, epi endi enim kin ek endi kapŕi enerngii, mon! ⁹ Gos ei eim ek keimi mendpiŕ puŕwu ei, enim kapŕi Gos kin pii gii ningii. Gos eim enim to tonu kindipi sipi kin, eim kingam Jiisas Kraiss sinim nge Owundu kin kindang, dambiltpin o pun ende pupun muŕmun.

¹⁰ Pe nanim angnan noŕ, na enim noman eŕe to konj kindip kin, ek dinga yi miŕ nip ngond. Ngond ek ei, Jiisas Kraiss sinim nge Owundu noman dinga eŕe nip ngond. Enim pei kapŕi, noman piik ende kindik kin, ek ende ningii. Nga enim noman eipi eipi peng kin, ek eipi eipi nik, mulerngii mon. Nga enim noman ende sek kin epi kanim kanim noman to piingii ei, enim piinmin epi omba. ¹¹ Pe nga wumb kombur amb Klowes ngii konu eŕe no pek moŕmun wumb ei, ok ya na kanik kin, ek kun ninjing. Nam angnan noŕ ei, enim ek miŕ erik kin, ek kanim kanim eipi eipi ninjing. ¹² Pe na ek yi miŕ piind, enim pei oŕ yi nge enmin; nga wumb kombur enim moŕmun konu eŕe molŕ kin, ek ei nge ku nik moŕmun. Na nanim Pol kin ekii sip kongun paki top enj wu moŕ. Wumb kombur yi ku nik moŕmun na nam wumb kombur yi ku nik moŕmun; na Apolos kin ekii sip kongun paki top enj wu moŕ. Wumb kombur yi ku nik moŕmun; na nanim Piisa kin ekii sik kongun paki top enj wu moŕ. Nga wumb kombur yi ku nik moŕmun; na nanim Jiisas Kraiss kin ekii sip kongun enj wu moŕ. ¹³ Enim oŕ yi nge kapŕi enerngii mon. Pe Jiisas Kraiss eim endeim mendpiŕ moŕmun. Nga wu endi Jiisas Kraiss miŕ eipi endi mulaŕmin mon. Na Pol ond peri eŕe kularip enim oŕ kis kun sinerang mulnjung eŕe ngunenj mon? Nga enim na embe Pol eŕe enim noŕ pinenjing mon ku.

¹⁴ Na nanim ka piip Gos ngond ei, na enim endi noŕ pendip ngunenj; ba wu taŕ Krispis kin Geiyas mendpiŕ noŕ pendip ngunj. Mon pim kin, wumb pei na kin ekii singii; ba Kraiss kin ekii sinerngii, mon. ¹⁵ Yi miŕ erang, wumb torung wumb ek yi ninerngii mon. En enim Pol embe eŕe noŕ pinjpin kin, Pol kin ekii simin. Simin ningii ek ei, kapŕi enenmba mon.

¹⁶ Ei keimi na nanim Sepanis eim ambim nin, kingam ambilim noł nin, na noł pendip ngunj; ba nga na wumb kombur eipi noł pendip ngunenj mon, ni piind. ¹⁷ Jiisas Kraiss eim na kindim ei, wumb noł pendkin ngunjii nipi, kindnerim mon. Jiisas Kraiss eim na kindim ei, eim ek ka nip, tor kindip wumb ngumbii nip na kindim. Kindpi ei ek nip, tor kindmbii ni, ya mani mei ełe wumb noman palim ek ei sip, ende kindip; mon pim kin, Jiisas Kraiss opu ond peri ełe kułum ek ka ei, ek wii mił endi pinermba mon. Jiisas eim ek ka ei am dinga wii mendpił pimba.

Kraiss Nge Dinga Ei Gos Nge Dinga

¹⁸ Pe wumb oł kis kun pinerim mił erik mołmun wumb ei, Jiisas opu ond peri ełe kołpu erim oł ei, epi wii mił ni piinmin. Ba wumb Jiisas kin pii gii nik enmin wumb ei, Gos orung simba wumb ei ni piik kin, Jiisas ond peri ełe kołpu, nga konj tonu opu erim Gos ek ka ei, Gos nge noman dinga mendpił salim ni piinmin. ¹⁹ Yi mił erang, Gos eim ek ka ełe yi ninim, ei keimi sinim piinmin, “Na kapli wumb noman ka wii dinga peng mulngii ei, top erip, kis mundamb, noman ka yi nge peng mulerngii, mon!”

Pe nga,

“Na nanim yi ermbii wumb nii endi, noman peng sin sinim epi pei piinmin ni piingii wumb ei, noman eipi eipi palim ei sip, eipi eipi kindmbii,” ninim.

²⁰ Pe nga noman piilmin wumb jili mił mołmun? Nga wumb Gos ek kanim kanim pei mon połmun wumb jili mił mołmun? Nga wumb ek mił ełmin, wumb ya mei ełe mołmun wumb ei jili mił mołmun? Gos eim ya mei ełe wumb pei, noman ka palim ni piinmin ei erpi kindang kin, noman mendpił endi pinalim mon!

²¹ Gos eim noman ka owundu palim ei, eim oł yi nge erang tonu om. Ya mani mei ełe wumb pei en enim noman pim ełe, Gos nge eim noman to piik enjing, ei kapli enerim mon. Yi peng kin, Gos eim noman ka piipi yi erang kin, wumb eim pii gii ninjing wumb ei sipi orung sim. Seng kin, sin Gos ek ka ei kin, noman owundu pinalim mił mei wumb ni piinjing kin, ek ka ei nipin, tor kindinjin ełe nge, Gos wumb ei sipi orung sim. ²² Nga Jura wumb Gos ek ka ełe piipin gii nimin; ba sin tonu epin Gos jep oł endi kanpin kin, pii gii nimin nik, yi niłmin; nga Griik wumb noman ka dinga erik simin ni piik ełmin wumb ei ku. ²³ Ba sin Jiisas Kraiss ond peri ełe kułum ei, sin ek ni tor kindamin. (Wumb oł kis kun pinerim er mulnjung wumb ełe, sip orung sip erim ek ei, sin nipin tor kindpin ngonmun.) Jiisas ek ka ei piik kin, Jura wumb ombu geltii kulk, buł ngok enjing. Ba wumb tiłap eipi wumb ombu, noman ełe ek ei, ek kun pinalim mon ni, noman yi to piinmin. ²⁴ Ba wumb ombu, Gos eim sipi orung sim wumb; Jura kin wumb tiłap eipi kin ouni, ek ka ei pii gii ninmin ei, Kraiss eim, ei eim Gos nge noman dinga mołum; nga Gos nge noman ka wii ei, eim mendpił mołum. ²⁵ Pe Gos eim noman wii mił ei, wumb noman owundu palim ei to mani kindim. Nga Gos nge dinga ei wii mił dinga epi ei, wumb nge dinga owundu ei to mani kindnim.

²⁶ Pe angnan noł, enim kom se piyei! Ok enim nibił oł mił erik mulnjung? Gos eim enim to tonu kindpi mundang kin, sipi orung sim. Pe en enim ni ombu en enim mulnjung mił, ei piinmin. Enim wumb aninga kombur noman ka wii peng mulnjung. Enim wumb aninga kombur enim dinga peng, mulnjung. Pe nga enim wumb aninga kombur wu num embe pułum ei, wumb noman ełe yi mił piilmin. ²⁷ Ba Gos eim ya mei ełe wumb mendpił mił mon. Wumb wii mił wumb eipi ni piinmin ei nge, Gos eim erpi, tonu kindpi sipi, wumb noman palim ni piik mołmun wumb ei, topu singambił sipi ngum. Pe nga ya mani mei ełe wumb wii, dinga pinalim wumb ei, Gos sipi, erpi, tonu kindpi, wumb dinga owii salim wumb ei, to singambił sipi ngum. ²⁸ Gos eim ya mani mei ełe epi wumb kanik si kindinmin wumb wii mił endi sipi kin, nga wumb epi sinalam wumb yi niłmin wumb ei sipi kin, nga epi endi molalam epi endi ei sipi kin, tonu kindpi erpi ei, wumb noman palim wumb nin, epi pei dinga salim epi ei nin, pe salim epi ei to mani kindpi wii mił kindang mulmba. ²⁹ Mon pim kin, wumb endi kapli eim embe ambiłpi tonu kindpi kin, Gos kumb ełe mołpu yi ermba. Ei mon! ³⁰ Ba Gos eim enim erpi tu wupu, Jiisas Kraiss kin

dambiltipi se ende kindpi kindang moʔmun. Gos eim Jiisas Kraiss kindang, Jiisas eim sinim nge noman konj ni, noman ka wii puʔ wu moʔum. Sinim Jiisas eim kin o pun, Gos nge oʔ kun ka wumb miʔ Gos eim sinim kaninim. Yi miʔ erang, Gos Gui Ka sinim kin muʔang kin, sinim Gos nge oʔ kun ka oʔ ei ekii simin, nipin yi eʔmin. Pe nga sinim Kraiss kin pii gii ninjpin kin, Gos eim kin sinim sipi orung sim. ³¹ Mon pim kin, Gos eim ek ok nirim miʔ tonu omba. “Wumb nii endi ka ka piipi kin, epi eʔe embe ambil tonu kindmba, ei kapʔi; ba wu ei ka ka piipi kin, Gos oʔ ka wii eririm ei piipi kin, Gos Owundu embe ambil tonu kindmba.

2

Pol Ek Ka Ni Tor Kindpi Kin, Jiisas Kraiss Opu Ond Peri Eʔe Ek Ei, Wumb Nii Ngum

¹ Kindang na yi ku angnan noʔ enim kin onj kunum ei, Gos ek keimi koi erpi pim ek ei, na nip tor kindip enim ngunj. Ngunj ei, na ek olt kinan ka wii endi nip kin, nga noman owundu pim wumb miʔ endi nip, enim kin ngunenj mon. ² Pe na nanim noman to piipi epi kanim kanim pei, noman to piinenj ei, enim tep to ek nip ngop muls; ba Jiisas Kraiss endeim mendpiʔ ouru ninerim ei, eim opu ond peri eʔe kuʔum ei mendpiʔ, noman to piinj. ³ Pe enim kin op muls kunum ei, nanim dinga endi peng piinenj; nga nanim gaʔ owundu sip pur pur tang muls. ⁴ Pe nga, nanim ek ka nip tor kindip kin, na ek andan top wumb ngunj ei, ya mani mei eʔe wumb noman ka owundu peng ninmin oʔ ei nge ninenj mon; ba Gos eim Gui Ka eʔe na paki tang, dinga ngang kin, ek keimi nip tor kindinj. ⁵ Ba enim nge pii gii ei, ya mani mei eʔe wumb noman paʔim ei miʔ, enim pinaʔim; ba enim pii gii ei, Gos kin eim dinga eʔe paʔim.

⁶ Peng kin, sin noman dinga paʔim ei nipin, wumb nii endi opu, Jiisas kin pii gii dinga nipi, moʔum wumb ei kin, nipin ngonmun. Ba noman dinga ya mani mei eʔe wumb noman dinga mon; nga ya mani mei eʔe tep enim wumb ei dinga mon ku; nga dinga epi endi eipi nge mon ku; dinga ombu eʔe am ba. ⁷ Pe ek noman dinga endi na nip tor kindip ei, ok Gos eim nge noman dinga koi erpi pim. Kunum eʔe, muʔ mei enerim kunum ei, yi erpi pendim. Na ek nip tor kindip ei, wumb kinenjing koi erpi pim ei, Gos nge tiʔang ka wii sinim kanpin piimin. ⁸ Ya mani mei eʔe tep eʔmin wumb nin, wumb eipi yi ku, ei kapʔi Gos noman dinga ei kanik piik, kun enenjing mon. Pe en enim piʔangin kin, en enim kapʔi Jiisas Kraiss Owundu tiʔang owundu puʔ wu ei, ond peri eʔe to kundneʔangin. ⁹ Ba Gos eim ek ka eʔe yi miʔ nirim,

“Wumb endeim kapʔi endi ningiʔ eʔe piik kin, nga kanik kun enarik. Nga wumb endeim kapʔi kom eʔe piinarik; nga wumb endeim noman eʔe to piinarik epi ei mendpiʔ, Gos eim epi ka wii erpi kun er moʔpu kin, wumb nii endi eim kin noman kulk ngungii wumb ei mendpiʔ ngumba.”

¹⁰ Ba Gos eim koi erpi pim epi ei, Gos Gui Ka kin, sinim pii gii ninmin wumb andan topu ngum. Ei eim Gos Gui Ka eʔe yi erpi kin, epi kanim kanim pei kurnum. Nga Gos eim epi mandring mendpiʔ koi erpi ermbii ni piim epi ei, Gos Gui Ka yi ku erpi kurnum. ¹¹ Pe wumb endi kapʔi, noman paʔim min, nimbiʔ oʔ endi ermbii ni piinim ei, wumb eipi endi piinaʔmin mon. Ba wumb ei, eim nge noman tuk gui mendpiʔ piinim. Nga Gos eim, nipe noman endi paʔim ei, Gos eim nge Gui Ka ei mendpiʔ piinim. ¹² Gos eim nge Gui Ka ei, sinim noman ka ngang sinjpin ei nge, ya mani mei eʔe wumb nge noman eʔe mon. Yi peng kin, sinim kapʔi, Gos eim nge Gui Ka epi kanim kanim pei wii ngum ei nge, pii poʔ tumun.

¹³ Ei kapʔi, sinim ek eʔe nipin tor kindpin ei, ya mani mei wumb noman ka wii paʔim miʔ ninanmin mon! Ba Gos eim Gui Ka eʔe nge, sinim ek puʔe nipin tor kindmin. Wumb nii endi, Gos nge Gui Ka noman tuk eʔe moʔum wumb ei, Gos nge Gui Ka ei, Gos ek ka andan topu ngum. ¹⁴ Pe nga wumb nii endi, Gos Gui Ka mulermba wu ei, Gos eim oʔ epi kanim kanim pei ngonum ei, kapʔi sinerngii. Nimbiʔ erang wumb ei Gos kingam Jiisas kin pii gii ninenjing. Eim am keimi pii poʔ tunarpi kin, kapʔi enermba mon. En enim ombu kombur mon ni piik kin, noman to piinerngii. Nimbiʔ erang Gos Gui Ka wu ei kin, paki

tunermba mon. ¹⁵ Pe wumb nii endi eim kin, Gos Gui Ka moŕum ei oŕ epi kanim kanim ei mok to piipi, kanpi kun enim; ba nga wumb eipi endi kapŕi ok, wumb ombu oŕ yi ermin ni piik enmin, pa nik; mok tok kanik, piik enerngii, mon. ¹⁶ Gos eim ek eŕe yi ninim, “Wumb endi kapŕi, Gos Owundu noman paŕim miŕ kapŕi piinermba. Wumb endi kapŕi, Gos Owundu ‘Yi erii yi erii,’ pa ninermba, mon.”
Ba pe sinim pii gii ninjing wumb, Jiisas Kraiss eim nge noman ka ei, yi miŕ piik moŕmun.

3

Gos Nge Kongun Wumb

¹ Ba nanim angnan noŕ, nanim pii gii ninjing wumb dinga Gos Gui Ka moŕum wumb kin moŕpu kin, ek nip ngunj miŕ, enim yi ku, nip ngumbii pinaŕim. Nimbiŕ erang enim Gos Gui Ka mulalim wumb miŕ eŕe, ek yi mendpiŕ nip ngond. Nimbiŕ erang enim Jiisas Kraiss kin pii gii ei, kangil kembis miŕ paŕim; enim pii gii dinga pinaŕim, mon. ² Na enim ek nip ngunj ek ei, ombu am to miŕ, dinga pinaŕim nge kuni, dinga punum miŕ ek yi nge miŕ, ende nip ngunenj. Nimbiŕ erang enim ek yi nge, ei piingii nge, piik kun enarik muŕngii. Nga pe yi ku, enim piik kun enarik moŕmun. ³ Nimbiŕ erang pe yi ku, enim oŕ kis eŕmin wumb miŕ no pek moŕmun? Wu angim ek buŕ morung miŕ erik, ek miŕ erik, yi enmin oŕ ei kun pinaŕim miŕ enmin. Nga enim Gos ek pii gii yi ninarik, piik kun enarik kin, erik moŕmun miŕ, enim mei wumb yi ku erik moŕmun. ⁴ Yi miŕ erang, enim wumb endi molk yi ninmin. Na nanim, “Pol kin tep to endinj.” Nga endi yi ninim, “Na nanim Apolos kin tep to endinj.” Oŕ yi eŕmin oŕ ei nge, ya mani mei eŕe nge wumb miŕ moŕmun; ba Jiisas nge oŕ kun ka mendpiŕ miŕ molaŕmin mon.

⁵ Nimbiŕ erang enim wumb siŕ Pol kin Apolos teŕ kin ek miŕ enmin. Siŕ Gos nge kongun wu mendpiŕ moŕmbuŕ. Siŕ Gos nge, eim ek ka nipiŕ, tor kindpiŕ, wumb ngumbuŕ nge kongun eipi eipi miŕ ngum. Kongun eŕe erambiŕ ei, enim ok pendik kin, Jiisas Kraiss kin pii gii ninjing. ⁶ Nengin kin, na nanim Pol, Gos ek ka ei kumb se ni tor kindip kin, kongun yi enj. Kongun ei yi miŕ, wumb kuni emb mei eŕe taltmin. Na kumb se kongun yi erip kin, Gos eim ek ka nip tor kindinj. Nga Apolos eim na erip mundunj, kongun kumb eŕe, paki to erpi, tuk kindip pum ei, wumb kuni emb kumb se talk pendik kin, ekii se konu eni pang kin, noŕ kulk tu wuk, bein tonum miŕ, Apolos eim kongun yi miŕ erim. Ba Gos eim mendpiŕ, ek ei erpi muŕang kin, kuni miŕ poŕpu, tonu op mong tum. Tang kin, wumb ei eim ek piik, ekii sik, pii gii ninjing. ⁷ Gos ek ka kun emb taltim wu ei Pol, eim wu num mon! Nga ekii se wu endi opu, Gos ek ka ni wumb ngopu erim konu eŕe paki to erim wu ei, Apolos eim wu num mon ku. Ba Gos eim mendpiŕ, kongun erpi kanpi, sep muŕang kin, opu mong keimi tang kin, wumb ok eim ek ka ei pii gii ninmin ei, Gos eim endeim mendpiŕ Owundu moŕum. ⁸ Wumb nii endi, Gos nge ek ka kongun kumb se puŕngun mondpu erim ei, kuni emb miŕ kindip o pum. Nga ekii se wumb kombur, Gos nge ek ka kongun eŕe erik mundnjung eŕe nge, erik ok punjung ei, Gos nge ek ka eŕe, emb kindik pendnjung konu eŕe, noŕ miŕ kindik ok punjung. En enim kongun ende enjing miŕ ei, kumep yi ku, se orung singii ei nge, Gos yi ku ngumba. ⁹ Ba siŕ Pol kin Apolos, Gos nge kongun ende wu moŕmbuŕ. Nga enim pei mei miŕ seng kin, Gos eim nge mei konu eŕe kongun enim.

Nga yi ku, enim pei ngii miŕ seng kin, Gos eim nge ngii eŕe takpi er moŕum.

Gos Nge Kongun Wu Ei Ngii Taliŕmin Wu Miŕ

¹⁰ Gos eim nge noman kaimb si na kin ngopu, na ngii takip piŕim wu endi tonu op, yi miŕ moŕ. Na nam ngii tekngii konu mei nop erip sinj. Na paki mani poŕup kin, ngii puŕngun mondpu enj. Nga wu eipi endi opu, ngii tumunj eŕe tonu kindip kin, ngii tekim. Ba nga wumb eipi endeim endeim nik, piik kun erik kin, ngii tekngii. ¹¹ Gos Jiisas Kraiss eim ond paki dinga miŕ poŕpu angndang kin, tonu peŕ eŕe, ngii takinmin ei, na Jiisas Kraiss eim ek ka enim kin nip tor kindip ngunj. Kunum ei ekii se, nga wumb endi eipi, ond paki dinga eipi endi polk angndangin kin, tonu peŕ eŕe, enim ngii yi teknerngii mon. ¹² Na ek ei nip enim wumb ngond. Wumb pii gii niŕim wu endi Gos paki dinga eŕe epi ka kanim

kanim sipik ngii takinmin ei, ku gol mił; nga ku silpa mił; nga kom ku ka mendpił mił; ku owundu noman kultmun ku ei mił epi ei sik dinga mułmba ba; nga wumb kombur ond min; kupuł engimb min; kuni wiis kilim ei sipik; ngii ełe takinmin, epi ei dinga pinarpi kin, sikir poru nipi amb ba. ¹³ Pe wu endi kongun erang mił Krai nga orung omba kunum ełe, opu peni ełe omba kunum ełe, dup opu peni ełe omba kunum ei, Gos wumb pei mok tumba kunum ełe, nipe kongun endi erim ei, dup opu pendpi, ambıl kinang wu ei kongun yi enim ei, kaplı min mon? Ei kanik kin, pii poł tungii. ¹⁴ Pe wumb nii endi eim ngii ełe, Jiisas Krai paki dinga ełe kin takpi ei, kindang kin, pepi mołum. Ekii se dup nonarpi nim kin, ngii dinga mułang kin, kongun wu ei kumep ka simba. ¹⁵ Ba wumb nii endi, eim kongun endi ermbii ni piimba ei, eim dup nopu erpi kis mundpu nim kin, kaplı eim kumep ka sinermba; ba eim kaplı Gos se orung simba. Ei yi mił, wu ei eim epi ombu, dup numba erang, se tor sengin kin, wu yi mił ka mułmba.

¹⁶ Enim epi ei, kom se piyei! Enim wumb pei Gos eim nge men tołmun ngii mił mołmun. Molk kin, Gos eim Gui Ka enim kin noman tuk ełe pu mołum. ¹⁷ Pe wumb endi Gos eim men tołmun ngii ełe erik, kis monduk, ninjing kin, Gos eim kaplı wumb ei erpi kin, to kis mundmba. Nimbił erang, Gos eim men tołmun ngii ełe, eim kun ka wii mendpił mułmba. Enim Krai kin dambiltik ende puk molk ninjing kin, pe enim Gos men tołmun ngii mił molk pungii. ¹⁸⁻²⁰ Wumb mei ełe wumb, noman ka wii salim ni piinmin ei, Gos eim ningił ełe, epi wii mił kenim ełe nge, Gos eim ek ełe yi ninim, “Mei wumb, sin sinim noman ka pałim ni piinmin ei, epi kanim kanim kun pinermba mił endi erngii ei, Gos eim kaplı wumb ei noman ełe, ambıl gii nipi, andlam ondu ngumba nge salim.” Nga Gos eim ok pułum ek endi yi ninim, “Gos Owundu eim wumb noman pałim wumb ei, noman tukrung ei, eim kanpi piipi kin, noman wii mił pałim ni piinim.” Pe wumb endi, ei eim ek kend topu, yi enermba mon. Wu ei yi ni piipi, ‘Na nanim ya mani mei ełe, epi kanim kanim ei noman peng pei piind,’ ni piimba wu ei, eim noman yi mił piipi mułmba wu ei, eim noman wulu pang mił mułmba. Wumb yi ni piik yi erangin kin, kaplı wu ei nga opu, noman peng kaplı, epi kanim kanim pei pii poł topu, kanpi kin, kun erpi mułmba. ²¹ Yi mił erang, wu endi wumb embe to tonu kindnermba, mon. Epi kanim kanim pei ei enim nge simba. ²² Na Pol ni, Apolos ni, Piisa ni, mei ni, epi konj ni, epi kułum epi ni, pe epi mołmun ni, nga ekii epi tonu omba epi ni, epi pei ombu enim nge simba. Enim epi ombu ełe enim tep erik mułngii. ²³ Nga enim Krai Jiisas nge wumb. Nga Krai Jiisas eim Gos nge mendpił. Yi mił erang, wu endi wumb embe to tonu kindnermba, mon!

4

Gos Kindim Wu Krai Nge Ek Se Andilmin Wumb

¹ Enim kaplı, sin kin piingii ei, Jiisas Krai nge kongun wu molk piingii. Sin sinim Gos nge koi erpi pałim ek keimi ei nge tep er mołpun yi erik kin, ek ni tor kindpin mołmun. ² Pe epi endeim mendpił, wu endi epi kanpi, tep erpi se mołum wu ei, eim wu num nirim mił mendpił ekii sipi, erpi mułmba. ³ Pe wu endi min, wumb pei, na nge oł ei, kongun kun ka tep erip oł ei, mok tok erngii epi ei, wii mił erngii ni piind. Yi mił ku, na nge oł ei mok top enał ku. ⁴ Na enim kin kongun erip na oł kis endi enj min mon, ei na piinand; ba Gos eim piinim. Gos Owundu endeim mendpił, na oł kis min oł kun ka enj ei, mok topu kindnim. ⁵ Yi peng kin, enim kaplı wumb endi oł kis min oł ka erim kin, enim sikir mok tok enerngii mon! Gos Owundu orung omba kunum ei kokuł. Enim Gos Owundu orung omba kunum ei, kui er mułngii. Gos eim epi koi erpi mołum epi ei, wumb noman tuk ełe ei sipi peni ełe kindmba. Nga wumb noman ełe epi erngii epi ei, peni ełe kindang kin, wumb pei piingii. Kunum ełe, Gos ei eim kaplı, wumb endeim endeim ni, oł enjing mił ei, Gos wumb ei enim nge embe ambıl tonu kindmba.

⁶ Nanim angan noł! Apolos kin, na nanim kin, ek nip tor kindind ei, enim piingii nip nind. Na nanim ek ei nip, enim ngop ei, andan top mił nip ngond. Nga enim kaplı pii poł tungii ei, nipe ek endi mił nind. Enim kaplı, Gos eim ek ełe ninim mił ei, ekii singii. Enim kaplı, wu endi eim embe ambıl tonu kindik kin, nga wu endi eim embe ambıl mani

kindik kin, yi enerngii, mon! ⁷ Angnan! Enim wumb nii endi enim wu num mundnjung? Ei endi mon! Wumb pei ende mił mołmun. Pe keimi, enim epi pei saim epi ei, Gos enim ngum. Ngang kin, pe enim ek yi mił ninerngii mon! “Na oł ka wii enj kin, epi ka wii tonu om ei, ni piinerngii mon!

⁸ Enim kunum kunum yi mił ni piinjing, “Sin pe kapli epi kanim kanim pei sinjpin. Nga epi endi noman enanim mon. Sin wu king mił tonu onjpin; ba Gos nge ek se andilmin wumb andan tok ngunenjing mon ku.” Pe keimi, enim king mulnjung kin, na ka piimbii ku. Yi mił pim kin, kapli sin enim kin tep to king mił mołmun. ⁹ Pe na nanim yi mił ni piip kand ei, Gos eim sin ek ka se andpin nipin wumb ei, am mer sipi, eke pim kongun ei, erngii nipi ngum. Yi mił erang, sin wumb oł yi enjing nik, sipik, tok konduk wumb mił mołmun. Wumb pe sin keningii nge nik etmin wumb mił, sin yi mił mołmun. Ya mani mei eke wumb pei ni, tonu epin enjel pei yi ku, sin minj mani kanik mołmun. Yi mił, sin dinga sinaim. ¹⁰ Wumb sin kin yi mił ninmin, ‘Enim Jiisas Kraiss nge kongun ermin oł ei nge enmin;’ ba wumb yi ninmin, ‘Enim piik kun enarik noman pinaim wumb mił nik mołmun. Ba enim noman yi to piinmin ei, sin noman ka wii paım wumb,’ ni yi piinmin. ‘Nimbił erang, sin Jiisas Kraiss nge wumb tiłap mołmun.’ Nga wumb sin kin yi mił ninmin. ‘Enim wumb dinga pinaim wumb; ba sin wumb dinga saim.’ Wumb yi ni piinmin, ‘Sin wu num mołmun; ba enim wumb embe pinaim wumb mił mołmun.’ ¹¹ Sin ok kin, pe kunum kunum, Jiisas Kraiss eim kongun erpin endinjpin kunum ei, kuni nin, noł nin, epi ei sinerang kin, wii pepin pepin enjpin. Nga alap nin, epi pei sinerang kin, wii mołpun endamin. Nga wumb sin kepil tok, ek buł ambilk, nik nik enjing. Pe nga sin ngii sinerang kin, tuk andpin andpin mulnjpin. ¹² Sin sinim no pepin, andpin kongun erpin ei, sin sinim angil eke kongun dinga kindpin enjpin. Nga wumb sin ek kis kun pinerim mił, ek buł ambilk enjing ku; ba sin prei erpin, Gos ngopun, eim kapli paki tang kin, noman to ak to erpin piinjpin. Nga erpin kin, sin ngenj kumbii ngołmun kunum ei, sin kanpin, wiik tołmun. ¹³ Pe wumb sin ek buł ambilk, ek nik ngunjung ei, sin ek kun ka pim mił, nipin orung kindinjpin. Kindpin kin, ya mani mei eke wumb, sin kin noman yi to piinmin. ‘Sin kuni kiim nin, epi moł mił,’ ni piinmin wumb ei, enim epi wii mił endi mołmun wumb mił, endi kun ka mulałmin mon! Wumb ei en enim sin kin noman yi to piinmin. ¹⁴ Na nanim ek ei nge połup, enim kin kindind ei, enim piik kin, singambil singii nge, nip ngonand mon! Ba na enim ek kengip dinga ngop kin ek nip ngond. Nimbił erang, enim nam kang ambil mił mołmun. Mułangin kin, enim nam noman kulup ngond. ¹⁵ Pe enim 10,000 wumb pei kapli enim tep erik mołmun wumb ei mił molk kin, Jiisas Kraiss nik kin, andan tok wumb ngungii; ba enim ernjing pei mulałmin mon. Na nanim enim erinjing mił mendpil mołup, si kindinj. Nimbił erang enim kumb se, Jiisas eim ek ka ei piik kin, eim nge wumb tiłap molk kin, pii gii ninjing ei, na Gos eim ek ka ni tor kindip kin, enim ngunj. ¹⁶ Pe yi peng kin, na enim ek dinga nip ngond ei piingii. Na nanim noman paım mił erip kin, andan top mundunj eke, kapli enim ekii sik, erik pungii. ¹⁷ Oł eke nge, na piip kin, Timisii kindamb kin, enim mołmun konu eke onum. Opu kin, nanim kingam mił, na eim noman ngond. Ngop pendip kin, Owundu Jiisas Kraiss nge kongun ei ambil gii nipi pum. Pupu kin, eim Jiisas Kraiss noman konj ngang kin, na Jiisas ekii sip, kongun erip, mołup pund mił ei, eim enim nipi ngang kin, piingii. Na Gos nge tiłap wumb konu epi epi mołmun wumb ei, ek yi ku, nip ngoł ek ka ei, eim enim kanpi kin, ni tor kindipi ngumba. ¹⁸ Wumb kombur en enim, wumb owundu mołmun ni piik kin, en enim embe ambilk tonu kindik kin, noman yi to piinmin ei, na Pol tungu erip, enim kin onermba ni piinmin. Nimbił erang, na Timosii enim kin kindinj. ¹⁹ Ba sinim nge Owundu eim noman eke kapli ni piim kin, na enim mołmun konu eke, si kirip ombii. Nga nam nipe epi endi bong nik enmin wumb ei, erngii nge kur kan simbii. Na en enim nipe epi endi ningii ek ei nge, mendpil mon; ba en enim dinga paım ei, kurup kenmbii. ²⁰ Nimbił erang Gos eim sinim kin tep er mołum oł ei, ek ninmin eke nge mon; ba Gos eim nge dinga eke mendpil paım. ²¹ Pe enim na ek piinenjing kin, na enim kin pe epi nipe endi mił, endi ermbii ei nge, enim noman to piinmin? Pe na enim kin kepil tumbii nge ombii min, na noman

emin sep kin, enim noman tuk giyeng ni seng kin, enim kin ombii?

5

Wumb En Enim Oł Kis Men Tołmun Ngii Ele Enjing

¹ Pe wumb en enim oł kis erik mołmun mił, nik ngunjung. Pe wumb kombur enim mołmun konu ele tuk molk oł kis erik ei, amb ngunduk, oł kun pinerim mił enmin. Enim wumb endeim, eim arim nge amb eim seng kin, tep tokuł, no pekił andinmbił. Oł yi nge ei, torung pii gii ninenjing wumb mołmun ei, oł yi nge ei kun pinałim mił ni piinmin. ² Pe nimbił erang en enim nge embe ambilk to kindik enjing? Ei mon; ba enim oł ei si kindik kin, nga kaimb sik, kei nik mułngii. Pe wu endi eim oł kis yi nge erim ei, enim kapli eim tuk mołum ei, to tor kindangin kin, pupu torung mułmba. Mołpu kin, enim kin tep to mulermba mon! ³ Pe na enim kin tep to mulał, mon! Ba na noman tuk gui ei, enim kin tep to mił mołum. Mołpu kin, Jiisas Kraiss nge dinga ele, na wu ei oł kis kun pinerim mił, erpi mułum wu ei kin, na ek ok noman ele piinj mił, ni tor kindip ngond. Nip kin, na enim kin tep to mołup kin, nimbii mił nind. ⁴ Na ok noman ele piinj yi mił nind. Pe enim ok, Jiisas Kraiss nge dinga ele, se kułou tok, o ende pungii. Kunum ei, na noman tuk gui enim kin tep to mułmbii. Nga Jiisas Owundu nge dinga ele, sinim kin tep to mułmba. ⁵ Wu ei oł kis elim wu ei, tuk mołum ei, to tor kindangin pupu kin, Seisen kin ba. Pang kin, Seisin eim ngenj oł ele, to kis mundmba. Yi mił erang kin, Jiisas Owundu orung omba kunum ei, wu eim nge noman tuk gui ei, sipi orung simba.

⁶ Pe enim engin mił erik, embe ambilk tonu kindik kin, oł yi nge enmin oł ei, kun ka mon. Enim ek ei piyei! Ek endi yi mił ninmin, 'Bres kopur owundu mił o wułum epi yiis ei, aninga kopur kindiłmin. Oł yi erang kin, bres o wupu owundu elim. Ei yi mił ku, wumb oł kis kun pinałim oł enmin ei, aninga erik punmun. Nga ekii se, oł kis wumb kin orung orung punmun. ⁷ Pe enim oł kis kun pinałim yi nge, erik mołmun ei, yiis mił bres kin orung orung pei punum yi mił si kindngii. Si kindik kin, kapli enim bres konj yiis pinałim ei, yi mił oł kis pinerang kin, am kun ka mendpił mułngii. Nimbił erang Jiisas Kraiss eim kołpu kin, sinim kin kindim. Kindpi kin, eim Jura wumb Eisip konu molk kin, kung siipsiip to kundnjung mił, eim sinim kin yi kołpu ngum. ⁸ Yi peng kin, kapli sinim oł kis kun pinałim mił, erpin mołmun ei, si kindmin. Ei yi mił ku, Jura wumb yiis aninga kembis kindangin kin, bres o wupu owundu elim epi ei, kunum owundu Eisip konu ele, Gos en enim paki topu kin, Eisip konu ele se mengpi, tor tułum ele piik kin, bres wii erik, kuni owundu wii nołmun, epi yiis endi kindnałmin mon. Nga sinim kapli kun ka mołpun ek keimi nimin.

⁹ Na yi nip mon połup kin, enim kin kindinj. Kindip kin, enim wu eipi oł kis kanim kanim kun pinerim mił, wu eipi nge amb ngunduk elim wumb ei kin, tep tok, ende endnerngii mon. ¹⁰ Yi erang kin, enim wumb kanim kanim endi kun ka pinerim mił, ya mani mei ele wumb oł kis wu eipi nge amb ngunduk enmin; nga wumb mei ele epi kanim kanim pei simin ni piinmin; nga wumb kombur epi pei wan waning simin ni piinmin; nga gos kend men tok erik ngonum wumb ei, oł yi nge enmin wumb ei si kindik kin; nga ya mei ele epi pei si kindik kin, wumb kin wii mendpił mułngii. Na nanim enim kin mon połup kindinj ei, ek yi ninand mon. ¹¹ Ba na enim kin ek nip mon połup end ei, pułe yi mił. Wumb endi eim ek yi mił nimba, 'Na nanim Jiisas Kraiss nge tiłap ele moł;' ba nga eim wu eipi nge amb ngunduk tep to oł kun pinałim mił erpi kin; nga epi kanim kanim pei eim minj ku simbii ni piipi kin; nga gos kend kin men topu erpi ngopu kin; nga wumb kin ek buł ambiłpi kin; nga noł nok noman wulu pang kin, peng pep kun enerang kin; nga wumb eipi epi waning si kin, enim wumb yi nge ei enim kuni ende nok, tep ende tok yi enerngii, mon!

¹² Nimbił erang kongun ei na nanim kongun mon; nga enim kongun mon ku. Torung wumb Gos eim tiłap ele mulałmin wumb ei, oł kis kun pinałim mił enmin pa nipin, wumb ei mok tok enerngii mon! Ei nimbił erang, ei sinim nge kongun mon. ¹³ Ba wumb ombu Gos eim tiłap ele, torung molk oł kis kun pinałim mił enmin wumb ei, Gos eim kapli

mok tumba. Ba pe nga, Gos tilap ele tukrung moʔmun wumb ei kin, enim mok tok erngii kongun mendpiʔ paʔim. Gos ek ninim miʔ yi erngii, “Enim wumb endi oʔ kis eʔim wu endi enim kin moʔum wu ei, to tor kindei!” niʔim.

6

Pii Gii Wumb Engnjing Kin Kos Erik Ngunerngii

¹ Pe wumb endi enim Gos nge wumb moʔmun konu wu ei, wumb eipi kin ek nimba wu ei pupu kin, wumb torung wumb kos piʔmin wumb kin punermba mon. Nimbiʔ erang wu ei eim singambiʔ sinerim min? Ba wu ei eim Gos nge wumb kin kos piimba. ² Enim ei piyei! Gos eim nge wumb tilap ele moʔmun wumb ei, ekii se kapʔi enim ya mani mei ele wumb orung orung Gos kin pii gii ninenjing wumb ei kin, kii sik epi kanim kanim erngii ele piik kin, mok tok erngii. Yi miʔ erang keimi, enim ya mani mei ele wumb oʔ kis kun pinerim miʔ enjing wumb ei kin, enim kii sik, mok tok erik, pa yi ningii pim kin, nga ek nin, epi kembis ombu, enim nik sipik, kun erngii ku. ³ Enim ei piingii, ekii se simin kapʔi, Gos eim enjel moʔmun ei, oʔ endi erngii ei, sinim moʔpun oʔ ei mok topun ermin, pa nipin ngumun. Yi peng kin, sinim kapʔi ya mani mei ele ek nin, epi kembis kombur kun pinerim miʔ erik moʔmun ei, sinim kapʔi nipin, mok topun kun ermin. ⁴ Yi peng kin, sinim na mei ele kos ek nin, epi kanim kanim ele pim kin, sinim nimbiʔ oʔ erang, wumb Gos kin pii gii ninenjing wumb ei kin, epi ombu mok tok enmin? ⁵ Na ek ei mon poʔup kin, enim singambiʔ singii nge nip ngond. Pe keimi, wumb kombur enim pii gii ninjing wumb moʔmun konu ele wumb, noman pim wumb ei, kapʔi nik piik, enim oʔ kun enmin, nga oʔ kis kun pinerim miʔ, mok tok kos erngii ni piik; ba wu endi molaʔim min? ⁶ Ba wumb kombur, enim Gos nge wumb tilap moʔmun ei, en enim engnjing kos ek piik nge sipik, Gos kin pii gii ninenjing wumb kumb ele si pangin kin, wumb ei enim oʔ nik piik, mok tok, kos erngii min?

⁷ Enim engnjing endi si mengk, kos erngii sipinmin. Oʔ yi nge enim to mani kindpi kin, enim oʔ kun ka pim miʔ, enenjing pa nipi ngonum. Pe nga enim kapʔi kanik wiik tangin kin, wumb enim epi waning sik; nga ek kend tok siʔmin miʔ, yi erngii. ⁸ Ba enim engnjing noʔ pii gii ninjing wumb kos erik kin, pin pin erik, wumb eipi epi toltuk sinmin. ⁹⁻¹⁰ Enim ei piyei! Wumb oʔ kis eʔmin wumb ei, Gos eim tep erpi moʔum konu ele tuk punerngii mon. Enim wumb en enim noman ele ek kend tok enerngii, mon. Wumb ombu Gos eim tep erpi moʔum konu ele tuk punerngii. Wumb ei oʔ kun pinalim oʔ eʔmin wumb ei, wu eipi amb ngunduk sik; nga gos kend embe ambilk tonu kindik eʔmin; nga wu eipi embnjing kin tep tok, no pek eʔmin; nga wu endi wu eipi kin amb miʔ tep to pek eʔmin; nga wumb eipi epi waning siʔmin; nga wu endi epi kanim kanim pei saʔilim wu ei, wu eipi bun bun kuʔpu kin, simbiʔ ni piʔim; nga wu endi noʔ nang kin, noman wulu pang moʔmun; nga wumb endi eim wu eipi kin ek embiʔmba; nga endi yi ku wu endi wu eipi tui to pendpi eim ku ni epi aninga waning siʔim. Wumb yi nge ei, Gos eim tep erpi moʔum konu ele tuk punerngii mon. ¹¹ Pe enim moʔmun wumb kombur ok oʔ yi nge erik mulnjung; ba pe, Gos kingam Jiisas eim miyem ele, enim noman tuk ele oʔ kis kun pinerim, erik mulnjung oʔ ei, kil ngo si kindim. Nga Gos eim nge Gui Ka ele erpi sipipi kin, enim to eipi kindpi kin, nga erang ok, wumb kun ka mendpiʔ moʔmun. Nimbiʔ erang enim Jiisas Kraiss sinim nge Owundu ele, pii gii ninjing.

¹² Wumb kombur yi miʔ niʔmin, “Epi kanim kanim pei, sin kapʔi ermin,” ni lo yi ninanim mon; “Ba epi kanim kanim pei erngii,” ei kombur enim paki tunermba. Keimi, lo yi ninim, ‘Nga epi kanim kanim kapʔi pei ermbii,’ ni piind; ba na epi ombu ei na ambiʔ gii ninarpi kin, kongun wu miʔ kongun wii erip mulermbii, mon. ¹³ Keimi, kuni ei sinim kirim ele nge, nga sinim kirim paʔim ei kuni ele nge; ba ekii se Gos eim kapʔi sinim kirim kin kuni kin ei Gos eim erpi kin, to poru nipi, si kindimba. Ba sinim ngenj ei sipipin, oʔ kis kun pinerim miʔ, enermin mon. Nga ei amb ambiʔ kin tep tunarpi kin, nga or ende pepin kin, piipin andinmin, ei mon! Ba sinim ngenj ei Gos Owundu eim nge ngenj; nga Gos Owundu ei eim sinim nge ngenj ele moʔum. ¹⁴ Gos eim dinga ele mendpiʔ, Jiisas Owundu

kolpu pim ei, erpi sipi kin, nga konj kindim. Nga sinim yi ku, ei eim dinga efe mendpił, sinim nga kulmun ei, erpi sipi kin, nga konj kindimba. Yi erang, sinim ngenj konj kunum kunum mułmba. ¹⁵ Pe enim kom sek piingii ei, sinim ngenj pei ei, Jiisas Kraiss eim nge ngenj yi peng kin, nga sinim Jiisas Kraiss sinim eim ngenj ei, sipipin kin, nga amb andlam owul andilim amb ei nge, sinim Kraiss ngenj ei sipipin ol yi nge, enermin ku. Ei am mon mendpił! ¹⁶ Pe enim kom sek piingii. Pe wu endi eim amb ningil owul owul kanpi andilim amb ei kin, tep tokul, or ende pekil erngil ei, Gos ek yi mil ninim, "Wu ngenj ei opu, amb ngenj kin opu, ende pupu, si kindpi kin, amb ei kin wu ei kin ngenj ende pupu mołum. ¹⁷ Ba wumb nii endi eim, Jiisas Owundu kin dambiltpi o ende pupu nim kin, eim noman tuk gui ka molkul kin, o ende punjungul. ¹⁸ Ol kis yi nge kun pinalim ol ei, bul ngok, si kindngii. Ol kis kanim kanim eipi kun pinalim enmin ol ei, ngenj torung ol enmin; ba ol kis yi nge kun pinalim ol ei, eim ngenj er kis mondpu kin, ol kis enim. ¹⁹ Enim piyei! Enim ngenj noman tuk efe ei, Gos eim Gui Ka nge ngii mil, enim kin no pepi mołum. Gos nge Gui Ka, ei eim enim ngang kin, enim ngenj noman tuk efe mołum. Enim nge ngenj ei en enim nge mon. ²⁰ Gos eim enim kumep owundu to pendpi kin, sipi orung sim. Ei yi peng kin, epi kanim kanim en enim ngenj efe erngii epi ei, Gos eim embe ambilk tonu kindngii.

7

Wu Amb Silmin Ol Ei Nge

¹ Ok enim mon endi polk kindnjing ei nge; pe na mon polup kin, orung kindind. Pe wu endi eim amb endi sinarpi ni, epi endi enerim kin, ei ol ka ermba. ² Ba nimbil erang wumb ningil eipi eipi kanilmin wumb, pei mołmun. Mol k kin, ol yi elmin ol ei piki tonum. Yi mil erang, wu amb endeim endeim ni mulangin kin, nga amb wu endeim endeim ni mulang kin, ol yi mil erngii. ³ Wu ngenj ei ambim nge ngenj kapli eim pandi tunermba mon. Yi mil ku, amb ngenj ei wam nge ngenj kapli eim yi ku, pandi tunermba, mon ku. ⁴ Amb eim nge ngenj ei, eim tep erpi mulalim mon; ba amb wam eim nge ambim ngenj tep erpi mołum. Pe nga wu eim ngenj ei eim tep erpi mulalim ku; ba amb eim wam nge ngenj ei eim tep erpi mołum. ⁵ Pe wu amb el elip wu amb nge tep tonmun ol ei nge noman efe tonu om kin, kapli tep tungul. Pe nga el elip, mon pa nikil, kunum efe mendpił prei erpil, yi ermbil nikil erngil, ei kapli; nga ekii se okul, wu amb nge tep tumbul ni, noman to piingil ei kapli erngil. Mon pim kin, Seisen opu pendpi kin, kom top, mon nipi kin, yi ermba. Nga el elip, ngenj efe sipkil kin, wumb eipi kin ol kis yi nge erngil. ⁶ Na enim kii sinjing kin, wu amb simba ek ei piip nind. Nind ek ei, enim wu amb singii ei, yi mil erngii ei kapli; ba ei lo ek endi mon. ⁷ Pe na noman yi to piind. Wu amb pei na amb sinarip wii moł mil, yi mulngii; ba wumb endeim endeim ni, Gos eim en enim noman dinga kanim kanim yi mil ngum. Gos eim wumb kombur en enim wenjing min embnjing. Nga Gos wumb kombur yi mil ngum; amb sinarik; nga wu punarik, wii mulngii. ⁸ Pe na ek ei nip wu amb sinalmin; nga amb wu punalmin; nga amb wenjing kolmun wumb ei kin nip ngond. Ngond ek ei, enim yi mołmun mil, na moł mil, yi erik mulngii; ei ka wii! ⁹ Ba wumb endi eim ngenj kin noman efe tep kun enermba ei, kapli wu endi amb simba min, amb wu endi ba ei kapli. Mon pim kin, wumb ei eim noman tuk efe dup mil gur neng kin, ol kis endi ermba. ¹⁰ Pe nga wu amb sinmin; nga amb wu punmun wumb ei kin, na lo ek dinga endi nip ngond. Ngond ek ei, nanim lo ek mon; ba Gos Owundu lo ei nipi ngonum. Ei yi mil, amb endi eim wam mani kindpi kin, pun punermba mon. ¹¹ Pe nga amb wam ei mani kindpi, si kindpi pupu nim kin, amb ei, eim wii mułmba. Wu endi eipi punermba mon; ba amb eim nge wam kin orung ba ei kapli. Nga amb ei wam noman emin sepi kin, eim kapli, eim ambim se orung simba. Nga mon pa nipi kin, wu amb si kindnermba mon. ¹² Nga wumb eipi kombur kin, nanim ek yi mil nip ngond. Ngond ek ei, Gos Owundu nge ek ok nirim mil pulum, mon. Nanim nip enim ngond. Pe nga, pii gii nim wu endi, eim ambim pii gii ninerim kin, ba eim wam kin kapli, 'No pep mołup bii,' pa nimba. Nimba ei, eim wam kapli mani kindpi kin, si kindnermba mon! ¹³ Pe nga

pii gii nim amb endi, eim wam pii gii ninerim kin wu ei, eim ambim kin ‘Tep to no pep moŕup bii,’ pa nimba. Nimba ei kapŕi, amb ei eim wam mani kindpi kin, si kindnermba mon. ¹⁴ Pe enim piinmin! Wu endi pii gii ninerim kin wu ei, eim ambim kin tep tumba wu ei, eim oŕ kun ka eŕmin miŕ muŕmba. Nimbiŕ erang eim ambim pii gii nirim eŕe erim. Pe nga ambim eim pii gii ninerim kin, amb ei eim wam pii gii nim wu kin, tep to muŕmba. Nga yi ku Gos amb ei kanpi kin, kun ka miŕ muŕmba ni kaninim. Nimbiŕ erang amb eim wam pii gii nirim eŕe erim. Ba yi peng kin, enim kangi ambiŕ menŕangin kin, kapŕi kun ka mulenenaŕangin. Ba nga oŕ yi enjing patim miŕ ei, oŕ kun ka erik miŕ moŕmun. ¹⁵ Pe nga wumb endi eim pii gii ninerim kin, ei eim wam min, ambim mani kind, si kindpi kin, bii pa nimba. Nimba ei, kapŕi yi ermba miŕ, ei pii gii nirim wu, min amb ei, kapŕi eim ambiŕ gii ninerngii. Oŕ yi ermba miŕ, Gos eim ek yi nipi, “Enim noman emin patim eŕe, no pek muŕngii,” pa nim. ¹⁶ Ba pe nim pii gii nin amb ei, nim pii kun eran kin, wanim kapŕi pii gii nimba min mon; nim piinan. Yi miŕ nim wanim si kindnenjii mon. Pe kapŕi, nim pii gii wu, nim pii kun eran kin, ambnim kapŕi pii gii nimba min, ei nim piinan. Yi miŕ nim ambnim si kindnenjii mon ku.

¹⁷ Ek eŕe nge wu amb simba ei Gos eim wumb nii endeim endeim ni mok tum. Ba epi ei kin, Gos nirim miŕ, wu endeim endeim ni yi miŕ muŕngii. Muŕangin miŕ, na lo ek yi miŕ nip kin, Gos tiŕap wumb konu orung orung moŕmun wumb nip ngunj. ¹⁸⁻¹⁹ Ei yi miŕ Jura wu endi ngenj kopsik eŕmin wu endi muŕang kin, Gos wii topu, se orung sim ei, eim kapŕi ngenj kopsik eŕmin oŕ ei, si kindmbii ni enermba mon. Pe nga torung wu endi muŕang kin, Gos eim wii topu se orung sim kunum ei nge, enim ngenj kopsik enaŕmin oŕ ei, ermbii ni piinermba mon. Nimbiŕ erang ngenj kopsik eŕmin oŕ ei min, ngenj kopsik enaŕmin oŕ ei min, ei oŕ mendpiŕ endi mon; ba oŕ yi erngii ei oŕ mendpiŕ, Gos eim nge ek enim piik kin, ekii singii ei, oŕ keimi mendpiŕ. ²⁰ Pe wumb nii kanim kanim endi ok muŕangin kin, Gos en enim mok topu, wii topu se orung sim ei, en enim nii ok mulnjung kin, yi ku molk pungii. ²¹ Pe enim wumb kombur wumb eipi kin kongun wii erik muŕangin kin, enim wumb noman embin to piinerngii. Yi miŕ, Gos eim enim wii topu, sipi orung sim. Ba nga kapŕi enim andŕam kun seng kin, enim wumb kin kongun wii erik moŕmun ei, si kindik kin, en enim noman eŕe kongun ei erik muŕngii. ²² Wu endi wumb kin kongun wii erpi ngopu moŕum ei, eim wu endi eim Gos Owundu eim wii topu se orung sim. Nga wu ei, Gos kin wii muŕmba. Muŕmba ei, eim erpi, oŕ kis kun pinerim ei si kindpi, erpi kindpi kin, wumb konj miŕ moŕum wu ei, Jiisas Kraiss nge kongun wu mendpiŕ moŕum. Nga orung wu eipi endi kin kongun enarpi kin, Jiisas Kraiss eim wii topu, se orung sim ei, eim nge kongun wu moŕpu kin, kongun wii erpi, ngopu moŕum. ²³ Gos eim sinim kumep owundu ngopu kin, sinim sipi orung sim. Pe enim yi miŕ no pek mei wumb kin enim noman eŕe kan ngii miŕ molk yi mulerngii mon. ²⁴ Na angnan noŕ! Sinim Gos kin mandi pupun kin, tep to moŕmun. Pe nga yi ku, sinim wumb endi ok mulnjpun kunum eŕe, Gos sin wii topu erim kunum ei, yi miŕ Gos kin ekii sipin moŕmun.

Amb Wu Punenjing Amb Ni, Wu Amb Sinenjing Wu Ni, Amb Wenjing Kulum Amb

²⁵ Pe na, amb wu punarik moŕmun amb ombu kin, ek yi miŕ nip ngond. Gos Owundu eim ek dinga endi yi nipi ngunerim mon; ba na nanim noman eŕe piind miŕ, ni tor kindip ngond. Ngond ei, nimbiŕ erang Gos Owundu eim na kin kaimb owundu sipi, koŕpu ngum. Ngang kin, kapŕi enim na ek kun ka ei piik kin, ekii singii.

²⁶ Pe akip kunum eŕe, oŕ embin tui kanim kanim tonu onum eŕe pim kin, na yi ni piind ei, kapŕi enim akip moŕmun miŕ, yi ku muŕngii! ²⁷ Pe wumb kombur enim embnjing moŕum ei, mani kind, si kindmbii ni, noman to piikin enenjii mon! Pe nga, wumb kombur enim amb sinenjing pim kin, amb endi simin ni, noman yi peng kin, noman to piinerngii, mon ku. ²⁸ Ba pe nga enim amb kombur sinjing kin, ei enim oŕ kis kun pinerim miŕ enenjing mon. Pe nga amb kombur wu punarik muŕngii amb ei, wu endi pungii nge, en enim oŕ kis kun pinerim miŕ enenjing mon ku. Ba na enim wu amb sinjing wumb ei, ya mei eŕe oŕ embin tui epi kanim kanim enim kin omba ei, piip kin nind. Nind ek ei,

wumb ngenj kumbii ngang kin, wumb ngenj kumbii sinmin ol ei, piip nind. Nind ek ei, enim kin yi tonu omba, ei mon, ni piip kin nind.

²⁹ Angnan nol, na nam yi mił piip nind. Sinim mei mani kunum kopur kinan tangpi simba pinałim. Yi peng kin, akip kin ekii se wu amb singii wu mułngii ei, en enim amb mulerngii mił kongun dinga erik mułngii. ³⁰ Pe nga wumb kombur ke ningii ei nge, Gos kin kongun dinga erik ke ninerngii wumb, yi mił mułngii. Pe nga wumb kombur ka piik mułngii wumb ei nge, Gos kin kongun dinga erik noman embin seng mołmun wumb, yi mił mułngii. Pe nga wumb kombur epi top tok singii wumb ei nge, Gos kin kongun erik epi sinerang mołmun wumb, yi mił mułngii. ³¹ Pe wumb kombur mei ele epi kanim kanim salim ei sik, nok erik pungii ba, wumb ei Gos kin kongun dinga erik kin, nga mei ele epi ei kin, noman kulerngii mon. Nimbił erang ya mei ele epi kanim kanim ombu epi eipi mił tonu opu kin, nga am pupu poru nimba.

³² Pe na nanim noman yi pałim, epi kanim kanim enim noman ei embin to piinerngii mon. Pe amb sinanmin wu ombu, Gos Owundu kongun pałim mił, noman to piik er mułngii. Nimbił erang enim Gos Owundu kin noman ka piik ngungii nge enmin. ³³ Ba amb sinmin wu ombu, en enim ya mei ele epi kanim kanim ombu, noman to piinmin ku. Nimbił erang en enim embnjing kin, noman ka to piik ngok, yi enmin. ³⁴ Yi peng kin, wumb kombur en enim noman tał peng erik mołmun. Yi mił ku, nga amb wu punanmin amb ni ambił ombu, en enim Gos Owundu kongun ei, noman to piik kin, erik mułngii. Molk kin, ei enim ngenj ele ol kun ka pałim mił erik kin, noman tuk gui ele molk enmin. Ba wu punmun amb ombu, en enim ya mei ele epi kanim kanim ombu, noman to piinmin ku. Nimbił erang en enim wenjing kin noman ka piimba, nik enmin.

³⁵ Na nanim ek nind ei nip eramb kin, enim paki top kin, kun ka mułngii nge end. Nga enim amb singii nge ol, andłam ondu ngunand; ba nanim enim ol kun ka pimba mił erik kin, nga enim. Gos Owundu eim kongun ele mendpił erik kin, am eim kin mendpił noman to piik erngii. Nga epi eipi endi, enim noman to piinerngii mon!

³⁶ Pe nga wu endi eim ambłam wu endi eipi simba nik, kuimi to kindangin kin, mułmba. Mułang kin, kung ngii pei o pang, ambił wu simba wu ei kenim ni, arim ambił ambił gii ni mułum. Mułang kin, arim eim kenim ni andłam eipi endi sinerang kin, kapli eim noman ele piipi, ambił ei wu ei ngumba. Ngang kin, ol kun pinałim mił enerim mon. Kapli, ambił wu ei pang kin, wu amb mułnguł. ³⁷ Ba nga arim eim dinga kindpi kin, ambłam wak tunermba. Nga epi eipi endi sikir erii erii ninermba mon; ba nga eim nge noman ele, eim kun ka tep erpi mołum. Nga eim noman ele piipi pendpi kin, eim ambłam kuimi to mundnjung kin, ambił ei wii mułpu kin, wu endi punermba mon ni piim. Yi mił wu ei ka wii erim. ³⁸ Yi mił erang, arim ambłam wu ei kuimi to mundnjung kin, wu endi ngum kin, ei kapli ermba. Pe nga arim endi ambłam wu endi ngunerim kin, wu ei ka wii mendpił erim.

³⁹ Pe amb endi wam konj mołum ei, wam kin tep tokuł mołmbuł. Ba nga amb ei eim wam kułmba ei, eim kapli wam kin ende punermba mon. Ba eim wu eipi endi bii ni piimba, ei kapli ba. Ba eim pii gii ninim wu endi ba. ⁴⁰ Ba na nanim noman ele pałim mił nip ngond. Amb ei, eim wam kułmba; nga ei eim wu endi eipi punarpi kin, eim wii mołum mił, ei ka mendpił pimba. Pe na nanim noman to piind ei, Gos eim nge Gui Ka na kin andan topu mołum ku.

8

Kuni Sipik Gos Kend Kin Embe Ambil Tonu Kindik

¹ Pe na mon połup kindind ei nge kuni kanim kanim kombur gos kend kin embe ambilk tonu kindik ngunjung. Pe enim yi mił kii sinjing ei, am keimi mendpił. Sinim pei noman kun ka peng piipin kin, erpin mołmun. Wumb en enim yi ninmin, “Noman yi pałim ei sin epi kanim kanim pei piipin, si kindpin mołmun,” pa ninmin. Ei yi erpi, enim embe ambił tonu kindang kin, ka ka piik enmin; ba wumb noman kultmun ol ei, en enim kin pim kin, en enim kapli erpi dinga kindiłim. ² Pe wumb nii endi eim yi noman to pimba, “Na epi

kombur am mendpił piind,” ni piimba wu ei, eim noman piimba mił, ei kapli enanim, mon. Gos wu ei kanpi epi wii mił ni piinim. ³ Ba wumb nii endi, Gos kin noman kultum wu ei, Gos eim wu ei piinim mił, eim nge wu mendpił mołum.

⁴ Pe nga kuni kanim kanim kombur gos kend kin embe ambilk tonu kindik kin, sik ngunjung ek ei, na nind. Ei sinim piinmin, gos kend ei Gos keimi mon! Ba ei min men wii mił; ba Gos eim endeim mołum. Nga sinim piinmin ei, sinim Gos endeim mendpił mołum. ⁵ Ba nga keimi, epi kanim kanim pei “Gos mołmun, nga owundu mołmun,” pa niłmin. Yi peng kin, ei tonu epin muł ele ni, ya mani mei ele, gos kend owundu ombu pei mołmun. ⁶ Yi mił, ba sinim nge Gos keimi endeim mendpił mołum. Sinim Erinjpin Gos Eim endeim mendpił. Eim epi kanim kanim pei eririm nge pułwu. Sinim ei eim kin tep to mułmun ni piipi eririm. Nga Jiisas Krai Owundu endeim mendpił mołum. Eim epi kanim kanim pei erim ei, eim ele mendpił erim. Erang kin, sinim eim kin noman konj sipin, no pepin mołmun. Yi mił ku, sinim piinmin ei, sinim Gos endeim mendpił mołum.

⁷ Ba wumb pei epi ombu pei keimi, ei pii poł tunanmin. Nga wumb kombur ni piik kin, en enim kuni sipik kin, gos kend kin, embe ambil tonu kindik ngunjung kuni ei, en enim nunjung. Nimbił erang en enim yi piłmin, gos kend ond ku mił, keimi mołum, ni yi piinjing. Piik kin, ei minj noman to piinjing. En enim noman tuk ele dinga piinenjing. Piinarik kin, kuni ei nunjung. Nangin kin, noman tuk ele ei dinga pinalim mił erim oł kis erpi kin, noman tuk ele to kis mondnum. ⁸ Keimi, kuni numun ei, sinim erpi sipipi kin, Gos eim kin mandi kindnermba mon. Pe sinim kuni ei nonenjpin kin, sinim embe Gos kumb ele to mani kindnermba mon. Pe nga kuni ei nunjpin kin, sinim embe Gos kumb ele to tonu kindnermba mon ku. Yi peng kin, kuni yi nge ei nunermin mon.

⁹ Ba enim kanik, kun erik mułngii! Pe enim kuni nok, oł yi nge enjing kin, wumb kombur pii gii dinga ninanmin wumb ei, bok tok, si kindik, orung puk kin, oł kis kun pinalim mił erngii. Mon pim kin, enim kuni nok, oł yi nge enmin konu ele mendpił, wumb kombur bok tok, si kindik, orung puk kin, oł kis nga erngii nge, enim noman tuk ele yi ninim. ¹⁰ Ei yi mił, nim oł ombu am pił ni piłin, wu endi gos kend men tok ngii peł ele molkun kin, kuni nun. Nun kunum ele, wu endi eim noman tuk ele dinga pinerim wu ei, nim kanpi kin, nim nun kuni ei, ekii se wu ei, gos kend kuni numba ku. ¹¹ Nim kan kin, nim oł ombu piłin wu, ninim oł ei eran kin, angnim endi noman tuk ele dinga pinerim wu ei, eim noman ele nim er kis mundun. Nim angnim wu ei, Krai ei ond peri kołpu kin, wu ei sipi orung sim. ¹² Ei yi mił enim oł ei erangin kin, engnjing noł noman tuk ele dinga pinalim ombu, ei erpi kis mondnum. Wumb ei kin oł kis enmin. Ba yi ku, enim oł yi nge enjing kin, Krai ei kin oł kis kun pinerim mił erik ngonmun ku. ¹³ Yi peng kin, kuni namb kin, nanim angnan noł bok tok enjing kin, nam kuni ei nge nga endi nunermbii mon. Mon pim kin, nanim angnan noł kapli oł kis endi oł kun pinerim mił erngii.

9

Gos Nge Ek Se Andilmin Wu Nge Kongun

¹ Pe epi endi erpi, na noman tuk ele ambil gii ni se molałim mon. Pe na Gos nge ek se andilmin wu moł. Pe na Jiisas sinim nge Owundu ei na kenj ku. Jiisas Owundu nge kongun enj ei mong tum ei, enim mołmun. ² Keimi, wumb kombur yi ni piingii. Na Gos nge ek se andilmin wu molał ni piingii; ba ei keimi, na Gos nge ek se andilmin wu moł. Ei yi erang kin, enim ok pendik, Jiisas kin pii gii dinga nik mołmun. Yi ku enim kapli piinmin ei, na enim kin Gos nge ek se andilmin wu mendpił moł.

³ Pe wumb na kin kos mił erik, oł yi en yi en, nik enmin ei, nanim ek yi mił nip, orung kindind. ⁴ Pe wumb sin ek se andilmin wumb kin kuni ni noł ngok erngii ei, sin Gos Owundu nge kongun ermin ei, sin sipin kapli numun, ei kis min? ⁵ Piisa kin Gos nga ek se andilmin wumb eipi kin Owundu nge angim noł yi mił ku erik. Ei kapli enim ek se andilmin wumb pii gii amb sik, sin kin tep tok Gos kongun erik andmin. Nga kapli sił yi ku erpił kin, nga kuni ngok ei sipił numbuł, ei kis min? ⁶ Banapas kin na kin mendpił sił

silip, ngenj kongun erpił, kuni se nopuł mołmbuł ni, na yi piind; ba nimbił erang sil silip mendpił, yi mił ermbił?

⁷ Pe opu ond wu endi eim opu peng, opu ermba; ba ei eim kuni kan sipi, nopu mulermba mon! Pe nga wumb endi ond mong pin telmba kuni ei, nga eim sipi numba ku. Pe nga kung kau es tofum wu ei, eim kung kau am to sipi, numba ku. Yi mił elmin, nga ei nge kuni nołmun.

⁸ Pe epi ombu wumb oł kun palim mił ermin ni noman yi to piinmin ei, na oł ei nge kin mendpił ninermbii mon. Nimbił erang nga Gos eim nge lo ek epi yi ku ninim. ⁹ Sinim Gos Moses lo ek ngurum ek piinmin ei, ek yi ninim.

“Pe kung kou kombur simb ełe kimbangin kin, kuni wiis mong topu, konu eipi eipi pułum ei, kung kou ombu gupu ełe epi endi sik, kum tok kung kou kuni nunermba nik yi enerngii mon.”

Ei Gos kung kau ombu mendpił, noman to piipi ninim min? ¹⁰ Gos ek yi piipi, nirim ei, sinim nge mendpił noman to piipi kin, ek yi mił nirim. Keimi mendpił, ei sinim piimin nipi, mon połpu pendrim. Pe wu endi kuni telngii konu mei topu ka ermba. Nga wu endi kuni mong topu mułang kin, tengmba ei, eł elip kuni mong ełe kongun erangił kin, kuni kopur simbił ni piikił kin, kongun yi mił erngił. ¹¹ Pe sin Gos eim ek ka kuni mong mił, enim mołmun konu ełe kindinjin. Kindpin kin, enim noman tuk ełe kuni mił dinga sinjing. Sik kin, sin kunum kunum no pepin mołmun ei, enim sin kin kuni ni epi ombu, sin paki tumba epi kopur pei, enim sin kin ngungii ei, kapłi sin numun ni piinmin. Piipin kin, ei kun pinalim ni piinmin min? ¹² Pe nga wumb kombur enim kin epi kombur simin ni piingii, ei kapłi. Ba sin kumb se enim kin kongun erpin kin, ei kapłi sin enim kin epi pei simin ni piinjin; ba oł yi nge, ei sin enenjin mon. Yi peng kin, sin sinim oł embin tui kanim kanim ei ko wupun kin, kongun erpin punjpun.

Mon pim kin, Jiisas eim ek ka ni tor kindpin enjpin kin, andłam ei ondu ngunjpun. Yi peng kin, sin kuni ni epi enim kin sinenjin. ¹³ Enim ek keimi mendpił piik si kindinmin. Ei men ngii ełe kongun elmin wu ombu men ngii ełe ngołmun kuni ei, sik nołmun. Nga wumb kung sipik, dup kalk, Gos ngołmun wu ombu, kung tongndung en enim sik, nołmun ku. ¹⁴ Yi mił ku, Gos Owundu eim lo ek yi mił nipi pendim. Ei wumb nii endi, Gos eim ek ka nik, tor kindik kin, wumb ngungii ei, en enim kuni nin epi kanim kanim pei, Gos kongun erngii ełe nge wumb ei kin, sik nok pek kin, molk pungii.

¹⁵ Ba na epi ombu endi, enim kin yi mił sip enenjin mon. Pe nga mon ei połup kin ngond; ba oł ei nge, nanim ermbii nip, ngonand mon. Yi peng kin, kumb se na kułmbii ei kapłi. Mon pim kin, wu endi na noman ka piind pułe ei, na enim kin ek ka nip tor kindip wii ngond ei, sipi kin, tor sipi si kindmba. ¹⁶ Yi mił, na Gos ek ka nip tor kindind. Na kongun ei mendpił Gos na buł ełe tonu kindim kin, kongun ei mendpił ermbii. Nga kongun eipi endi sinatim mon. Na Gos ek ka nip, tor kindnenj kin, na noman tuk ełe kis mendpił mułmba. Yi mił, kongun ei erip kin, na nanim embe ambił tonu kindnermbii. ¹⁷ Pe kongun ei, nanim noman ełe mendpił ermbii nip ełamb kin, na nge kongun enj ełe kumep siłamb. Yi mił ermbii nip enand; ba na kongun ei end. Gos eim ‘Na enjii,’ pa nipi ngum kongun ei, erip moł. ¹⁸ Pe na kongun enj ełe, monge ei yi mił endi sind. Na Gos ek ka enim wii nip ngunj; ba na monge endi eipi sinermbii mon. Na ka piind ełe nge, ei na monge mendpił sind. Sip kin ei nge, enim ek ka ei wii sinmin.

¹⁹ Pe na nanim wu endi nge kongun wu mulał mon; ba na nanim noman ełe erip wumb pei nge kongun wu moł. Mołup kin, kongun erip, wumb pei Gos sipi, orung simba nge kongun erip kin, ek ka nip, tor kindip moł. ²⁰ Yi mił, Jura wumb kin mołup kongun enj ei, Jura wumb nok pek mulnjung mił, na yi ku erip kin, nop pep muls. Yi erang kin, Jura wumb Gos kin sip, orung simbii nge muls. Pe nga, nanim Gos lo ek Moses ngurum ei, na tep enanim; ba na wumb mił no pep mołup kin, Gos lo ek Moses ngurum ei ninim mił, ekii sinj. Sinj lo ei, nanim wumb kin tep to mołup kin, yi enj ei erip kin, wumb ei lo ek ekii sinjing wumb ei, Gos se orung simba nge enj. ²¹ Yi mił ku pe nga torung wumb tiłap eipi wumb, Moses lo ekii sinenjing wumb ei no pek erik mulnjung mił, na yi ku enj. Ei

yi erip kin, torung wumb tilap eipi wumb Gos kin sip, orung simbii nge, yi enj. Pe na of yi nge end ei, erip kin, Gos lo ek to kindip kin, ekii sinenj mon. Ba ninim Kraiss lo ek nipi ngum ele, nanim ekii sip andind. ²² Wumb pii gii dinga pinerim wumb ei kin, na yi ku, pii gii dinga pinerim mił ku onj. Yi erang kin, na wumb pii gii dinga pinerim wumb ei, Gos kin sipi orung simba nge enj. Pe nga wumb pei of kanim kanim enjing mił, na yi ku of ei nge enj. Yi erip kin, na wumb aninga kombur Gos kin sipi, orung simba nge enj. ²³ Of kanim kanim pei, ei na enj ei, yi erip kin, Gos eim ek ka nip, tor kindip kin, nga Gos embe ambil tonu kindip enj. Enj ei wumb kombur ok, Gos ek piik pii gii nengin kin, Gos en enim epi ka wii ngang kin, en enim ka ka piik erngii. Na nanim yi ku erip kin, ka ka piip ermbii.

²⁴ Pe enim keimi piinmin wumb kombur sikirik puk kin, epi ka wii endi singii nge punmun. Pupun kin ei, wu pei sikir pułmun; ba wu pei minj puk kin, epi ka wii endi sinerngii mon. Enim ei piyei! Yi mił erang, enim yi ku, sikirik dinga puk kin, Gos nge epi ka wii salim epi ei, singii nge punmun. ²⁵ Wumb pei sikirmin ni piingii wumb ei, en enim kongun dinga erik, noman nin ngenj dinga kindik kin, noman ele epi kanim kanim to mani kindik. Yi erik kin, kapli dinga sikir puk kin, epi ka wii endi singii. Ba ekii se, epi ei, am ba; kunum kunum eim kin tep mulermba. Ba sinim sikir dinga pupun kin, epi ka wii simin epi ei, kunum kunum tep mułmba. ²⁶ Yi peng kin, na nanim kun sikirip punj, poru niłim konu ele pup kin, na kanip kin, orung orung kindnenj mon. Yi mił ku, nanim angil ele kum tonmun wu ei mił moł. Kunum kunum nanim angil tał ei, angil wii olkup top kindamb kin, wii konu pop top punatim mon. ²⁷ Ba nanim ngenj ele, kongun dinga kindip eramb kin, nanim piind noman palim mił, na ngenj ekii simba. Mon pim kin, nam Gos ek ka nip, tor kindip, wumb ngamb kin, ekii se sikir pup, bok tamb kin, Gos epi ka wii sinenj kin, na kin ka mulermba.

10

Gos Kend Kin Men Tok Erik Ngok, Noman To Piinerngii

¹ Angnan noł, na enim kin kom se piingii ei, na ek nip ngond. Sin sinim Jura wumb kupenjpın noł Eisip konu si kindik kin, Moses kin ekii sik punjung ei, kupu muł endi mandring ele, andan topu, en enim wumb mulenjing konu ele molk punjung. Puk kin, 'Ep Noł Kundii' pim konu ele, tumb tok puk kin, orundung noł wer ele tor punjung. ² Pe wumb en enim kupu muł ele nin, ep noł kundii tumb tok orundung tor punjung, Gos wumb ei noł ele noł pendpi ngum. Nga ok, Moses kin tep tok, ekii sik punjung. ³ Pe en enim pei wumb mulenjing kulii konu ele, kuni ende mił nunjung ei, Gos eim en enim ngum kuni ei, nunjung. ⁴ Nga wumb pei noł ende mił nunjung ei Gos ngum noł ei, nunjung. Keimi, en enim pei kom ku ele tor om noł ei, minj nunjung. Pe nga, sinim piinmin ei Kraiss eim noł ngopu, paki topu kin wumb ombu en enim kin, tep tok punjung. ⁵ Ba Gos eim, wumb pei enjing of ei, kanpi ka piinarpi kin, nga noman kulpu ngunerim mon. Yi peng kin, kulnjung wumb pei aninga ombu, mei wumb molatmin konu orung orung ele, wumb kolk kin, molk punjung.

⁶ Pe of kanim kanim ombu, sinim kenmin ni, andan topu ngonum. Yi erpi kin, andan topu ngang kin, sinim of kis yi nge, wumb ombu enjing of yi nge, noman to piinerngii mon! ⁷ Nga gos kend embe ambil tonu kindik noman to piinerngii. Wumb kombur enjing of ei mił, enim yi enerngii! Ei nge, Gos eim ek ka ele yi ninim, "Wumb mani pei ele molk, kuni nok, noł nok erik kin, nga angk tonu ok, non erik." Yi erangin kin, gos kend kin ka piik nik enjing. ⁸ Nga ok wumb kombur wu amb eipi ngunduk kin, of kis kun pinerim mił erik kin, yi mił erik. Of yi nge, ei sinim yi enermin mon! Wumb kombur of yi nge erik mulnjung wumb ei, kunum endeim mendpił ele, 23,000 wumb pei kulnjung. Yi erang kin, enim of ei enerngii, mon! ⁹ Sinim Gos Owundu ei nge, epi kuni ngumba min mon; ei of ermba mił kenmin nik, wumb kombur enjing ei, yi mił enerngii mon. Yi erangin kin, ka wembii kis ok, wumb ei tangin kin, kolk poru ninjing. ¹⁰ Enim kapli, Gos sin kin, 'Of yi mił yi mił enjii,' ei enim pa nik kin, wumb kombur of yi nge enjing of ei, yi nge enerngii

mon! Wumb kombur oŋ yi nge enjing ei, Gos enjel wumb to kondulum nge enjel opu kin, wumb kombur to kondpu poru nim. ¹¹ Pe oŋ kanim kanim wumb ombu kin tonu om ei, wumb oŋ ei andan tang kin, noman to piingii, nipi enerim. Nga sinim oŋ yi nge enerngii nipi, andan topu kin, Gos eim ek ka eŋe pendim paŋim ei, pe muŋ mei, poru nimba kunum ei, mandi erang kin, no pepin moŋmun. ¹² Yi miŋ erang, wumb nii endi, eim nanim Kraiŋ pii gii dinga angip muŋmbii ni, noman yi to piimba wumb ei, eim kanpi, kun erpi kin, no pepi muŋmba. Mon peng kin, eim oŋ kis kun pinerim miŋ erpi kin, bok topu, si kindpi kin, orung ba. ¹³ Pe oŋ erngii miŋ kenmba oŋ kanim kanim enim kin opu, kom topu, enim noman ngenj eŋe yi erii yi erii nimba ei, oŋ konj andŋam endi eipi opu, enim kin onanim. Oŋ yi nge, ei wumb pei kin yi tonu opu opu erim. Ba sinim Gos kin pii gii dinga nimin, kapŋi Gos sinim ambilpi gii dinga nipi kin, sinim paki tumba. Nga enim Gos eim kanpi wiik tang kin, opu kom topu, erii erii nimba ei enim to mani kindnermba; ba enim dinga eŋe ngang kin, dinga erngii. (Pe nga oŋ yi erngii miŋ kenmba oŋ endi enim kin opu, kom topu, yi erii yi erii nimba ei Gos eim enim dinga ngang kapŋi dinga angk pendik oŋ yi nge omba, ei kanik kun erik muŋngii.) Nga Gos eim enim kapŋi paki topu, andŋam topu seng kin, oŋ yi nge, enim kin tonu om kin, enim dinga angk moŋangin kin, oŋ erngii miŋ kenmba ei, enim to mani kindnermba, mon!

¹⁴ Yi peng kin, nanim angnan noŋ! Enim kapŋi, gos kend kin embe ambilk tonu kindik, men tok erik ngok, enmin oŋ ei nge, buŋ ngok, eipi pungii. ¹⁵ Na enim kun ka piŋŋmin wumb ei kin, ek nip ngond. Nip ek ei, enim piik mok tok, pii kun erik muŋngii! ¹⁶ Pe ming eŋe noŋ wain moŋum ei, sinim oŋ ka epi ni, ek ka nipin, Gos ngonmun. Pe sinim ming eŋe, noŋ wain Jiisas miyem miŋ nonmun ei, sinim Jiisas kin dambiltpi, se ende kindnim. Pe nga bres engin to nonmun ei, Jiisas ngenj miŋ eŋe, sinim Jiisas kin dambiltpi, se ende kindnim. ¹⁷ Yi erang kin, bres endeim saŋim ei, yi miŋ ku, sinim wumb pei moŋmun. Molk kin, bres ei, sinim wumb pei dambiltpi sipi kin, ngenj ende miŋ kindnim. Nimbiŋ erang sinim wumb pei, bres endeim eŋe mendpiŋ Jiisas ngenj miŋ engin topun se nonmun.

¹⁸ Pe enim kom sek piingii! Esrel wumb kung kuni, nin epi ombu, dup kalk kin, Gos nguk. Ngok kin epi ei, tongndung sik, nok yi enjing. Wumb kung, nin kuni epi ei, dup kalk, Gos ngunjung wumb ei ok, Gos kin dambiltik, o ende puk kin, eim embe ambilk tonu kindnjing. ¹⁹ Pe na ek ninj miŋ, ei puŋe yi paŋim. Ei gos kend, min kuni sipik kin, gos kend kin embe ambilk tonu kindik, sik ngungii epi taŋ ei, epi wii miŋ moŋum. Ei epi keimi mon! ²⁰ Mon! Na ek yi ninj. Yi miŋ, torung pii gii ninenjing wumb ei, Gos kin noman to piinanmin wumb ei, kuni nin epi tu wuk kin, gos kend kin embe ambilk tonu sik, ngok enmin ei, sipik kin, Gos keimi kin ngunenjing. Yi peng kin, na enim gui kis kin ende puk, eŋe tuk molk kin, kuni yi nge, ei se nunerngii mon, ni piip nind. ²¹ Enim kapŋi Jiisas Owundu nge miyem miŋ ming wain eŋe nok, nga puk kin, gui kis nge ming kin ende nunerngii mon! Nga enim Jiisas Owundu nge peŋ eŋe, kuni Jiisas eim ngenj miŋ ei nok eim kin mendpiŋ men tok erik kin, nga puk, gui kis nge peŋ eŋe, eim kuni muŋmba, ei sik nunerngii, mon! ²² Sinim yi eramin kin, Jiisas Owundu kin noman kis piipi ermba ei, nipin ermin ei, yi enermin mon! Nga Jiisas Owundu nge dinga owundu ei nge, kapŋi sinim dinga to mani kindnim.

Sinim Kunum Kunum Gos Embe Ambil Tonu Kindmin

²³ Kapŋi sinim epi kanim kanim pei ermin miŋ, yi peng kin, en enim kapŋi yi miŋ ninmin; ba epi ombu ei, sinim paki tunanim mon. Nga sinim epi kanim kanim pei kapŋi ermin miŋ; ba epi kanim kanim ombu ei, sinim noman tuk eŋe dinga ngonanim mon! ²⁴ Wu endi eim oŋ endi erpi ei, eim noman eŋe mendpiŋ to piimba, oŋ ei nge enermba mon. Ba enim wumb eipi nge oŋ erangin kin, noman to piik erngii nge oŋ ei nge paki tok erngii ku! ²⁵⁻²⁶ Gos eim ok ek ka yi miŋ nirim,

“Mei nin nga epi kanim kanim pei moŋum ei, Gos Owundu eim nge epi pei moŋum.”

Ei yi miŋ erang kin, enim kung minj nim epi kanim kanim ep top ngii eŋe top tungii ei, kapŋi sik nok pungii. Nga, enim kuni kaninmin ei ka min kis kii endi sik enerngii! Mon pim kin, enim noman tuk eŋe embin to piingii. ²⁷ Pe nga pii gii ninerim wumb endi moŋpu,

eim ngii konu kuni nungii, 'Wei' a nimba. Neng kin, enim bin ni noman to piingii ei kapli. Enim kuni ei ngumba kuni ei, pei nungii. Nungii kuni ei nok kin, nga kii sik enerngii! Mon pim kin, enim noman tuk ele embin to piingii. ²⁸ Ba wu endi enim kanpi kin, ek yi nimba, "Kuni ei sipik, gos kend kin embe ambilk tonu kindik, sik ngunjung kuni." Yi peng kin, kuni ei nunerngii mon! Nimbił erang wumb enim kuni sipik, yi mił enjing, pa nipi ngumba wumb ei kin, eim noman tuk ele nipe ek nimba ei, piik kin, kuni ei nunerngii! ²⁹ Pe na enim noman tuk ele piip ninand mon. Ba wumb endi eipi nge noman tuk ele, kis min ka mułmba ei nge, na piip nind, 'Enim kuni ei nunerngii mon!' Nanim kuni ei nanim noman palim mił, na kapli ekii sip numbii. Pe nga wumb endi na end oł ei, eim noman ele mok topu piipi kin, ei kun pinatim; ba na nam wiik top muls. Mon pim kin, wu endi nge noman tuk ele kis mułmba. ³⁰ Pe nga nanim kuni ele, Gos kin ek ka nip ngop numbii. Ba wu endi opu na kuni ek ka nip Gos kin ngopu nunj kuni ei, na kin oł yi nge yi nge en pa nimba. Ei kapli enerim. Pe nga nim kuni ei nunjii ei kapli; ba wu eipi gos kend kuni kin ek endi ekii sikin enenjii mon! ³¹ Yi mił ku, enim nipe epi endi ermbii, kuni nungii min, noł nungii min, oł epi kanim kanim pei yi erngii ei, kapli. Enim yi erik kin, Gos embe ambilk tonu kindngii nge erngii. ³² Enim Jura wumb nin, wumb tiłap eipi nin, nga Gos nge pii gii ninjing wumb tiłap mołmun ei, noman to piingii. Nga enim erngii oł ei kanik kun erik. Mon pim kin, wumb ei Gos orung simba nge andłam ei ondu ngunerngii mon! Nga ek kanim kanim tonu omba ei, enim pii kun erik, no pek molk pungii. ³³ Pe na yi mił ku end oł ei, enim yi erngii. Ei nanim epi oł kanim kanim enj ei erip kin, wumb pei noman kulk kin, ka piingii nge erip erip end. Nga na nanim erip kin, ka piip, paki top, ermba ni enand mon. Ba wumb pei ka piik kin, paki top ermbii oł ei, erip ngond. Ngond ei yi eramb kin, Gos wumb pei se orung seng kin, eim kin mułngii.

11

Men Tok Kengip Ek Tok Elmin Oł

¹ Nanim Kraiss erpi, andan topu mundum kongun ei, ekii sip end mił, enim na kanik kin, oł yi mił ku, enim na kin ekii sik erngii. ² Na enim kin ka piip kin, enim embe ambil tonu kindind. Nimbił erang enim kunum kunum nam kin noman to piik kin, nga Gos oł andan top nip, enim ngunj ek ei, ekii sik enmin? ³ Ba na enim piingii ek ei nip ngond ei, Kraiss ei eim wu pei peng erpi kin, tep erpi mołum. Nga wu mołmun ei, en enim embinjing kin peng erik kin, tep erik mołmun. Nga Kraiss, Gos eim peng erpi kin, tep erpi mołum ku. ⁴ Yi peng kin, wu endi prei ermba min, Gos eim ek ka koi erpi nipi, wumb peni ele kułou tok mułngii konu ele ngumba ei, nga eim peng ele, kum topu pendpi, yi ermba. Ei erpi kin, Kraiss nge embe ambil tonu kindnanim mon. Ba wu ei, eim singambil simba. ⁵ Pe nga amb endi prei erpi Gos kin ngopu ermba min, Gos eim ek ka koi erpi palim ele, wumb kułou tok, men tok erngii konu ele, nipi tor kindpi kin, wumb ngumba. Nga peng ele epi endi kum topu, pandi tunermba. Yi erang kin, amb ei wu mił ermbii ni piinim eim wam nge embe mani kindpi kin, nga wam eim singambil simba. Pe nga, peng kum tunarpi kin, angpi ek ninim amb ei, yi mił ku, eim peng enjin pek topu kołmung tumba ei, nga eim singambil simba. ⁶ Ei yi mił amb endi eim men topu peng erpi, kunum ele peng kum tunermba ei, nga eim peng enjin kołmung topu pek topu, esimb ermba. Ba amb ei peng enjin kołmung topu, nin pek esimb topu ermba ei, eim nge singambil piimba ei, kapli amb ei peng kum tumba. ⁷⁻⁹ Nimbił erang kumb se, Gos eim amb endi sipi, wu eneririm mon; ba Gos wu kumb se sipi kin, amb endi eririm. Nga Gos eim amb nge piipi kin, wu eneririm mon; ba Gos wu nge piipi kin, amb eririm. ¹⁰ Yi peng kin, amb en enim Gos kin prei erpi ngopu peng enjin kum pandi tungii ei, epi andan tumba ei, wam kin mandring mułmba. Nimbił erang Gos nge enjel oł ei keningii. ¹¹ Ba Gos Owundu kin pii gii ninjing wumb ei, oł yi nge piik mołmun. Pe nga amb eim mendpił mułmba ei, kapli enermba. Nga wu eim mendpił mułmba ei, kapli enermba ku. ¹² Nimbił erang Gos eim wu sipi kin, amb kumna eririm. Ba pe nga wu mołmun ei, amb menginmin. Nga epi kanim kanim pei ei Gos pułwu minj mołum.

¹³ Enim kapli en enim ek ei mok tok kanik kin, piik kun erngii. Oł yi nge, amb endi wumb pei kulou tok, Gos kin prei erik mulngii. Mulangin kin, amb eim peng enjin kum pandi topu, oł yi nge erpi, prei erpi Gos ngumba oł ei, kapli min mon? Ei mon! ¹⁴ Nimbił erang sinim wu amb pei nge oł ełmin oł ei, sinim andan tonum. Pe nga, wu endi eim peng enjin olt pupu mulmba wu ei, eim singambił simba. ¹⁵ Ba amb peng enjin olt mołum ei, Gos eim amb ngum ei, peng pandi tungii nipi ngum ei, amb moke ka wii endi sałim. ¹⁶ Ba wumb endi eim peng enjin pandi tołmun ek oł yi nge ninmin ei, kapli enanim pa nipi ermba ei, nanim yi mił nip, orung kindmbii ei, sin sinim wumb yi mił nipin oł eipi endi andan topun ngonalmın. Nga Gos nge eim wumb tilap konu eipi mołmun ei, oł yi nge oł eipi endi erik kin, Gos kin men tok erik, noman to piinalmin mon.

Jiisas Owundu Nge Kuni

¹⁷ Pe nga kengip ek ei, polup nip enim ngond ei, nip enim embe ambił tonu kindnermbii mon. Nimbił erang enim men ngii kulou tok enmin oł ei, kun ka enalmin mon. Ba enim oł ka pałim aninga aninga erik enmin; nga aninga kombur oł kis enmin ku. ¹⁸ Kumb se, na ek yi nimbii ei, enim tuk men tok erik, kulou tok mołmun konu ełe, enim eipi eipi puk, tilap eipi eipi molk Gos kin men tok erik, ngok enmin. Pe na ek ninmin piind ei, kopur aninga keimi mił pałim, ni piind. ¹⁹ Yi mił, enim Gos nge tilap wumb mołmun konu ełe, tuk tilap eipi eipi puk enmin ei, keimi enim kin tonu omba. Yi peng kin, enim mołmun konu tuk ełe, wumb oł kun ka ełmin wumb ei, peni ełe tor wangin kin, wumb pei keningii. ²⁰ Yi mił erang, enim ok eipi eipi kulou tok, Gos kin men tok erngii; ba enim ok Jiisas Owundu nge kuni simba ei, ok sik nunerngii mon. Nimbił erang, enim kuni ei, oł kun ka mił nonalmin, mon. ²¹ Pe enim kuni nungii erik, enim endeim endeim ni en enim kuni erik, singii mił, sikir nok pungii. Nga wumb kombur kuni tang mołmun. Nga wumb kombur noł wain nok, wulu pang kin, andik mołmun. ²² Pe en enim kuni nok, noł nok, oł yi nge erngii ei, enim ngii konu sinałim min? Ba enim Gos eim nge wumb tilap mołmun ei, epi wii mił mołmun ni piinmin. Nga epi pei sinałim wumb ei, to singambił monduk enmin. Pe enim oł yi nge enmin ei, na enim kin nipe ek endi nip ngumbii, ni piinmin? Na enim oł ei enmin a nip, embe ambił tonu kindnermbii, ei am mon! Na enim embe ambił tonu kindnand, mon!

²³⁻²⁴ Pe Jiisas Owundu eim ek ei nipi, andan topu, na ngum. Ek ei na enim nip ngunj ek ei, Jura Jiisas Owundu sipi, opu orung wumb angil pendim. Epin kunum ełe, kumb se Jiisas Owundu eim bres endi sirim. Nga Jiisas eim prei erpi, ek ka nipi, Gos ngopu, bres sipi, engin topu yi nim, “Bres ei nanim ngenj mił engin topu, enim paki top ngond. Ngond kuni ei nungii! Yi erik kin, nanim kin noman to piingii.” ²⁵ Nok poru nik, yi mił ku, nga noł wain ming ełe multum. Jiisas ei sipi, prei erpi, ek ka nipi Gos ngopu, yi nirim. “Noł wain ming ei, na miyem mił ei nge, Gos nge lo ek konj enim nip ngonum. Kunum nenj enim noł wain yi nge sik, nungii ei, nok kin, kunum ełe, nanim kin noman to piingii.” ²⁶ Yi mił erik piik mołangin kin, Jiisas ek ka nik tor kindngii. Kindangin kin, Jiisas Owundu yi erik, eim ond peri ełe kolpu, nga oł pei ombu erim. Nga bres ei nungii min, noł wain ming ei nungii kunum ełe, na ek ka ei nik tor kindngii ei, kunum ełe Owundu nge orung omba ni piingii. ²⁷ Yi mił erang, nga wumb nii endi, eim oł kis kun pinałim erpi eim noman tuk ełe mok topu piipi, kun enarpi kunum ełe, Jiisas Owundu nge ngenj bres mił ei, si nopu, nga ming noł wain Jiisas miyem mił ei nopu, yi ermba ei, wumb ei oł kis kun pinerim mił erpi kin, Jiisas Owundu nge ngenj kin miyem ełe, ngonum. ²⁸ Yi peng kin, wumb pei en enim noman tuk ełe kumb se mok tok, en enim kii sik, pii kun erik, kapli mulnjung kin, en enim bres ei nin, noł wain ming ełe mołum ei, kapli nungii. ²⁹ Pe nga wumb endi eim oł yi nge ermba ei, bres Jiisas Owundu nge ngenj mił ei nonum; nga noł wain ming Jiisas Owundu nge miyem mił nonum; ba Jiisas ngenj pułe ei nge pii pol tunarpi kin, nonum ei, eim erpi, puł ei, sinim Gos kos owundu eim kin mendpił tonu omba. ³⁰ Oł yi nge enjing ei, enim wumb kombur ening pepi erang kin, ngenj simb angil dinga pinałim. Nimbił erang enim noman tuk ełe oł kun ka pinałim. Nga enim wumb kombur kulnjung; ku. ³¹ Pe

en enim kumb se, kii sik, noman tuk eŧe, mok tok piingii. Piik kin, oŧ kun ka pimba miŧ kunum kunum enjing kin, ekii se Gos kos owundu enim kin tonu onermba, mon! ³² Ba sinim nge Jiisas Owundu sinim kin kapŧi, kos piipi, kii sipi, mok topu, orung opu, kumep kis topu, ngo orung kindmba ei, yi miŧ sinim Erinjpin Gos nge kang ambil muŧangin miŧ erim. Yi miŧ erang, sinim mei wumb pii gii ninenjing wumb kin, Gos kos owundu tonu omba ei, piinermin mon. ³³ Yi peng kin, na angnan noŧ! Enim kunum eŧe, kuŧou tok, ok ende puk, men ngii eŧe kuni owundu endi nungii ei, wumb kombur wangin kin, enim kui erik muŧangin kin, pei ok, kuŧou tok, ende molk nungii. ³⁴ Ba pe, wumb endi kuni tumba ei, eim ngii konu eŧe kuni numba. Ei erpi kin, wumb ei, eim enim kin kuni nge nungii. Mon pim kin, nga ekii se Gos nge kumep kis enim kin tonu omba. Pe nga, epi endi kii sinjing ei, nanim enim kin oŧ kunum eŧe, na ei er kun ermbii.

12

Gos Nge Gui Ka Epi Ka Wii Wumb Wii Ngoŧum

¹ Pe Gos Gui Ka epi ka wii wumb wii ngoŧum. Ngoŧum eŧe nge nanim angnan noŧ enim ek keimi ei, pii poŧ tungii ni piind. ² Pe enim piinmin ei, okrii enim torung wumb mulnjung kunum eŧe, Seisen nge wumb enim wuduk, gos kend kin tuk sinjing. Gos kend ek ei piinarik kin, enim gos kend ei kin ekii sik puk enjing. ³ Yi miŧ erang, na noman eŧe enim ek ei keimi piingii. Piik kin, wumb nii endi Gos nge Gui Ka eim kin moŧpu kin, nga eim kin ek endi nipi erim kin wu ei, eim ek yi miŧ ninermba, 'Jiisas dup konu eŧe am ba mendpiŧ kin ek buŧ morung' ninermba mon. Nga wumb endi Gos Gui Ka mulerim kin wu ei, eim ek yi ninermba; Jiisas eim Owundu moŧum; pa ninermba mon.

⁴ Gos eim Gui Ka epi ka wii kanim kanim pei wumb wii ngoŧum. Ba Gos Gui Ka endeim moŧpu kin, epi ka ombu ngonum. ⁵ Pe nga sinim Gos Owundu nge kongun kanim eipi eipi paŧim miŧ erik moŧmun; ba Gos Owundu endeim mendpiŧ moŧum ei, eim kin, kongun erik moŧmun. ⁶ Sinim Gos nge kongun eŧe, dinga kanim eipi eipi sipin enmin; ba Gos endeim minj moŧpu kin, eim kongun eŧe wumb pei sipi, dinga ngang enmin. ⁷ Gos eim nge Gui Ka ei, eim wumb endeim endeim ni, andan topu ngonum. Ngang kin, Gos eim nge wumb pei moŧmun eŧe, paki tumba nipi enim. ⁸ Pe Gos eim epi ka wii ombu, wumb eipi eipi ngonum. Ngang kin, wumb endi Gos noman ka wii mendpiŧ paŧim miŧ ei, Gos Gui Ka paki tang kin, nipi tor kindnim. Gos Kui Ka ende ku nga, wumb endi eim Gos noman ka koi erpi paŧim oŧ piŧim miŧ, dinga ngoŧum. ⁹ Nga wumb endi pii gii ninmin oŧ ei nge epi dinga oŧ erpi, Gos Gui Ka ende moŧum ei, dinga ngang sim. Nga wumb endi Gos Gui Ka dinga ngang kin, wumb ening kanim kanim peng piingii ei, kapŧi erpi sipi, konj simba nge dinga sim. ¹⁰ Gos Gui Ka ende ku, nga wu endi jep oŧ ermba ei nge, dinga sim; nga wu endi dinga sipi, Gos nge noman eŧe nipi tor kindnim; nga wumb endi dinga sipi, Gui Ka min gui kis kongun enim miŧ, nik kanik kin, pii poŧ tonum; nga epi Gos Gui Ka kin onum epi ei, Seisin gui kis kin onum ni mok tupu, piimba epi ei sim; nga wu endi ek eipi endi piinarpi kin, kanim kanim wumb pii poŧ tungii miŧ, ek ei nipi Gos Gui Ka dinga ngang sim; nga wu endi eim piinermba ek ei, kanim kanim ok kep erpi, wumb ngang piingii dinga ei sim. ¹¹ Ba ei Gos Gui Ka endeim mendpiŧ endeim moŧpu kin, epi ka wii oŧ kanim kanim ombu pei erpi wumb ngonum. Gos Gui Ka epi kanim kanim ka wii pei wumb endeim endeim ngumbii ni piinim miŧ, yi ku ngang kin, wumb endeim endeim sinmin.

Ngenj Nge Ek Ekin Endi Salim

¹² Yi miŧ Krais nge wumb eim kin dambiltpi ende moŧpu kin, ngenj ende moŧum; ba simb, angil, kumb, ningil epi kanim kanim ombu pepi, nga eim er kindang kin, wumb endeim miŧ moŧum. (Sinim yi miŧ ku ngenj, simb, angil epi kanim kanim pepi, nga sinim wumb miŧ erpi kindang kin, ngenj endeim endeim ni moŧmun.) ¹³ Pe sinim moŧmun wumb, kombur Jura wumb, nga kombur wumb tilap eipi pii gii ninjing wumb; nga wumb kombur wumb endi kin kongun wii erik ngoŧmun; nga wumb kombur en enim nge, epi kanim kanim ermin ni piŧmin. Wumb pii gii ninjing ei yi eŧmin wumb pei ombu, ei Gui

Ka endeim ele noŀ pek, ok dambiltik, se ende punjung. Nga Gos sinim wumb pei Gui Ka endeim ele mendpiŀ erpi, sipi kindang kin, o pun ende moŀmun. ¹⁴ Pe sinim ngenj ele endeim miŀ aninga endi pinalim mon; ba ngenj simb, angil, kumb, ningil epi kanim kanim aninga pei moŀtum; ba ngenj endeim ele moŀtum. ¹⁵ Pe wumb endi nge eim simb ei, eim yi nimba, “Na nanim angil pinal mon. Yi miŀ ku, “Nanim ngenj ele aninga pinal ku,” pa ni simb yi nimba. Ba simb eim ngenj ele aninga moŀtum. ¹⁶ Pe wumb endi nge eim kom ei yi nimba, “Na nanim ningil pinal mon! Yi miŀ ku, nanim ngenj ele aninga pinal ku.” Yi nimba; ba kom eim ngenj ele aninga moŀtum. ¹⁷ Pe sinim ngenj pei ningil minj pep puŀang kin, ek tangk kin, eŀangin ei erik, piŀangin miŀ nenj? Pe nga kom minj pei ngenj ele pep puŀang kin, mur top kunum ngop eŀangin, epi ei er piŀangin miŀ nenj? ¹⁸ Ba ngenj ei yi miŀ mon. Gos eim sinim ngenj ele epi endeim endeim ni pendim ei yi miŀ; ei eim noman to piipi, ermbii ni pirim miŀ, eririm. ¹⁹ Sinim ngenj ele aninga miŀ endi piŀang kin, ei ngenj mendpiŀ ele endi pinentang mon. ²⁰ Ba sinim ngenj ele, yi miŀ pinalim mon. Wu amb ngenj ele simb, angil, kumb, ningil, epi kanim kanim aninga pei, ngenj ele palim. Ba yi miŀ erang, wumb ngenj endeim palim. Yi miŀ ku, sinim pii gii ninjing wumb tiŀap ende moŀmun; ba kongun eipi eipi palim. ²¹ Yi peng kin, wumb endi nge ningil yi nipi angil kin, kapli yi ninermba mon. “Na nanim mendpiŀ kapli ngenj kongun ele ermbii,” pa nim. “Sikind pui!” Nga wumb endi nge peng yi nipi, simb kin kapli yi ninermba mon ku, “Na nanim mendpiŀ kapli ngenj kongun ele ermbii,” pa nim. “Sikind pui!” pa nim. ²² Ei yi miŀ mon! Ngenj ele aninga piinmin ei, dinga pinalim; ba ei ngenj ele pinerim kin, ngenj ei kun ka pinermba mon ku. ²³ Pe nga ngenj kombur sinim piipin ei, epi mendpiŀ mon; epi wii miŀ, ni piimin. Ngenj aninga ei, pandi topun, er ka erpin, kanpin kin, kun erpin se andinmin. Pe nga ngenj endi ka pinalim ni piinmin ei, er ka erpin nga kanpin kin, kun erpin se andinmin. Yi peng kin, sinim ngenj ele aninga, singambil sinermin. ²⁴ Pe sinim ngenj aninga, ka mendpiŀ salim ei kapli, kongun endi ka erpin ngumun pinalim. Gos eim mendpiŀ yi erpi kin, ngenj se endi kindpi, pendim palim. Erang kin, ngenj aninga kombur ele en enim wii miŀ ni piinmin; ba eipi aninga kopur erpi sipi, tonu kindang kin, embe tonu kindim. ²⁵ Yi peng kin, ngenj ele aninga aninga orung orung si kindnerngii mon! Ba ngenj ele aninga eipi eipi palim ei, noman ende sek kin, endeim endeim ni noman to piingii. ²⁶ Yi miŀ ku, sinim pii gii wumb ei, ngenj aninga aninga moŀmun. Muŀangin kin, ngenj ele aninga aninga palim ei, ngenj ele aninga endeim kumbii sim kin, ei ngenj pei, kumbii minj sik pungii. Pe nga ngenj aninga endeim nge embe ambilk tonu kindnjing kin, ngenj pei yi ku ka piingii.

²⁷ Enim pei Krai nge ngenj miŀ moŀmun. Enim endeim endeim ni Krai nge ngenj aninga aninga ele, molk tuk tuk enmin. ²⁸ Pe Gos eim nge wumb tiŀap ei, eim kongun ka wii ngang kin, erik moŀmun. Kumb se moŀmun ei, Gos ek se andiŀmin wumb; nga Gos ek ka koi erpi palim ei, piik niŀmin wumb; nga ekii se, wumb kin ek andan to ngoŀmun wumb; nga wumb ombu jep oŀ kanim kanim eŀmin wumb ombu; nga mering ening peng kanim kanim kapli erik sipik kun eŀmin wumb; nga wumb eipi paki tok eŀmin wumb; nga wumb kongun eŀmin wumb nge tep eŀmin wumb; nga wumb ek eipi eipi piinenjing ek ei sik, nik tor kindiŀmin wumb. ²⁹ Pe en enim wumb pei, Gos eim ek se andiŀmin wumb pei mon; nga en enim wumb pei, Gos epi ekii se ermbe epi ei piik niŀmin wumb pei mon ku. Nga wumb pei Gos nge ek andan toŀmun wumb pei mon; nga wumb pei, jep oŀ kanim kanim eŀmin wumb pei mon ku. ³⁰ Nga wumb pei ening peng kanim kanim pimba ei erik, kun erik, paki tok, eŀmin wumb pei mon; nga wumb pei ek eipi eipi wumb ei piinanmin ek ei, ningii wumb pei mon; nga wumb pei ek ei kep erik sik, wumb piingii ek ele tuk kindang kin, piingii ei, wumb pei erngii wumb, pei mon ku. ³¹ Ba enim noman tuk ele, dinga kindik kin, Gos Gui Ka enim wii ngum epi ka wii ombu minj, noman to piik singii. Sik kin, yi erang, andŀam ele nanim andan tumbii, ekii sinjing ei, am ka wii mendpiŀ ei nge, noman kultmun oŀ ei.

13

Noman Kultmun Oġ Ei

¹ Pe na nanim wumb eipi eipi nge ek ei piip nimbii min, Gos enjel ninmin ek ei piip nimbii. Ba pe, nanim noman kultmun oġ ei, nanim kin pinerim kin, nanim ek nimbii ei, epi wii beli kepii tangin kin, gur ninim min, ond giramus kepii ngonmun ei miġ, nanim ek ei yi miġ pimba. ² Pe na nanim Gos eim epi ekii se ermba ek ei, ni tor kindiġmin oġ ei dinga sip nimbii nin, Gos nge ek koi er paġim ek ei pei piimbii nin, Gos eim noman ka wii ei epi kanim kanim pei nam piġ ku. Nga nam pii gii dinga pim kin, ei kapli komung ei, orung pui nimbii, kapli ba; ba nam noman kultmun oġ ei nge, nam kin pinerim kin, kapli nam epi wii miġ mendpiġ muġmbii. ³ Pe nanim epi kanim kanim pei seng sip kin, wumb epi sinaġim wumb ngumbii. Pe nga nanim ngenj Gos opu orung wumb ngamb kin, wumb ei sik, dup keġngii; ba na nanim wumb noman kulk enmin oġ ei, nanim kin pinerim kin, kapli ei nanim paki tunermba mon.

⁴ Noman kulk ngok enmin oġ ei, yi miġ peng. Wumb eim kin ek kis nik ngok enjing; ba eim ek ka nipi, orung kindmba; nga wu ei, wumb eipi paki ka toġum; nga eim wumb eipi endi epi min ka wii epi saġim wumb ei kin simbii ni piipi kin, noman kis piipi, ngonermba mon. Nga yi ku, wu ei, eim embe ambiġ tonu kindnaġim mon ku. Nga wu ei eim noman eġ ambiġ tonu kindnaġim mon. ⁵ Pe nga noman kulk ngoġmun oġ ei, wumb eipi kin oġ kun pinaġim miġ, oġ erpi kin, oġ ei enaġmin mon. Pe nga oġ ei, eim nge epi mendpiġ eim noman topu pinaġim mon. Nga oġ ei sikirpi jiki pang wu endi kin ni epi kin ei enaġim mon. Nga oġ ei, wumb eim kin oġ kun pinaġim oġ ei eim kin enmin; ba ei eim noman to piinaġim mon. ⁶ Pe nga noman kultmun oġ ei, wumb nge oġ kis kun pinaġim ei kin, ka piinaġim mon. Ba wumb Gos nge oġ kun ka eġmin oġ ei kin ka piġmin. ⁷ Pe nga noman kultmun oġ ei, wumb noman eġe eġmin oġ ei kin ka piinaġim; ba ei ek ni tor kindnaġim embin ei ko wupu, si kindnaġim mon. Pe nga oġ ei pii gii nilim ei eim wumb kin epi ka wii eġmin, kis enaġmin mon. Pe nga oġ ei, eim Gos oġ ermba ei piipi kin, kui er moġum. Pe nga oġ ei, eim oġ embin tui eim kin tonu om; ba eim dinga angilim.

⁸ Noman kultmun oġ ei nge, kunum kunum pepi ba minj, poru ninermba mon. Ba nga Gos oġ ekii se ermba ni tor kindiġmin oġ ei, poru nimba. Pe nga ek eipi eipi wumb piinaġmin ek ei, wumb kombur sinjing; ba ei kapli nga ek tingnerngii mon; ei poru nimba. Nga oġ ei, noman owundu koi erpi paġim oġ ei, poru nipi, si kindmba. ⁹ Ei yi miġ, pe sinim oġ ei, noman ka wii eġe aninga kopur piġmin. Nga pe sinim oġ ei, Gos epi koi erpi paġim ei ekii se ermba oġ ei, ni tor kindiġmin aninga kopur piġmin. ¹⁰ Pe nga ekii se sinim noman piġmin oġ kun ka wii mendpiġ tonu omba kunum ei, noman piġmin dinga oġ ei aninga kopur kun ka pinaġim miġ, ei poru nipi, si kindmba; ba noman kultmun oġ ei, kunum kunum muġmba.

¹¹ Ok kunum eġe, nanim kangil kembis muls. Kunum ei, nanim ek tenginj ei, kangil kembis miġ ek tenginj. Nga na kangil kembis miġ noman to piinj. Nga nam kangil kembis miġ noman eġe mok top piinj. Ba ekii se, pe nanim wu moġup kin, kangil kembis noman eġe oġ ei si kindip, poru ninj. ¹² Kapli pe, sinim noġ eġe kaninmin ei, min men eġe, ei kun ka miġ mon. Ei yi miġ ku, sinim Gos ek keimi aninga kopur pii poġ tunanmin. Pe nga ekii se, Jiisas Owundu orung omba kunum ei, sinim Gos nge noman ka wii piik kenmin. Yi miġ ku, pe sinim wumb kumb ningil kaninmin. Pe na Gos ek keimi aninga kopur piind; ba ekii se, na Gos ek keimi pei piimbii. Ei yi miġ ku, Gos eim na kin pei kanpi piinim.

¹³ Ba pe nga, oġ kunum kunum paġim oġ ei, tekliki moġum. Oġ ei endi Gos kin pii gii niġmin oġ; nga oġ ei endi, Gos kin kui er moġmun oġ; nga oġ ei endi, noman ngoġmun oġ, paġim. Ba kumb se mendpiġ oġ eġe noman ngoġmun oġ ei nge paġim.

14

Gos Gui Ka Epi Ka Wii Kumna Wii Ngonum

¹ Yi miġ erang, enim wumb noman kulk ngok eġmin oġ ei, noman am dinga nga kindik kin, to piingii. Piyangin kin, nga enim noman eġe to piik, Gos Gui Ka epi ka wii kanim

kanim wii ngang kin, singii. Ba Gos Gui Ka epi ka wii kumna epi ei, enim noman dinga kindik kin, singii. Singii epi ei, Gos epi koi erpi, ek keimi palim epi ei wumb ni tor kindik kin, ningii. ² Pe nga, wumb endi ek eipi eipi piinanmin ek ei, ninim ei nipi, ya mei ele wumb ngonanim mon; ba eim ek ei nipi, Gos kin kun ngonum. Nimbił erang, wumb endi mołpu kin, ek ei piinanim. Ba Gos Gui Ka ele nge, dinga ei, Gos ek keimi koi erpi, palim ek ei nipi, tor kindpi erim. ³ Ba nga wu endi Gos eim ek keimi oł ekii se erpi, tonu omba palim ek, ei nipi, wumb ngonum. Ngopu erang kin, wumb pii gii dinga erpi, nga wumb noman ele to piik, oł kun ka palim ei, erik mułangin kin, nga wumb noman tuk ele dinga sik, emin mułngii. ⁴ Pe wu endi eim ek eipi eipi piinanim ek ei nimba, wu ei, eim noman tuk ele mendpił paki topu, ngonum; ba wu endi Gos eim ek keimi oł ekii se ermba oł palim ek ei nipi, wumb ngonum ei, Gos nge tiłap wumb pei nge noman tuk ele paki topu ngonum. Yi mił, enim Gos ek keimi koi erpi palim dinga ei singii.

⁵ Pe nga, nanim yi ni piind. Enim pei kaplı ek eipi eipi wumb piinanmin ek ei, ningii ni piind; ba na enim noman owii ngond ei, enim pei Gos eim ek keimi, koi erpi palim ek ei ni tor kindik ningii. Pe wumb ei, Gos eim ek keimi koi erpi palim ek ei, nipi wumb ngonmun. Nik wumb ngonmun kongun ei, am epi owundu mendpił pupu, pepi ba; ba nga wu endi eim ek eipi eipi eim piinanim ek ei nipi, wumb ngonum. Ba pe nga wumb endi mołpu pendpi kin, ek ei nge kep erpi ngang mulerim kin, kaplı ek ei, Gos tiłap wumb pei paki tunerim mon. Tunerang kin, wu ei ek eipi eipi ni tor kindpi ermba wu ei, eim kongun mani mułmba. ⁶ Pe na angnan noł, na enim kin ombii kunum ei, op kin, enim piinerngii ek eipi eipi nip ngumbii. Ba nga na enim kin Gos ek keimi konj endi nipi ngumba ei, nip enim ngunermbii min; Gos ek ka pułe koi erpi palim enim kin nip ngunermbii min; Gos eim ek keimi koi erpi palim ek ei, nipi tor kind ngunermbii min; nga enim piingii ek kombur, nip andan top ngunermbii kaplı na ek eipi eipi piinand ek ei, enim kin nip ngunj kin, ei epi pei enim paki tunerimba mon!

⁷ Yi mił ku pe nga, mingał min giisa, noman konj pinałim wumb mił, pe nga golang ek eipi eipi kun ka tingnerim kin, sinim golang ek mong ei pii kun enanmin mon! ⁸ Pe nga, wu endi eim opu nginmał erngii kunum tang seng kin, wu endi wii tumba ei, kun ka tołmun mił tumba. Nga wii kun tunerim kin, wumb opu nginmał erngii nge erik, kun erik mulerngii mon. ⁹ Nga enim yi mił ku, nga wumb endi kaplı enim ek mong eipi endi wumb piinerngii ek ei nengin kin, kaplı ek pułe ei, pii poł tunerngii mon. Ba enim ningii ek ei, konu pop top sipipi, ek wii mił endi kindang kin, punum. ¹⁰ Yi mił, mei konu orung orung ek eipi eipi pei pepi punum. Ba ek ei, ek wii mił mon. Ek ei nge, pułe eipi eipi sałim. ¹¹ Ba wumb ningii ek ei, na pii poł tunenj kin, ningii wumb ei, tiłap eipi wu ni piingii; nga yi ku, wumb ek eipi ningii wumb ei, tiłap eipi ni piimbii. ¹² Pe nga enim yi mił ku, Gos Gui Ka nge epi ka wii ei wii ngonum ei, simin ni piinmin. Pe nga, enim kaplı noman ele to piik kin, Gos Gui Ka epi ka wii ei wii ngum epi sik, kongun dinga erik, Gos nge tiłap wumb pii gii dinga sek kin, ei nge Gos koi erpi palim dinga oł ei simin.

¹³ Pe wu endi eim piinanim ek eipi endi nimba ei, eim Gos kin prei erpi, kii seng kin, ek ei, ak topu, ni tor kindmba oł ei, Gos eim paki topu ngumba. ¹⁴ Pe enim ek eipi eipi piinanmin ek ele nge, enim prei enjing kin, enim nge noman tuk gui ei prei erpi mołum; ba enim noman ele prei enanim mon. ¹⁵ Yi mił peng, enim ek eipi eipi piinanmin ek, Gos Gui Ka paki tang kin, prei erngii. Enim kaplı enim nge noman tuk gui ele, prei erngii; nga enim noman ele yi ku, prei erngii. Nga enim ek eipi eipi piinanmin ek, enim nge noman tuk gui ele golang nik piingii. Nga enim noman ele golang nik piingii ku. ¹⁶ Nim yi enen kin, pe nim noman tuk gui ele mendpił, ek ka nikin, Gos kin ngunjii. Pe nga wu endi tuk kułou tungii konu ele mołum; ba eim ek ei pii poł tunanim ek ei, keimi ni ngumba; ba nim prei erkin, ek ka nikin, Gos ngunjii ei, eim kaplı nimba; ba ek ei pii poł tunanim, mon ku. ¹⁷ Pe nga ninim ek ka nikin, Gos ngunjii ei, ka piim kin, wu endi nim kin tep to mułmba wu ei kin, noman tuk ele paki tunerim mon.

¹⁸ Pe na Gos kin ka piip, ek ka nip ngond ei, ek eipi eipi piinand ek ei, ni tor kindind. Kindind ek ei na mendpił nip tondrung pup; nga enim pei kambip, mani kindind ei,

enim ek eipi eipi piinanmin ek ei, ni tor kindinmin. ¹⁹ Ba Gos nge tilap wumb ei, Gos kin ek ka nik elmin kunum ele, na noman ele kapli ek mong endeim endeim ni, angil orung mendpil nimbii. Nipi ek ei, kapli wumb eipi pei mulangin kin, ek ei andan top nip ngumbii. Ba na ek eipi eipi piinand ek mong 10,000 pei ek mong ei, ninermbii mon. Nimbil erang ek ei enim noman tuk ele, paki tunermba mon.

²⁰ Angnan nol! Enim ol ei nge, noman ele kangsi ambil kembis mil yi mulerngii, mon. Ba ol kis ele nge, kapli enim kangsi ambil kembis mil ol kis enalmin mil ku, noman to piik erik mulngii ei kapli. Ba en enim noman ele nge, dinga pang kin, wumb dinga mil mulngii. ²¹ Gos eim nge lo ek ele yi mil polk, pendnjing palim.

“Wumb eipi gupu ele nin, wumb ek eipi nilmin wumb ombu nin, na wumb ei kin ek nemb kin wumb ei, piingii nip ninj. Ba yi ku erik, nanim ek nind ei piinanmin,” Owundu yi nim.

²² Yi mil erang, wumb ek eipi eipi piinanmin ei, ni tor kindmin ek ei, Gos nge pii gii ninjing wumb nge mon; ba Gos nge dinga jep kin pii gii ninenjing wumb ei kin, andan tonum. Ba nga Gos ek keimi koi erpi palim ni tor kindinmin ek ei, pii gii ninenjing wumb ei kin, ek mon; ba ek ei, Gos kin pii gii ninjing wumb ei kin, Gos noman ele, andan tonum.

²³ Yi peng kin, Gos nge tilap wumb pei kulou tungii kunum ele, nga wumb ombu pei en enim ek eipi eipi piinanmin ele, tangk ni tor tor er mulngii. Pe nga wumb kombur, torung molmun min, pii gii ninenjing wumb kombur ok, mulngii ek ei piik, en enim yi ningii, “Ei enim noman mendpil pinaim, wulu pang kin, nik er molmun ni,” yi ningii.

²⁴ Ba enim Gos eim nge ek keimi koi erpi palim ek ka ei, nik tor kindnjing kin, wumb kombur pii gii ninenjing wumb mulngii min, torung wumb kombur, tuk ok mulngii ei, ek ei opu, noman tuk ele kileng tang kin, noman ak to piingii min, en enim ol kis kun pinerim mil enjing pimba ei, mok tok piingii. ²⁵ En enim noman tukrunc koi erpi pimba ei, opu peni ele tor omba ei, en enim Gos kin ming kopsing, pii pol molk kin, Gos kin noman to piik kin, ek ka ni ngungii. Nik kin, yi ni tor kindngii ei, “Gos keimi ya sinim kin molum.”

Gos Kin Men Tok Elmin Ol Ei Kun Ka Pimba

²⁶ Angnan nol! Na yi mil ni piind, ei kunum enim o ende puk, Gos kin ek ka nik erngii ei, wu endi golang nimin ni tu wulum. Nga wu endi ek andan tolum nge wu. Nga endi Gos ol erim ek ei nipi tor kindim nge wu. Nga wu endi ek eipi eipi piinanim ek ni tor kindim nge wu. Nga wu endi ek eipi pule ei ak topu, ni tor tor erpi ngolum nge wu. Epi kanim kanim erngii ei Gos nge tilap wumb paki tolum epi minj erngii. ²⁷ Pe nga wumb endi ek eipi eipi piinermba ek ei, nimba pim kin, wumb tal nin, tekliki mendpil, kapli ningii kunum endeim wu endeim mendpil nimba. Nga wu endi kapli ningii ek, endeim endeim ni kep erpi kindang kin, ek ei piingii. ²⁸ Pe wu endi piinerim ek, eipi eipi nimba wumb mulngii; ba ek kep ermba wu endi mulerim kin, wu ek nimba wu ei, wu yi nge ei kulou tungii konu ele, ek tingnermba mon. Ba eim ni piipi kin, nga ek nipi konu eipi pupu kin, ei eim kin Gos kin mendpil nimba. ²⁹ Nga wumb tal min tekliki, Gos eim nge ek ka koi erpi palim ol ei nik, tor kindngii. Nga wumb kombur molk, kanik pii pol tok, ‘Yi ninmin yi ninmin,’ nik mok tok erngii. ³⁰ Ba nga wu endi tuk kulou tungii konu ele molpu kin, ek nimba ek endi konj Gos eim andan topu ngum. Ngang kin, wu ei piipi kin, eim kin wu endi kumb se angpi ek nipi kin, tor kindpi ngopu mulmba wu ei, ek ninermba mon! ³¹ Enim pei kapli Gos eim ek ka koi erpi palim ei nik, tor kindngii. Ba wu endeim endeim ni ku ni pangin kin, wumb pei tuk mulngii ei, paki tang, piik sik kin, noman tuk ele dinga ngang singii. ³²⁻³³ Pe nga Gos eim ol kun enalmin ol ei nge, pulwu mon; ba Gos eim noman emin pulwu molum. Yi ku, Gos eim ek koi erpi palim ek ka ei nik, tor kindik, wumb ngolum wumb ei, en enim noman tuk gui ei, en enim tep elmin. Yi erang kin, wu endi ek nimba, wu eipi endi, kom seng kin wu eipi nimba.

³⁴ Yi peng kin, Gos nge tilap wumb yi mil ku amb en enim Gos nge tilap wumb kulou tungii konu ele angk, ek endi nik, enerngii mon. En enim angk, ek endi tangk, nik enerik mon; ba wenjing kin ek piik, ekii sik erngii. Erik kin, Gos lo ek ele ok, yi mil nirim. ³⁵ Pe

amb en enim ek endi pii kun enarik, kii singii peng kin, amb ombu en enim ngii konu ele puk, wenjing kin kii sik, pii pol tungii. Nga kulou tok molk, ek ningii konu ele, amb endi angpi, ek kii sip, yi enermba mon. Nimbił erang ol kun pinałim ei, en enim singambił singii.

³⁶ Nimbił erang enim ol ei nge, ekii sinenjing? Gos eim ek ka ei, enim kin mendpił tor om min? Nga Gos ek ka ei enim kin mendpił tonu om min?

³⁷ Pe wumb endi eim Gos nge ek ka koi erpi palim ei nipi, tor kindpi kin, wumb ngumbii ni piim kin, nga Gos Gui Ka ei ka wii epi kanim kanim wii ngonum dinga ei, endi sim pim kin, eim kaplı noman to piimba. Ele nge, na mon polup enim ngond ei, Gos Owundu eim nge lo ek dinga nipi ngum. ³⁸ Pe wumb endi na Pol ek ei piinarpi, noman eipi eipi piipi endim kin, enim wu ei kin yi piingii. Wu ei Gos nge ek ka koi erpi palim ni, tor kindnałim wu ni piingii.

³⁹ Yi peng, nanim angnan noł! En enim Gos ek ka keimi koi erpi palim ek ei, ni tor kindik kin, ngungii kongun ei, noman dinga kindik erngii. Ba enim wu endi ek eipi eipi piinanim ek ei, nimba wu ei, mon pa ninerngii mon! Nga ek pii pol tunerngii ek ele, pinnermin pa ninerngii mon! ⁴⁰ Ba sinim Gos kin elmin ol pei, enim am kun ka pimba mił, mendpił erik pungii.

15

Jiisas Kraiș To Kundnjung Ba Nga Konj Tonu Om

¹ Pe nanim enim kin nga nemb kin, piingii. Angnan noł! Jiisas Kraiș eim ek ka ei nip enim ngunj. Ngunj ek ei, enim piik sinjing ele nge, en enim pii gii ei erpi, dinga kindang kin, enim angk, dinga kind er mołmun. ² Ek ka ei, na nip tor kindip enim ngunj ei, ek ka ele Gos erpi, enim sipi orung sim. Ek ka ei enim noman tuk ele ambilk gii nik mułngii. Ba enim pii gii ninjing ei, epi wii mił pim kin, Gos enim sipi orung simba min?

³ Pe na nipe ek endi ok sinj ei, nip tor kindip, enim kin ngond. Ei yi mił, ei am epi owundu mendpił, Kraiș eim ond peri ele kolpu, sinim ol kis kun pinnerim enjpin ei, kil ngum. Ngang kin, ei tuk Gos eim nge ek ok nirim mił, yi nipi palim. ⁴ Wumb Jiisas kui tunjung; nga kunum tekliki ele nge, nga angpi, konj tonu om. Om ei, Gos eim nge ek ele yi nirim mił palim. ⁵ Kumb se Jiisas Piisa kin tor wang kin, Piisa eim kenrim. Nga kunum endi Jiisas ek se andiłmin wumb mulk konu ele tor wang kin, kenik. ⁶ Nga Jiisas eim nge wumb tiłap 500 pei kin opu, nga kopur kin eim kenjing ei, kunum ende minj kenik, wumb kopur pei konj mołmun. Ba nga wumb kombur kulnjung. ⁷ Nga Jiisas opu, Jeims Jerusalem men tołmun ngii tep erpi wu kin wang kin kenrim. Nga ekii se Jiisas eim nge ek se andiłmin wu ombu kin pei wang kin kenik.

⁸ Am ekii se mendpił, nanim Pol Jiisas na kin wang kenj. Nimbił erang na ek se andiłmin wu ekii se mendpił tonu onj. Na nam kangił kembis kun ka mił tonu onerir mon. Yi mił ku, Jiisas Owundu na kin om ei, na kenj ele ei, jep ol mił endi na kenj. Kunum ei, na Gos tiłap wumb kin ol embin tui erip ngunj. ⁹ Pe na nam Jiisas nge ek se andiłmin wu ombu ei kin, wu num mon; na kembis wii mił mendpił tuk onj. Pe na nanim Jiisas nge ek se andiłmin wu, ningii wu mił mon. Nimbił erang nanim Gos nge tiłap wumb mulnjung ei, top er kis mondup kin, nga sip, kan ngop kin, yi enj. ¹⁰ Ba Gos eim nge noman ka na kin ngopu, sim konu ele, na moł. Pe yi nge na moł. Gos eim nge noman ka na kin ngum ei nge, mong tumba mił wii punerim mon. Na Pol kongun dinga enj kin, Gos nge ek se andiłmin wumb eipi, Gos nge kongun ka enjing ei, to mani kindinj. Ba kongun ei, na nanim nge dinga ele enenj mon. Ba Gos eim nge noman ka na ngang kin, paki topu, tep to enjpił. ¹¹ Yi peng kin, Gos ek ka ei nge na kin tor wang enim piinjing min; ek ka ei nge en enim Gos ek se andiłmin wumb eipi kin tor wang piinjing ei ek endi pinałim mon. Ei sin pei ek ka ei nipin, tor kindpin kin, enim ngonmun. Ek ka ele, enim pii gii ninjing ei, ek endi ka wii palim.

Nga Ekii Se Kulii Wumb Angk Tonu Ongii

¹² Pe nga sin ek ka ni tor kindinmin ei, Krai eim kolpu, nga angpi, opu konj tonu om. Pe nimbil erang enim kombur wumb molk, kulngii wumb ei nge angk, tonu ok, konj punerngii mon pa nilmin. ¹³ Ba pe kulii wumb angk, tonu ok konj punerngii ei, keimi pim kin, ei Krai eim angpi opu, konj punerim mon ku. ¹⁴ Krai kolpu, nga angpi, opu konj punerim kin, sin ek ka ei ni tor kindpin, enim ngumun ei, epi wii nil pimba. Nga enim pii gii ningii ei, epi wii nil pimba ku. ¹⁵ Ei am keimi pimba ku; nga sin ek ni tor kindpin ngonmun ei, Gos kin ek kend topun ngonmun. Nimbil erang sinim Gos eim ek ninmin yi nil, Gos eim Krai kolpu peng erpi, eim sipi konj kindim ek ei ninmin. Ei nga, Gos eim Krai erpi sipi, konj kindnerim pim kin, kapli pe nga keimi, kulngii wumb ei nga angk, tonu ok, konj punerngii mon ku. ¹⁶ Pe nga Gos wumb kulnjung wumb ei, nga tonu ok, konj mulenjing pim kin, keimi yi ku, Gos Krai eim angpi, tonu opu, nga konj punerim mon ku. ¹⁷ Pe Gos Krai eim angpi, tonu opu nga konj sinerim pim kin, nga enim nge pii gii ninmin ele nge, epi paki tunermba mon. Enim nga ol kis elmin ol ei kumep kis singii nge molmun. ¹⁸ Ei nga yi ku, Krai nge pii gii ninjing wumb ei kolk, wii puk, am punmun. ¹⁹ Pe sinim yi nil mendpil ni piinmin ei, sinim mei ele noman konj molmun kunum ele, sinim Krai eim kin pii gii nipin kin, orung omba nge kui er molmun. Nga wumb kombur wumb eipi kin kaimb kultmun ei, kembis nil ba. Nga wumb ei sinim kin kaimb owundu kis kulk ngungii.

²⁰ Ba ei keimi mendpil, Krai kolpu, nga angpi, tonu opu, nga konj tonu sim. Nga wumb kolk, or nil palmin wumb ei, Krai eim konj tonu opu, eim kuni mong kumna nil topu, peni ele tor om. Ei yi nil ku, Gos wumb kolk, palmin wumb ei, erang kin, angk tonu ok, nga konj pungii ku. ²¹ Ei yi nil, wu endeim Andam mendpil erang kin, wumb pei ol kis ele, kulngii ol ei tonu om. Yi nil ku, nga wu endeim mendpil Jiisas erang kin, wu pei kolk, nga angk, tonu ok, nga konj tonu ongii. ²² Ei yi nil, kulii ol Andam erang kin, sinim wumb pei koltmun. Ei yi nil ku, nga Gos nge tilap wumb Krai kin o ende puk, molmun wumb ei, kulngii ei erpi sipi kin, nga konj tonu simba. ²³ Ba wumb pei endeim endeim ni, en enim nga angk, ok konj puk erngii ei, en enim kunum tangpi simba nil, ku erngii. Krai eim kumb se mendpil erim. Nga mering wumb ni, eim nge wumb tilap ei, eim nga orung omba kunum ei, wumb ei tonu nga konj ongii. ²⁴ Pe nga kunum poru nimba kunum ei, epi kanim kanim pei poru nimba kunum ei, Krai eim kapli, opu orung wumb pei tep elmin wumb ei nin, nga gapman kongun enmin ei nin, nga dinga kanim kanim ele, kongun enmin ei pei topu mani kindpi, tep er molum konu ei, pei sipipi kin, Arim Gos ngumba. ²⁵ Ei yi nil, Krai eim tep erpi, molpu pang, kunum ele, eim opu orung wumb pei to mani kindpi kin, Krai eim simb ele kamb mandring kindmba. ²⁶ Pe am ekii se mendpil opu orung epi ombu ele, wumb koltmun ol ei, to mani kindpi kin, nga ei poru nimba ku. ²⁷ Gos nge eim ek ka ele yi ninim, "Gos eim epi kanim kanim pei sipi, eim simb ele kamb mandring kindpi erang kin, eim epi ombu tep erpi mulmba. Gos ek keimi ei peni ele palim ei, sinim piinmin. "Epi kanim kanim pei," ninim ek ei, Gos Krai kin sipi to mani kindpi kin, ninanim mon. Ba Gos ei eim mendpil Krai kin mandring mulermba mon. Ei eim epi kanim kanim pei Gos eim Krai simb ele kamb mandring kindang kin, tep enim. ²⁸ Ba ekii se kunum ele, epi kanim kanim pei sipi kindang kin, Krai eim tep ermba. Erpi kin, nga kapli Gos Kingam Krai ei eim Arim Gos kin kirkar er pupu mulmba. Ok, Gos eim erang kin, Krai epi kanim kanim pei tep enim; ba pe nga, Gos eim Krai nin, epi kanim kanim pei tep erpi molpu kin, kumb ele mendpil mulmba.

²⁹ Pe nga ek ei wumb kulngii nga angk tonu konj ongii keimi pinerim kin, kapli wumb kombur nol pek wumb kulnjung wumb ei nge, paki tungii nge elmin ol ei, wii nil mulmba. Pe nga keimi mendpil, wumb kulii kombur angk, tonu konj punerngii. Mon pim kin, kapli wumb nol pek ei nge, wumb kulii paki tungii nil nenj? ³⁰ Pe nga ek ei keimi pinerim kin, sin sinim ek se andilmin wumb kin, ek ni tor kindmin kunum kunum ele, sin to kis mundmba konu ele, tuk pupun pupun enmin ei, wii nil enmin min? ³¹ Angnan nol! Krai Jiisas sinim nge Owundu enim eim kin o ende puk molmun ei nge, na enim embe ambil tonu kindip ngond. Ek ei keimi! Nga yi ku, na ek dinga nip ngond, ei kunum

kunum na opu orung wumb kin kułmbii erip erip end. ³² Pe na ek ekin mił nimbii end. Epeses konu owundu ełe, na wumb ka simbii mił epi ombu kin ek mił erip erip enj. Epi ei nge oł enj ei, wii mił pim kin, kaplı kułngii wumb nga angk tonu konj punerngii. Ba nga keimi Gos wumb kufii wumb nga angk, ok nga konj tonu punenjing pim kin, kaplı ek ei wumb niłmin mił kun ka mułmba ku. “Sinim kuni ni, noł nopun, ka piipin kin, kaplı topuł sinim kułmun poru nimba,” wumb yi mił niłmin.

³³ Enim kaplı, kanik wiik tangin kin, wumb kombur ek ei nge nik kin, enim to wulu kindik, si kindnerngii mon! Wumb oł kis ełmin wumb ei erangin kin, nga wumb oł kun ka erik mołmun wumb oł ei nge, erik kis mondunmun. ³⁴ Pe enim noman wulu punum oł ei, si kindik kin, kun ka mułngii. Molk kin, oł kis enmin oł ei, nga enerngii mon! Na nind ek ei, enim piyei! Enim mołmun wumb kombur, Gos kin pii poł tunanmin. Na nind ek ei nge, enim singambił singii, nip nind.

Kolk, Nga Tonu Ok, Konj Puk, Ngenj Konj Eipi Mił Singii

³⁵ Ba wumb endi yi kii simba koltmun wumb ei, nga angik, tonu ok, nga konj pungii mił nenj? Kufii wumb ngenj nipe ngenj endi siłangin kin, nga tonu konj ołangin?” ³⁶ Pe na enim kin ek yi mił nind. En enim noman pinałim wumb! Pe keimi, enim kuni mong endi mer mei ełe tełangin kin, ei tonu op, mun onermba; ba kumb se kuni mong ei kołpu pendpi kin, nga mun omba. ³⁷ Pe nim mer mei ełe, kuni emb endi talkin, pendin kuni mong ei, ekii se mong tumba mił ei mon! Pe kuni kinapi mong emb endi min, kuni emb kanim eipi endi, nim telin ei tonu opu, kuni nipe kuni endi, mong tumba nikin telin? ³⁸ Ba Gos eim kuni ei nge, nipe ngenj endi simba ei, eim noman ełe piim mił, ku ngonum kuni mong ombu, en enim ngenj pałim mił ku ngonum.

³⁹ Nga epi kanim kanim pei, en enim ngenj ei, pei kanim ende minj pep punanim mon. Wumb ngenj ei, en enim ngenj kanim ende pałim, nga kung kanim kanim ei ngenj endi eipi pałim. Nga kei ombu, en enim ngenj pałim ei, kanim endi eipi pałim. Nga omu ombu, en enim ngenj kanim endi nga eipi pałim ku.

⁴⁰ Pe nga tonu epin konu ełe epi ombu, ngenj sałim; nga ya mani mei ełe epi ombu, yi ku ngenj sałim. Ba epin konu ełe epi ombu, ngenj tiłang ka wii kanim endi sałim. Nga ya mani mei ełe konu epi ombu, ngenj kanim eipi sałim. ⁴¹ Nga eni ei, eim nge tiłang kanim endi sałim. Nga oi ei, eim nge tiłang eipi endi sałim; nga kor kanjip ei, eim tiłang eipi endi sałim. Nga kor kanjip en enim mołmun ombu, en enim tiłang ombu pepi kin, kanim kanim kindnim ei, en enim kin pałim.

⁴² Ei sinim yi mił ku, kulnjung wumb nga angik, tonu ok, nga konj pungii wumb ei, ngenj sipik, tukpu tonmun kunum ei, ngenj ei pupu nga mei telmba. Ba nga angk, tonu ok, nga konj mułngii ei, en enim ngenj ei purnermba mon ba; kunum kunum konj ka mułmba. ⁴³ Pe ngenj kui tonmun kunum ei kis mołpu, ngenj ei wumb keningii ka pinerim; nga dinga pinerim ku. Ba ngenj nga angk, tonu ok nga konj pungii kunum ei, ngenj tiłang ka simba; nga ngenj dinga pimba ku. ⁴⁴ Pe ngenj kui tonmun kunum ei, mei ełe nge ngenj; ba ngenj angk, tonu ok, nga konj pungii kunum ei, tonu epin konu ełe nge ngenj. Nga ngenj ei nge mei ełe, keimi ngenj mendpił pim kin, ei yi mił ku, nga tonu epin konu ełe nge ngenj, yi ku keimi simba. ⁴⁵ Ei nge ku, Gos eim nge ek ka ełe ok pułum yi mił ninim, “Wu kumna ei, Andam ei mei ełe tonu orum ei, wumb mił, no pepi, yi erpi multum. Nga ekii se Andam Kraisi ei, eim noman konj pułwu ei, eim wumb ei noman konj ełe ngołum. ⁴⁶ Ba ei tonu epin konu ełe nga epi ombu ngenj ei, kumb se onanim mon; ba mei ełe nge epi ombu ngenj mendpił ei, kumb se onum. Wang kin, nga ekii se tonu epin konu ełe nge epi ombu ngenj ei, bultundung onum. ⁴⁷ Pe kumb se wu Andam nge ngenj ei Gos mei mendpił sipi eririm. Ba nga ekii se wu Andam Kraisi ei, tonu epin Gos mani kindang om. ⁴⁸ Wumb ya mani mei ełe wumb ei, en enim wu kumb se mei ełe eririm ei, ende mił, en enim yi mił mołmun. Nga wumb tonu epin wumb ombu, en enim wu endi tonu epin mani om ende mił, en enim yi mił ku mołmun. ⁴⁹ Nga pe, sinim wu kumb se mei ełe

eririm ei, kumb ningiŕ miŕ wu kin sinim yi miŕ ku moŕmun. Nga yi miŕ ku wu ekii se tonu epin mani om wu Kraiŕ ei kin, sinim yi miŕ ku muŕmun.

⁵⁰ Na enim kin ek ei yi miŕ nind. Angnan noŕ! Pe mei eŕe ngenj wumb ei, Gos epi ka wii er ka erim ei sinerngii, nga Gos eim tep erpi moŕum konu eŕe tuk punerngii mon. Nga purmba epi endi nin, purnermba epi endi ei nin, konu ende tuk punerngii mon.

⁵¹ Enim kom se piyei! Ek koi erpi palim ek ei, na enim kin nip ngumbii end. Ei sinim pei kulermin. Pii gii wumb kombur muŕangin kin kupam ei Jiisas orung omba. Wang kin, Gos sinim pei erang kin, sinim ngenj kanim eipi miŕ endi sipin kin muŕmun. ⁵² Ei sikir miŕ sinim ningiŕ kepii tonmun ei, nga konu poru nimba kunum ei, nga ekii se beli epin mani ei ek tengmba. Ek tingang kin, koltmun wumb ei, angk tonu ok, ok konj puk kin, nga kulerngii mon! Wumb konj kunum kunum muŕmun. Nga sinim konj moŕmun wumb pei, Gos erang kin o pun, ngenj kanim eipi miŕ endi sipin kin, muŕmun. ⁵³ Ei yi miŕ, pe nga ngenj kuŕmba ngenj ei, Gos erang, ngenj kanim eipi miŕ opu, ngenj konj oŕ kun ka miŕ simba. Ei kuŕngii nge ngenj ei, Gos erang, ngenj kanim eipi miŕ opun simin ei, kunum kunum konj muŕmun. ⁵⁴ Keimi, ngenj ei purmba; ba nga ngenj ei, Gos erang, ngenj ei kanim eipi miŕ opu moŕpu kin, kunum kunum konj muŕmba. Ngenj ei kuŕmba ngenj ei, Gos erang, opu ngenj kanim eipi sipi ngang kin, noman konj oŕ kun ka er muŕmba. Kunum eŕe, sinim Gos ek puŕ palim miŕ, tonu wang kenmin. Nga ek yi miŕ ninim, “Gos eim mei ngenj kuŕii oŕ ei, to mani kindpi poru nim.”

⁵⁵ “Ngenj kuŕii oŕ ei nge, dinga opu, wumb pei to mani kindmba nge dinga ei, poru nimba miŕ nenj? Ngenj kuŕii oŕ ei, eim kiŕeng mul dinga miŕ mundum ei sinim wumb nga kumbii kis ngumba, miŕ nenj?”

⁵⁶ Kuŕngii oŕ ei, eim nge dinga ngenj kumbii ngopu kin, oŕ kis nge kumep kis ei kin sim, oŕ kis ei, eim nge dinga ei, mer Gos lo eŕe palim. ⁵⁷ Ba sinim Gos kin ka piipin ngumun ei nge, sinim nge Owundu Jiisas Kraiŕ sinim dinga ngang kin, epi taŕ oŕ kis nin, kuŕii oŕ ei, to mani kindpin ermin ei, sin yi ku enjpin.

⁵⁸ Yi peng kin, sinim keimi piinmin, kuŕii oŕ ei Kraiŕ to mani kindim. Nanim angnan noŕ, enim pii gii eŕe nge, dinga mendpiŕ angk muŕngii. Nga kunum kunum, en enim Gos Owundu eim nge kongun ngum ei, kun ka er dinga kindik kin, erik pungii. Nimbiŕ erang enim piinmin ei, Gos Owundu eim nge kongun enim enmin ei, wii miŕ endi enerngii mon!

16

Enim Ku Nin Epi, Gos Kin Pii Gii Wumb Eipi Ku Sinatim Wumb Ei Ngungii

¹ Pe mund ka ku ei nge sipin, Gos nge wumb tiŕap Juriya konu eŕe moŕmun ei paki tumun. Ei enim na ninj miŕ, ekii sik erngii ei, na Galeisiya men ngii eŕe pei moŕmun wumb ei, na erei ninj wumb ei, yi ekii sik enjing. ² Ei yi miŕ, pe kor owundu kunum kunum tangip simba kunum ei, wumb endeim endeim ni, en enim kapŕi, ku kombur mok tok, eipi kindik singii. Singii ei, wumb endi eim kongun erpi, ku simba miŕ, eim ngii konu eŕe tongndung sim miŕ ngumba. Yi erpi kin, tongndung kindpi kin, sep muŕmba. Muŕmba ei, na ombii kunum ei, enim ku mok tok ngunerngii mon; ba enim ok, mok tok, eipi kindik kin, singii ku ei simbii. ³ Na ekii se, enim kin op pendip kin, en enim wu kombur pungii nik, to tonu kindik, mundngii. Wu ombu, mon endi ek yi miŕ ni puls. Enim piinmin wu ei, to tonu kindpin wu ei, epi ombu sik tunmun. Nga enim ku nin epi, ka wii ombu ngumun nik kin, sinjing epi ombu, se mengk kin, Jerusalem wumb moŕmun konu eŕe sipngii. ⁴ Pe nga, na bii miŕ endi pim kin, nga kapŕi wu ombu na kin tep topun bin.

Pol Eim Yi Ermbii Ni Noman To Piim

⁵ Pe na enim kin ombii ei, ekii se ombii; ba kumb se, na Mesaroniya konu eŕe tuk pup kin, nga op enim kin ombii. Ei kapŕi. Nimbiŕ erang na Mesaroniya konu eŕe kumb se tuk pup ombii, ni piind. ⁶ Pe na kunum kombur ni, enim kin no pep muŕmbii min, nga wii sepi, jii owundu nimba kunum ei, enim kin muŕamb kin, nga kunum ei poru nimba kunum ei, enim na paki tangin kin, nanim bii onj andŕam ei bii. Nga mering, konu jii miŕ

endi bii ei, ekii se bii. ⁷ Na nanim enim kanip pendip kin, nga sikir bii ni piinand, mon. Ba na enim kin Ei Gos Owundu eim, na yi enjii ni piim kin, kapli yi ermbii.

⁸ Ba na nanim ya Epeses konu ełe mułmbii ni piind. Mułamb kin, Gos Gui Ka mani orum kunum tonu omba kunum ełe, noman to piipin yi er mułmun. ⁹ Nimbił erang, Gos Owundu eim erang kin, na kin andlam owundu aki topu kindang salim. Seng kin, na kongun owundu peng ei, kapli yi eramb kin mong peng, wumb pei pii gii niłangin kin, Gos nge opu orung wumb pei, na kongun end andlam ei ondu ngumun nik enmin. Yi mił erang, na ya konu mułmbii, ni piind.

¹⁰ Kunum endi, Timisii enim mołmun konu ełe om kin, enim kapli piik kun erik, oi a nik, se tuk sik, yi erangin kin, eim nanim wumb kin ngii konu moł ni piip kin, noman emin peng mułmba. Nimbił erang eim Gos Owundu nge kongun erpi mołum ei, yi mił ku, na kongun yi erip end mił, eim yi ełim. ¹¹ Yi mił kapli, wumb endi, eim kin wu wii mił endi ni piik kin, kan mani kindik kin, buł ngok enerngii mon! Enim kapli, eim paki tangin kin, ei nam moł konu ełe orung omba. Yi erangin kin, eim noman emin peng opu kin, nam moł konu ełe, angnan noł kin ouni ongii nge, kui er moł.

¹² Ei nge, sinim nge enginjpin Apolos, na eim 'Pui' a nił, nga kunum kopur, eim opu, enim kenmba dinga nip nił. Nił ei, angnan noł kombur kin tep to ongii ba; akip kunum ełe mendpił, ombii ni noman yi, to piinalim mon. Ba eim omba kunum endi, tangpi sepi nim kin, kapli eim enim kin omba.

Pe Ek Nip Poru Nimbii End

¹³ Kan kun erik molk, en enim Jiisas Owundu kin pii gii ełe, dinga angik, wu noman dinga kindik kin, wu mendpił mułngii ei, am dinga mendpił kindik mułngii! ¹⁴ Kongun min epi kanim kanim pei enim ełe, noman kulk ngok enmin oł, yi mił erngii.

¹⁵ Angnan noł, enim piinmin ei, Sepanis kin, eim nge ambim kingam ambłam noł tiłap ei, en enim Akeiya konu ełe, pii gii kumna wumb ninjing. En enim noman ełe, Gos nge tiłap wumb paki tok kin, Gos nge kongun dinga erik mołmun. ¹⁶ Na enim noman ełe to konj kindmbii ei nge, wumb ei, enmin oł ka ei nin, nga wumb kombur piki tok, tep tok, kongun enmin ei nin, wumb ei kongun dinga ełmin ei nge, enim mandring molk, ekii sik erngii!

¹⁷ Na nanim yi nge, ka piip, Sepanis nin, Posunasus nin, Akaikis na kin onjung. En enim na kin ok, na paki tunjung. Nimbił erang enim ya na kin muleťangin kin, enim na paki tuťangin ku; ba enim na kin mulenjing. Yi mił wumb ei sinim paki yi mił tunjung. ¹⁸ En enim na noman emin ka pendnjing kin, na ka piinj. Nga enim noman emin ka pendnjing ku. Yi mił ku, enim wumb yi nge embe ambii tonu kindngii.

¹⁹ Pe Gos tiłap wumb Eisa konu owundu orung orung ya tuk mołmun wumb ombu, enim kin ek ka nik, onmun nik enmin. Nga Akuila kin ambim Periska, nga Gos nge tiłap wumb kombur ngii konu ełe kułou tok enmin wumb ei, enim kin ek ka nik, onmun nik kin, Gos Owundu nge embe ełe, nik ngok enjing. ²⁰ Nga pii gii ninjpin nge enginjpin noł, ya ełe pei mołmun ei, en enim yi ku, 'Ek ka nik, muleiyo,' nik enmin. Pe en enim engnjing endi kin nga engnjing endi ngunj kangilk, kaimb sik erngii. Nga enim 'Muleiyo' nik erngii. ²¹ Na Pol wu mon pułum wu ei kin, gal pipe kin ei sip, na nanim angii ełe mon ei poru nimba nge pułup kin, enim kin 'Ek ka' nip, 'Muleiyo' nip ngop end.

²² Wumb nii endi, eim Jiisas Owundu kin noman ngunermba wu ei, Gos Owundu eim omba kunum ei, top kis ermba. Jiisas Owundu eim sikir orung omba.

²³ Jiisas Owundu eim nge noman ka wii enim kin wii ngopu mułmba.

²⁴ Na enim Jiisas Kraiss kin pii gii ninjing wumb ei kin, na noman ka ngond. Ei keimi!

Pol Mon Korin Wumb Nga Endi Polpu Kindim

Pol Mon Nga Polpu Korin Wumb Kin Kindim

¹ Na Pol Krai Jiisas nge ek se andi wu, Gos noman e le na to tonu kindim. Nga sinim nge enginpin, Timisii kin ouni mo pu kin, si enim 'Ka muleyo!' kindmbil nge, Gos wumb Korin konu men ngii e le mo mun wumb ei kin, nga Gos nge tilap wumb Akeiya konu e le pei mo mun wumb ombu, ek ka muleyo kindmbil.

² Gos sinim Erinpin kin, nga sinim nge Owundu Krai Jiisas ouni nge noman emin kin, noman ka ei enim kin pengi!

Pol Eim Ka Piipi Gos Ngo tum

³ Pe sinim Gos kin ka piipin ngumun. Nga Gos eim sinim nge Owundu Jiisas Krai nge Arim, nga Gos eim sinim nge Erinpin ei, eim sinim noman ka ngopu kin, sinim paki to tum nge pu wu. ⁴ Sinim ol embin endi tonu o tum kunum ei, Gos eim sinim paki to pu ngo tum. Ngopu kin yi ku, sinim wumb nii endi eim ol embin endi tonu omba kunum ei, sinim wumb ei kin kapli paki to ngumun ku. Ei sinim Gos paki to tum nge epi ende, sin sinim Gos kin sinpin epi ei, wumb ei kin paki tumun ku. ⁵ Nimbil erang, sinim Krai kin ngenj kumbii owundu pei ouni ko wunmun ei, yi mi ku, nga sinim Krai nge paki to tum epi owundu ei, eim kin ouni simin ku. ⁶ Pe sinim ngenj kumbii sinpin kin, kapli e le nge enim ei paki to pu kin, Gos enim si orung simba. Nga Gos sin paki tum kin, kapli nga sin enim paki tumun ku. Paki tamin kin, enim dinga ngang kin, kunum kunum dinga angk mulangin kin, ol embin tui ei tonu omba ei, sin dinga pupun angpin mo mun mi, yi ku enim dinga angk mungii. ⁷ Pe sin enim kin epi ei kenmin ni, kui er mo mun epi ei, dinga piipin mo mun. Nimbil erang sin piinmin ei, enim sin kin ngenj kumbii ei, ende ouni ko wunmun. Pe Gos sin kin paki tang sinpin epi ei, enim sin kin ouni paki tang singii ku.

⁸ Yi mi, sin noman e le enim piinmin ei, engnan no sin Eisiya konu owundu e le, ol embin tui owundu sin kin tonu onum. Pe epi embin endi sin kin tonu onum epi ei, embin owundu kis mendpi. Yi erang kin, sin mo pu bin ni piinpin; ba kapli dinga pang mo pu kin, bin pinerim mon. ⁹ Nimbil erang sin piinpin ei, sinim ku mun kunum mandi safim. Ba ei yi erang kin, sinim nge dinga ei, kapli ermin ni piinmin mon; ba sin Gos eim nge dinga mendpi ei, kapli ei piimin. Nimbil erang Gos eim wumb ku ngii nge, si konj sipi kindim pu wu. ¹⁰ Nga sinim konu kis ei pupun ku tamin; ba Gos Krai kin sinim sipi orung sim. Nga ekii se, eim sinim sipi orung simba ku. Pe Gos Krai kin sinim sipi orung simba ni dinga piyamin kin, nga eim sinim sipi orung simba ku. Nimbil erang sinim eim kin epi ka wii simin ni piinmin ei, nga eim kin kui er mo mun. ¹¹ Pe nga enim sin kin prei erik kin, paki to ngungii ku. Yi mi, wumb pei sinim kin prei enmin ei, Gos piipi kin, sin epi ka wii pei ngumba. Ngopu kin, wumb pei en enim ek nik kin, Gos kin noman ka piik ngok, nga sinim kin piik ngungii ku.

Pol Eim Konu Endi Bii Ni Piim Ba, Eim Noman Ta Sim

¹² Epi ei nge, sin bong ninmin ei, sin noman tuk gui ei ek ni ngo tum epi ei, sin ni tor kindpi kin, sin ol kun ka ni, noman tuk konj ka Gos sin ngurum noman ei, sin ni ngonum. Nga ya mani mei e le wumb noman dinga ol ei, sin kin tonu onanim mon. Ba Gos nge noman ka ngo tum ei, sin ol yi mi erpin andinmin. Andpin kin, ya mani mei wumb kin, tuk e le andinmin e le nge, na enim wumb kin, ol yi mi nga erpin andinmin. ¹³ Pe sin mon po pu, enim ngonmun ei, enim mendpi nipe pu endi pimba ei, gerik kanik piik erngii. Pe nga na piind ei, enim keimi piik poru ninmin. ¹⁴ Nga ok yi ku, enim sin kin, aninga kopur pii kun erik. Ba ekii se, enim sin kin, nga pii kun erngii. Erangin kin, sin enim kin bong nipin ka piipin ngumun ei, yi mi enim sin kin bong nik, ka piik ngok erngii kunum e le, Owundu Jiisas eim orung omba.

15-16 Nimbił erang ei yi mił peng kin, na noman ełe enim kin kumb se ombii ni piinj. Ei yi erip kin, enim kunum tał noman ka wii epi ei, paki tamb singii ni piinj ei, na noman ełe, enim kin kumb se ombii ni piind. Nga ekii se, Masironiya konu wumb mołmun ełe, pup pendip kin, ya orung ombii ni wamb kin, enim na paki tok, Juriya konu ełe kindangin bii. 17 Ei yi mił, epi endi na noman ełe ermbii mił nip end ei, na pii kun enarip nind min? Nga na epi endi ermbii ni piil epi ei, mani mei ełe wu mił kapli mił mon; kunum ende mił yi nił min? Ei mon mendpił! 18 Pe Gos eim keimi mendpił mołum mił, sin oł keimi ermin nimin oł ei, keimi ermin ku. Yi mił ek keimi, sin nipin enim ngonmun ei, ek kapli min mon yi ninanmin mon. 19 Pe Jiisas Kraias Gos eim kingam nge ek ka ei, sin ni tor kindpin enim ngonmun ei, Timosii ni, Sailis ni, na Pol kin ek nipin ei, kapli min mon? Nipin yi ełmin, wu endi sin ninanmin mon. Ba Kraias eim Gos nge ek keimi minj nipi kin, kapli niłim wu. 20 Ei yi mił, Kraias eim Gos ek keimi dinga ni pendilim ek ei, kapli minj nipi kin, oł keimi pei ekii silim wu. Ei pułe yi mił peng kin, sinim Jiisas Kraias nge embe ełe 'Ei keimi' nipin kin, sinim Gos kin ka piipin kin, eim embe ambil tonu kindmin. 21 Ba Gos endeim mendpił erang kin, sin enim kin ouni Kraias kin dambiltpin ende pupun kin, er dinga kindang mołmun. Nga Gos eim mendpił, sinim eim ek ka ei ni tor kindmin ni pendim ku. 22 Gos eim sinim eim nge wumb nipi mon połpu kin, mundang mołum ei, eim Gui Ka ei, sinim noman tuk ełe kindang mołum. Mołpu kin, Gos sinim kin ngumbii ni pendrim mił, ei keimi mendpił, sinim piinmin eim keimi sinim ngumba.

23 Ba na Gos wii tamb kin, eim na noman tuk ełe piipi kin, ni tor kindmba. Pe na Korin wumb konu ełe onenj ei, pułe yi mił pałim. Na nam ek dinga ei, enim wumb kin noman embin ngumba ei, nam noman ełe mon ni piind. 24 Sin enim pii gii ei, tep enanmin mon; ba sin enim kin kongun ouni eramin kin, enim ka piingii. Oł yi eramin kin, enim pii gii ei dinga pimba.

2

1 Ei na noman ełe yi ni piind. Na nga enim kin onermbii ni piind. Nimbił erang na enim kin wamb kin, enim noman embin piingii ei, mon ni piind. 2 Pe na enim oł yi mił eramb kin, enim noman embin to piinjing kin, wumb nii endi na erang kin, na ka piimbii? Ba na enim noman embin ngunj kin kapli enim na erangin kin na ka piimbii. 3 Nga ełe nge, na mon ei, ok połup enim kin kindinj ei, na enim kin ombii ni piinj; ba kunum ełe, enim noman embin na ngungii ni piip kin, na enim kin onenj. Ba na noman dinga piind ei, na ka piinj kin, kapli enim yi ku ka piingii. 4 Yi mił ei, na noman tuk ełe embin owundu kis peng kin, nga ngenj kumbii peng kin, na mon ei polt. Pe yi ku, na ke namb kin, ningil ka pei mani onum. Na oł yi eramb kin, enim noman embin to piinerngii. Ba na yi eramb kin, enim piingii ei, na enim kin noman ka pei ngond.

Wumb Oł Kis Enjing Ei, Kil Ngo Si Kindim

5 Ba pe wumb nii endi, enim mołmun konu ełe wumb ei, noman embin ngumbii ni ermbe ei, na kin mon; ba ei erpi, enim wumb kombur kin noman embin ngang kin, enim noman embin to piingii. Pe na ek yi nind ei, eim kin oł dinga endi enermbii mon. 6 Yi mił, pe kumep kis ei, wumb pei wu endeim kin, ngo orung kindnjing ei, yi mił kapli enim. 7 Yi mił, enim oł eipi endi erngii. Erik kin, enim wu ei oł kis kil ngok, eim paki tok, noman emin ngungii. Mon pim kin, kapli noman embin wu ei, to mani kindmba. 8 Yi erang kin, eim piimba na enim kin dinga kii sind ei, enim eim kin noman ka keimi mendpił ngungii. 9 Ei pułe yi mił peng kin, na enim kin mon ei, połup ngond. Ei enim piinmin mił nenj? Na enim kenmbii pend piip kin, oł yi mił andan top end ei, enim keimi ekii sinmin min mon? 10 Pe enim wumb nii endi, enim oł kis ei kil ngo si kindnjing kin, na wumb ei kin, oł kis ei kil ngo si kindmbii ku. Pe na wumb endi nge oł kis endi enjing ei, na si kindinj ei, nimbił erang enim nge piip ełe, na oł yi mił end. Pe Kraias kaninim ei, na oł kis ełmin oł ei, enim paki top, si kindinj. 11 Sinim oł kis ełmin oł ei, kil ngo si kindamin. Mon pim kin, Seisen sinim to mani kindmba. Nimbił erang, sinim Seisen eim noman ełe, ek kend topu oł yi ełim nge pułwu mołum ei, sinim piinmin.

Trowas Konu Ete Pol Noman Embin Tui Oġ Endi Tonu Om

¹² Ba kunum ei, na Trowas konu ete, tor pup kin, Krai nge ek ka ei ni tor kindmbii ni punj. Na piind ei, sinim nge Owundu eim nge kongun ermbii konu ei, andġam ei aki to kindim salim. ¹³ Ba na noman tuk ete embin paġim. Nimbiġ erang, na angnan Taisis moġum konu ete, kur kan sinenj mon. Yi miġ peng kin, na wumb Trowas konu ete mulnjung wumb ei, 'Mulei' a ni pendip kin, na Maseroniya konu ete punj.

Ek Se Anditmin Wumb Krai Eim Nge Dinga Ete Sik Opu Orung Wu To Mani Kindnjing

¹⁴ Ba sinim ka piipin kin, Gos ngumun ei, Gos eim dinga ei, sinim ngang sinjpin. Sinjpin ei, sinim Krai kin dambiltpin ende pupun kin, eim sinim paki tang kin, gui kis nge noman dinga ei, to mani kindmin. Pe nga Gos sinim erpi sim ei, Krai nge ek ka ei, kuni ka wii miġ muru ka toġum. Toġum ei, wumb mei konu orung orung pei, sinim Krai nge ek ka ni tor kindamin kin, wumb pei piingii. ¹⁵ Pe sinim yi miġ moġpun kin, Krai eim nge kuġmaġ kaġpi muru ka wii topu kin, tonu Gos eim moġum konu ete ngum. Pe muru ka wii ei, to tor pupu kin, wumb nii endi eim oġ kis eġmin oġ ei, si kindpi kin, Gos kin orung si mundang moġmun wumb ei kin punum ku. Nga muru ka wii ei, tor pupu kin, wumb nii endi oġ kis eġmin oġ ei nge erpi, bok to mani pupu kin, am pu moġmun wumb ei kin punum ku. ¹⁶ Pe wumb koltmun sinim muru kis wii miġ ei, topu tor opu kin, wumb nii endi eim oġ kis eġmin ei, er muġum konu kis ete pum. Pe wumb noman konj sik moġmun wumb ei sinim muru ka wii miġ ei topu, tor opu kin, wumb nii endi eim oġ kis eġmin oġ ei, si kindpi kin, orung Gos kin opu kin, noman konj moġmun wumb ei kin onum. Pe wumb nii endi ei, eim kongun yi miġ endi kapli ermba? Krai sin paki tang kin, kapli sinim kongun ei ermin. ¹⁷ Pe sinim wumb eipi moġmun ei miġ, sinim yi mulaġmin mon. Ei wumb en enim, Gos ek ni tor kindpin kin, ku simin ni piinmin. Ba sinim ek keimi nimin ei, Gos eim ek ka sinim ek se anditmin wu. Sinim Gos ek ka ni, kun ka keimi ni, tor kindmin ei, Krai nge kongun wumb moġpun eim dinga ete ninmin ei, kunum kunum Gos sinim kanpi minj moġum.

3

Korin Wumb En Enim Ek Konj Dinga Endi Nik Pendnjing Paġim

¹ Pe sin sinim nga puġngun mondpu kin, sinim embe ambiġ tonu kindmin min? Min nga sin sinim wumb kombur eipi ende miġ moġpun min? Nga sin sinim wumb kombur pipe pulnjung ei, sin sinim embe ambiġ tonu kindngii nge nipin mon ei, enim kin ngumun min? Min nga en enim pipe endi yi miġ puġngii ei, sin paki tumba nge ngungii min? Yi miġ ei mon. ² Pe en enim moġmun ei, sinim noman tuk ete, sin mon miġ poġ pendinmin ei, wumb pei mon ei gerik piik erngii. ³ Ei sinim kin peni ete nipi ngonum ei, Krai eim mon poġpu sinim kin kindim. Ei enim mon poġumun epi gal ei, sik kom ku ete, mon poġumun ei miġ mon. Ba enim wumb noman tuk ete, Gos Gui Ka kunum kunum konj moġum Gos ei, mon poġ pendim.

⁴ Sinim ek yi nimin, nimbiġ erang sinim Gos kin pii gii ei, noman dinga paġim ei, Krai nge ete sinim oġ yi miġ enmin. ⁵ Sinim piinmin ei, sin sinim kongun ei nge, endi kapli enanmin mon. Ba Gos eim sinim paki tang kongun ei, kapli ermin. Ei epi nipe epi endi sinim ermin ei, Gos eim mendpiġ kin tonu oġum. ⁶ Yi miġ Gos eim sinim kin mon konj poġ pendim ete, sinim kapli erang kin, ek ka ni tor kindmin. Pe sinim kin mon konj ngum ei, lo ek mon; ba Gos Gui Ka lo konj ei ngum. Nimbiġ erang lo ek mon poġ pendnjing ei, erang kin, wumb koġumun oġ tor om; ba Gos Gui Ka nge mon konj ei erang kin, wumb noman konj ngoġum.

⁷ Pe Gos neng kin, Moses lo ek tonu kom ku peġ ete, mon poġ pendrim ek ei, wumb koġumun oġ ei nge tonu orum. Ba Gos nge tiġang owundu Moses andan topu ngurum kunum ei, Moses kanpi sipipi kin, Jura wumb kin si pang kin, wumb Moses eim kumb ningiġ ete, keningii pineririm mon. Nimbiġ erang tiġang ei, owundu mendpiġ erpi multum. Ba nga tiġang owundu mendpiġ er multum ei, puġngun mondpu am purum. ⁸ Akip kunum ei, Gos Gui Ka kongun erpi kin, eim tiġang owundu dinga pei nga simba ku. ⁹ Yi miġ ku, pe

Moses lo ek ei, wumb kos enjing kin, nga tilang owundu dinga ei kongun erang kin, kapli pe sinim Gos kin kun ka mołmun wumb ei, si mundang kin, tilang owundu mendpił nga simba. ¹⁰ Pe Moses lo ek ei, tilang owundu ei, kumb ok o purum. Ba tilang ei, pe piram pinalim mon. Ya pe, tilang owundu mendpił konj ei, noman konj tilang sinim simin nge onum. ¹¹ Yi mił pe, Moses lo ek ele poru nimba mandi enim ei, tilang pim kin, kapli nga yi mił, oł konj endi kunum kunum mułmba oł ei, tilang owundu simba ku.

¹² Yi mił, sin ek ni tor kindinmin ei, sin mund mong kulanmin mon! Nimbił erang sinim epi ka wii simin ni, piipin kin, kui er mołmun ei, sinim Krais kin pii gii nipin ele, ek ni tor kindinmin. ¹³ Ei sinim Moses elim mił ei, sinim enanmin mon. Moses eim kumb ningił ele, alap sipi kin, pandi tum. Tang kin, Jura wumb Gos Moses ngum tilang ei, pupu poru nimba erim ei, enim kinenjing mon. ¹⁴ Ba wumb en enim noman ele dinga pang kin piingii ei, kapli enerim mon. Nga Jura lo ek ok nge ei kunum ele, gerik piik erngii ei, piinenjing mon ku. Nimbił erang akip yi ku, epi endi en enim noman ele, pandi topu pim. Yi mił erang kin, en enim epi pandi to pendnjing epi ei, Gos erang kin, Krais endeim si kindim. ¹⁵ Pe akip kunum ele, en enim Moses Gos nge lo ek ngurum ek ei, en enim gerik piik erngii pinerim. Nimbił erang en enim noman ele, alap mił epi ei, pandi topu pim ku. ¹⁶ Ba kunum endi, wu endi eim Owundu kin pii gii nirim kunum ei, eim alap mił epi, eim noman tuk ele, pandi topu pendim epi ei, Owundu si kindim. ¹⁷ Pe nga, Owundu eim Gui Ka nge pułwu. Nga Gui Ka ei, wumb nii endi noman tuk ele mułum kin, kapli epi endi wu ei kin, ambił gii ninermba mon. Wu ei eim wii minj mułmba. ¹⁸ Nga sinim wumb pei kumb ningił ele epi endi, pandi topu pinalim mon. Yi erang kin, sinim Owundu nge tilang owundu ei, sinim andan tang kin, noł min men mił kaninmin. Kanpin kin, sinim min men ei, Owundu mołum mił, sinim yi mił ku tonu onmun. Opun kin, sinim Owundu nge tilang owundu ei nga, nga simin ku. Nimbił erang epi ei, sinim kin aki topu ngonum ei, Owundu Gui Ka mołpu kin, tonu onum.

4

Ek Se Anditmin Wumb Ei, Krais Nge Mei Nganmbi Ming Mił Mołmun

¹ Yi mił Gos eim sinim kin kaimb si ngopu kin, sinim kongun ele ngum. Ngang kin, sin kongun ei, noman tuk ele, embin topun yi mił enanmin mon. ² Pe sinim epi koi erpin, nga oł singambił kułpun enjpin oł ei, pei si kindmin. Sinim Gos eim ek ka ei, to eipi eipi kindpin kin, ek kend topun yi enermin mon ku. Ba sinim Gos eim nge ek ka ei, keimi peni ele ni tor kindpin kin, wumb nge noman tuk gui ei, noman ele ek keimi niłmin ei, tang piingii. Piik kin, wumb ei sinim kongun enmin ei, Gos ningił ele kun ka mołum ei keningii. ³ Pe sinim Krais nge ek ka ei, ni tor kindinmin ei, keimi koi erpi pim kin, kapli ek ka ei, wumb nii endi konu kis ele, am pungii wumb ei nge, noman tuk ele mendpił koi erpi pimba. ⁴ Mei konu ele, ek kend gos pułwu ei Seisen, eim wumb pii gii ninenjing wumb nge ningił ele mił, noman tuk ele ambił gii nipi pandi tang kin, emii pałim mił mołmun. Nga mołmun wumb ei, Krais nge ek ka ei nge, tilang ei nin, Krais nge tilang owundu ei, wumb noman tuk ele tuk punerang kin, nga wumb oł ei kinerngii mon ku. Nga Gos mołum mił, Krais sinim kin keimi andan tonum. ⁵ Yi mił, sinim ek ni tor kindinmin ei, sin sinim nge ek ni tor kindninanmin mon. Ba sin ek ni tor kindinmin ei, Jiisas Krais sinim nge Owundu ele, ek ni tor kindiłmin. Nga Krais nge ek ka ekii sipin kin, sin sinim enim nge kongun wu mołmun ei, Jiisas embe ambił tonu kindmin. ⁶ Yi mił kumb ok, mei wii sirim kunum ele, Gos eim ek yi nirim, “Pe tilang ei, emii pałim konu ele topu tor wanghi!” Gos eim endeim ok eririm Gos, ei eim nge tilang ei erpi kin, sinim noman tuk ele topu kin, tilang enim. Gos eim oł yi erpi tilang ei, sinim kin ngum. Ngang kin, tilang ei, sinim Gos eim tilang owundu ka wii ei nge, piik mołmun. Molk kin, Gos nge tilang ei, Krais nge kumb ningił ele, min men mił kaninmin.

⁷ Ba Gos eim mei nganmbi ei sipi kin, sinim wumb ming wii mił eririm. Nga Gos nge ek ka ei, eim nge noman ele ka wii ei, sinim kin noman tuk ele kindang kin, eim sinim kin andan topu kin, sinim nge dinga endi pinalim mon. Ba Gos eim nge dinga ei, sinim

noman tuk ele kindpi ngum. ⁸ Pe nga of embin tui sinim kin konu orung orung pei tonu onum. Ba of embin ei, sinim noman ele to mani kindnanim mon. Nga embin pei sinim nge noman ele tonu wang kin, nga sinim noman ele ei, embin palim; ba sinim of pei ombu wakin topun si kindnanim mon. ⁹ Sinim nge opu orung wumb pei molk kin, sinim to kis erik, of embin tui ngok kin, yi elmin; ba Gos sinim kin wakin tunafim mon. Nga wumb kombur sinim to mani kindik kin, ngenj kumbii ngok yi enmin; ba sinim to kis mendpiif erik poru ninafmin, mon. ¹⁰ Kunum kunum sinim ngenj ele, Jiisas kultum ele nge, sinim ko wupun, sipin kin, se andinmin. Yi miif peng kin, Jiisas eim nge noman konj ei nga sin ngenj ele tuk muifum pim kin, kapfi wumb pei keningii. ¹¹ Yi miif, kunum kunum sinim konj moifamin kin, of embin tui ni koltmun of ei, sinim kin tonu onum. Nimbiif erang sinim Jiisas nge embe ele, ni tor kindpin ele nge, of embin ei sinim kin tonu onum. Yi miif peng kin, Jiisas eim nge noman konj dinga ei, sinim ngenj tuk ele muifang kin, wumb pei keningii. ¹² Ei pule yi miif, koltmun of ei nge, sin kin kongun erpi moifum. Nimbiif erang sinim Owundu nge kongun ei enmin. Ba of yi miif erang kin, Jiisas noman konj ei, enim kin kongun erpi moifum.

¹³ Ba Gos kumb ok mon pol pendrim ek ka ei, yi ninim, “Na ek ei ni tor kindinj ei, na pii gii ninj ele nind.” Ei sin pii gii ninmin ei ende miif. Pe sin ek ni tor kindinmin ku. Nimbiif erang ei sin pii gii nipin ele ninmin. ¹⁴ Sinim piinmin ei, Gos eim Owundu Jiisas kulang tukpu to pendik ei, si tonu angpi nga konj sim. Nga Gos eim sinim Jiisas ouni si tonu konj simba ku. Nga Gos eim sin enim kin ouni tu wupu kin, Gos moifum konu ele tuk tu wumba. ¹⁵ Yi miif epi ei, tonu opu, enim paki tumba nge om. Yi miif, nga Gos wumb kopur nga pei pei eim nge noman ka ei wumb ngang singii. Sik kin, en enim Gos kin nga pei prei erik kin, noman ka piik ngok, Gos embe ambiif tonu kindik yi erngii.

Of Embin Tui Tonu Wang Kin, Tilang Owundu Ermba

¹⁶ Ei yi miif peng kin, sinim of ei piipin kin, Gos nge kongun ei wakin topun, si kindnanim mon. Yi eramin kin, sinim ngenj torung ei kolufum; ba sinim nge noman tuk gui moifum konu ei, kunum kunum konj tonu ofum. ¹⁷ Yi miif peng kin, sinim mong ele ngenj kumbii ei, sinim kin tonu om ei, aninga kembis kembis kunum kombur sinmin. Ba of ei kongun dinga erang kin, Gos nge tilang owundu ka wii kunum kunum moifpu kin, sinim kin tonu wang simin. Sinim epi ka wii ei, of embin tui ei, to mani kindmba. ¹⁸ Yi miif nga sin enim epi endi, pe ningiif ele kaninmin epi ei sin kinermin mon; ba epi endi sinim ningiif ele kenmin epi ei, kunum aninga kopur pepi poru nimba. Ba sinim epi kinafmin epi ei kunum kunum piram muifmba.

5

Sinim Nge Tonu Epin Er Muifmun Konu Ele

¹ Yi miif, pe sinim ngenj ei ngii miif, ya mani mei ele moifmun ngenj ngii miif ei, to kis poru nim kin, kapfi sinim piinmin ei, Gos ei eim sinim kin ngenj ngii miif, eipi endi er kindim ei, tonu epin konu ele safim. Ngenj Gos erim ngenj ngii miif ei, kunum kunum epin konu ele konj muifmba. ² Ya pe kunum ei, sin sinim ngenj ngii miif, tuk ele ke nipin enmin ei, sinim ngenj konj ngii miif ei, epin konu ele safim ei, lo konduk miif, sinim pandi tumba ni dinga piipin kin, of yi miif enmin. ³ Yi miif peng kin, sinim ngenj ei konduk miif, kindpin muifmun ngenj wii miif, mulermin mon. Ei sinim ngenj konj ngii miif ele, moifpun bin. ⁴ Yi miif kunum ei, sinim ya mani mei ele ngenj ei, ngii miif mulnjpun kunum ei, sinim noman embin to piipin kin, ek ni tor kindpin. Nimbiif erang epi ombu sinim kin dinga pim. Ba sinim noman ele kulmun ni piipin kin, ngenj wii mulenjpin mon; ba ei sinim noman ele dinga kindpin kin, ngenj konj ngii miif sipin kindmin, ni piinjpin. Yi miif erang, sinim noman ele yi ni piinjpin ei, ngenj ok nge ei si kindpin kin, nga sinim ngenj konj ngii miif, kunum kunum muifmun ngenj ei, sipin kindmin ni piinjpin. ⁵ Gos eim mendpiif sinim ngenj konj ngii miif, simin ei nge er kun erpi kindim safim. Nga Gos

eim nge Gui Ka ei, sinim ngum ei, sinim andan tang kin, eim nipe epi endi, sinim ngumba nge kindim salim ei, keimi sinim kin tonu wang kenmin.

⁶ Yi mił, pe sinim kunum kunum noman tuk ełe, dinga kindpin er mułmun. Pe sinim piinmin ei, sinim ngenj ngii mił mulnjpun kunum ei, sinim nge Owundu mołum konu ełe tep to ouni mulenjpun mon. ⁷ Yi mił erang, sinim Jiisas kin pii gii nipin er andinmin. Ba Gos nge epi kombur ngumba epi ei, sinim kinarpin er andinmin ei mon. ⁸ Sinim piinmin ei, sinim noman tuk ełe dinga kindmin palim. Nga sinim ka piinmin ei, ya mani mei ełe ngenj ei, si kindpin pupun kin, sinim nge Owundu eim mołum konu ełe, ouni tep to mułmun ni piinmin. ⁹ Yi mił erang, sinim ya mani mei ełe mułmun min, tonu Gos mołum konu ełe mułmun ei, kaplı sinim noman dinga kindpin erpin kin, eim nge noman ełe ekii sipin kin, ka piipin ngopun er mułmun. ¹⁰ Yi mił, pe sinim pei Kraiss nge kumb ełe engmin ei, eim sinim kin kos owundu piipi kin, mok tumba. Topu kin, sinim endeim endeim ni, ya mani mei ełe mołpun kin, sinim nipe oł kis min, ka endi enjpin mił ei, kumep ngang kin, simin.

Sinim Kraiss Kin Mołpun Gos Kin Ende Pupun Mułmun

¹¹ Nimbił erang, sinim piinmin ei, Gos Owundu kin mund mong kułmun ni yi erpin kin, sinim wumb eipi kin Gos ek ni tor kindamin kin, wumb ei Kraiss kin pii gii ningii. Ba Gos sinim noman tuk ełe, pei kanpi piipi poru ninim. Nga na noman ełe piind ei, enim noman tuk gui ełe, enim sinim kin piinmin ei, sinim peni ełe mołmun. ¹² Nga ek ełe nge, sin sinim embe enim kumb ełe ambił tonu kindnanmin mon. Ba enim sin kin, wumb ka ni piingii. Yi mił nga sin ek nipin poltmun ei kin, ka piik kin, wumb eipi nge ningił ełe ni ngonmun. Yi mił erangin kin, enim wumb eipi kin, ek ni orung kindik kin, wumb en enim nge embe ełe, ka ka piik enmin; ba wumb en enim nge noman tuk ełe, ni piinanmin mon. ¹³ Yi mił, sin wulu pang ninjpin kin, kaplı ei sin Gos nge kongun enmin. Ba keimi, sin ek kun ninjpin kin, kaplı sin enim kin paki tumun nge enmin. ¹⁴ Yi mił erang, Kraiss eim noman ka ngołum ei, sin nge noman tuk ełe to konj kindang kin, sin Gos nge kongun enmin. Nimbił erang sinim ei pii kun erpin kin, sinim piinmin ei, yi mił wumb endeim sinim kin, pei piipi kułum. Yi mił erang ełe nge, sinim wumb pei Kraiss kin ouni kulnjpun. ¹⁵ Nga Kraiss sinim wumb endeim endeim ni piipi kułum. Yi mił erang kin, sinim wumb konj mołmun wumb ei, sin sinim noman ełe ekii sipin kin, endmin ni enermin mon; ba wu Kraiss eim sinim kin piipi kołpu kin, nga angpi konj tonu pum ei, ni piipin kin ekii sipin andpin mułmun.

¹⁶ Yi mił, akip sinim wumb endi ngenj ok nge oł ei, noman to piinermin mon. Nga ełe nge, sinim wumb endeim endeim ni, noman ełe mok topun kin, yi enermin mon ku. Ok yi mił, sinim Kraiss ngenj ełe oł ei, noman to piipin yi enjpin; ba pe yi mił nga enałmin mon! ¹⁷ Yi mił erang, pe wumb nii endi, eim Kraiss kin dambiltpi ende pupu mułum kin, kaplı Gos eim erang kin, wumb ei tonu opu kin, wumb ei eim konj endi eipi mił mołum. Kaplı wumb ngenj oł ok nge ei, si kindpi poru neng kin, nga wumb nge oł kun ka konj endi, tonu opu palim. ¹⁸ Gos eim oł ombu pei nge pułwu mołum. Ok sinim Gos nge opu orung wumb mulnjpun; ba pe Gos Kraiss erang kin, sinim wumb eim kin sipi orung seng kin, sinim eim kin dambiltpin ende pupun mołmun. Mołpun kin, eim sinim kongun ngang kin, sinim eim opu orung wumb ei paki topun kin, noman ende sek kin, puk mułngii. ¹⁹ Sinim ek ei yi mił, Gos eim Kraiss kin ende mołum. Mołpu kin, sinim Gos kin opu orung enmin wumb ei, eim erang Gos kin, dambiltpin pupun kin, noman ende sek mołmun. Pe nga Gos eim sinim nge oł kis enjpin oł ei, eim noman nga to piinerim mon. Nga Gos eim sinim kin kongun endi ngang kin, sinim eim opu orung wumb sipi orung seng kin, eim kin erang, sinim noman ende sipin mołmun ei nge, ek ka ni tor kindmin.

²⁰ Yi mił erang kin, pe sinim Kraiss nge ek ka sipin kin, ni tor kindmin. Ei yi mił ku, Gos eim wumb pei kin, sinim nge gupu ełe ek ei, ni tor kindnim. Nga sin nge gupu ełe, Kraiss ninim ek yi mił, ni tor kindinmin ei, sin yi mił enim noman ełe dinga kindpin yi ninmin. "Enim wumb opu orung enmin oł ei si kindik kin enim Gos kin dambiltik ende puk kin noman ende sek mułngii!" ²¹ Yi mił erang, Kraiss eim oł kis endi eneririm mon. Ba Gos

eim sinim oʻl kis enjpin oʻl ei sipi kin, Kraiss kin tonu kindim. Kindang kin, Kraiss eim sinim nge oʻl kis enjpin ei, eim sipi ko wum. Yi miʻ, Kraiss eim sinim kin yi erang kin, Gos nge oʻl kun ka oʻl ei, sinim nge noman tuk eʻle kindim.

6

Oʻl Embin Tui Ko Wunmun

¹ Pe sinim Gos kin kongun ende erpin kin, sin enim kin ek dinga nipin kin, ngonmun. Enim Gos nge noman ka ei, enim sik poru ninjing. Mon pim kin, enim Gos nge noman ka si kindangin kin, wii pimba. ² Yi miʻ, Gos ek ka ok ni pendrim ek yi ninim,

“Nga ka wii sim kunum ei, na enim ninjing ek ei kun piinj. Nga na Gos enim sip orung sinj kunum ei, na enim paki tunj.”

Enim piingii! Akip kunum ei, kunum ka wii salim. Nga enim piingii ku, akip kunum ei, Gos enim sipi orung simba nge kunum salim.

³ Sin noman eʻle, wumb sin kongun enmin ei, kanik kin ek kis nik kin, yi enerngii mon! Yi miʻ erangin kin, sin epi endi eramin kin, enim bok tok kin, Gos nge ek ka pii gii ninerngii nipin kin, yi enaʻmin, mon! ⁴ Ba sin Gos nge kongun wumb moʻmun. Yi miʻ, sin oʻl kun ka kanim kanim pei erpin kin, wumb pei kin andan topun ngonmun. Ngopun kin, sin oʻl embin tui nin, epi sin kin er kis eʻlim ei nin, nga ngenj kumbii kis ngonum epi ombu kin, sin dinga angpin moʻmun. ⁵ Nga opu orung wumb sin kepil tok kin, nga sin sipik kan ngii kindik kin, nga opu orung wumb sin kin kis piik, si pok erik; nga sin kongun dinga kis eʻmin; nga sin kunum kunum epin tep er konj moʻmun; nga sin kunum kunum kumb kuni tang moʻmun. ⁶ Nga sin oʻl kun ka mendpil eʻmin; nga sin noman eʻle ka wii palim; nga sin sikir kis piipin ngonamin; nga sin wumb eipi kin er ka erpin kin, paki topun ngoʻmun; nga sin Gos Gui Ka kin dinga silmin; nga sin wumb eipi kin noman ka keimi ngoʻmun. ⁷ Nga sin ek keimi ni tor kindilmin; nga sin Gos nge noman dinga ngang kin, sin kongun eʻmin; nga sin oʻl kun ka palim miʻ oʻl ei, angil tunding ni, angil taring eʻle epi endi ambilpin kin eʻle nge, sin opu orung wumb ei kin opu eʻmin. ⁸ Wumb kopur sin nge embe ambil tonu kindinmin; ba wumb kopur sin nge embe to mani kindinmin. Nga wumb kopur sinim kin ek kis ninmin; ba wumb kopur sin kin ek ka nik ngonmun. Nga wumb kombur en enim yi ninmin, sin ek kend tonmun wumb, pa ninmin; ba sin ek keimi nilmin. ⁹ Wumb kopur sin kin pii pol tonanmin wumb miʻ nik enmin; ba wumb kombur sin kin pii pol tonmun. Ei sin mandi koʻmun miʻ moʻmun; ba sin konj moʻmun. Gos sin kin kepil miʻ topu kin, sin er kun ermba enim ba eim sin kapli to kundnanim mon. ¹⁰ Nga sin kin noman embin mendpil tonu oʻlum; ba kunum kunum sin ka piilmin. Nga sin wumb kurpu miʻ moʻmun; ba sin wumb eipi kin epi pei ka wii ngoʻmun. Nga sin epi endi sinatim miʻ moʻmun; ba sin epi kanim kanim pei salim.

¹¹ Enim Korin konu eʻle moʻmun wumb ei sin enim kin ek peni eʻle ni tor kindinmin. Nga sin noman ka ei, enim kin ngonmun. ¹² Sin nge noman ka ei, enim kin ondu ngunanmin mon! Ba enim nge noman ka ei sin kin ondu ngonmun. ¹³ Na ek yi ni tor kindind ei, enim nam nge kingam noʻl miʻ muljung kin, enim noman tuk ei pei aki tok kin, sin kin ngei. Enim oʻl yi miʻ erangin kin, sin enim kin enjpin oʻl ei, erik orung kindik ngungii.

Enim Torung Wumb Kin Ende Punerngii Mon

¹⁴ Enim Gos kin pii gii ninarik kin, opu orung enmin wumb ei kin, kongun ende kindik kin, ende puk andik kin, yi enerngii mon. Pe oʻl kun ka ei kun, nga oʻl kis kun pinalim oʻl ei, okuʻl ende punguʻl min? Na konu emii palim oʻl ei nin; nga tilang palim oʻl ei nin, okuʻl ende punguʻl min? Ei mon mendpil! ¹⁵ Pe Kraiss Seisen kin kapli noman ende kindngil muʻngul min? Nga pii gii nilim wu endi kin, pii gii ninalim wu endi kin, noman ende peng kin, o ende punguʻl min? ¹⁶ Pe nipe oʻl endi erpi kin, Gos nge men ngii kin, nga ek kend gos ngii kin, o ende punguʻl min? Yi miʻ erang, sinim Gos kunum kunum konj moʻlum Gos, eim nge men ngii miʻ moʻmun. Yi miʻ, Gos eim ok yi miʻ nirim,

“Wumb ei en enim nam ngii konu ele mił seng kin, en enim mołmun konu ele nam tuk ele mułmbii. Nga na en enim nge Gos mułamb kin, nga en enim nam nge tiłap wumb mułngii,” Gos yi nirim.

¹⁷ Yi mił Owundu ek yi nirim,

“Enim torung wumb mułngii konu ele si kindik puk kin, en enim konu eipi mułngii. Mułangin kin, enim epi penj mołum epi ei, embilenjing kin, kapli na enim simbii.

¹⁸ Nga na enim nge Ernjing mułmbii. Nga enim nam nge kingam ambłam noł mułngii, pa ni Owundu noman dinga owundu mendpił Pułwu,” yi ninim.

7

¹ Yi mił ku, sinim Gos nge ek dinga keimi ngurum ei, sinjpin kin, kapli na nge wumb puł; sinim pei ngenj oł kis ełmin oł ni, noman tuk gui oł kis ełmin oł ombu ni, kil ngopun, si kindpin kin, sinim Gos nge oł kun ka er mołum mił, ekii sipin er mołpun kin, sinim Gos kin mund mong topun mołpun kin eim embe ambıl tonu kindmin.

Korin Wumb Pii Gii Nengin Kin, Pol Eim Ka Piim

² Enim noman ka ei, sin kin ngungii. Sin wumb endi kin pund mong endi enenjpin mon. Nga sin wumb endi kin, er kis endi endinjpin mon ku. Pe sin wumb endi kin, ek kend to ngopun kin, epi endi waning sinenjpin mon ku. ³ Na ek yi mił nip enim kin to mondup mił ninand mon. Ba na ek ok yi ninj, ‘Sin enim kin, noman ka ngunjpun kin, sinim kunum kunum ouni ende mułmun. Yi mił erang kin, sinim kułmun min, konj mułmun min, ei kapli sinim ouni ende mułmun.’ ⁴ Na enim kin pii gii nip kin, ek keimi peni ele nip ngond. Nga na enim kin ka piip kin, enim embe ambıl tonu kindin kindind. Nga oł embin tui sin kin, tonu ołum kunum ele oł ei, na noman emin ngang kin, na ka wii mendpił piil.

⁵ Yi mił erang ekii se, sin Maseroniya konu ele tor onjpun kunum ele, sin ngenj ele kor endi mulenjpin mon. Pe sin mong kanim kanim konu orung orung pei, sin kin tonu onum. Nga sin ngenj ele opu yi mił tonu wang kin, sin noman tuk ele, embin sepi erang kin, tungu enmin. ⁶ Ba Gos eim wumb endi noman tuk ele, embin sałim ei, erpi kindang kin, noman emin sałim. Seng kin, nga Taisis kindang kin, sin kin opu, paki topu kin, sin noman emin ngum ku. ⁷ Nga Taisis sin kin om ele nge mendpił, Gos sin kin noman emin mendpił ngunerim mon. Ba nga, enim Taisis kin, noman emin ngang kin, nga eim sin kin ek ei, tu wum ele nge, Gos eim sin kin noman emin ngum ku. Nga Taisis eim sin kin ek nipi, enim na noman erang kin, nam keningii nipi kindim. Nga enim noman tuk ele, na kin kaimb sinjing. Nga enim noman ele, na kin tep to mułmun ni piinmin. Yi mił erang, pe na ka mendpił piind.

⁸ Yi mił, na mon połup enim ngunj ei, enim noman embin piinjing kin, kapli na akip enim kaimb sinand mon. Na piip kin, puls mon ei, enim noman embin ngang piinmin; ba ei kunum aninga kopur mendpił pepi kin, nga poru nimba. ⁹ Ba akip kunum ei, na ka piind. Nimbil erang, na oł yi enj ele nge, enim noman embin piinjing ele, na ka piinenj mon. Ba nimbil erang, enim noman embin piinjing ele nge, enim oł kis ełmin oł ei, buł ngok kin, enim Gos kin noman tuk to ak tunjung ele nge, na ka piind. Yi mił erang kin, enim noman embin piinjing ei, Gos erang kin, sin oł enjpin ele, enim kin to kis enerim mon. ¹⁰ Yi mił, Gos nge noman embin oł ei, Gos erang kin, sinim wumb noman tuk ele, to ak tamin kin, Gos sinim sipi orung simba. Seng kin, nga sinim oł embin ei nge, nge, sinim noman embin nga sinermin. Ba ya mani mei ele oł embin tui, sin kin tonu wang kin, sin kis piipin eramin kin, sinim koltmun oł ei nge tonu ołum. ¹¹ Yi mił, enim pii kun erngii ei, Gos enim noman embin ngum ei, enim kin oł ka wii kanim kanim er tonu kindim. Kindpi kin, enim noman ele, to konj kindpi kin, wumb eipi enim oł enjing mił nik ei, er kun enmin. Erik kin, nga wumb endi eim oł kis erim ei, enim mon nik, er kun enmin. Erik kin, nga enim Gos nge kos owundu tungu enmin. Nga enim noman ele, dinga kindik kin, sin kenmin ni piik kin; nga enim noman ele dinga kindik kin, wumb endi oł kis enjing ei, er kun erik kindngii. Nga enim kongun kanim kanim pei erik ele nge, ek ninmin ei,

er kun erngii. Erangin kin, of ei nge, peni ele wang kin, enim nge of kis endi enim kin pinalim mon.

¹² Yi mił, na mon ok polup enim ngunj ei, na wumb endi of kis erim ei min, wumb eipi endi wu ei kin, of kis erim ni piip kin, mon ei pulenj mon! Ba na piind ei, enim nge of kun ka ei, peni ele tonu omba. Nga Gos nge ningil ele, enim yi piingii ei, enim sin kin noman ka ngumun ni piingii ele nge, na mon ei puls. ¹³ Yi mił, enim nge of ka enjing of ei, erpi kin, sin nge noman ele erpi emin ngonum.

Nga sin nge noman ele mendpił, emin ngonanim mon; ba sin nga ka mendpił piinmin ku. Nimbil erang Taisis nge noman emin seng kin, nga eim ka wii piipi molum. Nga of ei kanpin kin, sin nga ka mendpił piinmin. ¹⁴ Yi mił, ok Taisis kumb ele, na enim nge embe ambil tonu kindinj ei, na enim nge ek ninj ei, na singambil sinenj mon! Ba sin ek pei enim kin ninjpin ek ei, keimi mendpił! Ei yi mił ku, sin enim nge embe Taisis nge kumb ele ambil tonu kindinmin ek ei, keimi mendpił peni ele tonu om. ¹⁵ Taisis eim enim kin om kunum ele, enim eim kin mund mong erik kin, puku sik enjing; ba eim tuk sinjing. Sengin kin, eim nim mił ek ei, enim ekii sik enjing of ei, eim piipi kin, eim enim kin noman ka nga ngonum. ¹⁶ Pe na enim kin, keimi pii gii nind ei, enim of kun ka keimi erngii ele nge, na ka wii piind.

8

Gos Nge Tilap Wumb Paki Totmun Of Ei

¹ Enginjpin nol! Sin noman ele enim kin ek ni piinmin ei, Gos eim noman ka ei, nimbil of endi, Maseroniya wumb men ngii konu ele andan tum mił ei enim piingii. ² Yi mił peng, of embin tui ei, en enim kin owundu tonu opu kin of ei, en enim erngii mił kenmba erim. Pe en enim epi endi sinerang kin, en enim wii mendpił muljung. Ba en enim ka ka piik molmun ei erang kin, wumb eipi kombur noman ngunjung. Ngok kin, en enim ku nin epi aninga, kulou tok kin, en enim kongun yi erik kin, wumb eipi ngunjung. ³ Yi mił ni, na piip kin, na ek ei peni ele nip tor kindind. Kindind ei, en enim noman ele ekii sik kin, en enim nge ku nin epi aninga seng kin, nga min ele pei ei sik kulou tok, wumb eipi kin ngunjung. ⁴ Wumb en enim sin kin dinga kindik kin, kii sik kin, sin kapli nimin ni piik kin, Gos nge tilap ele Jerusalem konu ele molmun wumb paki tumun ni piik enjing. ⁵ Nga ok sin pii gii ninjpin ei, en enim ku nin, epi aninga kopur kindngii ni piinjpin; ba en enim yi mił mendpił enenjing mon; ba kumb se, en enim Owundu ngunjung. Pe nga en enim, Gos nge noman ele ekii sik kin, en enim sin kin yi ku ngunjung. ⁶ Yi mił ku, sin Taisis dinga kii semin kin, eim kongun enim kin pulngun mondpu erim mił, eim yi ku, enim kin noman ka ngopu kin, kongun ei eim er poru nimba ku. ⁷ Pe nga yi mił, epi pei ele nge, enim of ka wii mendpił etmin. Ei enim Gos kin pii gii ninmin; nga enim pii gii ninmin ele nge, kongun dinga erik kin, ni tor kindik enmin; nga enim noman ele ka wii pei salim. Seng kin, enim Gos nge kongun ei, to konj dinga kindik enmin; nga enim sin kin noman ka ngok enmin; nga enim noman ka ngok enmin kongun ei, yi mił ku, nga pei erngii.

⁸ Ei na enim kin, ek dinga 'Yi erei!' ngunand mon. Ba na enim kin nip ngond ei, wumb kombur kongun keimi ermin ni, noman to piinmin mił nind ele nge, na enim kin noman ka keimi ngonmun min mon; ei kenmbii nip nind. ⁹ Yi mił, enim piinmin ei, noman ka ei sinim nge Owundu Jiisas Kraiss andan topu ngołum. Ngopu kin, ei eim epi kanim kanim pei keimi salilim; ba nga sinim paki tumbii ni piipi ele, eim epi sinatilim wu mił, endi tonu orum. Of yi eririm ele, enim epi kanim kanim pei sengin kin, Jiisas Kraiss eim epi endi sinatilim wu mił molum.

¹⁰ Pe nam nge noman ele, enim kin andan top ngond. Na kongun ei piip kin, kung ngii ok, enim kongun pulngun monduk erik kongun ei pe er poru ningii ku. Nga kongun ei, en enim wii mił enenjing mon; ba en enim noman ele, kongun ei ermin ni piik enjing. ¹¹ Yi mił, pe enim kongun ei er poru ninjing kin, kapli ei ka wii. Yi mił, ok enim sikir ermin ni noman ele piinjing mił, yi ku enim sikir er poru ningii! Nga yi mił, en enim nge

dinga palim mił, kapli enim kongun ei erngii! ¹² Yi mił pe wumb endi eim noman ele, epi endi ngumbii ni piimba ei, kapli Gos eim noman ele kapli epi ei simba. Gos eim wu ei, epi pei salim epi ei piinim. Nga Gos eim wu ei nge epi salim ei, kapli mok topu ermba ku.

¹³⁻¹⁴ Ei pułe yi mił pinalim mon. Enim epi pei ngangin kin, nga wumb sik kin, epi aninga ngungii pa yi ninand mon. Ba enim epi mok tok kin, kapli kapli erngii pa nind. Enim epi pei salim ei, enim epi singii mił sepi kin, nga kopur gulang salim. Pe nga enim epi kopur singii pim kin, nga wumb enim paki tok ngungii ku. Ei enim wumb ei kin, epi mok tok kin, kapil kapli erik singii. ¹⁵ Gos kumb ok ek mon poł pendrim ek yi ninim, “Pe wumb nii endi eim kuni epi pei sirim wumb ei, eim kuni epi nga pei sineririm mon. Nga wumb nii endi eim kuni epi aninga mił sirim wumb ei, eim nga kuni epi aninga mił sineririm mon ku. Wumb yi tał epi kapli mił sikił.”

Taisis Korin Konu Ele Kindnjing

¹⁶ Ba sin ka piipin kin, Gos ngonmun ei, Taisas eim noman ende sepi kin, Gos sin ngum noman ei nge ngang kin, enim paki tonum. ¹⁷ Yi mił, sin eim kii semin kin, nga eim kapli nirim. Nipi kin, eim ka piipi kin enim paki tumbii ni om. Ba ei eim noman ele piipi kin, enim paki tumbii nipi kin, eim enim kin om. ¹⁸ Pe nga sin Gos nge tilap ele mołmun wumb nge enginjin endi kindamin kin, Taisis ouni pukuł. Enginjin ei, eim men ngii ele Gos nge ek ka ei ni tor kindilim embe mołulum wu. ¹⁹ Ei yi mił mendpił enalim mon; ba nga men ngii kongun elmin wumb enginjin ei to tonu kindik kin, sin kin ouni andpi kin, nga noman ka ngopu kin, nga sin nge kongun paki topu ermba nik kindnjing. Nga sin kongun ei noman ka ngopun erpin kin Owundu nge embe ambił tonu kindpin erpin kin, wumb pei andan topun eramin kin, wumb pei piingii ei sin enim paki tumun ni, piipin ermin. ²⁰ Wumb endi sin kin ku nin, epi ka wii ei, men ngii wumb ngopun se andinmin epi ei kin, ek orung nipi yi ninermba mon. Yi mił, sin enginjin ei, wu ei kin ouni kindinmin. ²¹ Yi mił, sin noman ele ol kun ka palim mił, ermin ni piinmin. Ei sin Owundu nge ningił ele mendpił ol kun ka enanmin mon; ba sin mei wumb ningił ele kin ouni ol kun ka enmin ku. ²² Pe sin enginjin endi kindinmin ei, wu tał kin ouni pungii. Sin kunum kunum eim ermba mił kenmin nipin kin, ol yi mił erpin kin, eim kongun ngopun yi elmin. Nga sin kanilmin ei, eim paki topu kin, kongun dinga kindpi elim. Ba pe eim pii gii ninim ei, enim ol kun ka yi mił ku, erngii ni piinim. Yi mił erpi kin, eim kongun ei dinga kindpi enim. ²³ Pe nga Taisas eim na kin kongun ouni ni er andilmbił wu; pe eim enim kin paki topu kin, kongun ermbii ni piinim ku. Pe nga sin nge enginjin tał Taisis kin ouni pungii ei, enim piingii ku. Wu tał ei, men ngii nge kongun elmbił wu. Nga wu tał ele elip, Kraiss nge tilang owundu dinga ei, si tonu kindilmbił wu. ²⁴ Yi mił erang kin, enim noman ka ei andan tangin kin, wumb ol ei pułe sinim ka ka piipin kin, kongun enim enmin ei keimi ni piingii. Nga men ngii wumb pei yi mił ku, sin enim kin ek ninmin mił ei, keimi ni piingii ku.

9

Ku Nin Epi Ka Wii Gos Nge Wumb Paki Tolum

¹ Enim piinmin ei, epi ka wii paki tołum epi ei, Gos nge wumb Juriya konu ele mołmun wumb ei kin ngołmun ei, enim piinmin. Yi mił peng kin, na mon endi połup ele nge, ngunermbii mon. ² Yi mił, na piind ei, enim noman ele kongun ei ermin ni piinmin. Yi mił piyangin kin, na Maseroniya konu ele mołmun wumb kumb ningił ele kanip kin en enim embe ambił tonu kindił. Na yi mił ninj ei, kung ngii ok, Akaiya konu ele wumb kongun yi mił erngii pendik kin, kui er mołmun. Nga en enim piinmin ei, enim kongun to konj kindik ermin. Ei yi mił ku, Maseroniya konu ele mołmun wumb to konj kindik kin, yi ermin ni piinmin ku. ³ Ba na piind ei, sinim ek ninmin ei nipin kin, enim embe ambił tonu kindpin enmin ei, ek wii mił endi pinermba mon. Ba nga en enim kongun erngii nge kui er mulnjung kin, kapli na enim kin yi mił nip ngunj. Nga na yi mił piip kin ele nge, na engnan noł ombu enim kin kindinj. ⁴ Yi mił, sin enim enmin ol ei, pii gii

keimi ninmin, na yi mił, ni piind. Mon pim kin, Maseroniya konu ele mołmun wumb na kin tep to wangin kinamin kin, enim er kun er mulenjing kin, kapli sin ele nge singambił simin. Nga enim yi mił ku, singambił singii ku. ⁵ Yi mił peng piip kin, na engnan noł ombu kumb se kindamb kin, enim kin ongii. Ok kin, enim ku nin epi ka wii ei kułou tok, konu ele kindmin ni, er kun erik mułngii. Nga ku nin epi ka wii ei, en enim noman ele wii ngungii. Ba sin yi mił enim kin, epi simin nipin kin, yi kapli enermin mon.

⁶ Pe enim ei, pii kun erngii. Wu endi eim kuni mong aninga telim kin, eim kuni mong aninga telim mił simba. Nga wu endi eim kuni mong pei telim kin, eim kuni mong telim mił mong pei simba ku. ⁷ Ei yi mił ku, enim wumb endeim endeim ni, noman tuk ele, pii kun erik kin, en enim nge noman ele ekii sik kin, enim nipe epi endi ni piingii mił, yi mił ngungii. Mon pim kin, wu endi epi ngumbii ni noman embin to piimba min, nga wu endi eim kin dinga kindik kin, oł yi erii, nengin kin kindmba. Nimbił erang Gos wumb endi epi noman ka piipi ngołum ei, Gos wumb ei kin noman ka piipi ngołum. ⁸ Gos eim kapli, enim epi pei ka wii enim singii pałim mił ngopu kin, nga pei sik, eim enim kin ngumba ku. Ngang kin, enim pei sik kin, kapli erik mułngii. Yi mił, nga kunum kunum epi ka wii kanim kanim pei ngang kin, enim kapli wumb eipi kin ngungii ku. Ngok kin, enim kongun ka wii kapli paki tok kin, erik mułngii. ⁹ Gos nge ek ka mon pol pendrim mił yi ninim,

“Gos ek piinim wumb endi, eim epi pei wumb kurpu wii mołmun wumb ei kin ngonum. Ngopu kin, eim nge oł ka enim ele, kunum kunum ei eim kin pepi mułmba.”

¹⁰ Pe Gos eim kuni mong wumb aka pin telngii nipi ngołum. Nga eim wumb kin kuni nungii nipi kin, ngołum ku. Nga yi mił ku, sinim kuni mong pei ngopu erang kin, kuni mong pei nga tonu omba. Omba kuni ei opu enim nge oł kun ka erpi kin, kuni mił owundu mendpił tonu omba. ¹¹ Gos enim epi pii kelip ngang kin, enim sik, wumb eipi kin pei yi ku ngungii. Nga enim epi ka wii ngunjung epi ei, sin sipin kin, wumb eipi epi ka wii ei ngamin kin, en enim, enim paki tungii nge ele, Gos kin ek ka ni ngok; nga Gos nge embe ambił tonu kindik kin, yi erngii ku.

¹² Yi mił, nga enim nge kongun ele, Gos nge wumb paki tungii. Tungii ele nge, enim wumb epi sinerang mułngii wumb ei, si ngok kin, kapli erngii. Nga oł ele nge mendpił mon; ba oł ele nge, enim Gos kin noman ka piik kin, nga ngungii ku. ¹³ Enim kongun enmin ei erik kin, engnjing noł paki tungii nge enmin ei, en enim pii gii ei, peni ele andan topu ngonum. Ngang kin, engnjing noł enim enjing oł ei piik kin, enim Gos ek ka ekii sik kin, Krais nge ek ka ei, ni tor kindik enmin ei piingii. Nga keningii ei, enim ka wii epi owundu ei, enim wumb wii ngołmun. Nga wumb eipi pei ngołmun ei kanik kin, Gos nge embe ambił tonu kindngii ku. ¹⁴ Nga yi mił ku, piingii ei Gos nge noman ka ngołum ei, enim kin owundu pepi mołum. Yi mił peng kin, en enim, enim kin dinga kindik kin, kenmin ni piik kin, en enim Gos kin prei dinga kindpin eramin kin, Gos epi ka wii ngumba ni piinjing. ¹⁵ Gos eim epi ka wii sinim ngołum ei, epi owundu ka wii mendpił. Yi mił erang, Gos nge ngołum oł ei, sinim pii poł tunanmin mon. Sinim Gos nge epi ka wii ngołum ele nge eim kin ka piipin ngumun.

10

Pol Nirim Mił Gos Sinim Kin Kongun Ei Ngum

¹ Na Pol, na nam enim nge noman to konj kindip kin, enim Krais nge elim oł ei, pii kun erngii! Erngii ei, Krais eim nge noman ele, ambił mani kindpi kin, eim wumb kin noman ka ngopu kin, oł kun ka elim. Wumb kombur na kin ek to monduk kin, yi niłmin. “Pol eim sinim kumb ele mołpu kin ei, eim embe ambił to mani kindnim; ba nga Pol eim sinim kin turii mołpu kin, eim ek dinga nipi sinim ngołum. ² Ba na enim kin dinga kii sip kin, na enim kin ombii kunum ei, enim kan kun erik mułngii! Na enim kin ek dinga nip ngunerbii mon! Ba na ni piind ei, wumb kombur sin mei konu ele oł ei, ełmin ni piik kin, wumb ei kin, na ek dinga ni tor kindip ngumbii. ³ Yi mił, sin mei konu ele mołpun kin, er andinmin; ba sin opu, mei konu ele wumb ei, yi mił opu enałmin mon. ⁴ Yi mił,

sin opu epi pei ambilitmin epi ei, mei konu efe epi mon. Ba sin nge opu epi ei, Gos nge noman dinga salitmin. Seng kin, sin kapli opu orung gui kis nge noman dinga ei, to mani kindinmin. ⁵ Sin wumb nge noman efe, en enim bong nik, tonu mendpit angilitmin epi ei, Gos kin noman tok piingii nge andlam ei, ondu ngungii ei, sinim to mani kindpin kin, er kis ermin. Pe nga yi ku, sinim wumb nge noman efe pei, ambil gii nipin kin, kan ngii mit kindamin kin, enim Krai kin ekii singii. ⁶ Sin kui er moipun kin, kapli enim sin ek ekii sik erngii. Erangin poru nim kin, kapli wumb kombur ekii sinenjing kin, kapli sin wumb ombu kin, kumep kis ngumun.

⁷ Enim ningit efe epi pei ngenj torung palim mit, kanik piingii. Pe wumb endi eim pii gii dinga nim kin, eim Krai nge wu moipu kin, eim nga eim noman kun to piipi kin, eim Krai nge wu; nimbil erang, sin wu ei moim mit, sin yi mit ku, Krai nge wumb moimun. ⁸ Yi mit, pe na sin noman dinga ei, wii ek owundu nip ermbii efe nge, sinim nge Owundu noman dinga ei, sin ngum. Ngum dinga ei enim nge pii gii ei, er dinga kindpi kin, si tonu simbii nipi ngum ei, sin enim to kis er mani kindnermbii mon. Efe nge, na singambil sinermbii mon. ⁹ Na ninj ek ei, enim piinarik kin, na enim to puku simbii nip mon ei, pulenj mon. ¹⁰ Yi mit, enim kopur na kin ek yi ninmin, "Eim mon moipu kindim ei nge, ek embin nin, ek dinga palim. Pe nga eim ya sinim kin muulang kin, eim ngenj efe dinga kunum efe sin kenpin ei, eim dinga sinenelang mon. Nga eim ek ei wii mit palim," pa ninmin. ¹¹ Wumb nii endi, ek yi mit pii kun ermba wumb ei, eim sin mon poltmun of ei, eipi mit enalmin mon. Ei sin ya mulelamin kunum ei, min nga sin enim kin ouni efe mulelamin kunum ei, sin of ende mit elamin.

¹² Yi mit, sin tungu erpin kin, sin wumb eipi en enim embe ambil tonu kindik elmin wumb ei kin, sin ouni kulou topun kin, en enim elmin of ei, mok topun ermin ei, kapli enanim. Nimbil erang wumb ei, en enim elmin of ei, en enim nge su efe mok tok elmin; ba wumb endi wumb eipi kin endeim endeim ni elmin of ei, su wum kapli ende mit elmin. Wumb yi mit elmin wumb ei, noman pinaim mit moimun. ¹³ Ba sin elmin of su wum ei, mit mulelamin kin, sin ek owundu nipin kin, sin sinim embe ambil tonu kindpin kin, yi enalmin mon; ba sin Gos nge kongun ei, su mit mok topu kindim mit su ei, sin ekii sipin ermin. Erpin kin, sin enim Korin konu efe moimun wumb kin kongun yi ku ermin. ¹⁴ Yi mit, pe nga sin enim kin tor onjpun kunum efe, sin Gos nge kongun ei su mit, mok topu kin, sin kin kindim efe, sin tor punenjpin mon. Na nge, sin sinim embe ambil tonu owundu kindnermin mon. Ba sin enim kin kumb se opun kin, Krai nge ek ka enim kin tu wunjpun. ¹⁵ Nga sin elmin of su ei mit, ek owundu ninarpin kin, sin sinim embe ambil tonu kindnalmin mon. Kindnarpin kin, wumb eipi enim kin kongun er sinjing efe, piipin kin, of yi ermin ni enalmin mon. Ba sin dinga kind piipin kin, enim nge pii gii ninmin ei, tonu opu dinga pimba ei, ni piipin elmin. Pe nga sin enim kin kongun efe tuk moimun ei, dinga pupu kin, owundu tonu opu kin, owundu mendpit pimba ni piipin enim. ¹⁶ Yi mit, nga sin konu eipi nge ek ka ni tor kindpin kin, enim kin orundung konu efe wumb ei, ni tor kindmin. Yi mit erang, sin wumb eipi nge kongun er sinjing konu efe, sin ek owundu nin, sin sinim embe ambil tonu kindmin ei, kapli enermba mon.

¹⁷ Gos nge ek ok ni ka pendrim ek yi ninim,
 "Pe wumb nii endi eim ka piipi kin, eim nge embe ambil tonu kindmba pim kin, kapli wu ei Owundu nge embe ambil tonu kindmba nge Gos ka erim."

¹⁸ Nimbil erang wumb nii endi ei, eim embe ambil tonu kindim kin, wu ei Owundu nge ningit efe wu wii mit mulmba. Ba wumb nii endi Owundu eim wu ei, eim embe ambil tonu kindmba ei, kapli wu ei, Owundu nge ningit efe embe keimi pimba.

11

Pol Ek Se Anditmin Ek Kend Wumb Ni Peni Efe Kindim

¹ Na noman efe piind ei, enim na of elou yi mit erip endinj kin, enim na kan wiik tungii. Tangin kin, keimi nam of elou yi piind mit, erip endmbii. ² Yi mit Gos eim wumb kin noman ka ngolum kin, eim nge wumb mendpit mulngii ei, yi mit ku, na enim kin noman

ka ngond. Nimbił erang na enim amb kuimi mił to mondup kin, enim wu endeim mendpił Kraiis nge ambim mił mułngii. Na enim ambił wenip andłam kun ka wii andiłmin mił, oł kis pinaliłim yi mił, na enim Kraiis kin ngumbii. ³ Ba kumb ok, wembii kis Seisen, eim amb Eiwa ek ak mak erpi kin, ek kend topu kin, oł kis erim. Erang mon pim kin, Seisen eim enim kin yi mił ku, enim nge noman ełe, ek ak mak erpi kin, ek kend topu, to eipi kindang kin, oł kis erik kin Kraiis kin mendpił mularik kin, keimi ekii sik enerngii mon! Oł ełe nge, na tungu erip moł. ⁴ Yi mił, wumb nii endi enim kin, tor wang kin ei, enim Jiisas endi eipi ni tor kindmba; ba ei sin ok ek ni tor kindnenjpin mon; min nga enim gui endi eipi konj endi singii enmin; ba ei enim ok sinenjing mon; min nga enim ek ka enim ok sinjing ei, mon; ba enim ek ka endi eipi wang kin, angil ełe simin nik enmin. Pe wumb endi enim kin ełe tuk opu kin, oł yi mił erang kin, kapłi enim eim wiik tangin kin, eim oł yi mił kapłi ermba.

⁵ Pe na oł ełou ełim wu mił, na ek owundu nip kin, na nam embe ambił tonu kindmbii end. Yi mił na ni piind ei, na enim nge ek se andiłmin wu num mendpił wumb ei kin, na wu kembis wii mił, wumb ei kin mandring mulał mon. ⁶ Pe na ek ni tor kindił oł ei, kapłi kun pinenim pim kin, kapłi ba nam nip ek endi nind ei, nam noman ełe ka wii patim. Na piind ei, enim piinmin ei, akip sin enim kin peni ełe, noman ełe epi pei andan tunjpun.

⁷ Na enim kin, Gos nge ek ka ni tor kindinj; ba enim na kin epi endi ngo orung kindnenjing mon. Na nam mani ełe mołup kin, na enim ambił tonu kindinj. Nimbił erang na oł yi enj ei, oł kis min? ⁸ Pe na men ngii wumb konu eipi eipi na ku nin, epi ngok enjing ei, na sinj. Na sinj ku nin epi ei, na sip enim ngop kin, enim paki tunj. Na oł yi enj ei, na men ngii wumb nge ku nin epi ei, na waning mił sinj. ⁹ Nga kunum ełe, na enim kin tep to muls kunum ełe, na epi endi sinerang kin kunum ei, na wumb endi kin noman embin ngunenj mon. Gos kin pii gii ninjing angim noł Maseroniya konu ełe si kindik kin, Korin konu ełe tor onjung wumb ei, na epi endi sinerim epi ei, pei paki tunjung. Paki tangin kin, yi mił er mołup kin, nga na noman embin enim kin ngunermbii mon ku. ¹⁰ Yi mił Kraiis nge ek keimi ei na kin tuk mołum ei mił, nga na ek dinga keimi nind ei, nam embe ambił tonu kindamb kin, Griis konu ełe wumb konu orung orung pei, nam nimbii ek ei, wumb mon ninerngii mon! ¹¹ Nimbił erang na ek yi mił nind? Nga na enim kin na noman ka ei, ngonał nind min? Ei mon! Gos piinim ei, na enim kin noman ngoł.

¹² Nga na pe end mił enim kin ku nin epi sinarip kin, wumb eipi kin simbii end oł ei, na am piram erip mułmbii. Yi mił erip kin, ek se andiłmin wumb eipi, en enim embe kapłi ambił tonu kindmin ni piik kin, yi mił nik kin, sin wumb eipi Gos kongun ende mił enmin. Erangin kin, na wumb ombu nge gupu ełe ek ei pandi top kin, oł yi mił ermbii. ¹³ Yi mił, wumb ombu ek kend tok kin, ek se andiłmin wumb molk kin, en enim kongun erik kin, ek kend tok ełmin. Nga wumb ombu, en enim ngenj ełe, to eipi mił kindik kin, Kraiis nge ek se andiłmin wumb mił yi erik mołmun. ¹⁴ Nga sinim oł ei kin puku sinermin! Nimbił erang Seisen ei kapłi eim nge ngenj ei, to eipi kindpi kin, eim ngenj ełe Gos nge enjel tiłang ełim ei mił, eim yi er mołum. ¹⁵ Yi mił erang kin, Seisen nge kongun wumb en enim ngenj ełe, yi ku to eipi kindik kin, Gos nge kongun oł kun ka ełmin wumb mił, yi ku tonu onjung oł ei nge, puku sinermin. Nimbił erang kunum poru nimba kunum ei, Seisen nge kongun wumb ombu, oł enjing mił, kumep ei singii.

¹⁶ Na ok ninj mił, na pe nga nind. Wumb endi noman to piipi kin, na wulu wu endi moł ni piinim, ba ei mon! Ba enim yi piinjing kin, na wulu wu mił nind ek ei, enim piik, wiik tangin kin, yi mił, kapłi na nam embe ambił tonu aninga mił kindmbii. ¹⁷ Pe na nimbii end ek ei, sinim nge Owundu nge noman dinga ełe, nimbii enand mon. Ba na ek ełou nilim wu ei mił, nam ek owundu nip pup kin, na nam embe ambił tonu kindmbii end. ¹⁸ Ba wumb kopur pei mei konu ełe oł ei, ekii sik kin, ek owundu nik kin, en enim embe ambił tonu kindiłmin. Na yi ku, oł ei ekii sip kin, ek owundu nip kin, nam embe ambił tonu kindmbii ku. ¹⁹ Yi mił, en enim noman nge ka wii sengin kin, enim wulu wumb nge ek wii mił nengin kin, enim piik wiik tangin kin, ka piinjing. ²⁰ Yi mił, wumb endi enim kongun wii ełmin wumb kindmbii ni piipi kin, nga enim nge epi pei ei, sipi poru nimbii

ni piipi kin, nga enim eim sipi, owundu moŋpu kin, enim to mani kindpi kin, nga eim enim nge kumb ningiŋ eŋe, kon taki tum kin, kapli enim eim kin wakin tangin kin, oŋ yi miŋ eŋim. ²¹ Yi miŋ, sin nge dinga sinerang kin, enim oŋ enjing miŋ ei, sin enanmin mon! Yi miŋ peng kin, na singambil sip kin, ek ei ni tor kindmbii end.

Ba wumb endi eim dinga pupu kin, ek owundu ni tor kindim kin, kapli na yi ku, ek owundu ni tor kindmbii ei, wulu wu miŋ ek yi na nam embe ambil tonu kindmbii end. ²² Wumb ei Eipru wumb min? Kapli na Eipru wu ku moŋ. Wumb ei Esrel wumb min? Kapli na Esrel wu ku moŋ. Wumb ei Eiparam nge tiŋap wumb min? Kapli na Eiparam nge tiŋap wu ku moŋ. ²³ Wumb ei Krai nge kongun wumb min? Kapli na Krai nge kongun wu moŋup kin, wumb ombu to mani kindinj kongun ei end. Pe na wulu wu miŋ ek nind ei, na Krai nge kongun dinga wii enj; nga wumb na kan ngii kunum kunum kindnjing; nga wumb na kunum kunum pei ya kepil tunjung; nga kunum kunum pei wumb na to kundngii enjing miŋ, ba na pe na konj moŋ. Yi miŋ peng kin, oŋ eŋe nge, na wumb pei to mani kindinj. ²⁴ Kunum angil orung, Jura wumb na engki kapil kapli miŋ, kan kepil miŋ tunjung. ²⁵ Kunum tekliki, Rom wumb na kepil tunjung. Nga kunum endeim, wumb na kom ku tunjung. Nga kunum tekliki, noŋ kanu owundu eŋe er kis muŋang kin, na ep noŋ eŋe mani punj. Pup kin, na epin tinga kunum endeim olt miŋ, ep noŋ eŋe pinj. ²⁶ Nga na kunum pei andŋam olt miŋ eŋe, na mei eŋe punj; nga na noŋ eŋe mani am bii miŋ enj; nga waning wumb, na to kis erngii miŋ enjing; nga nam nge Jura wumb, na to kis erngii miŋ enjing ku. Nga wumb tiŋap eipi endi, na to kis erngii miŋ enjing ku. Nga konu owundu eŋe wumb ei, na to kis erngii miŋ enjing ku. Nga mei eŋe wumb mulenjing konu eŋe wumb min, epi endi, na to kis ermba miŋ, erim ku. Nga na ep noŋ kanu owundu eŋe muls ei, na to kis ermba miŋ ku erim. Nga ek kend toŋmun angnan noŋ angil eŋe, na to kis erngii miŋ enjing ku. ²⁷ Na kongun dinga wii erip kin, enimb tum. Kunum pei emii peng, na kongun erip kin or pinaŋ. Nga kunum pei, na kuni owundu topu, noŋ nuwa erip eŋim. Kunum pei, na kuni sinaŋim. Nga kunum pei, na konduk ni epi sinerang kin, na konu jii kuŋu ku. ²⁸ Nga oŋ ei mendpil mon. Nga kunum kunum pei, oŋ embin tui na kin tonu wang kin, ei na ko wuŋ epi ei, na men ngii wumb konu orung orung pei, tep kun ka ermbii ni, noman to piind. ²⁹ Nga wumb nii endi, eim dinga pinaŋim ei, yi miŋ ku, na dinga pinaŋim min? Nga wumb nii endi, eim bok topu, mani pupu, oŋ kis erim kin, kunum ei na noman kis to piinermbii min? Oŋ eŋe nge pei wumb eipi pei andan top keningii miŋ, na Krai nge kongun wu mendpil moŋ.

³⁰ Nga na ek owundu nip kin, nam embe ambil tonu kindmbii andŋam eipi endi pinerim kin, kapli nam nge dinga pinaŋim andŋam eŋe, na ek owundu eŋe nam embe ambil tonu kindmbii. ³¹ Erinjpin Gos sinim nge Owundu Jiisas nge embe eŋe, sinim kunum kunum eim ambil tonu kindmin ei, eim piinim ei, na ek kend tunand mon. ³² Nga na Damaskes konu eŋe muls kunum ei, gapman owundu king Areses, eim nge konu owundu eŋe, eim wumb mundang molk kin, na to kan ngungii miŋ enjing. Ba na mer gerenj kon eŋe, tuk pinj kin, wumb na konu owundu kung gii ondu eŋe, na to tor kindik kin, na wu king eim angil eŋe am punj.

12

Pol Eim Or Kumb Miŋ Er Kenim Ei, Gos Koi Erpi Andan Tum Miŋ Kenim

¹ Na ek owundu nip kin, nam embe ambil tonu kindmbii; ba oŋ ei na paki tunaŋim mon. Ba akip na or kumb miŋ kenj epi ei kin, sinim nge Owundu eim epi endi koi erpi andan topu kin, na ngum epi ei, ni tor kindmbii. ² Na piind wu ei, endi Krai kin pii gii nim wu ei, kung ngii engki nga kapil kapli o pang kin, wu ei tonu epin Gos moŋum konu eŋe, si pang kin pum. Pum wu ei, eim nge ngenj kin pum min, eim noman tuk gui ei kin pum min, ei na pii poŋ tunand, mon; ba Gos eim mendpil piinim. ³⁻⁴ Na piind wu ei, tonu epin Gos moŋum konu ka wii eŋe, si pang kin pum. Pang kin, eim ngenj kin pum min, eim nge ngenj si kindpi pum min, ei na pii poŋ tunand; ba Gos eim mendpil piinim. Pe nga epin konu eŋe peng kin, wu ei, eim koi erpi oŋ kun ka wii epi endi piipi kin, wumb endi ek ni

tor kindmba ei kapli enermba mon. Enerang kin, mei wumb endi kapli ek ei ninermba mon! ⁵ Nga na wu ei kin, ek owundu nip kin, eim embe ambil tonu kindmbii end. Ba na nam embe ambil tonu kindnermbii mon! Ba na nam dinga pinatim ele nge, na ek owundu nip kin, nam embe ei, ambil tonu kindmbii. ⁶ Pe na ek owundu nip kin, nam embe ambil tonu kindmbii ni piitamb kin, kapli na wulu wu mił ek yi ninenelamb mon; ba na ek keimi niitamb. Nimbil erang wumb endi na wu ka wii endi moł ni, yi piinermba mon! Ba na piind wu ei, na oł end mił ei, kanpi kin, nga eim na ek nind mił ei piifim. Yi mił peng kin, wu ei na kin kun mendpil piimba.

⁷ Nimbil erang Gos nge koi er pim ek ei, na andan tum ei, na kenj epi keimi kun ka wii mendpil yi mił peng kin, Gos eim piipi kin, na nam embe ambil tonu kindmbii ni, eim noman ele to piinerim mon. Nga yi mił peng kin, Gos eim na kin epi gal mił epi ei ngang kin, na ngenj ele potulum nge ngum. Ngum epi ei, Seisen nge ek se anditim wu mił, na tumba nge ngum. Epi ele nge, na to mani kindpi kin, na nam embe ambil tonu kindmbii ei, na kapli enanim. ⁸ Kunum tekliki, na Owundu kin prei erip kii sinj ei, eim na ngenj ele epi kis ei, si tor simba nge kii sinj. ⁹ Ba Owundu eim na kin ek yi nim, “Na nim ngenj kumbii gal mił epi ei, si tor sinermbii. Nimbil erang, na nam noman ka ngoł ei, nim kin kapli paki top elim. Nimbil erang, nam nge noman dinga ei, kun ka wii kongun erpi kin, wumb endi dinga pinerang mułmba wumb ei kin, kapli kongun elim,” Owundu yi nim. Yi mił peng kin, na ek owundu nip kin, na noman dinga pinerang ele nge, na ka ka piind ele nge, Kraiss nge noman dinga ei, na kin kongun er mułmba. ¹⁰ Yi mił, na noman dinga ei pinerang kin ele nge, na ka ka piip moł. Nga wumb na kin oł kis mił endi erngii; nga oł embin tui pei na kin tonu wang kin; nga wumb na kin oł embin ei ngungii; nga oł dinga endi na kin tonu wang kin, na ko wup kin, Kraiss nge kongun paki top el. Nimbil erang kunum ele, na nge noman dinga pinerim kunum ei, na Kraiss kin, dinga mendpil simbii.

Pol Korin Pii Gii Wumb Kin Noman To Piim

¹¹ Na oł enj ei, wulu wu mił enj. Ba enim na kin yi mił erangin kin, na oł ei enj. Enim na embe ambil tonu kindilangin kin, ei kapli kun mendpil pitang; ba enim oł yi mił enenjing mon. Nimbil erang na wu wii mił mołup kin, na enim nge ek se anditmin wumb owundu mołmun mił mandring ei, na molał mon. ¹² Na enim mołmun konu ele tuk mołup kin, kongun dinga erip kin, ek keimi nge se andil wu, jep oł kanim kanim enim kin, na dinga kindip er muls. Mułamb kin, na enim kin jep oł kanim kanim ni, oł wumb puku siłmin oł ei ni, wumb Gos nge noman dinga oł ei keningii mił, na eim nge ek se andil wu mołup kin, enj. ¹³ Yi mił, men ngii wumb eipi pei epi nipe sengin kin, na enim kin epi endi paki tunenj? Ei epi ele nge mendpil, na enim kin paki tunenj ei, na enim kin ku nin epi kombur ambilip kin, sinenj mon. Na kaimb kuł kapli, enim na nge mong ei, er kun erik, si kindngii.

¹⁴ Akip kunum tekliki, na enim kin ombii ni piip kin, er kun erip moł. Nga na enim kin epi embin endi ni, ngunand mon. Ei na enim ku nin epi ei, na simbii ni enand mon. Ba na enim mendpil simbii nip end. Yi mił erang kin, kang ambil ombu en enim kongun dinga erik kin, epi pei kułou tok kin, menjing ernjing noł epi ei, paki toł ngunałmin mon. Ba menjing, ernjing noł, en enim kapli, epi pei kułou tok kin, kang ambil paki tok kin, epi ngołmun. ¹⁵ Na ka mendpil piip kin, na epi pei salim epi ei, enim ngop si kindmbii. Nga nam noman konj yi ku ngop kin, enim nge noman tuk ele paki tumbii. Pe enim na noman ka aninga ngunjung kin, na enim noman ka pei ngumbii ei kapli min? ¹⁶ Ba enim wumb kombur na kin ek yi ninmin. Keimi mendpil, wu ei sinim kin epi endi peni ele sinatim mon. Ba wu ei epi kenim wu. Nga eim ek kend top top ele nge, eim sinim ek kumb kulu ele topu kin, sinim eim kin ek ele nge, ekii simin ei nge nim. ¹⁷ Ba nimbil erang na enim kin wumb kombur kindinj wumb ei epi endi, ek kend tok kin, enim kin epi endi sinjing min? ¹⁸ Na Taisis kii dinga sinj kin, enim kin ba ninj. Nga na angim endi eim kin kindamb kin, ouni punguł. Pukuł kin, Taisis enim kin ek kend topu kin, epi endi

enim nge angil e, epi endi sim min? Pe nga, na kin Taisis kin ouni er andilmbil ei, Gos nge Gui Ka endeim se andilmbil min? Sil andlam ende ei andilmbil min?

¹⁹ Pe enim kunum kunum, noman yi to piinmin ei, sin pulpun ek ei, sinim ol ei, enim ningil e, er kun elmin min? Ba ei mon mendpil! Sin Gos ningil e, Krai kin dambiltpi ende kindang molpun kin, ek yi mil ninmin. Sin enginpin nol sin noman ka ngolmun wumb ei kin, sin ek nemin kin, kapli enim paki tamin kin, enim nge pii gii ninmin ei, dinga mendpil pimba. ²⁰ Yi mil, na nam mund mong tonum ei, nam enim kin ombii kunum ei, enim mulngii ni piind mil, ei mularik kin, ba enim eipi mil mulngii ni piind. Nga enim ka keningii ei, na mulmbii ni piinmin mil ei, mularip kin, na eipi mil mulmbii. Na nam mund mong tonum ei, na kenmbii ei; enim ek mil erik, wumb eipi nge epi, kan bun bun sik kin, noman kis tonu wang kin, wu endi eim noman e, mendpil piitim mil elim, wumb eipi kin ek bul morung nik kin, ek waim elmin, en enim wumb num molmun ni piik kin, ol kun pinalim mil erik kin, mong sik yi elmin. ²¹ Na mund mong tonum ei, na enim konu e, nga op ninj kin, nam Gos na enim ningil e, to mani kindmba. Mon pim kin, na wumb pei kin ke nip kin, ok wumb ombu, en enim ol kis erik kin, en enim noman tuk e to ak tunenjing mon! Wumb ei, ol kis penj tui nin; nga wu amb ngunduk nin; nga wumb wumb eipi kin noman kis peng kin, ol kis yi elmin.

13

Korin Wumb En Enim Pii Gii Ei Pii Kun Erngii

¹ Pe akip kunum tekliki, na enim kin bii ond. Pe wumb endi ol kis erim pim kin, kapli wumb tal min tekliki, noman ende sek kin, ek ni tor kindangin pa ni, Gos ek ka yi ninim. ² Ok wumb ol kis enjing kin, nga pe enim yi ku, ol kis enim enmin wumb ei ok, na enim kin ek yi mil ninj, "Enim pii kun erngii." Pe nga na enim kin ek dinga nind mil, na ok kunum tal yi mil ninj. Pe nga ekii se, na enim kin orung ombii kunum ei, ol kis enjing wumb ei, na wakin tunermbii mon! Na enim kin kumep kis ngumbii. ³ Enim epi pei piimin ni piinmin ei, Krai na kin gupu e, ek ni tor kindim. Nga Krai enim kin mok topu ermba kunum ei, eim temb ninermba mon! Ba eim nge dinga ei, enim kin tuk e kongun elim. ⁴ Yi mil, Krai eim ond peri e to kunduk kunum ei, eim dinga pineririm. Ba pe Arim Gos nge dinga ei ngang kin, pe eim konj molum. Yi mil, sinim eim kin dambiltpin ende pamin kin, sinim dinga pinerim ku. Ba sinim Gos nge dinga e sinjpin kin, sinim eim kin konj mulmun. Molpun kin, sin enim kin tuk e Gos nge dinga andan tumun.

⁵ Enim en enim noman tuk e, kii sik piingii ei, enim pii gii ei, dinga ambil gii nik molmun, min mon? Enim ol ei, en enim kur keningii. Enim keimi piinmin ei, Krai Jiisas enim noman tuk e molum min? Mon pim kin, kapli enim Krai kin pii gii pinerang kin, enim ol kis pei piki tonum. ⁶ Ba na piip nind ei, enim piinmin ei, sinim Krai kin pii gii keimi ninmin. ⁷ Ba sin Gos kin prei erpin ngamin kin, enim ol elou min, kun pinermba ol mil endi enerngii mon! Mon pim kin, sin enim andan topun kin, sin kin ol kun ka tonu onum ni, piinerngii mon. Ba enim ol kun pimba mil erngii. Ba mon peng kin, sinim wumb pii gii pinerim mil, wumb tonu omun ei kapli. ⁸ Yi mil, pe sinim epi endi ermin ei, ek keimi kin, to mani kindnermin mon; ba sinim ek keimi ei mendpil paki tonmun. ⁹ Yi mil, sin ka piinmin kunum e, sin dinga pinerang kin, enim dinga patim. Nga sin Gos kin prei eramin kin, enim am ol kun ka wii kapli molk pungii. ¹⁰ Yi mil, pul ei peng piip kin, na nam ya konu turii e molup kin, mon ei polup kin, enim kin kindind. Yi mil erang kin, nam ombii kunum ei, enim kin embin tui nguneramb kin, Gos Owundu nge noman dinga ei nam ngum. Ngum dinga ei, tu wup kin, enim to mani kindip kin, kis mundmbii ei, kapli enermbii mon. Ba nam noman dinga ei, enim pii gii ei, paki topu dinga ngumba nge end.

Ek Mandi Poru Ninim

¹¹ Pe akip angnan nol! Enim ka muleiyo! Na nind ek ei, enim piik kin, enim wumb dinga puk kin, kun ka molk kin, endi nimba ek ei, enim endeim ni noman ende sek kin,

yi erik kin, enim noman emin seng muŋgii! Nga Gos eim noman ka ngoŋum kin, noman emin puŋwu ei, enim kin oui muŋgii. ¹² Enim wumb endeim endeim ni 'Oiyoy,' nik kin, enim wumb ei ngunj kangilk kin, angil sik, Owundu kin ka piŋim miŋ yi erngii.

¹³ Gos nge oŋ kun ka eŋmin wumb pei enim kin 'Muŋeyoy' nik kin, ek ka ni kindinmin. ¹⁴ Sinim nge Owundu Jiisas Krai nge sinim paki toŋum ei kin, Gos nge eim sinim noman ka ngoŋum ei kin, Gos nge Gui Ka sinim kin dambiltpi ende pu moŋpu kin, Gos tekliki, enim pei kin tep to muŋgii.

Pol Mon Galeisiya Wumb Połpu Kindim

Galeisiya Wumb Mulnjung Konu Pol Mon Endi Połpu Kindim

¹ Na Pol, Gos nge ek se andił wu. Wumb endi na to tonu kindangin kin, onenj mon. Nga wumb endi, na Gos nge ek ei se andił ni kin, kindnenjing mon. Ba Jiisas Krai kin, Arim Gos eim Jiisas Krai tukpu ełe tor sipi kin, er konj kindim. Ei eim na kongun ełe enjii nipi kin, kindang pup end. ² Na Pol ni, engnan noł kin ouni ya mołpun kin, sin pipe ei połpun, enim Galeisiya konu ełe, Gos nge tiłap ełe wumb mulnjung konu ełe kindinmin.

³ Sinim nge Erinjpin Gos ni, Jiisas Krai Owundu eim, enim kin noman ka ngopu, noman emin ngang kin, mułngii.

⁴ Jiisas Krai eim Arim Gos nge noman ełe ekii sipi kin, kongun erim. Erpi kin, eim nge noman konj ei, si kindpi kin, sinim nge oł kis ei, kil ngopu si kindim. Si kindpi kin, eim ya mani mei ełe, oł kis sinim kin pinermba ni, si kindim. ⁵ Yi mił peng, piipin kin, sinim eim embe kunum kunum ambił tonu kind mułmun ei, keimi pimba.

Gos Ek Ka Endeim Mendpił Pałim

⁶ Enim enmin oł ei, na piip kin, mund mong end. Yi nge, Krai nge noman ka ngopu kin, Gos enim sipi, nga orung sim. Pe sikir enim eim ek ka buł ngok, si kindik kin, ek ka kanim endi eipi ei piik kin, ekii sinmin. ⁷ Ba ek ka eipi endi pinalim mon. Wumb kombur enim nge noman ełe to eipi eipi kindik kin, ek kanim kanim nik enmin. Nga Krai nge ek ka wii ei nik eim eipi eipi kindmin nik enmin. ⁸ Ba sin sinim ek ka yi mił pałim ei, ni tor kindpin ermin ei min, tonu epin nge enjel endi opu ek ka nimba ei, sin ok Gos nge ka ei, enim kin ni tor kindpin mił kapli, pinerim kin, wu ei eim am ba. ⁹ Kumb ok, sin ek ni poru nipin kin ek ei nge, yi mił pe, na nga nip enim ngond. Pe wu endi enim kin ek ka nipi, enim ngumba ei nipi ngang kin, sin Gos ek ka ok enim kin ngunjpun mił ei, endi pinarpi nim kin, wu ei eim am ba ku.

¹⁰ Yi erang kin, na pe nind ek ei, enim wumb na kin noman ka piik, ngungii min; Gos na kin noman ka piipi ngumba min; nga na wumb noman ełe kom tunj min; na wumb nga kom tunj pim kin, kapli na Krai nge kongun wu mulermbii mon.

Gos Eim Pol To Tonu Kindang Kin, Eim Nge Kongun Wu Motum

¹¹ Engnan noł, na enim ek kun kanip nip ngond ek ka ei, na enim ok kanip ninj mił ek ei, wu endi nge ek ka ei mon. ¹² Na wumb endi kin ek ka ei sinenj mon. Nga wumb endi na andan topu ngunerim mon mendpił; ba Jiisas Krai eim koi erpi pim ek ka ei, na andan topu ngum.

¹³ Na kumb ok erir oł ei, enim piinmin; kunum ei, Jura wumb ełmin oł ei, ekii sip enj ei, enim pii poru ninjing. Na Gos nge tiłap wumb ei, oł embin tui erip ngoł. Ngop kin, na noman ełe, nga top kis er poru nił ku. ¹⁴ Ei nam nge wu su ende ombu men tok ełmin oł ei, to mani kindił; na nge wumb tiłap ende ei si kindip kin, Jura wumb ełmin oł ei, ekii sił. Nam nge kupnan noł men tok ełmin oł ei minj, dinga pup ekii sip puł.

¹⁵⁻¹⁶ Ba kumb ok, na nam minan mingnerim kunum ei, Gos na to tonu kindpi mundrum. Ei nga, Gos nge noman ka na kin ngopu kin, na wii topu, sipi orung sim. Yi mił peng kin, eim ka piipi kin, eim nge kingam ei, na andan tum. Tang, na piip kin, wumb tiłap eipi ei, ek ka ei, nip ngumbii nge ngum. Eim na andan tum kunum ei, na wumb endi na nipe epi mił endi ermbii ei, kii sip yi enenj mon. ¹⁷ Na Jerusalem konu owundu ełe, ok puneramb kin, wu kopur na nge ek se endngii wu kombur, ok mulnjung ei, kii sip punenj mon; ba na Areipiya mei konu owundu ełe, ok punj. Nga orung op kin, Damaskas konu ełe orung onj. ¹⁸ Ekii se kung ngii tekliki o pang kin, Jerusalem konu ełe tonu pup, wu endi embe Piisa eim mułum konu ełe ek tang mułambił. Mułambił kin, kongun tał nga angii mong endeim o pum. ¹⁹ Ba na Gos nge ek se andiłmin wu nga endi

kinenj; ba Jeims ei eim Jiisas Owundu nge angim molum. Mo lum ei, Jeims kin Piisa ta mendpit na kenj.

²⁰ Ek ei na akip potup kin, enim ngond ei keimi! Gos eim na kanpi mo lum. Na enim kin ek kend top ngunand mon.

²¹⁻²² Ekii se nga na pup, Siriya konu e le pup kin, nga Silisiya konu e le tonu punj. Ba Juriya mei konu e le Gos nge tilap wumb e le, Krai s kin tuk ok mo lumun. Wumb na Pol nge kumb ningit e le kan kun enenjing. ²³ Ba en enim ek yi mi l mendpit pi i l min. "Kumb ok wu ei, eim sinim pii gii wumb o l embin tui ngum. Ba pe eim pii gii nipi kin, er endrim ek ei, akip Gos nge ek ka ei ni tor kindim pii gii ei, ok to kis er endim ek ei nim." ²⁴ Yi mi l erang, Gos na kin erim mi l ei, na enj wumb pi in min. Yi erang kin, Gos eim embe ambi l tonu kindin min.

2

Gos Nge Ek Ka Se Andilmin Wumb Ei Ok, Pol Kin Noman Ende Kindnjing.

¹ Na kung ngii engki nga kapil kapli mo l kindip, na Banapas kin Jerusalem konu e le nga sil tonu bil ni punjpu l. Pe na Taisi s sini, kin sin ouni punjpun. ² Gos eim na andan tang, "Pui!" neng, na punj. Nga eim nge ek ka ei na nip wumb tilap eipi ngumbii nge punj. Gos eim na andlam e le andan topu ngum ei, na wumb peng pepi noman pim. Wumb ombu kin ek nip andan top ngunj ei, na nam yi ni piinj. Mon pim kin, nam kongun tilap eipi wumb kin, pe end ei kin, nga ok enj kongun ei, wii mi l ba ni piind. ³ Ba Taisi s eim na kin ouni mo lum wu ei, Griik wu mo lum. Kunum ei, sin kulou tunjpun ei, Taisi s ngenj kopisngii ek dinga ei, wumb ninenjing mon. ⁴ Ba nimbi l erang enginjp in no l mi l, ek kend wumb kombur, koi erik kin, tuk o l mun ku. Ok Jiisas Krai s nge o l, sinim wii mo lumun ngum o l ei, waning kan singii nge onjung. Jiisas Krai s eim, sinim nge lo ek ei, kan ngopu ambi l gii ni mu lum ei, tor sipi kindang kin, sinim wii mo lumun. Wumb ombu nga, sinim Krai s kin wii mo lumun ei, nga kan ngungii nge enmin.

⁵ Ba kunum olt mon, sin Taisi s eim ngenj kopsik erngii andlam e le, aki topun ni ngonenjpin mon. Nga sin en enim ek ei, endi ekii sinenjpin mon ku. Yi mi l erang, sin yi pi in min, Jiisas nge ek ka ei, dinga pepi mo lpu kin, enim kin kunum kunum pepi mu lmba. ⁶ Wu kombur en enim, wu num mo lumun wumb ni pi injing wumb ei, en enim nipe embe pa l im wumb ei, na kin epi wii mi l pa l im ni pi ind. Gos eim wumb num embe pa l im wumb ei, ni kina l im mon. Wumb pei ende mi l mo lumun ni kaninim. Wumb ei embe pa l im wumb ombu, ek nga nik kin, na paki tok, ek nga nik ngonala l min mon. ⁷ Ei mon mendpit! Ba en enim piik poru ninmin. Pe Gos na kindang pup kin, wumb tilap eipi kin, Gos eim ek ka ei nip kin, ngumbii nge kindang, na onj. Yi mi l ku, Gos Piisa kindang kin, Jura wumb kin ek ka nimba nge pum. ⁸ Yi mi l ku, Gos eim Piisa dinga ngang pupu kin, Jura wumb kin ek ka se andilmin wu mi l, kongun erpi mu lmba nipi kindim. Nga na Gos eim yi ku, na dinga ngang kin, wumb tilap eipi kin, ek ka se andilmin wu mi l, kongun ermbii nipi kindim. ⁹ Yi ku, Jeims ni, Piisa ni, Jon en enim Gos nge tilap wumb kin wu num, paki dinga mi l wumb, yi ni pi injing. Piik kin, en enim pii poru nik enjing ei, Gos eim na kin noman ka ngopu kin, eim na kongun ermbii nge ngum. Yi mi l peng kin, en enim Banapas kin, na tel angit sinjing ei, enginjp in no l mendpit mi l, angit sinjing. Sin noman ende kind pi ipin kin, ek yi ninjpin. Sil, Pol Banapas tel, kapli wumb tilap eipi kin, pu mo lpu kin, kongun ermbi l ei, Gos ek ka ni tor kindmbi l. Nga en enim yi mi l ku, Jura wumb kin puk, Gos ek ka ni tor kindik erngii ku. ¹⁰ Wu num ombu en enim, ek endeim mendpit sil kin yi ninjing. Ehip wumb epi sinerang mo lumun wumb ei kin, kaimb singit o l ei nge, na noman ngunj. Yi mi l erang, na kongun dinga yi nge ermbi l.

Piisa O l Kis Elim Mi l Er Pol Piipi Ni Tor Kindim

¹¹ Pe Piisa Andiok konu e le om kunum ei, na Pol eim kun kanip kin, ek to kindinj. Nimbi l erang Piisa eim mong sim. ¹² Mong seng kin, Jeims eim nge wumb kombur kin sipi, tu wunerim kunum ei, Piisa eim wumb tilap eipi kin kuni ende no lum. Ba pe, Jeims

wumb tilap tor wangin kin, Piisa eim mund mong erpi kin, nga eim wumb tilap eipi kin mulerim, mon. Nimbił erang eim tungu erpi kin, Gos nge tilap wumb ngenj kopsik ełmin oł ei nge, wumb tilap eipi wumb ei kin, dinga kindik, erngii enjing. ¹³ Nga eipi Jura wumb Piisa kin, en enim oł kend tok, yi ełmin ku. Erik kin, nga ekii se Banapas si pangin kin, oł kis ombu erangin kin, Banapas eim ekii sipi erim ku. ¹⁴ Ba na kenj ni, wumb en enim andłam kun endnarik kin, Gos nge ek keimi ei, ekii sinenjing ku. Pe Piisa wumb mulnjung konu ełe, kanip yi nind. “Piisa nim Jura wu; ba wumb tilap eipi ełmin oł ei, nim ekii se en. Ei nim Jura wu mił mulatin mon! Pe nim nimbił erang, wumb tilap eipi ei, Jura wumb ełmin oł mił ei, erei nin?”

Wumb Endi Eim Jiisas Kin Pii Gii Nimba Ei Wu Kun Ka Mendpił Mułmba

¹⁵ Keimi, sinim Jura wumb menjpin mengim tonu onjpin mił mołmun. Sinim wumb yi mił mołmun wumb tilap eipi oł kis ełmin wumb ei, yi mił sinim mon. ¹⁶ Ba sinim piinmin; Gos eim sinim lo ek ei, ekii sinmin ei nge, oł kun ka mił wumb kinanim mon! Nga lo ek ekii sinmin ei, Gos eim wumb ei, wumb kun pa ninanim mon. Ba wumb endi eim Krai Jiisas kin pii gii nimba ei, Gos eim wumb ei kin, kun ka pa yi nimba. Pe sinim Krai Jiisas kin pii gii ni poru ninjpin ei nge, Gos sinim wumb kun ka mołmun nimba. Ei nge, Krai kin pii gii nimin ei, lo ełe nge mon! Nimbił erang wumb endi, eim lo ek ei endi ekii sipi erim kin, ełe nge, Gos eim wu endi ei, wu kun ka mołum, pa ninermba mon! ¹⁷ Ba sinim Krai kin pii gii ninjpin kin ei nge, kaplı Gos eim sinim kun ka kenmba ni, yi piimin. Nga ekii se, sinim wumb tilap eipi mił, oł kis erpin mołmun. Kaplı kunum ei, sinim yi nimin, Krai eim oł kis ei nge, kongun ełim wu nimin min? Ei mon mendpił! ¹⁸ Pe na lo ek endi, ambił piltan top si kindmbii ei, nga er ka sikir enj kin, wumb en enim yi piingii, ‘Wu ei, oł kis ełim wu,’ ni piingii. ¹⁹ Yi erang, lo ek ei na tang, na kołup poru ninj lo ek ei, nga na kan ngunermba mon. Ełe nge, na Gos kin konj ouni mułmbii. Pe na Krai Jiisas kin ond peri ełe, ouni kuls poru nim. ²⁰ Pe akip na konj kunum kunum moł konj ei, na nge mon; ba Krai eim na noman tuk ełe mułang kin, na konj kunum kunum moł. Pe na ya mei ełe and moł ei, pii gii peng and moł. Mołup kin, Gos kingam kin pii gii nemb kin, Gos eim kingam ei, na kin kaimb sipi, eim nge noman konj ei, si kindpi kin, na paki tum. ²¹ Na Gos nge noman ka ei, na wak tunand mon. Pe lo ek ei erpi kin, wumb Gos kin kun ka mulnjung kin, Jiisas kołpu poru nirim ei, eim wii mił kołpu poru nirim min? Ei mon!

3

Lo Ek Kin Pii Gii Oł Ei Ekii Siłmin

¹ Enim Galeisiya wumb owuł owuł mendpił mołmun. Sin enim Jiisas Krai andan to poru ninjpin. Ei mił, eim ond peri ełe kułum ei, enim yi mił kenjing. Pe wumb nii endi enim neng kin, enim noman wulu pang mołmun? ² Na enim kin, epi endi kii simbił end. Enim Gos nge Gui Ka sinjing ei, er sinjing mił nenj? Enim lo ek ei, ekii sik ei nge, enim sinjing min? Nga enim Gos nge ek ka ei piik sik kin, pii gii nik ei nge Gos nge Gui Ka ei nge sinjing min? ³ Pe enim wumb noman wulu pang mił mołmun min? Enim kumb se Gos nge Gui Ka ełe noman konj er sinjing; ba pe enim ngenj ok nge kin, wumb dinga tonu ok kin, er poru ningii enmin min? ⁴ Pe ok oł owundu kanim kanim enim kin tonu orum ei, enim wii sinjing min? Ba na ni piind ei, enim oł ei, wii mił enerik mon. ⁵ Nimbił erang, Gos eim nge Gui Ka ei, enim ngopu kin, nga enim kin jep oł endi andan topu erim ei, enim lo ełe nge kongun enmin min? Nga enim eim nge ek ka ei, pii gii ninjing min? ⁶ Gos nge ek ka yi ninim,

“Eiparam Gos kin pii gii neng kin, Gos eim yi nim, ‘Eiparam nim pii gii ei je erang kin, nim wu kun mendpił mołun,’ ” pa nirim.

⁷ Yi mił ku, enim piingii ei, Gos nge ek ka ełe pii gii ningii wumb ei, Eiparam kingam ambiłam noł mendpił mułngii. ⁸ Kumb ok, Gos eim piirim wumb tilap eipi endi, Gos eim nge ek ka ełe, ekii se pii gii ningii ni piirim. Gos wumb ei kin, wumb kun ka mołmun, yi

nimba ni piirim. Yi mił peng, Gos Eiparam kin, eim ek ka ei, ok nipi ngurum. Nga Gos ek ka yi nirim,

“Eiparam, nim pii gii ełe, nim wumb tiłap eipi orung orung pei, Gos nge epi ka wii singii.”

⁹ Pe yi mił, wumb nii endi pii gii ningii wumb ei, pii gii wu Eiparam kin ouni, Gos nge epi ka wii ei singii.

¹⁰ Ba wumb pei en enim yi ni piinmin, lo ek ekii siłmin oł mendpił ei, epi pei to mani kindnim ni piinmin. Ba wumb yi nge, dup konu kis ełe ngenj kumbii singii. Keimi, Gos nge ek ka yi ninim,

“Wumb pei Gos nge ek ka pałim ek ei, pei ekii sinenjing kin, wumb ombu pei ei, dup konu kis ełe, ngenj kumbii singii.”

¹¹ Gos nge ek ka yi ninim,

“Wu endi eim Gos kin pii gii nimba wu ei, Gos wu ei kin, wu kun ka mułun,”

pa nimba. Wu ei, eim noman konj kunum kunum sipi mułmba. Yi mił pałim ei, sinim piipin pol tumun. Wu endi eim lo ek ekii seng kin, Gos wu ei, wu kun ka, yi nimba, andłam endi sinałim mon. ¹² Lo ek ei, pii gii ende mił mon! Gos nge ek ka yi ninim,

“Wu endi eim lo ek ombu pei ekii sipi endim wu ei, eim noman konj sipi, kunum kunum mułmba.”

¹³ Krai eim sinim lo ek ełe, ngenj kumbii sinim ełe, eim kin tonu wang sim. Sipi kin, sinim paki topu kin, Gos kin sipi orung sim. Keimi, Gos ek ka yi ninim,

“Wumb nii endi wu ei, ond peri ełe tonu pim kin, wu ei singambił sipi kin, ngenj kumbii dinga kis sipi kułmba.”

¹⁴ Gos eim yi mił erang, Jiisas Krai eim kin, Eiparam nge epi ka wii ngołum ei, wumb tiłap eipi kin, tonu wang singii. Gos yi mił erang kin, sinim eim nge ek ka ei, pii gii nipin kin, Gos ok nirim mił, eim nge Gui Ka simin.

Gos Eim Ek Dinga Nipi Pendrim Ek Ei, Gos Nge Lo Ek To Mani Kindnerim Mon.

¹⁵ Engnan noł! Na sinim wumb ełmin oł ei nge, piip kin nind. Pe wu endi eim kułmba peng kin, eim nge kingam noł ei, ni piipi kin, eim pipe połup sirim mił, eim epi ombu, mok topu yi erim. Erpi kin, pipe ei nge, wumb endi eim pipe pułum mił ei, to kis erik kin, eipi mił pulerngii mon. Nga ek nimba ek ei endi, paki tok kin, yi er ninerngii mon ku. ¹⁶ Pe Gos eim yi nim, “Na ek ninj mił, keimi ekii se tonu omba.” Pe ek dinga ei, Gos eim ek nipi, Eiparam kingam kin ouni mendpił, nipi ngurum. Eim ek endi yi mił nipi kin, eim kingam noł nguneririm mon! Nga kangil kin, pei nipi nineririm mon ku. Ba eim wu endeim kin mendpił nipi kin, eim ek dinga nipi yi nirim. “Nim nge kinganim mendpił ei,” eim embe Krai. ¹⁷ Na nind ek pule ei, yi mił pałim. Ok, Gos eim mon endi ei, oł dinga wii endi er pendrim. Nga ekii se, kung ngii 430 pei o purum. Pang kin, ekii se, lo ek ei tonu orum. Pe lo ek ei, ekii se tonu om ei, Gos eim nge ek dinga nipi pendrim ei, lo ek kaplı to mani kindnermba mon. ¹⁸ Pe sinim lo ek ei, ekii siłmin oł ei, ekii sinjpin kin, lo ek ei, Gos eim sinim simin ni pendrim epi ei, kaplı Gos sinim kin epi ngumbii nirim epi ei, simin ni piimin. Nga sinim eim nge dinga ełe pendrim epi ei, sinanmin mon. Ba Gos eim ek dinga nirim mił ei, eim Eiparam kin mendpił nipi pendrim mił, epi ka wii ngum.

¹⁹ Pe lo ek ei, nimbił oł erang pałim? Ei yi mił, Gos eim yi ni piirim lo ek ełe erang kin, oł kis ei, peni ełe tor omba, ni piirim. Piipi kin, lo ek ekii se kindang orum. Nga lo ek ei pepi mułang kunum ełe, kangi ei mei ełe omba. Ok, Gos eim ek dinga ni pendrim mił tonu orum. Ok Gos eim enjel ni, wu endi tuk mołum wu ei ni, ni nguk. ²⁰ Wu tuk mołum wu ei, eim wu endeim mendpił, kongun pinermba mon. Ba Gos endeim mendpił mołum.

Lo Ek Ei, Sinim Erinjpin Ekii Mił Ei, Sinim Krai Motum Konu Simba

²¹ Pe yi mił, Gos eim ok ek dinga nipi pendrim ei, lo ek opu orung enim min? Ei mon! Pe lo ek ełe, sinim noman konj simin nemin, ngułang kin, Gos kin oł kun ka enmin oł ei, lo ek pałim mił yi ekii si ngułamin; ba ei kaplı enenełang! ²² Ba pe Gos nge ek ka yi ninim, “Oł kis pei ombu, wumb kung gui mił poł tuk sipi mundum. Eim yi mił erang kin, sinim

wumb Jiisas Kraiss kin pii gii nipin mulnjpun kin, Gos eim nge pii gii wumb ngumbii nipi, ek dinga ni pendrim epi ei, sinim simin.

²³ Ok sinim pii gii ek ei, pii kun enenjpin kunum ei, lo ek eke ambil gii ni moł punjpin. Moł pamin kin, pii gii nimir ek ei, sinim kin peni eke tor orum. ²⁴ Yi mił erang, lo ek sinim erinjin ekii mił erang kin, lo ei sinim sipipi kin, Jiisas Kraiss kin tu wunum. Tu wang kin, sinim Gos eim nge ek ka ei, pii gii nemin kin, Gos eim sinim wumb kun ka mił nimba. ²⁵ Pe pii gii ek ei, sinim kin opu poru neng kin, pe sinim erinjin ekii mił, lo ek eke, nga mandring mulełamin mon!

Enim Pii Gii Ninmin Ei, Gos Kingam Noł Mendpił Mołmun

²⁶ Enim pei Kraiss Jiisas kin pii gii ninmin eke nge, enim Gos nge kingam noł mendpił mołmun. ²⁷ Enim wumb Kraiss kin noł pik wumb ei, enim pei Kraiss kin dambiltik ende puk kin, enim Kraiss nge oł kun ka erik mołmun. ²⁸ Yi erang kin, Jura wumb endi mon; nga Griik wumb endi mon; nga kongun wii ełmin wumb endi mon; nga wumb endi eim noman eke epi ełim wu endi mon; nga wu endi mon; nga amb endi mon. Ba akip enim Kraiss kin dambiltik ende puk kin, wumb ende pupun mołmun. ²⁹ Pe enim Kraiss nge wumb mulnjung kin, pe enim Eiparam nge kingam ambilam noł mułngii ku. Pe nga, enim mołmun wumb ei, Gos ok Eiparam kin ngumbii ni dinga nirim mił epi ei, enim pe akip singii.

4

Gos Nge Kingam Noł Mołmun

¹ Na nge ek ei yi mił, Arim nge epi kanim kanim, eim kingam eim pei, sipi poru nimba. Pe kingam ei, eim Arim nge epi pei tep erpi mołum. Ba eim kangil gal mił multum kunum ei, eim nge kongun wii wu, ende mił multum. ² Ba wu num mołpu, tonu kindiłim wu ni, wumb tep erik mołmun wumb ei kin, ek nipe ek niłmin ei, kangii ekii sipi, yi er mołpu, pang pang kin, arim nipi pendrim kunum eke, poru nimba. ³ Pe sinim yi ku, sinim kangil mił mułpun kunum ei, sinim ya mei mani eke epi ei, pei sinim kan mił ngurum. ⁴ Ba kunum ei kapli erang kin, kapli Gos eim nge kingam kindang opu kin, amb Mariya eim mengim. Nga eim lo ek eke ekii sipi, er mułum. ⁵ Nimbił erang, eim opu, sinim lo ek eke mandring mulnjpun wumb ei, sipi orung simba nge om. Yi mił erang kin, Gos sinim sipi kin, sinim eim nge kingam ambilam noł mił mułmun.

⁶ Pe enim Gos nge kingam ambilam noł mołmun. Yi peng kin, Gos eim kingam nge, noman Gui ei kindang opu kin, sinim noman tuk eke opu kin, dinga wii tonum. Wii topu, "Wusa, Wusa," yi nim. ⁷ Yi erang kin, nim kongun wu wii mił, mulałin mon. Nim Gos nge kingam. Pe Gos nim sim kin, nim eim kingam mił mulnjii. Mułun kin, pe nim Gos eim epi ombu sinjii ku.

Pol Galeisiya Wumb Ei Kin Eim Noman Embin To Piim

⁸ Ba ok, enim Gos mołum ni piinenjing mon. Piinarik kin, ya mani mei eke epi ni, gui kengii ni, epi ombu ni, ei Gos kend mił kan ngang kin endnjing. ⁹ Ba pe enim Gos ei piinmin. Na enim kanip nind, Gos eim enim kanpi poru ninim. Pe enim nimbił erang, enim nga Gos kin buł ngok, ak tok, orung puk kin, mei eke gui kis ei, nga ekii sik, nga kongun owundu wii mił ei, nga sik, erngii punmun min? ¹⁰ Kunum owundu endi, enim kaniłmin kunum ei min, oi konj er tołum kunum ei min, kuni owundu tonu wang nołmun kunum ei min, kung ngii konj tonu ołum kunum ei min, enim epi kanim kanim kaniłmin. ¹¹ Na enim piip kin, mund mong end. Mon pim kin, na enim kin kongun dinga enj ei, wii mił ba, ni piip moł.

¹² Engnan noł! Na enim kin piip ke nip, enim ok na moł mił, yi mułngii. Na enim mołmun mił, na op poru nip moł. Enim na kin pund mong endi enenjning mon. ¹³ Enim piinmin; ok na nam ngenj eke ening pirim. Yi erang kin, kumna na op enim kin, Gos nge ek ka ei nip, enim ngur ei, na kumna or. ¹⁴ Yi peng kin, na nge ngenj eke ening ei, enim kin oł embin mił tonu orum, ba enim na kin buł ngunenjing mon. Nga enim na kin ten

kulencing mon ku. Ba enim na sik, ngii konu sipnjing ei, enim Gos nge enjel endi mił yi sipnjing. Nga enim Krai Jisas mił, yi na sinjing. ¹⁵ Pe enim noman ka ka ni, jili orung pałim? Na enim ełmin oł ei nge, keimi kanip nind. Pe kunum ełe, enim kaplı erim kin, enim nge ningił akik tor singii. Sik kin, na ngungii; ba enim oł ei, kaplı enerngii. ¹⁶ Nimbil erang na ek keimi nip enim ngunj ełe nge, na enim kin, opu orung erip enim ngunj min?

¹⁷ Wumb kombur enim, oł yi, yi erei, ningii ei, am ek ka wii ningii; ba enim Krai nge wumb si tor simin ni piik, yi ningii ei, enim wumb en enim, embe ambil tonu kindngii, ni piik, niłmin ku. Ba ei oł kun ka mon. Ei oł kis. ¹⁸ Pe sin sinim ek ka ninjpin kin, ei ka! Kunum kunum sinim yi mił ermin, ei kaplı. Pe sinim ende mulenjpin kin, oł kun ka ei, enim si kindnerngii mon. ¹⁹ Enim na nge kingam noł mołmun! Na ngenj kumbii nga sind ei, amb endi kangil mengmba peng sinim mił, na sind ei, sip pamb kin, Krai enim noman tuk ełe, opu mułang kin, poru nimba. ²⁰ Na enim kin noman enim ei, pe na enim kin kunum ełe, mułmbii end. Na ek endi eipi mił nip enim ngumbii end. Na enim enmin oł ei, na noman embin to piind.

Eikar Kin Sera Tel Ek Ekin

²¹ Enim lo ek ełe, ekii simin ni piinjing kin, pe enim na nengin piimbii. Pe enim lo ek piinencing min? ²² Gos nge ek ka yi mił ninim. Eiparam eim kingam tal mulnjungul. Amb kongun wii mił elim amb Eikar ei, kangii endi mengim; nga amb wii kongun enalim amb Sera ei, kangii endi mengim ku. ²³ Amb kongun wii mił elim amb Eikar ei, kingam mengim ei, wu amb tep tołmun oł ei, kangii ei mengim. Ba amb kongun wii enalim amb Sera kingam ei, Gos nge ek dinga nipi pendrim mił, Gos eim paki tang kin, Sera kangii mengim. ²⁴ Pe ek ekin ei, pułe yi pałim. Amb tal oł erkił ei, Gos kin oł dinga wii ni pendrim mił, ende er pendkił. Amb endi Eikar ei, yi mił andan topu kin, komung Sainiyai ełe, lo ek dinga nipi, Gos ngurum. Amb ei nge kingam noł tonu ok ei, wumb kin kongun wii mił erngii pirim. Am Eikar oł yi mił andan turum. ²⁵ Sainiyai ei komung endi, Arepiya mei konu owundu ełe mołum, niłmin. Pe amb Eikar ei, Jerusalem lo konu ek ełe mił mołum. Jerusalem konu ełe amb ei, eim kongun wii elim nge, kingam noł kin ouni mił mołmun. ²⁶⁻²⁷ Ba Jerusalem konu ełe, endi tonu epin konu ełe sałim ei amb Sera ei sinim nge menjpin ei, eim wii mołum mił; sinim yi mił mołmun. Gos nge ek ka yi nipi, Jura wumb kin tilap eipi wumb kin, nipi ngonum.

“Nim amb nim kirim kep seng kangil mingnałin ei, nim kaplı pe ka piinjii. Nim amb kangil mengnjii mił piikin kin, ngenj kumbii sinałin ei, nim gupu aki tokun kin, wii dinga tokun, ka piinjii. Nga amb endi wenjing molałim amb ei, eim kingam noł pei mołmun. Ba amb wenjing mołum amb ei, kangil mengnim ei, pei molałmin mon.”

²⁸ Na nge engnan noł! Enim wu Aisak mił yi mołmun. Ei nge Gos eim ek dinga nipi pendrim mił ełe, akip enim Gos nge kingam noł mołmun. ²⁹ Ba pe kangii endeim mam mengim ei, wu amb menginmin oł ei mił mengim. Ei ok kangii endi kin, oł embin tui ngurum kangii ei, eim mam Gos nge Gui Ka ełe mengrim. Pe oł yi mił ku pałim. Pii gii ninenjing wumb ei, Gos Gui Ka noman tuk ełe mołum wumb ei kin, oł embin tui ngołmun.

³⁰ Ba Gos nge ek ka nipe ek ninim? Ek ka ei yi ninim,

“Amb kongun wii elim amb ei kin, kingam tal to eipi kindangin, pangil. Nimbil erang kongun wii elim amb eim kingam ei, amb endi eim wii mił mołpu kin, mengrim kingam ei, eim nge arim epi pei ei, kumb se kangii ei, sinermba, mon,” Gos nge ek ka yi ninim.

³¹ Yi mił ku, angnan noł, sinim amb kongun wii elim amb Eikar ei, eim nge kingam noł mon. Ba sinim amb kongun wii enarpi mołum amb Sera ei, eim nge kingam noł mołmun.

5

Sinim Wii Mił Er Mułmun Ei, Am Kun Mił Mułmun

¹ Krai eim sinim kan ngii mił ełe si tor sim. Seng kin, sinim wii kun ka er mułmun. Sinim am dinga wii angpin er mułmun. Sinim wumb nga kan ngii mił epi, si tuk simin

ni enermin mon; ba angk dinga er mułmun. ² Piinmin, na Pol na enim kin ek nip ngond. Pe enim ngenj ei kan wiik tangin kin, kopisnjing ełe nge, Gos enim sipi orung simba, ni piingii ei, Kraiss nge kongun ei, enim kin endeim endeim ni, paki tunermba mon! ³ Enim kan wiik tangin kin, enim nge ngenj kopisnjing kin, na ek ei nip peni ełe tor kindmbii end. Pe enim oł ei enjing kin, kaplı enim lo ek am pei ei kin, ekii singii. ⁴ Pe enim lo ek, ekii simin ełe nge, Gos wumb kun ka nimba ni piinjing kin, kaplı enim Kraiss si kindik poru ninmin. Pe lo ek ełe, Gos enim wumb kun ka mołmun ninermba mon! Nga enim Gos nge noman ka ngohum ei, si kindinmin ku. ⁵ Gos nge Gui Ka dinga ełe nge, sinim Gos kin pii gii ninmin. Nipin kin, Gos sinim kin wumb kun ka mołmun, nimba ei nge, sinim kui er mołmun. ⁶ Pe wu endi eim Kraiss Jiisas kin dambiltpi ende pu mułum kin, kaplı ngenj kopsik enmin oł ei, oł wii mił pimba. Nga wu endi ngenj kopsipi oł yi enermba ei, kaplı oł ei, wii mił ku pimba. Ba pii gii ei yi erang kin, wumb eipi kin noman ngungii ełmin oł ei, oł mendpił pałim.

⁷ Ok enim oł kun ka er andiłmin. Pe nga wumb nii endi, enim ek keimi mendpił ei, ekii singii nipi kin, andıam ondu ngonum? ⁸ Gos eim enim to tonu kindpi mundum ei; ba enim noman to piik kin, ekii sinmin ek ei nge mon. ⁹ Bres ołum epi yiis ei aninga endi kindiłmin ei, bres pei owupu owundu ełim. ¹⁰ Na Jiisas Owundu kin pii gii nind ei, enim na noman ełe ekii singii. Sik kin, enim noman endi eipi ekii sinerngii mon! Wu endi enim noman embin to ngopu kindnim ei, eim embe na piinand. Wu ei, eim mong kis enim ełe, eim ekii se, kumbii kis simba.

¹¹ Na angnan noł! Nimbił erang na ngenj kopisngii oł ei nge, na ni tor kindnand ei nge, enim na kin oł embin tui ngonmun. Pe na ek oł ełe nge ninenj mon; ba Jiisas ond peri ełe kułum ek ni tor kindind ei nge, wumb pii gii ninenjing wumb ei, noman to kis piik erngii. ¹² Na noman ełe, wumb ombu enim noman to kis erik kin, enim ngenj kopismin oł enmin wumb ei, en enim nge ngenj orung pei endi kopsik kin, si kindngii ei kaplı.

¹³ Na angnan noł! Gos enim to tonu kindpi sim ei, enim Gos eim nge kingam noł molk kin, enim kan ngii mił, nga mulerngii mon! Enim wii mił mułngii. Ba mon peng kin, enim nge noman yi mił piingii. Sin sinim ka mołmun ni piyangin kin, noman ok nge tonu omba. Enim noman yi nge, ni piinerngii mon. Ba enim engnjing noł kin, noman ka ngungii. Ngok kin, wumb ei kin kongun wu mił, ka erik mułngii. ¹⁴ Lo ek pei ei, ya tuk lo ek endeim mendpił ełe pałim. Lo ek yi ninim, "Enim mułngii konu ełe mandi mułngii wumb ei, noman ka ngok, paki tungii. Ei ni ninim noman ka piilin mił, yi mił paki tołun enjii." Pe enim mułngii konu ełe mandi mołmun wumb ei kin, noman ngok, paki ka tunjung kin, kaplı enim lo ek pei ekii sinmin. ¹⁵ Ba en enim kung simbii wumb nołum mił, wumb endi kongk nunjung kin, enim ek kis nik kin, en enim op tuk erik ei, kan kun erik mułngii. Kom se piyei! Mon pim kin, enim pei to kis erik kin, am puk, poru ningii.

Gos Gui Ka Nge Oł Ei Nin Noman Ngenj Ok Nge Oł Ei Nge

¹⁶ Ba na ek ei yi mił pałim. Enim Gos Gui Ka nge, oł yi mił erik endnjing kin, kaplı enim noman ngenj ełe ok nge ei, ekii sinerngii mon! ¹⁷ Yi mił ku, noman ngenj ok nge ei, Gui Ka oł ei to mani kindmbii nip enim. Nga Gui Ka ei, eim wumb ngenj noman ok nge ei, to mani kindmbii ni piipi enim ku. Pe tał eł elip, opu orung ouni ełmbił. Yi mił erang, sinim epi endi ermin ni piimin ei, kaplı enermin mon. ¹⁸ Pe sinim Gos nge Gui Ka oł ei ekii sinjpin kin, kaplı sinim nga lo ek ełe, mandring mulermin mon.

¹⁹⁻²¹ Enim noman ngenj ok nge oł ei, pei kanik poru ninmin. Ei yi mił, wu amb ningił owuł owuł kanik ełmin oł ei ni, oł kis ełmin ei ni, noman tuk penj mołum oł ei ni, wu amb noman ełe oł kis ni piik mił, sikir noman ełe tonu wang ełmin. Nga gos kend kin ekii sik ełmin oł ni, nga kum keming ełmin oł ei ni, opu orung ełmin oł ei ni nga ek mił ełmin oł ei ni, wu endi kin epi bun bun sik ełmin oł ei ni, nga noman tuk kis piik ełmin oł ei ni, en enim noman ełe mendpił ekii siłmin oł ei ni, mok tok tiłap tał eipi eipi puk ek mił ełmin oł ei ni, siłap ende poł sik, eipi punmun oł ei ni; nga wumb kin noman kis piik ełmin oł ei ni, nga noł nok, wulu puk ełmin oł ei ni, noł nok, non kis erik, golang kis nik,

oŀ ei ni; oŀ kis kanim kanim yi miŀ eŀmin. Kumb ok na enim kanip ek dinga nir miŀ, pe yi ku, na nga enim kanip ek dinga nind ei, am wumb pei, konu orung orung pei, oŀ yi minj erik punmun wumb ei, Gos sinim tep er moŀum konu eŀe wumb ombu nge, tuk punerngii mon mendpiŀ!

²² Ba Gos nge Gui Ka ei yi erang kin, mong to er peni eŀe ei, yi miŀ kindilim wumb eipi kin noman ngok; nga noman ka piik; nga noman emin peng; nga wumb en enim tumun ni piik erngii ei, kan wiik tok; nga wumb eipi kin oŀ ka erik ngungii; nga wumb eipi paki tok; nga kunum kunum oŀ kun ka minj er endngii! ²³ Nga wumb eipi noman kun eŀe oŀ takil takil erik; nga en enim noman ngenj eŀe ok nge ei to mani kindik; oŀ ombu nge lo ek endi, yi enerei mon; nipi pendim pinaŀim mon. ²⁴ Wumb Krai kin pii gii niŀmin wumb ei, wumb eipi epi kan bun bun sinmin epi ei nin, ningil eŀe oŀ kis ermin ni piik kin, kan ka piinmin oŀ ei nge nin, noman ngenj ok nge ei sipik kin, ond peri eŀe nil to poru ninjing. ²⁵ Gos nge Gui Ka ei, sinim kin noman konj ka ngum kin, kapli nga sinim yi ku, Gos nge Gui Ka eŀe nge, oŀ kun ka ei, ekii sipin er muŀmun ku. ²⁶ Sinim nge embe ei, wii miŀ ambil tonu kindnermin mon! Nga enginpin noŀ noman tuk eŀe, er kis erpin ngunermin mon. Nga wumb eipi epi nge ei, sinim ni piipin kin, yi miŀ piinermin mon ku.

6

Sinim Enginpin Noŀ Paki Topun Oŀ Embin Tui Ko Wumun

¹ Angnan noŀ! Enim kinangin; wu endi mon sim kin, enim Gui Ka muŀum wu endi, enim wu ei kin, ek ei noman emin ngok kin, taki taki nik, paki tok erngii ei, Gos kin mong sim. Enim pei endeim endeim ni, kan kun erik muŀngii! Mon pim kin, Seisen enim mong, 'Yi sei, yi sei!' nipi ermba ku. ² Engnjing noŀ, enim ngenj eŀe embin endi pim kin, kapli enim paki ka tungii. Oŀ yi nge erngii ei, enim Krai nge lo ek eŀe, piik kin, ekii sik poru ningii. ³ Pe wu endi eim yi piimba, 'Na embe palim,' ni piimba wu ei, eim embe pinermba mon! Wu ei, eim noman tuk eŀe, ek kend topu ngonum. ⁴ Wumb pei en enim kongun enmin miŀ ei, mok tok, erngii kongun ei; ka min kis? Wu endi eim oŀ yi miŀ erim kin, eim oŀ eŀe nge, ka piimba. Mon pim kin, wumb eipi erngii oŀ ei nin, eim enim oŀ ei sipi, ende kindpi kin, mok topu ermba. ⁵ Wumb endeim endeim ni, en enim oŀ embin tui ei, en enim pei ko wungii.

⁶ Wu endi eim Gos nge ek ka ei, emb to sirim kin, eim nge epi ka wii pei mok topu kin, ek emb to ngurum wu ei ngumba.

⁷⁻⁸ Mon pim kin, en enim noman tuk eŀe ei, ek kend tok erngii ei, wumb endi, Gos kin ek kend topu ngumba miŀ, pinaŀim mon. Pe wu endi eim kuni emb aka pin teŀmba miŀ kuni ei, nga tonu op kin, mong tang simba. Nga kuni eipi endi mon. Pe wu endi eim noman ngenj ok nge ei, kuni mong kis miŀ teŀim kin, wu ei eim kuni mong kis tengmba. Nga wu ei, eim dup konu kis eŀe, kumbii kis simba. Ba wu endi eim Gos Gui Ka eŀe kuni mong ka miŀ teŀim kin, wu ei Gos nge Gui Ka erang kin, wu ei eim kuni mong ka miŀ, noman konj sipi kin, kunum kunum konj ka muŀmba. ⁹ Yi peng piipin kin, sinim oŀ kun ka ei, ten kulpun oŀ yi enermin mon. Pe sinim oŀ kun ka ermin ei, ten kularpin yi miŀ enjpin kin, kunum ka simba kunum ei, sinim kuni mong keimi miŀ simin. ¹⁰ Yi miŀ ku, pe sinim kunum endi, andŀam endi kan sinjpin kin, pe sinim wumb pei kin, oŀ kun ka minj ermin. Ba sinim noman eŀe kun ka peng kin, enginpin noŀ Jiisas Owundu kin pii gii nik, moŀmun wumb ei kin mendpiŀ, oŀ kun ka mendpiŀ ermin.

Pol Eim Krai Nge Ond Peri Ei Ko Wupu Ka Piim

¹¹ Enim keningii! Nam angil ek mon ei, na owundu poŀup kin, enim ngond. ¹² Wumb kombur dinga puk kin, enim ngenj eŀe kopisngii enmin. Nimbiŀ erang oŀ yi miŀ enmin? Ei en enim, wumb eipi nge kumb eŀe, sin sinim embe tonu ba, ni piik enjing. En enim yi miŀ piinjing. Mon pim kin, wumb kombur sinim Jiisas Krai nge ond peri eŀe kuŀum ei, pii gii ninmin ei nge, sinim oŀ embin tui ngonum nik enmin. ¹³ Yi peng kin, Jura wumb ngenj kopsik eŀmin oŀ ei, en enim lo ek kun ka ekii sinaŀmin mon. Ba wumb en enim yi

ni piinmin ei, enim ngenj ei, kopispin ei nge piik kin, wumb en enim ngenj eke kanik kin, sin sinim embe tonu ba, ni yi miŕ piinmin. ¹⁴ Ba na nam epi eipi endi, embe ambiŕ tonu kindnermbii mon! Ba na nam Jiisas Krai sinim Owundu nge embe ei mendpiŕ, ambiŕ tonu kindmbii. Eim ond peri eke kuŕum ei nge, na noman ka piip ngond. Krai eim nge ond peri eke ei, na ningiŕ mei eke oŕ pei, koŕpu poru nim. Pe na nam mei wumb ningiŕ eke, kuŕii wumb miŕ moŕ. ¹⁵ Yi peng kin, ngenj kopsik eŕmin oŕ ei, oŕ wii miŕ paŕim. Nga wumb kombur ngenj kopisnaŕmin oŕ ei, oŕ wii miŕ ku. Ba Gos sinim erang kin, sinim wumb konj miŕ moŕmun wumb ei, oŕ am keimi mendpiŕ! ¹⁶ Wumb pei en enim na ek ninj miŕ oŕ ei, noman eke ambiŕ gii nik, ekii sinjing kin, wumb ei noman tuk eke, Gos noman ka nin, noman emin seng kin, nga Esrel Gos nge wumb ei kin ouni muŕngii.

¹⁷ Pe nga ekii se, wumb endi na kin, noman embin nga endi ngunerngii mon. Nimbii erang wumb Jiisas tuk ngenj kus ei, na nge ngenj eke paŕim.

¹⁸ Angnan noŕ! Sinim nge Owundu Jiisas Krai nge noman ka ei, enim nge noman gui eke kin, kunum kunum muŕmba.

Pol Mon Epeses Wumb Połpu Kindim

Pol Mon Połpu Epeses Wumb Mulnjung Konu Ele Kindim

¹ Na Pol Gos eim nge noman ele, na to tonu kindang kin, Krai Jiisas nge er se andilim wu moł. Na mon połup kin, Gos nge wumb ombu, Epeses konu owundu ele mołmun wumb ni, enim Gos nge ekii silmin wumb ei ngond. Wumb ombu en enim, Jiisas Krai kin pii gii dinga nik kin, eim nge kongun dinga kindik, erik mołmun.

² Gos sinim Erinjpin kin, Jiisas Krai sinim nge Owundu nin, kapłi enim kin noman ka ngopu kin, nga noman emin piipi ngumba.

³ Sinim Owundu Jiisas Krai nge Erinjpin Gos eim, sinim noman ek ka nipin ngumun. Nimbił erang eim nge Gui Ka sinim kin, epi ka wii kanim kanim pei epin konu ele mani kindpi wii ngum. Ngang kin, kunum ei, sinim Krai ei kin, tep to mołpun kin, dambiltpin ende punmun. ⁴⁻⁵ Kumb ok, Gos mei konu eneririm kunum ei, Gos wu Krai kindang kołpu erang kin, sinim eim nge wumb mił to tonu kindim. Kindpi yi erang kin, Gos eim sinim kanpi mołum ei, sinim oł kun ka mił erpin mołpun kin, oł kis endi eramin, eim ningił ele pinermba. Nimbił erang, Gos Krai kin, sinim noman kułpu ngonum ei, Gos kumb ok noman to piipi kin, Jiisas Krai, ei kin, sinim sipi orung sim. Sim ei, Gos eim nge noman ele ni, noman ka ngołum ele, sinim eim nge kingam noł mił mołmun. ⁶ Sinim kapłi Gos embe ambił tonu kindmin. Kindpin kin, nimbił erang Gos eim nge noman ka ngopu ei, owundu ka wii mendpił mołum? Mołpu kin, eim kingam endeim mendpił, noman kułum ei, sinim wii mendpił ngum.

⁷⁻⁸ Jiisas Krai ond peri ele kołpu kin, eim miyem bein topu kin, sinim oł kis pei kil ngopu, si kindim. Si kindang kin, eim sinim paki tang kin, sinim kun ka mił mołmun. Mułamin kin, oł ombu sin kin kongun endi pinałim mon. Sin piipin kin, Gos eim noman ka owundu mendpił sinim kin ngum. Ngang kin, eim nge noman ka wii piipi kin, owundu mendpił epi pei kanim kanim piipi kin, sinim kin si kindnim. ⁹ Piipi si kindpi kin, Gos nge noman ka wii ele ni, oł ekii se tonu omba ni piim oł ei, ermbii ni piirim; ba koi erpi ermbii ni pendrim ei, sinim kin andan tum. Andan tang kin, Krai om ei, Gos oł ei erpi, ende kindpi kin, poru nimba. ¹⁰ Gos oł ei ermbii ni pendrim ei, eim kunum kun pimba kunum ele, eim eririm wumb ni epi kanim kanim pei dambiltpi se ende kindpi kin, tonu epin konu ele ni, mani mei epi kanim kanim pei mołum ei, Krai eim tep erpi kin, eim peng erpi mułmba.

¹¹ Pe nga epi pei ombu, Gos nge noman ka wii ele oł ei, ermbii ni piirim mił tonu omba. Sinim Krai kin opun kin, dambiltpin ende punmun. Gos am kumb ok, sinim Jura wumb eim nge wumb to tonu kindrim. Nimbił erang, kumb ok Gos oł ei ermbii ni piirim ei, eim noman ele eririm. ¹² Pe sin sinim Jura wumb ombu, Krai eim kin kumb se pii gii ninjpin. Sinim wumb Gos eim nge tiłang owundu pałim ei eim embe ambił tonu kindmin.

¹³ Pe nga yi ku, enim torung wumb tiłap eipi, enim Gos ek ka ei piik ninjing. Enim Krai kin pii gii ninjing kunum ei, Gos eim enim sipi orung sim. Sim kunum ei, Gos enim nanim wumb nipi, to tonu kind mondpu, andan topu yi erang kin, eim ok Gui Ka ngumbii nirim mił, yi erpi ngum. ¹⁴ Gos Gui Ka ekii se ngumbii nipi ok nirim ei, Gos nge ek keimi pałim. Peng kin, sinim Gos nge wumb eim ekii se ngumbii nipi ok nirim ei, eim noman konj kunum kunum mołmun ei, sinim Gos eim nge wumb pei noman konj kunum kunum ei ngang kin, wumb ombu sengin kin, Gos eim paki tang kin, oł kun ka wumb mułngii; oł kis endi enanmin. Sinim Gos eim nge tiłang owundu pałim ei, eim embe ambił tonu kindmin.

¹⁵⁻¹⁶ Gos epi ka pei, sinim pei wii ngum ele, na piind ei, enim Jiisas Owundu kin pii gii nik kin, nga enim Gos nge wumb kin noman ka ngonmun ei, na piinj. Oł ei nge, na piip kin, na kunum kunum Gos kin prei erip kin, enim enmin oł ei, ka nip Gos ngond.

¹⁷ Na Jiisas Owundu Krai nge Arim Gos tiłang owundu ka wii Pułwu kin prei erip, kii

semb kin, eim nge noman dinga enim ngumba. Ngang kin, eim enim noman ka wii kapli, enim Gos eim of koi er palim of ei, pii pol tungii. ¹⁸ Na Gos kin prei erip, kii sini kin, Gos enim kin noman tuk efe eim tilang ka wii singii. Yi mi erang, enim epi ei kui erik mulangin kin, Gos eim tep erpi molum konu efe enim sipi, orung simba nge, noman to piik kun erngii. Pe nga, enim Gos tilang ka wii owundu epi eim nge, wumb ok nirim mi singii nge salim ei, kapli pii pol tungii. ¹⁹⁻²⁰ Na nga prei erip ngop kin, enim piingii nge, Gos eim nge noman dinga wii ei, sinim Jiisas kin pii gii ninjing wumb kin, noman tuk efe kongun er molum. Molpu kin, noman dinga ei, Gos nge dinga wii mendpi ende molum. Ei yi ku, Krai kulang kin, Gos nge noman dinga ei erpi, sipi kin, nga konj sim. Sipi kin, Gos eim epin konu efe kindang kin, eim angil tunding mundang molutum. ²¹ Pe Krai eim Gos epin konu efe angil tunding dinga efe, akip tep er molum. Molpu kin, tep eimin wumb ni, noman dinga palim wumb ni, wu owundu noman palim wu ni, wumb num embe palim ni, wumb ombu akip kunum kunum mei konu efe molmun, nga ekii kunum kunum epin konu efe mulngii ku. Jiisas ei eim epi ombu pei to mani kindpi kin, eim wu owundu mendpi tonu pupu molpu ba. ²²⁻²³ Gos epi pei kanim kanim eririm ei, Krai nge noman dinga efe, epi ombu tep er mulang kin, Gos nge pii gii wumb pei eim kin ngo mandring tuk kindang kin, eim epi kanim kanim pei eririm epi ei, wu num molpu tep enim. Gos nge pii gii wumb, Krai kin dambiltik ende puk kin, Krai ngenj embi mi molmun ei, Krai eim wu num molpu kin, wumb ombu tep er molum. Molpu kin, eim epi kanim kanim konu orung orung pei tep er molum konu efe, eim molpu kin, kapli epi pei erpi, er kun erpi er ka elim.

2

Gos Sinim Wumb Kolk Poru Ninjpin Wumb Ei Erang Kin Krai Kin Ouni Tonu Konj Molmun

¹ Ok enim tilap eipi wumb noman eipi eipi peng kin, Gos kin bul ngok, of kis kanim kanim erik kin, Gos kin molk, ende punalmin. ² Kunum efe enim mei konu efe of kis kanim kanim ekii sik kin, enim mei konu efe nge, tep elim gui kis dinga wii ei Seisen, eim ek piik ekii sinjing. Sik kin, of kis kanim kanim tep elim gui kis dinga wii ei Seisen, eim Gos ek piik kin, ekii sinanmin wumb ei kin kongun enim.

³⁻⁵ Ei yi mi ku, sinim wumb pei sinim noman nge of ermbii ni piinim of ei, ekii sipin kin, ngenj efe of kis kanim kanim enmin. Sinim mei wumb pei kumb se, of kis kanim kanim eimin ei nge, Gos sinim kin kumep kis ngumba. Ba Gos eim kaimb owundu kulpu ni, noman ka dinga wii sinim ngum ei, owundu mendpi. Kunum efe, sinim of kis efe, sinim wumb kulii mi mulnjpun; ba Gos kin ende punalmin mon. Sinim Gos ek to kindinjin; ba Gos Krai kin sinim nga eim kin ende pupun kin wumb noman konj mi molmun. Mulangin kin, Gos eim noman ka wii sinim kin ngopu, sinim sipi orung sim. ⁶ Seng kin, sinim pii gii wumb Krai Jiisas kin dambiltpin ende pamin. Ok sinim of kis efe, wumb kulii mi mulnjpun; ba Gos nge noman dinga ei erpi, si konj sipi kin, Krai kin to ende kindim. Akip Krai Gos kin tonu epin konu efe, tep er molum konu efe, Krai molum. Yi mi ku, akip sinim Krai dinga efe ei, of kis of ei tep erpin molmun. ⁷ Gos yi mi erim ni, epi kanim kanim ka wii pei owundu, eim nge noman ka wii mendpi tuk palim mi, sinim kin kunum kunum ekii se tonu omba kunum efe, andan tumba. Andan tang kin, Krai Jiisas kin Gos nge noman ka sinim kin, andan top ngum. ⁸⁻⁹ Ei yi mi, Gos nge noman ka enim ngang kin, enim of kis efe, si kindik kin, Gos kin orung onjung ei nge, en enim pii gii efe nge, Gos enim sipi orung sim. Seng kin, nga en enim kongun endi enenjing mon! Ba Gos eim noman ka wii ngopu kin, enim sipi orung sim. Seng kin, Gos eim noman ka enim wii ngurum. Nimbi erang enim kongun erik sinenjing; ba kongun erik Gos nge noman ka ei silangin kin, en enim Gos nge noman ka ei sinjpin ni piik kin, en enim nilkeng silangin. ¹⁰ Nimbi erang Gos sinim mei wumb pei eririm ei, sinim pii gii wumb Gos eim erpi sipi kin, eim Krai Jiisas kin dambiltpi ende kindim. Kindang kin, sinim eim kin kongun kun ka erpin ngumun. Gos eim ok yi nge, erngii ni piipi eririm mi, sinim kapli yi ermin.

Krais Kin Ende Mołmun

¹¹ Yi mił erang, enim tiłap eipi wumb kom se piingii! Kumb ok, enim torung wumb Gos kin noman to piinenjing. Ba Jura wumb enim, kun yi mił embe siłmin wumb ei, ngenj kopisnarik kin, Gos kin noman to piinarik etmin wumb, pa niłmin. En enim embe yi siłmin wumb en enim ngenj torung kopisiłmin oł ei, yi erpin kin, Gos kin noman to piitmin wumb, pa niłmin. ¹² Enim piinmin kunum ełe, enim tiłap eipi wumb Krais kin pii gii ninenjing. Enim torung wumb; ba Gos nge eim Jura wumb, to tonu kindpi mundum ei, enim yi mon. Kumb ok, Gos Eiparam eim kingam noł Jura wumb kin, ek dinga endi nipi ngurum oł ei, “Keimi ermbii,” pa nirim. Nipi kin, Gos eim Jura wumb kin kindmbii pa nirim oł keimi; ei enim wumb eipi kin mon. Enim ya mei mani ełe mulnjung; ba enim epi ka wii simin nge piik kin, kui er mulenjing kin, enim Gos Owundu molatim ku. ¹³ Ba akip, enim wumb Krais kin pii gii nik kin, Krais kin dambiltik ende puk mołmun. Kumb ok, enim Gos kin mandi punenjing mon! Ba akip enim Gos eim kin mandi puk molk kin, tuk punjung ei, Krais ond peri ełe sinim kin, kołpu kin, eim miyem sinim oł kis kil ngopu kin, enim sipi Gos kin mandi tu wum. ¹⁴ Yi mił erang, Krais eim noman emin pułwu, eim Jura wumb kin, tiłap eipi wumb kin, noman se ende kindim. Ok Jura wumb kin, tiłap eipi wumb kin, opu erii wumb mulnjung. Ba Krais kołpu kin, oł ei si kindpi kin, eim enim dambiltipi se ende kindim. ¹⁵ Kunum ei, Krais eim ond peri ełe kołpu kin, wumb tiłap tał opu erii oł ei, to mani kind poru nim. Eim Jura lo ek ni, ek dinga pei to mani kind poru nipi kin, eim tiłap wumb tał sipi kin, wumb konj tiłap endi, noman ende erpi kin, eim kin dambiltipi se ende kindim. ¹⁶ Nga Krais eim ond peri ełe kołpu kin, wumb tiłap tał opu erii oł ei, to mani kindpi poru nim. Poru nipi kin, eim tiłap tał sipi kin, wumb konj tiłap endi kindpi kin, Gos kin sipi orung tu wum. ¹⁷ Pe nga Krais opu kin, Gos ek ka nge noman ende se kindpi kin, enim Jura wumb torung wumb kin, Gos kin molk mandi punjung wumb kin, Gos nge noman ende kindpi nipi ngum. ¹⁸ Yi mił, pe sinim Jura wumb kin tiłap eipi wumb pei, Krais nge kongun dinga erim ełe, sinim wumb tiłap tał ei, Gos Gui Ka endeim ełe, sinim wumb pei paki tang kin, kapłi sinim prei ermin kunum ełe, sinim Erinjpin Gos mołum konu ełe tuk bin.

¹⁹⁻²⁰ Pe nga enim tiłap eipi wumb, enim torung wumb kin, wii mołmun wumb mił mulk; ba akip enim yi mił mulałmin mon! Akip enim pii gii wumb ei, Gos nge tiłap wumb kin, Gos nge oł kun ka etmin wumb tep to mołmun. Wumb ei, Gos nge tiłap ende mołmun. Enim yi ku, pii gii wumb ei, Gos nge men ngii ei, Gos eim tuk mołum. Mołpu kin, men ngii ei, Gos eim tekrim; ba enim pii gii wumb, ek se andiłmin wumb kin, Gos ek ni tor kindiłmin wumb kin, ngii pułngun mond takik, munduk konu ełe, enim peł ełe takik tonu sipinjing. Si pangin kin, ngii tumunj ei, Krais Jiisas ngii ełe, eim ngii tumunj ka wii mendpił angpi kin, ngii ei pei se mołum. ²¹ Nga Krais eim men ngii mił wumb ei, eim kin dinga dambiltipi ende kindim. Kindpi kin, ngii wumb ei, tiłap owundu oł kun ka erik tonu ongii ei, Gos nge eim men ngii mił, wumb tiłap mułngii. ²² Enim pii gii wumb yi ku, Gos kindim wumb ei, eim kin dambiltipi ku, Gos eim kin dambiltipi ende kindim. Kindang kin, Gos enim pii gii wumb eipi kin, pei se ende kindpi kułou topu kin, eim men ngii owundu ełe, ende mił enim mułngii. Nimbił erang Gos eim Gui Ka ełe, enim noman tuk ełe opu mułmba.

3

Pol Wumb Tiłap Eipi Kin Kongun Erim

¹⁻² Nimbił erang na Pol Krais nge kongun wu, kan ngii ełe pał ei, enim wumb tiłap eipi nge, enim kin kongun eł. Pipe na enim wumb tiłap eipi kin ei nge, Gos kin prei erip kin, ngop moł. Keimi, enim wumb yi piinjing ei, Gos nge noman ka ngopu kongun ei, na enim paki tumbii nge ngum. ³ Ok na enim kin, mon kembis aninga endi połup ngunj ei, Gos nge oł ei koi erpi kin, eim na kin andan tum ei, połup ngunj. ⁴ Pe enim kin na mon ok aninga puls, gerik piingii ei, na noman ełe piind ei nge, Krais kin oł ei koi erpi pim ei, Gos andan topu ngum ei piingii. ⁵ Kumb ok wumb ei, Gos nge oł ei, koi erpi pirim ei, andan

tunerim; ba akip Gos Gui Ka eim nge of kun ka elmin wumb ei, ek se andilmin wumb kin, ek ni tor kindilmin wumb kin, of ei koi erpi pim ei, andan topu ngum. ⁶ Gos nge of koi er palim ei yi nge, Gos nge ek ka ele, enim wumb tilap eipi kin, Jura wumb tilap ei kin, dambiltpi ende puk molk kin, Gos epi ka wii kanim kanim wii ngonum ei, en enim Jura wumb kin sinmin. Nga en enim, Gos eim men tolmun wumb ende ele, eim nge wumb tilap molmun. Mulangin kin, wumb ei, Gos nge epi ngumbii nirim epi ei, Krai Jiisas kin singii.

⁷ Gos kongun ei, na ngopu kindang kin, eim ek ka ni tor kindnjii nipi kin, wumb tilap eipi ngumbii. Gos eim noman ka ni, noman dinga ei na kin ngang kin, kapli kongun ei ka ermbii. ⁸ Gos nge wumb pei molmun mił, na yi mił muł. Na wu owundu min, wu num mendpił mon! Na wu wii mendpił moł; ba Gos eim noman ka owundu, na kin ngum. Ngopu kin, kongun ei, Gos nge ek ka ni, Krai of ka ni, epi ka wii kanim kanim ni, wumb tilap eipi wumb ei kin, na nip ngumbii. ⁹ Gos Pułwu ei, eim epi kanim kanim pei eririm of ei, koi erpi kin, eim of kanim kanim ermbii ni piipi noman ele, yi kis erpi pendrim ei, ok noman yi pirim ei, koi minj er pirim; ba akip nanim wumb pei, andan top, eramb kin, wumb piingii ei, Gos eim of koi erii kanim kanim ombu, eim erpi, koi er kindang pirim. ¹⁰ Ok Gos eim of ei, koi er pendrim; ba akip kunum ele, Gos eim kongun ei men tolmun wumb pei ngum ei, eim noman ka wii kanim kanim ei, ni tor kindangin kin, epin konu ele tep elmin wumb kin, noman dinga pim wumb kin, ei eim noman dinga wii ei, andan tungii ei keningii. ¹¹ Gos kumb ok, eim noman ele of yi ermbii ni pirim of ei, Krai Jiisas sinim nge Owundu ele ni pendrim. ¹² Sinim pii gii wumb Krai Jiisas kin dambiltpi ende punjpun. Jiisas kin pii gii ninjpin ei nge, sinim Gos kin erpin kin, eim molmun konu ele, sinim noman ele wii piipin tuk bin andlam ei, gal kulpun kin, pii pol tumun ei, Krai ei eim andlam mendpił. ¹³ Enim wumb tilap eipi, na enim dinga kii sip nind ei, enim noman embin to piinerei! Nimbił erang na enim kin ngenj kumbii sip ngond ele nge, enim paki tumba.

Jiisas Krai Nge Noman Ka Ngołum

¹⁴⁻¹⁵ Gos of ei, koi erpi Krai kin molmun ele nge, na mong kopsing pii polup kin, Erinjpin Gos kin prei dinga ermbii end. Sinim mei wu amb tał kin el elip, kingam ambilam noł, en enim nge ngii ende pii gii ninjing wumb ni, epin konu ele yi ku wumb ngii ende wumb ei, Erinjpin Gos nge kingam noł molmun ei, Erinjpin Gos kin embe keimi silmin. ¹⁶ Na Gos kin prei erip kii sind ei, Gos nge noman ka wii dinga owundu ni, eim epi kanim kanim ka wii salim ei, Gos nge Gui Ka kin, enim noman tuk ei dinga ngumba. ¹⁷ Nga prei end ei enim Krai kin pii gii nengin ele nge, Krai eim enim noman tuk ele, kunum kunum mułmba. Mołang kin, enim noman ka ei, dinga pimba ei, wumb eipi ngungii. ¹⁸ Nga of ei nge, enim Gos nge wumb pei kin, tep to noman dinga pendim palim ei, piingii ei nge, Krai eim noman ka ngołum of ele nge, yi mił palim ei piingii! Piingii ei, wuł ał, nga tonu mani, ei owundu mendpił ngołum ei, wumb kapli pii pol tungii. ¹⁹ Nga enim kapli Krai eim nge noman ka wii mendpił ngonum ei piingii; ba ei kapli, pei piik, poru ninerngii mon. Ba nga Gos nge of kun ka kanim kanim of ei, enim noman tuk ele piki tumba.

²⁰ Pe nga Gos eim nge noman dinga wii sinim pii gii kin, noman tuk ele kongun ermba ei, kapli prei erngii min, kii singii ei kamb mani kindmba. Gos eim nge dinga wii ei, kapli kongun erpi kin, tondrung ba. ²¹ Yi mił ku, Gos men tolmun wumb pei, kunum kunum Krai Jiisas kin, Gos embe ambilk tonu kindngii ei, yi minj ekii se, kunum kunum pepi ba. Ei keimi!

4

Krai Nge Pii Gii Ninjing Wumb Noman Ende Palim

¹ Na Owundu nge kongun enj konu ele, kan ngunjung wu molup kin, enim kin ek dinga nip ngo ngond. Ngond ei, Gos enim erngii ni piinim of ei, enim kapli kongun erik kin, pek molk pungii. ² En enim embe ambil mani kindik kin, nga enim kunum kunum wumb kin noman ka ngok kin, ek dinga ninarik kin, giyeng giyeng nik erngii. Enim engnjing

noŀ kin, er orung kindnarik kin, kan wiik tok muŀngii. Enim noman ka wumb ngok kin, wumb endi endi paki tang kin, nga endi endi paki tang kin, yi miŀ erngii. ³ Enim noman ende sek kin, kongun dinga erik muŀngii. Muŀangin kin, Gos Gui Ka enim kin yi miŀ erang kin, enim sipi ende kindang kin, enim noman emin peng muŀngii. ⁴ Jiisas nge wumb tiŀap endeim moŀum. Nga Gos Gui Ka ei endeim moŀum ku. Ei yi miŀ ku, Gos enim wii topu sipim ei nge, enim epi ka wii endeim singii nge, piik kin, kui erik moŀmun. ⁵ Jiisas Owundu ei endeim moŀum. Nga eim nge pii gii oŀ ei, endeim paŀim. Nga yi ku, noŀ pendik ngungii oŀ ei, endeim paŀim ku. ⁶ Sinim pii gii ninjpin wumb nge, Erinjpin Gos Owundu endeim moŀum. Eim sinim kin pei epin konu eŀe tonu tep er moŀpu kin oŀ kun ka sinim kin pei kongun erpi kin, nga sinim kin noman tuk eŀe moŀum.

⁷ Krai sinim endeim endeim ni eim nge dinga mok topu, wii ngang kin, eim kongun paki topu kin, epi ei sinim kin ngum. Ei nge miŀ, sinim mei eŀe mani wumb ombu kin, Krai sinim kin eim noman ka eŀe yi miŀ ku ngum. ⁸ Gos ek ok puŀum ek yi miŀ ninim, “Kunum eŀe, Krai epin konu eŀe tonu pum kunum ei, eim wumb Seisen kan miŀ ngopo kin, eim angii eŀe kindang mulnjung wumb ei, epin konu eŀe tonu eim kin sipim. Eim Seisen, to mani kindpi kin, eim nge wumb ei kin, eim nge noman ka wii pei wii ngum.”

⁹ Nga ek ei yi miŀ ninim, eim tonu purum ei, puŀe paŀim miŀ nenj? Ba kumb se nge, eim mani orum ei, kumna kin mani pupu mei eŀe mandring salim eŀe purum. ¹⁰ Nga Krai eim, mei eŀe mani orum wu ei, yi ku, nga tonu epin konu eŀe tondrung purum. Eim oŀ ei erpi kin, mei konu eŀe orung orung pei, eim sipi konu eŀe ombu pei, mondpu si kindim. ¹¹ Nga Krai eim wumb kin epi ka wii ngum. Ngang kin, wu kombur, ek se andiŀmin wumb dinga ngang kin, muŀngii; nga wu kombur, Gos epi koi erpi paŀim oŀ ei piik kin, ni tor kindiŀmin wumb dinga ngang kin muŀngii; nga wu kombur, Gos ek tor kindmin konu orung orung pungii wumb, dinga ngang kin, muŀngii; nga wu kombur, men toŀmun wumb tep eŀmin ni, Gos ek emb toŀmun wumb dinga ngang kin, muŀngii. ¹² Eim yi miŀ erpi kin, Gos nge tiŀap wumb ei, paki topu, er ka erim. Erpi kin wumb ei, Gos kongun kun ka erangin kin, eim nge wumb noman se ende dinga kindim. ¹³ Kindpi kin, sinim pei o pun, noman ende pupun kin, sinim Jiisas kin pii gii nipin kin, Gos nge kingam Jiisas nge oŀ kun ka ei piipin kin, nga wu dinga miŀ peng muŀngii. Molk kin, Krai eim nge oŀ kun ka wii dinga pei ei kin, yi miŀ ku, enim wumb pei tonu ongii. ¹⁴ Nga sinim kangi ambii noman eŀe, ek eipi eipi piik kin, ekii singii. Ei yi miŀ, noŀ kanu konu pop topu kin, konu eŀe orung orung mani purum. Nga yi miŀ, ek kend tonmun wu ei, wumb andiŀam eipi andan tok enmin. Erangin kin, wumb ei epi kun ka oŀ paŀim miŀ enanmin. Ei nge, enim yi miŀ enerngii. ¹⁵ Ei mon, sinim ek keimi mendpiŀ nipin kin, wumb eipi noman ka ngumun. Sinim pii gii ninjpin wumb nge wu num owundu Krai, eim nge oŀ kun ka oŀ ei, sinim ei ekii semin kin, wumb dinga peng kin tonu wangin kin Krai miŀ muŀmun. ¹⁶ Krai eim sinim nge peng er moŀum. Nga sinim pii gii ninjpin wumb ei, Krai nge ngenj embii miŀ dambiiŀpi ende pupun moŀmun. Muŀamin kin, Krai sinim wumb endeim endeim ni, kongun eipi eipi pendpi ngum. Sinim wumb pei dambiiŀpin ende pupun kin, Krai nge kongun noman ende sepin ermin. Ei nge, Krai sinim wumb pei si tikandi kindpi kin, tep er moŀum. Ei yi miŀ erang, Jiisas nge tiŀap wumb kin, wumb eipi noman ka ngangin kin, Gos eim tiŀap wumb eim ngenj embii miŀ molk kin, dinga tonu wangin kin, oŀ kun ka erik muŀngii.

Noman Konj Krai Kin Moŀum

¹⁷ Pe Jiisas owundu nge noman dinga ei nge, na ek dinga endi nimbii end. Enim kunum nga oŀt endi, wumb eipi torung wumb erik moŀmun, yi miŀ ku, enim yi mulerngii mon! Wumb tiŀap eipi wumb ei nge, noman eŀe kun ka pinaŀim ei, wii miŀ yi erik moŀmun! ¹⁸ Pe torung wumb tiŀap eipi ei, noman eŀe emii miŀ paŀim. Enim wumb ei, Gos nge noman konj ei, kunum kunum konj muŀmba noman ei, sinenjing. Nimbii erang wumb ei, Gos ek ka piinarik kin, noman tuk dinga peng kin, Gos kin turii puk moŀmun. ¹⁹ En enim nga

singambil kulalmin! En enim noman tuk eke penj mendpil molum. Mulang kin, pe wumb ei en enim noman to piik kin, of kis kanim kanim pei elmin.

²⁰ Ei nge enim Krai nge of kun ka of ei piinenging. ²¹ Enim Krai nge of ei ni, ek enim piik enjing. Erangin kin, enim eim nge of ei, ekii sik kin, nga enim Jiisas nge ek keimi ei, piinjing ku. ²² Pe enim noman ok nge of ei, si kindngii. Nimbil erang noman ok nge of ei, enim kin molpu erang kin, enim of kis kanim kanim enjing ei, si kindngii. ²³ Enim noman kin, noman tuk eke, Gos erang kin, am konj mendpil tonu wangli. ²⁴ Enim Gos noman konj sik kin, Gos eim noman konj mi, yi peng erik mulngii. Pe noman konj yi erang kin, enim Gos kin kun ka mendpil mulngii. Molkin, eim of kun ka ei, mi erngii.

²⁵ Pe nga enim ek kend tok elmin of ei, nga enerngii mon! Enim wumb endeim ni, ek keimi nipin kin, erpin ngumun. Nimbil erang sinim pii gii ninjing wumb pei ei, Gos na Krai Jiisas nge tilap wumb dambilpi se ende kindim. ²⁶ Enim jikii kis pang, piinjing kin, enim noman kis tok piinenging mon! Enim jikii kis pang piinjing pim kin, enim eni mani ba kunum ei, enim kin mulermba mon! Ba kumb se jikii kis ei, poru nimba. ²⁷ Enim Seisen kin kunum se ngangin kin, enim of kis endi enerang mon! ²⁸ Pe wu endi ok epi waning silim wu ei, nga waning sinermba mon! Pe wu ei angil eke kongun erpi kin, eim ku sipi kin, eim kuni ni, alap ni, epi top erpi kin, nga wumb epi sinatim wumb ei, paki tumba ku. ²⁹ Enim ek kis endi ninenging mon! Enim ek ka paki tumba ek minj ningii! Enim ek yi nengin kin, wumb eipi paki topu kin, noman ka ngopu kin, ek kun ka nengin kin, wumb ek piingii wumb ei, noman ka ngok erngii! ³⁰ Pe enim Gos Gui Ka kin, noman embin to ngunenging! Nimbil erang Gos Gui Ka enim kin mulang, Gos nge ek keimi ok nirim mi, enim wumb na nanim nge wumb ei, to tonu kind mundun. Mundamb kin, Gos Gui Ka enim kin mulang, nga ekii se Gos kunum owundu tonu omba kunum ei, Jiisas orung opu enim sipi, orung simba kunum eke, of kis ya mani mei eke enmin of ei, sinim kin pinermba mon; poru nimba. ³¹ Enim noman tuk eke, kis piik kin, noman eke kis piik kin, enim jikii pang kin, wumb eipi kin ek dinga wii tok kin, nga wumb eipi kin ek kis ngok kin, nga noman kis min, ek kis kanim eipi endi enim pim kin, ei si kindngii! ³² Enim nga yi mi ku erngii! Enim enginjing nol kin, noman ka ngok, nga wumb kin of kun ka wii palim mi erngii! Nga wu endi enim molmun konu eke molpu kin, nim kin of kis erim ei, kapli enim kanik wiik tok kin, eim of kis ei kindngii. Gos nge Jiisas Krai, sinim of kis pei kil ngopu, si kindpi, poru nim. Ei yi mi ku, enim wumb eipi of kis enim kin enjing ei, enim wumb ei, of kis ei si kindpi poru nimba ku.

5

Enim Gos Nge Of Kun Ka Erik Mulngii

¹ Ei yi erang, enim Gos nge kangi ambil molmun. Nimbil erang Gos enim wumb eim noman ka ngotum ei nge, enim Gos nge of kun ka elim of yi ku, ekii sik kin, kongun dinga erik mulngii! ² Enim noman konj ei, wumb eipi noman ka ngangin ei, yi mi ku, Krai Jiisas sinim kin noman ka ngum. Ngang kin, eim kolpu kin, noman konj ei kindpi kin, sinim wumb paki topu, Gos kin kulmal mur ka wii mi topu kin, Gos Krai kanpi kin, kan ka wii kenim.

³ Nimbil erang enim Gos nge wumb molmun. Molmun ei, enim ya mani mei eke of kis kanim kanim amb eipi kin, of yi mi si kindngii! Wumb eipi nge epi kan bun bun sinmin of ei ni, of penj tui kun pinatim of ei ni, yi enerngii, mon! ⁴ Enim ek kis penj ninmin; nga ek wii pule pinatim ek ni, nga ek kun pinatim ek ei, pei ninmin ei ninenging mon! Ba enim yi mi erik kin, enim Gos kin ek ka nik ngungii. ⁵ En enim ei kan kun erngii! Enim mei noman of kis epi kanim kanim wumb kin ni, ei of kun pinatim mi ni, nga wumb eipi nge epi kan bun bun sinmin ei nge, gos kend mi epi sik, erik enmin. Wumb yi mi enjing kin, wumb ei Krai kin, Gos tep er molmbul konu ka wii tuk eke, punenging mon!

⁶ Enim kan kun erik mulngii! Wumb ek kend tok, nga ek wii pule pinatim ek endi enim kin ningii; ba wumb ei nge, ek ei ekii sinenging mon! Nimbil erang epi ei nge, Gos pupul kis wumb ei kin, tonu omba. Wumb ei, Gos kin bul ngok kin, ekii sinenging. ⁷ Yi mi pim

kin, enim wumb ei kin, epi endi enerngii mon ku! ⁸ En enim ok, noman tuk ele emii peng of kis er muljung; ba akip enim Krai Owundu nge wumb tonu onjung kin enim Jiisas kin dambiltik ende pu molk kin, pe nga enim noman tuk ele tilang palim mił, kapli enim of kun ka ei, yi mił ku erngii! ⁹ Pe enim noman tuk ele, tilang yi erang ei, kuni mong ka wii pei, yi mił tonu omba. Wang kin, enim of ka ni, of kun palim of ni, nga ek keimi of pei yi erngii! ¹⁰ Enim nipe epi endi enim noman ele, ermin ni erngii ei, Krai Owundu nge eim noman palim yi mił erngii! ¹¹ Nga wumb epi wii endi pule pinalim epi elmin ei nge, enim enerngii mon! Nimbil erang epi ei, of kis emii palim mił, kun pinalim yi erngii mił ei, ekii sik enerngii mon! Ba enim torung of ei nge tilang palim ele, tu wangin erngii! ¹² Ei epi koi erik enmin of ei, sin ek ninmin ei, am singambil kultmun! ¹³ Ba Jiisas nge ek ka tilang mił, wumb of kis kanim kanim enjing ei, si peni ele tor wang kin, epi ei wumb keningii. En enim elmin of ei, konu peni ele andan tang kin, wumb pei keningii. ¹⁴ Nipe of kis epi peni ele tor omba ei, emii pinermba mon; ba ei tilang erang mułmba. Ei mił peng kin, eim ek yi mił nirim,

“Enim or palmin ei, pinerngii! Enim angk konj kindik mułngii! Nga enim wumb kutii ei, angk tonu ok, konj mulei! Mułangin kin, Krai enim tilang ngumba.”

¹⁵ Enim er mołmun of ei, enim kan kun erik mułngii! Enim wumb noman kun pinalim wumb elmin of ei, enim yi enerngii mon! Enim wumb noman ka wii palim mił, of ei erngii! ¹⁶ Enim kunum kunum pei salim mił ei, of ka erngii! Nimbil erang akip kunum ele, wumb of kis enmin. ¹⁷ Yi mił peng kin, enim wumb noman kun pinalim wumb mił, yi enerngii mon! Ba enim kur keningii ei, nipe epi endi Owundu nge noman ele palim mił, yi erngii!

¹⁸ Enim noł wain nunerngii mon! Nok kin, enim noman ei wulu pang kin, enim of kun pimba mił enerngii mon! Ba enim noman tuk ele, Gos Gui Ka piki to mułmba. Mułang kin, enim of kun ka pimba mił erngii. ¹⁹ Enim Gos ek ka nik kin, wumb eipi ngungii. Ngok kin, Gos ek nik golang kindik, Gos Owundu embe ambil tonu kindik, Gos Gui Ka giisa ni, mingal kepii kin tok, golang nik ei, enim noman tuk ele, ka ka piik kin, Gos Owundu ngungii. ²⁰ Kunum kunum Ernjpın Gos sinim kin epi ka wii kanim kanim pei ngum. Ngang kin, sinim Gos kin noman ka wii piipin ngumun ei, Krai Jiisas nge embe ele ngumun.

Wu Amb Simba Nge Ek

²¹ Wumb eipi en enim ningii ek ei piik kin, ekii singii. Nimbil erang sinim Krai nge wumb, eim noman palim mił ermin.

²² Amb enim wenjing noł ningii ek ei piik kin, ekii singii. Yi mił erik kin, Krai Owundu kin ekii sik erngii ku. ²³ Wu endi ei eim ambim kin tep er mołum ei, yi mił ku Krai ei eim nge tilap wumb kin tep er mołum. Mołpu kin, eim tilap wumb ei, eim ngenj endeim kin, kołpu sipi, orung simba nge om. ²⁴ Nga embnjing noł, en enim wenjing noł ningii ek kanim kanim pei ei, am ekii singii. Sik kin, yi mił ku, Gos nge tilap wumb ei, Krai nge ek ka ei pei, ekii singii ku.

²⁵ Wenjing noł, enim embnjing noł kin, noman ka piik ngungii! Yi mił ku, Krai nge wumb tilap ei, noman ka piipi kin, eim kołpu eim noman konj wumb ngopu paki tum. ²⁶ Yi mił erang, Krai eim nge tilap wumb sipi kin, eim ek ka ele of kis kil ngopu kin, noł pendpi ngum. Yi er ngopu kin, eim nge tilap wumb sipi kin, Gos kin kindim. ²⁷ Eim yi erang kin, en enim konj mendpił mułngii! Molk kin, of kun ka minj erik, of kis ei enerngii! Enerangin kin, eim ningil ele, kan ka wii mendpił mił kenmba. Kanpi, yi mił erpi, eim nge tilap wumb ei, kun ka wii mił sipi kin, eim kin tuk simba. ²⁸ Wu en enim nge ngenj noman ka ngok kin, kaimb sik ngonmun ei, yi mił, en enim nge embnjing kaimb sik kin, noman ka piik, ngungii! Wu nii endi eim ambim kaimb kułpu kin, noman ka ngumba ei, eim nge ngenj kaimb kułpu, noman ka yi ku ngołum. ²⁹ Yi mił erang, wumb endi eim nge ngenj kis piipi kin, noman ngunalim min, of yi enalim mon. Yi ermba mił, eim kuni ngopu kanpi kin, ka er kun er si mołum. Nga Krai nge wumb tilap yi mił ku elim. ³⁰ Nimbil

erang sinim Krai eim nge ngenj to dambiltipi se ende kindim. ³¹ Ei yi mił, Gos eim nge ek ka yi nirim puł yi mił peng kin, “Wu eim nge arim mam tał wakin topu, ambim kin okuł ende punguł ei nge, wumb tał eł elip ende mułnguł.” ³² Gos ek ka ełe ei, ek ekin owundu endi, ek keimi ni tor kindim. Na yi mił, ni piinj pułe ei, Krai kin eim nge wumb tiłap ende mołum. ³³ Ba ek ei nge, enim kin ninim ku. Enim pei endeim endeim ni wenjing noł, kaimb sik, noman ka ngok, embnjing ngungii ei mił, en enim ngenj ełe kaimb sik, noman ka ngok ełmin mił. Nga enim embnjing pei wenjing ek ningii ek ei, ekii sik kin, enim wenjing embe ambil tonu kindik, yi erngii.

6

Kangi Ambil Ni Menjing Ernjing Nge Ek

¹ Kangi ambil, enim menjing ernjing ek ei piik kin, ekii singii! Nimbił erang, ei oł kun ka peng kin, Krai eim noman to piinim mił yi erngii! ² Enim kangi ambil, menjing ernjing, nge embe, ambilk tonu kindik kin, nga noman ka ngok yi erngii! Ei Gos lo ek kumna ek dinga nirim mił pałim. ³ Yi enjing kin, enim kun ka molk kin, nga enim ya mei ełe kunum kinan molk pungii.

⁴ Ernjing enim kingenjing noł kin, enim oł noman embin tui kunum kunum erangin kin, jikii pupu, kis piingii oł ei, enerngii mon! Ba oł yi enarik kin, enim kingenjing noł ei, Krai nge oł kun ka andan tungii.

Kongun Wii Ełmin Wumb Kin Kongun Tep Ełmin Wumb

⁵ Enim kongun wii ełmin wumb ei, kongun tep wu ek nimba ek ei ekii sik kin, noman ka ngok, ei mund mong tok, kongun dinga kindik erngii. Erik kin, enim noman tuk ka piik enmin mił, yi ku erngii! Enim kongun ei erik ełe nge, enim Krai kin kongun mił erngii! ⁶ Enim kongun tep wumb enim kanik kin, tep er mułngii kunum ei mendpił, kongun ermin ni piinerngii mon! Ba yi ku, enim Krai nge kongun erik kin, Gos eim erngii ni noman peng piinim mił, yi erik kin, eim noman tuk ełe pei kongun wii erik mułngii ku. ⁷ Enim kongun wii erik kin, noman ka ka piik erngii! Enim kongun yi mił erngii ei erik, ya mani mei wumb mendpił ngunanmin; ba sinim nge Owundu ngonmun. ⁸ Enim piingii ei, Jiisas Owundu enim wu endeim endeim ni kumep ngumba. Ngang kin, enim kongun kumep sinjing wumb min, kongun wii erik kin, kumep sinenjing wumb ei, kongun ka erngii! Wumb ei pei pei, yi mił singii.

⁹ Enim kongun tep wumb kunum kunum oł kun ka pimba mił erik kin, enim kin kongun wii er ngonmun wumb ngungii. Enim wumb kin kongun embin tui ngok kin, oł dinga enerngii mon. Nimbił erang enim piinmin ei, enim kongun wii enmin wumb ei ni, kongun tep wumb ei ni, tep wu endeim mendpił ei tonu epin konu ełe mołum. Eim wumb endeim endeim ni mok tumba ei eim ende mił mok tumba.

Gos Nge Dinga Opu Ełmin Kumb Tepii

¹⁰ Ek ni poru nip nind! Enim Krai kin ok ende puk dambiltik molk, dinga singii. Nimbił erang eim noman dinga owundu sałim. ¹¹ Pe enim Gos opu erngii epi kanim kanim pei ngumba epi ei, tapik sik se endngii. Ei nimbił erang, enim Seisen wu kis enim kin, ek kend topu ermba kunum ei, enim dinga angk kin, eim kin opu orung erngii. ¹² Ei sinim mei wumb kin, opu orung enanmin mon. Ba sinim opu orung kindpin gui kis ei, tonu epin konu ełe ni, ya mani mei ełe mołmun. Nga tep erpi, noman dinga sep kin, dinga kis emii enim konu ełe mołum, gui kis pei ombu ei sinim kin opu orung enmin. ¹³ Nimbił erang enim akip Gos nge opu epi ngumba ei, si tapik mułngii. Nga kunum endi, epi kis tonu omba kunum ei, enim kapli dinga angk kin opu orung wu enim tumba ermba kunum ei, eim kamb mani kindngii. Nga ekii se, opu er poru ningii kunum ei, enim angk kin, dinga puk engingii.

¹⁴ Enim oł kun erik engingii ei, Gos ek ka keimi pii gii dinga nik, mum tulan mił, kend ełe talk kin, nga oł kun ka erik erngii ei, kumb tepii mił enim pepił ełe tepngii. ¹⁵ Nga enim simb ełe simb kum mundngii mił ei, Gos nge ek ka emin ni tor kindngii ei, yi mił

er kun er muŋgii. ¹⁶ Kunum kunum enim pii gii dinga peng eŋe, kumb tepii miŋ, ambilk si endngii ei, yi miŋ erik kin, enim opu mong ei dup miŋ seng kin, Seisen wu gui kis eim tumba ei, enim si tor sengin kindngii. ¹⁷ Gos sinim sipi orung simba ei, sinim peng eŋe, peng kon miŋ epi ei, si mundmun. Nga Gos ek ka ei, Gos Gui Ka tui jik miŋ ei, ambil gii nik muŋgii! ¹⁸ Oŋ ei pei erngii ei, Gos kin kii sik ngangin kin, enim paki tumba. Enim kunum kunum pei, Gos Gui Ka enim andan tumba kunum ei, enim prei erngii! Yi miŋ peng kin, enim kunum kunum or pinarik, konj molk kin, prei erik, kan kun erik muŋgii. Nga enim Gos nge wumb kunum pei, prei erik kin, dinga ngok muŋgii. ¹⁹ Yi ku, enim na kin prei erik kin, Gos ngungii. Ngangin kin, Gos na eim nge ek ka nimbii ei, gupu aki topu seng kin, mund mong tunermbii. Gos ek ka koi erpi peng kin, wumb piinanmin ek ei, na nip tor kindamb kin, piingii. Enim prei erangin kin, na ek kun pimba miŋ nip ngumbii. ²⁰ Puŋe yi miŋ peng, na Gos nge ek se andiŋmin wu, eim ek ka ni tor kindmbii. Ei nge na kongun eŋe enj ei, konu kan ngii eŋe peŋ. Enim na kin prei erik, Gos ngangin kin, na Gos ek ka ei, mund mong tunarip kin, dinga ni tor kindip nimbii ek ka ei, nip minj muŋmbii.

Poru Nimba Ek

²¹ Wu Taikiikis sinim enginjpin wumb noman ka ngoŋmun ei, eim kin Kraiŋ nge kongun ka elim wu ei, na kongun ei miŋ, na moŋ miŋ ek ei ni tor kindpi enim ngumba. ²² Ei yi miŋ, na wu ei enim kin kindind. Wu ei enim kin sin enmin oŋ pei ei, enim kin ni tor kindang piingii. Piik kin, enim noman tuk eŋe, dinga ka seng kin, muŋgii.

²³ Erinjpin Gos kin, Gos Kraiŋ Jiisas Owundu kin ouni, sinim enginjpin noŋ pei kin, noman emin ka sepi kin, nga noman ka seng kin, nga pii gii dinga peng kin, ngang singii. ²⁴ Pe Gos nge noman ka eim wumb nii endi Owundu Kraiŋ Jiisas kin noman ka ngungii ei dinga ka ei ekii poru ninermba.

Pol Mon Pilipai Wumb Połpu Kindim

Pol Pipe Połpu Pilipai Wumb Mulnjung Konu Ele Kindim

¹ Pol kin Timosii tel Krai Jisas nge kongun wu mołpuł kin, pepe ei połpuł kin, enim Gos nge wumb Pilipai konu ele wumb mołmun. Enim Krai Jisas kin dambiltik ende puk mulnjung wumb ei ni, tep er mołmun wumb ni, men ngii kongun ełmin wumb enim pei sił pipe ei ngopuł kindmbil.

² Sinim nge Erinjpin Gos ni, Owundu Jisas Krai ouni enim kin noman emin wii enim ngang kin, enim noman emin ka seng mułngii.

Pol Noman Ka Piipi Gos Ngum

³ Kunum kunum ele, na enim kin piip kin, Gos kin noman ka piip ngoł. ⁴ Na enim kin kunum kunum Gos kin prei erip kunum ei, na ka piip ngond. ⁵ Nimbil erang enim na Gos kongun enjingil mił, kumb se paki toł ni, pe paki tumun ku. ⁶ Yi mił erang, na piip poru nind ei, yi mił pałim. Gos enim noman tuk ele kin, kongun ka wii enim kin pułngun mondpu erim. Gos eim kongun ei, erpi pang kin, Jisas Krai kunum Owundu simba kunum ei, poru nimba. ⁷ Pe na noman yi mił piip kin, enim ngond ei, kapli kun ka minj mołum. Nimbil erang na enim kin noman ka ngoł. Ei yi mił, enim pei Gos nge noman ka ei, na kin ngum ei, enim pei na kin noman ka ouni sinjing. Kunum tał pei, na kan ngii ele mult kunum ei ni, kunum ei na Gos ek ka ni tor kindip ele nge, dinga angip endinj. Kunum ele, enim na kin ouni erik kin, paki tok mulnjung. ⁸ Gos mendpil eim kanpi piinim ei, na ek keimi mendpil nip, yi mił ngond. Na noman dinga kindip op kin, enim kenmbii ni piip mił piinand mon. Na noman ka ngołum oł ei, enim kin ngop ele, Jisas Krai na kin ngum.

⁹ Na enim kin Gos prei erip kin, kii sip ngop ei, yi mił, Na prei erip kin, enim nge noman ka wumb kin ngołum oł ei, dinga tonu ok, nga enim noman ka wii keimi ni, oł kun ka ełmin oł ei piik kin, kun erngii ku. ¹⁰ Ei mił, en enim kapli oł kun ka ełmin oł ei, mok tok kin, piik kun ka mendpil erngii. Nga Krai omba kunum owundu ele, enim Krai ningil ele, oł kun ka wii molk kin, oł kis endi enim kin mulerngii mon. ¹¹ Mułangin kin, Krai Jisas eim enim kin oł kun ka ei, enim andan topu erang kin, oł kun ka oł ei, enim noman tuk ele kin, am piki top mułmba ei mułang kin, enim Gos nge embe ambil tonu kindngii ei, am ei tonu pupu pimba.

Pol Kan Ngii Ele Pim Ei, Gos Ek Ka Paki Mił Tum

¹² Engnan noł! Na noman piip mił ei, enim piingii ei, oł embin tui na kin tonu om ei, ek ka nge andlam ei, ondu ngunerim mon! Ei ek ka ei am pengli; wumb piinjing ni, oł yi mił erim. ¹³ Oł yi mił erim ei, Sisa ngii ele tep er mołmun wumb, opu wu ombu ni, nga wumb eipi pei ya mołmun wumb ei, na Jisas Krai nge kongun wu ele nge, kan ngii pir ei, wumb na piinjing ku. ¹⁴ Wumb ombu, na kan ngii pinj ei, piik kin, poru ninjing. Yi erang, enginjpin noł kombur pei, Owundu kin pii gii ninmin ku. Nga en enim nge noman ele dinga sik kin, mund mong ei si kindik kin, am Gos nge ek ka ei, am nik dinga kindik endnjing.

¹⁵ Keimi, wumb kombur na embe punum nik kin, na kin noman kis piinjing. Piik kin, na to mani kindmin nik enjing. Pe oł ele nge, Krai eim ek ei ni tor kindnjing. Nga wumb kombur na Pol kin, noman ka piik ngok kin, Krai nge ek ka ni tor kindik kin, paki tok ełmin ku. ¹⁶ Nga wu ombu piinmin, na ya kan ngii mołup kin, dinga kindip, opu orung mił erip, Gos nge ek ka dinga ni tor kindip mił ei piik kin, na noman ngonmun. Ngok kin, ek ka ei ni tor kindilmin. ¹⁷ Ba wumb kombur en enim nge embe el nge, piik nilmin. Nga Krai nge ek nilmin ei, noman kun pałim mił ei, ni tor kindnalmin mon. Na kan pir ek embin tui ombu tui mił, nik tuk kindik kin, oł yi mił ełmin.

¹⁸ Pe nga ei epi nipe? Ei minj oł pei ełmin ei, oł keimi mendpił min, oł kend yi mił ełmin ku. Ei nge nik kin, Krai nge ek ka ei, nik wumb ngołmun. Oł ełe nge na ka piind. Ei am ka minj piimbii.

Pe Na Konj Muls Kin, Krai Kin Ouni Mułmbii

¹⁹ Nimbił erang na piip poru ninj ei, enim kunum kunum prei erik kin, na paki to ngołmun. Ngangin kin, Jiisas Krai nge Gui Ka ei nge, dinga na ngołum. Pe na piind epi ei, tonu onum ei, na paki tang kin, na am ka wii mułmbii. ²⁰ Pe yi mił erang kin, epi ei tonu omba ni, ka piip moł ek ei, ek ka wii tonu omba ełe nge, kui er moł. Ei tonu wang kin, ei nge na ek nip tor kindinj na singambił kulermbii mon! Ermbii oł ei yi mił, na nam eł oł ei, yi ku, erip mułmbii. Mułamb kin, pe na konj mułmbii kunum min, kułmbii kunum ei, na nge ngenj ei, Krai nge embe ełe tonu omba. ²¹ Keimi, na nge noman ełe yi mił pałim. Pe na noman ei konj ka pep nim kin, na Krai nge embe ambił tonu kindmbii ei kaplı. Ba pe, nga na kuls kin, na epin konu ełe noman konj simbii ei, ka wii mendpił. ²² Nga na ya mei ełe konj muls kin, na kongun end kongun ei, epi keimi tonu omba. Ba na nipe andłam endi ekii sip ermbii ei, na piinand. ²³⁻²⁴ Na nam noman tuk ełe tał pałim. Na kołup pup kin, Krai kin epin konu ełe ouni mułmbii ei, am ka wii. Ba na enim kin ya mei ełe muls kin, ei nga na enim paki tumbii ei, ka wii ku. ²⁵ Na pii gii dinga nip kin, na piip poru ninj ei, nga na enim kin ouni mułup kin, enim paki tamb kin, enim pii gii dinga nik kin, ka wii piik mułngii. ²⁶ Yi mił pałim ei piip kin, na nga op enim kin ombii. Nga enim na kin ka piik kin, Krai nge embe ambił tonu kindngii.

Pilipai Wumb Enim Pol Kin Tep Tok Ende Pu Molk Opu Erngii

²⁷ Ba enim andłam endngii oł ei, am kun ka erik andik kin, Jiisas Krai nge ek ka ełe mił, ekii sik wumb eipi andan tok, yi mił erngii. Nga na op enim kenmbii min, nga na enim kin onermbii min, ei epi wii mił, ba na enim nge ek ei piimbii ełe ei, enim noman ende sek kin dinga angk mułangin kin piimbii. Molk kin, noman ende sek kin, wumb paki tok, kongun dinga erik yi erangin kin, Krai nge ek ka ełe, pii gii dinga nik mułngii. ²⁸ Na piimbii end ek ei, enim nge opu orung wumb ek endi ningii ei, mund mong enenjing. Pe enim mund mong enenjing kin, pe wumb en enim piingii ei, en enim dup konu kis ełe ngenj kumbii kis singii. Ba Gos enim andan yi mił tumba ei, Gos eim erang kin, enim sipi orung simba. ²⁹ Nimbił erang Gos enim Krai nge kongun ka erngii nipi kin, enim noman ka ngum. Enim Krai kin pii gii ningii nge nip kin, eim dinga ełe mendpił ngunerim mon; ba enim Krai nge embe ełe, ngenj kumbii singii nipi kin, enim eim dinga ngum ku. ³⁰ Na pii gii ełe nge, ok opu dinga erir ei, enim kenik. Pe nga na opu end mił ełe nge, ei enim piinmin. Pe enim piinmin ei, na opu end mił oł ei, sinim ouni tep topun er mułmun.

2

Sin Sinim Nge Noman Ełe To Mani Kindpin Enginpin Noł Noman Ngumun

¹ Pe enim Krai kin mołmun ei eim kin, noman tuk ełe dinga siłmin min? Pe enim eim noman ka sik piik kin, enim noman emin ka mołmun min? Enim Gos Gui Ka nge noman konj ełe, ende mołmun min? Nga enim wumb eipi kin noman ngok, kaimb sik, yi ełmin min mon? ² Pe yi mił pim kin, pe enim na kin noman ka mendpił piik ngungii ei nge, tonu omba oł yi mił pałim. Enim noman ende sik kin, wumb eipi kin noman ka ngok ei, oł endeim mendpił pimba. Peng kin, noman ende sek mułngii. ³ En enim noman ełe, embe wii ambił tonu kindnerngii mon! En enim noman ełe, to mani kindik kin, nga wumb eipi nge embe, to tonu kindngii wumb ei, ka wii ni piik erngii. ⁴ En enim nge noman ełe epi ei mendpił, tep er mulerngii mon! Ba enim wumb eipi nge noman ełe, epi ei tep ka er mułngii ku.

Krai Eim Embe To Mani Kindang Kin Gos Eim Embe Ambii Tonu Kindim

⁵ Krai Jiisas nge noman endeim sirim mił ei nge, enim noman ende yi mił mendpił singii.

⁶ Kumb ok, Jiisas Gos kin ende mendpił multum. Ba Jiisas eim Gos nge noman dinga tep er mołum oł ei nge, dinga ambil gii ni piinerim mon. Eim Gos kin ekii sipi kin, mandring mułum. ⁷ Mon! Eim nge oł dinga ei si kindpi kin, nga eim mei wu mił mani om. Opu kin, eim kongun wu wii mił, yi er mułum. ⁸ Wumb kenjing ei, eim mei wu mił mendpił mułum. Eim nge noman ełe embe ei, to mani kindim. Kindpi kin, Gos nge noman ełe ekii sipi erim. Oł yi nge pepi pang kin, eim kułum kunum ei, poru nim. Pepi pang kin, keimi ond peri ełe kułum. ⁹ Kułang ełe nge mendpił, Gos Jiisas nga konj sipi kin, eim to tonu mendpił kind mundum. Nga Gos eim embe ka wii mendpił endi ngum ei, wumb nge embe pei to mani kindim. ¹⁰ Kindrim embe ei, Jiisas pa nipi ngum. Ngang embe ei, tonu epin konu ełe wumb ni, ya mei ełe wumb ni, mei mandring ełe wumb ni, wumb ni pei, Jiisas eim endeim ambil tonu kindngii. Kindik kin, nga mong gopsing pii polk kin, eim embe ełe ek ka nik kin, eim nge embe ambil tonu kindngii. ¹¹ Wumb pei gupu ełe ek yi mił ningii. “Jiisas Krai ei Owundu,” pa ningii. Yi mił nengin kin, Erinjpin Gos nge embe ei am tonu ba.

Enim Tiłang Mił Tuk Wumb Pei Kin Mułngii

¹² Kaplı, na nge wumb puł ei yi mił, ok na enim ek ninj ekii sinjing ei, pe yi mił ku erngii. Na enim kin muls kunum ełe, enim epi erngii ek ei ninand mon! Ba pe, na konu turii moł kunum ełe, enim na ek ekii sik kin, am oł yi nge erngii. Gos enim sipi orung sim ei nge, mund mong erik kin tungu erngii. Yi erik kin, kongun dinga erik mułangin kin, Gos enim noman konj ka epi enim ngumbii nirim epi ei, ngang singii. ¹³ Enim piinmin ei, Gos enim noman tuk ełe kongun erpi mołum. Nga Gos eim noman ełe, enim noman tuk ełe kindim. Kindang kin, nga Gos eim noman pałim mił, yi kongun erik mułngii. Yi erik mułangin kin, Gos enim kan ka kenmba.

¹⁴ Enim epi pei enmin oł ei nge ek mił enmin oł ei ni, kis piik, kii sik enmin oł ei ni, pei si kindik kin, er mułngii. ¹⁵⁻¹⁶ Yi mił erang, enim oł yi mił erik kin, enim kun ka mułngii. Nga pund mong endi, enim kin pinermba mon! Enim Gos kingam noł mendpił mułngii. Nga enim noman tuk ełe, orpuł mił endi pinermba mon. Enim ek wumb noman konj ngołum ek ei, ambil gii nik mułngii. Ei molk kin, wumb tiłap eipi pii gii ninenjing wumb ełe, enim tuk molk kin, dup mił tiłang erang kin, ya mei ełe wumb oł kis ełmin wumb ei, kin mułngii. Mułangin kin, nga Krai Owundu tonu omba kunum ei, na enim kin pei ka piimbii. Piip kin, na noman ełe yi piimbii ei, na kongun wii mił erip kin, nga nam nge dinga ei, wii mił kindip ermbii mił mon!

¹⁷⁻¹⁸ Enim nge pii gii ei, Gos kin kułmał kałiłmin mił yi pałim. Nga kułmał kałiłmin poru nimba epi ełe, noł wain bein tołmun. Yi peng kin, na miyem ełe, noł wain mił bein tok, enim kułmał kałiłmin poru nimba erang bein tok kin, tonu kindnjing pim kin, ei epi wii mił. Ei na ka piimbii. Keimi, na enim kin ka piip ngumbii. Nga enim yi mił ku, ka piingii. Enim na kin ouni ka piipin mułmun.

Timosii Nge Ek

¹⁹ Ba na Jiisas Owundu pii gii ninj kin, kaplı Jiisas eim noman ełe yi piim kin, kunum olt mon, na Timosii kindamb kin, enim kin omba. Nga Timosii orung opu, enim ek na kanpi neng piimbii. Piip kin, na ka piimbii. ²⁰ Na nge wu Timosii mił, nga wu endi mulałim mon! Eim na kin noman ende sep ngołum. Ngopu kin, eim nge noman tuk ełe enim paki tumbii ni dinga piifim. ²¹ Wumb eipi pei, en enim noman ełe epi ei, minj tep ka er mołumun. Molk kin, Jiisas Krai nge kongun ei, tep ka enałmin mon. ²² Ba enim wu Timosii elim oł ei piinmin. Timosii eim oł kun ka elim wu. Eim na Krai nge ek ka kongun erir konu ełe, eim na paki tołum wu. Ei eim yi erim ei, wu endeim kingam ei, eim arim paki tołum mił, Timosii na kin yi elim. ²³⁻²⁴ Pe na kan ngii ełe tor op piip kin, na Timosii kindamb kin, enim kin sikir omba. Pe na pii gii nind ei, Jiisas Owundu eim andłam endi top simba. Nga kunum aninga kopur na yi ku, mołup kin, nga enim kin ombii.

Wu Epałrorałis Nge Ek

²⁵ Na nam piip kin, wu Epaproraissis kindamb kin, enim kin omba ei, sinim nge enginpin. Na kongun ende wu ei, siŋ opu ende eŋmbiŋ wu. Ok enim eim kindangin kin, na kin opu ei, enim nge men ek niŋim wu ei, na paki toŋum. ²⁶ Eim nge noman eŋe, enim kin opu kenmbii ni piipi kin, noman embin topu moŋum. Eim ening paŋim enim piinmin ei nge, eim noman embin to piinim. ²⁷ Keimi, ok eim ening pim. Peng kin, eim kuŋmba mandi erim. Ba Gos eim kin kaimb sim. Ba Gos eim kin mendpiŋ, kaimb sinerim mon! Gos na kin kaimb sim ku. Gos eim oŋ embin tui ei, na kin pei tonu omba ei, mon ni piipi kin, na paki tum. ²⁸ Yi miŋ ku, na nam noman eŋe, na Epaproraissis eim kindamb wang kin, enim nga kan ka kanik piingii. Ka piyangin kin, nam noman embin ei, aninga mani miŋ ba ku. ²⁹ Gos Owundu kin ka piik ngok kin, wu Epaproraissis omba nge, ka piik sik kin, enim eim kin noman ka piingii. Wu yi nge, enim embe ambiŋ tonu kindngii. ³⁰ Wu ei, Kraiss nge kongun er pupu kin, kuŋmba mandi erim. Eim konj muŋmbii ni piinerim mon! Eim kongun ei piipi kin, enim kapŋi na paki tunenaŋangin kin, eim ni piipi kin, na kongun paki topu poru niŋang.

3

Krais Kin Pii Gii Ninim Wu Ei Wu Kun Ka Mendpiŋ

¹ Angnan noŋ! Na ek ei yi miŋ poŋup poru nimbii end. Enim Jiisas Owundu kin noman ka piingii. Na pipe ei nga polt ei nge, na noman embin topu poland mon. Nimbii erang na pipe nga ei, poŋup enim ngond ei, na enim kin paki top ngond. ² Wumb kung owu miŋ, oŋ kis kanim kanim eŋmin wumb moŋmun ei, enim kanik kun erik muŋngii! Nga wumb ei nge, lo ek ekii sik kin, ngenj kopsik eŋmin wumb ei enim kanik kun erik muŋngii! Wumb ei ngenj kopsik eŋmin oŋ ei, andan tonum wumb ei, Gos nge wumb. ³ Ba sin sinim noman tuk eŋe Gos nge Gui Ka eŋe muŋang kin, sinim andan topu kin, sinim Gos nge wumb moŋmun. Yi miŋ Gos embe ambiŋ tonu kindpi kin, nga Kraiss Jiisas kin ouni embe ambiŋ tonu kindmin. Sinim ngenj kopispin oŋ ei, sinim nge pii gii ei, paki tunanim mon. ⁴ Pe na nge noman eŋe yi pim kin, ngenj eŋe oŋ ei, na Gos sipi orung simba nge andŋam endi saŋim ei, na kapŋi paki tumba. Nga wumb kombur ngenj eŋmin oŋ ei, sin kapŋi paki tumba ni, pii gii ninmin ku. Ba na nam noman eŋe, am mendpiŋ, yi miŋ to piimbii. ⁵ Piyamb nimbii erang kunum angii orung nga tekliki o pang kin wumb kombur na ngenj kopsik. Na Esrel nge wu. Na Benjamin nge tiŋap wu moŋ. Eipru wumb ei na miyem ende. Na lo ek ei, na am keimi ekii siŋ wu. Ba oŋ ombu ei nge, na Gos sipi orung sinermba mon. ⁶ Gos nge kongun eŋe, na dinga kindip kin, ekii sip enj. Na Gos nge wumb ei, oŋ embin tui ngop endinj. Nga yi ku, na wu endi na lo ek ekii siŋim min, nip kii simba ei, na mong endi pinermba mon. ⁷ Ba epi pei saŋim ni, na embe ambiŋ tonu kindngii ei, epi wii miŋ ni piind. Nimbii erang, Kraiss mendpiŋ moŋum ni piind. ⁸ Jura wumb oŋ ei nge, na piip ninenj mon. Nimbii erang Kraiss Jiisas eim na nge Owundu moŋum ei na piind. Pe na ni piind ei, Kraiss kin pii gii nipin enmin ei, keimi ni piind. Na Kraiss nge oŋ ei ekii siŋ. Sip kin, oŋ eipi eipi pei si kindip, epi pei ombu, epi moŋ wii miŋ, ni piind. Yi erip kin, na Kraiss eim, am ambiŋ gii nimbii ni piind. ⁹ Pe na Kraiss kin dambiltip ende pup moŋ. Lo ek eŋe, na wu kun ka eŋ wu nimba ei, na piinermbii mon! Nam oŋ yi nge eŋ, embe kun ka piimba ni piind. Piip kin, Kraiss kin pii gii nind eŋe nge, Gos eim na pii gii nind ei, eim na wu kun ka nimba. ¹⁰ Na Kraiss am pii pol tumbii. Nga eim angpi konj tonu om. Kunum eŋe, na Kraiss eim nge dinga ei, na kenj. Na eim nge dinga ei, pii pol tumbii ni piind. Na Kraiss eim kin ende pup kin, eim ngenj kumbii sinim ei, ouni simbii ni piind. Eim Gos kin ekii sipi, piipi kultum epi ei nge, na eim piip kin, yi ku ermbii ni ambilip gii nip moŋ. ¹¹ Na dinga kapŋi erim kin, na oŋ yi miŋ erip koŋup kin, nga tukpu eŋe, nga op konj pup kin, Kraiss kin epi konu eŋe bii ni piind ku.

Pol Eim Sikir Pupu Kin, Epi Ka Wii Ok Siŋim

¹² Na yi miŋ ni piinand. Nam Kraiss nge eŋim oŋ kun ka pei sip poru ninand mon! Ba oŋ ei nge, na kongun dinga erip ambiŋ gii nip moŋ. Yi erang kin, Kraiss Jiisas eim yi miŋ erpi kin

na ambil gii nip moʔum. ¹³ Engnan no! Krai nge oʔ ei, sip poru nip moʔ ni, piinand mon. Ba na noman endeim mendpiʔ paʔim. Na oʔ ok nge kanim kanim pei enj ei, si kindip poru ninj. Si kindip kin nam kongun dinga erip ekii se, epi ka wii tonu omba epi ei, simbii ni piip end. ¹⁴ Na andlam dinga sikriʔ ei nge, sikir pup kin, epi ka wii ei yi miʔ, Krai Jiisas nge noman konj ka wii eʔe mendpiʔ, simbii ni piind. Nga epi wii endi mon. Gos Krai kin na wii topu sipi kin, orung sim ei, na epin konu eʔe tonu bii ni, wii topu sim.

¹⁵ Pe sinim nge noman eʔe, Gos kin noman dinga Gos nge wumb mendpiʔ miʔ pim kin, pe na ek ninj miʔ ei, ekii singii. Ba enim noman endi eipi pim kin, pe Gos eim enim noman eʔe, kapʔi andan topu kin, er kun ermba ku. ¹⁶ Ba sinim Krai nge oʔ kun ka wii sinjpin oʔ ei, am ambil gii nipin muʔmun.

¹⁷ Engnan no! Enim pei na end miʔ oʔ ei, pei ekii sik, erik poru nei. Nik kin, wumb oʔ kun ka yi nge enmin ei, kanik kun erik kin, enim oʔ ei ekii sik, yi er muʔngii ku. ¹⁸ Na ok, enim kunum kunum kanip ek ninj ek ei, nga enim kanip nind ku. Pe na ningiʔ eʔe ke nind. Wumb pei Krai nge ond peri eʔe kuʔum ei, wumb opu orung miʔ enmin. ¹⁹ Wumb ei, en enim nge ngenj noman eʔe, gos miʔ to tonu kindmin ni, yi piinmin. Wumb oʔ singambii paʔim epi ei, en enim noman eʔe, ka ka piik enmin. Erik kin, nga mei eʔe epi kis ombu, noman to piik er andinmin; ba wumb ombu nge, dup konu eʔe, ngenj kumbii dinga singii. ²⁰ Ba sinim, epin konu nge, wumb mendpiʔ moʔmun. Owundu, Jiisas Krai tonu epin si kindpi kin, mani mei eʔe omba nge, enim kui er moʔmun. Muʔangin kin, opu eim sinim sipi, orung simba ei nge, sinim kui er moʔmun. ²¹ Pe nga Krai opu kin, sinim nge ngenj wii ei erang kin Krai nge ngenj konj ka wii, yi miʔ simba. Seng kin, sinim Krai nge tiʔang owundu ei miʔ, sipin muʔmun. Nga eim nge dinga eʔe erang kin, epi pei ei, eim kin mandring muʔangin kin, eim tep er moʔum.

4

En Enim Noman Ende Sek, Noman Ka Piik, Noman Ka Singii

¹ Angnan no! Krai nge oʔ yi miʔ paʔim ei piik kin, enim Jiisas Owundu kin dinga angk muʔngii! Na ek nind miʔ muʔngii. Na enim kin noman ngoʔ. Ngop kin na enim kin kaimb siʔ, nga enim na kin noman ka piik ngangin kin, enim na nge noman ka puʔ miʔ, wumb ka moʔmun.

² Eʔip Yuoriya kin Sindikii elip amb taʔ elip piyeʔ. Eʔip Jiisas Owundu kin noman ende singiʔ. ³ Pe nim na nge kongun ende wu mendpiʔ. Na nim kanip ek nind. Nim amb taʔ ei paki to! Amb taʔ na kin, Gos nge ek ka eʔ, tep topun kongun ka er endinjpin. Pe Klemin ni, na nge kongun ende wumb ni, amb taʔ kin kongun ende enjing. En enim nge embe ei, noman konj singii pipe eʔe paʔim.

⁴ Kunum kunum enim Jiisas Owundu kin dambiltik ende puk ei nge, ka piik ngungii. Na ek nga nind ei, enim Jiisas kin ka ka piingii!

⁵ Wumb pei enim kin piingii. Enim wumb eipi kin, oʔ emin ka elmin. Nimbii erang Jiisas Owundu mandi orung omba enim. ⁶ Enim epi endi kin, noman embin kulerngii mon! Ba enim eipi epi endi simin ni piik erngii ei, enim Gos kin prei erik, kii sik, eim kin kunum kunum noman ka piik ngok, yi erngii. ⁷ Gos nge noman emin ka oʔ ei, sinim ngoʔum ei, mei wumb pei noman dinga ei to mani kindnim. Nga Gos nge noman emin ka oʔ ei, sinim Krai kin dambiltpin ende pupun moʔmun nge, noman tuk eʔe ni, noman ei Gos tep ka er muʔmba.

⁸ Engnan no! Na ek endi nga nimbii end. Oʔ pei ei oʔ keimi ni, pe nga oʔ ei nge, noman ka wii er paʔim ni, nga oʔ kun ka ni, nga oʔ kis endi penj mulaʔim oʔ ei ni, nga oʔ ka wii ni, nga oʔ kun ka ei nge embe ka paʔim. Nga oʔ ombu pei, eim oʔ kumb eʔe oʔ paʔim ei ni, nga oʔ ombu pei wumb embe ambii tonu kindinmin, oʔ ombu nge pim kin, enim kunum kunum noman eʔe piik er muʔngii. ⁹ Oʔ ombu pei, na enim nip andan top ngunj ei, sik poru ninjing. Nga oʔ epi pei piik kanik, er poru ninjing oʔ yi nge, enim kunum kunum yi erngii. Yi erangin kin, Gos noman emin ka sinim ngoʔum ei, enim kin ouni muʔmba.

Pilipai Wumb Epi Ka Ei, Wii Ngunjung Ei, Pol Eim Noman Ka Piipi Ngum

¹⁰ Na noman ka owundu piip kin, sinim nge Owundu ngond. Pe nga enim na kin noman nga to konj keimi ok, enim na piik; ba enim ongii nge andlam endi sineririm. ¹¹ Na epi endi sinafim nip kin, yi kii sinand mon! Na ol yi nge, ei piip poru ninj. Pe ol kanim kanim na kin tonu om kin, na ol ei nge, noman to piinermbii mon. Na noman efe epi ombu ei, kapli ni piil. ¹² Na wu endi epi sinafim mił, yi na ka piip muls. Mołup kin, na epi pei ambil gii ni ka piip muls ku. Wumb kuni pei nołmun ol ei, na ka piip moł. Nga wumb kuni tołum ol ei, na ka piip moł ku. Wumb epi pei seng mołmun ol ei, na piind ku. Nga wumb epi sinerang er mołmun ol ei, na piind ku. Na kunum kunum konu orung orung pei, na kapli ol pei ei, kapli ni ka piip moł. ¹³ Krai eim am dinga ngolum. Nga eim nge dinga efe, na epi pei kapli ermbii.

¹⁴ Ba enim ol ka erik kin, na kin paki tok kin, na embin tui ko wupun ei sinmin. ¹⁵ Pe enim Pilipai konu efe wu amb, en enim yi mił ni piinmin. Ok na Gos nge ek ka ni tor kindip endinj kunum ei, na na andip pup kin, Maseroniya konu efe tor punj kunum ei, Gos nge tilap wumb endi, nga na kin o ende punenjpin mon. Nga epi ka ngok elmin ol ei, endi enenjpin mon ku. Ba pe enim mendpił, ol yi enmin. ¹⁶ Keimi, na Tesalonaika konu efe muls kunum ei, enim yi ku na kunum endeim paki tunjung. Nga ekii se, enim na paki tunjung ku. ¹⁷ Pe na nam ka wii epi endi enim kin simbii nip kin, kan sinenj mon. Na noman efe ei, enim nge ol ka ei, Gos nge epi ka wii enim ngumba. Ngang kin, enim epi ka wii ei singii. Nimbil erang enim na paki tunjung. ¹⁸ Ba am epi pei, na kin am kapli er salim ei, na sinj poru nim. Na ngii konu ei, epi pei piki to mołum. Enim nge ka epi wii ngok kindnjing ei, Epaproraisis ngangin kin, tu wum ei, na sinj. Epi ka wii ngunjung ei, Gos kulmal kalilmin muru ka tołum mił, yi pałim. Epi ei, enim Gos ngunjung ei, Gos eim epi yi nge silim. Pe Gos eim noman efe ka piilim. ¹⁹ Na nge Gos ei, eim epi kanim kanim ka wii Krai Jiisas kin salim. Pe nga enim epi endi sinarpi nim kin, Gos eim kapli enim kin ngumba. ²⁰ Gos ei Gos, sinim nge Erinjpin Gos. Yi peng piipin kin, sinim Gos eim embe kunum kunum ambil tonu kindmin, ei keimi!

Ek Aninga Kopur Nga

²¹ Krai Jiisas nge wumb ei kin, na ek ka nip 'Muleiyo' nind! Angnan noł! Na kin mołmun ei, enim kin ek ka nik, 'Mulei,' a nik ngonmun. ²² Gos nge wu amb ni, wumb pei enim kin noman ka piik ngok, "Enim muleiyo!" ninmin. Wumb kombur king owundu Sisa ngii efe kongun elmin wumb ei, en enim dinga puk kin, 'Enim muleiyo!' nik yi enmin.

²³ Jiisas Krai Owundu nge noman ka ei, enim kin mołpu kin, enim noman tuk gui efe, paki tang kin, ouni mułngii.

Pol Mon Kolosii Wumb Połpu Kindim

Pol Mon Połpu Kolosii Wumb Ngum

¹ Na Pol Gos eim nge noman ełe, na to tonu kind mundang kin, Krai Jiisas nge ek se andilim wu, Timosii sinim enginjpin. ² Mon ei połpuł kin, Gos nge wumb Kolosii konu owundu ełe mułmun ei ngonmbuł. Sinim enginjpin en enim Krai kin pii gii nik mołmun. Pe Gos sinim Erinjpin eim enim noman ka ngopu kin, nga noman emin ngołum.

Prei Etmbił Kunum Ei Ek Ka Nipił Gos Ngołmbuł

³ Sił prei enmbił kunum ei, ek ka nipił, enim kin Erinjpin Gos nge sinim Owundu Jiisas Krai ngonmbuł. ⁴ Nimbil erang sin piinjpin ei, enim Krai Jiisas kin pii gii nik kin, nga enim Gos wumb tiłap ełe pei noman ngonmun. ⁵ Kunum ełe, ek keimi Gos ek ka kumna opu, enim kin orum. Wang kin, enim piik ei, epi ka enim simin ni piik mulk, epi ei ngurum. Kapli enim pii gii kin, noman ngonmun oł, enim simin ni piik muljung epi ei, tonu pel ełe pałim ei, enim singii nge tonu epin konu ełe sałim. ⁶ Gos ek ka ei, epi ka nipi, tu wang nge pupu kin, mei ełe wumb konu ełe orung orung pei punum. Pamb kin, yi mił, enim kin kunum kumna ek ka piinjing ei, Gos enim kin noman ka ngum ei, enim ok piinjing ei, keimi pim. ⁷ Enim ek ka ei, Epapras kin, piik kan sinjing ei, sin noman ka eim kin ngamin kin, sin kongun ende wu, eim sin kin kongun ermin mił, Krai kin kongun dinga ka erpi kin, kunum kunum ngonum. ⁸ Epapras eim sił kin ek yi nipi ngum. Ngum ei, enim noman kulnjung ei, Gos Gui Ka enim ngum.

⁹ Puł ełe nge, sił kunum kunum enim kin prei enjpił ei, enim mułmun pa ninjing kunum ei, sił Gos kin kii sinjpił ei, eim noman ełe erngii oł ei, paki tang piingii. Nga Gos Gui Ka enim kin epi kanim kanim ngum. ¹⁰ Nga enim pek kin, mulk pungii ei, Owundu eim noman pimba mił erangin kin, Gos eim kunum kunum ka piimba. Enim kongun kanim kanim ka wii erangin kin, mong oł kun ka wii tumba. Nga enim kapli oł kun ka ei, Gos kin piyangin kin, enim noman ełe piki top mułmba. ¹¹ Enim kapli ei, Gos nge noman dinga ka wii kapli er dinga kindmba ei, kapli paki tang kin, enim epi kanim kanim tonu omba ei, enim dinga puk kin, kui erik mułngii. ¹² Nga enim ka piik, ek ka nik kin, Erinjpin Gos ngungii ei, eim enim to tonu kindim ei, kapli enim eim epi singii pa nim, epi ei singii. Enim kapli singii ei, Gos eim kin pii gii ninjing wu amb ei, sinim tiłang enim konu ełe mołmun. ¹³ Gos eim sinim emii owundu pim konu ełe oł kis erpin mulnjpun ei, eim sipi orung tu wum. Nga eim sinim eim kingam Jiisas Gos eim noman ngołum kangii ei, tep er mołum konu ełe tuk kindim. ¹⁴ Gos kingam eim sinim se orung sim. Nga sinim oł kis si kindpi, kil ngang kin, sinim kun ka wii mołmun.

Krai Eim Nge Oł Nin Eim Nge Kongun

¹⁵ Sinim Gos eim kinanmin; ba Jiisas kaninmin ei, eim Gos mił ku mołum. Krai eim Gos kingam kumna ei, kumb ok mendpił multum. Mułang kin, eim epi kanim kanim endi sineririm. ¹⁶ Gos eim epi kanim kanim pei eririm ei, Jiisas kin ouni molkuł eririm. Nga tonu epin konu ełe, nin mani mei ełe epi pei eririm ei, epi kanim kanim kanmin epi nin, kinanmin epi nin, ei pei eririm. Gui mił noman dinga pałim sinim kinamin wumb ni, nga owundu wumb ni, nga tep enmin noman dinga pałim wumb ni, nga konu orung orung mei ni epi pei Gos eim neng kin, Krai eririm ei, eim nge epi eririm. ¹⁷ Epi kanim kanim endi er sineririm kunum ei, Jiisas eim ok multum. Epi kanim kanim Krai eim dambiltpi se ende kindnim ei, eim dinga ełe, epi kanim kanim ombu erang kin, tonu onjung. ¹⁸ Jiisas eim Gos nge pii gii wumb tep er mułang kin, kongun kun enmin. Gos nge pii gii wumb ei, eim nge wumb tiłap ei, men tołmun ngii mił mołmun. Gos nge pii gii wumb noman konj ei, eim pułe mołum. Wumb Jiisas kumna kui tok pendnjing konu ełe si kindpi kin, nga angpi tonu opu, konj mułum. Ei nge eim mołpu kumb ełe kindpi kin, wu num mołpu

kin, epi kanim kanim ombu ngopu tep elim. ¹⁹ Ei nge, Gos eim noman ele, epi kanim kanim pei kun mendpił, Jiisas kin erim. Ei yi mił ku, Gos eim oł ei nge, Jiisas kin kindang, piki to mołum. ²⁰ Jiisas ele nge, Gos eim mei wumb orung orung pei ni, tonu epin epi kanim kanim pei ni, eim kin sipi, orung simbii ni piim. Ei nimbił erang, eim ond peri ele to kundjung. Jiisas ond peri kułum ei, Gos eim noman emin peng ele, ya mani mei ele wumb ni, nga tonu epin ele wumb ni pei kanim kanim eim kin sipi orung eim kin simba erim.

²¹ Ok kunum endi, enim Gos mołum konu ele, enim eim kin turii enj mulnjung. Mułangin kin, enim noman tukrung ele, eim kin opu orung erik mulnjung. Nimbił erang enim noman kis to piik, er mulnjung. ²² Ba pe Jiisas eim ngenj ei ond peri ele kułum ei, Gos eim enim kin erpi sipi kin, eim kin orung seng kin, eim kand nołum wumb mulnjung. Yi er pendpi kin, ek kend ende enim kin pinerang ele, eim mołum konu ele, enim kun tuk simba. ²³ Enim kaplı pii gii ambił gii nik, dinga erik mułngii! Mon peng kin, enim pii gii ninjing ele, kaplı nga noman epi to piinerngii mon! Nga enim kumna kin ek ka piik, pii gii ninjing, pii gii ei, kaplı wakin tunerngii mon! Ek ka ei nge, na Pol kongun wu mołup kin, ek ka ei, wumb mei orung orung konu pei ni tor pum.

Gos Eim Pol Kindang Pupu Kolosii Wumb Tilap Paki Tum

²⁴ Pe na Pol, na ka piip kin, ngenj kumbii ei, enim kin sip kin ngond ei, na kaplı Krai eim, sinim peng embił mił mołum. Sinim pii gii wumb ei, eim ngenj simb angıł pei kułpun ngopun mołmun. Krai eim ngenj kumbii sim ei, poru ninerim ele, na paki top erip kin, poru nimbii nip end ei, eim nge pii gii wumb ele, na oł yi mił end. ²⁵ Gos eim na kin kongun ngum ei, enim nge paki tumbii kongun ei, Gos ek ka mong keimi ei pei ni tor kindił. ²⁶ Ek ka ei, kumb ok wumb mulk kunum ei, koi er pirim. Ba akip eim nge wumb tilap ningił ele peni ele opu, poru ninim. ²⁷ Gos ek pii gii ninenjing wu amb enim andan topu ngang kin enim kaplı piingii. Piik kin, ek koi er pim ek ei, ka wii mendpił pim konu ele ba ni, tilang owundu mendpił ni, eim nge wumb tilap paki tang kin, piingii ei, eim embe tonu ba. Pang kin, ek koi er pim ek ei yi mił; Krai enim kin tep to tuk mołum ei, enim kaplı eim kin kui er mułangin kin, kaplı enim embe ambił tonu sipi ngumba. Nga Gos nge tilang epi ka wii pei ei, enim Krai kin yi ku singii. ²⁸ Kaplı sin Krai nge ek ka ni tor kindpin andan topun kin, enim wumb pei ngonmun ei, sin noman dinga kanim kanim nipin kin, andan to ngonmun. Ngopun yi erpin kin, Gos eim mołum konu ele, wumb endeim endeim tu wunmun. Tu wangin kin, Krai kin dambıltpi se ende molk kin, dinga kindngii. ²⁹ Yi mił, na kongun dinga wii end ei, Krai eim noman dinga kis na ngonum ei, tuk na kin kongun enim.

2

Enim Kaplı Pii Gii Dinga Nik, Ek Kend Buł Ngok, Jiisas Kin Ekii Singii

¹ Pe na enim kanip ek nimbii nind ei, na kongun dinga erip kin, enim kin ngunj. Nga Leiyorisiya konu ele mołmun wumb kin, nga wumb epi pei na kin kanik, piik enenjing wumb ombu, yi ku nip ngond. ² Na yi eramb kin, en enim noman tuk kaplı dinga peng mułngii. Nga en enim wumb endi ongii ei, noman ngok yi erngii. Na yi piind ei, enim noman ka peng ele, kaplı enim pii gii er dinga kindmba. Na noman yi pałim ei, enim kaplı Gos ek koi er pałim ek ei, pułe piingii ei, Krai eim, ek ei koi er pałim ek ei nge, pułe eim. ³ Ku kon ele piki topu mołum ei, yi mił ku. Gos nge noman kanim kanim ka wii pałim ni, eim noman ele ek keimi kun ka pałim ni, noman koi er pałim ei, Krai eim kin piki to mołum.

⁴ Na enim kanip nind ei, wu endi enim ek ka ka nipi kin, noman to ak tumbii ni ermba ei, kaplı enermba. Yi peng kin, na ek ei nind. ⁵ Na enim kin tep to mulał; ba na noman tuk enim kin moł. Nanim enim kin ka piip kin, enim kanip moł ei, enim kongun kun erik, noman ende sek molk kin, nga Krai kin, pii gii nik dinga kindinmin.

Sinim Kaplı Krai Kin Tep To Mołpun, Noman Konj Simin.

⁶ Enim Krai Jias Owundu pii gii nik kin, enim noman tuk eke sinjing. Yi mi ku, nga enim eim kin dambiltik se ende puk muŋgii. ⁷ Enim Krai kin dambiltik se ende puk kin, dinga puk angik muŋgii! Muŋgii ei yi mi, ond dumbu potpu, mer mani mei eke pupu kin, dinga angim. Enim kapli ek ka ei, sin enim kin andan to nipin kin, ngunjpun ei mi, enim pii gii dinga nge sik muŋgii! Nga kunum kunum enim ek ka nik kin, Gos ngungii.

⁸ Enim kanik kun erik muŋgii! Mon peng kin, wu endi ek kend topu ek nipi kin, mei wumb ek nipi enim ngumba. Eim ek keimi nipi enim ngunermba mon! Wu yi nge, ei ek ok kupenjing niŋmin of ei, yi nik kin, nga pii gii ninanmin wumb en enim noman eke piik eŋmin of ei, ek yi mi ningii ku. En enim nga Krai kin ek ka nik tor kindnaŋmin. ⁹ Enim piinmin; epi kanim kanim of kun ka ni, noman konj ei, Gos eim nge of kun ka wii ei, Krai eim ngenj eke moŋpu kin, piki tonum. ¹⁰ Eim moŋpu kin, Gos eim wu num kumb eke kindpi kin, lo ek kanim kanim pei kin, noman dinga kanim kanim pei, nga eim endeim mendpi. Nga enim Gos kindpin kin, wu Krai kin dambiltik se ende pu molk kin, eim nge noman konj kunum kunum epi keimi epi ei sinjing.

¹¹ Enim Krai kin dambiltik se ende puk kin, nga enim of keimi erik kin, ngenj kopisiŋmin ei Gos wumb moŋmun nik kin, of yi eŋmin. Krai of erim eke, sinim ok enjpin of kis ngenj eke, epi dinga si kindpin kin, poru ninjpin. Krai nge of ei, of keimi. ¹² Noŋ pinjing kunum eke, Krai kin dambiltik ok, se ende puk mulnjung. Nga enim noŋ mandring punjung ei, enim eim kin kui mi tunjung. Nga enim tonu onjung ei, enim Gos nge noman dinga enim Krai kin pii gii ningii. Nik kin, ei eim Jias tukpu eke, er konj kindim. Nga noŋ pinjing eke, Gos eim enim Jias kin, er se konj ende kindim. ¹³ Enim ok kunum endi, kuhii wumb mi mulnjung. Nimbil erang enim of kis kanim kanim enjing. Erangin kin, enim Jura wumb mon; ba wumb tilap epi molk kin, lo endi pinaŋim. Ba Gos pe enim erpi sipi kin, Jias kin ende kindpi kin, nga si konj sim. Gos eim sinim of kis kil ngopu, si kindim. ¹⁴ Lo ek kanim kanim mon eke mulum ei, sinim to mani kindmba erim ei, Gos eim si kindim. Ek ei yi nirim, "Sinim wumb kis mulnjpun; ba Gos lo ek ei, to pulpeŋ topu kin, Jias sipi ond peri eke nil topu, poru nim." ¹⁵ Mei wu num dinga kin, nga emii peng dinga mulnjung dinga ei, Gos Krai kin eim sipi, si kindim. Eim dinga wu num ei, mei wumb pei andan topu kin, ond peri eke, Gos wu ombu topu, kambii pi mani kindim. Kindpi kin, ei wumb pei ningi eke, wu ombu en enim, epi wii mi moŋmun.

¹⁶ Yi mi, wu endi nga ek wii nipi kin, enim kin lo ek ekii sik kin, kuni nin noŋ nungii eke; nga kunum owundu tonu omba kunum; nga oi konj tonu omba kunum kuni bii nungii; nga kor kunum piik erngii ek ei, piinerngii mon. ¹⁷ Lo ek ombu min, men mendpi ekii se omba epi andan tonum; ba Krai eim Owundu mendpi moŋum. ¹⁸ Enim wumb epi kin kos erngii. Nga of endi kun punermba ei, nemin er kun erngii pa ninerngii mon. Nimbil erang si sinim or kumb mi epi kenjpin eke, ermin nik enmin. Nga enim sin si mani kindamin kin, enjel kin men tok kin, er ngumun nik erngii. En enim of ei nge piik kin, enim bong ninanmin ni piik kin, enim kin andan tonmun. Nga en enim of yi enmin; wumb ei en enim bong ninmin. Nimbil erang en enim noman tuk eke, of kis ermin ni piik enmin of ei nge, mei wumb noman piŋmin of ei nge piinmin. ¹⁹ Wumb yi nge, Krai wumb tilap mon. Krai ei sinim peng embil mi moŋum ei, sinim pii gii wumb ei eim ngenj simb angil pei kulpun ngopun kin, moŋmun. Sinim dambiltpin se ende pu moŋmun ei, eim ngenj simb angil pei dambiltpin ngenj ende pupun moŋmun. Sinim ngenj dinga sinim ei, Gos eim dinga eke opu, ba ni piinim mi punum.

Sinim Krai Kin Ende Kol Poru Ninjpin

²⁰ Enim Krai kin tep to kolk poru ninjing. Nga mei wumb noman eke epi kis dinga pei wakin to si kindnjing. Nimbil erang enim wumb lo ei ekii sinmin. ²¹ Lo ek ombu yi ninim, "Nim angil epi eke embilnjii mon!" Nga epi ei, "Nim gupu eke tuk kindnenjii mon?" Nga epi ei, "Nim angil tuŋ epi eke ngunenjii mon!" ²² Epi ombu sik kongun erik kin, yi erangin kin, poru ninim. Sinim wu lo ek nimin ek ei, sinim piipin kin, ekii simin. ²³ En enim lo ek ei, epi ka ni piik kin, sin sinim men topun ek nipin kin, ekii sipin, tep ermin ni enmin.

Nga ei, en enim ngenj eġe, dinga kindpin kin, oġ ei ermin, ni piik enmin. Nga sin sinim bong ninarpin eġe, oġ yi ermin nik enmin. Ba en enim oġ ei enmin ei, paki tunanim mon! Nimbiġ erang enim epi ok eġmin epi ei, pira enim kin tuk paġim. Nga en enim ngenj eġe, oġ kis enmin oġ ei nge, mani kindpin kin, si kindnanmin mon.

3

Gos Sinim Krajs Kin Ouni Er Konj Sim

¹ Pe nga enim Krajs kin ouni er si kindang kin, angik nga konj onjung. Ok kin, kapġi enim noman tuk eġe, tonu epin epi ka wii ei, piik er muġngii. Nimbiġ erang tonu epin konu eġe, Krajs eim Gos angġi eġe tunding mandi eġe, eim king moġum. ² Kunum kunum enim tonu epin konu epi eġe, noman to piingii! Enim ya mani mei eġe epi kapġi noman to piinerngii mon! ³ Nimbiġ erang enim ok nge oġ kis eġmin oġ eġe nge poru neng kin, kulnjung. Nga enim noman konj ei, pe Krajs kin koi er paġim ei, Gos kin mandi paġim. ⁴ Krajs eim sinim noman konj kunum kunum moġmun ei, puġwu moġum. Ekii se, eim konu peni eġe orung omba kunum ei, enim yi ku, eim kin ouni peni eġe, eim nge tiġang dinga owundu enim konu eġe ongii.

Sinim Noman Ok Nge Si Kindpin Wumb Konj Tonu O Moġmun

⁵ Yi miġ, enim ya mani mei eġe oġ kis oġ ei, poru neng kin, to kundngii. To konduk kin, ei enim kin moġum ei, amb eipi kin ngundmun ni noman paġim ei nin, nga wumb en enim oġ kis ermin ni piik noman eġe yi peng piinmin ei nin, nga oġ kis eġe eramb nip noman yi paġim ei nin, nga kanik nuwa sinmin ei nin, nga wumb en enim noman eġe kan simin ni piik bun bun sinmin, oġ yi nge, ei gos kend kin men tok er ngonmun. ⁶ Wumb oġ yi eġmin wumb ei kin, Gos kapġi kumep kis to ngopu, orung kindmba. Nimbiġ erang wumb ei, Gos ek ekii sinenjing. ⁷ Okrii en enim, oġ kis ombu nge erik, molk endik oġ kis ei nge, enim tep erpi, se endrim. Se endang kin mulk, nga enim oġ ei pei enjing.

⁸ Pe enim oġ kis ei yi enjing ei, si kindngii ku. Ei yi miġ, noman kis tonu onum; nga jikii pang piinim; nga wumb endi kin noman kis piik ngonmun; nga ek ninmin ei, wumb epi piik kis piik noman kis paġim; nga ek kis penj muġum ei, ninmin yi enerngii mon! ⁹ Enim enjing kin, ek kend tunerngii. Enim ok, oknge enjing oġ kis ei, mer noman tuk eġe paġim ei, si tor kind, si kindnjing. ¹⁰ Pe enim wu konj miġ, tonu ok poru nik kin, si kindnjing ei, Gos enim kin noman konj tuk eġe wumb konj miġ, ei erpi mundum. Nga kunum kunum Gos eim noman ka ngopu kin, Gos eim miġ er kindang moġmun. Nga Gos Puġwu eim erang kin, wu ei tonu opu, wu konj moġpu, yi erang kin, Gos eim moġum miġ, ei pii gii nik kin, pii poġ tungii. ¹¹ Oġ yi miġ enjing ei, enim ninanmin mon! Enim Jura wumb mon; ba pe Jura wumb kin ende moġmun. Nga ngenj kopsik eġmin ei, Gos nge wumb ei kin, ei nge ninanmin ei pinanim. Nga wu endi ngenj kopisnarik eġmin wumb ei nge ninamin ku. Nga wumb kombur am ei tonu ond pin eġe moġmun wumb ni, wumb eipi ei wumb ombu en enim kung simbii miġ kapġi molk andiġmin wumb ni, nga kongun wii er ngok kin ku sinaġmin wumb ei nge, wumb wii miġ molk kin, en enim noman eġe ermin ni piġmin oġ ei eġmin. Nga wu taġ ende moġmbuġ. Krajs oġ kanim kanim pei erang kin, opu ende miġ paġim. Nga Krajs eim tuk wumb eipi eipi kin, pei moġpu si kindnim.

Sinim Wumb Noman Ngonmun Oġ Ei Simin

¹² Pe nga Gos enim to tonu kindim moġmun. Nga enim eim nge wu amb muġangin kin, nga eim enim. kin noman kulpu ngonum. Yi miġ, nga enim oġ yi nge, ei sik kin, nga enim yi erngii. Enim wumb pei kaimb sik kin, wumb pei kin oġ ka erngii. En enim noman eġe kapġi ambiġ mani kindik kin wumb kin oġ dinga paġim miġ, erangin mon! Nga enim kin oġ ende erik ninjing kin, kan wiik tangin erngii. ¹³ Pe nga wu endi enim moġmun konu eġe moġpu kin, eim oġ kun pinerim oġ endi erang enim kin mong endi tonu omba. Enim angnan noġ kapġi kin wii tangin kin, eim oġ erim ei si kindmba. Gos Owundu enim oġ ei si kindpi poru nim. Yi miġ ku, enim wumb eipi oġ kis enjing kin, oġ ei si kind yi erngii! Nimbiġ erang sinim nge Owundu eim sinim oġ kis enjpin ei, si kindim. Si kindpi kin, ei

mił ku sinim yi ermin! ¹⁴ Pe nga wumb noman koltmun oł ei erpi, tondrung pupu kin, oł kanim kanim pei ngonum. Nga oł ei, epi kanim kanim ombu, ambil sipi kin, se ende kindmin. Pe enim wumb noman kultmun oł ei nge singii. ¹⁵ Krai eim enim noman emin pii ngołum. Nga noman emin pii ei nge, enim noman ełe tep er mołpu kin enim dinga ngumba. Gos eim enim to tonu kind mundum ei, ngenj ende mułmun ei, noman emin ngungii oł ei singii. Nga enim kunum kunum kapli ek ka nik kin, Gos kin kunum kunum ngungii. ¹⁶ Krai ek keimi kapli, enim kin keimi noman ełe tuk mułmba. Enim kapli, wumb endeim endeim kin andan tok kin, er kun erik ngungii! Enim kapli, noman ełe ek ka nik kin, Gos kin ngok kapli Sam golang nik, men tok golang nik Gui Ka er dinga kindmba golang ei nik, yi erik kin, Gos kin noman ka piik ngungii. ¹⁷ Nga epi kanim kanim pei ek tangk kin, kongun erik erngii ei, enim kapli Jiisas embe Owundu dinga ełe erngii. Nga eim embe ełe, kapli enim ek ka nik Erinjpin Gos ngungii.

Wu Amb Tał Kangi Ambil Kin Oł Ei

¹⁸ Enim amb, wenjing ek nimba ei, enim piik ekii singii! Sik kin, oł yi erngii ei, Gos kin pii gii ninjing wumb oł pałim mił erngii.

¹⁹ Enim wu, kapli en enim embnjing noman ngungii! Nga enim kapli yi erik embnjing noł kin, ek dinga nik kin, noman embin pimba oł ei, enerngii mon!

²⁰ Enim kangil kapli, ernjing menjing ek kanim kanim pei ningii ek ei, ekii singii. Gos Owundu oł yi enmin ei, noman ngonum.

²¹ Enim ernjing menjing kapli, enim kingenjing noł ek dinga kunum kunum ei ngunerngii mon! Yi erangin kin, enim kingenjing noł oł kis ei si kindik kin, oł kun ka minj nik enerngii mon; ba kangil noman kis pimba.

Kongun Wu Kin Wu Owundu Mołmun Ek

²² Enim kongun wii ełmin wumb enim kapli, wu num enim kin tep er mułmun kunum ei mendpił, kongun enerngii mon; ba enim tep enerngii kunum ei, enim kunum kunum kongun erngii ku. Nga enim kapli, Gos Owundu kin mund mong kulk kin, eim embe ambil tonu kindik kin, nga enim noman kongun erngii ełe, kun peng mułngii! ²³ Nga enim epi pei erngii ei, enim dinga kindik erngii. Erik kin, yi mił, enim kongun erik kin, ya mani mei ełe wumb kin mendpił mon; ba enim kongun erik kin, Gos Owundu kin ngonmun ku. ²⁴ Enim piinmin, ekii se Gos Owundu enim kongun ka yi enjing ełe, kumep to ngopu kin, orung kindmba. Eim epi ei nge singii nipi kin, to tonu kindpi sim salim ei, eim nge wumb singii. Nimbil erang enim kapli Krai Owundu kin kongun er ngok mołmun. ²⁵ Nga wumb endi oł kun pinermba mił ermba ei, eim oł yi mił erim ei, eim kumep simba. Sinim kapli Gos kin ek ka ka nipin kin, yi erii ninermin mon.

4

¹ Enim wu num kongun wu tep enmin ei, enim kapli en enim kongun wumb kin, oł ka kun pałim mił erngii. Enim piinmin, enim nge Owundu tonu epin konu ełe wu num mołum.

Prei Dinga Erik, Nga Andłam Kun Andik Ernngii

² Enim prei dinga kindik ełmin oł ei, ambilk gii nik mułngii! Enim prei erngii ełe nge, enim kapli noman ka to piik kin, Gos kin ek ka nik ngungii. ³ Enim kapli prei erik kin, Gos ngungii kunum ełe, sin kin prei erik ngungii ku. Gos eim kapli sin paki topu kin, eim nge ek ka nipin kin, wumb ngumun konu endi andan tang nipin kin, ngumun ei, Krai ek koi er pałim ek ei, nipin ngumun. Pułe ełe nge, na kan ngii pał. ⁴ Enim kapli prei erangin kin, na kapli ek ei koi er pałim ek ei, nip erip kin, kun eramb kin, piingii ei mił, na kapli ermbii.

⁵ Enim kapli, oł kanim kanim torung ngenj wumb mułngii konu ełe oł kun ka pimba mił, erik endngii. Enim kongun erngii eni endi wii punerangli eni endi simba kunum ei, kongun erik minj mułngii! ⁶ Enim ek ningii ek ei, singin erang kin, wumb piimin ku ni

piinmin ek ei, wumb pei noman ngungii. Nga nim kapli kii sik erngii mił, kun ka erkin kin, Gos ek ka ni orung kindkin, wumb pei ngunjii.

Pol Eim Tikikas Onisimas Kin Tep To Kindim

⁷ Wu Tikikas kapli, enim kanpi nimba ei, na kongun pei enj mił nimba. Tikikas ei, sinim enginpin keimi, nga eim Gos Owundu kongun wu ka kunum kunum ełim wu ei, eim sinim kongun ende wu. ⁸ Na eim enim kin kindinj ei puł ełe, enim sin nimbił oł er mułmun ei, enim piik kun er mułngii! Yi erik kin, enim sin noman dinga ngopu kin, paki tumba ni piik er mułngii. ⁹ Na Onisimas Tikikas kin tep to kindind ei, Onisimas sinim enginpin keimi. Nga eim enim nge kongun ende wu; wu tał kapli sin ya oł kanim kanim enjpin oł ei, enim kankił ni ngunguł.

Pol Eim Ek Ka Nipi Kolosii Wumb Ngum

¹⁰ Arisakas eim na kin kan ngii tep to pałmbił wu ei, eim ek ka nipi enim ngonum. ¹¹ Nga wu Mak kin Banapas tał, eł elip, angim angim; nga eł elip erinjngił tał angim angim ku ei, eim ek ka nipi, enim ngonum. Nga eim enim kin opu, enim kin 'Kapli Oi!' a nik, sik tuk singii ei, nanim ek enim kin ok, nip kindinj. Nga Jiisas eim embe ende Jasis niłmin ei yi ku, ek ka nipi enim ngonum. Wu tekliki kei mendpił, Jura wumb tiłap ełe mołmun wumb ei, pii gii ninjing wumb ei, na kin paki tok kin, Gos kongun wumb tep er mołum konu ełe, Gos wumb tep er mołum kongun ambił tonu sik kin, en enim kongun yi enjing. Erik kin, nanim noman dinga ngopu kin, paki owundu mendpił tonum ei, kapli na mułmbii.

¹² Epapras eim ek ka nipi enim ngonum ei, eim enim nge wumb ende, nga eim Krai Jiisas nge kongun wu. Kunum kunum eim prei dinga kind erpi, Gos ngang kin, kapli enim paki tumba. Eim Gos kin prei er ngang kin, Gos kapli noman pałim ei piik kin, Gos ek ekii sik, keimi ni piik er mułngii. ¹³ Na eim piip kanip, si kindip kin, na yi nip tor kindind. Eim kongun dinga erpi kin, enim paki topu kin, nga Leiyorisiya kin, Erapolis wumb kin, pei paki topu ngonum. ¹⁴ Luk sinim nge ond mong ngołum wu ka, eim kin wu Diimas wu tał, ek ka nikił, enim ngonmbuł.

¹⁵ Enim kapli, na ek ka nip kindind ei, enim nik kin, na Gos kin pii gii ninjing ei, engnan noł Leiyorisiya konu owundu ełe mołmun ei ngungii. Nga nimba kin pii gii ninjing wumb pei, amb eim ngii ełe kułou tok men tok kin, kunum kunum erik enjing. ¹⁶ Pe nga mon ek ei, enim gerik poru ninjing kin, nga pipe ei, Leiyorisiya men to ngołmun ei, Gos tiłap ełe mołmun wumb ei ngungii. Ngangin kin, wumb ei gerngii ku. Nga kunum ełe, Leiyorisiya wumb enim mon piik kin ngungii ei, enim gerik piingii. ¹⁷ Pe enim Akipas kanik kin, yi mił ningii, "Owundu nim ngurum kongun ei, dinga ambił gii ni mułngii!"

¹⁸ Ok mon pułum ei, na kongun paki tołum wu pułum; ba akip na Pol, na nam pipe ei połup kin, enim 'Ka mułeyo!' ek ei nip enim ngond. Enim piyei! Nga enim na kin noman to piingii ei, na kan ngii ełe pep moł. Gos nge noman kaimb sim ei, enim kin pengli.

Pol Mon Tesilonaiika Wumb Kumna Polpu Kindim

Pol Gos Ek Kumna Polpu Tesilonaiika Gos Kin Pii Gii Ninjing Wumb Mulnjung Konu Kindim

¹ Sailas Timosii ni, na Pol sin pipi ei polpun, enim Tesilonaiika konu eke, Gos tilap eke tuk mulnjung wumb ngomun. Sinim Erinjpin Gos Owundu Jiisas Krai kin tep to molmun. Gos enim noman ka ngang kin, enim noman emin ka seng mulngii.

² Kunum kunum sin Gos kin noman ka piinmin, pa yi nipin kin, enim ngołmun. Sin molpun kin, enim embe sipin kin, Gos kin prei erpin, ngopun, yi elmin. ³ Sin Erinjpin Gos kin kunum kunum prei erpin kin, enim pii gii ei dinga peng kin, kongun enjing ei, opu dinga pim kin, nipin yi elmin. Pe en enim kongun dinga erik kin, noman ka peng kin, Owundu Jiisas Krai orung omba kenmin nik kin, kui erik molmun. ⁴ Enginpin nol! Gos enim kin ka piipi noman ka ngang kin, sin pii poru ninjpin. Gos enim tuk seng kin, enim eim nge mendpil molmun. ⁵ Sin Gos ek ka ei tu wunjpun ni, ek wii mił mon! Ek ei, dinga tonu opu, Gos Gui Ka opu enim noman dinga ngang kin, enim pii gii nik noman ende kindik molmun. En enim pii ngii ei, sin enim kin paki topun kin, sin nimbił ol endi enjpin ei piingii. ⁶ Enim sin enjpin ol ei, ekii sik erik kin Gos Owundu nge ol ei erik kin, Gos ek piik, ekii sik mulangin kin, enim kin ol embin tui pei tonu om. Ba Gos nge Gui Ka ei opu, enim noman ka ngang kin, nga enim noman ka peng kin, ka piik mulngii. ⁷ Nga en enim ol kun ka ei ol embin tui pei tonu om kin, enim noman ka piik mulnjung yi erik kin pii gii wumb Maseroniya konu ni, Akeiya konu pei mulnjung ei, enim ol ei andan tok, yi enjing. ⁸ Gos Owundu nge ek ka ei, enim nengin kin, wumb konu pei piik punmun. Maseroniya ni, Akeiya konu pei pang kin, wumb konu orung orung pei, enim Gos kin pii gii ninjing. Nik kin, ek pol ei wumb pei pii poru, nik pangin kin sin nga ek nimin pinalim mon. ⁹ Kunum ei, sin enim kin pamin kin, enim sin ek piik ekii sik kin, epi nipe endi tonu orum ei, en enim piinmin. Piik kin, pol tok nik molmun. Mulangin kin, wumb ek pol tok, enim gos kend sik kindik enjing ol ei, en enim ni piik, er molmun. Enim Gos kin noman tuk eke ak tok puk kin ei akip enim Gos mendpil konj molmun ei nge, enim kongun wu mendpil molmun. ¹⁰ Pe wumb ek pol yi nik kin, enim Gos kingam kindang ei, epin konu eke si kindpi kin, mani omba nge kui er molmun, ninjing. Nik ek ei, eim kulang kin, nga Gos eim sipi, orung sim. Gos kingam Jiisas, nga kindang opu kin, wumb ol kis molmun wumb ei, kumep kis ngopu ermba kunum ei, sinim sipi orung simba.

2

Pol Tesilonaiika Konu Kongun Erim

¹ Jiisas kin pii gii ninjing wumb ei, enginpin nol enim piimin. Piik kin, ok sin enim konu eke onjpun kunum ei, epi endi wii punerim mon. ² Ok sin Pilipai konu eke ngenj kumbii kulpun. Wumb sin ngenj to kis enjing ei, enim piimin. Ba sinim Gos ei sin noman eke er dinga erang kin, sin opu orung wumb kin, mund mong kulenjpin mon. Sin dinga pupun kin, Gos nge ek ka ei, nipi enim ngunjpun. ³ Sin ek nipin enim ngunjpun ei, ek opu kun punermba ek endi nipin, ngunenjpin. Ngunarpin kin, pei ol kis endi enenjpin; min ek kend topun kin, ek ak mak erpin kin, enim ngopun yi enenjpin mon. ⁴ Gos sin kin molpu kin, eim sin noman tuk eke kanpi kin eim sin kin kongun ei nirim. Yi mił ku, sin ek ni tor kindilmin ei, wumb noman eke kongun enanmin mon. Ba Gos eim noman eke sin kongun erpin kin, eim ek ka ei, eim wumb nik ngungii nirim. Nga Gos eim sin noman tuk kanpi kin, sin nipe ol ermin ei, kenmba pend piipi nirim. ⁵ Enim piinmin, sin enim kin epi endi simin nipin kin, ek ka ninanmin mon. Gos eim piinim; sin epi endi bun bun kulpun kongun enenjpin mon. ⁶ Wumb sin embe ambil tonu kindngii ni, yi piinenjpin. Nga wumb en enim, yi enengii mon ku. Nga wumb tilap eipi kin mon ku. Keimi, sin Jiisas nge ek se andilmin wu, sin enim kin ek dinga kind ninmin. Nipin kin, sin embe tonu ba

nimin ei kapli ba. ⁷ Ba kumb ok, sin enim kin kangsi ambil ka se moʔum miʔ, yi sin eim kin erpin mulnjpun. ⁸ Sin enim kin noman ka ngoʔmun ei, piipin kin, Gos ek ka ei nipin enim ngonmun. Pe nga ei nge minj mon. Sin koʔpun kin, enim paki tumun ni piinjpin ei, nimbil erang sin enim kin noman ngunjpun. ⁹ Sin enginjpin noʔ; enim piinmin. Sin kongun dinga enjpin ei, enim piinjing. Sin kongun dinga wii erpin kin, Gos nge ek ka ei nipin kin, enim ngunjpun. Nga sin ngenj kongun ni, Gos ek kongun ei, epin tinga er punjpun ei, enim kuni ni epi endi, sin simin nge punenjpin mon.

¹⁰ Enim piinmin, nga Gos piinim ku; sin enim pii gii wumb mulnjung konu eʔe sin kongun er punjpun ei, Gos eim ka piimba oʔ ei miʔ sik, kongun ka wii er punjpun. Pupun kin, Gos eim oʔ kun ka wii minj er punjpun. Pupun kin, oʔ kis endi enenjpin mon. ¹¹ Enim piinmin, wu endi, eim kingam noʔ kin ek ka nipi eʔim oʔ ei, yi miʔ ku, sin enim kin, endeim endeim ni yi miʔ enjpin. Erpin kin, enim noman to pirek nipin erpin kin, ek ni tor kindinjpin. ¹² Sin ek ni tor kindipin kin, enim pii kun erngii ek ei nipin kin, enim noman dinga pimba ek ei, ni ngunjpun. Sin yi ninmin; enim Gos oʔ kun ka paʔim miʔ, ei yi erik kin, kun erngii pa ninjpin. Gos eim sinim tep er moʔum konu eʔe tiʔang owundu saʔim ei, tuk ongii nipi moʔum.

En Enim Pii Gii Ei Ni, Oʔ Embin Tui Tonu Om Ei Ni, En Enim Dinga Kindik Mulnjung

¹³ Kunum kunum, sin Gos kin prei erpin kin, ka pii ngopun oʔ ei, tonu omba nipin prei eʔmin ku. Kumb ok, enim Gos ek sin gupu eʔ piʔmin ei, sinim wumb mendpiʔ, ek miʔ mon. Enim Gos ek mendpiʔ piinjing ek ei, enim pii gii wumb, noman eʔe pupu kin, enim pii gii wumb ei, kunum kunum dinga ngoʔum. ¹⁴ Enginjpin noʔ, enim Gos nge tiʔap eʔe tuk ok moʔmun ei, enim Jura wumb Gos kin pii gii ninjing wumb ei, enginjpin noʔ moʔmun miʔ, enim yi ku moʔmun, ni piinjing. Enim Krai Jisas kin pii gii nik kin, enim wu amb ei, Gos nge moʔmun. Enim ngenj kumbii en enim enginjing noʔ erangin kin, ngenj kumbii piinmin yi miʔ ku, Jura enginjpin noʔ wumb angil eʔe, Jura wumb Gos kin pii gii ninjing wumb kombur, enim piimin ei, oʔ embin tui ei, ok yi miʔ piinjing ku. ¹⁵ Jura wumb, Jisas owundu kin, Gos nge ek ni tor kindiʔmin wumb sik, to kunduk. To kunduk kin, sin to tor kindik yi erik kin, Gos piirim oʔ ei to kindik kin wumb pei kin, opu orung erik yi miʔ enjing. ¹⁶ Wumb sin konu eipi eipi bin ei, mon nik kin, andʔam ei, ondu ngungii enjing. Yi erangin kin, wumb Gos ek nipin kin, wumb tiʔap eipi ngumun; ba kongun dinga wii paʔim. Gos wumb eipi ombu, sipi orung simba ni piik kin kunum kunum, sinim kin oʔ kis owundu erik kin, tonu minj ek kulnjung. Ba Gos nge popuʔ sipi, wumb ombu piipi kin, kumep kis singii ei, pe kunum eʔe mendpiʔ singii. Sik kin, kunum endi sinaʔim mon; ei poru ninim.

¹⁷ Gos nge tiʔap eʔe mulnjung wumb ei, enim sin enginjpin noʔ, Jura wumb ok, sin enim kin mulnjpun ei sipnjing. Pe kunum aninga, sin kangil ernjing menjing mulaʔim miʔ, yi mulnjpun. Keimi sin enim kinenjpin; ba noman eʔe enim ngopun mulnjpun. Sin yi piipin kin, andʔam kurpun, opun kin, enim kenmin ni piinjpin. ¹⁸ Sin yi piipin kin, na Pol kunum kunum andʔam kurunj; ba Seisen sin andʔam eʔe ondu ngum. ¹⁹ Ekii se, sin nge Owundu, Jisas orung om kin, eim kumb eʔe sinim ouni tep to engmin. Engmin kunum ei, sin epi endi simin ni pipin kin, kui er moʔmun. Pe sin enim kin noman ka wii piinmin ei, enim Gos tiʔap eʔe tuk semin. Ok enim Gos Owundu kin pii gii ninjing eʔe, sin ka piinmin. ²⁰ Keimi, sin kongun enjpin eʔe piik kin, Gos kin pii gii ninmin ei, enim sin kin bong nik kin, noman pa piik enmin.

3

Timosii Pupu Ek Neng, Wumb Dinga Muʔngii Nim

¹ Sin kunum kinan er moʔmun kis erang kin, siʔ Sailas teʔ mendpiʔ, Asenj konu eʔe muʔmbuʔ, ninjpiʔ ² Nembil kin, siʔ Timosii, sinim enginjpin, Krai nge ek ni tor kindiʔim wu ei, Gos nge kongun wu. Siʔ wu ei kindinjpiʔ opu kin, enim kanpi kin, Gos ek ka nipi, dinga erpi, yi erang kin, enim Jisas kin pii gii dinga peng muʔngii. ³ Molk kin, enim

kombur of embin tui ei, piik kin, mund mong kulk, yi enerngii! Enim Gos kin pii gii dinga nik muŋgii! Ei nimbiŋ erang, en enim piinmin. Gos noman eŋe ei, sinim of embin tui yi nge, sinim ngenj eŋe pimba. ⁴ Keimi! Ok sin enim kin moŋpun kin, enim kanpin ek yi ninjpin. Ekii se, sinim ngenj kumbii simin, ninjpin. Pe yi miŋ tonu onum ei, enim piinmin. ⁵ Yi miŋ peng kin, na kui er mulermbii. Na wu endi Timosii kindang kin, enim pii gii paŋim miŋ ei, opu neng kin, piimbii. Mon pim kin, wu endi Seisen, enim kom topu eŋim wu ei, opu enim kom tang kin, sin kongun erpin kongun ei, wii miŋ am ba.

⁶ Pe Timosii enim ei kindpi kin, ya pe sin kin tor onum. Opu kin, eim enim kin ek ka nipi kin, sin ngonum. Enim pii gii peng molk kin, wumb eipi kin noman ngok muŋgii, ninim. Kunum kunum, enim sin kin ka piik kin sin kenmin ni piik mulnjung. Nga sin yi ku, enim ek nimin ni mulnjpun. ⁷ Sin nge enginjpin noŋ, sin enim pii gii nik moŋmun ei, piipin kin, sin of embin tui pei tonu omba ei, sin kapŋi, sipin ko wupun, muŋmun. ⁸ Ei yi miŋ, pe Gos Owundu kin dinga mulnjung kin, sin konu tiŋang konj, kunum kunum muŋgii konu eŋe muŋmun. ⁹ Sin Gos ningiŋ eŋe enim pii gii ninjing ei, sin ka piŋmin. Pe sin Gos kin noman ka pii ngopun kin, prei er muŋmun. Muŋamin kin, eim sin kin noman ka ngonum. ¹⁰ Konu epin tinga kunum kunum, sin enim kenmin nipin kin, am prei minj er moŋmun. Pe nga enim nge pii gii ei, mani ba erim kin, sin prei dinga eramin ei opu, kapŋi ermba.

¹¹ Sin yi piinmin, sinim Gos kin Owundu Jiisas eim, sin andan topu tu wupu kin, enim kin tor tu wumba. ¹² Sin noman eŋe yi piinmin. Gos Owundu enim noman ka ngang kin, enim wumb eipi kin, noman ka ngungii. Ngok kin, enim noman ka tuk piki to peng kin, wumb noman ngungii. Ngok kin, engnjing noŋ ni, wumb pei noman ka piik, ngungii. Ngok kin sin enim kin noman ka pii ngoŋmun, yi erngii. ¹³ Sin piimin, Gos yi miŋ ermba. Erpi kin, enim noman eŋe to dinga ermba. Ekii se, Owundu Krai Jiisas eim orung om kunum ei, ok wu ka ombu kin, ouni tep to ongii. Ongii kunum eŋe, enim am kun ka wii molk kin, Erinjpin Gos nge ningiŋ eŋe, kun ka muŋmun.

4

Gos Eim Wumb Yi Miŋ Endngii Ni Piinim

¹ Enim Gos kin pii gii ninjing wumb enginjpin noŋ ei, sin enim kin kii dinga sinmin. Nimbiŋ erang enim sinim nge Owundu Jiisas kin molk kin, Gos eim noman tuk eŋe enim kin ka piimba of ka ei miŋ, yi erik muŋgii. Na ek enim kanip ninj ei, enim Gos kin of kun ka minj er muŋgii! ² Enim piinmin, sin Jiisas Owundu nge noman dinga eŋe, sin ek pei nipin kin, enim ngo poru ninjpin. ³ Gos nge noman eŋe yi paŋim. Enim am of kun ka er molk pungi. Enim amb opaŋ amb miŋ, mulerngii mon! ⁴ Pe amb sin enmin of ka wii, ei pii kun erik! Wu amb sinmin miŋ of ei nge miŋ kun ka singii! ⁵ Enim amb endi kan bun bun kulerngii mon! Of ei nge, wumb Gos ek piinarik kin, er moŋmun miŋ, yi eŋmin. ⁶ Nga enim engnjing noŋ kin, ek kend tok, of kis ermin nik kin, yi enerngii mon! Gos Owundu, wumb of kanim kanim eŋmin ei, wumb of embin tui ngoŋum ku. Sin enim ok, ek ombu ni tor kindpin kin, enim piik muŋgii. ⁷ Gos sinim wii topu sim ei, sim of kis endi ermin nipi, wii topun, sinerim mon. Ba eim andŋam saŋim miŋ, kun ka muŋgii pa nipi kin, sinim tuk sim. ⁸ Pe yi paŋim, wumb endi ek ei buŋ ngumba ei, Gos nge ek kongun wumb kin buŋ ngunermba mon. Wumb ei, Gos kin buŋ ngumba. Pe Gos eim nge Gui Ka ei, enim ngonum.

⁹ Na enim engnjing noŋ kin, noman ngok enmin of ei nge, nip puŋmbii ei mon! Nimbiŋ erang, Gos enim of ei nge, andan top nip, ngop poru nim. ¹⁰ Pe enim Maseroniya konu eŋe wumb ei, noman ngok kin, konu eŋe orung orung noman ngoŋmun. Ba enginjpin noŋ, sin ek dinga nga nipin, enim ngonmun. Enim am of ei nge, erangin kin, tonu opu dinga ermba. ¹¹ Enim noman emin ka peng, er molk kin, enim noman dinga piik kin, en enim nge epi ombu tep ka erik muŋgii! Molk kin, en enim angii eŋe, kongun erngii. Sin of enim kin, yi miŋ nipin ngunjpun. ¹² Yi erik kin, enim wumb Gos tiŋap eŋe tuk punenjing wumb ei, enim embe ambiŋ tonu kindik kin, of yi miŋ erngii. Enim kun ka erik endngii, kunum ei, enim epi endi simin ni piinerngii mon! Enim epi pei kapŋi er saŋim.

Jiisas Owundu Orung Opu Kin, Sinim Si Orung Simba

¹³ Sin enim enginjpin no! nimin enmin ei, enim wumb koltmun wumb ei, pii po! tungii nge, ek ei ninmin. Wumb endi kulangin kin, enim kaimb sik, ke nik kin, yi mi! er mulerngii. Gos pii gii ninenjing wumb ei, molk kin, enmin mi! ni pingii; ei mon!
¹⁴ Jiisas eim ko!pu kin, nga angpi konj pum ei, sinim pii gii nimin. Nipin kin, sinim piimin, Gos nge dinga e!e, Jiisas sipi orung sim. Gos wumb molk kulnjung ei, eim Gos wumb ei ni, Jiisas kin ouni sipi, orung simba kunum ei, pei orung ongii. ¹⁵ Sinim nge Gos Owundu nge ek ei, enim kanpin yi ninmin. Ekii se Owundu nga orung omba kunum ei, sinim pe konj mo!mun wumb ei, ok kulnjung wumb ei, si kindpin kin, ok punermin mon. ¹⁶ Gos Owundu ek dinga yi neng kin, enjel Owundu wii dinga tang kin, Gos nge beli ei ek tengmba. Yi ermba kunum ei, Owundu tonu epin konu e!e, eim si kindpi kin, mani omba. Wang kin, wumb Jiisas kin pii gii nik kin, wumb ok kulk wumb ei, ok angk kin tonu ongii. ¹⁷ Kunum e!e, sinim konj mo!mun wumb ei, Gos Owundu sinim simba ei, wumb ok kulk wumb ei ni, ouni simba. Owundu sinim tonu kupu e!e, tonu simba. Si pang kin, sinim Owundu kenmin. Yi mi! ermba kunum ei, Owundu kin kunum kunum ouni mu!mun. ¹⁸ Pe enim wumb engnjing no! kanik kin, ek ei nengin kin, noman dinga piik mu!ngii.

5

Sinim Gos Owundu Omba Nge Er Kun Erpin Kin Kui Er Mu!mun

¹ Enim sin enginjpin no!; sin ek endi nga po!pun kin, epi endi kunum e!e, omba nipin, yi ninermin mon. ² En enim piimin! Jiisas Owundu nge kunum owundu omba ei, konu epin waning wu mi!, yi omba. Ba eim omba kunum ei, sinim piinanmin mon! ³ Pe wumb molk yi ningii, "Pe kunum ka salim ei, sinim ka mu!amin," nik erngii! "Jiisas orung omba kunum e!e mendpi!, sinim to ak to er kis mundmba o! ei, sikir tonu omba. Omba kunum e!e, ngenj kumbii simin ei, amb endi kangil mengmba peng kin, ngenj kumbii sinim ei mi!, yi tonu omba." Nga wumb epi e!e nge, tungu pungii ei, kap!i enermba mon! ⁴ Ba enim enginjpin no!, Gos nge ti!ang e!e mo!mun ei, epi waning wu mi!, enim puku sik erik mu!ngii ei, enim kin tonu onermba mon! ⁵ Enim wumb pei, eni kin Gos ti!ang owundu nge e!e mo!mun wumb ei, konu epin mi!, Seisen nge emii konu e!e, sinim ti!ang wumb ei, tuk punermin mon. ⁶ Mon peng kin, sinim wumb eipi or pa!min mi!, pepin mu!mun ei mon! Sinim ningi! e!e kanpin kin, noman ka seng kin, piipin mu!mun. ⁷ Yi mi! sinim piinmin, wumb pei or pa!min ei epin kunum ku or pa!min. Nga yi ku, wumb no! dinga no!mun wumb ombu, epin kunum ei ku, no! dinga nok kin, wulu pu!um. ⁸ Ba sinim eni topu, ti!ang erang mo!mun wumb ei, sinim noman ka seng kin, ti!ang erang mu!mun wumb ei, Gos ek ambi! gii nipin kin, pii gii nipin. Sinim wumb noman ngopun erpin kin, opu kumb tepii mi! kindmin. Sinim dinga pupun mu!mun ei, Gos sinim orung simba. Seng kin, sinim peng ni, ngenj e!e pei, sinim er dinga erang mo!mun ei, Jiisas Owundu omba kunum ei, kui er mo!mun! ⁹ Gos eim wumb o! kis e!min wumb ei, kumep kis ngumba. Ngumba kunum ei, sinim kumep ei, Gos sinim simin ni piinerim mon. Ba sinim eim erpi kin Jiisas Krai sinim nge Owundu ei, sinim sipi orung simba ni pendim pa!im. ¹⁰ Ok Jiisas eim ko!pu kin, sinim paki topu yi erpi kin, sinim konj mu!mun min kulmun ei, sinim eim mo!um konu e!e, ouni konj kunum kunum mu!mun. ¹¹ Yi mi! erang piik kin, pe nemin o! ei mi!, yi puk, ek ka nik kin, enginjing no! ngok, wumb endeim endeim paki tok kin, noman tuk e!e dinga kindik erngii! Erik kin, enmin o! ei mi!, yi puk erngii!

¹² Enginjpin no! Sin enim ek dinga ni ngonmun ei, enim kin wumb tuk kongun erik wumb ei kin, ka piik kin ek ka nik erngii ei, ekii singii! Owundu eim, enim konu e!e wu num mundum wu ombu, ek nik kin, enim noman e!e kun pendngii. ¹³ Enim mulk wumb, en enim kongun erngii ei, kanik kin, noman ka ngok erik mu!ngii. Molk kin, Gos nge kongun ei tep er molk kin, angim angim noman ende sek kin, emin ka mu!ngii.

¹⁴ Sin enim kin ek dinga ninmin wumb ei, ten kulk kin, er mo!mun ei, enim wumb ei kin ek dinga ningii! Wumb en enim mund mong kulk er mo!mun ei, enim wumb ei kin,

ek nik dinga erngii! Wumb dinga pinerang er mołmun wumb ei, enim paki tungii! Tok kin, enim wumb pei kin, kongun ka ei ni kunum kunum erik mułngii. ¹⁵ Mon peng kin, enim tok oł kis erik wumb ei kin, nga enim oł kis erik wumb ei kin, orung kindik kin, yi enerngii mon! Kunum kunum Gos kin pii gii ninjing enim engnjing noł ei kin, wumb pei oł kun ka ei erik kin, kongun dinga erngii!

¹⁶ En enim kunum kunum kaimb tok er mułngii. ¹⁷ Enim kunum kunum prei erik Gos ngungii. ¹⁸ Epi kis min ka enim kin tonu omba kunum ei, enim ek ka nik kin, ka piik ngungii. Ngok kin, Jiisas Krai nge dinga ełe Gos oł ei nge erngii ni piilim.

¹⁹ Enim Gos nge Gui Ka dinga ei buł ngok kin, to mani kindnerngii mon! ²⁰ Gos nge ek ka ni tor kindik ełmin wumb ni enim ngungii ei, buł ngok kin, to mani kindnerngii mon.

²¹ Ba enim epi kanim mok tok kin, epi kun ka mił ei, ambił gii nik mułngii. ²² Epi oł kis kanim kanim ei si kindngii! Si kindik kin, buł ngok, eipi puk kin, yi erngii.

²³ Gos eim noman emin pułwu ei, eim enim erang kin, enim noman tuk ełe oł kun ka mendpił tonu omba. Wang kin, en enim noman tuk gui ei ni, noman tuk ełe ei ni, ngenj ei ni ombu pei, kun ka mendpił mułangin kin, sin nge Owundu Jiisas Krai nga orung omba kunum ei, sinim oł kis endi peng kin, kinermba mon. ²⁴ Gos eim ek keimi niłim nge pułwu ei, eim ok ek nirim mił kunum kunum ełim. Ełe nge, sinim eim kin kapłi pii gii nimin. Nipin kin, eim enim kingam noł wii topu tuk sim.

²⁵ Enginjpın noł, enim sin Gos kin prei erik ngungii.

²⁶ Sinim Gos nge wu amb mołmun ei, angıł sipin kin, ek ka nipin, 'Weiyo!' nipin yi ermin.

²⁷ Owundu nge noman dinga ełe, na ek dinga nip enim ngond. Enim pipe ei enim engnjing noł pei ni, tuk sik, kułou to molk kin, pipe ei gerik piingii!

²⁸ Sinim Jiisas Krai Owundu nge noman ka ei, enim kin ouni peng mułngii.

Pol Mon Tesilonaika Wumb Nga Endi Potpu Kindim

Pol Pipe Endi Nga Potpu Tesilonaika Konu Kindim

¹ Sailas, Timosii, na Pol, sin wu kei pipe nga potpun kin, enim Tesilonaika konu eŕe wumb Gos tiŕap eŕe moŕmun wumb ei, kin kindinmin. Enim Erinjpin Gos ni, Owundu Jiisas Krai kin, ouni moŕmun.

² Erinjpin Gos ni, Owundu Jiisas Krai enim kin noman ka ngang kin, enim noman emin peng ka muŕngii.

³ Enim sin enginjpin noŕ piipin kin, kunum kunum Gos kin prei er ngopun moŕmun. Nimbiŕ erang enim pii gii ei dinga paŕim. Pe enim wumb endeim endeim ni, noman ka ngangin kin, am opu ka ba. ⁴ Sin sinim nge piipin kin, sin Gos tiŕang wumb moŕmun konu eŕe embe ni, tonu kindpin enmin. Erpin kin, sin wumb eipi kanpin ninmin ei, enim nge opu orung wumb oŕ embin tui tonu onum ei, piipin yi miŕ ninmin ku. Tesilonaika wumb ei, pii gii dinga peng molk kin, ngenj kumbii oŕ kis kanim kanim ni, oŕ embin tui tonu onum ei, dinga kindik moŕmun ei, piipin ninmin.

⁵ Nemin oŕ ei, sinim yi miŕ andan topu ngonum ei, Gos eim nge kos piimba ei, kun ka mendpiŕ moŕum. Oŕ eŕe nge, enim oŕ embin tui ei, enim kin tonu omba; ba enim dinga puk kin, Gos sinim tep er moŕum konu eŕe, enim tuk puk muŕngii ni pendim. Ei keimi, enim kapli pungii. Puk kin, Gos sinim tep er moŕum konu eŕe, tuk puk muŕngii. ⁶ Gos oŕ kun ka yi miŕ ermba. Wumb enim kin oŕ kis enjing wumb ei, Gos nga enim kin erpi, orung kindmba. ⁷ Kunum ei, Owundu Jiisas orung omba kunum ei, Gos eim pe enim oŕ embin tui paŕim ei, to eipi kindmba. Kindang kin, enim konu ka eŕe kor muŕngii ei, sinim ouni muŕmun. Gos nge enjel dinga ei, ombu kin, Jiisas kin, epin konu eŕe si kindik kin, mani ongii. Ok kin, konu peni eŕe tor ongii kunum ei, dup owundu kin, Gos kos piimba epi ei, ouni ongii. ⁸ Kunum eŕe, wumb singindmba kunum ei, wumb Gos lo ek ekii sinarik enmin wumb ei, peni eŕe ongii. Jiisas Owundu eim wumb ombu topu, eim gupu eŕe neng kin, poru nimba. ⁹ Wumb ei, kumep kis yi miŕ singii. En enim Gos kumb eŕe mularik konu eŕe, turii eipi molk. Molk kin, Owundu nge tiŕang ei kinarik kin, eim oŕ dinga wii ei kinarik kin, am mendpiŕ pungii. ¹⁰ Wumb ombu nge, Jiisas omba kunum ei, am pungii. Puk kin, kunum owundu eŕe, Jiisas wang kin, wumb Gos nge muŕngii wumb ei, Gos embe ambiŕ tonu kindngii. Nga wumb Gos eim kin pii gii nik muŕngii. Molk kin, sin wumb nge ek tuk enim konu eŕe ninjpin; ba enim pii gii dinga ninjing.

¹¹ Sin oŕ ei tonu omba ni piipin kin, kunum kunum sinim Gos ei, eim enim paki tumba nipin kin, Gos kin prei er ngopun muŕmun. Sin pii gii nipin kin, kongun keimi minj er poru ningii. ¹² Yi paŕim ei piik kin, kunum eŕe, sinim nge Owundu Jiisas embe enim ambiŕ tonu kindngii. Yi erangin kin, nga eim enim embe ambiŕ tonu kindmba ku. Nga sinim Gos kin, Jiisas Krai ouni nge noman emin ka ngumba. Ngang kin, enim yi miŕ erngii.

2

Lo Ek Pinarpi Ek To Kindiŕim Wu Kis Endi

¹ Enginjpin noŕ, akip sinim nge Owundu Jiisas Krai orung omba nge ek nimin enmin. Ei eim orung omba ei, sinim eim kin tep to muŕmun ek dinga ei, nipin ngonmun. ² Pe wumb enim kanik kin, Owundu nge kunum owundu tonu om poru ninim ningii. Nga ek ni tor kindiŕimin wumb mendpiŕ ei, wumb niŕmin miŕ, ek ni tor kindiŕim kend endi opu yi nimba. Nga wu endi opu, sin enim kin pipe yi polk kindnjing nik, yi erngii ei, enim sikir noman embin to piik kin, noman eipi eipi sek enerngii mon! ³ Wu kombur ok oŕ ek kend tok erik kin, ningii ek ei, enim kom sek piinerngii mon! Kunum owundu Jiisas orung omba kunum ei, wii onermba. Kumb ok wumb pei, en enim Gos ek piinarik kin, Gos buŕ ngok enjing. Pe lo ek to kindpi kin, oŕ kis nge kanim kanim eŕim wu ei, opu peni

ele tor omba. Wang kin, ekii se, eim dup konu kis ele poru nimba kunum ei, Owundu Jiisas orung omba ei, eim ok yi ermba. ⁴Epi kanim kanim, wumb en enim men tok ełmin epi ei, Seisen nge wu kis ei, eim epi ombu pei erpi, kis erpi kin, am epi ombu kin, opu orung erpi, ngopu yi ermba. Epi ombu pei to mani kindpi kin, eim pupu Gos men ngii owundu ele nirik pupu mołpu kin, ek yi mił nimba; na Gos mendpił moł.

⁵Ok na enim kin mołup kin, ek ei nge, nip enim ngunj ek ei, enim si kindnjing min, piik mołmun. ⁶Enim piinmin; akip lo ek to kindpi elim wu ei omba; ba pe epi endi, eim andłam ele ondu ngonum ei piinmin. Kunum endi, kun simba kunum ei, lo ek to kindiłim wu kis ei, tor opu, peni ele mułang kin keningii. ⁷Enim piinmin; lo ek to kindik enmin oł ei, pe kongun dinga pałim. Pe oł kis nge pułwu ei, koi er pepi mułang kin, pe wumb nii endi, eim andłam ele ondu ngo pendim ei, eim orung wu kis ei, ei peni ele mułmba. ⁸Kunum ele, lo ek to kindpi elim wu ei, tor opu peni ele opu mułmba. Mułang kin, Owundu Jiisas eim gupu mułung je, pupu tang kin, lo ek to kindpi elim wu ei kułmba. Kułang kin, Owundu tor orung omba kunum ei, tiłang owundu ermba konu ele kun Gos nge ek to kindpi kin, lo ek to kindpi elim wu ei, eim am to kis mendpił ermba. ⁹Lo ek to kindpi elim wu ei, Seisen nge dinga ele kongun elim. Pe Seisen nge dinga ele, ek kend oł ei ni, oł dinga wii kombur elim. Nga Seisen nge dinga ele, jep oł kanim kanim elim ku. ¹⁰Erpi kin, lo ek to kindpi elim wu ei, eim ek kend topu, oł kis kanim kanim erpi kin, wumb konu kis ele, am pungii nipi ermba. Am ek kend mami topu, wumb ngopu elim. Pe wumb ei, en enim ek keimi ei piik mułangin kin, Gos wumb ombu sipi orung tiłang ermba; ba en enim ek ei noman ngunarik kin, buł ngunjung. ¹¹Yi erangin kin, Gos eim ek kend dinga wii endi topu, wumb ei ngang kin, wu kis ei, eim nimba ek ei mił, pii gii dinga nik mułngii. ¹²Pe wumb Gos ek mendpił ei, pii gii ninerik; ba oł kis ei ermin ni, ka ka piik enmin. Wumb ei, Gos kos erpi, kumep tumba kunum ei, ngenj kumbii owundu singii pałim.

Gos Enim Sip Orung Simbii Nip Pendim Pałim

¹³Ba enginjpin noł, Owundu enim noman ngopu yi erang kin, sin kunum kunum enim kin, prei er Gos ngopun mołmun. Kumb ok Gos enim sipi, orung sipi kin, orung simbii nipi pendrim, ek ei pałim. Gos nge Gui Ka ei, enim Gos nge wumb mendpił nipi pendim. Enim Gos ek keimi ei, pii gii mendpił ninjing oł ei nge, Gos enim sipi orung simba. ¹⁴Sinim nge Owundu Jiisas Krai tiłang owundu ei, Gos enim ngumba. Sin enim Gos ek ka ni ngupun kunum ei, Gos enim wii to sirim. ¹⁵Yi piik kin, enim sin enginjpin noł; enim dinga angk mułngii. Gos nge ek pei, enim kin nipin ngunjpun kin, nga pipe kindinmin ei, ekii sik, andik mołmun ei, piipin ninmin.

¹⁶Jiisas Krai sinim nge Owundu ni, sinim Erinjpin Gos ei, eim sinim noman ngołum. Nga eim noman emin ka ei, sinim kin ngang kin, sinim kin ek ka wii endi simin ni piipin kin, kui er mołmun ei, Gos orung omba kunum ei, simin. ¹⁷Nga Gos enim noman dinga ngang kin, eim enim paki tang kin, eim enim oł pei ka erim kin, ek ka minj nik, yi erngii!

3

Enim Gos Kin Prei Erangin Kin Sin Paki Tumba

¹Enginjpin noł, sin enim kin ek nga kombur sałim. Ei yi mił, enim Gos Owundu kin prei erangin kin, Gos sin paki tumba. Tang kin, Gos ek ka ei konu orung orung pei pang kin, ek ei embe tonu ba; ba enim konu ele yi mił noman tuk ele punum. ²Enim Gos Owundu kin prei erangin kin, wumb kis ok sin kin oł kis enjing ei, Gos kapli paki topu kin, si kindmba ei, enim piinmin. Wumb pei, Gos kin pii gii ninenjing wumb pei mołmun.

³Ba Gos Owundu eim ek keimi dinga mendpił niłim oł eipi yi mił ermba. Eim enim paki topu kin, enim tep dinga ermba. Yi erang kin, Seisen enim mułngii konu ele tuk onermba. ⁴Owundu sin noman dinga ngang kin, sin enim kin ek yi mił ninmin; epi pei sin enim erei ninmin ei, enim yi ełmin. Ekii se enim yi minj er mułngii.

⁵ Sin noman yi piinmin; Gos enim noman ambil kun erang kin, enim Gos enim noman ngopu eririm ei piingii. Nga Jiisas Kraias eim dinga pupu kin, ngenj kumbii sirim ei, enim pii gii ninmin ku.

⁶ Enginjpin nol, sinim nge Owundu Jiisas Kraias embe ele, sin enim kin ek dinga yi mił ninmin. Enim nge Gos kin pii gii nik enginjing endi sin ok ni ngupun ek ei, piinarpin wii mułum kin, enim wu ei omba ei, kanik kin, ok eipi puk, yi erngii. ⁷ Enim piinmin; enim sin erpin ol ei erngii. Ok sin enim kin mułpun, kunum ei, sin wii mulerpin mon. ⁸ Sin enim angil ele, kuni wii si nunerpin mon. Sin top minj erpin. Sin kongun dinga erpin ei, kongun epin, tinga pei, kongun erpin. Nimbil erang sin ol embin tui endi, enim ngenj ele, embin endi kindnerpin. ⁹ Yi mił, sin enim kin kuni ni, epi si nułamin; ba yi mił enerpin mon! Nimbil erang sin ol yi eramin kin, enim sin enmin ol ei kanik kin, ekii singii ni piipin erpin. ¹⁰ Enim piinmin, kumb ok sin enim kin mułpun kunum ei, sin enim lo ek ni ngupun. Ei yi mił, wu endi kongun enerim kin, eim kuni nunermba niłmin.

¹¹ Nimbil erang sin ek yi mił nipin? Ei yi mił, enim mulk konu tuk ele, wumb kombur wii mołmun nengin piipin kin nipin. Ei kongun enarik kin, wii minj mołmun nik; ba en enim, ek eipi eipi, wumb eipi epi ei, sin sinim epi nik elmin. Ba en enim epi mendpil mon.

¹² Sinim nge Owundu Jiisas nge embe ele, sin lo ek nipin kin, wu ombu nge ngupun. Sin ek yi enmin piik kin, ol yi erngii ni piipin nipin elmin. En enim mandi ele, kun ka molk kin, kongun erik kin, en enim nge kuni tonu wang kin, nungii nge nipin elmin.

¹³ Ba enginjpin nol, enim ol ka enmin ol ei, ei kindmin ninerei mon! ¹⁴ Pe wu endi, sin pipe połpun ninmin ek ei, ekii sinerim kin, enim wu ei kin, andan to kun er ngok mułngii. Molk kin, eim omba konu ei, ek tang ngunarik erangin kin, eim singambil erang piimba.

¹⁵ Sin kin opu orung wu nik kin, ek ngok yi enerngii mon! Enim yi piingii, sin enginjpin nik, ngungii.

¹⁶ Gos Owundu eim noman emin ka nge pułwu ei, eim kunum kunum eim enim kin, epi pei enim noman emin ka ngopu kin, Owundu eim enim kin kunum kunum tep er mułmba.

¹⁷ Na Pol, na nam ek ei połup kin, enim ngond. Enim ka mułeiyo! Na pipe pei nam połup kin, enim ngoł. Ek yi mił, ni połup kin, enim ngoł.

¹⁸ Sinim nge Owundu Jiisas Kraias ei, eim nge noman ka ele enim kin pei mułangli!

Pol Mon Timosii Kin Kumna Połpu Kindim

Pol Kumna Pipe Ei Połpu Timosii Ngum

¹ Na Pol, na Krai Jiisas nge ek se andił wu. Gos eim kin sinim sipi orung sim kin, Krai Jiisas sinim kui er mołmun ei, eim na eim ek ka se endii nim.

² Timosii na Gos ek nip nim ngamb kin, pii gii nirin. Ełe nge na nim arnim mił moł. Na pipe ei połup nim ngond. Sinim Owundu Jiisas Krai ni, Erinjpin Gos ni, wumb kaimb sipi, wumb noman emin ka ngopu, wumb noman ka ngopu, yi ełim nge pułwu. Eim nim kin mułangi.

³ Kumb ok na Maseroniya konu ełe bii pendip kin, na nim kanip ek ninj mił yi ku, akip nind. Nim Epeses konu ełe molkun, wumb kombur kindan puk kin, wumb ek kend tok nik, wumb ngok erngii ei, mon ninjii! ⁴ Wumb en enim, kupenjing noł nge embe pei, ek kanim kanim ninmin ei, ek poł wii ni ek ei ninerngii! Wumb eipi ek ei nge, piik kun enarik kin, noman eipi eipi seng kin, Gos kin pii gii ninarik kin, Gos kongun ei, enenjing ku. ⁵ Ba pe na lo ek ei nip nim ngond ei, wumb ekii sik enjing kin, kapli en enim noman emin pup, noman ka seng kin, Jiisas pii gii mendpił ningii. Pe en enim wumb eipi kin, noman ngok, enmin oł ei erngii. ⁶ Ba wumb kombur, Gos ek ka ei piinarik, si kindik kin, ek wii ei piik owuł owuł yi erik mołmun. ⁷ Pe wumb en enim, Gos nge lo ek ei, ek mon wu mołpun kin, wumb ek emb to ngopun, yi ermin ni piłmin. Ba en enim ek ei piinarik kin, ek pułe pii poł tunanmin ku.

⁸ Sin piinmin, Gos lo ek ei kun ka pałim. Nimbił erang sin kongun kun ermin ei, Gos nirim mił ermin. ⁹⁻¹⁰ Wumb lo ek to kindik, oł kis erik kin, Gos kin buł ngok, Gos ek piinerman mon nik, wumb num ek piinarik kin, ernjing menjing to konduk, wumb eipi to konduk; nga wu eipi tok ełmin ku. Wu endi pupu kin, amb eipi kin ningił erang kin amb eipi pupu, wu eipi kin ningił erang kin, oł kis kanim erik yi mił ełmin. Nga wu kombur wumb epi waning sik, oł ei ełmin. Nga wumb ek kend tok nik; nga ek kend tok, keimi mił nik ełmin. Lo ek ka ei yi ełim. Nga oł kis ei, eipi kanim kanim ei, Gos ek keimi kin, opu orung ełim ku. ¹¹ Ek keimi ei, ek ende mił, Gos ek ka ni ngopu, “Yi ninjii!” nim; ei ni tor kindind. Ek ka ei, nipi sinim ngopu yi ninim. Gos tiłang owundu ei, pułe yi minj, ka piik mułngii.

¹² Na ka piip kin, Krai Jiisas sinim nge Owundu ngond ei, eim na dinga ngopu kin, eim noman ełe piim. Yi mił, eim kongun ei kapli ermbii. Na noman ka piip eim kin ngond. Ei eim yi piim mił, na eim ek ka ei nimbii end. ¹³ Keimi, ok na Gos embe ełe, ek ni kis mondup kin, Gos nge wumb tiłap ełe tuk mołmun ei, top ek piinarip yi eł. Ba na ek puł ei, na Gos kin pii gii ninarip kin, yi erip mult. Ba Gos eim nge tiłang ei, na andan topu kin, na kaimb sim. ¹⁴ Owundu na kin noman ka ngang kin, na Krai Jiisas kin pii gii nip kin, noman ka ngond. ¹⁵ Krai Jiisas eim ya mei ełe mani opu kin, sinim oł kis enmin wumb ei, sipi orung simba nge om. Om ei, ek keimi ek ei piik kin, wumb pei pii gii ningii. Nik kin, oł kis enmin ei, na puł pendip eł. ¹⁶ Ba Krai Jiisas eim noman ka ei, ok na oł kis owundu eł wu, kin ngum. Ngang kin, na wumb pei andan tunj oł ei, wumb kanik kin, Gos kin pii gii nik kin, kunum kunum konj ka mułngii. Yi pimba ei piipi kin, Gos ok, na kaimb sipi ngum. ¹⁷ Ngang kin, eim king kunum kunum tep mołutum wu; nga kulatiłim ei, eim nge tiłang owundu ni, noman ka wii ni, eim embe owundu ei, eim kin kunum kunum pimba. Ei keimi!

¹⁸ Timosii nim na arnim nind. Gos ek mon ok połpu kin, eim ek ni tor kindiłim wumb nirim mił, nim kin pulnjung ei, na nim kin nga ngop ek ei, pii kun erkin kin, nim ambił gii nikin mulnjii. ¹⁹ Ei nim pii gii dinga peng kin, nim noman tuk ka seng kin, moł punjii. Wumb kombur en enim noman tuk ełe, ek nilim mił, buł ngok enjing wumb ei, en enim pii gii ei, nga pinerang kin, poru nim. ²⁰ Aimeniyas kin Elikander tał yi enjingił. Na wu

taʔ sip kin Seisen nge angil ɛle kindinj ei, pukuʔ kin Seisen ek piikiʔ. Piikiʔ kin, nga Gos kin ek ambilk erngii ei, mon nip kindamb kin, punjnguʔ.

2

Prei Etmin Oʔ Ei

¹⁻² Akip kumna kongun ei, na nim andan top nemb kin enjii. Ek kumna palim ei yi miʔ. Enim Gos kin noman ka ngok, prei erik kin, wumb eipi paki tumba nik kin, Gos eim kin kii sik yi erangin kin, wumb pei paki tumba. Pe king ni, gapman ni, yi ku, enim Gos kin, prei erik ngangin kin, sinim noman emin peng kin, sinim Gos andlam kun ka ɛle, ekii sipin bin. ³ Prei yi nge ermin ei, Gos piipi kin, ka piimba. Sinim paki topu, noman ka ngopu kin, sinim orung sipi minj moʔum. ⁴ Eim wumb pei sipi, Gos kin orung seng kin, eim ek keimi palim ei, puʔe piingii ni piinim. ⁵ Sinim piinmin ei, Gos endeim mendpiʔ moʔum. Pe wu endeim tuk Gos kin wumb tuk oi ɛle anglim. Anglim wu ei, Krai Jiisas moʔum. Moʔpu kin, eim wumb sipi, Gos kin orung simba nge anglim. ⁶ Pe Jiisas kunum poru neng kin, eim noman konj eim wumb pei topu er si orung sim. Sipi kin, Gos piim miʔ, ei eim er tor kindim ei, Gos eim wumb pei sipi kin, orung simbii ni, peni ɛle er tor kindim. ⁷ Gos eim yi nim, “Pol nim ek ei se endii,” nim. Neng kin, na se andip, eim ek ei, ni tor kindip end. Na ek keimi nind; na ek kend tunand mon. Gos eim na kindang pup kin, wumb tilap eipi kin, ek nip ngop eramb kin, wumb ek keimi ei, pii gii ningii, nipi kindim.

⁸ Yi palim ei, na piip kin nind ei, en enim wumb konu orung orung wumb pei, Gos kin angil ɛle tonu kindik kin, prei erik, Gos ngok kin, kun ka muʔngii. Molk kin, noman kis ni, ek miʔ erik enmin ei, si kindik kin prei minj erik muʔngii!

⁹ Na noman ɛle yi palim; amb en enim konduk ni, epi etmin miʔ ei, kun ka erngii. Amb en enim peng enjin ɛle epi kanim kanim erik kin, biis gol ni, epi tilang erpi, biningaʔ erpi, ku owundu pupu kin, enim epi ei sik kin, moke enerngii mon! ¹⁰ Amb en enim Gos nge ambilam muʔmun ni piingii amb ombu, en enim kongun ka kanim kanim erik muʔngii. Amb ombu, en enim ngenj ɛle, konduk ka wii miʔ peng muʔngii. ¹¹ Amb wu ek ei piik kin, en enim ek tingarik kin, wii molk, Gos ek piingii. ¹² Na amb endi, wu kin ek emb top kin, ermba nip mundnaʔ. Amb en enim kom sek molk kin, ek minj piingii, niʔ. ¹³ Nimbiʔ erang Gos kumna Andam erpi kin, ekii se Eiwa eririm. ¹⁴ Nga Andam ek kend ei, pii gii nineririm; ba amb ei, eim ek kend ei, pii gii nipi kin, Gos lo ek piinarpi, ekii sinarpi kin, oʔ kis eririm. ¹⁵ Ba amb en enim kongun ei, kangil minj mengk muʔngii. Molk kin, en enim noman ka seng kin, oʔ kun ka erik kin, Gos kin pii gii nik kin, wumb noman ngok muʔngii. Molk kin, Gos en enim sipi orung simba.

3

Gos Nge Tilap Tep Enmin Wumb Ek

¹ Ek ei keimi, wu nii endi eim wumb Gos tilap ɛle tuk o moʔmun wumb ei, tep muʔmbii ni piimba ei, eim kongun ka simba. ² Pe tep ermba wu ei, eim kongun kun ermba ei, eim oʔ endi erang kin, kanik nik enerngii; ba eim kongun ka ermba. Eim amb endeim nge wam muʔmba. Pe eim noman ɛle, kun ka erpi muʔmba! Eim noman ka piipi kin, oʔ kun ka erpi ba. Eim wumb pei kanpi kin, ek ka nipi kin, eim ngii konu ɛle sipipi kin, kuni ngumba. Ngopu kin, nga wumb kin ek emb ka top ermba. ³ Eim noʔ dinga nopu, wulu punermba mon! Eim noman kis sikir piipi kin, yi enermba mon! Wumb pei kin mandil ka muʔmba. Eim wumb kin opu enarpi kin, ku nin epi ei, noman to piinarpi muʔmba. ⁴ Eim nge ambim, ni kangil ei pei, tep ka ermba. Erpi kin, eim kingam noʔ, eim nimba ek ei, piik kin, ekii sik erngii. ⁵ Wu endi eim kingam, ambim noʔ tep ka mulermba wu ei, Gos tilap ɛle tuk ok muʔmun wumb ei, tep enermba mon ku! ⁶ Wumb konj, Gos tilap ɛle onjung wumb ei, tep wumb mulerngii. Mon pim kin, eim noman kis pepi erang kin, Gos wumb ei to tor kindpi kin, Seisen kin kindpi ermba. ⁷ Nga wu endi Gos nge embe ɛle oʔ kun ka erpi kin, wumb torung muʔngii konu ɛle erang wumb ei, eim oʔ kun ka wii enim nik kin, eim embe ambil tonu kindik, yi miʔ erngii. Erik kin wu ei, Gos tilap wumb muʔngii konu

ele tep wu mundangin kin muamba. Pe eim embe ka pinerim kin, eim singambi piipi moipu kin, Seisen nge omu kon ei mi, ele tuk ba.

Gos Nge Tilap Wumb Tuk Paki Tołmun Wumb

⁸ Yi minj, Gos nge tilap ele tuk molk paki tołmun wumb ei, noman ka piik kin, kongun kun ka erngii. Erik kin, enim ek gupu tał yi er ninerngii mon! Noł dinga nok kin, wulu punerngii mon! Nga enim wumb eipi epi simin ni piinerngii mon! ⁹ En enim noman konj ka seng kin, ek keimi ei, ambil gii nik kin, pii gii dinga peng mułngii. ¹⁰ Enim Gos nge tilap ele wu num ni, peng pim wu ni molk keningii. Wu kombur Gos nge tilap ele kongun paki tok mułngii wumb ei, kanik kin, kapli enjing kin, ekii se mundangin kin, kongun paki tok er mułngii. ¹¹ Yi mił ku, amb en enim oł kun pałim mił, oł ei erngii. Wumb ningii ek ei sipik kin, ek waim ninerngii mon. Pe noł dinga nunjung kin, nołmun mił piik nei. Nik kin, kunum kunum oł keimi kun ka minj erik mułngii. ¹² Gos nge tilap ele kongun paki topu muamba wu ei, eim amb endeim minj muamba. Eim ambim kingam noł pei, tep ka erpi muamba. ¹³ Gos nge tilap ele kongun erngii wumb ei, kongun ka erangin kin, en enim ei tonu ba. Pang kin, Krai Jiisas nge ek ka ei, wumb en enim pii gii nik kin, dinga kindik, angk nik kin, wumb eipi ngungii ku.

Gos Nge Elim Oł Pule

¹⁴ Keimi, na enim kin kunum mandi ołamb; ba na mon ei połup kin, enim ngond. ¹⁵ Pe na sikir enim kin tor onenj kin, enim pipe ek ei kanik kin, Gos nge tilap wumb ei, noman konj sik mułngii. Molk kin, Gos nge tilap wumb mułngii ei, Gos nge men ngii mił mułufangin. Gos eim noman konj kunum kunum mołufum nge pułwu. Enim ngii tumunj mił dinga peng molk kin, Gos ek keimi ei, ambilk tonu kindik er mułngii. ¹⁶ Keimi, ek pule ei, Gos elim oł ei nge, owundu ei, wumb endi ei, to mani kindnerngii pałim! Ek ei yi mił, “Krais Jiisas eim mani mei ele opu kin, wu mendpił tał moipu tor om. Wang kin, Gos Gui Ka ei, ek keimi mendpił nipi, ek pule ni tor peni ele kindim. Gos enjel eim kenjing ei, eim ek ei, wumb konu orung orung pei piinjing. Piik kin, mani mei ele wumb eim ek ni tor kindang kin, pii gii ninjing. Nik kin, Gos eim tilang owundu sipi, tonu epin sipipi kin, tilang owundu eim kin ngum.”

4

Ek Emb Tok Wumb Ngok Ek Kend Tok Niłmin

¹ Gos nge Gui Ka ek nipi, tor kindpi yi ninim. “Ekii se wumb kombur pii gii ek ei, si kindik kin, ek kend gui nimba ek ei, ekii sik pungii. Nga gui kis ek ei piingii ku.” ² Ek kend wumb ei, ek kend tok oł yi mił ełmin wumb ei, en enim noman tuk ele piinenjing. Piinarik kin, en enim noman tuk ele, ek kend pei to tor kindinmin. Kindinmin ei, en enim yi ni piinmin; sin noman tuk ele oł kun ka enmin, ni piinmin. Ba en enim noman tuk ele wulu pang mił molk kin, en enim oł kis ełmin oł ei ni piinałmin mon! ³ Wu amb sinermin mon nik kin, wumb kuni mon nik mowii ełmin. Ba Gos ek keimi, pii gii nipin enmin wumb piinmin ei, Gos er sim sałim epi ei, sinim eim kin noman ka pii ngopun kin simin ⁴ Sinim piinmin, epi pei Gos er sirim sałim ei ka. Sinim epi ei, si kindnenmin mon! Ei sinim sipin kin, Gos kin noman ka piipin kin ngumun.

Krais Jiisas Nge Kongun Wu Ka

⁵ Keimi Gos eim ek ka ele, sinim prei eramin kin, eim sinim kin epi endi ermin epi ei, kun ka muamba.

⁶ Pe nim ek emb ka tokun angnim noł ngun kin, nim Krai Jiisas nge kongun wu ka mulnjii. Nga nim noman ele, ek ka ei, dinga pii gii ek dinga ei sikin kin, oł tał ei, nim dinga ngangil kin, Gos kongun ei, ekii sinjii. ⁷ Ba amb mam ombu, ek siimał eimał wii ei nik kin, ek jerił ningii ek ei, nim buł ngokun kin, nim Gos oł kun pałim mił ei, kun er mulnjii. ⁸ Nim pin kin, sinim ngenj ele kongun ermin ei, aninga er paki tumba. Ba Gos nge oł kun ka ermin ei, sinim paki owundu tumba. Ei pe sinim konj mołmun ei, paki topu nga ekii se, eim sinim kunum kunum paki tang kin, konj mułmun. ⁹ Ek ei, ek keimi

mendpił, sinim wumb pei piipin kin pii gii nipin ermin palim. ¹⁰ Gos eim wumb pei sip orung simbii ni piinim ei, sinim wu amb Gos eim kin pii gii ni mułmun ei, keimi sim. Gos kunum kunum konj mołuhum pułwu eim kin, sinim pii gii keimi nipin kin, Gos sinim sipi orung simba ni, kui er mułmun. Ełe nge piipin kin, sinim kongun dinga enmin.

¹¹ Nim ek ei nikin kin, emb to wumb ngo! ¹² Wumb nim keningii ei, nim wu kang wu mił, keningii. Ba nim wu wii mił ni piinerngii mon! Nim Gos tiłap ełe molkun kin, ek ka nikin, oł ei erkin andłam andkin kin, oł enjii mił ei wumb keningii. Pe nga oł kun erik enmin oł ei ni, wumb pii gii nik enmin oł ei, erkin andan tokun kin, wumb keningii. ¹³ Kunum ełe, nim na kui er mulnjii kunum ei, wumb kankin kin, Gos ek ei erkin nikin wumb ngokun kin, kongun dinga ei enjii. Erkin kin, wumb oł yi mił erngii nikin kin, ek ka ni wumb ngan piingii. ¹⁴ Gos nge dinga ełe, Gos Gui Ka ek ei nipi, nim ngum ei, nim ten kulkun enenjii. Gos nge tiłap ełe tep ełmin wumb oł ei erik kin, nim angil peng ełe ambilk kin, pui nik kindngii ei, si kindnenjii ku. ¹⁵ Kunum kunum nim kongun ei, tep ka erkin kin ninim kongun ełe kunum kunum er mułan kin, nim enjii kongun ei, ka mułang kin, wumb pei keningii. ¹⁶ Nim noman ełe ka peng kongun erkin kin, ek nikin wumb ngokun enjii ei, pii kun erkin kin, ninjii. Kunum kunum nim kongun dinga kindkin enjii. Pe ninim yi er mułan kin, ninim kongun ei, Gos kin kun ka er mułan kin, nga wumb nim gupu ełe ek piingii wumb ei, pei kun ka mułngii ku.

5

Pii Gii Wumb Kin Oł Ka Erngii

¹ Nim wu mam endi kin ek ngunenjii mon. Ninim arnim kin ek ka niłin yi mił ku ek ka ninjii. Nga wu kang wu, ninim angnim noł kin, ek ka niłin mił yi ku, ek ka ninjii. ² Ninim manim noł kin, ek ka niłin mił ku, amb tukui ombu kin ek ka ni ngokun yi enjii. Ambil mułngii ei, ninim einim noł kin, ek ka niłin mił ku, ek ka nikin oł ka enjii. ³ Pe amb endi wam kułang kangil endi mulerang kin, eim amb wei mendpił mułmba ei, eim kin oł ka erkin kin, paki tunjii. ⁴ Ba amb wei endi eim kingam min, kupam noł mułngii ei, enim piik kun erngii! Kongun kumna ei yi mił, ninim arnim manim noł kin paki tokun kin, epi pei sinjii ei, ngo orung kindkin kin, tep ka erkin mulnjii. Keimi, Gos oł ei nge, noman peng piinim. ⁵ Amb endi wam kułang kin, eim endeim multum amb ei, eim yi mił ełim. Eim Gos kin pii gii nipi kin, kunum kunum epin tinga, prei minj er mołuhum. ⁶ Ba amb endi eim wam kułang kin, eim Gos nge ek piinarpi kin, eim ngenj ełe epi ka kanim kanim sipi kin, kuni nipe kuni endi numbii ni piipi kin, yi er mułmba. Amb ei eim nge noman konj ka ei, nga sinermba mon. Sinarpi noman konj ka ei, am kulii mił kołpu kin, am mendpił ba. ⁷ Nim ek ei ekii sikin kin, amb ni, wumb kan neng kin, en enim epi endi ngenj ełe pinerang kin, ka minj mułngii. ⁸ Ba wu endi eim nge tiłap ende ei, kan kun enarpi, eim nge miyem ende ei, kan kun enarpi kin, yi ermba wu ei, Gos kin pii gii si kindpi kin, wumb Gos ek piinarik mołmun wumb ei, mił mon. Eim am wumb ei, to mani kindpi kin, eim am wu kis wii mołum. ⁹⁻¹⁰ Kumb ok, wu amb wenjing noł kulk ei, nim amb ombu nge embe yi minj pulnjii. Amb nii endi, kung ngii engki ei nge angil orung nge endeim multum amb ei, eim wam endeim mendpił kin multum ei, eim embe polkun pindan kin, Gos tiłap wumb eim paki tungii. Nga eim kongun ka kanim kanim ermba ei piipi ełim. Erpi kin, eim ok eim kingam noł tep ka eririm. Erang kin, wumb konu eipi wumb ok, kuni ngumba ngurum. Nga Gos nge tiłap ełe tuk mulk wumb ei, oł ka ełim. Nga ening kis pim wumb paki tołum ku. Nga eim kongun kanim kanim erpi, kumep sinarpi kin, wumb wii paki topu kin, oł ka ełim amb ombu kankin kin, en enim embe pulnjii.

¹¹ Ba nim amb gał mił, wenjing kulnjung amb ombu nge, embe pulerii mon! Amb ombu Krai nge ek ei, pii kun enarik kin, nga wu konj puk kin, yi erngii ei, nim embe pulerii! ¹² Ok en enim ek dinga nik pendinjing ei, si kindik kin, oł ełe enjing ei nge, en enim pułe keningii. ¹³ Nga oł eipi endi ełmin ku. En enim ten kulk kin, wumb ngii eipi nge ełe pułmun ei, en enim wii punałmin mon. En enim wumb eipi niłmin ek ei piik kin, waning sipiłmin. Sipik kin, wumb eipi nengin ek kanim kanim niłmin ek ei, sinim

ninermin mon. ¹⁴ Ei na yi piip kin, amb gal mił ombu nga wu puk kin, kangil mengk ngii konu ele, kongun er mułngii. Pe amb ombu yi mił enjing kin, sinim opu orung wumb endi sinim kin tonu opu kin, ek kis nipi, onermba mon. ¹⁵ Nim piin, amb kombur Jiisas nge andlam ka ei, si kindik kin, Seisen andlam ele ekii sinmin. ¹⁶ Pe wu kombur Gos nge tilap ele molk kułangin kin, amb mendpił mułngii. Mułngii amb ei, Gos kin pii gii nirim amb mam endi mułum ei, eim opu kin, amb ombu, paki topu, yi er mułang kin, Gos nge tilap ele mułngii ei, noman embin pinermba mon. Nga Gos tilap ende mułngii wumb ei, amb endi wam mulerang kin, eim mendpił mułmba ei, paki tungii ku.

¹⁷ Pe wumb num kongun ka erngii ei, enim Gos nge tilap ele mołmun wumb ei, wumb ombu nge embe ambił tonu kindngii. Na wumb num ei, kongun dinga erik kin, Gos ek ei nik kin, wumb ngungii nip nind. Wumb ei, kumep ka wii kapli singii. ¹⁸ Sinim piinmin, nimbił erang Gos ek ka mon poł pendrim ei, wumb kongun enmin ele ek yi ninim, “Kung kou kuni wiis kembimba kunum ei, nim kung kou gupu ele kan tunenjii.” Nga ek yi nim, “Kongun enmin wumb ei, en enim wumb kumep singii.”

¹⁹ Pe wu endi yi nimba, men ngii tep elim wu ei, oł kis endi erim. Erim nimba ek ei, nim piinenjii mon! Wu tał tekliki mił, ok ek yi ninjing kin, nim kii sikin piinjii. ²⁰ Pe men ngii tep elim wu kombur, oł kis enjing kin, nim men ngii tep elim wu kombur wii tan kułou tangin kin, wu ombu pei mułngii oł kis erik enjing oł ei, ni kun eran kin, wu eipi ombu kanik kin, mund mong kulk kin, oł kis enerngii mon.

²¹ Gos ni, Krai Jiisas ni, Gos nge enjel ei, kumb ele nim nind. Nim kongun ei, tep ka wii erkin mułii! Wumb eipi oł kis erngii ei, nim ek dinga nikin kin, nga ninim nge wu puł min, kongun ende wu endi oł kis ermba ei, kan wiik tokun kin, koi er pindnenjii mon! Nim wumb endeim endeim oł kis erngii ei, ek kun minj nikin kin, er kun enjii. ²² Nim wu ei, ka mołum ni piikin kin, tep wu sikir mundmbii, ni enenjii. Yi en kin, wu ei, epi oł kis ei, nim kin pimba. Ninim ka mulnjii nge, pii kun erkin kin mulnjii.

²³ Nim noł wii minj nunenjii! Nim noł wain aninga kopur kin ouni nunjii. Nan kin, kirim tuk ele paki tumba. Nimbił erang nim kunum kunum ening pałim ei, nga pinermba mon.

²⁴ Wumb kombur oł kis elim ei, Gos wumb ei kin, kos ermba. Erang kin, kos ele sikir punmun. Oł kis elim ei, kos erangin kin, wumb pei sikir kaniłmin. Ba wumb kombur oł kis erik enmin oł ei, koi er pepi ekii se, tor wang kin kaninmin. ²⁵ Yi mił ku, oł ka enmin ei, sikir tor onum. Nga wumb kombur oł ka enmin ei, sikir tor wang kin, kinenjii; ba oł ei kunum kunum koi er pinermba mon.

6

Kongun Wumb Nge Ek

¹ Wumb kongun wii enmin wumb ei, yi mił piinmin. Na kongun tep enim wu ei, wu ka ni piil. Piip kin wu ei, embe ambił tonu kindip, yi eramb kin, wumb eipi ombu, Gos ek sin ni tor kindpin ni, Gos nge wumb tilap oł pałim mił erik kin, oł kis endi enarik kin, kun ka enmin, ni piingii. ² Gos nge tilap ele molk kin, kongun wii enmin ei, noman yi piinerngii. Tep enim wu ei, na engnan noł ku, ni piip ek ningii ei, to kindmbii ni, yi piinerii mon! En enim yi piinmin ei, Gos nge tilap ele mołum ei, na eim noman ka ngumbii ni piimin. Piik kin, na eim kin kongun ka eramb kin, eim na kongun ele epi ka sinim. Seng kin, en enim yi piik kin, kongun ka wii mendpił er punmun. Puk kin, kunum kunum nim wumb kongun wii ei nge, andan tan kanik kin, wumb en enim kongun oł ka ei, erngii.

Oł Mendpił Gos Epi Pei Keimi Sitmin

³⁻⁵ Sinim nge Owundu Jiisas Krai nge ek ei, sinim Gos nge oł ei, ka nipi andan tonum. Pe wu endi, eim Jiisas nge ek kun ei ninarpi, si kindpi kin, ek eipi nipi, wumb ngumba ei, kun pinermba. Wu ei ek to kindpi kin, yi enim ei eim noman ka pinałim mon! Na nam wu ka ni piilim; ba eim noman kis peng kin, eim ek ka endi ninałim mon. Eim wumb ek mił erik kin, ek kis nik erngii ei nge, noman ngopu, yi elim. Elim ek ei nge, oł yi mił elim.

Wumb eipi kin noman kis peng, opu erik kin, wumb ek bu! ambilk kin, engnjing kin, ek kis nik ełmin. Erik kin, kunum kunum ek mi! erik yi ełmin. Erik kin, en enim noman eipi peng kin, Gos ek keimi ei ambil! gii ninatmin. Ninarik piik kin, yi piilmin; Gos nge o! ei, epi pei singii nge, ełmin ni piilmin.

⁶ Keimi, wu endi Gos nge piimba o! ei, ekii simba wu ei, Gos epi pei simba ku. Ei yi mi!, pe wu endi eim Gos nge o! ka ei erpi mo!pu kin, nam epi sa!im ei, kapli ni piimba wu ei, eim epi ka pei eim kin simba. ⁷ Sinim piinmin, sinim menjpin mei e!e mengim kunum ei, sinim epi endi sipin tu wunenjpin mon. Yi mi! ku, ekii se sinim mei konu e!e si kindpin kin bin. Bin kunum e!e, epi endi sipin kin, punermin mon. ⁸ Pe sinim kuni ni, alap ni, epi pei mu!ang kin, yi nimin; sin epi pei sa!im pa yi nimin. ⁹ Ba wumb nii endi, epi pei simbii ni piilim wumb ei, epi simbii ni erpi kin, bok to!um. Ei yi mi!, wumb ka tumun ni!min wumb ei, ka mili ku! pindangin kin to!um. Yi mi!, wu endi epi pei simbii ni piimba wu ei, eim noman tuk e!e, epi eipi eipi noman to piipi kin, bok topu, konu kis mendpi! e!e ba. ¹⁰ Wu endi eim ku nin epi pei simbii ni piilim wu ei, eim o! kis ei nge pu! mam pendpi kin, eim o! kis kanim kanim e!im. Wu kombur en enim, ku nin epi noman peng kin, yi mi! erngii wu ombu, en enim pii gii ei, si kindik kin, en enim noman tuk e!e embin peng piingii.

¹¹ Ba nim Gos nge wu ei, o! ombu ngokun kin, si kind kin, eipi punjii. Gos nge o! kun ka ei, dinga erkin kin, and!am pimba mi! punjii. Pukun pii gii nikin kin, wumb eipi noman ka ngokun wumb ei, nim tungii ei dinga angan kin, tungii. Tungii o! ei noman emin ka er wumb ngunjii. ¹² Wumb nii endi Jiisas kin pii gii pimba wu ei, eim yi mi!; wumb ka wii epi wii singii nengin kin, sikir punmun o! ei mi!, yi erik singii. Singii ei mi! ku, nim Timosii yi mi! ku enjii. Nim kongun ei dinga kind erkin kin, Gos nim kan wiik to mundang kin, kunum kunum noman konj sinjii. Sikin kin, nim pii gii peng kin, wumb ningi! e!e angkin kin, ek dinga ni tor kindkin wumb ngunjii! ¹³ Gos wumb ni, epi pei eim noman konj ngo!um. Pe Krai Jiisas eim ek pu!e, Pondiyas Pailos kumb e!e ni tor kindrim. Gos kin, Krai Jiisas nge kumb e!e, na nim Timosii kongun ei ngond. ¹⁴ Nim Gos nge ek ka dinga e!e tep ka er nikin mulnjii. Molkun kin, wumb ek kis penj, tui nin, wumb ek kis ni ngok kin Gos ek ka ei kin yi enerngii mon. Nim kongun kunum kunum erkin kin, tep er mu!an kin, Krai Jiisas orung omba kunum ei, opu tor omba. ¹⁵ Gos nge kunum sirim kunum ei, tonu wang kin, Jiisas kindang tor omba. Gos endeim mendpi! noman ka piik kin enmin o! ei nge, pu!wu. Nga eim mendpi! dinga peng kin, tep er mo!u!um. Mo!pu kin, mani mei e!e wu num ei, mo! mani kindangin kin, Gos wu num mo! tonu punum. Pupu kin, nga king mani mei e!e king ei, mo! mani pangin kin, Gos King mo! tonu pupu mo!um. ¹⁶ Ei eim mendpi! kulalim; eim ti!ang owundu mo!u!um. Pe sinim eim kin mandi bin mi! mon. Ok wumb endi, Gos kina!im mon. Pe wumb endi yi ku Gos kinanmin mon ku. Keimi eim nge embe owundu mendpi! ni, eim noman dinga owundu ei ni, kunum kunum pimba, ei keimi!

Wumb Epi Pei Sa!im Wumb

¹⁷ Wumb ya mei konu e!e, epi sa!im wumb ei kankin, ek dinga ninjii. Mani mei e!e epi sikir kis mo!pu e!im epi ei kin, noman ngok kin, pii gii ninerngii mon. Ninarik kin o! kis kanim kanim erik kin, ek piinarik erngii ei, mon nikin kin, Gos mendpi! kin, pii gii ningii, ei kapli ninjii. Gos eim sinim epi ka pei, kunum kunum ngang kin sinim ka piilmin. ¹⁸ Wumb epi pei sa!im ei, kankin ninjii! Enim kongun ka pei erik kin, en enim kongun pei o! kun ka enmin ni piik kin, ka piingii. Piik kin, kunum kunum en enim epi ei, mok tok wumb eipi eipi epi sina!im wumb ei kin, ngungii. ¹⁹ Pe wumb en enim o! yi enjing kin, ekii se epi pei ei, en enim paki tumba. Yi erik kin, en enim kunum kunum konj mendpi! sik kin, Gos konu e!e mu!ngii. ²⁰ Timosii nim Gos nim ngum kongun ei, nim tep kun ka er mulnjii! Wumb ek wii nik erngii ek ei, nim piinarkin kin, nim ek ei bu! ngunjii. Nga wumb kombur molk kin ek kend tok ek kun pa!im ningii. Ningii ek ei nge sin sinim noman ka wii pa!im, pa ni!min. Ni!min ek ei nge Gos kin opu orung ek mi!

pañim. ²¹ Wumb kombur en enim yi ninmin, “Sin sinim noman ka pañim,” pa niñmin.
Nik kin, Gos ek keimi pii gii ningii andlam ei si kindiñmin.

Gos nge noman ka enim ngang kin, enim kin muñmba.

Pol Mon Timosii Kin Nga Endi Połpu Kindim

¹ Na Pol, na Krai Jisas nge ek ei se andił wu. Gos eim ek dinga yi ni pendim. Jisas Krai nge kongun ełe, Gos eim noman konj ei, sinim mei wumb ngumbii nirim. Nipi kin, eim noman ełe, "Na ek se endii," nim.

² Timosii nim na nge kingam mił, na pipe ei połup nim ngond. Sinim nge Erinjpin Gos ni, Krai Jisas Owundu nim kin kaimb sipi nim noman ka ngang kin nim noman emin ka peng mulnjii.

³ Na nge kumb ok kupnan noł wumb mulk wumb ei, Gos nge oł ei ekii siłmin oł ei nge, kunum na nim kin piip kin, na Gos kin prei epin tinga kunum kunum erip kin, noman ka piip ngoł. ⁴ Nim ningił ka mani orum ei na piip kin, na nim kanip kin, ka piimbii ni piind. ⁵ Nim pii gii nin ei, na keimi ni piind. Ei kend mon. Pii gii nin oł ei, nim apinim Lois ełim oł ei nim en. Nga ninim manim Yunis yi ku ełim. Pe na piind ei, na pii gii ei nge, nim kin pałim ku. ⁶ Ei na piip kin, nim nip ngond. Gos nge epi wii ngurum ei, nim noman pirek neng piinjii. Ok na nim peng ełe, angıł tonu kindinj kunum ei, Gos eim nim noman ka ei, epi wii mił nim ngurum. Pe ninim Gos noman ka epi wii ngurum ei, piikin kin enjii. Eran kin, nim noman ka sirim ei, am opu owundu ermba. Ei yi mił, wu endi eim dup kałpi kin, pup tang kin, nimbıł oł ełim? Ei sikir nupu owundu ełim ei mił, yi enjii ku. ⁷ Nim piin; Gos sinim kin Gui Ka ngum ei, sinim kulermin. Ba Gos Gui Ka sinim noman dinga ngum. Ngang kin, sinim wumb noman ka ngopun kin, sin sinim tep ka er mułmun nge ngum.

⁸ Ei piikin kin, owundu nge ek ei singambił piikin kin, ninerii! Nim na kin singambił piinerii ku! Na Gos nge wu moł. Nim Gos nge dinga ngang kin, nim oł embin tui tonu omba ei ko wukun kin, na kin wan, siłip kongun ende erpił kin, Gos ek ka ni wumb ngumbuł. ⁹ Gos eim sinim sipi orung seng kin, nam nge wumb mułngii nim. Pe sinim eim kin ouni ka endi eramin kin, Gos sinim sip orung sinerim mon. Eim nge noman ełe, sinim noman ka ngopu kin, sinim wii to sim. Kumb ok, muł mei eneririm kunum ei, Krai Jisas eim sinim kin noman ka ngurum. ¹⁰ Ba akip kunum ełe, Krai Jisas sinim sip orung simba nge tor onum. Eim nge kongun ełe, Gos nge noman ngurum. Ei tor wang kin sinim piinmin, Krai Jisas eim wumb koltmun oł ei nge, to mani kindpi, si kindim. Si kindpi kin, Gos nge ek ka ni tor kindim. Ei yi mił, noman konj ei nga poru ninermba; ba kunum kunum konj pimba.

¹¹ Gos eim na kongun ngopu kin, ek ka ei ninjii ni mundum. Na mołup kin, ek nip, wumb ngop, ek se andip kin, wumb ek emb top, wumb ngop nip kin, ermbii ni mundum. ¹² Gos ek ka ei minj, na ngenj ełe, oł embin tui tonu omba. Oł pułe ełe peng kin, na oł embin tui ei, ngenj ełe tonu onum. Ba ełe nge, na ngenj singambił piinermbii mon. Na wu ei kin, pii gii dinga peng moł ei, na pii poru nind. Eim na angıł ełe kongun ngurum ei, kunum kunum ka pep ba. Pang kin, eim kunum owundu sirim kunum ei tonu omba. ¹³ Na ek kun nip, nim andan top ngunj mił, nim wumb kankin kin, ek ka ni ngan piingii. Nim Krai Jisas kin pii gii dinga peng kin, ek ninim mił piikin kin, Jisas eim noman ka ngokun kin, ek ei ambił gii ni mulnjii. ¹⁴ Gos nim kin epi ka angıł ełe pendim ei, piikin kin, tep ka er mulnjii. Pe Gos nge Gui Ka sinim kin tuk ełe mołum ei, nim noman dinga ngopu kin, kongun ei paki tang kin, kongun ei kun ka er mułngii.

¹⁵ Nim piin kin, Eisiya konu owundu ełe, Jisas kin pii gii nik enjing wumb ni, Piselas ni, Emosenis ni wu tał kin, wumb pei na si kindinmin. ¹⁶ Na Gos Owundu kin prei ermbii ni, wu Onesiporas ni eim amb kangıł ei, Gos paki tumba ni piind. Kunum pei, Onesiporas eim na kin noman ka pii ngołum. Na kan ngii pir kunum ei, eim na kin singambił pinerim mon. ¹⁷ Eim Rom konu owundu ełe opu kin, eim na kur kan simbii nipi orum. Opu kin, na kan sirim. ¹⁸ Na Gos Owundu kin prei eramb kin, Jisas orung omba ni pendrim kunum owundu kunum ełe, Gos Owundu opu kin, wu Onesiporas kaimb sipi ngumba. Ngopu kin

Onesiporas eim na Epeses konu ele epi kanim kanim erpi kin, na paki tolum; ei ninim piifin.

2

Nim Krai Jiisas Nge Opu Wu Ka Mulnjii

¹ Pe nim na nge kingam mo lun. Krai Jiisas nim kin to dambiltpi se ende kind pendim ele, eim nim kin noman ka ngopu kin, noman dinga ka wii ngumba ei, nim kunum kunum sinjii. ² Pe ek pei na nip kin, wumb pei kumb ele ngunj ek ei, nim piin. Piikin kin, ek ei nikin, wu kombur ngan kin, dinga piik erngii. Wumb ei, ambil gii nik mo lun wumb ombu kin, kapli ek nik kin, wumb emb to ngungii ku.

³ Nim Krai Jiisas nge opu ond wu ka wii dinga molkun kin, ol embin tui endi tonu omba ei, nim dinga molkun kin, Jiisas Krai nge opu ond wu mendpil mulnjii. ⁴ Opu ond wu endi, opu palim kunum ei, pupu kin, kongun eipi kanim kanim endi enatim, mon! Opu dinga kind erpi, yi er mulang kin, opu ond wumb tep elim wu ei, kanpi ka piifim.

⁵ Wu epi simin nik kin, sikirik punmun ei, lo palim mi ei, ekii sinarik punmun wu ei, epi endi sinermba mon. ⁶ Wumb nii endi eim kongun dinga kind er pulum, wu min amb ei, eim kuni tonu wang kin, eim kuni ei, eim kumb se numba. ⁷ Na nind ek ei, nim kom se piinjii! Owundu nim noman er kun erang kin, nim ombu pule pei pii poru ninjii.

⁸ Kunum kunum nim molkun kin, piinjii ei, Jiisas kolpu kin, nga tonu opu konj pum ei, piinjii. Eim Deipis nge tilap ende mo pu kin, ek yi mi, na Gos ek ka nip tor kindip el, ei nim piin. ⁹ Na Gos nge ek ka ei, minj nip eramb kin, wumb na wu kis nik kin, na ol embin tui kanim kanim ngo lun. Keimi, na sip kan ngii el kindilmin; ba Gos ek ka ei, kan kapli pinermba mon. Ba pu nip konu ele orung orung eipi eipi ba. ¹⁰ Ei nam yi piip kin, noman ele dinga kindip kin, ol embin tui ei piip ko wup el. El ei, erip kin, Gos eim nge wumb tilap ei, paki tol. Nam yi eramb kin, wumb Krai Jiisas kin noman konj kunum kunum sik kin, kunum kunum eim kin ouni noman dinga tilang ei sik kin, ka mulngii nip kin, ol yi mi end. ¹¹ Sinim ek ei pii gii mendpil ninjpin kin, ei keimi ni piimin,

“Sinim Jiisas eim kin kolpun kin, sinim eim kin ouni noman konj kunum kunum sipin kin, ouni tep to mulmun. ¹² Sinim eim kin piipin kin, ol embin tui tonu omba kunum ei, sinim dinga kind mo lun kin, eim king mulmba konu ele, sin eim kin ouni king mi tep to mo lun ku. Pe sinim eim bul ngunjpun kin, kapli eim yi ku, sinim bul ngumba. ¹³ Pe sinim Gos eim ek ei piimin nimin; ba ek ei ekii sinarpin enjpin. Ba Krai Jiisas eim mendpil ek ei, eim keimi piipi mo lum. Krai Jiisas eim ek endi nipi keimi mendpil mulmba. Nibil erang ei eim ek kend ei, kapli tunermba mon.”

Kongun Wu Mendpil Ei Gos Kin Embe Kotulum

¹⁴ Kunum kunum nim wumb noman pirek nimba piingii ek ei ninjii. Gos nge ningil ele, ek dinga nikin kin, wumb ek mi erik kin, ek kanim kanim nik erngii ei, mon nikin. Nikin kin, ol ei nge, wumb endi paki tunermba mon. Wumb to kis minj elmin. Wumb ek ei nge piilmin wumb ei yi elmin. ¹⁵ Nim kongun dinga kind erkin kin, nim kongun wu mendpil mulan kin, Gos nim kin ka piip ngumba. Ngopu kin, nim Gos ek ei, kun ni wumb ngan piingii ei, nim Gos kin singambil peng piinenjii. ¹⁶ Ek eipi eipi nik kin, ek wii mi nik erngii ei, enim mandi puk piinerngii mon. Ek ei ek pule pinafim ek ei nge, wumb nik si pangin kin, Gos ek bul ngok, ek ei piik kin, andlam kis punmun ei nge, enim punerngii mon! ¹⁷ Wumb ek ei, sinim ngenj kinj kis nopu owundu pulum ei mi, Aimeniyas kin Palesis wumb ei nge, tilap ele ek yi palim. ¹⁸ Wu ombu nge ek keimi ei, pii dembin tunarik kin, wu ombu ek yi mi nilmin kin, sinim kolpun. Nga konj mo lun poru ninmin; nga ekii se endi enermin mon. Enarpin kin, ek ele nge nik kin, wumb kombur nge pii gii ei, er kis monulmun ku. ¹⁹ Ba Gos eim ngii tumunj dinga endi, pol engindrim dinga wii angilim. Pe ond pos ele Gos ek mon endi, yi nip mo lum. Gos eim nge wu amb ei, piipi kanpi poru nipi mo lum. Pe nga mon endi palim ku. Wumb pei, Gos embe silmin wumb ei, ol kis si kindik kin, bul ngok, ka mulngii.

²⁰ Pe ngii owundu endi angilim konu eŧe, nirikring ming ombu kanim eipi eipi pei salim. Pe ming kopur, ku silpa ni, gol ni, yi eŧmin. Nga ming kopur ond ni, mei nganmbi ni yi eŧmin. Eŧmin ming ombu nge kopur, kongun ka paŧim miŧ eŧmin; nga ming kopur eipi kongun wii pei eŧmin. ²¹ Ei yi miŧ, wumb nii endi eim oŧ kis eŧmin oŧ ei, Gos eim pei kil ngo si kindang kin, kun ka muŧmba wumb ei, eim kongun mendpiŧ, ka endi paŧim miŧ, kongun ei ermba. Wumb ei, eim ming ku silpa min, ku gol ka miŧ, yi moŧum. Nimbiŧ erang wumb ei, eim ngenj ni, noman tuk pei, Gos kil ngo si kindang kin, eim kongun ermba nge, er kun erpi moŧum. ²² Wu kangi wu noman eŧe kis tonu wang kin ek kis nik erngii wumb ei kin, nim punenjii. Punarkin kin, nim oŧ kun ka ei erkin, pii gii peng kin, noman emin ka peng kin, wumb noman ka ngan kin; wumb noman emin ka peng kin; Gos owundu kin prei erkin, kii se ngokun kin mulnjii. ²³ Wumb wulu pang kin, ek eipi eipi nik kin, erngii ei piinenjii. Piinarkin kin wumb noman ka pinerang kin ek ei nge, nik opu minj eŧmin. ²⁴ Gos nge kongun wu ek opu enermba mon. Eim wumb kin oŧ ka ermba. Eim wumb ek emb ka to ngoŧum kunum kunum kui er moŧpu kin, kongun ka ermba. Erang kin, wumb eim oŧ kis erngii min, oŧ embin ko wupu kongun minj erpi kin, Gos ek nipi kin, wumb ngopu minj muŧmba. ²⁵ Wumb eim ek to kindik erngii ei, ek taki taki nipi erang kin, Gos eim wumb ei, paki topu erang kin, noman ak to ok kin, ek keimi ei piingii. ²⁶ Ok Seisen eim, wumb ei omu kon miŧ poŧpu kin, tuk sirim. Seng kin, eim ek ei piik kin, ekii singii; ba nga ekii se, Gos ek keimi ei piik kin, noman ak tok kin, Seisen si kindngii.

3

Kunum Poru Nimba Mandi Erang Oŧ Kis Tonu Omba

¹ Ba nim oŧ yi miŧ piinjii, kunum poru nimba kunum ei, oŧ embin tui kanim kanim tonu omba. ² Pe wumb en enim mendpiŧ piingii. Piik kin, ku nin epi noman kulk kin; nga en enim embe ambiŧ tonu kindik kin, oŧ kis erik kin; nga Gos kin wumb eipi ek kis nik kin, yi nge nik ngomun. En enim ernjing menjing ek niŧmin ei piinarik kin, nga en enim ek ka ni ngunaŧmin; nga en enim oŧ kun ka paŧim miŧ ei, ekii sinarik kin, buŧ ngok enmin. ³ Pe wumb en enim miyem ende noman ka ngonarik kin; nga ek kis ei si kindnarik kin; nga en enim wumb eipi kin ek buŧ ambilk kin; nga en enim nge ngenj eŧe noman tep ka enarik kin; nga wumb wulu pang kin, kung simbii miŧ andik molk noman pinaŧim, miŧ erik kin; nga en enim oŧ kun ka ei kin opu orung ku eŧmin. ⁴ Nga en enim nge wumb puŧ sik kin, opu erii wumb ngok kin; nga en enim oŧ kis ei sikir ekii sik erik kin; nga sin sinim wu num ni piik yi erik kin; nga en enim ngenj eŧe oŧ ei ka ka piik erik kin; nga en enim Gos kin noman ngunaŧmin mon. ⁵ En enim ngenj eŧe ambiŧ tonu kindik kin Gos nge oŧ ei miŧ ni piik erik; ba Gos nge noman Gos nge tiŧap eŧe wumb miŧ dinga ei en enim buŧ ngok eŧmin. Erik kin nim wumb ei yi erngii wumb ei kin nim tep to andkin punenjii mon! ⁶ Wu kombur en enim andik, noman eipi eipi sek kin, yi eŧmin. Erik kin en enim amb ombu noman kis kanim kanim paŧim amb ombu kin, kanik kin, amb ombu ngii konu eŧe, en enim nirik puk kin, en enim noman embin paŧim ei, en enim noman eŧe epi oŧ kis miŧ to eipi eipi kindik kin ambiŧ gii nik yi eŧmin. ⁷ Erik kin, amb ombu nge, kunum kunum ek keimi ei ni, kan simin ni eŧmin; ba kapŧi enaŧim. ⁸ Ok wu Janis kin Jambris wu taŧ, Moses tep erim oŧ ei, to mani kindmbiŧ ni piikiŧ kin, jep oŧ kanim kanim kun pinaŧim oŧ ei eŧmbiŧ. Eŧmbiŧ oŧ yi nge, pe wumb ek keimi ei, to mani kindik yi ermin ku. En enim noman kun pinaŧim, yi erangin kin, pii gii pinerang kin andinmin. Ba wumb en enim pii gii ei, kapŧi pimba miŧ pinaŧim mon. ⁹ Ba wumb enmin oŧ ei, opu owundu punaŧim mon! Pe wumb keningii ei, oŧ wulu pui miŧ endi ok, wu Janis kin Jambris teŧ erkiŧ oŧ jii enmin ni keningiŧ. ¹⁰ Ba nim na kin kunum kunum andkin kin, ei na ek nip kin, wumb andan top enj. Nga andŧam andip eŧ miŧ ei, nim piŧin; nga na eŧ oŧ ei, pule nim piŧin ku. Nim na piin kin, na Gos kin pii gii dinga niŧ. Na wumb eipi kin noman ngop kin, kunum kunum nam dinga kind moŧup kin, Gos nge kongun eŧ, end ku. ¹¹ Nim piin ei, wumb na kin oŧ embin tui ngoŧmun ei, nim piin. Piikin kin, nga ngenj kumbii konu eŧe orung Andiok ni, Aikoniyam

ni, Lisra konu eŕe ombu pei piil. Nim piin ei, wumb na kin ngenj kumbii oŕ kanim kanim eŕmin; ba Gos Owundu eim nga eŕe si tor sim. ¹² Keimi wumb pei Krai Jiisas kin dambiltik se ende puk, Gos nge oŕ ni, ek ka ei, ekii simin ni erngii wumb ei, opu orung wumb tangin kin, ngenj kumbii yi singii. ¹³ Wumb kis ni, ek kend wumb ei, wumb ek kend to ngoŕmun. Ngangin kin, nga Seisen nge ek kend tang owundu puŕum ku. Wumb en enim oŕ kis owundu mendpiŕ eŕmin. Nga wumb eipi en enim kin, ek kend tok ngoŕmun ku. ¹⁴ Nimbiŕ erang wumb ei, nim ek ei nik ngunjung ei, pii kun er mulnjii! Muŕan kin, nim pii gii nikin ek ei, na nim emb top, nip ngur ek ei, dinga ambiŕ gii ninjii. ¹⁵ Pe nim ei piinjii ku, ok nim kangil kembis kin molkun kin, nim Gos ek ka ei nim piilin. Piikin kin Gos ek ka ei, nim noman ngang kin nga pii gii nikin muŕan kin, Gos ni Krai Jiisas nim sipi orung simba. ¹⁶ Gos nge mon ek ka ei, Gos kin mendpiŕ om. Opu kin, Gos mon ek ka poŕ pendpi ek ei, Gos ek keimi mendpiŕ paŕim. Peng ek ei, sinim kin pii si kindpin kin, Gui Ka andan topu ngonum ek ei piipin kin, Gos oŕ kun ka ekii se bin. ¹⁷ Gos ek ka ei, sinim Gos nge wumb erpi, kun ka erang kin, sinim Gos kongun ka wii ei, ermin nge, er kun erpin muŕmun.

4

Nim Gos Ek Nikin Wumb Ngunjii

¹ Krai Jiisas eim, wumb kutii konj pei, mok tumba. Topu kin, eim Gos ningil eŕe ni, Krai Jiisas nge ningil eŕe, na ek nip kin, nim dinga ngond. Ngop kin, Jiisas ekii se orung omba ei, opu kin, wu king kunum kunum tep muŕmba ei, na ek dinga nip nim ngond. ² Nim Gos ek ka ei piikin ek ei, ni wumb ngunjii ku. Ngokun kin wumb ek ei piimin min piinerman nik er muŕngii; ba nim Krai Jiisas ek ka ei, kunum kunum ek dinga ningii! Nikin kin, wumb en enim oŕ kis eŕmin oŕ ei ni piik kin, Gos oŕ kun ka ei ekii sinarik eŕmin. Erik kin, ei nim nen kin, Gos oŕ kun ka paŕim miŕ, ei ekii singii. Sik kin, kunum kunum nim kongun erkin kin, kui er muŕun kin, wumb kin ek ka ni ngokun kin, paki dinga tokun enjii. Yi eran kin, wumb ei, noman to ak tok kin, oŕ kis si kindik kin, Gos oŕ kun ka pimba miŕ erngii. ³ Piini! Ekii se wumb ek keimi ei piinerngii mon. Ba wumb en enim noman eŕe piik kin, ek emb toŕmun wumb pei, sik erngii. Erik kin, wu ombu ek eipi ningii ei, kom se piik kin ekii singii. ⁴ Wumb ei Gos nge ek keimi mendpiŕ, ei si kindik piinarik kin, ek poŕ wii ni, siimaŕ eimaŕ ombu nge, kom sek piik erngii. ⁵ Ba ninim kunum kunum kun ka piinjii! Piik kin, oŕ embin tui tonu omba; ba nim embin ei ko wukun kin, Gos ek ka ei nikin kin, wumb ngunjii. Nga wumb paki tan kin Gos nge kongun wu miŕ endi kongun kun ka enjii.

⁶ Nim piin ei, pe nam noman konj ei, enim kin ngop si kindip pendip kin, nam ya mani mei eŕe wakin top si kindip bii kunum ei, mandi enim. Ei yi erip kin, nam kuŕmaŕ miŕ kaŕip kin, nam nge miyem ei, enim kin bein top ngop pendip kin bii. ⁷ Na nam kongun dinga kindip erip, sikirip pup kin, tor punj ei yi miŕ; Gos nam ngum kongun ei, dinga kindip, er poru ninj. Na pii gii ei wakin top kindnenj mon. ⁸ Na pe na simbii epi ei er kun er saŕim. Saŕim epi ei, yi miŕ ninim, pe Gos Owundu ningil eŕe, na wu kun ka nimba. Akip kunum ei, Owundu nam mendpiŕ epi ka wii ei na ngunermba mon; ba wumb eim tor wang kin, kenmin ni, kui er muŕngii wumb ei, yi ku singii.

⁹ Nim na kin ombii nikin kin, er ka erkin kin, na kin sikirkin onjii. ¹⁰ Piikin kin muŕiii! Wu Diimas eim na wakin topu kin, eim mei eŕe oŕ ei, noman peng kin, na si kindpi kin Tesalonaika konu eŕe pum. Nga wu Kresenj eim Galeisiya konu eŕe pum. Nga wu Taisas eim Dalmeisiya konu eŕe pum. ¹¹ Wu Luk mendpiŕ eim na kin moŕum. Nim wu Mak nen kin, ouni weŕ! Wu Mak eim kongun ka eŕim ei, na kongun paki tumba. ¹² Na wu Tikikas eim Epeses konu eŕe pui nip, kindamb kin pum. ¹³ Nim onjii en kin, na konduk muŕ eŕim kon takis ei ni, wuŕ Trowas konu eŕe, wu Kapas ngii konu eŕe saŕim ei, sikin mon ni, mon kombur, ka ngenj sik eŕmin ei, sikin tui ku.

¹⁴ Elikander wu ei, eim kapa epi eŕim wu ei, na kin oŕ embin tui ngopu erim. Ekii se Owundu eim enim oŕ ei miŕ, eim kin kumep kis orung yi erang kin, piimba ku. ¹⁵ Nim yi

ku, wu ombu konu ɛle, kan kun er mulnjii. Mulnjii wu ei, sin ek pei to mani kindmba erim.

¹⁶ Kumna ei, na kos ek nip, orung kindinj kunum ɛle, wu endi na kin tep to ngop ninj. Ninj kin, oɓ kis miɓ enmin ei, “Nim piinerii, mon!” ninj. ¹⁷ Ba Gos Owundu na kin tep er muɓum. Moɓpu erang kin, na Gos ek ka nip, wumb torung mulnjung wumb ei, ni ngunj. Kung simbii wumb noɓum konu ɛle pamb kin, Gos kulii konu ɛle si tor sim. ¹⁸ Wumb na kin oɓ kis ermin ni enjing; ba Gos Owundu eim na kin oɓ kis kanim kanim na kin tonu omba ei si tor sipi kin, nga Gos eim sinim tep er moɓum konu ɛle, eim na sipi kin orung simba. Gos kin tiɓang owundu nin, embe owundu ei nin, kunum kunum muɓmba; ei keimi!

Ek Poru Ninim

¹⁹ Nim Pisila kin Akwila taɓ kin, wu Onesiporas nge kingam ambilaɓ noɓ ni, wumb ombu kankin yi ninjii. Na enim wumb ei kin, ‘Noman ka piip ngond,’ yi miɓ niyo! ²⁰ Erasmus eim Korin konu ɛle enj moɓum. Nga Tropiimas eim ening peng kin, na eim Mailisas konu ɛle mond si kindip onj. ²¹ Nim erkin kin, sikir onjii. Yi er muɓan kin, pop topu, jii nip elim kunum ei tor omba. Yupulus ni, Purenj ni Lainas ni Kloriga ni wu ombu, ni wu angim angim pei nim kin noman ka ngonum ei, ‘Nim ka muɓiyo!’ ninmin.

²² Gos Owundu nim nge noman tuk gui ɛle ouni muɓmba. Gos eim nge noman ka ngopu enim oɓ ei, enim kin muɓmba.

Pol Mon Taisis Kin Poŕpu Kindim

Pol Eim Mon Endi Poŕpu Taisis Ngum

¹ Na Pol, na Gos nge kongun wu moŕup kin, nga na Jiisas Kraiss nge kongun ek ka se andiŕ wu moŕ. Gos eim wii to si mundum wumb ei, Gos na kindang op kin, wumb ombu nge pii gii ei, er dinga ermbii nge ond. Nga wumb paki tamb kin, wumb ek keimi ei piik kin, Gos nge oŕ kun ka paŕim miŕ, ei ekii singii. ² Na kongun erpi kin, wumb pii gii ei, er dinga eramb kin, wumb en enim ka ka piik kin, kunum kunum konj muŕngii nge, kui er muŕngii. Molk kin, kumb ok, Gos eim epi endi eneririm kunum ei, eim enim noman konj ei, ngumbii nirim. Nipi kin, eim ek kend tunalim mon. ³ Nga ekii se, eim nipi pendrim kunum ei, eim wu kombur neng tonu ok kin, eim nge ek ka ei, ni tor kindngii. Kindik kin, oŕ eŕe nge; eim ek nipi peni eŕe tor kindang kin, Gos eim sinim sipi orung sim. Seng kin, pe eim na kin ek nipi poru neng kin, eim nge kongun ei, na erii nipi ngum.

⁴ Na Taisis mon ei poŕup kin, nim ngond. Nim na nge pii gii nge kingam moŕum. Nim nipe pii gii paŕim ei, sin pei yi miŕ paŕim ku. Erinjpin Gos sinim nge paki toŕum wu, Kraiss Jiisas eim nim noman emin ngopu kin, nim kin noman ka piipi ngumba.

⁵ Na nim si kindip pamb kin, nim Kriiss konu eŕe enj muŕun ei, puŕe eŕe mendpiŕ. Na yi ni piind, nim kongun kun ka pinerim kongun ei, am er kun ka enjii. Erkin kin, Gos nge tiŕap eŕe muŕngii wu kombur, to tonu kindan kin, wumb er muŕngii konu eŕe, orung orung pei, yi miŕ ok, na nim kanip nir. ⁶ Pe wu endi wumb ningiŕ eŕe, oŕ kis endi enerim kin wu ei, eim nge ambim endeim mendpiŕ muŕmba; nga eim nge kingam noŕ, Kraiss kin pii gii nik oŕ kis ei enarik kin, nga ernjing menjing ek ekii sik piik er muŕngii wu ei nge, kanik to mundangin kin, wu num moŕpu kin, wumb erpi, Gos oŕ kun ka pimba miŕ, yi er muŕmba. ⁷ Nim piin; Gos nge tiŕap eŕe wumb tep ermba wu ei, Gos nge kongun eŕe tep erpi kin, eim andŕam kun ka endmba. Andpi kin, wumb eim oŕ oŕou endi erang kin, wumb kinerngii mon. Nga eim popuŕ endi sipi enermba mon! Eim popuŕ kis sikir piinermba; nga noŕ nopu noman wulu pupu, yi enermba; nga wumb owuŕ owuŕ tunermba; nga wumb eipi epi kan bun bun sinarpi; nga ku nin epi ombu ni noman to piinermba. ⁸ Ba wumb konu eŕe eipi wumb ongii ei, oŕ ka ermba. Erpi kin, eim oŕ pei ka minj erpi, noman ka piimba. Eim am kun ka moŕpu kin, Gos nge oŕ ei pei ka ekii simba. Eim nge noman tuk eŕe am tep ka muŕmba. ⁹ Nga eim ek keimi kun ka nik nguk ek ei, eim am andan tok miŕ piipi muŕmba. Moŕpu kin, wumb ek nipi dinga erpi kin, wumb noman ek kun ka pimba miŕ nipi ermba. Erpi kin, wumb ek to kindik erngii ei, eim ek dinga nipi kin, wumb kii sipi erang kin, wumb en enim oŕ kis enjpin ni piingii.

Kriiss Konu Eŕe Ek Kend Wumb Pei Mulnjung

¹⁰ Keimi, wumb pei ek kun ka ei, ekii sinaŕmin. En enim ek kend tok kin, ek kanim kanim noman eŕe ek kend tok wii miŕ niŕmin. Nik kin, sin ngenj kopsiŕmin wumb miŕ moŕmun ei, en enim ek kend tok eŕmin. ¹¹ Wumb ombu nge, oŕ kend tok erik wumb ei, ku ni epi ei simin nik eŕmin. Erik kin, sin sinim enermin oŕ nik kin, wumb andan to ngoŕmun. Ngok kin oŕ ei nge, wumb kombur to wulu kindik kin, kang ambii ni pei eŕmin. Erik kin oŕ yi miŕ erngii ei, nim piikin kin, wu ei nge, to tor kindan ba. ¹² Ok Kriiss konu eŕe wu endi, en enim nge wu num ei, ek yi miŕ nim. Ok Kriiss wumb ei, wumb ek kend wumb mulnjung. Nga pe yi ku moŕmun ei, kung owu simbii niŕ moŕmun. Molk kin, kuni pei nok molk kin, nga ten eŕim. ¹³ Ek ei keimi, nim piŕin miŕ, wumb kin ek dinga ni ngunjii! Ngan kin wumb noman eŕe, ek dinga nen, tang piik kin noman ak tok ok kin, nim ek ei, pii gii mendpiŕ kun pimba. ¹⁴ Jura wumb ek poŕ min, siimaŕ eimaŕ ek poŕ wii ei nge, kom se piinerngii! Nga lo ek kanim kanim nik erangin kin, ek keimi ei, buŕ ngok erngii ei, pii kongnduk muŕngii. ¹⁵ Wumb en enim noman eŕe, kuru ka simba. Ba wumb oŕ kis erik eŕmin wumb ei, Kraiss kin pii gii ninanmin. Ninarik kin, en enim endeim ka mulaŕmin

mon. En enim nge noman tuk ele ei, pei kis erpi kin, penj moł poru nim. ¹⁶ En enim gupu ele, ek yi mił niłmin, 'Gos ei na piind,' niłmin. Ba en enim andiłmin konu ei, Gos buł ngołmun. Ngok kin, en enim Gos ek piinarik kin, nga oł kun ka keimi endi enałmin.

2

Wu Amb Tukui Nge Kengip Ek

¹ Ba nim kengip ek kun ka nikin ngołun ei, nim oł kun ka andan to ngołun, yi nikin kin, wumb ngunjii. ² Ngo nikin kin, wu mam ombu, noł nok wulu puk, enarik kin, en enim oł kun pałim mił piik kin, en enim noman ka seng mułngii. Molk kin, pii gii ninmin ek ei piik kin, noman ka ngok enmin oł ei, ekii sik kin, oł embin tui tonu omba ei, dinga kind molk erngii ei, piingii. ³ Nga yi ku nim nikin kin, amb mam ombu, en enim oł kun ka er andik mułngii. Molk kin, ek buł morung ninarik kin; nga noł dinga ele nge, noman to piik kin; kongun wii mił er mulerngii mon! En enim ek mon tołmun mił molk kin, kongun kun ka erik kin, oł kun ka andan tungii ei, oł ka wii. ⁴ Enim ambił kembis kembis ombu, enim oł yi erngii mił, nik kin, andan to ngungii. En enim nge wu ni, kang ambił ni, noman ka ngok kin, oł yi mił erngii. ⁵ En enim nge noman ele, tep ka mułngii. Molk kin, am kun ka mułngii! Nga en enim nge ngii konu ele tep ka mułngii! Molk kin wenjing noł kang ambił am pei, tep ka er mułngii! Nga wenjing ek ningii ek ei ekii sik kin, oł yi mił erngii ei wumb Gos kin buł ngok, Gos kin ek kis nik yi enerngii mon!

⁶⁻⁷ Nga yi ku, kangił kembis kembis en enim noman to piik kun ka erik mułngii! Oł ombu nge nim pei erngii oł ei, nim min men mił er endnjii ei, keningii. Kanik kin, nim oł kun ka ei ekii sik kin, oł kun ka kanim kanim ei minj erik endngii. ⁸ Nga nim kongun wu kankin kin, ek yi mił ninjii! Nga ek kun ka minj ninjii! Oł yi mił enjii ei, wumb nim oł endi en, ni piinerngii mon! Oł yi mił eran kin, sinim nge opu orung wumb ei, ok kanik kin, singambił singii.

⁹ Nga kongun wumb kankin kin, ek yi ni ngunjii. Ngokun kin, epi pei wumb tep er mołmun ele, mandring ka mułngii! Molk kin, enim kongun ka erangin kin, enim tep ermba wumb ei, enim kanpi noman ngumba. Ngang kin, wumb puk en enim nge wu num tep ermba wu ei kin, ek nik ngungii. ¹⁰ Nga wumb epi orung endi waning simin ni piinerngii mon, ba en enim ek ei, am ekii singii! Nga tep wumb noman keimi kun piingii. Pe kongun wumb oł ele nge erangin kin, simin ek ka ni tor kindiłmin ei, Gos nge ek simin nengin kin, paki tołum.

Sinim Ka Mołpun Jiisas Omba Kunum Kui Er Mułmun

¹¹ Sinim piinmin, Gos nge noman ka eim ngopu kin, enim oł ei peni ele tor opu poru ninim. Pe ele nge, eim wu amb pei sipi orung simba. ¹² Gos nge noman emin ei, sinim andan topu kin, sinim Gos buł ngumun oł ei si kindpin kin, mei ele noman kanim kanim ei, buł ngopun kin, sinim andłam kun endmin nge piipin kin, Gos nge oł ele ekii simin ei, kunum pei sałim. ¹³ Gos eim nge noman emin ei, sinim andan tołum. Tang kin, sinim epi sipin ka ka piimin ei, sinim pii gii dinga peng keimi, Gos eim nge tiłang owundu ei, sinim paki tumba. Tumba kunum ele, Krai Jiisas eim opu peni ele, tor omba. ¹⁴ Krai eim nge noman konj si kindpi kin, sinim lo ek to kindpin kin, ek piinarpin ełmin oł ei, Jiisas sinim sipi orung sim. Seng kin, eim noman ka ei sinim kil ngopu kin, sinim sipi orung seng kin, sinim eim nge mendpił mołmun. Pe sinim kongun dinga erpin kin, oł kun ka minj ermin.

¹⁵ Nga kunum kunum nim Gos ek ka nikin kin, wumb ngunjii. Ngokun kin, nim ek ninjii ek ei, wumb ekii singii nge ninjii. Nga ek dinga nikin kin, wumb ngokun wumb oł ele, ekii sinerngii mon ninjii! Mon pim kin, wu endi mołpu wu ei, wu wii nipi yi ermba, ei mon!

3

Oł Kun Ka Ele Sinim Dinga Kind Mułmun

¹ Nim enim kin kunum kunum noman to piik kin tep ełmin wumb num ni, eim nge kongun wumb ni, lo ek ełe mandring puk erik mułngii. Molk kin, ek ningii ek ei, kapli ekii sik erngii. Erik kin, oł kun ka ei, kongun erngii nge, er kun erik piik mułngii. ² Nga wu endi kin, ek kis ngok yi enerngii mon! Nga opu enmin oł ei enerngii mon. En enim noman emin ka peng mułngii. Kunum kunum wumb ningił ełe, oł emin ka ngungii ei, er mułangin kin, keningii. ³ Yi mił nim piin kin, ok sinim noman ka yi nge, endi pinerim mon! Sinim ek to kindpin kin, ek gupu ełe topun. Tamin kin Seisen sinim to wulu kindang kin, sinim wulu pang andiłmin. Sinim ngenj noman ok nge, kan ngii mił tuk mulnjpun. Nga sinim noman ngenj ok nge, kanim kanim tonu wang kin, sinim nge ngenj ełe ka ka piinmin. Sinim wumb eipi kin, kis piinmin; nga sinim wumb eipi epi ei kan bun bun sipin enmin; nga wumb eipi sin kin opu orung erangin kin, nga tuk sin sinim opu orung orung er mulnjpun ku. ⁴ Ba Gos sinim sipi orung simba nge pułwu ei, sinim wumb kin oł ka ei erpi kin, sinim kin noman ka ngołum. Ngopu kin, ekii se eim nge oł ei, peni ełe tor orum ełe nge, sinim sipi orung sim. ⁵ Nga sinim nge oł kun ka sinim enjpin ełe nge, sinerim mon, ba eim nge noman kaimb ełe, piipi kin, sinim sipi orung sim. Sipi kin eim sinim noman tuk ełe, kukuł top konj ka erang kin, sinim kangił ninangił konj mił mołmun. Mołamin kin, Gos nge Gui Ka ei sinim noman konj ngum. ⁶ Gos eim nge Gui Ka ei sinim kin pei bein tang kin, Jiisas Krai kin eim sinim sipi orung sim. Seng kin, Gos Gui Ka sinim nge noman tuk ełe kin piki top mołum. ⁷ Yi mił erang kin, eim oł yi mił erpi kin, sinim wumb kun ka mołmun nipi, Krai Jiisas nge noman emin ka ei, eim sinim sipi mondpu kin, eim nge noman konj sik kin, konj kunum kunum mułmun ei, sinim pii gii nipin kin, kui er mułmun.

⁸ Ek ei ek keimi, na piind ei, nim ek dinga nikin kin, wumb ngunjii. Ngokun nen, wumb pii gii nik kin, oł kun ka pimba mił ei, pei ekii sik kin, Gos nge kongun ełe piik kin am dinga kind mułngii. Molk kongun oł yi nge erngii ei, kongun ei kapli wumb paki tumba. ⁹ Ba wumb owuł owuł kanim ei, kii sik nik kin; en enim nge kupenjing ek ei, ni tonu kindik kin; opu erik kin; ek mił erik kin; lo ek ei nge nik kin; ek opu erik enmin oł ei, nim kankin si kindnjii! Pe sinim piinmin; oł ei sinim kapli paki tunermba mon! Nga oł ełe nge, epi mendpił ka endi, tonu onermba mon. ¹⁰ Wu endi Gos nge men ngii ei, er kis ermba min; wumb tiłap kin ek kis nipi ermba ei min, eim nim kunum endeim min tał, wu ei kin ek nikin kin, noman er kun enjii! Nim ek nen kin, eim nim ek ninjii ek ei, piinarpi erim kin, eim kin buł ngungii! ¹¹ Nim piin! Wumb ei nge, andłam ka ei si kindinmin. Si kindik kin, en enim nge oł kis ei, en enim to kis mondnum.

Ek Kumb Aninga

¹² Nga ekii se, na wu tał Aremas nin Tikikas kindamb kin, nim kin onguł kunum ei, nim sikir okun kin, Nikopolis konu ełe onjii. Nim piin, na ek nip poru nir. Nemb kin, na Nikopolis konu ełe ep noł mił owundu kis tumba kunum ei, na konu ełe mułmbii nir. ¹³ Nim kan kun er molkun kin, wu lo ek piłim wu ei, paki tunjii! Siinas kin Apolos teł, andłam punguł kin, epi paki tokun ngunjii! Ngan kin punguł ei, epi endi andłam ełe kurkuł kin, yi enerngił mon. ¹⁴ Sinim nge wu amb ombu, en enim kongun dinga erik kin, oł kun ka ei, andan tangin kin, wu amb kombur epi sinarpi ermba ei, paki tok erngii mił, ei andan tei! Mon pim kin, wumb ei wii mił molk kin, Gos nge oł kun ka ei, tonu opu kapli enermba mon!

¹⁵ Wumb pei, wu amb na kin mołmun wumb ei pei, nim kin noman ka piik ngonmun. Nim kin, wu amb puł Gos kin oł kun ka pimba er mułngii wumb ei, enim sin noman ka piik kin kindei! Gos Owundu nge noman ka wii ei, enim kin pengi!

Pol Mon Pailiimon Kin Poɽpu Kindim

¹ Na Pol kin Timosii taɽ, nim Pailiimon noman ka ngonmbuɽ. Na kan ngii wu miɽ moɽ. Nimbiɽ erang na Jiisas Kraiss kin ekii sip, eim kongun enj konu eɽe kan ngunjung. Timosii na kin tep to moɽpuɽ kin eim silip enginjpiɽ. Siɽ nim noman ngonmbuɽ Pailiimon. Nim siɽ kongun enmbiɽ miɽ yi en. ² Siɽ nga noman ka Apiya sinim einginjpin kin, Arkipas kin pii gii wumb nim ngii konu eɽe, kulou to moɽmun. Arkipas eim wu dinga mendpiɽ, Gos kongun dinga kindpi kin, siɽ enmbiɽ miɽ yi elim wu ei, Pailiimon nim ngii konu eɽe moɽum.

³ Sinim Erinjpin Gos Owundu nim, eim kingam Jiisas Kraiss kin, kapɽi nim kin noman ka ngambiɽ kin, nga noman ngangil kin, nim noman emin peng mulnjii.

⁴ Na Gos Owundu nim kin, noman ka pii ngop kin, na ekii sip kin, ek ka nip end. Eramb kin, na kunum kunum eɽe, na nim kin Gos kin prei er ngond. ⁵ Nimbiɽ erang na piind ei, nim pii gii wumb pei, noman kulkun kin, nga nim Jiisas Owundu kin pii gii nikin ekii sin. ⁶ Nga na prei end ei, nim kapɽi wumb Jiisas kin pii gii ninmin wumb ei kin, noman ende kindan kin, kapɽi enim paki top kin, er dinga kindmba. Nim okun kin kapɽi, epi ka ombu piin miɽ, sin yi ermin. Erpin kin kapɽi, sinim Jiisas embe ambiɽ tonu kindmin. ⁷ Na angnan, na ka mendpiɽ piip kin, nga nim noman ka ei, na ngun ei, na paki tonum. Tang kin, nga nim noman ka ei, wumb pii gii niɽmin wumb pei noman tuk eɽe kunum kunum paki tonum ku.

Pailiimon Onisimas Orung Simba

⁸ Yi miɽ erang, na kapɽi ek dinga kindip nimbii end. Nimbiɽ erang na Jiisas nga tiɽap eɽe moɽup kin, na ek dinga mendpiɽ kii sip nind kin, kapɽi nim oɽ kun pimba miɽ yi enjii. ⁹ Ba na ek yi miɽ ninermbii mon. Wumb kin noman ngoɽmun oɽ ei siɽ ambiɽ gii ninim. Neng kin, na nim kin kii simbii end. Keimi, na Pol Gos nge ek se andip nip wumb ngop yi eɽ wu tukui moɽ. Moɽup kin, pe na kan ngii eɽe paɽ ei, nimbiɽ erang Jiisas Kraiss kin pii gii nip kin, ekii sip kin Gos ek nipi wumb ngunj konu eɽe na kan ngunjung.

¹⁰ Na nim kin kii sind ei, wu Onisimas nge nip kin kii sind. Sipi kin, eim na kangi miɽ muɽum. Muɽang kin na eim arim miɽ moɽup kin, na eim Jiisas kin pii gii ek ei, emb top ngunj kunum ei, na kan ngii eɽe pep kin yi enj. ¹¹ Okrii wu Onisimas eim kongun ka wii endi nim kin kun enerim mon; ba pe eim kapɽi siɽ ouni paki topu kin, kongun ka enim.

¹² Pe na eim nim kin, ngo orung kindind ei, na noman tuk orung eim kin ouni ngond. ¹³ Na noman yi piinj ei, eim ya nanim kin tep to muɽmba ni piinj. Moɽpu kin, kapɽi na kan ngii paɽ miɽ, eim na paki topu kin, enim konu eɽe sipi kin, enim kongun miɽ yi ermba. Erpi kin, na kan ngii paɽ ei, nimbiɽ erang na Gos ek ka nip kin, wumb ngunj konu eɽe, kan ngunjung. ¹⁴ Ba na kapɽi oɽ kanim kanim endi erip kin, eim kapɽi, yi nanim kin muɽmba ni piind; ba nim kapɽi kumb se piikin kin, ninjii. Nikin kin, na nim kin oɽ yi erii nip kin, enermbii; ba nim ninim wu Onisimas sikin kin, orung sinjii ei, nimbiɽ erang ninim oɽ yi ermbii ni piin kin, ei yi miɽ ku enjii.

¹⁵ Nimbiɽ erang, wu Onisimas eim nim kin si kindpi pupu kin, kunum kinan multum. Moɽpu kin, eɽe nge eim orung omba ei, nim kin kunum kinan olt kis ei, nim eim ambiɽ gii ni se muɽmba ni piind. ¹⁶ Ok eim nim kin kongun wii kunum kunum er muɽum; ba pe Onisimas eim wii mendpiɽ moɽpu kin eim kongun wu wii endi mulaɽim mon. Eim silip nge enginjpiɽ. Silip eim noman ngumbuɽ ei, eim na angnan miɽ eim na noman mendpiɽ ngond. Nim kapɽi, eim noman mendpiɽ ngun. Nimbiɽ erang ok eim nim kin kongun kunum kunum wii er ngoɽum. Ba pe eim kongun wu mendpiɽ mon; ba Jiisas nge embe eɽe eim nim angnim miɽ moɽum.

¹⁷ Yi miɽ pe nim na kin Kraiss nge kongun ende wu ni piin kin, kapɽi nim wu Onisimas nim se orung sin ei miɽ, kapɽi yi miɽ ku nim na sinjii. ¹⁸ Sikin kin, eim okrii nim kin oɽ kun pinaɽim miɽ endi erim kin, kapɽi nga nim epi endi ei, eim nim kin ngo pendim kin,

kapli nim na kin ngo orung kindnjii. ¹⁹ Na Pol nanim angil eŕe, mon ei puls eŕe, ei keimi nind. Na kapli eim nim kin epi endi sipi no pendim kin ei, kapli na nim kin ngo orung kindmbii; ba na nim epi na ngunjii ei ninand mon! Nimbiŕ erang nim na kin noman konj pei ngunjii ei, na ninand ku. Nimbiŕ erang na nim arnim miŕ moŕup kin Jiisas nge ek ka nip kin, nim ngamb kin, nim eim kin pii gii nin. ²⁰ Keimi angnan; na kapli nim oŕ ei erkin kin, na kin paki to ngunjii. Nimbiŕ erang silip, Jiisas Owundu kin pii gii nipiŕ moŕmbuŕ. Nim kapli ek nikin kin, na noman tuk er dinga kindkin kin, kaimb se ngunjii. Ngan kin, silip Jiisas Kraiŕ kin pii gii nipiŕ kin, angim angim moŕmbuŕ.

²¹ Na piip kin, na mon ei poŕup kin nim kin ngond ei, na nim kin kii sip enjii pa ninj miŕ, nim am ekii sinjii. Ei na ni piind ei, nim kapli oŕ kun ka na kii sinj miŕ, am erkin ernding pukun kin, nga na kii sinj miŕ, enjii en. ²² Kunum eŕe, nim Onisimas se orung sinjii kunum ei, nim na pimbii konu eŕe endi er kun enjii. Nimbiŕ erang na namin nim kin ombii ni piind. Nimbiŕ erang enim Gos na kin prei er ngonmun ei, Gos piipi kin, na enim kin orung kindmba.

Ek Osii Endi

²³ Epapras eim nim kin noman ka ngonum ei, eim na kin kan ngii eŕe ouni paŕmbiŕ. Nimbiŕ erang eim Kraiŕ Jiisas kin pii gii nim ku. ²⁴ Nga yi ku Mak ni, Arisakas ni, Diimas ni Luk ni wu kei en enim, yi ku enim kin noman ka ngonmun. Ngok kin en enim na kin kongun tep to erpin erpin enjpin wu kei moŕmun.

²⁵ Kapli Jiisas Kraiŕ Owundu nge noman ka ei enim noman tuk gui eŕe, tep to muŕanghi!

Gos Mon Endi Eipru Wumb Kin Kindim

Gos Eim Ek Ka Nipi Eim Nge Kingam Ngang Kin Sinim Kin Tor Kindim

¹ Kumb ok, Gos eim ol kanim kanim pei ni, ek kunum kunum pei nipi kin, sinim Jura wumb kin, sinim nge kupenjpin nol kin nirim. Ek ei, Gos nge epi ekii se tonu omba piik nik tor kindimin wumb kin, nipi ngurum. Ngang kin, sinim kin ngunjung. ² Ba akip kunum poru nimba kunum ei, Gos eim kingam Jiisas kin, ek ka nipi, sinim kin ngurum. Pe Gos eim nge kingam mondpu kin, epi kanim kanim pei sipi kin, eim nge epi tep erpi mulmba. Ei eim Gos kin ouni molkul kin, mei nin, epi kanim kanim pei erki. ³ Jiisas nga eim Gos nge tilang owundu nge, min men andan topu kin, nga Gos nge ol kun ka molum mi, ol ei min men mi andan tonum. Nga Gos eim nge noman dinga nge ek ele, epi kanim kanim pei eririm ei, ambil gii nipi tonu embilim. Ekii se, eim wumb nge ol kis enjing ol ei, kil ngopu si kindim. Si kindpi poru nim kin, kapli eim tonu epin konu ele, Gos nge eim angip tunding dinga ele, kun molum. Gos eim nge noman dinga ele, tep elim konu ele kin, ouni molum.

Gos Eim Nge Kingam Ei Owundu Molpu Kin, Nga Enjel Ombu Ngonum

⁴ Nga Gos eim nge kingam Jiisas eim Owundu mendpil, molpu kin, eim enjel ombu ngonum. Nga Jiisas nge embe ei am Owundu mendpil tonu pupu kin, enjel nge embe ei to mani kindnim. Nga Jiisas nge embe ka wii mendpil. ⁵ Yi mi, Gos eim enjel kin ek endi nipi, ngunerim mon,

“Nam nge kingam. Akip, na nim nge arnim mi mulmbii.”

Nga Gos ek yi mi endi nipi kin, enjel ngunerim mon ku.

“Na eim nge arim mulmbii. Nga eim nam nge kingam mulmba.”

⁶ Nga kunum ele, Gos eim nge kingam kumna ei, ya mani mei ele kindim kin, eim ek yi nim ku.

“Nga na Gos nge enjel pei eim kin men tok erngii.”

⁷ Ba ei Gos eim enjel kin ek yi nirim,

“Na Gos na nge enjel ei er kindip kin, konu pop mi tonu om. Nga na nge kongun wumb ombu er kindip kin, dup anambil mi muljung.”

⁸ Ba nga eim kingam kin Gos eim ek nga yi nim,

“Gos nim nge king pe konu owundu ele, kunum kunum mulnjii. Na nim ol kun ka elin ol ei kin, nim nge king pe konu ele nim wumb tep ka mulnjii. ⁹ Nim ol kun ka ol ei kin, ka piikin kin, noman ngotun. Nga nim wumb lo ek to kindim ol ei, nim noman enanim mon mendpil. Yi mi erang, na nim nge Gos nim kin kopung bein top kindind. Kindamb kin, nim wu owundu to kindamb kin, nim ka piilin. Nga nim angnim nol ei, ka piik, yi mi enerngii mon.”

¹⁰ Eim nga ek yi nim ku,

“Nim kumb ok mendpil, nim Owundu molkun kin, mei ele eririn. Nga nim nge angil ele kupu mu ei eririn ku. ¹¹ Nga mu mei ei kunum kunum mulerngil mon; ba nim kunum kunum mulnjii. Nga mu mei ouni, kon alap ok nge mi, tonu omba. ¹² Nga wumb endi konduk oknge ambilpi, mikim makim erpi, si kindimin. Si kindpi kin konduk eipi endi konj kindim ei yi mi, nim mu mei ak tokun kin, yi enjii. Ba ni ninim kunum kunum molun mi, yi minj molkun kin, nim ol eipi mi enenjii mon. Nga nim nge kung pani ei, poru ninermba mon!”

¹³ Nga Gos eim ek endi nga nipi eim nge enjel endi kin ngunerim mon; ba eim nge kingam kin yi nirim.

“Nim ya na mol konu ele, angil tunding dinga ele mulnjii. Molkun kin, na nim nge opu orung wumb ei eramb kin, nim nge simb ele, pe epi mi mandring mundmbii.”

¹⁴ Enjel ei nipe mił mołmun? Ei en enim owundu mił molałmin mon; ba en enim Gos nge gui mił molk kin, en enim Gos nge kongun erik. Yi erangin kin, eim kindang ok, wumb nii endi, en enim Gos sipi orung simba nge wumb, paki tungii nge onjung.

2

Gos Wumb Sipi Orung Simba Ei Epi Owundu

¹ Ei yi mił peng kin, sinim Gos nge ek ka keimi ei, Jiisas nirim mił, piinjpin kin, kapli sinim nga kom sepin kin, dinga ambił gii ni, ekii sipin er mułmun. Mon pim kin, simin noman temb nipin kin, sinim Gos ek ka ei si kindpin punmun. ² Yi mił kumb ok, enjel pei Gos nge ek ka ei kun ni tor kindik ei, keimi andan tok, enjing kin, kapli wumb nii endi, lo ek ekii sinarik kin, Gos ek ei piinarik enjing kin, Gos eim wumb ei kin kumep kis ei kun ngum. ³ Ngopu kin, sinim nimbil oł erpin kin, Gos nge kumep kis ei sinermin ei, nga sinim eim kin sipi orung simba nge ninim ek ka ei, buł ngopun kin, piinenjpin kin, kapli sinim yi ku kumep kis simin. Nga kumb se, sinim nge Owundu eim sinim sipi orung simba nge ek ei, ni tor kindim. Pe nga, wumb en enim, eim ek ka ei piinjing wumb ei ni, ek nik tor kindik, sinim ngok ek ei keimi, pa ninmin. ⁴ Nga kunum ele endi ku, Gos eim ek ni tor kindpi kin, epi dinga kopur andan tum. Topu kin, eim oł ka kopur ni, jep oł kanim kanim erpi kin, to tor kindim. Nga Gos nge Gui Ka epi ka wii ngołum epi ei, eim nge noman ele ngum ei, sinim andan topu kin, Gos ek ka ei keimi nipi ngum.

Jiisas Sinim Sipi Orung Simba Nge Pułwu

⁵ Pe nga sinim mei konu eipi ele, ekii se tonu omba ei ninmin. Gos eim nge enjel ei er kindang molk kin, mei konu ele, tep erngii ninerim mon; ba Gos eim kingam kin yi mił nirim. ⁶ Wumb endi eim Gos nge ek ka ok pułum mił yi ninim,

“Wu nipe wu peng kin, Gos wu ei kin nim noman ngołun? Min wu ei nipe wu peng kin, Gos nim wu ei kin noman to piikin kin, tep ka en? ⁷ Gos nim wu eririn kunum ei, aninga kopur mani kembis erpi kin, enjel kin mandring kindrim. Nga ekii se, nim wu ei kin tiłang owundu nin, embe ambił tonu kindkin kin, ngokun en. ⁸ Nga nim epi pei wu ei nge simb ele mandring kindkin kin, tep ermba nge mundun.”

Keimi, Gos eim epi pei wu kin mandring kindpi kin, tep ermba nge mundum. Mondpu kin, Gos epi endi wu kin mandring kind pendpi kin, endi sinermba mon. Ba akip kunum ei, sin kinanmin ei, wu eim epi pei tep enim ei mon! ⁹ Ba pe, sinim Jiisas kaninmin. Eim kunum kopur aninga, mani kembis enjel kin mandring mundang mułum. Mułang kin, Gos eim king mił tiłang owundu nin, eim embe ambił tonu kindim. Nimbil erang eim kołpu kin, eim ngenj kumbii sim ele, oł yi mił erim. Yi mił erang, Gos eim noman ka ngopu kin, Jiisas wumb pei kin, kułmba nge paki topu erim. ¹⁰ Gos erim oł ei, ei oł kun ka mendpił. Nimbil erang Gos eim epi pei nge pułwu. Eim epi pei ombu, eim embe ambił tonu kindngii nge eririm. Gos eim noman ele kangil ombu pei tu wupu kin, eim nge tiłang owundu ka wii ei ouni singii. Yi mił erang kin, eim Jiisas ngenj kumbii sim ele nge, Gos eim wiik turum. Topu Jiisas erang kin, sinim sipi orung simba nge kumna mendpił nin, oł kun ka wii mendpił tonu om.

¹¹ Yi mił, Jiisas eim wumb oł kun ka elim wu ei kin, nga wumb en enim oł kun ka wumb tonu onjung ei kin, Ernjing Gos ende mołum. Yi mił erang ele nge, Jiisas eim wumb ei, angnan noł nimba ei, singambil kulerim mon. ¹² Nga Jiisas eim ek yi mił ninim, “Na nim Gos nge embe ele nip kin, ek ni tor kindip kin, nam angnan noł ngumbii. Na golang ni tor kindip kin, enim wumb pei kułou tungii konu tuk mii memb ele, nim embe ambił tonu kindmbii,” pa nim. ¹³ Eim nga ek yi nim, “Na nam angim noł kin ouni Gos kin pii gii nimbii.” Eim nga ek yi nim ku, “Na ya ele moł, Gos na ngum kangil ombu kin ouni ni mołmun.” ¹⁴ Yi mił erang kin, kangil ei ngenj miyem wumb mił mołmun. Mułangin kin, Jiisas eim yi mił ku, wumb nge ngenj miyem ele sipi tonu opu mułum. Eim oł yi mił erim ei, eim kułmba nge erim. Erpi kołpu kin, Seisen wumb koltmun oł ei nge dinga salim wu ei, eim to kis erpi mani kindmba. ¹⁵ Nga Jiisas oł yi erpi kin, wumb kan ngii

mił kunum kunum molk kin, kongun wii erik mulnjung wumb ei, eim sipi orung seng kin, wii mulnjung. Nimbił erang wumb ei, en enim kułngii oł ei nge, mund mong erik mulnjung. ¹⁶ Yi mił erang kin keimi Jiisas eim enjel ei wumb mił mon; ei eim paki tumbii ni pinerim mon; ba eim Eiparam nge sinim tiłap wumb ei, paki tumbii ni piinim. ¹⁷ Ei yi mił, Jiisas eim nge angim noł mołmun ei mił, oł kanim kanim pei ełmin ei mił ku, eim kin tonu omba. Wang kin, eim kaplı, Gos kin kułmał kałilim wu num mołpu kin, Gos nge kongun ermba. Erpi kin, eim wumb kin kaimb sipi kin, eim kongun kun ka mendpił er mułmba. Mułang kin, eim kaplı wumb pei nge oł kis ei, kil ngopu si kindmba. ¹⁸ Nimbił erang ei eim ngenj kumbii ei, eim kin tonu wang kin, oł ermba mił, kenmbii ni piipi erim. Yi mił erang kin, ngenj kumbii wumb kin tonu wang kin, oł ermba mił, kenmbii ni piipi erim ei, eim kaplı dinga peng kin, wumb ei kin, paki topu ermba.

3

Jiisas Owundu Mołpu Moses Ngonum

¹ Na nge Kraiss kin pii gii ninmin nge angnan noł, enim Gos epin konu ełe, mołpu kin en enim mundang eim nge wumb mołmun. Enim Jiisas mołum mił, pii kun erik, eim Gos nge ek se andilim wu nin, kułmał kałilim wu owundu nin, enim eim kin pii gii nipin kin, eim embe ni tor kindngii. ² Jiisas ei mołum mił Gos eim mondpu kin, eim nge kongun kun ka erpi kin, Gos ek nirim mił ei, ekii sipi, keimi elim. Ei yi mił ku, Moses eim Gos ngii ełe ok kongun erim mił, eim Gos nge wumb tiłap kin, oł kun keimi elim. ³ Ba Gos eim ni piim mił, Jiisas eim kaplı eim embe owundu tonu pang kin, Moses nge embe mani pum. Nimbił erang wumb endi Jiisas eim ngii tekim wu ei, eim embe tonu pang kin, nga Moses sinim mei wumb mendpił ngii mił, eim embe ei mani punum. ⁴ Yi mił, ngii endeim endeim ni, wumb endi eim takilim; ba Gos eim epi kanim kanim pei eririm pułwu mołum. ⁵ Pe nga Moses eim Gos ngii pei kongun wu mołpu kin, kongun kun ka erim. Erpi kin, Gos nge kongun wu mołpu kin, Gos nge epi kanim kanim ekii se ek nimba mił, ek ei Gos tiłap wumb Esrel kin ni tor kindim. ⁶ Ba Kraiss eim Gos nge kongun wu minj mon; ba eim Gos kingam mołum ku. Mołpu kin, eim Gos nge ngii ei tep er mołum wu owundu ei kun ka tep ełim. Pe nga sinim pii gii ninjpin kin, ambił gii dinga nipin kin, eim kin ka piipin kin, Owundu orung omba nge kui er mułpun kin, kaplı sinim eim nge wumb ngii mił eim tep er mołum mił, sinim mułmun ku.

Gos Nge Wumb Kor Kunum Singii

⁷⁻⁸ Yi mił erang kin, Gos nge Gui Ka ek nirim mił pii kun ermin.
 “Akip kunum ei enim Gos ninim ek ei, piik enjing kin, kaplı enim noman tuk ełe dinga kindnerngii mon! Ei yi mił, Esrel wumb kumb ok, na nge ek to kindik kin, nga na kin ek kis ninjing kunum ei, mei wii sim konu ełe molk kin, na oł ermbii mił, kenmin ni enjing. Erik kunum ełe, en enim noman tuk ełe, dinga kindik enjing.
⁹ Na oł ka wii kanim kanim enj mił ei, kanik kin, kung ngii engki kaplı kaplı opu purum. Ba nga mei wii sim konu ełe enim nge kupenjing noł ombu, na ermbii mił kenmin ni enjing. ¹⁰ Yi mił erangin kin, na wumb ei kin popuł kis sip kin, nga na ek yi ninj. ‘Enim wumb ei, kunum kunum ei, enim nge noman tuk ełe, oł kis erik punjung. Puk kin na nge oł kun ka noman enerang kin, ekii sinenjing mon.’ ¹¹ Pe nam popuł kis sip kin, na ek keimi dinga nip, tonu kindinj. ‘Wumb ei en enim na moł konu ełe, tuk ok na nge kor konu ka wii ełe mulerngii, mon mendpił!’ ”
¹² Na nge angnan noł, enim kan kun erik mułngii! Mon pim kin, wu endi enim mołmun konu ełe, tuk mołpu kin, eim noman tuk ełe, kis piipi kin, pii gii ei si kindpi kin, eim Gos kunum kunum mołum Gos ei kin, buł ngopu, ermba. ¹³ Ba enim kaplı kunum kunum enim wumb endeim endeim ni paki tołum ek ka ei, nik ngungii. Ngok kin, Gos pe akip kunum ei, akip mołum mił, yi erngii. Mon pim kin, wu endi enim tuk mołmun konu ełe mołpu kin, oł kis ek kend topu oł ei erang kin, wu endi nge noman tuk ełe, dinga kindpi ermba. ¹⁴ Yi mił, sinim kumb se Kraiss kin pii gii ninjpin kin, kaplı pe pii gii ei, ambił gii

ni mołpun kin, kapli kunum poru nimba kunum ei, yi mił enjpin kin, kapli sinim Kraiss kin ouni ende keimi pupun mułmun.

¹⁵ Ei Gos nge ek ka ei ek yi ninim,

“Akip kunum ei, enim Gos nge ek ka ei pii gii ningii. Nik kin, kapli enim noman tuk ełe ambil gii dinga ninerngii mon! Ei yi mił erang, kumb ok Esrel wumb nam ek to kindik kin, nga na kin ek kis ninjing.”

¹⁶ Wumb nii endi, Gos ek piik kin, nga buł ngok ekii sinenjing wumb ei, eim nge wumb Moses Eisip konu ełe mulnjung wumb ei, si kindik kin, tor tu wum wumb ei mendpił, oł yi mił enjing. ¹⁷ Ei wumb nii endi, Gos en enim kin kung ngii engki kapil kapli pei popuł kis sim? Ei eim nge wumb oł kis enjing ełe nge, en enim kin eim popuł kis sim wumb ei, en enim konu wii sim konu ełe, mani puk kulnjung? ¹⁸ Pe wumb nii endi, Gos ek dinga ni tonu mendpił kindpi kin, yi nim. Wumb ei na kor konu ka wii ełe, tuk pu mulerngii mon? Ei wumb nii endi kin ek ninim? Ei wumb kopur en enim, Gos ek to kindik, ekii sinarik enmin wumb ei kin ninim. ¹⁹ Yi mił nga, sinim piinmin ei, wumb en enim Gos kor konu ka wii ełe, kapli tuk punerngii mon. Nimbił erang wumb en enim, Gos kin pii gii ninenjing mon.

4

Gos Nge Wumb Ei Gos Nge Kor Ka Ei Singii

¹ Pe sinim kin Gos eim ek dinga keimi nipi kin, sinim eim kin konu ka ełe kor mułngii nim konu ei, pe piram salim. Pe sinim wumb kopur mund mong ermin. Mon pim kin, sinim wumb kopur mołmun konu ełe, wu endi tuk mułum kin, Gos konu ka ełe, kor mułmun konu ełe, kapli enerim kin, tuk punermba. ² Yi mił, sinim Kraiss nge ek ka ei piinjpın mił, Esrel wumb ok yi ku piinjing. Ba Kraiss nge ek ka ei, enim piinjing ei, enim paki tunerim. Nimbił erang en enim, ek ka ei piik enjing; ba en enim pii gii ninenjing mon! ³ Ba pe sinim wumb nii endi Gos kin pii gii ninjpın kin, Gos nge kor konu ka wii ełe, tuk pupun kin, Gos kin ouni kor mułmun. Nga Gos eim ek yi nirim, “Na nam wumb nge oł kis ełe popuł sip kin, ek keimi dinga tonu kindip yi nir. ‘Pe wumb ombu en enim ya tuk nam kor konu ka wii ełe ok kor mulerngii mon!’ ” Gos eim ek yi nirim.

Neng kin, ei eim mei ni, epi pei kongun er poru nirim kunum ei, kor mułmbii nirim mił, pe piram mołum. Mołpu kin, Gos kor konu ka wii piram pałim ełe nge eim yi ninim. ⁴ Yi mił pe Gos nge ek ka ok mon poł pendrim kunum ełe angil orung nga tał, ełe nge ek yi nirim.

“Pe Gos eim nge kongun kunum angil orung nga endeim ełe, kongun eririm. Nga kunum endeim ełe Gos eim kor multum.”

⁵ Pe nga Gos ek ka ełe nge yi nirim,

“Enim wumb ei nam kor konu ka ełe tuk ok na kin kor mulerngii mon mendpił!” pa nirim.

⁶ Yi mił erang, wumb nii endi, Gos ek ka ei piinmin wumb ei, Gos kor konu ka wii mołum konu ełe piram mołum ei, aki topu seng kin, tuk pungii. Nga wumb en enim Gos nirim ek ka ei, ok piinjing; ba Gos nge kor konu ka mołum konu ełe, tuk punenjing mon. Nimbił erang wumb ei Gos eim ek ka dinga keimi nirim ek ei piik; ba nga ekii sinenjing mon.

⁷ Pe nga Gos kunum endi tonu kindmbii nirim, “Akip kunum ei mendpił tonu kindmbii,” nirim. Nga kindpi erpi kin, Gos ek yi nipi, Deipis kin ngurum ei, kung ngii pei o purum mił, yi ku ekii se nirim.

“Akip kunum ei Gos nge ek ei piik enjing kin, kapli enim noman tuk ełe dinga kindnerngii mon! Enim Gos ek ei ekii singii!”

⁸ Ba Josuwa wumb ei tep er sipipi wumb ei kor konu ka ełe, si pang kin kor mułulangin kin, kapli Gos nga kunum endi, ekii se kor ka wii mułngii nge, ninenelang mon. ⁹ Yi mił erang kin, Gos nge wumb ei, en enim Gos nge kor konu ka wii mułngii kunum ełe piram salim. ¹⁰ Yi mił, wumb nii endi Gos kor konu ka ełe tuk pum kin, kapli wu ei, eim nge kongun erim mił, kor mułmba. Ei yi mił, Gos eim kongun erpi kin, nga kor mułum mił

wu ei, yi mił ku mułmba. ¹¹ Yi mił erang, sinim noman dinga kindpin kin, Gos nge kor konu ka wii ełe, tuk bin nipin ermin. Mon pim kin, wumb endi Gos ek ekii sinarpi mułum kin, ok wumb enjing mił, yi mił ku Gos kor konu ka wii ełe, tuk punermba mon!

¹² Yi mił, Gos nge ek ka ei nirim mił pıram pałım kunum kunum konj mułang kin, noman dinga peng kin, wumb kin kongun enim. Gos nge ek ka ei, tui jik anmbił tał tukum salım mił ei, to mani kindim. Kindang kin, ek ka ei wumb noman tuk ełe, tuk mendpił punum. Pupu kin, ei tuk mii memb noman tuk ełe nin, noman tuk gui ei ni, wumb yi mił ku mok gopsing ni, embił sikin ei ni, mok topu kaplı ełım. Nga Gos ek ka ei, noman tuk ełe noman to piingii nin noman tuk nge noman enim mił ei, mok topu kun enim. ¹³ Nga epi endi Gos eririm epi ei, Gos ningił ełe, kaplı koi ermba mił mon. Ba epi pei ei peni ełe, aki topu salım ei, Gos ningił ełe, kanpi poru ninim. Neng kin, Gos sinim enmin oł pei, kanpi piipi kin, mok topu ermba.

Jiisas Sinim Nge Kułmał Kałmin Nge Owundu Mołum

¹⁴ Pe nga sinim nge kułmał kałmin owundu Jiisas Gos nge kingam ei, epi konu ełe tuk mendpił pupu kin, Gos kin mołum. Yi mił erang, kaplı sinim nge Owundu Jiisas ei, eim kin pii gii nipin kin eim ambıł gii ninim. ¹⁵ Yi mił, sin sinim noman dinga ei pınerang kin, sinim nge kułmał kałilim owundu ei, eim sinim kin kaimb sipi piinim. Piipi kin sinim kin ermba mił kenmbii ni piipi erim mił, oł enmin oł ei, kanım kanım pei Owundu kin, yi mił ku tonu om; ba eim oł kis endi eneririm mon! Yi mił erang, eim kaplı sinim paki tumba. ¹⁶ Yi mił erang nga, sinim Gos nge king peł ełe, noman ka ngołum konu ei, tungu enarpi kin, mandi pupun prei erpin mułmun. Mołpun kin, sinim Gos nge kaimb sipi kin, noman ka ngopu kin, oł ei, sinim nge embin simba ei, paki tang kin ei simin.

5

Sinim Nge Kułmał Kałilim Owundu Jiisas Kaimb Sipi Ngonum

¹ Yi mił peng kin, sinim oł yi mił ełmin. Sinim Jura men ngii kułmał kałilim owundu pei, wumb tuk mołmun wumb ei tonu kindik mondułmun. Eim wumb kin, Gos kin tuk mii memb mołpu kin, Gos kongun erpi kin, wumb paki tołum. Tang kin, eim wumb oł kis ełmin oł ei kin, kułmał kałilim oł ei nin, epi ka wii ei, Gos kin ngołum ei nge, oł kis kił ngopu, si kindmba. ² Nga eim wumb nii endi, eim Gos oł kun ka pii kun enarpi kin, nga Gos nge oł kun ka ekii sinermba wumb ei kin ek dinga ninarpi kin, giyeng nipi ełım. Nimbıł erang ei, eim wu endi ku, eim nge ngenj dinga pınerang kin, eim kaplı wumb pei paki tumba? ³ Nga nimbıł erang eim nge ngenj min, noman dinga pınerang kin, kaplı eim Gos kin kułmał kałpi ei, eim nge oł kis erim ei eim mendpił ngunermba mon; ba nga wumb eipi nge oł kis enjing kin, kułmał kałpi ouni ngumba ku. ⁴ Nga kułmał kałilim owundu nge, kongun embe salım. Seng kin, wu endeim ei, eim embe ambıł tonu kindpi kin, eim noman ełe kongun ei, ermbii ni piinerim mon. Ba Gos ei eim mendpił, wumb ei to tonu kindpi mundang kin, kongun ełmin. Gos ok erang yi ku, Eron kułmał kałilim owundu nge kongun ei, wii topu kin, oi nipi kin, tonu kindpi mundum.

⁵ Ei yi mił ku, Kraıs ei eim embe ambıł tonu kindpi kin, kułmał kałilim owundu mułmbii, pa ninerim mon. Ba Gos ei eim to tonu kindpi mondpu kin, kongun ei ngum. Ngopu kin, Kraıs kin ek yi nipi ngum,

“Nim nam nge kingnan. Akip kunum ei, na nim arnim moł,” pa nim.

⁶ Nga eim mon eipi endi ełe, ek yi nirim ku.

“Nim Gos nge kułmał kałilim wu endi kunum kunum molkun kin, wu Melkisirek eim kułmał kałpi ełım mił, nim yi ku ekii sikin er mołun,” pa nim.

⁷ Pe Jiisas eim ya mani mei ełe multum kunum ei, prei erpi, kii sipi kin ke dinga pei nipi kin, ningił ka mani opu kin, Gos ngurum. Ngang kin, eim piim ni Gos eim kaplı eim kułmba oł ei, si tor simba ni piim. Nga Jiisas prei erim mił, Gos piipi mołpu kin, paki tum. Nimbıł erang eim Gos noman ełe, ekii sim. ⁸ Jiisas eim Gos nge kingam; ba eim ngenj kumbii sim ełe, oł yi mił erim ku. Erang ełe nge, andan keimi mendpił topu, Gos ek nirim

mił, ekii sipi mendpił er mołum. ⁹ Pe eim oł kun ka mendpił erang kin, wumb Gos kin sipi orung simba. Sipi kin, eim kunum kunum konj mułngii nge pułwu tonu om. Wang kin, wumb eim kin pii gii nik kin, ekii sik erngii wumb ei nge, sipi orung simba. ¹⁰ Nga Gos Jiisas eim kułmał kałiim owundu ei, to tonu kindpi mundum. Mundang kin, eim Melkisirek kułmał kałiim oł ei, yi mił ku ekii sipi er mułmba.

Wumb Gos Kin Buł Ngok Kin, Orung Pungii Ei Nge, Kan Kun Erik Mułngii

¹¹ Pe sinim Melkisirek ek ei nge, ek pei pałim ni piinmin; ba ek ei er kun erpin ni, andan topun kin, enim ngumun ei, ngumun mił nenj? Nimbił erang ek dinga puł ei, enim pii kun erngii nge, noman pinałim wumb mił, tonu onjung. ¹² Yi mił pe, sin enim wumb kin kengip ek kunum olt andan topun kin, enim wumb eipi kin, kapłi andan tungii. Ba wumb endi enim kin kengip ek ei, andan topu kin, Gos ek ka mong kumna ei, andan topu enim ngumba. Ei yi mił, pe enim kuni mendpił mił nungii; ba enim kapłi enanim mon. Ba enim yi mił, am to nok ei, minj nok molk pungii. ¹³ Yi mił, wumb nii endi am to nok numba wumb ei, eim dinga pinerang kin, kangil kembis mił, piram mołum. Nga wumb ei, Gos nge oł kun ka oł ei, piik kun enanmin mon. ¹⁴ Ba kuni mendpił nołmun wumb ei, en enim tonu wangin kin, wumb dinga mołmun. Nga wumb dinga ei, kapłi oł kis min, ka sałim oł ei, kenmin ni piik enjing. Nimbił erang en enim oł kun ka ełe, minj molk pułmun.

6

Sinim Kraıs Kin Pii Gii Ei, Ambil Gii Nipin Mułmun

¹⁻² Yi mił pe, sinim Kraıs nge ek ka kumna nge kengip ek kembis kembis ei, piram mularpin nga ek ka dinga pule ei, piipin kin, er mułmun. Mułamin kin, wumb dinga mił tonu opun mułmun. Sinim ngii tumunj mił kunum kunum pulanmin mon. Pule ei yi mił, sinim kumna ek ka kembis kembis ei, noman tuk ełe ak topun piimin ni, ek ka ei, sinim buł ngopun kin, oł kis enjpin oł ei, noman konj ka pinałim mił ełe piram mulermin mon. Nga ek ka kembis kembis kumna ei Gos kin pii gii nimin ni; ek ka ei, kengip ek kanim kanim noł was ni wumb peng noł pendik ngok enmin oł ei ni; nga angil tonu peng ełe ambilk Gos Gui Ka simin ni prei erngii ei ni; nga enim wumb kolk kin; nga konj tonu ok angk mołmun ei ni; nga kos owundu piipi kumep kis kunum kunum singii nge ek ei mendpił piik kin, mulerngii mon. ³ Sinim oł yi minj er mułmun ei, Gos eim sinim nge andłam ei aki topu nim kin, kapłi oł yi ermin. ⁴ Yi mił, wumb en enim nge noman tuk aki tok kin, Gos kin orung ongii ei, kapłi enanim. Wumb ombu en enim Gos ek ka keimi ei, piinjing wumb ei, en enim Gos noman ka epi ei, tonu epin konu ełe sałim ei sinjing. Sik kin, nga en enim Gos nge Gui Ka epi ka wii ei, mok to sinjing ku. ⁵ Nga enim Gos ek ka ei piinjing kin, ei ka wii ni piingii. Nga Gos nge mei ka wii ełe, noman dinga ei, tonu omba mił ni piinjing ei, ka wii ku ni piingii. ⁶ Ba wumb en enim Gos kin buł ngok kin, en enim oł kis enjing ei, kaimb si piik kin, buł ngok, si kindnanmin. Nimbił erang wumb kopur en enim, Gos eim kingam ei, ond peri ełe birim bup mił, nga to kundnjung. Nga eim wumb mulnjung konu ełe wumb ei, kumb ełe nga ambil gii nik erangin kin, singambil sipi piim. ⁷ Ei yi mił peng kin, mei konu kembis endi sim ei, konu kumb pei topu, mani om. Opu kin, mei er ka erpi tonu wang kin, kuni mong ka topu kin tonu opu mułmba. Mułang kin, aka pin kuni ei, wumb telnjing wumb ei, paki tang kin, Gos eim erang kin, aka pin ka wii mił tonu omba. ⁸ Ba aka pin ei, kan gal kanim kanim ei tonu wang kin, kapłi ei mei er kis enim. Erpi kin, Gos nge ningil ełe mandi topu, kis erpi kin, ekii se mendpił dup mił nopusu nimba. Mei poru nipi kin, yi mił ku, wumb oł kis ełmin wumb ei, poru nimba ku. Ba wumb oł kun ka ełmin wumb ei, Gos kin epi ka wii singii. ⁹ Ba pe sin ek embin endi enim kin yi ninjpin kin, na nge wumb puł ombu enim, Gos ek ka ei, enim buł ngok, si kindnerngii mon; ba sin keimi piinmin ei, epi ka wii oł ei nge, Gos enim sipi orung simba. ¹⁰ Yi mił, Gos eim oł kun ka ełim nge pułwu mołpu kin, en enim kongun ok enjing oł ei, Gos eim ouru ninermba mon. Nga enim noman ngonmun oł ei nge, andan tok, eim kin ngunjung kin, enim engnjing noł, Gos kin pii gii ninmin wumb ei, paki tok kin, nga yi

ku erik moʻmun. ¹¹ Pe sinim noman owundu endi to piimin ei, enim endeim endeim ni, noman dinga kindik ei, minj pepi pang kin, kunum poru nimba kunum ei, poru nimba. Pe enim Gos nge ka wii endi kenmin ni, piinmin kui erik moʻmun ei, keimi tonu omba ei kenmin. ¹² Yi miʻ enim kongun enarik kin, ten kulerngii mon. Ba enim wumb pii gii nik kin, ten kularik enmin oʻ ei, yi miʻ enim ekii sik erngii. Erik kin, Gos ok ek nipi ngumbii nirim miʻ epi ei, kunum olt kui er molk pangin kin, ngang singii. Nga enim yi ku, wumb ombu eʻmin miʻ erngii.

Gos Eim Keimi Piipi Kin, Ek Keimi Dinga Ele Nge Pii Gii Nimin

¹³ Kumb ok, Gos ek keimi dinga nipi, Eiparam ngurum ek ei, oʻ nipe oʻ endi ermbii ni piirim oʻ ei, nga Gos eim kin nirim. Kunum eʻe wumb endi eim owundu moʻpu kin, Gos kamb mani kindneririm mon. Kindnarpin kin, nga eim ek keimi dinga ni pendrim ei, eim nge embe eʻe piipi kin, nirim. Nirim eʻe nge, dinga ngoʻum. ¹⁴ Ngang kin Gos eim Eiparam kin ek yi nirim, “Na ek keimi dinga nim kin ni pendinj ei, na ek ka wii endi nip ngamb kin, nim nge kupanim noʻ wumb tilap ei, pei tonu ok muʻngii,” pa nim. ¹⁵ Nga wu Eiparam eim kunum olt ten kularpi kin, kui er moʻpu kin, Gos eim kin ek keimi dinga ni pendrim miʻ, epi ngumbii ninim epi ei, ngang sirim. ¹⁶ Pe wu endi, eim ek keimi mendpiʻ dinga tonu kindpi endi ermbii niʻim ei, eim wumb endi, eim embe tonu puʻum wu owundu ei kin ek dinga ouni piipi niʻim. Pe ek keimi mendpiʻ niʻmin ek dinga ei, en enim wumb kin ek orung orung miʻ niʻmin ek ei, pandi tok poru ningii. ¹⁷ Yi miʻ erang, kumb ok Gos eim noman eʻ oʻ endi ermbii niʻim oʻ ei, eim nipi peni eʻe kindpi kin, wumb nii endi ek keimi dinga nipi kin, nipe epi endi simba niʻim oʻ ei, si kindnaʻim mon mendpiʻ. Yi miʻ peng, eim ek keimi dinga ni nga eim nge embe ni pendim ek ei, epi ka ei kin, pep ende kindim. ¹⁸ Yi miʻ, pe epi kei dinga salim epi ei, to eipi eipi kindpi kin, enermba mon. Gos eim ek keimi dinga mendpiʻ nipi, tonu kindpi kin, nga eim ek kend topu enermba, mon mendpiʻ! Oʻ ei, sinim wumb noman tuk eʻe, er dinga kindang kin, sinim sikir pupun kin, Gos moʻum konu eʻe mandi pupun muʻmun. Yi miʻ erang, sinim nge noman tuk eʻe, Gos nirim miʻ epi ka wii ei, ambil gii nipin kin, kui er muʻmun. ¹⁹ Pe Gos ngumbii nirim epi ka wii ei, yi miʻ noʻ sip si pendngii erik kin, epi wurup nipi, kan kin ambil gii niʻmin epi ei miʻ, Gos ngumbii nirim epi ka wii ei, sinim noman tuk eʻe, yi miʻ ambil gii nipi, dinga ngumba. Ngopu kin sinim kui er moʻmun epi ei, nga ambil gii niʻim wu owundu ei yi miʻ eim pupu kin, Gos nge men toʻmun ngii owundu nge, palting ka wii mendpiʻ ei nge, alap owundu tukrung pandi to sim konu eʻe pum. ²⁰ Pupu kin, palting ka wii ei, Jiisas kumb se, men ngii eʻe tuk pupu kin, andʻam aki topu seng kin, sinim kin paki tumba nge pum. Pupu kin, nga yi ku, eim kuʻmaʻ kalim wu owundu Melkisirek kuʻmaʻ kalim nge tilap ende miʻ, eim kunum kunum tonu opu muʻum.

7

Gos Nge Kuʻmaʻ Kalim Wu Owundu Melkisirek

¹ Yi miʻ ku, wu ei Melkisirek eim Seilim konu eʻe wumb ombu nge wu king moʻpu kin, nga Gos nge kuʻmaʻ kalim wu owundu ei, eim Gos Owundu eim am ei tonu moʻpu kin, Gos nge kongun eʻim. Nga wu Eiparam eim, kumb ok opu erpi kin, king wumb to kondpu kin, eim ngii konu orung pum. Pang kin, wu Melkisirek eim andʻam eʻe, Eiparam kanpi kin, nga noman epi ka wii ei ngurum. ² Ngopu kin, Eiparam eim opu erpi epi orung sim epi pei engki salim eʻe ei, endeim sipi kin, Melkisirek ngurum. Pe nga wu ei, Melkisirek ei, eim embe puʻe yi miʻ niʻmin, “Wu king kun ka wii moʻum wu” pa niʻmin. Pe nga eim Seilim konu eʻe nge wumb king multum ku. Nga eim embe puʻ nga endi yi miʻ palim ku. “Wu king noman emin ngoʻum wu,” pa niʻmin. ³ Pe Melkisirek nge mam arim taʻ ei nge, endi molatmbiʻ mon. Nga eim nge kupam noʻ ei nin, am kangit kembis kunum molk endik ei, endi mulerik mon ku. Nga kulk kunum ei, endi mulerik mon ku. Ba eim Gos nge kingam miʻ, eim Gos nge kuʻmaʻ kalim wu kunum kunum moʻum. ⁴ Pe enim keningii ni, eim wu owundu moʻum miʻ, ei keningii. Nimiʻ erang Eiparam sinim nge

kupenjpin owundu ei, epi nipe epi engki sim epi ei, endeim Melkisirek ngopu poru nim.
⁵ Nga Liiwai nge kingam noŀ ei, wumb kopur en enim kuŀmaŀ kaŀiŀmin kongun ei, lo ek eŀe yi nik ngoŀmun ei, en enim wumb tiŀap ei, epi engki saŀiŀim epi ei, endeim Esrel wumb kin ei siŀmin. Nga Esrel wumb ei, en enim wumb mei tiŀap ende wumb ei, en enim epi yi ku siŀmin. Nga en enim Eiparam nge kingam noŀ moŀmun. Ba Liiwai nge wumb ei, Esrel wumb kin engki epi saŀiŀim ni epi endeim ni yi ku siŀmin. ⁶ Ba wu ei Melkisirek wu owundu moŀpu kin eim Liiwai nge tiŀap ende miŀ mon; ba epi engki saŀiŀim eim epi endeim sipi kin, Eiparam wu owundu yi ku epi ka wii ngum ei, Gos ek keimi dinga nipi ngumbii nirim miŀ, ngang sim. ⁷ Yi miŀ sinim piinmin, wumb endi eim epi ka wii ngoŀmun ei, wumb molk tonu owundu puŀmun. Nga wumb endi eim epi ka wii siŀim wu ei, moŀpu kin, mani miŀ puŀum. ⁸ Ya eŀe nge, Gos kin kuŀmaŀ kaŀiŀmin owundu kunum kunum konj molaŀmin wumb ei, epi endeim siŀmin. Ba nga wu eipi endi, Melkisirek Gos nge ek ka mon poŀ pendnjing ei, eim kin yi ninim. Eim wu konj kunum kunum moŀuŀum wu nga ei epi endeim siŀim ku. ⁹ Nga Eiparam eim epi engki saŀiŀim epi ei, Melkisirek kin, kumep endeim ni ngoŀmun. Nga sinim yi miŀ ninim; Liiwai nge wumb ei, Eiparam kingam noŀ kin epi engki saŀiŀim epi ei, endeim siŀmin ei, Eiparam kin kumep endeim ngo pendik kin, epi ei siŀmin ku. ¹⁰ Nimbiŀ erang, pe Liiwai eim mengnerik kunum eŀe, oŀ yi miŀ erik. Ba eim ek nirim ei, eim kupam noŀ, Eiparam nge ngenj eŀe, tukrung miŀ multum kunum ei, ek nirim ei, Eiparam eim Melkisirek kin, andŀam eŀe kan sikiŀ kunum ei, ek ei nikiŀ. Yi miŀ nikiŀ, wu Liiwai eim epi engki saŀiŀim ei, endeim epi sipi kin, wu Melkisirek yi miŀ ngurum ku.

Jiisas Melkisirek Miŀ Moŀum

¹¹ Kumb ok, Liiwai nge tiŀap ei, Gos nge kuŀmaŀ kaŀiŀmin wumb molk kunum eŀe, lo ek nipi kin, Esrel wumb ngurum; ba wumb ombu oŀ kun ka oŀ ei, enaŀmin mon. Pe Liiwai nge tiŀap wumb ei, Gos kuŀmaŀ kaŀiŀmin wumb molk kin, kongun erangin kin, ka wii moŀpu nim kin, kapli nga wumb eipi endi opu kin, Gos nge kuŀmaŀ kaŀiŀim wu owundu endi mulermba mon. Ba nga wumb nii endi, Gos nge wu owundu muŀum ei, Melkisirek eim muŀangŀi nim miŀ, ei moŀum; ba Liiwai nge tiŀap ei Eron nge tiŀap miŀ mon. ¹² Yi miŀ nga, Gos nge kuŀmaŀ kaŀiŀim wu owundu ei, to eipi eipi kindpi nim kin, kapli kuŀmaŀ kaŀiŀim wu owundu nge, eipi endi tonu omba. Opu kin, kapli nga lo ek ei, to eipi eipi kindpi kin, kongun ei, tep ermba ku. ¹³ Yi miŀ, sinim nge Owundu Jiisas epi ombu nge, ek ninim ei, eim wumb tiŀap eipi endi nge moŀmun. Molk kin, wumb tiŀap ei kin, Gos nge kuŀmaŀ kaŀiŀim wu owundu nge kongun tonu ok kin, endi mulaŀmin mon. ¹⁴ Yi miŀ, pe wumb pei piinmin ei, sinim nge Owundu ei, Jura nge wumb tiŀap eŀe tonu om. Wang kin, Moses eim wumb tiŀap ei kin, Gos nge kuŀmaŀ kaŀiŀmin wumb muŀngii, pa ninerim. Ba Jiisas kuŀmaŀ kaŀiŀim wu owundu lo ek konj endi ei tep er moŀum.

Nga Gos Nge Kuŀmaŀ Kaŀiŀim Wu Owundu End Eipi Ei, Melkisirek Miŀ Moŀum

¹⁵ Yi miŀ, sinim kun keimi piinmin ei, wu endi eipi tonu opu kin, Melkisirek kuŀmaŀ kaŀiŀim wu owundu ei, miŀ moŀum. ¹⁶ Moŀum wu ei, tiŀap min miyem ende wu ei, to tonu kindik kin, kuŀmaŀ kaŀiŀim wu owundu ni tonu kindik kin, lo ek nirim miŀ mundnenjing mon. Ba eim nge noman dinga ei, konj kunum kunum moŀuŀum eŀe nge erpi kindang kin, kuŀmaŀ kaŀiŀmin wu miŀ muŀum. ¹⁷ Yi miŀ, Gos nge ek ka mon poŀ pendnjing ei, eim kin ek yi ninim,

“Nim Gos nge kuŀmaŀ kaŀiŀim owundu kunum kunum moŀum ei, Gos nge kuŀmaŀ kaŀiŀim wu owundu Melkisirek multum miŀ, ekii sikin moŀum.”

¹⁸ Nga sinim piinmin ei, lo ek ok nge ei, orung kind si kindim. Nimbiŀ erang ei dinga pinalim nin, nga sinim paki tunaŀim, mon ku. ¹⁹ Yi miŀ, Moses nge lo ek ei epi endi kapli er kun mendpiŀ enermba mon. Pe nga Gos eim andŀam konj endi ei, sinim kui er muŀamin kin, sinim kin tuk tu wunum. Tu wupu kin, andŀam ei, lo ek ei to mani kindim. Kindang eŀe nge, sinim kapli Gos kin mandi opun muŀmun.

²⁰ Nga Gos eim Jiisas kulmaŋ kaŋiŋim wu owundu nipi kin, to tonu kindpi mundum ei, wii miŋ to tonu kindpi, mundnerim mon. Eim ek keimi ni tonu kind pendpi kin, to tonu kindpi mundum. Mundang kin, kulmaŋ kaŋiŋim wumb ok nge ei, ei yi miŋ mon. ²¹ Ba Jiisas eim, Gos nge kulmaŋ kaŋiŋim wu owundu tonu opu, yi miŋ muŋang kin, Gos eim ek keimi nipi kin, er kindpi mundum. Nga Gos Jiisas kin, ek yi nim, “Owundu ek keimi ka ni, tonu kind er pendim. Eim nga eim noman eŋe, nga ak topu kin, endi eipi miŋ, endi pinermba mon. ‘Nim Gos nge kulmaŋ kaŋiŋim owundu kunum kunum moŋum.’”

²² Yi miŋ, sinim keimi ni piimin ei, Gos nge ek dinga konj ni pendrim miŋ ei, Jiisas kin nirim. Nirim ek ei, keimi mendpiŋ ka wii mendpiŋ paŋim. Pepi kin, Gos Eiparam kin nirim ek dinga ok nge ei, to mani kindnim.

²³ Nga kumb ok, kulmaŋ kaŋiŋim wumb endeim endeim ni tonu ok, kolk nga eipi tonu ok, yi erik pei muljung; ba en enim kunum kunum kongun kapŋi enanmin. Nimbiŋ erang en enim koŋumun. Kolk kin, nga kunum kunum konj molaŋmin. ²⁴ Ba pe Jiisas eim kunum kunum moŋum. Nga Gos nge kulmaŋ kaŋiŋim owundu nge kongun ei nge sipi kin, wumb eipi endi kin, ngunermba mon; ba eim endeim kunum kunum erpi moŋum. ²⁵ Yi miŋ nga, eim oŋ yi miŋ kapŋi ermba. Erpi pe nin, nga kunum kunum, wumb nii endi ei, eim kin ok Gos kin mandi ongii wumb ei, sipi orung simba. Nimbiŋ erang, Jiisas eim kunum kunum moŋu kin, Gos kin prei erpi kin, wumb ongii wumb ei, paki topu moŋum.

²⁶ Yi miŋ, pe Jiisas eim Gos nge kulmaŋ kaŋiŋim owundu moŋu kin, sinim kin epi endi simin ni piimba ei, paki toŋum. Nimbiŋ erang Jiisas eim wu kun ka wii mendpiŋ moŋu kin, nga eim oŋ kis endi ei, eim kin pinalim mon. Jiisas eim wu kun ka mendpiŋ moŋum. Moŋu kin eim oŋ kis endi enarpi kin, Gos eim wumb oŋ kis erik moŋumun wumb ei kin, to eipi kindpi mandi molaŋim mon. Gos eim epin konu eŋe, to tonu mendpiŋ kindang moŋum. ²⁷ Kumb ok, kulmaŋ kaŋiŋim wu owundu ei, kunum endeim endeim ni kulmaŋ kaŋiŋim. Kumb se, kulmaŋ kaŋiŋim wumb en enim oŋ kis eŋmin ei kin, kalk ngoŋumun. Nga wumb pei nge, oŋ kis enjing miŋ kulk oŋ kis ei, si kindngii nge, erik ngoŋumun. Ba Jiisas ei, oŋ yi nge enerim mon. Eim kulmaŋ kunum endeim mendpiŋ, wumb oŋ kis enjing ei nge mendpiŋ, kaŋpi ngum. Ngum ei, Gos kin ei eim mendpiŋ, noman konj kaŋpi kin, Gos kin ngum. ²⁸ Moses nge lo ek ei wumb nii endi Gos nge kulmaŋ kaŋiŋim owundu wumb miŋ muŋangin ei, dinga pinaŋiŋim wumb ei to tonu kindrim. Ba Gos nge ek ka keimi ni pendrim ei, lo ek ekii sipi kin, tonu opu kin, nga Gos nge kingam eim to tonu kindpi mundang kin, eim kapŋi mendpiŋ, kun ka mendpiŋ tonu wang kin, kunum kunum moŋum.

8

Jiisas Sinim Nge Kulmaŋ Kaŋiŋim Owundu Moŋum

¹ Pe kapŋi kumna ek puŋe sinim ninmin ei yi miŋ; sinim nge Gos kin kulmaŋ kaŋiŋim owundu na ninj miŋ, owundu yi miŋ moŋum. Moŋu kin, pe Jiisas eim Gos Owundu king nge peŋ kumb eŋe nge, angii tundung nge dinga eŋe, tonu epin konu eŋe moŋum. ² Pe Jiisas eim Gos nge kulmaŋ kaŋiŋim Owundu moŋu miŋ, palting konu ka wii eŋe moŋu kin, kongun er moŋum. Er moŋu kin, kongun ei Gos men toŋmun ngii keimi epin konu eŋe sipi tonu kindim. Kindpi kin, ei wumb endi kapŋi angii eŋe kongun ei, si tonu kind enenjing mon. Ba Owundu ei, eim mendpiŋ men ngii ei erpi kin, tonu kindang engim.

³ Yi miŋ erang, Gos nge kulmaŋ kaŋiŋim Owundu mei konu eŋe, si tonu kindpi mundum kin, wumb pei en enim ka wii epi ni, nga kung ni, epi kulmaŋ kalk Gos ngoŋumun. Ei yi miŋ ku, sinim nge Gos kulmaŋ kaŋiŋim owundu ei, eim epi endi sipi kin, kulmaŋ kaŋpi, Gos kin ngumba ku. ⁴ Pe Jiisas eim ya mani mei konu eŋe, muŋmbii niŋang kin, eim Gos nge kulmaŋ kaŋiŋim owundu muleŋang. Nimbiŋ erang wumb en enim Gos nge kulmaŋ kaŋiŋim wumb en enim nga muŋangin kin, epi ka wii ei, Jura wumb lo ek eŋe nirim miŋ, yi eŋmin. ⁵ Pe wumb en enim Gos nge kulmaŋ kaŋiŋim wumb ei, en enim ei tonu epin konu eŋe, men ngii kun ka eŋe min men mon eŋe nge, piik kin eŋmin. Ei yi miŋ, Moses eim oŋ ende

mił ełim kunum ełe, eim alap ngii tonu kindpi kin, tekmba eririm. Eririm kunum ełe, Gos Moses kin ek ni ngopu yi nirim,

“Pe nim epi kanim kanim pei enjii ei, nim pii kun erkin enjii ei, yi mił epi pei na nim tonu komung ełe mułun konu ełe, na mon endi andan tunj ni, yi mił enjii.”

⁶ Ba akip Kraiss Gos nge kulmał kałilim Owundu nge kongun mundum ei, am tonu pupu mołpu kin, ok nge wumb eipi Gos nge kulmał kałilmin wumb mołmun ei ngonum. Nimbił erang Jiisas eim wumb kin Gos kin mołmun konu ełe, tuk mii memb ełe mołpu kin, Gos ek dinga nipi kin, pendrim ei, kun erpi kin, ei am ka wii mendpił mołum ei, lo ek ok nge, to mani kindim. Nimbił erang Gos eim ek ni pendrim mił, ekii se tonu omba epi ka wii mendpił erpi kin, oł nge lo ek ei to mani kindim.

⁷ Yi mił, pe kumb se ek dinga ni pendrim mił wumb pendnjing kun mendpił piłang kin, nga ekii se ek dinga ni pendrim mił, konj endi ei enenelang. ⁸ Ba Gos eim nge wumb oł kun pinerim mił, oł kis enjing ei kanpi kin, eim kunum ełe ek yi nim,

“Nga ekii se kunum endi tonu omba ei, na Esrel wumb tiłap ni, Jura wumb tiłap ouni kin, ek ni pendip kin, ek konj endi nip ngumbii,” ni Owundu yi nim. ⁹ “Ba na ek konj ni pendip kin, ek ei, en enim nge kupenjing noł kin, na ek dinga ni pendir ei, yi mił mon. Pe kunum endi, na nam en enim Eisip wumb nge mei konu ełe angil ełe, si tor sip kin, sipir. Nga wumb ei, en enim na ek dinga ni pendir ei, ekii sik piik enenjing mon. Yi mił, pe wumb ei, en enim oł yi mił enerangin kin, na en enim kin buł ngur,” pa ni, Owundu eim ek yi ninim. ¹⁰ Nga Owundu ek nga yi ninim, “Akip kunum ei poru neng kin, kapli nam ek dinga ei, Esrel wumb kin nip ngumbii ei, ek konj dinga yi mił. ‘Nam nge lo ek konj ei, en enim kin noman ełe kindmbii. Nga nam lo ek konj ei, en enim noman tuk ełe, mon poł pendmbii ku. Pe nga, na en enim nge Gos mułmbii. Nga wumb ei, en enim nam nge wumb mułngii.’

¹¹ Nga wumb endeim endeim ei nge, en enim wumb ende paki tok ek emb tok ngunerngii mon. Nga en enim mei ełe, angnim noł wumb ende, ek ni ngunerngii mon. Enim Owundu nge piingii! Nimbił erang wu endi enim nipi ngunerim; ba enim na kin piingii. Piik kin, kangil kembis nin, wumb dinga mendpił ouni, na kin minj piingii. ¹² Yi mił, na wumb en enim pund mong enjing ei, na kaimb kułup kin kil ngumbii. Nga na en enim oł kis enjing ei, na si kindip kin, nga noman to piinermbii mon!” Owundu yi nim.

¹³ Pe Gos ek dinga ni pendrim mił, ek konj ei nge, Gos ek dinga kumna ei erang kin, ok nge mił tonu om. Pe epi nipe epi endi ok nge pim ei, tukui aninga kopur pepi pupu kin, poru nimba. Nga yi ku kumna dinga ek ok nge mił tonu om ei, poru nimba ku.

9

Ya Mani Mei Ełe Nin, Tonu Epin Konu Ełe Nin, Men Tołmun Oł

¹ Pe kumb se ek dinga ni pendrim mił nge, men tołmun oł dinga ei nge, ni ngurum nin nga Gos men tołmun ngii ei, ya mani mei ełe sałim ku. ² Yi mił nga alap ngii endi anghilim. Angpi, alap ngii ei andaring konu ełe palting kun ka niłmin ei sałim. Sepi kin, palting tuk ei, dup alam nin peł endi nin, bres ei, Gos kin ngołmun ei nge, peł ełe sałim.

³ Nga ernding tuk ełe, alap nga endi sałim. Palting ei, am konu ka wii mendpił niłmin ei sałim. ⁴ Seng kin, palting tuk konu ełe kulmał nge kumo ei, eskił mur ka tołum epi ei, ku gol sik ełmin. Nga tuk ond pous ełe nge, Gos nge ek dinga ni pendrim ełe, ku gol pei torung ełe, kum to pandi tum. Nga ond pous tukrung ełe, ming endi ku gol ełmin ei, tukrung ełe kuni kembis ‘mana’ niłmin, kuni ei nin, Eron nge dolu endi ei, mun mił ołułum ei nin, kom ku tał kun mendpił sałim ei, Gos nge mon lo ek Moses ngurum ei ni, pol pendrim nge sałim. ⁵ Nga tondrung ond pous peł ełe, enjel mił tał moke ka wii ngokuł Gos mołum konu ełe mił, ni piikił pandi tonmbuł. Tokuł kin, enjel mił nge kong mandring ełe, oł kis enjing ei nge miyem ei, kil ngopu si kindmba mił, konu ełe sałim. Ba pe oł epi ombu ei kin, puł pei ni tor kindip kin, mon pulermbii mon!

⁶ Pe epi ombu pei poru neng kin, Jura wumb kułmał kałiim wumb en enim alap ngii ele, palting andaring ele nirik puk kin, nga anda ok erik kin, en enim nge kongun erik kin, Gos kin men tok elmin. ⁷ Ba kung ngii endeim ni kunum ele, men tołmun ngii kułmał kałiimin owundu ei, eim endeim mendpił, alap ngii palting ka wii mendpił am ei, eim nirikring pułum; ba eim tuk ele wii punałim mon. Nga eim kung miyem ei, Gos kin kułmał kałpi ngołum. Ngopu kin, eim oł kis elim ni, nga wumb oł kis pii kun enarik elmin ei, kil ngopu si kindmba nge men tołum. ⁸ Ele nge Gos nge Gui Ka ei, sinim men tołmun ngii pułe ele andan topu ngonum. Ngang kin, sinim wumb pei piinmin ei, alap ngii palting kumb ele kongun piram pałim kaplı sinim piinmin ei, men tołmun ngii palting kun ka mendpił ei, ondu ei aki tunerim mon. ⁹ Nga men tołmun alap ngii ei, akip nge min men kunum ele mił, sinim andan topu ngonum. Ngopu kin men tołmun alap ngii kułmał kałiimin wumb kung nin, epi ka wii ei, dup kalk kin, Gos oł kis si kindmba nik ngonmun. Ba oł ombu pei men tołmun wumb nge noman tuk ele, oł kun ka mił erpi kin, paki topu ei, kaplı enermba, mon mendpił! ¹⁰ Ba oł ok nge kułmał kałiimin oł ei, lo ek ei epi nipe epi endi nołmun kuni min, noł nungii min, nga wumb ngenj noł was kanim kanim erngii min, oł eipi kopur enerngii nge niłmin oł ei, ngenj torung minj ele nge, lo ek niłmin. Oł ei nge erik mułangin kin, ekii se Gos Krai kułmał kałiim Owundu to tonu kindpi mundang kin, oł kun ka wii oł mił erpi kin, to tonu kindim.

Krais Eim Nge Miyem Kułmał Kełim

¹¹ Ba kunum ele, wu Krai ei eim kułmał kałiim owundu mołpu kin, oł ka wii epi ei, Gos eim ek keimi dinga ni pendim mił, tonu om. Wang kin, Krai eim alap men ngii mił konj endi, tuk pum men ngii ei, Gos kin pungii nge ngii ei, ka wii mendpił. Ok nge alap men ngii ei, mił mon. Nga men ngii konj ei, wumb angil ele enenjing mon. Nga ya mani mei ele nge epi mon ku. Ba Jiisas men ngii ei, Gos mołum konu ele salim. ¹² Pe nga Krai eim men ngii nge palting kun ka mendpił ele mił tuk pum; ba eim kung meme nin, kung kou wał nge miyem ele, tuk men ngii ele sipi punerim mon. Ba eim kołpu kin, eim nge miyem mendpił mił, kułmał kałiim ele nge, kunum endeim mendpił, men ngii ele sipi kin tuk pum. Pupu kin, sinim Gos kin sipi orung sim ele nge, sinim kunum kunum konj mołmun. ¹³ Yi mił peng kin, kung meme nin, nga kung kou pełe miyem ei kin, kung kou wał ei, dup kalk, dup sik kin, Gos ngangin kin, wumb oł kis enjing ei, kil ngo si kindmba mił nik enjing. ¹⁴ Ba Krai eim miyem dinga ei, oł yi nge ei, to mani kindim. Kindpi kin, eim oł kun pinalim oł ei nge, eim endi pinerim kin, Krai eim dinga Gos Gui Ka kunum kunum mołum ei, eim kin sipi kin, Gos kin kułmał kałpi kin, noman konj ngum. Ngopu kin yi mił, Krai eim miyem dinga sinim ngenj torung ele kil ngonerim mon; ba eim miyem ei, sinim noman tuk gui ele epi konj epi pinalim ei, kil ngopu si kindim. Yi mił erang, Gos kunum kunum konj mołum Gos ei, eim sinim dinga ngang kin, eim nge kongun er mułmun.

¹⁵ Yi mił erang, Krai eim Gos wumb kin tuk mii memb ele, paki tołum nge pułwu mołum. Mołpu kin, eim ek konj keimi dinga er pendim ek ei nipi kin, er dinga kindim. Kind erpi kin, eim kołpu, enim Gos kin sipi orung sim. Sipi kin, wumb enim oł kis oł ok nge ei, ek ni pendrim mił er mułnjpun ei, si kindpi kunum ele, wumb pei Gos ni pendrim mił wumb ei, Gos ekii sik onjung. Wangin kin, wumb ei Gos noman konj ngumbii nirim mił, ei ngang sik kin, kunum kunum ka mułngii.

¹⁶ Pe wu endi eim ekii se kułmbii ni piipi kin, eim ek dinga nipi kin, kingam nii endi, na nge epi pei simba ni piipi kin, eim embe endi poł pendim mił, ek dinga keimi ni pendrim mił kingam ei siłim. Nga eim arim ek ni pendrim mił, wumb pei piyangin kin, eim arim kułang kin, kaplı eim arim nge epi eim ei, kingam pei simba. ¹⁷ Nimbił erang wu endi ek ni mon poł pendrim mił, wu ei kułum kin, ek mon ei, mong keimi pimba. Ba wu ei ek ni mon poł pendrim mił wu ei, konj mułum kin, eim ek dinga ni pendrim ek mon dinga ei, wii mił pepi kin, kingam paki tunermba mon. ¹⁸ Ei yi mił ku, oknge ek dinga ni pendrim mił, kung endi konj piram peng kin, kaplı ek dinga ei wii mił pim; ba wumb en enim ka

endi tok kin, miyem sik, bein tok kin, kumb se ek ni pendilmin mił ek mon ei, er dinga kindmin nik elmin. ¹⁹ Pe nga kunum ele, Moses eim Jura nge lo ek ei, pei ni tor kindpi kin, wumb ngang kin, kapli eim kung meme nin, kung kou wal to kondpu kin, miyem ei sipi kin, noł se ende kindpi kin, nga eim ond kirang kanim endi mił sipi kin, nga kan kundii mił epi endi sipi kin, miyem nin epi lo ek mon ele ni tonu wumb pei ngenj ele aninga aninga bein topu kindim. ²⁰ Kindpi kin, pe Moses eim ek yi nim, "Pe miyem ei, enim nge ek dinga keimi konj Gos ngurum ek ei, dinga kindang kin, ekii sik erngii." ²¹ Nga oł yi mił eim erim ku, Moses eim kung miyem ei sipi kin, tonu alap men ngii ele nin, nga ming nin epi sim konu ele, pei miyem kindpi kin, men tok elmin oł ei nge aninga aninga bein to tonu kindim. ²² Pe keimi Jura nge lo ek ele, epi aninga pei mił kopur kanim pei ei, kung miyem bein topu kin, kun ka mił simba enim. Ba nga wumb epi endi kung mił to kondpu kin, miyem ei mani onenelang kin, kapli Gos eim wumb oł kis elmin oł ei, kil ngopu si kindnenelang mon.

Krais Ei Eim Kulmal Kapli Ngolum

²³ Keimi, yi mił erang wumb kulmal katilmin oł ei, epi kanim kanim pei epin konu ele min men mon mił keimi epi ei, kil ngo si kindmin ni enjing. Ba epin konu ele kulmal katilmin keimi epi pei ei, oł kun ka mendpil molum. Mulang kin, epin konu epi ombu ei, mei ele epi ombu, to mani kindpi kin, kulmal katilmin oł kun ka Jiisas ei, kapli epin konu ele epi pei, kil ngopu er kun erpi sim. ²⁴ Yi mił, Krais eim men ngii ele, wumb angil ele takinmin men ngii min men mił ei, eim tuk punerim mon. Ba eim epin konu ele min men keimi ei, tuk pum. Pupu kin, pe eim Arim Gos molum konu ele, angil tunding orung dinga ele molpu kin, sinim paki topu er molum. ²⁵ Jura men ngii kulmal katilmin owundu ei, eim men ngii ele palting kun ka ele kung ngii endeim endeim ni tuk pulmun. Pangin kin, eim kung miyem sik kin, Gos ngumun nik elmin. Ba Krais eim oł yi mił, kunum kunum enalim mon; ba Krais ei eim kunum endeim mendpil kapli erim. ²⁶ Yi mił, Krais eim nga kunum kunum ei, eim ngenj kumbii sipi kululang kin, kunum ele Gos mul mei pulngun mondpu kin, eririm kunum ei opu kin, pe tonu onum kunum ele elang. Ba ei mon; poru nimba kunum ei, mandi enim. Krais eim ya mani mei ele, kunum endeim mendpil tonu om. Opu kin, Krais ei eim kulmal kapli, Gos ngopu kin, sinim nge oł kis pei ei, eim kil ngopu si kindim. ²⁷ Ei yi mił ku, Gos erang kin wumb pei kunum endeim mendpil kulngii. Kolk kin, ekii se Gos kin kos owundu piingii nge kunum ele, tonu omba. ²⁸ Yi mił ku, Krais ei eim kulmal kapli kunum endeim erpi kin, wumb pei oł kis enjing ei, kil ngopu si kindim. Si kindpi kin, eim orung omba kunum ele, wumb oł kis enjing el, nga oł endi enermba, mon. Ba wumb nii endi, eim omba ni, dinga kui erik ka piik mulngii wumb ei, eim sipi orung simba.

10

Kumb Ok Kulmal Katilmin Oł Ei, Wumb Oł Kis Elmin Ei, Kapli Kil Ngo Si Kindnermba

¹ Yi mił, Jura wumb lo ek ei, min men mon mił epi ka endi ei, ekii se tonu omba mił ei kanilmin. Ba min men mon ei, kun mił mularpi kin, epi keimi mił mon. Jura lo ek ele yi mił erpi kin, wumb en enim kung ngii endeim endeim ni ele, kulmal ende mił kelngii nge elmin. Yi mił lo ek ei, wumb nii endi eim Gos kin mandi omba wu ei, eim er kun ka ermba ei, kapli enerim mon. ² Nimbil erang pe Jura lo ek ei, wumb er kun ka elang kin, nga en enim kulmal nga kil enelangin mon. Nga wumb men ngii ele olangin kin, kulmal ende mił kalk kun ka mululangin kin, nga en enim oł kis endi noman tuk ele, noman embin to piinenelangin ku. ³ Ba wumb en enim kung ngii endeim endeim ni, kulmal kalk ngok enjing ei, en enim oł kis enjing ei, kunum kunum noman to piik kin, nga noman to piingii ku. ⁴ Yi mił, nga kung meme nin, kung kou pele to konduk kin, miyem ei, wumb oł kis enjing ei, kil ngopu, si kindmba ni enjing ei, kapli enermba mon. ⁵ Ei yi mił, Krais eim ya mani mei ele omba kunum ele eim Gos kin yi nim.

“Wumb nge kung mendpił nin, kulmał kalk ełmin epi ka wii ei, nim ngonmun ei, nim Gos noman enanim niłin. Ba nim oł konj endi eran kin, na nge ngenj ei, er kun eran kin, na ya mani mei ełe mułmbii. ⁶ Nga wumb kung tok kulmał kalk ngok kin, nga dup kalk epi ka wii en enim oł kis ei, si kindmba nik enmin oł ei nge mendpił, nim Gos nim noman enanim mon. ⁷ Pe nga na nim kinganim ek yi nind ei, ‘Na ya op ninim noman ełe, na nipe oł endi ermbii nim kin, Gos ni piin oł ei ermbii ond. Op kin, nim lo ek ei, na kin mon poł pendnjing pałim mił ei, nim noman ełe minj mendpił na ermbii.’ ”

⁸ Nga kumb se, Krai eim ek yi nim,

“Pe nim Gos wumb kung tok kin, kulmał kalk ełmin ni, nga noman ka epi wii ngok nin, nga kung nin, epi dup ełe kałiłmin epi ei nin, nga en enim nge oł kis ei, si kindmba nik enmin oł ei, nim noman enanim mon.”

Nga Jura wumb oł ei nge, Moses nge lo ek ei, ekii sik ełmin oł ei nge, nim Gos noman enanim, mon ku. ⁹ Pe nga ekii se, Jiisas Gos kin ek yi nim,

“Na ya onj ei, nim noman ełe nipe oł endi na ermbii ni piin kin, oł ei kaplı ermbii.”

Neng kin sinim piinmin ei, Gos eim wumb en enim oł ok nge erik men tok ełmin oł ei nge, si kindpi kin, nga oł konj endi men tok erngii oł endi ni pendim oł konj ei, Krai eim ond peri kołpu kin, eim Gos nge kulmał kałiłmin oł ei erim. ¹⁰ Nimbił erang, Krai eim Gos nge noman ełe ekii sipi kin, eim ngenj ei kulmał kałiłmin mił kunum endeim mendpił, kałpi ngum. Ngang kin, ełe nge, sinim oł kis enjpin oł ei, Krai eim kil ngopu si kindang kin, sinim oł kun ka mendpił tonu o pun mołmun.

¹¹ Pe nga kulmał kałiłmin wumb pei kunum kunum kulmał kalk yi erik kin, kunum kunum kulmał ei, minj kalk mołmun. Ba kulmał ei, wumb en enim nge oł kis kil ngopu, kaplı si kindnermba mon. ¹² Ba kunum ełe, Krai eim kunum endeim mendpił, kołpu kin, wumb en enim oł kis enjing ei kil ngopu si kindim. Si kindpi kin, kulmał ei, kunum kunum paki topu kin, piram dinga pimba. Peng kin, Krai eim tonu pupu kin, Gos kin angil ełe tunding dinga ełe mołum. ¹³ Pe Krai eim kui erpi mułang kin, Gos eim opu orung wumb ei, eim simb ełe mandring puk mułangin kin, opu orung wumb ei, kamb mani kindmba nge Owundu Jiisas eim kui er mołum. ¹⁴ Yi mił erang, Jiisas ei eim kunum endeim mendpił, kulmał kałpi ngum. Ngum ełe nge, wumb pei oł kis ełmin ei, pei kunum kunum kil ngopu si kindim. Si kindang kin, wumb pii gii ninjing wumb ei, Gos ningil ełe, wumb kun ka kunum kunum mułngii.

¹⁵ Pe nga Gos nge Gui Ka ei, eim ek ka dinga ngang kin, sinim kin ek ni tor kindpi kin, yi mił ku nipi ngonum.

¹⁶ “Kunum ei poru neng kin, kaplı na enim kin ek konj dinga keimi endi ni pendinj ei, nip ngumbii,” pa ni Owundu yi ninim. “Na nam nge lo ek dinga ei, en enim kin noman tuk ełe, kind pendmbii. Pendip kin, nga na tonu en enim noman ełe, mon poł pendmbii ku,” Owundu yi nim.

¹⁷ Pe eim nga ek yi ninim,

“Na en enim oł kis enjing ei nin, lo ek to kindik enjing oł ei, na nga noman to piinermbii mon.”

¹⁸ Yi mił peng, Gos wumb oł kis enjing ei, kil ngo si kindim kin, kaplı nga ełmin oł eipi endi erik kin, kulmał kalk kin, oł kis enjing ei, kil ngopu si kindmba nik kin, nga endi enerngii mon.

Sinim Gos Eim Mołum Konu Ełe Mandi Opu

¹⁹ Yi mił erang engnan noł, Jiisas eim kołpu kin, miyem bein tum ełe nge, sinim kaplı Gos nge palting mołum konu kun ka wii mił ełe, pii gii dinga nipin kin, mund mong enarpin kin tuk bin. ²⁰ Pe sinim kaplı, Gos nge palting kun ka wii mołum konu ełe, tuk bin andłim ei, konj kunum kunum mołulum andłam ei, Jiisas eim aki tum. Topu kin, eim oł kun ka wii konu ełe alap ei, ondu mił eim tuk mił pum. Pum alap mił ei, eim ngenj mił, kulmał kałpi Gos kin ngum. ²¹ Yi mił, pe sinim Gos nge kulmał kałiłmin Owundu ei, eim Gos nge tiłap wumb ei tep mołum. ²² Pe sinim Gos kin mandi bin. Pupun kin, sinim noman

tuk eŕe, kun ka wii seng kin, nga sinim Gos kin pii gii dinga peng kin, nga sinim noman tuk gui nge oŕ kis eŕe, Kraiŕ eim miyem kin kil ngopu, si kindpi kin, nga sinim ngenj eŕe, noŕ konj ka wii ei, noŕ kindpi kin, kil ngopu miŕ si kindim. ²³ Sinim pii gii eŕe, ni tor kindpin epi ka wii ei, simin ni kui er moŕmun ei, dinga ambiŕ gii nipin kin, si kindnermin mon. Nimbil erang Gos eim ermbii ni pendrim miŕ ei, eim keimi mendpiŕ ermba. ²⁴ Nga sinim enginjpin noŕ, endeim endeim ni nipe miŕ erpin kin, noman to konj kindamin kin, nga en enim wumb eipi kin noman ngonmun oŕ ei, ngok kin, oŕ kun ka erngii nipin ermin. ²⁵ Nga sinim enginjpin noŕ kin, kuŕou topun men topun enmin oŕ ei nge, wak tunermin. Yi miŕ, wumb kombur kuŕou tok, men tok enalmin miŕ, yi enerngii mon. Ba enim enginjing noŕ kin endeim endeim ni, en enim noman tuk eŕe, paki tok kin, er dinga erngii ei, yi miŕ nga pei erngii. Nimbil erang sinim piinmin ni, Kraiŕ kunum owundu kos piipi ermba kunum ei, mandi tonu omba enim.

²⁶ Pe yi miŕ, sinim Kraiŕ nge ek keimi pii sipin kin, nga sinim noman eŕe oŕ kis eŕe piram er endinjpin kin, kapŕi kuŕmaŕ eipi endi nga, kapŕi sinim oŕ kis kil ngopu kin, si kindmba endi pinalim mon. ²⁷ Ba sinim Gos kos owundu piipi kin, tonu omba ei mund mong ermin. Nga dup konu kis ei muŕ erpi kin, Gos nge popuŕ kis kumep ei, opu orung wumb kin tonu opu nopu poru nimba. Eŕe nge, sinim piipin kin, oŕ kis enermin mon. ²⁸ Nga ok wu endi eim Moses lo ek eii sinerim wu ei, wumb eim kin kaimb sinerik mon. Sinerangin kin wu ei kuŕmba. Nimbil erang wu taŕ min, tekliki wu ei, oŕ kis eririm ei, ni tor kindinjing. ²⁹ Yi miŕ, pe wu endi Kraiŕ kin eim buŕ ngopu nim kin, enim wu ei kin, nipe miŕ ni piimin? Wu ei, eim kumep kis owundu simba ni piimin. Kraiŕ eim nge miyem ei, Gos ek konj keimi ni pendrim ek dinga ei erang kin, wu ei oŕ kun ka miŕ erim. Ba wu ei, eim Gos nge ek konj keimi ni pendrim ek dinga miyem ei, wii miŕ ni piim. Nga wu ei, Gos nge Gui Ka noman ka ngoŕum ei, eim kin ek kis nipi ngum. ³⁰ Yi miŕ, pe sinim piinmin ni, Gos eim ek yi nim, “Pe wumb nii endi oŕ kis erim wu ei kin, na nam kumep kis ngo orung kindmbii nge puŕwu,” Gos eim yi nim.

Eim nga ek yi nim,

“Owundu ei, eim nge wumb eim kos piim wu miŕ moŕpu kin, wumb ei mok topu kos piipi ngumba.”

³¹ Gos eim kunum kunum konj moŕuŕum puŕwu ei, eim wumb oŕ kis eŕmin wumb ei, Gos noman dinga muŕang kin eim keimi kumep kis ngumba. Ngopu kin, eim epi kis mendpiŕ ermba. Eŕe nge ni piipin kin kun ka ermin.

³² Ba kumb ok, enim pii gii dinga endi ninjing ei, enim kom se piingii. Ok kunum eŕe, enim Gos nge ek ka ei, enim nge noman tuk eŕe Gos nge tiŕang andan tum sinjing kunum ei, enim kongun dinga erik kin, nga wumb ngenj kumbii pei enim ngangin sinjing. Ba enim dinga angk muljung. ³³ Kunum kopur, wumb kombur enim sik kin, wumb eipi nge kumb eŕe angndik kin, enim kin ek kis nik nin, oŕ embin tui ngok eŕmin. Nga kunum kopur, wumb eipi pii gii nik enjing ei, oŕ embin tui ko wunmun wumb ei kin, enim tep tok ende puk kin, oŕ embin tui ko wuk kin, paki toŕmun ku. ³⁴ Yi miŕ enim wumb ei, en enim pii gii nik kin, kan ngii eŕe paŕmin wumb ei kin, kaimb kulk ngunjung. Pe nga, wumb kis enim epi endi sengin kin, enim ka piik kin, kan wiik tunjung. Nimbil erang enim piinmin ei, enim ei tonu epin konu eŕe, epi ka wii endi singii ei, kunum kunum simba. ³⁵ Yi miŕ erang, pe enim pii gii ei, wii miŕ wiik tunerngii mon. Nimbil erang pii gii ei, enim kumep ei, owundu ngang singii. ³⁶ Yi miŕ, enim pii gii dinga kindik kin, ambiŕ gii nik kin, angk muŕngii! Molk kin, Gos nge noman eŕe, ekii sik erik muŕngii! Nga ekii se, enim Gos ngumbii ni pendrim miŕ epi ka wii ei, ngang singii. ³⁷ Singii eŕe nge, yi miŕ,

“Pe kunum aninga kopur piram paŕim ei, enim wu owundu endi omba nik kin, kuruk moŕmun omba wu ei, eim kunum kinan kui er mulermba mon. ³⁸ Ba nam nge wumb na kin, kun ka moŕmun wumb ei, pii gii nik muljung kin, wumb ei, enj enj konj muŕngii. Nga wumb ei, ekii se buŕ ngok orung punjung kin, kapŕi na wumb ei kin, noman ka piip ngonermbii mon.”

³⁹ Ba sinim wumb kopur, en enim buł ngok kin, am pungii nge wumb ei, ende kin molałmin mon. Ba sinim wumb pii gii dinga nipin kin, sinim noman tuk ełe, konj kunum kunum mułmun ei nge simin.

11

Pii Gii Niłmin Oł Ei Nge Pule

¹ Pe pii gii ninmin oł ei yi mił, sinim noman tuk ełe, keimi dinga ambil gii ni peng kin, Gos ngumbii nirim epi ka wii ei, keimi tonu omba ni, kunum olt kui er mołmun. Pe sinim epi nipe epi endi ningil ełe kinałmin epi ei, noman ełe pii poru ninim. ² Nimbił erang kumb ok wu kombur mulk ei, Gos kin pii gii nik kin wu ei, Gos eim kin yi nirim, “Wu kombur ei, oł kun ka ełmin wu,” nirim.

³ Pe sinim pii gii mendpił ełe nge, sinim piinmin ni, Gos eim ek neng mendpił, muł mei ni, konu pei tonu opu pirim. Yi mił, pe sinim kaninmin epi ei, Gos sinim kinenełamin epi ei kin eririm.

⁴ Pe wu Eipel ei, ok pii gii nipi kin, Gos kin ka endi kułmał kapli ngum. Ngum kułmał ei, angim Kein kułmał kamb mani kindpi kin, eim kułmał ka wii mendpił ngum. Ngopu kin keimi, Eipel Gos kin pii gii nim pule ełe nge, Gos Eipel kin, “Wu kun ka,” nim. Nipi kin, Gos eim Eipel kin, epi ka ei wii ngum ei, Gos sipi kin, ka piim. Nga Eipel kułang kin, ba eim pii gii ełe, akip yi ku, ek mił nga tangpi pałim.

⁵ Ei yi mił ku, ok wu Einok Gos kin pii gii nim ełe nge, Gos eim konj sipi kin, ei tonu epin konu ełe sipim; ba eim kulerim mon. Nga wumb endi eim kuruk; ba eim kan sinerik mon. Nimbił erang, Gos eim mendpił, ei tonu sirim. Pe Gos nge ek ka ei, mon poł pendim ek ei, yi ninim, “Pe Einok Gos sipi kin, tonu epin konu ełe sinerim kunum ełe, Einok eim Gos nge noman ełe ekii sipi, endang kin, Gos Einok kin ka piipi ngum. ⁶ Pe wumb nii endi Gos kin pii gii ninerim kin, kapli Gos wu ei kin, ka piipi ngunermba mon. Nimbił erang wumb nii endi, eim Gos kin mandi omba wumb ei, eim Gos kinanim; ba Gos mołum ei, eim pii gii nimba. Nga eim pii gii nipi kin, Gos kumep ka wumb eim kin kuruk, kan simin ni erngii wumb ei kin ngumba.

⁷ Pe yi mił ku, wu Nowa ok eim Gos kin pii gii nirim kunum ełe, Gos eim epi kis endi, ekii se tonu omba epi ei, Nowa kineririm epi ei, Gos eim Nowa kin yi nirim. Pe Nowa eim Gos nirim ek mił ei, eim pii gii ni ekii sipi kin, noł kanu endi, eim ambim kingam ambilam noł ni, tuk pungii mił eririm. Pe nga Nowa nin, eim nge wumb ei, to kis eneririm mon; konj ka mulk. Nga Nowa eim nge pii gii ełe nge, pii gii ninenjing wumb kin kos mił owundu piipi kin, kis erpi ngurum. Nga Nowa nge pii gii ełe nge, Gos Nowa kin “Wu kun ka,” nirim.

⁸ Pe Eiparam ok, eim Gos kin pii gii nim kunum ełe, Gos eim kin ek nirim mił ei, ekii sim. Pe Gos eim Eiparam eim nge mei si kindpi kin, nga mei konu tongndung ełe eipi, ba nipi kin, Gos ngumbii ni, ek keimi dinga ni pendim konu ełe ba. Pe eim ngii konu mendpił ei, si kindpi kin, konu eipi endi, Gos Eiparam ba nim konu ei, pii poł tunerim mon; ba eim Gos kin pii gii nipi kin, konu ełe pum. ⁹ Pe Eiparam eim pii gii nirim ełe nge, Gos eim wumb kumb kan kun enałmin konu ełe pupu kin, Gos eim kin ngumbii ni, ek keimi dinga ni pendrim konu ełe mułum. Mułang kin, Eiparam kingam Aisak ni, Aisak kingam Jeikop ni, wu kei mei konu eipi endi, wumb gulka mił, puk muljung. Molk kin, Gos eim ngumbii ni, ek keimi dinga ni pendrim ei, ende sik ku. Nga en enim wu tekliki kei, tuk alap ngii ełe minj, nok pek mulk. ¹⁰ Yi mił, Eiparam kanpi kin, kui dinga erpi kin, konu owundu ełe nge, ngii tumunj dinga ei, kenmbii ni piirim. Nimbił erang, Gos eim konu owundu ełe, ngii takpi kin, er ka er sirim.

¹¹ Yi mił ku, amb Sera, ok Gos kin pii gii nirim. Nga eim tukui mołpu kin, kangil mengmba kunum ei, poru nirim; ba eim Gos kin pii gii nirim. Neng kin, Gos eim noman dinga ngang kin, eim kapli kangil mengmba. Mengpi kin, amb Sera yi ni piirim, Gos eim ek keimi ni pendrim mił, kapli na kangil mengmbii ni, yi piirim. Nimbił erang Gos eim ek keimi mendpił niłim ek ei, ni piirim. ¹² Yi mił ku, Eiparam eim endeim multum ei, tukui

erpi kin, kulmba kunum mandi sirim; ba eim kangi endeim mengrim ele nge, wumb pei kanjip pei mił, mer noł ku kulta mił, tonu ok pei mulk. Molk kin, wumb endi, Eiparam nge wumb tilap pei mołmun ei kemb tungii ei, ei kaplı enanim mon.

¹³ Pe wumb ei, pei en enim pii gii nik kin, nga wumb ei, ekii se pei kulk. Kulk wumb ei, pei en enim Gos eim ek keimi dinga nipi kin, singii nirim epi ei, sinenjing mon. Ba en enim konu ele turii enj ok kin, en enim kanik kin, ka ka piinjing. Piik kin, ni tor kindik yi ninjing, “Sin ya mei ele wumb ei, gulka mił, o pun mołmun,” pa ninjing. “Sin ya mei ele, kunum aninga mołmun,” pa ninjing. ¹⁴ Sinim kun piinmin! Pe wumb ombu, en enim ek ei nge ninjing wumb ombu, en enim nge mei mendpił ei, kuruk endnjing. ¹⁵ Nga en enim noman ele, mei konu ele, ok si kindik kin, onjung konu ele, noman to piitangin kin, kaplı en enim mei konu ele, orung pungii ei, andlam kun endi siłang. ¹⁶ Ba en enim oł yi mił, ni piik enenjing mon. Nimbił erang en enim noman ele, mei ka wii ele, pu poru nim konu ei, epin konu ele mendpił, kan simin ni piik pungii. Yi mił erang, Gos eim singambił sipi kin, en enim Gos ningii, pa ninerim mon. Nga Gos eim wumb ei kin, konu owundu ele, er kun ka er kindim salim.

¹⁷ Pe Eiparam Gos kin pii gii nim ele, eim Aisak kulmał kaplı kin, Gos ngumbii ni erim. Pe kunum ele, Gos eim Eiparam oł endi ermba mił, kenmbii ni, oł endi eririm. Pe Eiparam eim Gos eim kin epi ka wii ngang kin, ek keimi dinga nipi pendrim mił sirim. Ba pe Eiparam eim nge kingam endeim mendpił, Gos kin kulmał kaplı kin, ngumbii ni erim. ¹⁸ Kumb ok, Gos ek nipi kin, Eiparam ngopu yi nirim, “Pe kinganim Aisak kin, nim nge kinganim noł pei, tonu ok mułngii.” ¹⁹ Pe Eiparam eim pii gii nirim ei, Gos kaplı Aisak kulmba ei, nga sipi kin, orung konj simba ni piipi kin, eim kingam Aisak kulmał mił kaplı, Gos kin ngurum. Yi mił erang, sinim ek ekin yi nimin ei, Gos Aisak nga tukpu ele, sipi orung sirim, yi nimin.

²⁰ Pe nga, Aisak Gos kin pii gii nim ele, Aisak eim Jeikop kin, Eiso tał, ek keimi dinga nipi kin, noman ka epi kangil tał, ekii se singil ni pendrim.

²¹ Yi mił nga ku, Jeikop eim Gos kin pii gii nipi kin, eim kulmba erpi kin, Jeikop eim Josep kingam noł ei, noman ka epi ka wii endi, endeim endeim ni, ok ngui ni pendrim mił ngum. Nga eim dolu kumb ele, ambiłpi mołpu kin, kan mani kanpi kin, Gos kin men topu kin, ka pii ngopu kin, kulum.

²² Pe nga, Josep Gos kin pii gii nirim ele, eim kulmba mandi erpi kin, eim ek nipi kin, Esrel wumb Eisip konu ele si kindik kin, Esrel nge konu ele ekii se pungii, pa nirim. Nga eim wumb kin ek ni tor kindpi kin, eim embił ei, tukpu tungii mił, pa nirim.

²³ Pe Moses nge mam arim teł, Gos kin pii gii niłmbił ele, mam arim teł Moses kenkił ni, kangil ka wii mendpił ei, ekii se wu owundu mułmba, ni piikił. Yi mił peng kin, eł elip, kangi Moses sipkił kin, oi tekliki mił, koi erkił pendkił. Wumb tał eł elip Gos kin pii gii nikił kin, wu king lo ek ei mund mong kulerkił mon.

²⁴ Yi mił ku, Moses eim Gos kin pii gii nirim ele, ekii se Moses eim owundu erpi, tonu mołpu kin, eim wu King Pero nge ambłam kingam mił, mułmbii ni, noman to piinerim mon. ²⁵ Nga Moses wumb oł kis etmin oł ei nge, kunum aninga kopur, ka ka piipi mułmbii ni, noman to piinerim mon. Ba Moses eim, Gos nge wumb kin ouni, ngenj kumbii simbii ni piim. ²⁶ Pe eim piipi kin, nam Kraiss nge embe ele, ngenj kumbii sinj kin, oł ei nge, Eisip konu ele epi ka wii, ku nin epi salim mił ombu, to mani kindmba. Nimbił erang eim noman to piipi kin, ekii se Gos epi ka wii ngang kin, simbii ni piim.

²⁷ Pe Moses eim Gos kin pii gii nirim ele, eim Eisip konu ele si kindpi kin, Eisip konu ele king nge popuł kis sirim ei, mund mong erpi kin, piineririm mon. Wu endi eim, Gos ningil ele ak topu kin, Gos kinermba. Nimbił erang Moses eim Gos min men mił mołpu kin, kenrim mił, pii gii dinga nipi kin, ambił gii ni mułpu kin, eim mund mong eneririm.

²⁸ Pe Moses eim Gos kin pii gii nirim ele nge, eim erang kin, kuni owundu ‘Pasopa’ ni, oł ei erpi kin, kung siipsiip wał miyem ei sipi kin andan topu kin, ‘Yi erei!’ neng kin, Esrel wumb ngii ondpuł ele, mundnjung. Moses eim pii gii nirim ele nge mundangin kin,

enjel kutii endi opu kin, Esrel wumb kangit kumna mengnjing kangit ombu, to kundmba ei nge, kapli to kundnermba mon nik, yi enjing.

²⁹ Yi mit ku, pe Esrel wumb Gos kin pii gii ninjing. Nik kin, en enim 'Ep Noł Kundii' nitmin ei, tumb tok punjung ei, mei kep er seng kin, punjung. Ba Eisp wumb en enim, ol ei ekii sik kin, ermin nik kin enjing; ba noł nok kin, kolk poru ninjing.

³⁰ Pe nga Esrel wumb Gos kin pii gii ninjing. Nga Esrel wumb en enim, Jeriko konu owundu ele, andik kin, si pok er mutangin kin, kunum angit orung nga tal o pum. Pang kin, konu owundu ele nge, kom ku kung gui er pendnjing ei, engin topu mani pum. ³¹ Yi mit ku, ok ol kis er andim amb Reiyap ei, eim Gos kin pii gii nirim. Nirim ele nge, eim wumb kombur konu ele, kan pol tungii nge onjung wumb ei, tuk sipi paki tang kin, pii gii ninenjing wumb eipi, eim to kundmun ni enjing; ba amb ei kapli to kundnenjing mon.

³² Pe na nga nipe ek endi nimbii? Nimit erang pe na kunum pei seng kin, kapli na wu ombu, Giriyon ni, Barak ni, Samson ni, Jepsa ni, Deipis ni, Samuyel ni, nga Gos ol ekii se tonu omba nge, piik nik elmin wumb ombu nge, pii gii nik ek ei, nimbii; ba kunum endi sinanim mon! ³³ Pe wumb ombu pei, en enim Gos kin pii gii ninjing. Nik kin, wumb eipi nge king kin, opu erik kin, opu tok orung kindik kin, yi enjing. Pe en enim, ol kun ka pirim mit enjing. Nga en enim, Gos ek keimi dinga nipi kin, ngumbii nirim epi ei, ngang kin sik. Nga wumb eipi, en enim pii gii ei je erang kin, Gos kung simbii laiyon gupu ele eim ambit kum tum ku. ³⁴ Pe dup owundu kis nołum ei, wumb nga en enim pii gii ele, to kumbulmun. To kumbulk kin, nga wumb en enim, tui jik ei, to kundngii elmin ei, nung nik kin, am pulmun ku. Pe wumb ei, en enim dinga sineririm; ba nga ekii se, en enim Gos dinga ngang kin sik endik. Andik kin, en enim dinga wii pu molk kin, opu wumb konu eipi wumb ei, to kindangin kin, nung nik pulmun.

³⁵ Pe wumb kulnjung wumb ei, nga angk kin, konj tonu wangin kin, en enim embnjing noł ei, pii gii nik ele nge, sik orung sinjing. Nga wumb kopur, en enim kan ngii mit ele mutangin kin, en enim ngenj ele, kepil to kundmun ni enjing. Nimit erang, wumb en enim, Gos kin opu orung erik kin, bul ngutangin kin, kapli opu orung wumb kindangin kin, pulangin. Ba nga opu orung wumb kin, ek ei ekii sinenjing mon. Ol yi mit enjing ele nge, en enim tukpu ele, angk kin, noman konj nga ka wii ei, simin ni piinjing. ³⁶ Pe wumb eipi kopur en enim, ek bul ambilk ngunjung. Nga wumb kopur en enim kepil tunjung. Tok kin, nga wumb kopur, kan tok kin, kan ngii ele pendnjing. ³⁷ Pe opu wumb kopur, en enim pii gii ninjing wumb ei kin, kom ku tunjung. Tok kin, nga wumb ombu, en enim kin tui to kolmung erik kin, tal enjing. Nga wumb ombu, en enim tui sik to kundnjung ku. Pe wumb kombur en enim alap sinerang kin, kung siipsiip ni, kung meme ni, ngenj ei sik kin, konduk mit, kindik andim. Nga wumb kombur, en enim nge ngenj ele, epi endi sinerang kin, wii mulnjung. Pe wumb en enim kin, ngenj kumbii kanim kanim ngok kin, ol embin tui kanim kanim ngunjung ku. ³⁸ Pe ya mani mei konu ele wumb ei, wumb kis; ba pii gii ninjing wumb ei, en enim ka wii mendpil. Pe wumb pii gii ninjing wumb eipi si kindik kin, en enim konu ele mei wumb mulenjing konu ele mei wii sim konu ele komung ni, tuk kom ku tukpu ni, mei tukpu sim konu ele ni, koi er pek punjung.

³⁹ Pe wumb ombu pei, en enim Gos kin pii gii ninjing. Nik kin, Gos ningit ele, embe ka wii sinjing. Ba Gos en enim kin, ek keimi dinga ni ngumbii nirim epi ei kunum ele sinenjing; ba en enim kulnjung. ⁴⁰ Nimit erang, ok Gos eim noman ele, ekii se sinim kin ermbii ni piirim ol ei, er kun er sim salim. Yi mit, ok pii gii ninjing wumb ei, kumb se ol kun ka elmin wumb mit, tonu onergii mon ba; sinim en enim kin ouni, Gos erang kin, sinim pei ol kun ka elmin wumb mit, tonu omun.

12

Gos Eim Sinim Nge Erinjpin

¹ Nga yi mit pii gii ninjing wumb ok nge, sinim si pok erik molmun ei, pei tilap owundu, konu kupu mit, sinim si pok enmin. Erik kin, en enim sinim kanik kin, kui er molmun. Molk kin, nga sinim ol embin tui kis kanim kanim nin, ol kis embin simba epi pei, sinim

oġ kun ka ermin ei, ambil gii ni, pimba ei si kindmin. Si kindpin kin, sinim noman dinga kindpin kin, kunum olt miġ sikir pupun kin, nga sinim Gos epi ka wii endi, simin ni piipin kin, dinga sikir bin. Pupun kin, Gos nge epi ka wii ei simin. ² Pe sinim sikir pupun kin, Jiisas kin kun kanpin muġmun. Pe eim kin pii gii ninmin ei nge puġwu. Nga eim erang kin, sinim pii gii ei, tonu dinga opu kin, kun ka mendpiġ simba. Pe nga, Jiisas eim yi ku, pii gii dinga nipi kin, eim noman ka wii ei, eim piipi kin, eim ond peri eġe, dinga kindpi kin, dinga erang muġmun. Moġpu kin, eim wu kis miġ, ond peri eġe, singambil ei, epi wii miġ ni piim. Piipi kin, ekii se Jiisas eim Gos nge king peġ eġe, angil tunding eġe dinga eġe moġum.

³ Enim Kraiss oġ kun ka erim miġ, enim pii kun erngii! Pe wumb oġ kis eġmin wumb ei, en enim Jiisas kin oġ kis erik kin, ek kis ninjing. Nik kin, wumb ei eim kin oġ kis enjing; ba eim dinga kindpi muġmun. Moġpu kin, sinim Kraiss nge ek ei piipin kin, sinim eim kongun erpin, ten kularpin kin, sinim noman tuk eġe dinga ei, wakin tunermin mon ku. ⁴ Pe en enim oġ kis enmin oġ ei, to mani kindmin nik kin, opu orung enmin. Ba enim oġ kis enmin oġ ei nge, opu erik kin, en enim nge miyem mendpiġ ei, endi mani onerang kin, wumb Kraiss to kundjung miġ, en enim yi miġ kulenjing mon! ⁵ Mon peng kin, Gos enim noman tuk eġe, ek ka dinga nipi, paki topu kin, enim eim nge kingam noġ miġ, ek ni ngum ei, enim ouru nimba.

“Na kingnan noġ, Owundu enim kin oġ endi erpi kin, er kun ermbii ni erim kin, kunum eġe enim epi ei wii miġ ni piinerngii mon! Pe enim eim oġ endi er kun ermbii ni erim kin, kapli enim nge noman tuk dinga ei, wakin tunerngii mon!” ⁶ Nimbil erang, pe Owundu eim wumb kin noman ngonum wumb ei kin mendpiġ, er kun eġim. Pe wumb kopur en enim, eim kingam noġ moġmun wumb ei kin, kepii miġ topu kin, er kun eġim.

⁷ Pe enim dinga angk muġangin kin eġe nge, Gos kapli enim er kun ermba. Erpi kin, Gos eim enim miġ ei, eim kingam yi miġ ku eġim. Erpi kin, kangil endi eim oġ kis erang kin, eim arim eim kin, er kun eġim. ⁸ Ba ernjing eim nge kingenjing noġ ei, er kun eġim. Nga Erinjpin Gos eim nge kingam noġ sinim eim er kun enerim kin, kapli sinim kangil ei eim nge kingam noġ mendpiġ mon; ba kangil ei, ernjing molatim yi miġ muġngii. ⁹ Yi miġ, pe nga sinim ya mani mei eġe erinjpin ei, sinim kin er kun erangin kin, sinim en enim ka piipin kin, ek ei kom sipin piġmin. Ba yi miġ, nga sinim ei tonu epin konu eġe Erinjpin Gos, eim Gui moġum ei, eim ek nirim miġ ekii sipin ermin. Erpin kin, kapli sinim noman konj kunum kunum muġmun nge simin. ¹⁰ Yi miġ, sinim ya mani mei eġe erinjpin ei, kunum aninga kopur, sinim erinjpin er kun er ngumbii ni, piġim mamb, kunum ei ngoġum. Ba Gos sinim keimi er kun erpi kin, sinim paki topu kin, sinim Gos eim kun ka wii moġum miġ yi ku muġmun nipi eġim. ¹¹ Yi miġ, sinim erinjpin ei, sinim kin kumbii kis ngonum ei, sinim er kun ermba nge ngonum; ba kunum eġe, sinim oġ ei nge ka piinaġmin mon. Nga sinim nge noman eġe, embin ku toġum; ba ekii se, sinim kumbii kis ei, er kun erang kin eġe nge, sinim noman emin ka seng kin, oġ kun ka eġmin.

Sinim Dinga Angpin Muġmun

¹² Pe yi miġ, enim angil dinga sinatim ei, tonu dinga kindik kin, Gos nge kongun dinga erngii. Nga enim simb dinga sinarpi nim kin, enim simb eġe dinga kindik angk kin, Gos nge kongun erngii. ¹³ Nga enim simb eġe andġam ei, er kun ka erik pangin kin, nga simb endi kis muġum kin, kapli simb gopuġ ei, nga pong sinermba mon; ba ei nga kun ka moġpu kin, Gos oġ ekii simba.

¹⁴ Pe enim wumb pei kin, noman emin ka seng muġngii. Pe enim oġ kun ka oġ ei, kongun dinga erik muġngii. Nimbil erang wumb nii endi, eim oġ kun ka enerim kin, kapli wumb ei Gos Owundu kindermba mon. ¹⁵ Pe enim kan kun erik muġngii! Mon pim kin, enim moġmun konu eġe, wumb endi eim Gos nge noman ka ngum epi ei, buġ ngopu sinermba. Nga mon pim kin, enim moġmun konu eġe, wu endi epi kumbii kis enim miġ, tonu opu kin, mong kumbii kis tumba. Yi miġ topu kin, enim kin embin ngopu kin, enim oġ kis penj tui epi endi, Gos ningil eġe erpi, ngumba. ¹⁶ Mon pim kin, enim moġmun konu eġe

wu endi, amb ngunduk enmin min; Gos kin buł ngok kin, pii gii ninarik enmin oł ei, wu Eiso ok eririm mił, enmin. Wu Eiso eim kunum endi, eim angim Jeikop kin kuni endeim mendpił, top erpi kin, eim kangi kumna nge ek ka nipi kin, ngum epi ka wii ei, buł ngopu wii mił si kindim. ¹⁷ Yi mił, pe enim piinmin ekii se ei, eim arim nge noman ek ka epi ka wii ei ngang kin, eim nga simbii ni piipi kin erim; ba Gos mon nirim. Pe nga wu Eiso eim ke dinga nipi kin, epi ka wii epi ei, orung simbii ni piirim; ba eim noman tuk ełe, ak tołmun andłam endi, sinałim mon.

Komung Saiyon Ka Wii

¹⁸ Yi mił, enim Gos nge konu ka wii ełe onjung kin enim Esrel wumb en enim komung Sainai konu ełe ołmun mił, enim angil minjin tungii mił, onanmin mon. Ba konu ełe komung Sainai konu ełe dup nopu kin, muł erang piłmin mił ni, nga konu emii elim oł ei ni, nga konu pop owundu ołum oł ei nge, erang kin piinmin. ¹⁹ Nga beli mił epi endi, ek tingang piyangin kin, nga Gos eim ek tingang piinjing ku. Pe wumb en enim mund mong erik kin, Moses kin ke nik kin, Gos ek nga ni tor kindnerangli mon ninjing! ²⁰ Yi mił erang, wumb ei, en enim Gos ek dinga nipi ngang kin, mund mong enjing. Gos eim ek yi nim,

“Pe nga wumb endi min, kung endi yi ku, tonu komung Sainai ełe, minjin tok ninjing kin, kom ku to kundngii.”

Yi neng piik kin, wumb mund mong enjing. ²¹ Pe epi nipe endi erim epi ei yi ku, Moses eim kenmbii mił, kapli enanim. Moses eim yi nim,

“Nam oł ei kanip kin, mund mong end ku,” pa nim.

²² Ba enim ekii se tonu onjung wumb ei kin, Gos oł eipi endi erang kin, enim konu ka wii ełe komung Saiyon ni, konu owundu, Gos kunum kunum konj mołum konu ełe, epin Jerusalem konu owundu ełe ni, konu ełe enjel pei pei kułou tok kin, ka ka piik ełmin konu ełe enim kin ouni onjung. ²³ Nga enim ok Gos nge pii gii wumb nge, kingam noł kumna mił mołmun konu ełe, kułou tok kin, noman ka ka piik mołmun. Pe wumb ombu en enim ei, tonu epin konu ełe, embe mon poł pendrim pałim. Pe enim ok, Gos eim wumb kos owundu piimba wu mołum konu kumb ełe onjung. Nga enim wumb noman tuk gui ei, Gos nge wumb oł kun ka erang kin, tonu ok mulnjung wumb ei, pe mołmun konu ka wii ełe enim onjung ku. ²⁴ Pe nga enim Jiisas kin onjung. Wangin kin, Jiisas eim enim mołmun konu ełe, tuk mii memb nge, wu eim enim kin, ek dinga konj ni pendrim pałim. Pe enim nga Jiisas kołpu kin; miyem ei, ok enim kin bein topu kin, ek dinga konj ni pendrim ei, er dinga kindim kunum ełe, eim mołum ku. Nga eim miyem ei, epi ka wii endi andan topu ngum. Ngum epi ei wu endi Eipel to kondpu, kumep kis ngum wu ei, Eipel nge miyem epi ei, ende mił mon. Jiisas nge miyem ka wii mendpił ei, Eipel nge miyem to mani kindim.

²⁵ Pe enim kan kun erik mułngii! Mon peng kin, enim Jiisas ek ninim ek ei, kom ambił pandi tok kin, eim ek piinerngii. Yi mił, kumb ok ya mani mei ełe wumb ei, Gos ek dinga nipi ngurum ek ei, tok kindik kin, buł ngunjung wumb ei, oł kis kumep ei, kamb mani kindik kin, nung nik punerngii mon. Yi mił erang, ekii se Gos tonu epin konu ełe mołpu kin, ek dinga nipi sinim kun ngonum. Nga sinim Gos eim nge ek ei, buł ngunjpun kin, kapli sinim oł kis kumep ei, kamb mani kindpin kin, nung nipin kin, bin min? Ei mon mendpił! ²⁶ Ok kunum ełe, tonu komung Sainai ni konu ełe, Gos ek neng kin, mei kopu turum. Ba Gos akip ek dinga keimi yi ninim,

“Kunum endi nga, nam ya mani mei konu ełe mendpił, ambił ołup enermbii mon; ba tonu epin konu ełe ambił ołup ermbii ku,” pa nim.

²⁷ Pe “nga kunum endi” ek ei, sinim kin andan topu ngonum. Ngonum ei, Gos eim epi kanim kanim pei eririm ombu nge Gos eim epi ei, ołup erpi, to kis erpi kin, si kindmba. Si kindpi kin, Gos erang epi ka wii dinga ombu, ołup enerim kin, kapli epi ka wii dinga ombu nga piram mułmba.

²⁸ Yi miŕ erang, pe sinim ka piipin kin, Gos ngumun. Nimbiŕ erang, sinim Gos eim sinim tep er moŕum konu ka ei, sinim sinmin ei, oŕup enenmba mon! Pe nga, sinim Gos kin ka pii ngopun kin, eim kin embe ambiŕ tonu kindpin kin, oŕ kun ka eŕe, men topun nipin kin, Gos nge noman enim miŕ, ekii sipin ngopun mund mong ermin. ²⁹ Nimbiŕ erang sinim Erinjpin Gos eim, dup mendpiŕ kindang kin, epi pei dup nopu kin, topu kis er poru nimba puŕwu eim moŕum.

13

Gos Noman Enim Miŕ Ermin

¹ Pe enim engnjing noŕ endeim endeim ni, noman ngoŕmun oŕ ka minj erik kin, Kraiss nge wumb muŕngii. ² Pe enim konu eipi wumb enim ngii konu ongii ei, “Wei!” a ningii ei, enim ouru ninermba. Nimbiŕ erang enim piinmin; ok wumb kombur yi miŕ enjing ei, en enim Gos nge enjel sik kin, en enim ngii konu eŕe, tuk tep erik kin, se mulnjung. Ba enjel onjung ei, en enim piinenjing; ba en enim wumb mendpiŕ kombur onmun, ni piinjing. ³ Pe enim pii gii wumb kopur, kan ngii konu eŕe paŕmin ei, piingii yi miŕ, enim wumb ei kin, ouni kan ngii eŕe miŕ pingii. Nga enim wumb kopur ei, en enim Kraiss kin pii gii nik eŕe nge, ngenj kumbii sinmin ei, enim piingii. Nimbiŕ erang enim piinmin ei, en enim ngenj ei, wumb ombu miŕ, yi paŕim ku.

⁴ Pe wu endi amb simba oŕ ei, wumb pei oŕ ei, ambiŕ tonu kindik kin, ka piingii. Nimbiŕ erang wu ei, eim amb simba oŕ ei, Gos ningiŕ eŕe, oŕ kun ka wii mendpiŕ simba. Nimbiŕ erang enim piinmin ei, ekii se Gos kos owundu piipi kin, kumep kis ngopu kin, wu endi amb ngunduk kin, nga wu eipi amb kin oŕ kis erik enmin ei kin, ngumba.

⁵ Pe enim ku nin epi siŕmin oŕ ei nge, noman kulerngii mon! Ba Gos enim paki tang kin, nipe epi endi enim kin sim saŕim epi ei mendpiŕ, ka piik muŕngii. Nimbiŕ erang, Gos eim ek ok yi nirim, “Nam enim kanip wiik tunarpi kin, nga na enim wakin tunerbii mon ku!” ⁶ Pe sinim ek nimin ei, pii gii nipin kin, ek ni tor kindpin ei, “Owundu eim na paki toŕum. Pe wumb en enim, na kin nipe oŕ endi erngii ei, na mund mong tunerbii mon!”

⁷ Pe enim nge tep eŕmin wumb enim kin ok kin, Gos ek ka ni tor kindik nguk ei, enim piingii. Pe wumb ei, oŕ kun ka erik endik ei, enim noman to piingii! Piik erik kin, Gos kin pii gii nik ei, ekii sik kin, er endngii. ⁸ Jiisas Kraiss eim nin, eim ek ka ei ok multum; pe moŕum ku, nga ekii se kunum kunum muŕmba ku. Eim ende minj piram moŕpu ba. Nga eim ek ka piram muŕmba ku. ⁹ Mon pim kin, kengip ek eipi eipi enim noman eŕe, to eipi eipi si tor simba. Seng kin, en enim Gos nge oŕ kun ka si kindik kin pungii. Nga enim noman tuk eŕe, Gos nge noman ka ngoŕum oŕ ei, dinga ngang kin, ei ka wii mendpiŕ moŕum. Ba enim noman tuk eŕe kuni mowii lo ek kanim kanim eŕe, ekii sik eŕmin oŕ ei, wumb endi paki tunaŕmin mon.

¹⁰ Pe Gos nge kuŕmaŕ kaŕiŕmin wumb ei, Jura wumb alap men ngii yi eŕmin wumb ei, sinim nge kuŕmaŕ kaŕmin kumo kuni ei, nungii; ba dinga sinermin ni piik kin, kapŕi nunaŕmin mon. Nimbiŕ erang Jiisas eim sinim nge kuŕmaŕ kaŕmin kuni miŕ moŕum. ¹¹ Yi miŕ, Jura wumb nge kuŕmaŕ kaŕiŕim wu owundu ei, eim kung miyem ei, tu wupu kin, tuk konu ka wii mendpiŕ saŕim konu eŕe, kuŕmaŕ kaŕpi wumb en enim oŕ kis eŕmin ei, kil ngumba nipi eŕim. Ba kung ngenj ei, konu owundu andaring eŕe, dup kaŕiŕmin. ¹² Pe yi miŕ ku, Jiisas eim konu owundu nge, ondu torung eŕe kuŕum. Pe Jiisas eim koŕpu kin, eim nge miyem eŕe, wumb pei oŕ kis enjing ei, kil ngopu si kindim. Si kindang kin, wumb ei Gos ningiŕ eŕe, oŕ kun ka wumb muŕngii. ¹³ Yi miŕ ku, sinim konu owundu eŕe, torung pupun kin, sinim Jiisas eim singambiŕ sipi kuŕum. Yi miŕ ku, sinim singambiŕ sipin kin, eim kin ouni ko wupun er muŕmun. ¹⁴ Pe ya mani mei konu eŕe, sinim kunum kunum muŕmun nge, konu owundu eŕe endi sinaŕim mon; ba kunum kunum muŕmun nge, konu owundu eŕe ka wii endi, tonu omba ei, sinim kui er moŕpun kin, kurpun andinmin. ¹⁵ Pe sinim Jiisas nge embe kin, kunum kunum Gos kin ka ka piipin ngopun kin, eim embe ambiŕ tonu kindmin. Nimbiŕ erang Jiisas eim sinim kin kuŕmaŕ miŕ, kaŕpi ngum. Ngang

kin sinim gupu ele, Gos kin ka piipin ngopun kin, eim embe ele, sinim ek ni tor kindpin kin, wumb eipi ngumun. ¹⁶ Pe enim wumb eipi epi sinerang mołmun wumb ei kin, paki tok kin, ol ka erngii ei nge, ourun tunerngii mon! Nimbił erang enim kułmał kalk kin, yi mił enmin ol ei, Gos eim noman ka piifim.

¹⁷ Pe enim nge tep wumb ek ningii mił ei, ekii sik ni, mandring molk pungii. Puk kin, enim noman tuk ele tep molk erik kin, wumb mił ei nik kin, beltik, ekii se ni tor kindik kin, Gos kin ngungii. Pe enim tep elmin wumb ol yi mił enjing ei, enim ekii sik kin, kaplı en enim ka piik kin, en enim kongun elmin kongun ei nge, ambił gii nik kin, er mułngii. Mon pim kin, enim noman embin to piinjing kin, enim ol ei nge paki topu kin, ngunermba mon ku.

¹⁸ Pe enim sin kin prei erik kin, Gos ngangin kin, sin paki tumba. Yi mił, sin noman tuk gui ele piinmin ei, Gos ningił ele, sin kun ka mołmun keimi dinga ni piinmin. Sinim piipin kin, sinim noman ele, ol kun ka kunum kunum er endmin, ni piinmin. ¹⁹ Pe na enim dinga kii sind ei, enim na kin Gos prei erangin kin, Gos na nga orung sikir kindang kin, enim kin nga nirik ombii.

Prei Elmin Ol Ei Nge

²⁰ Pe sinim nge Gos noman emin pułwu; Gos ei, eim sinim nge Owundu Jiisas kultum ei, eim nga sipi orung konj sirim. Seng kin, Jiisas eim sinim kung siipsiip tep elmin nge wu owundu mendpił mołum. Pe Jiisas eim nge miyem ei, sinim kin ek dinga keimi ni pendrim andłam konu ei, topu sim sałim. ²¹ Seng kin, Gos eim sinim epi kanim kanim nipe epi endi sinerang mułmun ei, ngumba. Ngang kin, kaplı sinim Gos noman ele ekii sipin kin, endmin. Nga Gos nge noman ele ol ei, sinim noman tuk ele, eim noman ka piinim mił eim kongun erpi mułmba. Nga Krai kin, sinim noman tuk ele kongun erpi mołpu kin, Krai eim tiłang owundu nin, embe owundu kunum kunum pepi mołpu ba. Ei keimi!

²² Pe angnan noł; na enim kin ek dinga nip ngond. Enim na Gos ek nind ei, kom se piik kin, noman dinga kindip ngumbii nge end. Yi mił, na mon połup ngond ei, ek osii mił, ni ngond. ²³ Pe na enim piingii nind ei, sinim nge enginjin Timosii ei, eim kan ngii ele si kindpi tor om. Pe sikir eim na kin opu nim kin, na Timosii kin ouni opuł kin, enim kenmbił.

²⁴ Pe sin nge ek ka nipin mołmun, pa ninmin ek ei nik kin, enim nge wumb tep wumb kin, nga Gos nge wumb mołmun ei kin, nik ngungii. Pe enim nge engnjing noł Esilii konu ele wumb ei, enim kin, "Muleiyo," nik ngonmun.

²⁵ Pe Gos nge noman ka ngołum ol ei, enim kin pei ouni mułmba. Ei keimi!

Jeims Mon Endi Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Jeims Mon Endi Połpu Ngum

¹ Na Jeims, na Gos kin, Owundu Jiisas Kraias nge kongun wu moł. Na mon ei połup kin, enim Gos nge wumb tilap engki nga tał pei oł embin tui tonu wang kin, en enim Esrel mei si kindik kin, mei eipi konu ełe orung orung pei punjung. Na enim kin ek ka nip ngond.

Oł Embin Tui Omba Ei, Sinim Pii Gii Kapli Erpi Dinga Kindimba

² Na nge angnan noł! Kunum ełe oł embin tui kanim kanim enim kin tonu omba ei, enim kapli ka piik mułngii. ³ Nimbił erang, enim piinmin oł embin tui ei, enim kin tonu wang kin, kapli oł ei, enim paki tang kin, enim nge pii gii ombu, dinga angik mułngii. ⁴ Molk kin, kapli oł dinga angk kindik kin, oł embin tui ei, ko wuk dinga angk puk kin, kapli enim wumb pii gii dinga tonu wang kin, oł kun ka ei, erik mułngii. Molk kin, enim nga epi endi sinerngii mon; ba enim kapli mendpił, oł kun ka erik mułngii.

Noman Ka Wii Sinerang Kapli Prei Erngii

⁵ Pe nga enim wumb nii endi, eim noman ka dinga pinerim kin, kapli eim Gos kin prei erpi, kii seng kin, kapli Gos eim wumb ei kin, noman dinga ngumba. Nimbił erang Gos eim wumb pei kin, epi pei wii ngołum. Ngopu kin, nga Gos wumb ei kin, ek ngopu enermba mon. ⁶ Ba wumb ei pii gii ninjing kin, Gos kin prei erik kin, kii sik erngii ei, wumb ei nga pii gii ei, si kindik kin, kembis mił enerngii mon! Nimbił erang wumb nii endi noman tał to piimba wumb ei Gos kin prei ermba ei, ep noł pop topu mił, topu se andpi kin, orung orung enim, wumb ei yi mił, ku enmin. ⁷⁻⁸ Wumb ei nge, eim epi ei ermbii min, epi eipi ermbii ei, ni piinanim mon. Wumb ei, noman tał mił peng mołum. Wumb ei, eim Gos Owundu kin epi endi simbii ni piipi kin, noman yi to piinermba mon!

Epi Pei Simba Wu Nin, Epi Endi Sinermba Wu Ni

⁹ Nga wumb nii endi, epi endi sinermba wumb ei, Gos eim embe ambil tonu kindang kunum ei, eim ka mendpił piimba. ¹⁰ Pe nga wumb nii endi, epi pei simba wu ei, ka piipi mułang kin, Gos eim embe ambil mani kindimba. Nimbił erang epi kanim kanim pei simba ei, yi mił ond kuk simbii ka endi, top mułang kin, enim ołup erangin kin, boi boi nipi pułpeł topu kin, eipi eipi punum oł ei mił, epi kanim kanim pei simba wu ei, yi mił ku ermba. ¹¹ Yi erang kin, eni tonu opu, dinga tang kin, muł erpi, mei ełe połpu palim epi ei kulii erpi kin kuk ka topu mołum ei, kulii erpi kin, boi boi nipi mani pułum. Pupu kin, kuk ka ei er kis mołum. Yi mił ku, epi pei salim wu ei, kongun erpi epi pei nga sipi pupu kin eim kulang kin, eim nge epi kanim kanim pei, pułpeł topu kin, eipi eipi am ba.

¹² Wumb nii endi, eim oł embin tui kanim kanim eim to mani kindimba erang kin, eim dinga angpi kin, ko wupu mołum ei, eim ka piimba. Nga eim oł ei, to mani kindim kin, kapli Gos ei konj kunum kunum mułngii ei, eim nirim mił, epi ka wii ei, wumb nii Gos kin noman ngołum wumb ei kin, eim epi ka wii ei wii ngumba. ¹³ Pe wumb nii endi, eim kin oł kis endi, eim to mani kindimba erang kin, eim ek yi ninermba mon. Oł ei, na to mani kindim epi ei, Gos erim. Yi ninermba mon! Oł kis ei, Gos to mani kindnermba mon! Nga yi ku Gos eim wumb endi kin, oł kis ei, “Yi erii!” ninermba mon ku! ¹⁴ Ba pe wumb nii endi, nipe oł endi, eim to mani kindpi erang kin, oł ei, eim noman to piyang kin, eim noman kis ełe oł, “Yi erii!” ninim. ¹⁵ Ek ekin endi yi mił ninim. Wumb nii endi, oł kis kangil mundii mił, eim noman kis ełe tonu wang kin, kapli eim oł kis kanim kanim mengmba. Nga oł kis ei mengpi kindang kin, tonu ok, owundu mił mułang kin, kapli eim kangil mił, kulii oł mengmba. Wumb ei, dup konu ełe ngenj kumbii kis kunum kunum singii.

¹⁶ Nanim nge angnan noł mendpił! Enim piyangin, Gos oł min ek endi, enim kin nim kin, ek kend to ngunermba mon! ¹⁷ Ngunerang kin, epi ka wii ei, wii ngołum epi ei nin,

epi kun ka wii ngohum epi ei, tonu epin konu eke Erinjpin Gos sinim kin mani onum. Wang kin, Erinjpin Gos ei, epin konu eke, tilang kanim kanim pei eririm tilang ei, eipi eipi, mił punum. Pupu kin, Gos ei, eim nge oł ei, eipi eipi enałim mon mendpił! Ei eim minj piram mołum. Mułang kin, emii palim konu eke, min men mił eke, Gos mulałim mon. ¹⁸ Ei eim noman eke piipi neng kin, eim ek keimi ni pendrim mił, sinim tonu o pun yi enmin. Yi mił erang, Gos epi kanim kanim eririm epi ei, sinim o pun kin, eim nge kingam ambłam noł kumna mołmun.

Gos Ek Piik Kin, Nga Ekii Sik Erngii

¹⁹ Nanim nge angnan noł, enim ek ei pii kun erngii! Wumb pei kaplı, ek sikir piik singii! Ba ningii ei, sikir piik singii mił, ninerngii mon! Nga sikir noman kis ei, tonu onermba mon! ²⁰ Wumb jikii pang noman kis tonu onum ei, Gos nge oł kun ka oł ei, enałmin mon! ²¹ Yi mił erang, oł kis kun pinałim mił epi ni, epi kanim kanim noman tuk kis mołum ei, am pei erik sipik, tor kindik kin, si kindngii. Pe enim noman eke, to mani kindik kin, Gos kin mandring mułngii. Nga eim ek endi, enim noman tuk eke emb mił topu kin, kindim pałim ei singii. Eim ek ei kaplı, enim nge noman tuk eke, sipi orung simba.

²² Ba enim kaplı Gos eim ek ninim mił, ekii sik erngii! Ba enim piik pendik kin, nga ekii sinanmin ei, en enim noman eke ek kend tok ngonmun. ²³ Yi mił, wumb nii endi, eim Gos ek ninim mił piinim; ba Gos ek ninim mił, ekii sipi enermba wu ei, eim ouru ninim yi mił, wumb endi eim kirapi eke kaninim ei, eim kumb ningił sałim mił, yi ku seng kin kaninim. ²⁴ Yi mił ei, eim kumb ningił kin pei, mon kindpi kin, kan pendpi kin nga punum; ba ekii se, nga eim kumb ningił pei seng kin, kenim mił ni, sikir eim nge kumb ningił kenim mił, ouru ninim. ²⁵ Ba wumb nii endi eim Gos lo ek kun ka pałim eke, oł kis kan ngii mił, si kindpi, nga kanpi kin nga am eke, minj kanpi kin noman to piipi kin, erpi mułmba wu ei, eim piipi kin, nga ouru neng piinerim; ba ek ninim mił, ekii sipi kin, kongun yi enim. Enim wu ei, oł yi erpi mołum wu ei, eim kaplı ka ka piipi kin, eim epi pei enim.

²⁶ Pe nga wumb endi yi ni piipi, 'Na nam pii gii nip kin; nga na wu ka mendpił moł kin; nga na Gos kin men top keimi erip ngot,' nimba. Ba wu ei, eim gupu anmbił eke, ek kis kanim kanim tor wang kin; kaplı ei eim noman kin ek kend to ngopu kin, nga eim ek kuls sim, eim 'Men top enj,' nim; ba eim pii gii ei epi wii mił; epi keimi endi mon! ²⁷ Pii gii keimi niłmin oł ei nin, Gos kin keimi men tok ełmin oł ei, Gos eim ningił eke kun ka mendpił pim kin, nga oł penj endi pinałim. Pinerang kin, Erinjing Gos nge oł kun ka mendpił sałim ei, yi mił; kangi ambił menjing erinjing koltmun ei paki tok kin, kanik kun erik se mułngii! Amb ombu wenjing kułangin kin, wu mołmun ombu paki tok kin, kanik kun erik kin, se mułngii! Pe Gos nge oł kun ka mendpił sałim ei, enim mei kin, kanim kanim oł penj ombu, buł ngok kin enim am oł kun ka mendpił, yi erik kin molk pungii.

2

Wumb Pei Ende Mił, Kaimb Sik Ngungii

¹ Nanim nge angnan noł! Enim Jiisas Krai sinim nge Owundu eke, pii gii ninmin ei, eim Owundu nge tilang owundu pułwu mołum. Mołpu kin, eim kin pii gii ninjing kin, enim wumb kombur embe punum wumb ei kin, oł ka erik ngok kin, nga embe punanim wumb ei kin, buł ngok kin, noman to piinarik kin, paki tunanmin. Yi mił oł ei, enerngii mon! ² Pe nga, wu endi epi kanim kanim pei sałim wu ei, angıł mong ku gol mondpu kin, konduk epi ka wii kindpi opu kin, enim men tołmun ngii nirik omba. Pe nga, wu endi epi kanim kanim pei sinałim wu endi, konduk ni epi, ka wii kindnarpi, opu kin enim men tołmun ngii nirik omba ku. ³ Wangił kin, enim wu epi ka wii kindpi, omba wu ei kin, noman ngok kin yi ningii, "Ya kumb eke, peł ka eke, okun kin mułii," a ningii. Yi ningii; ba konduk ni, epi ka kindnarpi, omba wu ei kin, yi ningii, "Engnjii min, mani mei eke okun kin, na simb sałim konu eke okun kin mulnjii." ⁴ Pe enim oł yi nge enjing kin, en enim enjing oł ei, en enim noman yi mił mok tonmun min? Enim mok to kaplı kaplı kindik

kin, oġ kun pim miġ enanmin mon! Ei enim mok tok erik kin, wumb noman erik kin, kun pindnanmin mon; ba enim noman kis ni piik kin, wumb mok tok eġmin.

⁵ Na nam nge angnan noġ mendpiġ; enim piyei! Gos eim wumb mei eġe epi kanim kanim pei sinaġim wumb ei, to tonu kindpi mundang kin ok enim pii gii eġe nge, Gos ngumba nge epi kanim kanim pei saġim miġ, en enim yi muġngii! Yi miġ molk kin, Gos okrii eim ek dinga nipi kind pendrim paġim ei, yi miġ wumb nii, eim kin noman ngonmun wumb ei, Gos eim sinim tep er moġum konu eġe, eim enim tuk kindang muġngii. Yi peng kin, eim epi kanim kanim pei sinaġim wumb ei, eim kin topu tonu kindpi, mundang kin muġngii. ⁶ Ba enim epi kanim kanim pei sinaġim wu ei, enim to singambiġ sinmin. Ba wumb nii, enim oġ embin tui ngok sipik kin, kos ngii sipnjing? Sipik kin, wumb epi kanim kanim pei saġim wumb ei mendpiġ. ⁷ Wumb epi pei saġim wumb ombu mendpiġ, enim embe ka endi, Jiisas kin sinjing ei, ek buġ morung nik kin, yi enmin min? Ei wumb ombu mendpiġ, oġ yi nge enmin.

⁸ Enim wumb nge king lo ek ni pendim miġ eġe nge, Gos nge ek ka eġe nipi tor kindnim ei, yi miġ ninim.

“En enim kaimb sik kin, noman kultmun miġ, wumb enim kin mandi moġmun wumb ei kin, kaimb yi ku sik kin, noman ngungii!”

Kapġi, enim lo ei, ekii sinjing kin, enim oġ kun ka erngii. ⁹ Ba nga enim wumb eipi eipi ngenj torung keningii miġ, wumb mok tok erik ngoġmun ei, enim oġ kis, kun pinerim miġ erngii. Nga lo eġe, ek ninim miġ, enim noman tuk eġe tum. Tang kin, enim lo ek ei, to kindik kin, ekii sinarik, yi enmin ku. ¹⁰ Yi miġ wumb nii endi, eim lo ek endeim nimba miġ, ekii sinerim kin, kapġi ei yi miġ, eim lo ek pei ekii sinaġim. ¹¹ Yi miġ ku, Gos eim ek yi ninim, “Wu eipi nge embnjing ei, ngundnenjii mon!” Nga eim yi ku ninim, “Wumb endi to kundnenjii mon!” Pe nga nim wu eipi nge embnjing ngundnenjii ba nga wumb endi to kundun kin; kapġi nim lo ek ninim miġ, ekii sinan mon. Nga nim lo ek pei to kiġip to poru nin kin, nga lo ek ei, nim noman tuk eġe tum. ¹² Yi miġ erang, Gos wumb mok topu, yi ermba miġ, eim nge lo ei, oġ kis nge dinga ei, to mani kindiġim. Kindpi kin, lo ei nge, wumb wii kindang muġngii. Molk piik kin, enim ek nin, oġ erngii miġ oġ kun ka ei, er andik molk pungii. ¹³ Pe Gos eim kos piipi kin, kii sipi orung omba kunum ei, wumb nii endi, eim wumb eipi kin kaimb sipi kin, noman kulerim wumb ei, Gos kos piipi kin, kii sipi, orung omba kunum ei, eim kin kaimb sipi oġ yi nge enermba mon! Ba nga wumb kombur, wumb eipi kin, kaimb sik, noman kulk kin, kapġi Gos eim kos piipi kin, kii sipi, orung omba kunum ei, en enim yi ku, kaimb sipi ngumba.

Pii Gii Pimba Miġ, Nga Oġ Yi Ku Erngii

¹⁴ Nanim angnan noġ! Wumb endi eim yi nimba, “Nam Jiisas kin pii gii dinga paġim,” ba eim oġ kanim kanim erim eġe, ek yi nimba miġ, pinerim mon. Kapġi eim oġ erpi pii gii nim miġ, eim paki tumba min? Nga eim pii gii eġe, kapġi eim erpi kin, se orung simba min? ¹⁵⁻¹⁶ Yi miġ, enim engnjing noġ Jiisas kin pii gii ninjing wumb ei, alap ni, kuni ni, epi sinenang muġngii wumb ombu kin, enim ek yi miġ ningii, “Gos enim kapġi paki tumba. Topu kin, kuni ka ngopu kin, ngenj eġe alap pandi tang kin, muġ erang muġngii!” Ba enim epi endi, wumb ombu nge sinerang muġngii wumb ei, epi ombu ngunerngii. Ngunarik kin, kapġi enim wumb ei nge, paki tangin kin, er muġngii miġ nenj? ¹⁷ Yi miġ ku, Jiisas kin pii gii paġim ningii ei, yi miġ. Pii gii ei, wii miġ pim kin, nga oġ endi enerim kin, kapġi pii gii ei, wii kii miġ, epi pimba.

¹⁸ Ba wumb endi ek yi nimba, “Nim pii gii paġim. Nga na oġ ka wii eġ.” Kapġi, na Jeims ek nip, orung kindip kin yi nind. “Nim nge pii gii ei, na andan tan; ba nim nge oġ endi eġin ei, na andan tunen mon. Nga na nge oġ ka wii eġ ei kin, na pii gii ei, nim kin andan top ngamb kin, nim kenjii.” ¹⁹ Enim pii gii ninmin ei, Gos endeim mendpiġ moġum piingii ei, ka mendpiġ! Pe nga gui kis pii gii ninmin ei, Gos endeim mendpiġ moġum ku. Ba en enim yi piik kin, en enim puku sik kin, piik moġmun. Wumb endi pii gii nimba ei mendpiġ, ei kapġi enanim. ²⁰ Enim noman pinaġim wumb! Pe enim pii gii ei mendpiġ peng kin, enim

oŋ ka wii endi enenjing kin, kapŋi enim pii gii ei, epi wii miŋ pimba. Pe enim ek puŋe ei, pii poŋ tungii min? ²¹ Kumb ok, sinim kupenjpın Eiparam ei, eim Gos nge kongun erpi kin, Gos ningiŋ eŋe, eim kun ka wu multum miŋ nenj? Ei eim kongun eŋe mendpiŋ eririm kunum ei, eim kingam Aisak to kondpu kin, kuŋmaŋ miŋ kapŋi kin, Gos eim ngumba nge piipi eririm. ²² Enim oŋ ei nge, kanik kun erngii! Erik kin, eim pii gii nirim miŋ ei kin, nga eim kongun erim oŋ ei kin, taŋ ouni okuŋ ende punmbuŋ. Eim pii gii eŋe nge erpi kin, opu oŋ kun ka mendpiŋ purum. Pang kin, ei eim kongun erpi kin andan turum eŋe nge, eim pii gii am mendpiŋ eririm. ²³ Kumb ok, Gos eim ek keimi nirim miŋ, keimi tonu orum. “Eiparam eim Gos kin pii gii dinga nirim eŋe nge, Eiparam eim oŋ kun ka eŋim wu,” ni Gos yi nirim. Nga ekii se, wumb yi niŋmin, “Eiparam eim Gos nge puŋ.” ²⁴ Kapŋi pe enim piinmin ei, wumb endi Gos kin kun ka moŋmun wumb eŋe nge, eim oŋ kun ka erpi kin, nga eim pii gii nipi kin, ouni ermba. Ba wu ei, pii gii mendpiŋ nipi kin, Gos wu ei, kun ka eŋim wu, ninermba mon!

²⁵ Yi miŋ ku, amb Reiyap eim ok wu kin ningiŋ erpi kin, nilkeng sipi kin, nga wu kanim kanim se nirik seng kin, ende puŋmun amb multum. Ba pe ei eim Josuwa kindang kin, Jura wumb konu eŋe sirim miŋ kenmin ni, ok wumb ei paki topu kin, yi miŋ kuni ngopu, pandi koi erpi kin nga andŋam eipi endi kindang puk kin, en enim nge konu eŋe orung punjung. Oŋ yi erim eŋe nge, Gos amb ei kin, “Kun ka moŋmun amb,” ninim. ²⁶ Yi miŋ, nga wumb endi muŋmba wumb ei, eim noman tuk gui eim kin mulerim kin, wu ei wu kuŋii miŋ moŋmun. Nga pii gii pimba eŋe nge, nga kongun kun ka erpi, andan tunerim kin, pii gii ei kuŋii miŋ pimba ku.

3

Anmbiŋ Epi Dup Miŋ Paŋim

¹ Nanim angnan noŋ! Enim wumb moŋmun konu eŋe, Gos nge ek emb tok ngoŋmun wumb pei miŋ mulerngii. Nimbiŋ erang enim piinmin ei, Gos sinim mok topu kin, kii sipi orung omba kunum eŋe, sinim ek emb toŋmun wumb epi ngumun ei, Gos amb kii dinga owundu sipi kin, mok topu ermba; ba Gos pii gii ninjing wumb eipi, Gos enim kin mok topu kin, giyeng ni, yi miŋ ermba. ² Yi miŋ, sinim wumb pei moŋmun ei, kunum kunum oŋ kun pinaŋim miŋ eŋmin. Pe wumb nii endi, eim ek kanim kanim nimba miŋ, eim oŋ kun pinaŋim miŋ endi enerim kin, eim wumb kun ka mendpiŋ muŋmba. Moŋpu kin, eim kapŋi yi ku, eim ngenj pei, tep ka erpi kin, se muŋmba. ³ Yi miŋ ku, kung os gupu eŋe, ain miŋ epi endi tuk kindik pendik kin, kan eŋe ambiŋ bu nik kin, bin nik piŋŋmin konu eŋe, ambilk orung orung sengin kin, ekii sipi puŋum. Yi miŋ erang, sinim kung os ambiŋ ak topun kin, pei orung orung andŋam saŋim miŋ, ni piipin kin, punmun. ⁴ Yi miŋ nga, noŋ sip owundu ei, am owundu ei ni piingii ku. Noŋ sip ei, am owundu kis paŋim; ba nga konu pop owundu topu kin, sip ei, ep noŋ konu eŋe tuk siptim. Ba nga tuk sip owundu eŋe, tep erpi kin, kongun erpi kan se moŋŋum wu ei, eim bii ni piŋŋim konu eŋe, epi ambiŋ kun erpi kin, epi kembis endi paŋim eŋe, ambiŋpi kun kindpi kin, simbii ni piŋŋim konu eŋe, siptim. ⁵ Ei yi miŋ, nga ambiŋ ei, ngenj eŋe epi kembis mendpiŋ paŋim; ba ek pei owundu kis nipi kin, na nam kapŋi epi owundu mendpiŋ ei, ermbii ni tangŋim.

Nga dup kembis endi, kapŋi erpi pepi, nupu gur nim kin, ond owundu nin, epi kanim kanim pei, nupu poru niŋim. ⁶ Pe ambiŋ ei, dup miŋ paŋim ei, nga ambiŋ ei, oŋ kis kun ka pinaŋim miŋ ei, piki topu moŋmun. Ngenj eŋe ei, dup miŋ pei piki top moŋpu kin, pe oŋ kis kanim kanim erpi kin, ngenj pei erpi kis mondnum. Anmbiŋ minj erpi kin, enim ngenj nin, no pep moŋmun eŋe, kui dup miŋ, kindang nonum ei, dup konu kis dup ei, opu kin, yi miŋ nonum. ⁷ Wumb ya mei eŋe epi kanim kanim pei, ka nin, kei nin, omu nin, ka wembii nin, epi pei ombu, wu en enim noman eŋe paŋim piŋŋmin miŋ ombu, erangin kin ekii sik eŋmin. ⁸ Ba wumb endeim kapŋi, eim ambiŋ nanim piind oŋ ei, “Erii!” a neng kin, ekii sipi kapŋi enermba mon! Anmbiŋ ei, epi ka mon! Ei ek kis nipi tor kindiŋim. Yi peng kin, ambiŋ ei, wii kor pimba miŋ, pinaŋim mon! Ba ei epi kis kunj men miŋ, wumb kuŋngii epi tuk eŋe, piki top moŋŋum ei, tor oŋum. ⁹ Sin sinim ambiŋ ei kin, sinim ek ka

nipin kin, Erinjpin Gos nge embe ambil tonu kindmin. Kindpin kin, nga anmbil ende, yi mił ku, ek buł ambilpin, ek kis nipin kin, wumb kin nipin wumb ei, Gos ei eim mił erpi mundum wumb ele nge, ngonmun. ¹⁰ Gos kin ek ka ni ngok kin, nga ek kis ni ngok kin, gupu anmbil endeim ele, tor olum. Opu kin, nanim Gos nge wumb angnan noł! Enim enim ol ei, ol kun ka pinatim mił, yi enerngii mon! ¹¹ Pe nga noł tukpu endi mułmba ei, noł ka tor wang kin, nga noł kis tor wang kin ouni, onguł min? ¹² Nam angnan noł, nga ond pik kin, ond olip kin, mong ende top mułmba min? Nga ond wain, ond pik mong top mułmba min? Ei kaplı mon! Yi mił ku, nga noł tukpu ele, noł ka nin, noł kis nin ouni, tor wang kin, nunerngii mon.

Noman Ka Dinga Ei, Gos Kin Onum

¹³ Enim mołmun konu ele, wumb nii endi, noman ka wii nin, noman dinga peng mołmun min? Wumb endi eim no pepi andpi mułum kin, kaplı eim ol kun ka er andpi kin, andan topu ngumba. Ngopu kin, ei eim noman ka pałim mił, giyeng ni erpi kin, ol ei andan tumba. ¹⁴ Ba enim wumb eipi kin, ek ngonum kin, nga en enim ol kanim kanim erik ele nge, en enim embe ambil tonu kindik erngii. Erik kin, en enim noman tuk ele pim kin, kaplı en enim noman ka wii ei, ambil tonu kindik kin, yi enerngii. Enarik kin, nga enim ek keimi ninmin ele, ek kend tok, ngunerngii mon. ¹⁵ Noman ei nge, ei Gos kin onanim mon! Ba noman ei nge, ya mei ele wumb noman. Nga noman ngenj ele nge kin, tonu onum. Nga yi ku, ol kis ei, Seisen kin, puł arim pendpi kin, tonu om. ¹⁶ Yi mił, wu endi wumb eipi kin ek ngonum kin, nga ol kis kanim kanim erik kin, nga en enim embe ambil tonu kindmin ni piik kin, kongun dinga ol kanim kanim erik kin, yi er mołmun. Wumb yi nge, ol kun ka pałim mił, yi enerik; ba ol kis kanim kanim mił elmin. ¹⁷ Ba wumb noman ka wii ei, Gos kin tonu epin konu ele, mani wang silmin ei, kumb se, am ol kun ka mendpił. Nga wumb kin noman emin ende sek ngołmun; nga en enim wumb kin ek taki taki nik kin; nga wumb eipi ek kom ka sek piłmin; nga wumb eipi kin noman kaimb sik kin, ol ei piki topu mułangin kin, ol kun ka mendpił elmin; nga noman ka wii ol ei, wumb endeim endeim ni, noman ende mił nik ngołmun; nga ol ei, kun ka nin, ol keimi mendpił elmin. ¹⁸ Pe nga sinim wumb eipi kin, noman emin ende se mulnjpun kin, kaplı ei ol yi mił; sinim kuni mong aka pin taltmin ei mił; nga noman emin ende sek ngołmun ol ei, ol kun ka ei, kuni mong ka tonu wang kin, sinmin mił, yi er mułmun.

4

Mei Konu Ele Noman Ngołmun Wumb Ei, Gos Nge Opu Orung Wumb Mołmun

¹ Pe enim opu nginmał enim ol ei nin, nga ek mił enim ei, jili mił tonu onum? En enim noman ele ek kis tonu onum ei, en enim kin mendpił pałim min? Pepi kin, en enim noman ele kin, ngenj ele aninga kopur ele kin, opu nginmał elmin. ² Enim epi kanim kanim simin ni piik enim; ba epi ombu sinanmin. Yi mił piik kin, enim wumb ei to kundmun ni piimin. Nga enim wumb eipi nge epi, bun bun kułumun; ba enim epi ei kaplı sinerngii. Yi mił peng kin, enim ek mił erik kin, nga opu owundu elmin. Enim simin ni piinmin; ba epi ei sinanmin. Nimbił erang, enim Gos kin prei erik kii sik kin, epi ei simin nik kin, yi enanmin mon. ³ Pe nga enim epi simin nik kin, prei enim; ba epi ei sinałmin mon. Nimbił erang enim Gos kin prei erik kin, kii sinmin ol ei, kun ka pinatim mon. Ele nge, enim ku nin epi ei sik kin, enim noman ngenj ele nge, olkup to kindmin mił ni elmin. ⁴ Pe enim yi mił, amb endi eim wam kin, ka mularpi pupu kin, wu eipi kin ningił erpi kin, noman kułpu erpi, andnim ol ei mił, enim yi erik pendik kin, ya mei ele wumb ol kis epi kanim kanim pei, noman ngok kin, ol ei elmin. Erik kin, wumb ombu, en enim, Gos nge opu orung wumb mendpił mołmun min? Pe wumb nii endi, eim erpi kin, ya mei ele wumb ol kis epi kanim kanim noman kułmun ol ei, erpi kin, eim Gos nge opu orung wu mendpił mułmba. ⁵ Pe enim piinmin ei, Gos ek ka keimi ei, ek yi ninim mił ei, enim epi wii mił endi, ni piinmin min? Pe Gos Gui Ka sinim kin kindim ei, sinim noman tuk ele, no pepi mułmba ni kindim ei, Gos eim noman ele dinga kindpi ei, eim nge

mendpił sinim tep erpi sepi kin, kanpi mułmbii ni piinim. ⁶ Ba Gos eim sinim kin noman ka ngołum oł ei, am owundu mendpił pałim. Yi mił, Gos eim ek ka ełe, yi ninim, “Gos eim wumb nii endi ei, eim embe ambil tonu kindpi kin, yi ermba wumb ei kin, Gos buł ngopu kin, mon pa nimba. Ba wumb nii endi ei, eim noman ełe to mani kindim kin, kapłi wumb ei kin, Gos paki topu kin, noman ka ngumba.”

⁷ Yi mił peng kin, enim noman ełe to mani kindik kin, Gos kin mandring molk pungii. Puk kin, enim Seisen opu orung wu ei, si kindik, pui a nik kin, dinga angangin kin, kapłi eim enim si kindpi kin, tungu pupu ba. ⁸ Enim kapłi molk kin, Gos eim kin mandi punjung kin, kapłi Gos eim mołpu kin, enim kin mandi omba ku. Enim angil noł kindik kin, was erangin kin, enim oł kis kun pinatim mił, er mulnjung wumb ei, yi mił erngii. Enim noman tuk ełe kil ngok kin, er kun erngii. Enim wumb ombu, ya mei ełe nge, oł kis kun pinatim mił, ekii sik kin, nga Gos nge oł kun ka kunum endi ekii simin nik enmin ei, noman tał sek enmin. ⁹ Erik kin, enim noman tuk ełe, embin tok kin, kaimb sik kin, nga ke owundu ningii. Pe enim wumb tokuł enmin ei, ak tok kin ke ningii. Pe nga enim wumb ka ka piimin ei, nga ak tok kin, noman embin to piingii. ¹⁰ Enim Gos Owundu kumb ełe, kapłi embe ambilk mani kindngii. Kindik yi enjing kin, kapłi Gos eim enim embe ambil tonu kindmba.

Enginjin Kin Ek To Mondpun Ninermin

¹¹ Engnjing noł! Enim wumb eipi endeim endeim kin, ek kis nik kin, ngunerngii mon. Nga wumb endi pupu kin, angim kin ek kis ni ngopu kin nga ek to mondpu kin nipi ngumba ei, eim Gos nge lo ek ełe, ek kis nipi ngonum. Nga wu endi ei, Gos lo ek ełe, ek to mondpu kin, mok tonum ku. Ba nga nim Gos lo ek ełe, to mondkun kin, mok tokun en kin, kapłi nim lo ek ei, kun ka ekii sinan mon! Ba nim lo ek ei, mok tołun wu mił, endi mołun. ¹² Gos ei eim mendpił, lo ek ngołum wu mołum. Nga eim mendpił mok tołum wu endi mołum ku. Ei eim mendpił, kapłi wumb endi dup konu kis er mondpu kin, nga eim wumb endi, sipi orung konj simba ku. Ba nim wumb nii, nim wumb mandi mołmun wumb ei, kapłi mok tołun wu endi mił, mołun min?

¹³ Pe enim wumb kombur ek yi niłmin wumb ei, na ek piingii! “Akip min topuł, sinim kapłi pupun kin, konu owundu ełe tuk pupun kin, pani endeim mołpun kin, kongun erpin kin, ku owundu se orung simin.” ¹⁴ Ba enim topuł, epi endi tonu omba epi ei, pii poł tunanmin. Pe enim noman konj ei, nipe mił pałim? Enim yi mił; enim kupu kuru endi ei, kunum aninga kopur pepi kin, sikir poru ninim ei, enim noman konj yi mił ku pałim. ¹⁵ Mon pim kin, enim yi mił ningii, “Pe Gos Owundu eim noman ełe, kapłi ni piim kin, kapłi sinim konj mołpun kin, oł yi mił ermin min, oł eipi mił ermin.” ¹⁶ Ba yi peng kin, en enim embe ambil tonu kindik, “Sin sinim wumb owundu mołmun,” ni piinmin. Piik kin, noman owundu pałim ni piik kin, nilkeng sinmin oł ei, oł kis mendpił pałim. ¹⁷ Pe wumb nii endi, eim oł kun ka elim ni piinjing; ba eim oł kun ka ei, ekii sipi enatim wu ei, eim oł kis elim. Sinim ek ei, pii kun ermin!

5

Epi Pei Sałim Wumb Ei, Pii Kun Erngii

¹ Nga enim epi pei sałim wumb ombu, pii kun erngii! Oł embin tui kanim kanim enim kin tonu omba enim. Enim ngenj kumbii sik kin ke dinga ningii! ² Pe enim epi kanim kanim pei sałim ombu, purpu kumun ngopu kin, kis mułmba. Nga enim konduk alap nin, ka kindinmin ombu ei, epi jingamb ombu, nok poru ningii. ³ Pe enim ku gol nin, ku mong ei, oi wurał ei tałpi kin, si kindmba. Nga oi wurał ei, enim oł kis mołum ei erpi kin, peni ełe kindpi kin, andan topu ngumba. Nga epi ei, enim ngenj ełe, dup mił nopu kin, tika nimba. Enim kom ku ni, epi ka wii ei pei, akip poru nimba kunum ei nge, kułou tunjung. ⁴ Enim piingii! Wu kombur enim kin kongun erik mulnjung wu ombu, en enim nge mong aninga kopur, ambil gii ninjing. Ninjing monge ei, Gos eim piipi kin nga kongun wumb kombur ke ninmin ei pupu kin, Gos Owundu eim opu wumb epin konu ełe,

mołmun tep er mołum Owundu nge, eim kom ełe, pang piinim ku. ⁵ Pe enim ya mei ełe mołmun kunum ei, epi kanim kanim pei, seng se nok kin, ka piik kin, er mołmun. Molk kin, enim kuni ka pei nok pangin pangin mił, ni piik kin, enmin. Erik mułangin kin, Gos kunum owundu tonu omba nge, mandi enim. ⁶ Enim mendpił, wumb kun ka mulnjung wumb ombu, ek ngok kin, to kundnjung wumb ei, enim kin kan wiik tok kin, nga enim opu orung erik kin, ngunenjing mon.

Kunum Olt Kui Erik Molk Kin, Prei Er Mułngii

⁷ Yi mił erang, angnan noł, enim noman tuk dinga kindik kin, oł embin tui ko wuk kin, Jiisas nga orung omba nge kui erik mułngii. Pe enim piingii! Kuni taltim wu ei, kuni ka tonu omba nge kui er mołum. Mołpu kin, eim konu kumb kumb se nin, konu kumb ekii se tumba ei nge, kui er mołum. ⁸ Enim yi ku, noman dinga kindik kin, oł embin tui ko wuk kin, kui erik mułngii! Enim noman tuk ełe, dinga to piik mułngii. Nimbił erang, Jiisas orung omba kunum mandi enim. Yi mił erang, enim noman dinga kindik kin, kui er mułngii!

⁹ Angnan noł, enim kaplı wumb ei min, wumb ei “Oł yi mił, yi mił enim,” pa nik, yi ninerngii mon! Mon pim kin, mok top ełim wu ei, enim kumep kis ngumba. Enim piyei! Mok topu ermba Owundu ei, eim ngii ondu ełe mołpu kin, kui er mołum. ¹⁰ Nanim angnan noł! Enim piingii ei, Gos oł ekii se ermba oł ei, piik niłmin wu ombu, en enim Gos Owundu nge embe ełe, nik tor kindik kin, kongun yi erik. Erik kin, ngenj kumbii sik kin, oł embin tui to wuk kin, dinga angk kin, kongun erik mulnjung. Molk kin, ei enim andan mił topu ngonum ei, kaplı piik, tuk sik kin, noman to piik mułngii. ¹¹ Enim piingii! Sinim yi niłmin, “Wumb oł embin tui ko wuk kin, dinga angk kin, mołmun wumb ei, ka piingii. Enim kumb ok, wu Jop nge ek poł piłmin wu ei, noman dinga kindpi kin, oł embin tui ei, ko wupu kin, kui er mułum. Mułang kin, Gos eim noman ełe erang kin, Jop noman ka ngopu oł ei nin, kaimb sipi ełim oł ei, sinim piinmin. Keimi sinim piinmin! Pe Gos Owundu sinim kin kaimb sipi kin, noman ka ngołum ku.

¹² Ba angnan noł! Epi endi kumna ermin ei yi mił. Enim muł mei nin, epi eipi endi keimi mendpił nik kin, to tonu kindnerngii mon! Ba enim kaplı ningii ei, kaplı minj ningii. Nga enim mon ninjing kin, kaplı mon minj ningii. Mon peng kin, enim ek ni tonu kindangan kin, ekii se Gos kumep kis enim ngang singii.

¹³ Pe enim mołmun konu ełe wumb nii endi, eim embin pimba min, ngenj kumbii endi sinim min? Ei eim kaplı, Gos kin prei ermba. Pe wumb nii endi, enim kin mołmun ei, eim ka piimba ei, kaplı eim Gos kin ka piipi ngopu kin, golang nipi ngumba. ¹⁴ Pe nga enim mołmun konu ełe, wumb nii endi, eim ening peng tonum min? Ei eim kaplı, wumb men tołmun ngii ełe, kongun paki tok kin, tep erik mołmun wumb ei, wii tang ok, eim kin Gos prei erik ngungii. Enim Gos kin embe kii sik pendik kin, ening peng ermba wumb ei kin, kopung mur tumba kopung ei, sik kin, wumb ei ngenj ełe, bein tok kin, kopung kindngii. ¹⁵ Nga pii gii peng prei enjing kin, ening pimba wumb ei opu kin, konj pupu wii ka mułmba. Pe nga Gos Owundu eim kaplı wumb ei erpi, sipi kindang kin, nga opu ening kindpi kin, konj ka mułmba. Pe nga wumb ei, eim oł kis kun pinerim endi erim kin, kaplı Gos eim paki topu kin, oł kis kil ngopu si kindmba. ¹⁶ Yi mił peng kin, enim oł kis kun pinerim mił erngii ei, endi ernjing noł kin nik, tor kindik kin, ngungii. Nga enim endeim endeim kin prei erangin kin, kaplı ernjing noł kin paki tumba. Topu kin, Gos en enim er ka ermba. Wumb endi kun ka mołum wumb ei, prei ermba ei, dinga pimba. Peng kin wu ei, Gos kin prei erpi ngopu kin, kaplı Gos piipi, orung kindpi kin, ngołum. ¹⁷ Ngang kin, wu Elainja sinim mei wumb ngenj kumbii siłmin oł ei, ngenj ende mendpił mołmun mił, eim wu ok yi multum. Mołpu kin, eim prei dinga erpi kin, Gos ni ngopu kin, konu kumb tunermba ni piirim. Yi piipi ni ngang kin, kung pani tekliki, nga oi angıł orung nga endeim opu pum. Pang kin, konu kumb endeim mani opu, tuneririm mon. ¹⁸ Pe nga, Elainja Gos kin prei erpi kin, kaplı konu kumb mani opu, tumba nipi eririm. Erang kin, konu kumb owundu mani opu tang kin, mani mei ełe kuni kanim kanim tonu orum.

¹⁹ Nanim angnan no! Pe wu nii endi, enim mołmun konu ełe Gos ek keimi ei, si kindik punjung kin, nga wumb endi, eim erpi kin, nga sipi orung tu wumba. ²⁰ Pe wu ei, eim yi piimba ei, wumb endi oł kis kun pinerim mił erpi endang kin, eim pupu pendpi kin, se orung tu wumba wumb ei, eim kołpu konu kis ełe ba nge er mułum; ba nga erpi kin, se orung sim. Sipi erpi kin, oł kis kun pinerim mił oł kis kanim kanim pei ei, pandi topu si kindim.

Piisa Mon Kumna Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Piisa Kumna Kin Mon Połpu Kindim

¹ Na Piisa Jiisas Kraiss nge ek se andił wu. Na mon ei połup kin, enim Gos nge wumb en enim konu ełe keimi si kindik kin konu eipi punjung. Puk Ponsus konu owundu nin Galeisiya, nin Kaparosiya nin Eisiya nin Bisiniya konu owundu pei ełe mulnjung. ² Kumb ok, enim Erinjpin Gos eim nge noman ełe enim to tonu kindpi mundum. Mondpu kin eim piim ei, enim eim nge Gui Ka ełe je erang kin, enim ok wumb kun ka mendpił molk. Molk kin, Jiisas Kraiss nge ek ka ekii sengin kin, kapłi eim miyem ełe je erang kin, enim oł kis kil ngopu si kindrim. Si kindpi kin, Gos noman ka ełe oł ei, nin nga eim noman emin pałim oł ei, kapłi enim kin piki to pep mułmba.

Konj Kunum Kunum Ka Mułngii Ei Singii Nge Tonu Epin Konu Ełe Kui Er Mołum

³ Pe sinim kapłi ek ka nipin kin, Jiisas Kraiss Owundu nge Arim Gos ngumun. Nimbił erang eim sinim kin kaimb sipi kin, eim nge kunum kunum konj ngołum oł ei Jiisas Kraiss erpi sipi kin, tonu konj kindim ei sinim piipi kin, yi erim. Erpi kin, eim sinim paki tonum ei, kui er mulnjpun ei, sinim nimbił erang Jiisas eim erang kin, sinim opun konj pupun mołmun. ⁴ Mołpun kin, nga sinim kapłi Gos nge epi owundu eim nge wumb singii nipi kindim sałim. Seng kin, epi ei kapłi sinim singii nipi kin epin konu ełe kindim sałim. Seng kin, ei kapłi erpi kis mulerang kin, nga oł kun ka to pulpeł tok kin, eipi eipi kindnerngii mon; kinarik kin, oł ei nga pupu, am pupu kin poru ninermba mon ku. ⁵ Nga epi ombu, enim nge mendpił, pii gii ninjing wumb ombu mendpił, Gos eim nge dinga ełe er kanpi, se mułang kin, en enim ka mołmun. Mułangin kin, eim enim se orung simba nge eim er kun er mołum ei, muł mei poru nimba kunum ełe, opu peni ełe ba.

⁶ Enim oł ełe nge ka piłmin; ba akip kunum aninga kopur mendpił ka piłmin. Ba nga Gos noman ełe erang kin, oł embin tui kanim kanim enim kin ngenj kumbii ngang kin, enim ngenj kumbii singii. ⁷ Nimbił erang ełe nge, oł embin tui kanim kanim enim kin onum ełe nge, enim pii gii dinga pałim min, pinałim ei erpi kenmba onum. Opu kin, ku gol epi ei to kis elim; ba wumb ku gol dup ełe kalk kenmin nik kelnjing. Ba nga pii gii ei, ku gol mił mon. Pii gii ei ku gol to mani kindpi kin, ka wii mendpił tonu ołum. Yi mił, nga pii gii pałim mił kenmbii nipi kin, enim epi ei erpi kin, pii gii to dinga elim. Nga ekii se Jiisas Kraiss peni ełe orung omba kunum ei, sinim pii gii ei erang kin, sinim embe owundu nin, tiłang owundu nin, embe ka wii ei simin. ⁸ Enim eim kinałmin; ba enim eim noman kulk ngołmun. Nga pe enim eim kinałmin; ba enim eim kin pii gii nik kin, ka ka piik ngołmun. Ka piik ngołmun ei, owundu pepi kin, ya mani mei ełe, ka piinmin ei, to mani kindnim. Nga ka piinmin ei, sinim gupu ełe ni tor kindmin ei, kapłi enanim mon. ⁹ Ba enim nge pii gii ei, mong tonum ei yi mił, Gos eim enim nge noman tuk ełe orung sipi kin, noman konj kunum kunum mułngii nge ngonum.

¹⁰ Oł ekii se tonu omba piik niłmin wu ombu, kumb kor Gos nge noman ka enim kin epi ei wii ngumba epi ei yi mił nik tor kindiłmin. Nga orung ok konj kunum kunum mułngii ei, sik ernngii andłam ei, kuruk kin, pule kan simin nik enmin. ¹¹ Nga Kraiss nge Gui Ka ei, en enim kin noman tuk ełe mułum. Mołpu kin, en enim kin ni tor kindang kin, Kraiss kołpu kin ngenj kumbii sipi kin, nga ekii se, embe owundu sim. Sim ei piik kin, kii sik kin, kunum nenj tonu omba? Nga epi nipe endi kunum ełe tonu omba? ¹² Gos eim wu oł ekii se tonu omba piik niłmin, wu ombu kin, oł yi mił erpi kin, peni ełe andan tum. Nga en enim kongun ei erik kin, endi paki topu ermba mił mon. Ba nga en enim Gos ek ka nik ngonmun ek ei nge, enim kin nik kin, tor kindik ngonmun. Nga ek se andiłmin wumb ei nengin piinmin nik, ni tor kindangin kin, Gos Gui Ka ei, tonu epin konu ełe, mani kindang kin, om ei dinga ngołum. Ngopu kin, Gos ek ka ni tor kindnjing. Nga Gos enjel mołmun ei, en enim dinga kindik kin, Gos ek ka ei, pii poł tungii nge nik enjing.

Gos Eim Enim Wii Tang, Oġ Kun Ka Mendpiġ Pek Molk Kanik, Kun Erik Muġgii

¹³ Pe kapli enim noman eġe piik kin, kun erik molk kin, oġ ka piinmin miġ, erik kanik kin, kun erik muġgii. Moġangin kin, enim Jiisas Kraiss orung opu peni eġe omba kunum ei, pii kun erik kin, noman ka ambiġ gii nik, er muġgii! Nga noman ka ei, enim kin kunum eġe tonu omba. ¹⁴ Nga enim kangii endi, eim arim mam ek ekii sinim miġ, enim Gos kin yi erik kin, ekii singii! Ok enim noman piinarik muġangin kin, wumb kombur 'Oġ yi erii yi erii,' ninjing; ba pe enim kan wiik tangin kin, enim enjing oġ ei enerngii mon! ¹⁵ Ba pe Gos eim oġ kun ka eġim Gos ei, eim enim wii topu sim. Seng kin, enim Gos eim kun ka mendpiġ moġum oġ ei miġ, enim yi miġ ku erik muġgii. ¹⁶ Yi miġ Gos eim ek keimi eġe yi ninim,

“Enim kapli kun ka mendpiġ muġgii! Nimbiġ erang nanim kun ka mendpiġ moġ miġ, enim yi miġ ku, erik molk pungii!”

¹⁷ Kapli, enim Erinjing kin prei erik, 'Wusa' niġmin ei, enim Erinjing ei, enim embe eġe, piipi kin mok topu enermba mon. Ba ei, eim enim endeim endeim ni, oġ enjing miġ eġe nge, mok topu ermba. Yi miġ erang, enim pii kun erik muġgii! Muġgii mei ei, enim enj enj muġgii mei, mon; ba enim oġ kun ka erik, molk pungii. ¹⁸ Pe enim piinmin ei, enim okrii oġ kis kun pinerim eġe, no pek molk kin en enim kupenjing noġ kin, oġ kis ei sinjing. Ba Gos eim enim kumep topu kin, oġ kis kun pinerim oġ er mulnjung eġe nge, eim se orung sim. Sipi kin, eim enim kumep to se orung sim ei, mei eġe epi ku gol nin, silpa epi to kis ermba epi ei kin, si orung sinerim mon. ¹⁹ Ba Gos eim enim kumep to se orung sim ei, Kraiss eim miyem ka wii eġe enim si orung sim. Sim, miyem ei, enim epi endi ngo orung kindmin ei, kapli mon. Kraiss ei eim kung siipsiip waġ ka wii ei miġ nga eim orpuġ nin, erii endi ngenj eġe pinerim mon. ²⁰ Gos eim muġ mei eneririm kunum ei, Gos eim Kraiss kongun ei nge, ermba nipi mundum. Ba Kraiss eim peni eġe omba kunum ei, ekii se mendpiġ opu kin, eim sinim paki tumba nge omba. ²¹ Kraiss eim enim erpi, paki tang kin, Gos kin pii gii ninmin. Gos eim erpi, Jiisas sipi, konj kindpi kin, nga tiġang owundu ngoġum. Yi miġ enim Gos kin pii gii ninmin wumb ei, ka piik, kui erik muġangin kin, eim enim si orung simba.

²² Pe nga enim ek keimi ninmin eġe nge, ekii sinjing. Sinjing eġe nge, en enim noman tuk penj muġum ei, er kun ka enjing. Nga enim engnjing noġ kin, endeim endeim ni noman kulk ngungii. Ngok kin nga enim noman kultmun oġ ei, am keimi mendpiġ kulk ngungii. ²³ Pe enim noman konj tonu wang moġmun. Yi miġ, aka pin kuni mong ka wii tonu onum ei, yi miġ moġmun. Nga kuni mong topu kis moġum kuni ei, enim erpi sineririm mon. Ba kuni mong kunum kunum konj moġum kuni mong ei mendpiġ, enim erpi seng kin, tonu ok moġmun kuni ei, Gos nge ek ka kunum kunum konj pepi ba. ²⁴ Gos eim ek ka eġe yi ninim,

“Wumb pei en enim kupuġ engimb miġ moġmun. Nga wumb en enim moke ei epi kui engimb kuk miġ moġmun. Nga kui engimb kufii erang kin, nga epi kuk ei boi nipi kin, mani pup si kindnim. ²⁵ Ba Gos Owundu nge ek ka ei, kunum kunum konj pep ba.”

Ba ek ei ek keimi mendpiġ, enim kin nipi ngonum.

2

Jiisas Owundu Eim Kom Ku Dinga Miġ Konj Saġitim

¹ Yi miġ erang en enim piik kun erik kin, oġ kis ombu si kindngii! Si kindik kin, enim kend kun pinalim miġ tonmun ni, nga ek kend eipi noman taġ miġ saġim ei ni, nga wumb endi, epi pei saġitim ei kanik kin, sin yi sengli ni, kanik bun bun sinmin ni, nga ek buġ ambilk, buġ morung ninmin oġ ombu, akip enim si kindngii! ² Ei yi miġ, kangii kembis mengk kindangin paġim ei, eim mam nge am noman kultum. Kuġpu ei yi miġ ku, enim am ka wii mendpiġ noman kuġgii. Kuġgii am ei, Gos nge Gui Ka nge am miġ nok puk kin, enim kapli owuk tonu puk kin, pii gii nik molk kin, nga eġe sipi orung seng kin, kunum kunum Gos kin molk pungii. ³ Gos eim ek keimi eġe yi ninim,

“Enim Owundu nge noman ka eŕe, pii poŕ tonmun ei, singin ka wii miŕ enim.”

⁴ Enim Jiisas owundu kin ongii ei yi miŕ, eim kom ku miŕ konj dinga paŕim. Ya mei wumb en enim, eim kom ku kis, ni piik kin, si kindnjing. Ba Gos eim tonu kindpi mundum kom ku ei, dinga ka wii mendpiŕ, Gos eim noman eŕe yi ni piinim. ⁵ Nga enim kom ku konj kindpi salim miŕ, yi moŕmun. Molk kin, Gos je erang kin, en enim wak tangin kin, ngii eŕe, sik kin, kongun erngii ei, Gos eim Gui Ka nge, men ngii ku dinga eŕe, kuŕmaŕ dup kaŕimmin ei, oŕ kun ka wumb miŕ muŕngii. Molk kin, nga erim Gos kin kuŕmaŕ kalk ngok kin, eim noman eŕe, simba miŕ kalk kin Jiisas Krais kin ngungii. ⁶ Yi miŕ, Gos eim ek ka eŕe yi ninim,

“Piyei! Nanim kom ku konj dinga ka wii mendpiŕ ei, to tonu kindinj. Kindinj ku ei, tumunj miŕ eŕe, ambiŕ gii nipi muŕmba. Muŕmba kom ku ei, Saiyon konu eŕe, mani kindip sinj. Nga wumb nii endi eim kin kom ku ka wii miŕ pii gii nimba wu ei, eim kapŕi ku ei kin singambiŕ sinermba mon.”

⁷ Kom ku ei enim pii gii ninmin wumb ei kin, kapŕi Krais kom ku ei ka wii mendpiŕ. Ba wumb pii gii ninanmin wumb ei, kom ku kis nik kin ngii takimmin wumb si kindnjing ei, pe nga opu pendpi kom ku ei, ngii tumunj miŕ eŕe pepi dinga erpi kin, ngii pei ambiŕpi gii ni se moŕmun. ⁸ Nga Gos eim ek ka eŕe, wumb pii gii ninenjing wumb ei yi ninim,

“Kom ku ei andŕam eŕe, pep tang kin, wumb simb eŕe, kimbangin ak tang kin, bok tungii. Tungii ei, en enim Gos ek ka ekii sinenjing. Wumb kom ku eŕe bok tok kin, mani punjung.”

Punjung ei ok kin Gos ek keimi eŕe ni pendrim miŕ, en enim oŕ yi erngii.

⁹ Ba enim Gos eim to tonu kindpi kin, mundum ei, enim Gos nge wumb moŕmun. Molk kin, enim king nge wu amb tiŕap eŕe, kuŕmaŕ kaŕimmin wumb moŕmun. Molk kin, enim wumb tiŕap kun ka mendpiŕ moŕmun. Molk kin, enim Gos eim nge wumb mendpiŕ moŕmun. Molk kin, en enim eim oŕ ka eŕim miŕ ei, ni tor kindik kin, wumb ngungii. Ei yi miŕ, enim oŕ kis emii pim konu eŕe mulnjung ei, Gos enim to tu wupu kin eim tiŕang ka mendpiŕ eŕe, kindang moŕmun. ¹⁰ Molk kin, ok enim mulnjung ei, enim Gos nge wumb mulenjing mon; ba pe enim Gos nge wumb mendpiŕ moŕmun. Molk kin, ok enim mulnjung kunum ei, Gos eim enim kin kaimb sipi kin, ngopu ei sinenjing mon. Ba pe Gos eim enim kin, kaimb si ngopu kin, eim enim si orung sim.

Sinim Gos Nge Kongun Wumb Miŕ Moŕmun

¹¹ Nanim nge wumb puŕ miŕ, enim wumb konu eipi wumb miŕ, ok moŕmun. Molk kin, nga enim kunum aninga kopur mendpiŕ, ya mei eŕe muŕngii. Moŕangin kin, na enim kanip kin, ek dinga yi nind, enim kapŕi ok enim ngenj noman oknge eŕe, ‘Oŕ yi erii, yi erii!’ ngengin kin, enjing oŕ ei, akip enim buŕ ngok kin, nga enerngii mon. Enarik oŕ ei, enim ngenj noman oknge kis seng kin, oŕ yi enjing. Erik oŕ ei, enim noman tukrung eŕe, opu miŕ erpi ngonum. ¹² Enim torung ngenj wumb molk kin, Gos ek piik kin, ekii sinarik moŕmun wumb ei, oŕ kun ka pimba miŕ erik endngii. Erik andik kin, wumb ombu molk kin, enim kin ek ngok yi nik erik kin, enim oŕ kun keimi pinaŕim miŕ, oŕ kis yi enmin ningii! Kapŕi wumb ei enim kanik piik erngii ei, enim oŕ kun ka mendpiŕ enjing peng kin, en enim Gos eim embe ambiŕ tonu kindngii kunum ei, Jiisas eim orung omba kunum eŕe yi erngii. ¹³ Enim kapŕi Jiisas Owundu nge noman to piik kin, mei wumb lo ek nik pendik kin, ekii singii. Nga king wu owundu moŕpu kin, kumb eŕe kindnim ei, eim nimba ek ei, ekii sik erngii. ¹⁴ Nga gapman wumb owundu molk ninmin ek ei, ekii singii! Sik kin, nga king wumb owundu moŕmun ei, Gos tonu kind mundang, molk kin, wumb ei, oŕ kis kun pinaŕim miŕ enmin eŕe nge, ekii se, orung ok kin, kumep kis to orung kindik ngungii. Nga wumb endi, eim oŕ kun ka miŕ ermba ei, kapŕi gapman wumb ei, eim embe ambiŕ tonu kindngii. ¹⁵ Yi miŕ, Gos eim noman eŕe, enim oŕ yi miŕ erngii ni piinim, “Enim oŕ kun ka paŕim miŕ enmin ei, enim kapŕi, wumb ombu noman kun pinaŕim miŕ erik kin, ek tengngii ei, mon pa nik, gupu ambiŕ kum tungii.” ¹⁶ Enim kapŕi, wu wii miŕ andik muŕngii ei, kan ngok mundnjung wu miŕ, enim yi mulerngii mon! Pe nga enim wu wii miŕ, moŕmun ni

piik kin, of kis kun pinerim ele erik kin, pandi tunerngii mon! Ba enim kunum kunum Gos nge kongun wumb mił, molk pungii. ¹⁷ Enim kapli wumb pei kin, embe ambił tonu kindngii! Nga enim pii gii ninjing wumb kin noman kulk ngungii. Nga enim Gos eim kin gał sik men tok kin, eim embe ambił tonu kindngii. Nga wu num en enim mei ele tep er mołpu kin, kumb ele kindnim ei, eim embe ambił tonu kindngii.

Krais Eim Ngenj Kumbii Sipi Andan Tum Of Ei Enim Kapli Ekii Singii

¹⁸ Enim kongun wumb enim kapli en enim nge tep wu mołum ei, mandring molk kin, eim embe ambił tonu kindik erngii! Nga wu tep ka erpi elim wu ei nin, wu endi enim kin of dinga enermba wu ei kin mendpił mon; ba nga enim tep wu endi ek dinga kind nipi kin, nga of dinga pimba mił elim wu ei kin, mandring puk mułngii ku. ¹⁹ Kapli enim Gos kin noman to piik andangin kin, wumb endi enim ngenj kumbii wii ngang kin, enim ngenj kumbii ko wunmun ei, Gos eim of yi nge, noman enim. ²⁰ Kapli enim of kis erangin kin, wumb enim keprii tunjung kin, enim wiik tangin kin, enim nipe mił embe singii? Ba nga enim of kun ka erangin kin, wumb enim keprii tunjung kin, enim wiik tangin enim tungii ei kapli, Gos eim noman ele piilim ei, kapli mendpił. ²¹ Gos eim enim ok wii tołum of yi nge, ekii sik erngii, pa nirim. Nimbił erang enim ngenj kumbii singii mił, Krais eim enim nge ngenj kumbii ko wupu, sipim. Sipim ei erpi kin, enim yi erngii nipi kin, erpi andan topu, sim salim. Seng kin, enim kapli eim erim mił of ei, ekii sik kin, erik pungii. ²² Krais eim of kis endi enerim mon! Nga eim gupu ele ek kend end tor wang kin, wumb piinenjing mon ku. ²³ Wumb eim kin ek buł ambilk kin, ek kis ni ngok enjing; ba eim nge ek yi ninjing ele nge, ek yi ku nipi kin, ek top to, orung kindnerim mon. Eim of embin ei ko wupu kin, nga eim ek dinga endi nipi kin, orung kindpi wumb ei kin enerim mon. Ba ei eim sipipi kin kos piipi kin, kun ka mok topu elim wu owundu nge angil ele kindim. ²⁴ Eim ngenj ele, sinim nge of kis ei ko wupu sipipi kin, ond peri ele, tonu sipik to kundnjung. Yi erang kin, sinim of kis ei buł ngopun kin, of kun ka patim mił erpin kin, no pek molk pungii. Wumb eim ngenj to kis mundn mundnjung ele nge, eim sinim erang kin, sinim ngenj nga konj ka mołum. ²⁵ Nimbił erang ok enim kung siipsiip mił, am puk kin, andlam ele kan sinarik mulnjung; ba pe enim se mengk kin, orung ok kung siipsiip tep elim wu ei kin, enim nge noman tuk ele tep elim wu ei kin, orung onjung.

3

Wu Amb Sinmin Nga Amb Wu Punmun Ek Ei Nge

¹ Yi mił ku, enim wu punmun amb kapli wenjing kin mandring molk kin, eim nimba ek ei, ekii sik erngii! Nga wumb nii endi, Gos eim ek ka ele, pii gii ninarik kin, ekii sinenjing wumb ei, enim amb of yi erngii ele kanik kin, kapli se orung sengin ok kin, Gos kin pii gii keimi ningii! Ba enim ek endi, nik enerngii mon! ² Nimbił erang amb en enim wenjing noł nge, embe ambił tonu kindiłmin ni of kun ka elmin ele nge, kanik kin, kapli noman ak tok kin pii gii keimi ningii. ³ Pe enim ngenj torung epi ka moke enmin ei mendpił, yi enerngii mon! Nga moke ei, yi mił erik kin, peng enjin ambilk ka erik kin, ku gol angil elting ele, epi monduk kin, nga ngenj torung ele, kon alap ka mendpił kindinmin, ei mon! ⁴ Ba kapli enim noman tuk ele, moke ngungii. Ngungii moke ei, kis mołpu yi enermba mon! Ei yi mił, noman tuk emin ni, noman kun ka salim. Ei Gos nge ningil ele kanpi ka kanilim. ⁵ Yi mił, ok amb kombur Gos kin pii gii nik kin, am kun ka mendpił molk kin, of yi mił elim. Amb ombu ngenj ele, epi ka ngenj ele, moke ngolmun ei, en enim wenjing kin, mandring molk kin ek ekii sik yi elim. ⁶ Yi mił, Sera ni, amb ei, of yi mił eririm. Erang kin, eim Eiparam nirim ek ele, ekii sipi kin, eim Eiparam nanim nge wu owundu nipi kin, yi embe sirim. Pe nga, enim pei of kun ka erik kin, nga epi endi enim gał sinarik enjing kin, kapli enim Sera nge ambilam noł mił mułngii.

⁷ Yi mił ku, enim amb sinjing wu ei, enim embnjing kin, no pek ka molk pungii. Enim piinmin ei, enim embnjing noł ngenj ele, dinga pinałim mon. Yi mił peng kin, enim embnjing ei, paki tok kin, noman kulk ngungii! Ngok kin, nimbił erang amb enim kin

konj kunum kunum muŋgii ei, Gos eim wii ngumba ei, enim kin tep to sinjing. Pe enim oŋ yi nge, ekii sinjing kin kapli enim prei erngii eŋe nge, epi endi pepi, ondu ngunermba mon.

Sinin Noman Ende Sepin Muŋmun

⁸ Pe na ek ei, ni poru nip kin, yi nimbii end. Enim pei noman ende kindik kin, wumb pei kin kaimb sik kin, noman kulk ngungii. Enim kapli en enim engnjing noŋ kin, noman ngungii. Nga enim noman ka pii ngok kin, nga enim noman eŋe, to mani kindik kin, yi miŋ erngii. ⁹ Pe nga wumb endi, enim kin oŋ kis kun pinerim miŋ, endi enjing kin, kapli enim oŋ yi ku erik kin, wumb ei kin orung kindik kin, ngunerngii mon! Pe nga wumb enim kin ek ngok ek kis nik enjing kin kapli enim wumb ei kin oŋ yi ku erik ngo orung kindnerngii mon! Ba enim oŋ yi erik ngo orung kindngii ei, Gos kin prei erik kii sengin kin, epi ka wii ngopu orung kindmba. Kindpi kin, oŋ eŋe nge mendpiŋ, Gos eim enim wii tang kin, enim kapli ok epi ka wii ei, yi singii nipi kin, eim enim wii topu sim. ¹⁰ Yi miŋ Gos eim ek eŋe yi ninim,

“Pe nga wumb endi, eim konj kunum kunum ka tonu omba ei, noman yi to piim kin, nga eim kunum ka tang seng kin, kenmbii ni piim kin, kapli ei eim gupu anmbiŋ eŋe, ek kis endi ninermbii, pa ni pendpi kin, nga eim gupu eŋe ek kend tunermbii pa ni pendpi kin, eim yi ermba. ¹¹ Eim kapli oŋ kis kun pinaŋim eŋe buŋ ngopu kin, nga oŋ kun ka paŋim miŋ yi ermba. Nga eim noman emin paŋim oŋ ei kur kan sipi kin, ekii sipi, er muŋmba. ¹² Nimbii erang Gos Owundu eim ningiŋ eŋe, wumb oŋ kun ka paŋim miŋ enmin wumb ei, kanpi wumb ombu paki toŋum. Nga wumb prei enmin kunum ei, Gos eim kom se piipi moŋum. Ba Owundu eim wumb oŋ kis kun pinaŋim miŋ erngii ei, eim kanpi moŋum. Moŋpu kin, eim wumb ei kin popuŋ kis si piipi kin, kumep kis topu kin ngo orung kindmba.”

¹³ Pe enim oŋ kun ka paŋim miŋ dinga kindik kin, ermin ni piinjing kin, wumb nii endi opu kin, enim topu erpi kis mundmba? Ei mon mendpiŋ! ¹⁴ Ba nga enim oŋ kun ka paŋim miŋ erik kin, nga enim ngenj kumbii eŋe sinjing kin, kapli enim ka ka piingii. Nga wumb enim kin oŋ endi enjing kin, kapli oŋ ei kin, mund mong enerngii! Nga enim noman tuk eŋe embin to piinerngii ku mon. ¹⁵ Ba en enim noman tuk eŋe Krai Owundu kindangin moŋpu kin, eim tep erpi muŋmba. Nga kunum kunum enim kui er muŋang kin epi tonu omba ek puŋe ei, wumb nii endi enim kii sipi nim kin, kapli enim er kun er moŋmun pa nik orung kindngii. Ba enim ek nik kin, orung kindngii ek ei, ek tak tak nik kin kun ka miŋ ningii. ¹⁶ Enim noman tuk gui ei, kun ka muŋmba. Kapli wumb enim kin ek buŋ morung ninjing kin, enim Krai nge oŋ kun ka eŋmin oŋ ei, ni tor kindik andan tangin kapli kin wumb oŋ kis enjing ei, singambiŋ singii. ¹⁷ Nga Gos nge noman paŋim miŋ erngii ei, enim oŋ kun ka paŋim miŋ erik kin, ngenj kumbii sik enmin ei, oŋ kun ka mendpiŋ. Ba nga, enim kun ka pinaŋim miŋ erik kin, ngenj kumbii sinjing ei, epi kis mendpiŋ paŋim. ¹⁸ Yi miŋ erang, Krai eim ond peri eŋe, kunum endeim mendpiŋ kuŋum. Koŋpu kin, enim oŋ kis pei eŋe, erik mulnjung eŋe kil ngopu si kindim. Si kindpi kin eim wu kun ka endi moŋpu kin, sinim wumb kis kuŋmun konu eŋe, Krai eim sim. Sipi kin sinim tu wupu Gos moŋum konu eŋe tu wum. Tu wupu kin eim mei wumb miŋ muŋum. Nga ekii se eim ngenj eŋe to kundnjing; ba eim noman tuk gui ka je erang kin, opu konj moŋum ei, kunum kunum moŋpu ba. ¹⁹ Krai nge Gui Ka eŋe, pupu kin, gui kombur kan ngok miŋ kindangin kin mulnjung konu eŋe pupu kin, ek ka nipi kin, tor kindpi ngum. ²⁰ Nga am kumb ok, wu Nowa eim multum kunum ei, wumb mulnjung wumb ei Gos nge ek piinarik to kindik kin, ekii sinaŋmin; ba Gos eim wumb noman to ak tok kin, pii gii ningii nge, kui er muŋum ei, kunum eŋe, Nowa eim noŋ kanu owundu endi tekrim. Takpi kin, noŋ owundu topu kin, wumb pei to kondpu poru nirim kunum eŋe, wumb angii orung nga tekliki mendpiŋ, ka mulk kin, noŋ eŋe am punerik; ba noŋ en enim to tonu kindang kin, ka mulk. ²¹ Noŋ ei yi miŋ, wumb noŋ paŋmin oŋ ei, ek ekin miŋ nipi ngonum. Ei yi miŋ, enim sipi orung simba. Noŋ ei, enim ngenj penj moŋum ei, kil ngopu kin, si kindmba ei nge mon. Ba ei en enim noman tuk gui eŋe, Gos je erang kin, kun ka mendpiŋ seng kin, nga enim kapli, Gos kin wii

tok kin, Jiisas Kraias eim kolpu kin, nga opu konj pum ele mendpil, enim sipi orung sim.
²² Nga Jiisas eim mendpil epin konu ka ele, tonu pum. Pupu kin, Gos nge angil tunding dinga ele motum. Motpu kin, enjel nin, wumb embe palim nin, nga dinga owundu salim wumb ei nin ombu Kraias kin mandring motmun.

4

Jiisas Kin Ekii Sinmin Pule Ei Ngenj Kumbii Ko Wumun

¹ Yi erang kin, Kraias eim ngenj ele, kumbii sirim; yi mił ku, enim noman dinga kindik kin, Kraias eim ngenj kumbii sirim mił, enim yi ku singii. Nimbił erang wu nii endi, eim ngenj ele, kumbii sim kin, kapli eim ol kis ol ei, si kindpi poru nim. ² Yi mił erang kunum ele, eim ngenj ele kin motpu pupu kin, eim nga ol kun pinatim mił ol ei, ekii sipi enerim mon. Nga mei wumb enmin ol ei mił, enerim mon; ba eim Gos nge noman palim mił, ekii sipi eririm. ³ Yi mił, ok kunum ele enim torung wumb noman ele elmin ol kis kanim kanim noman peng kin, erik endnjing. Ol kis kanim kanim ei yi mił, wu amb ngundulmun ol ei nin; nga ol kis erngii ei, noman ele sikir tonu onum ei nin; nga nol nok, wulu pang andinmin ol ei nin; nga kuni owundu nangin kin, kunum olt mił ei nok nok motmun ei nin; nga nol dinga pei nok kin wulu pang ol kis kanim kanim ei nin; nga Gos lo ek ei to kindik kin, gos kend kin men to ngonmun ombu pei, enim poru ni si kindngii. ⁴ Pe enim wumb ombu kin, ol kis kanim kanim nga erik ngonanmin mon. Yi mił erangin kin, puku sik kin, nga enim kin ek kis nik ngonmun. ⁵ Ba ekii se, wumb en enim kos piilim wu owundu kin ol yi enjing mił, pule ei yi mił nik kin, orung kindik ngungii. Kos piilim wu owundu ei, eim kui er motum. Motpu kin, wumb kulii nin, konj wumb kos piipi kin, mok topu, ermbe nge motum. ⁶ Ok Gos nge ek ka ni tor kindik kulnjung wumb ombu, ngunjung ei pule yi mił. Ele nge, tonu ok kos piingii ei, ngenj kin pei ok kin, wumb yi mił ongii. Ba en enim gui konj mutngii ei, yi mił Gos konj motum mił, yi mutngii. ⁷ Epi kanim kanim poru nimba kunum ei, tangpi mandi enim. Yi mił erang, enim kanik kun erik kin, noman ele kun ka seng kin, enim kapli kunum kunum prei erik mutngii. ⁸ Enim kapli wumb endeim endeim ni noman ngomun ol ei, ambilk gii nik mutngii! Noman ngomun ol ei erpi ol eipi ei, to mani kindnim. Nimbił erang noman ngonmun ol ei, erpi ol kis pei kapli pandi tonum. ⁹ Pe wumb endi opu, enim kin mutmba ei, enim tep ka erik mutngii! Enim ol yi nge erngii ei, kis piik enerngii mon. ¹⁰ Enim endeim endeim ni, Gos eim epi ka wii kanim kanim wii ngum epi ei, sinjing. Yi mił erang, kapli enim epi ka wii sinjing ele nge, enim erinjing nol kin paki tungii. Ol ele nge, enim Gos nge kongun wumb ka wii molk kin, Gos epi ka wii ngum epi ei, tep ka erik mutngii! ¹¹ Kapli wumb nii endi, ek ni tor kindmba wu ei, kapli wu ei Gos ek ka ni tor kindmba. Nga wumb nii endi, eim wumb eipi kin paki topu ermbe ei, kapli wu ei, Gos eim dinga ngum ei kin, paki topu ermbe. Yi mił erang kin, Jiisas Kraias kin Gos embe owundu seng kin, kongun ele tonu omba. Eim tilang ka wii ni, embe owundu ni, noman dinga eim kin kunum kunum pepi ba. Ei keimi.

Pii Gii Wumb Keimi Molk Ngenj Kumbii Sik Mutngii

¹² Nanim nge wumb pul dup mił epi embin tui owundu endi enim kin tonu opu kin kenmba mił enim; nga enim puku sik kin, epi eipi endi enim kin tonu onum ni piinerngii mon. ¹³ Ba ol embin tui ei, enim Kraias kin ouni ngenj kumbii sik kin, embin tui owundu ei ko wunjung. Yi peng kin, kapli enim am ka mendpil piingii. Nimbił erang ekii se eim nge tilang owundu peni ele, omba kunum ele, enim nga ka mendpil piingii! Nga noman ele ka piik ngungii ku. ¹⁴ Pe nga enim Kraias nge wumb mutangin kin wumb enim kin ek kis ninjing kin, kapli enim ka mendpil piingii! Nimbił erang Gos eim Gui Ka enim kin motum ei, Gui Ka tilang owundu palim ei, enim kin dinga ngopu, paki tumba. ¹⁵ Mon pim kin, enim nge tuk motmun wu endi, wumb endi to kundmba min, wumb eipi nge epi waning simba min, ol kis kanim kanim ermbe min, kanpi eipi eipi kindpi kin, mong simba nge er endmba. Erang kin, wu endi eim kumep kis ngo orung kindngii. ¹⁶ Ba Kraias nge wumb

endi mułum kin, oł ełe nge ngenj kumbii sim kin, kaplı eim singambił sinermba mon. Ba eim Krai kin pii gii nim ełe nge, Gos embe ambił tonu kindmba.

¹⁷ Gos kos owundu piipi kin, kii sipi, orung omba kunum ełe, mandi tonu opu poru ninim, Kaplı kos sinim Gos nge wumb kin, kumb se tonu om kin, kaplı pe nga nipe oł embin tui endi Gos ek ka ełe ekii sinarik kin, pii gii ninanmin wumb ei kin, tonu opu poru nimba? ¹⁸ Pe nga wumb oł kun ka elmin wumb ei kongun dinga erik kin kaplı Gos wumb ei sipi orung simba pim kin, kaplı nimbil oł erpi kin, wumb Gos kin buł ngok kin, nga oł kis enmin wumb ei, jili mił tonu ongii? ¹⁹ Yi peng kin Gos nge noman ełe wumb nii endi oł embin tui owundu ko wuk kin, ngenj kumbii sik enjing kin, wumb ei oł kun ka erik andik kin, en enim nge noman tuk ei sipik kin Gos Pułwu nge angil ełe ngumun. Ngopun kin, Gos eim sinim eririm ei, eim kunum kunum ek keimi niłim ei, eim sinim tep ka er mułmba ku.

5

Enim Wumb Num Gos Nge Wumb Siipsiip Mił Tep Ka Erik Mułngii

¹ Na ek ei nip, enim Gos nge wumb tep erik kin, kanik se mołmun wumb ei ngond. Na nam yi ku, enim kin ouni Gos nge wumb tep erip kin, kanip se moł. Na nam Krai Jiisas ngenj kumbii owundu sipi kin, ond peri ełe kułum oł ei, keimi tonu om. Wang kin, na nam ningil ełe, kenj ni, ek ei nip tor kindind. Yi ku Krai eim ya mei ełe orung omba kunum ei, eim tiłang owundu simba kunum ei, na yi ku enim kin ouni simin. ² Pe enim Gos nge wumb mołmun ei, kung siipsiip mił, enim tep ka erik kin, kanik se mułngii! Gos enim kongun ei, erngii nip ngum kongun ei, enim ka piik kin, noman monduk erngii ei, Gos enim yi erngii ni piinim ei, enim ku simin nik kin, kongun enerngii mon! Ba kongun ei, noman ełe keimi erik kin, Gos kin ngok mułngii. ³ Gos eim wumb sipi kin, enim angil ełe kindim wumb ei, enim tep ka erik kin, Krai nge oł kun ka andan tok mułjung kin, kaplı wumb pei enim elmin oł ei, ekii singii; ba enim tep erik mołmun wumb ombu, enim to kambik mani kindik kin, en enim wu num mił, tep erik kin yi enerngii mon! ⁴ Nga ekii se tep elim Wu Owundu nga orung omba kunum ełe, enim kaplı embe owundu tiłang mił, epi topu kis ernermba epi ei, enim singii.

⁵ Yi mił ku, enim kang ambił gał, enim kom sek kin, tep elmin wumb ek ningii ei, ekii singii. Enim pei kaplı en enim noman ełe, to mani kindik kin, enim endeim endeim ni paki tok kin, nga mandring puk mułngii. Nimbil erang Gos wumb en enim embe ambił tonu yi kindik kin, wumb ei buł ngopu kin, kanpi si kindiłim; ba en enim embe to mani kindik kin, en enim noman ełe, to piinanmin wumb ei kin Gos kaimb sipi kin, noman ka ngołum. ⁶ Yi mił erang, en enim noman ełe to mani kindik kin, nga en enim Gos nge noman dinga ełe mandring puk mułngii. Yi mił, nga Gos nge kunum ei, eim enim ambił tonu kindmba. ⁷ Pe nga enim noman embin kanim kanim ei, Gos kin angil ełe pendngii. Nimbil erang eim enim kanpi kun erpi kin, tep er mołum.

⁸ Enim noman konj kindik kin, kanik kun erik mułngii! Enim nge opu orung wu kis Seisen ei kui wusii simbii owundu mił, kei dinga niłim ei, eim koi erpi andpi kin, wumb endi kur kanjip numbii mił ni piilim. ⁹ Enim pii gii dinga nik kin, dinga angik kin, Seisen opu kom topu kin, nimba ek ei piinerngii mon! Nimbil erang enim piinmin ei, enim engnjing noł mei konu ełe orung orung mołmun ei, oł embin tui enim kin tonu onum oł ei, en enim kin yi ku tonu ołum. ¹⁰ Ba enim kunum aninga kopur oł embin tui tonu wang kin, ngenj kumbii sinjing ei, Gos eim noman ka ngołum pułwu ei, eim enim dinga ngumba. Gos enim Krai Jiisas kin wii tang kin, enim eim tiłang ka wii mendpił singii. Sik kin, Gos eim enim erpi kun ka mendpił kindang kin, je erang kin enim dinga angk mułangin kin, eim enim dinga ngang kin, enim dinga angk mułngii! ¹¹ Gos eim kin mendpił noman dinga kunum kunum pep mołpu pangli! Keimi, am yi minj, kaplı pengli!

¹² Na ek aninga kopur poɽup kin, enim ngond ei wu Silpeinis na paki tum. Na piind ei, enim engnjing keimi miɽ moɽum. Pipe eɽe, na enim kin noman to konj kindamb kin, Gos nge noman ka ei, keimi na ninj miɽ ei, enim singii. Ei nge, na nam pii poru nip kin keimi ni tor kindamb kin, enim dinga angk muɽngii.

¹³ Enim engnjing men toɽmun ngii Bapilon konu eɽe owundu salim wumb moɽmun ei, ek ka nik pii ka piik kin, enim ngonmun. Gos wumb ei, enim kin ouni wii topu kin, noman ka wii ngopu yi ku eɽim. Nanim kingam Mak yi ku, enim kin ka piipi kin, ek ka nipi ngonum.

¹⁴ Enim kapli, Gos nge wumb pei angii sik kin, noman kultmun oɽ ei miɽ erik kin, andan tok ngungii! Enim Krai kin dambilik ende puk muljung kin, enim noman emin ka seng muɽngii!

Piisa Mon Nga Endi Poŕpu Gos Wumb Kin Kindim

Piisa Nga Mon Endi Poŕpu Ngum

¹ Na Saimon Piisa, na Krai Jiisas nge kongun wu ni ek ka se andiŕ wu moŕ. Na pipe ei poŕup kin, enim wumb pii gii ka wii ninjing ei, yi miŕ sinim pii gii ende wumb moŕmun konu eŕe ngond. Eŕe nge sinim nge Gos Jiisas Krai eim sinim sipi orung simba nge puŕwu ei, eim kin oŕ kun ka eŕmin oŕ ei sinjing.

² Pe sinim nge Gos kin, Jiisas Krai kin noman ka wii ei, sinmin. Oŕ eŕe nge, Gos Owundu nge noman ka nin, noman emin ei, enim kin am owundu tonu opu ba.

Gos Eim Nge Wumb Topu Mundum

³ Keimi, Gos eim nge dinga eŕe, epi kanim kanim sinim ngang kin, am sinim kapŕi erang kin, sinim konj moŕpun kin, Gos nge oŕ kun ka paŕim miŕ, erik pungii. Gos eim nge noman ka wii sinim ngopu kin, sinim wii topu mondpu kin, eim nge tiŕang ka wii nin, eim nge oŕ kun ka oŕ ei, sinim ngumba nge ouni simin. ⁴ Pe eim nge noman dinga nin, tiŕang ka wii owundu ei nge, eim sinim kin kombur am owundu nin, epi ka wii mendpiŕ ei, kumb ok, eim sinim ngumbii ni, pendrim miŕ ngurum. Yi miŕ erang noman oknge oŕ kis ei, sinim mei wumb kin tonu wang kin, puŕe eŕe nge sinim oŕ kis enmin. Ba epi ka wii kanim kanim ei, pei Gos sinim ngum ei, sinim paki tum. Yi miŕ sinim tungu pupun kin, epi kis ermba ei, si kindpin bin. Pupun kin, sinim noman konj sipin kin, Gos eim nge oŕ ei ekii simin. ⁵ Eŕe nge, enim noman to piingii! Piik kin, enim kongun dinga wii erik kin, oŕ kun ka ei pii gii kin, ende pendik muŕngii! Molk kin, noman ka wii sik kin, oŕ kun ka oŕ ei kin, ende sek kin, pendik muŕngii ku. ⁶ Nga en enim noman ka ei kin, ngenj eŕe nimbiŕ oŕ endi erngii ei, tep ka muŕngii! Molk kin, noman ka ei, se ende kindik, pendngii! Nga enim dinga angk kin, oŕ embin tui ko wuk kin muŕngii. Molk kin, oŕ ei sik kin, ngenj tep ka eŕmin oŕ ei, ende sik kin, kindngii. Kind pendik kin, enim Gos nge oŕ kun ka oŕ ei nge, singii. Sik kin, dinga angk kin oŕ embin tui ko wunmun ei nge, ende kind pendik singii. ⁷ Nga enim engnjing noŕ kin, noman ka ngok erngii! Erik kin, oŕ ei nge sik kin, Gos nge oŕ kun ka ei kin, ende kindngii. Nga engnjing noŕ, noman ka ngok kin, enmin oŕ ei nge sik kin, wumb kin noman ngonmun oŕ ei kin, ende kind pendik singii! ⁸ Sinim Jiisas Krai piinmin ei, eim sinim nge Owundu moŕum. Moŕum ei nge oŕ ka wii ei enim kin pep tonu owundu om kin, kapŕi enim Jiisas kin noman ka ei wii pinermba mon. Ba ei mong oŕ kun ka miŕ, pei tonu opu pimba. ⁹ Ba wu endi eim sipi kin, oŕ yi nge pei pinerim kin, kapŕi eim ningiŕ tumbun wu miŕ moŕpu kin, epi turii simba ei, kan poŕ tunernmba mon! Keimi, Gos eim oŕ penj tui ni, oŕ kis ei, ok kil ngopu poru nim ei, eim kom ngonum.

¹⁰ Yi miŕ erang, angnan noŕ, Gos enim to tonu kindpi mundum wumb ei, nam nge wumb moŕmun. Yi miŕ enim kongun dinga erik kin, oŕ ei enim kin dinga ambiŕ gii nik muŕngii! Nga enim oŕ yi miŕ enjing kin, kapŕi enim oŕ kis erik kin, si kind orung punerngii mon! ¹¹ Yi miŕ erang, enim oŕ ei nge, ekii sinjing kin, kapŕi Gos andŕam aki tang puk kin, Gos moŕum konu eŕe, kun pungii. Gos konu ei, sinim nge Owundu nin, nga sinim sipi orung simba wu ei, Jiisas Krai moŕum.

¹² Yi miŕ keimi, enim epi eŕe piinmin; nga enim ek keimi ei sik kin, poru ninjing. Nga eŕe nge, ek keimi ei dinga ambiŕ gii nik mulnjung. Ba nga na kunum kunum enim kin ek nip ngumbii end ei, enim noman to konj kindip kin ngumbii end. ¹³ Na piind ei na enim to konj kindip kin, oŕ ei, oŕ ka paŕim. Peng kin, kunum kunum na ngenj eŕe, yi ku peng moŕup kin, ek ka keimi nga nip kin, enim noman to konj kindip, ngumbii end. ¹⁴ Nimbiŕ erang na piind ei, kunum aninga kopur na ngenj ei, enim kin si kindmbii. Si kindmbii eŕe nge, sinim nge Owundu Jiisas Krai ei, eim ek ok na kin ni tor kindpi kin, andan topu ngurum. ¹⁵ Yi miŕ na kongun dinga erip kin, ek nip enim kin, ngumbii end. Nga ekii se,

na kulmbii poru nimba kunum ei, ekii se enim kapli kunum kunum pol tok kin ol ei piik minj mulngii!

Sinim Krai Nge Tilang Ka Wii Owundu Kenjpin

¹⁶ Sin enim kanpin kin, ek ni ngo poru ninjpin ei, sinim nge Owundu Jiisas Krai ei, eim nge dinga ele je mei konu ele nga orung omba. Ba sin ek pol min, siimat eimat ek wii nipin kin, sinim nge Owundu Krai nge ek nipin kin, yi ninanmin mon! Sin Jiisas eim nge tilang ka wii owundu ei, sin ningil ele, kenjpin ei, piipin kin ninmin. ¹⁷ Yi mi! keimi, Erinjpin Gos Jiisas nge embe ei, am ambil tonu kindpi kin Gos eim tilang ka wii owundu eim ngum. Ngopu kin, Gos eim tilang ka wii ele molum ek dinga ei, Jiisas mani mondpu kin, ek yi nim, "Ei na nge kangim mendpil! Na eim noman ngond. Nam nge noman ei, eim kin molum," pa nim. ¹⁸ Sin Jiisas kin tonu ol kun ka komung mulnjpun kunum ele, ek yi mi! tonu epin konu ele mani om.

¹⁹ Yi mi! palim ek ei, sin wumb Gos ol ekii se ermba ei, piik nilmin wumb ek ei pii gii nipin kin, ekii silmin. Nga enim yi ku ek ei keimi, dinga ambil gii nik mulnjung kin, ei ka wii simba. Nimbil erang Gos ol ermba piik nilmin wumb nge ek ei, konu emii erang konu ele dup alam kilangin kin, tilang enim ei yi mi!; konu tengmba erang kin, nga kupiiring ok kanjip ei, enim noman tuk ele, pep onum ei yi mi! onum ku. ²⁰ Ba enim ek ei, ok piik pendik kin, sin sinim noman ele ek endi piipin kin, Gos nge ol ermba piik nilmin wumb nge, ek pule yi mi! endi piipin kin yi ninermin mon. ²¹ Nimbil erang kumb ok, wu endi eim noman ele kin, Gos ol ermba ol ei, piipi kin, ni tor kindnalim mon. Ba Gos eim nge Gui Ka ei, wumb ombu ei kin ek ei nipi ngang kin Gos eim ol ermba ol ei, piik kin, ni tor kindilmin.

2

Mon Ek Kend Polk Kin Nik Elmin Wumb

¹ Ba kumb ok, ek kend ni tor kindilmin wumb ei Esrel wumb tuk molmun konu ele tonu onjung. Yi mi! ku, enim wumb kin, ek kend mon molmun wumb ei, enim molmun konu ele tonu onjung ku. Wangin kin, ek kend wumb ei, koi erik kin, ek kend kanim kanim ei, enim kin to kis erngii nge tonu om. Ba Jiisas Owundu enim sipi orung sim ei kin, bul ngunjung ku. Ol yi mi! erangin kin, sikir en enim erpi kin kis ermba nge tu wunjung. ² Nga wumb pei puk en enim ngenj ele ol kis kanim kanim pei ekii sik erngii. Yi mi! erik puk kin, pe wumb kombur molk ek kis nik kin, andlam kun keimi seng kin, ek kun piinmin ek keimi ei kin, ek kis ni ngok yi erngii. ³ Erik kin, wumb eipi nge epi kanim kanim ei, kan bun bun silmin wumb ei mi! ok kin, ek kend pei nik, enim ngok kin, enim ku nin epi ei, singii nge ningii. Ba am kumb ok, Gos eim wumb kos piipi kin, wumb am pungii konu kis ele, er kun er sirim konu salim. Nga Gos opu kin, wumb to kis mondpu ermba ei, or mi! pinafim mon! Eim er kun kun erpi kin, kui er kanpi molum.

⁴ Yi mi! Gos nge enjel kombur ok, ol kis erik ei, Gos eim kan wiik tunerim mon. Ba eim enjel ombu, sipi kin, tukpu olt emii er sim konu kis ele mundum. Pe kan ngopu kindang kin Gos nge kos owundu piimba kunum ei, kui erik molmun. ⁵ Wu amb kumb ok mulk wumb ei, Gos Owundu kin bul nguk; ba Gos kanpi wiik tunerim mon. Gos eim erang kin, nol owundu tonu opu kin, wumb ombu pei, to kondpu poru nim. Ba Nowa eim ek kun ka ni tor kindilim wu ei kin, eim nge wumb angil orung nga ta! ei, Gos eim tep ka er se mulum. ⁶ Nga Sorom nin Gomora konu ele Gos kos owundu piipi kin, konu owundu ta! ele, Gos dup kindang kin, dup num kunum ei, konu ta! ele dup sik mendpil sim. Seng kin, konu owundu ta! ele nge wumb pei, Gos eim kumep kis owundu orung kindpi ngurum. Yi mi! ku, nga ekii se wumb Gos kin bul ngunjung kin, wumb kos owundu oknge ei, piingii ku. Kos owundu ei, ekii tonu omba ei nge, Gos andan topu ngumba. ⁷ Nga Gos wu Los eim ol kun ka elim wu ei, sipi orung sim. Seng kin, eim ka mulum. Wu Los eim noman embin piipi kin, wu amb ngunduk ol kis enjing ele nge piim. ⁸ Yi mi! wu ei, eim wumb ol kis enjing konu ele, tuk kun ka mulum. Molpu kin, wumb ol kis enjing ei kanpi kin, nga kunum kunum wumb ek kis ninjing ei, piipi erim ku. Nga eim noman kun ka pepi mulum

kin, nga eim puku sipi kin, eim noman tuk embin peng kin, wumb of kis enjing efe nge, lo ek but ngok enjing ei nge piim. ⁹ Yi mit ku, Gos nge ek ekii sik moʔmun wumb ei kin, of embin tui kanim kanim tonu om kin, kapli Gos Owundu eim pii poru nipi of embin tui ei kin, sipi orung simba. Nga Gos eim wumb of kis eʔmin wumb ei piipi kin, kumep kis ngo orung kindmba. Pe akip kunum nin, nga ekii se kunum pepi kin, kos owundu kunum ei tonu omba.

¹⁰ Opu kin, wumb kombur en enim am kumep kis singii. Singii wumb ei, of kis yi nge, wu amb ngunduk kin, of kis penj muʔum efe nin, nga Gos nge ek nin, wumb owundu nge ek ei, wii mit ni piitmin. Wumb ei en enim noman efe ekii sik kin, en enim noman efe, ambil tonu kindik enmin wumb ei, en enim Gos nge enjel kin, ek but morung nik kin, mund mong enaʔmin. ¹¹ Ba enjel pei wumb ei nge to mani kindik moʔmun. Moʔmun enjel ei, am noman dinga mendpiʔ salim. Ba enjel en enim wumb ei kin ek but morung nik kin, nga Gos ningit efe kos piik, yi enaʔmin mon. ¹² Ba wumb ombu, kung owu ni, epi noman pinaʔim mit, wumb yi mit moʔmun. Molk kin, en enim nge ngenj efe, noman paʔim of ei nge ekii sik kin eʔmin. Erik kin, menjing mengrim ei, en enim singii nge nik kin, nga en enim to kundngii ni mengrim. Mengang kin, en enim epi endi piinaʔmin epi ei kin, nga ek kis ni ngok eʔmin. Erik kin, nga en enim kung owu ni, epi kolk eʔmin mit, yi ku wumb ei kuʔngii ku. ¹³ Wumb en enim mong kis kanim kanim pei enjing. Yi erangin kin, wumb eipi ok mong kis ende, er orung kindik ngunjung. Ngok kin en enim tinga kuni ni, noʔ ei pei numun ni piik kin, noman ka ka piik eʔmin. Ba nga enim kin kuni ende nunjung kin, wumb en enim of penj tui ei, orpuʔ mit tuk enim kin yi erik ngonmun. Ngok kin, en enim nge of kis enim kin ek kend mit, enmin ni piik ka piik eʔmin. ¹⁴ Ei yi mit, en enim nge ningit ei, se andpi kin, wu amb ngunduk of kis eʔmin ei, nga en enim ningit efe, of kis erngii of ei nge si kindmba pinerim mon. Nga wu kombur noman dinga pinaʔim wumb ei kin, ek ka nik kin, of kis erngii nge, yi ku eʔmin. Nga en enim nge noman ei, kan bun bun sik enmin of ei nge, ok andan tok ngoʔmun. Ba Gos eim wumb ombu nge, am to kis mendpiʔ, er poru nimba. ¹⁵ Wumb ei Gos nge andʔam kun ka of ka efe but ngok si kindik kin, en enim wulu pang kin, tuk of kis kanim kanim erik andiʔmin. Andik kin, wumb en enim Biyor nge kingam Beilam eim, of kis eʔim mit ekii siʔmin. Nga eim of kis erpi kin, of kis kumep sipi kin, nga eim noman ngoʔum mit yi ku eʔim. ¹⁶ Ba kung dongkii ei, ek tingnaʔim mon; ba kung dongkii endi, wumb ek tanginmin of yi mit tangpi ek nipi kin, Beilam ngopu ek ngum. Ngopu kin, eim of kis eʔim efe nge piipi kin, kung dongkii ei, wu ek ni tor kindiʔim wu ei nge, of ermba erim efe nge, ondu ngum.

¹⁷ Wumb ei nge ombu, noʔ tukpu efe, noʔ mani tukpu efe mulaʔiʔim yi mit moʔmun. Molk kin, nga wumb ei kupu kuru mit, konu pop owundu topu kin, pop to orung orung kindnim yi mit eʔim. Erang kin, Gos eim konu emii owundu kis endi, er sim salim ei, am emii owundu paʔim efe pungii nge, konu ei salim. ¹⁸ Wumb ombu nge, ek dinga wii nik kin, ek mong pinaʔim mit, ek kis ninmin. Nik puk kin, wu kombur kin of kis erngii nge noman kin ei, sikir tonu wang kin, nga puk amb eipi eipi ngunduk kin, ngenj efe, of kis kanim kanim ei nge, noman to piik enmin. Erik kin, of kis efe nge erik kin wumb kombur pe mendpiʔ of kis ei nge, si kindik kin, tuk puk moʔmun. Molk kin, ei torung wumb kin, to tor singii nge enmin. ¹⁹ Wumb kis ombu, en enim ek dinga nik yi ninjing. Epi endi enim noman efe ermin ni piik enmin epi ei, kapli ondu ngunermba mon. Enim wii mit muʔngii; ba wumb ombu en enim, bok tok kin andʔam kis efe pungii of ei nge, kongun wumb mit er andiʔmin. Ei yi mit; pe epi endi wumb endi, to mani kindim kin wu ei, eim to mani kindim epi efe nge, eim epi efe kongun wu mit muʔmba. ²⁰ Yi mit keimi, wumb en enim Owundu nge sinim sipi orung nga simba nge, Jiisas Krai kin noman ka ei, sinmin noman ka efe nge, en enim tungu puk kin, mei efe epi penj moʔum ei, si kindinmin. Nga of ei, nga demb nim kin, nga of kis efe nge, en enim kan ngopu mondnum ei, yi minj molk pungii. Puk kin kumb se, of kis ambil gii nim kin, ei wumb kis mit muʔngii. Ba nga ekii se, of kis nga ambil gii nim kin, ei am kis mendpiʔ muʔngii. ²¹ Pe nga en enim Gos nge of kun ka eʔmin of ei, pii kun enarik enjing kin, ei kapli ni piininaʔangin. Nimit erang,

pe nga andlam ei nge piik kin, oł kun ka lo ek ei mił sinjpin ni piilangin. Ba en enim oł ei nge, buł ngo poru ninjing. ²² Oł ei ek ekin endi, en enim kin tonu om ei, Gos oknge ek keimi mendpił endi yi ninim. “Owu ei eim nge mek si mundum konu ei, nga orung ba nge pum.” Nga Gos oknge ek keimi endi yi ku ninim, “Kung endi, eim noł was ka er om; ba nga pupu kin, noł oi ełe pepi kin ak mak enim.

3

Keimi Mendpił Owundu Orung Omba

¹ Enim na nge wumb puł mendpił, na nga pipe ei połup kin, enim kin kindind. Kindip kin pipe tał kindinj ei, en enim nge noman keimi to konj kindik kin, noman tuk konj simba. Ełe nge enim noman nga to piingii. ² Yi erang kin, en enim molk kin, ek ei noman to piingii! Piik kin, ek ei, oł ekii se tonu omba ni, na ninj mił, ek ei piingii! Piik kin Gos oł ekii se ermba ei nge, piik niłmin, wumb ei Gos ek yi mił ni tor kindinj. Kindip kin, pe Owundu kin sinim paki tołum wu ei nge, lo ek en enim Gos nge ek se andłmin wumb ek ningii ei, piimin ku. Piipi kin, en enim yi ku noman to piingii! ³ Kumb se en enim ek ei pii kun erngii! Ekii se muł mei poru nimba kunum ei, wumb enim kin ek buł morung nik enmin wumb ei, ok en enim nge noman ngenj ełe, ekii sik erngii. Ba en enim ek buł ambilk kin yi ningii. ⁴ Nik kin ek dinga nik yi ningii. Nik kin, ei ek nipi, nga orung omba min, da ninjing? Pe eim jili mołum? Ya onanim; ba ok kupenjpin noł molk kulk ei, moł wangin kin pe sinim mołmun. Mołamin kin, epi sałim ei, ok sirim mił sałim ei Gos eririm. ⁵ Erang kin, en enim noman ełe epi ei piik kin, kanik erngii pinałim. Pinerang kin, ok Gos neng kin, gupu mułang je kupu muł pirim. Peng kin nga mei ei, tuk noł ełe tonu opu kin, ei mei pirim. ⁶ Ba Gos eim ek yi neng kin, noł tonu om ei noł owundu mei ełe tonu om. Opu kin, mei orung orung pei pirim ei to kis eririm. ⁷ Erang kin, Gos ek ei mendpił neng kin, muł mei tał pe mołmbuł ełe dup tonu omba ni, kui er mołmbuł. Molkuł muł mei ei, kos piimba kunum nenj ni kui er mołmbuł ku. Nga wumb Gos kin buł ngołmun wumb oł kis ełmin ei Gos kos owundu piimba kunum ełe wumb oł kis enjing wumb konu kis ełe am pungii. ⁸ Ba na nge wumb puł mendpił; enim epi ei, endeim mendpił si kindnarik kin noman to piik mułngii! Molk kin, Owundu eim piinim kunum endeim ei, kung ngii 1000 pei mił ni piinim. Nga kung ngii 1000 pei ei kunum endeim mił ni piinim. ⁹ Gos Owundu eim ek ni pendrim mił, tonu omba ełe nge ei, taki taki nipi pindneririm mon. Yi mił, wumb kombur kongun mon mon kindpi kin enim ni piinmin, ei mon! Eim yi piinim; wumb endi am punerngii ni pendrim pałim. Gos eim noman ełe yi piinim ei, wumb am pei, noman to ak tok kin, yi erngii ni piinim. Yi mił Gos Owundu enim kin piipi kin, eim am kunum kinan olt mił, kui er mołum.

Muł Mei Tał Poru Nimba Kunum

¹⁰ Gos Owundu nga orung omba kunum ei, epi waning wu mił omba ei, sinim pii kun enermin! Enarpin mułmun kunum ełe, muł ełe bultu owundu nipi kin am ba. Pang kin, nga epi kembis kembis ei am dup no poru nimba. Nipi kin, nga mei ełe nin, epi er mundngii epi ei, yi ku, dup nopu poru nimba. ¹¹ Yi mił erang kin, epi ombu yi mił erpi kin, poru nimba. Nipi kin, enim wumb ombu, er mołmun mił nenj? Pe enim oł kun ka erik kin, Gos nge oł ka wii ei erik ekii sik mułngii! ¹² Ełe nge, enim Gos nge oł ei erik kin, Gos orung omba kunum ei, kui er mułmun! Mołpun kin, Gos nge kongun dinga erik kin, Gos orung omba kunum ei sikir tonu wangłi ningii! Nik kin, kunum ełe dup opu kin, tonu muł ełe, nopu poru nimba. Nga dup muł dinga wii erang kin eim epi kembis kembis epi dup nang kin, epi ombu opu noł mił ermba. ¹³ Ba Gos eim ek yi nipi kin muł mei konj tał ermbii ni pendim mił, yi ermba. Erpi kin, nga konu konj ełe Gos eim nge oł kun ka ei, minj pep mułmba. Mołpu kin, sinim oł ei nge, ei tonu omba ni kui er mułmun! ¹⁴ Yi mił erang, na nge wumb puł mendpił enim epi ei nge, omba ni kui er mołmun! Mułangin kin, pe enim am ka wii molk kin, oł kun ka dinga erik kin, nga orpuł ni epi kis endi enim kin pinermba mon! Enim Gos kin noman ende sek kin noman emin mułngii. Molk kin,

nga ekii se Gos enim kenmba kunum ei enim kun ka muŋgii! ¹⁵ Nga Owundu eim sinim kin wiik topu kin, kui erpi kin, sinim kin taki taki erpi moŋum. Yi miŋ erang, enim piingii ei, Gos sinim sipi orung simba er moŋum eŋe nge, sinim piipin muŋmun! Moŋpun kin, Gos eim noman ka ei, sipi kin, sinim enginjpin Pol ngurum. Ngang kin, nga Pol eim ek yi nge mon poŋpu kin, enim ngurum ku. ¹⁶ Keimi Pol eim nge oŋ ombu pei epi ei nge ku, ek nipi ngoŋum. Ngopu kin, ek kombur ya mon eŋe paŋim ei, kun ka molaŋmin wumb ei, en enim kongun dinga erik epi ei singii paŋim. Peng kin, en enim Gos nge ek ka ei, nik kin, nga ek kanim eipi eipi ombu nge ek ei, niŋmin wumb ei nge, en enim am pungi. ¹⁷ Na nge wumb puŋ mendpiŋ, enim ok piik poru ninjing ei, oŋ ombu epi ei, ekii se tonu omba. Yi miŋ erang kin, en enim kan kun erik kin, tep ka wii erik muŋgii! Mon pim kin, wumb enim noman to eipi eipi kindngii. Kindangin kin, wumb lo ek ekii sinarik kin, ek kanim kanim nik erangin kin, enim nga dinga angk mulerngii mon! ¹⁸ Ba enim sinim nge Owundu nin, sinim sipi orung simba wu, Krai Jiisas nge noman ka ngoŋum wu ei nin, noman ka wii mendpiŋ ei kin, wumb dinga miŋ tonu ok muŋgii! Pe nga Krai eim kin tiŋang ka wii nin, embe Owundu ambiŋ tonu kindpin kin, akip nin, nga ekii se kunum kunum ouni, am pepi ba ku! Ei keimi!

Jon Mon Kumna Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Konj Kunum Kunum Mołum Pułwu Ei Krai

¹ Sin Jiisas nge er se endim wumb mon ei połpun kin, enim ngonmun ei, konj kunum kunum ek Pułwu Jiisas Krai eim kumb ok kunum kunum mołum. Mołpu kin, sin eim ek nim piinpin. Piipin kin, eim sin sinim ningił ełe kenjpin ei, keimi sin eim mendpił kenjpin kanpin kin nga si sinim angil ełe eim ngenj ei embilnjin ku. ² Nga konj kunum kunum mołum pułwu Jiisas Krai ei, eim peni ełe wang kin, sin sinim kenjpin kin, nga eim ek ka piipin kin, enim kin noman konj kunum kunum mołum ek ei, ni tor kindinpin. ³ Kindpin kin, sin Krai eim kin ek nipin kin, peni ełe kindinpin ei, sin kanpin kin, nga piipin enjpin epi ei, pei nipin kin, enim kin ngonmun. Ngopun kin sin yi ku, enim kin pei kun ka pepin mołpun kin, noman dampiltpin se ende kindpin kin, Erinjpin Gos kin, nga eim kingam Jiisas Krai kin, noman ende sepin mołmun. ⁴ Nga sin mon ek ei połpun kin, enim ngonmun ei, sinim pei noman ka seng mołmun ei, sinim nge noman ełe piki tumba.

Sinim Gos Nge Tilang Ełe Andpin Mołmun

⁵ Pe sin ek ei, Gos nge kingam kin piipin kin enim kin ni ngupun. Ngumun ek ei, Gos eim tilang pułwu mołum. Mołum konu ei, emii endi, eim mołum konu ełe, pepi mandi punanim mon! ⁶ Pe nga sinim mołpun yi nimin, “Sin Gos kin dambiltpin o ende punmun,” nimin; ba emii pałim mił, oł kis kanim kanim ermin ei, sin sinim gupu ełe, ek kend topun kin nga oł ende enmin ei, ek kend pałim ku. Nga sinim oł kun ka keimi andlam ełe andnalmin mon! ⁷ Ba nga sinim tilang enim mił, oł kun ka yi pepin mołmun ei, Gos eim tilang enim konu mołum mił, nga sinim enginpin noł kin, dambiltpin o ende pupun kin, pepin mołpun andpin yi erpin mołmun. Mołamin kin, nga Gos kingam Jiisas miyem ełe, kapli sinim oł kis kanim kanim kil ngopu kin, kunum kunum si kindmba.

⁸ Pe sinim yi nimin, “Sin noman tuk ełe, oł kis ełmin oł endi pinatim,” nimin ei, sin sinim kin ek kend topun ngonmun. Ngopun kin, nga ek keimi ei, sinim ekii sinenjin kin, nga ek keimi ei sinim noman tuk ełe, pinatim ku. ⁹ Ba pe nga, sinim oł kis kanim kanim enmin oł ombu ni, peni ełe tor kindpin Gos ngunjpun kin, kapli Gos oł kun ka ełim Gos, eim oł kis ombu pei, kil ngopu kin, si kindpi poru nimba. ¹⁰ Pe nga “Sinim oł kis kanim kanim enenjin,” pa nimin ei, “Gos ek kend wu” pa nimin. Nga Gos eim ek keimi ei, sinim noman tuk ełe pinerang kin, nga sinim ekii sinermin mon ku.

2

Jiisas Krai Ei Sinim Paki Totum Wu

¹ Na mon ei pułup kin, enim kin ngond. Na Gos ek ka ninj ei, pii gii ninjing kangi ambil mołmun ei, Gos tilap ełe mołmun ei kin, ek nip kin, mon pułup ngond. Ei enim oł kis kanim kanim enerngii; ba wumb endi oł kis kanim kanim endi enjing kin, sinim nge mołmun wu oł kun ełim endi mołum ei, Jiisas Krai ei kapli, eim nimba mił ei, dinga nip kin, Erinjpin Gos sinim kin ngumba. ² Sinim oł kis enjpin ei, Gos sinim kin popuł sim kumep kis ei, Krai eim kołpu kin, Gos nge popuł kis ei eim sim. Sipi kin, sinim nge oł kis mendpił mon; ba ya mani mei wumb oł kis pei enjing ei nge, oł yi mił erim.

³ Pe nga sinim Gos nge ek dinga ełe ekii sinjin kin, sinim pii poł tumun ei, sinim eim kin keimi piipin kanpin kin, pii poł topun mołmun. ⁴ Pe wumb nii endi yi nimba, “Nanim eim pii poł toł” nimba; ba Gos eim ek dinga ełe, ekii sarpin kin, wumb ei eim ek kend wumb mendpił mołum. Mołpu kin, Gos ek keimi ei, eim kin pinatim mon. ⁵ Ba wumb nii endi, eim Gos ek dinga ełe, ekii simba ei, kapli Gos noman kultum oł ei erpi kin, kun mendpił kindpi pałim. Peng kin, sinim pii poł tumun ełe nge, sinim Gos kin dambiltpin ende pupun kin eim nge wumb mołmun. ⁶ Wumb nii endi, “Nanim Gos kin dambiltpi

ende moꞏ,” pa nimba, ei eim kapli, Jiisas Kraias kongun erpi pepi, moꞏpu pum miꞏ, yi miꞏ ku, wumb ei eim yi ermbe.

Ek Dinga Konj

⁷ Nanim nge wumb puꞏ; ek dinga ei, na puꞏup nip kin, enim kin ngond ei, ek konj endi mon; ba enim ek dinga oknge ei, enim ok piik sik erik ek dinga ei, enim ok ek dinga ei piik si kindik kin piik poru nik. ⁸ Nik kin, nga ek dinga eꞏe na poꞏup kin, enim ngond ei, ek konj endi palim. Peng kin, ek dinga konj ei, ek keimi ei Kraias nge oꞏ kun ka eꞏim oꞏ ei nin, nga enim enmin oꞏ kun ka ei nin, sin kenjpin ku. Nimbiꞏ erang emii pim oꞏ kis ei, si kindpi punum. Pang kin, nga oꞏ kun ka keimi ei, pe tiꞏang erang kin, oꞏ ei peni eꞏe onum.

⁹ Wumb nii endi, eim yi nimba, “Nanim tiꞏang enim oꞏ kun ka er moꞏ,” pa nimba; ba eim angim kin noman kis pii ngopu kin, yi ermbe ei, eim oꞏ kis emii palim konu eꞏe piram moꞏpu andpi kin, akip yi ku, konu eꞏe piram er moꞏum. ¹⁰ Pe nga, wumb nii endi, eim angim noman ngotum wu ei, eim tiꞏang kun ka konu eꞏe moꞏum. Moꞏpu kin, nga eim tiꞏang kun ka konu eꞏe piram moꞏpu kin, kapli oꞏ kis min epi endi eim kin pinerang kin, kapli eim min wu eipi endi, bok tok kin oꞏ kis endi erngii ei, pinaꞏim mon. ¹¹ Ba wumb nii endi, eim angim kin noman kis piimba wu ei, eim emii pim konu kis eꞏe piram moꞏpu kin andpi punum. Pupu kin, eim konu jili miꞏ ba konu ei, eim kan kun enerim. Nimbiꞏ erang emii pim konu oꞏ kis ei je erpi kin, eim ningiꞏ eꞏe to tumbun miꞏ mundang kin, eim emii konu eꞏe andpi er moꞏum.

¹² Na mon ei poꞏup kin nanim kangi ambiꞏ noꞏ enim kin ngond. Nimbiꞏ erang enim oꞏ kis kanim kanim enjing ombu, Kraias Jiisas nge embe eꞏe, enim oꞏ kis ei, eim kil ngopu si kindpi, poru nim. ¹³ Na mon ei poꞏup kin, enim ernjing kin ngond. Nimbiꞏ erang enim Jiisas piinmin ei, eim kumb ok kumna kin multum ei, pe piram moꞏum ku. Na mon poꞏup kin, enim wu kangi wu kin ngond. Nimbiꞏ erang enim dinga peng kin, wu kis Seisen kamb mani kindik kin, enim dinga angk moꞏmun.

¹⁴ Na mon poꞏup nip kin, enim kangiꞏ ngond. Nimbiꞏ erang enim Erinjpin puꞏwu eim pii poꞏ tok moꞏmun. Na mon poꞏup nip kin, enim ernjing ngond. Nimbiꞏ erang enim Jiisas kumb ok kumna multum ei, pe piram moꞏum ei piinmin. Nga na mon poꞏup kin enim wu kangi wu ombu ngond. Nimbiꞏ erang enim dinga angk moꞏmun. Molk kin, Gos ek ka enim noman tuk eꞏe pepi moꞏum. Moꞏpu kin enim dinga peng kin, Seisen wu kis kamb mani kindnim.

¹⁵ Enim ya mei eꞏe pii gii ninenjing wumb nin, mei oꞏ kanim kanim eꞏmin oꞏ ei nin, enim noman kulerngii mon! Pe nga wumb nii endi mei eꞏe pii gii ninenjing wumb nin, mei oꞏ kanim kanim oꞏ ei, noman ngum kin, wumb ei Erinjpin Gos kin noman kultmun oꞏ ei, eim kin pinerim mon. ¹⁶ Yi miꞏ, pii gii ninenjing wumb oꞏ kanim kanim pei eꞏmin oꞏ ei nin, nga epi oꞏ kis kanim kanim simin nik noman palim ei nin, nga wumb kanik kin simin ni piinmin oꞏ ei nin, nga epi kanim kanim mei eꞏe salim ei wumb en enim nilkeng sinmin ku. Epi kanim kanim ombu ei, Gos kin tonu onanim mon; ba epi ombu pei, ya mei eꞏe wumb nge noman eꞏe tonu onum. ¹⁷ Nga mei eꞏe wumb nin, nga epi kanim kanim wumb simin ni piinmin epi ombu ei, am pupu poru nimba; ba wumb nii endi, Gos nge noman enim epi ei enjing kin, kapli enim konj kunum kunum molk pungii.

Kraias Nge Opu Orung Wu Kis Endi Omba

¹⁸ Nanim kingnan ambiꞏan noꞏ; sinim muꞏ mei poru nimba kunum ei, mandi enim. Nga enim piik enjing ni, Kraias nge opu orung wu kis endi omba. Yi miꞏ peng kin, Kraias nge opu orung wu kis pei peni eꞏe tor onmun ei, wumb ombu kanik yi enmin. Erik kin, sinim piinmin ei, muꞏ mei poru nimba kunum ei, mandi erpi poru ninim. ¹⁹ Yi miꞏ, opu orung wumb ombu sin nge pii gii ninjing wumb tiꞏap ei, ende miꞏ mon. Yi peng kin, opu orung wumb ombu sinim kin si kindik punjung. Puk wumb ombu sinim nge tiꞏap ende piꞏang kin, kapli sinim kin tep to muꞏufamin; ba en enim si kindik punjung ei, pangin kin, sinim piinmin ei, wumb ombu sinim nge tiꞏap ende mon.

²⁰ Ba KraiS enim kin Gos Gui Ka bein tang kin, nga pe enim pei ek keimi piik poru ninmin. ²¹ Na enim kin mon konj endi polup kin, enim ngonand mon. Nimbił erang enim ek ei, piinatmin ełe nge mon; ba enim ek keimi piitmin. Piik kin, nga ek kend endi, ek keimi kin tor onatim mon ni piitmin.

²² Wumb nii endi, ek kend tołum wu mołum. Mołum wu ei, "Jiias ei KraiS Gos kindim wu mon," pa nimba wumb ei, eim ek kend tołum wu mołum. Mołum wu ei Gos kingam Jiias kin ouni buł ngopu kin, ek ningił ei, ekii sinarpi kin, Gos kindim wu KraiS nge opu orung wu mołum. ²³ Pe wumb nii endi, Gos kingam kin, buł ngopu ekii sinanim ei, yi ku Erinjpin Gos kin buł ngopu kin ekii sinanim ku. Nga wumb nii endi, Gos kingam kin pii gii nipi kin ni tor kindnim ei, eim Erinjpin Gos kin pii gii nipi kin ni tor kindnim ku.

²⁴ Enim ok piinjing ek ka piik kun erik mułngii! Enim ok piik ek ka ei piraM ambił gii nik kin, pii gii nik, mulnjung kin, kaplı yi mił ku, enim Erinjpin Gos kin eim kingam Jiias kin dambiltik se ende pu molk kin, pungii. ²⁵ Nga KraiS eim ek dinga ni pendrim mił yi ninim, "Enim noman konj kunum kunum mułngii ei nge ngumbii," pa nirim.

²⁶ Na mon ek ei polup kin, enim kin ngond ei, Jiias nge opu orung wumb ei, enim kin ek kend tok ngok oł kun pinalim mił erngii. ²⁷ Ba KraiS, eim nge Gui Ka enim kin bein topu ngum ei, eim enim kin noman tuk ełe tep to mołmbuł. Pe nga enim wumb epi eipi endi enim andan topu kin, yi enermba mon. Yi mił erang, Gos Gui Ka enim kin epi kanim kanim pei andan topu ngonum. Ngang kin, sin noman tuk ełe ni piipin kin, Gos Gui Ka eim andan tonum epi ombu ei, ek keimi kun mendpił palitim. Pepi kin nga ek kend endi pinalitim mon. Yi mił peng kin, Gos Gui Ka enim andan tum epi ombu, ekii singii. Sik kin KraiS kin dambiltik se ende pu molk kin pungii. ²⁸ Nga pe nanim kingnan noł; enim KraiS kin dambiltik se ende pu molk kin ekii sik erngii. Erangin kin, sinim noman dinga sik erik molk kin, kunum ełe, KraiS eim orung omba kunum ei, sinim singambił peng kin, nga koi erpin yi enenmin mon! ²⁹ Nga enim piinjing kin, KraiS eim wu kun ka mendpił mułum kin, kaplı enim yi mił keimi ni piik kin, wumb endeim endeim ni pei oł kun ka mendpił enjing kin, kaplı wumb ei, Gos nge kingam noł mułngii.

3

Gos Nge Kangi Ambil Not

¹ Enim piyei! Sinim Erinjpin Gos sinim kin noman ka owundu ngołum. Ngang kin, sinim kin noman ka ngopu ei, owundu mendpił ngołum. Yi erang kin, sinim eim kangi ambił noł mołmun. Keimi sinim Gos nge kingam ambiłam noł mendpił mołmun. Ba mei ełe pii gii ninenjing wumb ei, Gos kin kanik kin pii kun enarik mołmun. Pii kun enarik kin, yi ku, sinim kin kanik kin, pii kun enatmin mon ku. ² Nanim angnan noł; pe sinim Gos nge kingam ambiłam noł mołmun; ba ekii se sinim wumb mułmun mił ei, sinim pii kun enanmin. Ba sinim piinmin ei, Jiias eim orung omba kunum ei, sinim eim keimi kenmin. Kanpin kin, nga eim mułmba mił ei, sinim yi ku mułmun. ³ Nga wumb nii endi KraiS eim orung omba ni kui er piipi mułmba wumb ei, eim kaplı kun ka mendpił mułmba. Mołpu kin, Jiias eim kun ka mendpił mołum mił ei, yi ku mułmba. ⁴ Wumb nii endi, oł kis kun pinalim mił ermba wu ei, Gos lo ek ełe palim mił, ekii sinarpi kin, lo ek ei to pułpeł to kindim. Oł kis enim wu ei Gos lo ek ełe ei to tor kindnim. ⁵ Enim piinmin ei, KraiS eim opu kin, wumb oł kis ei kil ngopu si kindimba nge orum. Orum ei, KraiS eim oł kis endi eim kin pineririm. Pinerang kin, KraiS eim kaplı, oł kis kil ngopu si kindimba. ⁶ Nga wumb nii endi, eim KraiS kin pii gii nipi kin, dambiltipi se ende pu mułmba wu ei, eim oł kis kun pinerim mił, endi enermba mon! Ba wumb nii endi, eim kunum kunum oł kis elim wu ei, eim Jiias kinarpi kin, nga piipi poł topu enatim mon ku! ⁷ Nga nam kingnan noł; enim wumb endi, kan wiik tangin kin, enim kin ek kend tok sipik, andłam kun sinermba konu ełe sipnerngii mon! Wumb nii endi, oł kun ka palim mił, elim wumb ei, eim kun ka mendpił mołum. Mołpu kin, eim KraiS eim kun ka mendpił mołum mił ei yi mił ku mołum. ⁸ Nga wumb nii endi, eim oł kis, kun pinalim mił erpi mołum wumb ei, eim Seisen nge wumb mendpił mołum. Nimbił erang Seisen eim ok kumna kin, oł kis kun

pinalim mił eririm? Yi mił erang, Gos eim kingam ya mani mei ełe orum ei, ei pułe yi mił, Seisen kongun ei, to pułpel to si kindmba nge orum. ⁹ Nga wumb nii endi, eim Gos nge wumb endi tonu opu mułmba ei, eim oł kis kun pinerim mił ei enermba mon! Nimbił erang Gos eim nge oł kun ka oł ei wumb ei kin, noman tuk ełe mołum. Mołpu kin, nga Gos eim arim kun ka mołum mił ei, eim kaplı Gos kingam tonu opu kin, eim oł kis kun pinerim oł ei, nga kunum kunum enermba mon! ¹⁰ Ełe nge yi mił, ni piinmin ei, Gos nge kingam noł nii ombu mołmun. Nga Seisen nge kingam noł nii ombu mołmun ku. Kaplı wumb nii endi, eim oł kun ka mił enałim ei, eim Gos nge kingam mił molatim mon ku. Nga eim angim noł noman kularpi kin, yi ermba wu ei, eim Gos eim nge kingam molatim mon ku; ba Seisen nge kingam wumb mendpił mołum.

Wumb Endi Kin Noman Kultmun Oł

¹¹ Yi mił ek ełe nge, kumna mendpił kunum ei, enim ek ei piik enjing mił ei, sinim wumb endi noman kultmun oł ei, nga wumb ei sinim kin, noman kułangin yi ermin. ¹² Nga sinim kaplı Andam kingam Kein eririm mił, sinim yi enermin mon! Eim Seisen nge wu mołpu kin, eim angim mendpił to kundrum wu ei, eim oł kis mendpił eririm. Nimbił erang Kein eim angim mendpił Eipel to kundrum? Nimbił erang eim eririm oł ei, kun pineririm; ba eim angim nge eririm oł ei, kun ka pirim. ¹³ Yi mił nanim angnan noł; wumb pii gii ninenjing wumb ei, enim kin ek kis nik kin, opu orung erik yi erngii ei, enim noman to piinerngii mon! ¹⁴ Yi mił sinim ni piinmin ei, sinim wumb kuliı konu ełe si kindpin kin, nga sinim noman konj sinjpin. Nimbił erang sinim enjpin noł kin noman kułumun. Nga wumb nii endi eim wumb kin noman kulałim wu ei, eim wumb kuliı konu ełe mił piram mołum. ¹⁵ Nga wumb nii endi, eim angim kin ek kis nipi kin, nga eim noman kularpi ermba, wu ei, eim noman tukrung ełe, wu angim ei to kundmba mił pim. Pe nga enim ni piinmin ei, wu endi eim wumb to kondnum wu ei, eim noman tuk ełe kin noman konj kunum kunum sałıim ei, piram mulatim mon. ¹⁶ Ełe nge yi mił, sinim ni piinmin ei, wumb noman kultmun oł ei, pułe yi mił pałim ei sinim piinmin. Nimbił erang, Kraıs eim noman konj sinim kin ngopu kin, ond peri ełe kułum. Kułang kin, pe sinim kaplı, Kraıs enim oł ei mił ku, sinim enginjpin kin, yi erpin kin, sinim noman konj ei, wumb kin paki topun ngumun. ¹⁷ Ba pe wu endi, eim mei ełe, epi kanim kanim pei seng kin, nga wu angim endi, epi sinerang mułmba wu ei, eim kanpi kaimb sipi kin, paki tunarpi yi ermba wu ei, eim Gos noman ngołum oł ei, nipe mił wu ei, eim noman tuk ełe piram pałim? ¹⁸ Yi mił nanim kingnan noł mił mołmun! Sinim wumb noman kultmun pa ni gupu ełe ni, mon ek yi ninermin mon; ba wumb noman kultmun, pa nimin ei, keimi pimba nin, nga oł keimi ermin yi ku ermin.

Pii Gii Wumb Gos Ningił Ełe Gał Kulatmin Mon

¹⁹ Oł ełe nge, sinim piinmin ei, sinim Gos nge ek keimi ełe mołmun ni piinmin. Piipin kin, sinim Gos nge kumb ełe angpin mołmun ei, sinim noman emin pei tonu wang kin, dinga pupun engmin. ²⁰ Pe nga, sinim noman tuk ełe, sinim kin kos er ngopu erim kin, kaplı sinim Gos kumb ełe angpin kin, sinim noman emin sepin piipin mułmun. Yi mułamin kin, Gos eim owundu mendpił mołpu kin, tonu pupu kin, eim sinim kin noman tuk ełe ngołum ku. Nga Gos eim epi kanim kanim pei piıim ku. ²¹ Yi mił angnan noł! Pe sinim noman tuk ełe, sinim kin kos er ngopun yi enenjpin ni piim kin, kaplı sinim Gos kumb ełe engnim ełe, gał kulermin mon; ba sinim kaplı eim kii simba ei, sinim ek nipin orung kindmin. ²² Kindpin yi enjpin kin, eim ek dinga nim ełe nge, nga eim noman ełe pałim ei mił enjpin kin, kaplı sinim nipe epi endi eim kin kii sinjpin kin, kaplı eim sinim ngumba. ²³ Nga Gos eim nge ek dinga nim ei yi mił, “Sinim eim kingam Jiıas Kraıs embe ełe, pii gii nipin kin, nga sinim wumb eipi eipi noman kultmun ei yi erngii mił,” pa ni Kraıs eim ek dinga nipi kin, sinim kin yi ni ngurum. ²⁴ Yi mił wumb nii endi, Gos eim ek dinga nim ek ei, ekii sik ninim mił erngii wumb ei, eim Gos kin dambıltpi se ende pu mołum. Mułang kin, nga Gos eim kin mołum ei, eim nge Gui Ka sinim kin ngopu kin, eim sinim kin kunum kunum mułang kin, sinim kaplı Gos eim mołum mił pii poł tumun.

4

Gos Gui Keimi Endi Kin Gui Kend Endi Kin

¹ Nanim angnan no! mo!mun. Pe wu kombur ok, enim kanik kin, ek endi yi mi! ningii. Sin Gos nge Gui Ka sinjpin yi ningii ei, enim pii gii ninerngii mon; ba kumb se, enim kapli, ek e!e kii sik, mok tok kin, kanik pii po! tungii ei, ek kun keimi ninmin gui ei, Gos kin onum min, ek kend tonmun. Yi mi! erang, wumb pei kombur andik kin, ek kend to!mun wumb ei, o! ekii se tonu omba ni tor kindi!min wumb molk kin, ek kend kun pinatim mi! nik kin, mei konu e!e orung orung andik pu!mun. ² O! e!e nge, enim ni piinmin ei, Gos Gui Ka ei ek nipi ngo!um. Ngopu kin, wumb nii endi, opu kin yi nimba ei, "Gos eim kingam ya mani mei e!e orum ei, eim wu keimi ngenj e!e sinim palim mi!, yi ku pirim. Kapli, Gos Gui Ka ei, wu eim noman tuk e!e mo!um wu ei, Gos ek keimi nipi tor kindnim." ³ Ba nga wu nii endi opu kin, yi nimba ei, "Jiisas Kraiis eim Gos kin mani mei e!e opu kin, ngenj e!e keimi pinerim," pa nipi wu ei, eim Gos Gui Ka eim kin mulerim mon. Mularpi kin, wu ei Jiisas Kraiis nge opu orung wu mo!um. Mo!pu kin, enim piinjing ek ei nge, ya mei e!e tonu omba ninjing mi!, pe ya mei e!e, keimi mendpi! tonu onum.

⁴ Ba nanim kingnan ambilan no!; enim Gos nge wumb ti!ap mendpi! mo!mun. Molk kin, ya mei e!e, ek kend tok ni tor kindi!min wumb Jiisas nge opu orung wumb ei, dinga mo!mun; ba Gos nge Gui Ka enim kin mo!pu kin, dinga mendpi! ngo!um. Dinga ngang kin, enim Gos ek piim mi!, ek kend ni!min wumb ei, to mani kindinmin. Nimbi! erang, Gos Gui Ka enim noman tuk e!e mo!um ei, dinga mendpi! mo!um. ⁵ Wumb ombu ek kend tok ni!min wumb ei, pii gii ninenjing mei e!e wumb molk kin, ya mei e!e, ek kend tok pii gii ninenjing wumb kin, ngok enjing ei, piik er muljung. Nimbi! erang ek ei nge pii gii ninenjing wumb pei mo!mun ei, en enim ek kend tok ni!min ek ei pi!min. ⁶ Ba sinim Gos nge wumb ti!ap e!e mo!mun. Molk kin, pe nga wumb nii endi, Gos pii po! topu kin, pe nga sinim ek nipin ek ei, eim ekii simba ku. Pe wumb nii endi, eim Gos nge wumb ti!ap e!e mulerang kin, wumb ei yi ku, sinim ek nemin kin, ekii sinermba mon ku. O! yi erngii ei, sinim kapli, kanpin kin, pii po! topun erpin kin, wumb ei keimi, Gos Gui Ka nge tor orum min, ek kend to!um gui ni tor opu kin, sinim kanpin kin pii po! tumun.

Gos Eim Wumb Noman Ngo!um

⁷ Nanim angnan no!; sinim kapli wumb eipi eipi endi kin noman ko!pun yi ermin! Erpin kin, ei nimbi! erang, noman kultmun o! ei Gos eim kin tor orum. Wang kin, wumb nii endi wumb noman kultmun o! ei, ermba wumb ei, eim Gos nge kingam mendpi! mo!pu kin, nga eim Gos pii po! topu mo!um. ⁸ Wumb nii endi, eim wumb noman kultmun o! ei enanim ei, eim Gos pii po! tunanim mon ku. Nimbi! erang Gos eim wumb noman ku!um pu!wu mo!um. ⁹ O! ei nge Gos sinim kin noman ku!pu kin, eim kingam endeim mendpi!, ya mani mei e!e kindang, opu kin, ond peri e!e ko!pu kin, sinim ngum. Ngang kin, sinim kapli konj kunum kunum sipin kin, mo!pun bin ei, eim kin sinjpin. ¹⁰ Noman ku!umun o! ei, pu!e yi mi! palim. Gos eim kumb se, sinim kin noman kultum. Ko!pu kin, nga sinim eim kin, ekii se noman kulmun. Ba eim kumb se sinim kin noman ku!pu kin, eim kingam Jiisas Kraiis kindang kin, ya mani mei e!e opu kin, ond peri e!e ko!pu kin sinim o! kis kun pinerim o! enjpin ei, Gos sinim kumep kis ei Kraiis kin kindang kin, Kraiis eim je sinim o! kis kil ngopu si kindim. ¹¹ Nanim angnan no!; Gos eim kingam endeim mendpi! kindang kin, mani mei e!e opu kin, sinim kin ku!mba nge om. Yi erang opu kin, Gos sinim kin noman ku!pu yi erpi kin, sin sinim kapli wumb endi, endi ni noman ku!ang kin, yi mi! ku eramin! ¹² Sinim wumb endi kapli, Gos kinanmin mon! Ba sin sinim endeim endeim ni, noman ku!ang kin, yi ermin ei, kapli Gos eim sinim noman tuk e!e mo!um. Mo!pu eim sinim kin, kongun yi erang kin, wumb noman kultmun o! ei, am ka wii tonu wang kin, sinim noman tuk e!e er mu!mba. ¹³ O! e!e nge, sinim piinmin ei Gos eim Gui Ka sinim noman e!e tuk kindang kin, opu mo!um. Mo!pu kin, sinim kapli piinmin ei, Gos sinim kin noman tuk e!e mo!um. Nga sinim eim kin dambiltpin se ende mo!pun kin, molk punmun. ¹⁴ Nga sinim kenjpin kin, wumb eipi kin ni tor kindpin kin, "Gos eim kingam mei e!e mani

kindang kin opu pendpi kin, mei konu ele wumb pei, sip orung simba nge om.” Opu kin, sinim ek pol ei, pe ek ni tor kindpin kin, wumb ngonmun. ¹⁵ Pe nga wumb nii endi, ek ni tor kindmba ei, eim “Jiisas Gos kingam endeim mendpił mołum,” nimba wumb ei, Gos eim wumb ei kin mułang kin nga wumb ei Gos kin moł mandi pupu kin mołum. ¹⁶ Yi mił erang, sinim piipin kin, pii gii nipin ei, Gos sinim kin am noman mendpił kultum. Kołpu kin, Gos eim noman kultum pułwu mołum. Nga wumb nii endi eim wumb kin noman kultum wumb ei, Gos eim kin tep to mułang kin, nga eim Gos kin tep to mołum ku. ¹⁷ Oł ele nge pe Gos sinim kin tep to mołpu kin, eim erang sinim wumb noman kultmun oł ei, kun ka keimi tonu onum. Opu kin, ei nge, ekii se Gos eim wumb mok topu kin, kos piimba kunum owundu ei, sinim kaplı Gos kin, mund mong kulermin mon. Nimbił erang, Gos eim wumb noman kultum mił, sinim ya mei ele mulnjpun kunum ei, Krai ei eim kin noman kułpun yi enjpin. ¹⁸ Yi mił erang, mund mong kultmun oł ei, ende tuk ele noman kultmun ele pep ende kindnałim mon. Ba Gos kin noman kultmun kun ka oł ei pepi kin, mund mong kultmun oł ei top tor kindnim. Kindpi kin wumb nii endi mund mong kulk mułngii ei, Gos kin noman kultmun oł ei tuk ele, wumb ei kin, pinałim mon. Ba eim mund mong kułpu kin, Gos kos piipi kin wumb mok topu ermba kunum ele, noman to piinim ei, Gos kin noman kultmun oł ei tuk ele pinałim mon.

¹⁹ Sinim Gos kin noman kultmun ei, pułe yi mił pałim. Gos eim sinim kin kumb se noman kultum. ²⁰ Kułpu kin, wu nii endi, eim angim kanpi kin, kan kis kaninim ei, eim kin noman kulermba ei, nga Gos eim kinanim ei noman kułmba mił nenj? Yi ermba mił pinałim mon. Pe nga wu nii endi eim yi nimba, nanim Gos kin noman kult, pa yi nimba; ba eim angim kin noman kułmba ei, eim ek kend wu, mendpił mołum. ²¹ Yi mił erang, sinim kin Krai ek dinga endi, yi mił nipi ngum, “Wumb nii endi, eim Gos kin noman kułum kin, nga yi ku, wu angim kin yi ku noman kułpu ngumba.”

5

Pii Gii Ninmin Wumb Ei Mei Ele Wumb Oł Kis Kanim Kanim Ombu Kambik Mani Kindinmin.

¹ Wumb nii endi, Jiisas eim Gos kindim wu Krai ni pii gii nimba wumb ei, Gos eim nge kingam ambılam noł mendpił mołmun. Pe nga wumb nii endi, eim arim ei noman kułpu wumb ei, arim nge kingam noman kułmba ku. Yi mił ku, wumb endi sinim Erinjpin Gos kin, noman kułum kin, nga eim nge kingam kin yi ku noman kułpu ngumba ku. ² Oł ele nge pe sinim piinmin ei sinim Gos nge kingam ambılam noł noman kultmun ni piimin? Piipin kin, kunum ele, sinim Gos kin noman kułpun kin, pii gii nipin kin, nga eim ek dinga nipi ngum ei, ekii sipin ermin. ³ Yi mił erang, sinim keimi am Gos eim kin noman kułpun kin, pułe yi mił. Kaplı sinim Gos ek dinga nipi ngum ek ei, sinim ekii sipin ermin. Erpin kin, nga eim ek dinga nipi ngum ei, sinim piipin kin, ek dinga ei, sinim kin embın pinermba mon. ⁴ Yi mił erang, kingam noł Gos nge mołmun pei ei, kaplı Gos eim ek dinga nipi ngum ei, ekii sik erngii. Erik kin, wumb oł kis kanim kanim ombu, kaplı kambik mani kindik kin, mei wumb oł kis kanim kanim ei, to tor kindik kin, si kindngii. Kindik kin, pe sinim Jiisas kin pii gii nipin kin Gos eim ek nirim mił ei, ekii sinjpin kin, sinim kaplı ya mei ele wumb oł kis kanim kanim tonu omba ei, kaplı to mani kindmin. ⁵ Yi mił, wumb nii endi, kaplı eim ya mei ele wumb oł kis kanim kanim tonu omba ei, to mani kindmba. Kindmba wumb ei, eim Jiisas eim Gos nge kingam mendpił ni pii gii nimba. Wumb ei, eim mendpił kaplı mei ele, oł kis ombu, kaplı to mani kindmba.

Jiisas Krai Eim Mei Ele Opu Kongun Erim Ek Ei, Ni Tor Kindim

⁶ Jiisas Krai eim ya mani mei ele orum. Opu kin, eim noł pirim. Pepi kin, ond peri ele kołpu kin, eim miyem ei bein turum. Topu ku, eim noł mendpił pimba nge onerim; ba noł pepi kin, ond peri ele kołpu kin eim miyem bein turum. ⁷ Nimbił erang oł erim ele, sinim piinmin ei, eim Gos nge Gui Ka oł kun keimi mendpił pułwu ei, eim oł ei ni tor kindrim ek ei keimi nipi mołum. ⁸ Gos Gui Ka ei kin, noł pim ei kin, Jiisas eim nge ond peri ele kołup kin, miyem bein tum ei kin, epi tekliki kei ombu, ek ende mił keimi

nik tor kindinmin. ⁹ Yi mił, sinim wumb ninmin ek ei pii gii ninjpin kin, kapli Gos ninim ek ei pii gii nimin ku. Nimbił erang Gos ninim ek ei, ek dinga mendpił ei, eim ninim ek ei, eim kingam Jiisas kin ek ei nipi tor kindrim. ¹⁰ Wumb nii endi, eim Gos nge kingam Jiisas kin pii gii nim kin, eim kin noman tuk ełe pimba ei, Jiisas eim Gos kingam keimi ni piimba; ba wumb nii endi, Gos ek ninim ei, pii gii ninenjing kin, Gos eim nanim kingnan Jiisas pa nirim ek ei, ek kend tum ni yi piingii. Nimbił erang eim Gos eim kingam Jiisas kin nirim ek ei, pii gii ninenjing mon. ¹¹ Nga ełe nge, Gos eim sinim kin ni tor kindiłim yi mił nirim ei, Gos noman konj kunum kunum mołum ngurum ei, noman konj ei, eim kingam Jiisas pułwu ei, eim ngang kin sinim simin. ¹² Pe nga wumb nii endi, eim Gos nge kingam Jiisas kin pii gii nimba wumb ei, eim noman konj kunum kunum mołum ei, sipi mołum. Pe nga wumb nii endi, eim Gos nge kingam Jiisas kin pii gii ninermba wumb ei, eim konj kunum kunum mołum ei, wumb ei eim kin mulermba mon.

Konj Kunum Kunum Mołum

¹³ Na mon ei połup kin enim kin ngond ei, wumb nii endi, eim Gos kingam embe ełe, pii gii ninjing kin, kapli enim piingii ei, enim noman konj kunum kunum mołum ei sinjing. ¹⁴ Kapli pe sinim Gos nge kumb ełe, omun kunum ei, sinim tungu enanmin. Nimbił erang sinim keimi piinmin ei, sinim nipe epi endi, Gos nge noman pałim mił, ekii sipin kin, kii simin ei, kapli Gos kom se piipi kin, ekii se eim sinim kapli epi ei ngumba. ¹⁵ Pe sinim pii gii keimi ninmin ei, eim piinim ni piimin ei, kapli sinim simin ni kii sinjpin kin, epi ei ngang kin simin. ¹⁶ Pe wumb nii endi, eim kinang pii gii ninjing wumb angim endi, oł kis kun pinerim mił endi erpi kin, dup konu kis ełe punermba mił endi pim kin, kapli eim prei erpi kin, Gos kii seng kin, kapli Gos wumb ei kin paki top kin, sipi orung sipi kin, noman konj kunum kunum mołum ei, ngang simba. Ba wumb kombur Gos Gui Ka kin ek buł ambilk ek kis ngungii ei, er sipipi kin dup konu kis ełe kindang kin, pungii er mułngii ei, na enim prei erik kin, Gos ngungii ei, na ninand mon. ¹⁷ Pe oł kanim kanim kun pinałim mił enim oł ombu ei, ei oł kis ombu pałim; ba oł kis kombur enim ei, dup konu kis ełe punerngii mił endi pałim. ¹⁸ Sinim piinmin ei, Gos nge kingam endi tonu opu mutum ei, oł kis kun pinałim mił ei, kunum kunum enałim mon. Nimbił erang Gos nge kingam Jiisas wumb ei tep ka erpi, paki tang kin, pii gii dinga ni er mułmba. Yi er mułang kin, Seisen eim wumb ei kin mandi pupu ambilpi kin, to kis ermba pinerim mon. ¹⁹ Sinim piinmin ei, sinim Gos nge kingam noł mendpił mołmun. Mołangin kin, nga pii gii ninenjing wumb pei, en enim oł kis pułwu Seisen nge angil ełe molk kin, eim dinga ełe, kongun erik kin, andik puk mołmun. ²⁰ Nga sinim piinmin ei, Gos nge kingam ya mani mei ełe om ei opu kin, sin paki topu sinim noman ka wii ngang kin, Gos kin keimi mendpił pii poł tonmun. Nga sinim eim kingam Jiisas Krai eim kin dambiltik se ende puk mołmun. Nga yi mił ku, sinim Gos keimi eim kin dambiltik se ende puk mołmun. Mołpun kin, Gos eim Gos keimi mendpił; nga Gos eim konj kunum kunum pułwu mołum ku. ²¹ Nanim kingnan noł! Enim Gos kin pii gii dinga peng molk kin, enim ek kend gos kin mandi pu mulerngii.

Jon Mon Nga Endi Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Jon Mon Endi Nga Pulum

¹ Mon ei men ngii pii gii ninjing wumb ełe, tep er peng erip moł wu ei, na Jon mon ei, połup kin enim ngond ei, men ngii amb endi kin, eim kingam ambilam noł mił mołmun ei, noman kult. Kulup kin na endeim mendpił mon; ba wumb pei nii endi, eim ek keimi ei, pii gii ninim wumb ei, yi ku enim kin noman kultmun. ² Na enim kin noman kult. Nimbił erang ek keimi ei, sinim kin pałim, nga sinim kin kunum kunum pepi mołpu ba.

³ Erinjpin Gos kin, eim kingam Jiisas Krai sinim kin, noman ka ngonmbuł ei ni, nga noman kaimb silmbił oł ei ni, nga noman emin ngołmun oł ei ni, oł ombu pei sinim kin erangił kin, nga sinim wumb kin noman ngok oł ei ni, ek keimi oł ei er minj erik kin, yi er mułngii.

Ek Keimi Nin Noman Kultmun Oł

⁴ Nanim ka piip kin, kurup kanip piind ei, enim pii gii ninjing wumb kombur en enim, oł kun keimi ei, sin Erinjpin Gos ek dinga ninim mił ei, ekii sik yi enmin. ⁵ Pe nga na enim pii gii ninjing wumb kin, na mon endi połup kin enim ngunand mon. Nga ek dinga konj endi nip ngunand mon ku. Ba kumna kin, ek dinga endi enim kin kii sip kin ngond ek ei, yi mił wumb endeim endeim ni noman kulang kin, yi mił erngii. ⁶ Nga noman kultmun oł ei, pułe yi mił, Gos eim ek lo dinga nipi pendim ełe, sinim piipin kin, ekii sipin mułmun. Mołpun kin, ek dinga ei, enim kumna kin, yi mił piinjing ei mił, enim kapli wumb noman kultmun oł ei mił, yi erik mułngii. ⁷ Yi mił wumb kombur pei ek kend tok, kun pinałim niłmin wumb ei, sinim kin si kindik kin, mei orung orung ełe punjung ei, ende mułmun ei, en enim Jiisas Krai, eim wu mił ya mei mani ełe orum pa nik, yi ninałmin mon. Ninarik kin, wumb yi nge, ek kend tok ełmin wumb ei en enim Jiisas Krai nge opu orung wumb mołmun. ⁸ Yi mił, en enim kanik kun erik mułngii! Mon pim kin, enim kongun dinga enjing ei wii mił punermba; ba enim kongun dinga enjing nge kumep ka Gos ngang kin, kapli singii. ⁹ Nga wumb nii endi, eim Jiisas Krai ek ka ei ambil gii ninarpi, si kindpi kin, am ernding pupu ermba wu ei, eim Gos kin tep to mulermba. Ba wumb nii endi, eim Jiisas Krai eim ni andan topu ngum ek ei, ekii sinjing kin, kapli wumb ei Erinjpin Gos kin, eim kingam Jiisas kin, tep to mułngii. ¹⁰ Pe wumb nii endi, Krai nge ek ka ni tor kindnermba wu ei, enim ngii konu ełe nirik sinarik kin, nga or pii nik, yi enerngii mon. Pe nga yi ninerngii, “Noman emin nim kin pengli,” ninerngii mon ku. ¹¹ Pe wumb nii endi, eim noman emin nim kin pendpi kin, nga oi a nip, yi ermba wumb ei, eim wumb ei, oł kis ełim mił ei, oł kis ełim mił ei, eim kin tep to mułmba. ¹² Pe na epi kanim kanim ek kombur pei nga na nip ngumbii end; ba ei pipe nin, noł triindi ełe, pułup kin, ngunermbii; ba nanim piind ei, enim kin op kanip kin, bii ni piind. Piip op kin, endeim endeim ni kanip nimbii. Nemb kin, sinim pei pupun opun kin, ka piimin ei, tonu owundu opu pimba.

¹³ Pe Gos to tonu kindang pii gii ninjing wumb ei, nge kinganim noł ya mołmun wumb ei, enim kin ek ka nik, “Ka mulei!” a nik enmin.

Jon Mon Ekii Se Poŕpu Gos Wumb Kin Kindim

Pe Jon Mon Endi Nga Poŕpu Kindim

¹ Mon ei men ngii pii gii ninjing wumb tep er peng er moŕ wu ei, na Jon, wu Gaiyas, na noman kuŕup ngoŕ ei kin, mon ei puŕup ngond.

² Nanim wu puŕ mendpiŕ; na yi nip piind ei, wumb kin nim epi kanim kanim nimin kin, pei kapŕi ka moŕun yi ni piind. Nga na ni piind ei, ninim noman tuk eŕe ka seng muŕun kin, yi miŕ ku, ninim ngenj eŕe ka seng kin mulnjii. ³ Yi miŕ na nanim ka mendpiŕ piinj kunum ei, wu enginjpin kombur na kin ok pendik kin, ek yi ni tor kindnjing; “Nim ek keimi ninim miŕ, ekii sikin kin kongun dinga erkin kin, nga ek keimi nin miŕ, ninim yi ku oŕ kun ka erkin kin, no pekin moŕun,” pa yi ninjing. ⁴ Nik kin, epi eipi endi oŕ yi miŕ erang kin, na pe ka piind oŕ ei miŕ, na piinermbii mon. Piinarip kin, nanim ek keimi nin, pii gii ninjing kingam noŕ ei, ek keimi ninim miŕ yi ku, en enim oŕ kun ka ekii sik kin, no pek moŕmun.

Geiyas Eim Embe Tonu Pum

⁵ Nanim nge wu puŕ mendpiŕ; nim kongun keimi ka erkin kin, sinim nge enginjpin noŕ paki tokun, yi en ei, pii gii ninjing wumb ei, kumb ningiŕ kan poŕ tunen; ba nga nim paki tun. ⁶ Tokun kin, en enim pii gii wumb kuŕou tunjung wumb ya eŕe ok pendik kin, nim en enim kin, en oŕ ei miŕ, ni tor kindnjing. Kapŕi, nim am en enim andŕam eŕe, ok pungii ei yi ku, andan tokun eran kin, Gos kanpi ka pimba oŕ ei, yi ku enjii. ⁷ Yi miŕ erang en enim andŕam eŕe, andik punmun ei, Jiisas Kraiss nge kongun erngii nge punmun. Puk kin, nga torung wumb moŕmun ei, epi ngok kin, paki tok erngii ni, yi piinaŕmin mon! ⁸ Kapŕi pe, sinim pii gii ninjpin wumb ei, kapŕi Gos kongun wumb ombu paki topun kin, kan kun erpin se muŕmun. Moŕpun yi enjpin kin, sinim kapŕi en enim ek keimi eŕe, kongun ei, ende kindpin enmin miŕ, sinim oŕ yi enmin eŕe, kongun yi ku ermin.

Diyosrepiis Kin Diimiisriyas Enim Kanik Kun Erik Muŕngii

⁹ Na mon osii endi ok poŕup kin, men ngii pii gii ninjing wumb moŕmun wumb ei kin kindinj; ba Diyosrepiis eim, wu num moŕpu kin, wumb ombu tep ermbii ni noman to piirim. Piipi kin, ya na ek ninj ei, eim ekii sinaŕim mon. ¹⁰ Yi miŕ pe na enim kin ombii kunum ei, op kin, eim epi kis kanim kanim erim ei miŕ nip, peni eŕe ni tor kindmbii end. Pe eim sin kin am kis nipi kin, nga eim ek kend kun pinaŕim, yi nipi eŕim. Erpi kin eim, oŕ yi eŕim ei, am kapŕi enaŕim. Nga wu angim noŕ kombur ongii ei, “Onmun,” a nipi kin, enim sipi kin, paki topu enaŕim mon ku. Nga wumb kombur wu ombu sik kin, paki tok ermin ni erngii ei, “Mon!” pa nipi kin, nga “Enim yi enerngii,” nipi kin, nga men ngii eŕe, “Enim kapŕi tuk onerngii, enim si kindik kin tor pei!” pa niŕim ku.

¹¹ Nanim wu puŕ mendpiŕ; nim oŕ kis kun pinaŕim miŕ ei, ekii sinenjii mon, ba oŕ kun ka paŕim miŕ ekii sikin enjii. Wumb nii endi, eim oŕ kun ka paŕim miŕ eŕim wumb ei eim Gos nge wu muŕmba. Nga wumb nii endi, eim oŕ kis kun pinaŕim miŕ, ekii sipi ermbe ei, eim Gos endeim kinanim mon!

¹² Diimiisriyas eim kongun enim, “Nim nga oŕ ka enim,” pa ni wumb pei yi ninmin. Nga ek keimi pim miŕ, eim piipi kin, ekii sipi kin oŕ kun pim miŕ kunum kunum er muŕum. Muŕang kin, nga sin pupun kin, kanpin enjpin miŕ, nipin tuk ku kindinmin. Nga nim piinjii ei, sin ninmin ek ei, keimi pimbe.

¹³ Na ek kanim kanim pei enim kin nimbii ni piind; ba nanim pipe eŕe ni noŕ triindi eŕe, poŕup kin ngunermbii mon. ¹⁴ Na enim kin op kin kenmbii ni piind. Wamb kin, kapŕi sin sinim kin mendpiŕ ek nipin piimin.

¹⁵ Noman emin ei, enim kin pengŕi! Ninim nge wumb puŕ nin, kand si noŕum wumb ombu, nim kin, “Ek ka,” nik kindmin. Nga sin nge wumb puŕ nim kand si noŕum wumb ombu kin, ek yi ku, nikin ngunjii.

Jus Mon Endi Połpu Gos Wumb Kin Kindim

Jus Pułum Mon Ei

¹ Na Jiisas kin ekii sip kin, eim nge kongun wu mołup kin, nanim Jeims nge angim moł. Na mon ei połup kin, wumb ombu Gos eim wii topu “Nanim kin ekii sik nanim nge wumb mułngii,” pa ninim, wumb ei kin nognd. Ngop kin, wumb ombu enim, Erinjpin Gos nge noman ngołum oł ei nge, piram mułangin kin, nga enim Jiisas Kraiss eim angil ełe tep ka erang mołmun.

² Pe Gos eim kapli enim kin kaimb sipi kin, nga eim erang enim noman tukrung emin ka seng kin, nga eim am enim kin noman kułpu ngołum oł ombu ei, enim kin pei mendpił tonu opu pengli!

Gos Nge Ek Ka Opu Orung Wumb

³ Na angnan noł mendpił, nanim enim kin noman to piip kin, mon pułmbii ni piinj mon ei, pe puls. Puls mon ei, Gos eim sinim si orung simba ei, pe na mon ei połup kin, enim kin ngond. Na nemb enim paki tang kin, enim nge pii gii ei ambil gii nik dinga kindik kin wumb ek kend tok kun pinatim mił nik kin, andan to ngołmun wumb ei kin kan kun erik mułngii. Molk kin, kunum endeim mendpił Gos eim sinim pii gii wumb pei kin ngum pii gii ei, tep ka erpin kin dinga kindpin kin, pii gii ei ambil gii ni mułmun. ⁴ Nanim ek ei mił nip ngond ei, nimbił erang wumb kombur ek kend kun pinatim wumb ei koi erik molk kin, en enim, enim kin tep to mułmun. Molk kin en enim oł kun pinatim mił erngii ei, sinim Gos nge noman ka ngołum oł ei kin en enim to eipi eipi kindik kin oł eipi endi ełmin. Erik kin, en enim oł kis kanim kanim ngenj noman kuł ngumba ni piik ełmin. Erik kin en enim sinim Jiisas Kraiss Owundu sinim tep er mołum Owundu ei, en enim buł ngok kin yi ełmin. Kumb ok Gos nge ek ka si, ni tor kindpi kin yi nirim. Wumb oł kis ełmin ełe nge Gos kos owundu simba kunum ei en enim kumep kis singii ei sim sałim. ⁵ Pe nga na enim nemb piingii ei nge, enim ok piik kin, kanik enjing ei, Gos eim Esrel wumb Eisip mulnjung konu ełe, eim paki to se mengpi kin, Eisip konu tor tu wum. Tu wang kin, wumb ombu, eim kin pii gii ninenjing wumb ei, ekii se, eim to kondpu kis er si kindim. ⁶ Nga enim piingii ei, enjel en enim Gos ngopu kin, tep erik mulei, a nirim konu ełe, si kindik, yi erangin kin, Gos eim en enim ambilpi, sipi kin, konu endi kindang mołmun. Molk kin, ekii muł mei poru nimba kunum ełe, Gos eim sipi kan ngii mił kindang konu kis ełe, kunum kunum mułngii. Nimbił erang en enim Gos ngum kongun ei, mandi ełe erik mulenjing. Mularik kin, nga Gos en enim dinga ngopu ełe molk kin, tep erei, nirim ei mił, si kindnjing. Si kindangin kin, en enim Gos kos owundu piimba kunum owundu ei, eim enim konu kis ełe kindmba. ⁷ Ei yi mił ku, Sorom kin Gomora konu owundu tał nin, nga konu kombur orung orung mandi sirim ei, enjel erik kin, oł kis enjing ei, dup opu nopu kin, konu kin, wumb ni pei, to kis erpi eipi eipi kindrim. Kindang kin, sinim noman to piipin mułmun ei, Gos wumb nii endi oł kis kun pinatim mił er andiim ei, Gos eim wumb ei kin, oł yi ku erpi ngumba. Ngumba ei dup konu kis ełe, kunum kunum piram nop mułang kin, en enim ngenj kumbii kis singii. ⁸ Yi mił ku, wumb oł yi enjing mił ku, wumb ombu en enim or kumb min men mił kenjing ei, en enim nge ngenj ełe ok kis erik ełmin. Nga yi ku sinim Owundu nge noman dinga ei, en enim ek buł ambilk kin tołul ełmin. Nga yi ku, en enim tonu epin konu ełe enjel ei nge, se ek kul sik yi erik ełmin. ⁹ Ba ok enjel owundu Maikel mołpu kin, kunum endi eim Gos nge opu orung wu kis Seisen kin ek mił erkił kin, Moses nge ngenj ei nikił, ek mił erkił, ba enjel owundu Maikel eim, ek endi nipi kin, Gos nge opu orung wu kis Seisen, “Nim oł kis kun pinatim mił en” pa ninerim mon; ba eim yi nirim, “Owundu eim nim ek dinga mendpił nipi kin oł kis en ełe nge ngonum,” nipi yi nirim. ¹⁰ Ba wu ombu en enim pei ei epi ombu, pii kun enałmin ełe nge, en enim ek kis nik kin, nga en enim epi pii kun enmin epi kanim kanim ombu,

en enim kung owu mił, oł kanim enim ełe yi pałim ei, noman to piik enałmin mon. Oł ełe nge, en enim kin kumep kis ngopu kin to kis ermba. ¹¹ Yi mił en enim kan kun erik mułngii! Nimbił erang en enim Gos kin ekii sinerim wu Kein, eim erim oł ei, en enim yi ku ełmin. Nga en enim ku nin epi simin ni piik kin, en enim erik oł ei mił wu Beilim yi ku piipi eririm. Nga yi ku kumb ok wu Kora eim ek dinga piipi kin ekii sineririm ei mił ku, en enim yi ku erik kin, Kora eririm oł ei mił Gos eim erpi kumep kis ngurum mił yi ku en enim am puk kin, konu kis ełe pungii. ¹² Yi mił wu ombu en enim mundun ming penj mołum ei mił mołmun. Molk kin, enim men ngii kuni owundu endi nungii ei nge, en enim singambił kulanmin. Kularik kin, en enim nge mendpił noman to piik kuni en enim mendpił nonmun. Nok kin, en enim yi mił kupu muł endi, jipił topu kin, nga konu tunarpi kin, konu pop topu, sipnim ei mił; nga yi mił ku, ond endi angpi, onguł pei topu kin, tengngii kunum mong top mulałim ei mił ku; nga ond dumbuł pei kułii erpi kin, kołpu numenj tonum ei, mił mołmun. ¹³ Nga en enim yi mił ep noł topu kin, ko wupu onum mił, en enim oł kis kun pinałim mił enmin ei yi mił. En enim noł wer ełe, noł milali kindpi mołum ei mił, en enim singambił sik kin, oł kis yi erik mołmun. Molk kin en enim yi mił kor kanjip endi pupu kin ełe pepi ełe pepi, enim mił, yi erik mołmun; ba Gos konu endi er sim sałim ei emii mendpił peng mułngii.

¹⁴⁻¹⁵ Nga Einok eim ok yi mił nirim, wu ombu ek kend tok kun pinałim ninmin wu ombu kin tonu omba ek ei, piipi nirim. Andam tonu opu multum nga Einok eim tonu opu mołpu kin, ek nipi eririm ei, Andam nge buł morung wumb tiłap angii orung nga tał tonu ok mulk kunum ełe, eim tonu opu mołpu kin ek ni tor kindpi kin, yi nirim. Eim yi nirim, “Enim piyei! Owundu eim kin, eim nge enjel pei tonu, kanjip mołum ei mił, yi pei mendpił kapłi ongii,” pa nim. Yi erpi opu kin, eim kapłi wumb pei kii si orung kindpi kin, kos piimba. Piipi kin, eim pii gii ninanmin wumb ei, oł kis kanim kanim enjing ei, kii sipi kin, kos piimba. Piipi kin, nga ek kis kanim kanim endi, Gos kin ninjing kin, yi ku kii si ngopu kin kos piimba. ¹⁶ Wu ombu en enim kunum kunum nu gultam nik kin, en enim ełmin oł ei sipik kin, wumb eipi ełmin pa nik ełmin; nga en enim noman ełe, oł kis kun pinałim mił erii niłim ei, ekii sik ełmin. Pe nga en enim ek dinga nik kin, wumb piingii ei, “Sin sinim wumb owundu mołmun,” ni piingii nik yi ełmin. Nga en enim wumb eipi nge epi endi simin ni piik kin, kenim ni ełmin.

Enim Pii Gii Ambii Gii Ningii

¹⁷ Ba nanim nge wumb puł mił ei, enim piyei! Ok enim Jiisas Krai Owundu nge ek se andiłmin wu ombu ek ni tor kindnjing ek ei piingii! ¹⁸ Wumb ombu enim, enim kin yi ninjing, “Muł mei poru nimba kunum ei, wu kombur ongii ok pendik kin, enim kin tokuł erik ngungii. Ngok kin, noman to piinarik kin, oł kis ombu, ekii sik pungii,” pa ninjing. ¹⁹ Wu yi nge ombu, en enim erik kin, wumb sipik tiłap eipi eipi kindik kin, erangin mułngii. Molk kin, en enim noman ya mei ełe, wu noman pałim mił, ekii sik erik kin, punmun ei, Gos Gui Ka ei, en enim kin mulałim mon. ²⁰ Ba enim nanim angnan noł; enim noman tuk ełe dinga kindik kin, en enim pii gii kun ka pałim mił, dinga kindik mułngii! Molk kin, enim kunum kunum prei erngii ei, Gos Gui Ka ełe nge, prei erngii! ²¹ Nga en enim Gos noman kultum oł ełe nge, enim kapłi no pek mułngii! Yi erik kin, nga Jiisas Krai sinim Owundu nge kaimb sipi kin, sinim ngołum oł ei, peni ełe tor omba kunum ei, enim kunum kunum kui er mułngii.

²² Nga enim wumb kombur pii gii dinga pinerang mołmun wumb ei kin, kaimb sik kin paki tok yi erngii. ²³ Nga wumb ombu en enim dup konu kis ełe mił mołmun ei, kapłi enim sikir erik, si orung singii. Sik kin, enim kapłi gał kulk kin, kaimb sik enmin oł ei nge, wumb kombur kin yi erik ngungii. Ngok kin, konduk ok nge penj mendpił mołum ei mił noman tuk oł kis sałim ei, enim kanik kun erik kin, buł ngok kin gał kulk mułngii.

Prei Erpin Ek Ka Nipin Gos Ngumun

²⁴ Pe nga Gos eim kapłi enim kan kun erpi kin, se mułang kin enim bok tok orung puk kin, oł kis kun pinałim mił yi enerngii mon! Eim kapłi enim si mengpi opu kin, eim tiłang

dinga owundu ermba kumb eŕe tu wumba. Tu wang kin, enim nge oŕ kis endi pinerang kin, enim ka mendpiŕ piik muŕngii. ²⁵ Gos ei Gos endeim mendpiŕ moŕum ei sinim se orung sim puŕwu ei, eim Jiisas Krai sinim nge Owundu ei, eim kongun erim eŕe nge, sinim se orung sipi kin, eim kin sim. Seng kin, sinim kapŕi eim embe kapŕi ambil tonu kindmin. Kindamin kin, eim kapŕi King Owundu muŕmba ei, kapŕi dinga owundu mendpiŕ salim; nga eim epi kanim kanim pei ei eim peng tep erpi moŕum ei puŕwu. Eim kumb ok moŕuŕum. Pe eim moŕum ku; nga ekii ei eim kunum kunum moŕpu ba ku. Ei keimi!

Gos Nge Oġ Koi Er Palim Ei Jon Kin Andan Tum

¹ Mon ei ek ninim miġ koi er pim ei, Jiisas Kraiss andan tum ei, Gos Kraiss kin ngurum. Ngurum eġe nge, eim andan topu kin, Gos eim kongun wumb kin, nipe epi endi, mandi tonu omba ei nge, eim nipi ngurum. Ngopu kin Kraiss eim oġ yi erpi, andan topu kin, eim nge kongun wu Jon kin, eim nge enjel kindang om. ² Nga Jon eim kenim ei miġ, ni tor kindim ei, eim ek ni tor kindpi kin, Gos nge ek ka ei, peni eġe nipi tor kindpi kin, Gos nge noman to piipi kin, Gos nge ek keimi Jiisas Kraiss eim kin andan tum ei, kenim miġ nim. ³ Wumb nii endi mon ei germba wumb ei, eim ka piimba. Nga wumb nii endi, eim ek ei kom se piimba wumb ei, eim ka piimba. Piipi kin, eim nipe epi endi mon ei, mon poġ pendnjing ei piipi kin, ekii simba wumb ei, ka piimba. Nimbiġ erang mandi ermba kunum ei, oġ pei keimi ei tonu omba.

Jon Ek Ka Nipi Men Toġmun Ngii Angiġ Orung Nga Taġ Nge Wumb Ngoġum

⁴ Pe na Jon mon ei, angiġ orung nga taġ poġup kin, Eisiya konu owundu men toġmun wumb ngii eġe kindir. Kindamb kin Gos nge noman ka nin, eim noman emin ei nin, enim kin muġang kin; Gos ei Gos eim pe moġum; nga Gos kumb ok mendpiġ moġuġum; nga Gos eim ekii se omba ku. Nga Gui Ka ei angiġ orung nga taġ, Gos eim konu peġ kumb eġe, moġmun ei, noman emin nin; noman ka enim ngungii ku. ⁵ Nga Jiisas Kraiss keimi dinga kindpi kin, ni tor kindnim. Kindpi kin, eim kumb se mengk kangi ei, eim koġpu kin, nga angpi tonu opu kin, nga konj purum. Pupu kin wumb ei, eim ya mani mei eġe king ei, eim tep enim ku.

Erpi kin, eim sinim kin noman ngopu kin, nga eim koġpu kin, nga eim miyem sinim oġ kis enjpin ei, kil ngopu si kindang kin, sinim wumb oġ kis pinatim miġ wii moġmun. ⁶ Nga Jiisas eim sinim yi erang kin, sinim tep eġmin wumb miġ moġmun. Molk kin nga sin kuġmaġ kaġiġmin wumb miġ moġpun kin Gos kongun er muġamin kin, eim nge Arim Gos kin kongun wumb miġ moġmun. Pe nga Jiisas Kraiss eim kin, tiġang owundu kin noman dinga ei, kunum kunum muġmba; ei keimi!

⁷ Enim kenei! Jiisas eim konu kupu kin ouni onum. Onum ei, wumb pei eim keningii. Kanik kin, nga eim tunjung wumb ei, keningii ku. Ya mani mei eġe wumb pei, eim kanik kin, en enim noman embin tok, kaimb sik kin, kei dinga ningii. Yi miġ, ei keimi, yi ermba.

⁸ Gos Owundu yi ninim, “Na nam kumb se mendpiġ nin, nga ekii se mendpiġ ouni.” Gos Owundu yi nipi, pe moġum; nga eim kumb ok moġuġum ku, nga ekii se kunum endi eim omba ku. Gos mendpiġ, eim noman dinga mendpiġ palim.

Jon Gos Kindim Wu Kingam Ei Kenim

⁹ Na nam Jon enim nge enginjing moġ. Nga sinim Jiisas kin dambiltpin se ende pupun moġmun. Moġpun kin, na enim kin oġ embin tui nin, ngenj kumbii ei sipin kin, nga Gos sinim wumb tep er moġum konu eġe, na enim kin tuk eġe moġ. Pe nga sinim pei oġ embin tui ei dinga ko wupun kin, Pasmos ni konu pokum eġe, kindangin moġ. Nimbiġ erang na Gos ek ka ni tor kindinj konu eġe, ni ek keimi ei, Jiisas andan topu na ngum. Ngang kin, ek ei, na ni tor kindinj konu eġe nge, na to tor kindinjing. ¹⁰ Pe sinim nge Owundu nge kunum ei, Gos nge Gui Ka ei, na kin dinga tonu om. Wang kin, na nge buġ morung eġe piinj ni, ek dinga endi tengim ei yi miġ, beli owundu endi turum. ¹¹ Ek ei yi ninim, “Nim ninim epi nipe endi ken miġ ei, mon poġ mani kindnjii. Kindkin kin, nga men toġmun wumb ngii angiġ orung nga taġ eġe, mon ei, kindnjii. Kindnjii konu ei, Epeses kin, Simerna kin, Perkama kin, Taiyasaira kin, Saris kin, Pilarelpia kin, nga Leiyorisiya kin, konu ombu eġe kindnjii.

¹² Pe nga, na kan orung kindip kin, wumb nii endi, na ek ei nirim miġ ei, kenmbii end. Erip orung kindip kin, na kenj ni, dup alam kaġiġmin epi gol angiġ orung nga taġ tuk eġe, mundangin muġang kin na kenj. ¹³ Pe dup alam tuk mii memb eġe Gos mani kindim wu

kingam mił, wu endi engim. Engim wu ei, konduk endi kindang kin, mer simb ele tor pum. Pang kin, nga ond kinemb owundu mił, gol epi ei, eim pepił ele kan sim. ¹⁴ Nga eim peng enjin ei, kuru erpi kin, kung siipsiip enjin kuru mił min, konu kupu kuru yi mił pim. Peng kin, nga eim ningił ei, dup anmbił mił gur nim. ¹⁵ Nga eim simb ele tiłang owundu erim. Erpi kin, yi mił gol epi dup owundu kiłangin kin, tiłang enim yi mił erim. Erang kin, nga na piinj ni, eim nim ek ei, noł kulup dinga tonum ei, yi mił ek tengim. ¹⁶ Pe nga eim kor kanjip angil orung nga tał eim angil tunding orung ele embilim. Embiłpi kin, nga eim tui jik mił, tukum orung orung anmbił tał ouni tukum mołum ei mił eim gupu ele tor om. Eim kumb ningił ele, konu tinga eni, topu tiłang owundu enim, oł ei mił erim. ¹⁷ Pe kunum ei, na eim kanip kin, na nam mani mei ele, mani pup kin, wumb kolk palmin oł ei nge mił na erip pinj. Ba eim angil tunding orung ele na ambiłpi kin, ek yi nim, “Nim mund mong tunenjii mon! Na nam kumb se mendpił mołup kin nga ekii se mendpił ele mołup end ku,” pa yi nim. ¹⁸ “Pe na nam konj moł! Ok na kuls; ba nga nim na ken ei, nam kunum kunum konj moł. Na ya mei ele wumb koltmun oł ei nin, dup konu kis ei nin, na noman dinga ele nge, kii wał mił dinga ei, na ambił se moł. ¹⁹ Pe nim kan epi ei, nga mon endi pulnjii! Polkun kin, ei pe kan epi ei nin, nga epi endi ekii se tonu omba epi ei, nin pei pulnjii ku. ²⁰ Yi mił, epi pułe koi erpi palim epi ei, tor omba ei nge, kor kanjip angil orung nga tał, nim na angil tunding mołum ei nin, nga gol dup alam kalk angindiłmin epi ei, angil orung nga tał ei nim kan. Kan ei pułe yi mił: kor kanjip angil orung nga tał ei, men tołmun ngii ele nge, angil orung nga tał enjel; nga gol mił dup alam kałiłmin epi ei, men tołmun ngii angil orung nga tał mił, mołmun ku.

2

Gos Ek Ka Epeses Konu Ele Kindim

¹ Wu endi Jon kin nim, “Nim Jon mon polkun kin, Epeses men tołmun wumb nge enjel ele, mon ei kindnjii. “Wu endi kor kanjip angil orung nga tał angil tunding ambiłpi sipi kin, nga eim dup alam gol kałiłmin epi angil orung nga tał ele, tuk mii memb andiłim ei, na ek yi nip nognd. ² Na piind ei, enim nipe oł endi enjing. Nga enim kongun dinga erik kin, nga oł embin tui ko wuk kin, nga kunum olt kui er mulnjung ei, na piind. Nga na piind ei, enim wu endi oł kis erim wu ei, noman ngunerngii mon! Nga na piind ei, enim wu nii endi, eim na Gos kongun kindim wu, ni piinmin. Nga enim wumb ei ek piik kin, mok tok poru ninmin. Nga enim wumb oł ei enmin pułe ei, piik enmin. Nga enim wumb ei, ek kend tok ełmin wumb, ni piingii. ³ Yi ku, na piind ei, wumb oł kis ełmin wumb enim kaninmin ei, enim na embe ambił gii nik mołmun. Nga wumb ombu, enim kin ngenj kumbii ngonmun; ba enim dinga angk kin, oł embin tui ei ko wunmun. Nga enim kongun dinga ei, ten kulk enanmin mon; ba enim kunum olt kui erik mulk ei, na piind. ⁴ Ba na ek endeim endi, enim kin nimbii end. Enim kumb se, na kin pii gii ninjing kunum ei, na kin noman mendpił ngunjung; ba pe yi mił nga, enim noman ngunanmin mon. ⁵ Enim piinmin, ok enim oł kun ka enjing; ba pe enim oł kun ka ei si kindik kin, bok tonmun. Yi mił, enim nga ok oł enjing oł ei, pii kun erngii! Pe enim noman ak tok kin, oł kis buł ngok kin, ok enjing mił yi erngii! Mon pim kin, enim noman ak tunenjing kin, kapłi na enim kin op kin, enim dup alam ei, na si tor simbii. ⁶ Ba enim oł ka endi ei, piram palim. Enim Nikolaisan wumb ełmin oł kis ei, enim ka piinanmin mon. Na yi ku, na en enim enmin oł ei, ka piinand ku.

⁷ “Kapłi enim kom pim kin, kapłi enim Gos Gui Ka ek nipi kin, men tołmun wumb ngii pei ngonum ek ei, kapłi piingii.

“Nga wumb nii endi, Gos kin pii gii dinga nimba wu ei, kapłi na Gos eim nge ond mong noman konj kunum kunum mołum, eim nge pani aka pin palim ei, ngumbii,” pa nirim.

Mon Poł Endi Simerna Konu Men Tołmun Kindim

⁸ Wu ei Jon kin nirim, “Nim mon ei polkun kin Simerna konu owundu ele men tołmun wumb nge enjel ei ngunjii. Ngunjii ek ei, yi mił: “Wu nii endi, eim mołpu kumb ele

kindpi kin nga moʔpu, ekii kindpi, koʔpu kin, nga angpi tonu opu kin, konj moʔpu elim wu ei, na ek nip ngond,” yi nirim. ⁹“Na enim ngenj kumbii nin, embin tonu onum ei, na piind. Na piind ei, enim wumb kurpu moʔmun; ba enim pira epi pei salim. Na piind ei, wumb kopur enim kin ek buʔ morung oʔ niʔmin ei, na piind. Wumb ei yi ninmin, ‘Sin Jura wumb moʔmun,’ pa ninmin. Ba wumb ei, ek kend tok ninmin; en enim Gos kin ekii sinaʔmin Jura wumb; ba en enim, Seisen kin ekii siʔmin wumb moʔmun. ¹⁰Pe enim ngenj kumbii singii ei nge, mund mong kulerngii mon! Enim piingii! Seisen enim wumb kopur olkup topu kin, mer kan ngii miʔ eʔe kindpi kin, erngii miʔ ei, kenmbii ni piipi erim. Nga enim kunum engki pei eʔe, enim ngenj kumbii ko wuk noman embin to piingii. Ba enim pii gii ei, dinga ambiʔ gii ni, molk puk kuʔngii. Kuʔangin kin, na enim noman konj kunum kunum moʔuʔum epi ei nge, ngumbii.

¹¹“Enim kom pim kin, enim nipe epi endi, Gos Gui Ka ek nipi kin, men toʔmun wumb pei ngonum ei piingii.

“Piik kin, wumb nii endi, kopur en enim pii gii dinga nim kin, kapli wu ei, eim dup konu kis eʔe, pungii kunum ei, eim dup konu eʔe punermba mon!”

Mon Poʔ Endi Perkama Konu Eʔe Wumb Kindim

¹²“Jon nim ek ka endi, Perkama konu eʔe men toʔmun wumb nge enjel kin mon endi polkun kin kindnjii. Kindnjii ek ei yi miʔ:

“Wumb nii endi, eim ek ei, tui jik miʔ tukum orung orung anmbiʔ eʔe taʔ ouni moʔum ei miʔ, na ek ei ngond. ¹³Na enim paʔmin konu eʔe, na piind ei wumb kis moʔmun konu ei Seisen eim tep er moʔum konu eʔe moʔum. Ba enim na nge embe kin, keimi ambiʔ gii nik moʔmun. Nga enim na kin pii gii ei, dinga paʔim ku. Nga na nge pii gii niʔim wu Andipas ei, eim na nge ek ka keimi ni tor kindiʔim wu ei, enim kin moʔum. Nga konu ei, Seisen moʔuʔum konu eʔe, to kundnjung. To konduk kunum eʔe, enim pii gii dinga pim ei, koi enenjing mon. ¹⁴Ba ya eʔe, na ek aninga kopur, enim kin nimbii end. Nga enim Perkama wumb kopur, Beilam ek ei piik kin ekii siʔmin. Sik kin, Beilam wu ei, eim oʔ endi wu Beilek ek nipi ngang kin, Esrel wumb kin er kindang kin, ek kend topu ngang kin, gos kend kin, kuni ngunjung kuni ei, Esrel wumb nok kin, oʔ kis ei, en enim kin pim ku. Nga amb eipi ngunduk oʔ yi erangin kin, oʔ kis ei, en enim kin paʔiʔim ku. ¹⁵Nga yi miʔ ku, enim wumb kopur tuk moʔmun konu eʔe, Nikolaisans ek ninjing oʔ kis eʔe, ekii siʔmin. ¹⁶Yi miʔ, enim oʔ kis buʔ ngok kin, noman tuk eʔe ak tungii! Mon pim kin, nga mandi kunum endi, na enim kin op kin, enim ek dinga wii, tui jik miʔ, gupu eʔe tor onum wumb ei kin, opu orung enmin wumb ei kin, opu ermbii.

¹⁷“Pe enim kom pim kin, kapli enim Gui Ka ek nipi kin, men toʔmun wumb pei ngonum ek ei, enim piingii!

“Wumb kopur en enim pii gii dinga pim kin, kapli wumb en enim ‘mana’ kuni ka wii miʔ epi ei, epi konu eʔe koi er paʔim ei, Jiisas eim epi ka wii miʔ ei, ngumbii. Nga na en enim kom ku ei, ka wii kuru endi, embe konj endi poʔup kin, ngumbii. Ngamb kin, wumb eipi endi piinerngii; ba simba wumb ei, eim mendpiʔ piimba.”

Mon Poʔ Endi Taiyasaira Konu Eʔe Kindim

¹⁸“Nga nim Taiyasaira konu eʔe, men toʔmun wumb nge enjel kin mon endi polkun kindnjii.

Kindnjii ek ei, ‘Na Gos nge kingam ek ka ei, kindamb kin onum. Na ningiʔ eʔe, dup seng miʔ, gii dinga ninim; nga na simb kum ei, er ka erpi seng kin, gol miʔ tiʔang er salim. Seng kin, na ek ei, enim kin kindind. ¹⁹Yi miʔ na enim nipe kongun enmin ei, na piʔ. Piʔ eʔe nge, enim wumb eipi noman ngoʔmun oʔ ei nge kin, pii gii dinga ninmin ei kin, nga Gos nge kongun dinga enmin ei kin, nga oʔ embin tui ei dinga angk kin, kui kinan enmin ei na piʔ ku. Nga na piind ei, enim ok enjing ei, ka wii miʔ pim; ba pe enim oʔ ka wii mendpiʔ nga enmin. ²⁰Ba ya ek eʔe, na enim kin ek nimbii end. Nip kin, enim amb owundu Jesepel amb kis endi kan wiik tangin kin, enim kin moʔum ei, eim ‘Na Gos ek se andiʔ amb,’ pa nirim. Nipi kin, eim ek ni tor kindpi kin, na nge kongun wumb ei,

andlam eipi endi andan topu kin kindang puk kin, amb eipi nge ngunduk kin, nga en enim gos kend kin kuni ngok erik kin, kuni ei nołmun. ²¹ Yi mił na eim kunum kopur wii tamb kin, eim oł kis elim ei, buł ngopu kin noman ak tumba; ba amb ei, eim oł kis ombu, si kindmbii ni piinałim mon. ²² Ei mił palim, kapli na piip kin, amb eim ening owundu kis ngumbii. Ngamb kin, nga pe wumb kopur amb eim kin oł kis erik kin, amb eipi nge wunduk enmin oł ei nge, ngenj kumbii kis kunum kunum singii. Mon pim kin, en enim oł kis kun pinatim enmin oł ei, buł ngok si kindik kin, orung pungii. Puk kin, kapli en enim buł ngok si kindnenjing kin, en enim ngenj kumbii kis ngamb kin singii. ²³ Nga na amb ei, eim kingam noł ei to kundmbii ku. Nga wumb na oł yi eramb piik kin, men tołmun wumb pei, na wumb nge noman tuk ełe nin, nga en enim noman ełe piinmin mił ei, na piind ni piingii. Nga na wumb endeim endeim ni, nipe oł endi enjing mił ei, erip kin kumep to orung kindmbii.’ ”

²⁴⁻²⁵ “Ba enim Taiyasaira konu ełe wii mołmun wumb ei, ek kis ni ngonmun ek ei, ambiił gii nik kin, ekii sinałmin. Si kindik kin, enim wumb kombur Seisen nge ek koi er palim mił ek ei, ni ngonmun ek eipi ei, ekii sinałmin ku. Na ek enim kin nind ei, na enim kin epi oł embin tui endi, enim kin kindamb kin, tonu onenmba mon. Ba enim pe ambiltmin oł ka wii ei, ambiił gii ni mułangin kin, orung ombii. ²⁶⁻²⁸ Wumb nii endi, eim kongun erpi kin, pii gii dinga pim kin, nga eim na nge oł kun ka ei, ekii si mołpu pupu kin, na orung ombii kunum ei, na en enim noman dinga ei, nam nge Arnan ngum noman dinga ende ei, na enim ngumbii. Ngamb kin, wumb konu orung orung pei ei, tep erik mułngii. Molk kin, tep ermba ei, kepri aiyon dinga wii mił, opu nurpuł topu kin, mei nganmbi ming ei, nurpuł tonum mił, yi ermba. Nga na en enim kupiiring kanjip ei mił, tiłang ka wii ei, ngumbii ku.

²⁹ “Pe nga, enim kom pim kin, wumb nii endi Gui Ka ek nipi kin, men tołmun wumb pei ngonum ek ei piingii!”

3

Saris Konu Ełe Mon Poł Kindim

¹ “Nga nim Saris konu ełe men tołmun wumb nge enjel, mon endi polkun kindnjii. Ek ei yi mił ninim:

“Na Gos nge Gui Ka angiił orung nga tał na kin mołum. Nga na kanjip angiił orung nga tał na ambiiłip moł. Mołup kin, na ek ei nip enim ngond. ‘En enim nipe oł endi enmin ei, na piil. Na piind ei, enim konj molk pungii wumb ek ei ninjing; ba enim kulii mił mołmun ei,’ na piind. ² Pe enim konj kind molk kin, nga en enim nipe epi endi si mołmun epi ei, dinga kindik kin se mułngii. Nga en enim pii gii ei kulerngii mon! Nimbiił erang na kenj ei, enim nipe epi endi enjing oł ei, na nge Gos kumb ełe, kun ka mendpił molałim mon. ³ Enim piingii ei, enim nipe epi endi, ek ka andan tok kin, nga nimbiił mił erik sik kin, piik enjing ek ei, nga ambiił gii nik kin, oł kis buł ngok kin, noman ak tok yi erngii. Erik kin, pe nga enim konj kindik, mulenjing kin, na waning wu mił enim kin ombii. Nga na ombii kunum ei, enim piinerngii mon! ⁴ Ba enim wumb aninga kopur, Saris konu ełe wumb ei nge konduk mił oł ei, erik kin, penj tunenjing mon! Tunarik kin, enim konduk kuru mił endi kind pendik kin, na kin wangin kin, ouni bin. Nimbiił erang enim kun ka mołmun oł ei, yi erngii! ⁵ Ba wumb nii endi, eim na kin pii gii dinga pim kin, kapli na wumb ei, konduk kuru endi ngamb kin, kindmba. Kindpi kin, nga na eim nge embe ei, mer wumb kunum kunum konj mołumun konu ei, pe molk pungii mon ełe, embe polk pendinj ei, kil ngopu kin, si kindnermbii mon. Si kindnarip kin, nga nam nge Arnan nge, kumb ełe kin, eim nge enjel kumb ełe kin, ni tor kindip kin, ‘Ei na nam nge wumb,’ pa nimbii.

⁶ “Pe enim kom pim kin, kapli wumb nii endi, enim Gui Ka ek nipi kin, men tołmun wumb kin ninim ek ei piingii!”

Pilarepiya Konu Ełe Mon Poł Kindim

⁷ Nga nim Pilarelpia konu eŕe, men toŕmun wumb nge enjel mon pulkun kindnjii. Kindnjii ek ei yi miŕ:

“Na nam oŕ kun ka eŕe puŕwu nin, nga na nam keimi kun mendpiŕ puŕwu. Nga na nam Deipis nge kii waŕ ambilip moŕ. Nga na ondu aki toŕ wu moŕ; ba wumb endi, eim kapŕi ondu ngunermba mon! Nga na ondu ngoŕ wu moŕ; ba wumb endi, kapŕi aki tunermba mon ku! ⁸ Na enim nipe oŕ endi enmin oŕ ei, na piŕ. Pe enim noman dinga kembis kopur paŕim ei, na piŕ ku. Nga enim na ek emb tunj ei, pii gii nik kin, ekii sinjing. Sik kin, nga enim, na embe koi enenjing mon ku! Na enim kin ngii ondu ei, aki topu, sinj saŕim. Nga wumb endi kapŕi ondu ei ngunermba mon! ⁹ Piyei! Wu amb en enim, Seisen nge men toŕmun wumb moŕmun. Molk kin, yi niŕmin, ‘Sin sinim Jura nge wumb,’ pa nik. Ba en enim ek kend tok eŕmin; nga enim Gos kin ekii sinanmin mon ku. Piyei! Na nam wumb ei, tu wup eramb kin, ok enim kin ming gopsing pii polk kin, kan mani kanik kin, men tok yi erngii. Erik kin, nga en enim piingii ei, na enim kin noman ngond. ¹⁰ Nimbiŕ erang enim na ek dinga nind ek ei, piik ekii sik kin dinga angk kin, oŕ embin tui ko wuk mulnjung. Molk kin, nga enim kin oŕ embin tui tonu omba kunum ei, na enim ka tep muŕmbii kunum endi, oŕ embin tui ei nge, wumb konu orung orung pei ei kin, tonu omba ei opu kin, ya mani mei eŕe wumb pei erngii miŕ, kenmbii ni piip kin, kindang omba. Wang kin, kunum ei, na enim kin, ka tep muŕmbii. ¹¹ Na enim kin pe sikirip orung ombii! Pe enim pii gii ei, ambiŕ gii nik kin, ka moŕmun miŕ, yi muŕngii. Yi erangin kin, wumb eipi enim nge epi ka wii ei, wii singii nge, kui er moŕmun epi ei, waning sipnerngii mon! ¹² Wumb nii endi, eim na kin pii gii nipi kin, ambiŕ gii ni kui er moŕmun wu ei, na oŕ yi eramb kin, eim Gos nge men toŕmun ngii konu eŕe, tumunj dinga miŕ, ambiŕ gii nipi kin, kunum kunum muŕmba. Moŕpu kin, nga eim Gos men toŕmun ngii eŕe, si kindpi kin, tor punermba mon. Punarpi kin, nga Gos embe eim kin, mon poŕup pendmbii. Pendamb kin nga wu ei kin, Gos nge konu owundu embe eŕe, ‘Jerusalem konj,’ puŕmbii ku. Poŕup kin, nga Jerusalem konu ei, tonu epin konu eŕe mani omba ei, na nge Gos kin omba. Wang kin, nga eim kin, nam nge embe konj ei, puŕmbii ku.

¹³ “Yi miŕ pe enim kom pim kin kapŕi Gos Gui Ka ek nipi kin, men toŕmun wumb ngonum ek ei, enim piingii!” pa nim.

Leiyorisiya Konu Eŕe Wumb Mon Poŕ Kindim

¹⁴ “Nga nim Leiyorisiya konu eŕe nge enjel ei, mon polkun kin, men toŕmun wumb kin kindnjii. Kindnjii ek ei yi miŕ:

“Na ei keimi niŕ wu, nga na Gos ek ka kun, ni tor kindiŕ wu. Nga na kunum kunum ek keimi niŕ puŕwu moŕ; nga na Gos epi kanim kanim pei eririm ei nge, na puŕwu moŕ ku; nga na ek ei nip ngond. ¹⁵ Na enim nipe oŕ endi enjing ei, na piŕ. Pe enim pii gii ei yi miŕ; enim muŕ enanim nin, jii ninanim ei, na piŕ. Ba na piind ei, enim jii ninim min, muŕ enim ei, kapŕi na piŕ. Ba na piind ei, enim jii ninim min, muŕ enim ei, kapŕi na piŕ ku. ¹⁶ Ba nimbiŕ erang, pe enim muŕ miŕ enim ei, enim molk kin, pe nga enim muŕ enanim min jii ninanim mon ku. Yi miŕ erang, na nam pe enim kin, jipambiŕ nam gupu eŕe tumbii paŕim. ¹⁷ Yi miŕ enim yi ninmin, ‘Sin ku nin epi pei saŕim,’ niŕmin; nga ‘Sin ka wii moŕmun,’ yi ninmin; nga ‘Sin epi endi sinerang kin, wii moŕmun,’ yi ninaŕmin mon. Ba enim am kis mendpiŕ moŕmun yi miŕ; wumb enim kin kaimb sik ngoŕangin; nga enim epi sinerang wii mendpiŕ moŕmun; nga enim nge ningiŕ tumbun miŕ moŕlum; nga enim ngenj wii miŕ moŕlum. Ba nga enim oŕ ei piinaŕmin mon. ¹⁸ Yi miŕ erang, na enim kanip nind. Enim pii gii ei yi miŕ ku; enim na nge ku gol ei top er singii nind. Nip kin, ku gol ei, dup nupu kuru ka er saŕim ei, sengin kin, enim epi pei simba nind. Nip kin, nga enim konduk kuru ka ei, na kin top erik kin, en enim konduk kindnarik wii moŕmun ei, kindik pandi tok kin, en enim singambiŕ paŕim ei, piinermba mon! Nga enim ond mong kopung ei, top er sik kin, en enim ningiŕ eŕe kindngii. Kindik kin, enim ningiŕ eŕe, ka seng kin, epi pei keningii. ¹⁹ Kapŕi nam wumb kombur, noman erim kin, kapŕi nam wumb ei ek ngop kin, nga enmin oŕ ei, er kun erip erip enj. Yi eramb kin, en enim kom si piik kin, en enim oŕ

kis buł ngok, si kindik kin, noman ak tok kin, orung ongii. ²⁰ Piingii! Na enim ngii ondu ełe, angip kin, to seki seki nind. Nip kin, pe wumb nii endi, eim ei piipi kin, ngii ondu aki tang kin, na eim noman tuk ngii mił ełe, nirik op kin, eim kin kuni numbii. Namb kin, nga eim na kin kuni ouni numbuł. ²¹ Pe wumb nii endi, eim na kin pii gii dinga pim kin, na kaplı nemb kin, wumb ei, eim opu kin, na kin tonu epin konu ełe nam king peł ka ełe mułmba. Mołpu kin, ei yi mił ku, ok nam oł kis pei ei, kamb mani kindip kin, akip nam Arnan kin, eim epin konu peł ka wii ełe kun moł. ²² Pe enim kom pim kin, Gos nge Gui Ka ek nipi kin, men tołmun wumb ngonum ek ei, kom ka se piingii!”

4

Epin Konu Ełe Gos Kin Ka Men Tołmun

¹ Oł ei poru neng kin, na or kumb mił epi endi kenj ni, epin konu ełe ondu aki topu kin, wii sim. Seng kin, nga epi endi beli mił ek tengim. Tangpi kin, nga ek nipi, na ngopu ek yi nim, “Nim ya tonu ełe wan kin, na nim epi nipe endi, ekii se tonu omba ei, andan top ngumbii. ² Pe kunum ełe mendpił, Gos Gui Ka ei, na dinga tep erim. Erpi kin, nga tonu epin konu ełe kenj ni, king peł endi sim. Seng kin, peł konu ełe, wumb endi tonu ełe mułum. ³ Mołpu kin, nga wumb eim kumb ningił ełe, kom ku am ka wii mendpił ei, tiłang ka wii erpi, ku owundu top ełmin ku ei mił sim. Sim kom ku ei, ku ka wii mendpił ei, eim kin konu orung orung pałim kom ku ei, embe ‘jasper kin korniiliyan’ niłmin. Nik kin, nga ei eim konu kumb giipim połpu kin, king peł ełe, si pok erim. Erang kin, na kenj ni, kumb giipim ei, mon kanim kanim konj mił, tiłang eipi eipi kom ku, ‘emral’ niłmin, yi mił tiłang erim. ⁴ Nga king peł ełe mił engki tał nga kaplı kaplı king peł ełe ka wii ei, si pok enjing. Erangin kin, nga peł ełe, men tołmun wumb num, engki tał nga kaplı kaplı peł ełe mołmun. Molk kin, wumb num ei, konduk kuru kindik kin, nga king peng kon ełe ku gol peng ełe mundnjung. ⁵ Nga king peł ełe, kumb kinang mił erim. Erpi ek tangpi kin, nga gur gałi nim. Nga king peł kumb ełe, dup jep angıł orung nga tał ei, nopo tiłang erpi kin, peł konu ka ełe, mandi mołum. Mołpu kin, dup jep angıł orung nga tał ei, Gos nge Gui Ka mołum. ⁶ Nga king peł kumb ełe ei, ep noł kirapi mił, tiłang erpi salim.

Seng kin, nga king peł salim konu ełe, orung orung kumb ełe, epi konj mołum epi ei, kumb ni, buł morung ni ełe, ningił pei pałim. ⁷ Peng kin nga kumb se epi konj mołum epi ei, wusii simbi owundu mendpił mił, epi endi mołum. Mołpu kin, nga konj mołum epi ei, kung kou pete mił, endi mułum. Mołpu kin, nga konj mołum epi ei, wu mił endi, kumb ningił pałim epi endi mułum. Mołpu kin nga konj mołum epi ei, kei du owundu mił, endi tonu mendpił bur nipi kin, andiłim mił mułum. ⁸ Nga epi konj kaplı kaplı mołum epi ei, endeim endeim ni, kong angıł orung pepi, nga endeim pałim. Peng kin, nga konj epi ombu ei, enim ningił ombu, pei pałim ei, tukrung kin, torung kin ouni pałim. Peng kin, pe epi konj ombu, en enim epin tinga ouni, kunum kunum golang nik kin, si kindnałmin mon. Pe en enim golang yi mił niłmin,

“Oł kun ka! Oł kun ka! Oł kun ka! Gos ei, eim sinim nge Owundu Gos dinga owundu mendpił mołum. Mołpu kin, ei eim kumb ok mendpił mołum. Nga ei eim pe mołum ku. Nga ei eim ekii se, orung omba ku,” pa nik kin, golang yi niłmin.

⁹ Pe nga, en enim epi konj mołum epi, kaplı kaplı ei, en enim golang nik kin, “Gos kin peł ełe mołum ei, eim tiłang owundu salim,” pa nik. Nik kin, “Nga eim embe ambił tonu kindik kin, nga eim kin ka piik ngok kin, eim peł ełe, tonu mołpu kin, eim kunum kunum konj mołum, epi konj mołum ei,” pa niłmin. ¹⁰ Pe nga, Gos nge men tołmun wu num engki tał nga kaplı kaplı ombu wumb ei, Gos peł ełe ka wii mołpu kin, eim kin, ming gopsing pii polk kin kan mani kanik kin, eim kin prei enjing, wu ei, eim kunum kunum konj mołum wu ei kin, wumb ombu en enim, king nge peng kon mił epi ei, wu endi nge peł ełe ka wii mołum wu ei kin, olkup to kindik kin, golang yi ninjing.

¹¹ “Nim sin nge Owundu Gos. Nim oł kun ka wii er mołun. Nim kaplı wumb ka pii ngok kin, nim embe ambił tonu kindmin oł ei ni, nga nim noman dinga wii ei sinji,” pa nik yi enmin. “Nimbił erang nim epi kanim kanim pei eririn. Nga nim nge

noman eŕe, epi kanim kanim ei konj molk punmun. Nga nim nge noman dinga wii ei, epi pei tonu opu moŕum.”

5

Jon Mon Endi Ekii Se Tonu Omba Epi Tuk Pim Ei Kenim

¹ Na kenj ni, Gos King peŕ eŕe, moŕum konu angil tunding orung eŕe pipe mon endi kimbrik sengin sirim. Sirim mon ei, tukrung ni, torung mon pei moŕum. Moŕpu kin, nga mon ei, kan miŕ epi ei, kan tok pendnjing kan ei, angil orung nga taŕ pirim. ² Nga enjel dinga wii endi kenj ni, eim ek dinga ni tor kindpi kin, yi nim. “Wumb nii endi ei, eim kun ka wii moŕum wu ei, kapŕi eim kan ei, to kilip topu kin, pipe miŕ mon ei, aki topu kin kindang simba?” ³ Ba wumb endi epin konu eŕe ei nin, nga mani mei konu eŕe nin, nga mani mei mandring eŕe ei nin, pepi miŕ mon eŕe, aki topu seng kin, tuk eŕe keningii ni, wumb endi kapŕi enermba mon. ⁴ Nga na kand ei wumb endi eim kapŕi pipe miŕ mon ei, aki topu kin, tuk eŕe kenmba miŕ, wumb endi moŕaŕmin mon. Yi miŕ peng kin, na ke dinga wii nind. ⁵ Pe nga, wumb kopur en enim Gos nge men toŕmun wu num moŕmun ombu, wu endi tuk moŕpu kin, na kin ek yi nim, “Nim ke ninenjii mon! Nim kenjii ni ka wusii simbii owundu miŕ tep eŕim wu ei, Jura nge wumb tiŕap ei, Deipis nge kupam noŕ tiŕap owundu eŕe, tonu opu kin ei eim, oŕ kis kamb mani kindirim eŕe nge, ei eim mendpiŕ kapŕi kan miŕ epi angil orung nga taŕ ei, pipe miŕ mon eŕe, kan to pendnjing pim ei, kapŕi kilip topu kin aki tumba nge om,” pa nim.

⁶ Na kenj ni, kung siipsiip waŕ miŕ endi ei, eim tonu peŕ konu eŕe, tuk mii memb eŕe, to kundnjung miŕ engim. Angpi kin, nga epi konj moŕum epi kapŕi kapŕi nin, nga Gos nge men toŕmun wumb num ombu en enim, orung orung se pok erik moŕumun. Molk kin nga kung siipsiip waŕ miŕ ei, eim girman miŕ epi ei nin, nga eim ningil ei, angil orung nga taŕ palim eŕe nge, ei Gos nge Gui Ka ei, eim angil orung nga taŕ ei, eim ya mani mei konu eŕe orung orung pei eŕe kindang kin, punjung. ⁷ Nga kung siipsiip waŕ miŕ ei, eim pupu kin, Gos king peŕ eŕe moŕum ei, eim nge angil tunding eŕe pipe miŕ mon ei sim. ⁸ Sipi kin, nga mon miŕ epi ei seng kin, kapŕi konj moŕumun epi kapŕi kapŕi ei kin, nga Gos men toŕmun wumb num ombu, engki taŕ nga kapŕi kapŕi ei, kung siipsiip waŕ moŕum konu peŕ kumb eŕe, kan mani kanik kin, ming gopsing pii poŕmun. Polk kin, nga konj moŕumun epi nin, wumb ombu en enim, endeim endeim ni, giisa miŕ epi endi ni, nga ku gol ming miŕ epi endi ei ni, ambilk moŕmun. Molk kin, nga ming miŕ epi ei, dup kiŕangin kin, mur ka wii toŕum epi ei, yi miŕ piki topu muŕum epi ei, Gos nge wumb ombu en enim, Gos kin prei eŕmin ek ei, tuk andan topu ngoŕum. ⁹ Ngang kin, pe en enim golang konj endi yi miŕ ninjing,

“Pe nim kapŕi mendpiŕ, nim pipe miŕ mon ei sikin kin, nga kan miŕ pei to pendnjing ei, kilip tokun kin, nga tumb ei, to koŕmung topun tokun kin, aki tunjii. Nimbiŕ erang wumb nim to kundnjung. To konduk kin, nga nim nge miyem eŕe bein topu kin, wumb pei top er sikin kin, wumb Gos kin orung tu wukun ngun. Ngan kin, wumb pei eŕe, wumb tiŕap eipi eipi ni, nga ek eipi eipi ni, nga wumb ngenj eipi eipi ni, nga mei konu eŕe orung orung eipi eipi moŕmun wumb ei, Gos kin sikin orung sin. ¹⁰ Sikin eran kin, sinim nge Owundu Gos kin, kuŕamŕ miŕ kaŕiŕmin wumb ei en enim, Gos kin kongun eŕmin. Erik kin, nga en enim king miŕ ya mani mei konu eŕe, orung orung wumb pei, king miŕ molk kin, tep erngii.”

¹¹ Pe nga, na kenj ni, enjel pei ek ninjing ei, ni piinj. Piip kin, nga enjel am pei pei mendpiŕ ok kin, tonu king peŕ eŕe nin, epi konj moŕumun epi ei nin, nga men toŕmun wu num pei ei nin, enjel pei si pok erik kin golang nik kin, angk mulnjung. ¹² Molk kin, nga en enim golang dinga nik kin, tor kindik yi ninjing,

“Kung siipsiip waŕ ei, ok to kundnjung ei, eim kapŕi mendpiŕ, ei eim noman dinga wii saŕim; nga epi kanim kanim ka wii pei saŕim; nga eim noman ka wii, ni dinga owundu ei saŕim ku; nga eim nge embe ambiŕ tonu kindngii ku. Nga tiŕang

owundu ni tor kindngii; nga eim nge oġ ka wii erim oġ ei, ambil tonu kindngii ku.”

¹³ Pe nga, na piinj ni, ei epin konu eġe Gos erim wumb nin, wumb miġ kanim kanim konj moġmun ei nin, nga ya mani mei eġe wumb ei nin, nga ya mani mei mandring moġmun wumb kulii ei nin, nga ep noġ mandring moġmun wumb kulii nin epi ombu nin, nga epi konj moġmun epi kanim kanim pei, en enim konu orung orung pei epi ei, ek yi ninjing. “Gos ei eim king peġ eġe, tonu moġlum; nga kung siipsiip waġ yi ku moġlum. Muġangil kin, eġ elip nge embe, ambil tonu kindik kin, nga tiġang owundu nin, nga noman dinga nin, nga oġ kanim kanim eririm oġ kun ka wii ei, ambil tonu kindik kin, kunum kunum yi minj, pepi ba!”

¹⁴ Nga epi kapli kapli konj moġlum epi ek nik kin, “Ei keimi!” pa ninjing. Nga Gos kin men toġmun wumb num ombu en enim, kan mani kanik kin, ming gopsing pii polk kin, men tunjung ei, Gos nin, kung siipsiip waġ kin, men tok ngunjung.

6

Mon Miġ Epi Ei Kan Miġ To Pendljing Epi Ei Palim

¹ Nga na kenj ni, kung siipsiip waġ miġ wu ei, mon miġ epi ei embilim. Ambilpi kin, epi ei, angil orung nga taġ kan miġ epi ei, to pendljing ei, kumb se endeim eim kilip topu kin, aki tum. Tang kin, nga na piinj ni, epi konj moġlum epi ei, endeim ni ek yi nipi kin, ek ei konu gur gaġi miġ nim, “Ya wa!” a nim. ² Nga na kenj ni, kung os kuru endi muġum. Moġpu kin, nga kung os ei, tonu muġum wumb ei, eim opu ond endi ko wupu muġum. Moġpu kin, nga eim wu king peng monduġmun epi ei nge, endi ngunjung. Ngok kin, pe nga eim pupu kin, eim wumb to mani kindpi kin, nga dinga kindpi kin, nga opu puġum.

³ Pe nga, kung siipsiip waġ miġ wu ei, pupu kin, pipe miġ mon epi ei kan miġ ombu tupu to pendljing ei, nga endi kilip topu kin aki tum. Topu kin, nga na piinj ni, konj moġlum epi ei, nga endi ek yi nim, “Ya wa!” a nirim. ⁴ Pe nga, kung os kundii mendpiġ endi tor orum. Opu kin, kung os kundii ei nge, tonu buġ eġe, wumb endi multum wumb ei, opu ermbe nge, noman dinga ngang kin, ya mani mei eġe orum. Opu kin, wumb nge noman emin orung seng kin, wumb en enim eipi eipi tok kundngii ni punjung. Puk kin, nga wu ei tui jik miġ epi owundu endi ngang kin, sipi kongun ermbe nge tu wurum.

⁵ Pe nga, kung siipsiip waġ miġ wu ei, eim pupu kin pipe miġ mon epi ei, kan tekliki to pendljing ei, kilip tang kin, aki tum. Tang kin, na piinj ni, konj moġlum epi ei, eim ek yi nim, “Ya wa!” nirim. Neng kin, na kenj ni, kung os ping endi muġum. Moġpu kin nga kung os ping buġ eġe, tonu muġum wumb ei, eim kuni mok toġmun ming miġ epi ei nge, endi eim angil eġe ambilpi muġum. ⁶ Nga na piinj ni, epi endi ek tengim miġ ei, tuk eġe epi konj moġlum epi kapli kapli kei miġ, ok ek tengnjing. Tingangin kin, kuni owundu seng kin, kuni mandi poru nimba enim. Ei ek yi ninjing, “Nim kuni wiis mong ming kembis kunum endeim eġe, ku sen miġ mok tunjii. Nga nim kuni balii mong ming kembis kunum tekliki, ku sen miġ mok tunjii ku. Ba ond olip kopung ni, ond wain noġ ei, to kis mundnenjii mon!”

⁷ Pe nga, kung siipsiip waġ miġ wu ei, eim pupu kin, pipe miġ mon eġe ei, kan miġ epi ei to pendljing epi ei, kilip tang kin, kapli kapli miġ aki tum. Tang kin, nga na piinj ni, epi konj moġmun epi endi nga ei, ek yi nirim, “Ya wa!” nirim. ⁸ Nga na kenj ni, kung os endi eim ngenj eġe, mon mulerim miġ endi muġum. Moġpu kin nga kung os ei, buġ eġe tonu muġum wu ei, eim embe ‘Wumb kulii’ pa niġmin ei pim; nga sikil ‘Dup konu kis,’ eim kin ekii se mandi om. Wang kin, nga eġ elip, noman dinga eġe sikil kin, ya mani mei wumb kopur aninga eġe, to kundnguġ nga aninga tekliki miġ moġmun eġe nge; tui jik miġ epi endi, nga kumb kuni owundu sim; nga ening owundu ni epi saġim; nga ya mani mei eġe kung simbii ni, oġ ombu pei erang kin, wumb to kundngii.

⁹ Pe nga, kung siipsiip waġ miġ wu ei eim pupu kin, pipe mon kan miġ endi to pendljing angil orung ei, kilip topu kin, aki tum. Tang kin, nga mandring orung, na kenj ni, kuġmaġ

kalitmin konu ele kulii wumb ei, en enim noman tuk ele mandring mulnjung. Molk nimbit erang, en enim Gos kin pii gii dinga nik kin, Gos ek ka ni tor kindik kin, wumb ngunjung konu ele, opu orung wumb ngenj kumbii ngok kin, to kundnjung. ¹⁰ To konduk wumb ei, wii dinga tok kin, ek yi ninjing, "O sinim nge Owundu, nim dinga wii mendpit palim nin, ol kun ka etin wu nin, ek keimi mendpit putwu motun. Mokun kin, nga sin kunum kinan nimberii mutamin kin, nim sinim opu orung ya mani mei ele motmun wumb ei, kos piikin, mok tokun kin, sinim nge miyem bein tum ele nge, kumep kis orung ngunjii?" ¹¹ Pe nga, en enim endeim endeim ni, konduk kuru ngang kindik kin, nga 'En enim aninga kopur, kui er mulei,' pa nirim. Yi neng kin, en enim to kundnjung wumb ei mit mutangin kin, nga en enim engnjing not kin, kongun ende enjing wumb ei, to kundnjung yi mit ku, enim to kundngii. To konduk kin, ekii se enim nimberii mit kapli erang kin, kapli Gos eim enim nge miyem kumep ei, kumb se orung kindpi ngumba.

¹² Pe nga, kung siipsiip wat mit wu ei, kin eim pupu pite mit mon epi ei kan mit epi to pendnjing epi angil orung nga endeim ei kilip topu kin, aki tum. Tang kin, nga na kenj ni, konu kopu owundu mendpit ele tang kin, eni ei ping erpi kin, ei yi mit, kon alap dup nang kin, ping enim yi mit elim. Erang kin, nga oi ei, am kundii mendpit erpi perim ei, miyem kundii mit, topu pirim. ¹³ Nga kor kanjip ei, tonu kupu mut ele mani opu kin, mei ele om. Opu kin, ei yi mit, ond pik mong pol tunerang kin, ond ei konu pop owundu tang kin, mong mani olum ol ei mit, kor kanjip mani onjung. ¹⁴ Nga kupu mut ei am punum mit, ei pipe mit ok mon potumun epi ei, simbirpi am pum. Pang kin, nga komung nin, nga mei kembis kembis pei, en enim konu eipi puk kin, en enim konu ele pinenjing mon. ¹⁵ Pe nga, ya mani mei konu ele wumb wu king nin, nga mei ele wu num nin, nga opu elmin tep er motmun wu num nin, nga noman dinga palim wumb nin, nga wumb ku pei salitim wumb nin, nga kongun wii elmin wumb nin, nga wumb wii en enim kongun elmin wumb ombu, en enim pei ku nem nin, nga ku tukpu nin, nga tonu mei tukpu ele, en enim koi enjing. ¹⁶ Erik kin, nga en enim wii dinga tok yi ninjing, enim tonu komung nin, nga ku owundu nin, konu ele nin, wii tok yi ninjing. "Enim mani ok kin, tonu sin motmun konu ele, sin pandi tok kin, koi erangin kin, Gos eim tonu king pet ele konu ka wii ele motum ei, eim nga ningil ei, sin kinermba mon mon." pa ninjing. Nik kin, nga kung siipsiip wat mit wu ei, eim sin kin, popul kis sinim ei, sin kin tonu onermba mon ku! ¹⁷ Nimbit erang el elip kumep kis nin, popul ei singil kunum ei, kunum owundu endi tonu orum. Yi mit peng, wumb nii endi, kapli eim Gos kingam tel kin, kumb ele engmba? Ei kapli engnerngii mon!"

7

Esrel Wumb 144,000 Wumb Pei Pei Mulnjung

¹ Ol ei poru neng kin, nga na kenj ni, enjel kapil kapli en enim tonu mei ei, mer, wul, al, kapil kapli ol kumb ele angk mulnjung. Angk molk kin, mei ol kapil kapli, ei ambilk mulnjung. Molk yi erik kin, konu pop tunermba nik enjing. Erik kin, nga mani mei ele min, ep not ele min, nga ond ele pop tunermba mon. ² Pe nga na kenj ni, enjel eipi endi, al eni tonu olum konu ele, tonu pum. Pang kin, Gos eim kunum kunum motum putwu ei, eim nge mon mit epi ei ambil tu wurum. Tu wang kin, nga eim wii dinga topu kin, enjel kapil kapli motmun ei nge, Gos eim noman dinga ngang kin, ep not ni, mei ei, to kis erngii nge, nipi mundrum. ³ Mundang kin, nga enjel eipi, eim yi nirim, "Enim mei min, ep not min, ond min, ei sikir er kis mundmun nik kin, yi enerngii mon! Ba enim wiik to mutangin kin, sin Gos nge kongun wumb kombur, to tonu kind mundamin kin, en enim mei embil ele, Gos nge mon mit epi ei pend kindmba. Kindang kin, ekii se, enim er kis mundngii. ⁴ Pe nga na piinj ni, Gos nge mon mit epi ei, wumb pei sinjing. Sik kin wumb ei 144,000 wumb pei, en enim Esrel nge wumb tilap pei, Gos mon mit epi ele sinjing.

⁵ Sik kin, nga wumb 12,000 ei Jura nge wumb tilap ei, mei embil ele, Gos nge mon mit epi ei sinjing; nga wumb kopur ei, Rupun nge tilap wumb ei 12,000 ele sinjing; nga wumb 12,000 ei, Gas nge wumb tilap ele sinjing. ⁶ Nga wumb ei, 12,000 Aser nge

wumb tilap ele sinjing; nga wumb ei, 12,000 Napsalii nge wumb tilap ele sinjing; nga wumb ei 12,000 Manasa nge wumb tilap ele sinjing. ⁷ Nga wumb ei 12,000 Simion nge wumb tilap ele sinjing; nga wumb ei 12,000 Liiwai nge wumb tilap ele sinjing; nga wumb ei 12,000 Esakar nge wumb tilap ele sinjing. ⁸ Nga wumb ei 12,000 Sepulan nge wumb tilap ele sinjing; nga wumb 12,000 ei Josep nge wumb tilap ele sinjing; nga wumb 12,000 ei Benjamin nge wumb tilap ele sinjing. Wumb ei pei, Gos nge mon mił epi ei pei sinjing.

Nga Wumb Tilap Owundu Endi Mołmun

⁹ Oł ei poru neng kin, na nga kenj ni, wumb tilap owundu endi kułou tok mulnjung wumb ei, wumb endi kapli belngii mił mon. Beltik wumb ei, ngenj mon eipi eipi mił pałim nin, nga wumb tilap kanim eipi eipi pei nin, nga wumb ek eipi eipi pim wumb nin, nga mei konu eipi eipi wumb ei pei, Gos kin peł kumb ele kin, kung siipsiip wał mił wu ei mołum kumb ele angk kin, mulnjung. Molk kin, konduk kuru kindnjing; nga ond onguł wumb ombu en enim, angil ele ambilk mulnjung. ¹⁰ Mołangin kin, en enim wii dinga tok ek yi ninjing, “Sinim nge Gos Owundu king peł ele mołum; nga eim kung siipsiip wał mił wu ei, eim kin mandi mołum. Sinim sipi orung simba nge oł ei, el elip kin pałim.” ¹¹ Pe nga, enjel pei ei, king peł ele, si pok erik kin, nga men tołmun wu num nin, nga epi kapil kapli konj mołum epi ei si pok erik engnjing. Angk kin, nga en enim pei ming gopsing pii polk kin, king peł ele Gos kin men tok ngok yi enjing. ¹² Erik kin, yi ninjing, “Ei keimi mendpił; nga sinim Gos kin men topun kin, ka piipin ngumun. Ngopun kin, ei eim tilang owundu ka wii ei, ni tor kindmin; nga eim noman ka wii mendpił pałim; nga sinim eim kin ka piipin ngumun. Ngopun kin, eim embe ambil tonu kindmin. Kindpin kin, eim noman dinga mendpił pałim; keimi eim dinga ei owundu mendpił pałim. Peng kin, oł ombu ei, Gos kin kunum kunum mułmba. Ei keimi!

¹³ Pe nga, men tołmun wu num endi, na kii sipi kin, ek yi nirim, “Wumb kopur en enim konduk kuru kindik enmin wumb ei, wumb nii? Nga wumb ei, konu jili onjung?” a nirim. ¹⁴ Pe na eim kin ek orung kindip yi ninj, “Na nge owundu nim piin.” Nga eim na kin ek yi nirim, “Wumb ombu en enim, opu ond wumb kin, oł embin tui owundu erik ngunjung. Ngok kin, nga en enim oł ei kin, si kindik kin tor onjung. Ok kin, nga en enim, konduk ni epi ei, kung siipsiip wał mił wu ei nge miyem ele sinim noman tuk ele was eririm. Erang kin, sinim konduk mił noman tuk ele kuru kun ka mendpił erim. ¹⁵ Yi mił erang, en enim Gos eim king peł kumb ele angk kin, epin tinga tał, Gos nge epin men tołmun ngii mił ele, Gos kin men tołmun. Nga Gos eim king peł ele, tonu en enim kin mołpu kin, eim wumb ombu kin, tep ka er kanpi mołum. ¹⁶ Nga en enim kuni nga tunermba mon; nga noł nuwa nga enermba ku. Nga en enim konu eni tumba kunum, ei mił erpi kin, nga epi endi dup mił nopu kin, yi nga enermba mon. ¹⁷ Nimbil erang kung siipsiip wał mił wu ei, eim peł ele, tonu tuk mii memb ele mołum. Mołpu kin, eim kung siipsiip tep wu mołpu kin, en enim tep erpi mułmba. Mołpu kin, en enim noł nok kunum kunum konj mołum noł ei, andan tang kin nungii. Nga Gos eim en enim ningil ka mani onum ei, kil ngopu kin, si kindmba, nga en enim nga ke ninerngii mon.”

8

Nga Kan Mił Epi Pipe Mił Mon Pendnjing Ei Angil Orung Nga Tał Kilip Tum.

¹ Nga kunum ei, kung siipsiip wał mił wu ei, eim pupu kin, pipe mon epi ei, kan mił epi ei to pendnjing ei, angil orung nga tał pim epi ei, to kilip topu ei poru nirim. Neng kin, epin konu ele, ek tingnarik mułangin kin, eni kopur o purum. ² Pe nga, na kenj ni, enjel angil orung nga tał pei en enim, tonu Gos eim kumb ele engnjing. Angk kin, nga en enim beli tołmun epi ei nge, angil orung nga tał ngunjung ku.

³ Pe nga enjel eipi endi opu kin, eim kułmał kałmin konu ele engim. Angpi kin nga eim dup kalk elmin epi, noł ming gol mił, mur ka wii epi ei, opu sim ele engim. Angpi kin, nga wumb kopur eim kin, mur ka wii tołum epi pei ngunjung. Ngok ele nge, si ende kindpi

kin, Gos nge wumb prei ełmin ełe, si ende kindim. Kindpi kin, nga eim Gos kin kułmał kałmin konu ełe, gol mił erpi kin, Gos nge king peł kumb ełe engim. ⁴ Angpi kin, nga eskil epi ka dup nopu kin, muru ka tołum epi ei nin, Gos nge wumb Gos kin prei erik enjing ełe, tał ouni ei, enjel angil ełe, dup eskil si kindpi kin, Gos nge kumb ełe tonu purum. ⁵ Pe nga kunum ełe, enjel ei, eim noł ming sipi kin, dup kułmał kałmin konu ełe, dup kopur sipi kin, piki topu olkup topu kin, mer mei ełe mani kindim. Kindang kin, kałpi konu ełe, gur gali nipi kin, ek tangpi kin, nga kumb kinang erpi kin, nga konu kopu tum.

Enjel Kapil Kapli Beli Mił Epi Pup Tunjung

⁶ Pe nga, enjel angil orung nga tał en enim, beli ei, nga angil orung nga tał ei, beli pup tungii nge, er kun er sinjing sahim.

⁷ Pe kumb ełe enjel ei, eim beli mił epi ei beli pup tum. Tang kin, dup seng kin, konu dindaming kin, miyem kin ombu, pei sik kin, orung orung erik. Erpi kin, bein topu kin, mani mei ełe kindim. Kindpi kin, nga mani mei aninga kopur ei, dup nopu kin, ond aninga kopur ni, kui engimb aninga kopur pei mołum epi ei, pei dup nopu poru nirim; ba aninga tał am mił kopur mei konu ełe, dup nunerim mon.

⁸ Pe nga, enjel nga endi, eim beli mił epi ei beli tum. Tang kin, nga na kenj ni, epi komung owundu mił epi ei, dup nopu topu kin, olkup topu kin, mer ep noł ełe, mani kindim. Kindang kin, ep noł aninga kopur ei kumbiipi kin, miyem topu pum. ⁹ Pang kin, nga ya mani ep noł ełe, konj mulnjung epi aninga kopur ei, ep noł tuk ełe, kulnjung. Kolk kin, nga noł kanu aninga kopur topu kin, kis mundum ku. Ba aninga kopur tał am mił, ep noł ełe epi ei, to kis enerim mon.

¹⁰ Pe nga, enjel tekliki ei endi, eim beli mił epi endi beli tum. Tang kin, kor kanjip mił epi owundu ei, dup num ei, dup jep kaltmin mił yi nurum. Nopu kin, nga tonu kupu muł ełe, mani opu mer noł aninga kopur pim konu ełe purum. Nga noł pirpir aninga kopur pim konu ełe pum ku. Ba aninga kopur tał am mił noł konu ełe puneririm mon. ¹¹ Pe kor kanjip ei embe 'Kumbii kis ełim' niłmin. Nga noł aninga kopur ei, noł kumbii ełim. Nga wumb pei, noł ei nok kin kulk. Kulk ei nimbił erang, noł ei eim kumbii kis ełim. Ba aninga kopur, tał am mił, noł ełe to kis eneririm mon.

¹² Nga enjel kapil kapli endi ei, eim beli mił epi ei, beli pup tum. Tang kin, nga ani aninga kopur ni, oi aninga kopur ni, kor kanjip aninga kopur ni, epi ombu en enim nge tiłang erpi pim ei tangin kin, yi mił erang, emii aninga kopur pirim. Nga tinga aninga kopur emii pirim ku. Nga epin kunum endi, oi tiłang ermba kunum ei, yi emii pirim ku.

¹³ Pe nga na kenj ni, kei du endi, bur ni pupu kin, am ei tonu epin bur ni purum. Pupu kin, ek dinga nipi kin wii topu yi nim, "Mong owundu! Mong owundu! Mong owundu kis tonu omba!" nirim. Pe nga, oł embin tui oł ei, wumb en enim ya mani mei ełe mołmun wumb ei kin, yi mił tonu omba. Nimbił erang enjel eipi nga teliki ei, en enim nge beli mił epi ei pup tungii nge enim.

9

Nga Angil Orung Enjel Ei Beli Mił Epi Ei Pup Tum

¹ Nga angil orung nge enjel ei, eim beli mił epi ei beli pup tum. Tang kin, nga na kenj ni, kor kanjip ei tonu kupu muł konu ełe, mani opu kin, mer mei ełe orum. Opu kin, nga kor kanjip ei, kii wał sipi kin embiłim ei, mer mani tukpu owundu kis tukpu ełe, sip pinalim, kii wał sirim. ² Nga kor kanjip ei, mer mani, 'Tukpu owundu kis,' ondu ei, aki tum. Tang kin, dup eskil opu kin, tor tonu om. Opu kin dup eskil om ei, mer dup owundu ełe, dup kiłangin kin nopu ping mendpił nopu pim ei, mer mani tukpu owundu kis ełe tor orum. Opu kin, eni kin pop ei, eskil erang kin, emii erim. ³ Pe nga ka guimbi owundu pei, mer dup eskil nopu pim ełe, mei ełe tor orum. Opu kin, nga ka guimbi ei, wusimb mił epi ei, olt pim epi kis endi ei, wumb kongang kin, kumbii kis siłmin epi endi ei, eim dinga ngołum. ⁴ Nga ka guimbi owundu en enim, kui engimb ni endi, epi ombu ei to kis enerei mon niłmin. Nik kin, nga epi kanim eipi eipi pei endi, emb talk pendilmin epi

ei, konj moʔum ei, to kis enerei mon niʔmin. Ba wumb nii endi, eim Gos nge mon miʔ, eim mei embiʔ eʔe pinerim kin wumb ei mendpiʔ, kongingii, niʔmin. ⁵ Kongk kin, nga ka guimbi owundu ei, wumb to kundngii ei, mon niʔmin; ba oi angii orung eʔe mendpiʔ ei kin, kongmba ei, kumbii kis singii niʔmin. Nga en enim ngenj kumbii siʔmin ei, wu en enim ka wusimb miʔ ei kin, epi kongang kin, ngenj kumbii siʔmin oʔ ei nge siʔmin. ⁶ Nga oi angii orung o pang kin, wu kopur en enim, kuʔmun nik kin, kuruk andinmin; ba en enim kuruk sinaʔmin mon. Nga en enim kuʔmun ni piinmin; ba kuʔngii ei si kindpi kin, am ba.

⁷ Nga ka guimbi owundu ei, en enim kung os miʔ molk kin, en enim opu erngii nge, er kun er moʔmun ei, en enim peng eʔe wu king peng kon monduʔum epi, ku gol miʔ epi mundangin kin, en enim kumb eʔe, wumb miʔ kumb ningii saʔim.

⁸ Seng kin nga en enim peng enjin ei, amb peng enjin miʔ moʔuʔum. Moʔang kin, nga en enim gupu mong ei, wusii simbii owundu ei, gupu mong miʔ paʔim. ⁹ Peng kin, nga en enim pepiʔ eʔe epi, kumb tepii kapa miʔ, pandi topu pirim. Peng kin, nga en enim kong, eʔe ek tengnjing miʔ ei, kung os keris pei miʔ siʔmin ek tangnim miʔ molk kin, opu erngii nge punjung. ¹⁰ Puk kin, nga en enim nge, ei yi miʔ ei, ka wusimb miʔ, kumbii kis ngang molk kin, en enim dinga peng kin, wumb kumbii kis ngoʔmun ei, oi angii orung pei ngoʔmun. ¹¹ Ngok kin, nga en enim nge king endi moʔpu kin, en enim tep eʔim. Erpi kin king ei, enjel ei tukpu owundu kis sip pinaʔim ei, mer mani eʔe tep eʔim. Erang kin, nga eim embe ‘Apandon’ ei Eipru nge ek; nga eim embe ‘Apoliyon’ Griik nge ek; ek taʔ ouni puʔe yi paʔim, ‘Wumb to kis monduʔum,’ niʔmin.

¹² Pe mong owundu kis endi ei, poru nirim. Nga mering mong owundu kis taʔ, nga omba.

Angii Orung Nga Endeim Enjel Beli Miʔ Epi Ei Pup Tum

¹³ Nga angii orung nga endeim enjel ei, eim beli miʔ epi ei beli pup tum. Tang kin, nga na piinj ni, gol miʔ epi kuʔmaʔ kaʔmin konu oʔ eʔe, kapii kapii nge, girman miʔ epi ei, angii konu eʔe, Gos nge kumb eʔe moʔum konu ei, ek endi tor om. ¹⁴ Wang kin, nga ek endi tor opu kin, angii orung nga endeim enjel endi, beli miʔ epi ei beli pup topu kin, se moʔum konu eʔe yi nim, “Nim enjel kapii kapii en enim, noʔ owundu endi Yupreisiis ni noʔ eʔe, kan ngii moʔmun wak tangin kin, wii molk pungii,” pa nim. ¹⁵ Yi miʔ kapii, enjel ei, enjel kapii kapii kei en enim, kan ngii miʔ mulnjung wak tum. Wak tang kin, en enim wumb aninga kopur, to kundngii nge enjing; ba aninga kopur taʔ am miʔ to kundnenjing mon. To kundnarik kin, nga enjel ei en enim, er kan erik kin, eni nin, kunum nin, oi nin, kung pani ei kin, kui erik kin, oʔ ei nge erngii nge moʔmun. ¹⁶ Molk kin nga enjel kapii kapii nge, opu eʔmin wu 200,000,000 pei pei mendpiʔ, en enim kung os eʔe, ap tok onjung ei, na ni piinj. ¹⁷ Pe nga na nam or kumb miʔ endi kenj ni, kung os nin, kung os tonu eʔe wumb ap tunjung wumb ei kin, ouni kenj. Kenj ni nga wumb en enim pepiʔ eʔe, konduk kapa miʔ pirim. Pim epi ei, mon kundii ni, muk ni, terim pirim. Peng kin, nga kung os peng eʔe ei, wusii simbii owundu peng miʔ pirim. Peng kin, nga en enim gupu eʔe dup eskii kin, dup kin, kom ku dup nonum miʔ, en enim gupu eʔe tor orum. ¹⁸ Wang kin, nga oʔ embin tui ei, dup ni, dup eskii ni, dup mon terim dup noʔum epi tekliki ei pei, wumb aninga kopur to kis er poru ninjing; ba aninga kopur taʔ am miʔ, to kis enenjing mon. Epi ombu, mer kung os gupu eʔe tor orum. ¹⁹ Wang kin nga kung os nge dinga ei, mer en enim gupu eʔe ni, en enim ei eʔe, dinga paʔim. Peng kin, en enim nge ei eʔe, wembii miʔ paʔim; nga peng paʔim ku. Peng eʔe nge, wumb to kis eʔmin ku.

²⁰ Nga wumb eipi kopur en enim, dup ni, dup eskii ni, dup nopu eʔim epi ei tekliki pei, en enim to kundnerim wumb ei, en enim noman eʔe, epi nipe endi enjing nin, gui kis men toʔmun oʔ ei kin, noman ak tok kin, buʔ ngunenjing mon. Pe en enim angii eʔe enjing epi ei, ek kend gos eʔe nge, gol nin, silpa nin, aiyon nin, ku nin, ond epi ombu ei, ningii kinenjing epi nin, ek piik ninenjing epi nin, andlam endnenjing epi nin, epi kend toʔmun epi ombu ei, men toʔmun ei, wakin tunenjing mon! ²¹ Tunarik kin, nga wu ombu en enim, wumb eipi to kundnjung; nga kunj men enjing nin, wu amb eipi nge

ngundnjung nin, wumb eipi nge epi waning sinjing nin, wumb ombu en enim ol kis ei, noman ak tok kin, bu! ngunenjing mon!

10

Enjel Endi Pipe Mi! Mon Epi Endi, Angil Kin Embitim

¹ Pe nga, na kenj ni enjel endi dinga owundu palim enjel ei, tonu epin konu ele mani orum. Wang kin, eim konu kupu mi! epi ei, kum tum. Tang kin, nga konu kumb giipim poltum ei mi!, eim nge peng ele, tonu polpu pirim. Peng kin, eim kumb ele, eni mi! topu pirim. Peng kin, nga eim simb ele, dup sengi mi!, nopolu pirim. ² Peng kin, nga pipe mon simbirpi kin, endi kembis ei tonu, eim angil ele, aki topu kin, sepi mu!um. Mo!pu kin, nga eim simb mong tunding ei, mer ep nol ele, mani kindpi sirim. Seng kin, nga simb taring ei, mer mei ele, mani kind sirim. ³ Seng kin, nga eim ek dinga tangpi kin, ke nim ei, wusii simbii owundu ke nilim ei, yi mi! nirim. Neng kin, kunum ele, nga angil orung nga ta!, gur gali nirim. ⁴ Nga ek nengin kin, na mon pulmbii enj; ba na nga piinj ni, ei tonu epin ek endi, ni tor kindpi kin, yi nim, "Nga konu gur gali angil orung nga ta! ninjing ek ei, noman tuk ele koi er pendnjii; ba mon pol pendnenjii mon."

⁵ Nga na kenj ni, enjel tonu ep nol ele kin, nga mei ele kin, engim wu ei, eim angil tunding ei, tonu epin konu ele kindim. ⁶ Kindpi kin, nga eim ek keimi kun ka ni tor kindpi kin, ek keimi Gos eim piilim. Piipi kin, nga Gos eim kunum kunum konj mo!um Gos ei, eim tonu epin konu ni, nga epi kanim kanim pei tuk ele eririm. Nga mei erpi kin, epi kanim kanim pei tuk ele eririm. Nga ep nol erpi ele kin, epi kanim kanim pei tuk ele eririm. Nga enjel ei, eim ek yi nirim, "Akip kunum ei, mandi poru nimba enim, Gos nga kui enermba mon," pa nirim. ⁷ "Ba angil orung nga ta! nge enjel endi ei, eim beli mi! epi pup tumba kunum ele, Gos nge eim epi koi er pim epi ei, ni tor kindmba. Kindpi kin, nga eim nge ek ka ni tor kindilmin wumb ombu, eim ek ni ngurum ek ei, keimi tonu orum."

⁸ Pe nga, tonu epin konu ele, ek endi ni tor kindrim ei, na nga piinj ni, ek nipi yi nirim, "Nim pukun kin, enjel endi, eim simb mong tunding ele, ep nol ele kambpi kin, nga eim simb mong taring ele, mani mei ele kambpi mo!um enjel ei, eim angil ele, pipe kimbrii kembis endi ambilpi kin, puru nipi mo!um pipe mon ei sinjii," pa nim. ⁹ Kapli na pup kin, enjel ei, kii sip kin, eim pipe kimbrii mon pipe endi, angil ele salim ei, ngangli ninj. Nemb kin, nga eim ek yi nipi, na ngum, "Nim epi ei sikin nunjii," pa nirim. "Nan kin, nim kirim ele, ak mak erpi kin, mek sinjii mi!, yi ermba," pa nirim. Ba nim gupu ele, mu!ang kin, ei singin ermba ei, piimi mu! nol ei, singin enim ei mi!, yi ermba," pa nim. ¹⁰ Pe nga, na pipe kimbrii mon salim ei, eim angil ele, sip kin, nunj. Namb kin, piimi mu! nol singin enim mi!, yi singin eririm. Ba ekii se, na nop dumung kindamb kin, mer nam nge kirim tukrung ele ak mak erpi kin, mek simbii mi! pirim.

¹¹ Pe nga eim ek yi nipi na ngum, "Nim nga Gos nge ek ka ei, ni tor kindkin kin, wumb pei ngokun kin, nga wumb tilap eipi eipi pei ngokun kin, nga ek eipi pim wumb, kanim kanim pei ngokun kin, nga king pei, ngunjii ku," pa nirim.

11

Wumb Mi! Epi Ta! Ek Ni Tor Kinditmbil

¹ Pe nga, na su simbii epi endi ngunjung ei, epil mi! epi endi ngok kin, yi ninjing, "Nim tonu angkin kin, kapli nim Gos nge men to!mun ngii wumb kin, mo!mun ei mi! nga kulma! kalmin konu ele, su sinjii. Sikin kin, nga nim men tok mo!umun wumb ei, kapli kemb tunjii ku. ² Ba nim men to!mun ngii pulpun ele, torung kung gui konu ele ei, su sinenjii mon. Nimbil erang konu ei, torung pii gii ninalmin wumb ei nge konu palim. Peng kin nga wumb ei, en enim konu owundu ele kun ka wii Jerusalem konu konj ele, erik kin, kis monduk pangin kin, oi engki kapil kapli nga ta! ei, kapli erngii. ³ Erik kin, nga nanim wu ta! kin, dinga ngamb kin, nanim nge ek, ni tor kindngil. Kindkil kin, nga

wumb tał ei, kon mił epi endi ngamb kin, alap mił tełngił. Talkił kin, na nge ek ni tor kindkił kin, pangił pangił kin, 1,260 kunum pei pei opu ba.

⁴ Ełe nge wumb tał, eł ełip ek ni tor kindngił ei, ond olip tap mił, nga dup alam tał mił ei ya mani mei ełe Owundu eim kumb ełe engim. ⁵ Angang kin, nga wumb kombur ok kin, wu tał kin, er kis mundmun ni enjing kin, kapli eł ełip gupu ełe, dup tor opu mołpu kin, opu orung wumb ei, top kis mundmba. Mondpu kin, keimi wumb kombur wu tał kin, er kis ermin nik enjing kin, kapli ełe nge mendpił, wumb ei kułngii. ⁶ Kapli eł ełip dinga seng mołmbuł dinga ei kapli kupu muł ondu ngang kin, konu kumb tunermba kunum ei, eł ełip Gos ek ka ni tor kindinjngił. Pe nga eł ełip, yi ku dinga pałim ei, noł ei erangił kin, noł miyem mił tangpi omba. Pe nga eł ełip dinga salim ei, yi ku ya mani mei wumb epi kanim kanim oł embin tui ei, tonu opu kin, to kis erngił. Nga eł ełip noman ełe, oł ombu ermbił ni piingił kunum ei, kapli erngił.

⁷ Pe nga eł ełip Gos ek ka ei, ni tor kind poru nikił, er mołang kin, kapli nga epi kung simbii owundu endi, tukpu owundu sip pinalim ełe, tonu tor wang kin, wu tał kin opu erngii. Erik kin, eł ełip to mani kindpi kin, to kundmba. ⁸ To kundang kin, eł ełip ngenj ei, konu owundu ełe, tuk andlam ełe pimba. Peng kin, nga eł ełip nge Owundu ei, eim ond peri ełe to kundnjung konu ełe, eł ełip ngenj ombu mołum; ba konu owundu ei ek ekin nipin kin, yi niłmin, 'Konu embe Sorom nin Eisip,' yi mił niłmin. ⁹ Yi mił erang, ngenj eipi eipi wumb nin, nga wumb tiłap eipi eipi nin, ek kanim eipi eipi wumb nin, mei konu orung orung wumb ei, pei ok pendik kin, en enim ngenj ei keningii kunum tekliki, nga kunum tongnde mendpił poru nimba. Neng kin, nga wumb ei eł ełip ngenj ei kui tunenjing mon; ba kanik kin, wiik tok kindangin kin, pinjngił. ¹⁰ Pekił kin, mei mani ełe wumb pei en enim, ka piik kin, wumb tał kułnguł ełe nge, en enim ka ka piik kin golang nik kin, nga en enim epi ka kombur sipik kin, wumb puł ngok yi ełmin. Yi ełmin ei, nimbił erang ek ni tor kindiłmbił wu tał eł ełip, mei wumb pei ngenj kumbii owundu ngołmbuł. ¹¹ Ba kunum tekliki nga kunum tongnde poru neng kin, kapli Gos eim nge mołum konj ei kindang opu kin, wu tał tonu enginjngił. Engangił kin, opu wumb pei ombu, wu tał tonu onjnguł ei, kanik kin, mund mong enjing. ¹² Erik kin, pe nga wu tał eł ełip molkuł kin, piinjngił ni, ek owundu endi tonu epin tor opu kin, eł ełip kin yi mił nim, "Ya tonu ełe weł!" Nga eł ełip nge opu orung wumb kanik mulnjung ni, eł ełip kupu muł endi, se mengpi kin, tonu epin konu ełe, tuk sipim. ¹³ Si pang kin nga kunum ełe mendpił, konu kopu owundu endi tum ei, konu owundu tongnde endi topu erpi kin, kis mundum; ba angil orung nga kapil kapli ei to kis enerim mon. Nga kunum ełe mendpił, wumb 7,000 pei konu kopu ei erpi kin, to kundum. To kundang kin, wumb kombur eipi mulnjung wumb ei, en enim mund mong erik kin, Gos eim Owundu epin konu ełe mołum ei, eim embe ambil tonu kindnjing. ¹⁴ Kindik kin, pe epi oł embin tui owundu tał tonu om ei, poru nirim; ba piyei! Kunum aninga kopur opu pang kin, epi oł embin tui owundu nga endi tonu omba.

Enjel Angił Orung Nga Tał Nge Beli Mił Epi Tum

¹⁵ Pe nga angil orung nga tał nge enjel ei, beli mił epi pup tum. Tang kin, kapli ek owundu kombur tonu epin konu ełe, tor opu kin, ek yi nirim, "Pe mani mei ełe, tep erik erik, enjing dinga ei, akip sinim nge Owundu eim seng kin, nga eim se orung simba wu ei, Krai kin ouni, eim king kunum kunum minj tep erpi kin, mołpu ba!" ¹⁶ Pe nga, men tołmun wu num engki tał nga kapil kapli en enim, king peł ełe Gos kumb ełe, mołumun wumb ei, kumb ełe kan mani kanik kin, Gos kin men tok ngunjung. ¹⁷⁻¹⁸ Ngok kin, ek yi ninjing,

"Gos owundu mendpił! Nim dinga wii mendpił salim. Seng kin, nim pe mołun, nga kumb ok nim mołumun. Sin sinim ka piipin kin, nim kin ek ka ni ngołmun. Pe ninim nge dinga Owundu ei sikin kin, piikin kindkin kin, epi kanim kanim pei, tep enjii kongun pułngun mondkun ełin. Pe nga, torung pii gii ninenjing wumb ei en enim, nim Gos kin noman ełe, popuł kis erang piinjing; ba Gos Nim noman popuł kis ei, wumb ei kin tonu ołum. Opu kin, nga pe kulnjung wumb ei, en enim

kos owundu piik kin, kumep sik erngii nge kunum ei, tonu olum. Pe nga ninim nge kongun wumb ei, nim ek ni tor kindilmin wumb nin; nga nim nge ol kun elmin wumb pei nin, nga wumb nim kin mandring molk kin, nim embe ambil tonu kindilmin wumb ei nin; nga wumb num nin, nga wumb kembis nin ouni wumb ei, nim kumep ka ngunjii. Pe nga, ya mani mei ele wumb ei, to kis enjing wumb ei, to kis enjii ku.”

¹⁹ Pe nga kapli, ek nik poru nengin kin, kapli Gos nge men ngii owundu ei, tonu epin konu ele molum ei, aki tunjung. Tok kin, pe nga, Gos eim ek dinga lo ek ei, tuk kindilmin ond kiyembi ei, eim men ngii tuk ele sim kenjing. Kanik kin, pe nga kumb kinangin er tilang erim. Erpi kin, nga gur gali neng kin; nga konu kopu owundu tum; nga konu kumb dindaming owundu top kin mani orum.

12

Amb Endi Kin Wembii Owundu Simb Angil Palim Ei Kin

¹ Jep ol owundu tonu epin konu ele tor orum. Opu kin, ei yi mil, amb endi molum amb ei, konu eni ei alap mil, ngenj ele telim. Taipi kin, nga eim simb mandring ele oi pirim. Peng kin, nga tonu eim peng ele, kor kanjip engki nga ta, tonu peng ele, peng kon mil mundrum. Mondpu kin, amb ei, eim kangil mundrum. ² Mondpu kin, nga eim kangil bul tang kin, eim ngenj kumbii dinga sipi kin, mengmba kunum ele mandi eririm. Erpi kin, eim ke dinga nipi kin, tor kindrim. ³ Kindang kin, nga jep ol owundu endi, epin konu peni ele tor orum. Opu kin, jep ol ei yi mil, wembii kundii owundu simb angil palim epi endi, tor orum. Orum wembii owundu ei, peng embil ei, angil orung nga ta pirim; nga girman engki pirim. Nga peng kon mil epi king monduum epi ei, angil orung nga ta, tonu peng ele, endeim endeim ni molpu poru nirim. ⁴ Nipi kin, nga wembii nge ei ele, ei sipi kin, kor kanjip kombur, owundu pirim kor kanjip ei, topu kindang kin, mani mei ele orum. Wang kin, kor kanjip ta kopur owundu mil, tonu epin konu ele pirim. Peng kin, wembii ei, eim amb kangil mengmba eririm, konu amb ei, eim kumb ele engim. Angpi kin, amb ei kangil mengpi, tor kindang kin, topu numba nge erpi muum. ⁵ Molpu kin, pe amb ni, kangi endi mengim ei, eim mei konu ele orung pei ei, eim dolu dinga ambilpi kin, wumb tep ermba. Erpi kin, pe kangil ei mam mengim; ba kangi ei sikir se mengk kin, orung sipik kin, Gos eim king pe molum konu ele kindnjing. ⁶ Kindik kin, amb ei, eim si kindpi kin, tungu pupu kin, mei wii sim wumb mulenjing konu ele purum. Pupu kin, Gos eim amb mulmba nipi konu endi, er kun er sim konu ele purum. Pupu kin, konu ele, eim kuni ngok kin, kan kun erik se mulangin kin, kunum 1,260 opu ba.

⁷ Pe nga, tonu epin konu ele, opu owundu tonu orum. Opu kin, enjel Maikel kin, eim nge enjel ok kin, ka wembii kundii owundu ei kin, opu enjing. Erik kin, nga ka wembii kundii owundu ei kin, eim nge enjel ombu kin, opu erik kin, to orung kindnjing; ⁸ ba enjel Maikel kin, eim nge enjel ombu kin, opu dinga erik molk kin, ka wembii kundii owundu ei kin, eim nge enjel ombu, to mani kindnjing. Yi erangin kin, ka wembii owundu kin, eim nge enjel kin, tonu epin konu ele nga mulenjing mon. ⁹ Mularik kin, nga ka wembii kundii owundu ei, epin konu ele to mani kindnjing. Kindik kin, ka wembii owundu ei, kumb ok moluum wembii embe Seisen, ei eim mei wumb pei kin, ek kend to ngopu elim pulwu molum. Molpu kin, nga ka wembii owundu ei kin, eim nge enjel pei ouni, to mani mei ele kindnjing.

¹⁰ Pe nga na nam piinj ni, ei epin konu ele, ek endi tor opu kin, yi nirim. “Pe sinim nge Gos eim sinim se orung sinim. Sipi kin, nga eim nge dinga ei, ya peni ele tor onum. Opu kin, pe Gos eim nge dinga king molpu kin, sinim andan topu ngonum. Ngopu kin, pe eim nge kindim wu Krais ei, eim dinga sinim andan topu ngonum ku. Ngopu kin, nimbil erang wu kis Seisen eim, sinim nge enginpin nol ei, ek nipi ngopu elim ei kos piipi elim. Erpi kin, pe ei eim, Gos eim kumb ele, epin, tinga, kunum kunum kos piitim; ba pe, eim epin konu ele, to tor kindangin kin, mei ele mani orum. ¹¹ Opu kin, nga sinim nge enginpin nol, en enim nge dinga ei, kung siipsiip wal mil wu ei eim Krais nge miyem

ele, dinga sinjing. Sik kin, nga ek keimi ni tor kindnjing ele nge, en enim opu orung wu ei, to mani kindnjing. Kindik kin, nga eim en enim, Gos nge kongun ei erik puk kin, en enim mei ele ol ei, noman to piinenjing mon; ba wiik to mulangin kin, opu orung wumb ei, en enim to kundnjung. ¹² To konduk kin, tonu epin konu ele, wumb molk kin, no pek enmin wumb ei, en enim ka piingii. Ba ya mani mei ele kin, ep nol kin, wumb ei, en enim ei piik kin, kun erik mulngii! Molk kin, ol embin tui ei, enim kin tonu omba enim. Erpi kin, Seisen ya mani enim kin orum. Opu kin, nga eim noman kun pinerang kin, dup mił nop tonu orum. Nimbił erang eim piinim ei, eim nge kunum pei tangpi, simba pinalim.

¹³ Pinerang kin, pe nga, ka wembii owundu ei, eim noman to piinim ei, eim to mani mei ele kindnjing pim. Peng kin, pe nga, eim amb ei kangi endi mengim amb ei, eim buhun topu kin, se endrim. ¹⁴ Se endrim; ba Gos amb ei, eim kei du owundu kong tał mił ngang kin kapli eim bur ni pupu kin, mei wii salim wumb mulenjing konu ele purum. Pang kin, konu ele, eim kuni ngok kin, kan kun erik se mulangin kin, kung ngii tekliki nga tongnde om; ba ka wembii owundu ei, opu kin, tumbii ni ermba ei, eim kapli enermba mon. ¹⁵ Enarpi kin, nga ka wembii owundu ei, eim gupu ele, nol owundu mił, endi erang kin topu tor orum. Opu kin, ei erang to pupu kin, amb ei pum konu ele, ekii se purum. Pupu yi erang kin, amb ei, nol to simba ni eririm. ¹⁶ Eririm; ba mei ele erpi kin, amb ei paki turum. Tang kin, pe nol ei, ka wembii owundu gupu ele orum ei, mei eim gupu aki topu se, olt kindpi kin poru nirim. ¹⁷ Neng kin, pe nga, ka wembii owundu ei, eim amb ei kin, noman kis peng piyang kin, dup mił nopus tonu orum. Opu kin, pe eim pupu kin, amb ei nge kingam nol kopur kin, opu ermbii ni piirim. Piipi kin, kingam nol ei pei en enim, Gos lo ek pei ekii silmin. Nga Jiisas eim ek ei, ni tor kindik kin, wumb ngok kin, en enim eim kin, ekii silmin. ¹⁸ Pe nga, ka wembii owundu ei, eim ep nol wer ele, angpi mulum.

13

Epi Simbii Tał Tonu Onjukł

¹ Pe na nam kenj ni, epi simbii owundu endi, mer ep nol ele, tonu opu kin, tor om. Opu kin, kung simbii ei, girman engki pim; nga peng embił angil orung nga tał pirim. Nga girman engki ele, king nge peng kon engki ele, tonu mulum. Mulang kin, peng ombu, embe kanim kanim mulum. Mołpu kin, embe ei pułe yi mił, Gos kin ek buł ambilk kanim kanim nik, mundnjung. ² Monduk kin, epi kung simbii owundu ei, na kenj ni, eim ngenj kui wusii simbii owundu mił, 'lepa,' niłmin ei, mombuł mombuł nopus pim. Pim simbii owundu nge simb ele ei, ka owundu endi 'ber,' niłmin, ka simb ei yi mił pim. Pim kung simbii owundu nge gupu ei, yi mił epi kui wusii owundu kung endi, 'laiyon,' niłmin, ka ei gupu yi mił pim. Peng kin, epi kung simbii owundu ei, ka wembii owundu ni, eim nge dinga ei, ni ngum. Ngopu kin, eim mołpu, king mił tep erim ka wembii owundu nge konu ele, nga epi ei, 'Nim molkun kin, tep erii,' nim; nga eim dinga owundu ei, epi simbii ei nga ngurum. ³ Ngopu kin, pe epi simbii ei, eim peng ambil endi to kundnjung; ba tunjung konu ele kis mołpu kin, erii erpi pim ei, nga kulii erpi kin, ka sim. Seng kin, mei ele wumb pei ei kanik kin, puku sik kin, noman ak to piik kin, epi simbii owundu ei kin, ekii sik punjung. ⁴ Puk kin wumb pei en enim ka wembii owundu ei kin, men tok erik, ngunjung. Ngok kin, nimbił erang ka wembii owundu ei, eim dinga ei, epi kung simbii owundu ei ngurum. Ngok kin, nga en enim yi ku, epi kung simbii owundu ei kin, men tok enjing ku. Erik kin, ei yi ninjing, "Wumb endi epi kung simbii owundu ei mił endi molałim mon. Nga wumb endi epi kung simbii owundu ei kin, opu ermba endi molałim mon ku.

⁵ Pe nga, Gos kan wiik tang kin, epi kung simbii owundu ei, gupu ele ek kanim kanim dinga nipi kin, nga Gos kin ek buł ambilpi ek kis nim; ek ei kis mendpił nim. Nipi kin, nga eim dinga owundu nga sipi, pepi pang kin, oi 42 opu purum. ⁶ Pupu kin, kung simbii owundu ei, eim gupu aki topu kin, Gos kin nipi kis mondpu kin, nga Gos eim embe kin, nga Gos eim no pepi mołum konu ele kin, nga tonu epin mołmun wumb ei kin, yi ku

nipi kis mundrum. ⁷ Mondpu kin, nga Gos eim kanpi wiik tang kin, kung simbii owundu ei, Gos nge of kun wumb kin opu eririm. Erpi kin, Gos nge wumb kambpi mani kindang kin, top kindpi ei, eim dinga owundu sirim. Sipi kin, eim king mił tep erpi wumb tiłap pei nin, nga mei orung orung wumb pei nin, nga ek kanim kanim palim wumb pei ei nin, nga ngenj kanim kanim palim wumb ei pei, king mił mołpu kin, tep eririm. ⁸ Erpi kin, wumb pei ya mani mei ełe mołmun wumb ei, kaplı epi kung simbii owundu ei kin, men tok erik ngołmun. Ngok kin, wumb ei, Gos kumna kin, mei eririm wumb ei, en enim embe ełe, mer wumb konj kunum kunum mołmun nge pipe mon ełe pinalim. Pinerang kin, pipe mon ei, kung siipsiip wał mił, wu ei Kraıs, eim to kundnjung ei nge mon.

⁹ “Enim piingii! Pe wumb nii endi kom pim kin, kaplı ek ei kom se piingii! ¹⁰ Pe wumb nii endi, kan ngungii nge pim kin, kaplı wu ei kan ngungii! Ngok kin, pe nga wu endi, wu eipi endi tui jik kin to kundum kin, kaplı wumb tui jik sik kin, wu ei to kundngii ku. To konduk kin, pe nga of kanim kanim yi nge tonu om kin, kaplı en enim Gos nge of kun ełmin wumb ei, enim dinga angk molk kin, nga pii gii dinga nik kin, ambil gii nik mułngii!”

¹¹ Pe nga, na kenj ni, epi kung simbii nga endi mer mei ełe, tonu tor orum. Opu kin, kung simbii ei, eim girman tał mułum ei, kung siipsiip wał girman tał, mił mułum. Mołpu kin, nga ek tengim ei, ka wembii owundu ei mił, ek tengim. ¹² Tangpi kin, pe epi kung simbii ei, nga ekii se tonu orum. Opu kin, ei eim epi kung simbii owundu kumb se om, epi kung simbii ei kin, dinga owundu pei sirim. Sipi kin, dinga ei kin, eim kongun dinga eririm. Erpi kin, ei epi kung simbii owundu kumb se tonu orum nge, kumb ełe eririm. Erpi kin, ekii se, tonu om epi simbii owundu ei, kongun dinga kind erpi kin, mei ełe nin wumb pei erang kin, kung simbii kumb se tonu om ei eim kin, men tok enjing. Erik kin, epi kung simbii ei, okrii to kis erpi kin, to kundmba eririm; ba nga konj mołum. ¹³ Mołpu kin, pe nga epi kung simbii ekii se tonu om epi ei, jep of owundu kis kanim kanim erpi kin, andan tum jep of endi, yi mił eim eririm. Erpi kin, nga wumb pei kumb ełe, dup mił endi erang kin, tonu epin tor opu kin, mani mei ełe orum. ¹⁴ Opu kin, nga Gos eim epi kung simbii ei, kanpi wiik tang kin, jep of owundu kanim kanim erpi kin, epi simbii owundu kumb se tonu om ei, eim kumb ełe erpi kin, andan tum. Tang kin, of kanim kanim ełe eririm ei, eim mei wu amb pei, ek kend topu ngurum. Ngopu kin, wu amb ombu kin yi nirim, “Enim kaplı, epi kung simbii kumb se ei kin, ond kin kel tok erik kin, eim embe ambil tonu kindngii! Kindik kin, epi kung simbii ei, ok tui tok kundnjung; ba nga opu konj mołum. ¹⁵ Nga Gos eim kanpi wiik tang kin, kung simbii ei, eim pop kindang kin, ond mił enjing epi ei, kung simbii mił konj mołpu kin, ek tengim. Tangpi kin, pe nga yi ku ond mił kung simbii ei, eim erang kin, wumb kombur kung simbii mił epi ei kin, men tunenjing kin, kaplı wumb ei to kundmba. ¹⁶ To kondpu kin, pe epi kung simbii ekii se tonu om epi ei, yi erang kin, epi mon endi, angıł tunding erik min, nga endi mei embił ełe erik kin, wumb pei yi enjing. Erik kin, ei embe pinerim wumb nin, nga embe pirim wumb nin, pei yi enjing. Erik kin, nga ku epi ei, pei sim wumb nin, nga epi pei sinerim wumb nin, nga wumb kongun wii ełmin wumb nin, nga wumb mei embił ełe kongun ełmin wumb nin, ei pei, en enim mon ełe, angıł tunding min, nga mei embił ełe, pimba nirim. ¹⁷ Nipi yi mił erang kin, wumb endi, epi kung simbii nge mon embe ełe, mulerim kin, yi mił erang, kaplı eim wumb ei kin, epi top enerngii mon. Nga eim epi, wumb top to erik kin, sinerngii mon ku.

¹⁸ Sinarik kin, sinim ek ei pii kun ermin! Nga wu endi noman ka pim kin, kaplı wu ei, kung simbii nge mon ei beltmba. Beltpi nimbił erang, mon ei wumb embe mił palim ei, 666 mon embe yi mił palim.

14

Wumb 144,000 En Enim, Golang Konj Endi Ninjing

¹ Pe nga na nam kenj ni, kung siipsiip wał mił wu ei, Kraıs eim Saiyon komung ełe engim. Angpi kin, nga wu amb 144,000 pei, eim kin tep to angk mulnjung. Molk kin,

kung siipsiip wał mił wu ei, Krai eim nge embe nin, nga eim Arim nge embe ei, wumb en enim mei embił ełe, Gos eim pułum. ²Pe nga, na nam piinj ni, ei tonu epin konu ełe ek mił mu nipi kin, tor orum. Opu kin, ei noł owundu topu kin, mu nipi ełim mił, yi eririm. Erpi kin, nga yi mił, konu gur gali owundu niłim mił, yi nipi tor orum ku. Opu kin, nga epi mu nipi orum ei, piinj ni, ei giisa mił epi tangin kin, mu niłim mił, yi nirim. ³Nipi kin, wumb ombu 144,000 en enim, Gos king owundu mołum konu peł kumb ełe, golang konj endi nik kin, engnjing. Angk kin, en enim epi simbii kapił kapli konj mołutum ombu nin, nga men tołmun wu num engki tał nga kapił kapli wu kei kumb ełe angk kin, 144,000 pei, wumb ombu en enim, golang konj endi ninjing. Ninjing wumb ei, pei Gos eim mei ełe wumb pei kin, sipi orung sirim. Sim wumb ei mendpił, golang konj endi ei piik kin, nik enjing; ba nga wumb eipi endi, golang ei piik kin, nik enerngii mon. ⁴Pe nga wumb ombu en enim, amb ambił kin, oł kis penj mułum oł ei, endi enenjing wumb ei, en enim oł kun ka mendpił erik mulnjung. Mulnjung wumb ei, kung siipsiip wał mił wu ei, Krai eim bii ni piipi pułum konu ei, wumb ei en enim, ekii sik pułmun. Pułmun wumb ei, Gos eim mei ełe wumb pei kin, sipi orung sirim. Sim wumb ei, Gos kin, eim kung siipsiip wał mił wu ei Krai eim nge tiłap kumna ei, sipi orung seng mołmun. ⁵Mołmun wumb ei, en enim ek kend endi, gupu ełe tor onalim mon. Nimbil erang, en enim Gos king peł kumb ełe, oł kun pinalim oł ei, endi pinalim mon.

Enjel Tekliki

⁶Pe nga nanim kenj ni, enjel nga endi epin konu ełe tonu kupu mandring ełe, bur ni purum. Pang kin, ek ka kunum kunum pepi ba ek ei, ya mani mei ełe wumb epi mulnjung ei, nipi ngumba nge sipirim. Sipipi kin, ei konu orung orung pei nge wumb nin, nga wumb tiłap endeim endeim nin, nga ek kanim kanim endeim endeim nge wumb nin, nga wumb ngenj eipi eipi pei, nipi ngumba. ⁷Ngopu kin, eim wii dinga topu yi nirim, “Enim Gos eim ekii sik kin, nga eim embe ambił tonu kindngii! Nimbil erang, Gos eim mei ełe wumb kanim kanim kos piipi kin, mok topu ermba kunum ei, tangpi salim. Seng kin, enim Gos eim kin mong gopsing pii polk kin men tok erik ngungii. Nimbil erang Gos ei eim tonu epin konu ełe nin, nga ya mani mei ełe nin, nga ep noł ełe nin, nga noł kułup to tang punum ei, Gos eim pei eririm.”

⁸Pe nga, enjel endi kumb se pum enjel ei, ekii sipi, opu kin, ek yi nirim, “O Bapilon konu owundu ei, bok topu mani punum; keimi eim bok topu kis ełim. Konu owundu ei erang kin, wumb tiłap pei ei, amb ngunduk enmin oł ei, andan tang kin, dinga pepi pułum ei yi mił, eim wumb pei, noł wain dinga mił pułum noł wain ngang kin nunjung.

⁹Pe nga, enjel endi nga, enjel tał punjnguł konu ełe ekii se opu kin, ek dinga kindpi yi nirim. “Pe wumb nii endi, eim epi kung simbii ei kin, eim ond mił enjing gos ei, endi er mundnjung epi ei kin, men tok erik kin, nga mon epi mei embił min, angil tunding ełe erik kin, kapli wumb ei eim, Gos nge noł wain ei numba. ¹⁰Numba noł wain ei, Gos eim nge popuł kis ngumba. Ngopu kin, nga Gos eim noł wain ei noł kin, si ende kindpi kin, ngunerim mon. Ba Gos eim noł wain dinga ei, popuł kis mendpił mił, bein topu kin, kumep kis ngumba. Ngopu kin, wu ei noł wain ei numba wumb ei, kapli Gos nge enjel nin, kung siipsiip wał mił wu ei Krai eim kin mułngii konu kumb ełe, dup nok mułngii. Molk kin, ei kom ku muł er mołum ełe, nok mułngii. ¹¹Molk kin, pe dup nang kin, dup eskil ermba ei wumb ngenj kumbii kis ngumba ei, tonu kunum kunum minj pupu kin, mułmba kunum ei, wii mułngii ei, tangpi kin, emii pepi enermba mon. Enarpi kin, nga wumb ombu epi kung simbii kin, ond mił epi enjing gos kend endi kin, men tok erik ngunjung. Ngunjung wumb ei, mon embe sik enjing wumb ei, kunum kunum dup konu ełe kumbii kis singii.”

¹²Yi mił erang, oł embin tui ei nge, tonu om kin, kapli Gos nge oł kun ka ełmin wumb ei, dinga angk kin, Gos nge lo ek ei ekii sik kin, nga Jiisas kin pii dinga nik kin, er mułngii!

¹³Pe nga na piinj ni, tonu epin konu ełe ek endi tor opu kin, yi nirim. “Nim mon yi pulnjii” nirim. Nipi kin, “Wumb kombur pe koltmun wumb nin, nga kułngii wumb ei,

Jiisas nge kongun elmin wumb ei, en enim ka piingii! Keimi yi ka piingii!” Gos Gui Ka yi nim, “Wumb en enim kongun dinga enjing ei, si kindik kin kor muŋgii ei, en enim kongun dinga erik kin, kor muŋgii! Nimbiŋ erang en enim ol kun ka enjing ol ei, en enim kin epin konu ele ekii se tonu olmun.” Ol kun ka enjing ol ei, Gos epin konu ele moŋum ei, eim ol ei, ni piimba.

Ya Mani Mei Ele Kuni Poŋ Topu Tonum Kunum Si Kulou Tungii

¹⁴ Pe nga na kenj ni, konu kupu kuru ele, wumb miŋ, epi endi multum ei, wu miŋ endi multum. Multum wu ei, ku gol king peng kon ei miŋ, endi peng ele mondpu kin, nga tui jik endi, angil ele ambilpi moŋum. ¹⁵ Muŋang kin nga enjel endi, men toŋmun ngii ele, si kindpi anda pupu kin, wii dinga topu kin, kupu kuru ele multum wu ei kin, yi nirim. “Nim tui jik sikin kin, mei ele kuni poŋ topu moŋum ei, sikin kin, kulou tunjii. Nimbiŋ erang ya mani mei ele kuni poŋ topu moŋum ei, tengnjii kunum saŋim.” ¹⁶ Yi miŋ erang, wu endi, tonu kupu kuru ele multum ni, ei eim tui jik ambilpi sipi kin, kuni poŋ tonum kuni ei, tami topu sirim. Sim kuni ei, mei ele pei se kulou turum.

¹⁷ Tang kin, nga na kenj ni, enjel endi, Gos men toŋmun ngii tonu epin konu ele tor orum. Opu kin, ei eim yi ku tui jik endi ambilpi multum.

¹⁸ Muŋang kin, nga enjel endi, kulmaŋ kaŋmin konu ele, si kindpi kin tor orum. Orum enjel ei, eim dup tep ermaba nge dinga pirim. Peng kin, ei eim wii dinga topu kin, enjel endi, tui jik endi ambilpi multum enjel ei kin, yi nim. “Nim tui jik ei, sikin kin, nim na mani mei ele, ond mong wain poŋ topu moŋum ei, tami tokun kin, kulou tunjii. Tunjii kuni mong ei, poŋ topu poru nirim. ¹⁹ Yi miŋ erang, enjel ei, eim tui jik miŋ epi endi, mei ele kupis kapis nim. Nipi kin wain mong tengim ei sipi kin, kulou tum. Topu sipi kin, wain mong teningii elmin konu ele, olup to kindim. Kindpi kin, ei yi miŋ Gos nge popuŋ kis owundu simba nge konu ele kindim. ²⁰ Kindang kin, Gos nge popuŋ kis owundu erang kin, wain mong teningii elmin konu ele, konu owundu torung konu ele, ambil sii tum. Sii tang kin, wain mong miyem si toŋmun konu ele, noŋ kui owundu miŋ, pupu kin tor orum. Opu kin, miyem ei, su 200 miŋ konu turii mendpiŋ pang kin, su angil orung miŋ mur sirim.

15

Enjel Angil Orung Nga Taŋ, Ol Embin Tui Kis Ele Angil Orung Nga Taŋ Embilnjing

¹ Pe nga jep ol owundu mendpiŋ endi, tonu muŋ ele tor wang kenj. Kenj ni, Gos nge enjel angil orung nga taŋ en enim, ol embin tui owundu angil orung nga taŋ ei, wumb to kis ermaba nge sik kin, tu wunjung. Tu wangin kin, ol embin tui ei minj mendpiŋ, poru neng ei, Gos popuŋ kis owundu ei, poru nimba ku. ² Pe nga na kenj ni, epi tor om ei, ep noŋ owundu kirapi miŋ, epi ele dup se ende kindik kin, enjing. Erik kin, na kenj ni, wumb opu erik kin, kung simbii owundu kin, eim ond miŋ epi enjing ei kin, nga eim embe mon pulnjung epi ei, wumb to mani kindnjing. Kindik kin, wumb ombu en enim, ep noŋ kirapi miŋ, pim konu wer ele angk mulnjung. Molk kin, Gos giisa miŋ epi ei ngang kin, wumb ei ambilk mulnjung. ³ Molk kin, Moses Gos nge kongun wu, golang niŋim golang ei kin, kung siipsiip waŋ miŋ wu ei Krai ei eim nge golang ninjing. Nik kin, golang ei yi miŋ ninjing.

“Owundu, Gos Dinga Owundu paŋim. Nim en ol kanim kanim ombu ol ei, owundu ka wii mendpiŋ paŋim. Nim wumb konu orung orung moŋmun wumb ei, king owundu moŋum. Nim ol kanim kanim elin ol ei, keimi, nga kun ka mendpiŋ paŋim. ⁴ Owundu wumb pei nim kin mandring molk kin, nim embe ambil tonu kindngii! Nimbiŋ erang nim mendpiŋ, ol kun ka minj elin nge puŋwu moŋum. Wumb konu orung orung muŋ ol ele moŋmun wumb ei ok kin, enim embe ambilk men tok erik ngungii! Nimbiŋ erang, nim ol kun ka minj elin ol ei, peni ele tor wang kin wumb pei kaninmin.”

⁵ Pe nga ekii se, na kenj ni, Gos nge men toŋmun ngii miŋ konu ele Gos moŋum palting konu ka wii mendpiŋ tuk moŋpu kin epin konu ele saŋim ei, aki owundu tang kin, kenj.

⁶ Pe nga Gos nge enjel angil orung nga ta' ei, Gos nge men tolmun ngii mi' konu e'le, en enim o' embin tui owundu angil orung nga ta' ei sik kin, anda onjung. Ok kin, en enim konduk kuru ka wii tilang erim konduk ei, kindik kin, nga ku gol ond kinemb mi' endi tunjung epi ei, en enim pepi' e'le, kan kulk pendnjing. ⁷ Pendik kin, nga epi kapil kapli konj mo'lmun epi e'le, endeim mo'pu kin, enjel angil orung nga ta' mulnjung konu e'le enjel ei, ku gol ming ombu, angil orung nga ta' ngurum. Ngang kin, Gos eim kunum kunum konj mo'lmun pu'wu ei, eim popu' kis owundu ming ombu, piki topu pirim. ⁸ Peng kin, nga Gos nge tilang owundu ka wii kin, eim noman dinga owii ei erang kin, Gos men tolmun ngii mi' konu e'le, dup eski' mi' epi ei, piki topu pirim. Yi mi' erang kin, wumb endi, Gos men tolmun ngii mi' konu e'le, nirik onermba mi' pirim. Pirim, kunum e'le, enjel angil orung nga ta', en enim o' embin tui owundu angil orung nga ta' ambilk kin, poru nimba kunum ei, kapli poru nirim.

16

Gos Eim Nge Popu' Kis Ei, Ya Mani Mei E'le Wumb Kin Tonu Omba

¹ Pe nga na piinj ni, ek nipi, wii dinga topu kin, men tolmun ngii owundu e'le, tor opu kin, enjel angil orung nga ta' ngurum. "Enim puk kin, Gos nge popu' kis ei, angil orung nga ta' nge ming ei sipik kin, mani mei e'le wumb mo'lmun konu e'le bein tei!" a nirim.

² Neng kin, kumb se enjel endi, eim opu kin, Gos nge popu' kis ming ei, bein topu kin, mei mani e'le kindim. Kindang kin, erii ni, erii dinga kis ei, wumb kung simbii nge mon embe pim wumb ei nin, nga wumb ond mi' epi erik, men tok ngok enjing wumb ei kin, erii kis ei, wumb ei kin tonu orum.

³ Wang kin, nga enjel ta' ei, eim Gos nge popu' kis ming ei, bein topu kin, mani ep no' e'le kindrim. Kindpi kin, nga no' ei, eim wumb ku'ii miyem mi', tonu orum. Wang kin, nga epi kanim kanim mer ep no' konj mulnjung epi ombu ei, pei kolk kin, poru ninjing.

⁴ Nik kin, nga enjel tekliki nge enjel ei, eim Gos nge popu' kis ming ei, bein topu kin, mer no' e'le nin, nga no' pirpir om konu e'le kindrim. Kindang kin, ei nga miyem mi', topu kin, tonu orum. ⁵ Pe nga na piinj ni, enjel endi, eim no' e'le tep e'lim enjel ni, ek yi nirim, "Gos nim wumb kos piikin, ngo'um e'lin ei, o' kun ka pa'lim mi' e'lin. Nim o' kun ka wii mendpi' er mo'lmun; nga nim ok mo'lmun nin; pe mo'lmun ku." ⁶ Yi mi' erang kin, wumb en enim Gos nge o' kun ka e'lin wumb nin; nga Gos epi ekii se tonu omba piik ni'lin wumb ei, to kundangin kin, miyem bein tok kindnjing. Kindik ei yi mi' peng kin, Gos nim no' pirpir miyem tonu om miyem ei sikin kin, wumb kis ei ngan kin, nungii. Nungii ei, en enim kumep kis kun si'lin!" ⁷ Pe nga, na piinj ni, tonu ku'la' kalilmin konu e'le, ek endi ni tor kindpi kin, yi nirim. "Owundu Gos, nim dinga owundu pa'lim! Keimi, nim kos piikin nikin e'lin ei, ei am keimi kun ka e'lin," pa nim.

⁸ Pe nga, enjel kapil kapli nge enjel ei, eim Gos nge popu' kis ming ei, eni e'le, bein topu kindrim. Kindang kin, Gos eim kanpi, wiik tang kin, eni ei, wumb dup dinga mi' nurum.

⁹ Nang kin, eni dup ei, mu' owundu eririm. Erpi kin, wumb ei, nopo kis mundrum. Mundang kin, wumb ei, Gos nge embe ek bu' embilnjing; ba Gos nge dinga ei, kapli o' embin tui kis ei, to mani kindilang; ba en enim noman e'le, to ak tunarik kin, Gos nge embe ambil tonu kindnenjing mon.

¹⁰ Pe nga enjel angil orung nge enjel ei, eim Gos nge popu' kis ming ei, kung simbii nge king pe' e'le, bein topu kindrim. Kindang kin, wumb kung simbii nge, ek ekii sik mandring puk mulnjung wumb ei, konu emii pirim. Peng kin, Gos nge kumep kis wumb ei sinjing. Sik kin, en enim gupu anmbil kongk mulnjung. ¹¹ Molk kin, nga en enim tonu epin konu e'le Gos kin ek ngok enjing. Erik kin, nimbil erang en enim ngenj kumbii sik kin, nga ngenj erii erpi erim konu e'le, en enim o' yi mi' enjing; ba en enim o' kis enjing o' ei, bu' ngok si kindnenjing mon.

¹² Si kindnarik kin, nga enjel angil orung nga endeim ei, eim Gos nge popu' kis ming ei, no' owundu, 'Yupresis No', ni'lin no' e'le, bein topu mani kindrim. Kindang kin, nga no' ei, eim jenjip kep er poru nim. O' yi mi' erang kin, wu king kopur, a' eni tonu o'um

ele, omba nge er kun eririm. ¹³ Erpi kin, nga na kenj ni, gui kis tekliki ei, dok mił ei, mer ka wembii kis nin, kung simbii owundu nin, ek kend ni tor kindiim wu epi ei nge gupu ele, gui kis dok mił, tor onjung. ¹⁴ Onjung gui kis epi ombu, en enim gui kis mendpił. Nga en enim jep oł ei nge, kanim kanim elmin. Erik kin, pe gui kis tekliki en enim, tor ok kin, king konu mei ele orung orung pei, puk kin, se ende kindik kin, Gos Owundu noman dinga ei, owundu peng kin, kunum owundu tonu omba kunum ele, wang kin, owundu erngi.

¹⁵ “Piingii! Na Jiisas waning wu mił, kapli orung ombii. Op kin, wumb nii endi, eim or pinarpi kin, nga konduk kun ka kindpi kin, nga eim ngenj ele, wii endnermba. Endnarpi kin, kapli eim wumb eipi kin singambił sinarpi kin, yi erpi endim kin, kapli eim ka piipi mułmba.”

¹⁶ Pe nga, gui kis tekliki en enim, king ombu si ende kindik kin, Eipru ek endi embe, ‘Armakeron,’ niłmin konu ele, kułou tunjung.

¹⁷ Kułou tok kin, nga enjel angil orung nga tał nge enjel ei, eim Gos nge popuł kis ming ei, bein topu kin, konu pop ele kindrim. Kindpi kin, nga ek endi, tonu king peł ele mołpu kin, men tołmun ngii owundu mił konu ele, ni tor kindpi kin, yi nirim. Nipi kin, kapli, oł ei poru nirim,” pa nim. ¹⁸ Neng kin, nga konu kumb kinang erpi kin, tiłang erpi kin, ek tengim. Tangpi kin, ei konu gur gali nipi kin, nga konu kopu owundu topu kin, mei ołup ołup eririm. Erpi kin, nga wumb er mundrum kunum ei, konu kopu endi, yi mił ok, tunałim mon. Ba kunum ele, konu kopu owundu kis mendpił topu kin, mei pei ołup ołup eririm. ¹⁹ Erang kin, nga konu owundu Bapilon ei, tuk gurpu kin, konu tekliki mił seng kin, wumb mulnjung ei, to kis erpi kin, nga konu owundu mei ele orung orung pei to kis eririm. Erpi kin, Gos eim Bapilon ni, konu owundu ei piirim. Piipi kin, oł yi erang kin, noł wain mer noł nołmun ming ele multum. Multum noł wain ei, Gos nge popuł kis ei, Bapilon konu owundu ele, nok poru ninjing. ²⁰ Poru nik kin, nga konu kembis kembis ombu pei am purum. Pang kin, nga konu komung pei pupu kin, poru nimba ku. ²¹ Poru neng kin, nga konu kumb dindaming owundu ombu, embin elim ei kopii kon owundu mił, dindaming endeim endeim ni, embin yi mił eririm. Erpi kin, nga tonu kupu muł konu eł, mani opu kin, wumb mulnjung konu ele orum. Opu kin, nga wumb en enim, Gos kin ek ngok kin, ek kis ninjing. Nimbil erang, dindaming owundu ombu, mani konu ele, wangin kin, am oł embin tui kis owundu mił, tonu opu kin, wumb pei to kis eririm.

17

Oł Kis Elim Amb Ei Kumep Kis Sitim

¹ Pe nga enjel angil orung nga tał nge enjel endi, ming endi ei ambiłpi sipi kin, na kin opu kin, ek ekin topu kin, yi mił nirim. Nipi kin, “Nim ya wan kin, na nim amb wakin oł kis elim amb mił, Bapilon konu owundu ele, noł pei ele mołum amb ei, eim kumep kis owundu simba nge elim. Erpi kin, oł ei nge, na nim kin andan top kin, ngumbii end.

² Erip kin, nga ya mani mei ele, wu king kopur pei, amb mił Bapilon konu owundu ei kin, oł kis kanim kanim ombu, eim kin enjing. Erik kin, nga wumb ya mani mei ele, konu orung orung wumb pei, en enim amb ei kin, oł kis enjing ku. Erik kin, noł wain mił, nok kin, wulu mił pang kin, en enim noman ele oł kis pei yi erik mulnjung.

³ Molk kin, pe Gos nge Gui Ka ei, na kin dinga ngopu kin, na si mengpi kin, wumb mulenjing wii sim konu ele sipilim. Si pang kin, pe na kenj ni, amb endi, eim tonu kung simbii kundii endi, pim konu ele multum. Mołpu kin, nga kung simbii kundii ei, eim mon embe kanim kanim ei, eim ngenj ele, piki topu multum. Multum mon kanim kanim ei, Gos kin ek buł ambiłpi mundrum. Mundrum kung simbii ei, eim nge peng ei angil orung nga tał pirim; nga girman ei nge, engki pei pirim. ⁴⁻⁵ Peng kin, nga amb ei, eim konduk kundii mendpił nin, kundii mił king kindiim endi kindpi kin, nga ku gol mił epi ei kin, nga kom ku ka wii nin, nga biis ka wii ka wii ei, ku owundu pułum ku epi ombu ei kin, ngenj ele tałpi pendrim. Pendpi kin, nga amb ei, eim angil ele kenj ni, noł ming endi ku gol kin, oł kis kumun ngum epi ei, Gos ningil ele, pei piki topu pirim. Pang kin, nga oł kis

penj nin, oł kis wu amb ngunduk ełmin oł ei, ming ele piki topu pirim. Peng kin, amb ei eim mei embil ele, mon endi poł pendim pirim. Pirim mon ei, ek ekin endi pirim. Pirim mon ei yi mił, Bapilon konu owundu ele amb ei, oł kis mam arim pendpi elim. Erpi kin, nga oł kis ei, amb ei wumb kin, mei konu ele orung orung pei, mam arim pendpi kin oł kis owundu elim. ⁶ Elim amb ei, eim Gos nge wumb to kondpu kin, nga Jiisas kin pii gii nik kin, eim ek ni tor kindik enjing wumb ei, to kundrum. To kondpu kin, nga amb ei, wumb ombu nge miyem nopy kin, wulu pang kin multum. Mułang kin, na oł ei kanip kin, puku sip kin, tungu enj muls.

⁷ Ba pe nga, enjel endi, na kin kii sipi kin yi nirim, “Nimbił erang nim noman embin tokun piin? Kapli na nim kanip kin, epi koi er pałim epi ei, pułe nip kin, nim ngumbii end. Erip kin, ei amb oł kis er andilim ei nge, ek pułe nimbii end. Erip kin, nga kung simbii epi ei nge, peng embil ei angil orung nga tał; nga girman epi ei nge, engki pei pałim epi simbii ei, eim amb ei sipirim. ⁸ Si pang kin, nga kung simbii epi ei, nim kan epi ei, eim kunum ok endi, eim konj multum. Ba pe eim molałim. Mularip kin, ekii se, sip pinalim tukpu ele, si kindpi kin, tor opu kin, tonu omba. Opu kin, kung simbii ei, am ba. Pang kin, pe wumb kombur en enim, ya mani mei ele, mulnjung wumb kopur, Gos muł mei eririm kunum ei, eim wumb embe, mon mił epi kunum kunum konj mołulum ei, pulerim wumb ei, en enim kung simbii mił epi ei, kanik kin, en enim noman embin to piingii. Nimbił erang ok, kung simbii mił epi ei multum; ba pe molałim. Mularpi kin, nga ekii se, tonu omba.

⁹ Wang kin, kałpi pe wumb nii endi, eim noman ka pim kin, eim kapli epi ei piipi kin, kun ermba. Erpi kin, nga peng ei angil orung nga tał ei, yi mił komung owundu angil orung nga tał pirim. Peng kin, nga amb ei, eim komung angil orung nga tał pim konu ele, tonu multum. ¹⁰ Mołpu kin, nga ei yi mił ku, peng angil orung nga tał ei, ei yi mił, king angil orung nga tał mił, andan tołum. Tang kin, king angil orung am puk kin, poru ninjing. Nik kin, nga king endi pe mołum. Mołpu kin, nga king endi, tonu onerim mon; kołul enim. Erang kin, ekii se tonu omba kunum ei, eim kunum aninga kopur mołpu kin, poru nimba ku. ¹¹ Yi mił, pe nga kung simbii ei, ok multum; ba pe eim molałim mon. Mularpi kin, kung simbii ei, angil orung nga tekliki mił king ei, angil orung nga tał nge king ende mił mulnjung; ba pe king ei, am pupu kin poru nimba.

¹² Nipi kin, nga kom girman engki ken ei, yi mił king engki mił, ba en enim king nge dinga ei sinenjing. Sinarik kin, nga ekii se, en enm kung simbii kin ouni, king nge dinga ei singii. Sik molk pangin kin, king engki ei, eni aninga kopur king, kung simbii kin ouni mułngii. ¹³ Molk kin, king engki ei noman ende sek mulnjung. Molk kin, nga en enim nge dinga nin, noman dinga ei, en enim kin pirim. Peng kin, en enim nge dinga ei, kung simbii ei ngunjung. ¹⁴ Ngok kin, king engki nin, kung simbii ei, kung siipsiip wał mił wu ei, Kraiss eim kin opu erngii. Erangin kin, kung siipsiip wał mił wu ei, Kraiss ei eim kung simbii nin, king engki ei, to mani kindimba. Nimbił erang kung siipsiip wał mił wu ei Kraiss ei, eim wumb owundu nge Owundu mołulum. Mołpu kin, nga eim mei wumb king pei ei nge king mołulum. Mołpu kin nga wumb eim kin molk kin, eim nge ek ekii sik ełmin wumb ei, eim nge wumb nipi mondrum; nga wumb ei eim ek keimi ekii sik ełmin wumb ei, kung siipsiip wał mił wu ei Kraiss kin, tep tok opu enjing ei, dinga kindik enjing.

¹⁵ Erik kin, nga enjel ei, eim ek yi ku nipi kin, na ngurum. Ngopu kin yi nim, “Pe noł ei, nim kan noł ei, amb oł kis elim amb mił ei, eim tonu mołum noł ei, wumb mei konu ele orung orung wumb nin, nga tiłap eipi eipi pei kułou tok mołmun wumb nin, nga wumb ngenj eipi eipi nin, nga ek kanim kanim pim wumb ei, kułou tok mołmun. ¹⁶ Molk kin, pe girman engki ei king engki mił epi ei, nim ken ei kin, nga kung simbii epi ei kin, se ende puk kin, amb oł kis elim amb mił, konu owundu ei kin, kis piik kin, opu orung erik ngunjung. Ngok kin, pe en enim amb mił ei, eim to kis erik kin, eim epi konduk nin, epi ei to piltan tok kin si kindngii. Si kindik kin, nga en enim amb ngenj ei nok kin, nga ngenj sik kin, dup konu ele kełngii. ¹⁷ Kalk kin, yi mił pe, Gos eim erang kin, en enim noman tuk ele mułang kin, noman ende sek kin, Gos eim noman ele piim mił oł ei mił,

erik tonu kindnjing. Kindangin kin, of endi enjing eŧe, kung simbii miŧ epi ei, en enim noman dinga ngangin kin, tep elim. Yi er muŧangin kin, nga Gos nge ek nirim miŧ, keimi tonu orum.

¹⁸ Opu kin, nga amb ei, nim ken amb miŧ ei, Bapilon konu owundu miŧ seng kin konu ya mani mei eŧe, konu orung orung wumb nge king eim tep elim.

18

Bapilon Konu Owundu Kis Moŧpu Kin Poru Nim

¹ Pe nga ekii se, na kenj ni, enjel nga endi, ei tonu epin konu eŧe tor opu kin mani orum. Opu kin, nga ei eim noman dinga owundu mendpiŧ pirim. Peng kin, eim tiŧang ka wii ei, ya mani mei konu eŧe pei tiŧang eririm. ² Erpi kin, nga eim ek dinga nipi yi nirim, “Nga Bapilon konu owundu ei, mani pupu kin, kis moŧpu kin, si kindrim. Si kindang kin, Bapilon konu ei, gui kis kin, kun ka pinalim of ei, piki topu multum. Moŧpu kin, nga gui kis penj muŧum nin, nga kei kis penj muŧum nin, kei kis mendpiŧ ei, pei eim kin moŧmun. ³ Molk kin, nimbiŧ erang konu orung orung wumb pei, Bapilon konu owundu eŧe kin, of kis kanim kanim enjing ei yi miŧ, en enim Bapilon konu eŧe kin, noŧ wain dinga miŧ ei nunjung. Nok kin, nga ya mani mei eŧe wu king ei, eim amb of ka elim amb ei kin, of kis eŧmin of ei, ouni ni enjing ku. Erik kin, nga ya mani mei wumb kongun kanim kanim eŧmin wumb ei, amb eim kin kongun yi erik kin, ku pei sik kin kongun owundu erik kin, of kis kanim kanim yi enjing. ⁴ Erik kin, nga na piinj ni, ei tonu epin konu eŧe, ek eipi endi yi nirim,

“Na nge wumb, enim amb of kis eŧim amb miŧ konu owundu ei kin, si kindik kin, tor wei! Mon pim kin, enim of kis eŧim amb ei kin, of kis erim ei, yi ku erngii. Nga mon pim kin, enim amb eim nge of kis erim eŧe nge, enim kumep kis singii. ⁵ Yi miŧ, eim of kis eŧim of ei nge, am ei tonu pupu kin, epin konu eŧe miŧ, kapŧi er paŧim. Peng kin, nga Gos amb ei, eim of kis kun pinerim of eririm ei, Gos piŧim. ⁶ Yi miŧ nga, amb ei, eim of kis eŧim miŧ, enim yi miŧ ku, kumep kis orung kindik kin, ngungii. Ngok kin, nga eim of kis kanim kanim pei, se ende kindpi, erim ei, yi miŧ ku, enim eim kin kumep kis ei, pei se ende kindik kin, eim kin ngungii ku. Ngok kin, puŧe ei yi miŧ, eim noŧ wain dinga kis sipi kin tengingii erim yi miŧ, enim eim kin kumep kis ming eŧe, tengingii erik kin, noŧ wain dinga kis miŧ ngangin kin, numba. ⁷ Nopu kin, nga amb ei, eim embe ambiŧ tonu kindpi kin, nilkeng sipi kin, of kis kanim kanim pei elim. Yi miŧ ku, enim eim kin ngenj kumbii kis owundu ngungii. Ngok kin, kapŧi eim of kis erpi kin, nilkeng sim miŧ ngungii. Ngok kin, enim eim kin erangin kin, ngenj kumbii pei sipi kin, ke dinga nimba. Nipi kin, eim noman tuk eŧe eim yi ni piŧim. ‘Na nam kuin moŧup kin, kuin peŧ eŧe moŧ,’ yi ni piŧim. ‘Piipi kin, nga na nam amb endi, wam kuŧang kin, wii moŧum ei, yi miŧ mulermbii. Mularip kin, eŧe nge, noman embin ei, na kin tonu onerang kin, na ke ninermbii mon,’ pa yi nirim. ⁸ Nipi kin yi miŧ erang, of embin tui kanim kanim pei eim kin kunum endeim tonu omba. Opu kin, of embin tui ei, wumb pei kuŧangin kin, wumb pei ke dinga wii nengin kin, nga kuni owundu simba. Seng kin, ekii se dup owundu kis, Bapilon konu owundu pei nopu kin, poru nimba. Yi miŧ, Gos Owundu ei, eim dinga owundu kis paŧim ei, Bapilon konu owundu eŧe, kumep kis ngopu kin, kos piipi kin, mok topu ermba.”

⁹ Pe nga, ya mani mei eŧe wu king ombu, amb ei kin of kis erik kin, nga king wu ombu, en enim nilkeng kanim kanim sik kin, eŧmin. Erik kin, yi miŧ king wu ombu, amb ei, konu owundu Bapilon ei, dup nopu kin, eskiŧ erang kin, kanik kin, ke nik kin, pepiŧ eŧe kepŧi tok kin, yi eŧmin. ¹⁰ Erik kin, nga amb ei, ngenj kumbii owundu kis seng kin, en enim mund mong erik kin, en enim konu turii eŧe angk kin, yi ninjing. “Sin kaimb siŧmin, Bapilon konu owundu ei, sin kaimb siŧmin. Nim konu owundu kis dinga saŧim. Seng kin, nim eni endeim mendpiŧ ei, nim of kis en eŧe nge, kumep kis nim kin tonu orum.”

¹¹ Pe nga, ya mani mei eŧe wumb, kongun owundu erik kin ku nin epi pei sik erik kin, moŧmun wumb ei, amb ei nge piik kin, ke nik kin, noman embin tang kin, piik moŧmun. Nimbil erang wumb en enim nge epi ka ei nge, amb ei nga top enermba mon. ¹²⁻¹³ Enarpi kin, nga wumb nii endi, eim kapli ku gol ni, ku silpa nin, kom ku ka wii ei nin, nga kom ku miŧ epi endi, biis mong ku tonu pendik kin, singii epi nin, nga konduk kuru ka wii nin, nga konduk kundii miŧ, kanim kanim ei nin, nga konduk ka wii mendpiŧ ei nin, nga ond kanim kanim mur ka wii toŧum ond ei nin, nga epi kanim kanim pe ombu, kung elepenj girman sik eŧmin ei nin, nga ond ku owundu top eŧmin ond ei nin, nga kapa nin, nga ain nin, nga kom ku mon saŧiŧim ku ei nin, epi singin mur ka wii toŧum epi taŧ, kuni eŧe kindiŧmin ei nin, nga dup kiŧangin nopu kin, mur ka wii toŧum epi ei nin, nga kanim kanim kopung mur toŧum nin, nga mur ka wii toŧum epi ei nin, noŧ wain nin, nga kuni kaŧiŧmin kopung nin, nga kuni plawa nin, kuni wiis nin, nga kung kou nin, nga kung siipsiip nin, nga kung os nin, kung os keris nin, epi ko wuk sipik kin, kongun wii eŧmin wumb nin, epi ombu pei yi kapli top er nga sinerngii mon! ¹⁴ Nga kongun owundu erik kin, ku owundu siŧmin wumb ei, amb eim kin ek yi ninjing, “Nga epi ka kanim kanim nim simbii ni piikin kin, noman to piinjii epi ei, nim sinenjii mon; am ba. Pang kin, nga epi kanim kanim pei ku tonu pendik kin, sin epi ei nin, nga epi ka wii ngenj moke en epi ei, am pupu kin, poru nirim. Nipi kin, nga wumb nim kin, epi ei ngenj eŧe peng kin, kinerngii mon!” ¹⁵⁻¹⁷ Kinarik kin, wumb ombu en enim kongun owundu erik kin, ku sik eŧmin wumb ei, en enim konu owundu eŧe, kongun erik kin, en enim ku nin epi pei sinjing. Sik kin, nga en enim konu turii angk muljung. Molk kin, nimbil erang wumb ei, en enim amb ei ngenj kumbii sinim ei, kanik kin, mund mong eŧmin. Erik kin, pe en enim ke nik kin, noman embin to piik kin, erik molk kin en enim ek yi ninjing, “Nim kaimb siŧmin, nim kaimb sipin kin, konu owundu eŧe ngoŧmun. Ngok kin, ok amb ei, eim alap kuru ka wii kindpi kin, nga alap kundii kanim kanim taŧpi kin, eim ku gol nin, kom ku ka wii nin, biis ka wii nin, epi ku owundu puŧum epi ei, ngenj eŧe moke erpi mundrum; ba eni endeim eŧe, epi ombu pei er kis mondpu kin poru nirim.”

Nipi kin, pe noŧ kanu nin, nga noŧ kanu masin ambiliŧim wu nin, nga noŧ kanu eŧe kongun eŧmin wumb nin, nga noŧ kanu eŧe top erik kin, konu eipi pungii onjung wumb ei nin, nga ep noŧ kongun erik kin, ku sik eŧmin wumb ei nin, en enim konu turii mendpiŧ angk molk. ¹⁸ Molk kenjing ni, konu dup nopu kin, eskiŧ erang kanik kin, en enim ke dinga nik kin, yi ninjing. “Bapilon konu owundu saŧim! Yi miŧ, konu eipi endi sinaŧim mon!” ninjing. ¹⁹ Nengin kin, pe en enim mei kulman ei, sik kin, en enim tonu peng eŧe kindnjing. Kindik kin, nga en enim ke nik kin, noman embin to piik yi ninjing, “Kaimb siŧmin! Kaimb siŧmin! Bapilon konu woundu ei, dup nonum ei, sin kaimb siŧmin. Sik kin, konu owundu eŧe, am wumb pei en enim, noŧ kanu nin, epi ei ep noŧ eŧe wumb kom ku nin, epi kanim kanim pei sirim. Sipi kin, nga eni endeim mendpiŧ eŧe, konu owundu ei, kis moŧpu kin, poru nirim.

²⁰ Pe ei tonu epi konu eŧe wumb ka piingii! Nga Gos nge pii gii wumb nin, nga Gos nge kongun eŧmin wumb nin, nga Gos nge ek ka ni tor kindiŧmin wumb nin, ei pei en enim amb ei, nipe oŧ endi eŧim konu ei, Gos kos piipi kin, kumep kis ngum eŧe, ka wii piinjing.

²¹ Pe nga enjel noman dinga paŧim enjel ei, eim kom ku owundu ei, ko wupu kin, tonu sipi olkup topu kin, mer ep noŧ eŧe mani kindrim. Kindpi kin, nga eim ek yi nirim, “Oŧ yi eŧim ei, yi miŧ ku, Bapilon konu owundu ei, olkup dinga to kindang kin, wumb nga kinerngii mon! ²² Nga golang nik nin, giisa tok eŧmin ei nin, mingaŧ miŧ epi ei nin, beli miŧ epi ei ke niŧim ei, nga nim amb miŧ konu owundu eŧe, wumb nga piinerngii mon! Piinarik kin, nga kongun kanim kanim eŧmin wumb endi, nga nim Bapilon kin, kur kan sinerngii mon! Nga kom ku owundu endi wiis eŧe, si pok pok erang kin, ek tangnim yi miŧ endi, nim amb owundu miŧ ei kin, ek tingang piinerngii mon ku! ²³ Nga dup jep endi nopu kin, tiŧang erang enim ei, nim kin nga yi miŧ, endi kinerngii mon! Nga kangi amb simba min, ambil wu ba eŧmin oŧ ei, nga endi nim kin, nga piinerngii mon! Piinarik kin, yi miŧ, ok nim nge wumb kongun owundu erik kin, ku sik eŧmin wumb nin wu ombu, en enim

noman dinga owundu ei, ya mani mei efe, konu orung orung pei peng kin, mulnjung. Molk kin, nga nim kunj men, ek kend tokun kin, ngan ełmin oł ei, enim ya mani mei konu efe orung orung pei wumb kin, yi efin.”

²⁴ Nga Bapilon konu owundu to kis mundrum. Nimbił erang, Gos nge ek ka ni tor kindiłmin wumb nin, nga Gos eim nge pii gii nik kin, oł kun ełmin wumb pei ei nge, miyem ya mani mei efe konu owundu efe mułang kin, kan sinjing. Sik kin, wumb nii endi, en enim ya mani mei efe, tok kundnjung wumb ei nge miyem ei, nim Bapilon kin, kan sinjing ku.

19

Gos Nge Wumb Bapilon Konu Owundu Dup Nopu Kis Ełim Ei Ka Piinjing

¹ Nga ekii se, ei na piinj ni, ei tonu epin konu efe wumb pei mił molk kin, ek tangk kin, wii dinga tok molk kin, en enim ek yi ninjing, “Gos nge embe ambił tonu kindiłmin. Sinim nge Gos ei, eim sinim sipi orung sim. Nga eim nge tiłang owundu pałim. Nga eim dinga owundu pałim ei, Gos eim nge mendpił pałim.” ² Peng kin, yi mił Gos eim kos piinim ei, am kun ka nin, keimi mendpił piłim. Piipi kin, nga amb oł kis ełim konu owundu efe, amb mił ei, eim mei efe wumb kin, oł kis erpi kin, to kis ełim. Erang kin, Gos eim amb mił ei kin, kos piipi ngurum. Ngopu kin, nimbił erang amb ei, eim Gos nge kongun wumb ei, to kundrum. Kundang kin, Gos eim kumep kis efe, konu ei amb mił konu ei kin ngurum. ³ Ngopu kin, wumb pei en enim, nga wii dinga tok kin, yi ninjing, “Gos nge embe nga ambił tonu kindamin! Dup eskił Bapilon konu owundu efe nopu kin tonu kunum kunum purum.” ⁴ Pe nga men tołmun wu num wumb engki tał, nga kapił kapił ei nin, nga konj mołumun epi kapił kapił ei nin, en enim Gos king peł kumb efe, kan mani kanik kin, ming gopsing pii polk kin, Gos kin men tok ngok kin, yi ninjing, “Ei keimi! Sinim Gos nge embe ambił tonu kindamin!”

⁵ Pe nga, Gos king peł efe, ek nipi kindang opu kin, yi nirim. “Sinim nge Gos ei, eim embe ambił tonu kindamin! Enim Gos nge kongun wumb pei nin, nga wumb num nin, nga wumb kembis nin, nga enim Gos kin mund mong erik kin, eim kin ekii sik kin, enim pei, Gos nge embe ambił tonu kindngii!” ⁶ Pe nga na kom se piinj ni, wumb pei kułou to molk kin, ek tengnjing ei, noł kułup ek tangnim mił nin, nga konu gur gati dinga niłim mił ek tengim. Tangpi kin, na piinj ni, en enim ek yi ninjing, “Gos nge embe ambił tonu kindamin! Owundu ei, sinim nge Gos, eim dinga wii mendpił peng kin, eim sinim nge king tep er mołum.” ⁷ Pe sinim noman ka sepin nin, noman ka ka piipin kin, Gos Owundu mołum ei, eim embe ambił tonu kindamin! Nimbił erang, Gos nge kingam, kung siipsiip wał mił mołpu kin, amb mił simba kunum ei, tonu orum. Opu kin, nga amb ei, pii gii ninjing wumb ei, eim wu ba nge konduk kindpi kin, er kun er mołpu kin, poru nirim. ⁸ Nipi kin Gos amb ei, eim konduk am ka wii ngang kindpi kin, er kun er mołum konduk ei, am kuru nin, konj ka wii sałim ei, oł kun ka ełmin. Erik kin, oł yi mił erim ei, Gos nge pii gii niłmin wumb ei, oł kun ka oł yi mił ełmin.”

⁹ Erik kin, nga enjel ek yi nipi kin, na ngurum, “Mon, yi mił putii! Wumb nii endi en enim, Gos kingam eim kung siipsiip mił mołpu kin, amb simba nge kuni nungii nge nipi kin, wii topu kin, tu wum wumb ei, ka piik mułngii!” Nga enjel ei, na kin yi nim, “Gos nge ek ei, ek keimi mendpił pałim.” ¹⁰ Pe nga na enjel simb efe, kan mani kanip men tumbii enj; ba eim ek yi nipi na ngum, “Nim yi enerii mon! Na nam, nim nge angnim noł kin, nim kongun ende wu moł. Mołup kin, na enim kin, Jiisas nge ek keimi ei, ambił gii nik mołmun. Molk kin, pe Jiisas ek keimi ei, Gos nge Gui Ka epi ei, Jiisas nge ek ka wii ni tor kindiłmin ende mił mołmun. Molk kin, nim Gos kin men tokun kin, eim embe ambił tonu kindnjii!”

Wumb Endi Tonu Kung Os Kuru Efe Ap To Mułum

¹¹ Pe nga, na kenj ni, tonu epin konu efe aki topu sirim. Sipi kin, konu efe kung os kuru endi multum. Mołpu kin, pe kung os ap tołum wu ei, eim embe Pii Gii Niłim Pułwu nin, Oł

Keimi Ehim Pułwu mołutum. Mołpu kin, eim oł kun ka erpi kin, kos piipi kin, opu ermba oł ei, kun ka elim. ¹² Erpi kin, pe eim ningił ei, dup anmbił mił, gur nirim; nga eim peng ełe king peng kon ei nge, pei mondułum. Mondpu kin, nga embe endi ei tonu eim mei embił ełe, mon poł pendrim; ba mon ei, wumb endi pułe ei, pii kun enałmin mon! Eim mendpił mon ei, pułe piıłim. ¹³ Nga eim konduk olt kindrim ełe, miyem topu pirim. Peng kin, nga eim embe ei yi niłmin, “Gos nge Ek Ka,” pa niłmin. ¹⁴ Nga ei tonu epin konu ełe, opu ond wumb en enim, eim kin ekii sinjing. Sik kin, tonu kung os kuru ełe molk kin, en enim ngenj ełe, konduk ka wii kuru kindik kin, punjung. ¹⁵ Puk kin, nga kumb ełe nge wu ei, eim gupu ełe tui jik tukum mułum tui ei, tor orum. Opu kin, eim tui ei, wumb pei to kundmba. Topu kin, nga eim ain dinga endi, ambiłpi kin, wumb mei konu ełe orung orung pei wumb ei, tep er mułmba. Mołpu kin, eim ond wain mong ei, ambił sii topu kin, mer noł wain sii tołmun konu ełe noł wain ei mił, Gos dinga owundu mendpił ei, eim nge popuł kis owundu tor kindmba. ¹⁶ Kindpi kin, eim nge alap ei kin, mułta peł ełe, mon embe yi mił pirim, “King Mołmun ełe moł ei, Kumb ełe Kindiłim Wu; nga Wu Owundu mołmun ełe moł ei, Kumb ełe Kindiłim Wu ku.”

¹⁷⁻¹⁸ Pe nga, na kenj ni enjel endi eni pim konu ełe, angpi multum. Mołpu kin, eim wii dinga topu kin, kei sikapi mił kei kanim kanim pei ei, tonu muł ełe bur nik kin, punjung konu kindrim. Kindpi kin, yi nim, “Enim pei kułou tangin kin, Gos enim kuni owundu ngumba weiyo! Ok kin, wu king nin, nga opu tep ełmin wu nin, nga opu ond wu dinga nin, nga kung os nin, nga kung os ap tołmun wumb nin, nga wumb ngenj pei nin, nga kongun wii ełmin wumb nin, nga kongun wii enałmin wumb nin, nga owundu nin, kembis ouni, ngenj ełe pei enim nungii wei!” a nirim.

¹⁹ Pe nga na kenj ni, kung simbii owundu kin, mei konu ełe king pei kin, en enim opu ond wumb pei kupou tok kin, ya eim kung os kuru endi ap tonu multum wu ei kin, eim opu ełmin wumb ei kin, opu erngii nge mulnjung. ²⁰ Mulk, ba kung simbii owundu ei kin, ek ni tor kindiłim ek kend wu endi, eim jep oł kanim kanim kung simbii owundu kumb ełe erpi ei, paki topu elim wu ei nin, wumb nii endi, eim kung simbii owundu ei, mon embe ambił tonu kindik nin, eim nge ond mił epi ei, men tok ełmin wumb ei kin, oł kend to ngopu elim wu ei kin, kung simbii owundu ei tał, to kan ngurum. Ngopu kin, wu tał ei, olkup topu kin, noł gopu dup ełe, muł owundu kis kunum kunum nopu elim konu ełe kindrim. ²¹ Kindpi kin, nga wu endi, kung os kuru ap to multum wu ei, eim gupu ełe tui jik tor orum tui ei, sipi kin, wumb eipi ei, pei to kundrum. Kundang kin, kei pei ok kin, wumb minj ngenj ei pei, no poru nimin nik kin, nunjung. Nangin kin, kei en enim pinang purum.

20

Seisen Kan Ngii Kung Ngii 1,000 Mił Pei Mułum

¹ Pe na kenj ni, enjel endi epin konu ełe mani orum. Opu kin, eim angıł ełe, kii wał endi tukpu sip pinałim nge kii endi kin, nga kan sen dinga wii embin owundu erim endi, sipi kin er tu wurum. ² Tu wang opu kin, ka wembii owundu ei ambił gii nirim. Nipi kin, wembii ei, kumb okrii mołpu kin, ołum wembii ei, eim gui kis mendpił Seisen multum. Mołpu kin enjel ei, kan sen dinga ełe, to kan ngopu pindang kin, kung ngii 1,000 pei o purum. ³ Pupu kin, pe enjel ei, eim ka wembii owundu ei, olkup topu kin, mer tukpu sip pinałim tukpu olt ełe, mani kindrim. Kindpi kin, ondu ngopu kin, nga lok to dinga pendrim. Pendpi yi erang kin, Seisen ei eim, wumb muł oł konu pek punmun ei, eim ek kend topu, ngunarpi mułang kin, kung ngii 1,000 pei o purum. O pang kin, ekii se, eim kan posik, wak tangin kin, eim kunum aninga kopur wii andpi kin, mułmba nge purum.

⁴ Pe na kenj ni, king mołułmun peł ełe nge, wu kopur ei, sim konu ełe wu kombur mulnjung. Mulnjung wu ombu, Gos kongun ngang wumb kin, kos owundu piik kin, mok tok erngii nge mulnjung. Molk kin, pe nga wumb nii endi en enim, Jiisas kin pii gii nik kin, wumb ni ngok kin, Gos nge ek ka ei, ambił gii dinga nik enjing wumb ombu, en enim min men mił wu ombu, kenj ni mulnjung ku. Molk kin, nga opu orung wumb, Gos nge

wumb ei, to kundnjung. To konduk kin, nga na kenj ni, en enim kung simbii owundu ei kin, nga eim ond mił epi enjing ei kin, ei men tok ngunenjing. Ngunarik kin, kung simbii kis ei, eim nge embe mon ei, wumb mei embił ełe nin, angil ełe mon to mundnenjing. Mundnarik kin, wumb ombu en enim, konj mułngii nge noman konj ei, sik pendik kin, en enim king mił, Jiisas kin tep to mułangin kin, kung ngii 1,000 pei ombu nge mulnjung. ⁵ Mułangin kin, nga wumb kulii kombur, en enim konj mułngii noman ei, kunum ełe sinenjing wumb ei, en enim kolk mułangin kin, kung ngii 1,000 pei omba nge mulnjung. Molk kin, ei am kumna mina kin, wumb kulii angk kin tonu ongii nge kunum. ⁶ Wumb nii endi, eim kolpu kin kumna angpi kin, tonu omba wumb ei, en enim ka piik kin, ol kun ka er mułngii. Molk kin, nga ekii se kulngii wumb ei, dinga peng kin, kumb se kulnjung wumb ei, to mani kindnerngii mon! Ba nga wumb ei, Gos Krai teł nge, kulmał kełngii wumb mił mułngii. Molk wumb ei, Krai kin king 1000 kung ngii pei, tep er mułngii.

Gos Seisen To Kis Erim

⁷ Kung ngii pei 1,000, ei poru neng kin, Seisen eim kan ngii ełe, kan ngok pendnjung ei, tor kindangin kin, omba. ⁸ Omba ei, opu wumb mei konu ekin angil mong kapil kapli poru salim wumb ei, ek kend to ngumba nge omba. Opu kin, wumb tiłap ei, Gos konu kin, Mekok konu teł, Seisen ei pupu kin, wumb si ende kindang kin, opu mił erngii nge ba wumb ei, wumb ep noł wer ełe, ku kulta mołum ei mił, yi kapli mułmun. ⁹ Molk kin, nga opu ond wumb en enim, mei konu orung orung pei, tonu puk kin, Gos nge wumb si pok erik kin, Gos nge mei kaimb sipi kin, eim wumb noman ngopu mei konu owundu ei, opu orung wumb pei si pok enjing; ba dup endi epin konu ełe, Gos kindang mani opu kin, wumb ei pei nopu kin, er kis er poru nirim. ¹⁰ Nipi kin, nga Seisen wumb pei kend topu ngurum. Ngang kin, Gos Seisen eim olkup topu kin, mer noł gopu dup ełe, mani kindrim. Kindrim konu ełe, kung simbii owundu kin, ek kend topu ni tor kindiłim wu ei kin, mer dup konu ełe ok mulnjunguł. Mułangil kin, nga wu kis tekliki ombu, epin tinga kunum kunum dup konu ngenj kumbii kis sik kin, kunum kunum mułngii.

Kos Mendpił Tonu Om

¹¹ Pe nga na kenj ni, king mołulum peł kuru owundu endi sim konu ełe, wu endi multum. Mołpu kin, wu ei kumb ełe, muł mei tał, wu ei kin si kind punjnguł. Punguł kin, nga mułnguł konu endi sineririm. ¹² Nga na kenj ni, kulnjung wumb owundu kembis tał mił ombu, en enim king peł sim konu ełe ok kin, angk mulnjung. Molk kin nga mon kombur aki turum. Topu kin, nga mon endi aki turum ku. Aki topu mon ei, konj mułngii nge mon. Pe nga kulnjung wumb en enim, ol nimbił ol erik puk ol ei, mer mon ombu kanpi kin, en enim mok turum. ¹³ Pe nga ep noł kulii wumb mulnjung wumb ei, ngopu orung kindrim. Kindpi kin, pe noman tuk gii kulii ol ei kin, nga kulii ngenj mił mei konu salim ei yi ku, kulii si orung kindinjingil. Si kindangil kin wumb ombu en enim, ol kanim kanim erik kin, endnjung ei mił piipi, kanpi yi erpi kin, kos piipi kin, mok topu ełim. ¹⁴ Pe nga noman tuk gii kulii ol ei nin, kulii ngenj mił nge mei ei kin, pei olkup topu kin, mer noł gopu dup ełe, tuk kindrim. Kindpi kin, noł gopu dup ełe, ei kulii ol nga endi, tonu omba ei, ngenj kumbii kunum kunum singii. ¹⁵ Pe nga wumb nii endi, en enim embe mer konj mułngii nge mon ełe mulerim kin, wumb ei pei, to mani noł gopu dup ełe, muł owundu erpi pim konu ełe, olkup to kindrim.

21

Muł Mei Konj

¹ Pe nga na epin konu ełe kin, ya mani mei konu ełe konj sim kenj. Nimbił erang epin konu ełe ok nge kin, mei konu ełe oknge kin, ouni am pupu kin, poru nirim. Nipi kin, nga ep noł pinerim mon ku! ² Pe nga na kenj ni, ol kun ka ełmin konu ei, Jerusalem konu konj ei, tonu epin konu ełe Gos kin mani orum. Konu ei, yi mił amb endi ei, eim wu ba nge wam omba. Opu nipi kin, eim moke erpi kin, er kun er mołpu kin, eim wam omba nge kan simbii ni piipi kin, multum ei mił, yi mani orum. ³ Wang kin, nga na kom sip piinj ni,

ek owundu endi ei, Gos nge king peł ełe nipi kin, tor orum. Piini! Pe Gos nge mołum konu ei, wumb kin ouni mołmun. Molk kin, nga Gos eim, en enim kin ouni mułmba. Mołpu kin, nga wumb en enim, eim nge wumb mendpił mułngii. Mułangin kin, Gos eim, en enim kin ouni mołpu kin, nga Gos ei eim, en enim nge Gos mendpił mułmba. Mołpu kin, Gos eim, wumb ei nge ningił ka onum ei, kil ngopu kin, si kindmba. ⁴ Kindpi kin, nga en enim nga, kulerngii mon! Kularik kin, nga en enim noman embin to piinerngii mon! Piinarik kin, nga ke nik kin, ngenj kumbii sik ełmin oł ei, enerngii mon! Nga en enim oł ok nge ei, am pupu kin poru nimba.

⁵ Pe nga wu endi, eim tonu king peł ełe multum wu ei, eim ek yi nirim. “Piini! Na epi pei konj minj end! Nga eim ek nipi kin, na ngopu yi nirim, “Ek ei nge mon pulnjii! Nimbił erang ek ei, ei keimi mendpił! Kapłi wumb en enim, ek ei pii gii ningii.” ⁶ Nga eim ek na kin nga nipi kin yi nirim, “Ei tonu opu kin, poru nirim. Na nam kumb ełe mołup kin, nga ekii ełe moł ku. Na epi kanim kanim ei nge pułwu moł. Nga epi pei poru nimba kunum owundu ei nge pułwu moł ku. Mołup kin, wumb nii endi, eim noł nuwa ermba wumb ei, na eim noł konj kunum kunum mołum noł pałim noł ei, wii kuł ngamb kin numba. ⁷ Nopu kin, nga wumb nii endi, eim opu erpi kin, ka mundmba wumb ei, eim na kin epi ka wii simba. Sipi kin, nga na eim nge Gos mułamb kin, eim na nge kingam mułmba. ⁸ Mołpu, ba wumb endi, eim gał kułpu kin, tungu erpi orung pupu kin, pii gii ninarpi kin, oł kis kanim kanim oł penj tui erpi kin, wumb endi to kondpu kin, wu eipi nge ambim ei, waning nonmbuł kin, kunju men oł ei erpi kin, gos kend kin, men topu ngopu kin, ek kend minj topu kin, oł ombu er endmba wumb ei, eim noł gopu dup ełe, muł owundu er pałim konu ełe, eim mułmba konu sałim ei, konu kutii konu ełe, nga kutii endi tonu omba.

Jerusalem Konj

⁹ Pe nga enjel angil orung nga tał mulnjung enjel ei nge, endeim endi ei, eim oł kis embin tui oł ei, ming epi angil orung nga tał piki tang kin, se multum wu ei, eim na kin opu yi nirim. “Wa! Na nim amb mił kokuł ei eim nim andan tumbii ei, kung siipsiip wał mił wu ei, Krai eim kokuł ei nge ambim mił ei, nim andan tumbii.” ¹⁰ Pe nga Gos nge Gui Ka ei, eim na dinga ngang kin na eim si mengpi kin, komung olt endi pim konu ełe, ei tonu sipirim. Sipipi kin eim na Jerusalem konu ka wii ełe, na andan tum konu ei, eim Gos kin muł konu ełe mułum mił, tor orum. ¹¹ Jerusalem konu ei, Gos nge tiłang owundu ełe, piki topu pirim. Tiłang er pirim ei, am kom ku kombur, ku tonu pułum kom ku ei mił, yi end pirim. Pirim kom ku, ‘jaspa’ niłmin ku ei, kirapi konj mił, tiłang er pirim. ¹² Pe nga konu owundu ei, kung gui olt owundu mendpił pirim. Peng kin, nga kung gui ełe, ondu engki nga tał pirim. Pirim konu ełe, enjel engki nga tał angk kin, tep erik mulnjung. Molk kin, nga kung gui ondu ełe, Esrel wumb tiłap nge, engki nga tał embe ei, połpu kin mundrum. ¹³ Mondpu kin, kung gui ondu tekliki ei, ał eni tonu ołum konu ełe pirim. Peng kin, nga ei orung ełe, kung gui ondu tekliki pirim Peng kin, nga mer orung ełe, kung gui ondu tekliki pirim. Peng kin, nga eni mani pułum konu ełe, kung gui ondu tekliki pirim. ¹⁴ Peng kin, nga konu owundu nge kung gui ei, engki nga tał ei, kom ku dinga mandring polk engindnjing. Engindangin kin, kom ku engki nga tał ei, kung siipsiip wał mił wu ei, Krai eim nge ek se andiłmin wu, engki nga tał nge embe poł pendrim.

¹⁵ Pe nga enjel ei, na kin ek nipi kin, eim dolu gol su epi endi ei, eim angil ełe pirim. Peng kin, eim su dolu ei, se andpi kin, konu owundu ei kin, nga konu ei nge kung gui kin, kung gui ondu kin, su simba nge ambipı engrim. ¹⁶ Engrim konu owundu ei, am kun mendpił su endi sirim. Sipi kin, nga wu ał nin, ei mer nin, nga tonu mani ei, su ende mił sirim. Sipi kin, nga enjel ei, eim konu owundu ełe dolu sipi kin, su sim ei, 1500 turii mił purum. Pang kin, konu owundu ełe wu ał nin, ei mer nin, tonu mani pei ei, su ende 1500 turii mił, su ende mił ku pirim. ¹⁷ Peng kin enjel ni, eim su dolu ni sipi kin, su si kenrim ni, wu endi su siłmin su ei, yi mił ende sirim. Sipi kin, nga enjel ei, kung gui su sirim ei, su ei nge minj sirim. Seng kin, kung gui ei, su simb 216 simb pei, alt pirim. ¹⁸ Peng kin, konu

owundu ei nge kung gui ei, Gos eim kom ku ka wii endi, 'jaspa' niłmin, ei kin eririm. Erpi kin, nga Gos eim ku gol sipi kin, konu owundu ełe, gol kin eririm. Erang kin, konu ei gol ei am tiłang ka owundu erpi kin, kirapi mił eririm. ¹⁹ Erang kin, konu owundu nge kung gui ei, pułe ei yi mił, Gos kom ku kanim kanim ku owundu top ełmin mił, sipi kin, moke ngurum. Ngopu kin, kom ku endi ka wii ei embe 'jaspa' niłmin. Nga kom ku muk endi embe, 'sapaiya' niłmin. Nga kom ku kuru endi embe, 'ales' niłmin. Nga kom ku jambi endi embe ei, 'emeral' niłmin. ²⁰ Pe nga kom ku endi, kundii kuru tał ei, 'saroniks' niłmin. Nga kom ku kundii endi, 'karniilon' niłmin. Nga kom ku endi terim ei, 'kraisolais' niłmin. Nga kom ku endi jambi mił endi, 'beril' niłmin. Nga kom ku terim mił endi, 'topas' niłmin. Nga kom ku endi, jambi kin terim mił 'krisopas' niłmin. Nga kom ku endi muk mił endi, 'jesin' niłmin. Nga kom ku endi kundii eipi endi, 'amisis' niłmin. ²¹ Pe nga konu owundu nge ondu, engki nga tał ei, engki nga tał biis kuru ka wii, ku owundu top ełmin yi mił pirim. Peng kin, ondu endeim ei, biis kuru endeim gelsi kirał mił, epi ei nge, endeim ni owundu ka wii mił, yi er pendrim. Pendpi kin, ondu endeim endeim yi mił er pendrim. Pendpi kin, nga konu owundu ełe andłam ei, am gol niłmin, ku ei mendpił, andłam ełe eririm. Erpi kin, ei am er kindang kin, biningał er kirapi mił, erpi pirim. ²² Pe nga, na Gos nge men tołmun ngii endi, konu owundu ełe tuk seng kin, endi na kinenj. Nimbil erang Gos Owundu nge eim noman dinga wii seng kin, nga eim kung siipsiip wał mił wu ei, Krais ei eim kin, eł ełip Gos nge men tołmun ngii owundu mił pirim. ²³ Pe nga, konu owundu ełe, oi eni tał, tiłang erkił kin tuk onguł mił pineririm mon. Nimbil erang Gos nge tiłang owundu mendpił ei minj erang kin, konu orung orung ełe tiłang ei, erpi pirim. Peng kin, nga kung siipsiip wał mił wu ei Krais ei eim dup alam mił multum. ²⁴ Mołpu kin, wumb konu muł oł ełe moł punmun ei, Gos eim nge tiłang owundu ełe mendpił, kanik kin, andłam endngii. Andik kin, mei konu ełe wu king moł punmun ombu, en enim nge moke si mengk ełe, tuk sipngii. ²⁵ Nga konu owundu ełe kung gui ondu ngo pendnjing ei, kunum kunum aki minj top salilim ondu ei, tuk punermba mon. Pe nga, emii endi pepi kin tuk onermba mon! ²⁶ Pe nga wumb ngenj epi ka wii nin, ku ka wii nin, epi ombu wumb kon muł oł ełe mołmun wumb ei, pei si mengk kin, ełe tuk sipngii. ²⁷ Ba oł kis penj mołum epi ei nin, oł kis kanim kanim ei nin, nga wumb ek kend tok niłmin ombu nin, Gos eim konu mołum konu ełe, tuk punerngii mon! Ba wumb nii endi, eim embe mer kung siipsiip wał mił wu ei, Krais ei nge mon ełe konj kunum kunum mołmun mon ełe, pułum wumb ei minj mendpił, tuk ełe pungii.

22

Jerusalem Konu Konj Ei Nge Ek Kopur

¹ Pe nga enjel ei, eim na noł ei, wumb no konj kunum kunum mołmun noł ei, andan turum. Topu kin, noł ei, kirapi mił tiłang eririm. Eririm noł ei, eim Gos kin kung siipsiip wał mił wu ei Krais ei kin, mulkuł king peł konu ełe, tor orum. ² Opu kin, noł ei, konu owundu ełe ka wii andłam beris kin ełe, tuk mii memb ełe, kun opu purum. Pupu kin, nga noł wer ełe, orung orung ombu, ond wumb nok konj mołmun ond ombu, angilim. Engrim ond ei, kung ngii endeim ełe, mong topu kin, engki nga tał kanim kanim eipi eipi tołum. Tołum ond ei, oi endeim ełe, ond mong ku tołum. Topu kin nga, ond onguł wumb konu ełe orung orung pei, pe pułmun wumb ei, er ka ełmin. ³ Pe nga, Gos eim epi pei, eim noman enalim ni piilim epi ei, Gos kin mandi mulermba mon! Ba Gos kin kung siipsiip wał mił wu ei, Krais ei eim mułnguł konu ei mendpił, king peł konu owundu ełe tuk simba. Sipi kin, nga Gos nge kongun wumb ei, Gos kin men tok ngungii. ⁴ Ngok kin, wumb Gos eim kumb ningil kinangin kin, nga eim embe ei, en enim mei embil ełe pułmba. ⁵ Pe nga emii endi, konu ełe nga pinermba mon! Pe nga jep tiłang min, eni tiłang ei nge, kongun nga sinermba mon! Nimbil erang Owundu Gos eim, en enim nge tiłang mułmba. Mułang kin, wumb en enim king mił kunum kunum tep er molk pungii.

Jiisas Eim Sikir Orung Omba

⁶ Nga enjel ei, na kin ek yi nirim. Nirim ek ei ek keimi mendpił, nga am ek dinga wii, pii gii ningii nge ek pałim. Peng kin kumb ok Owundu Gos eim nge ek ni tor kindim wumb kin, eim nge Gui Ka kindrim nge Gos ei, eim enjel endi kindang opu kin, eim nge kongun wumb ombu, mering ekii se tonu omba mandi erang kin epi ei, andan tumba nge kindrim.

⁷ Pe nga Jiisas yi nirim, “Piyei! Na sikrip orung ombii end. Wumb nii endi, eim Gos nge oł ekii se ermba nge ek ei, mon ełe piik kin, ekii singii wumb ei, ka piingii!”

⁸ Ei na Jon niłim wu ei mendpił, mołup kin, epi ei kanip kin, nga piip enj wu moł. Mołup kin, na epi pei ei, kan poru nip kin, pe nga enjel ei, na epi kanim kanim andan topu eririm wu ei, eim simb ełe, mong gopsing pii poł muls. Mołup, na eim kin, men top kin, eim embe ambil tonu kindip kin, ngumbii end. ⁹ End, ba eim na kin ek nirim, “Mon! Nim yi mił enenjii! Na nim kin kongun ende wu moł nga nim angnim noł nin, Gos nge ek ni tor kindim wumb ok nge ei kin, wumb ende moł. Mołup kin, nga wumb nii endi, ek mon ya mon ełe mołum ei nga, ekii sik ełmin wumb ei nge, wumb ende moł. Mołup kin, nim pukun kin, Gos embe ambil tonu kindkin kin, men to ngokun kin, eim kin mendpił yi enjii.” ¹⁰ Nga enjel ei, eim na kin ek piipi kin, yi nirim, “Mon ełe ek mon oł ei, ekii se tonu omba nge ek mołum mon ei, nim pandi to gii ninenjii! Ninenjii oł ei mendpił nga mandi tonu omba enim. ¹¹ Yi mił erang, wumb oł kis kanim kanim ełmin wumb ei, wiik tangin kin, oł kis minj erik mułangin kin, nga wumb oł penj tui ni piik ełmin wumb ei, wiik tangin kin, oł penj tui nga min ełe piik erngii. Nga wumb Gos nge oł kun ka erik wumb ei, wii tan kin, Gos nge oł kun ka erik mułangin kin, nga Gos kin kun ka mołmun wumb ei, wii tangin kin, Gos kin kun ka ku mułngii!”

¹² Jiisas ek yi nirim, “Piyei! Na pe mandi ombii end. Na wumb nge kumep eipi eipi tu wup kin, wumb kongun kanim kanim enjing mił kumep ei, wumb endeim endeim ni mok top ngumbii. ¹³ Na minj moł, kumb ełe kindip kin, nga mołup kin, ekii kindip eł wu moł. Moł ei, na epi kanim kanim nge pułwu moł. Moł ei, na epi kanim kanim erip porun tunj pułwu moł.”

¹⁴ Yi mił wumb nii endi, eim alap olt endi, was erpi kin, konj mił mułmba wumb ei, eim ka piipi kin, mułmba. Mułang kin, wumb ei kapłi, ond noman konj kunum kunum mołum ond ei nge, mong nungii. Nok kin, kung siipsiip wał mił kangil miyem ei je kil ngum wumb ei, en enim konu owundu ka wii nge ondu ei, kapłi tuk ełe pungii. ¹⁵ Nga konu owundu ka wii ei, torung wumb ka owu mił mołmun wumb ombu nin, wumb kunju men tołmun wumb nin, nga wu amb waning nołmun wumb ei nin, nga wumb, wumb eipi to konduk ełmin wumb ei nin, nga gos kend embe ambil tonu kindik ełmin wumb ei nin, nga wumb pei ek kend tui andłam ei noman pend kin, ekii sik ełmin wumb ei nin, wumb ombu en enim, Gos nge konu ka wii owundu ełe torung mułngii! ¹⁶ “Na Jiisas, na nge enjel enim kin kindamb opu kin, eim ełe enim men tołmun wumb ombu kin, ek ei nipi tor kindrim. Kindpi kin, na wu Deipis nge pułwu moł; nga na eim kupam noł moł ku. Nga na konu kupiiring kor kanjip tiłang ka wii ełim kanjip ei mił, na moł ku.” ¹⁷ Gos nge Gui Ka kin, kung siipsiip wał mił wu ei nge ambim mił ei, pii gii niłmin wumb ei kin, ek yi ninjngil, “Oiyo!” Nga wumb nii endi, ek ei piimba wumb ei kindang opu kin ek yi nimba, “Nim Oiyo!” Nga wumb nii endi, noł nuwa ermba wumb ei, eim omba ku. Nga wumb nii endi, eim noł no konj kunum kunum mołumun noł ei, numbii ni piim kin, noł ei numba ku. Nopu kin, epi ei, Gos nge epi ka wii ei, wii ngurum. ¹⁸ Yi mił, wumb nii endi, eim Gos nge mon ek ninim oł ei, ekii se tonu omba ek ei, piimba wumb ei, na ek dinga nip ngond. Ngopu kin, pe wumb nii endi, eim Gos mon ełe, ek pinalim mił nipi kin, nga tuk kindmba wumb ei, Gos nga eim kin, oł embin tui mer mon ełe, ek ninim mił ei, Gos erpi kin, wu ei kin tonu kindmba. ¹⁹ Nga wumb nii endi, Gos ke mering ekii se tonu omba ek ninim mon ei, to si kindpi kin ermba wumb ei, nga Gos eim kin yi ku ermba. Erpi kin, nga wumb ei, eim ond no konj kunum kunum mołumun ond ei, angilim ei, nunarpi kin, nga konu owundu ka wii konu ei mon ełe, ninim konu ei, wumb ei eim tuk ełe punermba mon ku. ²⁰ Nga Jiisas eim ek oł ekii se tonu omba ek ei, ni tor kindrim ei, nga ek yi nirim, “Keimi!

Na ombii kunum pe mandi enim!” Ei keimi! Ei kapli, yi minj pengli! Owundu Jiisas nim wa! ²¹ Pe Jiisas Owundu ei, eim noman ka ei, sinim of kun ka ełmin wumb pei kin ouni mułmba. Ei keimi!

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Masyu 1:1-2:12
2	Masyu 2:13-3:6
3	Masyu 3:7-4:11
4	Masyu 4:12-25
5	Masyu 5:1-26
6	Masyu 5:27-48
7	Masyu 6:1-24
8	Masyu 6:25-7:14
9	Masyu 7:15-29
10	Masyu 8:1-17
11	Masyu 8:18-34
12	Masyu 9:1-17
13	Masyu 9:18-38
14	Masyu 10:1-23
15	Masyu 10:24-11:6
16	Masyu 11:7-30
17	Masyu 12:1-21
18	Masyu 12:22-45
19	Masyu 12:46-13:23
20	Masyu 13:24-46
21	Masyu 13:47-14:12
22	Masyu 14:13-36
23	Masyu 15:1-28
24	Masyu 15:29-16:12
25	Masyu 16:13-17:9
26	Masyu 17:10-27
27	Masyu 18:1-22
28	Masyu 18:23-19:12
29	Masyu 19:13-30
30	Masyu 20:1-28
31	Masyu 20:29-21:22

February

date	Scripture
1	Masyu 21:23-46
2	Masyu 22:1-33
3	Masyu 22:34-23:12
4	Masyu 23:13-39
5	Masyu 24:1-28
6	Masyu 24:29-51
7	Masyu 25:1-30
8	Masyu 25:31-26:13
9	Masyu 26:14-46
10	Masyu 26:47-68
11	Masyu 26:69-27:14
12	Masyu 27:15-31
13	Masyu 27:32-66
14	Masyu 28:1-20
15	Mak 1:1-28
16	Mak 1:29-2:12
17	Mak 2:13-3:6
18	Mak 3:7-30
19	Mak 3:31-4:25
20	Mak 4:26-5:20
21	Mak 5:21-43
22	Mak 6:1-29
23	Mak 6:30-56
24	Mak 7:1-23
25	Mak 7:24-8:10
26	Mak 8:11-9:1
27	Mak 9:2-29
28	Mak 9:30-10:12

date	Scripture
1	Mak 10:13-31
2	Mak 10:32-52
3	Mak 11:1-26
4	Mak 11:27-12:17
5	Mak 12:18-37
6	Mak 12:38-13:13
7	Mak 13:14-37
8	Mak 14:1-21
9	Mak 14:22-52
10	Mak 14:53-72
11	Mak 15:1-47
12	Mak 16:1-20
13	Luk 1:1-25
14	Luk 1:26-56
15	Luk 1:57-80
16	Luk 2:1-35
17	Luk 2:36-52
18	Luk 3:1-22
19	Luk 3:23-38
20	Luk 4:1-30
21	Luk 4:31-5:11
22	Luk 5:12-28
23	Luk 5:29-6:11
24	Luk 6:12-38
25	Luk 6:39-7:10
26	Luk 7:11-35
27	Luk 7:36-8:3
28	Luk 8:4-21
29	Luk 8:22-39
30	Luk 8:40-9:6
31	Luk 9:7-27

date	Scripture
1	Luk 9:28-50
2	Luk 9:51-10:12
3	Luk 10:13-37
4	Luk 10:38-11:13
5	Luk 11:14-36
6	Luk 11:37-12:7
7	Luk 12:8-34
8	Luk 12:35-59
9	Luk 13:1-21
10	Luk 13:22-14:6
11	Luk 14:7-35
12	Luk 15:1-32
13	Luk 16:1-18
14	Luk 16:19-17:10
15	Luk 17:11-37
16	Luk 18:1-17
17	Luk 18:18-43
18	Luk 19:1-27
19	Luk 19:28-48
20	Luk 20:1-26
21	Luk 20:27-47
22	Luk 21:1-28
23	Luk 21:29-22:13
24	Luk 22:14-34
25	Luk 22:35-53
26	Luk 22:54-23:12
27	Luk 23:13-43
28	Luk 23:44-24:12
29	Luk 24:13-53
30	Jon 1:1-28

date	Scripture
1	Jon 1:29-51
2	Jon 2:1-25
3	Jon 3:1-21
4	Jon 3:22-4:3
5	Jon 4:4-42
6	Jon 4:43-54
7	Jon 5:1-23
8	Jon 5:24-47
9	Jon 6:1-21
10	Jon 6:22-40
11	Jon 6:41-71
12	Jon 7:1-29
13	Jon 7:30-52
14	Jon 8:1-20
15	Jon 8:21-30
16	Jon 8:31-59
17	Jon 9:1-41
18	Jon 10:1-21
19	Jon 10:22-42
20	Jon 11:1-53
21	Jon 11:54-12:19
22	Jon 12:20-50
23	Jon 13:1-30
24	Jon 13:31-14:14
25	Jon 14:15-31
26	Jon 15:1-27
27	Jon 16:1-33
28	Jon 17:1-26
29	Jon 18:1-24
30	Jon 18:25-19:22
31	Jon 19:23-42

date	Scripture
1	Jon 20:1-31
2	Jon 21:1-25
3	Aposel 1:1-26
4	Aposel 2:1-47
5	Aposel 3:1-26
6	Aposel 4:1-37
7	Aposel 5:1-42
8	Aposel 6:1-15
9	Aposel 7:1-29
10	Aposel 7:30-50
11	Aposel 7:51-8:13
12	Aposel 8:14-40
13	Aposel 9:1-25
14	Aposel 9:26-43
15	Aposel 10:1-33
16	Aposel 10:34-48
17	Aposel 11:1-30
18	Aposel 12:1-23
19	Aposel 12:24-13:12
20	Aposel 13:13-41
21	Aposel 13:42-14:7
22	Aposel 14:8-28
23	Aposel 15:1-35
24	Aposel 15:36-16:15
25	Aposel 16:16-40
26	Aposel 17:1-34
27	Aposel 18:1-21
28	Aposel 18:22-19:12
29	Aposel 19:13-41
30	Aposel 20:1-38

date	Scripture
1	Aposel 21:1-16
2	Aposel 21:17-36
3	Aposel 21:37-22:16
4	Aposel 22:17-23:10
5	Aposel 23:11-35
6	Aposel 24:1-27
7	Aposel 25:1-27
8	Aposel 26:1-32
9	Aposel 27:1-20
10	Aposel 27:21-44
11	Aposel 28:1-31
12	Rom 1:1-17
13	Rom 1:18-32
14	Rom 2:1-24
15	Rom 2:25-3:8
16	Rom 3:9-31
17	Rom 4:1-12
18	Rom 4:13-5:5
19	Rom 5:6-21
20	Rom 6:1-23
21	Rom 7:1-14
22	Rom 7:15-8:6
23	Rom 8:7-21
24	Rom 8:22-39
25	Rom 9:1-21
26	Rom 9:22-10:13
27	Rom 10:14-11:12
28	Rom 11:13-36
29	Rom 12:1-21
30	Rom 13:1-14
31	Rom 14:1-23

date	Scripture
1	Rom 15:1-21
2	Rom 15:22-16:7
3	Rom 16:8-27
4	1 Korin 1:1-17
5	1 Korin 1:18-2:5
6	1 Korin 2:6-3:4
7	1 Korin 3:5-23
8	1 Korin 4:1-21
9	1 Korin 5:1-13
10	1 Korin 6:1-20
11	1 Korin 7:1-24
12	1 Korin 7:25-40
13	1 Korin 8:1-13
14	1 Korin 9:1-18
15	1 Korin 9:19-10:13
16	1 Korin 10:14-11:1
17	1 Korin 11:2-16
18	1 Korin 11:17-34
19	1 Korin 12:1-26
20	1 Korin 12:27-13:13
21	1 Korin 14:1-17
22	1 Korin 14:18-40
23	1 Korin 15:1-28
24	1 Korin 15:29-58
25	1 Korin 16:1-24
26	2 Korin 1:1-11
27	2 Korin 1:12-2:11
28	2 Korin 2:12-17
29	2 Korin 3:1-18
30	2 Korin 4:1-12
31	2 Korin 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Korin 5:11-21
2	2 Korin 6:1-13
3	2 Korin 6:14-7:7
4	2 Korin 7:8-16
5	2 Korin 8:1-15
6	2 Korin 8:16-24
7	2 Korin 9:1-15
8	2 Korin 10:1-18
9	2 Korin 11:1-15
10	2 Korin 11:16-33
11	2 Korin 12:1-10
12	2 Korin 12:11-21
13	2 Korin 13:1-14
14	Galeisiya 1:1-24
15	Galeisiya 2:1-16
16	Galeisiya 2:17-3:9
17	Galeisiya 3:10-22
18	Galeisiya 3:23-4:20
19	Galeisiya 4:21-5:12
20	Galeisiya 5:13-26
21	Galeisiya 6:1-18
22	Epeses 1:1-23
23	Epeses 2:1-22
24	Epeses 3:1-21
25	Epeses 4:1-16
26	Epeses 4:17-5:2
27	Epeses 5:3-33
28	Epeses 6:1-24
29	Pilipai 1:1-26
30	Pilipai 1:27-2:18

date	Scripture
1	Pilipai 2:19-3:6
2	Pilipai 3:7-4:1
3	Pilipai 4:2-23
4	Kolosii 1:1-20
5	Kolosii 1:21-2:7
6	Kolosii 2:8-23
7	Kolosii 3:1-17
8	Kolosii 3:18-4:18
9	1 Tesilonaika 1:1-2:9
10	1 Tesilonaika 2:10-3:13
11	1 Tesilonaika 4:1-5:3
12	1 Tesilonaika 5:4-28
13	2 Tesilonaika 1:1-12
14	2 Tesilonaika 2:1-17
15	2 Tesilonaika 3:1-18
16	1 Timosii 1:1-20
17	1 Timosii 2:1-15
18	1 Timosii 3:1-16
19	1 Timosii 4:1-16
20	1 Timosii 5:1-25
21	1 Timosii 6:1-21
22	2 Timosii 1:1-18
23	2 Timosii 2:1-21
24	2 Timosii 2:22-3:17
25	2 Timosii 4:1-22
26	Taisis 1:1-16
27	Taisis 2:1-14
28	Taisis 2:15-3:15
29	Pailiimon 1:1-25
30	Eipru 1:1-14
31	Eipru 2:1-18

date	Scripture
1	Eipru 3:1-19
2	Eipru 4:1-13
3	Eipru 4:14-5:14
4	Eipru 6:1-20
5	Eipru 7:1-19
6	Eipru 7:20-28
7	Eipru 8:1-13
8	Eipru 9:1-10
9	Eipru 9:11-28
10	Eipru 10:1-18
11	Eipru 10:19-39
12	Eipru 11:1-16
13	Eipru 11:17-31
14	Eipru 11:32-12:13
15	Eipru 12:14-29
16	Eipru 13:1-25
17	Jeims 1:1-18
18	Jeims 1:19-2:17
19	Jeims 2:18-3:18
20	Jeims 4:1-17
21	Jeims 5:1-20
22	1 Piisa 1:1-12
23	1 Piisa 1:13-2:10
24	1 Piisa 2:11-3:7
25	1 Piisa 3:8-4:6
26	1 Piisa 4:7-5:14
27	2 Piisa 1:1-21
28	2 Piisa 2:1-22
29	2 Piisa 3:1-18
30	1 Jon 1:1-10

date	Scripture
1	1 Jon 2:1-17
2	1 Jon 2:18-3:2
3	1 Jon 3:3-24
4	1 Jon 4:1-21
5	1 Jon 5:1-21
6	2 Jon 1:1-13
7	3 Jon 1:1-14
8	Jus 1:1-25
9	Repeleisin 1:1-20
10	Repeleisin 2:1-17
11	Repeleisin 2:18-3:6
12	Repeleisin 3:7-22
13	Repeleisin 4:1-11
14	Repeleisin 5:1-14
15	Repeleisin 6:1-17
16	Repeleisin 7:1-17
17	Repeleisin 8:1-13
18	Repeleisin 9:1-21
19	Repeleisin 10:1-11
20	Repeleisin 11:1-19
21	Repeleisin 12:1-18
22	Repeleisin 13:1-18
23	Repeleisin 14:1-20
24	Repeleisin 15:1-8
25	Repeleisin 16:1-21
26	Repeleisin 17:1-18
27	Repeleisin 18:1-24
28	Repeleisin 19:1-21
29	Repeleisin 20:1-15
30	Repeleisin 21:1-27
31	Repeleisin 22:1-21